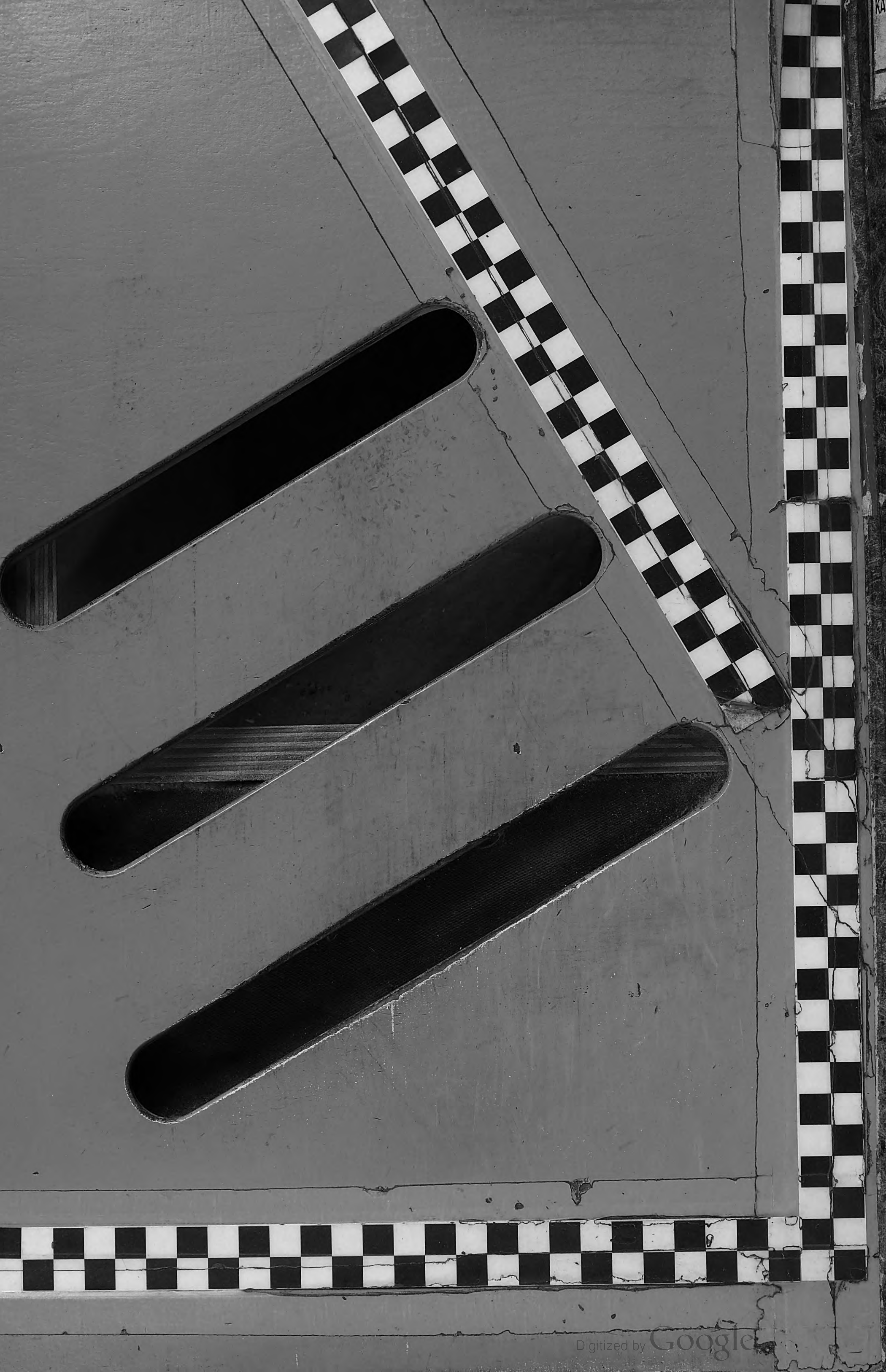

Gospodarski
Poucnik
1897-99

KAIS.KÖN.HOF- BIBLIOTHEK

104544-D

104.544-D.

ÖNB

+Z338376201

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uostbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timeiru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obavezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Siječnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1. Siječnja 1897.

POZIV NA PREDPLATU.

Ovim brojem stupa «Gospodarski Poučnik» u šesnaestu godinu svoga života, po tom je najstariji hrvatski strukovni list na obalom jadranskoj mori. I ove će se godine naš list baviti triemzeno i ozbiljno svim našim gospodarskim pitanjima; poučnim članicim nastojat će razvijati zdravu gospodarstvu nauku, temeljenu na znanosti i na iskustvu; obavješćivati će svoje čitaoce o svakom gospodarskom napredku; a u odgovorim na pitanja koja stignu, nastojati će da bude od pomoći, i da daje savjeta svakome onome, koji ga bude trebovao i tražio. Predbrojba na «Gospodarski Poučnik» stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., ali se župnicim, dušobrižnicim i pučkim učiteljim koji stoje u izravnom doticaju narodom, daje list u pol cienne. **Uprava.**

NA MLADO LJETO 1897.

Minulo je punih petnaest godina, odakle je izašao prvi broj «Gospodarskog Poučnika»; i na svojim se mladim krilim u bijeli svijet zalatio, da bude nositeljem zdrave gospodarske nauke temeljene na iskustvu, da bude poticateljem svakog gospodarskog napredka, da bude buditeljem rada i mara, i središtem, oko kojeg će se stjecati sve naše bolje gospodarske sile. U petnaest godina teška, ustrajna i naporna rada, mnogo smo toga doživili i preživili; ali

vjerom u pravednost našeg zvanja i u moć nauke, nastavili smo mirno ali postojavno svoj rad, goneć predsude i tmine bez obzira ni na desno ni na lijevo, e da prosjaje svudi svjetlo istine i nauke.

U petnaest dugih godina, koliko nam se kliplja podmećalo, su koliko nam se trnove draže put kitilo?

Sve smo zaprieke pomnjom odstranili, a gdje se nije dalo odstraniti, sasjekli smo na kratko ili izgorili, ali se nismo dali ni za čas odvratiti od našeg uzvišenog cilja.

Koracajući izravno cilju, nismo se obazirali na osobe, jer su osobe prolazne, dočim zdrava, temeljita nauka ostaje.

Istina je gorka, i nemili se onim, koji i nauku izrabljuju u osobne i spekulativne svrhe.

Ako nismo u svakoj uspjeti, nije naša krivnja, nego nesretnih naših odnošaja, gdje se gospodarski interesi vrlo često prepliću osobnim i političkim interesima. Svakako je postignuto, da su se tmine razijerale, i da se danas kod nas nemože više raditi po opipu, nego da svaku valja prije temeljito proučiti, i svesti u skladu s realnim našim gospodarskim potrebama.

Ojačani iskustvom, i novim silam i ove ćemo godine posvetiti najviše pomnje onim nevoljam, koje nas najviše tište.

Osobite ćemo pomnje posvetiti novom vladinom gospodarskom programu kojega je ministarstvo, kako nam iz Beča javljaju, odobrilo u cjelini, filokseri, regeneraciji vinograda, uljarstvu, našoj vinskoj trgovini, trgovini groždjem i voćem, štočarstvu, umjetnom gnojenju i malom obrtu.

Rubriku pitanja i odgovori znatno ćemo proširiti, u toliko, da će unapred naši predbrojnici moći primati odgovore i na takova pitanja koja ne zasjecaju u program našeg lista.

Sve što bude moglo biti u prilog našem gospodarskom napredku i trgovini našim gospodarskim proizvodima, razpravljat ćemo triemzeno i obširno, e da oni koji su pozvani, budu upućeni; i vrše svoju u svojem djelokrugu.

Ali da mi uzmognemo nastaviti svjestno i nezavisno naš rad, hoće nam se sveobće pomoći.

Mnogi naši gospodari, iz nedostatka nauke, i usljed gorkog iskustva, malo vjeruju u gospodarsku nauku. Ta žalostna istina, ima svoje žalostne posljedice, koje se osvećuju obično na iste nevjernike.

Dužnost je stoga župnika i učitelja, a i svih dobro mislećih, da upućuju neuke gospodare na čitanje strukovnih listova i na gospodarske nauke, jer danas tko svojim znanjem i svojim umjećem nezna povećati dohode svojih zemalja, i nezna dobro unovčiti svoje proizvode, taj propada.

«Gospodarski Poučnik» je jedina nezavisna gospodarska novina, koja može da odpravi istinu u svakom gospodarskom pitanju, bez obzira na ikog.

Mi ne primamo pripomoći ni podpore od nikoga, nego samo od naših poštenih predbrojnika. Uvjereni, da će nam naši stari predbrojnici ostati i dalje vjerni, te da će nas i dalje podupirati, nadamo se steći mnogo novih, osobito sada, kad rek bi, da se misli ozbiljno početi raditi oko promicanja našeg gospodarskog napredka.

Mnogi, koji se ne bave izravno gospodarstvom, misle, da im nije potreba držati strukovnih gospodarskih novina. Strukovne gospodarske novine valja podupirati, i ako se nema od njih izravne koristi, a da se nezavisno održe; pa stoga se nadamo, da će nas unapred podupirati predbrojbom, mnogi gospodari, mnogi župnici, mnoga društva i mnoge obćine,

PODLISTAK.

Katekizam

Gospodarske hemije

od

Dra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 24).

411. Što se razumije pod nazivom krmno brašno od mesa?

Krmno brašno od mesa sastoji od osušenih zaostataka tvorenja mesnog izvodka u Južnoj Americi, koji dolaze u trgovinu u obliku praha.

412. Koji je sastav, koja li probavljivost brašna od mesa?

Sastav ostaje skoro vazda jednak, jer brašno od mesa sadrži 82-83 po sto proteinove tvari uz 13-14 po sto tustila. Od proteinove tvari probavljaju se do 97 po sto, od tustila do 90 po sto; odlikuje se dakle lakom svojom probavljivošću a istodobno velikom svojom sadržinom bjelanca. Brašno od mesa je bjelancem najbogatije krmivo, i stoga se često upotrebljuje zato, da se s malim njegovim dodatkom može obskrbiti bjelancem krma koja s njim oskudjeva. Živinska bjelancevina rek bi, po dosad izvedenim iztraživanjima, da očituje istu hranitbenu djelatnost kao i rastlinska.

413. Kojoj se stoki može ukrmljivati brašno od mesa?

Brašno od mesa najprikladnije je za tovljenje prasadi $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg. brašna od mesa kao dodatak krumpirima sačinjava izvrstno toveno krmivo za te životinje. Nego se u novije doba upotrebljuje kao nuzgredna krma i za goveda

i koje, ako jim se počme davati na male obroke, u malo doba savladaju odurnost prama toj neobičnoj jim krmi. Brašno od mesa toliko povećaje proizvodnju mlika kao što izazivlje i blagotvorno djelovanje pri tovljenju preživaca. Neki su uspjehom ukrmljivali brašno od mesa i konjima. Nego kod svakojake stoke, osjem svinjā, koje mogu da primaju i poveće obroke, preporučeno je ne davati odviše brašna od mesa, već upotrebljavat ga teke za upodpunjivanje sadržine bjelanca krmnog obroka, i dodavat ga samo toliko k ostalim soćnim krmivima dok se postigne propisana kolićća bjelanca.

Druge neke živinske tvari, koje su se do sad upotrebljavale teke kao gnojiva, kao brašno od krvi, riblji, gnano i osušeni hrušćevi, koje su izpitane obzirom na njihovu vriednost kao krmiva, svekolike su se izkazale razmjerno lako probavljivima. Krušćevi na letvicama osušeni i samliveni, rek bi navlaš za prasad da sačinjavaju dobru tovenu krmu.

Spomenute tvari sadrže po Wolflu:

koje još ne nalazimo u imenici naših predbrojnika.

Osokoljeni petnaestgodišnjim uspjehom, odlučili smo i unaprijed odlučno vršiti svoju dužnost, a želimo da nas rad, budem našim čitateljima koristan, kako što je dosad bio.

Kopito i podkova.

Mnijenja se stručnjaka još u velike razilaze, dali se konjsko kopito ima naravnati podkovi, ili podkova kopitu.

Jedan od prvih engleskih živinara, koji se je dugo bavio kopitoznanstvom, tvrdi, da ako se podkovano kopito uvijek prilagođuje jednom istom obliku podkove da se onda vrlo loše pomladjuje (obnovljuje), ali je ta tvrdnja pretjerana.

Živude kopito, neprestano se izmjenjuje, pa ako podkivač rabi podkopu, koja pristaje kopitu, pa da je kopito nešto veće, to će on već znati na kojoj strani mora da izreže nešto kopita, a na kojoj strani mora da ga ostavi netaknuta.

Po nijedan način nesmje podkivač, kod podkivanja jednog konja, utvarati si u svojoj glavi teoretički savršeno kopito, te nastojati i to kopito za podkivanje svesti do savršenosti. On mora da se zadovolji da izpravi što se da, čuvajući naravni oblik dotičnog kopita, pa bio on u svom obliku Bog zna koliko daleko od teoretički savršena kopita. On mora svakom prigodom podkivanja, da naravna kopito napram podkovi; i to je toliko potrebno, da on učini, koliko god je potrebno, da svaki put naravna podkova napram obliku kopita.

Puno je štetnije po konja, ako mu se podkova naravna na kopito, negoli, ako li se kopito naravna na podkovu. P.

Prvo pretakanje crnoga vina.

Trajno iskustvo je dokazalo, da crno vino i za pravljenja i za baratnju u konobi traži mnogo više pomnje i njege od beloga vina.

Kod pravljenja i baratnja crnoga vina valja paziti:

1. Da vino bude tečno i ljubko.
2. Da sadrži dostatno treslovina.
3. Da je liepe orljene boje.

Iskustvo je dokazalo da je crno vino tim bolje, čim za vrienja i zdrenja ima više pristupa zraka; ali pristupom zraka trpi njegova boja i treslovina. Valja dakle pristup zraka, tako urediti, da vino može dozrijevati, da se može oplemenjivati i izbistriti, bez da to ide na štetu njegove boje.

Crna vina nevalja stoga često pretakati, ni bačve često nadolievati, a s prvine t. j. dok je još mlado crno vino, bolje ga je držati u bačvam od smrekova drva, nego li u bačvam od hrastava drva, jer u smrekovim bačvam bolje, brže i potpunije dozrijeva. Kad je crno vino jednoč dozrelo, onda ga je bolje držati u bačvam od tvrdoga drva.

Dok se crno vino izbistri valja ga odmah

pretočiti, jer crno vino nestoji rado na taložini; a taložina vrlo često opet pomuti vino, prouzrokuje novo vrienje, i uzrokom je mnogih bolesti u vinu.

Crno vino priredjeno dobro, kad se jednoč izbistri nemuti se lako.

Ako se crno vino muti i nakon što je dozrelo, to je onda znak, da je odveć vrelo na dropu i da su pljuve, koje sadrže crnu tangu odveć dugim stajanjem u širi nešto izgnjile.

Ima vrstih crnoga groždja, koje ako davaju izvrstno i vrlo liepo crno vino, ipak ta boja vina nije trajna, ona se postepeno i polako izlučuje iz vina, tako da takova crna vina 3 ili 4 godine izgube svu crnu tangu i postanu žuta.

Takovo crno vino, i dok je mladje lako se pomuti od svakog i najmanjeg potresa. pa stoga takova crna vina valja potrošiti, dok su još mlada, biva u prvoj godini.

Pretakanjem crnih vina ne valja čestiti ni uraniti, ali po vrienju dok se opazi da se je vino izbistilo i otaložio mutež, valja ga odmah pretočiti. D. P. V.

Ukiselivanje bolestnih krompira.

Odkad je *Peronospora infestans* počela napadati krompire, krompiri posve lako gniju, i to u takovoj mjeri i tako brzo, da se ne dadu za ista uporabiti, tako da mnogi u sdvojnosti napuštaju sasvim gojitbu krompira.

C. Ring Düppel opisuje u Landbote način na koji on čuva svoje krompire, koje je peronospora napala, te će sigurno izginiti. On piše: „Na mojem imanju ima 12 godina da se svi bolestni, nagnjili i prozeblji krompiri čuvaju ukiselivanjem, jer su se svi drugi načini čuvanja krompira pokazali neuspješni, izim prokuhavanje krompira na paru, ali je to takova radnja, koja se uz navalicu drugih radnja koje se jeseni imaju na imanju, ne dađe izvesti.

U cementiranim ili uzidanim jamam, ili prostim zemljanim jamam, kako što i u bačvam ukiseljeni krompiri uzdrže se zdravi i tečni više od godine dana i blago ih vrlo rado jede. Ukiselivanje krompira obavlja se kako sledi: Najprije se krompiri temeljito izperu u vodi, da ostanu posve čisti i oslobođeni od zemlje, pržine i svake druge nečisti. Ovako izčišćeni krompiri stavljaju se u jame ili kamenice i tu se pomoću lopata sabijaju, tako da krompiri u jami ili kamenici prave bijelu kašu. Svaki sloj izgnječenih krompira od 30 cm. debljine zasoli se sa jednom rukoveti soli, tako da se na svaku 100 kvintala krompira potroši jedan kvintal soli.

Kad je kamenica ili jama puna biele kaše od izgnječenih krompira, onda se postavi odgor jedan sloj krompira izreznanih na četvero, pa se po ovim postavi naslaga plievi 4 do 8 cm. debela, a onda najzad naslaga zemlje nešto jedan metar debela.

Na ovaj način u jedan dan raduje ukisele 4 čovjeka i 12 žena do 150 kvintala krompira. Kako se vidi radja je vrlo jednostavna i jeftina, a dobije se od krompira, koji bi inače bili posve izgubljeni, izvrstna kisela hrana, koju blago rado jede.

Odpadanje mladog ploda sa voćnih stabala.

Na južnim stranama ova pojava je vrlo česta. Voćna stabla ovataju obilno, obilno zametnu, nasedne se mnogo ploda, pa veći dio ploda, a kadšto vas taj plod odpadne.

Uzrok odpadanju ploda jeste bez dvojbe skorom uvijek suša, ili nagli prelaz od obilne vlage na sušu, a obe su pojave kod nas vrlo česte.

Na lakim krševitim zemlja, gdje vrlo često žile voćnih stabala ne stoje duboko, a zemlja je rahla, kad nastanu suhi sjeverni vjetrovi ili pripeče naglo sunce, izhlapi brzo sva voda, zemlja ostane suha, a žile nenalaze onoliko vlage koliko je plod trebuje, pa onda plod s reda otpada.

Htjeti se pomoći u takovom slučaju zalievanjem vrlo je teško, osobito, ako se goji puno voćnih stabala, i ako su voćnjaci odaljeni od vode, i ako nije vrlo često slučaj, da nema dosti vode za zalievanje.

Na onim mjestim, gdje je odpadanje voća često, valja presušenje zemlje oko žila za vremena predusresti. U tu svrhu razastre se izpod krošnje doklen žile dopiru slame, treseta, mahovine ili djubra, koji naglo izhlapljuvanje vode i prosušenje zemlje priče, a tim se plod zadrži na stablu.

Za trajne suše izkopa se izpod svakog stabla 3 do 4 jame, nešto 30 do 40 cm. široke, a isto tolike duboke, pa u svakoj od tih jama ulije se jedan do dva put na nedjelju po jedno vidro vode.

Na taj način nalaze žile u zemlji dostatnu količinu vlage, koja nemože da naglo izhlapi, pa plod ostane na stablu, primjerno se razvije i dozrije. P. R.

Gnojna vrijednost lišća od drveća izražena u novčanim jedinicama bila bi sledjeca. Svaku 100 kg. lišća od jablana i trepetljike vrijedno je za gnoj flor. 1 novč. 9; a svaku 100 kg. lišća od vrbe vrijedno je flor. 1 i 20 novč., bukovo lišće vrijedno je 67 novč., a brežovno samo 44 novčica.

Abies Pinsapo Bois. Španjolska jela, jeste jedna od najljepših jela za perivoje, koja i uz malo povoljne uvjete i na takovim uspjeva, gdje druge vrste jela neuspjevaju. Vrlo je krasne piramidalno uzrasta, izrašte do 25 metara visine, a deblo joj pri zemlji ima do jedan metar promjera. Najjače i najgušće su razvijene grane pri zemlji. Španjolska jela je gustih grana i četina; četine su modro ili pepelasto zelenkaste, a kadšto i srebrenaste, pa je takovo stablo od velikog efekta. Uspjeva dobro u svakom položaju, samo ako nije odveć izložena promahi, jer u tom slučaju lako gubi lišće. Odveć ljetu zimu ne podnaša, kako što ni veliku vlagu u zemlji, ali na vapnenastim ne odveć suhim zemljam uspjeva izvrstno.

Obustava krvljenja kod životinja.

Domaće životinje vrlo se često na paši, za radnje ili inače ozlede, usljed česa nastane krvarenje, koje vrlo često može biti pogibeljno. Krvarenje u manjoj mjeri obustavlja se, ako se pomoći i obviije mrzлом vodom ili vodom i octom, ali kad su ozlede jače a krvarenje veliko valja onda previti komad pamuka kojeg se prije namoči u klorne željeznu tekućinu. Kad se pamuk previje, valja poviti i privezati.

Čuvanje zidova od vlage. Ima kuća, kojima je jedna strana izložena žestokim vlažnim vjetrovima, te su zidovi ste strane uvijek vlažni. Ti se zidovi dadu čuvati od vlage, ako se za ljetne žege i suše namažu sapunjačom od tvrdog sapuna. Kad voda izhlapi tvrdi sapun ostane u luknjicam, podpuno ih izpuni, i onda vlaga nemože, da u zid prodire.

Maz za gvozdje. Izvrstan maz za gvozdene predmete i za gvozdene orudje i posudje, priredjuje se iz katrana, ako ga se izkuha, pa mu se dodade 2 do 3 diela (u po-

	Surovih hraniva				Probavljivih hraniva			
	Vode	Pepela	Surova proteina	Bezdušnatih izvadaka	Surova tustila	Bjelanca	Ugljikovih hidrata	Tustila
Krmivo brašno od mesa	11.5	3.7	72.8	—	12.0	69.2	—	11.2
Ribljí guano	12.6	36.6	49.0	—	1.8	44.1	—	1.6
Brašno od krvi	12.0	4.1	80.8	2.6	0.5	54.1	2.6	0.5
Hruštevi	13.5	6.7	55.3	Kitina 23.9 Bezdušnatih izvadaka	10.9	38.0	—	9.1
Mršavo mlieko	90.0	0.8	3.5	5.0	0.7	3.5	5.0	0.7
Varenika	90.1	0.5	3.0	5.4	1.0	3.0	5.4	1.0
Surutka	92.6	0.7	1.0	5.1	0.6	1.0	5.1	0.6

(Sledi).

stojećim) zagašenog vapna. Ovaj se maz drži vrlo čvrsto gvoždja i čuva ga od hrdjanja.

Izpiranje zlatnih predmeta.

Poznato je da i stvari od suhoga zlata izgube vremenom i porabom svoj sjaj. Zlatni se predmeti mogu temeljito i brzo izprati, te povratiti u svojem prvom sjaju, ako se postave u posudu u toploj vodi, kojoj se doda malo izsječkana sapuna i vapna, pa se onda mučka.

Krvavo mlieko. Vrlo se često pojavlja, da krave doje krvavim mliekom. Krvavo dojenje potiče obično od unutarnjih ozleda vimena. To se krvarenje obustavi, odnosno krava se izliječi i ne doji više krvavim mliekom, ako joj se podade jednostavni liek, kojeg si svak sam može kod kuće prirediti. U tu svrhu uzme se jedno jaje, i naprave mu se na oba vrha po dvi male luknjice, kroz koje se otjera bielanač, dočim žutanac ostane. Onda se donja luknja na lupini začepi kruhom, a kroz gornju ulije se u jaje toliko terpentinskog ulja, dok bude puno. Sad se komadčekom kruha i gornja luknja začepi, pa se kroz žvale turi kravi jaje u grkljan, da ga proguta. Dva dana pozatim, neće krava više dojiti krvavim mliekom.

Sredstvo proti bezsanici. Bezsanica rad uzrujasti živaca, napornog rada ili drugih nevolja, lieči se brzo mrzlim ublozim. U tu svrhu ismoči se ubrusac pa ga se ozažme a onda previje na zatiljak i legne. Nakon malo vremena dodje san i sklopi oči. Oni koji trpe bezsanicu usljed toga, što im se nemogu da ugriju noge, zaspati će brzo, ako prije nego li legnu nataru dobro noge ostrum suknenom krpom ili četkom. Tim će pospješiti kolanje kovi, i omogućiti san.

Ovim brojem otvara se predbrojba na šesnaesti godišnjak „Gospodarskog Poučnika“. Predbrojba stoji samo fiorina 3 na godinu. Župnici, dušobrižnici i učitelji, u izravnom doticaju naradom, uživaju polakšicu od 50%; dosljedno dobivaju list u pol cijene.

Za Božić su prestala kišljiva vremena, i udario je sjevernjak, usljed česa je zahladilo i smrзло; a izgleda je, da će ovo vrijeme potrajati.

Još nam uvijek dolaze tužbe, da se je malo ozima zasijalo. Najviše takovih tužaba čuje se iz Bosne i iz Hrvatske, gdje su skorom sva polja u ravnica ostala ne zasijana.

Koncem godine se je razprodalo i izvezlo prilično dosti vina, i cijene su mu bile dobre. Da na Rieci i u Trstu nema navalice taljanskih vina, naša bi se vina prodavala na jagmu.

Ministarstvo financija naredilo je da se odslen unapred iz državnih solara u Kaluszu prodaje kainit po 70 novčića svaku 100 kilograma. Troškovi prevoza iz Kalusza na Rieku iznašaju fior. 1 novč. 25 za svaku 100 kg., ako se kroa pun vagnu; dočim su troškovi prevoza iz Kalusza na Trst, za 24 novčića veći t. j. fior. 1 novč. 49 za svaku 100 kilograma.

Na pokušalištu gospodarskog društva u Zagrebu, počimlje dne 4 t. m. praktično poučavanje u suhcm navroćanju loza, i to svakog dana od 8 sati u jutro do 4 sata po podne, sve do 16 t. m.

Školski vrt u Breslavi zaprema pet hektara površine, a občina troši svake godine 7 do 8 hiljada maraka, za uzdržavanje rečenog vrta.

Podieljena je D.r Kramern pred koncesija za izradnju vicinalne željeznice: Sisak - Petrinja - Kraljevcane-Maja-Glina-Topusko. Ova bi željeznica polazila kroz razvojačenu Krajinu.

U mjesecu listopadu 1896 poslao je zagrebački paromlin u Brazil 135 barila pšeničnog brašna.

Na Rieci pomoću ngarske vlade kani inžinir Lazarus podići tyornicu strojeva, lanaca i sidra za brodove.

Godine 1898 obdržavati će se u Monakovu druga medjunarodna izložba svih strojeva za male obrte.

Proizvodnja sladora od žetve godine 1896 procienju je se: u Njemačkoj na 1,766,900 tona; u Austro-ugarskoj na 946,500 tona; u Francezkoj na 1,700,000 tona.

U Engleškoj uvedeno je 1895 godine 2,610,375 kvintala mesa, od kojih je 1,670,568 kvintala uvedeno iz Australije; 167,228 kvintala iz Holandije; 715,296 kvintala iz Argentine itd.

Po novom zakonu dobivat će gospodari odslen unapred marvinsku sol po 5 fior. kvintal. Novim zakonom su dokinute sve one poteškoće, koje su činile nemoguću dobavu marvinske soli.

Brzo se navršava 100 godina odkad je Humboldt odkrio naslage perugana i upozorio na njegovu važnost za gospodarstvo.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

116. Momak mi je nehotice prolio jednu času petroleja nad sudom od 10 hektolitara masta od šljiva. Rakija izpečena od rečenih šljiva daje po petroleju, osobito ona od prvog izkuhanog kolla. Te šljivovice imam do 80 litara; molim vas na koji način dade se odstraniti iz te šljivovice vonj po petroleju?

S. H. u K. (Hrvatska).

Vonj po petroleju iz rakije, dade se odstraniti, ako opet prepečete rakiju (rektificirate). U tu svrhu, red je, da rakiju razvodnite vodom, ili pol a pol ili dva diela vode, a jedan dio rakije, pa da ju stavite u kotao, izpod kojeg valja ložiti posve iz tiha, tako da se razvodnjena rakija u kotlu posve postepeno i polako ugrije. Bud je petrolej lako hlapljiv, postepenim grijanjem, izhlapiće će najprije petrolej su nešto žestućinih para. Tihim grijanjem nastavi se sve dotlen, dok se uvjeri, da pare koje sediju iz kotla ne zaudaraju ni najmanje po petroleju. Sad se postavi kopic na kotao, spoji se serpentinom, i podloži se vatra, dok počme prekapljivanje. Prva rakija, koja proteče, još će davati nešto po petroleju; valja ju udieliti, a za porabu ostavi se kašnju rakiju, što izteče iz kotla, a koja ne daje ni najmanje po petroleju. Da se pak iz rakije i zadnji trag vonja od petroleja odstrani dolije joj se nekoliko kapljica ulja od borovice, koje je žešćeg vonja od petroleja i prevladjuje ga. Takova se rakija poprими vonj rakije borovice.

117. Ovo je treća godina, da mi krompiri izgriju, dok očute jesensku vlagu. Molim vas, na koji

način imam postupati pri pospremanju krompira, da mi se održe zdravi preko zime do proljeća?

I. M. u S. (Split).

Ako krompiri podpadaju peronosporinoj zarazi ili drugim kužnim nametnicam onda ih nije moguće čuvati do proljeća; inače pri spremanju krompira, ako hoćemo da se održe zdravi do proljeća valja se držati sljedećih pravila: 1. Krompire valja pospremiti za zimu, kad su dobro posušeni i posve hladni. 2. U spremi za krompire, dok god ne udari zima, valja nastojati, da bude što moguće više promahe, osobito za suhih dana, e da se i spremiste i krompiri što više suše. 3. Kad se čuva veća količina krompira hoće se da stoje na lijevtam ozdol i sa strana, jer na taj način ima više promahe kroz same krompire; jer ako krompiri leže na zemlji i na stienam (zidovim) nema promahe i lako gnijuju. 4. U spremištu za krompire i to tik samih krompira valja držati uvijek živoga vapna, koje upijajuć vlagu, drži zrak i spremište suho. Krompire za sjetvu čuva se na pepelu ili na vapnu u prahu, tim se sigurno uzduvaju od gnijjenja. 5. Krompire u spremištu, osobito u prvo doba nakon što se pospreme, valja često premetnuti, i prebrati ozledjene i nagnjile krompire. 6. Ako se krompiri ne spominja u konobam, valja im spremiti napraviti od zemlje, ali nad zemljom. Takove zemunice za spremanje krompira nad zemljom valja napraviti uzke a duge, i drže se otvorene daklen god ne udari studen; a onda se pokriju zemljom. Mnogi da uzduvaju u zemunicam krompire od leda pokriju ih prije slamom, pa po slami zemljom; to nevalja, jer se u slami sakuplja vlaga, koja izparuje iz krompira i razvije se gnijjenje. Krompire u zemunice dosti je pokriti debelom naslagom zemlje.

118. Molim vas, kako se najbolje priredjuje kiseli kupus?

A. V. u P. (Istra).

Danas, kad se veći dio kisela kupusa, osobito onog što se po dućanim prodaje, priredjuje umjetnim kiselinama, uprav je želiti, da se proširi nauka ukiselivanja kupusa, e da se što više kupusa u kućanstvu ukiseluje. Glavice bielog kupusa, opredieljene za ukiselenje, valja poslje nego li se poberu, držati nekoliko dana na zračnu i promašnu mjestu, najbolje u kakovoj šupi ili na tavanu izpod krava. Kad su glavice na taj način izgubile jedan dio svoje vegetativne vode, odstrani im se sve ozledjeno i izbrljano lišće, da ostanu glavice posve čiste, pa se onda glavice prepolove, i odreže im se struk. Sad se glavice izblanjanju na strugu, kojeg se prije na uzko naravna, e da strugotine budu tanke. Još prije struganja glavica priredi se badnjić ili vidrica u kojoj će se ukiseliti kupus. Biva izčisti se i izpere temeljito. Onda se po dno badnjića razastre jedan sloj cielih listova kupusa, a po ovim pospe se malo soli (1 do 3 rukoveti napram veličini posude), a onda sloj siečka od kupusa, koje se dobro pritisne i zasoli. Naslaganjem siečka od kupusa u slojeve i solenjem, te gnječenjem i sobijanjem nastavi se, dok bude posuda puna. Kolikoda soli ravna se na oko, ali kao pravilo može da služi, da se na svaku 20 litara sječka rabi 100 grama soli, tako da ako posuda u kojoj se kisel kupus jami jedan hektolitar boće se 1 kg. soli, ako jami 2 hektolitara hoće se 1 kg. soli, i tako naprijed, računajuć za svako 20 litara objama 100 grama soli. Kad je posuda puna, izravna se površina i naslaga se po istoj ciela lišća kupusova, pa po ovom čistih krpa od biela platna, a onda pokrov i priečke, pa na ove kamen, koji ima da tišti i pritiska kupus. S početka se slabije obtereti, a kašnje jače. Nekoliko sati nakon što se je kupus obteretilo popliva voda na površinu. Kad je kupus bio dobro provitren pojavi se malo vode, a kad je loše provitren onda više. Obično se računa da je 6 cm. vode nad pokrivom dosti. Ako ima posve malo vode, a kupus nije bio dostatno provitren, to je znak, da pritisak nije dostatan na kupus, i valja postaviti još jedan kamen; a ako je kupus bio dosti provitren, pa ne popliva dosti vode unatoč dobrom utezu, valja onda vode donalieti, da je bude za 6 cm. nad pokrivom. U 3 do 6 nedjelja ukiseli se kupus i gotov je za porabu. Kad se kupus jače soli i jače pritiska, onda se hoće više vremena da se ukiseli, isto se tako sporije ukiseli kupus, ako vlada studeno vrijeme. Za vrienja, valja odstraniti pliesan koji se napravi povrhu vode, a kad vrienje prestane, valja odliti vodu i odstraniti kamen, pokriv i krpu i izprati ih u vreloj vodi, pa onda opet postaviti na mjesto. Istodo-

bno valja odstraniti cijelo lišće sa kupusa i izmijeniti ga čistom krpom. Kad se je opet sve pomjestalo dolije se po kupusu toliko osoljene vode, koliko je prije bilo. Svaki put, kad se vadi kupus za porabu, opetuje se ova radnja čišćenja, a ako se ne rabi kupus, onda ga valja čistiti svako osam dana. Da se kiseli kupus dobro uzdrži glavna je stvar da nad pokrivoj pliva uvijek voda. Bolje je kiseliti kupus u više malih posuda, nego li u jednoj velikoj, jer se onda kupus bolje uzdrži.

119. Imam prostranu livadu, ali radi obilne vlage, radja kiselim sienom. Molim vas, kojih mi se je sredstva latiti, da mi ta livada radja dobrim sienom?
H. E. F. u L. (Bosna).

Ta se livada neda drugčije popraviti, nego prosušenjem, jer sve druge radnje, koje bi učinili, kao krčenje, drljanje, gnojenje, sadrenje itd. bilo bi od kratke trajnosti. Prosušenje livada može se obaviti otvorenim konalim i podcivljivanjem. Koja je od ovih radnja za vašu livadu bolja i jeftinija, to zavisi od mjestnih okolnosti, o kojima može suditi jedino stručnjak na licu mjesta. Nakon prosušenja pada s početka prihod močvarnih livada, jer poginu malo a malo sve kisele trave, i ustupaju mjesto slatkim livadnim travama, koje se tamo malo a malo naseljavaju. S toga nakon prosušenja valja livadu dobro pognojiti, da slatke trave nadju dosti hrane za svoj razvoj. Kolikim troškom bilo bi skupčano to prosušenje, i to se neda unapred kazati, jer zavisi od mjestnih odnošaja

120. Molim vas jeli istina, da se čestim i redovitim obradjivanjem jedne zemlje, povisi njena rodna snaga, tako, da radja, kako da je obilno pognojena stajskim gnojem? C. V. u N. (Slavonija).

U normalnoj zemlji t. j. u takovoj zemlji, koja je od naravi obiskrbljena svim glavnim sastavinam potrebitim za hranu bilja, dade se obradjivanjem zamieniti gnojenje. Glavna poželja, kojih sve biline trebaju za svoj razvoj jesu: dušik, pepelika, fosforna kiselina i vapno, a opetovanje kušnje su dokazale, da u normalnim odnošajim plodovitost jedne zemlje ovisi u njejoj sadržini dušika. Predpostaviv srednju težinu jednog hektara zemlje na 4000 tona, sadržina dušika takove zemlje jeste 4000 do 8000 kg. po hektaru. Pošto za dobru ljetinu treba samo 100 do 150 kg. dušika po hektaru, uprav je čudnovato, da svake godine valja zemlji gnojenjem davati toliko dušika, ako hoćemo, da nam radja. U zemlji stvara se svake godine raznih dušičnih spojiva, koji neostaju u zemlji, nego ih voda raznaša. Dehérain je proračunao, da sa podcivljene i obradjene zemlje, izteče svake godine do 139-3 kg. dušika po hektaru, a sa neobradjene zemlje 88-9 kg. Dehérainove su kušnje dalje dokazale, da jedna zemlja tim više obiluje dušikom, čim je češće i bolje obradjivana, te je u obradjenim zemljama našao 20 do 30 puta više dušika nego li u neobradjenim. Opetovano oranje i branjanje jeseni i u proljeću povećava kolikoću dušika u zemlji tako, da takovo zemlja radja obilno, bez gnojenja, dapače obilnije i od dobro pognojene, a slabo obradjene zemlje. Čim se dublje ore, odnosno čim se više izlaza zemlja blagotvornom djelovanju vazdušnina, tim ona bolje plodi. Zemlja jeseni izorana i preorana, pa na proljeće par puta prebranana, osobito ako se ove radnje obavljaju dobrim orudjem, bolje radja od obilno pognojene zemlje. Kušnje Dehérainove potvrdile su kušnje Ravazze, koji je u Siciliji mnogo bolji prihod dobio od vinograda duboko i opetovano obradjena, nego li od vinograda obično obradjena a obilno pognojena.

121. Koja vrsta umjetnog gnoja najbolje djeluje na lozu? Nakon koliko doba treba ponoviti gnojenje u bijeloj pržinstoj zemlji? Jeli bolje pomješati i domaćeg gnoja?
P. P. u T. (Pelješac).

Neda se apodistični utvrditi, da je ovaj ili onaj umjetni gnoj najbolji za vinograde, jer to zavisi od naravi zemlje. Umjetni gnoj valja prilagoditi naravi zemlje, pak je s toga najbolji onaj, koji sadržava najviše onih hraniva za lozu, kojimi dotična zemlja najviše oskudjeva. Prije nego li se odabere umjetni gnoj za vinograd valja potražiti zemlju, e da se doznade čega ona najviše treba. Za lozu glavna su hraniva pepelika, fosforne kiseline i dušik, a u

novije vrijeme, kao najbolja i najjeftinija umjetna gnojiva za vinograde, preporučaju Thomasovu trosku, kainit i kilsku salitrovinu. U tu svrhu rabi se za gnojenje jednog hektara vinograda 1200 kg. Thomasove troske od 18 do 20 po sto, 600 kg. kainita i 150 kg. kilske salitrovine. U težkim zemljama izmieni se Thomasova troska sa superfosfatom od 16%, i rabi se 600 kg. superfosfata po hektaru. Ovakovo gnojenje djeluje 4 do 5 godina, a obično se obnavlja svake pete godine. Bolji je način na pržinstoj zemlji, ako se uz umjetna gnojiva gnoji i sa maršćim gnojem, i to su 100 do 250 kvintala umjetnoga gnoja po hektaru. U pržinstoj zemlji uputnije i sa stajskim gnojem i sa kilskom salitrovinom gnojiti često a po malo.

122. Molim vas, kolika mora da bude štaja za jednog osrednjeg konja? Čim je najbolje hraniti konja?
G. P. u S. (Bosna).

K potrebnoj njezi spada zgodno uredjena, konjušnica; ista mora biti suha, ljeti ne odveć vruća, zimi ne odveć hladna, pod u konjušnici mora da je viši od vanjskog tla; nesmje biti vlažan, blatan; i ne ravan najbolji je pod od malih kockastih cementnih pločica. Konjušnica mora biti 3 do 4 m. visoka te zračna i svijetla; a uvijek dovoljno obiskrbljena steljom, osobito u noći. Duljina ravna se prema uredjenju jasele i stajališta. Kod gospodarskih konja srednje veličine sa jaslama hoće se po D. R. Schubertu (gosp. graditeljstvo) 2-5 metara duljine, 1-7 metara širine; iza konja potreban je hodnik 1-25 metara širok. Ljestvice za sjeno nesmiju biti visoko postavljene one mora da stoje usporo suprot očima konja e da konju trusovi ne padaju u oči, jer to može biti pogibeljno po očnjivi vid konja. Konj se najbolje hrani dobrim tvrdim sienom, kojeg se daje 5 do 6 kg. na dan; za napornije radnje dobije konj i 3-4 kg. zobi, koju valja po dieliti na tri jednaka obroka, i podavati uvijek u isto i stalno doba dana. Stelje treba konju 1-5 kg. na dan.

Zajezda na Ivanje 1896.

Patačić
gosp. pristav.

B. Nova pitanja.

1. Molim vas, jeli se izplaća tovljenje obranim mliekom. i koji su uspjesi takovim tovljenjem postignuti kod naprednih naroda?
I. K. u S. (Istra).

2. Koj su sredstva najbolja i najjednostavnija za utamanjivanje krvave uši, koja se kod nas sve više širi?
N. Č. u K. (Hrvatska).

3. Molim vas jeli baš potrebno sijati djeteline sa žitaricom i zašto?
V. B. u B. (Cetina).

4. Razkotili mi se puževi, da im nemogu odoliti; molim vas za naputak, kojim da ih se brzo i lako riješim?
A. M. u O. (Dubrovnik).

5. Konj mi je sipljiv, a teško mi ga je žrtvovati. Molim vas što prouzrokuje sipljivi vrst, i imali za nje lieka?
O. B. Š. u V. (Bosna).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Pavišić Gabro, trgovac — Banić pop Jakov, župnik — Čitaonica - Belo-

var — Borelli knez Manfred — Narodna Čitaonica - Split — Novi (Vinodol) — Petrić pop Juraj, župnik — Ružić G., veletržac — Tabain pop Marko, župnik — Urić Ivanović pop Juraj, župnik — Vitezić D. R. Dinko, odvjetnik — Gugler Pavao, biskup — Braća Didolić, veletržci — Fućkam Tomo, župnik — Matejčić Frano, profesor — Štambuk Franjka, posjednica — Moretti D. R. Lujo, odvjetnik — Petrović Iv. Nep., posjednik — Streit Gjuro, nas. biskup.

Predplatili su predbrojbu do konca I. polugodišta 1897.

P. N. gospoda: Benzon Iv. Kr., šumar — Narodna Čitaonica - Sinj.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle godine 1896:

P. N. gospoda: Ivanović pop Ivo, župnik — Ivanišević pop Frane, župnik — Hrvatska Čitaonica - Jelsa — Franceschi pop Petar — Kalinić Niko — Luetić pop Josko, župnik — Hrvatska Čitaonica - Vodice — Knežević Petar, posjednik — Ivanković Jere, posjednik — Lovrović Zako, posjednik, — Vilina Baldo, posjednik.

— V. g. Ilijić K. — Broj 18 i 22 poslali smo iznovice, skupa sa knjižicom „Duhan“. Nije nam poznato, da bi bio nastao preokretaj u onom pitanju.

— V. g. Červinka F. — Hvala Vam, providjeno je već s druge strane.

— V. g. Vilić A. — Sjeme od suncokreta je izvrstna hrana za perad, ali radi svoje snosti nesmje se krmiti obilno ni u velikoj mjeri, nego posve umjereno, jer bi se inače kokoši brzo natustile i prestale bi nesti jaja. Sjemeni od suncokreta umješana drugom hranom daje se svakoj kokoši najviše 50 grama na dan, tako da se na 10 kokoših ne krmi više od 1/2 kg. suncokretova sjemena na dan.

— V. g. P. — Vrlo ćemo rado priobćivati vaše sastanke, samo neka su kratki i jezgroviti.

— V. g. Miličić A. — U takovom slučaju najbolje je da si nabavite bacillus proti miševim, jer će te ih rečenim sredstvom sigurno svih utamaniti.

— V. g. Filipić N. — Ako je brašnu bilo primješano matičnjaka, pozna se po tom, što kruh postane ljubičasto blijede boje. Takovo brašno nevalja rabiti za kruh, jer je otrovno.

V. g. Kostrenčić F. — Do danas nismo još ništa primili. Propitajte se kod prijatelja, kojemu ste predali.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po reduku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Siečnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Siečnja 1897.

POZIV NA PREDPLATU.

Prošlim brojem stupio je «Gospodarski Poučnik» u šesnaestu godinu svoga života, po tom je najstariji hrvatski strukovni list na obalom jadranskoj mora. I ove će se godine naš list baviti triemzeno i ozbiljno svim našim gospodarskim pitanjima; poučnim član-
cim nastojat će razvijati zdravu gospodar-
sku nauku, temeljenu na znanosti i na
iskustvu; obavješćivati će svoje čitaoce o
svakom gospodarskom napredku; a u od-
govorim na pitanja koja stignu, nastojati
će da bude od pomoći, i da daje savjeta
svakome onome, koji ga bude trebao i
tražio. Predbrojba na «Gospodarski Poučnik»
stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., ali
se župnicim, dušobrižnicim i pučkim učite-
ljim koji stoje u izravnom doticaju narodom,
daje list u pol cijene. **Uprava.**

IZSELJIVANJE

Od neko doba zahvatila je jedan dio na-
šeg naroda zaraza za izseljivanjem.

Premda se je usljed nerodice zemalja, bez-
ciene plodina, priraslih potreba i poreza znatno
otežalo življenje težačkom staležu, ipak nismo
još u nijednom predjelu naše prostrane domo-

vine došli do takovih odnošaja, da bi morali
zdvajati o svom obstanu, te se seliti.

Vremenito selenje, osobito mladjih i ra-
dinih sila, poznato je kod nas još od starih
vremena. Iz prenapučenih predjela, za nerodnih
godina i iz brojnih obitelji uvijek bi se neko
selio u svet, da si nadje bolje zarade, ali ti
izseljenici naši, nisu ostavljali svoj zavičaj, e
da si nadju novi, nego su polazili u daleki
sviet trbuhom za kruhom, uvijek mislju i sroem
na svoj zavičaj, i čvrstom odlukom, da se na-
trag povrate, dok štogod prištede.

I sbilja, svi su se naši vraćali, nakon ne-
koliko godina; i od 100 takovih izseljenika
jedva da se nebi povratila dvojica ili trojica.

Takovim izseljenicim nije se zemlja raz-
pućivala, dapače mnogi od njih imali su obi-
telji i djece na naše strane, i stali su im ili
donašali svoje prištednje.

Današnje izseljivanje nije više takovo iz-
seljivanje, nego ljudi razprodavaju svu svoju
nepokretnu imovinu i sa djecom, ženam i
starcim u zemlju obećanja, čvrstom odlukom,
da se više ne povrate, uvjerenjem da će u no-
voj postojbini živiti bolje i laglje nego li u
staroj.

Ovakovo izseljivanje, neodgovara ni čudi
ni čučenju našega naroda, koji je privezan svo-
joj grudi zemlje i ljubi svoju domovinu, pa se
mora smatrati kao zaraza, kao otrov, kojeg su
agenti razsijali medju našim narodom u svoje
spekulativne svrhe.

I sbilja, ti bezdušni agenti pripovijedaju
neukom narodu, da su prekomorske zemlje, a
osobito Brazil, za koji najviše snube izseljeni-

ke, pravi raj zemaljski. Da se tamo dobivaju
zemlje, poljsko orudje i marva badava; da ze-
mlje radjaju pet i deset puta više, nego li kod
nas; a da se sve plodine dobro unovčuju i to u
zlatnom novcu. Doseljenik treba da prvih go-
dina nešto malo radi, e da se brzo nagrne
zlatna novca, kao plive, pa može da žive, kao
pravi spahija; i sličnih. Ovakova zamamna o-
bećanja zasljepljuju neuki narod, pa se on raz-
kršćuje svojom djedovinom, nevjerovatnom la-
koćom, i traži sreću, gdje sreću nemože da na-
dje. Brazil nije bila nigda zemlja obećanja.
Bezkrayne pustoši, neizmjerne prašume pune
divljih indijanaca i grabežljive zvjeradi, grozni-
čavo podneblje, ne zdrava voda, bez puteva i
obćila, bez uredbe, uz nesigurnost imetka i
života, to je raj zamaljski, kojega jadni izse-
ljenici nalaze u Brazilu, kad tamo dodju.

Kako agenti postupaju sa jadnim izselje-
nicim, koji im u pandže upadnu, može se svak-
lako uvjeriti na stječistim u Genovi, Bazelu,
Bremenu i Hamburgu. Strpaju ih u nezdrave,
brljave stanove, staro, mlado, muško, žensko
sve skupa sabito i netrpno, kao da je marva.
A kako to ide po željeznicama i na brodovim za
prekomorskog putovanja?! Čovjeku se koža ježi,
kad čuje pripovijedati.

A šta se stopro događa od jasnih izse-
ljenika, kad stignu u mjesto obećanja?! Voze
ih po više dana željeznicom i kolim u odaljena
mjestu, gladne, gole i bose; te su ih povje-
ravaju, kakovom farmeru, kao proste poljske
radnike, ili ih ostavljaju same sebi, na svačiju
milost.

Dobar postotak izseljenika podlegne na-

PODLISTAK.

Katekizam

Gospodarske hemije

od

Dra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 1).

414. Kojim postupkom osjem prosta sušenja
(spravljenje običnog suhog siena) mogu krmiva koja
sadržavaju vode, te su zato podložena raztvaranju,
da se pretvore u oblik u kojem se mogu uzdržati?

Pravljenjem crnoga i žeženog siena, kao
što i ukiseljenjem.

415. Na koji se način pravi crno sieno?

Pri pravljenju crnoga siena trava ili dje-
telina se u uvenutu ali još podpuo ne osušenu
stanju čvrsto sbiju u velike stogove. U istima

nastane samosvojno ugrijanje, po kojemu sieno
primi mrku boju i ugodan vonj. Ali treba na
to paziti, da krmiva ne budu snešena odveć
mokra u stogove, kao što i da stogovi ne budu
posve rahlo namješteni. U prvom slučaju može
se dogoditi da se stogovi od sebe nažgu ili
ponajmanje da se obugljevi krma; dočim u
drugomu česti izložene dahokružnom uzduhu
lako gnijiju i opliesnave. Krmi se neposredno
sa stogova.

416. Čim se razlikuje od ovoga postupka
pravljenje žeženog siena?

Pravljenje žeženog siena razlikuje se u
tomu, što se krma skuplja u stogove u još
vlažnjem stanju, te kad postigne toplotu od
prilike od 70° C, što biva nakon 48—60 sati,
razmetnu se stogovi, a iza toga se sieno brzo
i podpuo osuši.

417. Koje su prednosti pravljenja crnog siena,
nad pravljenjem običnog siena.

Kod krmnih bilina koje su bogate lišćem
ne gube se mrvljenjem tolike hranive sastavine,
a debelo batvaste kisele livadne trave bivaju
tim načinom ukusnije; uz to u okolicama gdje
često kiši ne biva hrma toliko izložena uplivu
zla vremena.

418. Jeli dostojan preporuke postupak pra-
vljenja žeženog siena?

Pravljenje žeženog siena je u toliko ma-
nje vrijedno preporuke, u koliko se pri njem
još više nego li pri pravljenju običnog siena
zavisi o vremenu. Stogovi naime, bez da se
može imati ikakva obzira na vrijeme, treba da
budu razmetnuti u točno doba, jer inače na-
stane samosvojno ugrijanje, kojega je posledi-
com obugljevljenje krme i koje može još do
toga da naraste da se zapale stogovi. Ako li
je pak vrijeme u to doba nepovoljno, onda se
ne može izbjeći velikim gubitcima po izlu-
živanju.

419. Kako se izvodi ukiseljivanje?

Krmiva se izsiečkaju te se čvrsto nabiju
u jamam koje je najbolje da budu obziedane i
cementovane. Zatim se jame pokriju zemljom.
Nakon nekoliko dana, usljed sabijanja krme,
izpuca zemlja, a te pukotine valja pomnjom
opet pogaziti da se zatvore. Baš na to treba
ovdje ulagati veliku pomnju, jer ako dovoljno
nije zapriečen izravan pristup izvanjskog uz-
duha, lako je da započne gnijjenje i pliesa-
vljenje. Najprikladnija dubina jamâ iznosi 1-5
do 2 m., pri širini od 3m, duljina se može da

porim putovanja, ili se od boli srazočaranja sam u sebi izgrize, ili ga pokosi groznica; koji preživu samo očajavaju i ne vide ure, da pobjegnu i da se povrate.

Mnogim se je već dogodilo, da nakon naporene radnje i štednje, kad su izbili potrebu za povratak, i kad se uputiše natrag, bijahu orobljeni i izmrcvareni, a i drugih se grozota tamo događja jadnim doseljenicim; osobito onim, koji su neuki, i koji dolaze tamo praznih ruku i praznih žepova.

U plodnoj i ravnoj Slavoniji, između nekog naroda rek bi da su bezdušni agenti za izselivanje, našli najbolji terrain za svoje djelovanje.

Stvar je u nekim občinama već tako preostala mah, da ozbiljno prieti razpučenje, onih i onako slabo napučenih predjela.

U koliko se zakonom daje suzbiti djelatnost takovih agenata, red je da vlasti budu što strožije; a svećenici i učitelji su u prvom redu pozvani, da tumače narodu, koliko ga razočaranja i prevara čeka, i da mu uliju ljubav k svojoj rodnoj grudi, e da ga njoj privežu. Prostrana naša domovina, nije još nigdje prenapučena; ima još prostranih površina neobrađene plodne zemlje na kojoj bi više milijuna naroda moglo živiti.

Odvraćajmo narod od izselivanja, upućujmo ga na rad, podučavajmo ga i uzgajajmo u njemu ljubav za rodnom grudom i za domovinom, inače prepteti će takav mah izseljivanje, da će naša krasna domovina ostati razpučena.

Zašto vino pocrni.

Vrlo se često dogodi, da žuto i crljeno vino pocrni. Ono poprmi crnu boju poput crnila. To poornivanje vina potiče uvijek od gvoždja. I manja količica gvoždja u vinu mienja mu boju i težnost.

Gvoždje u vinu dolazi uvijek izravno, bilo da se već groždjem pomješa, ili od gvozdjenih predmeta, koji padnu u mastu ili u bačvu, ili od čavala na badnjem i bačvam. Dapače i gvozđ sa ruljača i od tiskova može biti uzrokom da pocrni vino.

Gvoždje se s početka raztopi u mastu ili vinu bezbojno t. j. tako, da se niti neopaža da je raztopljeno; a pretvori se u crnu boju, odnosno vino u kojem je raztopljeno gvoždje postane stopro onda crno, kad to vino dodje u doticaj sa zrakom.

Čim je veća toplina zraka u zemanu, kad je gvoždje u doticaju vinom, tim se više gvoždja u vinu raztopi.

Da se preprieči ovo zlo valja paziti da gvoždje ne dodje po ništo u doticaj mastom i

uzme prama potrebi. Soli ne treba dodavat. Kad prodju od prilike tri mjeseca dana dovrši se postupak kiseljenja, pa se tad krma uzdrži nepromjenjena za više godina.

420. *Koja su krmiva najprikladnija za kiseljenje?*

Vodenasta krmiva, kao zelena kukuruzovina, cima od repa i slična, pa korijenjače, krumpiri i repe, kao što i od njih dobiveni otpadci, drop i skrižke. I primrzli krumpiri i repe mogu ukiseljenjem da postanu trajašni.

421. *Koje su nezgode kiseljenja?*

Usled nastajućih postupaka vrenja gube se vrlo zlamente kolikoće tvari, koje pripadaju ne samo bezdušičnatim izvadcima, nego i surovom vlaknu i proteinovoj tvari, a osobito su zlamente kod krmiva sa nježnim surovim vlaknom, kao što se to nahodi u korijenjačama, dočim su manje kod zelenih krmiva sa više odrvenjenim surovim vlaknom. Gubitci izpadaju veći također i pri jačem kolanju uzduha, izazvanu drenažom jamâ ili kad su one izkopane u šupljikavu tlu, kao što se obratno opažaju najmanji gubitci u cementovanim jamama.

Po najnovijem iztraživanju (do 1884 god.) rek bi, da kod repinih skrižaka gubitci mogu

vinom, a osobito da gvoždje ne stoji dulje vremena u mastu ili vinu.

Valja paziti, da na dna i na vrata badnjeva i bačava, glave od čavala ne dolaze u izravni doticaj mastom i vinom; da su gvozdjeni djelovi ruljače i tiskova posve čisti, a osobito valja na to paziti da se ne ciedi i ne mieša mastom, loj i ulje, koje se rabi za mazanje gvozdjenih djelova ruljače i tiska, jer ono sadrži obično u sebi dosta gvoždja raztopljenog, a kojeg pak pocrni vino.

Čuvanje živadi od bolesti.

Domaća perad, tim bolje uspjeva, čim se čistije drži i bolje hrani.

Puno je laglje i jeftinije čuvati perad, da neoboli, nego li je liečiti istu, kad jednoč oboli. Svako gazdarica i svaki gojitelj peradi, koji hoće, da mu perad dobro uspjeva, i da neoboli, red je da se drži sljedećih pravila:

1. Perad valja hraniti redovito; i valja se točno držati toli dobe hranjenja, koli kolikoće hrane; jer su kod peradi opažaju najgore posljedice ako se prežderu.
2. Perad valja hraniti uvijek najboljom i najzdravijom hranom, jer se od takove hrane u trajnom hranjenju ima najviše korist. Pliesniva i nagnjila hrana, nesmje se nikad krmiti.
3. Jeli red promjeniti običnu hranu peradi, onda ta promjena hrane mora da uzsliedi postepeno, jer nagla promjena hrane može biti ubitačna po zdravlje peradi.
4. Voda za napoj mora biti uvijek svježja, čista i zdrava, jer najviše opasnih bolesti peradi prouzrokuje hrdjava, voda za napoj.
5. Perad valja čuvati od studeni i vlage, jer ih i jedno i druga, osuđeno dok je perad mlada po gotovo ubija. U kokošnjaku neka je uvijek suho, a na trkalištu nevalja ih puštati, ako je smrzlo i vlažno.
6. U kokošnjaku hoće se uvijek svježja čista zraka, jer je svježji zrak uz čistoću prvi uvjet zdravlja. Izmetine valja svake nedjelje barem dva puta odstraniti, pa po tlehu kokošnjaka posuti pržine.

Uporaba krava za radnju.

Od kad se sve više širi gospodarska kriza, smišljaju gospodari sva moguća sredstva, da umanje troškove, a povise dohode e da krizi gospodarskoj odole.

U nekim zemljama od davnine upotrebljavaju krave za lake gospodarske radnje, ali se mnogi gospodari, a osobito oni koji goje blago u štaji, nemogu, da sa stvar odluče, jer joj ne vide koristi. Ipak, kad se pomnjivo pitanje prouči od uporabe krava za gospodarske radnje ima velike koristi, osobito ako se goje velike pasmine goveda.

iznositi kiseljenjem ča do 50 po sto suhe tvari i zato Märcker preporuča da se skrižke ne sahranjuju više ukiseljenjem nego osušenjem. Jednako će se događjati s dropom i sa svim drugim krmivima, kojih je surovo vlakno nježne, lako probavljive naravi.

422. *Kako uplivaju ti različiti načini sahranjivanja na stepen probavljivosti krme?*

Probavljivost krme ne trpi u obće po njima, naprotiv naraste joj sladost, a tim bivaju životinje potaknute da je više žderu.

Po pokušajim izvedenim u Proskau pokazalo je surovo vlakno ljekarice pravljenjem žeženog siena za 8 po sto veće izrabljivanje od onoga od iste ljekarice u obliku običnog siena, dočim je probavljivost bezdušičnatih izvadaka i proteinovih tvari bilo čak ponešto manja.

423. *Kakvim se drugim načinom spravljaju krmiva?*

Navešti nam je kao takove: slučenje i prekrupljivanje zrnaste krme, izrezkanje zelene i suhe krme, umakanje i bubrenje, kao što i poparivanje vreloom vodom, varenje, poparivanje parom i samougrijanje krme.

(Sliedi).

Umjerena uporaba krava za radnju korisna je osobito onda, ako se uzgaja tegleće blago; a nije štetna za nijednu svrhu uzgoja.

I najbolje muzare ne trpe ni najmanje na dobnosti, ako se upotrebljavu za lake radnje, kako što je prevoz krme i slične lake radnje.

Izkustvo je dokazalo, da krave, koje se upotrebljavu za radnju, puno sigurnije zanose, i laglje se tele, od onih, koje se neprestano drže u štaji ili na paši; dapače se od krava upotrebljenih za radnju može sigurnošću svake godine računati na jedno tele, dočim inače jedva da krava zanosi svake druge ili svake treće godine.

Izkustvo je također dokazalo, da krave upotrebjene za lake radnje puno su manje podvržene bolestim od krava koje se goje u štaji, a osobito su manje podvržene raznim bolestim nogu i papaka.

Volovi od krava koje se upotrebljavaju za radnju puno su mirniji i poslušniji, a bikovi plodniji i jači.

Bredje krave valja ipak štediti, osobito u zadnjim mjesecim bredjavosti. Ljeti šalju se na radnju u jutro i večer, zimi za meka vremena. I za pomladak je vrlo koristan rad, osobito ako ne ide na pašu.

Kad je najbolje sjeći šumska stabla?

Poznata je stvar, da trajnost drva ovisi ponajviše od toga kad je stablo bilo sasječeno. Nedavno je francuski šumar Levrier, priobio svoje kušnje u pitanju izvedene sa borovim.

On je pred trideset godina, dao u razno doba godine sasjeći borova od istih godina, koji su rasli na istoj zemlji, pod jednakim uvjetim podneblja.

Jedan dio borova dao je sasjeći koncem prosinca mjeseca; drugi dio koncem siečnja; treći dio koncem veljače; a četvrti dio koncem ožujka.

Sva su stabla bila iztesana u grede od jednake debljine i dužine, a bile su grede posušene pod jednakim uvjetim.

Grede su onda prokušane na svoju snosljivost, tim što stojeć na oba kraja, kako se obično grede rabe, bijahu sve jednako opterećene na sredini.

Najviše težine, su podniele odnosno najmanje su se previle pod teretom, grede od stabala sasječenih koncem prosinca tako da se njihova odoljivost označnje su 100, a odoljivost greda od stabala posječenih koncem siečnja bila je od 88; dočim onih sasječenih koncem veljače od 80; a onih koncem ožujka samo od 62; po tom su najveće odoljivosti, a dosljedno i najbolje grede bile one od stabala sasječenih koncem prosinca. Isti se je razmjer pokazao i glede trajnosti i cvrstoće drva.

Od ovih stabala bilo je iztesano kolaca, koji su upotrebljeni i zasadjeni na istoj zemlji pod istim odnošajim, a uspjeh je bio sasvim različit.

Dok su kolci od stabala sasječenih koncem prosinca, nakon 16 godina porabe bili sasvim zdravi, kolci od stabala sasječenih koncem siečnja, veljače i ožujka nakon 3 godine počeoše gnjiti, a u 5 i 6 godini nije više nijedan bio uporabiv.

Iz ovih kušnja, koje su napravljene i sa drugim vrstima drva, daje se zaključiti, da je konac prosinca najbolji zeman za sječnju stabala.

F. Z.

Strojenje vreća. Na svakom gospodarstvu trebue uvijek vreća, osobito za žitja i drugo zrnje. Ali se obće tužbe čuju, da vreće posve malo traju, da se lako izderu ili od vlage izgnyju. Vreće su puno trajnije, ako se stroje. U tu svrhu ukuha se 1 kg. hrastave kore u 12 litara vode, pa se u ovom izvarku moče vreće za 20 sati vremena. Treslovina od hrastave kore, priobio takini čvrstoću i odoljivost.

Koliko se šira (masta) dobije od groždja. Količica masta od groždja ovisi u prvom redu od vrsti groždja, a u drugom redu od toga dali je vlažna i kišovita

godina. Prva vrst groždja daje samo 70 do 75 postotaka masta (šire), a druga vrst groždja daje 80 do 90 po sto masta (šire). Od masta koji prevrije na dropu, dobije se znatno više vina, nego li od onog od kojeg se odmah odiedi drop ili se odmah iztiska. Novim tiskovim iztiska se iz masta 8 do 9 po sto više, nego li se je dobivalo starim tiskovim.

Voćna stabla po vinogradim.

Na mnogim je mjestim običaj gojiti voćna stabla izmedju loza. Tko hoće, da od vinograda ima najveće koristi, red je, da goji po vinogradim, samo loze. Ako je pak u običaju ili gospodarski odnošaji traže, da se i voće goji, onda valja gojiti takovo hoće, koji nosi lozi najmanje štete. Masline, orasi, jabuke i bajame nesmjedu se gojiti po vinogradim, jer i svojim žilam i sjenom svoje krošnje prave puno štete lozam. Od voćnih stabala za gojitbu po vinogradim izmedju loza, najprikladnije su praskve i vojke, onda trešnje i višnje, pa kruške.

Trajno čuvanje jabuka.

„Bulletin d'arboriculture“ preporuča suhu mahovinu i pržinu, kao najbolja sredstva za trajno čuvanje jabuka, jer da se jabuke mogu čuvati od jeseni do srpnja. Čuvanje jabuka u mahovini obavlja se kako sliedi: zdrele, zdrave jabuke, drže se nekoliko dana na zračnu mjestu, e da izgube suvišni dio svoje vegetativne vode, a onda se naslagaju u drvenoj skrinji u suhoj mahovini. Obično metne se po dno skrinje naslagu mahovine od 10 cm. debljine, a onda red jabuka red mahovine, dok se skrinja izpunji. Gornji sloj hoće se takodjer, da je mahovina, a onda se postavi pokriv i začavlja. Ovako začavlanu skrinju zakopa se u suhoj zemlji, tako da nad njom ostane sloj od 10 cm. zemlje, i tu skrinja ostane do porabe. Kad se razkopa i otvori, jabuke su svježje, zdrave i tečne, kao da su onaj čas pospremljene. Kakogod u mahovini, isto se tako čuvaju trajno jabuke u suhoj pržini, samo ako su pospremljene, na gori opisani način.

Tovljenje pataka.

Patke se najbrže tove, ako se svaka zatvori osebiće, i ako se za tovljenje biraju patke od 10 do 12 mjeseci. Najbolja tova hrana za patke, jeste kašica od kukuruzove, zobine ili ječmene krupice umješane obranim mliekom. Hranjenje obavlja se tri puta na dan, i valja se točno držati ustanovljena vremena, i posvetiti osobitu pomnju čistoći. Za napoj daje se patkam mlake vode ili obranog mlika. Ako se pomnjom hrani i na svaku pazi u 3 ili 4 nedjelje dana, patke su posve i izvrstno utovljene.

Pokvarena kvasina, lieči se kuhanjem.

Kupovne se kvasine vrlo lako pokvare. Uzmute se, postanu tezljive i sluzave, a kadšto i smrdljive. Dok se opazi da se kvasina počme mutiti valja ju metniti u lonac sa zaklopcem, pa grijati dok uzavre, a onda bez otvarati zaklopac pustiti, da se ohladi. Kad se ohladi prociedi se na krp, i ulije u staklenice ili druge posude za kvasinu.

Prošlim brojem otvorena je predbrojba na šesnaesti godišnjak „Gospodarskog Poučnika“. Predbrojba stoji samo florina 3 na godinu. Župnici, dušobrižnici i učitelji, u izravnom doticaju naradom, uživaju polakšicu od 50%; dosljedno dobivaju list u pol cijene.

Studeno sjeverno vrijeme nije se održalo; opet su udarile kiše, i promokle su opet već dobro promočenu zemlju, tako da gospodari zdvajaju, jer se nemože stupiti nogom na polje, a kamo li da bi se što moglo raditi.

Izvoz vina traje uvijek dobro, i ako ne onako živo, kako za Božić. Ali se cijene drže dobro, dapače poštogod rastu. Najviše se je našega vina izvezlo u Istru, Trst i preko Rieke u Hrvatsku i Magjarsku.

Gospodarsko kemična pokušajna postaja u Mariboru ustanovila je, da od vina što se je lani iz Magjarske uvelo i potrošilo u Štajersku, bile su dvi trećine patvorene.

Tvrđka Kastelitz i Spitzer iz Subotića u Magjarskoj uvela je u Trst 200 hektolitara patvorena vina; ali je vino bilo od financijalne vlasti u Trstu sekvestrovano, a tvrđka osuđena na 5000 florina globe.

Nije samo u Magjarskoj da se patvore vina. U Trstu tvrđka Kohn & C. ima tvornicu za pravljenje patvorenih vina. Ta tvrđka je nedavno sa Iseom poslala na Metkoviće 203 hektolitara patvorena vina, koje je pak sa parobrodom „Croazia“ prenešeno na Rieke da prodje za dalmatinsko, ali je srećom sekvestrovano, i dotičnik osuđen na 11,145 florina globe i mjesec dana zatvora.

Viest koja smo javili u zadnjem broju, biva da se zakonom od 23 prosinca 1896 olakočuje znatno dobava marvinske soli, i da joj se obaljuje cijena na flor. 5 po kvintalu, nije točna u koliko se odnaša na Dalmaciju. U zakonu stoji izrično rečeno, da se zakon odnaša na sve zemlje zastupane u carevinskom vieću, izuzam Dalmaciju — *Dalmatien ausgenommen*.

U mjesecu prosincu p. g. zagrebački parmlin izvezao je u Englešku 2240 vreća ili 2844 kvintala brašna.

Skupština od 3000 českih gospodara, zaključila je, da se unutar mladočeske stranke, ustroji stranka agraraca, koja će tražiti posvećeno razvrtnuće carinskog i trgovačkog saveza izmedju Austrije i Ugarske.

Hrvatska zemaljska hypotekarna banka u Zagrebu, zaključila je da će na 4½% od poreza proste založnice, koje kod vučenja budu izdriebane, odobravati kamate sve dok se izdriebane založnice predoče na izplatu.

Statistično povjerenstvo u Petrogradu priobćilo je izvješće o izpadku žetve u Rusiji prošle godine 1896. Iz tog izvješća razabire se da je požeto: 1,181,142,000 pudova raži i 216,137,000 pudova pšenice ozime. Prama godini 1895 rodilo je po tom manje: 22 milijuna pudova raži i 67 milijuna pudova pšenice ozime.

Sibirska željeznica usljed ugovara sa Kitajem prolaziti će od Sretanskog do Harabovske preko kitajskog područja, te će biti skraćena za 514 vrsta, a izbjeći će se predjeli, gdje bi radja bila puno teška i skupa.

Novim domovnim zakonom stiče se domovno pravo u jednoj obćini nakon deset godina boravka, računajući početak boravka od 1 siečnja 1891. Po tom će novi domovni zakon biti kriepostan, stopro godine 1091.

Dne 18 kolovoza 1896 stupio je Njemačkoj u kriepost zakon za „zemljišni dug“. Po tom zakonu, za dug koji je sklopljen u svrhu izplate starih hypotekarnih dugova ili u svrhu melioracije, jamči samo zemlja na kojoj je dug uknjižen, a ne jamči osobno vlasnik zemlje. Ovo je prava zemljišna vjeresija, koja će se svudi uvesti.

Sjedinjene američanske države odbile su predlog Rusije, da se izmedju rečenih država, Austro-ugarske, Argentine, Indije i Australije, ustanovi sporazum, kojim bi se ustanovile stalne srednje cijene pšenice i raži.

Od 18 do 24 travnja t. g. obdržavati će se u Beču međunarodna izložba lovačkih i gospodarskih pasa.

U Bozenu u Tirolu priredjuju u ožujku smotru raznih vina.

Ministar Ledebur je izjavio, da vlada ne namjerava iznieti zakon, kojim bi se zabranilo trgovanje žitijam na termin; ali da će iznieti zakon, kojim će se zabraniti igra žitijam na burzam, i prodaje žitija uz izplatu razlike cijene, bez predaje robe.

Razna osjeguravajuća društva, obzirom na predloženu osnovu zakona, o uredjenju asikuracija, obratile su se molbom na ministarstvo, da prije nego podastre dotičnu osnovu zastupničkoj kući na razpravu, sazove prije u pitanju enketu.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

1. Molim vas, jeli se izplaća tovljenje obranim mliekom, i koji su uspjesi takovim tovljenjem postignuti kod naprednih naroda?
I. K. u S. (Istra).

Tovljenje obranim mliekom izplaća se i i unosno je ako je razborito provedeno. Belgijanci su bili prvi, koji su počeli uporabljati obrano mlieko za tovljenje. U Sostkampu blizu Genta postigli su sljedeće uspjehe: Jedno tele, koje došlo na svijet dne 23 travnja težilo je za poroda 34 kg., i predstavljalo je vrijednost od flor. 10. Bilo je tovljeno obranim mliekom, te je dne 19 srpnja na koncu tovljenja težilo 130 kg. Istog je dana prodano za flor. 57½, te je svaki kg. životne težine unovčen bio po 88 novčića. Tovljenje je trajalo 88 dana, a kroz to 88 dana porasla je životna težina teleta za 97 kg. Kroz prvih osam dana tele je primalo jedino i samo ono mlieko što bi od majke posisalo, a kašnje i to:

		mlika obranog, neobranog	sirovih jaja
1. od 23 trav. do 29 tr. za	7 dana — k. — k. —		
2. „ 30 „ „ 21 sv. „ 22 „	230 „ 46 „ —		
3. „ 22 „ „ 28 lip. „ 38 „	456 „ 125 „ 30		
4. „ 29 „ „ 19 srp. „ 21 „	294 „ 110 „ 22		
	88 „ 980 „ 281 „ 52		

Iz ovih podataka, dade se lako izračunati, koliko je svaki dan obranog mlika dobivalo tele. Dodavanje neobranog mlika i jaja, bilo je od izvrstnog uspjeha, i puno jeftinije i koristnije, negoli dodavanje poparenog brašna ili lanenih komina.

2. Koja su sredstva najbolja i najjednostavnija za utamanjivanje krvave uši, koja se kod nas sve više širi?

N. Č. u K. (Hrvatska).

Od raznih sredstava preporučenih za utamanjivanje krvavi uši, u praksi se je najbolja pokazala tako zvana Nesslerova tekućina, koja so pravi iz 40 grama mazavog sapuna, 50 grama smrdljiva špirita (amylalkohola), 25 grama izvodka od virginija, i 200 grama obične žeste (spiritus) na 1 litru vode. Sigurniji uspjeh postizava se, ako se za porabe ovog sredstva postupa, kako sliedi: 1. Prije nego li se uporabi ovo sredstvo valja sva okužena mjesta na stabla izčerkati oštrom četkom i lukšijom. 2. Gdje je razaz starija i jača uputno je preći više puta izčerkati oštrom četkom, pa namazati mazom od loja i ulja, a da se odklonjenjem zraka, zaduši leglo. 3. Kod stabala čučavih, i kod divljaka valja razgrnuti svu zemlju oko panja, do na-

stavka žila, pa sve izčerkati oštrom četkom i lukšijom, jer se obično, na tom mjestu nalazi leglo krvave uši. 4. Od proljeća, kad se krvave uši počnu razplodjivati i seliti, valja svako 14 dana obilaziti stabla i tamaniti ih. Ova se radnja obavlja u svrhu da se preprieči razvoj krilatih krvavih uši. Ljetna suša i žega priče ponešto razvoj i razplodjivanje krvave uši, dočim jesenska vlaga podupire taj razvoj. 5. Stabla koja su odveć okružena, laglje se izlieče, ako im se zimi sasječe krošnja i izgori. Sve rane, koje zadobije stablo, tim što se posječe krošnja valja zamazati voštanim mazom. 6. Skropljenje gornjim otrovom znatno pomaže, ali se prije utamani krvava uš, ako se dobro i često četkaju okružena mjesta.

3. Molim vas jeli baš potrebno sijati djeteline sa žitaricom i zašto?

V. B. u B. (Cetina).

Baš potrebno nije, ali je puno koristno i sigurnija je sjetva. Djeteline su sitnog sjemena, one se siju na površinu zemlje ili se posve malo pokriju. Kad nebi bilo zaštićeno to sjeme od žitarice, usljed prekomjerne topline i nestašice vlage ono nebi prokicalo, ili ako bi prokicalo moglo bi lako postradati, jer je u prvom svojem razvoju djetelina vrlo nježna i osjetljiva. Kad se djetelina malo ojača i poraste, te potjera nešto dublje svoje žile, onda ne treba više zaštite. Dakle sijanje djeteline u žitarice, nema druge svrhe, nego tu, da ju zaštiti u prvom razvoju, kad bi mogla podleći suši i da osigura njezin uspjeh.

4. Razkotali mi se puževi, da im ne mogu odoliti; molim vas za naputak, kojim sredstvom da ih se brzo i lako riješim?

A. M. u O. (Dubrovnik).

Proti puževim preporučaju se razna sredstva, od kojih su neka sredstva doisto uspješna, ako se rabe u pravom zemanu i po propisu. Puževi ljube vlagu, oni se najobilnije pojavljuju jeseni na ilovastim zemljama, kad počnu jesenske kiše. Suša im ne prija, pa se za ljetne suše skrivaju izpod kamenja, izpod drveća, izpod opalog lišća, izpod stare kore, ili se pak zakopaju duboko u zemlju, kadšto čak $\frac{1}{2}$ metra duboko. Najradje se pojavljuju po vrtovima, gdje im uz priličnu vlagu ne fali sjenasta zelenila. Za hranu brste lišće svega povrća, loze, djeteline, krompira, jagoda, krastavaca, kukuruza, i to radje mladje i svježije djelove lišća, nego li ostarijele. Kad ima puno puževa gotovo je sve lišće izbrstanih rubova i izrešetano. Kolika je prozdržljivost puževa, najbolje dokazuje činjenica, da jedan puž u dva dana dobre paše postane tri puta težji. Najjednostavniji način utamanjivanja puževa jeste sakupljanje istih, a sakupljanje puževa se olakoćuje, ako se u večer metne nekoliko komada vlažnih dasaka, ili razastre nekoliko komada krpa po zemlji, pod koje se puževi najradje sakupljaju. Posipavanjem živoga vapna po zemlji, utamanjivaju se takodjer puževi, jer im vapno upije vlagu iz tiela, pa poskapaju, ali je živo vapno uspješno oporabivo jedino i samo za suha vremena, i po suhoj zemlji, jer ako je zemlja vlažna, ili vrijeme kisovito onda se živo vapno zagasi i nije više djelatno. Svatkoje škrob još najbolje i najuspješnije mamilo za puževa. U Francezkoj ukuhaju škroba od pšenice ili od krompira, pa ga postave u vidricu ili kacu, tako da po dno kace ili vidrice ima za 3 do 4 prsta prokuhana škropa. Nekoliko ovih vidrica ili kaca postave u večer amo tamo po vrtu ili vinogradu ili polju, u kojem su se razkotali puževi. Kako su puževi vrlo finu njuha i puno lakomiji na škrob, oni se preko noći dopuze do tih vidrica i kaca, da se škroba najedu; pa se u jutro nadju te vidrice i i koce gotovo pune puževa. Puževi se pokupe i utamane. Ako se ovaj postupak opetuje za nekoliko dana zasebice, izkorjene se svi puževi.

5. Konj mi je sipljiv, a teško mi ga je žrtvovati. Molim vas što prouzrokuje sipljivost, i imali za nje lieka?

O. B. Š. u V. (Bosna).

Sipljivost je vrlo česta kod konja, ona potiče od razderanja stanovitog broja plućnih stanica. Razderane stanice u plućima su poput

vrećica ili mjehurića punih zraka, koji tim više otežavaju disanje, čim ih ima više. Sipljivost se kod konja pojavlja obično za ili nakon naporog rada. Ako se konji odveć naglo tjeraju, ako vuču teške terete, ako se voze uz brieg ili proti žestokom vjetru pojavlja se odmah sipljivost. Ali sipljivost kod konja može biti baštinjena, ili poticati od loše i teško probavive hrane. Najviše sipljivih konja ima na ladanju, jer ih gospodari vrlo često odsudjuju na tešku radnju, jer ih hrane vrlo voluminoznom hranom, a po hranjenju ne daju im dostatno odmora da probave, nego ih tjeraju odmah na radju. Kad je sipljivost u početku vrlo ju je teško razpoznati, ali dok malo preotme maha, lako se sipljivost prepozna iz gibanja u slabinam, iz teškog i naporog disanja i gibanja prsiju, osobito nakon naporne radnje, a onda is suha kašlja. U početku se sipljivost lieči primjernim hranjenjem, i uredjenjem radje. Sipljive konje valja držati u prostanim zračnim stajama, u kojih nema smrdljivih izparina amonijakalne naravi, a valja se brinuti za svjež zrak. Sipljiva konja valja hraniti točno i redovito, hranom, koja nezaumlje puno objema, a po hranjenju valja dati konju jedan do dva sata odmora. Uz zob, sočno sieno i livadne trave, osobito ako sipljivi konji sami pasu, prija im mnogo. Osobito valja paziti, da se konji netjeraju naglo i na tešku naporu radju. Kad se konji podpregnu za prvu $\frac{1}{2}$ sata valja ići iz tiha, a onda se kašnje mogu uspješno i na jaču radnju uporabiti. Kod jače sipljivih konja puno pomaže, ako im se 3 do 4 puta na dan ustrecava (klistir) mlake vode od 20 stupnjeva Celsiusa. I topli oblozi na prsima sa krpom u toploj vodi namočevim, puno pomažu sipljivim konjima i znatno produljuju njihovu porabu, osobito ako se nakon toplih obloga dobro natare tielo suhom suknenom krpom.

B. Nova pitanja.

6. Kod nas ima obilno jabuka, koje nije lako uvijek utržiti. Veći dio istih poodpada sa stabala i pregnije na zenji. Buduće godine namjeravam praviti jabukovaču, molim vas s toga, da me podučite, kojih se je pravila držati pri pravljenju jabukovače, a da dobro izpane?

I. O. K. u B. (Bozna).

7. Molim vas, koji zu uspjesi postignuti od D.r Rotha umjetnim hranjenjem voćnih stabala, i jesu li od praktične vrijednosti?

J. A. u S. (Hrvatska).

8. U koju se svrhu daje najbolje i najkorisnije uporabiti lišće od krompira?

F. M. u R. (Istra).

9. Kolcim usjećenim u siečnju, napalim dolnji kraj na ognju i namažen dobro katroanom prije nego ih zasadi u zemlju; ali se hrastovi kolci ipak prve godine raztoče i izbišave, dočim jasenovi kolci ostanu zdravi. Molim vas što je tomu uzrok?

J. B. u T. (kot. Splitski).

10. Prošle godine razsadio sam mladica pitomih ruža; dobra ih se polovica primila, i neke su još istog ljeta ocvale, ali između tih bilo ih je nekoliko divljim cvietom. Molim vas što je tomu uzrok?

I. B. u T. (kot. Splitski).

11. Molim, jeli upliva na plodovitost vinograda i koliko, kidanje zelenih vrhova sa macá? U koje se doba mora ta radnja obaviti?

P. E. u Š. (Kaštela).

12. Koliko je koristno proredjivanje trsa i odrezivanje operaka u dobi zdrživanja groždja?

P. E. u Š. (Kaštela).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca 1. g. 1897.

P. N. gospoda Krivošić Mijo, posjednik — Monti D.r L., odvjetnik — Zorac S., župnik — Gučić M. pok. N., posjednik — Smetiško M., kanonik — Didolić T. ml., posjednik — Hrvatski Sastanak - Selca — Čitaonica i Viša Pučka škola - Brod na Savi — Viški Skup — Hrvatski Skup - Milna — Jadriević Vicko, posjednik — C. k. gospodarsko kemična pokusajna postaja u Splitu — Zlatar Petar, župnik — Vulić M., župnik — Turković V., vlastelin — Trgovačka i Obrtnička komora u Zagrebu — Čitaonica Hrvatska - Novi kod Trogira — Staničić Ante, posjednik — Trinajstić D.r M., odvjetnik — Hrvatski Skup - Pučišće — Ergovac P., posjednik — Flegar J., župnik — Škarpa V., župnik — Laudenschach D.r J., odvjetnik — Pejačević grof Paval, vlastelin — Obća Pučka Škola - Podgorač — Kožulić Š.K., posjednik — Purgić O. A., župnik — Lubov P., dušobrižnik.

Predplatili su predbrojbu do konca 1. polugodišta 1897.

Slavna Narodna Čitaonica - Kostrena Sv. Lucija — Čitaonica - Proputnjak — Srpska Čitaonica - Kaštel Lastva.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Dediol M., posjednik — Kaštelansko Poljodjelstvo društvo - Novi kod Trogira — Hrvatska Čitaonica - Malinska — Uprava Kaznion - Gospić — Mirković J., župnik — Mrvoš N., načelnik — Tanović F., paroh — Tripalo F. pok. S., posjednik — Humljan M., kapetan — Rakić A., načelnik — Mladinov M. pok. D., posjednik.

— V. g. Pajalić N., uč. — Su ova flor. 2 podmirena je vaša predbrojba do konca kolovoza god. 1898, jer vam je i lani preteklo 50 novč. a i učitelji u Istri, kako što po svim hrvatskim zemljama primaju naš list u pol ciena. — V. g. Šepić V., uč. — Vaša predbrojba podmirena je do konca kolovoza 1896.

M. P. Fra M. Čačić, župnik. — Da bome! Bilo je javljeno lani u otvorenim dopisim. — Srdačan odpozdrav!

Sl. Hrvatski Radnički Klub - Zagreb. — Poslali smo vam brojeve 1, 2, 3, 4 i 8 od lanjske godine.

V. g. Bogdešić P., knj. — Takodjer Br. 12 i 13.

V. g. Radić F., teh. uč. — Primili smo, i tiskano je o ovom broju.

V. g. M. Ružman, vin. — Dobro je. Broj 20 od 16 listopada 1896 poslali smo vam.

V. g. Staničić A. — Na pitanje o struganju glava loza u siečnju proti zareznicim, pisali smo vam odmah da je koristno.

V. g. Mrvoš N., nač. — Molimo vas reklamirajte svaki put, ako vam koji broj ne stigne točno, jer ih mi redovito odpremamo. Javite nam, koji vam brojevi lanjskog godišnjaka fale, da vam ih naknadno pošaljemo.

V. g. Fačić I. — Čujemo da je ona osnova pod tiskom, i da će kroz kratko vrijeme biti objelodanjena u hrvatskem i taljanskom tekstu.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Veljača 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Veljača 1897.

POZIV NA PREDPLATU.

Predpošlim brojem stupio je «Gospodar-
ski Poučnik» u šesnaestu godinu svoga života,
po tom je najstariji hrvatski stručni list na
obalom jadranskoj mori. I ove će se godine
naš list baviti trijemno i ozbiljno svim
našim gospodarskim pitanjima; poučnim član-
cim nastojat će razvijati zdravu gospodar-
sku nauku, temeljenu na znanosti i na
iskustvu; obavješćivati će svoje čitaocima o
svakom gospodarskom napredku; a u od-
govorim na pitanja koja stignu, nastojati
će da bude od pomoći, i da daje savjeta
svakome onome, koji ga bude trebao i
tražio. Predbrojba na «Gospodarski Poučnik»
stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., ali
se župnicima, dušobrižnicima i pučkim učite-
ljima koji stoje u izravnom doticaju narodom,
daje list u pol cene. **Uprava.**

U oči obćih izbora za carevinsko vijeće.

Do malo dana pozvani su svi narodi ci-
slajtani, da biraju svoje predstavnike u care-
vinsko vijeće.

Malo je država, koje bi se sastojale od
toliko različitih narodnosti, kako što Austrija.
Sve te narodnosti, izim svojih narodnih aspira-
cija, imaju i svojih osobitih ekonomskih po-
treba, pa svaka nastoji da što brojnije bude
zastupana, e da bude imalo većeg upliva.

Uredjenjem pete kurije znatno je proši-

reno izborno pravo; ali je to proširenje ogra-
ničeno samo na petu kuriju, koja ima pravo,
da bira samo stanoviti broj zastupnika.

Svakako se i petom kurijom znatno po-
većava broj zastupnika, a čim je veći broj
takovih eterogeničnih elemenata, tim je raz-
mjerno teže sporazumljenje, osobito u gospo-
darstvenim pitanjima.

Dalmacija je dosad birala devet zastupnika
u carevinsko vijeće, a ustanovljenjem pete ku-
rije, birati će dva zastupnika više, te će ih
ukupno imati jedanaest. I ako razmjerni, ipak
malen broj, napram ukupnom broju zastupnika.

Nisu to pitanja o kojim smo mi pozvani da
razpravljamo; zakoni to uređivaju, a pri bira-
nju red se je držati zakona.

Glavna je stvar za nas pitanje, tko ima
da nas zastupa i komu imademo da povjerimo
našu sudbinu. Mandat na carevinsko vijeće traje
dugih šest godina, pa valja dobro promisliti
komu da se daje to povjerenje, osobito dan
danas, kod nas stiskaju nevolje sa svih strana,
i kad nam prijeti od filoksera velika gospodarska
kriza, koja nas uz vinsku klauzulu, uz ojalovlje-
nje zemalja, uz nerodicu i nepogode vremena,
uz bezicienu poljskih plodina, uz propadanje
obrta, trgovine i mornarice, može da dovede
do očajanja.

I konac vieka, i zamršaji na istoku, i prie-
teća konkurencija Kine i Japona, sve to zna-
tno povećava važnost budućih izbora, i naša
sudbina, u kritičnom času, ovisiti će od ljudi,
kojima budemo povjerali mandate.

Mi nećemo isticati ni osobe, ni stranke,
nego ćemo u obće navesti ona pravila i ona
načela, kojih se drže napredni narodi, pri izbo-
ru osoba, kojima imaju da povjere u ruke
svoju sudbinu. Napredni narodi traže od svog
zastupnika:

1. Da je značajan.

Značajnost traže od zastupnika, e da
imadu osobu koja će ostati vjerna i dosljedna
načelima, koje zastupa.

2. Da je pošten.

Jer poštena osoba radi uvijek po savjesti
svojoj, i neizrabljuje mandat u svoje osobne svrhe.

3. Da je nezavisan.

Jer nezavisna osoba radi uvijek po svojem
osvjedočenju, ono što misli, da je najbolje i
najkorisnije; za nju nema obećanja, ni mita,
ona gleda samo korist svojih birača i svoje
domovine, a neobrazire se na ništa drugo.

4. Da je odlučan.

U današnjim okolnostima, kad se su sto-
tinu zamamljivih sredstava gleda odvratiti za-
stupnike od prave staze, hoće se da je zasu-
pnik odlučna osoba, e da bez obzira na ikog
provede ili izvrši ono što misli da je najbolje
i najkorisnije.

5. Da je štediša.

Zastupnik se hoće, da je štediša za sebe,
jer tko je štediša za sebe, taj je i za druge, a
najviše se štednje u pravom smislu rieči, a ne
škrčnosti, hoće baš u državnom gospodarstvu.
Zastupnik koji je štediša zna izplivati svojim
dohodima, i nema nikada potrebe od drugog.

Čast zastupnika na carevinskom vijeću,
nosi za posljedicu odnemanje svojih vlastitih
posala, a dosljedno umanjenje prihoda. Bud
zastupničke dnevnice u Beču malo kojem za-
stupniku dotiču, ako nije štediša; ako pak ne-
ma vlastitih prišteditja, red je da se zaduži,
ili na drugi način da dodje do novca. Dužnik
je uvijek rob vjerovnika, a tim trpi njegova
nezavisnost, drugim putem doći do novca nije
moguće, nego pozarenjem svojeg položaja.

6. Da je radiša.

Zastupnik mora biti radiša, jer ako nije

PODLISTAK.

Katekizam

Gospodarske hemije

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemijskog pokušališta u Poznaniu.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 2).

424. U koju se svrhu mehanično razdrobljuju
krmiva?

U razdrobljenu stanju krmiva se bolje u-
korišćuju. Nerazdrobljeno zrnje često blago ne
prozvače, pa usljed toga prodje ono neproba-
vljeno kroz probavnu cjev. Kod suhih krmiva
treba u izsjeckanu stanju da budu proždrti i

tvrdno stablikaste i manje ukusne česti, koje bi
inače ostale zanemarene, i tim se zapriećuje
razsipanje krmiva. Drobljenje korenjača napo-
kon olakočuje mješanje s drugim krmivima, a
to u ostalom biva i kod drugih krmiva.

425. Koja se krmiva podvrgavaju razmočenju
ili bubrenju i zašto?

Bubrenju se podlažu tvrda krmiva, navlaš
žitija, da se blagu olakša hrstanje. Ali zato
netreba ulagati više vode nego li je zrnje može
da usrće, jer jim suvišak otimlje hranitbenih
česti.

426. Kojega je uspjeha poparivanje vrelom
vodom ili parom i kuhanje krme?

I ta priprema služe zato da krmiva
budu ukusnija; upotrebljuju se navlaš za hranu
prasadi, riedje za hranu goveda. Ne može se
svjetovati davanje prokuhane krme konjima ni
ovcama.

U Poppelsdorfu je dokazano dapače, da se
je poparivanjem znatno umanjila probavljivost
surova proteina u livadnom sieniu.

427. Što se razumije pod samoužiganje krme?

Pri tom postupku pomiješa se u sječku
izsjeckana suha krma sa plievom udrobljenim
korijenjačama, kao što žitnom, krpicom i u-
ljanim kominama itd., zatim se tvrdo nabije u
sanduku i navlaži se. Nakon nekoliko dana
zatim nastane, isto kao i pri sgotavljanju crnog
i žeženog siena, ugrijanje, a u tomu se stanju
pruža blagu. Promjene, što jih krma pri tom
pretrpi, jesu one iste kao i pri sgotavljanju
crnog siena; krma biva ukusnija, samo se pro-
bavljivost isto tako neznatno povećava kao i
kod drugih postupaka pripremljanja. Naprotiv
se vrenjem tvar umanjuje, a često može krma,
nepomnjom u pripremljanju da izbljutavi ili
opliesnavi.

428. Kako upliva na probavljivost glavne
krme pomoćna krma koja obiluje bezdušičnatim
hranivima?

Znatnim dodatkom krmiva koja obiluju
ugljičnim hidratima, kao krumpirâ, repe, ili
čistim ugljičnim hidratima, dakle škrobom ili

radiša nemože da savjestno vrši svoju zastupničku dužnost. Marljiv i radim zastupnik mora da prisustvuje svim sjednicama, da proučava sve osnove zakona, da utječe u svaku razpravu koja zanima izravno ili neizravno njegove birače ili njegovu domovinu.

Zastupnici koji sjede u parlamentu, da griju klupe, ili da glasuju, kako što i oni, koji radi svojih vlastitih posala, ne dolaze u parlament, nego kad je za obiranje dnevnica, takovi zastupnici nezaslужuju povjerenja nezavisnih i savjestnih birača.

Pravljenje vina iz voća.

(Istodobno odgovor na pitanje 6 iz Br. 2 „Gosp. Poučnika“).

Mnogi će znati, a mnogi ne, da se vino pravi iz krušaka, jabuka, prasaka, naranača itd. Ipak je tako. Pošto su pako naranče, šljive i praske dosta trpke i ljute, i lako se inače unovčuju, to se vino radije pravi iz jabuka i krušaka.

Vino iz jabuka i krušaka zove se obično jabukovača. Pri pravljenju vina iz jabuka i krušaka, i u obće iz voćaka, treba paziti na sljedeće:

Prije svega hoće se da je voće dobro, zrelo i drugo i da je po vrsti odijeljeno jedno od drugoga.

Ono voće koje je odveć sočno i koje se lako može da pokvari treba prije upotrebiti, od onog koje se može da uzdrži za više vremena.

Prvu vrst voća, naime ono voće koje lako podpada gnijanju, treba odmah iza kako ga se je obralo ili najdalje kroz 6 dana izgnječiti, iziti skati; dočim drugo voće, koje lako ne gnijije može se uzdržati jedan i dva mjeseca dana. U godinama, kad je voće naklono gnijanju treba odmah odijeliti zdravo od nezdrava, te ovo upotrebiti za pravljenje octa. Sam postupak pravljenja vina iz voća posve se malo razlikuje od postupka pri pravljenju vina iz groždja.

Glavne operacije sastoje se u gnječenju, tištenju, mašćenju, ožimanju, vrienju, otakanju i uzdržavanju vina od voća. Voće se naslaga na kupove, a kada je u kupu dosta omekšalo i sazrelo te svoj ugodni miris stiglo, tada se nosi u rulju i gnječi. Za ovu svrhu neki upotrebljavaju običnu rulju za groždje. Ima međutim osobitih sprava za taj rad, te su daleko bolje, pošto ne krše i ne gnječe pečaka, koje sadržaju uljani tvari, te kvare, kad se oranketive, kruskovaču ili jabukovaču.

Na ovaj način pretvori se voće u drop, pa se stavlja u kace, u kojima ostaje 24 do 48 sati, napram dobi i načinu pravljenja vina. Dok je drop u kaci treba ga što češće mješati i premećati, e da zrak bude imao pristupa, jer bez obilna pristupa zraka, nema pravilna vrienja, a dosljedno mi valjane jabukovače.

Kad drop prevrije stavlja se u tiskove (preše) i tiska se. Nu, pošto je drop od voća gust i ljepiv, te lako otiče između rešetka lise, valja ga stavljati u vreće, pa onda sa svim vrećama u tisk. Izcijedjenu tekućinu stavlja se u široke badnje da nastavi vrienje. Nakon

nekoliko sati pomaljuje se na površinu neka tamna gusta i ljepiva tvar, koja se odstranjuje šupljačom. Dok traje vrienje, uvijek se pojavljuje na površini nešto od one tamne ljepive tvari, koju treba neprestano sakupljati šupljačom i odstranjivati.

Kad svrši burno vrienje, onda se jabukovača lije u bačve, koje se začepi ali ne odveć dobro, da vino iz tiha dovrši drugotno vrienje. Kad nastupi prva studen, tada se vino pretače u male osumporene posude, koje se dobro začepi. Dva ili tri mjeseca iza toga može se jabukovača upotrebiti za piće, a ako se dobro čuva u čistim bačvama i hladnim konobama traje duže vremena, i izvrstno je piće.

Jabukovača nesmje stati duže vremena u doticaju vazduhom jer onda pocrni. Sve ostalo baratanje jabukovače posve je jednako baratanju vina.

Kad i kako se ima rabiti vapneni sulfat za uzdržavanje vina.

Za hrdjavih godina, osobito kad su vinogradi bili napadnuti od peronospori ili kad je bilo nedaće (luga, Oidium), kako što i onda, kad je josen kišljiva, ili se trga za kišljiva vremena, dobivaju se takove vrste vina, koje se lako izkvare. Takova se vina kadšto još prije proljeća nagnu na brsatu (mufu) ili ciknu (uzljute se).

Hoće im se s toga, daleko više pomnje i njega, nego li onih godina, kad se trga zdravo i zrelo groždje. Prva i glavna, dapače najpotrebija njega za takovo vino, sastoji se u čestom pretakanju istog u čistim bačvama i u sumporenju. Ali kad su bačve pune, neda se goriti sumpor nad vinom, pa se dosljedno nebi moglo vino sumporiti. U istu svrhu, biva za sumporenje vina u punim bačvama, rabi se sumporni sulfat, koji se sastoji od posve sitne bijele prašine, i pomješa se vinom, da u njemu postepeno razvija sumporitu kiselinu, koja ima svojstvo, do ubija sve one gljivice, koje bi mogle pokvariti vino.

U običnim zdravim godinama vapneni sulfat uzdrži zdravo vino i u bačvama, koje nisu pune, dapače i u bačvama, koje su načete, i iz kojih se toči u za dnevnu porabu. Vapneni sulfat ubija sve trusje od onih gljivica ili fermenta, koje bi mogle prevrnuti vino u brsatu (muffa) ili bi ga mogle uzljutiti, pa i kad je vino od naravi slabo, ostane posve zdravo. Čim je vino slabije, i od naravi sklonije, da se nagne, tim je savjetnija poraba vapnenog sulfata. Slaba se vina uzdrže zdrava i u ljetno doba, ako im se svako 12 ili svako 15 dana dodade potrebna količina vapnenog sulfata.

Obično rabi se 10 do 15 grama vapnenog sulfata za svaki hektolitar vina. Slabom vinu, i vinu u načetim bačvama nesmje se dodavati manje od 15 grama svaku petnaest dana, dočim u punim bačvama, ako vino nije najlošije dosti je 8 do 10 grama po hektolitr svaku 15 ili svaki mjesec dana.

Kad se znade, koliko vina sadrži jedna bačva, odmjeri se toliko put 10 do 15 grama vapnenog sulfata, koliko hektolitara vina ima u

bačvi; pa se vapneni sulfat, koji u trgovini dolazi priredjen u obliku sitna, bijela praška, saspe na vranj (čep) u bačvu, pa se odmah bačva začepi. Nije potreba mješati vapneni sulfat sa vinom, jer se za to pomješanje on sam misli.

Red je na koncu ovdje upozoriti, da jačim sumporavanjem vina, i jačom porabom vapnenog sulfata gubi vino nešto od svoje boje, i tom tim više čim se dulje i jače sumpori, bilo to izgaranjem sumpora ili porabom vapnenog sulfata.

Izim gorinavedenog učinka na vino, toli sumporenjem, koji porabom vapnenog sulfata poprmi vino vonj po smrdljivim jajim, ali se taj vonj odstranjuje ili pretakanjem vina ili opetovanim jakim sumporenjem. Pošto su trgovci na taj vonj navikli, on ne stvara manu za vino, a bolje je zdravo vino i sa rečenim vonjem, nego li pokvareno vino. S. A.

Trajnost kolaca za vinograde,

u velike se povećava, ako se kolci pred porabom drže preko ciele jedne zime potopljani u vodi, u kojoj se na svaku 100 litara vode, raztopi 5 kg. modre galice. Za natopljenje kolaca rabe se veliki badnji, u kojih se po više stotina kolaca jedan do drugoga poredaju, a isti se uspjeh postizava, ako se po svoj dužini urone u vodi, ili samo za $\frac{1}{4}$ metra na doljem debljem kraju, koji ide u zemlju. Ovako priredjeni kolci uporabivi su 15 do 20 godina, i jedva da izgijuju.

Liepilo za ljevano željezo, priredjuje se od 1 diela sublimiranog sumpora i 2 diela amonijakove soli, pomješano su 8 djelova pilotina od lievanog gvoždja. Kad se je ovo dobro izpremješalo, onda se doda još dvadeset puta toliko pilotina od kovanog gvoždja, pa se sve dobro iztuče u stupi. Na koncu doda se još toliko vode, da se sve umjesi u gusto tiesto. Prelomljeni djelovi lievanog gvoždja izčiste se temeljito, onda se namažu ovim liepilom, pa sljubi i dobro stisne. Kad se liepilo posuši postane tvrdje od samog gvoždja, i prije će se na drugom zdravom mjestu razbiti, nego li ondje, gdje je bilo zaliepljeno.

Imali se piti sirovo ili kuhano mlieko? U novije su doba liečnici opazili, da se sučija pojavljuje u nekim obiteljim usljed toga, što piju sirovo mlieko od krava, koje su sučijave. Pošto se na kravam, koje boluju na plućim, s početka ta bolest lako neopaža, a pošto mnogi i ne znadu, da mlieko od sučijavih krava sadrži u sebi takozvane tuberkulozne bacile, koji pak proizvedu sučiju, na svakom onom, koji takovo mlieko pije, a osobito sirovo, dobro je obćinstvo upozoriti, da u obće ne pije

sladorom, umanjuje se navlaš probavljivost surovog proteina, a u manjem stupnju i probavljivost surovog vlakna i bezdušičnatih izvadaka glavne krme.

Polag pokušaja ukrmljivanja izvedenih u Hohenheimu iznosi opadanje probavljivosti glavne krme:

pri razmjerju pomoćne krme prema ostalim krmim kao	za surovi protein	bezdušičnate izvadke	surovo vlakno
1:6	5%	3%	4%
1:5-4	10	4	7
1:2	15	7	10
1:1-5-1	20	10	14

Ti razmjerni brojevi odnose se na suhu tvar krmivâ, a osjem toga je bilo predpostavljeno da se korijenjače podpuno probavljaju, i zato opadanje probavljivosti dolazi samo na ostalu krmu. Kod repâ izpada obično opadanje probavljivosti nešto manje, nego li kod krumpirâ; tako je to opadanje manje kod krme koja ima više bjelanca nego li kod one koja ga manje imade.

429. Upliva li na probavljivost povišenje sadržine tustila u hrani?

Ne, polag pokušaja do sad izvedenih, ne upliva ni najmanje na probavljivost krme.

Povišenje sadržine tustila u hrani može da se izvede davanjem povećanih količina uljanih komina ili uljevita sjemenja ili takodjer izravnim dodatkom ulja. Nego je od zadnjega kod preživača posljedicom nestašica sladokusnosti i poremećenja probave, kojima može biti štetovano izrabljivanje krme.

430. Upliva li na probavljivost povišenje sadržine bjelanca u hrani?

Ni povišenje sadržine probavljivog bjelanca ne promjenjuje nimalo probavljivost krme. Ali to vrijedi samo onda, kad je količina bjelanca dovoljna za odhranu; ako je ona međutim odveć malašna, onda navlaš škrob ne biva tako podpuno probavljen, nego jedan dio istoga neprobavljen izlazi iz probavne cijevi; to se može da zaprieči povišenjem sadržine bjelanca.

Haubner-ovi su pokušaji dokazali, da su škopci dnevno podpuno probavili $\frac{1}{2}$ — 1 kg. krumpira kao pomoćnu krmu k 1 — 1 $\frac{1}{4}$ kg. slame; kad se je količina krumpira podigla na 1 $\frac{1}{2}$ kg. izlazila je stanovita čest škroba neprobavljena sa izmetinama, a to je prestajalo, kad se je životinjama dodavala još $\frac{1}{8}$ kg. graha, dakle proteinom veoma bogato krmivo; isti je uspjeh pokazala jednaka količina lanenih ili repičinih komina, a takodjer $\frac{1}{4}$ kg. dobra djelotvornog siena.

431. Štetuju li izrabljivanje krme veliki obroci?

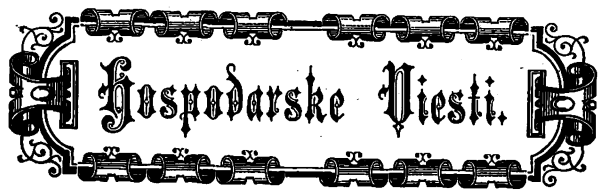
Ne, u običnim okolnostima blago ne uzimlje veće količine krme, nego li je može da probavi, a i kod nedostatnih obroka ne može da bude probavljen veći dio istih. Isto tako ne može da se poveća izrabljivanje povećanjem radinosti; podražuje se tim doisto sladokusnost blaga, pa ono i ždere više krme, ali se od nje probavlja tek isti postotni dio.

(Sliedi).

sirovo mlieko; nego neka svaki put prije mlieko prokuha. Kad mlieko uzavre ono se već ugrije do topline od 95 do 100 stupnjeva Celsiusa, a u toj toplini poginu svi tuberkolozni bacilli. Pri toplini izpod 95 stupnjeva Celsiusa, ne ginu ti bacilli, stoga je Pasteurizovano mlieko skoro isto tako pogibeljno, kako sirovo mlieko, dočim su sterilizovana mlika, isto tako zdrava, kako i prevrela.

Mrkva, kao hrana za konje, počela se u novije doba sve više rabiti, jer ju konji vrlo rado jedu, i prija im znatno. Mrkva je osobito dobra za hranjenje kobilica, koje doje ždriebad, i za oslabije konje, kako što i za konje koji su sipljivi ili boluju od kronična kašlja, slabe volje za hranom, crva, zaspona i slabe probave. Obće je poznato, da se konj bolje čuti su 2½ kg. zobi i 2½ kg. mrkve, nego li su 5 kg. zobi, i to ne radi bolje hranivosti, nego radi laglje probavivosti. Zdriceim daje se na dan 2½ do 5 kg. mrkve. Za konje je bolja orljena i žuta mrkva, nego li biela, jer su orljene i biele mrkve mnogo sladje, koja sladkost potiče od toga što sadrže više sladora od bielih mrkva.

Mliečna groznica, pojavlja se obično, kod krava, koje su dobre dojilje. Takovim kravama, koje su naklone mliečnoj groznici, valja posvetiti nešto pomnije još prije telenja, te im jedno 8 dana pred telenjem valja davati samo polovicu ili četvrtinu od obične kolikoće dnevne krme, i takovo svedeno hranjenje valja nastaviti i kroz 5 do 6 prvih dana po telenju. Hrana za takove krave hoće se, da je posvelako probaviva, a valja im davati što god da se očiste n p. malo glauverove soli. Pri velikoj navalici mlika preporuča se omuziti krave prije nego li ih tele posisa i odmah poslje, i takovo muženje valja za prvih 5 do 6 dana opetovati svako 2 sata.

Predpošlim brojem otvorena je predbrojba na šesnaesti godišnjak „Gospodarskog Poučnika“. Predbrojba stoji samo fiorina 3 na godinu. Župnici, dušobrižnici i učitelji, u izravnom doticaju naradom, uživaju polakšicu od 50%; dosljedno dobivaju list u pol cijene.

Sa svim strana nam stižu tužbe o kišljivu vremenu, koje omiča svaku nakonu gospodara i onemogućuje svaku radnju u polju. Drugih godina do ove dobe bilo bi obrezano dobar dio vinograda, ljetos nemožeš stopom u vinograd, tako je zemlja vlažna i promokla.

Na 26 p. m. otvoren je sabor dalmatinski. Ovo zasjedanje biti će vrlo kratko radi nastajudih izbora za carevinsko vieće; a od zakona gospodarske naravi razpravljati će se zakon o ribolovu, i program za unapredjenje gospodarstva u zemlji.

Još se uvijek diže cijena žitija. Pšenica je postigla cijenu od 8 fior. i 70 novčića, a izgleda je da će se još dići do 9 fiorina, jer se na tržištima javlja uvijek realnih kupaca, a burzovni spekulanti nisu mogla svojim brzojaskim iz Argentine i Sjeverne Amerike zastrašiti realne kupce.

Unatoč svih profilatičkih sredstava upotrebljenih od vlastih svinjska kuga još neprestano hara izmedju svinja.

Zadnjih dana na domaćim marvinskim tržištima bilo je, tako malo blaga na prodaju, da se mesari nisu mogli obškrbiti ni za dnevnu mjestnu potrebu. Oni tu nestašicu blaga prepisuju izvozu. Biti će štogod kriv i izvoz, ali mi mislimo, da je nestašice blaga više krivo zanemarenje gojitbe usljed nestašice krme, i bez cijene, koje je rogato blago imalo prošlih godina.

Gospodarsko društvo u Zagrebu su svojih 72 podružnice brojilo je 1896 godine 11,982 člana, te je napram godini 1895 porasao broj članova za 531 član. Gospodarsko društvo držalo je lani poučne tečaje za navrećanje loza, i te je tečaje izučilo 125 vinogradara. Obškrbljeni su bili članovi su 186 štrcaljka proti peronospori i su 550 metričkih centih modre galice; te 40 kg. trakova. Izim toga nabavljalo je društvo za svoje članove liko za privezivanje navrtaka, sjeme od djeteline i ljekarice, te razno gospodarsko orudje i strojeve. I blaga osobito mölltholske, simmenthalske i Pinogavske pasmine dosti je razdieljeno. U svojem matičnjaku američanskih loza proizvelo je društvo: 387,000 ključeca od Riparia portalis, Rupestris Monticola i Metallica. Od ovih 387,000 komada ključeca bilo je navrnuto 145,000 komada, a 15,000 komada je zasadjeno u razsadnik za korenjake, dočim je 227,600 komada prodano članovom po fior. 4 svaku 1000 komada ključeca.

Primili smo zahvalnošću knjigu: „Proposta per una speciale istituzione di credito a favore dell'agricoltura“ od Muzio Colacicchi. Knjiga obukhvaća 64 stranice u velikoj 8. ni.

Vlada je odlučila zasnovati u Splitu poljodjelsku školu koja bi imala svoja pokušališta ili imanje za praktično vježbanje učenika u Sinju. Neznamo još ništa kakovo će biti uredba te poljodjelske škole. Znamo samo da sve druge postojeće škole, imadu imanja u istom mjestu gdje je škola. Sinj je bez dvojbe najprikladnije mjesto za poljodjelsku školu, osobito obzirom na poljsko gospodarstvo i na marvogojstvo, te u obće na način gospodarjenja u našim zagorskim kotarim, koji su toliko zaostali napram primorskim kotarim. U Splitu, uz kemičko gospodarstvenu pokušajnu postaju naći će škola velikog uporišta, osobito ako se mjera zasnovati vinarsko vinogradarsku školu.

Gospodarsko društvo u Zagrebu obškrbljavati će i ljetos vinogradare modrom galicom i štrcaljkama za škropljenje. Modru galicu u bačvam od 250 kg. i u vrećam od 100 kg. prodavati će po fior. 25 novč. 50 svaku 100 kg. A štrcaljke od mjedi sustava Austrija od 14 litara sadržine po fior. 13 one koje strecaju na jednu stranu, a po fior. 14, one koje strecaju na dvi strane; dočim štrcaljke od 16 litara sadržine, po fior. 14 one koje strecaju na jednu stranu, po fior. 15 one koje strecaju na dvi strane.

Svjetska proizvodnja duhana procijenjuje se 1000 milijuna kilograma; koji otpadaju na pojedine predjele zemlje, kako slijedi: Sjedinjene države Sjeverne Amerike proizvajaju godišnje 240 milijuna kg. duhana; Istočna Indija 175 milj kg., Rusija 70, Austro-ugarska 65, Kina 50, Njemačka 35, Kuba, Nizozemska, zapadna Indija i Turska po 30 mil. kg., Brazil 27, Japan 22, a Francezka i Filipinsko otočje po 20 mil. kg.

Sabor je glasovao zakon, kojim se ukida poljodjelski Zavod u Gruzju, a glasovao je na spomen 50 godišnjica vladanja N. V. kralja, 24 štipendije od 200 fiorina svaka na godinu za učenike, imajuće se ustrojiti gospodarske škole u Splitu

Ministarstvo je odredilo, da za nabavu izvadka od duhana u svrhu utamanjivanja zarenika, stranke netrebuju da traže privolu od kotarskih poglavarstva, nego da ga mogu izravno nabavljati od tvornica duhana, dočim će se bjelice za takove naručbe moći odslan dobiti i kod kotarskih poglavarstva i kod gospodarskih zadruga.

Za svjetsku izložbu godine 1900 prijavilo se je već toliko izložitelja, da prostor opredieljen za izložbu ne dotiče. Za svjetsku izložbu u Parizu stigle su prijave sudjelovanja od svih država na svijetu, što još nije bilo kod nijedne svjetske izložbe.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

6. *Kod nas ima obilno jabuka, koje nije lako uvijek utržiti. Veći dio istih poodpada sa stabala i pregnije na zemlji. Buduće godine namjeravam praviti jabukovaču, molim vas s toga, da me podučite, kojih se je pravila držati pri pravljenju jabukovače, a da dobro izpane?*

I. O. K. u B. (Bozna).

Odgovor na ovo pitanje, čita se u članku „Pravljenje vina iz voća“, koji je tiskan u ovom istom broju.

7. *Molim vas, koji zu uspjesi postignuti od D.r Rotha umjetnim hranjenjem voćnih stabala, i jesu li od praktične vriednosti?*

J. A. u S. (Hrvatska).

O uspjesim postignutim umjetnim hranjenjem voćnih stabala u Kalberge-Rüdersdorfu blizu Berlina, pisao je nedavno vrlo obširno sam D.r Rothu „Chemikerzeitung“ iz Cöthena. On je tu opisao, kako se deset do dvadesetgodišnjim jabukam i kruškam daje potrebna tekuća ustrojna hrana, bez da se u tu svrhu izrabljuju žile i njihovi sisajući djelovi. Njegove kušnje provedene od početka ožujka do konca rujna opisuju kako slijedi: U upetić (srčanicu) ako je dosta debela, ili nešto 5 cm. nad njim, u kutu od 45 stupnjeva, a u pravcu kojim raste žila izvrta se običnim svrdlom luknja od 1 do 2½ cm. duboka, a ⅔ cm. široka, tako da luknja prodiere u mladje drvo, bez da dopire do lika na protivnoj strani žile. U tu luknju umetne se za 1 do 2 cm. staklena ciev ili pocaklena limena ciev duga 10 do 12 cm. Ondje gdje ciev ulazi u luknju izvrtnu na upetiću zamaže se cementom ili sadrom, tako da nakon 24 ili 36 sati, biva kad cemenat ili sadra otvrdne, ciev na dotičnom spojnem mjestu više neizduhuje. Na dotičnu staklenu ili limenu ciev ne dostavi se pol metra cievi od gume, kroz koju se dolieva umjetnu hranu; i to na takav način, da ni u cievi od gume ni u onoj od stakla ili ocaklena lima nebude zraka, nego sve sama tekućina. Nakon malo vremena odmah se opazi da u cievi počimlje nestojati hranive tekućine, što je očit znak da ju žile upijaju. Učinak je još veći, ako se ciev od gume spoji sa posudom koja sadrži tekućinu za umjetno hranjenje stabala, pa ova posuda ovisi na stablo. Za ovakovo umjetno hranjenje stabala D.r Roth si je priredio raztopinu od 1 grama kilske salitrovine, ¼ grama sumporno kiselog vapna, ½ grama fosforno kiselog vapna, ½ grama kuhinjske soli, ½ grama sumporno kisele magnezije i ⅕ grama željeznog klorida u jednoj litri vode. Ovim načinom dobivaju stabla u koncentrovanom obliku sva organska hraniva potrebna za svoj razvoj i ploda što nose; te ovim postupkom misli D.r Roth da je moguće pospješiti rast stabala i znatno povećati njihovu plodovitost. On mnije takodjer, da se ovim postupkom mogu uspješno gojiti voćna stabla na pjeskuljam i na svim mršavim i suhim zemljama, posve nezavisno od naravne vlage iz zemlje, te da se stabilim mogu davati baš u potrebitoj mjeri i postepeno sva hraniva potrebna za razvoj cvieća i ploda. Napokon

F. M. u R. (Istra).

J. B. u T. (kot Splitski).

J. B. u T. (kot. Splitski).

P. E. u Š. (Kaštela).

I. Z. u S. (Trogir).

M. K. u D. (Hrvatska).

S. L. u L. (Hrcegovina).

I V. u P. (Istra).

S. P. u R. (Korčula)

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca l. g. 1897.

U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

*Ove knjige, kojim je znatno obaljena
ciena, prodavaju se samo za gotov novac;
tko daklen naruči, valja da pošalje novac
unapred.*

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Predbrojba 3. godišnjice, koji 3
for. na godinu, 8 for. na godinu.
Uvratbe plaćaju se 1 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Članci računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovratno prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Veljača 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Veljača 1897.

Nacrt osnove djelovanja za promica- nje gospodarstva u Dalmaciji.

Ovo je naslov knjige, koju je izradio c. k. pokrajinski nadzornik za poljodjelstvo profesor Ivan pl. Zotti, a od koje nam je blagohotno dostavljen prvi dio, koji obuhvaća 172 stranice u velikoj osmini i razpravlja XV raznih poglavja. Knjiga je u taljanskom tekstu napisana liepo i razgovjetno, dočim hrvatski tekst mnogo gdje hramlje, a u nekim poglavjima ima točaka posve slabo razumljivih.

Sam naslov knjige kaže, da je nacrt osnove, po tom je razumljivo, da je u knjizi navedeno, jedino ono što bi se imalo učiniti za promaknuće gospodarstva u Dalmaciji, a daleko je, to još od osnova, koje bi nam točno kazale, kako se to ima učiniti, i kolikim troškom.

Nacrt osnove gospodina nadzornika Zotti-a, ne sadrži ništa nova; sve ono o čem se nacrt osnove bavi i što nabraja, nošoj je publici poznato, jer je o svemu bilo već dosti govora i po novinam, i u brošuram, i u saboru i na raznim sastancima. Premda dakle nacrt osnove za promicanje gospodarstva u Dalmaciji ne sadrži ništa nova, i neizteče se nijednom novom idejom, ipak se mora priznati, da je velika zasluga gospodina nadzornika Zotti, što je on kroz vrlo kratko vrijeme sve to sabrao i predočio u jednu cjelinu, i to takovom samovjesti i takovom odlučnosti, kako što se dosad nije bilo obično vidjevati, a još manje od ljudih u službenom položaju.

Pred nekoliko godina, govorilo se je da su za ludnicu oni, koji su izicali iste stvari, koje je o svojem nacrtu osnove iztakao gosp. nadzornik Zotti na ime svoje i na ime vlade; pa je ovo priznanje sa strane odlučujućih faktora, najbolji dokaz, kako u borbi za zdrave ideje i za istinu valja uztrajati, ako se hoće da pobjedi.

Bud nam drugi dio nacrtu osnove nije pri ruci, nemožemo da o njoj izrečemo naš konačni sud; ali ćemo napraviti nekoliko primjetaba na neke točke prvog diela.

Ne odobramo poništvo u poglavju „Pouka“ nacrt osnove za Poljodjelski zavod i kemičku postaju, jer po našem shvaćanju neodgovara našim svrhama i našim potrebama.

Gospodarski odnošaji u našim zagorskim kotarim sasvim se razlikuju od onih u našim primorskim kotarim, pa zasnovanjem pokušališta u Sinju, vrlo bi se slabo pomoglo zagorskim gospodarim.

Ako se hoće pomoći zagorskim kotarim, valja u Sinju zasnovati za sebe sasvim nezavisan niži poljodjelski zavod, za koji bi se imalo opredieliti polovica zemaljskih stipendija, jer se nemože od elementarno izobraženih učenika zahtijevati, da od skupne nauke, koju bi imali primati po nacrtu osnove u školi u Splitu, sami od sebe razluče što napram svojim odnošajim mogu da koristno upotrebe, a što ne. Poljodjelska škola, mora da ima svrhu, da ih izučiti tako, da bez svake sumnje budu mogli uporabiti kad hoće, ono što su u školi naučili.

I one razlike u stepenu izobražbe i plaće nanđenog osoblja nisu poništvo praktične, dapače mogu biti uzrokom neuspjeha institucije, jer je vrlo teško, da se na jednom zavodu slagaju, osobe nejednakog stepena izobražbe, a nije moguće uzdržati poleta u čovjeku, koji zna da je cio život osuđen da ostane ono što je, i da radio što radio, on nemože da bude promaknut i da poboljša svoj položaj. Takodjer nam je primjetiti, da svote naznačene u nacrtu osnove kod pojedinih poglavja nisu dostatne, a to će najbolje dokazati osnove, kad budu gotove, i kad bude za svaku izradjen točan proračun.

Ovoliko za danas, a kad nam bude priobćen drugi dio nacrtu osnove, i same pojedine osnove, onda ćemo se baviti pitanjem obširnije.

Kratak naputak o trsavom u- šencu (filokseri)

(piše J. B.)

I. Trsova uš (Phylloxera vastatrix).

Nema biljke, koja bi imala toliko neprijatelja, i koja bi bila podvrgnuta tolikim bolestim, kako što vinova loza. Najgori njezin neprijatelj, koji prieti uništenjem svih naših vinograda jeste trsova uš (Phylloxera vastatrix). Pred 35 godina, nitko slutio nije na taj, da one dobe nepoznati bič božji. Ni amerikanci odkud je ona porieklom nisu znali za ovu uš; samo se je znalo da su Evropejske loze kratkog života u Americi; pa se je mislilo, da je tomu

način sgotavljanja niti kolikoća krme, nego probavljivost zavisi jedino od njezinih naravnih svojstava (razdoblje vegetacije, odnošaji vremena, tla i gnojenja).

TRINAESTI ODSJEK.

Krmljenje gospodarske marve.

435. Koje su stvari neobhodne za hranitbu životinja?

Voda, bjelanjke tvari, ugljikovi hidrati, tustilo i rudne sastavine.

436. Što se zove razmjerom hranivâ?

Razmjerom hranivâ nazivlje se razmjer dušičnatih (bjelanjke tvari) prema bezdušičnatim hranimiva (ugljikovi hidrati i tustila).

Pri obračunavanju razmjera hranivâ pomnoži se kolikoća tustila s brojem 2.5 i pribroji se taj proizvod kolikoći ugljikovih hidrata, jer tustilo za podpuno svoje okišenje treba dva i po puta toliko kisika koliko ugljikovi hidrati, jedan dio tustila dakle posjeduje obzirom na disanje istu vrijednost kao 2½ diela ugljikovih hidrata.

Srednje livadno sieno sadrži n. p.: 5.4 po sto bjelanca, 41 po sto ugljikovih hidrata, 1 po sto tustila; dušičnate tvari ponašaju se dakle u tomu sieniu prema bezdušičnatima kao 5.4:41.0+1.0×2.5 ili kao 5.4:43.5, dakle kao 1:8. (Sliedi).

PODLISTAK.

Katekizam Gospodarske hemije

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 3).

432. Jeli jednaka moć probavljanja svake glave jedne te iste bagre?

Različite glave jedne te iste bagre pokazuju često vrlo znatne razlike u moći probavljanja, koje ipak popriečno ne iznose više od 5 po sto suhe tvari; samo kod pojedinih glava, koje se tad mogu pak i izvanjskim načinom razpoznavati po kržljivu rastu, može razlika da bude još veća. I poremećenjem probave, kao što i velikom starošću, oslabljuje moć probavljanja, dočim je ista inače kroz celo doba života jednaka.

433. Ima li razlike u moći probavljanja različitih vrsti blagu?

Različite vrsti preživača probavljaju na isti način jednu te istu krmu, naprotiv konj pokazuje, navlaš za surovo vlakno, nešto manju moć probavljanja.

U Hohenheimu bili su izvedeni mnogobrojni pokušaji za sravnjivanje probavljive moći konja i škopca. Pri tom se je pokazalo da su obedvie vrsti životinja jednako dobro probavljale surov protein livadnoga siena, dapače da je u vrstima oskudnim dušikom i krupno stablikastima probava istoga bolja bila u konju nego li u škopcu; neznatne razlike pokazale su se u probavi bezdušičnatih izvadaka, gdje su iznosile 7 do 10 po sto na korist škopca, nasuprot poveće u tustilu, navlaš u onomu od lašnje probavljivih vrsti; najznatnija je pak razlika, kao što je spomenuto u probavi surova vlakna, jer ga konj popriečno 20 po sto manje probavlja nego li škopac. Kod djeteličnog i ljekaričinog siena manje su razlike u probavljivosti, dočim rek bi da su one kod raznih vrsti slame još veće nego li kod livadnog siena. Najpotla usredotočena ili koncentrovana krmiva bivaju, možda osjem tustila, jednako dobro probavljena od obedvie vrsti životinja.

434. Što se po tomu može u obće da kaže o probavljivosti krme?

Popriečno uzanši na probavljivost krme neuplivaју ni bagra ni životno doba blaga, niti

uzrok zemljište i podneblje američansko. Kad je otrag pol vieka žestoko napao lug (maća — nedaća *Oidium Tuckeri*) vinograde Francezke, počeli su ljudi unašati ključice i korenjake američanski loza, jer se je držalo, da iste lug slabije napada. Malo nakon uvođenja tih američanskih loza počeo vinogradi naglo propadati, i ginuti. Ljudi zdvajali, neznajući uzroka tomu propadanju, dok napokon iza duga opazanja, jedan francuski prirodoslovac pronadje, da je propadanju loza uzrokom jedan sitni zareznik, koji se u velikom mnoštvu množi i žive na žilam i koji posve naliči ušencu, što po hrastovim žive. Radi te sličnosti prazvaše i ovu uš na lozovim žilam *Phylloxera*, a radi velike i neprocjenive štete što ona nanasa nadiše još pridjivak „vastatrix“, što bi značilo „Opustošiteljca“. Iz Francezke se je ova uš razširila po cijeloj Evropi, a danas skorom nema vinorodne zemlje, u kojoj se ona nije ugnjezdila.

U našoj državi bila je unešena još godine 1871 i to najprije u Klosterneuburgu, odklen se je razširila u Ugarskoj, Štajerskoj, Istri, Hrvatskoj, Slavoniji i napokon i kod nas.

II. Razvitak filoksere.

Na međunarodnom vinogradarskom sastanku, koji se je držao mjeseca rujna g. 1890 u Beču, najviše se je razpravljalo o filokseri. Na tom sastanku se je stvar svestrano pretresala, i ustanovljeno je da je poznato 5 različitih oblika trsove uši t. j.:

- a) ušencac bez krila, koji žive na korienju,
- b) kukuljica, c) krilati ušencac, d) spolni ušencac,
- e) ušencac bez krila, koji žive na lišću.

Ušencac bez krila, živi jedino na žilam loze i stoga ga nazivlju uš korienjašica (*Phylloxera vastatrix radicola*). Postaje iz zimskog jajeta, iz kojega izvali, od prilike travnja mjeseca. Uš je ta $\frac{1}{3}$ milimetra, a najviše 1 milimetar dugačka tiela, koje je na stražnjem dielu uže nego li na prednjem. Na glavi, vidi joj se par ticala i par očiju, a odozdol proviruje dugo žljebasto rilo, iz koga izlaze 3 bodeža. Od glave se poredalo 10 članaka, od kojih prva tri članka nose 3 para nogu. Sve usi korienjašice su ženskoga spola. Kod hrane žljebasto rilo prislone uz trbuh dočim bodeže zabode u tanke žilice sisajuć iz istih sokove puštajući istodobno nešto sline u ranu. Tri puta se preobrazi, i bez da se opari, pomičući polaganom zadku izleže u 3 do 5 dana 30 do 50 i do 80 žutkastih jaja, koja kašnje potamne. Jaja su dugljasto okrugla, žuta i posve malena. Kroz 8 dana iz ovih jajašica izvale uši, koje zabodu odmah svoje rilo u tanke žilice loze i sisaju sokove. Ove su uši nešto manje i vitkijega stasa od njihovih majka. Za vrijeme od 2 do 3 sedmice sve se uši 3 puta preobraze t. j. svuču sa sebe kožu i porastu velike kao mati. Sve su ovo same ženske, koje bez parenja i uplodjenja nesu jaja, kako i njihove majke, i tako od koljena na koljeno, od proljeća do jeseni može se nakotiti 6 do 8 i čak 10 pokoljenja, te ima već na stotine milijuna uši. Baš ovo njezino brzo i brojno umnožavanje daje joj moć, da može ona, premda malena, za kratko vrijeme potpuno uništiti lozu.

Jedno pokoljenje izgine, dok se novo rodi, ali lozi od toga nije ništa laglje, jer u svakom novom pokoljenju ima ih 30 do 50 i do 80 puta više, nego li prije. Ušenci zadnjeg pokoljenja u jednoj godini, ne nose jaja, nego ostanu na žilam i prespavaju zimu na žilama za doba dok i loza spava. Na žilam, nešto podubljim nadju se zimi žive, premda im potvrdnji E. Rathaya neuhdi ni studen od 12° R. izpod ništice.

Ušenci, koji prezime odpočmu svoj posao u travnju sisajuć sokove i noseć jaja, bez parenja. U srpnju ili početkom kolovoza mjeseca iz jednog diela jajašica izvale uši, koji se savim drugčije razvijaju. One se razlikuju o duljim tielom, duljim ticalama i duljim nogama, pak i time što se presvuku 5 puta mjesto 3. Nakon četvrtoga svlačenja zakukulje se te uši, pa im se na hrbtu vide dvie crne piknje, koje označuju zametke krila. I kukuljice žive na žilam sisajuć sokove. Prije petog svlačenja izadju na površinu zemlje, i tu se po peti put presvuku i preobraze u prave krilate uši. Potvrdnji Roeslera ovaj se čin događa uvijek prije podne, a dok se mladom ušencu nježna krilašica osuše, prodje uvijek par satih. Kako to biva, da iz jednakih jajašica neizvale jednake uši, nego su nekoje bez krila, a nekoje krilima, nezna to još niko protumačiti. Da bi i krilata uš svoje bodeže u lozu zabola, nije još nitko opazio. Krilata se uš ne povraća u zemlju, nego

se po lozi u vis penje i čeka na zgodan čas, kad će se rojiti i u svijet poletiti. Krilate se uši počmu rojiti između 4 i 5 sata po podne. Dok se dignu u zrak lete u okrug, a onda se pušte sudbini vjetrova. Krilate uši svojim jakim i velikim krilim mogu po tvrđnji Roeslera daleko letiti, a žive obično do 17 dana. Krilate se uši roje ponajviše mjeseca kolovoza i rujna, ali nije dokazano da bi daleko letile i stvarale novih legla. Kad krilata uš sretno doleti do vinove loze, onda položi na lozu 4 jaja, koja je sa sobom donela; a po tvrđnji Roeslera može da snese do 20 jaja. Ta jajašica nese krilata uš dva po dva, a kad zadnji par snese tada pogine. Ovih jajašica ima većih i manjih, a razlikuju se znatno od onih što potzemne uši nesu. Iz ovih jaja izvale gotove i razvijene uši, kojima netreba presvačivati kožu. Iz manjih jajašica izvale mužaci, a iz većih ženke. Ni jedne ni drugi neimadu krila, a neimadu ni bodeža ni rila, jer za posve kratki svoj život netrebaju hrane.

Ove ženke, što su sada izvalile, nemogu za potomstvo ništa učiniti ako se ne spare.

Po parenju mužak ugine, a ženka žive, dok snese jedno veliko jaje. Jaje smjesti ženka pod koru loze, pa odmah ugine. Ovu vrst jajašica prozvaše zimski jajašica jer prezimljuju.

U proljeće u buduću godinu, i to mjeseca ožujka ili travnja, iz zimskog jajeta izvali bezkrila uš. Ova bezkrila uš sadje odmah na žile loze i tu živi i razvija se bez parenja, uprav onako, kako što je prije rečeno za uši korienjašice.

Roesler i Baldiani su mnijenja da su i uši na žilam providjene spolnim ustrojem, ali se to do danas nije još dalo dokazati.

Sve one uši što izvale iz zimskih jajašica ne sadju u zemlju; neke od njih ostanu gore na lozi pa na naličju mladoga lišća zabodu svoje rilo i sisaju. Uslijed tih uboda na naličju, pojavi se na licu lista, prama ubodu, mala oteklinu t. j. babuška, kojoj je otvor na naličju lista. U tu se babušku nastani uš, i raste, da bez parenja, u roku od 3 sedmice snese 200 do 800 jaja; a onda pogine. Iz tih jajašica kroz 8 dana izvale uši, koje se razidu po lozi, bodu lišće i prave babuške, te nesu jajašica bez parenje na isti način, kako mati im.

Od ovih uši babuškarica nakoti se preko lišća 6 do 8 pokoljenja. Neke od njih slaze na žile loze, te na njih žive i razvijaju se isto onako kako uši korienjašice.

Uši babuškarice žive izključivo na lišću američanski loza. (Štiedi).

Priredjivanje zemlje za sadnju vrbe.

Gojenje vrba širi se u istom razmjeru u kojem se širi košarački obrt; a košarački obrt, danas zauzima tim više maha, čim se više olakoćuje promet plodina poštom i željeznicom, jer košiči od vrbovine davaju najbolji i najjeftiniji omotaj.

Kod nas je košarački obrt još u povojim, jer i u tom obrtu, kako što u svakom drugom fali poletai i uztrajnost, premda imamo izvrstnog šiblja (rakete), koje bi još bolje bilo, kad bi se vrbe redovito gojile. Dobro je stoga, da se vrba, kako se ima prirediti zemlja za sadnju vrba. Obična oranca odabrana za vrbište prekopa se jeseni ili preko zime nešto 30 cm. duboko. Ako je zemlja za vrbište vlažna ili močvarna, valja izkopati kanala za redovito oticanje vode, jer močvarna i prevlažna zemlja nije za vrbište.

Izkustvo je dokazalo, da se sa razmjerno suhih zemalja dobije puno ljepša, žilavija i zdravija raketa, nego li sa močvarnih i vlažnih zemalja. Prekopavanje zemlje za vrbište može se izmijeniti dubokim oranjem, samo ako zemlja dozvoljava porabu pluga. Čim se ranije prekopa ili razore zemlja za vrbište, tim je bolje, jer je na rano raztvorenju zemlji daleko veće blagotvorno djelovanje vazdušnina i lela, nego bi na neizoranoj.

Ako vrijeme nedopušta da se za rana obavi ova radnja, valja ju obaviti barem šest nedjelja dana pred sadnjom, inače nebi sadnja uspjela.

Korenje od trava i vas korov, kojim je mogla slučajno biti zatravljena takova zemlja, valja uništiti drljačom. K. L.

0 tovljenju teladi.

(Pribrao M. R.)

Je li baš koristno, naplaća li se trud i danguba, tovititi telad za mesnicu? Na ovo se pitanje može odgovoriti i jestno i niečno. Niečno jer, ako se mlieko može da razproda po 12 ili 14 novč. litara, a maslo ili sir po 70 ili 80 novč. kg., bilo bi neumjestno baviti se okolo tovljenja teladi. U drugom slučaju, naime jestno, ako se mlieko ne može da razproda, te se je daleko glavnih gradova ili trgovačkih središta, tu, naravno, tovljenje teladi za prodaju od ne male je koristi.

Evo medjutim nekoliko bitnih pravila, kojih se treba da valjani gospodar drži pri tovljenju teladi. Pabiremo ih iz članka objelodanjenja u „Gazette du village“ od P. Joigneaux.

1. Krava od koje želimo dobiti telad, neka je od dobre pasmine, te neka nije ni odveć mlada ni odveć stara.

2. Kad se je krava otelila, te iza nje go oblizala tele, neka se odmah poduzmu potrebite mjere, kako da tele uzgojimo, pri kablu ili drugoj kakvoj posudi.

3. Neka se tele odmah od prvoga dana doji materinim mliekom, koje će ga valjano pročistiti. U tu svrhu postupa se ovako: Izmuženo mlieko ulije se u mali kakav kabal ili romjenac, te se lievom rukom, dok je mlieko još mlako, drži telečevu gubicu u istom mlieku uronjenu, zatim mu se u usta uvuče prst desne ruke, e ga tako usilovati, da srće. Kadkada je ovaj postupak lak te odmah s prvog trenu podje za rukom, nu kadkada hoće se mnogo vremena, dapače dana blagog postupanja i ustrpljenja. *)

4. Tele je prve sedmice dojeti do tri puta na dan, u raznačene sate i u jednake obroke, naime 2 litre na svaki obrok. Druge sedmice doji ga se 2 puta na dan: u jutro i večer, nu istom količom mlieka t. j. su 6 litara.

Na koncu prve polovice mjeseca poveća se količina mlieka na 8 litara, a na koncu prvoga mjeseca nadoda se još 1 litara, riečju, pustiti ga da sisa koliko hoće. A kad slučajno krava nebi imala dostatno mlieka, izmumi ga je tada od druge koje krave.

5. Netom se je teleu dao obični obrok mlieka, neka se odmah izmuže sve mlieko, što još ima u vimenu krave; jer, ako se na to ne pazi, proizvod se mlieka odmah umanji.

6. Stelja izpod teleta, neka je valjana, suha i upijajuća.

7. Staja u kojoj se goji telad neka je sagradjena i smještena na tihu i ne odveć svijetlom mjestu.

8. Da se tele ne hrani travom i drugom kakvom krmom, metnuti mu je na gubicu vrbovu brnjicu.

9. Da mu kolanje krvi bude hitrije, te djelovanje kože pospješnije, valja ga svaki dan čistiti i češljati.

10. Napokon, nakon tri najviše četiri mjeseca, prodati ga je za mesnicu, pošto mu je tada meso najslastivije i najtečnije.

Za vrijeme tovljenja tri su bolesti, koje se obično pojavljaju telad, a te su: meteorizam, obični proljev i bieli proljev. Netom se pojavi meteorizam, nema boljeg sredstva što zaklati odmah tele; obični se proljev pojavlja odmah u početku tovljenja, dok se bieli proljev pokazuje prama svršetku tovljenja, te ga se pripisuje mlieku bledjih krava ili njihovoj odveć suhoj krmu.

Obični se proljev lieči postom, pojeći tele medenom vodom, razčinjenom sa nešto mlieka, kojoj se nadoda jedno žumance od jaja. U isto se vrijeme umanji zeleno hranjenje dotične krave. U Belgiji, okolo Trilemonta, uspješno upotrebljuju proti običnom proljevu uvarak od petoprsta (*Patentilla anserina*) razstavljen mliekom. Na isti se način lieči i bieli proljev, samo što se ponešto povisi zeleno hranjenje dotične krave.

*) U Hainautu kad telad dotjera do 8-15 dana, onamošnji ju gospodari pitaju dva puta na dan primjesom, koju na ovaj način spravljaju: Uzmu 8 litara vode koju malko zasole; izlieču nešto do 125 gm. dobra kruha, uz rukovet lišća i mladica koprive. Metnu zatim ovu primjesu na oganj da vrije dok ne izvrije do polovice. Kad se je primjesa u nekom gvečavom stanju pretvorila tada nadoliju 3 litre ciela mlieka i tri litre mlieka na po povlačenja. Kažu da telad ovim načinom dojena nije podvržena nikakvom proljevu te da se savršeno razvija.

Drveni ugljen u tovljenju svinja.

Odavna se je znalo, da drveni ugljen u tovljenju gusaka, igra veliku ulogu. Živinar Reinbold je u više slučajeva, kušao rabiti prah od drvena ugljena (čumur) za tovljenje svinja; i u svojim pokušajima se je uvjerio, da je drveni ugljen izvrstno sredstvo za podraživanje probavnih ustroja, odnosno apetita i proždrljivosti.

On s toga preporuča porabu drvenog ugljena, kod svih životinja, koje se tove, kako što i za sve one životinje, koje se danomice po više sati drže u zatvorenim prostorijama.

Istina da u ovom zadnjem slučaju okripljunje tiela pomaže i kretanje u čistom zraku, ali se ne povraća lakomost za jelom; doč m ako se hrani primješa i samo malo ugljena u prahu, odmah se podraže probavni ustroj i nastane želja za jelom.

Za svinje, koje se tove, preporuča se svakog dana primješavati krmi jednu do dvije obične žlice drvenog ugljena u prahu.

Porabom praha od drvenog ugljena za tovljenja svinja, počimlje se onda, kad usljed posljedica samog tovljenja počimlje nestojati proždrljivosti.

Onim svinjama, kod kojih se upaža, za nemadu volje za hranom, daje se prah od drvena ugljena razmučen u mlieku, i to 1 do 2 žlice na dan.

Prah od drvenog ugljena jeste izvrstno sredstvo i proti povljevju (lijavici), te se jednako dobrim uspjehom rabi kod svinja, tetadi i ždriebadi.

Sredstvo proti voštanim moljcim.

Voštani moljci spadaju u najgore neprijatelje pčela, jer kad se razmnože raztoče svesaće u košnicama, pa pčele u zdvojnosti pobjegnu. Moljci se dadu utamaniti pomoću kvasinove žeste. U tu svrhu metne se u zemljani ili gvozdjeni lonac kvasinove žeste, po ovog u košnicu, onda se u kvasinovu žestu metne komad usijana gvozdja. Ovim se načinom razvijaju pare od kvasinove žeste, koje poubijaju sve voštane moljce i njihovo leglo.

Jeli bolje držati pivca sa kokošim ili ne. Jedan prokušani alsaki gojitelj peradi pripovjeda, da kad se na svako 8 kokoši drži jedno pivca, da nas onda stoje jaja za 1/3 skuplje. On tvrdi, da u kokošinjaku u kojem nema pivca, počmu kokoše nesti dva mjeseca prije, nego li kad im je pivac dodieljen; a da snesu istu količnu jaja, koju i kokoši koje imaju dodieljena pivca. Ako se dakle ne misli uporabljati jaja za nasad, nije potreba držati pivca.

Terpentin proti miševim. Poznata je stvar da miševi ne trpe vonj od trpentine. Gdje samo i malo vonja po trpentinu miševi ne dolaze. Tko dakle iz stanova i konoba hoće da odstrani miševe, red je da namoči krpa u terpentinsko ulje, i da ih postavi po luknjama kroz koje dolaze miševi. Ako se u razmaku od 15 dana dvaput opetuje ova radja razbjeci će se svi miši.

Odstranjivanje mahovine sa stabala, krovova, strana itd. daje se posve lako obaviti pomoću zagašenog vapna, kojemu se doda malo zelene galice. U tu svrhu rabi se svježe zagašeno živo vapno, kojem se doda raztopine zelene galice, a onda se namažu mjesta, gdje je izrasla mahovina. Nakon nekoliko dana posahne mahovina, pa ju voda izpere ili se ostruga i izčetka.

Strojenje platnene žice i tkanine. Platnena žica, mreže i platnene tkanine koje imaju da budu dugo izložene vlazi, valja strojiti, ako se neće da izgignju. U tu svrhu ukuha se 1 kg. hrastove kore u 8 litara vode, pa se postavie platneni predmeti, da se nekoliko dana moče i stroje. Onda se izperu opetovano put u vodi, pa posuše i rabe u opredieljenu svrhu. Na ovaj način strojeno platno postane vrlo trajno.

Kad je rezati plemenike za navrćanje. Plemenike za spajanje i ino navrćanje valja rezati u siečnju, veljači ili početkom ožujka, a to napram tomu, kako studen dopušta. Rezanje plemenika za navrćanje, valja svakako da uzsliedi prije nego li stabla osjete proljetnu toplinu, jer kad je već dobrano započelo kolanje sokova nevriede plemenike za navrćanje. Ako se je zakasnilo rezanjem plemenika, pa se mora rezati plemenike za navrćanje sa stabala, koja se već dobrano nalaze u soku, onda valja takove plemenike odmah upotrebiti, inače bio bi trud i trošak uzaludan. Ali nevalja zaboraviti, da navrtci od kasno odrezanih plemenika vrlo teško srastu, i da obično znatno zaostanu u razvoju.

Gdjegod je zemlja i malo prosušila, ore se na vas mah za proljetnu sjetvu; a i po vinogradim je žive radnje, što rad obrezavanja, što rad razgrćanja.

Izvoz vina sledi još uvijek dobro, i ako ne onako živo, kako za Božić. Cienese uzdrže dobre, a mjestimice, osobito, gdje se je dosti vina izvelo, znatno su porasle.

Kod tvrde A. Neumann i Sin u Križevicima, koja stoji pod kontrolom štacije za iztraživanje sjemenja, imade i ljetos na prodaju sjemena od crljene djeteline i ljekarice najbolje vrsti i zajamčene čistoće i klicavosti. Sjeme se prodaje u plombiranim vrećama od 12½, 20, 25 i 50 kg., a i u manjim količinama.

Prošle godine 1896 pao je izvoz blaga iz Austro-ugarske države napram 1895 godini za 194,304 glave u vrijednosti 16,300,000 florina. Dok je godine 1895 bilo izvedeno 512,792 glave u vrijednosti od flor. 39,396,076, pao je taj izvoz godine 1896 na 318,488 glava, u iznosu od flor. 23,013,738.

Iz izvješća ruskog središnjeg statističkog ureda razabire se, da je u evropskoj Rusiji u 60 guvernameta bilo zasijano žitaricom ozirom 28,532,180 desetina zemljišta, od kojih je požeto 1,174,091 hiljadu puda raži i 163,359 hiljada puda pšenice.

Pišu nam iz donjih Kaštela, da su ovdje bili kloštari maslina A. Bulić iz Brsečine i A. Zupljanin iz Trstena, te da na obće zadovoljstvo urediše maslinjake trijuh posjednika, tako da već mnogi počese nasljedovati njihov uzorni način klastrenja, ako se sidaracija i umjetno gnojenje pokaže uspješnim.

Od 3 do 7 travnja obdržavati će se u Beču izložba živadi.

Ministarstvo za poljodjelstvo odlučilo je i ljetos izdavati u srpnju, kolovozu i rujnu mjesec konzularna izvješća o stanju usjeva u inozemstvu.

Marljivi pčelogojac V. Grginčević, učitelj u Kamenici blizu Petrovaradina ima na prodaju 6 metričkih centih meda od lipovog cvieća, i do 3 metričke cente meda sa strništa, tako zvani bieli med ili bosiljkovac. Med je fino vrcan, garantiram prve vrsti, čist, a prodaje ga po 40 florina svaku 100 kilogramu, u posudom 200 do 224 kg. težine.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

13. U ovom mjestu napada medič smokve, pa je sasvim nevaljan plod istih za čeljad i za životinje. Kažu nam, da se izčisti smokva od mediča. ako se sada stabla namažu klakom. Jeli ovo najbolji lijek? U nječnom slučaju, koji je lijek najbolji i najuspješniji?

I. Z. u S. (Trogir).

Rabi se i klak za utamanjivanje mediča, ali valja prije sve gubave mladice i grane iztrti oštrom krpom, da se izgnječi što moguće više mediča i legla od mediča. Vapno se rabi u obliku gustog vapnenog mlieka, a bolje se hvata i djeluje, ako se vapno mlieko priredjuje od svježe zagašenog vapna, i ako mu se pridoda malo govedje balege. Mazanje stabala napadnutih od mediča vapnenim mliekom obavlja se zimi, kad je smokva bez lišća, i za suha vremena, e da se vapneno mlieko posuši i okori prije nego li ga kiša izpere. Mazanje stabala vapnenim mliekom težak je posao, osobito ako su smokova stabla velika i puno razgranjena. Bolji se učinak proti mediču postizava bordoležkom kašicom, koju se priredjuje na isti način, kako što se priredjuje za škropljenje proti peronospori, a štrca se po gubavom stablu strcaljkom, kojom se strcaju loze. Ako se u pravom zemanu, biva za suha vremena, jedan ili dva put poškropi gubovo stablo bordoležkom kašicom utamaniti će se medič. I raztopinom izvarka od duhana uništjuje se lako medič. Na svaku 100 litara vode doda se 2 do 3 litra izvarka od duhana, pa se pomoću strcaljke škrope gubava stabla. Škropljenje gubovih stabala može se preduzeti zimi i ljeti, a opetuje se 3 do 5 puta u navratcima od 15 dana. Izvarka (estakta) od duhana nabavlja se od c. k. tvornice duhana u Ljubljani.

14. Molim vas za naputak, kako se najlakše i najbolje utove krave i volovi i koje je hranjenje najuspješnije?

M. K. u D. (Hrvatska).

Racionalnim tovljenjem postizavaju se najbolji uspjesi. Tovljenje valja udesiti napram hrani, kojom se razpolaga, i to na način, da se hrana što moguće bolje izrabi. Tovljenje goveda traje redovito 90 dana. U prvoj periodi tovljenja udesi se hrana tako, da pripravljiva životinju za tov, a u drugoj i trećoj periodi tovi se u pravom smislu rieči. Pred tovljenjem valja goveda izmjeriti, jer se dnevna hrana pripravljiva i opredieljuje napram životnoj težini. Tovljenje ide redovito, ako se na svaku 1000 kg. životne težine blaga koje se tovi, ima na dan 2½ kg. prirasta u težini. Dakle recimo dva vola, koja se tove, a od kojih svaki na početku tovljenja teži 500 kg. mora da su svakog dana teži barem za 2½ kg., ili svaki vol od 500 kg. za 1¼ kg. S ovog razloga i hranu za tovljenje i blago, koje se tovi valja svaki dan mjeriti, jer je to najsigurniji način kontrole. U prvoj dobi tovljenja na svaku 1000 kg. životne težine, daje se govedim na dan:

1. Primjer: Repe 60 kg., zobene slame ciele 4 kg., zobene sječke 4 kg., djetelina siena 10 kg., pšenične plievi 3 kg., krupice od grahorice 4 kg., krupice od boba 3 kg., krupice od kukuruza 2 kg., soli 30 grama.

2. Primjer: Livadnog siena 8 kg., slame i plievi 10 kg., repe 30 kg., krupice od boba 2 kg., krupice od raži 2 kg., brašna od pamukova sjemena 2 kg., soli 30 grama.

3. Primjer: djeteli na siena 10 kg., slame i plievi 8 kg., krompira 25 kg., krupice od grahorice 2 kg., krupice od pšenice 2 kg., repičnih komina 2 kg., soli 30 grama.

U drugoj periodi tovljenje hoće se na dan za svaku 1000 kg. životne težine:

1. Primjer: Repe 60 kg., izsječkane zobene slame 4 kg., ciele zobene slame 3 kg., siena djetelinog 10 kg., pšenične plievi 2 kg., krupice od grahorice 6 kg., krupice od boba 3 kg., krupice od kukuruza 3 kg., soli 40 grama.

2. Primjer: livadnog siena 8 kg., slame i plievi 8 kg., repe 50 kg., krupice od boba 2 kg., brašna raženog 2 kg., repičnih komina 2 kg., brašna od pamuka 2 kg., soli 40 grama.

3. Primjer: djetelično siena 12 kg., plievi i slame 6 kg., krompira 25 kg., krupice od

grahorice 2 kg., krupice pšenične 2 kg., repi-
čnih komina 2 kg. brašna od pamuka 1 kg.,
soli 40 grama.

U trećoj periodu tovljenja t. j. pri koncu
tovljenja hoće se na dan za svaku 1000 kg.
životne težine:

1. Primjer: repe 60 kg., izsječkane zobene
slame 3 kg., ciele zobene slame 2 kg., djetelina
siena 8 kg., pšenične plievi 1 kg., krupice od
grahorice 6 kg., krupice od boba 2 kg., krupi-
ce od kukuruza 4½ kg., krupice od zobi 3 kg.,
soli 50 grama.

2. Primjer: livadna siena 8 kg., slame i
plievi 6 kg., repe 40 kg., krupice od boba 2
kg., brašna ražena 1 kg., repičnih komina 2
kg., krupice ječmene 2 kg. brašna od pamuka
1 kg., soli 50 grama.

3. Primjer: djetelina siena 12 kg., slame
i plievi 4 kg., krompira 20 kg., krupice od
grahorice 2 kg., pšenične krupice 2 kg., repi-
čnih komina 2 kg., brašna od pamuka 1 kg.,
soli 50 grama.

15. U otv. dopisim Br. 1 „Gospodar-
skog Poučnika“, preporučate da se nabavi
bacillus proti miševim. s kojim će se svi
utamaniti. Molim vas odklen i od koga da
ga nabavim i koju kolikoću i kako da ga upo-
trebim za utamanjivanje miševa? Smjeli se u-
potrebiti u podrumim gdje ima jestvenih
stvarih? S L. u L. (Hrcegovina).

Otrova za miševe ima na prodaju kod
Stjepana Sipoez, ljekarnika u Pečuhu i kod
S. Kleina u Lugošu. O načinu porate i kolikoći
dobiti će te naputak sa samim sredstvom. Smje
se upotrebiti i u podrumu, gdje ima jestvenih
stvarih.

16. Nabavio sam nedavno dobroga vina
i pomješao ga mojim domaćim u svrhu da
ga križam. Nakon što sam pomješao oba vina
jedno drugim pomutilo mi se. Molim vas
rad česa se je to vino pomutilo? Kako da
ga izbistrim? I V. u P. (Istra).

Vrlo se često događa, da se nakon kri-
žanja vino pomuti. To se češće, a skoro re-
dovito događa, kad se križaju slabija vina iz
sjevernijih predjela, sa jačim vinim sa južnijih
strana. Križanjem (coupage) vina se uzmete
radi toga, jer protivne naravi, nemogu da se
što bi se reklo stope skupa. Ovakova što ne-
smje ni najmanje, da Vas uznemiruje, jer ta-
kovo vino, i ako mntno, nije pokvareno, a iz-
bistri se posve lako ili ako se pročisti bjelan-
cem od jajeta ili hladetinom. I procjedjivanjem
na vinska cjedila, postane vino sasvim bistro i
ne muti se više. Izim čišćenja i procjedjivanja,
dade se takovo vino, koje se je pomutilo usljed
križanja, izbistriti dodatkom vinovice (alkohola),
koja podpomaže, izlučenje tartrata i povraća
vinu bistrotu; dapače se dodatkom alkohola
odmah u času, kad se vina križaju, preprieti da
se pomute.

17. Molim vas, koja je vrijednost vin-
skoga dropa za gnojivo? Jeli bolji za gnoj
drop izrabljen za polovnik ili onaj koji je
kuhan za rakiju? S. P. u R. (Korčula).

Drop je dobar gnoj za vinove loze, bilo
da je kuhan ili da je izrabljen za polovnik.
Još bolje nego li izravno za gnoj može se drop
prije izrabiti, kao krma za blago. Svakako bilo
kojamudrago prvašnja izraba dropa, kako smo
rekli, on je izvrstan gnoj za vinovu lozu, samo
ako prije bude pametno baratan i pripravljen
Drop u svom vlažnom ili mokrom stanju sadrži:

Dužika	0.70%
Fosforne kiseline	0.20%
Pepelike	0.53%

Sadržine su po ovomu dropu, s korom iste onim
stajskoga gnoja, te ga nevalja zanemarivati,
kako što mnogi običavaju. Ako je drop uzlju-
đen, valja mu odstraniti kiseloću, a to se po-
stizava, ako se drop mieša zemljom, krečinom
ili vapnom. Prokuhan drop za rakiju, ne treba
ovih primjesa, nego se mieša stajskim gnojem
ili odpadcima i travam, te se polieva osokom,
da se dobije dobar mješanac. Da bi se svi vi-
nogradari brinuli, da na ovaj način priredji-

vaju i izrablju svoj drop, uzdržala bi se znatno
rodovitost vinograda, jer bi zemlja u vinogra-
dim dobivala natrag skoro sve ove sastavine,
koje joj se oduzimlju svake godine berboin.

B. Nova pitanja.

18. Namjeravam ograditi vinograd plo-
tom (živicom). Molim vas je li za takovu
živicu (plot) dobar ternovac (*Gleditschia*
triacanthos) ili ima drugog boljeg grmlja za
živicu? Koliko bi me zapalo 1500 sadjenica
trnovca? D. V. u G. (Primorje).

19. Molim vas odklen mogu nabaviti
najbolje pasmine svinja za razplod?
A. L. p. M. u Ž. (Imotska krajina).

20. Imali savršenih mlinova za domaću
potrebu?
A. L. p. M. u Ž. (Imotska krajina).

21. Imam mladu bredju krmaču koja
dok bijaše mala natjeravala mi živad i ne-
koliko ih raztrgla. Sad kad se oprasi bojim
se da ne pojede odojčad. Kako da se proti
tomu osjeguram?
D. B. u C. (Hrvatsko zagorje)

22. Ima nekoliko godina. da mi pra-
skve napada nekakova zelenkasta mušica koja
sve lišće izkoverči i ogubavi. Molim vas i-
mali sredstvo kakovo proti toj n-mani? Koja
su najbolja sredstva za tamanenje zarezni-
ka na voću? H. E. M. u F. (Bosna).

23. Gojim naranče i limune u posu-
dama, pa bi želio znati kakovim se kemi-
čkim gnojivom mogu gnojiti koliko se tako-
vog gnojiva hoće za svako stablo, kad se
najuspješnije rabi i na koji način. te koliko
traje djelatnost kemičkog gnojiva?
P. P. Z. u K. (Istra).

24. Jeli je potrebno ljeti zalievati obilno
i svaki dan naranče i limune ili ne?
P. P. Z. u K. (Istra).

25. Imam vinograd u ravnici zasadjem
korčulanskim plavcem. koji slabo radja; a
matrake mu e lako suše usljed kvrgastih
izraslina kojih ima i na glavi a koje su
velike poput o asa i ovdje ih zovu „gubom“. Molim vas što je uzrokom svemu ovome. i
ima li sredstva kojim da se odstrani ovo zlo
i poboljša vinograd?
P. K. u R. (Dubrovnik).

26. Dade li uzgojiti loznjak amerikan-
skih loza na malo? Jeli praktičan uzgoj
amerikanskih loza iz sjemena?
J. K. B. u S. (Cetina).

27. Na koji se način najbolje čuva vino
u sobam pohranjeno?
J. K. B. u S. (Cetina).

28. Dadu li se pljesnivi orasi upotre-
biti za sadnju? J. K. B. u S. (Cetina).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova
pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne
bili predbrojnicu

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Gutunić V. — Sreć. N. —
Janjanić S. — Tvrđić D. A. — Marač Anka
— Šutić Franjka — Tripalo J. — Dr. Abelić
vit. K. — Benzon J. K. — Luburić F. —
Sveučilišna Biblioteka u Zagrebu — Drmić
D. B. — Šeman D. I. — Baturić Dr. P. —
Bilić A. — Kurajica K. — Lučić Roki A. —
Rinaldi pl. V. — Buić O. C. — Hribar J. —
Bitanga A. — Jerinić D. M. — Miletić D. M.
— Kriufokaj D. A. — Kolić P. — Marinović
A. — Laginja D. M. — Hrvatski Napredak na
Lastovu — Maretić O. K. — Štampar A.

Predplatili su predbroju do konca 1. polugodišta 1897.

P. N. gospoda: Stucin J. i Sin — Čupić L.

Podmirili su predbroju do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Brković D. — Barbat F.
— Luger D. H. — Ružman M. — Maštović A.
— Kisić V. — Katalinić D. R.

VV. gg. Turak D. A — Niemčić D. S. —
Vaša predbrojba predplaćena je do konca go-
dine 1898.

V. g. Grginčević V. — Broj 2 odposlali
smo vam.

V. g. Ivić A. — Nisu ni prsti na ruci je-
dnaki, a kamo li da vam budu jednake u nese-
nju tri patke zato što potiču od iste majke.
I od dobre nosilje mogu da izvale slabe nosi-
lje. osobito, ako im ta prednost nije baštinjena
po matici, i da nije uzeti obzira na patka, koji
je oplodio jaja; pa na hranu, na njegu, na
zdravlje i na sve druge okolovštine, koje mogu
na stvar uplivati.

V. g. Žiković P. — Na vaše pitanje, što
vam mlada krava ne doji skoro ništa po tele-
nju, odgovorili smo u pismu.

V. g. Lalić V. — Knjigu „O uzgoju i
njegovanju ovieća“, odposlali smo vam.

V. g. Kolarić S. — Pisali smo za obavje-
sti prof. T. koji je stručnjak u predmetu; pa
ćemo vam javiti njegov odgovor u predmetu.

V. g. Luburić F. — Na stavljeno pitanje,
dali smo vam odgovor u pismu, i poslali smo
vam knjigu, „Kako se pravi vino“.

V. g. Obradović M. — Br. 1 tekuće go-
dine, poslali smo vam iznovice.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II
izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostata-
ka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji
i prirednje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog gr-
mlja i drveća, sa 952 slike i jednom kolori-
ranom tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine.
Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige
dobiva jednanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena
ciena, prodavaju se samo za gotov novac;
tko daklen naruči, valja da pošalje novac
unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu naruke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvjetbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.

Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Ožujka 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Ožujka 1897.

Naši gospodarski odnošaji i pitanje vode.

Zemlja eminentno govorita i kamenita, kako što je Dalmacija, imala bi obilovati vodom, i obzirom na to što sve njeno zaledje baš obiluje vodom; ali se baš nigdje, dapače ni na samom Karsu neosjeća tolika oskudica vode, koliko kod nas.

Razlog svim našim nevoljam, našem siromaštvu, nikakvoj našoj poreznoj snazi, nerodici zemalja, itd. ima se tražiti jedino i samo u velikoj oskudici vode.

Oskudica vode, ne potiče odtud što bi kod nas od naravi bilo podneblje suho, ne, kod nas pada kišam svake godine toliko vode, koliko je u malo kojoj drugoj zemlji pada. Ali po golim goram i po kamenju nenalazi voda ustave, te, ili teče u dole i pravi blatija, ili kroz pukotine kamenija prodire u podzemne slojeve, gdje se za uvijek gubi.

U velikim prazninam naš h vapnenastih gora, mora da ima velikih naslaga vode; a i silesija podzemnih potoka, koji se u dubinam mora izlievaju, kako što nam podzemski vrutci duž naše obale svjedoče, o tom su najbolji dokaz.

Pošto je voda glavni uvjet obstanka za ljude, i glavni uvjet za provodjanje gospodarskih poboljšica, najviše pomnje i najviše nastojanja imalo bi se kod nas posvetiti uređenju voda.

Najprije imalo bi se temeljito proučiti podzemne naslage vode, i podzemne potoke, e da se nađe način, kako da se one izrabe.

Srce čovjeku puca, kad vidi kakovu vodu u mnogim mjestim piju ljudi, dok se velika kolikoća dobre vode, na par metara od obale, podzemskim vruticim gubi u sinje more. Veći dio bolesti, osobito u ljetno doba, potiče kod nas ili s hrdjave vode ili s oskudice vode.

A koliko god je uskudica vode ubitačna za ljude, isto je toliko ubitačna za blago, koje stvara temelj narodnom blagostanju; pa dok se neuredi pitanje vode, teško da će se i zeru poboljšati naši gospodarski odnošaji.

Gradnjom lokava daje se doduše donekle doskočiti nevolji vode, ali bi valjalo osamiti zemljišta sa kojih se voda u lokvam sakuplja, e da se vodom ne sakuplja svaka nečist u lokvam; valjalo bi urediti grabljenje vode iz lokava, ili sisaljkam, ili vodovodnim cievim, jer i ako u lokvam dolazi prilično čista voda, vrlo često se izkviri sa nečisti od posudja kojim se voda grabi iz lokava.

U plitkim, otvorenim lokvam, ljeti se voda znatno ugrije, kad što tako, da postane mlaka, što poništo nije zdravo. Kad bi se zemljišta sa kojih se sakuplja voda u lokvam zasadila stablim znatno bi hladnija bila voda u lokvam, a svakako bila bi manje zamuljena.

Kod nas se okolo lokva i na zemljištu sa kojih se sakuplja voda u lokve ne sadi

stabala, da nebi svojim žilam izkvarile zidove lokava; kod naprednih naroda osobito u francuzkoj, radi se baš protivno, te izim što se sade stabla, sade se takova stabla, koja su koristonosna; kao n. p. orasi. Kod nas se posve malo važnosti daje orasu, premda je oras stablo, koje i na krševitim zemljam dobro uspijeva, pravi veliku sienu, daje dobra i dosti ploda, i izvrstno je drvo za gradivo.

I pri pošumljivanju golih predjela, na mnogim mjestim bilo bi korisnije saditi orase, nego li izključivo bore.

Kratak naputak o trsavom ušencu (filokseri)

(piše J. B.)

(Nastavak vidi Br. 4).

III. Širenje filoksere.

Iz dosad navedenog, vidi se očito da su dva načina širenja trsrove uši, naime: podzemno širenje, koje obavljaju uši korijenjašice, koje žive na žilam, i nadzemno širenje, sredstvom tih uših. Podzemno šire se filoksere teško. Ako će da uš podje s okuženog na zdravi trs, mora da su žile zdravog trsa u doticaju sa žilam okuženog trsa. Gdje su gusti nasadi, kao kod nas, tu su žile u doticaju; a kad vinograda na široko nasadjenih širi se filoksere krilatim ušim. Osim ovih načina širenja filoksere, imamo umjetno širenje po ljudim, koje je puno opa-

PODLISTAK.

Katekizam Gospodarske hemije

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 4).

437. Koji su razmjeri hraniva najsgodniji za hranitbu gospodarske marve?

Srednji razmjeri hraniva, t. j. takovi, u kojima se dušičnate tvari ponašaju prema bezdušičnatima kao 1:4 — 1:7.

U granicama ovih razmjerja najpovoljnije je izrabljivanje sastavinâ krme i djelovanje krme. Pri nžem razmjerju hraniva ne može da se utaloži u većoj količini prinešeno bjelance, nego potiče samo povećanje promjene tvari (Pit. 308), a onda je nprkos skupljeg ukrmljivanja radi skupocjenije bjelancevine, uspjeh gori, nego li pri cijenjem bjelancevinom osku-
njenjem ukrmljivanju. S druge strane pak ne smije razmjerje hraniva da bude ni preveć

omasno, jer u svagdanu primljenoj hrani treba da se nahodi stanovita kolikoća bjelanca, na koju se za svaki proizvod treba obzirati u prvom redu, ako će proizvod da se izplaćuje, a opet i zato što pri omašnijem razmjerju hraniva, jedan dio bezdušičnatih hraniva neprobavljen izlazi iz tiela (Pit. 430), dakle se izmakne ukorišćenju. Osjem toga istodobno opada još i probava proteinove tvari u suhoj krmi (Pit. 428), po odveć velikim obrocima bezdušičnatih hraniva, i tim se umanjuje još više kolikoća probavljivog bjelanca.

438. Nahode li se hraniva u tom razmjerju u običajnim krmivima?

U nekima, i to u onima, koja sačinjavaju naravi najprikladniju hranu stoke. Tako je u dobroj livadnoj krmi razmjerje hraniva kao 1:4 — 1:6, u djeteličnom sienu srednje vrsti 1:5 — 6, u zrnju žitijâ 1:5 — 7, a u materinom mlieku, jedine hrane posve mladih životinja 1:4 — 5. U većini tvari koje služe za hranu životinjâ je ipak razmjerje sad uže sad šire i zato je nužno, da se istodobnim davanjem više vrsti krmivâ uzpostave srednja razmjerja hraniva. Mi razlikujemo tada glavnu i pomoćnu krmu.

439. Što se zove načinom ili pravilom krmljenja?

Pravilom krmljenja razumievaju se brojevi, koji pokazuju koliko se stoki ima dnevi-

mice davati suhe tvari, bjelanca, ugljikovih hidrata i tustila.

Naznačenju kolikoće suhe tvari, koja je potrebna u svagdanjoj hrani, je svrha, da pokaže, kolik treba da bude objam krme. Kolikoća rudnih tvari potrebitih za hranu ne treba da bude prihvaćena u pravilu krmljenja, jer su one u većini slučajeva (Pit. 316) sadržane u više nego dovoljnoj količini.

440. S kojih je razloga potreba znati objam krme?

Jer je objam bitni uvjet prave hranitbe, navlaš biljoždernih životinja. Kad se stoki daju poglavito hranivim bogata ili lako probavljiva krmiva, kao n. p. žitarice ili krumpiri, onda kolikoće dovoljne za nasićenje zauzimlju posve malašan prostor, a hranitba trpi pod trajnom prazninom probavne cieve. Ako li se stoki naprotiv daju krmiva posve oskudna hranivima, onda može lasno do toga doći da ona nije u stanju, da primi toliko krmiva koliko je potreba za pokriti potrebu hraniva nuždu za prihranu.

Ima dakle najniža i najviša granica za objam krme, koje se treba držati pri hranitbi stoke. Nego su te granice prilično daleke, jer probavna ciev životinjâ u velike posjeduje svojstvo, da se može da prilagodi manjoj i većoj količini krme. (Sliedi).

snije, jer se korijenjaci i orudjem prenaša filoksera u zdrave i neokužene vinograde puno laglje i češće, nego li na sve druge načine. Francuzki trgovci, razprodavajući okužene korenjake, bez da su znali, razširili su filokseru. Osim što korijenjaci i orudjem za obadivanje može se razširiti filoksera panjevim potučena vinograda, prućem loze, taklim, gomoljim, povrćem, obucom itd.

Najapasnije je širenje orudjem za obrađivanje vinograda i korenjaci, dapače sa u najnovije doba drži da se skorom drugičije i ne širi filoksera nego tim sredstvima.

IV. Potraživanje filoksere.

Po vanjšini loze nije lahko odmah poznati ako je okužena filokserom; to se daje poznati stopro druge ili treće godine; red je stoga pretražiti žile od loze, dok se najmanji sumnjivi znak opazi na lozi. Najbolji zeman za pretraživanje vinograda jeste mjeseca svibnja, lipnja, srpnja i kolovoza. Svaki pretraživač mora da ima sa sobom orudje, obucom i radnika, koji mu pomaže za razkopavanje. Razkopanim lozom valja pregledati povećalom ne samo tanke žilice, nego i starije i deblje žile, dapače i glavu od loze. Ako je kora na žilama gladka i ravna to je znak da nema filoksere; dočim ako su žilice ostečene, hrapave i nagnjile, to je obično znak da su okužene. Filokserom okuženo mjesto u vinogradu zove se ognjištem. Kad se je u jednom vinogradu našlo ognjište može se sjegurnošću zaključiti, da su sve loze okužene u promjeru od 200 do 300 metara dalečine. Filokserična ognjišta mogu se poznati i po vanjskim znakovim, jer okužene loze slabo tjeraju, lišće počme za rana žutiti, loza prestane ranije rasti, a groždje ostane malešno i nedozrijeva. Po zakonu od 3 travnja 1875, dužan je svaki vinogradar, čim opazi kakov malo sumljiv znak na svojim lozama, da ga najavi vlasti, koja pak šalje odmah vještaka na lice mjesta, da razvidi i da se osvjedoči, ako je filoksera.

V. Štete.

Od samog uboda i sisanja filoksere nebi loza naglo propadala, da ju nestignu druge nevolje. Gdje ušena na vrhu sitne žilice sise, tu žila nabrekne i nadeblja, i stvore se mesnate kvrgice, zvane *nodoziteti*. Pred konac ljeta izgubiju te kvrgice i žilice, koje su ih nosile. Jeseni odputuje uš na deblje žile, na kojima se od nje nog uboda naprave nabrekline, zvane *tuberoziteti*. I ove nabrekline gnijuju, ali teže i sporije. Na proljeće uši se vraćaju na dublje stojeće i sitnije korijenje. Ova se selenja i putovanja opetuju svake godine, dok loza sasvim neugine. Gdje uš ubode u žilu, tu se brzo razvijaju nove stanice, da zaciele ranu; ali dok zaciele jedna rana napravi ih filoksero stotinu novih, pa u toj borbi loza iznemogne, jer vanjska kora ne može da se toliko raztegne, koliko se pod njom novih stanica stvori, pa popuca; a tim se stvore putevi za sitne gljivice, koje raztvoraju bilinu i dovode do gnjenja. (Sliedi).

Najpotrebitija pravila za čuvanje i uzdržavanje vina.

Vino, koje se je brzo otočilo sa dropa, valja brzo pretočiti, takovo vino valja prvi put pretočiti koncem studenoga ili početkom prosinca.

Vino mlado, a osobito takovo vino, koje nije posve prevrelo na dropu, nevalja lievati u osumporene bačve, jer takovo vino ima još potrebu da dozrieva ili prevrije, a sumpor priči i dozrievanje i pozno vrienje vina.

U konobam u kojima se pravi opol; vino otače se sa dropa prije nego li je posve prevrilo, stoga valja držati u konobi toplin prilično visoku, barem na 16° Celsiusa, do vino uzmogne redovito nastaviti i dovršiti vrienje.

Dok se je vino izbistrilo u bačvi, valja ga odmah pretočiti.

U taložini izim vinskih gljivica, nakuplja se silesija gljivica štetnih po vino, pa čim se prije odiele vino od doticaja takovim gljivicam, tim je veća sigurnost, da će vino ostati zdravo. Početkom ožujka ili svakako kroz ožujak valja vino drugi put pretočiti, a u svibnju ili lipnju, svakako prije ljetne vrućine, valja vino treći put pretočiti. Prva dvaput valja pretakati vino za liepa, vedra dana i mirna vremena, i valja ga pretakati tako, da vino dodje što moguće više u doticaj zrakom.

U tu svrhu toči se vino kroz čep u podstavljeni široki otakač, pa se dižvom črpi iz otakača i lieva u čistu bačvu.

Treća i sljedeća pretakanja obavljaju se takodjer za liepa, vedra dana, ali nije više toliko potrebno da vino dolazi u doticaj zrakom, pa se pretače sisaljkom (pumpam) izravno iz bačve u bačvu. Pretakanjem uz pristup zraka podpomaže se oksidacija vina, dosljedno zdrjenje i čišćenje vina, jer se djelovanjem kisika od zraka izlučuje iz vina mnogo suvišnih bjelancevitih i sluzavih tvari, i preobrazuje se nenaravni tek i vonj vina u dobar i ugodan tek i vonj vina.

Vino, koje odveć daje po sumporu odnosno po sumporovodiku ili po smrdljivim jajim, valja pretočiti u dobro osumporenu bačvu, jer tim se pospješi tvorba kemičnih spojiva, koji uništavaju vonj po smrdljivim jajim. Sumporenje vina, nesmje se preduzeti, nego samo onda, kad je vino posve prevrilo.

Čim je slabije vino, te usljed toga manje sposobno da se uzdrži zdravo, tim mora bolje biti osumporena bačva u kojoj se pretače.

Najsigurnije se preprieti da se na vinu napravi cviet i zelenkasta kožica kvasinove gljivice, ako se preprieti da vino bude u neprestanom doticaju zrakom; a to se postigne neprestanim nadoljevanjem bačava; obilnim sumporenjem praznine u bačvam, umanjnjem promahe u konobi i sumporenjem zraka u konobi.

Velikom čistoćom bačava i pretakanjem preprieti se na vinu sve one bolesti, koje imaju svoj izvor u taložini, kako što su težljivost, žukoća (gorkost) i prevrnuće vina (brsata, mulla).

Sredstva za obustavljenje bolesti vina jesu kemična, fizična ili mekanična, ali sva ova sredstva teže za tim, da odstrane iz vina uzroke bolesti.

Kemična sredstva djeluju poput otrova na zametke i klice bolesti; a jedno od najboljih i najviše robljenih takovih sredstava jeste sumporita kiselina. Fizično sredstvo za liečenje vina jeste toplina.

Grijanjem vina u zatvorenim cievim do 60 i 65 stupnjeva Celsiusa ubija se trusje i klice svih bolesti vina. Ovo se grijanje vina zove *pasteurizovanje*, a sprave za grijanje vina kroz cievi zovu se *oenotherme*.

Mekanična sredstva za čuvanje vina sa stoje se u sredstvima za bistrenje i za procjedjivanje vina.

Za bistrenje vina rabi se hladetina (gelatina), marunji mjehur, bjelance od jajeta, treslovina i slična.

Uz dodatak sredstva za čišćenje uzmuti se vino, ali je to izmućenje potrebno, da čisti, kad se na dno otaloži potegne sa sobom sve trusje i klice bolesti.

Pročišćeno vino, valja uvijek pretočiti dok se izbistri, e da se odstrani iz bačve otaloženo čisti.

Procjedjivanje vina obavlja se uvijek na ciedilim; a procjedjivanje nema samo svrhu da izdisti vino od trusja i klica raznih bolesti, ali i da mu dađe svjetloću i bistrinu, koju trgovina toliko ljubi.

Od cjedila za procjedjivanje vina najviše su u porabi holandeško cjedilo pa Ronthetteovo, Privat cjedilo, Siegel-ovo, Frik-ovo, Albach-ovo, Valeri-ovo itd.

Zimsko gnojenje voćnih stabala

Poznati stručnjak prof. Wagner savjetuje, da se voćna stabla još u studenome pognoje sa smjesom od jednakih dijelova 50 postotne klorne pepelike i 20 postotnog superfosfata. Ovo se gnojivo razaspe po zemlji izpod krošnje, uprav doklen se krošnja stire, pa se uz dodatak običnog stajskog gnoja pokopa u zemlju.

U veljači razaspe se po zemlji izpod krošnje kilske salitrovine, koja ostane na površini, da ju kiša topi i vodi žilam.

Odraslom, velikom voćnom stablu daje se od ovih gnojiva: 1 kg. gornje smjese t. j. $\frac{1}{2}$ kg. 50 postotne klorne pepelike, a $\frac{1}{2}$ kg. 20 postotnog superfosfata, i $\frac{1}{2}$ kg. kilske salitrovine. Mladim, slabijim stablima daje se razmjerno manje; a na vlažnim zemljama rabi se samo $\frac{1}{4}$ kg. kilske salitrovine. Malim, mladim voćnim stablima daje se samo 250 grama gornje smjese i 150 grama kilske salitrovine. Grmlju i mladom drveću daje se 60 grama gornje smjese i 40 grama kilske salitrovine.

Stablim, koji tjeraju bujno i razvijaju puno mladica a malo ploda, valja davati više

smjese od klornog vapna i superfosfata, a manje kilske salitrovine, dapače se kilska salitrovina može sasvim izostaviti; dočim ona stabla, koja slabo tjeraju i slabo se pomladjuju, te slabo nose ploda, valja obilnije gnojiti kilskom salitrovinom.

Koliko vremena imadu sisati ždriebe.

Ždriebe uzgojene u pustopašici sise obično 11 mjeseci, t. j. po prilici toliko vremena, koliko traje bledjost kobile. Nema dvojbe da je ovo trajanje sisanja od naravi označeno najbolje i najkorisnije po zdravlje ždriebe, ali što je moguće, dok se konji goje u pustopašici, nije moguće, kad se konji goje u štajam i redovito izrabljuju.

Pri uzgoju konja u štaji, drži se, da je dosti da ždriebe sise, dok mu izraste 12 mličnih sjekutića, t. j. do šestog mjeseca svoje dobe. Ali vrlo često nije moguće ni ovoliko vremena dozvoliti da ždriebe sise, jer ili kobila zabredji, a onda se nesmje više dozvoliti, da ju ždriebe sise, ili se mora uporabljati na radnju, a onda je sisanje ždriebe od zanoveti.

Iz navedenog vidi se, da trajanje sisanja ždriebe ovisi u prvom redu, od toga dali je kobila iznovice zabredjala ili ne. Ako se kobila nije dala odmah pripasati, ili ako nije zaplodila, onda može ždriebe sisati 4 do 5 mjeseci; i to čemu biti puno koristno bez da i najmanje udi kobili.

Dočim ako kobila zabredja valja odmah odbiti ždriebe od sisanja, jer bi inače to sisanje išlo na uštrb zametka.

Kad ždriebe sise samo 6 do 8 nedjelja dana, nije dobro, jer se takovo ždriebe, nikad ne razvije pravilno.

Bilo da ždriebe sise samo nekoliko mjeseci ili da sise punih 11 mjeseci, kad se ima odbiti valja, da to uzsliedi polako, e da ne osjeti i ne protprti ždriebe i kobila. Odbijanje se obavlja najbolje, ako se ždriebe počme postepeno odalečivati od kobile, a pripušta se istoj samo u stalne sate, i to u jutro, na po dne i u večer; a i preko noći. Dok je ždriebe samo i daleko od kobile podastre mu se malo mekoga siena, zobi, krupice od raži pa i vode e da se postepeno nauči jesti i piti. Kasnije se nepropušta k majci u noći, nego svake 3 ili 4 noći, a onda i po danu bivaju posjeti majci redji, tako da kako se postepeno priuči hrani, omrzne mu sisanje. U istom razmjeru u kojem manje sise ždriebe umanjuje se kobili, kolikoča krme. O. E.

Intenzivno izrabljivanje zemljišta.

širi se danas se sve više osobito pokraj gradova i u pnenapučenim predjelim. Jedan takav primjer o izrabljivanju zemljišta imademo u Alzaciji. Na 1-4 hektara tresetastog zemljišta sa ilovastom zdravicom zasadjeno je u redove 250 jabuka i 50 šljiva. Između redova od ovih stabala zasadjeno je 3000 komada ogroždja, a između redova ogroždja uzgaja se 80,000 razsada gjurjica.

Modri vučac jeste jedna od najboljih bilina za zeleno gnojenje, jer ona izradjuje najviše dušika od zraka, te dosljedno najviše bogati zemlju skupocienim dušikom. Modri vučac najbolje uspeva na težkim zemljama, na kojim druge vrsti vučca jedna prolaze.

Rani pršun. Selen i pršun (petrusimen) od svih vrstih povrća, rabe se najviše za začini, pa je dobro stoga da se znađe, kako se uzgaja rani pršun, osobito onu vrst, kojoj se može kidati lišće za začini, i koja se sama pomladjuje. Sjeme od pršuna se u sije graste u sječnju ili veljači. Sjetva obavi se u uzdužnim jarčićim, radje nešto gušće, a da sjeme brže proklica moći ga se u mlakoj vodi 24 sata pred sjetvom. Sjeme brzo proklica, a dok se razsad ojača, razsadjuje se svom zemljom u veće graste, svaki razsad za sebe, na razmak od 10 centimetara. Graste drži se na izvanjskoj strani prozora u poldnevnom položaju, pa ako

se redovito zalieva, može se svaki dan pokidati toliko pršna, koliko ga je potreba za začim u jednoj obitoli.

Čuvanje jaja. Vapnena voda jeste sredstvo, koje se danas najviše preporuča za čuvanje jaja. U tu svrhu uzme se komad živoga vapna, pa ga se po malo zagasi vodom, dok se raztopi. Onda se još doda vode i dobro se sve razmuti, da se napravi židko vapneno mlieko. Ovo vapneno mlieko pusti se sad na miru, da stane, a kad stane, odlije se pomnjom gornji bistri dio, takozvana vapnena voda. Jaja za čuvanje naslagaju se u nepropustnu posudu n. p. u badnjić, pa se ulije toliko vapnene vode, da ova jaja ostanu potopljena. U vapnenoj vodi čuvaju se jaja zdrava za više mjeseci. Za dugo čuvanje bolja su neoplodjena jaja, koja su snesena od kolovoza mjeseca unapred. Drugi način čuvanja jaja, takodjer dandanašnji puno u porabi jeste sljedeći. Svježa jaja urone se za $\frac{1}{2}$ sata vremena u čistoj vinovici (špiritu) ili žestokoj raztopini salicilne kiseline, pak ih se pospremi u čisti, bezmirisni i dobro posušeni tresetni mulj. Tresetni mulj je bolji od slame za pospremanje jaja, jer slama priobčuje jajim vonj neugodni, dočim tresetni mulj djeluje kao razkužujuće sredstvo.

Liepak za prilepljivanje papira na gvozdje priredjuje se, ako se pomješa 100 grama dobrog pšeničnog brašna, sa 50 grama sladora. Ova smjesa od sladora i brašna umiesi se malo po malo toplom vodom, do one gustoće, koja nam je potrebna. Pošto se ova klija posve brzo uzgiseli, valja svaki dan iznova priredjivati toliko, koliko se potroši.

Ozlede stabala na granam i na deblu valja izrezati do zdrava, pa dobro namazati blatom umiesenim od ilovače i govedje balege, omotati krpom. Na ovaj način kroz vrlo a onda kratko vrijeme zacieli svaka rana.

Razvoj paoma u velike se podpomaže, ako im se okolo žila nametne 10 do 15 centimetara stajškoga gnoja, pomješano zemljom, pa se sve pokrije mahovinom. Ovu radnju valja učiniti tako, da neostanu zatrpene one žile, koje su izpod debla, i vire izvan zemlje, jer bi onda takove paome brzo izgnjile

Iz statističkog izkaza za godinu 1896 razabire se, da je lanjske jeseni uvedeno iz Amerike u Englešku 700,000 bačava jabuka. Počelo se je sa dovozanjem žitija, sira i masla, pa mesa, govedjeg i krmečeg, a onda svježih jaja, a sad se nastavlja uvažanjem svježeg voća. Što nam još neće darivati Amerika?!

**

Parni i umjetni mlin u Zagrebu izvezao je u siečnju t. g. 1300 barila brašna u težini od 1651 kvintala, u Englešku.

**

Razvitkom glavnoga grada Zagreba i množenjem njegova pučanstva raste od godine do godine i potrošak živeža. Prošle godine 1896 u glavnom gradu hrvatske zaklano je 11,945 glava rogatog blaga, 15,296 telića, 13,852 krmaka, 1118 odojaka i 2492 glave inoga sitnoga blaga — izim peradi. Osim toga uveženo je 10,794 kg. sirova, a 58,132 suhoga mesa ili slanine. Svoju žedju zagasio je Zagreb sa 14,959-30 hektolitara vina uvezena u bačvam, 198-4 hktl. inozemnog vina u bocama, 3363-97 hktl. masta, 534-92 hktl. vina iz domaćih (zagrebačkih) vinograda. Veletržci u vinu uvezli su 21,753-46 hktl. vina, a prodali u Zagrebu 11,188-72 hktl.; uveženo je takodjer 137-125 boca kisele vode od 1 litre, a 5300 boca izpod 1 litre; zatim 70-21 hktl. inozemski likera i 75-77 hktl. u gradu pečene rakije. Unatoč što Zagreb imade domaću pivovaru, raste znatno uvoz i potrošak strane pive. Domaćeg piva ocarinano je 9364-48 hktl. a stranog 15,693-46 hktl. Izim toga uveženo je u Zagrebu: kvasinove esencije 201-86 hktl.; kvasine 149-60 hktl.; žeste za kvasinu i denaturalizovanog špirita 1384-8 hktl.; špirita po stupnju 428-92 hktl.; žestokih pića po stupnju 2064-64 hktl.; petroleja 699-255 kilogramma i 1292-69 kg. groždja.

**

Od zadnje jamatve izvezeno je iz Dalmacije 49,000 kvintala vina za Njemačku. Najviše našeg vina troši grad Berlin, u kojem je naše vino puno obiljubljeno

**

Kod gospodina Josipa Petrovica u Benkovcu ima na prodaju oplodjenih jaja za razplod, toli od najboljih inozemnih nosilja, koli od istih križenih sa domaćim kokošim.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

18. Namjeravam ograditi vinograd plotom (živicom). Molim vas je li za takovu živicu (plot) dobar ternovac (*Gleditschia triacanthos*). ili ima drugog boljeg grmlja za živicu? Koliko bi me zapalo 1500 sadjenica trnovca? D. V. u G. (Primorje).

Trnovac je prikladan za živice, osobito ako su velike površine, koje se imadu ograditi živicom, i ako se hoće imati čvrstu, trajnu živicu. Ali trnovac kad pestari, razgrani odveć svoje žile, a to djeluje puno štetno na razvoj blizu se nalozećih loza, ali se i tome može doskočiti redovitim pokraćivanjem žila trnovca, na strani od loza. Pribranih stabalaca trnovca za živicu stoji 1000 komada flor. 4., bez troškova omotaja i prenosa, koji se napose plaćaju.

19. Molim vas odklen mogu nabaviti najbolje pasmine svinja za razplod?

A. L. p. M. u Ž. (Imotska krajina).

Vaše je pitanje odveć obširno, a da bi vam se moglo konkretno odgovoriti, jer ne navadjate ni svrhu ni način uzgoja. Jedne su

pasmine prikladne za množno plodjenje, druge za lako tovljenje, a opet na izbor pasmine odlučuje, ako se svinje hrani i tovi racionalno kod kuće, ili ako se uzgajaju na paši. U današnjim okolnostima, pogibeljna je nabava svinja iz dvora radi svinjske kuge, koja još vlada i koja se lako prenaša, te radi redarstveno živinarskih propisa, koje otežavaju prenos svinja za sad, dok mine svinjska kuga, nabavite si domaće pasmine od kojeg susjeda, ima kod nas, osobito na Pelješcu izvrtnih domaćih pasmina svinja, koje ni najmanje ne izostaju za glasovitim engležkim svinjskim pasminam.

20. Imali savršenih mlinova za domaću potrebu?

A. L. p. M. u Ž. (Imotska krajina).

Takovih savršenih mlinova, za domaću potrebu, koji bi odgovarali našim zahtjevima nema. Sve ručne mlinice, koje se iz raznih tvornica preporučaju, vrlo su teške, a mjesto brašna dobiva se krupica, koju valja 2 do 3 puta premliti i prosijati, a da i jole naliči brašnu. Mnogi kod nas, koji su se dali navoriti od putujućih agenata na nabavu ručnih mlinica za domaću potrebu, ostali su nasamareni.

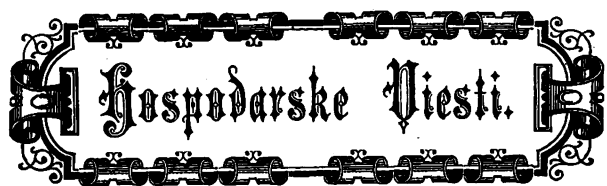
21. Imam mladu bredju krmaču, koja dok bijaše mala natjeravala mi živad i nekoliko ih raztrgla. Sad kad se oprasi bojim se da ne pojede odojčad. Kako da se proti tomu osiguram?

D. B. u C. (Hrvatsko zagorje).

Za prasnja te vaša krmača, mora da budete vrlo oprezni, a da vam ne proždere odojčad, jer se vidi, da je ona od naravi mesoždera. U tom se možete pomoći, ako nadzirete krmaču za prasnja, te ako po prasnju, kad izadje pasteljica, istu odmah odstranite, te nedopustite krmači da ju proždere; jer proždere li krmača svoju posteljicu, gotova je pogibelj da će proždrieti i svoju odojčad. Ako je moguće dobro je prepriječiti da krmača po prasnju neobliže svoju odojčad, a još bolje je, odstraniti odojčad od majke, i prepuštati ih istoj samo za sisanja, ali uvijek pod svojim nadzorom, ili ih je za dojenje povjeriti drugoj krmači. Prepriječiti se, da krmača pojede svoju odojčad, ako se odojčad odmah namaže rakijom, ili gorkom tinkturom *coloquinte*, koju se daje prije prirediti u ljekarni. Mnogi gojitelji svinja, da prepriče ovo zlo, dadu krmačam odmah po prasnju okriepljujuće hrane n. p. napoj od mlika i piva, ili od mlika i vina. Drugi im davaju jesti slaninu, ali mnogi izkusni svinjogojci osudjuju ovaj način, i drže ga pogibeljnim. Walkenhorst savjetuje, da se takovim krmačam odmah po prasnju, daje jedno bljuvaće sredstvo, koje ih natjera na bljuvanje, pa im dosljedno ogavi svaka hrana. Po Walkenhorstu takovo bljuvaće sredstvo priredjuje se od 3 grama bljuvaćeg srieša (striša) i 20 grama bljuvaćeg korjena u $\frac{1}{2}$ litre mlika, a daje se to krmači u dva obroka, kroz prvi sat po prasnju. Naklonost i najljubih krmača, da prožderu svoju odojčad traje obično 4 dana po prasnju, kasnije nema više pogibelj, jer se i najljubije krmače priviknu i priljube svojoj odojčadi.

22. Ima nekoliko godina, da mi praske napada nekakova zelenkasta mušica koja sve lišće izkoverči i ogubari. Molim vas imali sredstvo kakovo proti toj nemani? Koja su najbolja sredstva za tamanjenje zarezniaka na voću? H. E. M. u F. (Bosna).

Proti tim zelenkastim mušicama, koje vam koverče lišće prasaka, izvrstno je sredstvo izvadak od duhana. Na svaku 100 litara vode primješa se 2 do 3 litra izvadka od duhana, pa se škrope gubava stabla, u navratom od 15 dana, sve dok se te mušice sasvim ne unište. Obično se postigne svrha su 2 do 3 škropljenja. Za škropljenje rabi se strcaljka proti peronospori, ista, koja se rabi za škropljenje loze. I dvo postotnom raztopinom kocelja u vodi postizava se ista svrha, a takodjer i raztopinom modre galice, istom onakovom, kakovom se škrope loze. Izvadka od duhana nabavlja se kod tvornice duhana u Ljubljani, a cedulja za nabavu, ima kod svih kotarskih poglavarstva.

Blaga, prilično suha vremena, olakoćuju u velike proljetne poljske radnje, koje su svudi puno izostale. U ravnici i dolam zemlja je još tako vlažna, da se hoće barem 15 dana ovakovog vremena, a da zemlja bude pristupna.

**

U zadnjem zasjedanju sabora dalmatinskog, zastupnik D. r Ante Trumbić držao je vrlo važan govor o filokseri.

**

Nakon toliko radje i nastojanja njemačkih gospodara, prvim siečnja t. g. dokinuta je napokon u Njemačkoj burzovna trgovina žitija na papiru. Burzovni spekulanti, kojima se sve krivnje prepisuje, što su tako nizko pale cijene žitija, viču i osudjuju ovaj zakon, i štrajkuju na prvim žitnim burzam njemačke protiva istome, ali mu se vesele svi pravi i realni trgovci žitijam.

**

Ugarska agrarna banka, koja je zasnovana u svrhu da pozajmljuje vinogradarom novac za regeneraciju vinograda, započela je prvim siečnja svoje djelovanje, te je u prvom sjednici podielila raznim moliteljem 100,000 flor. zajma za nove nasade.

**

23. *Gojim naranče i limone u posudama, pa bi želio znati, kakovim se kemičkim gnojivom mogu gnojiti. koliko se takvog gnojiva hoće za svako stablo, kad se najuspješnije rabi i na koji način, te koliko traje djelatnost kemičkog gnojiva?*

P. P. Z. u K. (Istra).

Kolikoća i vrst umjetnoga gnoja za jedno stablo od naranče ili limuna, zavisi u prvom redu o vrsti i snazi zemlje, u kojoj je naranča zasadjena, a onda od veličine stabla. Djelatnost umjetnih gnojiva ovisi od vrsti gnojiva. Kilska salitrovina, amonijakalne soli i superfosfati su brza a kratka djelovanja. Thomasovi fosfati, kainit itd., su spora, ali trajnijeg djelovanja. Gnojenje naranča obavlja se zimi sa 50 postotnim klorkalijem i 20 postotnim superfosfatom u smjesi sa stajskim gnojem. Gnoj se ovaj razastre po zemlji pa prekopa, a ovo se gnojenje nadopuni u veljači kilskom salitrovinom. Za velika stabla rabi se gornja smjesa na jednake dijelove ili 250 grama klorkalijuma i 750 grama superfosfata, a onda naknadno u veljači $\frac{1}{2}$ kilog. kilske salitrovine; za manja stabla surazmjerno manje, a u vlažnoj zemlji samo $\frac{1}{4}$ kg. kilske salitrovine. Kilska se salitrovina samo razaspe po zemlji doklen krošnja dopire, ali se ne zakopa u zemlju. Za mala stabla rabi se 10 grama klorkalijuma, 150 grama superfosfata i naknadno 160 grama kilske salitrovine.

24. *Jeli je potrebno ljeti zalievati obilno i svaki dan naranče i limone ili ne?*

P. P. Z. u K. (Istra).

Zalivanje stabala mora uvijek biti umjeren. Svaki dan nije potreba zalievati, nego 1 do 2 puta na nedjelju, ali tada valja obilno zalieti, da zemlja dobro promokne. A da se vlaga uzdrži dolje u zemlji, razastre se po zemlji doklen žile dopiru slame ili stelje ili stajskog gnoja.

25. *Imam vinograd u ravnici zasadjem korčulanskim plavcem, koji slabo radja; a matrake mu se lako suše usljed kvrgastih izraslina kojih ima i na glavi a koje su velike poput orasa i ovdje ih zovu „gubom“. Molim vas što je uzrokom svemu ovome. i ima li sredstva kojim da se odstrani ovo zlo i poboljša vinograd?*

P. K. u R. (Dubrovnik).

Te kvрге ili guba pojavljaju se na lozam usljed loše rezitbe, ali su vrlo često posljedica jalovosti zemlje, kako što mislimo, da je u vašem slučaju, sudeć po slaboj rodovitosti vašeg vinograda, i od sušenja matraka. Ako je uzrokom rezitba valja ju izpraviti; a ako je izjalovljenje zemlje, što mislimo da je, onda valja gnojiti. Vinograd svoj možete pognojiti stajskim gnojeve ili umjetnim gnojem ili obim pomješano. Od umjetnih gnojiva, za vaše odnose su najbolji i najjeftiniji, thomasova troska, kainit i kilska salitrovina. Za hektar vinograda, na kojem je poprieko zasadjeno 10,000 loza hoće se 600 kg kainita, 1200 kg. Thomasove troske i 150 do 200 kg. kilske salitrovine. Jeseni razaspe se po vinogradu najprije Thomasova troska, pa kainit, pa se onda vinograd prekopa, da se ova gnojiva pomjешaju zemljom.

Na proljeće, razaspe se pak po vinogradu kilska salitrovina. Pošto se kilska salitrovina ne mieša zemljom, nego ostane na površini, za razasuti ju valja odabrati dan po kiši, ili dan prije kiše.

26. *Dade li se uzgojiti loznjak američkih loza na malo? Jeli praktičan uzgoj američkih loza iz sjemena?*

J. K. B. u S. (Cetina).

Loznjak američkih loza, daje se uzgojiti i na malo, dapače, svaki racionalni vinogradar imao bi zasnovati jedan takov i rali loznjak za svoje vlastite potrebe. Mali loznjaci, osobito su onda od velike važnosti, kad dotični vinogradar poznava narav i vrst svojeg zemljišta, goji u loznjaku one vrsti amerikanka koje su bile prokušane kao najprikladnije i

najbolje uspjevajuće na slična zemljišta. Vlastitim loznjacim amerikanka, dadu se obnoviti vinogradi postepeno, sa razmjerno mnogo manjim troškom, i sa mnogo većom sigurnosti za uspjeh, nego kad se obnavljaju na jedanput velike površine, jer u ovakvom slučaju valja nabavljati ključee ili korenjake amerikanka, pa izim što se nedobijaju uvijek najbolje ključee i korenjaci, izloženo se je prevvari, da se dobije jednu vrst mjesto druge, što za nabave na veliko nije lako kontrolovati. Uzgoj amerikanka iz sjemena, nije praktična radja, dapače je vrlo dosadna i dugotrajna, a sklopljena je još većom pogibelji, da se ne dobije baš ono sjeme, koje se tražilo, ili ako se je i dodilo baš ono sjeme koje se je tražilo, nema se sigurnosti, da će se iz sjemena uzgojiti baš ona vrst, što se želi, jer se je cvieće lozovo moglo oploditi peludom druge vrsti loze, a onda se dobivaju hybridi, što je kod loza vrlo često.

27. *Na koji se način najbolje čuva vino u sobam pohranjeno?*

J. K. B. u S. (Cetina).

Predpostavljajuć da se po sobam čuvaju male količee vina, hoće se da je takovo vino što moguće zdrelije, ili da je pasteurizovano. Za zdrelo vino razumjeva se takovo vino, koje je nešto dva do tri put bilo potrošeno i posve izbistreno, te ne pravi više taložine i ne muti se u doticaju sa zrakom ili promjenom topline. Ovakovo vino drži se u velike staklene posude, takozvane damijane; povr h vina postavi se malo zdrava ulja, a posuda se dobro začepi. Kad se načme jedna takova posuda, ako se nemože potrošiti vino u njoj nalozeće se kroz 3 ili 4 dana, valja ga odliti u staklenice, inače u načetoj posudi, lako da se vino uzljuti, osobito u ljetno doba. Pasteurizovanjem uzdrži se vino znatno sigurnije. Za pasterizovanje lije se vino u staklenice, tako da dopire do grla staklenice; onda se staklenice dobro začepi, zdravim čas prije prokuhanim plutovim čepovi, pa se te staklenice na nešto slame poredaju u kotlenici. Onda se u kotlenici ulije vode, tako da voda oblija barem $\frac{2}{3}$ staklenica. Sad se smje-ti kotlenica na vatru i podžeže se vatra, da se voda u staklenici ugrije i da uzavre, pa se uzdrži u vrienju 3 do 4 sata vremena. Onda se skine sa vatre, pričekaj da se voda ohladni, pa onda vade staklenice i smještaju u sobi, do porabe. Pasterizovanjem, dok voda vrije u kotlenici, vino se ugrije u staklenicam do preko 60 stupnjeva Celzusa, a pri toj toplini gine trusje svih onih gljivica i fermenta, koji bi mogli vino pokvariti.

28. *Dadu li se pljesnivi orasi upotrebiti za sadnju?* J. K. B. u S. (Cetina).

Pljesnivi orasi nisu za sadnju, jer je pljesnivost znak raztvorbe: pa iz pljesniva orasa, lepo da je sačuvana klicavost, neda se uzgojiti nego kržljivo stablo.

B. Nova pitanja.

29. *Imam veliko ročno stablo ot 20 godina. raste bujno u doli rose ima uvijek. a već više godina ne rodi; Žao mi ga je izkrčiti, a rado bi ga vidio u plodu Molim vas što je uzrok ovoj jalovosti stabla, i kako da ju predusretim?* V. G. u K. (Sriem).

30. *Imadem $1\frac{1}{2}$ rali vinograda, koji je prije 5 godina zasadjem domaćom lozom. Tlo je plodno, a pred sadnjom bilo je duboko prokrčeno. Loza tjera za čudo bujno i da ne kidam matrake bilo bi ih do 4 metra dugih. Oko 700 loza u tom vinogradu. osiplje se svake godine. pa ili ne nose ni zrna ploda ili po gdje koje zrno. Molim što mi je činiti s ovim lozam?*

A S. u M (Hrvatska).

31. *Molim ras jeli istina, da se u Švajcarskoj škope krave. u svrhu da trajnije doje? Kako se pri tom postupa?*

I. K. u S (Kolari).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Mihotić V. uč. — Strižić M. E., žup. — Brbić O. T. žup. — Rusković N., posj. — Mardešić F. J., posj.

Predplatili su predbroju do konca I. polugodišta 1897.

P. N. gospoda: Makjanić T. pos. — Hrvatska Čitaonica - Makarska.

Podmirili su predbroju do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Žanko S., uč. — Frlan N., posj. — Uzorna zemaljska Pivnica u Zagrebu — Kisić N., žup.

— V. g. Štampar A — Broj 1 poslali smo vam iznov ce

— V. g. Davidović N. — Nije moguće grupirati vrsti povrća na takav način, da bi to grupiranje moglo služiti obćim ravnalom pri uzgajanju povrća, jer izim što i trgovinom sjemena od povrća ima danas velike prevare, i čuje se hvalliti uvijek nešto nova i najizvrstnijeg, na dobar uspjeh pojedinih vrstih povrća odlučuje zemljište, podneblje i način gojitbe. Red je s toga, da si svak malo a malo prokuša u svom vrtu, one vrsti koje misli, da će mu bolje uspjovati, pa da si sam uzgaja sjeme, ili da ga nabavlja uvijek od istog izvora.

— V. g. Kisić N. žup. — Na vaše pitanje, kod da zakopate bob za zeleno gnojenje vinograda, odgovorili smo vam po posti.

— V. g. Frlan N. — Broj 2 odposlali smo vam iznovice.

— V. g. Mladinov D. žup. — Glede strcaljka, modre galice i sumpora pisali smo vam.

— Sl Uzorna Zem. Pivnica - Zagreb — Broj 20 od pošle godine poslali smo vam, ostalih nemamo više u zalih.

— V. g. Mardešić F. J. — Pisali smo vam o kaparim.

— V. g. Visković I. — Ovo pitanje neda se riešiti na priječac, nego trebue duge nauke i dugih opazanja. Mnogo toga ide kod nas naopako ili nije uspjelo uprav radi toga, što se je lakoumno začelo.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), Il. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena. prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3 for. na godinu, u Inozemstvu 8 franaka na godinu. Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč. redak. Slične računaju se 5 novč. po centimetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju. Predbrojba je obvezna za godinu dana, a izplaćuje se u Zadru. Tko nepovratno prva dva broja obvezan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Ožujka 1897.

Giena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Ožujka 1897.

U oči proljeća!

Do malo dana sviće proljeće, koje budi iz mrtvila svu narav. U zemlji izključivo vinogradarskoj, kako što je Dalmacija, svak veseljem pozdravlja proljeće, jer se počimlju budit iz mrtvila i tjerati loze, koje su naša glavna izruka, i koje nam daju glavni zemaljski proizvod, unovčenjem kojeg, dolazimo do novca za namirenje svih prešnjih i nuždnijih potreba. Koliko god je opravdano to veselje u svakom od nas, ipak se ne smjemo dati od istog zavesti; jer bi to moglo imati osobito ljetos, vrlo zlih posljedica.

Jesen i zima bile su vrlo kišljive, a rek bi, da će i proljeće biti kišljivo. Kolikoća vode koja je ljetos pala kišom na zemlji, gotovo je ne čuvena, zemlje su švudi duboko promokle, neke tako, da od velike vlage nisu još danas pristupne.

Ova velika količina vode, koja je prodrla i u dubljim slojima zemlje, i koja se je u istim naslagala, nemože, lako da izhlapi, te će je biti za duže vremena.

Ljetos se dakle nemamo bojati velike suše, nego obilne vlage, koja će nam i izravno i u obliku rose zanovetati. Na ovaku veliku vlagu tjerati će vinogradi bujno, ali vlaga koje je prvi uvjet bujnog razvoja bilja, polpomaže istodobno i razvoj raznih bilinskih nametnica.

A za nas, za vinorodnu zemlju, kako što je naša, od nametnica, čijem je razvoju vlaga

puno u prilog, peronospora i nedaća (maća) su najpogibelnije.

Uz obilnu vlagu, koja ljetos vlada, može se sigurno izčekivati velika zaraza od peronospora i nedaće, jer obe ove nametnice, toli štetne i pogibeljne po vinograde, najbolji uvjet svomo obstanku i širenju nalaze u vlazi i toplini.

Zarazi od peronospora i nedaće (*Oidium tuckeri*) neda se ljetos izbjeći, jer izim vlage, koja kako rekomo u velike podpomaže razvoj ovih nametnica, ima po vinogradim velika množija trusja od lanjske zaraze. Izkušstvo prošastih godina bilo je na mnogim mjestim vrlo žalostno, jer su se mnogi na mnogim mjestim imali prilike uvjeriti, da im je i peronospora i nedaća zarazila vinograde baš u onom istom času, kad su loze protjerale.

Ljetos red je da se poslužimo iskustvom prošastih godina, te bez da čekamo na lozam znakove zaraze od peronospora i nedaće, valja da ih škropimo i sumporimo baš u pupu.

Škropljenjem, razupinom modre galice, prije nego li pup izvali, uništi se mnogo trusja od peronospora, koje bi lozu zarazilo, dok pup provali. A i prvim sumporenjem nevalja kasniti; dok pup izvali, prvo je sumporenje na mjestu, jer se tim načinom ubija trusje nedaće u zametku i priječi zarazu mladica i rese, koja je vrlo pogibeljna.

Ako je dakle igda bilo pogibelji za naše vinograde od peronospora i nedaće, to je bez svake dvojbe ljetos, kad se je neprestanim i

obilnim kišam sakupilo toliko vlage u zemlji. Ovu činjenicu valja da svaki vinogradar drži dobro na pameti, i da napram istoj uredi svoje djelovanje.

I bez znakova zaraze od peronospora, po prvom škropljenju proti peronospori, valja dati drugo, pa treće, a do potrebe, osobito, ako se kiše i noćne rose ponove, četvrto i peto.

Isto vriedi i za sumporenje; jedno sumporenje nije dostatno ni onda, kad se kiše i noćne rose ne ponavljaju; a kamoli ljetos, kad će usljed obilne vlage, biti česte i obilne o noćne rose.

Nikad još nije prietila našim vinogradim pogibelj zaraze od peronospora i nedaće, kako što ljetos, pa tko se ne bude proti istim pravodobno i odlučno borio škropljenjem i sumporenjem, kojat će se, kad nebude na vrieme.

Kratak naputak o trsavom ušencu (filokseri)

(piše J. B.)

(Nastavak vidi Br. 5).

VI. Sredstva koja se preporučuju proti filokseri.

Nije bila stvar lahka naći jeftino i sigurno sredstvo za utamanjenje ovog zlotvora. Francuzka vlada još nazad 30 godina odredila je bila u rečenu svrhu nagradu od 300 hiljada franaka, onomu koji sredstvo pronadje.

Učenjaci se još neprestano bave; vlade

PODLISTAK.

KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od
DR. E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemijskog pokusa u Poznaju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo
F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 5).

441. Na koje odnose treba paziti pri ustanovljivanju svagdanje kolikoće hraniva?

Na težinu životinja, kao što na njihovo stanje ugojenosti i na proizvod koji se ima postignuti u stanovitom slučaju (proizvod mesa, mlička, radnje itd.) Što je god životinja teža, potrebit je sve to veći prinos hraniva, da se životinja uzdrži u istoj težini. Ako se pak životinja nahodi u lošu stanju ugojenosti, onda su dostatne i manje kolikoće hrane da se u istom uzdrži, nego li kad bi bila bolje ugojena. Kolikoća krme, pri kojoj životinje ostaju u istom stanju, zove se običnom hranom; ako li se povećā kolikoća probavljivih hraniva, onda

dopiru životinje do boljeg stanja ugojenosti a obična hrana ili hrana za uzdržavanje prelazi u proizvodnu krmu.

Zato pri opredjeljivanju krmni pravila treba iztaknuti dali se ona odnose na glavu ili na stanovitu težinu žive stoke. Pošto težina životinja može da bude veoma različita, bolje je izračunavati krmna pravila na težinu žive stoke i zato se obično izabira težina od 500 kg. I niže priobćena krmna pravila izračunana su na 500 kg. težine žive stoke.

442. Koliko je potreba hraniva, da se uzdrži u srednjem stanju ugojenosti odrasao vč u podpunom miru u štaji?

Zato je na svaku 500 kg. težine žive stoke potrebno: 8.5 — 10.5 kg. suhe tvari sa 0.35 kg. bjelanca, 4 kg. ugljikovih hidrata, 0.08 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:12

Najlašnje se postiže krmna smjesa gori navedene sadržine, ako se daje kao glavna krma vlatje od jarine sa malim količicama siena, a osjem toga kao pomoćna krma nešto sočne krme i korenjača ili od zadnjih dobiveni tehnički otpadci.

443. Mogu li se po istom pravilu krmjenja krmiti i ovce u običnom stanju?

Ne, svagdanja kolikoća hraniva treba da bude ponešto veća, jer se životinje i u samoj

štaji živo kreću, dakle trebaju više gradiva za disanje, i jer je postignuće obilnijeg proizvoda vune nužna veća kolikoća krmnog bjelanca.

Ovce zahtievaju na 500 kg. težine žive stoke 11 do 12.5 k. suhe tvari i u njoj 0.60 do 0.75 kg. bjelanca, 5.15 do 5.70 kg. ugljikovih hidrata, 0.10 do 0.125 kg. tustila. Razmjerje hraniva 1:8 do 9, prama tomu dali su teže ili laganje bagre, i to manje trebaju veće kolikoće hraniva.

Ovce se mogu krmiti uz livadno sieno i korenjače dobrim uspjehom i lišćem s drveća; preporuča se takodjer, da se i slama za stelju daje najprije za proždereanje (Pit. 358). Za poviše sadržine bjelanca prikladni su vučkova krupica i vučkovo sieno (Pit. 368).

444. Dokle može krmljenje da upliva na proizvod vune?

Na rast vune može hranitba u toliko da upliva, u koliko pri oskudnoj hrani, navlaš pri nestašici bjelanjkastih tvari, manji je proizvod vune; ali se hranom za tovljenje ne proizvodi mnogo više vune nego li običnom dobrom hranom.

Pri inače jednakim uvjetima za proizvodjanje vune, zaslužnju prednost dušikom bogatiji obroci krme, a pri oskudnoj hrani manje trpi proizvod vune, kad krmna smjesa razmjerno obiluje bjelancem. (Stiedi).

troše silne novce, ali sve uzalud, jer do danas još nikomu nije pošlo za rukom da sredstvo pronadje.

Do danas su poznata sredstva pomoću kojih možemo da uzdržimo vinograde u životu i da neki plod nose. Bolja od tih sredstava jesu:

a) Potapanje okuženih vinograda.

Želimo li da nam vinograd žive i radja, potopi se vinograd vodom i drži ga se potopljeni 40 do 50 dana, kroz koje se vrijeme filoksera zaduši u vodi. Na ovaj način razkužen vinograd, treba ljeti često i duboko prekopavati, te obilno gnojiti, jer bi inače od velike količine vode postala zemlja neplodna.

Sasvim se uništi filoksera natapanjem, ali se nešteti ni loza, ako se drži vinograd potopljen 4 do 6 mjeseci. Vode na zemlji hoće se da je barem za 30 do 50 cm. Ovim načinom mogu se razkuživati vinogradi samo u onim mjestima, gdje ima mnogo vode, gdje su ravni, i zemljišta takove vrsti, da nepropuštaju vodu, kako što je u Neretvi, te Sinjskom polju, Proložkom polju, Petrovom polju i na Kosovu. Natapanje vinograda je skupo i ondje, gdje ima izobilij vode.

b) Sadjenjem vinograda u pjeskulji.

Pjeskovito tlo za nasad proti filokseru, mora da sadrži 60 do 70 posto pjeska (pržine), zemljište, koje sadrži više pjeska nije za nasad, jer je odveć neplodno. Piesak u zemlji mora biti posve sitan.

I o pjeskulji, kakovu opisasmo, moramo se prije osvjedočiti dali ona ima svojstvo da odoli filokseri. Gosp. D. Lav Liebermann, glavni budimpeštanske vinarske stacije preporučuje sljedeći praktični način za uvjeriti se u sposobnost pjeskulje: uzme se šaku pjeskovite zemlje, pa se ovlaži su malo vode i ugrudva. Ako se ta grudva razpadne, kad se dotakne prstom ili nakon što se dobro prosuši, to je znak da je pjeskulja dobra; nerazpadala se lahko, znak je da će u toj zemlji moći živiti filoksera. Ovakve pokuse treba učiniti mekotom i zdravicom.

Gosp. Marion tvrdi, da u ovakvoj pjeskulji nemože filoksera da živi, jer da ju piesak ubija svojim pritiskom.

Gosp. Vannucini naprotiv tvrdi, da filokseru neubija piesak, nego voda koja prodiruće lako kroz pjeskulju zaduši filokseru.

c) Struganjem trsove kore.

Čuveni Balliani-a preporučio je ovo sredstvo za uništenje zimskog jajeta, kojeg snese spolna uš. Struganje kore obavlja se odmah iza rezitbe, a nastavlja se dok nepočne kolonije sokova. Za struganje kore rabe se rukavice Sabatè, koje su izpletene od ocalnih prstena. Tko nemože da nabavi ove rukavice red je da napravi rukavice od kože ili od čvrstoga platna. Za struganja rastre se štokod pod lozu; pa se sakupljena kora izgori; a ostrugani panjevi namažu kakovim mazom ili živim vapnenim mliekom. Ovo sredstvo nije vrijedno preporuke jer znamo, da osim zimskog jajeta kojeg izleže spolna uš, ima uši korjenjašica koje prezimljuju na žilama loze. (Sliedi).

Tezljivost vina (Bacteriasis).

Tezljivost je jedna bolest vina, usljed koje vino izgubi svojstvo biti lako tekuće, kao voda, a postane gusto tekuće, kao ulje. Ta gustoća vina usljed težljivosti jeste kadšto takova, da vino neće da teče iz staklenice, pa sve da se naopako prevrne, kako što biva kadšto smrznutim uljem. Tezljivost pojavlja se obično, kad onih vina, koji nisu posve prevreli i sadrže još u sebi znatnu količinu sladora. U takovom vinu pojavi se osobita vrst fermenta, koji imadu svojstvo da pretvore slador u mannit, a tom se prigodom razvija neka osobita sluzava tvar, koja prouzrokuje težljivost vina. Ovim promjenom sladora u mannit, ne trpi vino ni najmanje na svom tekui i mirisu, a kad se izliječi zadobije sva prvobitna svojstva. Vino je takovo neugodno dok je težljivo, radi toga što se maže i vuče po ustima, a ne bježi kroz grkljan, kao voda.

Kad je bolest u početku, biva kad je vino usljed težljivosti postalo gustoće običnog našeg maslinovog ulja, dade se brzo i lako izliječiti pasteurizovanjem, t. j. grijanjem vina kroz zatvorene cjevi do 60 ili 65 stupnjeva Celsiusa. Ista se svrha postizava, ako se dobro ugrije

konoba, ili ako se bačve izlože suncu, osobito u ljetno doba kad je sunce žarko i peče.

Nakon pasteurizovanja ili grijanja izbistri se vino, ali ostavi znatnu količinu taložine.

Kad je težljivost preotela sasvim mah, te vino postalo tako gusto, da nemože da teče ni kroz cjevi, onda ni pasteurizovanje ni grijanje ne pomaže, nego se valja latiti drugog liečivog sredstva.

Sredstvo, koje se za liečenje težljivosti preporuča, a koje se je svakom prigodom pokazalo uspješno jeste treslovina (tannin). Dolije se raztopina tannina, takovom težlinom vinu, pa se vino dobro izmiješa e da se istim posve izpremeša raztopina tannina, a onda se pusti na miru, da tannin (treslovina) otaloži sluz.

Pri liečenju težljiva vina treslovinom (tanninom) postupak se, kako sliedi: za svaku 100 litara (hektolitar) vina raztopi se 20 do 30 grama treslovine. Treslovinu raztopi se u jednom vidru vina, pa se onda ova raztopina ulije u bačvu, koja se dobro izvalja e da se raztopina treslovine dobro pomiješa težljivim vinom. Ova se radnja opetuje kroz nekoliko sati, a da se steže uvjerenje, da se je raztopina treslovine posve pomiješala težljivim vinom, otoči se iz bačve malo težljiva vina, u visoku staklenu posudu; pa se pazi, ako se vino s površine prama dnu postepeno i redovito bistri i taloži. Biva li to, to je onda znak, da se je raztopina taložine dobro pomiješala vinom. Sad se pusti bačve na miru, e da se i u njima vino posve izbistri.

Posle se za liečenje težljiva vina rabi velika količina tannina, to se opazi nakon što se težljivo vino izleči, da je ono postalo oporije i trpkije. Ova se trpkost od treslovine odstrani ako se vino pročisti bjelancevinom ili hladetinom, ali su ova sredstva uporabiva jedino za žuta vina, dočim bi crna vina znatno protrpila na boji, a trpkost im nehudi, dapače ih čini oblubljenijim.

Tezljivost, i ako je jedna od manje pogibelnih bolesti vina, ipak je zanovetno i dosadno njeno liečenje, a uvijek štetno po vinogradara.

Nijedna se bolest vina ne daje tako lako prepriječiti, kako težljivost, jer je dosti nastojati da mast posve prevrije, e da u mladom vinu neostane neprevila sladora, koji bi se djelovanjem fermenta mogao pretvoriti u mannit i prouzrokovati težljivost vina. W.

Smieli se gnojiti vapnom istodobno, kad se gnoji svježim stajskim gnojem?

Malo se je o kojem pitanju toliko razpravljalo, koliko o gnojenju sa vapnom; i dok su se u prvašnja vremena mnijenja stručnjaka znatno razilazila i o vrijednosti gnojenja sa vapnom i o shodnosti i koristi gnojenja sa vapnom uz gnojenje svježim stajskim gnojem, danas se svi u tomu slažu, da je gnojenje vapnom puno korisno, samo ako se vapno pametno i shodno uporablja kao gnojivo. Poznata je i dokazana činjenica da prisutnost vapnenih spojeva u zemlji, djeluje kao uzdržavajuće sredstvo na hranive sastavine zemlje, osobito obzirom na svojstvo upojnosti za fosforu kiselinu i pepeliku (kali). Prisutnost nekih rudnih soli u zemlji djeluje osobito povoljno na nitrifikaciju i na tvorbu salitrovine, i to djelomično neizravno tvorbom jedne neutralne i slabo lužive raztopine, a djelomično izravno podpomaganjem hranjenja salitrove glijve (*Nitromanas*). U oba je smjera dakle ugljično-kiselo vapno ili živo vapno, osobito u zemljama tromim za nitrifikaciju, jedino sredstvo za podielivanje moći tvorbe salitrovine, teško raztrošivom stajskom gnoju.

Raztvorom dušičnih spojeva stajskog gnoja, i njihovu pretvorbu u salitrovinu podpomaže vapno u velike.

Uporaba vapna za gnojenje stajskim gnojivom, ne samo da je uputna, ali se mora priznati i da je korisna. Samo što u takovu slučaju nevalja odveć obilno gnojiti vapnom, te količina od 1200 do 1500 kg. po hektaru biti će sasvim dostatna.

Vapno nesme se mješati stajskim gnojem na djubrištu, niti kako neki čine, razstirati po zemlji najprije stajski gnoj, pa odmah po njemu vapno, te onda oba skupa podorati, jer onda bi se dogodilo ono što tvrdi Birnbaum, da bi vapno otjeralo amonijak (čipavao).

Povoljni se uspjeh vapnom na svježim stajskim gnoj postizava, ako se razaspe stajski gnoj i podore, pa se stopro-onda razaspe vapno i pobrana.

Gnojenje vapnom, na ovaj način je od osobite koristi onda, kad se goje krompiri, jer se vapno razaspe malo prije, nego li se imadu prebratati krompiri. Z. L. K.

Vječna djetelina (*Trifolium pannonicum*).

U novije doba kušalo se je na sve strane svakovrstnih krmnih bilina, u svrhu da se poveća broj istih za prediele, gdje je broj krmnih bilina ograničen.

U Zurigu, na postaji za iztraživanje sjemenja, kušao je profesor D. Stebler mnoge od tih bilina, i on uvjerava, da jedno od najboljih krmiva takove vrsti jeste vječna djetelina (*Trifolium pannonicum*) jer da je doisto vječna života i da radja obilno.

Vječnoj djetelini je domovina na Karpat-skim gorama; ona ljubi duboku; snažnu i dobru zemlju, a sije se bez zaštite. Prve godine razvija se posve slabo, pa valja radi toga često izplieviti zemlju, da ju korov ne zaduši.

Na običnim zemljama ova vrst djeteline, dolazi stopro druge godine u snazi, ali od druge godine unapred daje svake godine dvi obilne košnje. Prvi put se kosi, dok se zametnu cvjetni pupoljci, jer zakasnili se košnjom, onda zaostane u rastu, i daje lošu drugu košnju; a i sieno je od takove košnje lošije i tvrdje.

Ova vrst djeteline izraste za 1 metar i 20 centimetara visoko, lišća je vrlo runjava, a cvate bijelim cvietom.

Njena hraniva vrijednost jeste skoro jednaka onoj crljene djeteline.

Odoli izvrstno studeni, te ne prozebe, ni na visini od 1800 metara, pa se s toga drži, da je jedna od najboljih krmnih rastlina za gorske predjele.

Čišćenje bačava.

Veći dio bačava u konobama daje ljutinom, koja potiče od raznih uzroka, ali ponajviše od toga što se bačve ne properu i ne osumpore, posle nego li se iztoče.

Kad bačve daju samo malo ljutinom, dosti ih je proprati su pet litara vrele vode, u kojoj se raztopi $\frac{1}{2}$ kg. živoga vapna i 100 grama pepelike.

Vrele vodu raztopljenim vapnom i pepelikom ulije se u bačvu, pa se bačva začepi i izvalja. Ovo valjanje bačve opetuje se za dva dana, svakog dana dva puta, pa onda se iztoči iz bačve. Dok se ova lukšijasta voda iztoči, properu se bačva čistom hladnom vodom, i to jedan do dva puta, a do potribe i tri puta, ostavljajući svaki put hladnu vodu barem jedno $\frac{1}{2}$ sata u bačvi.

Sasvim je drugi, oštiji i jači postupak, ako se je bačva posve uzljutula. U ovakovu slučaju valja naliti bačvu punu vode, po pustiti da u njoj voda ostane 24 do 48 sati. Kad se ova voda iztoči, onda se u bačvu ulije vrele lukšijaste vode.

Za svaki hektolitar sadržine bačve rabi se 5 litara vrele vode, u kojoj se raztopi 100 grama obične trgovačke sode, pa se bačva neprestano valja, da vrele lukšijaste voda dodje u doticaj svim unutarnjim delovima bačve barem za 12 sati vremena. Onda se odlije lukšijasta voda, a bačva properu čistom hladnom vodom. Raztopina sode u vreloj vodi (odnosno lukšija) veže se i spoji svom kiselinom, koja se bila uhvatila drva; pa na ovaj način kiselina postane topiva i izadje vodom iz bačve.

Črljeni luk (kapula) sredstvo proti rujbam (bugancim). U zimsko doba više ili manje svi smo podvrženi rujbam (bugancim). Rujbe se kroz 4 ili 5 dana izliče, ako se uzme par glavica črljenog luka (kapule), pa se na strugači na sitno iztrugaju, i onda strugotine previju na rujbe. Bol i svrbež odmah mine, a opetuje li se ovo sredstvo za 4 do 5 dana zasebice uestane rujba. Sredstvo je jednostavno, i opetovano prokušano, pa se najtoplije preporuča.

Maz za drvene krovove. Imade kod nas mnogo mjesta i selija, u kojim su skorom svi krovovi od drva, biva od dužica ili šindla. Takovi krovovi izim što nisu od velike trajnosti, posve su lako upaljivi za vatre. Ima ipak sasvim jednostavno sredstvo u katramu i smravljenim opekam, kojim ne samo da takovi krovovi postanu mnogo trajniji, ali i mogu da odole posve vatri. Drveni krovovi od ružica ili šindla postanu znatno trajniji, ako se dvaput zasebice namažu vrelim katranom od kamenog ugljena, pa onda ako se po istome odmah saspe u prah smravljenih opeka. Prah od opeka spoji se sa katranom i kroz nekoliko dana postane tako tvrda tvar, kao da je kamen, pa ne samo da brani drvo od vlage i guijjenja, ali ga učini znatno sposobnijim, da odoli vatri. Još su trajniji drveni krovovi, ako se dužice ili šindla pred porabom zasite (impregniraju) u raztopini priredjenoj od 100 dijelova vode, 333 dijela sumporno kiselog amonijaka i 666 dijelova sadre (gipsa).

Driljanje djetelišta i ljekarišta, potrebno je svake jeseni i svakog proljeća, jer se driljanjem raztvora zemlja i izlaga blagotvornom djelovanju vazdušnina i vlage; što znatno podpomaže raztvorba hranivih počela zemlje, povećava vlagu u dubljim slojevima, tamani mahovine, i u velike podpomaže pomladjivanje ljekarice i djeteline.

Oplodjena jaja od gusaka, spadaju za neke gojitelje gusaka u riedku stvar, tako da kadšto od nasadjenih jaja gotovo nijedno ne izvali, jer neoplodjeno. Ako hoćemo da od gusaka dobijemo oplodjenih jaja, red je najprije, da za svakog gusaka nedržimo više od 4 guske; da za razplod ne držimo guske starije od četiri godine; da nastojimo da se parenje gusaka obavlja u vodi, što je lako postići i u zimsko doba, ako se razbije led na površini smrznute bare ili rieko u kojoj zalaze guske.

Utamanjivanje meda (*Grillus grillo-talpa*) jeste najuspješnije u lipnju i srpnju mjesecu, ako se potraže gnjezda i poubijaju jaja. Do gnjezda meda vode hodnici, koje je lako razpoznati i slijediti prstom. Kad jedan takav hodnik meda prestaje ići vodoravno, a na jedanput ide okomito u zemlju, to je onda znak, da se tu na blizu nalazi gnjezdo. Gnjezdo od meda ima obično oblik i veličinu jedne kruške, a u svakom gnjezdu nadje se do 200 jaja.

Orasov liker jeste jedan od najobljubljenih likera, i radi svojeg finog teka i radi svoje krasne zamamljive boje. Orasov liker priredjuje se oko polovice srpnja, najkasnije. U to doba ubere se 30 zelenih orasa i izgnječe, onda im se doda nekoliko komada gvozdike (brocche di garofano) i 5 grama sladke korice (canella). Sve se ovo postavi u jednu staklenicu, pa se dolije jedan litar konjaka ili dobre rakije, onda se začepi i drži staklenica nekoliko nedjelja na toplu mjestu, a svako često promućka se sadržina staklenice. Nakon toga odlije se bistri dio sadržaja staklenice i osladi se. Za osladiti orasov liker ukuha se 1 kilogram sladora u 1 litre vode. Poslje nego li se je liker osladilo, prociedi se isti ili na krpi i na papiru za prociedjivanje, jer orasov liker ima samo onda velike vrijednosti, ako je posve bistar, bez najmanjeg traga taložine, i zelenkaste šare.

Donosimo na znanje svojih štovanih čitalaca ovaj glas, te ga preporučujemo njihovoj pažnji.

Br. 24.

Oglas.

Upravni odbor Gospodarske zadruge zadrskog političkog kotara, otvara na korist svojih članova, upisivanje za zajedničku nabavu sumpora „prve vrsti“ sa 3%, modre galice, a 70/75% zajamčene finoće prokušane na cijev „Chansel“,

a to kod tvrdke: „Miniere sulfuree Trezza, Romagna“, uz ove uvijete:

I. Upisivanje traje do 5. dojednog travnja;
II. Sumpor će se razdavati u Zadru, uz kopovnu cijenu od flor. 9.70 na svako 100 kg., bez ikakvog drugog troška;

III. Prigodom naručbe svaki član ima da pošalje upravnom odboru polovicu cijene naručenog sumpora; drugu polovicu plaća kad pridigne sumpor;

IV. Ne primaju se naručbe za kolikoću manju od 50 kg. (težina jedne vrećice);

V. Dan razdavanja pripoćit će se javnim oglasom u svim mjesnim novinama;

VI. Ako li zajedničke naručbe ne dopru do 200 kvintala neće se uzeti u obzir, te će se predumljene svote dotičnicima povratiti;

VII. Narudžbe i povci neka se šalju upravnom odboru Gospodarske zadruge u Zadru.

Za Upravni odbor Gospodarske zadruge.

U Zadru, 12 ožujka 1897.

Predsjednik

Josip pl. Lantana.

Tajnik

M. Cattich.

Nisu se izpunile nade gospodara u liepo vrijeme, kako što se je očekivalo nakon toliko kiša. Kiše se još dosta često opetuju, pa i ako nisu trajne i obilne, ipak su od velike zanoveti, jer je zemlja još svudi zasićena vlagom, pa ju svaka malena kiša pomoći i pravi nepristupnom. Ipak se poljske radnje obavljaju na vas mah, i nade je da će se malim zakasnjenjem, posve dovršiti.

Nastala je u zemlji prava jagma za modrom galicom i za sumporom, jer vinogradari lani opečeni od perohospore predviđaju, da će i ljetos rad vlage što vlada biti obilne zaraze. Stiže nam svaki dan pitanje sa svih strana, da im naznačimo, koji su najbolji izvori za modru galicu i za sumpor. Za modru galicu najbolji je izvor Rudara u Aussigu, a za sumpor „Miniere Sulfuree“ u Trezza Romagna. Ali ovom prigodom nemožemo s manjeg, da svih neupozorimo, da se iz rečenih izvora nemože nabavljati nego na veliko t. j. na vagune, što nije posao za vinogradare, nego za trgovce. Mi znamo, da su česte tužbe, da trgovci patvaraju i sumpor i modru galicu. Biti će na stvari i po štogod istine, ali ne toliko, koliko se tvrdi. Ali je svakoj prevari trgovca lako stati na kraj. Tko kupuje u trgovca, neka sklapa pogodbu pismeno, i neko u dotičnoj pogodbi trgovac zajamči kupcu postotak čistoće; pod uvjetom globe, veličina koje opredjeljuje se napram nabavljenoj količini galice ili sumpora. Uzorak pogodjene galice ili sumpora pošalje se kemičnoj gospodarstvenoj pokušajnoj postoji u Splitu, da uzorak potraži i izdaće svjedočbu o postotku čistoće. Poštenu će se trgovac podvrći ovakovim uvjetim, jer i on kad dobavlja na veliko, mora da trži jamatva za postotak čistoće. Ovako se postupa svudi u svijetu, i preporučuje se prevara.

Gospodin Ernest Oser odsječni savjetnik kod ministarstva poljodjelstva u Beču putuje po Dalmaciji, da razgleda zagorske kotare. Bio je došao namjerom, da ih sam proputuje, ali mu se je pridružio i nadzornik poljodjelstva Zotti. Nama je baš drago, da mu se je i Zotti pridružio, jer će se uz pronicavost Osera moći i Zotti osvjedočiti, koliku je veliku nepravdu učinio zagorskim kotarim, svojim predlogom,

da se ustroji škola jedino u Splitu, pa će onaj svoj predlog izpraviti, na način, da u Sinju ili drugodje bude zasnovana druga škola za izključive potrebe zagorskih kotara, koje se puno i puno razlikuju od potreba primorskih kotara.

Gospodin E. Oser odsječni savjetnik ministarstva za poljodjelstvo primajuć kod namjestništva u Zadru poklanstvo činovničkog osoblja poljodjelske struke, rekao je: da ministarstvo poljodjelstva kani odslen u Dalmaciji razviti intenzivniji rad, te radi toga, da će i dotični činovnici poljodjelske struke biti dužni raditi više, nego li sada rade. Preporučio im je dalje, da rade složno i suglasno vojničkom dišiplinom. Da su gospodinu Oseru bolje poznati naši odnošaji, bio još rekao nekim činovnicim poljodjelske struke: da u razvijanju svoga rada za poljodjelski napredak zemlje nemiešaju politiku, ni svoje osobne simpatije, ni rodbinstvo; da nastoje da se promicanjem poljodjelskih interesa zemlje nestvaraju podvornice, i da poljodjelstvo ne postane refugium onih, koji nisu nikad u ničem uspjeli.

Na Senjskoj Rieci ustanovilo se je dio-ničko društvo za proizvodjanje ulja od sjemenja. Društvo raspolaže glavnicom od 2 1/2 f., a ugarska vlada izim raznih drugih pogodnosti, cprotstila je društvu od poreza za dugi niz godina.

Ministarstvo poljodjelstva podielilo je i ljetos besplatno ključice i korenjake amerikan-skih loza svima posjednicima u mjestima razenim filokserom, koji su se na vrijeme prijavili.

Ministarstvo unutrašnjih posala dozvolilo je 40,000 fiorina iz oskudične vjeresije za na-stradale na otoku Braču usljed lanjskog povodnja.

Namjestništvo je otvorilo upisivanje za besplatno dielnje celularnog sjemena svilaca žute domaće pasmine.

Ministarstvo poljodjelstva usljed želja izraženih od zanimanih krugova, odlučilo je preinačiti zakon od 21 lipnja 1880 o proizva-djanju i prodaji vinu naličnih pića.

U Sjevernoj Americi rodile su lani jabuke, kako još nikad; pobrano ih je 23,297,000 hektolitra. Veći dio tog voća bio je prodan za Englešku i Njemačku, ali srećom vrsti nisu odgovorile, rad svoje odveć oporne tečnosti.

Iz Cislajtanjskih državnih ergela bilo je stavljeno obćinstvu na raspoloženje za razplod u 1895 godini 2096 pastuha, koji su opasali 98,934 kobile. Od tih opasanih kobila zanosilo ih je 50,629 a oždriebilo ih se je sretno 44,960 i to 21,812 mužkih ždriebaca i 23,148 ženskih ždriebaca.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

29. Imam veliko voćno stablo od 20 godina. raste bujno u doli, rose ima uvijek, a već više godina ne rodi; Žao mi ga je izkrciti, a rado bi ga vidio u plodu. Molim vas što je uzrok ovoj jalovosti slaba, i kako da ju predusretim? V. G. u K. (Sriem).

Nije lako odgovoriti na vaše pitanje bez poznavanja odnošaja zemljišta i vrsti stabla, ali se iz svega daje zaključiti, da je zemlja na kojoj je stablo zasadjeno odveć guojna, ili

bolje rečeno, da odveć obiluje dušičnim gnojivim, bilo da ta dušična gnojiva potiču od obilnog gnojenja stajskim gnojem, osokom i sličnim. Ili iz naravne obilnosti salitrovine u zemlji. Izostavite za neko doba gnojenje tog stabla, ili ga pognojite obilno živim vapnom, koje u velike podpomaže raztvorbu i trošenje dušičnih gnojiva; pokratite mu malo žile, i zarezite mu na nekoliko mjesta koru i liko na deblu, i to uzduž; to su sve sredstva, koja u sličnim slučajevim puno pomažu.

30. Imadem 1½ rali vinograda, koji je prije 5 godina zasadjem domaćom lozom. Tlo je plodno, a pred sadnjom bilo je duboko prokrčeno. Loza tjera za čudo bujno. i da ne kidam matrake, bilo bi ih do 4 metra dugih. Oko 700 loza u tom vinogradu, osiplje se svake godine, pa ili ne nose ni zrna ploda ili po gdje koje zrno. Molim što mi je činiti s ovim lozom?

A. S. u M. (Hrvatska).

Osipanje loza ili zavisi od vrsti dotičnih loza ili od vremena za cvatnje. Hladno, vlažno vrijeme, a osobito trajuo vlažno vrijeme može biti uzrokom osipanja loza. Čim brže ocvatu loze, tim je razmjerno manje pogibelji, da se ospu. I velika suša za cvatnje uzrokom je da se loze ospu, na isti način kako velika vlaga i studen. Osipanju su podvržene osobito one vrsti loza, kojima se za cvatnje u cvjetovim razvijaju kraći prašnici od pjestica. U te vrsti loza spadaju: Malvasia, Dinka, Oberfelder, Muškati od ruža (Moscato di rosa) Kleinweiss, i mnoge druge evropejske i američanske vrsti loza. Ova se mana kod nekih loza odstrani, ako se promieni način rezitbe; a u južnoj Italiji, osobito oko Napulja, da prepriče osipanje, povale loze vodoravno dok su u cvatnji, a po cvatnji privežu ih opet okomito. Kušajte i vi ova sredstva, pa ne bude li pomoglo, onda vam ne ostaje drugo nego da sasječete te loze, koje se osiplju do žila, pa da na žile navrnete, one vrsti loza, koje su vam poznate, da se ne osiplju.

31. Molim vas jeli istina, da se u Švajcarskoj škope krave, u svrhu da trajnije doje? Kako se pri tom postupa?

I. K. u S. (Kotari).

Istina je da u Švajcarskoj škope krave u svrhu da dulje vremena doje. Ali nije uvijek to svrha škopljenja krava; u većim dielu slučajeva svrha škopljenja jeste, da se olakoti tovljenje krava. Škopljenje krava razširilo se je iz Švajcarske u Sjevernu Italiju i u zapadnu Francusku, pa o tom škopljenju krava Dr. Lemart živinar Pariških mljekarnica izvješćuje, kako sledi: Škopljenje krava je operatorni čin, koji se sastoji u odstranjenju jajista, a može da ga izvede samo izvježbani živinar. Ako je škopljenje vješto izvedeno, onda se to niti neopazi na kravi, pa nije s toga temeljita tvrdnja, da uskopljene krave boluju desetak dana po škopljenju, i da ih kroz to vrijeme popada ognjica. Sljedećeg dana po škopljenju opazi se, da krava ima nešto ognjice, i tog dana daje obično 2 do 3 litre mlika manje, ali se već trećeg dana neopaza ognjice, a i dojnost se povraća na običnu prvašnju mjeru. Prvih osam dana po škopljenju daje se uskopljenim kravama samo polovica obroka dnevne hrane, ali jim se devetog dana daje ponovno cijeli obrok. Devetog dana, kad se počme opet kravama davati cijeli prvašnji obrok hrane, poskoči dojnost za 2 litre na dan t. j. u većem dielu slučajeva, doji uskopljena krava za 2 litre mlika više na dan, nego li je dojila prije, nego li je bila uskopljena. Uskopljena krava uzduva svoju dojnost za dalje vremena, kadšto za 2 godine i više, a kroz to vrijeme dobro se utovi. Mlika od uskopljenih krava jeste znatno bolje i masniji od mlika od neuskopljenih krava, a prednost mu je osobito, da se iz takova mlika obire znatno veća količina skorupa (crème). Takodjer i meso od uskopljenih krava postane znatno bolje i poprmi izgled volovskog mesa, a tečnošću znatno nadkriljuje meso od volova pitanaca.

B. Nova pitanja.

32. Prošlih godina sijao sam grašak (Pisum) dobrim uspjehom, ali odmah dok se cviet otriebio napala nanj neka bolest poput peronospore, koja ga znatno šteti. Prije bolesti bilo je u svakoj mohunji 10 do 11 zrna, a poslje bolesti jedva 4 do 5, i to slaba. Molim vas s toga za naputak, kako da učuvam grašak od ove bolesti.

A. I. u S. (Split).

33. Imam lozovače rakije, koja zaudara po sirčetu (kvasini), te mi je nije moguće razprodati. Molim vas da me podučite, kako da joj ovaj vonj dignem, i bili mogao od iste napraviti rum?

M. J. u L. (Hrcegovina).

34. Molim vas, gdje bi mogao nabaviti nekoliko kvintala umjetnoga djubra?

J. Ž. u B. (Šibenik).

35. Dosad mi se je više puta dogodilo, da su mi se neke krave vrlo teško otelile. Neke su poslje takovog teškog telenja dugo poboljevale, a neke su posve ojalovile. Molim vas za naputak, kako imam liečiti i njegovati krave, nakon teškog telenja?

F. T. u K. (Hrvatska).

36. U blizem gradu, osobito u neko doba godine, vrlo se dobro unovčuju rođakvice (ravanelli). Molim vas dade li se urediti gojitba rođakvica na takav način da ih ima zdrelih za trg u svako doba godine?

M. V. u P. (Istra).

37. Na mnogim mjestim kod nas vlada običaj kidati vrhove kukuruza i upotrebljavati ih za krmu. Molim vas nije to kidanje vrhova od izravne štete za plod?

N. O. u T. (Bosna).

38. U jednom mladom vinogradu, možda na stotinu loza usahlo mi po polak panja. Bili praktično bilo ostrugati ili sasjeći suho te namazati panjeve klakom. Imali drugo sredstvo u istu svrhu uporabljeno?

I. T. I. u B. (Hvar).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i u bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Rušnov pl. A., predsjed. — Šarjanović P., uč. — Hranilović N., posj. — Niseteo D., posj. — Petrić J. žup. — Friedl H. šum. nadp. — Jerić E., trg. — Luetić V., pos. — Milčetić O. V., gvard. — Petrić M., pos. — Pučka Škola - Sušak — Hrvatska Čitaonica - Lastovo.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Bačić J., trg. — Pokrajinska Bolnica - Šibenik.

— V. g. Rinaldi pl. V. — Pisali smo vam glede trnovca.

— Petrić pop J., žup. — Vaša predbrojba podmirena je do konca godine 1898.

— V. g. Jelić M. — Poslali smo vam dva broja na ogled.

— V. g. Petrić M., pos. — Knjižicu „O uporabi dropa“ i „Duhan“ poslali smo vam.

— V. g. Ivanković Jere — Poslali smo gospodinu Jovi u Kistanje sve brojeve od 1 siečnja t. g. Hvala vam!

— V. g. Tudor I. I. — Našli smo opravdane vaše narode i uzeli smo ih po želji u obzir.

— Slavno društvo „Hrvatski Napredak“ - Lastovo — U otvorenim dopisim broja 4 tiskano je pogrješno, da je za to Slavno društvo podmirena predbrojba do konca t. g. 1897. Ona svota je bila poslana za Hrvatsku čitaonicu, te je za Hrvatsku čitaonicu u Lastovu a ne za „Hrvatski Napredak“ podmirena predbrojba do konca g. 1897.

— V. g. Čečić S. — Izpravili smo i od poslali smo po novo br. 5.

— V. g. Skočić A. — Ako vam za modru galicu jamče 98 po sto čistoće, možete ju uzeti mirne duše, jer je to dobra vrst galice.

— V. g. Marković N. — Pepeo od kamenog ugljena nije dobar za gnojenje. Može ga se uspješno rabiti jedino za prorablivanje težkih i žilavih gnjilača.

— V. g. Antić L. — Nemožemo vam savjetovati čuvanje krompira u pepelu, jer krompiri odveć provehnu i promjene tek, i da nije pogibelj da od žestoke pepelike luga poginu sve klice gomolja.

V. g. Dedović S. — U našem listu bilo je već obširna govora o gojenju jelen gljiva, dapače su navedeni i uspjesi, koji se postizavaju takovom gojitbom u raznim departementim francezke

— V. g. Bilić I. — Ideja je bez dvojbe dobra i izvediva, ali teško da nadjete naslona odklen očekujete.

— V. g. Vidaković A. — Nastavite mazanjem uljem od bunike i kloroformom, pa će bez dvojbe, proći.

— V. g. N. B. - Split — Mi smo otvoreno rekli našu u pitanju. Sad čekamo da vidimo konkretne osnove, inače biti će i unaprijed: Sicut erat!

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Travnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Travnja 1897.

Naši strukovni naučni tečajji.

U svim naprednim zemljama najviše se
pomnje dandanašnji posvećuje razvoju struko-
vnih naučnih tečajja, jer se strukovnim naučnim
tečajjim, sa razmjerno malenim troškom, posti-
zavaju vrlo dobri uspjesi.

Ti strukovni naučni tečajji ili su stalne
ustanove, u kojima obučavanje traje jednu ili
dvi godine dana, ili su periodični, te se svake
godine ili svake druge godine opetuju za neko-
liko nedjelja ili za nekoliko mjeseci; ili su
převremeni, pa se ustanovljuju napram potrebi
za onoliko vremena, za koliko je potreba, da
se postigne neka stanovita svrha.

Strukovni naučni tečajji obuhvaćaju sve
gospodarske grane, te im je napram ustano-
vi svrha sasvim različna. Ponajviše se ustanovljuju
za podučavanje u poljodjelstvu ili u vinarstvu
i vinogradarstvu, ili u voćarstvu i povrtarstvu,
ili u mliječarstvu i sirarstvu, ili u uzgoju mar-
ve, u priredjivanju i sušenju voća i povrćina,
u uljarstvu, u pletenju vrbovinom i slamom, u
drvorezbarstvu, u kamenatesarstvu, u lončar-
stvu i drugim zemljanim radnjama, u brodogra-
diteljstvu, u ribarstvu, u solenju, sušenju i pri-
redjivanju mesa, itd., itd., itd.

Kod strukovnih naučnih tečajja obučava
se praktično, e da učenici svaku vide i opipaju,
a ono što im se mora tumačiti na rieč, nastoji
se da bude zorno. S toga, koliko se nastoji, da
učitelji takovih strukovnih naučnih tečajja, budu
valjani i vrijedni, isto se toliko nastoji da ti

tečajji budu dostatno obškrbljeni sredstvim za
zorno podučavanje i za vježbanje.

Kod nas obstoje tri strukovna naučna
tečajja, biva dva ratarska tečaj, i jedan tečaj za
kamenatesarstvo i za brodograditeljstvo.

O uspjehu naših strukovnih tečajja, bilo
je već govora, pa je srušno da iste stvari
opetujemo, ali koliko bi bolje uspjevali ti naši
tečajji, da im se je posvećivalo više pomnje sa
strane odlučujućih faktora, i da su se obškrbljivali
dostatnim sredstvim za učenje i za vježbanje?

Dotakli smo se pitanja naših strukovnih
naučnih tečajja, jer za čudo o istim i o sudbini
istih nema spomena u nacrtu osnove djelovanja
za promicanje gospodarstva u Dalmaciji od po-
ljodjelskog nadzornika profesora Zotti-a.

Imalo bi se po tom zaključiti, da su ti
tečajji osudjeni istoj sudbini, koja ih je dosad
gonila, biva da stoje u nenaravnoj službenoj
svezi, da upravljaju istim osobe, koje se nera-
zume u predmetu, i da nebudu dostatno ob-
škrbljeni učilim i gradivom za vježbanja.

Ako je ista sudbina i za dalja vremena
dosudjena našim naučnim strukovnim tečajjim,
onda je bolje, da se dokinu; jer izim što će se
trošiti novac, bez da se potpuno postizava
svrha, stavljaju se učitelj u takav položaj, da
uz svoje najplemenitije namjere moradu da
zdvajaju. Nego rušenje i dokidanje onoga što
obstoje, prije nego li se je nešto nova sagradilo,
i prije nego li se je uvjerilo do novo sagra-
djeno, može da doisto odgovora našim potre-
bam, nije ekonomično načelo.

Mi svojedobno nismo odobrili prena-
gle-nje, kojim se je dokinulo „Poljodjelski zavod“

u Gružu, jer nova škola po predlogu gosp.
Zotti-a u nacrtu osnove djelovanja za promi-
canje gospodarstva u Dalmaciji, po našem
shvaćanju, niti je savršena, niti će potpuno
odgovoriti našim potrebama.

Kod naprednih naroda, pitanja strukovne
obuke razpravljaju se stvarno i temeljito; jer
je iskustvo dokazalo, da su od najgorih poslje-
dica one pogreške, koje se naprave u početku.

Zemlja i država su jednako interesovane
za dobar uspjeh strukovnih škola, jer obe ima-
du da doprinesu novac za iste, i to izravno
ili neizravno. I naši strukovni tečajji što danas
obstoje uzdržavaju se dielom doprinosim države.

Pošto je pitanje strukovnog obučavanja
najvažnije pitanje, na kojem se ima temeljiti
svaki gospodarski napredak, mislimo da se to
pitanje ima i najtemeljitiije razpravljati, da se
ima sve strano uzeti u pretres, dobro proučiti,
pa raditi po nekoj stalnoj osnovi, e da žrtve
koje ima da doprinese zemlja i država budu
doisto od koristi.

Htjeti, kod nas svaku navratiti po tudjem
kalupu, odveć je pogibeljno i drzovito, i ta
nam se drzovitost može teško osvetiti.

Drugom se je prigodom bezprimjermom
drzovitosti kušalo poboljšati naša goveda i našu
vanjad tudjim pasminam, pa nam se je ta dr-
zovitost tako osvetila, da su okržljavile sve
naše domaće pasmine; i marvogojsstvo, koje je
prije sačinjavalo naše bogatstvo, i koje je bilo
jedna od naših najunosnijih grana, propalo je
sasvim.

PODLISTAK.

KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelja agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznaniu.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIC

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 6).

445. Kakve kolikoće hraniva treba tegleća
marva za svoju hranu?

Životinje koje su opredjeljene za radnju,
trebaju poveće kolikoće, toliko bezdušičnatih,
koliko i dušičnatih hraniva, nego li one koje
miruju, i to tim više, čim su veći naponi snage,
koji se od marve zahtievaju.

Tegleći bikovi pri osrednjoj radnji treba
na 500 kg. težine žive stoke da primaju svag-
dano 12.5 kg. suhe tvari, a u njoj 0.80 kg.
bjelanca, 5.65 kg. ugljikovih hidrata, 0.15 kg.
tustila. Razmjerje hraniva 1:7.5; pri veoma

napornoj radnji može da se poveća sadržina
bjelanca do 1.2 kg. sadržina ugljikovih hidrata
do 6.60 kg., a tustilo do 0.25 kg., razmjerje
hraniva sužuje se pri tom na 1:6; sadržina
suhe tvari može da iznosi do 15 kg.

Ta se bogatija krmna smjesa postigne
davanjem srednje dobra livadnog siena, pri
manjoj dobroći uz dodatak ponešto žitne kru-
pice, ili djeteličnog siena, kojemu, obzirom na
veću sadržinu bjelanca može da se doda nešto
krmne slame. Pri oskudici livadnog ili djeteli-
čnog siena može veći ili manji dio istoga da
se nadomjesti dodatkom korijenjača (takodjer
skrižaka ili mesa i krupice ili mekinja (Pit. 358).
Pri povećanim snažnim naporima dobro će doći
i prilog do 2 kg. dušikom bogatijih sočnih kr-
miva, kao krupica pasulja i grahorice ili uljane
komine (Pit. 368).

466. Kojih granica treba da se drže kolikoće
hraniva u krmi teglećih konja?

Kolikoće probavljivih hraniva mogu za
konje da budu malo da ne jednake, kao i za
tezleće bikove, samo je preporučiti, pri napornoj
radnji da jim se daje još nešto više bjelanca,
kao što i krmi, obzirom na probavnu ciev ko-
njaku koja je drugčije udešena, da se daje

manji objam, dakle da jim se pruža više usre-
dotočena krma. Kolikoće bjelanca mogu da ra-
stu prama zahtjevanoj porabi snage od 0.75
kg. do 1.4 kg., ugljikovi hidrati od 4.75 do 6.7
kg. a tustilo od 0.2 do 0.4 kg., a treba ta
hraniva davati u krmnoj suhoj tvari.

Konji ne mogu radi manje kolikoće kr-
mnog objama što ga oni zahtievaju, da se uz-
drže u jakom stanju ugojenosti samim livadnim
sienom srednje dobrote, nego treba jim davati
jedan dio hraniva u kakvu usredotočenu (kon-
centrovanu) obliku, ponajbolje u obliku zobi.
Za vrlo teške tegleće konje preporuča se da-
pače dodatak bjel. ncem još bogatije pasuljine
krupice. Kad je zob odviše skupa može jedan
dio zobi da se nadomjesti kukuruzom uz do-
datak malo pasuljine krupice ili brašna od mesa
(Pit. 366).

447. Zašto treba da hrana za tegleću marvu
bude bogatija od hrane za mirno boraveću?

Trajne i velike mišične napore mogu da
izdržavaju samo životinje, koje posjeduju jako
razvijeni mišični sustav. Ali za postignuće i
uzdržavanje takovog mišičnog sustava potrebite
su velike kolikoće bjelanca, jer mišice sastoje
od bjelanjkastih tvari. Nego isto tako treba da

Kratak naputak o trsavom ušencu (filokseri)

(piše J. B.)

(Svršetak).

d). Sumpornim ugljikom.

U svrhu da se uzdrži loza u snazi i rodovitosti ustrčava se svake godine u zemlju mala količina sumpornog ugljika, da ubije veći dio filoksera, bez da ubije lozu. Obično rabi se 20 do 30 gr. na četvorni metar; ako se rabi manje od 20 grama, onda će slabo koristiti. Ustrčavanje sumpornog ugljika opetuje se svake godine.

Ovaj način raskušivanja loze od filoksera zove se „kulturalni“ ili lieđivi postupak.

Kad se sumpornim ugljikom hoće podpu-no razkužiti vinograd t. j. kad se želi sasvim uništiti filokseru, neštedeći ni lozu, onda valja razgrnuti zemlju oko žila na 15 cm. dubljine, te pomoću Gastinove strcaljke uštrcati 250 do 300 grama sumpornog ugljika na svaki četvorni metar površine, a onda opet zagrnuti zemlja. Ova se radja obavlja u ono doba godine kad je loza u soku, t. j. od proljeća do jeseni.

Mjesec dana nakon ovakove radnje, poginu i usahnu sve loze, pa valja odmah izkopati panjeve, žile i sve što se bilinskog u zemlji nalazi, i izgoriti. Dade se slučajeva, da koja loza ili drugo stablo, ostanu živi i nakon ovakove žestoke porabe sumpornog ugljika, u tom slučaju valja postupak obnoviti, jer je vrst i narav zemlje takova, da odoli i jačoj porabi sumpornog ugljika.

Kulturalni postupak sumpornim ugljikom, vrlo je skupo sredstvo, koje valja opetovati svake godine, a to davanji odnošaji našeg vinogradarstva poništio ne dopuštaju. Za naše je odnošaje bolji i korisniji ekstintivni postupak, biva posvemašnje uništenje okužena vinograda.

e). Amerikanskim lozom.

Jedino i najbolje sredstvo za obranu od filoksera jesu one vrsti američanske loze, koje odole filokseri, koje se prilagodjuju naravi zemlje i služe za podlagu našim domaćim lozom. Da sve vrsti američanskih loza, kojih se na stotine nabraja jednako odole filokseri, najbolje bi bilo odabrati one, koje radjaju najsočnijim groždjem za izravnu proizvodnju vina, ali na žalost nije tako; jer baš one američanske loze koje daju najbolje vino, najmanje odole filokseri.

Američanske loze za podlogu navraćanja, hoće se ne samo da sasvim odolievaju filokseri, ali i da su sposobne uspjevati i prilagoditi se vrsti i naravi zemlje u kojoj se sade.

Nekim vrstima američanskih loza ni malo nemože da naškodi filoksera, jer im je staničevni sustav vrlo tvrd, pa im od ozleda filoksera ne trpi drvo, nego samo kora; a kvrgice koje usljed uboda nastanu, ne gnijuju lako, ili i ako gnijuju, loza ima toliko vegetativne snage, da ih lako preboli i protjera novih žilica.

budu povećane i kolikođe bezdušičnatih tvari u hrani tegleće marve, jer je potrošak istih veći pri jačim naporim mišića.

Uzimalo se prije, da se snaga proizvodi samim pretvaranjem bjelanjastih tvari; ali je to pogrešno, jer pri jakim mišićnim naporima biva u prvom redu veći potrošak bezdušičnatih tvari, one sačinjavaju dakle ponajmanje u istom stepenu, ako li ne ponajviše, izvor mišićne snage.

448. Jeli koristna veća sadržina tustila u hrani tegleće marve?

Pošto se pri povećanoj porabi snage troše veće količine bezdušičnatih hraniva, a tustilo je medju njima najkoncentrovanije, to proizvodi ono u istoj količini najveći i najbrži uspjeh. Kad se dakle zahtievaju porabe velike snage, navlaš od konja kojima se hoće hrane u manjem objamu, onda će biti korisno povećanje sadržine tustila u hrani uz veće obroke ostalih hraniva.

Vriedi pri tom da se zapamti, kako zob, konjima najmilije krmivo, posjeduje od svih žitarica najveću sadržinu tustila. (Stiedi).

Na zemlju eminentno vinogradarsku, kako što je naša, pitanje američanskih loza, koje odole filokseri i koje se prilagodjuju našim zemljama jeste za naš najvažnije pitanje. Bud u pitanju nemamo vlastitog iskustva, red je da se pripoznamo iskustvom drugih. Francuzki učenjaci Ravaz i Viala opredielili su stepen sposobnosti svake pojedine vrsti američanskih loza.

Uzevši našu lozu (*Vitis vinifera*), kao najmanje sposobnu da odoli filokseri, sposobnost poznatijih američanskih loza redala bi se kako slijedi:

1. *Vitis vinifera*, 2. *Vitis labrusca*, 3. *V. candicans*, 4. *V. aestivalis*, 5. *V. cinerea*, 6. *V. riparia*, 7. *V. monticola*, 8. *V. Berlandieri*, 9. *V. rupestris*, 10. *V. cardifolia* itd.

Zadnjih pet vrstih amerikanka, drže se najposobnije, da odole filokseri. Na pojedine vrsti zemalja prilagodjuju se američanske, kako slijedi:

1. *Vitis Riparia*, hoće hranivu, prhu, vlažnu i duboku zemlju, koja sadrži malo vapna.

2. *Vitis Rupestris*, uspjeva na suhim, mršavim i kremenastim zemljama, koje sadrže malo vapna, a može da podnosu studen od 28° R. izpod ništice.

3. *Vitis Berlandieri*, uspjeva na vapnenastim zemljama, dapače i na čistim krečnima.

Iz ovoga je pregleda jasno, da od svih američanskih loza koje odole filokseri, i koje bi se mogle prilagoditi našim podnebnim i zemljišnim odnošajim nemađu nego tri vrsti biva:

Vitis Riparia, *Vitis Rupestris* i *Vitis Berlandieri*.

Danas su sve nade vinogradara usredotočene u američanskim lozama, i da te nade nisu ne opravdane, pokazalo se je kod drugih naroda, ali će se ipak i kod nas morati praviti točnih i trajnih kušnja, e da se opredieli za svaku vrst zemlje, ona vrst američanskih loza, koja najbolje i trajno uspjeva.

Sredstva proti korovu (draču).

Korov daje najviše zanoveti gospodaru, i uzrokom je skoroj uvijek neuspjeha i slaba roda. Valja stoga da svaki gospodar preuzme na vrijeme sva ona sredstva, kojima se priječi širenje i pomnožavanje korova. U tu svrhu je potrebno:

1. Sijati posve čisto sjeme. Pošto se vijanjem i izpiranjem neda posve izčistiti sjeme, valja sjeme prosijati na trieru, t. j. na osobito sito za čišćenje sjemena.
2. Izgoriti svu nečist što ostane i za vijanja sjemena, kako što i sve otpadke sa hambara i guvana. Ako se ti otpadci ostave netaknuti razrese ih vjetar i zatravi polja. Nevalja ih, kako što neki čine stavljati na djubrište, ili izrabljivati za mješanicu, jer sjeme od korova ni na djubrištu, ni u mješanicu, ni u želucu životinja, ne izgubi svoje klicavosti, pa dodje djubrom ili izmetinom na polje i tu klika i razplodjuje se.
3. Teške žilave zemlje nevalja orati kada su vlažne, jer se tim podpomaže širenje korova. Duboko oranje u proljeće za sjetvu, takodjer znatno podpomaže širenje korova.
4. Pliev, koju se rabi za krmu valja takodjer prije prosijati, da se odstrani iz iste sve sjeme od korova.
5. Neprestano čišćenje jaruga i okrajaka puteva od raznih trava, koje tamo rastu, znatno pripomaže utamanjenje korova, jer se na čista polja najviše sjemena od korova dolazi od trava, koje rastu uzduž puteva, te po grabam i jarugam. K. L.

Koristi dubokog obradjivanja zemlje.

Izkustvo je dokazalo, da je tim plodnija jedna zemlja, čim se dublje obradjiva, a osobito, čim se dublje ore i kopa. Ovo pravilo vriedi za sve vrsti zemalja, ali najviše vriedi za teške gnjilaste zemlje.

Svaki gospodar mora da si stavi za pravilo duboko oranje i kopanje, ali to valja da pomnjivo i pametno provadja. Prelaz iz dubokog načina oranja i kopanja na duboko, mora da uslijedi postepeno, malo a malo, e da se zemlja iz dubljih jalovih slojeva, ima vremena raztvoriti na zraku. Nagao prelaz iz običnog oranja i kopanja na duboko može, da bude štetonosan, jer se na jedanput iznese puno jalove zemlje na površinu, koja pak izjalovi i

plodnu mekotu. Iz običnog na duboko obradjivanje zemlje polazi se postepeno, tako, da se svake četvrte ili pete godine izore ili izkopa nešto 2 do 3 centimetra dublje, tim se načinom iznosi na površinu mala količina jalove zemlje, koja pomješana mekotom nemože, da štetno upliva na njenu plodovitost, a dok se opet nove jalove zemlje iznese na površinu prva postane plodna usljed blagotvornog djelovanja vazdušnina.

Dubokim obradjivanjem zemalja povećava se znatno njihova plodovitost, a to je od velike koristi, osobito dan današnji, kad su cene plodina nevjerojatno pale.

Čim se dublje obradjiva zemlja, tim više prostora nalazi bilje za razgranjenje svojih žila, a u većem objemu zemlje, sasvim je naravno, da nalazi više hrane.

Duboko obradjivana zemlja ima i tu veliku prednost, da sadrži u sebi znatno veću količinu vlage, vlaga iznije teže izparuje pa na njoj bilje sigurnije i bolje uspjeva i za suhih godina.

Nego u istom razmjeru u kojem se dublje obradjiva, valja obilnije gnojiti, da se i gnojem podpomogne plodovitost. L. D.

Da se vino u načetim bačvam ne uzljuti.

U kućam, gdje se troši vlastito vino, kako što i po krčmama gdje se prodaje vino na malo, ima uvijek načetih bačava, koje su baš usljed toga što su načete, izložene pokvarenju. Obična bolest, kojoj je izloženo vino u načetoj bačvi, osobito ako vino nije odveć žestoko, jeste da posve lako cikne, t. j. da se uzljuti.

Vino u načetoj bačvi, tim laglje cikne, i tim se jače uzljuti, čim dulje vremena ostane bačva načeta, i čim je toplija konoba u kojoj se vino nalazi.

Da se preprieči, da vino cikne, odnosno, da se uzljuti valja paziti na sljedeće:

1. Da su što moguće manje bačve u kojima se drži vino za dnevnu porabu ili za prodaju, jer čim su manje takove bačve, tim se prije potroši vino iz njih, te manje vremena ostanu načete, a tim je manja pogibelj, da se vino uzljuti.
2. Da su bačve u kojima se drži vino za dnevni potrošak ili prodaju na malo posve čiste i zdrave, te da ne daju ni ljutim vonjem. Ako bačve daju ljutinom valja ih oprati lukšijom, ili vodom u kojoj se raztopi sode; pa ih onda opetovano put oprati vrelom vodom.
3. Svaki put kad se izprazne bačve, valja ih temeljito izprati prije nego li se ulije u njih vino.
4. Da konoba ne bude odveć topla; u dobroj konobi ni za najjače ljetne žege, nesmjje porasti toplina preko 14 do 15 stupnjeva Celsiusa.
5. Pošto je malo dobro uredjenih konoba, za čuvanje vina u načetim bačvama valja se služiti umjetnim sredstvom, biva ili redovitim sumporovanjem vina, izgaranjem sumporelka u praznini dotične načete bačve, ili dodavanjem vapnenog sulfita u prahu što zadaje mnogo manje zanoveti, a učinak je isti. Na svaki hektolitar vina dadoje se svako 10 do 15 dana nešto 10 do 15 grama vapnenog sulfita. R. D. C.

Maz koji odoli vatri i vodi, priredjuje se od 6 litara vapnenog mlieka, čas prije priredjena od prosijanog živog vapna i pomješa se sa 1 litrom soli i 4 litre vode, onda se uz neprestano miešanje ugrije sve skupa na vatri dok uzvrije, i odstranjuje se sva pjena što se napravi. Kad je smjesa provrela doda joj se 200 grama kocelja, 100 grama zelene galice, 150 grama pepelike i 2 litra prosijanog pepela (luga). Ovo dodavanje slijedi uz neprestano miešanje, koje se i kašnje za nekoliko vremena nastavi poslje, nego li se sve pomješa, pa onda se kistom izmaže ona drvena strana, koju hoćemo, da branimo. Do potrebe doda se ovom mazu, ona tanga, koju želimo imati. Maz je prokušan.

Pivo, kao sredstvo za utamanjivanje puževa. U novije doba preporuča se pivo

(birra, bier), kao jedno od najboljih sredstava za utamanjivanje puževa. Uzme se u tu svrhu plitkih posuda, i postane se po vrtlu, cvjetnjaku ili vinogradu gdje imade puževa. Puži su vrlo lakomi na pivo, te dolaze tamo brojno piju pivo lakomo i skapavaju, jer je za njih ubitačna *cerevisia* piva. Okolo posude pivom poskapali puževi sakupljaju se i davaju svinjama ili peradi za hranu.

Uzgoj lemuna i naranča iz sjemena, posao je sasvim jednostavan. Kad se jednu naranču ili se rabe lemunu valja sakupljati špiće i čuvati ih do prolića. U proljeću t. j. koncem travnja se zasijaju na zaklonjenom poldnevnom mjestu u dobroj i pognojenoj zemlji, u redovima od 15 cm. razmaka, a za suha vremena zalieva se obilno. Sjeme brzo proklića, te sjemenjaci uz primjernu vlagu narastu do jeseni, nešto 20 do 30 cm. visoki. Jeseni se zastru slamom, da ih se obrani od studeni, a nastajućeg primalića razsadjuje ih se na razmak od 10 do 20 cm. i navreću se. Ovo je najjednostavniji i najlaglji način, da se uzgoji brzo lemuna i naranča.

Navrćanje orasa, kod nas nije običajno, a ipak orasi rode znatno većim plodom tanje kore, ako su oplemenjeni. Navrćanjem ili oplemenjivanjem ovakvih stabala postizava se svrha, da nam oras rodi upravo onakovim plodom, kakova želimo imati, dočim se pri uzgoju orasovih stabala iz sjemena nije nikad sigurni, da će stablo radjati istim plodom, kakovo je bilo sjeme. U Francuskoj i Švajcarskoj navreću se orasi, pa se s toga iz Francuske i izražaja najviše orasa, osobito od vrste *Gr-noble*, koji su puno veliki, a biele i tanke kore. Orasi se navreću obično u petoj godini na vrhu debla. Najobičajniji način navrćanja jeste očenje (okuliranje), ali se mogu navrćati i na razciep.

Pepeo (lug) i čadja, izvrstna su gnojiva. Pepeo je osobito dobro gnojivo za livade, osobito za takove livade, koje su zatravljene mahovinom, jer pepeo ubija mahovinu, a podupire raščenje livadnih trava. I čadja je izvrstno gnojivo, osobito za krompire, crljeni luk (kapulu) i za sve vrste repe i blitve. Čadja i pepeo imadu i drugo svojstvo biva, da tjeraju od razsada buvač i puževe. Izvrstno i vrlo djelotvorno gnojivo dobije se, ako se pomješa 9 dijelova čadje sa 1 dielom kuhinjske soli.

Staro sjeme krastavaca jeste najbolje za sjetvu. Iskustvo je opetovano put dokazalo, da valja sijati staro sjeme od krastavaca, ako hoćemo, da nam krastavci obilno rode. Jer ako sjeme nema barem četiri godine, onda mjesto ploda, razvije puno zelene, i razmjerno tim više zelene, čim je sjeme mlađe, a od sjemena od zadnje sjetve jedva da se dobije drugo što izim rizva.

Od par nedjelja imamo svudi pravo proljetno vrijeme, što u velike olakoćnje proljetne poljske radnje. Narod se mnogo ljetos nada od jarina, i od kukuruza.

Odsječni savjetnik gospodin Oser dovršio je prošle nedjelje svoje putovanje po zagorskim kotarim Dalmacije, i ponio je sa sobom takav utisak o našim gospodarskim prilikama, kakova si garega nije mogao predstaviti. Mi ćemo u gospodinu Oseru imati odslen bez dvojbe jednog od najodlučnijih zagovaratelja naših gospodarskih interesa u Ministarstvu za poljodjelstvo. Bilo bi dobro da se i drugi odlučujući članovi ministarstva za poljodjelstvo zaletu na naše strane,

e da se na licu mjestu upoznadu našim gospodarskim nevoljama, koje su mnogo gore, nego li se perom dade opisati.

U modruško-riečkoj županiji ima 96 školskih vrtova, koji zapremaju površinu 1 hektara 464 ara, tako da popriečna veličina svakog školskog vrta jeste 15¼ ara. U tih vrtovima gojilo se 1896 godine 95,048 divljaka i 33,913 oplemenjenih voćaka, te 43,281 loza i 36,198 murava. Iz tih školskih vrtova podijeljeno je lani besplatno u narodu 8941 voćno stablo, 4377 loze i 3083 murve.

Priprave, koje se već sada čine za gospodarsku i šumarsku izložbu, koja će se održavati u Beču 1898 godine, obećavaju baš puno.

Mljekarska zadruga u Štajerskoj brojila je 1896 godine 130 članova, koji su dali zadrugi 3,465,563 litre mlika, što odgovara popriečnoj količini od 9469 litara mlika na dan. Članovi su unovčili svoje mličko po 7.35 novčića litar. Od tog mlika prodano je 1896 godine u Gradcu 1,275,669 litara, a u Beču 2,189,894 litre. U Gradcu prodavalo se je mličko po 9.28 novčića brutto, bilo je 2 novč. trošta, te je ostalo litra po 7.28 novč. čisto. U Beču prodavao se je litar mlika 12.13 novč. brutto, troškova razprodaje bilo je 3.87 novč. po litri, a troškova prevoza do Beča 0.86 novč. po litri, po tom je ostalo 7.40 novčića čistih po litri.

Magjarski ministar poljodjelstva Darany razposlao je okružnicu svim vlastim, u kojoj preporuča stanovito ciepivo, kao obranbeno sredstvo proti svinjskoj kugi. To ciepivo (serum) priredjiva se na isti način, kako ciepiva za obranu od drugih kužnih bolesti.

Berlin, koji broji 1,700,000 stanovnika potrošio je 1895 godine 156¼ milijuna litara mlika, t. j. na glavu 90 litara; iste godine popio je svaki pojedinac berlinac 185 litara pive i 6¼ litara vina, jer se je popilo u sve 11 milijuna litara vina.

Najveći kotac za svinje sagrađen tu skoro u Chicago, jer u njemu ima prostora za 220,000 svinja. Ovaj kotac sastoji se od 36 raznih sgrada, svaka su 100 odijeljenja, a zaprema 39 acres površine.

Hrv. slav. zemaljska hipotekarna banka u Zagrebu imala je u 1896 godini f. 247,758.56 čistog dobitka, te je dala dividende 5¼ po sto. Nakon odbitka dividende od preostalog čistog dobitka opredijeljeno je 20% za pričuvnu zakladu t. j. f. 14,513.50, te je ista porasla na 97,256.90 f. Izim toga je uloženo 20,000 f. za posebnu pričuvnu zakladu, koja je tim porasla na 40,000 f., a za mirovinsku zakladu zavodskih činovnika opredijeljeno je f. 10,000. Za trgovačko-obrtni muzej od opredijeljenih 5000 f. dana je prva isplaćena u iznosu od 1000 flor. Članove ravnateljstva zapala je tantiema od 7266.25 f. a preostali iznos od 29,988.21 f. prenešen je na novi račun za godinu 1897.

Hrvatska eskomptna banka u Zagrebu imala je 1896 godine 115,761.60 f. čistoga dobitka, te plaća 7½% dividende po dionici.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

32. Prošlih godina sijao sam grašak (*Pisum*) dobrim uspjehom, ali odmah dok se cviet otriebio napala nanj neka bolest poput peronospora, koja ga znatno šteti. Prije bolesti bilo je u svakoj mohunji 10 do 11 zrna, a poslije bolesti jedva 4 do 5, i to slaba. Molim vas s toga za naputak, kako da učuvam grašak od ove bolesti.

A. I. u S. (Split).

Grašak je podvržen raznim tajnocvjetnim nametnicama, a bez da smo vidili i potražili takav napadnut grašak, nemožemo točno kazati, koja je bolest. Od tajnocvjetnih nametnica češće se pojavljuje na grašku prosta medljika (*Erysiphe communis*), mača (*Oidium erysiphiorides*), pliesan (*Peronospora viciae*), hrdja (*Uromyces appendiculatus* i *U. pisi*), te *Gloeosporium Pisi*. Sve ove bolesti su vrlo česte na grašku, i jer nisu lako liečive onemogućuju za neko doba njegovu gojitbu. Ako je bila peronospora graška pomoglo bi vam škropljenje raztopinom modre galice, ono isto koje se rabi za lozu. U niječnom slučaju najbolje je, da za neko doba napustite gojitbu graška n. p. za 2 do 3 godine, pa da novo sjeme nabavite sasvim zdravo.

33. Imam lozovače rakijske, koja zaudara po sirčetu (kvasini), te mi je nije moguće razprodati. Molim vas da me podučite, kako da joj ovaj vonj dignem, i bili mogao od iste napraviti rum?

M. J. u L. (Hrcegovina).

Lozovača vam zaudara po sirčetu (kvasini) radi toga što sadrži neku količinu kvasinove kiseline, jer je bio odveć uzljučen drop iz kojeg se je pekla rakija, ili je pak drugim putem došla kvasinova kiselina u vino. Taj vonj po sirčetu odnosno kvasinovu kiselinu dade se posve odstraniti iz lozovače, a u tu svrhu rabi se ili pepelika ili ugljično kiselo vapno. Vapno je više u običaju i jeftinije je. Ugljično kiselo vapno uzimlje se ili u obliku praha od bijelog kararskog mramora ili u obliku čistog bijelog vapnenca kamena, kakova ima na Seloim na otoku Braču. Prah ovoj od mramora ili od vapnenca hoće se da je posve čist i posve bijel pa se siplje u rakiiju i dobro mješa dok se sva kvasinova kiselina spoji sa prahom od vapna ili od mramora i otaloži. Za opredijeliti količinu praha od vapnenca ili od mramora potrebitu za odkiselenje vaše lozovače, prave se kušnje na malo sa 1 litrom lozovače; ali je bolje prije opredijeliti koliko kvasinove kiseline po 1000 sadržava lozovača, pa se onda po stalnim skrižaljkama, kojih ima u svim vinogradarskim koledarima i u svim vinarskim knjigama zna odmah točno koliko treba praha od mramora ili od vapnenca za odkiselenje jednog hektolitara takove lozovače. Obično ide 100 do 500 grama praha od vapnenca za svaki hektolitar lozovače. Lozovača nije uporabiva za pravljenje ruma, radi toga vonja po oenatnom ulju, kojeg nesmje da ima rum.

34. Molim vas, gdje bi mogao nabaviti nekoliko kvintala umjetnoga djubra?

J. Ž. u B. (Šibenik).

Ako nemate, da nabavite, nego samo nekoliko kvintala umjetnoga gnoja, onda je najbolje da pričekate, dok namjestništvo razpiše opet razdaju umjetnoga gnoja. Ili se pak možete obratiti na P. Christofidisa u Trstu, koji drži na skladištu umjetnoga gnoja, ili se obratite tvornici umjetnoga gnoja u Hrastniku u Štajersku, ili pak na „Fabbrica di concimi artificiali u Codroipo-Passariano“ (Udine). Ovo su vam najbolji izvori. Moramo vas, ali pod konac upozoriti da je naziv *umjetni gnoj* vrlo obćenit, te da se pod tim nazivom razumjeva stotina raznih stvari. Pri nabavljanju umjetnoga gnoja valja bisti posve na čistu, koju se vrst umjetnoga gnoja treba, a vrst umjetnoga gnoja opredjeljuje se napram vrsti i naravi zemlje, te napram bilini, što se na istoj goji.

35. Dosad mi se je više puta dogodilo, da su mi se neke krave vrlo teško otežile. Neke su posle takovog teškog telenja dugo poboljevale, a neke su posve ojalovile. Molim vas za naputak, kako imam liečiti i njegovati krave, nakon teškog telenja?

F. T. u K. (Hrvatska).

Nakon teškog telenja, valja nastojati što prije moguće, da se krava podigne na nogam, e da spolni ustroji poprime svoj naravni položaj. Nakon toga potraži se pomnjom materica, e da se uvjeri ako je svaka na mjestu, i ako nema velikih ozleđa, a onda ako nije već izašla posteljica, pospješi se njezin izlaz ili se izvadi. Nakon ovog namjesti se kravi dobro stelje, da joj je lež meko, i nastoji se da ju promaha i studen zrak ne biju. Do potrebe pokrije se biljem, a da joj se žedja utješi daje joj se nešto polovicu bukare mlake vode, u kojoj se razmuti malo pšenična brašna. Kravi, koja se je odveć iztrošila s naporna tetenja, dade se komad kruha i zalije ju se su $\frac{1}{4}$ do $\frac{3}{4}$ litre vina. Ako je rad teškog telenja došlo do ozlede spolovila, valja onda izprati prohod materični sa smjesom od jednakih djelova mlake vode i vinske kvasine. Pozatim pusti se krava jedan sat vremena, da se odmori, a onda se može omuziti, ili se pripusti tele da sisa. Ako su velike ozlede spolovila, ili ako se je pod kožom usljed velikog pritiska za poroda nasela krv, onda se hoće još odlučnijeg postupka. Mjesto gdje je nasjela krv u prohod materice, valja odmah prerezati, da sva ona krv izteče, a prohod materični i matericu izpirati svaki dan 2 do 3 puta sa mlakom vodom, kojoj se dodade nešto $\frac{1}{2}$ po sto karbolne kiseline. Voda, koja se rabi u ovu svrhu, hoće se da je prije prevrila. Ovo izpiranje nastavi se tako dugo, dok sve rane nastale u prohod materice za telenja, posve zaciele. Ako po telenju usljed razkidanja žila nastane veliko krvarenje, onda se u prohod materični ustrcava mrzle vode ili pak tople vode od 46 do 50 stupnjeva Celsiusa, jer i jedna i druga od istog su učinka. Kašnje se nastavi izpiranje vodom od slieza. Nakon teških poroda, dobro je uvijek pozvati živinara, da pregleda kravu, a osobito matericu i prohod materični, jer od jačih ozleđa, osobito ako nema dosti čistoće, pojavi se posve lako zapala materice, a ta je skorom uvijek smrtonosna.

36. U bližem gradu, osobito u neko doba godine, vrlo se dobro unovčuju rodakvice (ravanelli). Molim vas dade li se urediti gojitba rodakvica na takav način, da ih ima zdrelih za trg u svako doba godine?

M. V. u P. (Istra).

Rodakvice mogu se uzgajati preko cijele godine, ako im se priredi dobro zemljište, u zaklonjenom položaju prama poldnevu i zimsko doba. Glavna je stvar, da se sigurno i brzo natjera sjeme od rodakvica na klicanje, a to se postigne, ako se postavi sjeme u vrećicu, pa drži uronjeno u vodi 24 sata vremena, a onda se ovjesi na sunčanu mjestu sa svom vrećicom za druga 24 sata vremena. Nakon ova druga 24 sata, biva nakon što je namočeno sjeme od rodakvica stajalo u vrećici na suncu, počme sjeme klicati, a onda se zasije u dobro pognojenu zemlju ili u graste. U pet do 6 dana dorastu rodakvice na toliko, da se mogu brati i prodavati. U zimsko doba bolje ih je sijati u graste, jer se onda mogu zastirati preko noći slamom ili daskam, ili ako su graste pomične mogu se prenašati u konobu ili u sobu, gdje je obično toplije, nego li na zraku. U zimsko doba valja rodakvice svaki dan zalievati mlakom vodom. Na ovaj način možete uzgojati rodakvica u svako doba godine, bez velike muke i truda.

37. Na mnogim mjestim kod nas vlada običaj kidati vrhove kukuruza i upotrebljavati ih za krmu. Molim vas nije to kidanje vrhova od izravne štete za plod?

N. O. u T. (Bosna).

Bez svake dvojbe kidanje vrhova je od izravne štete za plod, i korist od krmе ne stoji u nikakvom razmjeru sa štetom što se ima od

manjeg dohoda od zrnja. Kušnje u tom pogledu izvedene opetovano put, stavljaju ovo pitanje izvan svake dvojbe, pa svakog onog, koji goji kukuruz radi zrnja, nemože se, nego najostrije osuditi, što kida vrhove. Kušnjam u pitanju obavljenim od prof. Alpe, dokazalo se je što sliedi Na jednoj zemlji zasijan je kukuruz u redove od 50 $\frac{1}{2}$ m razmaka a 30 $\frac{1}{2}$ m u redu biljka od biljke; pa je zemlja razdieljena na dvije jednake polovice. Na jednoj od tih polovica, dne 19 srpnja pokidalo se je vrhove svemu kukuruzu, dočim je kukuruz na drugoj polovici ostao netaknut. Kad se je poželo sa one polvice gdje se nije kidalo vrhove dobilo se je 51.64 kvintala kukuruza po hektaru, a sa one polovice gdje se je kidalo vrhove dobilo se je samo 38.94 kvintala kukuruza po hektaru. Kukuruz je prodan po 6 f. kvintal. te je sa netaknute polovice utjerano 309 f. 84 novč., a sa one polovice gdje su pokidani vrhovi utjerano je samo f. 233.64, dakle 76 flor. i 20 nč. manje. Od posušenih vrhova i lišća, što se je pokidalo na jednoj polovici, dobilo se je razmjerno 31 kvintal siena po hektaru, pa je po tom ovo kukuruzovo sieno stajalo 76.20 flor. Dočim u trgovini i najbolje kukuruzovo sieno jedva se plaća flor. 1.80 po kvintalu, te je po tom prava njegova vrijednost samo 55.80 flor., po tom se je imalo 20.40 flor. štete po hektaru.

38. U jednom mladom vinogradu, možda na stotinu loza usahlo mi po polak panja. Bili praktično bilo ostrugati ili sasjeći suho te namazati panjeve klakom. Imali drugo sredstvo u istu svrhu uporabljeno?

I. T. I. u B. (Hvar).

Sasjeći do zdrava i izgaditi sve što je posahlo, po svaki način je uputno, dočim mazanje vapnom nije toliko koristno, jer ako vapno kiša neizpere, kad se posuši okori se, popuca i otpadne U takovom slučaju hoće se maz, koji brani nastalu ranu od upliva vazdušnina, e da što brže i potpunije zaciele (zarašte). U tu svrhu rabi se voćarski maz, koji se pavi od $\frac{1}{2}$ kg. terpentinske smole, $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ žutoga voska i $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ amorjkove smole. Ako se pak nema pri ruci svi sredstava za ovakovi maz; napravi se izvrstni maz ako se umjesi tri diela izprane gnjile sa jednim dielom govedje balege.

B. Nova pitanja.

39. Jeli istina da se pri spravljanju modre galice za škropljenje, može rabiti soda mjesto vapna, i da je uspješnija, jer se brže suši? Ako je istina, kako se rabi i koliko se po sto stavlja u raztopini?

P. R. u V. (Šibenik).

40. Radi nestašice posudja ovamošnji seljani ubičavaju ukiseliti kupus ili u vinsku bačvu ili u badanj. Poslije vino, dotično mast zaudara po kupusu. Čim i na koji način se može takova sudja izliečiti?

M. P. u Z. (Zad. Kotar).

41. Na lozje na riedko zasadjeno, za škropljenja strcaljkom „Vermorl“ troši se utaman po zemlji mnogo raztopine modroga kamena. Imali načina kako da se obavi valjano škropljenje bez da se troši toliko raztopine?

M. K. T. u P. (Brač).

42. Jeli dosti prije cvatnje škropiti vinograde sa 1 kg. modroga kamena i 1 kg. zagašena vapna na hektolitar vode? Kad se ima obaviti prvo škropljenje?

M. K. T. u P. (Brač).

43. Koja je najbolja spravica za sumporavanje vinograda, koliko vrijedi i gdje se nabavlja?

M. K. T. u P. (Brač).

44. Molim vas, mogu li se uzdržati voćna stabla u trajnoj rodovitosti, osobito

pak takova stabla, koja periodično obilno ili preobilno rode? J. F. u V. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili prebrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Bošnjak M., vlas. — Bozelli knez Ugo, vlas. — Hrvatsko društvo u Vrbanju — Duboković vit. Niko, vel. — Grabovac O. J., žup. — Oman M., vel. — Brežinščak Irena, posj. — Zanki P., nadp.

Predplatili su predbroju do konca 1. polugodišta 1897.

P. N. gospoda: Kovačević N., vinotrž.

Podmirili su predbroju do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: M. r. P. Bačić, um. žup. — Bosanac S., pos. — Majcen D. r. J., odv. — Čikes pop J., žup. — Čović Plenković M. velep. — Lužaić D., uč. — Manier G., pos. Občina. — Sinj — Karaman D. r. S., odv. — Kalić A., pos. — Njerić Gogica I., pos. — Babić A., trg.

— V. g. Cerović M. — Sasvim je točno, kako vi tvrdite.

— V. g. Čikeš pop J. — Takodjer; a za brojeve, koji vam ne stižu redovito, valja odmah reklamovati.

— V. g. Mancier G. — Nebi se reklo, sudeć po pismu.

— V. g. Ivičić N. I. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „Duhau“ poslali smo vam.

— V. g. Katnić N. — Pisali smo vam, da smo 17 siečnja p. g. primili flor. 3, ali na podmiru godine 1894 a ne 1895.

— V. g. I. V. F. — Sućuraj — Na pitanja koja ne nose podpisa ne dajemo odgovora. S toga i vaša pitanja ostaju ne riješena.

— V. g. Kovačević N. — Glede ojedila, sredstva za hladjenje i Maligranova alkoholometra pisali smo vam izravno.

V. g. Dominiković V., rav. — Žao nam je, ali vas odgovor na pitanje 11 nije za javnost, jer iztiče navoda koji nisu u suglasju sa znanošću, i jer nije u skladu sa svrhom pitanja. Mi vjerujemo, da u Sriemu ima vinograda od 100 godina, ali to su iznimke, kako što u Siciliji ima nasada vinograda od domaćih loza, koji su od 15 godina i više zarazene filokserom i još uvijek žive i radjaju. Jedno znači proredjivanje suvišna lišća i mladica, a drugo zrači metodično i periodično kidanje ili zalamanje. I kidanje lišća od repe i perjanica od kukuruza, štetno je i te kako, a da se uvjerite o toj šteti napravite dva sravnajuća pokusa na istoj zemlji, pa će te opipati razliku u konačnom uspjehu.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), 11. izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Člische računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrat prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Travnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Travnja 1897.

NA OPREZ!

Drugom smo se prigodom bavili o velikoj pogibelji, koja ljetos prieti našim vinogradim od peronospore i nedaće, i naveli smo kako je ljetos ta pogibelj znatno veća, usljed obilnih kiša što su pale u jesen i preko zime, dapače mjestimice u proljeće. Posljedica toga je da ljetos imamo posve čestih i obilnih rosa, kako što ih još nismo nikad imali, i da se obnavljaju još uvijek guste magle, kako da smo u rujnu ili listopadu mjesecu.

To su sve činjenice, koja nam dokazuju, kako se ljetos zrak brzo i lako nasiti vodenim param, a to je moguće samo usljed velike vla-ge, koju sadrži zemlja, i koja izparuje za sva-kog toplog dana.

Doduše iz nekih mjesta čuju se tužbe, da je zemlja odveć tvrda na površini, pa da se velikom mukom obradjuje, i izražuju želju za kišom, e da omekša.

Zemlja je na površini tvrda, jer je sabita velikim i čestim kišam, pa svakom novom kišom, postala bi još tvrdja, a malo bi oblakšala obradjivanje.

Uz ljetošnje obstojnosti, i ako se nemamo nadati lošoj godini, imamo stat na oprezu proti tajnocvjetnim nametnicam, a osobito proti pe-ronospori i maći (nedaći), koje će se tim jače

pojaviti, čim bude vlažnije, i čim budemo ne-marniji.

Mora se pohvalno priznati, da se kod nas svudi shvaća pogibelj koja nam prieti, i da se bez razlike svi naši vinogradari živo zanimaju za škropljenje i sumporenje; ali su se u zadnje doba kod nekih počeli mutiti pojmovi, usljed česa su postali neodlučni.

Bud takova neodlučnost, može imati ko-bnih posljedica, cijenimo uputno reći koju o stvari.

U novije doba pojavilo se je toliko potr-kića po našoj zemlji, nudjajuć svakovrstne modre galice, sumpora, sode, azurina, strcaljka i sličnih stvari. Svaki od njih hvali svoju robu, kao najbolju, a kudi onu drugih, što pravi ne malo pometnje neukom narodu, koji težkom mukom stvara novac za potrebstine u obranu svojih vinograda.

I azurin i soda, i bakreni sumpor i sve slične stvari mogu biti dobre i izvrstne, kori-stue i brzo djelotne, ali je iskustvo od više godina, bez svakog prigovora dokazalo, da je raztopina modre galice najbolje sredstvo protiva peronospori, samo ako je pravodobno i pame-tno uporabljena, a da je sumporni cviet naj-bolje sredstvo protiva nedaći (maći, Osidium), ako se uporabi na suho i za vedra sunčana dana.

Mi s toga našim vinogradarim najtoplije

preporučamo, da se kane svih novotarija, a da se za peronosporu drže raztopine modre galice, u kojoj se ima prokušano sredstvo proti peronospori, ako se priredjuje u razmjeru od 1½ kilograma modre galice i 1½ kilograma svježeg zagošenog vapna, na 100 litara vode.

Ovo je sredstvo bez dvojbe uspješno, ako se rabi za suha vremena, i to prvi put kad je loza provalila pup, ili najkašnje kad su mladice za pedalj duge; a drugi put 20 do 30 dana kašnje, a treći put o Ivanju.

Mi dalje preporučamo, da se drže njima već poznatih strcaljka, biva Vermorelke, Bou-drilke i Austrija strcaljke, jer su te vrsti str-caljke prokušane da dobro rade, i jer je na istim lako izmijeniti i popraviti svaki onaj ko-mad, koji se za porabe izkvari. Isto im prepo-ručamo glede sumporenja. Svima je kod nas još živo u pameti, kako je otrag godina bila nedaća (oidium) gotovo poharala sve naše vi-nograde, i kako su oni spašeni revnim i ne-prestanim sumporenjem sumpornim cvietom.

Neka dakle i odslen naši vinogradari po-siplju loze sumpornim cvietom, kako što su ih dosad posipali, a neka se okone smjesa, koje im se dandanašnji nudjaju. Nećemo reći, da te smjese mogu biti djelotne, ali zašto ćemo ići kušati na svojoj koži nešto nova, kad imamo iskustva, da nam sumporni cviet izvrstno djeluje proti nedaći a raztopina modre galice i vapna proti peronospori?!

PODLISTAK.

KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 7).

449. Od šta sastoji mlieko?

Od vode, sirnine, tustila, mliečnoga sla-dora i rudnih tvari.

450. Koje okolnosti uplivaju na proizvod mlieka?

U prvom redu razvitak mliečne žliezde, pa dovodjenje hrane.

451. U koliko zavisi proizvod mlieku od raz-vitka mliečne žliezde?

Mlieko postaje raztvaranjem stanicâ mlie-čne žliezde, tako da se bjelanjkasta tvar žliez-dinih stanica raztapa i pretvara se u sastavine mlieka; i zato će proizvod mlieka biti toliko veći, koliko je veća mliečna žliezda i što je bolje razvijena sklonost, da se pri raztvaranju stanicâ može opet brzo iznova tvoriti.

Odtuda potiče, da pri potpuno jednaku

krmljenju jedna krava daje više druga manje mlieka, i da je mlieko stanovitih bagra (bagrâ s visočinâ) bogatije tustilom, od onoga drugih (bagrâ s nizočinâ), i takodjer, da su kolikoće mlieka odmah nakon oteljenja veće nego li kašnje, jer se u to doba najživlje sbiva pretva-ranje žliezdinih stanica u mlieko.

452. Koliko je to korisno znati?

Treba pomnjivo izbirati po bagri i svoj-stvima stoku koja će da služi za proizvodjanje mlieka i za razplod upotrebljavat samo takove glave koje se odlikuju velikom proizvodnjom mlieka. Pri kupnji treba se takodjer obzirati na razvitak mliečne žliezde (vimenâ) i svag-dano opredjeljivati kolikoće mlieka proizvedene od pojedinih glava, da se krave slabe pod mlie-kom mogu na vrijeme odstraniti.

I ako prinašanje hrane manje djeluje na proizvod mlieka, nego li razvijenost vimenâ, ipak ne valja omalovažavati ni upliva hrane. Pri oskudnijoj hrani proizvodi se više vodena-sto, dakle mlieko sa manjom sadržinom suhe tvari, nego obilnu krmljenju, a isto tako je ljeti pri zelenom krmljenju, koje je bogato dušikom, mlieko bogatije sadržinom nego li zimi.

453. Koja svojstva treba da ima krma za krave muzare?

Krma za krave muzare treba da je veoma bogata bjelancem, jer što više ima bjelanca, to brže se razvija novotvorenje vimenâ koje sa-

stoji od bjelanca. Naprotiv se ne smije davati prevelike kolikoće bezdušičnatih hraniva; raz-mjerje hraniva treba dakle da bude što je mo-guće uže, jer se inače sbiva taloženje mesa i tustila u tielu životinje, a tim se umanjuje proizvodnja mlieka. I povećano primanje vode djeluje protiv taloženja mesa i tustila i pospje-šuje proizvod mlieka.

Može se na svaku 500 $\frac{1}{2}$ težine žive stoke pri sadržini svagdanje krme od 12½–15 $\frac{1}{2}$ suhe tvari, da povisi sadržina bjelanca do 1½ $\frac{1}{2}$ uz od prilike 6½ $\frac{1}{2}$ ugljikovih hidrata i 0½ kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:5:4.

Tom krmnom pravilu odgovara hrana na dobru pašnjaku; pri krmljenju sa livadnim sienom srednje dobrote nuždan je dodatak bezdušičnatih sočnih krmiva, kao uljanih ko-mina, koji za djetelično sieno može da bude ponešto manji, ali treba da se poveća kad pri-vredni odnošaji zahtievaju naknadu jednog diela siena sa slamom; dobro će onda biti davati kao pomoćnu hranu i nešto korijenjačâ (Pit. 359); ima li se dropa na razpoloženje, onda može da bude i manji dodatak sočna krmiva. Opetovano se je koristnim pokazalo povećanje sadržine bjelanca u krmnoj smjesi neznatnim dodatoima brašna od mesa (Pit. 413).

Krave muzare koje su sklone taloženju mesa i tustila, najbolje se mogu utoviti i pro-dati mesaru, jer nigda nebi postale dobrim proizvoditeljicama mlieka. (Sliedi).

Isto vrijedi i radi sumporača. Sad ti nudjaju svakovrstnih sumporača, sa svih strana svijeta, pa kad si ju dva puta rabio, neznas onda što da s njom radiš; dočim mi znamo da su naše ručne limene sumporelke izvrstne, a da one Bogdanovića na viganj, daleko se bolje od onih „S. Rebo“ i od svih drugih, što nam preporučaju.

Dakle držimo se škrokljenja raztopinom modre galice, protiva peronospori, i posipanja sumpornim cvietom protiva nedaci, a kanimo se svih drugih novotarija, koje nam samo mute pojmove.

O uzgoju američanskih loza i raznim načinima navrćanja iste.

(piše J. B.)

I. Sjemenjem Američanskih loza.

Zakonom zabranjeno je posebnicima uvađanje ključeca i korenjaka američanskih loza, koje odole filokseri, u predjelima neokuženim, po tom neostaje drugo nego nabavljati sjeme američanskih loza, sijati ga, e da se iste uzgoje od sjemena.

Sjemenjem američanskih loza nemože se uvesti filoksera, jer se pečke ili špice razvijaju usred zrna u soku groždja, doklen filoksera nedopire, a lahko ga je razkužiti.

Najteža je stvar, a ipak najglavnija, nabava dobrog pravog i klicavog sjemena. Stoga se za nabavu sjemena valja obratiti dobrim, poznatim i sigurnim tvrdkama, koje jamče za vrst i klicavost sjemena.

Sjeme od američanskih loza za sjetvu hoće se:

- a) da je od zadnje jamatve, jer višegodišnje sjeme ne klića.
- b) da je zdravo i zdrolo i lake klicavosti.
- c) da mu je klicavost barem od 80%, t. j. da od svaku stotinu zrna klića njih najmanje 80.
- d) da sjeme ne potiče od dropa koji je prevorio na mastu, jer za vrienja izgubi klicavost.
- e) da sjeme nebude odveć posušeno, jer i odveć posušeno sjeme, nije klicavo.

Dok se dobije sjeme uputno je močiti ga za jedan dan vremena u vodi, pa ga površno prosušiti, a onda ga pomješati vlažnom pržinom, te sahraniti u konobi, u kojoj i zimi ima 10 do 12 °R. Ako je konoba zimi studena, onda se savjetuje zakopati u zemlju posudu sa sjemenjem, jer je u zemlji toplina znatno veća.

II. Postupanje pri sjetvi.

E da sjeme sjegurnije proklića, valja jedno 20 dana pred sjetvom ovlažiti pržinu kojom je sjeme bilo pomješano ili ga se pak za 3 do 4 dana moči u vodi.

Sjemenište valja duboko prekopati, i dobro pognojiti da zemlja bude posve rahla i prha. Najbolje doba sijanja američanskih loza jeste proljeće i to u doba od polovice ožujka do konca travnja. Sjeme američanskih loza sije se u redove u razmaku od 30 do 40 cm red od reda, a zrno od zrna na 8 do 10 cm razmaka u redovima; dočim se svako pojedino sjeme sadi barem 3 cm duboko.

U redomičnoj sjetvi laglje je plijevljenje i obradjivanje, a ako je smjese jednako duboko razsijano klića posve jednako. Zasijano sjeme u redove pokrije se mahovinom ili gnojem, e da se zemlja manje suši. Sjemenište treba često plieviti od korova i zalievati da mu neuzfali vlage, i prorahlivati površinu da voda, zrak i toplina lakše do sjemena dopiru.

Ako je sjeme zdravo i klicavo, i u sjemeništu neuzfali vlage, onda sjeme proklića za 14 dana ili najdalje za 3 nedjelje dana. Ako je sjeme za sjetve bilo presuho, i ako je u sjemeništu uzfalo vlage, onda sjeme ne klića prve godine. U takovom slučaju savjetno je pred zimu pokriti sjemenište gnojem ili slamom, e da sjeme ne prozebe, pa veći dio klicava sjemena proklića stopro druge godine. Kad u sjemeništu ne uzfali vlage, i kad se sjemenište često plievi i okopava onda sjemenjaci rastu bujno i preko ljeta uzrastu nešto ½ metra i više visoko. Da se jednogodišnji sjemenjaci uzduvaju od prozebe valja ih pokriti lišćem ili slamom, jer bud su im žile blizu površini zemlje, posve bi lako prozebli.

Na proljeće sljedeće godine, razsade se sjemenjaci na redje, da se jače razvijaju, i da u gustoci neokrčljave.

Za sjemenjake hoće se rahla i gnojna zemlja, e da nadju dostatno hrane i da se kroz nastavše ljeto bolje razvijaju.

Preko svega lieta valja razsadnik okopavati, plieviti od korova, a do potrebe i zalievati. Druge godine su sjemenjaci već toliko razvijeni da se mogu zasadi stalno na opredjeljeno im mjesto. Za sadnje valja pregledati svaki sjemenjak, i saditi samo takove sjemenjake koji su barem ¼ m. dugi i debeli kako jedna olavka. Za sadnje na stalno opredjeljeno mjesto valja ih nešto dublje zasadi i da žile dodju što dublje u zemlju radi prozebe.

Njegovanje sjemenjaka nastavi se tako dugo, dok odebljaju, da budu prikladni za navrćanje. Hoće se 5 do 6 godina neprestanog njegovanja sjemenjaka u razsadniku, dok postanu toliko debeli i čvrsti, da mogu služiti ili kao podloga za navrćanje, ili da se od njih režu debeli i sočni matraci prikladni za ključeece za dalje razplodjivanje. (Sliedi).

Kako se povećaje plodovitost voćnih stabala.

Stabla postanu ne plodna, ili ako je zemlja mršava i izjalovljena, ili ako odveć bujno tjeraju.

U prvom slučaju, t. j. u slučaju jalovosti zemlje, nema druge pomoći da obilnog gnojenja, i to dobrom vrsti gnojja, koji će zemlju obiskrbiti svim potrebitim hranivim za stablo. Kadšto zemlja oskudieva na jednom samom hranivu, u takovom slučaju valja zemlju potražiti, i obilno pognojiti onim hranivom, kojim oskudieva.

U drugom slučaju, ne radjaju stabla radi toga što odveć bujno tjeraju, ili bolje rečeno, što žile puno sokova i naglo tjeraju u grane. U takovom slučaju radja stablo, ako se to obilno tjeranje sokova iz žila u grane, naglo prekine.

U mnogim slučajevim dosti je perstenenje, i uzdužno izrezanje kore, ali kako se tim ozleđuje stabla, a te ozlede mogu da budu od ubitačnih posljedica za samo stablo, vole voćari priveživati grane željeznom žicom.

U tu svrhu još preko zime dok miruju sokovi odaberu se one grane, koje hoćemo da nam obilno rode, pa se tankom a čvrstom željeznom žicom 2 do 3 put obvijaju, a onda krajevi žice klištam pričvrste, tako da žica ostane čvrsta i nepomična. U ljetno doba, okolo Ivanja, posle nego li su stabla ocvala i zametnula plod razrieši se ovaj vez od željezne žice i odstrani se; e da zarez žice i oteklina podpuno zarastu.

Sljedeće godine opetuje se isti postupak na istim ili na drugim granama, ali na drugom mjestu, t. j. ili povrhu onog mjesta, gdje je bilo prije privežano ili izpod. Da za cvatnje neodpada cvieće preporuča se zaliti stablo sa 5 do 6 vidrica vode, koju se polije po žilama; a da plod neodpada razastre se nakon okopanja po zemlji slame, koja prieči da se od sunca žile ugriju.

Ljetna sjetva crljenog luka (kapule).

Malo je u običaju, ali je vrlo koristno sijanje kapule u ljetno doba, biva u lipnju i srpnju mjesecu, osobito, ako je za sjetve zemlja umjerenno vlažna, ili se preko ljeta može podpomagati zalievanjem; jer se onda do jeseni kapule prilično razvijaju, i dobrim su dielom izravno uporabive, ili služe kao glavice za uzgajanje zelene kapule u proljeću.

Ovakav način gojitbe je jeftiniji i unosniji, jer kapule ostanu u zemlji, te netreba u proljeće saditi novih glavica, jer ove tjeraju na novo da se kadšto izvadjene glavice i nemogu posaditi, kad ove već tjeraju.

U ljetno doba, nesmjje se sijati nego toliko kapule, koliko se znade, da će jeseni za zimsku porabu dozrijeti, ili toliko, koliko se znade, da se u travnju i svibnju može zelene kapule pctrošiti.

Od ovakvih kapula u jesen i proljeće ne izrabljuju se samo glavice, ali i sva zelina, koja je toliko obiljubljena sirova za začim, i kuhana u smjesi sa drugim zeljem.

U travnju ili svibnju, kad se pobere kapula, može se ista zemlja odmah drugom povrćinom zasijati.

Ljetna kapula sije na zemlji koja se je pobrala ločika (salata) ili koraba ili grašak.

Sjeme može se zasijati u redove i omašno, a po sjetvi zagazi se malo zemlja, e da se sjeme zemlji priljubi, i zalieva se obilno sve dotlen, dok sjeme proklića.

Bolja je redomična sjetva od omašne, jer nam omogućuje da jeseni zagrnmemo onu kapulu, koja nije ozdrela i ostaje u zemlji, e da ju obranimo od prozebe.

Za kapulu najbolji je gnoj čadja, koja se odmah po sjetvi ili u jeseni razaspe po zemlji.

Na što je paziti za priredjivanja mješanca gnojja.

1. Otpadke opredjeljene za mješanac gnojja nevalja sakupljati na velike stogove, jer onda osoka, kojom se polievaju, nemože da kroz vas stog prođe i da sve djelove promoči.

2. Pri naslaganju otpadaka na stogove, valja nastojati da se dostatno miešaju, tako da tvrdi otpadeć dodju odmah do mekih, dugih do kratkih, itd.

3. Stogove otpadaka za mješanac valja redovito polievati osokom, e da se teško raztrošivi i topivi djelovi, što mogu prije raztroše i raztope.

4. Ako se za mješanac rabe otpadci teško raztrošivi, kao korov, zeline, zemlja i slični, onda trebue barem godinu dana baratanja, da se podpuno raztroše i izpremješaju.

5. Raztvorbu otpadaka pospješuje se prekopavanjem, stoga valja mješanac u godini barem 2 do 3 puta prekopati tim izim što se pojedine vrsti otpadaka dobro izpremješaju, pristup zraka znatno podpomože raztvorbu.

6. Kad počme vrienje mješanca valja ga posipati superfosfatovom sadrom, tim se prieči izhlapljivanje čipavca, odnosno gubitak dušičnih sastavina mješanca. I. G.

Koliku studen mogu podnieti pčele?

Opetovanim kušnjam došao je plemić Rauschenfels do osvjeđenja, da pčele i pčelanje leglo izvadjeno iz košnice i izloženo na vazduhu prozebe već pri ništici topline, kroz jedan sat vremena.

Leglo od pčela izvadjeno iz košnice, i izloženo postepenom opadanju topline, pri 5 stupnjeva topline nad ništicom prestane jesti, ukoči se i pogine. Ako se smrznuto leglo nakon 2 do 3 sata nakon što je prozeblo povraiti opet u toplinu, daje ponovno znakova života, ali ipak dobrim dielom pogine. Isti se učinak događa s jajascim pčela, kad smrznju.

Iz ovih se kušnja lade praktična zaključiti: Naglo ali kratko trajno smrzanje pčela i legla, nehudi pčelam, te se po tom i za ljute zime može raditi u ulištu, samo što ta radja mora da je brza i kratkotrajna. Nije dosljedno poništo opravdana tvrdnja, da se ulišta zimi i rano u proljeće nesmjedu otvarati.

Najčešće prozebu pčele, kad nakon liepog toplog dana, naglo zahladi u noći, osobito kada su ulišta izložena suncu, a nisu dostatno zaštrta.

I velika vlaga u ulištu olakoćuje prozebu, valja s toga nastojati, da se voda od kiša nebude mogla poništo ciediti u ulišta, te da izvanjska vlaga nepromoči ulišta. D. B.

Upliv dubokog kopanja na plodovitost vinograda.

Profesor Ravizza jedan od najboljih talijanskih vinogradara, preporuča u *Sicilia Vinicola* duboko kopanje vinograda, kao najsigurnije sredstvo za povećanje rodovitosti.

On je u pitanju izveo više kušnja, i kod svih tih kušnja postupao je uvijek tako, da je jedan te isti vinograd razdielio na dva jednake polovice, pa je jednu polovicu činio dobro prekopati, a drugu je obilno pognojio.

Za gnojenje polovice vinograda rabio je 3 kvintala kiške salitrovine po hektaru i 6 kvintala superfosfata. Ali na toj zagnjenoj polovici vinograda nije dao obaviti razgrćanje i kopanje, kako što obično. Drugu polovicu vinograda, biva onu, koju nije zagnojio činio je dobro i duboko kopati i prekopavati.

Nastajuće jamatve rodila je uvijek obilnije ona polovica vinograda duboko kopana, nego li ona obilno pognojena.

Iz ovog se jasno razabire, da je koristnije

dobro i duboko obradivanje, negoli gnojenje uz slabo obradivanje.

Ako se pak spoji duboko obradivanje sa obilnim gnojenjem, onda će, što je sasvim naravno, biti uspjesi mnogo veći.

Prekopavanje vinograda u kasno proljeće i ljeti, u svrhu da se s jedne strane unište trave, a s druge strane da se prorahli zemlja, puno pomaže i povećaje rodovitost vinograda.

Pravila za tocilj.

U svakoj težačkoj knđi potrebit je tocilj za oštrenje i brusenje raznog orudja, a osobito noževa, kosirača, vinorazaca, tesla i sjekira. Pa je dobro da se znade, kojih se je pravila držati, a da se tocilj što duže dobro uzdrži.

1. Nakon što se je nešto nabrusilo nevalja ostaviti brus (kamen) svojim dolujim dielom u vodi, jer na tom dielu postane mekši, pa se tu prije iztroši, usljed česa izgubi svoj okružni oblik.

2. Kamen valja držati posve suh, jer onda čuva svoju tvrdoću, a voda potrebna za doba brusenja, bolje je da pada na brus iz jedne poviše stojeće posude.

3. Dok kamen postane nepravilan, valja ga izlešati, da postane opet okrugao, jer se samo na okruglom kamenu brusi lako i jednako.

4. Orudje, koje se ima brusiti hoće se, da je posve čisto, a osobito da je čisto od tustih i uljastih stvari, jer se tuste i uljaste stvari hvataju kamena začepu mu puči, i razruju ga u njegovom sastavu.

5. Jednako i pravilno iztesan brus, mora da je svudi jednako težak, e da se jednako vrti; ako to nije slučaj, onda valja manje težku stranu obteretiti komadićim olova.

6. Samo se onda brusi dobro ako je tocilj dobro pričvršćen u svojoj osi, i ako su posteljice u kojima leži os jednake, da os ne pleše desno i lievo.

Koje su vrsti zemalja prikladne za gnojenje superfosfatom?

Gnjilače i ilovače, ako nisu odveć vlažne, jesu najprikladnije za gnojenje superfosfatom, jer su superfosfatom na takovim zemljama od najbržeg i najjačeg učinka. Ilovače i gnjilače, koje sadrže mnogo željeza manje su prikladne za gnojenje superfosfatom.

Superfosfati se takodjer mogu uporabljati na sve druge vrsti zemalja, dapače i na pržinače i na tresetaste zemlje, jer su kušnje zadnjih godina provedene, dokazale da je učinak superfosfata i na takovim zemljama bio najpovoljniji. Na pržinačama i tresetnim zemljama je učinak superfosfata, tim bolji, čim one sadrže više vapna; a na ilovačama i gnjilačama, koja sadrže puno gvoždja, i odveć su vlažne, tim je veći učinak superfosfata, čim te zemlje obilnije gnoje vapnom ili laporom.

Učinak superfosfata na gnjilačama i ilovačama povećaje se znatno dubokim oranjem i gojitbom okopavina.

D. M. U.

Utamanjivanje tekutih u golubinja-cim. Vrlo često neuspjevaju golubi, za čije su mlade, neki i odveć lakomi, jer ih izmore tekuti i druga gamad, koja se u golubinjacim posve brojno i brzo razplodjuje. Za utamanjivanje tekutih u golubinjacim, gori se sumpor e da ih sumporita kiselina zaduši, ili se izpraši živoga vapna u prahu. Ali ova sredstva nisu uvijek uspješna; bolje je ako se razmuti vapno u vodi, da se dobije vapneno mlieko, u kojemu se raztopi nešto mazavog sapuna. Ako se ovim izmaže golubinjak, nestane tekutih i druge gamadi.

Uporaba obranoga mlieka je raznovrstna napram, kolikoće mlieka, kojom se raspolaze, i napram običajim okolišnog pučanstva. Gdje se rado jedu mršavi siri, škuta, mišni sir i slična, tu se obrano mlieko izrabljuje za pra-

vljenje takovih vrstih sira, inače se obrano mlieko rabi ili za tovljenje svinja ili za tovljenje teladi. Tovljenje teladi obranim mliekom izplaća se dobro samo onda, ako se je u blizini gradova, gdje se dobro unovčuje teletina.

Crljeno mastilo za rubeninu. Mnogi ljube crljene oznake na rubenini, jer se laglje vide, i jer su trajnije. Takovo se crljeno mastilo za rubeninu priredjuje, ako se uzme jedan dio zelene galice (zelenog vitriola) u prah smrvljene i pomješa sa jednakom kolikoćom cinobera; onda se sve to dobro umješa lanenim uljem, pa onda prociedi na čistu platnenu krpu, i rabi kao crnilo. Pošto je ovakovo mastilo odveć gusto, hoće se pero široka vrha, da lako piše, ali se mjesto pera, mnogo laglje za utiskanje oznaka, rabe pečati.

Rano opadanje lišća, opaža se vrlo često na mnogom plodonosnom grmlju, a osobito na groždjicu i sličnim. To opadanje lišća potiče obično od hrdje, koja lišće okužuje. Ta se bolest lieči, ako se sve oboljelo lišće sa mladica pokida i izgori, ako se zemlja oko grmova duboko prekopa i ostavi preko zime razkopana; ako se lišće škropi raztopinom modre galice (2 kg. modre galice i 2 kg. vapna na hektolitar vode), i ako se ovo škropljenje opetuje barem tri puta na razmak od 15 dana; i ako se u proljeće dobro pognojiti, da se grmovi okriepu.

Razplodjivanje Pelargonium-a. Pelargoniji broje se u najobljubljenije vrsti cvieća, i to ili radi njihova krasna cvieća, ili radi njihova svakovrstno šarena lišća. Najviše su obljubljene engleške vrsti, takozvani *Pelargonium Odier*. Ali se čuje obća tužba, da se takovi pelargoniumi vrlo teško razplodjivaju, po gotovo, da se vrlo teško razplodjivaju sadjenicam. Dobro je stoga da se znade, kako englezi razplodjivaju svoje toli obljubljene *Odier Pelargoniume*. Dok pelargonium ocvate, izvadi se pomnjom iz lonca sa svom zemljom, onda se zemlja, osobito sa gornjeg diela odstrani, tako da deblji dielovi žila ostanu goli. Sad se ostrim nožem odrežu sve deblje žile, i zasađi se svaki komad za sebe u posebni lonac u dobroj zemlji. Ove komade žila zasađi se poput sadjenica, na takav način, da deblji kraj žile, na kojem je rana od rezanja, ostane izvan zemlje. Lonci za sadnju žila sadjenica izpune se prhom zemljom, koju se priredi od jednakih djelova zemlje vriesače, pržine i zemlje iz kljajlišta. Kad se je sadnja obavila, zaliju se lonci i smjeste se, na sjenastu mjestu, gdje ostanu doklen protjeraju mladice. Nakon 14 dana, od sadnje računajuć, izvale mladice, pa se onda lonci prenesu na zračnom mjestu, i zalievaju se prama potrebi. Od svakog komada žile, protjera po više mladica; kad se te mladice dobrano ojačaju adrežu se sve slabije, a ostavi se najjača, pa se ove sadjenice od žila razsadi u veće lonce ali tako, da gonji deblji dio žile, ostane sasvim pod zemljom, tako da i mjesto nametka, odklen je protjerala mladica bude pod zemljom, i ako samo malo.

Prvo škropljenje i sumporenje vinograda, skorom je svudi obavljeno, i dobrim uspjehom, jer kiše nisu stvari zanovetale.

Hrvatska zemaljska vlada kani popraviti i preinačiti vinogradarski red napram današnjim odnošajim. Važnijih će promjena biti u poglavju o opredielivanju jamatve.

Austrijanskim konzulom i Chicago imenovan je D.r M. vit. Proskowetz. Ovo imenovanje je radi toga spomena vrijedno, što je D.r Proskowetz izučeni gospodar i zvanjem gospodar, pa je kako se kaže baš za to imenovan konzulom, da proučava gospodarstvene odnose onih predjela, i za koliko mogu biti za nas koristni, o istim izvješuje.

Viesti o poljskim usjevima dosti su povoljne. Osobito liepo obećaje pšenica ozima. Jarine su redovito prokljale, ali su znatno zaostale u razvoju. Kukuruz se sije na vas mah, u mjestimice je i proklicao. Težaci se još boje slane, jer da je naglo ugrijalo, a da su noći vedre

Sastanak austrijanskih gospodara odgodjen je na jesen.

Na sastanku predstojnika gospodarskih pokušajnih postaja u Beču preporučio je ministar poljodjelstva Ledebur, da se stručnjaci pokušajnih postaja sporazumne o načinim pravljenja analiza, e da sve stacije rabe isti postupak pri analizam istih stvari.

Dne 4 svibnja t. g. otvara se u Beču međunarodna izložba gospodarskih strojeva, na kojoj će osobiti odbor nakon kušnja procijeniti i naznačiti vrijednost svih novih izuma.

U Cislajtanijskoj je bilo prebrojeno 188,524 gostiona i svratišta (hotela) i 25,726 rakijašnica; po tom na svaku 122 stanovnika otpada jedna gostiona, a na svaku 893 stanovnika otpada jedna rakijašnica.

Od 17 do 29 svibnja t. g. obdržavati će se kod gospodarsko kemične pokušajne postaje u Splitu teoretično praktični tečaj za konobare. Za ovaj tečaj raspisano je 20 stipendija od 20 do 25 fiorina svaka. Prijave za pohadjanje ovog tečaja valja upraviti namjestništvu u Zadru preko gospodarsko kemične pokušajne postaje u Splitu. Imadu prednost oni koje se prije prijave, i dokažu, da su navršili 20 godina, da su izučili pučku školu, i da se bave konobarstvom za svoj ili za tuđi račun.

Iz izvještaja austrijskog konzulata na Malti razabire se, da je 1896 godine uvedeno iz Dalmacije na Maltu 1440 goveda i 200 ovaca.

Na 10 pr. ožnjka preminuo je Otočcu Vinko Dračar, nadšumar. On je bio jedan od prvi dalmatinaca, koji je izačio više šumarske nauke na visokoj zemljodjelskoj školi u Beču.

U Amilly u franczkoj zasnovao je Rafo Mignet tvornica za proizvodjanje masla iz kosovih orasa. Maslo je posve slično pravom maslu, a može da ga napravi do 200 kg. na dan.

Najveće gojilište peradi na svijetu jeste ono u Little Compton u Sjevernoj Americi. Iz tog gojilišta, kojemu je vlasnik Mr. Wirbur izvaža se svake godine 150,000 tuceta jaja. Gojilište ovo je razdieljeno u 100 velikih kokošnjaka a u svakom od tih 100 kokošnjaka žive i goji se 40 kokoših, te ima po tom u sve 4000 kokoših. Jaja se sakupljaju poslije podne, a kokoši se dva puta na dan hrane.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

39. Jeli istina da se pri spravljanju modre galice za škropljenje, može rabiti soda mjesto vapna, i da je uspješnija, jer se brže suši? Ako je istina, kako se rabi i koliko se po sto stavlja u raztopini?

P. R. u V. (Šibenik).

Ako u raztopinu modre galice (bakrova sulfata) ulijemo raztopinu sode (natrijeva karbonata), dobivamo natrijev sulfat i bakrov¹ hidrokarbonat, tvar liepivu, koja se veoma dobro hvata lišća i koja je djelotna proti trusju peronospori. Soda se stoga može rabiti mjesto vapna, a i rabi se obično u sliedećem razmjeru: U deset litara vode raztope se 2 kg. modre galice, a u drugih deset litara vode 3 kg. sode; raztopina sode ulije se u raztopinu galice, pa se ovoj smjesi pridoda 80 litara vode. U redovitim okolnostima treba loze polievati do tri puta, a u iznimnim okolnostima i više. Mnijenja se razilaze u pogledu uspješnijeg djelovanja jedne ili druge smjese, a to naravno zavisi od toga: kako, kada i gdje su se kušnje izvajale i kako je tko došao do zaključka, ali se nedvojbeno može utvrditi, da toliko smjesa sa vapnom, koliko ona sa sodom mogu dati najbolji uspjeh samo onda ako su se razumno i marljivo upotrebljavale. Razlike može da bude u trošku, a i to prama okolnostima. L.

40. Radi nestašice posudja ovamošnji seljani ubičavaju ukiseliti kupus ili u vinsku bačvu ili u badanj. Poslije vino, dotično mast zaudara po kupusu. Čim i na koji način se možu takova sudja izliječiti?

M. P. u Z. (Zad. Kotar).

I najgore sudje, dade se posve izliječiti parom; ali tamošnji seljaci nemogu, da imaju pare na raspoloženje za izpiranje bačava i badnjeva vam da ih donesu u Zadru. Neka stoga opetovano put izpiru to posudje vrelom lukšijom ili vrelom vodom; neka ga naliju posve vodom, pa neka ga drže puna vodom za 6 do 8 dana zasebice, pa onda otoče i opet naliju, i tu sadnju toliko put opetuju, dok nestane vonja po kiselu kupusu. Ali pošto se tu sadi o malom posudju, kad se uzmu u račun troškovi razadnivanja i zadnivanja, te izpiranja vodom i lukšijom, uviditi će te, da bi tamošnji seljaci puno manje trošili, kad bi si za kiseljenje kupusa kupili osobito posudje, tim više što se kupus može kiseliti o kojemudrago drvenu posudu, a bačve i badnjevi, od bukova drva, koji se sad za kiseljenje kupusa puno rabe, posve su jeftini.

41. Na lozje na riedko zasadjeno, za škropljenja strcaljkom „Vermorel“ troši se utaman po zemlji mnogo raztopine modroga kamena. Imali načina kako da se obavi valjano škropljenje bez da se troši toliko raztopine?

M. K. T. u P. (Brač).

Veće ili manje trošenje raztopine modre galice za škropljenje zavisi od vrsti razsipala na vršku mjedene cievi i od vještine onoga koji škropi. Razsipalom, koji izravno i sklopljeno baca troši se manje raztopine modre galice, ali se i znatno manje posla obavlja. U ostalom, i ako se za prvog škropljenja i razlije nešto raztopine modre galice po zemlji, to se nemože računati sasvim izgubljeno, jer i na zemlji, osobito ako imade suhog lišća, ima trusja od peronospori, koje usljed raztopine ostane ne djelotna.

42. Jeli dosti prije cvatnje škropiti vinograde sa 1 kg. modroga kamena i 1 kg. zagašena vapna na hektolitar vode? Kad se ima obaviti prvo škropljenje?

M. K. T. u P. (Brač).

Dostatna je proti peronospori i raztopina od 1 kg. modre galice i 1 kg. zagašenog vapna u 100 litara vode, jer i posve neznatna koli-

koća modroga kamena ubije trusje peronospori; ali se za veću sigurnost rabi jača raztopina; i to ili 1½ kg. modre galice i 1½ kg. zagašenog vapna ili 2 kg. modre galice i 2 kg. zagašenog vapna na 100 litara vode. Po najnovijem iskustvu stečenom imalo bi se prvi put škropiti nešto prije nego li pup provali, jer je dokazano, da se vrlo često okuži loza peronosporom baš u pupu. U francuzkoj škrope prvi put ili čas prije nego li pup izvali, ili baš kad izvali, ali prvim škropljenjem ne kasne nikad, te su mladice od 3 do 4 prsta dužine već poštropljene.

43. Koja je najbolja spravica za sumporavanje vinograda, koliko vriedi i gdje se nabavlja?

M. K. T. u P. (Brač).

Dobre, vrlo praktične i čvrsto građene spravice za sumporavanje loza jestu one Bogdanovića. Pravi ih na veliko Ante Bogdanović, limar u Staromgradu, a ciena im je f. 3 novč. 50. Već su u porabi od toliko godina, a u praksi se je dokazalo, da su bolje, trajnije i jeftinije i od francuzkih i od sumporača Don Rebo, i od svih drugih što nam iz dvora za skupe novce nudjaju.

44. Molim vas, mogu li se uzdržati voćna stabla u trajnoj rodovitosti, osobito pak takova stabla koja periodično obilno ili precobilno rode?

J. F. u V. (Hrvatska).

Voćna stabla mogu se držati u trajnoj rodovitosti, pa da u nekim godinama preobilno rode, samo ako im se posveti dostatno pomnje i njega. Ako se nakon plodne godine stabla sama sebi prepuste, sasvim je naravski, da neće na brzo moći opet obilno roditi; jer kad je u plodu iztrošilo zališnu hranu, ako mu se ista ne povрати, neće moći roditi. Nepravilno rodjanje voćnih stabala preprieči se, ako se stablo pomladi nakon što obilno rodilo. U tu svrhu pokrate im se grane i mladice i sve staro drvo, koje se je s obilnog ploda iztrošilo, i obilno se pognoje, takovim gnojem čihova hrana počela mogu žile lako usrkati, jer bez hrane i sokova, nemogu se nasesti plodonosni pupovi, niti se može razviti i dozrijeti plod. Čišćenje i pomladivanje voćnih stabala valja izvesti pomnjom, a onoj koji se u takovu poslu ne razumi, red je da ga povjeri vještu voćaru. Gnoj za takova stabla hoće se da je sočan i zdravica okoristi, i da dodje u izravni doticaj sa dublje i stojećim žilam. Umjetna gnojiva nevalja razsipati na površinu, nego ih je sipati u duboke luknje, koje se kolcem napravi pokraj žila. Ako dakle budemo stablo redovito pomladjivali i gnojili, moći ćemo od njega izčekivati svake godine dosti ploda.

B. Nova pitanja.

45. Ima već nekoliko godina, da mi u vrtu loše uspeva povrće, premda ga prilično dobro gnojim; molim vas što je tomu uzrok i kako da se pomognem?

I. S. u V. (Split).

46. Trgovci ljube žuto vino, koje je posve bijelo, ili se prelieva zelenkasto, dočim su naše žutine ili izrazito žute, ili suro žute. Molim vas, imali način, kojim se žutini može dati boja, kako ju trgovci traže?

A. F. u P. (Istra).

47. Ima li sredstvo i način kojim gošpodar bez velika troška može povisiti, kolikoća dušika u zemlji?

L. M. u K. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojci.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Filipec Ante, posj. — Pavlinović D. Tode, žup. — Snidaršić Jos., kan. — Bogdan vit B. — Miloslavić Ante — Sikirić D. Niko, žup. — Bandur Marin, pos. — Galzigna T. Ivan, uč. — Kr. Gospodarsko i šumarsko učilište - Križevac — Klaić Marko, posj. — Križ Fr. Ser., velep. — Obradović Ivan, posj. — Radočaj Valentin, ž. — Rieger Ante, žup. — Vidmar Šimun, posj.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Kirinčić D. Ante, kap. — Mendjušić Niko, pos. — Zuliani Petar, savj. — Tripalo D. Ante, posj. — Fabijanić pl. N. — Rubeša Frano, uč. — Gjurgjević M. Jero, uč. — Občina - Makarska — Papi Marin, pos. — Plazonić J. Ivan — Popović Simo, voj. — Sisarić O. Vicko, žup. — Sabioncello M. — Šarić Mate, posj. — Vuković Radenčić Niko, pos. — Zlendić Vjek, posj.

— Sl. Pučka škola u Trojstvu — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja t. g. 1897.

— V. g. D. r. Neumann — A vaša do konca travnja. Ispunili smo vam želju.

— V. g. Peraković Janko — Točno je kako vi pišete. Dne 5 siečnja g. 1896 primili smo od D. r. B. f. 5, i uknjižili ih na podmiru predbrojbu do konca kolovoza 1896. Ova 3 f. podmiruju vašu predbrojbu do konca kolovoza t. g. 1897.

— V. g. Rieger A. ž. — Izpravili smo.

— V. g. Galzigna Ivan T. — Najbolja ručna knjiga na hrvatskom jeziku, za vaše potrebe jeste „Gospodarstvo i Ratarstvo“, što je izdala pred nekoliko godina zem. Vlada u Zagrebu. Knjigu možete nabaviti kod zagrebačkih knjižara ili kod zem. Vlade u Zagrebu, odjel za unutarnje poslove. Ciena joj je fior. 2.

— V. g. Marač A. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam

— V. g. Martinac Miloš — I vami knjižicu „Duhau“.

— V. g. Bonetti N. lječ. — Vami smo takodjer odposlali knjižicu „Duhau“.

— Sl. Sveučilišna Biblioteka - Zagreb — Zatraženi br. 4 i 5 od t. g. i sve ostale brojeve do broja 8 poslali smo vam.

— V. g. F. R. - Korčula - Pisali smo vam glede ojačavanja kvasine. Molimo nastavak.

— V. g. Ružić G. — Tražili smo, ali nismo mogli naći onaj naputak.

— V. g. Mudrović ud. J. — Pisali smo vam o načinim razplodjivanju jagoda i ljubica

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih viuskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se trauko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Svibnja 1897.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Svibnja 1897.

O znanju i usposobljenju stru- kovnih učitelja ratarskih tečaja.

Dotakli smo se ovog pitanja, jer doznaje-
mo, da od natjecatelja na mjesto strukovnog
učitelja na ratarskom tečaju u Šibeniku, nije-
dan nema propisano predtečno znanje, ni stru-
kovno usposobljenje, a da se svi nadaju biti ime-
novani, temeljujuć svoje nade po svoj prilici
na prvoj stavci članka 1 zakona 6 ožujka 1887
glede posebnih naukovnih tečaja sdruženih sa
građanskim ili pučkim učionam.

Spomenuti zakon uređuje pravne odno-
šaje strukovnih učitelja u obće; obzirom i na
one strukovne učitelje, koji su na kameno te-
sarskim, brodograditeljskim kosaračkim, drvo-
rezbarskim, ribarskim tečajim itd., a za koje
nema zakonom propisanih predtečnih strukovnih
nauka, ni usposobljena.

Za one pak predmete za koje je zakonom
propisano predtečno znanje i usposobljenje isti
I članak gorispomenutog zakona opredjeljuje.

„Kao stalni učitelji pri pomenutim pose-
bnim tečajima za predmete koji nijesu obvezni
„kod javnih pučkih učiona, mogu biti imeno-
vane samo one osobe:

„a) koje dokazuju da imaju posebno uspo-
sobljenje za dotični strukovnjački predmet, ili
„da su dobile oprost od istog, u smislu § 38
„točke II zakona 2 svibnja 1883“.

Blagodati II točke § 38 protežu se samo
na one strukovne učitelje, za čije predmete
zakon ne prepisuje predtečnih nauka i usposo-
bljenje, ali ne na učitelje poljodjelstva, jer po-
ljodjelska nauka je već davno sustavno orga-

nizovana, i obстоје točai propisi, koli glede
nauka, toli g'ede izpita u poobljenje.

A da se je u pitanju predtečnog znanja i
usposobljenja strukovnih učitelja ratarskih te-
čaja na čistu, navesti ćemo glavnije točke usta-
nova u predmetu.

Naredba ministarstva za poljodjelstvo u
dogovoru sa ministarstvom bogoštovja i nastave
od 28 veljače 1879 odnoseća na obdržavanje
izpita usposobljenja za mjesta učitelje poljo-
djelstva na ratarnicam i srednjim gospodarskim
školam, itd. ustanovljuje u:

§ 2. Kandidat, koji hoće da bude prepu-
šten izpitu, mora početkom semestra upraviti
svoju molbu ministarstvu za poljodjelstvo, i
istoj priložiti pismeni opis svojeg prvašnjeg
zanimanja, u kojem mora osobito iztaknuti te-
čaj svoje naobrazbe, i smier svojih nauka.

Molbi valja priložiti sljedeće svjedočbe:

a) Za izpite usposobljenja za ratarnice.

Dokaz predtečnog znanja stečena na jednoj
nižoj gimnaziji, nižoj realci ili nižoj realnoj
gimnaziji; dokaz da je izučio jednu srednju
gospodarsku školu, koja je kao takova priznata
od c. k. ministarstva za poljodjelstvo; ili da je
najmanje za šest semestara pohađao kao iz-
vanredni slušatelj gospodarske nauke na c. k.
visokoj školi za zemljodjelstvo u Beču; napo-
kon, a ovo u svakom slučaju, da se je barem
dvi godine dana praktično vježbao na jednom
imanju.

§ 3. Predmet izpitivanja za učitelje go-
spodarstva na ratarnicam jeste: sva gospodarska
nauka, u onom obsegu i sadržini, kako se ovaj
predmet redovito i postepeno podučava na sre-

dnjim gospodarskim školam, dakle uključivo sa
zemljoznanstvom, obćim i posebnim biljarstvom,
obćim i posebnim živinogojstvom (obe ove nau-
ke na fiziološkom temelju), te uprava imanja
i taksacija; a pri tom valja svagda paziti dali
kandidat shvaća porabu nauke na praktične
slučajeve.

§ 4. Izpiti su djelomično pismeni, a dje-
lomično ustmeni.

§ 6. Klauzurnim izpitim mora biti doka-
zano, koliko dotični kandidat raspolaže svojim
znanjem, bez pomoćnih sredstava. Predmet
obih klauzurnih radnja, koje se imadu obaviti
u dva razna dana, i za svaku od kojih nesme
se uložiti više od 8 sati vremena, birat će se
tako, da se jedna radnja bude odnašala na
strukovnu stranu predmeta, a druga na didati-
čnu i metodičnu stranu predmeta.

§ 7. Ustmeni izpit ima se najprije odna-
šati na one predmete, s kojima se je kandidat
bavio za klauzurnih radnja; e da se tim nači-
nom do potrebe u podpune pismeni izpiti, a onda
na više glavnih odjela cjelokupne gospodarske
struke; mora se napokon stvoriti sud o didati-
čnoj sposobnosti kandidata.

§ 8. Zaključuju se izpiti ustmenim preda-
vanjem, koje traje popriliči, $\frac{1}{2}$ sata vremena;
a za predavanje odabrat će se onaj isti pred-
met, kojim se je bavio kandidat u prvoj klau-
zurnoj radnji.

Mjesta dakle strukovnih učitelja na ratar-
skim tečajim, mogu da budu podijeljena samo
takovim osobam, koje su izučile jednu srednju
gospodarsku školu ili kakav srednji poljodjelski
zavod, kao n. p. Gospodarsko učilište u Kri-
ževcih, u Meidlingu, u Toboru, u Gorici, ili

PODLISTAK. KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemičnog pokusa u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo
F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 8).

454. Jeli kolikoća rudnih hraniva što se da-
vaju kravam muzaram u hrani dostatna za nji-
hovu potrebu?

Kravo muzare izdavaju doisto posve zla-
menitu kolikoću fosforne kiseline, vapna i pe-
pelike u svagdano proizvedenom mličku, ali su
ipak zato dostatne one kolikoće koje su sadr-
žane u hrani. Samo pri pojačem odhranjivanju
slamom, plievom i korienjačama ili iz njih do-
bivenim zaostacima može se, pri oskudici
vapna u tim rastlinama, da ukaže nedostatak
vapna, pa se u tom slučaju preporuča dodatak
zar u obliku izprane krede.

Vazda je pak koristan dodatak kuhinjske
soli (15-20 g na glavu), jer se tim povećava
slast krme, a osjem toga potiče se stoka na
primanje većih kolikoća vode, kojom se olako-
ćnje izlučivanje mlika (Pit. 453).

455. Što se ima da kaže ob odhranjivanju
mladih životinja u prvo doba što nakon se izlegu?

U najprve dane nakon što se izlegu treba
mlade životinje da svakako primaju mlieko
vlastite matere, a što god može to za dulje da
potraje, to bolje je za njihovo dobro zdravlje.
Osjem toga je od velike zlamenitosti, da se
prelaz od maternijeg mlika na drugu krmu koja
će zauzimati veći objam izvršuje posve malo a
malo, jer inače može lako nastati nazadak u
tjelesnoj težini životinja.

456. Na koji način treba da se izvadja taj
prelaz kod teladi?

Najprije se jedan dio mlika nadomjesti
stučenim i skuhanim lanenim sjemenom, kašnje
uljanim kominama, kao što kokosovim i komi-
nama od paomove sróike, nastavljenim odbija-
njem od mliečnog krmljenja (sisanja) dodaje se
ječmene zobene i graškove krupice, pa i sla-
dove klice dobra su krma za telad, te se od

njih može davati, polagano povećavajuć obroke,
do 2 kg. Počamši od trećeg mjeseca daje im se
posve uslastna, dobra livadna siena, da se ži-
votinje nauče suhoj krmi. U doba od tri mje-
seca može se mliekovita hrana posve da izo-
stavi i da se pruža tada do 15 k. siena uz pljevu
i dobro na tanko stučenu repu, a uz to ječmenu
i zobenu krpicu i ponešto uljanih komina.
Nakon šest mjeseci obustavlja se malo a malo
dodavanje krupice, na čije mjesto dolaze ko-
rienjače; i tako se polagano prelazi k omašni-
joj dušikom oskudnijoj krmi. Nego se najlašnje
može da izvadja odbijanje teladi od mliečne
hrane, kad se ima prigode, da se skupa sa
svježe izvidanim kravama izvode na dobar pa-
šnjak. Wolff navodi za rastuće bikove sljedeća
krma pravila za 500 kg. životne težine:

2-3 mjeseci (75 kg. težki): 11-75 kg. suhe tvari
sa 2 kg. bjelanca, 6-90 kg. ugljikovih hidrata,
1 kg. tustila. — Razmjere hraniva 1:4:7.

3-6 mjeseci (150 kg. težki): 125 kg. suhe tvari
sa 1-4—1-8 kg. bjelanca, 7-75 kg. ugljikovih
hidrata, 0-5 kg. tustila. — Razmjerje hraniva
1:5:7—4-4.

6-12 mjeseci (250 kg. težki): 125 kg. suhe

vinarsko voćarsko učilište u Klosterneuburgu, u S. Michele itd.; ali oni koji su izučili samo jednu ratarnicu, jedan ratarski tečaj, ili su počinjali predavanja kakovog strukovnog tečaja, nemogu da budu namješteni za strukovne učitelje ratarskih tečaja, tim manje pak pučki učitelji, kod kojih je ograničeno gospodarsko znanje na ono malo gospodarske nauke što primaju u preparandiji, gdje i nema strukovnog učitelja za poljodjelstvo, jer po zakonu niti mogu položiti izpite usposobljenja, niti mogu biti oprostani od ispita.

0 uzgoju američanskih loza i raznim načinima navrćanja istih.

(piše J. B.)

(Nastavak vidi broj 8.)

III. Razplodjivanje ključicama od američanskih loza.

Ključeci za razplodjivanje ili se uzgajaju kod kuće ili se nabavljaju iz lozujaka. Ključeci su obično dugi 40 do 60 cm, ali trncezi ne gledaju na dužinu ključeca, nego na broj oka ili pupova, što ih na ključecu ima. Želimo li brzo razplodjivati ključecima, onda se ključeci sasjedu na 2 oka. Da se bolje prime i ukorijene ključeci, savjetno je nekoliko dana pred sadnjom uroniti im donji kraj u tekuću vodu. Uslijed djelovanja vode, kroz ono dana, nabubre pupovi, i nasedne se zametak za žile.

Ovakove kratke ključece treba zasaditi u dobru zemlju, a najbolja je pjeskovita ili crnična zemlja, pa se onda njeguju kao sjemenjaci.

Najlagli i najbrži način razplodjivanja američanskih loza pomoću ključeca jeste: navrćanje američanskih loza na naše domaće. Kad je domaća loza navrćuta američanskom, ona svu svoju snagu žila i panja daje navrćku, pa se već prve godine dobije dugih, krepkih i čvrstih američanskih matraha, koji se mogu dalje razplodjivati i upotrebiti za navrćanje domaćih loza. Na ovaj način u par godina svak može uzgojiti više hiljada američanskih loza i tako neimati straha da nabavom loza iz vani može donijeti filokseru.

Ovaj se način najtoplije preporuča.

IV. O nasadjivanju ključeca od američanskih loza.

Za nasad ključeca odabere se dobra i snažna zemlja, koja se duboko izkroji, otriebi od korova i kamenja, te obilno pognoji. Ključeci za sadnju moradu biti posve zdravi. Oni koji su uzledjeni od tuče (grada) nisu za sadnju, jer lahko da se na njih pojavi kakova bolest. Pod korom moradu biti ključeci posve zeleni, a isto tako i oka (pupoljci); ako je ključec izpod kore smeđe boje to je znak da je prozebao, i takav ključec neće protjerati.

Odrezani ključeci, koji se neće odmah zasaditi nesmje se držati na suncu, ili vjetru, da se ne osuše; nego ih valja povezati u snopove i zakopati u zemlju; gdje ostanu da dobe sadike. Najbolje doba za sadnju ključeca jeste rano proljeće, jer je onda zemlja dosta vlažna, pa

ključeci nadju dovoljno vlage. Ključeci se sade u razmaku od 10 cm, a red od reda na razmak od 30 cm. Sade se obično pomoću divnog kolca koji se zabode za toliko u zemlju za koliko je dug ključec. Luknja koja se napravi kolcem valja da bude dosti široka. Sad se postavi ključec u luknju, te izpuni rahlom i dobrom zemljom. Za sadnje, treba točno označiti tablicom svaku pojedinu vrst. Ključeci protjeraju brzo, i nezahtjevaju druge njego izim okopavanja i plijevljenja. Do jeseni ukorijeno se dobro. Kad im otpadne lišće, a svakako prije nego li led udari, izkopaju se iz loznika i pospreme na mjesto, gdje velika studen nedopire n. p. r. u konobu ili gdje kod izpod zida prama poldnevu, pa tu ostanu do zemaha za navrćanje.

Ukorijenjeni ključeci opredjeljeni za navrćanje, zovu se korinjaci.

V. O navrćanju američanskih loza.

Navrćanje nije teška radja, ono se je od davnih vremena obavljalo, toli za pomladjivanje koli za uvadjanje novih vrstih. Prokušani su i preporučeni mnogi načini navrćanja, a koji su najbolji, to još nije odlučeno. Dali će se navrćak primiti nezavisno od načina navrćanja, nego od jačeg ili slabijeg kolanja sokova; samo ako se je za navrćanju pazilo, da se liko od plemenike sljubi sa likom od divljake. Plemenike za navrćanje treba uzeti sa plodnih trsova i od onih vrstih loza, koje su u mjestu i kotaru dobro poznate. Plemenike treba da su sasvim zrele i da na njima nema tragova bolesti. Tanke plemenike su najbolje, jer je izkustvo dokazalo da se tanje laglje i sjegurnije primaju od debelih. Za navrćanja nesmjedu plemenike biti u soku, jer se takove teško primaju; valja ih s toga odrezati puno prije dobe i avrćanja, kad sokovi miruju pa ih zakopati u przinu u konobu. Plemenike se izsieću na komade od 2 oka (pupa), jer se na ovaj način olakoćuje navrćanje i jer je laglje prebirati plemenike napram potrebitoj debljini odgovarajućoj debljini divljake koja se ima navrćuti.

Obično se dandanašnji navrće:

1. Na lozu uzgojenu iz sjemena, koja je dosta debela, a to obično biva od četvrte do šeste godine.
2. Na staru lozu, koja se daje navrćuti na glavu ili na podanak.
3. Na ključice.
4. Na korenjake.
5. Na zelene mladice.

Dugo je čekati dok loza iz sjemena izraсте do navrćanja. Stari američanskih loza nema da bi ih mogli navrćuti. Navrćanjem ključica ne postizava se brzo uspjeha, jer je preveć zahtjevati od ključeca, da se ujedno razvijaju i da im priraste plemenika.

Navrćanje jedno godišnjih i dvogodišnjih korenjaka, i navrćanje zelenih mladica pokazalo se je najuspješnije.

Od navrćanja mi razlikujemo a) zimsko ili suho navrćanje; b) proljetno navrćanje, i c) ljetno ili zeleno navrćanje.

a) Zimsko ili suho navrćanje izvadja se u kući na ključecima ili korenjacima i to odmah

iza rezitbe, pa sve do one dobe kad započme kolanje sokova t. j. kad loza proplaće. Ako se u ovo doba navrću dvogodišnji korenjaci, odmah se po navrćanju privežu u snopove po stotinu komada pa ili se zakopaju u vlažnu przinu (pisak), u konobi ili se zamotaju vlažnom mahovinom, i čuvaju tako dok vrijeme dopusti da se zasade na polje.

b) Proljetno navrćanje izvadja se na polju, onda kad loza prestane plakati. Ako se navrće, dok loza plaće, onda se navrćci vrlo teško primaju i izgnjiju. U proljeće mogu se navrćuti dvogodišnji i višegodišnji korenjaci, koji su odavna na stalnom mjestu zasadjeni.

c) Sjetno ili zeleno navrćanje zove se ono navrćanje koje se izvadja na sasvim zelenim mladima. (Sliedi).

Pravila, kojih se ima držati gospodar sa svojim radnicima.

1. Svaki, koji na jednom gospodarstvu ili u jednoj radnji predstoji jednome radniku, mora ga prijazno i ozbiljno susrećati, e da radnik znađe pred kim stoji i na čemu je.

2. Radnici valja da znađu, da svaka riječ, koja im se reče, jeste na svom mjestu. Zapovjedi moradu biti kratke. Predpostavljeni mora da malo i na kratko govori, da ne bude prisiljen opazivati svoje riječi.

3. Pri podjeljivanju naloga i prikoravanju, mora da se predpostavljeni drži ozbiljno, dostojanstveno i mirno; da se radniku ne pričinu, da je predstavljeni uzrajan ili da zapovjeda u srebi.

4. Nevalja uvijek prikorariti i uvijek kudit, nego u najskrajnijim slučajevima. Kad je do hvale valja pohvaliti, ali i hvalom nevalja pretjeravati.

5. Pred radnicima valja se prikazivati sasvim naravno, onakov kakov čovjek jest. Tko se pred radnicima prikazuje nešto višega, ili sebe omalovažuje, svrši, da ga i radnici omalovažuju.

6. Pred radnicima nevalja pokazati slaboće značaja, ili slaboće znanja.

7. Nevalja se nikad povjeravati radnicima, sa radnicima svojim valja biti uvijek prijazni, ali ne stupati u povjerljivo prijateljstvo.

8. Radnike valja priučiti da slušaju bez prigovora; svako mrmljanje i prigovaranje nakon primljene naloga valja zabraniti.

9. Kolikogod je gospodar dužan pristojno ponašati se radnicima, isto je tako dužan paziti, dali se radnici pristojno ponašaju u svojem krugu, a osobito ženkinjam. I red i štedljivost u vlastitom kućanstvu radnika, mora da je pred očima gospodara, jer radnik koji nema reda i šteduje u svojim poslovima, nema ni u gospodarevima.

10. Gospodar je dužan izpred radnika čuvati ugled onih koji su radnicima predpostavljeni, i štititi radnike od nepravica, koje bi oni mogli radnicima počinuti ili obratno.

tvari sa 1.1-1.4 kg. bjelanca, 7.75 kg. ugljikovih hidrata, 0.3 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:6.8-5.4.

12-18 mjeseci (350 kg. težki): 12.75 kg. suhe tvari sa 0.9-1.1 kilog. bjelanca, 6.5 kilog. ugljikovih hidrata, 0.2 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:7.8-6.4.

18-24 mjeseci (425 kg. težki): 12.75 kg. suhe tvari sa 0.7-0.9 kg. bjelanca, 6 kg. ugljikovih hidrata, 0.15 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:8.4-7.1.

457. Ima li se obavljati odhranjivanje teladi u mlado doba na isti način za svaku namjeru potlašnijeg ukorišćivanja?

Ne; kad se ima marva odgajati za svrhu tovljenja, onda ju treba hraniti obilatijom mjerom bjelanca, nego kad bi kašnje imala služiti za mučenje ili tegljenje; za ovu zadnju mogu služiti kao skrajni granični brojevi manje kolikoće bjelanca iztaknute u krmlnim pravilima, za prvo one veće.

458. Na što se ima paziti pri odgajanju janjadi?

Janjadi raste u mlado doba životna težina brže nego li teladi, zato se kod njih lašnje

može dogoditi da zaostanu u rastu, kad ne primaju vrlo dobru krmu. S toga razloga pri stajskom krmljenju, treba janjad da prima u malo a malo rastućoj količkoj najnježnijeg i najsladjeg siena, uz to zobi, kašnje im se može dodavati korenjaka i dobre jare slame. Ali će se janjci ipak vazda najbolje razvijati na do broj paši.

Krmlna pravila jesu po Wolflu na 500 kg. životne težine:

5-6 mjeseci (28 kg. težki): 14.75 kg. suhe tvari sa 1.6 kg. bjelanca, 7.8 kg. ugljikovih hidrata, 0.4 kg. tustila. — Razmjerje hraniva: 1:5.5.

6-8 mjeseci (33.5 kg. težki): 13.25 kg. suhe tvari sa 1.35 kg. bjelanca, 6.65 kg. ugljikovih hidrata, 0.3 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:5.5.

8-11 mjeseci (37.5 kg. težki): 12.25 kg. suhe tvari sa 1.05 kg. bjelanca, 5.7 kg. ugljikovih hidrata, 0.25 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:6.

11-15 mjeseci (41 kg. težki): 12 kg. suhe tvari sa 0.85 kg. bjelanca, 5.45 kg. ugljikovih hi-

drata, 0.2 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:7.

15-20 mjeseci (42.5 kg. težki): 11.75 kg. suhe tvari sa 0.7 kg. bjelanca, 5.2 kg. ugljikovih hidrata, 0.15 kg. tustila. — Razmjerje hraniva 1:8.

459. Koji treba da bude sastav krmе za odojčad?

Wolff iztiče za njih na 500 kg. životne težine:

2-3 mjeseci (22 kg. težki): 22 kg. suhe tvari sa 3.75 kg. bjelanca, 15 kg. ugljikovih hidrata i tustila. — Razmjerje hraniva 1:4.

3-5 mjeseci (50 kg. težki): 17.75 kg. suhe tvari sa 2.5 kg. bjelanca, 12.5 kg. ugljikovih hidrata i tustila. — Razmjerje hraniva 1:5.

5-6 mjeseci (62.5 kg. težki): 16.5 kg. suhe tvari sa 2.15 kg. bjelanca, 11.85 kg. ugljikovih hidrata i tustila. — Razmjerje hraniva 1:5.5.

6-8 mjeseci (85 kg. težki): 14.25 kg. suhe tvari sa 1.7 kg. bjelanca, 10.2 kg. ugljikovih hidrata i tustila. Razmjerje hraniva 1:6.

(Sliedi).

Upliv podloge na rodovitost oplemenjenih loza.

U listu „Le Progrès“ tumači se dosti obširno upliv podstava ili podloge na rodovitost oplemenjenih ili navrnutih loza. A kako usljed floksere, koja se sve više širi, prieti ozbilna pogibelj našim vinogradim, red je da smo i mi upućeni u svako, jer nema spasa za naše vinograde, ako se neobnovne sadnjom amerikan- skih loza, i navraćanjem istih našim lozam.

Evo nekoliko dokaza:

Vrst plemenike	Vrst podloge	dohod po hktl.
1. Mornin noir ili Grenus	Riparia	90 hktl.
	York-Madeira	90 „
	Viala	83 „
	Solonis	75 „
2. Petit Bouschet	Viala	93 „
	Riparia	80 „
	York-Madeira	80 „
	Solonis	68 „
3. Durif ili Syrah	Riparia	80 „
	York-Madeira	80 „
	Viala	72 „
	Solonis	61 „
4. Gamay	York-Madeira	86 „
	Riparia	84 „
	Viala	85 „
	Solonis	54 „
5. Syrah	Riparia	76 „
	York-Madeira	76 „
	Viala	37 „
	Solonis	19 „

Ove brojke dokažu, da Riparia i York-Madeira u obće bolje podnose navrtke od Solonis, a da je Viala još uvijek nešto bolja za podlogu od Solonis.

U ovom izkazu nema spomena od Rupestris, ni o Vitis Berlandieri, koje nas najviše zanimaju, ali o ponašanju ovih loza kao podloge nema spomena iz jednostavnog razloga, što onda kad su bili zasadjeni ovi vinogradi na kojima su kušnje provedene, nije se još znalo ni za Rupestris, ni za Berlandieri.

Pošto York-Madeira i Viala ne odole toli dobro flokseri, koji Riparia, imalo bi se davati prednost ovoj zadujoj, premda je i ona na mnogim mjestim vrlo loše odgovorila.

Vinogradi na kojih su provedene gornje kušnje gnoje se svake četvrte godine su: 550 metr. centih stajskog gnoja po hktl.

30 „ „	Thomasove troske „ „
20 „ „	odpadaka od klije „ „

Važnost vučka za lahka zemljišta

Na lakim zemljama, osobito pržinačama, i drugim lakim zemljama, koje ne obiluju vapnom, vučak je jedna od najboljih rastlina za zeleno gnojenje, jer vučak, izim što obilno bogati zemlju dušikom, kojeg izradjuje iz zraka, svojim dubokim korenjem pripravlja izvrstno zemljište za buduću rastlinu. Nakon vučka ne trpe žitarice od suše ni za posve suhih godina, jer prodiru svojim žilama u dublje slojeve, kroz puteve, koje su napravile i ostavile žile vučka.

Razplodjivanje lješnjaka obavlja se plazim, povaljenicam, mladice, navraćanjem i sjemenjem. Lješnjake za sjetvu valja čuvati preko zime u vlažnoj pržini, pa ih na proljeće zasaditi, inače se posuše ili ogrančave, te izgube klicavost. Povaljenicam je najlaglje razplodjivanje lješnjaka, jer je dosti previti nekoliko mladica i pričvrstiti ih kvakama na sredini u zemlju. Brže se ukorjene povaljenice, ako se zasječu na onom mjestu gdje se previju i pričvrste u zemlju.

Trajnost drva proti vlazi i zareznicim u velike se povećava, ako se dotično drvo namaže toplim lanenim uljem, pa po ovome odmah pospe ili sitne bjelutkove pržine, ili u

prah smrvljena bjelutka. Bjelutkova pržina prodre sa uljem u puči drva i izpunijih, te drvo postane tvrdo, kao kamen. Još je veći učinak pržine, i trajnije biva drvo, ako pošto se ulje sa pržinom posuši, još jednom namaže toplim lanenim uljem.

Novo sredstvo proti proljevu kod teladi. Vrlo se često pojavlja kod teladi proljev u obliku pošaline, i pokosi dobar dio teliča. Živinar Grunau, preporuča protiva proljevu kod teladi, da se bredjim kravama kad su u petom mjesecu bredjosti, ustrcava svako 14 dana pod kožu nešto 10 grama dvopostotne raztopine karbolne kiseline. Rečeni živinar tvrdi, da za metak proljeva u obliku pošaline, dobiva tele u utrobi svoje majke, pa da se ustrcavanjem raztopine karbolne kiseline, razkuži.

Grijajuća snaga pojedinih vrstih drva. Obično se vjeruje i drži, da su takozvane tvrde vrste drva, kao hrastovina itd. veće snage za gorenja od mekih vrstih drva, kao bukovine, jelovine itd. Dobro je stoga, da se znade, što su točni znanstveni pokušaji, u tom pitanju dokazali. Kušnje su pravljene sa jednakom, kolikćom drva po težini, što je jako različito od objema. Koristna grijajuća snaga za 1 kg. drva, uzev lipovo drvo za jedinicu, uzpostavlja se, kako slijedi:

Lipovina	40.47	1.00	Šmrekovina	39.12	0.96
Jelovina	40.24	0.99	Jagnjed	39.04	0.95
Briestovina	39.95	0.98	Jalšovina	38.74	0.94
Borovina	39.82	0.98	Brezovina	38.69	0.94
Vrbovina	39.64	0.97	Hrastovina	37.83	0.92
Kestenov.	39.55	0.97	Bagrenovina	37.64	0.91
Ariž	39.53	0.97	Grabovina	37.64	0.91
Javor	39.15	0.96	Bukovina	37.35	0.90

Iz ovih kušnja se razabire, da neke vrste mekoga drva, kao n. p. jelovina više i bolje griju od hrastovine, grabovine i bukovine, premda se je ovih vrstima drva, prepisivala daleko veća grijajuća snaga.

Vonj što dišu krave, odrazava se u mlijeu. Nove opetovanje kušnje dokazale su, da ako zrak što krave dišu, ima kakav vonj, da se taj vonj odrazava u mlijeu, i da se posve dobro čuje. Valja stoga krave činiti udisivati posve čisti zrak, nedopuštati da prolaze, preko djubrišta, pokraj mrcira, zahoda i sličnih mjesta koje žestoko zaudaraju, jer se onda takav vonj čuje u mlijeu.

Što rad škropljenja, što rad sumporenja veći dio gospodar zabavljen je po vinogradim. Sa svih strana dolaze vesti, da vinogradi bujno tjeraju, da ima dosti rese, i da još nema trgova bolesti.

Oko Jurjevdana palo je obilne kiše po svoj zemlji, koja je u obće dobro došla, a osobito je koristna za sjetvu kukuruza.

Dotiskan je cio „Nacrt Osnove djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji“, izradjen od c. k. pokrajinskog poljodjelskog nadzornika Prof. Ivana pl. Zotti, i blagohotno nam je dostanovljen jedan otisak. Knjiga obuhvaća 295 stranica u osmini. Izim poglavja prije navedenih ima poglavje: XVI Sirarstvo, XVII Svilarstvo, XVIII Pčelarstvo, XIX Ribanje u nutarnjim vodama, XX Poljodjelske sprave, XXI Gnoj, XXII Gospodarska poslovnica, XXIII O poljodjelskoj vjeresiji, onda Prilog, sa Osnovom pravilnika vinarskih zadruga; osnovom pravilnika uljarskih društava, osnovom pravilnika mljekarskih društava i ustanovom

za seoske zavodne blagajnice. Kako se vidi nacrt ne sadrži ništa nova, sve su ove stvari nam odavna poznate i puno obširnije i temeljitije razrađene, nego li u nacrtu.

Gospodin Ehrmann, prislušnik kod poljodjelske pokušajne postaje u Gorici, imenovan je pomagačem kod pokušajne postaje u Splitu. Gosp. Ehrmann kažu nam, da pozna (!) izvrstno našu zemlju, jezik i gospodarstvene odnošaje.

Namjerom da svojim članovima obezbiedi nabavu sve modre galice koje trebaju, i za to da ih obrani, naprama nestašici iste galice, koja se nestašica obično svakoga ljeta pojavlja, podpisani je odbor uspio svojim dogovorima da nabavi dostatnu količinu najbolje modre galice, amerikanškog izvora, sa 98 do 99% zjamčene čistoće, ter javlja, da će se ta galica dobiti u Zadru iz zadružnog skladišta od danas do 30 svibnja, uz samu kupovnu cieniu od fiorina 24.50 za svaki metrički kvintal — Gospoda članovi, koji bi želili da nabave modre galice, neka se, do 20 nastajnog svibnja, izvole prijaviti potpisanom odboru, pridruživ svojoj prijavi četvrtinu iznosa naručene količine, dok će naručbu potpuno izplatiti, kad je pridignu. — Da se pak udovolji mnogobrojnim naručbama sumpora Trezza, uz 3%, modre galice, koje su naručbe stigle iza prvog popisivanja, potpisani će, do 20 nastajnog svibnja, držati otvoreno drugo popisivanje, od najmanje 80 kvintala, uz istu cieniu od fiorina 9.70 po kv. kao i ono za nabavu sumpora „Don Rebo“ uz cieniu od fiorina 3.50 franko u Zadru. — Za upravni odbor gospodarske zadruge. U Zadru, dne 20 travnja 1897. Predsjednik Josip pl. Lantana Tajnik P. Lorini.

U sjednici pokrajinskog Gospodarskog Vieća, obdržavanoj dne 5 i 6 travnja t. g., gos. vitez Vranković predsjednik istoga vieća, iztaknuvši važnost nacrt programa za svaku granu poljodjelstva i gospodarstva, kao i vrijednost predloga, predložio je, da Pokrajinsko gospodarsko vieće odobi bez prigovora nacrt programa djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji. Vidi se da gospoda od vieća čuvaju svoje sile za pojedine osnove.

U gospodarske svrhe u Dalmaciji pokrajinsko gospodarsko vieće predložilo je ministarstvu sljedeće svote; za:

1. Poljodjelski zavod u Gružu	f. 5000
2. Stipendije	3460
3. Naukovna sredstva	2110
4. Pokušne vrtove i pučke učitelje	3700
5. Putujuće učitelje	12000
6. Tečaj za podkivače	400
7. Poljodjelsku statistiku	400
8. Gojitbu konoplja	300
9. Sirarstvo	2000
10. Vinarsku udružbu, razvitak vinogradarstva i vinarstvo po 1000 f. „	3000
11. Maslinarstvo	4000
12. Pravljenje ulja	10000
13. Vočarstvo	4000
14. Livadarstvo i pokušajne gojitbe	2000
15. Sjemenja	200
16. Umjetna gnojiva	1000
17. Gospodarsko orudje i strojeve	1000
18. Govedarstvo	5000
19. Ovčarstvo	1000
20. Krmarstvo	700
21. Gojenje mazaka i magaradi	1000
22. Pčelarstvo	300
23. Svilarstvo	500
24. Poljodjelska poslovnica	3000

Ukupno . f. 66070

I ako ministarstvo potvrdi ove svote, one su ipak tako malene za vaše potrebe, da će se izgubiti kao kapljica vode u sivje more.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

45. *Ima već nekoliko godina, da mi u vrtu loše uspijeva povrće, premda ga prilično dobro gnojim; molim vas što je tomu uzrok, i kako da se pomognem?*

I. S. u V. (Split).

Što vam povrće više dobro ne uspijeva u vrtu, uzrok je tome ili izmorenost zemlje, ili prečesto gojenje jedne iste vrsti povrća na istoj zemlji. I u vrtu, kako što na polju, valja se držati nekog reda u gojenju povrća, i to na takav način, da se iste vrsti povrća ne povrćaju često na istoj zemlji, e da se jedna za drugom ne sade na jednoj zemlji, dvie takove vrsti povrća, od kojih obe trebaju istu vrst hrane. Hoće se dakle i u vrtu neka stalna proučena izmjena, odnosno rotacija u gojenju povrća. Obično se vrtao razdieli na četiri jednaka odjela. Na I odjelu, kojeg se obilno pognoji, goje se obično kupusi, vrzine, cvjetače, repe, rodakve, ločike i patlicani. Na II odjelu, koji je godinu dana prije ili u jesen bio pognojen, goje se mrkve, selen, španjaka, luk crljeni, porac, te bob i pasulj. Na III odjelu, koje ga se ne gnoji, ili pak samo malo, sade se grašak (biži), slanutak, sjekirica, pasulj, štrbke itd. Na IV odjelu goje se obično takozvane trajne vrsti povrća, kao sparoge, artičoki, kren itd. Na ovaj način, bez izrabljivanja zemlju, uzgaja se svake godine dosti raznovrstnog povrća. Na jednom istom odjelu mogu se u jednoj godini uzgojiti 2 do 3 vrsti povrća, bez da to šteto upliva, na plodovitost zemlje. Tako se na I odjelu, između redova rane cvjetače može gojiti salata glavatica ili rodakvice, ili štrbka ili spinata. Iza salate glavatice može se takodjer sijati rodakvice. U II odjelu nakon zimске salate sije se bob ili pasulj, nakon spinata pasulj, nakon salate selen, nakon ranog graška listnati kupus. Mirodijsko povrće goji se obično uzduž puteva ili kao živica za lije.

46. *Trgovci ljube žuto vino, koje je posve bijelo, ili se prelieva zelenkasto, dočim su naše žutine ili izrazito žute, ili suro žute. Molim vas, imali način, kojim se žutini može dati boja, kako ju trgovci traže?*

A. F. u P. (Istra).

Živa je istina što tvrdite; da su naše žutine recimo bjeliše, ili barem da se zelenkasto, mjesto zlatno žuto ili žuto suro prelievaju imale bi daleko veću vrijednost, nego li je danas imadu. Kad zlatno žuta ili suro žuta boja žutine potiče od prezrelog groždja ili od primjese crnoga groždja, ili od kostulja, dade se donekle ispraviti pomoću bjelancvine. Takovo se vino pročisti jedan do dva puta bjelancem, i onda postane bjeliše boje. Ako pak zlatno žuta ili suro žuta boja žutine potiče od vrsti groždja, kako što je žalibože kod naših vina slučaj, onda za takova vina nema pomoći ni čišćenjem bjelancem, ni mohlunjom, mjehlunjom, ni križanjem posve bielim i lakim vrstima vina. Dapače je iskustvo dokazalo, da naše žutine staranjem postaju sve surije boje, koja se u zlatno žutu prelieva, a da križanjem istih jednom posve bielim vrsti vina, ne samo da se stvari ne pomogne, ali i ono bijelo vino križano našim žutinam, dobije kašnje istu zlatno žutu ili suro žutu boju naše žutine. U naravi je dakle naših vrstih bielog groždja, da daju vino zlatno žute i suro žute boje; pa bar do danas nema još sredstva ni načina, kojim bi se to dalo prepriječiti ili popraviti. Dapače, i one vrsti loza, koje u drugim zemljama daju posve bijelo ili bijelo zelenkasto vino, kod nas daju zlatno žuto vino, a taj učinak prepisuje žestokoj sunčanoj žegi u ljetno doba. Doduše ima jedno sredstvo, kojim se i naše žutine dadu izbieliti; a to sredstvo je procjeđivanje vina kroz svježi koštani ugljen. Ali koštani ugljen, ne diže vinu samo zlatno žutu ili suro žutu boju, već mu diže i miomiris (aroma) i sve one naravne mirluhe vina, koji mu daju vrijednost. Stoga se ovo sredstvo nemože preporučiti, nego samo za melene kolikoće vina, koje se pak križaju većim kolikoćam žutine zlatno

žute ili suro žute boje, e da boja oslabi. Ovo je sredstvo uporabivo samo u onom slučaju, kad žutina obiluje mirluhom, te se u križanom vinu nemože opaziti, da je iz jednog diela istog bio sasvim odstranjen mirluh (aroma). Ali čišćenjem vina kroz koštani ugljen, izlaže se pogibelji, da se vino priobči kakav ružni tek ili mirluh, koji ga posve izkvvari; a to se tim laglje događa, ako se za tu svrhu nabavlja koštani ugljen, koji nije posve svjež i nekoliko dana prije izgoren, bez dvojbe priobči vinu neugodni tek i mirluh. Jedno vrlo djelatno sredstvo za izbieljivanje žutina imade se u svježe obranom mlieku; ali se ni ovo sredstvo nemože preporučiti, jer se pak neda posve iz vina odstraniti, a onda ostane uvijek po štogod u vinu, što mu promjeni izraz. Obranog mlieka rabi se 1 litara na 100 litara žutine, ali dok se vino izbistri valja ga odmah otočiti u čistu bačvu i odstraniti svu taložinu. Obrano mlieko za ovu svrhu hoće se da je posve svjež i zdravo, te se obično rabi takovo obrano mlieko, koje je istog dana bilo omuzeno, i iz kojeg je na centrifugalnom stroju bilo odstranjeno (oduzeto) vrhnje. Rekli smo vam sve, što se dade reći u pitanju, pa vam s toga pod konac preporučamo, da se ukanite sasvim sličnih kušnja, jer je najbolje vino ono koje je pravljeno nogam.

47. *Ima li sredstvo i način, kojim gospodar bez velika troška može povisiti, kolikoća dušika u zemlji?*

L. M. u K. (Hrvatska).

Odgovor bi bio kratak i jednostavan: gojitbom sočivnica i djetelina. Ali je dužnost gospodar brinuti se istodobno, da ove biline nadju dovoljna uvjeka svome obstanu i razvoju, e da izrade iz zraka, što moguće veću kolikoću dušika; da one izradjenim dušikom doisto zemlju obogate, e da na dotičnoj zemlji obilno rode, one biline, koje trebaju i troše puno dušika. Da sočivnice i djeteline dobro uspijevaju, hoće se najprije da je zemlja dobro i duboko obradjena, jer samo u duboko i dobro obradjenoj zemlji nalaze dovoljnih uvjeta za svoj razvoj i obstanak, od kojih je glavni dostatna kolikoća vlage. Ali nije ni to samo; hoće se da nuz to zemlja ne oskudieva fosforom i pepelikovim solim, dakle fosforom i kiselinom i pepelikom, te vapnom, kojih sočivnice i djeteline najviše trebaju za svoj razvoj. Gospodar koji želi dobru uspjeha od sočivnica i djetelina, osobito glede dušika, kojeg imadu da izrade iz zraka, valja da zemlju dobro pognoji fosfatim, pepelikovim gnojivim i vapnom. Kod sočivnica i djetelina je dokazano, da one razmjerno tim više dušika od zraka izrade, čim razvijaju više zelene; a poznata je stvar, da za razvoj zelenih djelova biline hoće se dobro pripravljen zemlja, i u njoj dosti hraniva potrebitih za njihov razvoj. Čim više obiluje zemlja fosforom, pepelikovim i vapnenim solim, tim se sočivnice i djeteline istim laglje zasite, pa u istom razmjeru izradjuju više dušika od zraka. Tko hoće dakle da prištedi gojitbu dušikovim gnojivim, red je da obiluje gnojivom fosforom i kiselinom, pepelikovim solim i vapnom, jer samo u zemlji, koja obiluje ovim hranivim nalaze sočivnice i djeteline dovoljno uvjeta za izradbu velike kolikoće dušika od zraka.

B. Nova pitanja.

48. *Molim vas, bili se mogli gojiti repa za krmu na pšeničnom strništu?*

J. K. u S. (Janjina).

49. *Ordje se kod nas dosti traže utovljene guske; molim vas, kad je najbolji zemnin za tovljenje gusaka, i koji je način tovljenja najuspješniji?*

A. F. u V. (Istra).

50. *Jeli istina da u franczkoj porazanju namažu panjeve loza raztopinom zelene galice, a to u svrhu, da ih okriepe, ako su potrpile od patula, neđace (oidium) ili poronospore?*

M. T. u S. (Brač).

51. *Imam par bikova, kojimi nemogu da vladam; molim ima li kakav način postupanja sa bikovima, da budu dobri i poslušni?*

C. Ž. u T. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca l. g. 1897.

P. N. gospoda: Bunjik Šisman, žup. — Vuković vit. Ante, zast. — Majhofer Stjepan, posj. — Ivaković S., pos.

Podmirili su predbroju do konca prošle godine 1896.

P. N. gospoda: Peklić M. odv. — Šučić A., pos. — Mitrović N., pos.

— Majhofer S. — Poslali smo gos. Bogdanović novac, nalogom da vam odmah pošalje sumporačnu. Hvala vam na zauzimanju!

— V. g. Petrović F. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Luburić F. — Na vaše pitanje glede vina, odgovorili smo vam u pismu.

— V. g. Burgstaller G. — Takodjer glede telice.

— V. g. Lovrić D. — Poslali smo vam br. 5, 6, 7 i 8. Molimo vas obznanite nas za vremena, ako bi se narod obnovio.

— V. g. Adamović L. — Pri nabavljanju kilske salitrovine, valja zahtijevati od trgovca jamstvo, da je čista, i kolikoću dušika što sadržaje. Takodjer se hoće jamstvo od trgovca, da kilska salitrovina ne sadrži iperklorata, jer je ovaj otrov.

— V. g. Valović I. — Još uvijek čekamo onaj odgovor.

— V. g. Nakić J. — Vaša primjetba nije ozbiljna.

— V. g. Brkić N. — O porabi sode mjesto vapna, proti peronospori, već je bilo govora u broj 8 t. g.

— V. g. Milakić T. — Kiselenje zelene krme u šilošim (jamam) danas ide sve više van porabe, jer je priredjivanje siloša odveć skupo, dobije se odveć kisela krma, i mnogo se krme izkvvari. I tiskanje zelene krme u osobitim prešam danas se sve više odnemaruje, jer premda preše imadu velikih prednosti pred silašim, ipak su odveć skupe. Danas se za priredjivanje zelene krme rabi daleko jednostavniji, jeftiniji i bolji postupak, bolji u toliko, u koliko se dobiva slatko, a ne kiselo sieno. Na istom zemljištu na kojem se goji zelena krma odabere se na kraju jedan prostor od 10 kroz 20 metara u četvorni za priredjivanje zelene krme. Zemlja se izravna, pa onda naslaga za 25 do 50 cm. slame. Zeleni krmu se pokosi, kao obično, pa bez prevrećanja pasti se na zemlji da provekne do polovice ili za $\frac{2}{3}$. Onda se malo a malo naslaga povrh slame, i jedan ju ili dva čovjeka neprestano pritiskaju (gaze) nogam. Da naslaganje i pritiskanje ide bolje i redovitije, prave se sputa dva do tri kupa, pa se slagaju redovi prije na jednog, pa na drugog, pa na trećeg. U dva, tri ili četiri dana naslaga se na kup ovim toliko zelene krme, da je svaki kup visok 3 do 4 metra. Sad se odgozgor izravna i dobro nagazi, pa se naslaga za 30 do 50 cm. slame, a nad ovom za 50 do 60 cm. zemlje, koju se izkopa okolo kupova. Još se izravna strane, i posao je gotov. U kupovima se uvede redovito mliečno vrienje, i dobije se izvrstna sladka krma, koja je za porabu gotova 4 do 5 nedjelja, nakon što je naslagana u kupove. Na stranama s dvora izpljesnini po štogod krme, ali ta pliesnivost ne dopire nikad više od 10 cm.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Svibnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Svibnja 1897.

Trgovina jajim i gojitba peradi.

U naprednim državama trgovinu jajim i gojitbu peradi računaju u važnije grane narodnog gospodarstva, jer promet jajim i proizvodnja peradi iznašaju po više milijuna nagodinu.

Rusija i Italija prednjače razmjerno svim drugim zemljama. Iz Rusije izvaža se najviše jaja u Englešku, a iz Italije u Francezku, nego je i u prometu sa jajim, kako i sa mnogim drugim stvarima, biva, da dok sve države proizvadjaju, ipak se uzdrži živ promet, a to ili radi lakoće prevoznih sredstava, ili radi toga što neka mjesta, a osobito veliki gradovi znatno više troše, nego li im je vlastita i okolišna proizvodnja.

Engleška od svih država troši razmjerno najviše jaja, a onda Francezka, Njemačka, Belgija, itd. Engleška je sama država iz koje se ne izvaža jaja, nego samo sa brodovima u koliko im je potreba za vlastitu obškrbu, dočim Francezka premda uvaža veliku količinu jaja, izvaža takodjer mnogo jaja u Englešku.

U Italiji se ne uvaža nego posve malo jaja, ali se izvaža mnogo jaja u Francezku. Dočim Njemačka i Austrija, koje izvažaju znatnu količinu jaja u Englešku, dobavljaju velike količine jaja iz Rusije. Rusija je jedina država, koja proizvadjala toliko jaja, da može zadovoljiti svojoj potrebi, i izvažati velike ko-

likoće u Englešku, Njemačku, Francezku i Austro-ugarsku.

U našoj državi Ugarska i Hrvatska proizvadjaju i izvažaju znatnu količinu jaja i peradi, a takodjer s ove strane Litave, Galicija, dočim ostale pokrajine ili proizvadjaju samo toliko jaja, koliko dotiče vlastitoj potrebi, ili se pak uvažaju jaja iz drugih pokrajina.

U napućenim predjelima i po velikim gradovima, gdje je pučanstvo više obrtno, troši se razmjerno najviše jaja.

Guđe domaća proizvodnja jaja nedotiče, znak je prenapućenosti ili slabe gojitbe peradi.

Dalmacija n. p. ne proizvadjala ni toliko jaja, koliko ih potroši; izvaža se doduše i iz Dalmacije nešto jaja, ali sasvim neznatna količina, koja ne stoji poništo u razmjeru sa velikim količinama jaja, što se uvažaju iz Hrvatske i Bosne.

Kod nas ima mjestija, gdje u neko doba godine nemožesh naći jaja ni za liek, a i obično jaja su vrlo skupa, te im ciena mienja napram dobi godine od 2 do 5 novčića po komadu.

Osobita se oskudica jaja osjeća kod nas po primorskim krajevima i po otocima, a to potiče po svoj prilici, od toga, što se u tim krajevima ne goje žitarice, pa je kao naravna posljedica nestašice hrane, nemarnost za uzgojem peradi.

Izkustvo je dokazalo, da jaja od domaćeg uzgoja, osobito ako se biraju dobre nosilje, i

ako se razborito hrane i timare, stoji $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ novčića, dočim se na trgovim kupuju jaja po 2 do 5 novčića svako. Ako se pretpostavi da jedna obitelj na drugu potroši poprieko samo jedno jaje na dan, što čini 365 jaja u godini, na samu jednu obitelj dolazi razlika u cieni jaja $5\frac{1}{2}$ fiorina do $16\frac{1}{2}$ fiorina, a kad se ove brojke pomnože sa brojem obitelji, onda se stopro zna procijeniti od kolike je koristi po narodno gospodarstvo uzgoj peradi. Žalibože mi smo još i u uzgoju peradi na sasvim primitivnom stepenu; kod nas se po školama uče ženske svačemu, ali se ninajanje ne uče domaćem gospodarstvu; pa nije onda nikakovo čudo, da se budućim gazdaricama čini odurno sve ono iz domaćeg gospodarstva, što bi im da su u školama bile upućene, davalo ugodne i korisne zabave.

Ali od gojitbe peradi, odnosno od prodaje jaja može se imati liepe koristi, osobito na našim stranama, odklen se jaja dadu opremiti po moru. Gojitba peradi i jaja se preporuča kod nas u svim onim mjestima, gdje nema obrta, ni druge nuzgredne zarade, a gdje jednostranom gojibom virove loze i masline, veći dio naroda visi izključivo o tim izrukama. U svijetu je na veliko razgranjena trgovina jajima, te jaja putuju danas sjednog na drugi kraj svijeta, takovom lakoćom, kako kojamudrago druga trgovina. U Engleškoj jede se vrlo često jaja, koja se 5 ili 6 mjesecih prije snesena u Rusiji, a ipak su posve zdrava i svježja.

PODLISTAK.

KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemijskog pokusa u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo
F. RADIC

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 9).

8-12 mjesečnu (125 kg. težku): 11 kg. suhe tvari sa 125 kg. bjelanca, 81 kg. ugljikovih hidrata i tustila. Razmjerje kranivâ 1:6:5

Preporuča se unapried da se prasci imaju tako obilno hraniti da se budu mogli nahoditi vazda u utovljenom stanju.

460. Treba li pri odhranjivanju mladih životinja imati obzira na rudnu sadržinu hrane?

Da, i to više nego li pri ijednoj drugoj svrsi krmljenja, jer rastuće životinje trebaju velike količine rudnih tvari, navlaš fosforne kiseline i vapna, za gradnju svojega tiela, a pri oskudici takovih, okržljave isto tako, koliko da bi primali premalene količine organskih (ustrojnih) hraniva.

Isto kao i pri odhranjivanju marve muzare, treba i ovdje paziti, da navlaš pri ukrmljivanju velikih količina vapnom oskudnih

krmiva, kao korijenjača, žitijâ, slame i pljeve (Pit. 276), sadržina vapna može tako da bude premalena u krmnoj smjesi, i onda je dobro da se dodaje izprana kreda (10-20 grama na dan na glavu) ili da se upotrebljuju meki vapnenjaci za obilježavanje. Kad bi se bilo istodobno bojati oskudice fosforne kiseline, preporučeno je dodatak osnovno fosforno-kisela vapna.

461. Koje se promjene u sastavu marvinskog tiela izazivlju tovljenjem?

Tovljenjem marve pospješuje se navlaš tvorenje tustila u živinskom tielu, dočim rastaje obilat proizvod mesa, dakle zlamenito pomnožanje mišićnih zavežljaja, samo kod mladih ili posve mršavih životinja. Istodobno sa povišenjem sadržine tustila umanjuje se sadržina vode u mesu, tako da je količina suhe tvari veća u debelu, nego li u mršavu mesu.

Koliko je god nužno da se nadgleda napredovanje tovljenja kantarom, toliko nas opet ovaj često u najglavnijem razdoblju tovljenja ostavlja na ejedilu, jer na mjesto utaložena tustila izlazi voda iz tiela, i tako, uprkos povećanom taloženju tustila, nije opaziti nikakva tek ili posve malašna povećanja životne težine.

462. Kako treba da bude sastavljena krma za tovljenje rogata marve?

Pri tovljenju radi se najprije o tomu, dali se živo nahodi već u dobru stanju ugojenja ili ne; u zadnjem slučaju treba najprije za 14

dana davati prilično bjelancem bogatu krmu u razmjeru hranivâ 1:5, po čemu postigne životinja mesnato stanje. Ta će se svrha moći najbolje da postigne ukrmljujuć ponajviše djetelično sieno s umjerenim dodatkom žitne krupice i uljanih komina, pa i dropa. Tad se počimlje pravim tovljenjem, razširjujuć postepeno razmjerje hranivâ do 1:6:5, dodatkom krmivâ bogatih ugljikovim hidratima. Tim povećavanjem bezdušičnatih tvari u hrani umanjuje se raztvaranje bjelanca, kao što i hranivnog tustila i od bjelanca novo tvorenog tustila (Pit. 309) i tako se postiže obilato taloženje mesa i tustila. Kad se po takovu ukrmljivanju utalože već poveće količine tustila, onda treba opet davati bjelancem bogatiju krmu i zato postepeno sužiti razmjerje hranivâ na 1:5:5. Pojačanim primanjem bjelanca priskrbљуje se više gradiva za tvorenje tustila (Pit. 303), što je u toliko nužno, u koliko je rastućim bogatstvom tustila dalnje taloženje istoga sve to teže (Pit. 313). Takovu krmu treba kao pravu krmu za tovljenje davati nepromjenjenu za dulje doba. Pri kraju tovljenja običaje se u praksi još jednom razširiti razmjerje hranivâ do 1:6, davajuć na mjesto do tad pružanih uljanih komina žitnu krupicu (Pit. 365). Pošto napredovanjem tovljenja opada proždrlivost životinja, to im treba davati u zadnje doba njima što moguće ugodniju krmu izostavljanjem slame a

Dobro je s toga, da se spomene koja i o trgovini sa jaja. Svjetska trgovina dieli jaja na velika, srednja i malena jaja, i prama tomu označuje skrinje u kojima su pospremljena jaja modrom, crljenom i crnom bojom (šarom). U svakoj skrinji (sanduku) ima 1440 jaja, koji su naslagani u tankom drvenom trišću, takozvanoj vuni od drva, jer se ona manje praši od slame, i manje se razbijaju jaja.

Na svaku skrinju od 1440 jaja, računa se 60 jaja, kao nadometak za one što se razbiju, i te ne plaća kupac. Ako se u skrinji nadje razbijenih ili mućanih više od 60 jaja, onda valja dati kupcu novi nadometak. Jaja se prodavaju napram veličini, a pogadja se uvijek na 120 komada. Od studenoga do veljače znatno se skuplje prodavaju jaja, nego li u dugo doba godine: na velikim tržištima najjeftinija su jaja u svibnju i lipnju mjesecu.

Velika, svježa i zdrava jaja, postizavaju uvijek bolju cieniu od srednjih i malenih jaja; a kad broj mućavih prekoračuje 10%, računaju se jaja u loše. Za veliku trgovinu korisnije je slati velika jaja, jer velika jaja, izim što postizavaju bolje cienne, prodavaju se brže i sigurnije, i ne dolazi do prigovora sa strane kupaca.

Preprodavaoci su oni, koji obično prekupljuju jaja od proizvođača, pa kako to nisu uvijek najsolidniji ljudi, dobro je da proizvođači telji stoje na oprezu, i da im ne daju jaja iz ruke, dok neizbroje novac.

O uzgoju američkih loza i raznim načinima navrćanja istih.

(piše J. B.)

(Nastavak vidi broj 9).

VI. Načini navrćanja.

a) Zimsko navrćanje.

Zimsko navrćanje loza obavlja se na više načina, od kojih je glavni: *Navrćanje engleskim spajanjem na suho*. Kod ovoga načina navrćanja treba paziti da podstav, kojeg se ima navrnuti i plemenika, budu iste debljine.

Korenjaku kojeg se ima navrnuti valja prikratiti glavne žile i pobočne na 6 cm. Oštrim nožem odreže se koso korenjak i to, na ravnom i gladkom mjestu. Isto se učini i na plemeniku. Odrezati valja u jedan mah, da bude prerez gladak i nešto 3 cm. dug, jer onda navrtak bolje sraste i jer je laglje povezati takav navrtak likom ili špagom ili ga stisnuti plutom.

povećavanjem lako probavljivih krmiva, koja zapremaju manji objam.

Za tri glavna razdoblja tovljenja goveda podaje Wolff sljedeća krmna pravila:

Prvo razdoblje: 14-25 kg. suhe tvari sa 1-25 kg. bjelanca, 7-5 kg. ugljikovih hidrata i 0-25 kg. tustila. Razmjerje hraniva 1:6-5.

Drugo razdoblje: 13-75 kg. suhe tvari, sa 1-5 kg. bjelanca, 7-4 kg. ugljikovih hidrata i 0-35 kg. tustila. Razmjerje hraniva 1:5-5.

Treće razdoblje: 13-25 kg. suhe tvari sa 1-35 kg. bjelanca, 7-4 kg. ugljikovih hidrata i 0-3 kg. tustila. Razmjerje hraniva 1:6.

Kad je nužno predtečno krmljenje, mogu se preko toga doba davati na 1-25 kg. bjelanca 6-25 kg. ugljikovih hidrata u kolikoči suhe tvari od 13 kg.

463. Treba bi se obzirati na sadržinu tustila u krmi za tovljenje?

Da, ne samo pri tovljenju, nego u svakom slučaju, kad se sužuje razmjerje hraniva, korisno je za proizvod i tomu odgovarajuće povišenje sadržine tustila.

Povećanje tustila najlažnije se može postignuti dodatkom tustilom bogatih uljanih kolina, ili prama okolnostima i dodatkom malenih kolikoča uljevita sjemenja. Izravan dodatka čista ulja ne može da se preporučiti, jer takav navlaš kod preživaca, lako može da izazove kakvo poremećenje probave. (Sliedi).

U isti čas kad se izreže podstav i plemenika, valja ih sljubiti na zarezu i privezati, jer ostajući dulje vremena izloženi djelovanju zraka, postanu sure boje i teško se prime. U prijašnje doba rabilo se je liko, špag i vrpce za vezivo, a sada se rabi pluto, pošto liko sagnjuje, a špag i vrpce se zagrizu u rozgu, i brzo sagniju, osobito za kišovito vrijeme, kadšto još prije, nego li plemenika sraste podstavom. Hoćeli se za vezivo upotrebiti liko ili vrpce, treba paziti da navrtak na krajevima bude čvrsto i gusto povezan, pak se navrnutu mjesto namaže kakovim mazom. Najjednostavniji je maz ilovača pomješana sa govedjom balegom i plievi od slame.

Kako je prije rečeno, najbolje je učvrstiti navrtak plutom, jer ako se navrtak i jače stisne, pluto ipak popušta, kada navrtak deblja. Sok koji izcuri iz navrnutog mjesta upije pluto i drži dotično mjesto vlažno.

Plutom se radi kako sliedi: najprije valja prirediti pluto. U tu svrhu rabe se komadi pluta poput čepova, 3 do 4 cm. dugi. Osobitim se svrdlom probiju, pa isto tako osobitim strojem prerežu na dvije jednake polovice; a onda se ukuhaju u vodi. Sad se još mlaki komadi pluta, i to dvije polovice, postave na osobita klišta, koja su tako udešena, da se svakoga njihovoga kraka za to priredjenim zubcima uhvati polovica pluta. Sljubi se sada zubezama plemenika i divljaka, i sljubljeno mjesto postavi se u sredinu med ove dvije polovice pluta, pa se stisne klištam pluto, što se bolje može, e da se ono što jače uhvati okolo navrtaka. Klišta se zatvaraju pomoću zaponke.

Sad se uzme gvozdena žica u debljini broj 11 ili 12, koja je izrezana u komade od 10 do 12 cm. dužine, pa se provuče izpod zareza klišta, i obvije se s njom pluto, pa se stisne čvrsto pomoću malih klišta za žicu. Nakon toga provuče se kroz ostala dva zareza u klišta druga dva komada žice, koji se također dobro stisnu i učvrste malim klištam, a sada tek otvore se velika klišta i navrtak je gotov. Plutom je savjetno navrćati lucnje (mace) američke loze. Kad se hoće lucnje navrćati, valja u proljeću u matičnjaku američkih loza, kad se ove režu ostaviti 1 do 2 lucnja duga 1 do 1½ metar.

Ova dva lucnja navrću se plutom 1 do 1½ m. visoko nad zemljom i to spajanjem isto onako kako se navrću korijenjaci. Navrnuti lucnji povale se tako, da navrnuti mjesto ostanu u zemlji. Ovakove se povaljenice preko ljeta sigurno primaju, jer dobivaju hrane od matice. Sljedećeg proljeća odreže se korijenjak od stoga trsa i presadi u vinograd.

b) Proljetno navrćanje.

Navrćanje na razciep. Za ovaj način navrćanja treba da je podstav mnogo deblji od plemenika. Okolo podstava, kojeg se ima navrnuti razgrne se zemlja, pa se isti odreže vodoravno razi zemlje, i izgadi se izrezano mjesto. Tada se preko sredine razciepi podstav čvrstim nožem a usred podstava t. j. usred ciepa, uvuče se komadček drvenog ili koščanog klina, e da drži ciep raztvoren. Sada se uzme plemenika, i izreže sa dvije strane koso, na način klina, pa se utisne u razciepljeno mjesto pri kraju, i to tako da se kora i liko od plemenike sljubuje točno sa korom i likom od divljake ili podstava. Kad je ovo učinjeno izvadi se iz sredine utisnuti klin, i priveže se navrtak. Najbolja podveza za ovaj način navrćanja jeste debeli o katramani špag, jer sa istim se može čvrsto privezati i neguije lako. Razciepljeno mjesto poklopi se kakovim mazom, a onda se podstav zagrne zemljom do povrha razciepljenoga mjesta, na način, da nad zemljom ostanu sama plemenika koju se je u ciep zasadilo.

Kad se ima starijih loza koje odole filokseri, savjetno je navrćati ih na razciep, jer se još iste godine dobiva plod od domaće loze. (Sliedi).

Razmak sadnje američkih loza za izravnu proizvodnju.

Za sadnju američkih loza za izravnu proizvodnju zavladao je obće običaj, da se sade u znatno većem razmaku od evropskih loza. Ova se potreba većeg razmaka opravdava time, da američke loze razvijaju mnogo jače žile, nego li naše; i da tjeraju više i debljih natraka, nego li naše. U Francuzji, gdje je najviše izkustva stečeno američkim lozom, sade američke loze u redove, na razmak 1½ metar red od reda, a 1 metar loza od loze u svakom pojedinom redu.

Ovakovim razmakom pričinja se da se manje izrabljuje zemlja, jer da bi se mogla loza gušće zasaditi, te dobivati više ploda; ali je izkustvo sasvim protivno dokazalo; u ovom razmaku zasadjene američke loze, radjaju daleko više, nego li radjaju evropske u običnom razmaku zasadjene.

Veći razmak ima i drugih prednosti, biva da se vinogradi u ravnicima, i na ne odveć stranim brežuljcima mogu orati i okopavati volovima i konjima, što je mnogo jeftinije od ručne radnje.

Na razmak sadnje američkih loza odlučuje u prvom redu naravna plodovitost zemlje, te vrst loza, koje će se saditi. U dobroj plodnoj zemlji može se saditi na manji razmak, a tako se isto na manji razmak sade loze, koje slabije tjeraju, nego li one, koje bujnije tjeraju.

I u najplodnijoj zemlji ipak je bolje saditi američke loze na veći razmak, nego li na manji; a zasaditi na hektar zemljišta više od 7000 do 8000 loza nije uputno. V.

Od kojeg je upliva na hranivost i probavljivost krme, ako se krma u sebi ugrije.

Dandanašnji na svim dobro uredjenim gospodarstvima, nastoji se izrabiti sve otpadke krmljenjem istih.

Izmedju tih otpadaka ima i takovih, koji su u sirovom stanju teško probavivi ili nisu tečni, pa ih pomoćnim sredstvom valja napraviti probavljive i tečnije.

U tu svrhu rabi se poparivanje i ugrijavaње krme, ali se tvrdi da se usljed veće topline ugruše bjelančevine takove krme, a da tim znatno pada hraniva vrijednost takove krme.

Ugrijavaњem krme do neke mjere, i ako se ugruše bjelančevine, ne trpi s otim hranivost, ali ako se puno ugrije krma, usljed česa pocrni, kako što biva kod ornog siena, onda je to bez dvojbe na štetu hranivosti krme.

U obće je dokazano, da ako se krma popari ili ugrije do 75 ili 85°C, dakle do topline pri kojoj ugrušavaju bjelančevine, da tim ni najmanje ne trpi hranivost krme, dočim ako se ugrije do 125 ili 130 stupnjeva C., onda znatno trpi hranivost i probavljivost dotične krme.

Sve vrste krmiva ne gube od svoje hranive i probavive vrijednosti ako se popare ili ugriju do 100°C, ali svako grijanje preko 100°C. od vrlo štetna je upliva i na hranivost i na probavljivost. Mora se ipak priznati, da neke vrste krmiva usljed poparivanja ili grijanja, nisu više onako brzo probaviva, kako u sirovom stanju, ali tim ne trpi konačni učinak.

Grijanjem i poparivanjem preko 100°C, osobito ako to poparivanje i grijanje dulje potraje, tako da se krmivo počme raztvoriti, onda takovo krmivo znatno protрпи i na hranivosti i na probavljivosti.

Čim je jednoličnija vrst i boja krme, tim je takova krma razmjerno hranivija i probavljivija.

Komine od kojemudrago vrsti ploda, ako su iztiskane odveć toplom vodom, nisu od nikakove hranivosti i probavljivosti, isto valja i za crno sieno, koje je odveć crno. D. L.

Ljetno djubrenje voćnih stabala

Malo ima voćara, koji bi posvećivali voćnim stablima u ljetno doba onoliko pomnje, koliko je voćna stabla trebaju; a poznato je da baš u ljetno doba voćna stabla trebaju najviše pomnje, jer se u ljetno doba pojavljaju sve bolesti, i jer se u ljetno doba nasadjuju plodonosni pupi za plod buduće godine.

Za gnojenje voćaka malo se tko brine, i ako ne dodje nuzgredno do gnojenja, o izravnom gnojenju malo gdje ima govora. Ipak od gnojenja, a osobito od gnojenja u ljetno doba, najviše zavisi rodovitost voćnih stabala.

Najprikladniji zeman za ljetno gnojenje voćnih stabala, jeste drugo polovica lipnja mjeseca i srpanj mjesec, jer se baš u ovo doba, osobito u srpnju zameću plodonosni pupovi.

Gnoj u ovo doba uporabljen ide skorom vaš upotrebljen za proizvodnju i razvoj ploda, dočim zimsko i proljetno gnojenje ide više na jačanje stabla.

Gnojenjem u lipnju i srpnju postizava se i druga svrha, biva da se daje stablu snage za razvoj i dozrijevanja ploda, što već na sebi nosi. Gnoj za voćna stabla hoće se da obiluje pepelikom, fosfornom kiselinom i dušikom. Lug ili pepeo, radi pepelika spada u najbolje vrste voćnih gnojiva. Smrvljeno kosti, koštano bra-

šno i Thomasova troska, jesu najprikladnija fosforna gnojiva za voće, dočim su izmetine sa zahoda, osoka i kilska salitrovina najbolja dušična gnojiva za voćna stabla. Mješanci, kad su pomnjivo priredjeni, također se računaju u bolje vrsti gnojiva za voćna stabla. Bilo u kojem obliku, da se daje gnoj voćnim stablim, valja ga razastrijeti po zemlji oko debla sve doklen krošnja dopire, pa ga pokopati, jer se na ovoj način gnoj pomješa redovito zemljom, ne gubi se njegova snaga, a dolazi u doticaj svim žilam stabla. O. G.

SVASTICE

Sjeme od kukuruza brani se od vrana ako se namaže crljenilom (minium). Na svaku 100 kg. sjemena od kukuruza rabi se $1\frac{1}{2}$ kg. crljenila, i to u suhom stanju. Kukuruza se nešto malo okvasi onda se pospe crljenilom i dobro izmjesa, dok sve zrnje postane crljeno. Vrane se tjeraju sa kukuružišta, ako se po polju razbaca nekoliko poubijanih vrana i nešto perja počupana vranam.

Uzgoj odajaka. Krmače doje svoju odojčad obično 6 do 8 nedjelja dana, a onda se je red brinuti za njihov uzgoj. Obično u 3 ili 4 nedjelji počme se davati odojčadi malo kravjeg mlička sa malo ražene ili ječmene krupice. Na svakog odojka računa se 1 do 2 litra mlička. Nakon par nedjelja može se već davati odojčim prokuhanih i zgnječenih krompira ili krupice od zobi ili od kukuruza razmućene u vodi.

Špag postane znatno trajniji, ako se pred porabom moči 2 do 3 dana u rastopini kocelja ili izvarku od hrastove ili borove kore.

Zračni dušik, kao gnojivo. Denis Lance priobčio je akademiji znanosti u Parizu, da je pronašao sredstvo, kojim se zračni dušik pretvara u ammonium cyanur, koji može da služi temeljem za tvorbu višjih dušičnih spojeva. Ovim bi se postupkom mogao dušik od zraka izravno rabiti za gnojenje zemalja, a tim bi postala suvišna toli skupa dušična gnojiva.

Maz za bačve koje teču. Bačve koje teču dadu se zamazati osobitim mazom, koji se priredjuje od 60 dielova svinjske masti i 33 diela bieloga voska. Sve se ovo iz tiha rastopi skupa na tihoj vatri, pa se onda još doda 40 dielova prosijanog drvenog ugljena. Mjesto gdje teče bačva otare se da po mogućnosti bude suho, pa se onda brzo namaže ovim mazom, dok je još topao. Kad se maz ohladi o tvrdne posve, a bačva ne teče više.

Proti svrabu (gubi, šugi), koja vrlo često napada naše blago, postupa se na sljedeći način: Uzme se jedan dio omorikova katrana i 8 dielova lanenog ulja. Oboje pomješa se dobro pa se malo a malo namažu i nataru gubava mjesta. Nakon tri dana izperu se dotična mjesta sapunjačom, pa se opet namažu smjesom od katrana i lanenog ulja. I najokoriela guba lieči se, ako se tri puta namaže u razmaku od tri dana. Još bolje i uspješnije djeluje ovo sredstvo, ako se rabi toplo, i ako mu se primješa sumpornog cvieta za polovicu kolikoće katrana.

Guvna i sterala, su tim bolja, čim su trajnija i suhja. Kolikogod se hoće dobro guvno za mlatnju žitija, toliko se hoće opet dobro steralo za sušenje smokava i groždja. Dobra se guvna i sterala priredjuju, ako se uzme 1 hektolitar živoga vapna na zraku zagašena i smrvljena, 1 hektolitar izprane pržine, te 16 hektolitara pepela od kamenog ugljena, pa se pomoću vode i nešto govedje krvi umješa sve u gustu kašu. Ovako priredjenu kašu razastre se na opredjeljeno mjesto na 20 do 25 cm. debljine, pa se onda ravnalom izjednači na površini i izgladi. Nakon 4 do 5 dana najdalje nakon 8 dana otvrdne sva kaša posve dobro, i dobije se malim troškom i dangubom izvrstno guvno ili steralo.

Gospodarske Vjesti.

Ima nekoliko dana da se je vrijeme pokvarilo. Prilično je zahladilo, padaju česte hladne kiše, a vlada maglušina, kako da smo u kasnoj jeseni. Nebi se hotjelo da potraje ovo vrijeme, jer onda zlo po sieno, koje se sada kosi, a još gore po vinograde.

Sa svih strana nam stižu tužbe rad velikog broja puževa i zavijača, što su se ljetos pojavili po vinogradim i vrtovim. Za zavijače nema do sakupljanja kukaca i smotana lišća, a za puževe hoće se ustrajnosti u sabiranju istih ili izravno ili vabeć ih na prokuhani škrob.

Viesti o stanju vinograda sasvih strana su povoljne. Rese ima svudi dosti, a bolestim nema još tragova. Škropi se i sumpori svudi na vas mah.

Ljetina buhača izpasti će mjestimice srednje, a mjestimice loše, jer je zimu mnogo strukova propalo od velike vlage.

Narodno gospodarstveni spisatelj Aleksander Dorn u Beču, počeo je izdavati časopis pod naslovom „Oesterreichisch-ungarische Consular-Correspondenz“. List će donošati iz redovitih mjesečnih, godišnjih i posebnih konsularnih izvješća, sve ono što je potrebno da znadu domaći trgovački krugovi, bilo u pitanju svietske trgovine, koli ljetine, zakupā, poduzeća i sličnih stvarih u inozemstvu. Ministar predsjednik podupire i preporuča ovaj list, a doisto će dobro doći svim našim trgovačkim krugovim.

Početak školske godine 1897-8 izdaće se: jedna stipendija od godišnjih f. 300 a. vr., koju je, prilikom pedesetgodisnjice slavnog vladanja Njeg. c. i kr. apostolskog Veličanstva cara Franja Josipa I., utemeljilo društvo za promicanje narodno-gospodarskih interesa kraljevine Dalmacije za trogodišnje pohadjanje jednog javnog poljoprivrednog zavoda; te jedna stipendija od godišnjih f. 300 a. vr., koju je istom prilikom utemeljila Njeg. Prejasnost grof Ivan Harrach za trogodišnje pohadjanje jedne javne škole za industriju drva. Natjecatelji moraju da su rodjeni dalmatinci, da stanu u Dalmaciji, da su bez sredstava, da su navršili 16 godinu, i izučili jednu gradjansku ili pomorsku školu ili donju realku. Pozivaju se slučajni reflektanti na obje stipendije, da svoje molbenice sa priloženim svjedočbama najdalje do 31 srpnja 1897 pošlju gore spomenutom društvu u Beč I. Freitung N.o 3.

Prošle sedmice bila je u Jajcu glavna osnivačka skupština bosanskog električnog dioničkog društva u Jajcu, koja će sa dioničkom glavnicom od šest milijuna kruna izrabiti vodenu snagu, što ju pružaju vodopadi u Jajcu, da uredi postaje za električku snagu i osnuje elektrokemičke i druge industrije, te daje u zakup električnu silu na daljinu. Utemeljitelji ovoga poduzeća jesu: tvrdka Schukert & Comp. u Nürnbergu, Leipziger Bank u Lipskom i D.r Josip Kranz, odvjetnik u Beču.

Javna pouka u zelenom navrcanju (ciepljenju) loza održavati će se na pokušalištu gospodarskog društva u Zagrebu od 24 do 30 t. m. svibnja od 7 sati u jutro do 6 sati u večer.

Hrvatska zemaljska vlada u Zagrebu naručila je veliku količinu raffia lika za privoženje navrtaka i mladica, i prodaje ga po 46 novčića na metričke cente, ali ne prodaje manje kolikoće od 10 kg. Naruče za gotov novac, šalju se gospodarstvenom uredu kr. zemaljske vlade u Zagrebu.

U Zagrebu ustrojeno je pčelarsko društvo, koje će se baviti i cvjetarstvom, a imati će svoj vlatiti list.

Godišnju proizvodnju ulja u Dalmaciji za razdoblje od 1887 do 1896 procjenjuje se poprieko na 90,392 centa; a lanjska godina u kojoj je rodilo 113,895 centih ulja, ima se smatrati u bolje. Koliko su točni ovi statistički podatci, lako je suditi, kad se zna kako se kod nas malo mari za statistiku.

Srednja godišnja proizvodnja rujevine (sumaha) u Crnojgori procjenjuje se na 350,000 do 650,000 kg. na godinu. Ali proizvodnja pada svake godine, radi slabih ciena rujevine, koje posao slabo izplaćuje. Veći dio rujevine proizvadjda okolica Zrmanjice, Podgorice i Rieke, a vozi se preko Bara na Trst.

Pri otvorenju treće međunarodne izložbe strojeva u Beču, u odgovor pozdravu predsjednika, rekao je ministar Ledebur, kako je danas teško praviti velikih investicija, i ako se želi pridoci gospodarstvo, da valja svi silam pomagati male gospodare, e da se oni pridignu.

Najveće gospodarstvo na svijetu nalazi se u Louisiani u Americi. Ono obuhvaća 6400 km. površine, četvoraste je oblika u mjeri 160 km. dužine na 40 km širine. Na imanju goji se ponajviše sladorna trstika, pamuk i pirinač; a goji se i 40,000 do 50,000 glava blaga (konja i goveda). Gospodarske sgrade razdijeljene su na 6 kilometara dalečine, a zemlja se obradjuje parnim plugovim. Preko imanja prelazi južno pacifična željeznica u duljini od 45 km., a imanje ima još drugih 413 km. što puteva što vodenih cesta, te tri parobroda za prevoz proizvoda na trgove.

Vriednost sveukupne izvedene robe iz Srbije u godini 1896 iznašala je 53,366,720 dinara, napram 43,390,451 dinara u predprošloj godini, napram tomu je izvoz porasao za 23%. Izvoz pokazuje povišicu rogatog blaga, svinja, žitarica i šljiva.

Uprava dioničkog društva za željeznu industriju u Varešu u Bosni, na skupštini od 8 travnja t. g. zaključila je da se sa 101,721 flor. čiste dobiti, izplati $4\frac{1}{2}\%$ kamate na dioničku glavnici i $\frac{1}{4}$ po sto superdividende.

Po poreznim listinam mobiljarni imetak grada New-Yorka procjenjuje se na 2,106,484,905 dolara. Malo je vlasnika kuća u New-Yorku, jer su gradilišta u velike skupu. Otok Manhattan, kupili su olandezi 1623 godine od urodjenika za 24 dolara, koje nisu izplatili u gotovini, nego u staklenom biserju. U 300 godina narasla je vriednost toga otoka na 2000 milijuna dolara. Svih 144 milijunaških obitelji u New-Yorku posjeduje 1,981,500,000 dolara imetka, koje daje godišnje 102,800,000 dolara dohoda.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

48. Molim vas, bili se mogla gojiti repa za krmu na pšeničnom strništu?

J. K. u S. (Janjina).

Repa može se gojiti na pšeničnom strništu, ali valja odmah po žetvi podorati strnište i zasijati repu, jer zakasnili se, zemlja se posuši i repa nemože da uspije, ako ne padne kiša, a ta je obično vrlo riedka u srpnju mjesecu. Repa sa strništa dozrieva za krmu u studenom ili prosincu mjesecu, nije velike hranivosti radi velike količine vode, što sadrži, ali je ipak izvrstna krma za goveda, osobito, ako se pomješa sočnijom hranom, koja obiluje dušičnim hranivim. Bolji se uspjeh postizava repom na strništu, ako se strnište pognojiti, ali ako je bilo pognojeno za pšenicu ili za rastlinu prije pšenice, onda ne treba gnojiti za repu. Sjeme sije se na $1\frac{1}{2}$ do 2 cm. duboko, napram vrsti zemlje, a hoće se pri redomičnoj sjetvi 1 do $1\frac{1}{2}$ kg., a pri omašnoj sjetvi 2 kg. sjemena po hektaru. Repa dobije dva okopavanja i jedno zagrcanje, i to prvo okopavanje, kad poraste za 4 do 6 cm. visine. Pri omašnoj sjetvi teško je okopavanje repe, ali se zato prebrana kad se repa okiti su 4 do 6 listova, pa se to branjanje opetuje još dva puta u navratim od 8 dana. Repa se teško uzdrži, stoga se iz polja rabi izravno za krmu, a jer podnaša i studen od 6 i 7° izpod ništice, može ostati na polje do polovice prosinca, a i kašnje. Sa hektara zemljišta pobere se 20,000 do 24,000 kg. repe; ali nije velike hranivosti, jer sadrži do 89 postotaka vode, a samo $1\frac{1}{2}$ postotak dušičnih sastavina i 6 do 7 po sto bezdušičnih sastavina. Govedam i ovcam krme se repe sirove, dočim se za svinje popare ili prokuhaju. Od svih vrstih repe, najrazširenija je gojitba Turnipsa. Repa može da služi za krmu preko cijele zime, a daje se kravam do 25 kg. repe na dan, uz drugu sočnu hranu. Repa se za krmu izsječka.

49. Ovdje se kod nas dosti traže utovljene guske; molim vas, kad je najbolji zaman za tovljenje gusaka, i koji je način tovljenja najuspješniji?

A. F. u V. (Istra).

Tovljenje gusaka počimlje obično u kolovozu mjesecu. U gusinjaku daje im se obilno hrane, a da razvijaju što moguće više mesa, prije nego li počme pravo tovljenje, koje se sastoji u naslaganju tusta. Kao prva krma najbolje su mrkve, koje guske u velikoj mjeri vrlo rado jedu, a mrkvom postanu teške i krupne. Da meso od gusaka nebude davalo po mrkvi, valja guske neko vrijeme hraniti zrnjem. Ako se nema mrkve na raspolaganje, onda se hrani guske izgnječenim krompirim pomješanim sa kukuruznom ili ječmenom krupicom i mekinjam. U isto doba tjera se guske na strništa, gdje obično dobre pašu nalaze. Guske za pečenke tovi se naravno, dočim guske, kod kojih je svrha da dobiju velika jetra, tove se prisilno. Pri slobodnom ili naravnom tovljenju valja se pobrinuti za čisti i zračni gusinjak e da i usljed kretanja budu guske uvijek dobro razpoložene, i budu uzimale dosti krme. Guske najradje jedu zob; valja im stoga zobi dati obilno tri puta na dan. Uz ovu krmu daje im se prokuhanih i sgnječenih krompira sa mekinjam i pšeničnom, ječmenom ili kukuruznom krupicom. I sami namočeni kukuruz, vrlo je često jedina hrana pri tovljenju gusaka; ali ovako jednolično tovljenje, je samo onda opravdano, kad su ječam i zob skupi. Nesmje se davati guskam repičnih, lavenih i maslinovih komina, premda sve te vrsti krme znatno podupiru tovljenje, ali priobčuju mesa i tustu vrlo neugodan tek. Za cijelo doba tovljenja valja da guske imaju na raspolaganje dostatnu količinu vode; a najbolje je ako se svakog dana mogu pustiti u obližnju rieklu ili baru. Tovljenje gusaka mora da traje 4 najviše 6 nedjelja, i u to doba mora da teže 6 do 7 kg. Teže postanu guske za tovljenja, ako se drže u tlesnim prostorijama gdje se nemogu kretati, i ako se stupaju navlaš priredjenim žgancim. Žganci za stupanje gusaka priredjivaju se od istruganih sirovih krompira umješanih sa ječmenim brašnom. Ovo se smjesa umjesi poput tiesta u grudve, pa izvalja i rukom umjesi u žgance debela kako kaži put.

Ako se žganci prokuhaju, pa postave na police da se suše uzdrže se zdravi za više dana. Kod gusaka, za tovljenja postanu jetra tim veća, čim se guske manje kretaju, i čim piju više vode. Radi toga primješa se žgancim raznih mirodija, i dobro se zasole, a vodi za napoj primješa se izmravljenog drvenog ugljena. Guske laglje gutaju žgance, ako se pred hranjenjem umoče u toploj vodi. Stupanje opetuje se svakog drugog ili trećeg sata, a za svakog stupanja dobije guska 8 do 10 žganaca. Pod konac tovljenja daje se guskam za stupanje toliko žganaca, koliko ih samo progutati mogu. Stupanje traje 3 do 4 nedjelje dana, jer dalje guske ne odole, a u to doba svaka guska teži 9 do 10 kg. a i više.

50. Jeli istina, da u francezkoj po rezanju namažu panjeve loza raztopinom zelene galice, a to u svrhu, da ih okriepe, ako su potrpile od patula, nedaće (oidium) ili peronosporae? M. T. u S. (Brač).

Istina je živa, da u Francezkoj nakon rezanja, a prije tjeranja, namažu panjeve i sve nadzemne djelove loze raztopinom zelene galice, i učinak od tog postupka je od neprocjenive vrijednosti proti svim tajnocvjetnim namećicam. Ovo mazanje puno pomaže lozama, koje su trpile od patula (palca), peronosporae i nedaće (maće oidium). Obično se rabi 45 do 50 postotna raztopina zelene galice, ali u novije doba se sve više širi mazanje smjesom po napatku profesora J. Dufoura, koja se priredjuje kako slijedi: uzme se 10 kg. živoga ali mastnoga vapna, i zagasi se malo a malo su 80 litara vode. U isto doba raztopi se 10 kg. zelene galice u 20 litara vode, pa se pomješa jedna raztopina sa drugom i dobije se prilično gusta kaša izbrljane zelenkaste boje. Panjevi i ostali djelovi loze namazani ovom raztopinom postanu kroz posve kratko vrijeme žuto crljenkaste boje, poput hrdje, ali je na ovaj način zajamčena smrt svega trusja raznih tajnocvjetnih namećica, koje prezimljuju na panjevima loze.

51. Imam par bikova, kojimi nemogu da vladam; molim ima li kakav način postupanja sa bikovima, da budu dobri i poslušni? C. Ž. u T. (Hrvatska).

Istina je da bikovi nisu najpitomije životinje, ali opet nisu ni tako divlje, kako ih se mnogi predstavljaju. Oporost i zloća bikova potiče najviše od postupanja ljudih, koji u mjeram proti bikovima pretjeravaju, jer su vrlo riedki slučaji, da je bik baš od naravi zle čudi. Samo, ako je bik od naravi zle čudi, onda nema druge pomoći, nego što brže utoviti ga za mesnicu, a inače red je postupati blago s njima, i uporabljati ih često na radnju, i ako ne tešku. Čim čovjek blažije i skladnije postupuje bikovima tim su oni bolji, ali dobrotu bikova zavisi i od toga, da se čovjek češće oko njih bavi. Bikovima oporim može se metnuti prsten na nos (na noždrve), ali tada ne treba na prsten priv. zati konop, nego tri ili četiri karike lanca, za koje čovjek uhvati, kad bik nije pokoran i poslušan. Sa bikovima valja biti odvažni, ali poništo prosti, surovi i navaljivi, jer onda i u b. ka. nastaje prkos i odpor.

B. Nova pitanja.

52. Imam pokraj kući šljivu bielicu, no svake godine po cvatnji, izprhne zametak ili se plod izcrva, pa odpadne. Molim vas za sredstvo i način, kojim da ovome doškočim? N. V. u T. (Pelješac).

53. Koja su najbolja sredstva i načini priredjivanje sježež zelenog graška (pisum) za zimu? X. X. u T. (Trst).

54. Na žilam ljekarice pojavila mi se nekakova namernica, koja obvila žile poput paučine smedje ljubičaste šare. Nakon malo pogine ljekarica. Molim vas, koja je ovo bolest i koji je prokušani lijek proti istoj. I. M. u S. (Hrvatska).

55. Molim vas jeli istina, da se vino daje dobro uzčuvati i uzdržati pomoću ugljične kiseline? Kako se rabi ugljična kiselina? F. B. u P. (Brač).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Bolmarčić D. r. J. — Kovačević G. T., trg. — Kovačević A. M. jun. — Obad A. žup. — Halper pl. V., vlast. — Matulina D. Š., žup.

— V. g. Šepić V., uč. — Vaša predbrojba podmirena do konca travnja t. g.

— V. g. Gross J. — Takodjer.

— V. g. Babić I. — Knjige „O uzgoju i njegovanju ovieća“, „Duhan“, „Buhač“ i „O uporabi dropa“ poslatismo vam.

— V. g. Lovrić J. — I vami smo poslali knjižicu: „Kako se pravi vino“ i „O uporabi dropa“, te broj 1 i 2 od tekuće godine.

— V. g. Koljatić M., uč. — Zadnji broj poslali smo vam izuovice. Od amo idu vam svi brojevi redovito. propitajte se na pošti u Pučišće.

— V. g. Benzon I. K., šum. — Izpravili smo i poslali smo vam brojeve 5, 6, 7 i 8.

— V. g. I. D. u R. (Knin). — Na vaša četiri pitanja ne dajemo odgovora, je načelno ne odgovoramo na anonimna pitanja. Mi valja da znamo kome odgovoramo.

— V. g. B. D. N., naduč. — Pravljenje žeste iz krompira spada u velike obrte; od male količine, kako n. p. od 30 kvintala, neizplaća se radnja. Za pravljenje žeste iz krompira hoće se uredjena zganičara sa strojevim za maceraciju, za vrienje, mašćenje i tištenje, pa komplicirani strojevi za distilovanje. Prva žesta što se dobije od prekapljivanja obiluje smrdljivim uljim, koji su zdravlju puno škodljivi. Za porabu je žesta od krompira stopro onda, kad se opetovauo rektificira i čisti. Na malo neizplaća se takova radnja, nego na veliko. Kolikoća žeste što se dobije od jednog kvintala krompira zavisi od kolikoće škroba što sadrži krompir, i od procesa maceracije i vrienja. I najčistija, opetovano put rektifikovana žesta od krompira štetna je ljudskom zdravlju. Male količine krompira, koje se nemogu prodati ili u kućanstvu potrošiti najbolje se unovčuju, ako se pokrme kravam ili svinjam. Kravam se krmi sirovi krompir, a svinjam prokuhani.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili napatuk kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješt
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrat prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Lipnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Lipnja 1897.

Cislajtanski Agrarni Program.

Propadanje malih i srednjih gospodara, usljed bezociene poljskih plodina, podražuje sve više gospodare na odpor; na nekim mjestim je nastala prava borba za obstanak.

Dne 23 t. m. na sastanku Bečkog gospodarskog društva razvio je jedan član istog društva agrarni program cislajtanskih gospodara, iz kojeg vadimo sljedeće važnije točke.

1. Obrana domaćih gospodarskih proizvođa, proti pritiskajućoj inozemnoj konkurenciji; dozvala uvoza tuđjih proizvoda, samo u slučajevim priekne nužde; odstranjenje konkurencije prekomorskih zemalja ustanovljenjem jedne srednje evropejske obranbene konvencije; odkaz carinarskog i trgovačkog ugovora Rumunijom; neobavljanje postojeće trgovačke ugovore kad izteču, a to na temelju staroga načela, da su svi ti ugovori sklopljeni na štetu domaćih gospodarskih proizvođa; nikakvo prekomjerno pogadjanje u današnjem obliku; uvođenje minimalne obranbene carine, obzirom na interese gospodara, ali bez ikakove dozvole koncesija; uzeti načelno diferencijalnu tarifu, kao temelj pri sklapanju novih ugovora, sa posve kratkim rokom odkaza, uz jedinstvenu minimalnu obranbenu carinu; najvišju promjenjivu ili stalnu carinu proti uvozu prekomorskih surovina.

2. Posvemašnji zatvor naše granice proti uvozu marve iz Rusije i Balkanskih zemalja; e da se tim sredstvom i strogim vršenjem veterinarskih propisa, dogovorno sa Ugarskom, ciela drža pretvori u područje čto od marvinskih bolestih, e da se opet prokiči put izvozu naše marve u zapadnim zemljama.

3. Posvemašnje preustrojstvo burze za gospodarske proizvode; a najprije zabrana blanco-termin trgovanja sa žitijam i brašnom. Sama zabrana termin igre na razliku cienne nije dostatna da nas obrani od terorizma burze, i da osigura da će cienne žitija doisto odgovoriti potrebam tržišta.

4. Priključenje naše međunarodnoj agita-ciji, koja se pokreće iz Amerike, Francuske, Belgije i Njemačke proti zlatnoj vrijednosti za bimetalizam, e da se razkidaju okovi u koje nas drže sapete veliki glavničari.

5. Dokinuće svih izvanrednih tarifa za prevoz tuđjih gospodarskih proizvoda, umanje-nje tarife za prevoz domaćih gospodarskih proizvoda na temelju jednakog odmjerjenja za blago sitnog i velikog zuba, bilo da se na blizu ili na daleko prevaža, e da i malim proizvođačim budu pristupna velika tržišta. Po-diehanje pogodnostih za izvoz domaćih proizvođa u inozemstvo.

6. Podpuno uzduvanje Cislajtanskih gospodarskih interesa pri sklapanju nagodbe sa Ugarskom, a nada sve:

a) Podpuno a pošteno odstranjenje postojećih tržišnih odnošaja, s kojih teško štetuje domaće gospodarstvo.

b) Uredjenje posve jednakog veterinarskog zakonodarstva u obim polam države; i posve jednake prevozne tarife za sirovine i brašno.

c) Revizija obćeg austro-ugarskog carinar-skog cienika, u svrhu ustanovljenja jednog obćeg minimalnog carinarskog cienika za gospodarske i šumarske proizvode, a to obzirom na postojeći carinarski i trgovački ugovor, koji iztiče godine 1903.

d) Odkaz trgovačkog ugovora sa Rumunjskom.

e) Združenje radi zajedničke obrane proti transatlantičkoj konkurenciji.

7. Organizacija zvaničnih zadruga za gospodare u cijeloj cislajtuniji, e da i gospodari budu imali svoje jedinstveno i moćno zastupstvo. Ustrojenje državnih hambara.

O uzgoju američanskih loza i raznim načinim navrtanja istih.

(piše J. B.)

(Nastavak vidi broj 10).

Navrtanje na sedlo. Ovaj način navrtanja je mnogo bolji od onoga na razciep, jer nije potreba ciepati lozu, koju se ima navrnuti i nije potreba, da bude plemenika i divljaka od iste debljine.

Gornji dio korenjaka odreže se, a ostavi se jedan komad i izgadi, jer će se na tom komadu zasadi kašnje plemenika. Sada se ostrim nožem odreže sa strane podstava dugi i kosi rez prama vrhu; a plemenika se odreže izpod donjeg oka najprije okomito, pa onda koso i gladko. Zarez na plemeniku mora da odgovara onomu na divljaki, jer od toga zavisi sljubljenje dviju površina, odnosno srašćenje. Dok se izreže podstav i plemenika, treba ih sljubiti, pa se palcem lieve ruke pritiska plemenika o divljaku, a desnom rukom se ovije. Ovijanjem započne se ozgor, pa uz neprestano tištenje palcem nastavi se prama doli, a onda se priveže navrtak. Nesmije se odviše ovijati, nego samo toliko, koliko je potrebno, da se navrtak pričvrsti. Ovijati se može ili likom ili špagom ili vrpcom. Ako je navrtak dobro izveden i privežen, onda nije potreba nikakvog maza. Hoće li se ipak zamazati navrtak, onda se zamaže tekućim voštenim mazom, jer je tekući maz, za ovakovo navrtanje bolji od ilovače ili gline; samo treba paziti, da tekući maz ne bude odveć vruć e da nepopari koru i liko.

PODLISTAK.

KATEKIZAM

GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnateljstva agrikulturno-hemičnog pokušališta u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo

F. RADIĆ

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Nastavak vidi broj 10).

464. Na koje se druge okolnosti treba još obazirati pri tovljenju?

Natovljenje se tim hitrije postiže a prama tomu i u toliko jeftinije, čim životinje primaju veće kolikoće krme. Treba dakle nastojati prikladnim načinom prigotavljanja i dodatkom kuhinjske soli, da se povećava sladokusnost. Uz to se pri tovljenju ne smiju znenada pružati druga, neobična krmiva, nego treba k takovima prelaziti samo malo a malo, jer inače,

stoka lako može usljed manjeg primanja krme da stane nazadovati u stanju ugojenosti, pa onda može tek povećanim obrokom krme da se uzpostavi prijašnje stanje. Jednako treba izbje-gavati odveć vodenastu krmu ili prekomjerno lokanje, pošto se povećano unašanje vode suprotivi taloženju tustila; najpotla se traba bri-nuti za to, da se životinje nebi premnogo kre-ćale i da štajska toplota bude osrednja, zar 10-15°R (Pit. 314).

465. Kakva treba da bude krma za tovljenje ovaca?

Povećavanje težine živućih ovaca, kao što i taloženje tustila najbolje napreduje kad im se daje što moguće bjelancem bogatija krma; može dakle krma za tovljenje ovaca da bude još bogatija dušikom od one za goveda. Jošte djeluje kod ovaca veća sadržina vode nepovoljni-je na uspjeh tovljenja, pa zato treba davati prednost krmu bugatijoj suhom tvari. Pri početu tovljenja ovaca prelazi se zato što je moguće prije na krmu bogatu dušikom, te se podaje za 600 kg. žive težine u poprieku 13-13.5

kg. suhe tvari 1.75 kg. bjelanca, 7.2 kg. uglji-kovih hidrata, 0.3 kg. tustila sa razmjerjem hraniva 1:4.5.

Najuspješnija krma za tovljenje ovaca sastoji na vrsti siena bogatih dušikom i krupice od zrnja, navlaš vučca. Korienjača i od njih dobivenih zaostataka treba ovcama davati tek u neznatnoj količini, jer ih goveda bolje ukorišćuju.

466. Na što se je još potreba obzirati pri tovljenju ovaca?

Na bagru i na godine života. Ovce za komardu (mesarnicu) utove se lašnje nego ovce za vunu, a uspjeh tovljenja je najpovoljniji kad se ovce stanu točiti u dobi od 1½ - 3 godine. Preporuča se takodjer ostriti ovce prije nego se stanu točiti; usljed tim prouzrokovanog povećanja proždrljivosti životinja i tomu odgovarjućem većem primanju krme hitrije je i povećavanje žive težine.

Mladje životinje treba za puno dulje doba vrlo intenzivno krmiti, da se postigne stanje utovljenja do kojega starije životinje dopiru u

c) Ljetno ili zeleno navrćanje.

Osim spomenutih vrsti navrćanja, koje se nedadu u svako doba uporabiti, nego jedino zimi i u proljeće, imamo i ljetno navrćanje. Ovo navrćanje zove se i zeleno navrćanje. Navrće se od polovice svibnja do konca lipnja. Čas za navrćanje je onda, kada se loze nalaze u stanju prelaza, između zelene i odrvljivanja, biva onda, kada su mladice još gibke, ali se ne lome; kada nisu previše mekane, ni tvrde, ni drvene. Najlakše se pozna po tom, što takove mladice nemaju još u sredini bijele srži. Mladice takove moradu imati već razvijene pupove, koji će pak protjerati, zato se baš preporuča odabrati takove, mladice, koje su najbolje razvijene. Mladice podstava i plemenike mora da su jednake debljine, a nesmjedu poništiti biti tanje od 6 mm. u promjeru. Navrće se za liepa, suha i mirna dana, jer se za vjetrovita i kišljiva dana, neprimaju zeleni navrtci. Zeleno navrćanje je samo onda uspješno, ako se navrće brzo i u sjeni. Na jednoj lozi može se napraviti više navrtaka, dapače mogu se navrtati, i zaproi, i postrane mladice.

Prije nego se navrne izabere se 5 do 6 jačih mladica na američanskoj podlogi, a odstrane se sve ostale.

Navrćanje se obavlja kako slijedi: na američanskoj lozi odabere se počamši s gora, ono koljenca na mladici, koje je debelo barem kao olovka. To je obično četvrto, peto ili šesto koljenca mladice odozgor brojeć. Ono mjesto na koljencu, gdje se mladica savija, najbolje je za navrćanje. Isto tako zgodno mjesto valja naći i na mladici naše domaće loze, koju navrćemo na američansku lozu. Mladica domaće loze odrezese izpod onog koljena, na kojem ćemo napraviti navrtak. Gornji dio mladice odikine se, kako što i sve lišće do stabljike, pa se na mladici ostavi samo jedno ili dva oka sa petljama lišća na kratko odrezanim. Istodobno se na američanskoj lozi napravi dugački prerez na odabranom koljencu, i to upravo preko sredine koljenca. Prerez nesmije biti ni odviše dug, ni odviše kratak, jer se prvi teško sljubljuje, a drugi nebi se mogao rezati; jednako dugi zarez napravi se na domaćoj lozi. Za pravljenje svih zarezova na zelenim mladicama najbolji je Kunderov nož, koga je izumio nožar Kunde.

Dok se naprave zarezi treba odmah spojiti prerez plemenike i podstava tako, da se jedan prerez podpuno sljubi s drugim, te da sredine koljenaca dodju upravo jedna na drugu. Prstima lieve ruke drže se ove mladice skupa, a desnom se rukom privežu. Za vezanje rabi se ili debeli pamuk ili vezaljke od kaučuka. Ovim podvezama, povežu se mladice tako, da se u sredini povezu križa. Kad se za podvez rabi pamuk, valja ga nakon 10 do 15 dana raz vezati, jer se inače zajedu u navrnutu mladicu, i priede je u daljnjem razvitku. Kod poveza od kaučuka šta slična se nedogadja, jer kaučuk sam popušta i razteže se, razmjerno rastu mladice, a kasnije sagnije i sam otpadne.

Ako je vrijeme suho i velika sunčana pripeka, treba navrtke, omotati lišćem od loze, da se naglo ne posuše. Nakon 2 do 3 dana već se vidi, koji su se navrtci primili, a koji ne.

Kad se navrtak nije primio, pocrni mla-

dica domaće loze i objesi se posvema; a kad se je navrtak primio protjeraju pupoljci, pa se nakon nekoliko dana opaža kako listaju.

Ako je navrćanje dobro izvedeno i vrijeme povoljno, u mjesec dana poraste mladica 30 do 40 cm. E da se mladica što bolje razvija treba nekoliko dana iza navrćanja odstraniti sve zapрке od američanske loze, jer bi inače oduzimali hranu tjerajućoj mladici. Mladica dosti uzrasle i izkrćene lišćem treba poskropiti raztopinom modre galice i vapna, da ih se uzčuva od peronospora.

Na zeleno navrnutu lozu ostavi se da raste do zime, ili se pak koncem kolovoza povali, i napravi povaljenica.

Ako se navrnutu lozu ostavi da raste, kao obična loza, onda se pred zimu odrežu navrtci na 40 cm. dužine, tako da na plemeniti ostanu 2 oka a ostalo američanska podloga. Odrezane navrtke pospremi se u pivnici, u pjesku da prezime, a na proljeće posade se u vinograd na opredjeljeno mjesto, ili u loznjak, da se ukorijene; pa se druge godine, kao navrnuti korijenjaci zasade u vinograd.

Povale li se navrnutu mladice koncem kolovoza, onda se do jeseni izkite žilam, pa se još prije zime obrežu na 2 ili 3 oka, nastajućeg proljeća se napokon odrzu povaljenice od matice, i zasadu u vinograd kao navrnuti korenjaci.

Ima još mnogo načina navrćanja loza, kojima se je takodjer postiglo dobrih uspjeha, ali svi ti načini imaju manje vrijednosti od napomenutih, stoga je suviše da se istima potanje bavimo.

Prigovara se da domaće loze navrnutu na američanske gube od svoje plemenitosti, a da se u grožđu i u vinu čuje uvijek tek po kima-vicam, kojim se odlikuje groždje od američanskih loza, ali su to zlobne izmislijatine protivnika američanskih loza, jer je iskustvo dokazalo, da kakav god bio podstav, nema nikakova izravnog upliva na plod plemenike. (Slijedi).

Njegovanje livada.

Livade na dobro uredjenom gospodarstvu imaju tim veću vrijednost, čim se obveznije goji marvogojstvo, i to osobito dandanas, kad od poljskih plodina, a osobito od gojitbe žitarica, ima gospodar posve malo koristi. Sasvim je dakle opravdano, da takovo blago, kakovo su dobre livade, bude znao svaki gospodar čuvati i uzdržati.

Najrodnije su livade, ako je na njih redovito uredjeno natapanje; a natapanje predpostavlja redovito uredjenu površinu livade i dovodne i odvodne konale.

Najviše je koristi od natapanja, ako se izrabljuje sva snaga vode, i kad se natapa što veća površina.

Redovitim natapanjem gnoji se donekle livada, osobito, ako je voda od naravi hraniva, a podupire se razvoj livadnih trava, što uredjenjem vlage, što uredjenjem topline.

Prije nego li će se urediti livada za natapanje, valja odvodnim konalim prosušiti sva odveć vlažna i močvarna mjesta, e da sa livade

nestane svih kiselih i močvarnih trava, a uzrastu slabe, sočne livadne trave.

Na dobro uredjenim livadama, nesmje da raste ino, nego samo one trave, koje stvaraju dobru livadnu zraslinu. Valja s toga na takvim livadama utamaniti vas korov, pa podupirati razvoj slatkih livadnih trava, djeteline, grahorke, što sijanjem i navrćanjem, što gnojenjem.

Gnojenje fosfatim i pepelikom podupire se znatno razvoj djetelina i sočivnica, osobito grahorice, a ove kao dobri sakupljači dušika podupiru pak razvoj slatkih livadnih trava. Ovakovom uredbom gnojenja, nije potreba gnojiti livade dušičnim gnojivim. T. L. Z.

Njegovanje starih voćnih stabala.

Starija stabla zaslužuju osobite pomnje radi njihove stalne rodovitosti, jer dok mladja stabla radjaju i neradjaju, stara stabla radjaju svake godine po štogod. Nego je kod starijih stabala i nešto drugo po sriedi, biva da nas na njih vežu uspomene.

Sva starija stabla, imaju izjedeno i izprobušeno deblo; mora s toga biti prva briga svakog voćara, da se izoište zemlja, gljive, trulež i nečist, što se u tim jamam nalozi i izrežu do zdrava, a onda da se dotične praznine izidaju i izmažu cementom, e da se nečist dalje ne kupi, i da stablo nadje dosti oslona u samom sebi.

Svu staru i gubovu koru valja stablu odstraniti, ali bez da se ozledi liko, kroz koje ima stablo, da se pomladjuje.

Duge, teške grane, koje bi se mogle prelomiti valja podbočiti, ili privezati o drugu granu, da se izmjenično podržavaju. Sve veće ozlede i izrezine na deblu i granju valja zamazati voćarskim mazom, e da zarastu i da se ne pojavi gnijeuje, ili da ta mjesta ne postanu leglom gljiva i zareznika. Za manje rane rabe se bolji mazovi, za veće rabi se smola, ili se prebije ploča od lima ili od olova, pa se onda rubovi zamažu prostim mazom, smolom ili katanom.

Zemlju izpod stabla valja često prekopati i pognojiti kad je potreba. Ako je zemlja odveć vlažna, valja se pobrinuti za redoviti odtok vode, a ako ljeti trpi od suše valja se pobrinuti za natapanje ili zalievanje.

Sve posahle hrane valja posjeći i odstraniti, ali pri tom valja paziti, da se ne izobliži oblik krošnje, ili da ne ostane krošnja takova, da s jedne strane stavlja puno uporišta vjetrovim, jer žestoki vjetrovi mogu krošnju izlomiti ili izguliti ili prevaliti stablo. B. S. L.

Izbor kobilica za razplod.

Obično se vrlo malo pomnje posvećaje kobilam pri izboru za razplod, jer vlada obće uvjerenje, da kobila neodlučuje toliko na pomladak, koliko pastuh, pa ako i ima mana, da se ipak može oploditi. Ali to baš nije istina, jer se mane kobilica prenašaju na potomstvo u

kraće doba. Tim biva tovljenje skuplje a naprkos tomu ipak je meso vodenastije i sadrži manje tustila; životinje starije od četiri godine mogu zaisto jako da opretile, ali im meso nije tako ukusno, kao od mlađih životinja.

467. Kako se najbrže mogu da utove prasci?

Kod prasaca pokazalo se je da je korisnija krma bogata ugljikovim hidratima, a napredovanjem tovljenja može da se razmjerje hraniva razširi još i više. Osjem toga zahtieva krmče, nasuprot biljoždercima, vrlo vodenastu krmu.

Wolff podaje za tovljenje komadi na dan za 500 kg. žive težine slijedeće pravilo krmljenja:

Prvo razdoblje: 19 kg. suhe tvari, 2.5 kg. bjelanca, 13.75 kg. ugljikovih hidrata i tustila. Razmjerje hranivâ 1:5.5.

Drugo razdoblje: 16.25 kg. suhe tvari, 2 kg. bjelanca, 12 kg. ugljikovih hidrata i tustila. Razmjerje hranivâ 1:6.

Treće razdoblje: 12.5 kg. suhe tvari, 1.35 kg. bjelanca, 8.75 kg. ugljikovih hidrata i tustila. Razmjerje hranivâ 1:6.5.

468. U koje doba života je dobro uputiti tovljenje krmadi?

Po pravilu prima krmad odmah iz mlada, netom se odbije od mlička materinjega, podpunu krmu za tovljenje; pri tom mogu oni postignuti u prvoj godini života težinu od 150 kg., i to za tako mlade životinje, ako pripadaju gojnim bagrama, trebuje od prilike 200 kg. krmne suhe tvari da se proizvede 50 kg. žive težine. Ako li se oprediele za tovljenje stare životinje (salovita krmad), onda trebuje za proizvodnju jednake žive težine zar 250-300 kg. krmne suhe tvari; proizvodnja zapada dakle skuplje kod starijih nego li kod mlađih glava.

469. Koja su krmiva najprikladnija za krmad?

Pri tovljenju krmadi prikazuju se vrlo uspješni kuhani krumpiri i repa spojena sa krupicom grahovom ili ječmenom, isto tako kukuruzna krupica, naprotiv se za krmad ne može da preporučuje mekinje (Pit. 377). I kiselo mlieko (varenika) i mesno brašno spojeno sa krumpirima ili repom sačinjavaju vrlo zgodnu krmu za tovljenje prasaca, tako i surutka, samo

ova zadnja, radi svoje malašne sadržine bjelanca, ne može da se podaje sa korenjačama, nego joj treba dodavati dušikom bogata sočna krmiva, n. p. graha. Prije svega je krmad za ukorišćivanje mesnog brašna najprikladnija stoka.

Pošto korenjače, navlaš krompiri, skoro vazda sačinjavaju bitnu čest hrane krmadi, tako je preporučeno, radi oskudice vapna u tim krmivima, dodavati svagdano ponešto izprane krede (8 do 10 g. na dan) i nebi se to imalo nigda zanemariti.

470. Na što treba još paziti pri tovljenju krmadi?

Za postignuće dobre uspjehe tovljenja od bitna je upliva najveća čistoća. Treba krmad marljivo prati, a podavanjem obilnih količina stelje brinuti se je za čisto ležište (brlog); na žalost se u praksi vrlo malo pazi na ta pravila. Tako se prasci hitrije tove, kad ih stoji više u istom kotcu. (Slijedi).

istoj mjeri, a kadšto i jače, nego li mane pastuha. Pri izboru kobila za razplod valja paziti, da su kobile pravilnog i savršenog tjelesnog uzgoja, da su mirne naravi, jer se takove kobile puno laglje oplodjuju od onih, koje su žive, divlje i razdražive naravi.

Kobile za razplod hoće se da su širokih prsijuh, širokih križa i bočina, jer čim su kod kobila širja križa i bočine, tim ima više prostora za razvoj ždriebeta, i tim laglje i naravnije slijedi ždriebljenje. Kobile za razplod nesmjedu biti odveć visokih nogu, jer onda te mane prelaze na potomstvo. Tuste, pritile kobile teže se oplodjuju od mršavih, i lošije su dojilje, ali odveć mršane kobile opet mogu biti inače gotove.

Kobile malog uzrasta nisu za priplod, osobito ne sa velikim pastucim, jer sami pastuci nepriobuju razvoj tiela pomladku. Od velike je važnosti pitanje nasljedstva; one kobile, koja svoja dobra svojstva vjerno prenašaju na potomstvo najbolje su za razplod.

Kobile, koja sva liepa svojstva tiela i krvi ne prenašaju na potomstvo, nisu za razplod jer se od samog pastuha nemože sve očekivati.

Orljeni luk (kapula) proti zadržavanju mokrače. Vrlo se često pojavlja kod konja, da nemogu da pušte mokraču. Dok se opazi, da se konj ustavlja i sili na mokrenje, a ipak nemože da mokri, valja mu pomoći, da se preprieti zle posljedice. U tu svrhu rabi se orljeni luk (kapula). Uzme se polovica glavice orljenog luka i izreže se na komadiće, pa se ti komadići postave konju i postuhu (angiru) u puzdre a kobili u sramnicu. Kroz nekoliko časova napraviti će kapula svoj učinak i konj će odmah pustiti mokraču.

Ilovača i kvasina proti oteklinama nogu. Kako je poznato, konjim koji se uporbijaju na tešku tegleću radnju vrlo često otiču noge. U takovim prigodama potrebno je najprije dati im dovoljno odmora, a ako sasvim nepomaže hoće se i lieka. Najbolji liek proti oteklini na nogam, jeste kaša umješena od ilovače i kvasine (octa). Ovom kašom napravi se oblog na oteklini i priveže se, pa nakon par dana prodje oteklina. U istu svrhu, takodjer dobrim uspjehom, rabi se lišće od vrzine, kupusa ili korabe. Ono se jednostavno previje na oteklinu, i brzo pomogne.

Superfosfat proti buvaču. U novije doba opazilo se je, da buvač ne napada razsad kupusa, korabe, verzine i sličnih, ako je zemlja bila pognojena superfosfatom, dapače u zemanu kad se pojavi buvač dosti je posuti razsad superfosfatom, a da ga buvač neće više taknuti.

Unosni način tovljenja svinja jeste onaj, kojeg se drže gospodari u Paranjskim pokrajinam. Svinje opredjeljene za tovljenje dobivaju prvog mjeseca na dan i glavu $\frac{3}{4}$ kg. ječmene krupice, mlika i $1\frac{1}{2}$ kg. krompira. U drugom mjesecu 1 kg. ječmene krupice, mlika i $1\frac{1}{2}$ do 2 kg. krompira. U trećem mjesecu $1\frac{1}{2}$ kg. ječmene krupice i mlika. U četvrtom mjesecu 2 kg. ječmene krupice i mlika. U petom mjesecu 3 kg. ječmene krupice i mlika. Na tovljenje postavljaju se svinje, kad imadu nešto oko 50 kg. životne težine; t. j. u petom mjesecu svojeg života; tako da u desetom mjesecu svojeg života, nakon pet mjeseci tovljenja teže 160 do 170 kg., te za tovljenja prirastu u težini za 110 do 120 kg.

Sredstvo proti opadanju pupoljaka od kamelija. Kamelija, premda bezmirisna, ipak je još uvijek cviet od velikog efekta i trajnosti toli na stablu, koli u kitam cvieća. Mnogi s toga vrlo rado goje kamelije i u loncima po stanovima i u postavam, pa premda im zametnu liep broj cvjetnih pupova, ipak ne vide lako cviet, jer svi pupoljci poodpadaju

prije, nego li se razovatu. To opadanje pupoljaka potiče od prehlade, bilo da ju prouzrokuje promaha, kad se otvaraju prozori za hladna dana ili naglo, ili da se zalievaju kamelije hladnom vodom. Tko hoće, daklen, da mu pupoljci neodpadaju, osobito ako se goje kamelije po stanovima, red ih je neizlagati promahi i zalievati ih mlakom vodom.

Liepak za nožev. Noževi i viljuške, osobito takovi, koji su nasadjeni na držak, vrlo se lako vade iz držka, što je za gazdarice od ne male zanoveti. Izvrstan liepak za pričvršćivanje noževa i viljuška u držke, priredjuje se ako se pomješa 450 grama terpentinovih smole sa 140 grama sumporova cvietu i 410 grama sasvim sitne pržine ili smrvljene opeke. Ova smjesa se ugrije i dobro izmješa, pa se lije u šupljinu držka, a onda se dobro nasadi viljuška ili nož, pa se prička da se ohladi, jer kad se ohladi otvrdne kao kamen.

Još uvijek traju neobično kišljiva vremena, koja stavljaju u ne malu nepriliku gospodare, radi siena, kojeg je teško posušiti i pokupiti; radi žitija, koji od velike vlade predu u slamu; i radi toga što nedotiču ruke za škropljenje i sumporenje vinograda, kojima sve veća pogibelj priti od peronospora i od nedaće usljed obilne vlage.

Ima već na više mjesta vidjive zaraze od peronospora. Opaža se, da se peronospora prije pojavlja na onim lozama, koje nisu bile lani škropljene. Unatoč kišljiva vremena škropi se svudi na vas mah, tako da su mnogi dosad dva puta poškopili, a neki i tri puta. Na nekim mjestim, osobito po dolam, ima po štogod nedaće (maće-oidium), ali ju svudi sumporenjem redovito suzbijaju. Ljetos ima i dosti zaraze od crna (palac-antracnosi), takodjer u nizinam gdje je vlažnije, i gdje je lani bilo trogova ove bolesti.

Gospodin Petar Lorini vježbovni učitelj u Arbanasih, imenovan je za nadzornika ribarstva.

U jednom vinogradu na Brodarici (Barkanju) tik Zadra, otkriveno je novo filokserično ognjište, dosti prostrano, koje postoji već od više godina. Nas ni najmanje ne čudi što se je filoksera već od više godina pojavila pod oči vlastitih, a da ju nisu opazile, kako što nas nebi začudilo, da se sutra konstatuje filoksera u vrtu tik Namjestništva, ili na brku filokseričnog povjerenika. Sve je naravna posljedica naših odnošaja. Kad nam je filoksera bila na medji, pustila se je da predje medju bez prigovora; a kad je zarazila naše vinograde, koji predstavljaju sve naše bogastvo i jedinu nešto unosnu izraku, mjesto da se pitanje filoksera povjeri prokušanom stručnjaku, koji bi znao stvari tako voditi, da nas neman naglo ne satare ekonomički, povjerilo se, nezna se po kakovoj protekciji, jednom kojemudrago diletantu, koji nema u predmetu ni predtečno znanja, ni iskustva.

Doznajemo i pouzdana izvora, da gospodin Mate J. Dudan danom 30 srpnja prestaje biti putujućim učiteljem gospodarstva. Nismo mogli doznati jeli on sam svojevoljno ostavlja službu ili ga odpuštaju, jer se govori i tako i ovako, ali smo svom sigurnošću doznali, da on prestaje biti putujućim učiteljem gospodarstva radi žestokih razmirica između njega i poljodjelskog nadzornika Zottija, zbog vreća za pakovanje umjetnoga gnoja. I tako je sada Dalmacija bez putujućih učitelja, a imalo bi ih biti šest.

Doznajemo, da je g. Jerki Baranoviću praktičnom učitelju Ratarskoga tečaja u Trogiru, generalna uprava duhanske režije u Beču, podielila nagradu od f 20 uz vrlo laskovu pohvalu za njegovo zauzimanje u poučavanju školske mladeži i pučanstva oko sjetve i gojitbe duhana. Istom g. Baranoviću podielilo je ministarstvo za poljodjelstvo u Beču fior. 20 nagrade i pohvalu za njegovo zauzimanje oko gojitbe i širenja voća.

Pod vodstvom profesora Kesterčaneka i profesora Grahora krenulo je jučer iz Križevca 30 slušatelja gospodarskog i šumarskog učilišta u Križevcih na poučno putovanje u Bosnu i Dalmaciju. Posjetiti će Dubrovnik, Split, Knin, Krku, Šibenik i Zadar. Svi našim rodoljubim i prijateljim preporučamo, da budu što susretljivi prema našoj mladeži e da svaku vidi i upozna.

Iz Ugarske dolaze hrdjave glasine o stanju usjeva. Od velike vlage, mnogo se je toga izprelo u slamu, pa se je bojati, da će usjevi poleći, a nuz to je svudi hrdja zarazila usjeve. Prva sjetva repe je sasvim propala, a ječmi i raži su takodjer slabe. Krme biti će izobilj, a i kukuruzi su liepo proklicali.

Na gospodarskoj i šumarskoj izložbi, koja će se održavati 1898 godine u Beču, priredjuje osobiti odjel, u kojem će se domaći obrti za ciel g. trajanja izložbe živo predočavati posjetiocim.

Gospodin Hreljanović, ravnatelj Poljodjelskog Zavoda u Gružu ostavlja svoje mjesto i polozi u službu u Hrvatsku. I za gospodina Bulića, učitelja vinarstva i vinogradarstva na Poljodjelskom Zavodu u Gružu čujemo da ostavlja ono mjesto i polazi drugovdje u službu. Mi vrlo žalimo, da nas mlade učene sile ostavljaju, jer će se ovako napraviti *tabula rasa*, prije nego li se počme graditi; ali ovo su naravne posljedice Zottijeva načrta osnove djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji. Doživiti ćemo i gorih!

Njemački odjel československog gospodarskog društva u Pragu, primio je u pitanju gradnje oblikih državnih ili pokrajinskih hambara za žitarice, žestu i slador sljedeći zaključak: gradnja takovih hambara može biti samo onda od koristi za domaće gospodare, ako se prije dokine burzovna igra na razlike cijene žitija, žeste i sladora, ako se uvedu višje agrarne carine, obzirom na nagodbu s Ugarskom, i ako se zakonom zavedu gospodarske zvanične zadruge.

Kod Trstja u Čabarskom kotaru našasta je rumenica, iz koje se vadi živa (živo srebro). Vlastnik novog rudnika bio je Petar Dumičić. Naslage su u rudniku dosti debele, tako da je rudnik već pregledan po gospodinu Chesnais, profesoru kemije iz Bruxellesa, za račun jednog industrijalnog društva iz Londona, koje je kupilo rudnik od gospodina Kumičića, i koje je već odredilo potrebno, da se radje započmu.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

52. Imam pokraj kuće šljivu bielicu, no svake godine po cvatnji, izprhne zametak ili se plod izerva, pa odpadne. Molim vas za sredstvo i način, kojim da ovome doškočim? N. V. u T. (Pelješac).

Što se zametak izprhne na vašoj šljivi bjelici, to po svoj prilici potiče od toga što je zemlja mršava i jalova, pa premda stablo ocvate, nema snage da nosi zametak. Kušajte pognojiti šljivu dobrim stajskim gnojem ili umjetnim, po naputku, kako je tiskano u „Svašticama“ današnjeg broja. Izervljanje ploda potiče od upljudak ili ličinka zarezniha. Proti istim hoće se uztrajnosti, da ih se izkorieni. Zimi izstrugajte koru oštrom četkom, da poubijate sve za-

reznike, koji su se ugnjezdili na kori; namažite deblo i deblje grane razmućenim vapnenim mliekom, uz dodatak govedje bolege; pokupite kasne jeseni svu suhorinu što se po zemlji nalazi izpod krošnje i izgorite ju, a u proljeću na deblo nešto dva pedlja od zemlje namažite prstenasto tekućim mazom, koji se ne suši, da se zareznici nebudu mogli penjati iz zemlje na stablo; u proljeće pregledajte krošnju i deblo i pokidajte, te izgorite sva gnjezda zareznika, koje nadjete. Ovakvim postupkom odstraniti će te uzroke opadanja ploda, a timoće postići željenu svrhu, naime da viditez drvo plod na vašoj šljivi bjelici.

53. *Koja su najbolja sredstva i načini priredjivanja suvežeg zelenog graška (pisum) za zimu?*
X. X. u T. (Trst).

Dandanašnji veći dio povrća čuva se za zimu sušenjem, ili priredjivanjem u razsoli ili u sladorači. Za grašak rabe se isti postupci. Najrazgranjeniji postupak je sušenje. Olušti se zrnje zelenog graška, pa se u hladu ili u sušnicama postepeno posuši, dok izgubi svu vodu. U sušnicama ide posao sušenja lako, jer se grašak suši umjetnom toplinom, a i police u sušnici su uredjene tako, da se grašak sam kreće iz gornjih hladnijih slojeva prema donjim toplijim, dok se postepeno sam posuši, i izlazi iz sušnice sasvim suh; a kad se ohladi posprema se u limene ili staklene posude, koje se dobro zatvore. Naravno sušenje graška, kako rekosmo, jeste mnogo teže, jer oluštenu grašak valja razastrijeti na policama na sjenastu a promašnu mjestu, pa ga pomnom mješati, dok se sasvim posuši. Ova je radnja vrlo dosadna i na malo, a dugotrajna, ako je vrijeme promienljivo i vlažno. I naravno putem posušen grašak na zraku, posprema se u limene ili staklene posude do porabe. U razsoli ide radnja laglje. Najprije se napravi razsol; dobra je razsol za grašak, kad krompir u njoj pliva. Kad se napravi razsol valja ju prokuhati, pa prociediti, da bude sasvim čista i bistra. Olušteno i pročišćeno graškovo zrnje metne se na cjedilo, pa se uroni u kotlenicu kipuće vode, i drži u istoj 3 do 5 časa vremena. Onda se izvadi i pusti, da se voda izoiedi, i da se grašak ohladi, a onda se stavi u staklene posude ili u zemljane posude iznutra ocaklene, pa se dolije razsol, da oblija graškovo zrnje barem za 3 prsta. Da se na razsoli ne napravi pliesan ili da se neuzvona, metne se u posudu komad spužve namočene u salicilnu kiselinu, a da pliva na površini tekućine priveže se o komad pluta. Nakon 3 ili 4 nedjelje dana odlije se razsol, i doda joj se opet toliko soli, da krompir u njoj pliva, opet se prokuha i prociedi, pa kad ohladi ulije na grašak. Posude sa graškom priredjenim u razsoli, pospreme se do porabe na hladnu mjestu. Pred porabom izpere se grašak nekoliko puta u čistoj vodi. Priredjivanje graška u sladorači, jeste posve malo u običaju, jer takovo priredjivanje, izim što je dosti skupo, pravi grašak odveć sladak, a grašak preveć sladak, nije slatkusan, niti se daje priredjivati za začini ili sa pirničem.

54. *Na žilam ljekarice pojavila mi se nekakova namecnica, koja je obvila žile poput paučine smedje ljubičaste šare. Nakon malo pogine ljekarica. Molim vas, koja je ovo bolest i koji je prokušani lijek proti istoj.*
I. M. u S. (Hrvatska).

Sudeć po opisu, bolest vaše ljekarice jeste *Rizoctonia*, jer ona napada žile ljekarice i pre svuče ih mrenom smedje ljubičaste boje (šare). Bolest prolazi iz jednog busa, i to po žilam, na drugi, i obično svršši, da poginu svi busovi okruženi. Običavalo se je dosad izkopati jamu sve naokolo okruženog mjesta, pa politi kame nim uljem, te izgoriti pomoću slame. Ali je iz kustvo dokazalo, da to sredstvo ne pomaže, jer micelium ostane u zemlji, pa se vodom dalje širi. Mangin preporuča proti *Rizoctoniji* vapno od kratkog vremena zagašeno, jer vapno koje je od dulje vremena zagašeno, nema nikakove moći proti ovoj bolesti. Vapno hoće se da je masno i u obliku posve sitne prašine. Prekopa se zemlja okolo okružena mjesta i pomješa se za jednu trećinu njezin g objema sa vapnom, pa se sve razaspe po okruženoj ljekarici. Još se bolji učinak postizava, ako se živo vapno razaspe po okruženoj ljekarici, pa sve dobro prekopa e da se zemlja dobro pomješa sa vapnom. Onda se polije vodom e da se zemlja nositi vapnene

vode, koja djeluje kao žestoko luživo i ubija bolest. Većom se sigurnosti može računati na uspjeh od vapna, ako se živoga vapna razaspe na daleko veću površinu nego li je okruženo mjesto, jer premda se kadšto bolest još nevidi, ipak može biti već nastala zaraza. Učinak vapna vidi se nakon osam dana, jer zemlja ostane posve gola. Nakon godine dana može se opet zasijati dotično mjesto ljekaricom bez pogibelji da se bolest opet pojavi.

55. *Molim vas jeli istina, da se vino daje dobro uzčuvati i uzdržati pomoću ugljične kiseline? Kako se rabi ugljična kiselina?*

F. B. u P. (Brač).

Istina je da se nglična kiselina može rabiti za uzdržavanje vina, ali nisu sve vrsti vina prikladne, da budu čuvane pomoću ugljične kiseline. Obične proste žutine i biela vina, znatno se popravljaju ugljičnom kiselinom; na crne vrsti vina je ugljična kiselina manje djelotna, ipak pomaže osobito onim vrstima crnoga vina, koje su odveć opore i trpkje, jer djelovanjem ugljične kiseline postanu takove vrsti vina ljubkije, tečnije i življe. Poraba ugljične kiseline jeste osobito prikladna za crna vina, koja potiču iz južnijih predjela, gdje trpkoca vina potiče od dugog vrienja na dropu. Fine vrsti vina nesmjedu se čuvati ugljičnom kiselinom, jer je iskustvo dokazalo, da se ugljičnom kiselinom kvare, mjesto da se popravljaju. Ugljična kiselina rabi se ili u plinovitom obliku ili u tekućem, ali dandanašnji ponajviše u tekućem obliku, jer je takova ugljična kiselina puno čistija od plinovite.

B. Nova pitanja.

56. *Imam šestgodišnji lemun, uzgojen iz sjemena, koji do danas nije još ploda donio. Molim dade li se ovaj lemun navratiti na plemenitiju vrst? Koji je način navrtanja najbolji? Koja je zemlja najbolja za lemun, i kolika se posuda hoće, da lemun dobro uspjeva?*

N. K. u B. (Bosna).

57. *U kojim se mjeram upotrebljuje sumporova kiselina pri pranju bačava; i kako treba istu rabiti bez pogibelji za osobe, koje oko njih rade.*

E. M. u O. (Neretva).

58. *Kako se utamanjuju takozvane uši u četrnji?*

E. M. u O. (Neretva).

59. *U vrtu imadem do 100 loza bračke vugave i bielog muškata, posadjenih prije pet godina, a da doslen nisu došle na rod. Što može biti tomu uzrok?*

E. M. u O. (Neretva).

60. *Ima već više godina, da mi napadaju bob male crne i zelene nametnice, usljed česa bob izkržljavi. Ovdje puk kaže da je bob zamušio. Ono malo boba što skupim, crno je i nije za kuhanje. Molim vas, i ako ne za ljelos, bili mogo za buduće rabiti kakovo sredstvo kojim bi se ova neman, dok je bob mlad utamanila? Bili koristovalo škropljenje raztopinom modre galice i vapna, kako se rabi za loze?*

D. Š. M. u Z. (Otoci).

61. *Svake godine u suhom grašku pojave mi se žimi, maleni crnasti kukci, koji ga raztoče. Narod zove ovdje te kukce reguše. Molim vas za naputak, kako da uklonim tu štetu?*

D. Š. M. u Z. (Otoci).

➡ **Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.**

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. n. gospoda: Pašabanda A. pos — Hrvatska čitaonica - Nerezine — C. K. Namjestništvo - Zadar — Kujundžić I., trg. — A. Gagić, pos. — Mitrović N., pos. — Lukić T. pos.

— V. g. Dražić M. — Vaša predbrojba podmirena je do konca godine 1896.

— V. g. Skurić A. — Pripeklu rakija nemože se izliječiti, vam da se opet dobro razvodni, pa iznovice peče.

— V. g. Fabiani J. — Na vaše pitanje odgovorili smo u pismu.

— V. g. Braća Cvjetković. — I vami glede onih bolesti na lišću loze.

— V. g. Oparenović G. — O raznim sredstvima i načinima za utamanjivanje puževa, bilo je obširna govora u prošastim brojevima „Gosp. Poučnika“. Suvišno je da se opet na predmet povrćamo, pročitajte ono što je već tiskano, a ovdje vam pod konac opetujemo, da je najbolje sredstvo za namljivanje i utamanjivanje puževa prokuhani škrob, osobito, ako mu se dodade malo kvasa; i to ili domaćeg kvasa ili kvasa od pive.

— V. g. Gavran A. — Mladi vinograd valja škropiti i sumporiti prve i druge i treće godine, jer nećaća i peronospora napada mlade i stare nasade bez razlike, a za mlade je veća šteta, ako boluju, jer neimadu još dovoljno snage u žilam i drvu, da bolest podnose, pa izkržljave ili sasvim propadnu. Sumporiti valja uvijek za suha sunčana dana, radje kad je sunce već visoko na nebu. Škropiti valja takodjer za suha dana, kad nema izgleda na kišu, ali je za škropljenje bolje jutro i večer, nego li poldnevno doba, jer za sunčane pripeke lako progori poškopljeno lišće.

— V. g. Gamulin J. — Doba sijanja urenog cvieća ovisi od vrsti cvieća i od svrhe uzgoja. Neko se sjeme sije se od kolovoza do studenoga, a veći dio od ranog proljeća do svibnja. Obširno o gojitbi cvieća ima u knjizi „O uzgoju i njegovanju cvieća“. Dobrog sjemena od cvieća ima na prodaju kod Wolfnera i Weisza u Beču, I Am Hof.

— V. g. Tanović pop F. — Nije moguće pogoditi razlog zašto je nestalo ribe u ribnjaku; valjalo bi pitanje proučiti na lice mjesta. Sva je prilika da jegulje prožduru postrvice, tim više što su neke vrsti jagulja vrlo krvoločne, tako da se izmjenice izgrizu i izjedu. Kad budemo opet imali putujućih učitelja i dodje jedan na te strane, zamolite ga, neka vam pregleda ribnjak, i neka stvar prouči.

— V. g. Kalačić T. — Nisu nam mile onakove zabave!

— V. g. Matačić T. Spravu za pravljenje kvasine na bizu ruku možete si sam napraviti. Pročitajte što je u stvari napisano u knjizi „O uporabi dropa“. Takovih sprava već gotovih ima na prodaju, kod L. Wechtela u Beču.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Člische računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.

Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Lipnja 1897.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 16 Lipnja 1897.

O prevaram sa sredstvim proti bolestim loza.

Nikad se još nije čulo toliko tužba na
sredstva za liječenje bolestih loze, koliko ljetos.

Ljetos su te tužbe znatno veće, nego li
prije, jer su se bolesti loze jače pojavile, a
sredstva uporabljena protiv istih, bila su od
slabe djelatnosti, ili su ostala sasvim bezuspje-
šna. Naši se vinogradari zadnjih godina zna-
tno više zanimaju za svoje vinograde, nego li
su se prije zanimali.

Kod nekih je to veće zanimanje poslje-
dica zdravog shvaćanja svoje koristi; kod dru-
gih, jer su im vinogradi jedina još unosna
izruka, od koje mogu računati na neki dohod;
kod trećih, jer od bolestih na lozim žestoko
opareni prošastih godina, ne žele doživiti po
drigu put žalostno iskustvo, da im sva ljetina
propadne. U istom razmjeru u kojem se vino-
gradari više zanimaju za svoje vinograde u i-
stom se je razmjeru razvila i preuzela maha
trgovina sa sredstvim protivu bolestim loza.

Nije s toga nikakovo čudo, da mnogi, koji
danas trguju sa sredstvim protivu bolestim loze,
u ta sredstva se ni najmanje ne razumiju, nego
rade sljepo, onako, kako što se još sljepo i mno-
gim drugim stvarim kod nas radi.

Ovo neznanje i neiskustvo nekih naših
trgovaca izrabljuju bezdušni stranjski trgovci,
i šalju im što bilo, samo ako izvanjstinom na-
liči onomu što traže.

Nema s toga dvojbe, da se kod nas dan-
danas prodaje mnogo ne čiste modre galice,
kojoj je primješano dosti zelene galice, modro
otangana stakla, kamenčića i zemlje; kako što
se prodaje mnogo ne čista sumpora, kojemu je
primješano žute opeke. Ali ipak od toliko ku-
šnja modre galice i sumpora, koje smo mi pro-
veli, nismo mogli naći, toliko stranih primjesa,
da bi moglo konačno i odlučno uplivati na ne
uspjeh tih sredstava, kako što se u obće prepisuje.

Mi mislimo, da se mnogi neuspjeh sred-
stava protivu bolestim loze, ima prepisati izvan-
rednim ljetošnjim podnebnim odnošajim, osobito
velikoj vlazi, usljed čestih i obilnih kiša; onda
ne uvijek najboljem načinu priredjivanja i upo-
rabe sredstava, a vrlo često nemarnosti ili
kasnoj porabi tih sredstava.

Vlažne godine, kako što je ljetošnja, malo
se tko spominje, pa ipak dali bi se na prste
lieve ruke prebrojiti svi oni naši vinogradari,
koji su preventivno poskropili svoje vinograde
proti peronospori, nakon što je loza bila obre-
zana, a prije nego li je protjerala; premda je
opetovano put rečeno, da su trancezi izkušali,
da je preventivno škropljenje loze, jedno od
najkorisnijih i najdjelatnijih škropljenja. Malo
je od naših vinogradara, da ne pitaju čistu
galicu kad je nabavljaju, ali koliko ih ima, koji
paze, da je i vapno dobro, i koji se točno drže
propisa pri raztapljanju galice i vapna i mje-
šanju istih?

Mnogi za škropljenje drže stalni zeman,
ili neće da škrope, dok se prvi tragovi zaraze
ne pojave, premda je opetovano put rečeno, da
raztopina modre galice ne lieči lozu od pero-
nospore, nego da je obranbeno sredstvo, koju
ju čuva od zaraze, ako je za vremena upora-
bljeno.

Koliko je put rečeno, da se od sumpora
najbolji uspjeh postizava, ako se sumpori na
suho, za suha, sunčana dana, kad sunče najjače
peče; ipak veći dio naših vinogradara sumpori
iz jutra, dok je rosno, jer da se rosom sumpor
laglje hvata; a ne razume da je promoćeni
sumpor bez ikakove djelatnosti.

Ovo sumporavanje po porosenom vinogra-
du, preotela je znatno maha u zadnje doba,
odkad mnogi rabe sumpor su 3% modre gali-
ce, uvjerenjem da tim postizavaju dvi svrhe,
da čuvaju lozu od peronospore i da ubijaju
maću (oidium), dočim se događa sasvim proti-
vno, jer takova smjesa ostane sasvim bezuspje-
šna, osobito, ako se rabi na porosenom vino-
gradu.

I nepoznavanju bolestih loze, ima se pre-
pisati mnogi neuspjeh sredstava protivu istih.
Ljetos se je n. p. pojavilo mnogo palca (an-
tracnosi) na grožđu i na lozam, pa mnogi
škrope raztopinom modre galice, i tuže se da 2 i
3 škropljenja nisu pomogla, dapače da se je po
škropljenju bolest jače pojavila. A to je sasvim
naravno, jer protivu palca raztopina modre ga-
lice ne pomože; protivu palca valja zimi, nakon
što se je obrezalo namazati loze gustom razto-
pinom zelene galice i sumporne kiseline.

Koliko se god danas hoće čistih sredstava
proti bolestim loze, toliko se opet hoće pametne,
odlučne i uztrajne porabe istih; inače troši se
novac bezospješno i bezkoristno.

O uzgoju američanskih loza i raznim načinim navrćanja istih.

(piše J. B.)

(Svrha. Vidi broj 11).

VII. Nasadjivanje vinograda navrnutim ameri- čkim lozama.

Sadjenje vinograda s našom domaćom lo-
zom bilo je prilično lako. Posve drugčije je
sadjenje američanskim lozama. Američanske loze
zahtjeva prikladno tlo, ne samo zato, da obilno
rodi, nego najviše radi toga, da može uspjevati.
Ta okolnost pravi glavnu razliku između naše
domaće i američanske loze, jer dok naša loza
može se reći uspjeva u svakom tlu, američan-
ska loza uspjeva samo na stanovitom tlu, a na
drugom, koje joj ne prija propada. Podneblje
je takodjer od velikog upliva na američanske
loze, jer od američanskih loza ima ih koje mnogo
bolje uspjevaju u južnim i toplijim predjelima,
a druge opet bolje uspjevaju na sjevernim i
hladnijim krajevima. Sve to pokazuje iskustvo,
koje treba da si svaki vinogradar pribavi, te
najbolje upotrebi prama svojim okolnostima.

Ako vinogradar ima prikladno tlo za nasad
američanske loze treba da ga dobro priredi.

Priredjivanje tla za američanke sastoji se po-
najprije u dubokom krčenju. Tlo treba izkročiti
svakako prije zime na $\frac{1}{2}$ do 1 metar duboko.
Odstrani se sve kamenje, žile i korov, i ostavi se
zemlja do proljeća izložena blagotvornom djelova-
nju vazdušnina. Osim priredjivanja tla vrlo je va-
žno gnojenje tla. Dobro je ako već za rana u
jeseni iza krčitbe pokriješ zemlju, dobrim staj-
skim gnojem ili mješancem. Nije li se zemlja
prije krčenja pognojila, tad ju valja dobro pogno-
jiti za prekopavanja. Zdreli, stajski gnoj naj-
bolji je gnoj za loze. Kad je zemljište prire-
djeno, treba ga porazdieliti u redove, onim
smjerom, kako će loza biti zasadjena. Kod po-
razdielivanja zemljišta treba paziti na to, da
redovi budu u pravcu poldana e da sunčani
traci što bolje ogrijavaju lozu. Red od reda
neka bude razmaknut 1 do 1 $\frac{1}{2}$ metar, a isto
toliko loza od loze. Na južnim stranama obavlja
se sadnja loza ranije, a na sjevernim kasnije.
Loze se sade za vlažna vremena i u vlažnoj
zemlji. Za svaki pojedini korenjak učini se dosta
duboka i široka jama, u koju se postavi loza
te zagrne gnojnom zemljom. Loze treba saditi
okomito, jer u okomito zasadjenoj lozi bolje
tjeraju sokovi u plemeniku, i prepriče se tje-
ranje spavajućih oka, koja se nalaze na divljaki.
Kod sadnje treba paziti da plemenika neostane
zakopana, jer bi lahko mogla protjerati žile.
Navrtci nesmiju ostati izvan zemlje, jer bi se
lahko posušili.

Najbolje je da navrnuto mjesto ostane
razi zemlje, a da se plemenika nešto malo
zagrne zemljom. Uza svaku lozu treba zasaditi
po jedan dugi kolac za privezivanje mladica.

VIII. Uzgoj navrnutih američanskih loza u vinogradu.

Kad je već navrnuta loza u vinograd za-
sadjena, nije dosta, da se vinograd redovito
okopava i škropi protivu peronospori, nego se
mora osobito paziti na uzgoj loze, e da daje
dovoljno roda, i da se jako i bujno razvije.
Da se ne pazi na uzgoj loza može lako da po-
kvari čitavi vinograd.

Za prikladna vremena navrtci protjeraju
brzo. Ako uz navrtak protjera izboj od ameri-
čanske loze, valja ga odmah odstraniti. Kad se
vidi da su podstav i plemenika dobro srašćeni,
tada treba vez odstraniti, a protjerale mladice
privezati na kolce da ih vjetar nepolomi. U
prvoj godini glavno je radnja okopavanje, koje
kod mladih nasada valja barem 3 ili 4 puta
opetovati. Pravi uzgoj loze počimlje u drugoj
godini. Sasvim drugčija narav je ciepljene ame-
ričanske loze, nego li je naše domaće loze, jer
navrnuta loza ima za podstav američansku lozu,
koja razvija mnogo jači korijen, nego li naša
domaća loza, pa usljed toga znatno bujnije
raste. Prama razvitku koriena mora se uzgajati
gornji dio loze, e da bude nekakovo ravno-
težje između ustroja sisajućih i probavljajućih.
Da se loza dobro razvije i da obilno radja mora
biti jako razvijeno korijenje i dosti hrane u
zemlji, pa se razmjerno prama našoj domaćoj
lozi mora američanke puno jače gnojiti.

Od osobite je važnosti rez. Kad domaćih
loza vladalo je pravilo, da se jača loza reže na
dulje, a slabija na kraće. To pravilo vrijedi i
za navrnute američanske loze. Kod navrnute
američanske loze, kojoj je korijen u drugoj go-
dini jako razvijen, mora se urediti rez tako,
da se na lozi ostavi jedan reznik (brk) sa
tri ili četiri pupa. Dali bi bilo bolje ili je
sve jedno, ako se ostave dva reznika, svaki
su dva pupa, ili jedan reznik su četiri pu-

pa, na to nam odgovara opet daljni razvitak navrnute američanske loze. Ako se u drugoj godini reže loza prekratko, pa da se ostavi više od jednog reznika, onda se u trećoj godini plod nasadne tako nizko, da više puta leži na zemlji, usljed česa izgnjije. Zato, već u drugoj godini mora se navrnuta američanska loza rezati na dugačke reznike, da se uzgoji što više stablo loze. U trećoj se godini navrnuta američanska loza razvije tako, da se mora rezati za plod. Navrnuta američanska loza nesme se rezati na reznike, jer bi surazmjerno posve malo rodila plodom, dočim bi protjerala i odviše drva, te od velike gustoće sama sebe dušila. S tog se razloga već u trećoj godini navrnuta američanska loza reže tako, da se na svakoj lozi ostavi jedan ili dva reznika sa tri oka, i jedan lucanj (maca) sa 8 do 10 oka (pupova).

Ako se loza goji na brajde (filari), u razmaku od 2 metra loza od loze i red od reda, onda se loza reže na dva reznika sa tri pupa, i dva lucnja (mace) sa 8 do 10 pupova svaki.

Sljedećih godina reže se na isti način samo što se do 4 i 5 godine uzgaja loza visoko tako, da se u 5 godina uzgoji od svake loze stablo 50 do 60 cm. visoko. Još na više uzgajati navrnute američanske nemože se preporučiti, jer bi onda trebali odveć dugi kolci, a ti su dosti skupi. Kada groždje na lozi stoji 50 do 60 cm. nad zemljom, onda imade dosti zraka, svjetla i topline za dozrijevanje, a ne štiti vlagu od zemlje i ne gnjije. Na ovu okolnost red je da paze naši vinogradari pri uzgoju navrnute američanskih loza.

Tko ima da preporodi ili obnovi svoje vinograde, hoće se da je vješt u navrećanju i uzgajanju istih, inače, lako da mu bude uzaludan trud i trošak.

Meteljka (Medicago media).

Od svih vrstih ljekarice meteljka je najprikladnija i najbolja za lake i vapnenaste zemlje, koje ne obiluju vlagom; vlaga joj je dapače štetna, osobito ako je obilna ili potiče od stajade vode.

Ali joj zimi obilna vlaga ne hudi, pa sve da potiče od poplave.

Meteljka žive 4 do 6 godina na istoj zemlji, i radija prilično dobro samo ako zemlja sadržaje dostatnu količinu vapna.

Sušu podnaša izvrstno, i to tim bolje, čim je zemlja dublja.

Sije jeseni ili u proljeće, i to ili sama ili sa zobi.

Prve se godine slabo razvija, ali zato kasnije uhvati snage i pomladjuje se izlašno, osobito u drugoj i trećoj godini.

Kosi se dva do tri, a košto i četiri puta u godini, i daje sieno koje sve domaće životinje vrlo rado jedu.

Njena prednost je da se ranije daje koristiti od svih vrstih ljekarice, ali ju ranije valja kositi i radi toga što inače stabljike odrvene, a takovo tvrdo sieno neće blago da jede.

Za vapnenaste i krševite zemlje jeste meteljka bez dvojbe jedna od najboljih krmnih bilina, pa ako i ne radija obilno, radija ipak toliko, koliko na istoj zemlji, nebi rodila nijedna druga krmna bilina.

Kako se pospješuje zdrienje voća.

U novije doba, odkad se na tržištima mnogo traži i dobro plaća rano voće, nastoji se na sve moguće načine, da se pospješuje zdrienje voća.

Mi koji smo položajem i podnebljem od naravi u velike obdareni, mogli bi u ranom voću imati liep izvor dobiti; dobro je s toga da se znade za načine, kojima se može znatno pospješiti zdrienje voća.

1. Valja gojiti voćna stabla na zaklonjenim mjestima, uzduž izbijenih zidova, u pol dnevnom položaju.

2. Kidati mladice stojeće povrh ploda, e da svi sokovi budu uloženi u razvoj i zdrienje ploda.

3. Prstenati koru na mladici odmah izpod ploda.

4. Pokriti plod posve prozračnom koprenom ili staklenim loncima.

5. Siećenjem i odstranjivanjem odveć bujno tjerajućih grana, koje obično razvijaju mnogo lišća, bez da nose ploda, jer se tim tjeraju sokovi u plodonosne mladice.

6. Počupati jedan dio ovieća, ako stablo odveć obilno cvate, ili pokidati jedan dio ploda, ako se je gusto nosio, jer čim obilnije rodi jedno stablo, tim mu je teže hraniti plod, pa se plod kasnije razvija i kasnije dozrieva.

7. Nastojati da plod bude izložen izravnom djelovanju suncu, jer u gustišu lišća plod najkasnije dozrieva.

8. Gojiti rane vrste, za koje je već iskustvo dokazalo, da im plod rano dozrieva.

Kako se znade ako su jaja stara.

Njemački trgovci jajim na veliko, za opredjeljivanje dobrote jaja, rabe razsol, koju prirede od $\frac{1}{2}$ litra vode su 60 grama kuhinjske soli. Takova razsol ima specifičnu težinu od 1.073. U ovakvoj razsoli tone na dno sasvim svježa (friška) jaja, dočim starija jaja plivaju u ovoj razsoli. Ako se ovoj raztopini od $\frac{1}{4}$ litra vode i 60 grama kuhinjske soli dolije još 25 grama vode, onda u ovakvoj raztopini tone ra dno sva ona jaja, koja imadu više od 14 dana. U obće je dokazano, da čim su starija jaja, da tim laglje plivaju; jaja, koju se pred 60 do 100 dana snesena, plivaju u čistoj vodi.

Sredstvo za prepoznavanje sode u mlieku.

Poznato je, da se mlieku dodaje sode u svrhu, da se laglje i dulje uzdrži. Da se pak doznade, ako je mlieku dodano sode ili ne, postupa se, kako sliedi. Uzme se jednaku količinu mlieka, kojeg hoćemo da kušamo, i alkohola od 95 ili 96 postotaka; i pomješa se jedno s drugim u čistoj posudi. Ako mlieku nije bilo dodano sode, onda se ono usječe, dok se pomješa alkoholom, dočim ako mu je bilo dodano sode, prodje nekoliko časa dok se usječe, i to tim više, čim mu je više sode bilo dodano. Boraks u mlieku prepoznaje se na isti način, ali da se usječe mlieko, kojemu je dodano boraksa, prodje 10 do 12 časa odkad se se pomješalo alkoholom.

Čišćenje uzljućenih ili inače pokvarenih bačava, mora se obaviti posve temeljito, prije nego li se ulije u njih vino.

U tu svrhu ulije se u bačvu za svaki hektolitar njene sadržine 2 litra vode, dakle u bačvu od 10 hektolitara ulije se 20 litara vode. Onda se izgori u bačvu toliko sumporelka, dok samo mogu goriti. Kad se sumporelke od vlastitog dima ugase, onda se začepi bačva, i dobro izvolja. Onda se opet otvori bačva, i opet gori sumporelka dok se ugase. Sad se opet začepi

PODLISTAK.

KATEKIZAM GOSPODARSKE HEMIJE

od

D.ra E. WILDT-A

Ravnatelj agrikulturno-hemijskog pokusa u Poznanju.

Po šestom izdanju njemačkog izvornika preveo
F. RADIC

Učitelj strukovne učionice u Korčuli.

(Serha. Vidi broj 11).

471. Na koji se način upotrebljuje krmno pravilo za izračunavanje krmnog obroka?

Najprije se ustanovi, koja li su krmiva na razpoložanju u gospodarstvu i koliko se od njih može podavati pojedinim odsjecima. Zatim se izračuna, obzirom na manju ili veću dobrotu (Pit. 347) krmiva, koliko je probavljivih hraniva sadržano u krmnoj smjesi odredjenoj za stanoviti odsjek, to se odbije od kolikoće hraniva zahtjevano po krmnom pravilu, i dometnu se, prema tomu dali je nestašica bjelančevine ili ugljikovih hidrata, još dušikom bogatija ili oskudnija krmiva, dok se približno postignu, obzirujući se na sadržinu amida (Pit. 261), kolikoće zahtjevano po krmnom pravilu. Kad se dcdavaju zlamenite kolikoće krumpira ili repe, treba se obzirati i na sniženje probavljivosti glavne krme po tim krmivima koja obiluju ugljikovim hidratima, a to barem u koliko se tiče probavljivosti proteinovih tvari (Pit. 428). Uzmemo li slučaj, da je razpoloživa krma takove vrsti, da se kravam muzarama na 500 kg. žive težine zimi može svagdano davati 2.5

kg. livadnog siena, 2.5 djeteličnog siena, 2.5 kg. jare slame i 10 kg. krumpira. Livadno sieno potiče od rastlinâ pokošenih u razmjerno mladu stanju te je bilo osušeno i spremjeno pri veoma povoljnu vremenu, tako da je ono bolje nego srednje vrsti te ga se može uprav zvati veoma dobrim; naprotiv je djetelično sieno malo dobre vrsti, jer je djetelina pri ko-

2.5 kg. livadnog siena (veoma dobra)	2.125	kg.	0.185	kg.	1.04	kg.	0.03	kg.
2.5 " djeteličnog siena (manje dobra)	2.125	"	0.14	"	0.95	"	0.025	"
2.5 " jare slame (srednje)	2.14	"	0.035	"	1	"	0.005	"
10 " krumpira	2.5	"	0.21	"	2.18	"	0.02	"
	8.89	"	0.57	"	5.17	"	0.09	"

Posto krmno pravilo za krave muzare na 500 kg. žive

težine iznosi	12.5	"	1.25	"	6.25	"	0.2	"
tako se još hoće	3.61	"	0.68	"	1.08	"	0.11	"
a takove kolikoće hraniva se nahode u								
1 kg. podzemnice maslovite sa	0.895	"	0.4	"	0.245	"	0.06	"
i 2 " pšeničnih mekinja (krupnih) sa	1.74	"	0.25	"	0.855	"	0.05	"
	2.635	"	0.65	"	1.1	"	0.11	"

a cijeli krmni obrok sadrži po tomu

Nego se do sad nismo ni najmanje obzirali na sadržinu amida (škroba) u krmivima, pa niti na sniženje probavljivosti izazvano zlamenitim dodatkom krumpira. Medju različitim krmivima obroka, ima samo u krumpirima znatna količina nebjelanjkastih dušičnatih sluchenina, i to iznosi njihova količina po dosadašnjem iztraživanju (1884 g.) 26—54 po sto ukupnog dušika. Pošto su krumpiri bili posve zreli izkopani a u tom je razdoblju sadržina škroba najmanja, moći ćemo ju uzeti od prilike oko 25 po sto, pa će po tom iz gori naznačene krme mjese trebat odbiti 0.05 kg. bjelanca, kao škrob. Kolikoća suhe tvari krmnog obroka iznosi bez krumpira 9 kg., ona u krumpirima 2.5 kg., razmjerje suhe tvari u krum-

nji bila već ocvala, a opet je i pri sušenju opetovano pretrpjela od kiše. Jara slama je doisto malo pomiešana korovom, inače joj neima što drugo zamjeriti i zato joj se može podieliti sastav srednje jare slame; i krumpiri su bili izkopani u podpuno zrelu stanju.

U takovim pretpostavkama iznosi sadržina probavljivih hraniva u tim krmivima:

Suhe tvari	Bjelanca	Uglj. hidrata	Tustila
2.125 kg.	0.185 kg.	1.04 kg.	0.03 kg.
2.125 "	0.14 "	0.95 "	0.025 "
2.14 "	0.035 "	1 "	0.005 "
2.5 "	0.21 "	2.18 "	0.02 "
8.89 "	0.57 "	5.17 "	0.09 "
12.5 "	1.25 "	6.25 "	0.2 "
3.61 "	0.68 "	1.08 "	0.11 "
0.895 "	0.4 "	0.245 "	0.06 "
1.74 "	0.25 "	0.855 "	0.05 "
2.635 "	0.65 "	1.1 "	0.11 "
11.525 "	1.22 "	6.27 "	0.2 "

pirima k onoj u ostaloj krmi je dakle 5:18 ili kao 1:3.6; ali pri tom razmjerju iznosi sniženje probavljivosti za surov protein, na koji se jedino treba da obziremo, 10 po sto i zato će ga u gori navedenoj krmnoj smjesi trebat uzeti do oko 0.1 kg. Obzirujući se na sadržinu škroba i na sniženje probavljivosti izazvano po krumpirima vjerojatno dakle sadrži ustanovljen obrok 0.15 kg. bjelanca manje; trebat će nam ga dakle toliko dodati, uzhtjednemo li postignuti najpovoljniji proizvod mlieka. Do toga se može doći daljnjim nadodatkom od $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kg. kominu od podzemnice maslovite, u kojima je 0.1—0.2 kg. bjelanca, ili n. p. i dodatkom od $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{4}$ kg. brašna od mesa.

472. Na koji se način može da ustanovi iz

bačva i opet izvalja. Sumporitu kiselinu, koja se razvije za gorenja sumpora upije, odnosno raztopi voda, i tako se dobije tekuće sumporite kiseline, koja je tim jača, čim se je više sumporika izgorilo u bačvu. Bud je tekuća sumporita kiselina oštro razkuživo sredstvo, ako se bačva dobro izvalja, ona ju sasvim izčisti. Tekuća sumporita kiselina ostane u bačvi par dana, a kroz to vrijeme se svako često provalja bačva, da tekuća sumporita kiselina dodje u doticaj sa svom unutarnošću bačve; onda se odlije, pa napuni bačva čistom vodom i drži par dana puna, a onda se iztočii propere.

Zadušljivi kašalj zahvata svakoga, kad mu dok jede ili pije nešto poprieko otide. Da prestane takav zadušljiv kašalj, koji potiče od naglog razdraženja dušnika, običaje se udarati po leđim dotičnu osobu; ali je daleko bolje sredstvo, ako dotičnik podigne obe ruke okomito u zrak, jer je iskustvo dokazalo, da dok se dobro pruži ruke u zrak, zadušljivi kašalj odmah prestane.

Izvarak ili ukropina od duhana **proti ušim.** Poznata je stvar, da mnoge uši, cori i gamad ubija izvarak (ukropina) od duhana. U novije dobra prodaje i tvornica duhana u Ljubljani takovog izvaraka, premda se svak sam može prirediti takav izvarak kod kuće. U tu svrhu uzme se odpadaka od duhana, praha od duhana, komada od cigara ili prostog duhana. Kad se ima tih otpada od duhana za 1 litru papare se u većoj posudi su 5 litara vrele voda, kad se poparina ohladi, onda se najprije izciedi ukropina, a onda se popareni duhan postavi u krpu i dobro izažme. Ovom ukropinom škrope se dva do tri puta ona mjesta, koje su okužile uši, pa sve poskapaju.

Gospodarske Viesti.

Prošlih dana, kad je naglo udarila vrućina, pojavila se je na mnogim mjestim peronospora. Ali sviet ne sustaje, nego se odlučno bori protiv istoj škropljenjem. Crn ili palac (antraconosi) ošteti je također ljetos groždje, ali je zaraza ograničena na pojedina mjesta.

sadržine probavljivih hraniva u sočnim krmivima, u kojima se od njih najjeftinije kupuju hraniva?

Dza su puta koja vode k tomu cilju

Po tržišnim cijenama najobičnijih trgovačkih sočnih krmiva ustanovile su se za probavljiva hraniva stanovite novčane vrijednosti, i to za kg. ugljikovih hidrata vrijednost od 4.8 novč., za kg. bjelanca ili tustila 24 novč. Po sadržini probavljivih hraniva, u pojedinim sočnim krmivima uporabom ovih vrijednosti, izračuna se novčana vrijednost i prispodobi se ista sa traženom cijenom.

Neka su nam za primjer repičine komine i one od podzemljice maslovite. Repičine komine sadrže prosiekom 25.3 po sto bjelanca, 23.8 po sto ugljikovih hidrata 7.7 po sto tustila, novčana vrijednost za 100 kg. prikazuje se dakle osnivajuć se na gori naznačene vrijednosti za pojedina hraniva na $25.3 \times 24 + 23.8 \times 4.8 + 7.7 \times 24$ novč. = 9.06 for., dočim komine od podzemljice maslovite (Erdsnusskuchen) sadrže 40 po sto bjelanca, 24.5 po sto ugljikovih hidrata i 6 po sto tustila, njihova novčana vrijednost iznosi dakle $40 \times 24 + 24.5 \times 4.8 + 6 \times 24$ novč. = 12.22 for. Uzmemo li sad da 100 kg. repičinih komina zapadaju 9.6 for., 100 kg. komina od podzemnice maslovite 10.8 f. onda je korisnije, da se kupe komine od podzemnice, jer su one na 100 kg. f. 1.42 jeftinije, nego li im iznosi novčana vrijednost, dočim su repičine komine za 54 novč. skuplje.

U mnogo slučajeva doći će se drugim putem do brojeva, koji će se lašnje moći upotrebiti u svagdanjim okolnostima. Malo je naime koje imanje, na kojemu bi se osiećala oskudica

Otvoren je natječaj na šest mjesta putujućih učitelja poljodjelstva za Dalmaciju. Uvjeti su za natjecatelje prilično teški, a bez izgleda na budućnost i na stalnost položaja.

Nakon velike sparine, što je vladala prvih desetak dana t. m. udarilo sjeverno burno vrijeme, koje je zrak prilično zahladilo i zemlju prosušilo.

U ovom broju tiskan je konac našeg podlistka „Katekizam Gospodarske Hemije“ od D. r. E. Wildta, ravnatelja agrikulturno hemičnoga pokušališta u Poznanju. Po šestom izdanju preveo F. Radić, učitelj strukovne učione u Korčuli. Prevod ovog vrlo poučnog djela tiskati će se u posebnoj knjizi.

U Makišu blizu Biograda počeo je S. Krikner gojiti pirinač (nižu), i rek bi da su prve kušnje dobro odgovorile.

Kako „Trgovački i obrtni sviet“ piše, iz Hrvatske izvaža se mnogo jaja u inozemstvo. Jedna sama tvrdka izvezla je u Njemačku i Svajcarsku u godini dana t. j. od 1 travnja 1896 do 1 travnja 1897 godine, preko 20,000,000 (dvadesetmilijuna) jaja. Ista tvrdka izvezla je lani za Englešku tuka (purana) u vrijednosti od 6000 lira sterlina (70,000 flor.)

„Le Monde Economique“ piše, da najviše radnih dana u godini imade u Ugarskoj i Nizozemskoj t. j. 312 dana. U Pruskoj se radi 305 dana u godini, u Danskoj, Svajcarskoj i Norvežkoj 303 dana, u Saksonskoj i Francezkoj 302 dana, u Belgiji i Bavarskoj 300 dana, u Italiji 298 dana, u Austriji 295 dana, u Španiji 290 dana, u Engleškoj 278 dana, a u Rusiji 267 dana.

Dne 1 lipnja t. g. prikazan je zastupničkoj kući u Beču zakon, kojim se uređuje državni nadzor nad kartelim, osobito onim o sladoru, petroleju, soli, pivu itd. Zakon je strog u onim

ugljikovih hidrata, jer takovih ima u velikoj količkoj u sieme, u slami, u korijenjačama itd., naprotiv se bjelanjke tvari kupovštinom moraju dobavljati iz vanka. Ustanovi se zato, koje li je sočno krmivo u kojemu se najjeftinije kupuju bjelanjke tvari odbivši najprije od cijena za njih traženih vrijednost za ugljikove hidrate i tustilo koji se u njima nahode i razdielivši ostatak na bjelanjke tvari sadržane u krmivima.

Ostanemo li pri istom primjeru, tad iznosi vrijednost za 23.8 kg. ugljikovih hidrata i 7.7 kg. tustila u 100 kg. repičinih komina $23.8 \times 4.8 + 7.7 \times 24$ novč. = 2.99 f. ostaju dakle za 25.3 kg. bjelanca $9.6 - 2.99 = 6.61$ f. i zapada kg. bjelanca u repičinim kominama 26.2 novč. Ono 24.5 kg. ugljikovih hidrata i 6 kg. tustila u 100 kg. komina podzemnice maslovite imaju nasuprot vrijednost $24.5 \times 4.8 + 6 \times 24$ nč. = 2.61 f., ono 40 kg. bjelanca zapadaju dakle $10.8 - 2.61 = 8.19$ f., kg. zato 20.4 novč. I po ovom načinu računanja trebalo bi dakle polag postavljenih cijena da se prednost daje kominama podzemnice maslovite.

Sad se u trgovini sočnih krmiva ponajviše jamči za stanovite sadržinu. Ne odgovara li ujamčena sadržina sa onom koja se ustanovi analizom onda se na sljedeći način doznaje, koliko je prodavaocu da nadoknadi.

Stavimo da je kupljeno pamučnih komina sa ujamčenom sadržinom od 60 po sto proteina i tustila uz cijenu od 5.04 f. za 50 kg., a da je analiza ustanovila samo sadržinu od 57.6 po sto. Nestalo je dakle 2.4 po sto. Pošto 50 kg. kominâ pri ujamčenoj sadržini od 60 po sto

slučajevim, kad se kartelim povisuju cijene za izrabu konsumenta, ili na štetu domaće proizvodnje. Za one, koji se ogriješ, prepisuje zakon razne kazne od 100 do 10,000 fiorina, te 8 dana do 6 mjeseci zatvora.

Ministarstvo unutarnjih posala naredilo je podstavljenim vlastim, da nadziru ako je svježije, posoljeno ili posušeno meso, koje dolazi iz Sjedinjenih država Sjeverne Amerike, providjeno svjedočbom, jednog okružnog gospodarskog inspektora, u kojoj se tvrdi da dotično meso potiče od sasvim zdravih životinja.

Česko poljodjelsko vijeće zatražilo je od ministarstva, da sve državne i privatne željeznice urede cijenik za prevoz žitija i brašna na takav način, da se naši proizvodi budu mogli i dalje održati na tržišta, gdje ih tiska njemačka konkurencija usljed pogodnog prevoznog cijenika.

Austrijskom društvu prijatelja ptica, u deset mjeseci obstaka, pristupilo je već 25,000 članova. Godišnja članarina iznaša 20 novč. Društvo je izdalo dosak više od pol milijuna svežića naputaka za zaštitu ptica.

Proizvodnja piva je u godini 1895-96 znatno porasla u Njemačkoj. Rečene godine proizvedeno je 60.7 milijuna hektolitara piva, napram 59.4 milijuna u prijašnjoj godini. Izvoz piva iz Njemačke iznosio je rečene godine 640,000 hl. a uvoz 547,000 hektolitara, te je sama njemačka popila više od 60 milijuna hektolitara piva. Po tom je svaki niemac popio poprieko 116 litara piva. Carine i porezi što je utjerala država za pivo iznašaju 89 milijuna maraka.

Za sadnju buduće godine 1898 kani ministarstvo za poljodjelstvo nabaviti veću količinu ključeca i korenjaka od jako rastućih američanskih loza velika lista Riparia Portalis, Solonis i Rupestris monticola i to ili vrsti da Lot ili St. Georges.

zapadaju 5.04 for., onda je vrijednost svakog $\frac{4.8}{174.1} = 0.027$ f., ona ponestalih 2.4 po sto dakle 0.20 f., i taj iznos treba prodavaocu da povрати.

Nego se tako može da postupa samo kod sočnih krmiva koja u velike obiluju proteinom i tustilom; ako li je zlamenitija u njima sadržina bezdušičnatih izvadaka, treba se onda obzirati i na njihovu količinu i postupati sljedećim načinom. Nazove se vrijednost jednoga diela bezdušičnatih izvadaka jedinicom krmne vrijednosti, onda svaki dio tustila i proteina, pošto ova dva hraniva, kao surove sastavine krmivâ, imaju po prilici $3\frac{1}{2}$ struku vrijednost bezdušičnatih izvadaka, odgovara 3.5 jedinice krmne vrijednosti, a u repičinim kominama sa popriečnom sadržinom od 31.6 po sto surova proteina, 29.9 po sto bezdušičnatih izvadaka i 9.6 po sto surova tustila sadržano je dakle $31.6 \times 3.5 + 29.9 + 9.6 \times 3.5 = 174.1$ jedinica krmne vrijednosti. Ako li je dakle na pr. kupljeno 50 kg. repičinih komina za 4.8 f., te su one pri kontrolnoj analizi pokazale samo sadržinu od 27.5 po sto surova proteina, 30.5 po sto bezdušičnatih izvadaka i 10.6 po sto surova tustila dočim je ujamčena popriečna sadržina, onda je u kapljenim repičinim kominama teke $27.5 \times 3.5 + 30.5 + 10.6 \times 3.5 = 163.8$ jedinica krmne vrijednosti, dakle $174.1 - 163.8 = 10.3$ jedinica krmne vrijednosti manje. Pošto je pri cijeni komina od 4.8 f. za 50 kg. vrijednost jed. nice krmne vrijednosti $\frac{4.8}{174.1} = 0.027$ f., treba za 10.3 jedinice krmne vrijednosti da bude nadoknadjeno $10.3 \times 0.027 = 0.28$ for. za 50 kg.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

56. Imam šestgodišnji lemun, uzgojen iz sjemena, koji do danas nije još ploda donio. Molim dade li se ovaj lemun navrnuti na plemenitiju vrst? Koji je način navrtanja najbolji? Koja je zemlja najbolja za lemun, i kolika se posuda hoće, da lemun dobro uspjeva?
N. K. u B. (Bosna).

Što vam lemun još nije rodio, nije nikakovo čudo, jer je još mlad, a mladi sjemenjaci teško radjaju prije 10 ili 12 godine, i ta ako su povoljni uvjeti zemljišta i podneblja. Lemun možete navrnuti, dapače valja ga navrnuti, ako hoćete, da vam radja dobrim plodom, jer sjemenjaci vrlo riedko radjaju dobrim plodom. Najbolji način navrtanja lemuna jeste na oko. Lemun ljubi prhu crničnu zemlju, umjereno vlažnu. Kolika se posuda hoće za lemun, to ovisi od njegova razvoja i od vrsti zemlje. I prilično veliki lemun može se gojiti u razmjerno malenoj posudi, ako je zemlja dobra, ako se izmjenjuje djelomično svake godini, ili se kriepi umjetnim gnojivim.

57. U kojim se mjeram upotrebljuje sumporova kiselina pri pranju bačava; i kako treba istu rabiti bez pogibelji za osobe, koje oko njih rade.
E. M. u O. (Neretva).

Sumporova kiselina za pranje bačava uporabljiva se obično u razmjeru od 1 po sto; t. j. na 100 litara vode, doda se 1 litar sumporove kiseline. Da se ne dogodi nesreća za porabe sumporove kiseline valja sumporovu kiselinu malo a malo dolievati vodi uz neprestano mješanje. Nesmje se poništo raditi obratno t. j. lievati vodu u sumporovu kiselinu, jer se onda smjesa naglo i žestoko ugrije, usljed česa razvije se naglo mnogo vrele vodene pare, koja se razprši i raztjera vodu i sumporovu kiselinu iz posude; pa mogu da ostanu poparene i opečene sve one osobe, koje se blizu nalaze.

58. Kako se utamanjuju takozvane uši u čatrnji?
E. M. u O. (Neretva).

Vrlo je teško utamaniti uši u čatrnji, jer sva sredstva, kojim se uši ubijaju kvare vodu. Još je za vodu najmanje štetno živo vapno, kojeg se nekoliko komada priveže u dvostruku vreću i metne na dno čatrnje. Ali ako se metne odveć živoga vapna, voda postane jediva, a ako se metne malo, onda ne hudi ušim. Bolje je prepriečiti, da se uši ne prave u čatrnji, a to se postigne, ako se preprieči sakupljanje ustrojnih tvari u čatrnji. Valja držati sasvim čiste krovove i dovodnice vode, i nastojati da voda dolazi u čatrnju, kroz dobro čistilo, kroz koje se dobro procijedi i čisti voda. Ne valja bacati u čatrnji ustrojnih tvari, niti grabiti vodu drvenim grotcem ili drugim posudjem, na kojem uvijek ima po štogod nečisti, koju vodu u čatrnji za grabljenja izpere. Na čatrnji valja postaviti sisaljku (pumpu), te sisaljkom uzdizati vodu iz čatrnje.

59. U vrtu imadem do 100 loza bračke vugave i bijelog muškata, posadenih prije pet godina, a da doslen nisu došle na rod. Što može biti tomu uzrok?
E. M. u O. (Neretva).

Finije vrsti loza, kako što su vugava i bijeli muškat, ako su uzgojene od ključeca dolaze nešto kasnije na rod; ali u vašem pitanju, može igrati ulogu podneblje i zemljište. Ako su matice tih loza živile u krševitoj, suhoj zemlji, a vi ste ključeece zasadili u ilovači, naplavini ili drugoj sočnoj zemlji, gdje ne čute lako sušu, onda će vam loze tjerati mnogo drva, bez da zamegnu plod. I način rezitbe može biti uzrok. Mnoge loze ne radjaju, ili slabo radjaju, što se ne obrezavaju, onako kako to odgovara njihovoj naravi. Mi nemožemo ovako na prosto, bez da smo vidili gdje su zasadjene loze i kako su rezane, kazati uzrok zašto nisu još rodile.

60. Ima već više godina, da mi napadaju bob male crne i zelene nametnice, usljed česa bob izkržljavi. Ovdje puk kaže da je bob zamušio. Ono malo

boba što skupim, crno je i nije za kuhanje. Molim vas, i ako ne za ljetos, bili mogu za buduće rabiti kakovo sredstvo kojim bi se ova neman, dok je bob mlad utamanila? Bili koristovalo škropljenje raztopinom modre galice i vapna, kako se rabi za loze?

D. Š. M. u Z. (Oloci).

Da vam se bob unapred ne zamušio, odnosno da se ne ogubavi sičusnim mušicam (aphis) valja paziti na sljedeće: 1. Da se bob ne sadi na istoj zemlji, nego barem nakon 4 ili 5 godina. 2. Da se sadi zdravo i jedro sieme. 3. Da se stručije gubavog boba ne baca na dju-brište, nego izgori. 4. Dok se opazi, da su se počele mušice (aphis) pojavljati na vrhovim strukova, valja pokidati sve ove vrhove i izgoriti ih, pa zarazeno bobište poskropiti izvadkom (ukropinom) od duhana. Izvadka od duhana nabavlja se kod tvornice duhana u Ljubljani, ali se može i kod kuće napraviti, ako se popari vrelom vodom prostog duhana ili odpadaka od cigara. Jeftinija je nabava iz tvornice u Ljubljani. Izvadkom od duhana, pomoću streljke, kojom se škrope loze raztopinom modre galice, poskropi se okuženo bobište 3 do 4 puta u navratem od 10 do 15 dana i utamani se sve uši. Škropljenje raztopinom modre galice i vapna, nije onako i ubitačno djelatno na uši, kako izvadak (ukropina) od duhana.

61. Svake godine u suhom grašku pojave mi se zimi, maleni crnasti kukci, koji ga raztoče. Narod zove ovdje te kukce reguše. Molim vas za naputak, kako da uklonim tu štetu? D. Š. M. u Z. (Oloci).

Kukac crni, što nalazite zimi u grašku jeste žižak (Bruchus pisi). On se udomi u grašku, kad je u ovatnji, jer ženka od žižka nesé jajasca u plodnici cvjeta. Teško je utamanjivati žižaka; ali i žižak nalazi manje uvjeta svom obstanku, ako se grašak goji u redovitoj obhodnji, tako da se nakon 4 ili 5 godina sadi na istoj zemlji, i ako se izmjenjuje sjeme. U zrnju tamani se žižak, ako se zdrelo zrnje od graška, nakon što se izlušti, razastre u krušnici, iz koje se je pečeni kruh izvadilo. U onoj toplini, pogine zametak žižka, koji se nalazi u zrnju, bez da inače zrnje protrpi. Ali, ako je krušnica odveć topla, lako da protrpi klica u zrnju, a onda takav grašak nije za sadnju, jer nebi proklicao, ali je isto izvrstan za hranu.

B. Nova pitanja.

62. Imam tri bačve od tvrdoga drva u kojim je bio sumpor. Molim može li se u tim bačvam staviti vino bez pogibelji da bude kasnije davalo po sumporu? Ako ima pogibelji, kako da izčistim te bačve. prije nego li vino u njih ulijem? Š. V. u S. (Cetina).

63. Ima li lako sredstvo za utamanjivanje popića (crnica, svaba)?

A. B. u I. (Imotska).

64. Od više godina napadaju mi bob i pasulj crne mušice, koje naš narod zove „plić“. One ogubave tako batvo, da jedva raste, a ne nosi nigda zdrava ploda. Sumpor i lug rabi'o sam bez uspjeha; molim vas imali sredstvo, kojim, da se ova neman utamani?
P. G. u R. (Rab).

Na vaše pitanje čitajte odgovor na 60 pitanje u današnjem broju, jer vaš „plić“ isti zareznik, biva vrst aphis, o kojoj je govora u onom odgovoru, i tamani se na isti način i istim sredstvom.

65. Molim vas jeli bolje čistiti vino čistilim, ali ga je bolje procijediti na cje-dilo?
I. F. u P. (Istra).

66. Već je više godina, da malo nakon žetve izgnjiju svi krompiri. Molim vas, koji su uzroci tog gnijjenja, i dadu li se predusresti?
T. K. u B. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Fabijanić D. L., žup. — Krivošić Mijo, posj. — Ugrinović D., nadst. — Vežić N., šum. — Glušćević A. pok. I., uč.

— V. g. Lulić N. — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja 1898.

— V. g. Cvjetković B. — A vaša do 15 maja 1898.

— V. g. Gamulin J. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća, uresnog grmlja i drveća“, poslali smo vam.

— V. g. Vežić N., šum. — Broj 2, 7, 8, 9, 10 i 11 od tekuće godine poslali smo vam.

— V. g. Kosović T. up. uč. — Usljed vaše dopisnice od 4 t. m., poslali smo na označeno adresu sve ovogodišnje brojeve, a ostali sljediti će redovito.

— V. g. Plenković I. — Izpravili smo adresu, i obrnuli list na novo boravište.

— V. g. B. M. R. O. - Rogoznica — Na anonimna pitanja ne dajemo načelno nikakvog odgovora. Stoga je vaše pitanje svršilo u kos.

— V. g. I. S. u Split — Nova naredba Ravnateljstva pošta, je za nas, koji male svote naputicam primamo, vrlo težka. Mi na naputicu glaseću na 3 fior. plaćamc 3 novčića pristojbine dostave, što odgovara na jedan po sto; a takav postotak graniči globljenjem. Mi sabiremo u pitanju podatke, i zamoliti ćemo, kojeg zastupnika, da u pitanju interpeluje ministarstvo.

— V. g. Kašić T. — Odgovorili smo vam dopisnicom. Tko želi imati brz odgovor, red je da priklopi pitanju poštarsku biljegu od 5 nč. jer mi, uz bez platan odgovor, trošak za hartiju i obvoj, nemože da trošimo i za poštarsku biljegu

— V. g. Babić A. — Gnojenje samom Thomasovom troškom, sasvim je jednostrano gnojenje, te nemože biti od posvemašnjeg uspjeha, nego samo u slušaju, ako zemlja ne oskudieva pepelikom i dušičnim hranivim.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu naruke i iskustva.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Člitch računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Srpnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Srpnja 1897.

0 novim sjedištim putujućih učitelja.

Dosadašnje sjedište dvaju putujućih učitelja poljodjelstva, bijaše Zadar; i oni su iz Zadra, jedan po zagorskim predjelima, drugi po primorskim predjelima, razvijali svoju djelatnost.

Sa tako razgranjenim djelokrugom, bila je njihova djelatnost skoro niečna; veći dio vremena dangubili su putujući učitelji u putovanju, kadkad *a tuor de force*, bez imati vremena, da se saberu, i da svaku temeljito prouče.

Još pred petnaest godina razpravljalo se je kod nas i predlagalo, da se broj putujućih učitelja poveća na toliko, da za svaki politički kotar bude namješten po jedan putujući učitelj.

Nadzornik Zotti, između ostalih predloga i ideja, poprimio je i tu o putujućim učiteljima, u svom nacrtu osnove djelovanja za promicanje gospodarstva; samo što ju je osokatio, tako, da će i unapred djelatnost putujućih učitelja, biti od male ili nikakove koristi.

Ciela Dalmacija, je po gospodinu Zottiu razdijeljena u šest pojasa:

I. Pojas: boravište Zadar; sudbeni kotari: Zadar, Rab, Pag, Biograd, Obrovac i Benkovac, sa 84,000 duša po prilici i sa površinom produktivnog tla od 283,755 hektara.

II. Pojas: boravište Knin; sudbeni kotari: Knin, Kistanje, Skradin i Drniš sa 59,000 duša po prilici, i 198,368 hektara produktivnog tla.

III. Pojas: boravište Sinj, sudbeni kotari: Sinj, Vrlika, te zagorski dio Trogira, Spljeta i

Omiša, sa 69,000 duša po prilici i 225,091 hektara produktivnog tla.

IV. Pojas: boravište Split; sudbeni kotari: Šibenik sa otocima Murter, Zlarin, Prvić, primorska strana Trogira, Omiša i Splita, te otoci Brač, Hvar, Vis, Korčula, Lastovo (valjda i Šolta) sa 132,000 duša po prilici, a su 228,777 hektara produktivnog tla.

V. Pojas: boravište Makarska; sudbeni kotari: Imotski, jedan dio Zagorja, Omiš, Vrhgorac, Makarska i Metković, sa 60,000 duša po prilici i 152,875 hektara produktivna tla.

VI. Pojas: boravište Kotor; kotari: Kotor, Budva, Risan, Ercegnovi, Dubrovnik, Cavtat, Ston, Pelješac sa Mljetom, sa 80,000 duša po prilici i 167,050 hektara produktivnog tla.

Dakle:

1. Pojas: Zadar	84,000 duša,	283,755 htra.
2. " Knin	59,000 "	198,368 "
3. " Sinj	60,000 "	225,091 "
4. " Split	132,000 "	228,777 "
5. " Makarska	60,000 "	152,875 "
6. " Kotor	80,000 "	167,050 "

Sravni li se broj duša pojedinih pojasa, sa brojem hektara produktivnog tla, odnosno sa realnim dalečinam postojećim u pojedinim pojaskim, odmah se razabire, da nesgrapnijih razdjelenja nije bilo moguće sastaviti.

Koji je kriterij vodio gospodina nadzornika Zottia pri sastavljanju pojasa?

Zar površina produktivna tla?! Zar broj stanovnika?! Zar jednoličnost zemljišta, topografičko razdjeljenje istog, prevozna sredstva,

jednoličnost izruka, kulturno stanje stanovnika, njihova gospodarstvena snaga, ili obzir na putujuće učitelje?! Vrlo je teško pogoditi.

Površina produktivnog tla, ne; jer između površina tla u pojedinim pojaskim nema razmjerja. Zadarski kotar ima 283,755 hektara produktivna tla, dočim Makarski nema nego 152,875 hektara, dakle skoro polovicu manje.

Broj stanovnika, ne; jer dok u Sinjskom pojasu na 225,091 hektara produktivna tla, ima samo 69,000 duša, u Splitskom pojasu na 228,777 hektara produktivnog tla, dakle na istu površinu, ima 132,000 duša ili dva puta više.

Jednoličnost zemljišta, ne; jer kakove jednoličnosti zemalja ima u Zadarskom pojasu između Benkovca i otoka, u Sinjskom pojasu između Trogirske zagore i Sinja, u Makarskom pojasu, između primorja, Imotske, Vrhgorca i Metkovića itd.?!

Topografičko razdjeljenje zemljišta, ne; jer Boka sa Pelješcem ne pravi jedan topografički kompleks, a tako isto ni Lastovo sa Murterom, ni Benkovac sa Rabom, itd.

Načelo je narodne ekonomije, da su potrebe jednog pučanstva, tim veće, čim je veća njegova kulturna snaga i čim je ono umno razvijenije.

A u razmjeru kulturne snage i gustoće pučanstva, stoji uvijek intezivnost gospodarjenja.

U slabo napučenim predjelima, gdje je još narod na primitivnom stepenu kulture, osobito uz poljsko gospodarjenje, potrebe su pučanstva razmjerno manje. Bud se u gospodarstvu ne-

PODLISTAK.

0 UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

POGLAVJE I.

Ribnjaci.

Mnogo se danas u raznim knjigama i novinama stručnog i nestručnog sadržaja piše i raspravlja o svakovrstnim granama domaće i poljske ekonomije, u cilju da se najpraktičnijim i najsavršenijim načinom bolji uspjeh u privredi postigne i da po mogućnosti pojedinac na taj način uzmogne svoje stanje podignuti, pa tako sebe i cijelo društvo usrećiti.

U nekim se zemljama narodi osobito zanimaju pčelarenjem, u nekim napreduje svilgojstvo, sirarstvo, gojenje domaće životinje i mnoge druge grane gospodarstva, a sve se ove grane najbolje razvijaju u prijedjelima gdje je narod svjestan i marljiv.

Kako što se danas kod naprednih naroda na veliko odgaja domaća perad i druge domaće životinje, tako se isto u tekućih voda i jezerim odgajaju različite vrste riba.

Opća je tužba, da ribe usljed neprekidnog lova u vodama i u moru danomice ponestaje.

To je usljed neprestanog lovljenja, odnosno usljed toga što se riba lako prodaje i dobro plaća. Ako se dakle danomice velika množina ribe hvata, da se zadovolji čovječjoj potrebi, dužnost je naša da nastojimo, da barem umjetnim gojenjem ribu štitimo i umnožimo. Riba se najradje mrieste u plitkim vodama i tu razsiju ikru (leglo ili mrijest) na pjesku.

Po ravninama gdje rijeke i potoci neprekidno teču ima velika množina jezera, lokava i bara, stajaćom vodom napunjenih, koje su ljeti mnogo na štetu čovječjeg zdravlja. Iz ovakvih lokava i bara, što ih je sama tekuća riečna voda načinila, dalo bi se bez velikih troškova i truda ribnjake napraviti, a u njima uz malo ljubavi i nastojanja ribe uzgajati. Da iz jedne ili više takvih stajaćih voda, pa i najprostiji ribnjak napravimo, dosta je, ako tok rijeke postavimo u neposrednom odnošaju sa bližnjom lokvom ili borom. Biće dosta ako od rijeke do lokve izdubimo tijesan jarak, da voda iz rijeke može neprekidno u ribnjak dolaziti, a tako isto kroz drugi jarak oticati, te da se neprestanim mienjanjem uzdrži u njemu uvijek zdrava i bistra voda, koja je za rasplod i za razvitak ribe neophodno korisna.

Da riba, koju smo još sitnu u takovom ribnjaku metnuli, ili mriestanjem uzgojili ne

izlazi, dosta je ako na ulazu i izlazu svakoju za ribnjak namijenjenoj lokvi ili bari postavimo dvije kovne guste rešetke, tako, da i najmanja riba ne bude kadra iz ribnjaka kroz jarke pobjeći. Riba će na taj način u ribnjaku rasti i napredovati isto tako, kao što valjanjoj domaćici napreduju pilići, ako ih samo brižno pita i njeguje.

Ali sve se vrste riba ne dadu uzgajati u zajednici, već je nužno, da se svaka vrsta u poseban ribnjak smjesti; pošto se u zadružnom življenju različite vrste uništavaju, a jača hoće po prirodnom zakonu da slabiju nadvlada i uništi, da se ukusnim zalogajem okoristi i nahrani.

Što se tiče prostora ribnjaka, to se za jedan ribnjak ne da opredieliti normalna veličina, pošto to zavisi od većeg ili manjeg prostora, koje smo za ribnjak namijenili. Ali sasvim naravno, da se u većem prostoru daje i veća množina ribe uzgajati.

Oni, koji su u stanju veću glavnicu uložiti, mogu ne samo povećati broj i veličinu pojedinih ribnjaka, nego mogu takodjer iste urediti, na način da ribama bude u njima prikladnije i bolje stanovanje braneći ih od štetnog upliva velike sunčane žege i zime. (Sliedi).

dade praviti skokova, niti pečatom udarati žigove napredka, naše zagorsko pučanstvo, koje je znatno zaostalo za primorskim, čuti razmjerno manje potreba od primorskog pučanstva. Ovog se načela nije držao gospodin nadzornik Zotti, jer mi vidimo, da dok n. p. Sinjski pojas, sa 69,000 stanovnika i prilično estenzivnim načinom gospodarenja, ima jednog putujućeg učitelja, Splitski pojas, od Lastova do Murtera, koji prestavlja razmjerno najintenzivnije (132,000 duša) i kulturno najnaprednije pučanstvo, te gdje se razmjerno osjećaju najveće potrebe, nema nego jednog putujućeg učitelja, koji uz slaba prevozna sredstva, što postoje između otoka i kopna i po otocima, valjat će da se lomi, što trčeo iz jednog kraja na drugi, što proučavanjem i rješavanjem bezbrojnih pitanja, koje čemu ono napredno i poduzetno pučanstvo stavljati, dok će se učitelji ostalih pojasa, kao n. p. Kninskog i Sinjskog dugočasiti od neradice.

Nas ne čudi, da je do ovakvog nesgrpnog i ne praktičnog razdielenja pojasa došao gosp. Zotti, jer on ne pozna još temeljito naše odnose, našu zemlju, naše potrebe i naš jezik; ali se čudimo, da je pokrajinsko poljodjelsko vijeće, kojemu je na glavi vitez Vranković, ovakovo razdielenje pojasa za putujuće učitelje, potvrdilo.

Temeljitim proučavanjem naših odnosa, bilo bi se pitanje pojasa svrsi shodnije udesilo ili sasvim napustilo, obzirom na veliku raznovrstnost izruka u pojedinim kotarima; a bilo bi se više pomnije posvetilo pitanju putujućih učitelja.

Sudeo po onom što se danas traži svi putujući učitelji, moradu biti nekakvi enciklopediste, koji temeljito poznaju sve grane gospodarstva.

Da nijedan čovjek nemože biti u svemu savršen, sasvim je naravno, a to vrijedi i za putujuće učitelje; svaki od njih imat će naravnu naklonost ili sposobnost za jednu ili drugu granu gospodarstva, i istom će se sa većom ljubavi baviti; bude li takav učitelj namješten u pojasu u kojemu ta grana nije zastupana, ili je slabo zastupana, sva će se njegova djelatnost svesti na ništicu, jer čovjek teško probavlja, što mu srcu ne ide.

Mjesto tražiti od putujućih učitelja, da budu enciklopediste u svemu, imalo se je tražiti da budu savršeni u jednoj grani.

Po našem shvaćanju postuglo bi se daleko više uspjeha, da su se za svu pokrajina namjestila:

Dva vješta učitelja vinarstva i vinogradarstva; dva vješta za poljsko gospodarstvo; jednog vještog učitelja za stočarstvo, i jednog vještog učitelja za maslinarstvo, uljarstvo i voćarstvo.

Po pojasi razmješteni putujući učitelji, koji valja da se razume u svim granama gospodarstva, postati će obični službeni izvestitelji, i vas će se njihov rad koncentrovati u sastavljanju liepih izvješća, i u tabelarnom dokazivanju našeg gospodarskog napredka; bilo da odgovaraju istini ili ne

Umjetni gnoj u vinogradu.

Danas je već svak uvjeren, da loza razmjerno tim bolje i obilnije raste, čim je bolja i gnojnija zemlja, u kojoj je zasadjena. Dubokim, čestim obradivanjem znatno se podmaže rodovitost loza, ali se nedade trajno zamjeniti gnojem.

Mnogi još misle, da lozu ne treba gnojiti, jer da ona svojim žilama u dubokim slojevima orpi potrebitu hranu; ali i ako je to donekle istina, nije sasvim, jer se i duboki slojevi malo a malo izcerpe, pa rodovitost loze postepeno opada. U tom su nam najbolji dokaz stari vinogradi, koji su već izabrali svu hranu iz dubokih slojeva, pa je jedva toliko nalaze da mogu živiti.

Čim lošija i mršavija hranu dobivaju loze iz zemlje, tim one više krhlyave, a čim one više krhlyave, tim se laglje na njih ugnjezduju razne

nametnice i bolesti. Vinograd na mršavoj iztrošenoj zemlji više trpi od crva i drugih zareznika, jače ga napada peronospora, mača i druge bolesti, pa dohodi padaju od godine na godinu.

U normalnim odnosajim, dobar, zdravi stajski gnoj, jeste bez dvojbe najbolji gnoj za vinograde; ali žalibože, koliko ima gospodara, koji razpolagaju dostatnom količinom dobrog stajskog gnoja?

Veći dio gnoja je izpran od kiše i sunca još prije porabe, pa postavljen u zemlju, nema nikakve djelatnosti; ili se uporablja još priisan, pa ako je zemlja i malo teška, kako što su gnijlače i ilovače, onda se gnoj ne raztvara u zemlji redovito, nego pljesnivi i priobiti plisan žilam loze, s kojeg pak mnoge poginu.

Umjetno gnojenje, ili samo ili u smjesi sa stajskim gnojem puno je korisnije i jeftinije od samog gnojenja stajskim gnojem, a i učinak gnoja je znatno brži, veći i tajniji.

Rudna gnojiva podupiru obično razvoj drva, dočim dušična gnojiva podupiru razvoj ploda; napram tomu valja udesiti gnojenje vinograda tako, da se uz razvoj drva, postigne odgovarajući razvoj ploda.

Preporuča se s toga gnojiti vinograde maršecim gnojem, u smjesi sa umjetnim gnojem, jer maršeci gnoj ovlažuje i rahli zemlju, te omogućuje pristup vazdušnima u unutrašnjost zemlje, koje podmažu raztvorbu zemlje.

Dobra i trajna djelatnost gnoja u vinogradu ima se: ako se vinograd svake pete ili šeste godine pognoji sa 200 metričkih centih (kvintala) stajskog gnoja, 12 kvintala Thomasove troske i 6 kvintala kainita po hektaru.

Još se veći uspjeh postigne ovakvim gnojenjem, osobito glede na povećanje plodovitosti vinograda, ako se dotični vinograd svakog proljeća pognoji su 100 do 150 kg. kilske salitrovine po hektaru, jer kilska salitrovina, kao dušično gnojivo znatno upliva na veći razvoj ploda.

Izvrstno gnojivo za vinograde jeste i brašno od kostiju, kojeg se rabi 2 do 3 kvintala po hektaru. I lug, kojemu se kao gnoju daje malo važnosti, jeste izvrstno gnojivo za vinograde, osobito ako potiče od izgorena pruća.

Gnojenje voćnih stabala umjetnim gnojivim.

Česte su kod nas tužbe, da voćna stabla loše uspijevaju i da slabo rade; o lošoj rodovitosti najčešće su tužbe na masline; a ipak malo se tko brine za svoja stabla, i veći dio istih zasadjeno je u slabo priredjenoj zemlji. i nije okusilo gnoja, pa da je i ostarilo, nego možda nuzgredice, ako se je nešto drugo u blizini pognojilo. Ako hoćemo, da nam voćna stabla uspijevaju i da nam rade, valja ih redovito gnojiti, a bud se kod nas svudi oskudjeva stajskim gnojem, valja ih gnojiti umjetnim gnojem. Bolja umjetna gnojiva za voćna stabla jesu: Thomasova troska, kainit i kilska salitrovina.

Odraslo voćno stablo valja svake godine pognojiti su 2 kg. kainita, 1 kg. Thomasove troske i sa ½ kg. kilske salitrovine. Na hektar zemljišta zasadjena voćem hoće se 800 kg. kainita, 400 kg. Thomasove troske i 200 kg. kilske salitrovine.

Thomasova troska i kainit razaspu se po zemlji u jesen, i to svaki gnoj za sebe, pa se zemlja prekopa e da se gnoj pomješa zemljom, dočim se kilska salitrovina rabi u proljeće; ona se razaspe na površini zemlje ili nakon kiše, ili kad se izčekuje kiša, pa ju zemlja sama upije. Za ne opetovati gnojenje kainitom i Thomasovom troškom svake godine, pognoji se na jedanput sa peterostrukom količinom, da bude pognojeno za pet godina.

Kilskom salitrovinom nemože se pognojiti na jedanput za više godina, nego valja opetovati gnojenje svake godine, jer je ona od izravnog učinka i lako je topiva u vodi, pa bi višak mogla voda razneti.

Stabla, koja bujno tjeraju, ne trebaju gnojenja kilskom salitrovinom. L. V.

0 fosfornoj kiselini topivoj u zemlji i topivoj u vodi.

O topivosti fosforne kiseline u zemlji i u vodi razpravlja se već odavna. Mnoge kušnje su u pitanju napravljene, a od važnijih kušnja jesu one kemičara Smorawsky i Jakobsona; jer

su oni ustanovili ponašanje u zemlji fosforne kiseline topive u vodi i gnojnu vrijednost superfosfata napram Thomasovoj troski, te su dokazali da u vodi topiva fosforna kiselina superfosfata, pretvara se u zemlji kroz najkraće vrijeme u citrat topiv oblik, i da veći dio iste raztope i upiju žile bilina, jeste u citrat topiva oblika.

Fosforna kiselina od superfosfata, izim u citratu topiva oblika, poprimi u zemlji djelovanjem željeznog kisa i gline ne topivi oblik željezno kiselog fosfata i glinenog fosfata; a to i je uzrok zašto superfosfati neimadu u zemlji naknadnog ili poznog djelovanja.

Drugčije je ponašanje Thomasove troske sameljene na sitno.

Thomasova troska sadrži fosfornu kiselinu u citratu topivu obliku, pa ju biline svojim žilama raztapljaju i uzimlju izravno.

U citratu topiva fosforna kiselina od Thomasove troske stoji po tom u svojem djelovanju sasvim jednako fosfornoj kiselini od superfosfata, a ima pred njom tu prednost, da se u zemlji ne pretvara u teško topivi oblik.

Zemlja za ljekaricu i meteljku.

Ljekarica i meteljka ljube duboku gnojnu ilovaču, koja obiluje vapnom, ili isto takovu gnijlaču, ili pak duboku lapornjaču.

Zemlja za ljekaricu ili za meteljku nesmje biti odveć vlažna, niti trpiti od stajave vode. Meteljka ima i tu prednost, da uspijeva dobro, i da za više godina nosi liepa dohoda sa krševitim vapnenastim zemljama, jer se meteljka zadovoljava sa znatno mršavijom zemljom od ljekarice.

U strmim i briegovitim predjelima, gdje zemlja nije odveć duboka zasije se gornji plitki dio sa meteljkom, a donji dublji sa ljekaricom.

Meteljka je vrlo ustrajna bilina, koja dobro odoli suši, a i jača studen i vlaga nehudi joj zimi; samo ako zemlja obiluje vapnom. Gnojenje zemlje vapnom ili vapnenastim gnojivim, malo pomaže i za ljekaricu i za meteljku, jer obe cve djeteline tjeraju duboko korenje, te se hoće da i mekoca i zdravica od prije već obiluju vapnom.

Meteljka traje obično četiri godine, dočim ljekarica potraje 8 do 12 godina. Obe daju izvrstnu krmu, osobito ako su pokosene u cvatnji.

Oticanje vimena kod krava prvakinja.

Oticanje vimena kod krava prvakinja vrlo je česta bolest, koja daje dosti zanoveti, i ima kadšto trajnih zlih posljedica; ali je s druge strane oticanje vimena sasvim naravska posljedica stanja u kojem se nalazi vime, i natezanja istog usljed nagle navale kavi i mlieka.

Da se oticanje vimena ne ponavlja, ne produljuje, i da ne bude od zlih posljedica:

1. Valja često i podpuno muziti kravu.
2. Prije nego li se počme muziti, valja ruke namazati uljem ili mašću, da se laglje puzu po vimenu.
3. Za muzenja valja polako stiskati vime i cice, da se mlieko izluči pod sladkim pritiskom, i da se za muzenja ne prouzrukuje kravi boli.
4. Otečeno vime valja trajno a pomnjivo natirati, i to baš na ovom mjestu, gdje je otelo. Za natiranje vimena natatu se i ovlaže ruke tustim mliekom.
5. Natateno vime valja pomnjom otrati vunenom krpom.
6. Otvrdne li sasvim oteklina, onda valja postavljati na istu toplih obloga, koji su tim djelotniji, čim su topliji i čim se češće izmjenjuju.
7. Ne pomognu li sva ova sredstva, onda se valja uteći živinaru. B. Z.

Konjske muhe i ostali zareznici drže se daleko od staje, ako se pragovi od prozora i vrata izmažu uljem od lovorike, ili ako se drži lovorikova valja u loncima porazmještenim po staji. Dok su konji na polje na

rad brane se od konjskih muha, i ostalih zarezniaka, ako im se namažu oni djelovi tiela, na koje muhe i ostali zarezniaci najradje nalitaju, sa lišćem od orasa ili sa izvarkom od peljena.

Alkohol kao sredstvo za čuvanje groždja. U francuskoj čuva se najviše groždja svježje preko sve zime, pomoću alkohola. U tu svrhu odabere se zemljanih, iz nutra ocaklenih posuda ili kamenica, koje se smjesti u podrumu. Zemljane posude ili kamenice odieli se na ošite željeznim ili drvenim rešetkama za laglje naslaganje groždja, pa se u tim posudam na policam izmedju groždja postavi lončića sa alkoholom. Lonci ostanu otvoreni, tako, da alkohol može iz njih slobodno izhlapljivati, a ove alkoholične pare, koje se dižu iz alkohola, izpune posudu, i čuvaju groždje posve zdravo i svježje. Sasvim je naravski da valja za sahranu odabrati zdravo groždje, i odstraniti sva nagnjila zrnja. Na ovaj način početkom listopada sahranjeno groždje uzdržalo se je posve zdravo do svibnja, i bilo je svježje, kada da je par dana prije potrgano.

Kupušnjaci (gusjenice od *Pieris brassicae*) utamanjivaju se na kupusu i vrzini, ako se škropi raztopinom napravljenom od 1 kg. kuhinjske soli i 20 grama salitrovine u 10 litara vode. Škropljenje valja opetovati četiri do pet puta u navratim od 1 do 2 dana.

Čuvanje mesa u ljetno doba daje muke svim gazdaricam. U novije doba preporučaju, da se svježje meso uroni u kipuću vodu, i drži u istu 4 do 5 časa vremena, a onda pospe prosijanim drvenim pepelom kojemu se primješa jednakih djelova sladora smrvljena u prah. Na ovaj način uzdrži se mesa svježje 4 do 5 dana.

Po čemu se pozna kojeg nam gnojiva treba zemlja? Odgovor je sasvim jednostavan: Po žetvi. Ako se na jednoj zemlji prikazuju žitarice bujne i zelene, a ipak se ne požanje dosti zrnja, to je onda očit znak, da toj zemlji fali fosforne kiseline, pa ju valja pognojiti superfosfatim ili Thomasovom troskom. Uspjevaju li loše sočivnice, djetelina, repe, to je onda znak da zemlja treba pepelike, pa ju valja pognojiti ili lugom (pepelom) ili pepelkovim gnojivim n. p. kinitom. Krzljavi li bilje, ili postaje li žuto (zlatinost), ako to ne potiče od stajale vode u zemlji, to je onda očit znak, da ta zemlja oskudijeva dušikom, pa ju valja pognojiti kalskom salitrovinom. Na zemlji na kojoj raste kiselica, a ne uspjevaju djeteline, znak je da oskudijeva vapnom, stoga, tu zemlju valja pognojiti vapnom.

Zašto se novozasadjena stabla teško primaju. Kod nas su vrlo česte tužbe, da se stabla teško primaju; dobar dio ih posahne bez da dade znaka života. Novo zasadjena stabla, obično posahnu radi toga, što im se kora i liko posuši, prije nego li žile započnu svoju djelatnost. Ako hoćemo da nam se novo zasadjena stabla prime, osobito stabla visoka debela, valja nakon što se stabla prime i razmotaju, metnuti ih za 2 do 3 dana u vodi da im se kora opet napoji vode, koju je na putovanju izgubila; a dok se zasade, valja im koru debela namazati kašom, koja se napravi od govedje balege bez slame i ilovače. Valja paziti također pri sadnji, da stablo bude opet zasadjeno s istim licem prema suncu, kako je prije bilo zasadjeno.

Koža postaje biela, svježja i same-tasta, ako se izriba sitnom čistom pržinom, nakon što se je izprala sapunom. Na iztoku mjesto sitne čiste pržine rabe travu zvanu „Lufah“, kojom se još veća bjeloća, svježost i sametastost kože postizava, nego li čistom, sitnom pržinom. Trave „Lufah“ ima na prodaju u svim većim mirodijaram. Ali se ni trava ni pržina nesme rabiti više od dva puta na nedjelju.

Izteklo je 1.° polugodište, a mnogi još nisu podmirili predbrojbju za tekuću godinu. Da svakoga napose neopominjemo, pozivljemo ovim svih, koji još nisu podmirili predbrojbju, da nas se sjete; naši su troškovi veliki, a svako zatezanje izplatom predbrojbe pravi nam ne malo neprilika.

Iz pokrajine dolaze povoljnije vijesti o stanju vinograda. Odlučno škropljenje raztopinom modre galice, zaustavilo je širenje peronospore, a i ostale bolesti loze jenjaju.

Dana devetnaest p. m. veliki orkan sa gradom zahvatio je veći dio pokrajine, i nanio je na nekim mjestim štete stablim. Srećom nije orkan potrajao nego nekoliko časova, a tako i grad. Orkan se nije ograničio na samu Dalmaciju, nego je zahvatio veći dio srednje i zapadne Evrope.

Kotarskoj gospodarskoj zadrugi u Zadru, podielilo je Ministarstvo za poljodjelstvo 300 f. pripomoći.

U Šibeniku zasnovana je kotarska gospodarska zadruga.

Upravljaujući odbor hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu imenovao je pododbor od pet lica za pretresanje pravila eksportnog društva, koje bi imalo do jeseni stupiti u život.

Hrvatska zemaljska vlada nudi sumporelka od čistog žutog sumpora za sumporenje vina po 40 novčića kilogram; a sumporelke od najfinijeg mirodijanog sumpora po 1 flor. svaki kilogram.

Ravnateljstvo zemalj. dobra u Božjakovini traži dva špana gazde. Ravnateljstvo nadbiskupskih dobara u Zagrebu traži također špana, a hrv. slav. gospodarsko društvo u Zagrebu traži vincilira.

U Sarajevu u Bosni ima jedna podpuna tehnička škola, i 10 trgovačkih škola, po raznim gradovima.

Biologičkom društvu u Parizu priobio je J. Perraud otkriće jednog novog zarezniaka na lozi. To je jedna vrst svraba od roda sarcoptida, velika nešto 0.12 do 0.20 millimetara. Okrstili su ju *Giardius vitis* na čast poznatom prof. A. Giard-u. On izgrizava lišće, usljed česa se na lišću pojavljaju sure pjege, i otvrdne kožica lišća. Izim toga, učinkom rečenog zarezniaka napravi se na lišću žutih pjega u veličini od 3 do 4 millimetra. Te pjege sadrže bezbrojnu kolikoću nagomilavih jajasca. Još se nije dalo opaziti opasnih posljedica ove nove nametnice loze.

Umro je D. r. M. Wilkens, profesor živinarstva na visokoj školi za zemljodjelstvo u Beču.

U Hochstrassu kod St. Pöltena, sestrice kongregacije zasnovale su školu za kućanstvo. U toj školi izobraživat će se kćeri težaka i gospodara u svim radnjam kućanstva.

Popis gospodarstva i stoke proveden dne 31 prosinca 1895 izkazuje u cijeloj Hrvatskoj:	
Goveda	892.612 glava
Konja	304.824 „
Magaraca	2.427 „
Mazaga i mula	1.028 „
Koza	21.383 „
Svinja	852.213 „
Ovaca	579.745 „
Peradi	3.320.100 „
Košnica sa pčelami	88.623 komada

U razmjeru prema cislajtaniji prednjači Hrvatska sa brojem goveda svim zemljama, izim alpskih. Broj konja je u Hrvatskoj daleko veći, nego u svim austrijskim zemljama, dapače veći nego li u samoj Magjarskoj. Brojem svinja jedina je Štajerska jača od Hrvatske. Ovaca imadu samo neke alpske zemlje osobito Bukovina više od Hrvatske. Broj košnica u Hrvatskoj ravan je onomu čitave Austrije, a zastaje samo za relativnim brojem alpskih zemalja i Bukovine. Po vrsti stoke ide Hrvatsku svakako jedno od prvih mjesta. Prema popisu od godine 1880 ustanovljen je kod svih grana znatan prirast, jedino se je broj koza umanjio za 78 $\frac{1}{2}$ %, a broj ovaca za 1 $\frac{1}{2}$ %.

Skupina tršćanskih trgovaca osniva poljodjelsku banku za Istru, Primorje i Goricu, sa sjedištem u Trstu, a eventualnim filijalam u Gorici i Istri. Svrha je banki da pridiže agrarni kredit, a dionička glavnica je od milijun kruna. Sudeć, po imenim osoba, koji su utemeljitelj banke, mi mislimo, da ova banka ima političku svrhu, biva gnjetenje hrvatskog i slavenskog seoskog pučanstva Istre, Primorja i Gorice.

Dojakošnja težina žitarica tako zvana u-sance težina, promjenjena je na Budimpeštanskom žitnom tržištu, kako sliedi. Za pšenica: od 75 na 76 kg.; za raž: od 69.2 na 71 kg.; za ječam: od 60 na 61 kg.; za zob: od 28.5 na 40 kg. po hektolitru. Najveći je zahtjev stavljen na zob, biva 11 $\frac{1}{2}$ kg. po hektolitru, a to radi toga što se cijena zobi još uvijek dobro uzdrži, pa se traži da je zrno jedro i teško.

Doznajemo, da je ministarstvo za poljodjelstvo preko redovitih doznaka opredielilo 100.000 florina za promicanje gospodarstva u Dalmaciji. Ovaj novac rek bi da je namijenjen nabavu zemljišta za pokušalište u Sinju i u Splitu, i za uredjenje Poljodjelskog Zavoda u Splitu.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

62. Imam tri bačve od tvrdoga drva u kojim je bio sumpor. Molim može li se u tim bačvam staviti vino bez pogibjelji da bude kasnije davalo po sumporu? Ako ima pogibjelji, kako da izčistim te bačve. prije nego li vino u njih ulijem? Š. V. u S. (Cetina).

Ako je u bačvam stajao sumpor u prahu, dosti je da ih properete vrelom vodom, ili da ih nalijete vodom iz bunara i držite ih pune vode jedno desetak dana, pa ih onda iztočite i properite čistom vodom. Vonj po sumporu u vinu, i da je žešći, ne broji se u mane vina, jer sve vrsti vina, koje potiču od groždja sumporena protiva nedaći (oidium), daju nešto po sumporu; a isto tako dava po sumporu vino kad je bačva osumporena da se vino neizkvvari.

63. Ima li lako sredstvo za utamanjivanje popića (crnica, svaba)?

A. B. u I. (Imotska).

Najbolje sredstvo za utamanjivanje popića jeste *antipudrin*. To je jedan bijeli prašak vrlo zadušljiva vonja, koji stranom zadušji, a stranom raztjera popiće, ali je *antipudrin* zadušljiva

sredstvo i za ljude, pa se s toga ne rado rabi po stanovima, jer ženske ne trpe onako žestoka i zadušljiva vonja. Drugi način utamanjivanja popića jeste lovljenje istih. U tu svrhu ima osobitih lovka od stakla i od lima. To su plitke posude, iz nutri posve gladke i nepropustne, a s dvora hrapave ili presvučene slamom, da se popići mogu laglje penjati. Tih posuda razmještaju se nekoliko po stanu, i metne se na dno istih malo razvodnjena vina. Popići su vrlo lakomni na razvodnjeno vino. Penju se stoga na te posude, da piju, pa se strovale unutra, i nemogu više na polje. U jutro se pokupe posude, a još žive popići popari se vrelom vodom. Gdje ima brojno popića može se do 100 i više popića uhvatiti preko noći u svakoj posudi.

65. Molim vas jeli bolje čistiti vino čistilim, ili ga je bolje procijediti na cje-dila?
I. F. u P. (Istra).

Čišćenje vina raznim čistilim, osobito bjelancem, hladetinom i mührunjom mjeħuron, je bez dvojbe uspješnije od procijedjivanja, ali je radja trajnija, skuplja i dosadnija. Na dobrom ojedilu kroz nekoliko sati dobije se posve bistro vino, dočim porabom i najboljeg čistila može se najmanje 8 dana vremena, da se vino izbistri. Posve mutna vina, na koja se ne daje uvijek uporabiti čistila, izbistire se na ojedilo kroz posve kratko vrijeme, a bistranjem na ojedilo, dobije u taložinu, koja se daje inače uporabiti, dočim se obično baca taložina, kad je pomješana čistilom. U svakoj dobroj konobi, kako što je neobhodno potrebna sisaljka za pretakanje vina, tako je potrebno i ojedilo, samo što valja nabaviti takovo ojedilo, koje brzo radi, kojim se lako barata, koje se lako čisti i koje je čvrsto građeno. Izim gornjih prednosti ojedila, valja da se na ojedilu za procijedjivanje gubi vina, niti da vino gubi svoje žestine i svojeg miruha. Procijedjivanje često od velike je koristi osobito za mlada vina, jer procijedjivanjem puno ranije dozriju, a i znatno se poboljšaju. Slaba vina, koja potiču od peronosporovana ili nagnjila groždja ne daju se inače izbistriti nego procijedjivanjem; jer takova vina sadrže mnogo sluzi koja se teško otaloži. Ima doduše vrstih vina, koje se izbistire za procijedjivanja, ali se nakon malo vremena opet uzmutne, ovakove vrste vina valja više puta procijediti, a pod konac pročistiti ih jednim čistilom.

66. Već je više godina, da malo nakon žetve izgnijuju svi krompiri. Molim vas, koji su uzroci tog gnijjenja, i dade li se predusresti?
T. K. u B. (Hrvatska).

Gnijenje krompira po žetvi potiče od više uzroka. Najčešće gniju krompiri, koji su bolovali od *Peronospora infestans* ili *Phytophthora infestans*, ali se na krompiru pojavljuje gnijenje i od raznih *Rhizoctonia*, i od raznih bakterija i od raznih nematoda. U svakom slučaju valja biti na čistu, koji je uzrok gnijjenja krompira. A gnijenje su predusretne ako se zelina krompira škropi raztopinom modre galice, onakom istom, kakovom se škrope loze, ali ovo sredstvo služi samo za peronosporu, dočim *Rhizoctonia*, bakterije i nematode valja nastojati uništiti u zemlji. Nevalja bacati na djubrište gnijule krompire, jer se pak sa djubrom okužuje zemlja. Kad se poberu krompiri, valja ih držati nekoliko dana na zračnu i promašnu, a sjenastu mjestu, da izgube nešto svoje vegetativne vode, a bolje se čuvaju od gnijjenja, ako se krompiri namoče u pet postotnu raztopinu modre galice. U ovoj raztopini drže se nešto 10 sati vremena, a onda 3 do 4 dana na sjenastu, a zračnu i promašnu mjestu da se prosuše. Krompiri namočeni u raztopinu modre galice obično teško gniju, osobito, ako se pospreme na suhu i hladnu mjestu.

B. Nova pitanja.

67. Od desetak godina gojim stablo limuna uz kuću i sasvim u zaklonici. Oplemenio sam ga i dobro nadgubrio. Svake godine obilno cvate. ili koja korist, had sav zametak ploda nakon malo dana odpadne.
J. B. u I. (Pelješac).

68. Kod nas u obće. priredjuje se raztopina za škropljenje lozja u razmjeru od 2 kg. modre galice na 100 litara vode; ali se zagašenog vapna dodaje u dvostruko mjeri, naime 4 kg., e da raztopina dobije modru boju. Može li ovaj postupak škoditi vinogradu?
G. V. u B. (Korčula).

69. Molim vas što hoće rijet, da mi je krumpir vas usaho, kako da ga je ko vrelom vodom polijo. prije nego li je počeo cavčeti? Ovo se nije samo meni dogodilo, nego cijeloj okolini, a toga se prije nije dogadjalo. Imali tomu lijeka?
G. D. u Š (Dubrovnik).

70. Sijaset crljenih mušica napale na trap, i izjele sve lišće od pipuna (ne od dinja), tako da uzalud ovog puta radnja; a da bi do godine ta nesreća napala, imali tomu lijeka?
M. K. u R. (Dubrovnik)

71. Imam pokraj kuće jedno stablo smokve Petrovače, d'bro razvijeno. Ove godine rodila je obilnim plodom, ali toli ove godine, koli lanijske. požute smokve prije nego li dozriju. i otpadaju s reda. Molim vas što je uzrok ovome žućenju i otpadanju smokova? Ima li lijeka i kakova?
N. F. C. u T. (Pelješac).

72. Molim vas, jeli ima Creolina ili Lysol veću vrijednost za kvasenje loze protiv crvu. nego li buhač. Koje od dvaju sredstava uspješnije djeluje, Creolina ili Lysol? Kako se pravi raztopina jednog, kako drugog. i u koje ih je vrijeme najbolje uporabiti?
A. F. C. u B. (Korčula).

73. Omošnji sir sa svoje vrsnoće skupo se prodaje; ali ga se dobar dio gubi s neznanja čuvanja sira. Stopanice se svake godine tuže, da se sir neda dobro učiniti, da im popuca. da se nadimlje, da se teško suši, a da često postane modar i crven. Jeli su to posljedice slabog sirenja, slabog sirišća, slabog načina sušenja, ili top'ine ili nečistoće? Na koji bi se način mogao sir uzdržati mekan i tečan kroz svu godinu?
I. Z. u S. (Trogir).

74. Dade li se razpoznati, ako je sir pravljen od obranog ili naobranog mlika? Kako se pozna, ako je siru primješano kuhanih krompira? N. N. u N. (Primorje).

75. Molim vas koja je vrst umjetnoga gnojja prikladna za biele propustne zemlje, a koja za teške crljenične zemlje? Koliko se gnojja uporablja na hektar, i koji je najbolji način porabe istog?
I. K. B. u M. (Zagora).

76. Jeli probitačno sadrenje vapnenasto pjeskovito zemljišta ili teško nepropustnog zemljišta u vinogradim?
I. K. B. u M. (Zagora).

77. Kako se najuspješnije tamane obične muhe, kako brenkulje? Kako se mogu šunke obraniti od grizica?
I. K. B. u M. (Zagora).

78. Koji je najpraktičniji način odstranjivanja mrlja sa podova?
I. K. B. u M. (Zagora).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Cetinić A. F., velepos. — Živković V., uč. — Poljanić P., posj. — Ardić N., pos. — Šotić I., pos. — Vuličević N., pos.

— V. g. Skokandić I. — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja t. g. 1897. Vaša je želja uslišana.

— V. g. Dorbolo J., žup. — Naručene potrebštine za strcaljke Pilter-Bourdil, dali smo vam odmah odposlati.

V. g. Davidović N. K. uč. — Poslali smo vam sve ovogodišnje brojeve, a ostali dolaziti će vam redovito.

— V. g. Barani J. i Čitaonica - Bol — Opisali smo vas 1. t. m.

— V. g. Petrović J. — Pisali smo vam glede spaduma i kije, i glede onih nametnica na potlicane i ostalo povrće.

— V. g. Mateković M. K. — U pismu smo vam odgovorili, da je ona konjska bolest neizljeđiva.

— V. g. Morović L. — I vami smo pisali glede izrabe kadulje.

— V. g. Bakota J. — Takodjer glede svinja, krava i ostalog.

— V. g. Ivačić N. — One kušnje o umjetnom gnojenju trešanja i višnja samo su djelomično dovršene. Svako stablo trešnje bilo je pognojeno su 1750 grama superfosfata od 18 po sto, 1050 grama klorkalijuma i 1365 grama kilaše salitrovine. Nije se moglo procieniti plod, jer je grad bio otukao za cvatnje. Ali je plod znatno jedriji, i svaka trešnja težila je poprieko 3 grama

— V. g. S. F. - Split — Nemožemo vam ništa obećati za ono doba, jer neće biti ovdje našeg upravitelja; on u nedjelju polazi, za par tjedana u Italiju.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko dakle naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3 for. na godinu, u Inozemstvu 8 franaka na godinu. Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po reduku za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč. redak. Cliché računaju se 5 novč. po centimetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju. Predbrojba je obvezna za godinu dana, a izplaćuje se u Zadru. Tko nepovrati prva dva broja obvezan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Srpnja 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Srpnja 1897.

Žetva 1897.

Velike jesenske povodnje, već su dale slutiti da će ljetos žetva žitarica biti loša. U mnogim pokrajinam i državam, od velike vlage i neprestanih kiša nije se jeseni dala izorati zemlja za sjetvu; na drugim mjestim, gdje je već bilo pripravljena zemlja za sjetvu, nije se od velike vlage dalo zasijati; a na mnogim mjestim, gdje su ozime već bile zasijane, nastradale su od velike vlage i od povodnja.

Proračuno je da od obične površine zemalja zasijanih ozimom, prošaste jeseni nije ni polovica bila zasijana.

Sve su nade bile položene u proljetnu sjetvu, osobito u sjetvu jarina, ali se radi prevelike vlage u zemlji, nije mogla ni obična količina jarina zasijati, a kamo da bi se jaram zasijale i zemlje obično namijenjene ozimam.

Što dakle od onemogućene jesenske sjetve, što od onemogućene proljetne sjetve, ostala je polovica zemalja nezasijana, a i ono što je zasijano slabo obećaje.

U južnim zemljama, gdje je već žetva dovršena, ostali su gospodari posve razočarani. Poželo se je dosti slame, ali zrnja samo toliko, da se troškovi pokriju; tako da se žetva žitarica u južnim zemljama smatra srednje loša. Ništa bolje od južnih zemalja nisu prošle sjeverne zemlje. I kod njih su od velike vlage i povodnja znatno nastradali zimski i proljetni usjevi, a što nije od obilne vlage i povodnja nastradalo, to je u velike protrpilo od kasnih

mrazova, koji su u nekim zemljama gotovo uništili usjeve.

S toga žetva, koja je sada u teknu ili stopro započimlje u sjevernim zemljama, vrlo loše obećaje, jer i gdje se je zametnulo klasja, i nebi žetva loša bila, teško je požeti, pošto su usjevi od velike vlage skoro sasvim polegli.

Jalove su nade i u kukuruz, jer ga je mnogo nastradalo u sjemenju od zareznika, ili od drugih nepogoda, tako da se mjestimice kukuružnjaci prikazuju, tako prorodjeni, kao da nisu ni bili redovito zasijani. U obće kašnje sjetve kukuruza, i na vlažnim zemljama, prošle su ljetos lošije od raznih sjetva; a i kod ranih sjetva, neopaža se toliko klipova, koliko bi ih imalo biti, obzirom na bujni razvoj vlatja. Svim ovim nevoljama, dodati je nestašicu i skopoću veliku poljskih radnika, a u nekim mjestim i strajkovanje poljskih radnika, u takovom obsegu, da ugrožavaju obstanak gospodara, i siluju državne vlasti na izravno posredovanje oružanom silom u prilog gospodara.

U nekim magjarskim predjelima, gdje su žitarice glavna izruka, računa se, da će usljed strajkovanja radnika više od trećine usjeva ostati nepokoseno; te da će sagnjiti na polju. U donjoj Rusiji, koja je pravi hambar žitija, veći dio najplodnijih oranica leži pod vodom, tako da se na nekim mjestim neće žeti.

Ovo obće zlo stanje, izazvalo je naglo povišenje ciena žitija, ali te cienne žitija su samo nominalne, jer se realnih prodaja ne sklapa, premda su hambari nekih žitnih tržišta još uvijek puni žitarica od lanjske žetve.

Drži se, da će neki predjeli ljetos gladovati, premda se opet tvrdi, da i manji gospodari imaju dosta zalihe od prošastih godina, kada svoja žitija nisu mogli ni prodati, ni darovati.

Nema ipak dvojbe, da je za gospodare položaj tako kritičan, kako još nije nigda bio, pa uztrajali ovakove nepogode i nevolje, nastati će takova gospodarska kriza, koja će imati nedoglednih posljedica.

Izvadak od duhana proti ušim i drugim nametnicama bilja.

Ljetos čuju se tužbe sa svih strana, da zelenkaste, pepelaste, crljenkaste ili crne mušice napadaju bob, grašak, kupus, krastavce, dinje, praskve, ruže i drugo povrće, ovieće i drveće, i da ga ogubave grozno, te sve unište.

Sve te nametnice, koje narod krsti raznim imenim, jesu vrsti *Aphis* i *Coccus*.

Mi smo već opetovano put pisali u našem listu, da je izvadak od duhana najbolje i najuspješnije sredstvo proti ovoj gamadi.

Pošto ali nije lako, da si svak sam po sebi napravi izvadak od duhana, navesti ćemo način, kako si svak posve lako i jeftino može nabaviti izvrstnog izvadka od duhana.

Po naredbi c. k. ministarstva financija od 23 ožujka 1895 c. k. tvornice duhana u Ljubljani, Haimburgu, Budweisu i u Sacco ovlaštene su na izravnu prodaju izvadka od duhana (Tabakestraat), svim koji to zatraže. Za nabavu izvadka od duhana propisane su osobite bjelice (blanquette), koje dotičnik valja da izpuni i da skupa s novcem pošalje onoj tvornici duhana od koje hoće da nabavi izvadak od duhana.

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

U ribnjacima, gdje se strogo znanstveno ribe uzgajaju, zahtjeva se u se pažnje oko njegovanja riba, a osobito oko razplodjenja legla i njegovanja mladih poleglih se ribica. Želimo li u priprostu ribnjaku u kratko vrijeme umnožiti ribe, biće shodno, ako u vrijeme mrištenja iz drugih voda i rieka nalovimo istovrstnih riba obiju spolova za mrištenje gotovih, te stiskajući ženke pomljivo prstima sa trbuh, ikru iz utrobe na tanjur ili pladanj metnemo, pa za vrijeme stiskajući isto tako muškarca njegovo sjeme nad ikrom izcijedimo, a za tim nekoliko vremena miješamo, dok leglo čitavog mriješta ne bude muškim sjemenom oblijeno da postane oplodjeno.

Oplodjela jaja naslagaju se na sitnom pijesku u posebnim sanducima smješteno, koji su gustom rešetkom ogragjeni, gdje će stajati, dok iz njih ne izvale sitne ribice, koje su u stanju samostalno u vodi živjeti i slobodno se u ribnjaku razvijati. Za prosta gojitelja ribe biće

dosti ako takvo sjeme u plitini na sitnom pijesku rasturto položi u kakvom kraju ribnjaka, a onda daskama ogradi sve dok ribice iz ikre ne izmle (izvale) i toliko ne odrastu, da ih može u ribnjaku na slobodu pustiti. Takvim se načinom postigne, da ribnjak na veliku korist gospodara za kratko vrijeme dobije mnogo riba.

U rijekama i u velikim vodama, osobito u moru, ne daje se, radi ogromnih zaprijeke sama po sebi tolika množina riba umnožiti, pošto tamo jača riba slabiju različite vrste uništjuje, da sebe prehrani. Osim toga mriješt je u takvim vodama izložena mnogim nepogodama i poteškoćama, pa bi dobro bilo kad bi se od stotine izležanih jajašca jedno jedino doraslo i razvilo se do svoje obične veličine. Za to moramo u svim opisanim ribnjacima nastojati da odstranimo sve one zaprijeke, koje nam mogu ribu djelomice ili čak i sa svim uništiti. Moramo s toga pomljivo paziti, da u ribnjake ne dolaze ptice plivačice i močvarnice, koje najviše ribe satiru.

Kad smo u kratko naveli kako se prostim načinom daje ribnjak napraviti, te u njemu ribe štiti i množiti, red je sada da u kratko napomenemo kako da ju prehranjujemo.

Ako želimo da nam ribe u takvim stanicama lijepo i brzo napreduju, moramo ih pitati dovoljnom hranom. Ribe možemo hraniti kruhom, mesom, travom, smravljenom ribom, bubama i upljuvcima, crvima, gusjenicama, ličinkama i svakom drugom gamadi; stvari sve koje moramo na sitno razmrviti i ribama na obroke davati. Shodno je za to rokove za hranjenje opredijeliti i držati se strogo nekog doba dana, da svaka riba dogje na vrijeme na ono mjesto gdje smo odlučili hranu davati. U tu svrhu može se upotrebiti malo zvono, na koje će se ribe priuđiti i sakupiti da svoj obrok dobiju čim se zazvoni.

Obzirom na naše odnose istakli smo u kratko najprostiji način, kako da se sa malo truda i troška uzmogne i priprost čovjek svoj ribnjak urediti, bez istaknuti sve one načine i sapletaje, što nam naučenjaci u svojim knjigama o umnom gojenju riba napominju. Jedina nam je namjera, da po mogućnosti i prosto čeljadu potaknemo na ovo tako korisno poduzeće, koje je po sebi lijepo i zabavno.

(Slijedi).

Po naredbi rečenog ministarstva, tih blanketi za naručbu izvadka od duhana drže kotarska poglavarstva i gospodarske zadruge i dužni su ih izdavati besplatno strankam, koje ih pitaju.

Na bjelicama (blanqueta) ima naručitelj napisati:

U prvoj rubrici: svoje ime i prezime, zadržavanje i mjesto prebivanja.

U drugoj rubrici: kolikoću izvadka od duhana, što naručuje.

U trećoj rubrici: svrha u koju nabavlja izvod od duhana.

Ove bjelice izpunjene, kako je gori navedeno, šalje naručitelj izravno onoj tvornici duhana od koje naručuje, i istodobno ili skupa valja da pošalje novac, koji odgovara vrijednosti izvadka od duhana što naručuje.

Nami je najbliža c. k. glavna tvornica duhana u Ljubljani (k. k. Tabakhauptfabrik).

Cijene izvadka od duhana jesu sljedeće:

Jedna limena posuda su 1.3 kilograma izvadka od duhana stoji 1 florin.

Jedna limena posuda su 5 kilograma izvadka od duhana stoji 3 florina.

Jedna bačvica su 20 kilograma izvadka od duhana stoji 12 florina.

Cijene razumjevaju se na tvornicu. U posudam limenim do 5 kg. šalje se izvadak po pošti, u bačvam željeznicam.

Troškovi prenošenja padaju na naručitelja.

Rupestris monticola.

Rupestris monticola, jeste za naše odnošaje jedna od boljih vrstih američanskih loza.

Njezina je glavna prednost ta, da dobro uspijeva i na mršavim lošim zemljama, kakvih, žalibože, ima kod nas mnogo.

Rupestris monticola raste vrlo brzo kako možda nijedna druga vrst američanske loze. Zasadili se u proljeće lozu debelu jedva kao gušće pero, ona preko ljeta naraste više od jednog metra visoko, pa se u rujnu mjesecu može navrtati.

Druga velika prednost loze *Rupestris monticola* jest ta, da se njezini ključeci posve lako i dobro ukorijenjuju, tako da se u povoljnim okolnostima prima do 95 po sto zasadenih ključeca.

I u navrtanju ona prednjači drugim vrstama američanskih loza. Od svako 100 navrnutih ključeca primi se obično 75 po sto navrtaka; dočim je kod korenjaka uspjeh daleko bolji, jer se od 100 navrnutih korenjaka, primi nešto 90 i više; a što je još važnije, navrtci sasvim dobro srastu, i ne lome se lako.

Pošto ova vrst američanske loze izvrstno odoli filokseri, i pošto se na njoj navrtci dobro primaju, a nuzto obilno radjaju, ova se preporuča, kao jedna od najboljih američanskih loza za naše odnošaje.

V. Z.

Koje vrste drva davaju najbolje kolce za vinograde.

Kolčenje vinograda spada u glavnije troškove, a sve veća nestašica drva sili vinogradara, da se brine, kako da umanju porabu kolaca u vinogradu, ili da rabi takove kolce, koji će biti, što moguće trajniji.

Uzgajanjem vinograda na žicu, znatno se je umanjila poraba kolaca u vinogradu, ali ne na toliko, a od kolaca u obliku stupova nebi bilo potrebno za otezanje žice; jer su pomenuti stupovi odveć skupi, i nije ih lako nabavljati, a gvozdeni stupovi su radi visoke cijene gotovo luksuz za vinograde. Trajnost drvenih kolaca ovisi u prvom redu od vrste drva, iz kojeg su izsječeni, a onda načina priredjivanja isti prije prabe.

Najbolji su hrastovi kolci i to ili od *quercus pedunculata* ili od *quercus sessiliflora*, sve druge vrste hrastova davaju manje sposobno drvo za kolce. Prvo drvo na redu za hrastovima jeste kestenovina od pitomog kestena (*castanea vesca*), a onda ariž (*Larix europea*), dudovina (drvo od murve) i bagrenovina (drvo od *Robinia pseudoacacia*).

Manje sposobno drvo za kolce jeste borovina (*Pinus silvestris*), jelovina (*Abies excelsa*), crnibor (*Pinus laricio*), a najgori kolci su oni od smrekovine (*Abies pectinata*).

Najgori su kolci od vrba i topola, pa od jahe (*Alnus glutinosa* i *A. incana*).

Kolikogod trajnost kolaca ovisi od vrste drva, isto toliko ovisi od mjesta gdje su od

stabla odsječeni. Od debela usječeni kolci su najtrajniji, i tim trajniji čim više potiču od sredine debela, gdje je drvo najčvršće i najtvrdje. Kolac usječen od debela u blizini kore, nema ni petinu vrijednosti, obzirom na trajnost, kako onaj koji je usječen od sredine debela.

Hrastovi kolci mogu trajati 20 do 30 godina, a kestenovi i arižovi 10 do 20 godina. Od grana usječeni kolci su najmanje trajnosti.

Kolci najprije izgubiju na onom mjestu, što je razi zemlje, jer su na tom mjestu izloženi najvećoj promjeni topline i vlage.

Trajnost kolaca se znatno povećava:

1. Ako se namoče (impregniraju) raztopinom modre galice.

2. Ako im se progori onaj dio, koji dolazi zasaden u zemlju.

3. Ako se namažu toplim katranom, pa pospu sitnom pršinom.

4. Ako se zasade u vinograd naopako, biva da onaj dio kolca, koji je na stablu rasao u vis, bude u vinogradu okrenut prama zemlji, odnosno da deblji kraj kolca stoji u zraku, a tanji u zemlji.

U. V.

Skupna sjetva trava i djetelina.

U mnogim mjestim neuspjeva sama djetelina, ili je zimi izložena raznim nepogodam, koje njezin prihod znatno umanjuju. Na takovim mjestim puno je korisnije sijati djetelinu u smjesi sa travom, jer se tim načinom uvijek osigura prihod.

U smjesi djetelinom, i to sa crljenom djetelinom, sije se obično taljanski ljuljak, a sa lječaricom sije se klubčasta ostrica ili livadni repak ili oboje skupa pomješano.

Prednosti takove skupne ili mješovite sjetve jesu sljedeće:

1. Sigurniji je godišnji izpadak krme, jer i ako djetelina, s kojomudrago razloga nastrada ili sasvim propadne, ostane trava.

2. Skupna ili mješovita sjetva, može se češće obnavljati u obhodnji, nego li čista djetelina sjetva; djetelina nesuje se gojiti na istoj zemlji, nego stopro nakon pet godina, i to uz redovito gnojenje, a bolje ako se znatno kasnije povrti, jer se inače posve lako pojavi u zemlji izmorenost za djetelinu, pa djetelina izjalovi.

3. Skupnom gojitbom trava i djeteline dobiva se razmjerno znatno više krme, nego li samom djetelinom, a i krma takova je više prijatna blagu, nego li čista djetelina. Hranjenjem same djeteline, često se pojavljuje nadim, kod goveda i kod ovaca, dočim, kad je djetelina u smjesi sa travom, to se puno teže događa. Kad se krmi sama djetelina, valja ju mješati izsječkanom slamom ili drugom lošom i tvrdjom krmom, dočim se u smjesi sa travom, izravno krmi.

4. Mješovitom gojitbom trava i djeteline ne izrabljuje se odveć zemlja, jer i ako ostane ta smjesa dvi do tri godine na zemlji, ona je ne troši puno, pošto djetelina crpi hranu iz dubljih slojeva, a trave iz plićih.

5. Iz mješovite sjetve dobiva se razmjerno znatno više hrane, nego li iz čiste sjetve djeteline, a na dobroj zemlji, može se kositi 3 do 4 puta na godinu.

6. Smjesa od trava i djeteline puno se laglje i brže suši od same djeteline, a to osigurava prihod i umanjuje troškove. D. P. L.

Priredjiv nje otrova protivu crva

loze po Dufaur ovu naputku Profesor D. r Jean Dufaur iz Lansanne, jedan od vrstnijih francuzkih stručnjaka pravio više godina kušnje protivu crva loze sa raznim otrovima; i uvjerio se je da najbolje sredstvo protivu crvu loze jeste raztopina mazanog sapuna sa buhačem. Ako se ovom raztopinom poškrope grozdovi jedan ili dva puta za cvatnje ili nešto odmah prije cvatnje, utamane se svi crvi. Po naputku profesora Dufaura priredjuje se ovo sredstvo kako sledi: Uzme se 3 kilograma mazovog (prostog, mekog) sapuna i metnu se u drvenu posudu, pa se poliju su 10 litara tople vode, da se sapun sasvim raztopi. Ovoj raztopini sapuna daće se 1½ ki-

logram dobrog praha od buhača; opet se sve dobro pomješa, pak onda razvodni su 90 litara hladne vode.

Fosfor proti medi Mede (*Grillus grillo-talpa*) jesu najveći neprijatelji razsadnika i povrtnika. Sredstva protivu istim uporabljena nisu bila uvijek uspješna. U novije doba H. Ellos, vrtlar Vojvode Koburgskog rabi protivu medim vrlo dobrim uspjehom fosfor. On uzme fosfora, raztopi ga u vodi, pa ga umjesi kukuruznim brašnom. Ovo kukuruzovo tiesto otrovano fosforom razdieli na komadiće i metne u luknje i hodnike meda. Ono je od tako velikog učinka, da kroz 24 sata nestane svih meda.

Crnilo za oznake na vrećam i sanducim, priredjuje se, ako se 10 dielova izvadka od modroga drva raztopi u 500 dielova vode uz dodatak od dva diela žutog Kromovog kiselog kalija. Ako se stajanjem ova raztopina ugusti, ili otaloži, dosti joj je dodati malo vode i pomješati, pa se opet može uspješno rabiti.

Čadja i lukšija protivu mravim. Čadja je jedno od najboljih sredstava za raztjeravanje mrava, jer je dosti razasuti malo čadje, ondje gdje mravi dolaze, e da se oni za čas razbjegnu, i više se nepovraćaju. Poubijaju se brzo mravi, ako se na lako pristupnim pliticama postavi malo žestoke razsladjene lukšije. Mravi su lakomi na slatke teknoine, napiju se rado sečerom razsladjene lukšije, ali malo kasnije poskapaju.

Čuvanje životinja od obada. U ljetno doba konji i goveda najviše trpe od obada; a ipak niti mogu sami da se od istih obrane, niti je dosad bilo poznato, kakovo uspješno sredstvo protivu istim. U novije doba preporučaju protivu obadim jednu mast, koja se priredjiva od 1 ili 1½ diela antinonnina u 100 dielova svinjske masti ili vaseline. Ove se stvari dobro izmješaju, pa se maže tielo goveda i konja. Antinonin ne trpe poništo obadi, te se niti ne približavaju konjim i govedim, dok su na paši. Ima ga na prodaju u svim ljekarnam.

Lječenje bradavica. Na vimenu krava pojavljuje se vrlo često puno bradavica, koje prieče muženje mlika. Od bradavice se lako izlieči vime, ako se za 10 ili 14 dana svakog dana dva puta mažu bradavice sa koncentrovanom kvasinovom kiselinom. Valja paziti da se kvasinovom kiselinom ne mažu zdravi djelovi vimena, nego same bradavice. Nakon 14 dana poodpadaju bradavice i vime ostane sasvim čisto.

Glina za izbjeljivanje rubenine Ima rubenine, koja i nakon pranja u najboljoj lukšiji, ne postane biela; nego žuta, što se gazdaricam po ništo ne mili. Da se posve izbieli takova žuta rubenina, valja ju izprati u sapunjači sa običnom, ali posve čistom glinom. Glina ima svojstvo, da povrti bjeloću i posve oporo žutoj rubeuini.

Isteklo je 1.º polugodište, a mnogi još nisu podmirili predbrojbju za tekuću godinu. Da svakoga napose neopominjemo, pozivljemo ovim sve, koji još nisu podmirili predbrojbju, da nas se sjete; naši su troškovi veliki, a svako zatezanje izplatom predbrojbe pravi nam ne malo neprilika.

**

Odkad je zagrijalo i zasušilo dolaze nam iz pokrajine povoljnije vjesti o stanju vinograda. Posljedice peronosporične zaraze su svaki dan vidljivije, osobito na groždju, koje je bilo

zaraženo. Novih zaraza nema, nego po štogod na vrhovim mladica, koje su protjerale po zadržanju škropljenju.

**

Pišu nam iz pokrajine, da je kod mnogih zavladao mnijenje, da više nije potreba škropiti vinograde proti peronospori, nego da je dosti sumporovanje groždja. Ako nema na groždju zaraze od nedaće (luga, maće, oidium) nije potreba sumporovati, dočim škropiti valja još barem jedanput, osobito, ako u kolovozu udare obilne rose ili padne kiše, jer peronosporičnom zarazom, koju smo ljetos imali, uz toplinu koja vlada, i malo je vlage dostatno da opet peronospora naglo zarazi i sve uništi.

**

Strajkovanje poljskih radnika za žetve preotelo je ljetos velika maha u Magjarskoj i Gornjoj Italiji, pa su gospodari pretrpili velikih šteta.

**

Na VI kongresu austrijskih vinara, koji će se održati u Trientu od 5 do 11 rujna t. g. izvješćivati će Lovrić, učitelj gospodarstva u Trogiru o novom iskustvu stečenu u pobijanju životinjskih i bilinskih nametnica loze, a M. Dudan, o dalmatinskim vinim i njihovom sadašnjem i budućem položaju.

**

Prigodom jubileja pedesetgodinjnog obstanaka holandskog gospodarskog društva održavati će se u Haagu od 23 do 25 rujna t. g. gospodarska izložba.

**

U Belgiji u većim vojničkim posadama održavati će se za vojnike redovite tečaje o gospodarstvu.

**

Njemački državni savez u sjednici od 3 ipnja primio je zakon proti margarinu, kojeg svojedobno bio je glasovao Reichstag. Glavne ustanove novog zakona jesu: da se margarina nesme tangati, da u mjestim od preko 5000 stanovnika, mora se prodavati u posebna odjele, da se margarinom nesme mješati mlieko, maslac, škorup, ni ostala tustila.

**

Bavarski zemaljski zavod za osjeguravanje marve brojio je koncem I. q polugodišta t. g. 792 mjestne zadruge sa 27,532 člana. Osjeguravajuća glavica zavoda iznosi 32,000,000 maraka.

**

Na kongresu za plovidbu na rijekama, koji je prošlog mjeseca držan u Beču, raspravljano je između ostalih važnih pitanja za podignuće riečke plovidbe, takodjer i pitanje o gradnji konala iz Dunava do Jadranskog mora. Izvjestitelj d.r. Lieben naglasio je mogućnost izvedenja toga kanala, koji bi ostavio Dunav kod Mauthausena, te išao po rijeci Innu do do Salzhala, a odavle do St. Michaela na Muri. Onda bi kanal išao do Brucka i Murecka pak dalje na Optuj i Celj do Zidanog mosta. Odavle bi se mogla upotrijebiti Sava, a od Save bi se gradio šest kilometara dugi prokop (tunel) do Idrije u riek u Isonzo, po kojoj bi tada konal ulazio u Jadransko more kod Tirinave, gdje bi se izgradila velika luka. Cijeli kanal bio bi dug od Dunava do mora 730 kilometara, od kojih bi išlo na uređenje rieka 500 kilometara, 200 kilometara išao bi kanal po nizinama, u kojim bi se lako izdubilo korito, a 30 kilometara od pada na prokope (tunele) i prereze brdina. Potrebne i troškovi ovoga zasnovanoga kanala su vanredno veliki, ali bi bila neizmijerna korist istoga po cijelu monarkiju.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

67. Od desetak godina gojim stablo limuna uz kuću i sasvim u zaklonici. Oplemenio sam ga i dobro nadjubrio. Svake godine obilno cvate, ili koja korist, had sav zametak ploda nakon malo dana odpadne. J. B. u T. (Pelješac).

Razni mogu biti uzroci opadanja zametka na našem limunu. Lemuni, koji odveć tjeraju u mladice i lišće, lako izvrgnu plod, u takovom bi slučaju pomoglo poklastriti lemun, ili barem odstraniti nekoliko grana. Obilno gnojenje jednostranim gnojivom, osobito takvim gnojivom, koje obiluje dušikom, nosi vrlo često za posljedicu opadanje zametka. Kušajte pognojiti lemun sa malo luga i sa malo koštenog brašna, ili su malo kainita i Thomasove troske; nešto po 1 do 1½ kg. od svakog od ovih zadnjih. I obilnost vlage u zemlji, prouzrokuje kadšto opadanje zametka, kako što i slaba promaha. Limunu najbolje uspijeva i najobilnije radja, ako je sasvim na otvorenu položaju. U zaklonici izpod zida, može se imati dostatno promaha, te usljed razlike u toplini između noći i dana može mu zametak odpadati. Gledajte koji je od ovih uzroka uporabiv na vaš lemun, pa nastojte da taj uzrok odstranite. Upozorujemo vas ali pod kunac, da ima vrstih lemuna, koji počmu nositi plod kad dobro porastu, biva stopro od 20 ili 25 godina, a do te dobe, i ako obilno cvatu, ne nose zametka.

68. Kod nas u obće. priredjuje se raztopina za škropljenje lozja u razmjeru od 2 kg. modre galice na 100 litara vode; ali se zagašenog vapna dodaje u dvostruko mjeri, naime 4 kg., e da raztopina dobije modru boju. Može li ovaj postupak škoditi vinarstvu? G. V. u B. (Korčula).

Vaš postupak, koji se sastoji u dodavanju dvostruke količine vapna raztopini modre galice, nemože ni najmanje biti štetan lozi; ali je to dodavanje suviše trošenje za veću količinu vapna. Tim dodavanjem dvostruke količine vapna vaš se raztopina više približava razmjeru bordoleške židčine (*Bouillie bordelaise*) po naputku prof. Millardeta ili po naputku Joneta, koje su rabljene još godine 1884 i 1885 i kasnije. *Bouillie bordelaise* po Millardetovu naputku pravi se: od 130 litara vode, 8 kilograma modroga kamena i 15 kilograma vapna. Svedite ove brojke na vaš način porabe, pa imate isto razmjerje. Vapno je dosti rabiti samo toliko, koliko ga je potreba da se raztopi bakar od modre galice. Da se n. p. raztopi vaš bakar od 8 kg. modre galice u bordoleškoj židčini po Millardetovu naputku, po znanstvenom računu dosti je 1 kg. i 800 grama vapna. Nu pošto vapno nije uvijek sasvim čisto, i ostane na dnu po koji grumen ne raztopljen, uzimlje se 30 grama vapna, kao sasvim dostatnu količinu, da raztopi bakar od 100 grama modre galice. Po tom bi i za bordolešku židčinu po Millardetovu propisu bilo dosti samo 2 kg. i 400 grama vapna, mjesto 15 kg. kako se rabi. U vašem slučaju na 2 kg. modre galice dosti je 600 grama vapna da raztopi vaš bakar što modra galica sadrži; pa kad budete rabili 2 kg. vapna to je sasvim dosti, dočim se su 4 kg. vapna na 2 kg. modre galice troši 2 kg. vapna bez potrebe. Glavno je da pri priređivanju raztopine modre galice pazite: 1. Da vapno koje rabite bude mastno i čisto, a ne mršavo i brljavo. 2. Da poklen ste napose raztopili 2 kg. modre galice u 10 litara vode, i 2 kg. vapna u 90 litara vode, ne lievate raztopinu modre galice k onoj od vapna, nego uvijek baš obratno t. j. raztopinu vapna u raztopinu modre galice. Ako se obratno radi t. j. ako se raztopinu modre galice lije u raztopinu vapna, onda se precipitat modri hydrata bakrenog kisa pretvori u crni oksid, koji nije topiv ni u običnoj vodi, ni u daždevici, ni u rosi, pa stoga ostane ne djelatan protiva peronospori. Sve tužbe koje se ljetos čuju da škropljenje raztopinom modre galice nije pomoglo ili je slabo pomoglo, imadu svoj uzrok u tom, što raztopina modre galice, nije bila napravljena po propisu.

69. Molim vas što hoće rijet, da mi je krumpir vas usaho, kako da ga je ko vrelom vodom polijo. prije nego li je počeo cavčeti? Ovo se nije samo meni dogodilo, nego cijeloj okolini, a toga se prije nije dogadjalo. Imali tomu lijeka?

G. D. u Š. (Dubrovnik).

Krumpir vam je usaho, jer ga je napala bolest znanstveno zvana *Peronospora infestans* sestra od *Peronospora viticola*, koja napada lozu. Učuvat će te unapred krumpir, ako ga budete škropili raztopinom modre galice, i to istom ovakovom raztopinom, kakovom se škropi loza proti peronospori.

70. Stijaset crljenih mušica napale na trap, i izjele sve lišće od pipuna (ne od dinja), tako da uzalud ovog puta radnja; a da bi do godine ta nesreća napala, imali tomu lijeka? M. K. u R. (Dubrovnik).

Proti crljenim mušicama, koje su vam izjele lišće od pipuna rabite izvadak od duhana (tabakestrak). Poškropite li kad se pojave nekoliko puta izvadkom od duhana poubijat će te ih, koliko god ih ima.

71. Imam pokraj kuće jedno stablo smokve Petrovače, dobro razvijeno. Ove godine rodila je obilnim plodom, ali toli ove godine. koli lanijske, požute smokve prije nego li dozriju, i otpadaju s reda. Molim vas što je uzrok ovome žućenju i otpadanju smokova? Ima li lijeka i kakova?

N. F. C. u T. (Pelješac).

Požućenju i otpadanju ploda od petrovače mogu biti dva uzroka. Ili usljed nagle suše; nemože stablo, da smaže iz zemlje dovoljnu količinu vlage za razvoj ploda, ili fali u zemlji jedno od glavnih hraniva za razvoj ploda, naime pepelika ili fosforna kiselina. U prvom slučaju red je za zdrienja pomoći smokvi zalievanjem, u drugom slučaju, valja obilno pognojiti smokvu lugom ili kainitom, Thomasovom troskom ili koštanom brašnom ili superfosfatom.

72. Molim vas, jeli ima Creolina ili Lysol veću vriednost za kvasenje loze protiv crvu, nego li buhač. Koje od dvaju sredstava uspješnije djeluje, Creolina ili Lysol? Kako se pravi raztopina jednog, kako drugog, i u koje ih je vrijeme najbolje uporabiti?

A. F. C. u B. (Korčula).

Ni Creolina ni Lysol neimadu veće vriednosti proti crvu loze od raztopine buhača, samo ako se raztopina buhača točno priredi po propisim profesora D.r Jean Dufoura, kako što je opisano u ovom listu. Jedino što se prigovara raztopini buhača, jeste da je skupa, jer je skup prah od buhača. U trgovini je skuplji Lysol od Creoline, a oba su jeftinija od buhača. Lysol je jači od Creoline, ali oba sredstva valja rabiti velikom pomnjom da se ne napravi više štete nego li koristi, jer kako su i Lysol i Creolina vrlo razjediva sredstva, ako ih vrst loze ne podnosi, ili se napravi jača raztopina, posve lako izgore grozdove. Lysol se razvodni vodom u razmjeru od 1 na 100 do 1 na 1000, a tako isto i Creolinu. Voda lieva se u opredijeljenu količinu Lysola i Creoline. Ako vam je skupa raztopina buhača, koja je najprokušanije sredstvo protiv crvu, može te po naputku istog D.r Dufoura izmjeniti buhač sa izvadkom (esen-cija) od terpentine, a tad je sredstvo za polovicu jeftinije. Raztopi se 3 kg. mazavog sapuna u 10 litara vode, pa se toj sapunjači dolije još 90 litara vode. Ovoj raztopini sapuna, sastojućoj se od 3 kg. mazavog sapuna i 100 litara vode dolije se 2 litra izvadka od terpentine. Valja se držati točno propisanih količina, jer manjom količinom terpentine ostane sredstvo ne djelatno, a većom količinom biva odveć žestoka i poparuje grozdove.

73. *Amošnji sir sa svoje vrsnoće skupo se prodaje; ali ga se dobar dio gubi s neznanja čuvanja sira Stopanice se svake godine tuže, da se sir neda dobro učiniti, da im popuca, da se nadimlje, da se teško suši, a da često postane modar i crven. Jeli su ovo posljedice slabog sirenja, slabog sirišća, slabog načina sušenja, ili top'ine ili nečistoće? Na koji bi se način mogao sir uzdržati mekan i tečan kroz svu godinu?*

I. Z. u S. (Trogir).

Što se sir neuzdrži može biti posljedica i slabog načina sirenja i sirišća, ali je u većom dielu slučajeva posljedica nečistoće, lošeg načina soljenja sira, i neurednog vrienja, te slabog tištenja i čuvanja sira. Da se sir uzdrži uvijek mekan, valja udesiti sirenje na takav način, da sir ostane uvijek mekan. Kad je sir bio redovito iztiskan, kad se redovito pravio, i bio redovito posoljen, u hladnoj čistoj konobi uzdrži se zdrav, koliko se hoće. Dugo bi bilo, da vam ovdje idemo razvijati cielu nauku sirenja. Nabavite koledar Matice Dalmatijske od godine 1881 i 1882. U prvom od strane 33 do strane 41 ima obća nauka „O siru i sirenju“ od P. L. Biankina, a od strane 41 do 62 ima potanko opisano, kako se priredjivaju mehki i tvrdi siri od kravjeg, ovčijeg i kozjeg mlika; a u drugom od strane 61 do 91 opisani su načini priredjivanja raznih vrstih našeg domaćeg sira.

74. *Dade li se razpoznati, ako je sir pravljen od obranog ili neobranog mlika? Kako se pozna, ako je siru primješano kuhanih krompira?*

N. N. u N. (Primorje).

Dosti je prerezati sir, a da se spozna ako je pravljen od obranog ili neobranog mlika. Sir od obranog mlika je obično vapnenasto bijel, te suh i zrnast na prerezu. Sir od neobranog mlika je mazav na prerezu i kompaktn, žutkast nešto, a u šupljinicama postali su za vrienja, ima uvijek otaloženo nešto tusta (masla). Sir kojemu je primješano krompira pozna se pomoću jodove tinkture. Ako se takav sir prereže, pa na čistoj odrezini kapne kapljice jodove tinkture sir postane modar ako sadrži krompira, jer škrob od krompira pomodri u doticaju jodovom tinkturom, a ako je sir naravan, ostane žuta ona boja jodove tinkture.

75. *Molim vas koja je vrst umjetnoga gnoja prikladna za biele propustne zemlje, a koja za teške crljenične zemlje? Koliko se gnoja uporablja na hektar, i koji je najbolji način porabe istog?*

I. K. B. u M. (Zagora.)

Da se točno opredijeli, koja je vrst umjetnoga gnoja potrebna za jednu vrst zemlje, valja napraviti kemičku analizu dotične zemlje, ili pak kušnje gnojenja na malo. Za normalnu vrst biele propustne zemlje od umjetnih gnojiva najbolji je kainit, Thomasova troska i kilska salitrovina. Za hektar zemljišta hoće 600 kg. kainita, 1200 kg. Thomasove troske i 50 do 150 kg. kilske salitrovine (napram bilini koja se goji). Thomasova troska i kainit razaspu se jeseni svaki za sebe (jedan za drugim), a nesmjedu se poništo pomješati prije pa skupno razasuti, jer bi ugrudvali i otvrdnuli, kao cement. Odmah dok se razaspu izore se zemlja, a ova gnojiva ostanu zakopana i da se pomješaju dobro zemljom. Kilska salitrovina rabi se u proljeće, nakon kiše ili kad se izčekuje kiša; a pospe se po površini zemlje, i na istoj se ostavi, a ne zakopa se u zemlju, jer ju voda lako topi i nosi u zemlju. Za teške crljenične zemlje hoće se superfosfat, kilska salitrovina i kainit. Obično rabi se 400 do 600 kg. superfosfata od 18% po hektaru, 300 do 400 kg. kainita i 50 do 200 kg. kilske salitrovine. Način porabe je isti, samo što se superfosfat za neke vrste bilja može rabiti i u proljeće, ali ga valja uvijek zakopati u zemlju.

76. *Jeli probitačno sadrenje vapnenasto pjeskovito zemljišta ili teško nepropustnog zemljišta u vinogradim?*

I. K. B. u M. (Zagora).

Vapnenasto zemljište nije potreba sadriti, dočim teškoj nepropustnoj zemlji sadrenje puno pomaže i od velikog je učinka, ali se na takvoj zemlji još veći učinak postizava, ako se gnoji živim vapnom.

77. *Kako se najuspješnije tamane obične muhe, kako brenkulje? Kako se mogu šunke obraniti od grizica?*

I. K. B. u M. (Zagora).

Buhač je najbolje sredstvo proti svim zareznicim. Iz stanova i drugih prostorija otjerati će te muhe, ako progone namažete lovorikovim uljem. Lišće od orasa također je izvrstno sredstvo za raztjeravanje muha i brenkulja, pa ulje od aniza i ulje od zmurada (ruzmarina). Da vam grizice ne napadaju šunke valja izmazati gustom kašicom napravljenom od drvenog pepela i dobre vinske kvasine. Ako se šunke omotaju uljenom hartijom koju se sa svih strana dobro obliepi, tako da šunke ostanu u hartiji, kao da su ušivene u vreći, obraniti će se posve od grizica.

78. *Koji je najpraktičniji način odstranjivanja mrlja sa podova?*

I. K. B. u M. (Zagora).

Od vrsti mrlja ovisi način odstranjivanja iste. Mastne mrlje od ulja i tusta valja prije izprati benzinom, pa onda posuti pečenom magnezijom u prahu ili živim vapnom. Pa najzad izprati žestokom lukšijom. Mrlje od vina, višanja i ostalih voćnih sokova izperu su najbrže tekućom sumporitom kiselinom. Dobra žestoka lukšija opetovano uporabljena odstranjuje sve mrlje ili sama ili pomoću živoga vapna.

B. Nova pitanja.

79. *Molim vas za točan naputak za pravljenje običnog sapuna za obiteljsku potrebu?*

V. Z. u S. (Split).

80. *Koji je najbolji i najuspješniji način utamanjivanja glista u zemlji?*

I. F. u P. (Bosna).

81. *Skorom svakog ljeta posuše mi se rubovi lišća, na nekim stablim i na lozom. Molim vas šta je uzrok ovome sušenju rubova lišća?*

A. K. u P. (Istra).

82. *Voda koju ovdje rabimo za pranje, odveć je tvrda. Za pranja troši se mnogo sapuna, a ne postizava onog uspjeha. Kako što kad se pere u daždevici. Molim vas ima li sredstvo, kojim bi se moglo tvrda voda za pranje omekšati, ili barem popraviti?*

N. Č. u Š. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. n. gospoda: Trobak Ante, posj. — Bellin Mato, pos. — Hrvatska čitaonica - Praputnjak — Cetinjska čitaonica - Sinj — Marković Niko, pos. — Kostić I., posj. — Vulić T., posj. — Nadović S., pos. — Filičić M. pos.

— V. g. Mlinović N., rav. uč. — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja t. g.

— V. g. Lukešić N. — Vaša također. Učinili smo po želji.

— V. g. Fišter S., kap. — Obrnuli smo list na novu adresu.

— V. g. Ugrinović D., nas. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

— V. g. Bačić S. — I vami knjižicu „Duhan“, „O uporabi dropa“ i „Buhač“. One druge knjige nemamo, a i nebi vas mogli naputiti odklen, da ju nabavite.

— V. g. I. L. - Split — Nema u tom dvojbe da bi se pomnijim njegovanjem ranih vrstih loza, dala jamatva uraniti za dobar mjesec dana, a i više. U stara vremena na nekim mjestim kod nas gojile su se izključivo rane vrste groždja. Tako iz starih knjiga dominikanskog Samostana na Boli proiziće, da bi za Veliku Gospu, dakle za 15 kolovoza bile dovršene sve radnje jamatve, i vino saliveno u bačve.

— V. g. Svačić T. — Toplina zemlje je uvijek nešto razmjerno veća od topline zraka. Pržinaste i vapnenaste zemlje su razmjerno najtoplije. Obradjene zemlje su manje tople; a zasadjene i zasijane zemlje teže se griju od neobradjenih. U dubini od 1 metra, jedva se osjeća promjena zračne topline; a u dubljini od 30 metara neosjeća se više ni razlike topline u pojedinim dobam godine.

— V. g. Milić S. — Broj 9 i 10 i knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam; a na stavljeno pitanje naći ćete odgovor u pismu kojeg smo priklopili pošiljki.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3 for. na godinu, u inozemstvu 8 franaka na godinu. Uvrate plaćaju se 8 novč. po redu za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč. redak. Cliché računaju se 5 novč. po centimetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu uporabu nauke i iskustva.

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju. Predbrojba je obvezna za godinu dana, a izplaćuje se u Zadru. Tko nepovrati prva dva broja obvezan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Kolovoza 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Kolovoza 1897.

Povišenje kotlarine.

U svrhu, da se umanjí potrošak žestičnih pića namjerava vlada na skoro iznieti pred zastupničku kuću novi zakon, kojim se povećava porez na žestična pića, odnosno, kojim se povisuje kotlarina.

Nećemo se danas baviti pitanjem, dali se povišenjem kotlarine doisto postizava svrha, koju si zakonodavac predstavlja, ali nam činjenice sasvim protivno dokazuju.

Potrošak žestičnih pića, dosljedno pijanstvo, raste od dana na dan; ali samo tom razlikom, da se danas troše žestična pića najlošije vrsti, koja su zdravlju puno štetna, a koje u bezcienu proizvadjaju veliki obrtnici.

Dobrih žestičnih pića od sokova od voća, koji su u umjerenoj porabi okriepjujuća sredstva, nestaje sve više, jer se rastućom kotlarinom otešćava znatno pečenje gospodarim i malim posjednicim, koji su jedini bili proizvođačiji žestičnih pića od sokova od voća, a podupire se proizvodnja žestičnih pića od krompira, od raži, od kukuruza, od sladorače ih i drugtvarih, od kojih se ni najsavjestnijom rektifikacijom ueda napraviti zdravo i okriepjujuće piće.

Sravna li se proizvodnja rakije u prvoj godini kad je zakon stupio u kriepost, biva godine 1888-89 sa proizvodnjom godine 1895-96, odmah se vidi da je proizvodnja porasla od 1,000,000 hektolitara na 1,385,000 hektolitara, dakle je prirasla za 385,000 hektolitara na godinu. Ali vas ovaj prirast u proizvodnji išao je na korist tvorničkih poduzeća, t. j. velikih žganičara, u kojih se rakija na veliko proizvadjaju, dočim je proizvodnja rakije iz voćnih sokova, koju najviše proizvadjaju gospodari i mali posjednici, pala za

više od polov. Sve nagrade za izvoz rakije išle su na korist velikih obrtnika, a i veći dio žeste potrošene u obrtničke svrhe prosto od poreza, potiče od velikih žganičara. Posljedica je dosad bila, da se je na štetu gospodara i malih posjednika satri proizvodnja zdrave rakije iz voćnih sokova, pa dok veliki obrtnici izvažaju u inozemstvo bolji i čistiji dio svojeg proizvoda, prodavaju u tuzemstvu gori, lošiji dio, i tim izravno truju narod. Novim povišenjem kotlarine predpostavlja se, da će pasti potrošak žestičnih pića za kojih 10 postotaka, što će imati izravna upliva na proizvodnju, ali ne na proizvodnju velikih žganičara, nego na proizvodnju gospodara i malih posjednika, kako što je i dosad bilo.

Dok se dakle ovim povišenjem kotlarine hoće da umanjí potrošak žestičnih pića, podupire se veliki obrt na štetu malog, i podupire se proizvodnja i trošenje loših i nezdravih žestičnih pića, proti zdravom žestičnom piću od voćnih sokova.

Kad se bude razpravljao novi zakon o kotlarini, imali bi se zastupnici zauzeti na korist gospodara i malih posjednika, zahtjevajući više polakšica za ove, nego li za velike obrtnike.

Nebude li se shodnim zakonskim odredbama olahkotilo gospodarim i malim posjednicim pečenje rakije iz voćnih sokova, morat će se napustiti i ono malo kotlova, što još kod nas radi. Tim načinom otvorit će se širom vrata lošoj rakiji od raži, krompira i sličnih tvari, a naši gospodari i mali posjednici neće znati kako da unovče svoj drop od groždja, svoje šljive, svoje višnje, manjige itd.

Njega živica.

Ima nekoliko godina, da se svudi opaža velika nemarnost u uzgoju živica; žalibože svudi se živice napuštaju, da se zemljište ogradi tarabam, kolcim i žicom, rešetkom i sličnim stvarim. Prigovara se živicama, da odveć izrabljuju zemlju, da su gnjezdo zarezniča itd. itd., ali svi ovi prigovori nisu odlučni, jer ako živica izrabljuje zemlju, daje zelinu i drvo, koje se može izrabiti. Ako se u njoj ugnjezduju zarezniči, ali se ugnjezduju i žive ptice pjevačive, koje se hrane zareznicim i tamane ih, a svojim pjevanjem oživljuju živicu i razveseljuju polje.

Nemarnost za živice, ima se više prepisati nemarnosti gospodara, i opadanju ukusa; nego li njihovom prigovoru da živice ne daju dovoljno obrane, jer svudi gdje je živica proredjena, da se naknadnim zasadjivanjem ugustiti, ili se pak priveže željeznom žicom. Najbolje živice daje nam bieli trn, trnovac (*Cr. oxyacantha*), šimšir (*buxus*), rašeljka (višnja), tamariks, šipak, itd.

Oko živice, kad je u tri ili četiri reda gusto zasadjena, nema prvih godina velike ujege, nego nadomještanje propalih sadjenica i klastrenje, a sljedećih godina samo klastrenje; ali za to nema stvari koja oku više ugadja, što liepo uzgojena živica. D.

Zalievanje.

Zalievanje drži se običnom, lakom stvari, osobito ako se ima obilj, lako uporabive vode. A ipak posve malo ima onih, koji zalievaju nekim znanjem, i nekim uspjehom. Pri zalievanju obično se griješi ili tako da se odveć često zalieva, ili da se oskudno zalieva. Obično se za zalievanja poskropi površina zemlje i lišće, a na žile se i ne misli; te one obično ostanu suhe.

Ovakovim načinom zalievanja, bilje izgle-

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

POGLAVJE II

Rasplogjenje mrijesta.

U prvom poglavlju istaknut je način kako se ribe uzgajaju u prostim i naravnim ribnjacima, dočim nam je sada da opišemo kako se podižu osobiti ribnjaci, i kako se u njima pojedine vrste riba uzgajaju, i kako se njegovanjem i oplogjenjem ikre, velika množina riba dobiva.

Sve vrste riba ne mrijeste u jednu te istu dobu godine. Neke mrijeste zimi, a neke ljeti; no ipak ne dade se baš tako uprav opredijeliti doba, pošto ista vrsta može mrijestenje i za koji mjesec zakasnuti, a opet ima riba, koje se jeseni i u proljeće mrijeste. Riba se osobito mrijeste u plitkim stajaćim ili tekućim vodama, te obično traže sitan pijesak, gdje se voda mijenja i giblje i tu svoja jaja na pijesak polagaju. Za vrijeme mrijestenja skupe se istovr-

stne ribe u velika jata obojega spola, te ženka svojim perajama poravna pijesak po dnu, a onda redomice polaga na pijesak ikru ili mrijest, dok mužak odma za tim svojim mlijecem (sjemenom) poskropi jajašca, kojih za tim ženka svojim perajama pijeskom pokrije. U vodam brzicam sbog naglog teka vode, velika kolikoća jaja ostane ne oplogjena, pošto voda raznese velikom brzinom jaja i sjeme, a opet veliku množinu jaja jednu vodene ptice, žabe, vodene zmije i iste ribe. Tako iz jedne pastreve, koja dava poprečno do 2000 jaja, uz tolike zaprijeke, veliko je čudo, ako 10 riba doraste do svoje potpune veličine. Ako se uzme u obzir koliko čovjek kao glavni zatornik preko godine riba za hranu pohvata, nije se tada čuditi, što se kolikoća riba u vodama danomice umanjuje. Ima riba, kojima se jaja čim iz utrobe izmili prilijepe na dnu, dočim ima nekih vrsta, kojima se jaja ne prilijepljuju, već ona priprosto na dnu voda ostaju, te ih većina ili mulj pokrije, ili pojedini tu živući zatornici uništaju.

Pošto se sačuvanjem i njegovanjem, te zastičivanjem mrijesta može stostručna množina

riba postići, stadoše osobito ovog zadnjeg polustoljeća razni naučenjaci ozbiljno proučavati način, kako bi ne samo ribu od svakovrstnih dušmana zaštitili, dali kako da umjetnim načinom sve vrste riba u pojedinim vodama obilato uzmuže.

U tu svrhu stadoše u pojedinim zemljama podizati gojilišta riba različitih sustava, u kojima se velika množina mrijesta njeguje, da se iz njega dobije velika kolikoća ribica, za napučenje pojedinih voda.

Da uzmognemo iz mrijesta već za prvu godinu obilatu kolikoću riba dobiti, moramo najprvo iz pojedinih voda uloviti nekoliko istovrstnih riba obiju spolova, koje su pune već zrelog mrijesta i sjemena. Da li je mrijest kod ribe dozrio, to će mo opaziti na trbuhu, ako je puno nadut i kad za pritiskanja trbuha mrijest iz utrobe izlazi. Kad smo takav pokušaj učinili i opazili da je sjeme već dozrelo, tada moramo svakoj ženki sjeme iz utrobe povaditi, zašto nam treba tanjur ili pladanj, u kom će mo čitav zreli mrijest sakupiti. Za to moramo svakoj pojedinoj ribi polagano trbuh stiskati, i to držeć jednom rukom ribu za hrdat, a drugom

da liepo, nakon što se je zalilo, ali koje odtud koristi, kad i dalje trpi sušu i u rastu se ne miče.

Obično se čuju prigovori, da kad je za ljetne žege svaki dan zalievati, da se neda lako prenašati velika količina vode, jer da i vodu i snagu valja štediti za zalievanje sljedećega dana. Ali tko to kaže, da je potreba svaki dan zalievati?! Dosti je zalievati svaku osam dana, ali zaliti obilno, i tako, da voda doisto promiči zemlju u dubljim slojevima, i da bude od učinaka.

Naglim zalievanjem postizava se obično protivna svrha, voda dielom dalje oteče, a dielom sabije i okori površinu zemlje; koja onda vodu ne propušta i ne upija.

U obće je puno korisnije zalievanje, ako je površina zemlje prorahljena, jer onda se voda na zemlji laglje zadržava i zemlja ju laglje upija.

U mjestim gdje se oskudieva vodom, i gdje se zemlja laglje suši puno je trajnija djelatnost vode od zalievanja, ako se nakon zalievanja prorahli površina zemlje i pokrije izsječkanom slamom ili mahovinom. F. L.

Napajanje konja.

Konj je glede vode za napajanje puno mušicav. Dalo se je već slučajeva, da konji nisu hotjeli okusiti vode za napoj u jednoj cijeloj okolici, premda kušajući čovjek tu vodu, nije joj mogao naći nikakove mane. Konji najradije piju tekuću vodu, koja teče preko čista žala ili preko šljunja; a isto tako rado piju vodu iz bunara, koji nisu odveć duboki.

Bunari, koji su blizu djubrišta, imaju obično takovu vodu, koju konji rado ne piju, i koja im je štetna po zdravlje. I vodu iz bara i močvara nevalja davati konjim za napoj, nego u najvećoj nuždi.

Konji najradije piju svježju vodu od 5 do 10" Reaumira. Jeli voda hladnija, valja pričekat dok se na suncu ili u štaji ugrije do 10" R. Nevalja nikad konja napajati, kad je znojan i izmoren, a poništo ga u takvom slučaju nevalja napajati odveć hladnom vodom.

Ima doduše prigoda, da se napajanjem neda čekati, dok konj odpođine, nego ga valja znojna i umorna napajati; u takovu slučaju, da konj naglo ne pije, metne se u vodi nešto siena, slame ili trave, one će prepriječiti da konj naglo pije.

Koliko vode danomice treba jedan konj za napoj, to ovisi u prvom redu od hrane, a u drugom redu od većeg ili manjeg izlučivanja vode mokrenjem i znojenjem.

Kad se konj hrani zelenom krmom, koja već sadrže dosti vode, onda treba manje vode za napoj nego li kad se krmi sienom i zobi.

Nakon teške naporne radnje, pri kojoj se konji mnogo znoje, treba im više vode, nego li za lake radnje ili za počivanja u štaji. Ljeti trebaju konji uvijek više vode, nego li zimi.

sa dva prsta polagano pritiskati niz dol, da samo zrela jajašca ispanu, a za tim se opet pusti za nekoliko dana ribu u vodi da joj ostala jajašca sazriju, pa se onda ribom isti postupak opetuje.

Kad smo iz utrobe od više riba jajašca na tunjare skupili, moramo nastojati da ista pomoću mužaka oplodimo. To ćemo postignuti, ako uzmemo mužake kojima je sjeme zrelo, pa ta reći ih lagano po trbuhu izcijedimo iz njih sjeme nad tunjrom u komu smo jajašca skupili; onda moramo sjeme i jajašca jednako 4 do 5 časova mijesati lagano i oprezno, dok svako jaje bude dobro sjemenom obileno. Nakon toga sve se pusti u miru za po sata, kroz koje se vrijeme svako sjeme oplodi za tim se dobro izpere u frišku i zdravu vodu. Tako oplogjela i čista jajašca moramo smjestiti u male za to opredijeljene sanduke, gdje će stajati sve dok iz njih sitne ribice izvale. Sanduci su po različitom sustavu napravljeni, od razne tvari, većeg ili manjeg opsega. Obično su građani od tutije, pa se galvanizuju ili kalajšu, da u vodi ne izhranjuju.

(Slijedi).

O gojitbi kukuruza.

Kukuruz uspijeva dobro na svim onim zemljama, na kojima raž, pšenica, repa i krompir još prilično uspijevaju.

Zemlju za kukuruz valja jeseni prilično duboko izorati, a po mogućnosti i zagnojiti; inače gnoj se uspješno i u proljeće pred sjetvom.

Sjetva kukuruza, obavlja napram mjestnim podnebnim odnošajim od polovice do konca travnja i do polovice svibnja; jer kukuruz za klicanje treba 8 do 10" topline u zemlji, a i osjetljiv je na mrazove.

Pred sjetvom izabrana se i izravna dobro površina zemlje, pa ako se ne sije sijalom, izorta se brazdalom unakrst i poprieko na 60 cm. razmaka; te se na svakom razkrižju zasije 3 ili 4 zrna i zagrne ih se okopavačem su 2 do 3 cm. zemlje. Pošto su mnoge ptice i zarezniči vrlo lakomi na kukuruzovo zrnje, valja zrnje od kukuruza prije sjetve izmastiti crljenilom (minium).

Deset ili dvanaest dana po sjetvi proklica kukuruz, pa ako je uz kukuruz proklijalo dosti korova ili ako se je zemlja okorila, valja ga već prvi put okopati. Kad kukuruz poraste za pedali visine, onda se prozriedi, te u svakoj kućici ostave samo dva jača sjemenjaka.

Za ovom radnjom slijedi drugo okopavanje, a za drugim okopanjem prvo zagrcanje, pri kojoj se radnji navuče zemlje na kukuruz. Drugo zagrcanje obavlja se kad je kukuruz porasao na 40 do 45 cm.; ovu radnju nastoji se uvijek da bude obavljena do konca lipnja.

Po drugom zagrcanju kidaju se zaprci, da struk bude sasvim čist i da svu hranu bude mogao uložiti na razvoj klipova.

Zetva se obavlja ponajviše rukom. Kad izvanjsko lišće na klipovima požuti, onda se kidaju klipovi. Sa klipova se odstrane listovi ili rukom ili osobitim strojem, a onda se klipovi naslagaju u kukuruzani, da se suše. Nekoliko nedjelja kasnije izrula se zrnje ruljačom.

Stružje od kukuruza služi za stelju, za gorivo, a i za hranu blaga. Z. V. B.

Mladice, zaprci i lišće loze kao krmā za blago.

Preko ljeta se u svakom vinogradu kidaju suvišne mladice, zaprci, a kadšto i suvišno, odveć gusto stojeće lišće. Svrha je ovog kidanja uvijek ista, biva, da loza ne troši uzaludno tokova, nego da svu hranu uloži u razvoj ploda, ili da se dade zraka i svjetla grožđe, kad ostane zadušeno u gustišu lišća.

Na mnogim je mjestim običaj ostaviti u vinograd izmedju loza na zemlji sve ono što se od loze pokida. Taj postupak se mora odsuditi, jer ti kupovi zelenih djelova loze, postanu leglo i zaklonišće svakovrstnih zarezniča i razasadnik svakovrstnih gljiva i nametnika.

Puno je bolje i koristnije ove zelene djelove loze uporabljati kao krmu za blago, i to tim više što svi preživaoči, kako što i konji, mazge i magarci vrlo rado jedu zelene djelove kože, osobito dok su svježje.

Gdje su prostori vinograda, te se svi djelovi loze ne dadu u svježem stanju izrabiti, kao krmu za blago, priredjiva se od njih kiselo sieno, koje marva također vrlo rado ždere.

Nego otkad se škropi loza raztopinom modre galice protiv peronospori, mnogi neće da krme zelenu lozu blagu, iz bojazni, da mu modra galica ne naškodi. Opetovane su kušnje dokazale, da i lišće od loze 6 do 7 puta škropljeno raztopinom modre galice ni najmanje ne šteti blagu.

Što se tiče hranive vrijednosti raznih zelenih djelova loze, a osobito lišća, to se ono približava hranivosti dobrog ljekaričnog siena; te se po tom zeleni djelovi loze, smatraju kao izvrstna krmu za blago.

Blago jede rado ovakovu krmu dok god je ima, i nije se dalo opaziti, da bi joj i trajnim hrauenjem dodijala ili uahu tila.

Hraniva vrijednost lozovine sa hektara vinograda sravnjiva sa hranivom vrijednosti od 1000 kg. siena.

Nego, koliko je opravdano odstranjivanje suvišnih mladica, zaperaka, gusto stojećeg lišća, isto se toliko najostrije osudjuje, ako se u pitanju pretjerava, te u nogradu preobraća u neku vrst sjenokoša. Loza ima potrebu od svojih mladica za pomladjivanje, od svojeg lišća za disanje, upodabljaju hrane i dozrievanje drva, pa je svako pretjeravanje pokudno.

O rojenju pčela.

Rojenje pčela podpomaga se dobrom njegom, jer se samo zdravi, jaki rojevi obilno roje. Pčele se najradije roje onda, kad im hrana dotiče za prehranu legla i za gradju saća. Ako se dakle pčelar pobrine za dobru pašu, ili ako hrani pčele, podupire rojenje.

Pčele se prije roje, ako neimalu puno prostora u košnici, jer se osjećaju tiesno, pa grade matičine stanice.

Mlade, plodne matice radje se roje od starih, jer njima treba više prostora za polaganje jajašca. Ako se iz jedne odveć napučene košnice neće da roje pčele, to je onda znak, da je matica stara, pa ju valja uloviti i odstraniti. Pčele si uzgoje tada mladu maticu, koja se rado roji.

Pčele se radje roje sa trutovim, stoga ne valja ubijati trutove u košnici iz koje hoćemo da se pčele roje.

Ako pak hoćemo, da prepriječimo rojenje, prva je stvar da povećamo prostor u košnici, jer se onda pčele pozabave izradjom saća da izpune prazninu, a da naprave novih stanica za leglo.

Kod košnica pomičnog saća umetne se par praznih okvirica, a kod slamnatih košnica podmetne se odozdol par obruća (prstena) ili se nadometnu odozgor.

Iz košnice odstrani se sve saće sa trutovnim stanicam, i polove se i poubijaju trutovi, ako ih slučajno ima. Izvadi se medeno saće, još prije, nego li pčele sve medeno saće izpune medom.

Parojevi iz jednog ulišta prepriče se, ako se odstrane sve matičine stanice do jedne i zadnje.

Kod košnica nepomična saća, osobito kod slamnatih košnica obustavi se parojenje, ako se podmetne par obruća pod košnicu i tim proširi prostor u istoj. D. O.

Duboko oranje, kao najsigurnije sredstvo za uzdržavanje vlage u zemlji.

Sušna godina 1895 najbolje je dokazala, od kolike je koristi duboko oranje. Trajna suša one godine bila je uzrokom, da su propali usjevi na svim plikto obradivanim oranicama, dočim oranice duboko orane, nisu osjetile nikakvog upliva od suše, jer je bilje našlo potrebitu vlagu u dubljim slojevima. Duboko oranje prepriča se svudi, ali osobito u onim predjelima, gdje su ljeti kiše riedke, jer se kiša koja padne, sakupi sva u spodnjem tlu, odklen lako neizhlapljuje.

O važnosti dubokog oranja o-vjedočiti će nas najbolje kušnje napravljenе u Nabraski od T. L. Lyona.

U Nabraski uzete su dvi oranice istovrstne, jedna pokraj druge stojeće, od koje je jedna bila jeseni duboko izorana, a druga sasvim obično. Na obe je u proljeće zasijan kukuruz.

Razlika izmedju obih oranica bila je na oko vidljiva.

Na oranici obično izoranoj bilo je vlatje od kukuruza slabo, kržljivo, nije lasilo klipova, ni zametnulo zrnja, na oranici duboko izoranoj opažalo se je sasvim protivno; tamo je kukuruz stao bujan, zelen i obilno je rodio.

Sravniv plod pobran od tih oranica kroz četiri godine obhoduje, imalo se je sljedeć razlika.

Rodila je:	Oranica	
	obično izorana	duboko izorana
a) Kukuruz	36 hektolitara	75 hektolitara
b) Krompira	15 "	125 "
c) Raži	2 1/2 "	30 1/3 "
d) Zobi	17 "	44 1/2 "

Ove brojke najjasnije dokažuju od kolike je koristi duboko oranje. Lyon tvrdi dalje, da one oranice koje su tvrdog spodnjeg tla, jeste bolje duboko orati, a da se i spodnje tlo prevrne, dokimo da one koje su pržinastog i sljunastog spodnjeg tla, da je dosti prorahliti, jer da bi se dubokim oranjem izuilo na površini puno, malo plodne pržine i slunja, a tim bi štovala plodovitost zemlje. B. O. A. E. S.

O uzgoju magaraca.

Onaj koji pozna gospodarske prilike krajeva u kojima se magarci u gospodarstvu rabe, mora priznati da se za uzgoj te vrlo korisne živine malo ili baš ništa ne radi. U predjelih, gdje nema dobrih cesta ni željeznica kako kod nas obavlja magare, što no vele službu i brzog i teretnoga vlaka.

U vinograde i na njive nosi u obramici sav gnoj, koji je za zemljišta opredijeljen, i u obramicih nosi kašnje kući plod s istih zemalja, kao groždje, masline, žito, sieno, slamu itd. U blizini gradova magarac nosi mlieko i povrće na se. I vino se u mješini na magarcih doprema. Na magarcu jaše žene i djeca i ljudi, a na mnogim mjestim, ga podpregu pod mala kola. Iz svega, vidi se da magare u primorskih i drugih krševitih strana velike usluge čini pučanstvu, pa je stoga vrijedno, da se to korisno živinče ne samo više uzgaja, nego da mu se i pasmina po mogućnosti oplemenjuje.

Uz svoja dobra svojstva kao živina za jahanje, nosenje tereta i teg jeste magarac najzadovoljnije kućno živinče. Krma što ju magare dobiva, obično je najlošije vrsti; što neće da jede nijedna druga živina, jede magarac. I staja mu je najprostija, kakova se jedva zamisliti može. Treba samo da ga se čuva od kiše. Magarac nije vičan, da ga tko timari; svrbi li ga gdje na tjele, on se baci na zemlju, i iz valja se, pa je tim sve gotovo. Hod magarčev je najsigurniji hod, kopita su mu vrlo čvrsta, zato on sigurno stupa niz strmen, ter se bez poteškoće penje na briegove i stupa kraj najvećih ponora. Bolestim je posve malo podvržen, a snaga i uztrajnost mu je velika.

Pošto smo naveli dobra svojstva magarčeva moramo navesti i loša. Svojom se vanjštinom baš nikomu nesvidja. Glava mu je prevelika, i uši, a glas mu je također neugodan. On je neposlušan, kadšto tvrdokoran i oporan.

Da se oplemeni naša obična magareća pasmina, bilo bi korisno, da se nabave sa Cipra plemenitije pasmine magaraca za razplod, jer ciparski magarci izim što su velikog uzrasta imaju i mnogo drugih prednosti. "G. L."

Utamanjivanje viline kose (Cuscuta).

Vilina kosa na livadama i djetelištima najaglje se utamanjuje, ako se škropi sa desetpostotnom raztopinom zelene galice. Najsigurniji uspjeh od raztopine zelene galice ima se, ako se koncem srpnja ili u kolovozu pokosi dotično okuženo mjesto, pa onda dobro poškropi desetpostotnom raztopinom zelene galice. Zelena galica ubije vilinu kosu i mahovine, dočim ni najmanje ne hudi travam i djetelinam, ni onda ako se rabi u petnaestpostotnoj raztopini, dapače, po škropljenju, trave i djeteline tjeraju znatno bujnije.

Koliko koriste gliste bilju. Profesor Wollny u Monakovu zasadio je u tu svrhu u dvojce grast, graška, pasulja, raži, repice i krompira, i dodao je zemlju u jednoj od grasta puno glista. U onoj grasti u kojoj su bile gliste rodilo je znatno obilnije, nego li u onoj bez glista. Grašak je rodio 25 po sto zrnja i 35 po sto slame više; pasulj je rodio 69 po sto zrnja i 47 po sto slame više; raž je rodila 94 po sto zrnja više i 48 po sto slame; repica je rodila 92 po sto zrnja i 156 po sto struđa više; a krompir je rodio 136 po sto gomolja više u grastam sa glistam, od onog u grastam bez glista. Ovaj povoljniji uspjeh ima se prepisati zračenju zemlje po glistam.

Zabnjaci i mokrenje krvi kod goveda. U proljeću se vrlo često opaža da goveda mokre krv. To je jedna bolest mokračnog mjehura, koju prouzrokuju žabnjaci, koji najviše rastu po močvarnim livadama. Mokrenje krvi nije bolest koja se baštini, niti ju jedna životinja može dobiti od druge, nego uvijek potiče od loše krme, kojoj je primješano žabnjaka. Kad je bolest u početku, dade se izliječiti tim, da se dade govedam bolje krme, a svakako ta-

kove, kojoj nije primješano žabnjaka; a ako je bolest preotela maha i zastarjela, onda nema pomoći. Najbolji lijek proti mokrenju krvi kod goveda jeste popravljenje livada i pašnjaka ili prosušenjem, ili drainage-om (podoievljivanjem) ili dubokim oranjem i gnojenjem.

Liek proti difteriti kokoših priredjuje se ako se raztopi 2 grama živoga srebra (Argenti nitrici) u 50 grama vode. Ovom se, raztopinom pomoću jednoga kista, maže kljun i ždralo tri do četiri puta na dan. Ako nije bolest već raztrovala krv, ovaj liek sigurno pomaže. Ovo sredstvo valja uporabljati, dok se opazi da su kokoši tumorne i pospane, te da im se na kljunu i nebnicam pojavljuju bjeložute pjegice (piknjice). Kad se pojavi difteritis na kokošim, valja odmah odstraniti zdrave kokoši od bolesnih, i valja dobro razkužiti kokošinjak klornim vapnom. Gornji liek priredjuje svaki ljekarnik.

Kako se pozna dobre od otrovnih gljiva. Nije baš laka stvar razpoznati, koje su gljive dobre, a koje su otrovne. Sve mliečne gljive bez razlike jesu sumljive. Otrovnost gljive pozna se po neugodnom vonju. Ako između prsta izgnječimo jednu otrovnu gljivu, pa vonjamo, čuti ćemo neugodni vonj. Ako se prereže nožem jedna otrovna gljiva, onda mjesto gdje se prorazalo postane modro ili crnkasto. Najsigurnija obrana proti otrovanju po gljivam jeste dobra vinska kvasina. Prije nego li ćemo kuhati i jesti gljive valja ih potopiti u hladnoj vinskoj kvasini i držati ih u istoj 4 do 5 sati vremena. Vinska kvasina ima svojstvo, da raztopi i izluži vas otrov, što sadrže gljive.

Izteкло je 1.° polugodište, a mnogi još nisu podmirili predbroju za tekuću godinu. Da svakoga napose neopominjemo, pozivljemo ovim sve, koji još nisu podmirili predbroju, da nas se sjete; naši su troškovi veliki, a svako zatezanje izplatom predbrojbe pravi nam ne malo neprilika.

**

Stanje vinograda je svudi dosti povoljno. Širenje peronospora je škropljenjem obustavljeno, a drugih bolesti nema, izim po štogod mediča, i po štogod gube. Groždje je počelo svudi šarati, grozdovi su ljetos prilično veliki i puni, a uztraje li ovako, i ako neće biti obilne ljetine, biti će vrsti izvrstne.

**

Na granici hercegovačko-dalmatinskoj bilo se je sastalo mjesovito povjerenstvo, da ustanovi i uredi pravo paše pograničnih dalmatinskih stanovnika na hercegovačkom zemljištu. U povjerenstvu bili su od poslanika bosansko-hercegovačke vlade gospoda: livanjski kotarski predstojnik Antun pl. Draganić, šumar Buberle, šumarski upravitelj pl. Royka i mjer-nik Aleman, a od strane dalmatinske vlade gospoda: kotarski poglavar Škarić za Sinj i Vrliku, upravitelj Madirazza za Knin, šumarski pristav Simonić i zastupnici občine Sinj, Vrlike i Knina. Pregovori su se vodili na osnovu ugovora od god. 1884, koji je sklopljen između austrijske i bosansko-hercegovačke vlade.

**

Iz statističkog izvješća razabire se, da je u Bosni i Hercegovini godine 1882 od 5,102,700 hektara površine, bilo obradivano samo 302,505 hektara, premda ima 1,811,300 hektara težatne zemlje. Ali su se odnošaji znatno promijenili, te

je godine 1894 bilo zasijano 645,263 hektara zemljišta i to:

222,041	hektar	pšenicom
21,411	"	sa raži
97,629	"	ječmam
76,343	"	sa zobi
15,727	"	projom
194,352	"	kukuruzom
527	"	repicom
12,953	"	krompirom
2,096	"	sladornom repom
2,148	"	duhanom

**

Na imanju „Silesia“, vlastništvo nadvojvode Fridrika, uređjena je s'arnica i mliekarnica, u kojoj se svaki dan izradjuje 10,000 litara mlieka.

**

Iz statističnog izvješća ministarstva za poljodjelstvo razabire se da je u Austriji (cislajtani) napravljeno 1896 godine 3,485,141 hektolitar vina, dakle za 153,917 hektolitara manje, nego li ga se je poprieko napravilo zadnji deset godina. Po zemljama razdijeljena je ta proizvodnja, kako sliedi:

Dalmacija	1,354,980	hektolitara
Istra	274,754	"
Dolnja Austrija	698,270	"
Štajerska	387,917	"
Koruška	62	"
Kranjska	101,538	"
Tirol	355,210	"
Voralberg	2,118	"
Gorica i Gradiška	117,713	"
Trst	10,500	"
Česka	14,150	"
Moravska	167,999	"

Lozac je bila zasadjena na 248,325 hektara zemljišta, razdijeljena na 4875 katastralnih obćina ili na 2853 mjestnih obćina. Čisti katastralni dohod procijenjen je na 4,062,033 florina. Izvedeno je 1896 manje vina 26,156 kvintala, a uvedeno je više vina za 75,635 kvintala. Godine 1896 bio je uvoz veći od izvoza za 668,889 kvint., a to na slavu vinske klauzule sa Italijom.

**

Iz statističkog izvješća magjarske vlade, vodimo sljedeće podatke odnoseće za Hrvatsku i Slavoniju. Ukupni broj gospodarstva u Hrvatskoj i Slavoniji iznaša 519,884; a to je razdijeljeno na:

Oranice	2,371,000	jutara
Vrtove	95,930	"
Livade	773,501	"
Vinograde	87,673	"
Pašnjake	1,031,330	"
Šume	2,627,060	"
Trstikovine	5573	"

Od ukupnog gospodarstvenog tla otpada na vlastnike 6,997,884 jutara ili 95.22%, na užitnike 107,931 jutro ili 1.31%, na zakupnike 243,826 jutara ili 3.32%. Po popisu 1895 gojilo se je stabala:

Jabuka	1,396,730
Krušaka	662,208
Trešanja	254,366
Višanja	285,822
Kajsija	484,534
Breskva	97,834
Šljiva	8,445,592
Oraha	492,789
Bajama	30,463
Kestena	196,706
Murava	590,333

Ukupno 12,937,077

**

Središnje povjerenstvo za pregledanje zemljarine dovršilo je dne 6 lipnja svoje razprave. Ukupna svota čistog katastralnog dohoda, koja služi kao temelj za zemljarinu i osobau dohodarinu opredijeljena je 153,516,656 florina.

**

Žetva žitarica 1896 godine, u Austriji izniela je po statističkom izvješću ministarstva za poljodjelstvo:

za pšenicu	11.4 milijuna kvintala
za raž	18.7 " "
za ječam	12.3 " "
za zob	16.0 " "
za kukuruz	4.5 " "

Novčana vrijednost ovih žitija procijenjena je na 368 milijuna florina.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

79. Molim vas za točan naputak za pravljenje običnog sapuna za obiteljsku potrebu?
V. Z. u S. (Split).

Obširan naputak o priredjivanju sapuna za domaću porabu bio je tiskan u broju 8 „G. Poučnika“ od god. 1882. Evo vam ondje izvadka iz rečenog naputka. Za priredjivanje sapuna za domaću porabu hoće da je kuća obškrbljena stajovitim potrebštinama, a ponajprije prilično velikom količinom i kalupom za usi-ravanje sapuna. Onda se hoće tustih otpadaka, loja, ili lošeg ulja (murge), živoga vapna i vapnenaste sode (soda calcinata). Za jeftin sapun za domaću porabu uzme se 5 kg. dobrog živoga vapna, pa se ulije po njem vode, dok se napravi gusta kaša (gusto vapneno mlijeko). Ovom vapnenom mlieku doda se 5 kg. vapnenaste sode i 40 litara vrele vode, pa se sve dobro izmiješa, dobro pokrije (zaduši) i ostavi 16 do 20 sati na miru, da se ohladi i da stane. Stjedećeg dana odlije se gornji bistri dio, a taložini zaostaloj dolije se još 16 litara vrele vode, dobro se izmiješa, pokrije i zaduši i ostavi za 6 sati da se hladi i da stane. Sad se o-vjesi na vatru kotlenica sa onom bistrom lukšijom, koja se je prva odlila, i doda joj se ili 7½ kg. loja ili prostog ulja, ili pak 15 kg. tustih otpadaka; i naloži se vatra da sve kuha kojih 6 sati vremena. Kad je ova smjesa kuhala jedan sat vremena dodade još se 1¼ kg. kuhinjske soli i bistri dio one slabe lukšije, koju se je dobilo od 16 litara vrele vode na taložinu. Ovu slabu lukšiju dolieva se u kotlenicu malo a malo, tako da se za dolievanje upotrebi ½ do ¾ sata vremena. Onda se nastavi kuhanje još ¾ sata vremena, pa se skine sa vatre i šupljacom pokupi usapunina koja se je napravila na vrhu kotlenice, pa lieva u kalup. U kalupu se iz usapunine iziedi malo a malo voda, i usapunina se ugruši. Sad se izreže na komade od one veličine koju želimo, i pomještaje komadi za sušenje na sjenastu i ne odveć promašnu mjestu. Čim se više iz tiha kuha, tim se više sapuna dobije, a čim se laganije suši, tim sapun manje popuca.

80. Koji je najbolji i najuspješniji način utamanjivanja glista u zemlji?

I. F. u P. (Bosna).

Najbolje sredstvo za utamanjivanje glista jeste trusje gljivice koja se znanstveno zove *Botrytis tenella*. Dali je pak jasnije i koristno utamanjivati gliste u zemlji, mnijenja se se učenjaka znatno razilaze; a novije kušnje prof. Wollnya dokazale su da su gliste korisne u zemlji, jer ju rahle i čine pristupnijom vagdušninam, što znatno povećaje njezinu rodovitost. Za utamanjivanje glista na veliko valja nabaviti trusja rečene *Botrytis tenella* pa ga zasiat po olječim krompiru. Ili odrežci krom-pira nakon malo dana prekriju se bielom paučinom poput pliesna, a nekoliko nedjelja kašnje pretvore se u žutkasto bielu prašinu. Ova se prašina pokupi, jer ovo je plodonosno trusje gljive, pa se pomješa izmrvljenim kruhom. Sad se uzme jedan lonac pun vlažne zemlje, i metne se unj jedno 100 glista, pa se pospe po njima ova prašina, pa nešto vlažne mahovine i pospremi na hladnu sjenastu mjestu. U deset sati vremena trusje okuži gliste; sad se okužene gliste izvade iz lonca i razdielje po polju ili vrtu u kojem hoćemo, da ubijemo gliste. Okužene gliste prodru u zemlju i okuže sve druge, pa onda sve poskopaju.

81. Skorom svakog ljeta pošuše mi se rubovi lišća, na nekim stablim i na lozam. Molim vas šta je uzrok ovome sušenju rubova lišća?
A. K. u P. (Istra).

Rubovi lišća suše se na stablim i na lozam s nestašice hrane; suša je samo sredstvo, rad kojeg se pojavlja sušenje rubova lišća; jer je voda i topilo i prevozno sredstvo hrane za bilje. Sušenje rubova lišća na stablim i lozam čpaža se obično na mršavim, plitkim zemljama; za suše ili nakon suše, kad prestane sasvim ili dobrim dielo dovadjanje hrane iz zemlje kroz žile u stablo. I ozlede na žilam, usljed kojih prestane dovadjanje hrane u stablo, pronzrokuje sušenje rubova lišća, ali u manjoj mjeri. Od velike suše, obično se posuši cijelo stablo, a od sunčene žege je sušenje rubova ili dielova lišća posve ograničeno. Ako hoćete, da vam se rubovi lišća stabala i loza ne suše, red je da zemlju dobro pognojite; pa ako za ljetne suše nebude stablo iz zemlje kroz žile dobivalo dosti hrane, ono će imati u sebi toliko zališne hrane, da će moći obškrbljivati i lišće, te su rubovi lišća neće sušiti.

82. Voda, koju ovdje rabimo za pranje, odveć je tvrda. Za pranja troši se mnogo sapuna, a ne postizava se onog uspjeha. kako što kad se pere u daždevici. Molim vas ima li sredstvo, kojim bi se moglo tvrda voda za pranje omekšati, ili barem popraviti?
N. Č. u Š. (Hrvatska).

Tvrdoća vaše vode potiče po svoj prilici od vapna ili magnezije što sadrži; a u takovoj vodi se teško kuha i pere, i troši se puno sapuna. Za omekšanje tvrde vode, koja sadrži vapna ili magnezije, rabi se boraks. Ako jednom hektolitru takove tvrde vode dodade se 20 grama boraksa, ona će postati meka, kao daždevica, pa se može u ujoj kuhati i prati kako u daždevici. Kod odveć oporih tvrdih voda rabi se veća količina boraksa ili sode, takovoj se vodi dodade na svaku litru 1 do 2 grama boraksa ili sode i boraks i soda kupuju se u mirodijavam, a nisu skupa sredstva.

B. Nova pitanja.

83. Imam nešto prošeka od nagnjilog groždja. Zdrav je i prilično bistar, ali zaudara gnjiležom. Molim vas za naputak, kako da odstranim iz prošeka, to zaudaranje po gnjiležu?
A. P. u S. (otok Hvar).

84. Molim vas za naputak, po kojem bi se dalo pobirati med iz košnica staroga sustava bez da se pčele zaduše?

F. J. u L. (Istra).

85. Nakon ove suše opažamo na lišću loze, a gdje gdje i na groždju neku vrst tekućine nažučkaste boje, od koje pocrni groždje i nemože da sazrije. Ovdje ju narod zove „salamura“ i „medič“. Molimo za sredstvo obrane proti ovoj bolesti.

O. u S. (Kaštela).

86. Molim vas, kojih se je sredstava služiti, a da konji stoje mirni za podkivanja?

N. K. u T. (Bosna).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. n. gospoda: Babić B. pos. — Č. t.onica. Bol — Orahovica — Delnice — Kostrena S. Lucija — Mihotići — Gojak O. A. žup. — Kotoraš O. M. žup. — Vežić pop N. posj. — Vidmar M. pos. — Vukša O. J., žup. — Barani Jos., pos. — Snidaršić J. pos.

— V. g. Koch V. — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja t. g. a vaša je želja uslišana.

— V. g. Miklauschütz J. uč. — Broj 12 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Fabijanić D. L., žup. — I vami Br. 13

— V. g. Jurinić F., kap. — Glede pčela pisali smo vam.

— V. g. Jeramaz M., taj. zad. — I vami glede vrtlara.

— V. g. Snidaršić I., m. s. — Pristajemo drage volje.

— V. g. Hadžiabdić ef. Muh. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

— V. g. Buić O. C. — I vami knjigu „O uporabi dropa“, a glede onih kotlova pisali smo vam.

— V. g. Gojak O. A. žup. — Vaša predbrojba predplaćena je do konca godine 1898.

— St. Pučka čitonica — Orahovica — Broj 13 i 14 poslali smo vam, a ostali dolaziti će vam redovito, upisali smo vas od 1 srpnja t. g.

— V. g. Bielić pop S., par. — Broj 13 i 14 poslali smo vam.

— V. g. I. S. u T. — Nismo vam mogli prije opremiti onaj poslo jer je naš upravitelj bio odsutan. Razlika u cieni od onog engleškog do onog njemačkog stroja jeste od 125 florina. Ali mi vam savjetujemo, da uzmete engleškog, jer su engleški strojevi znatno savršeniji, trajniji i bolji.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU.

na prodaji su slijedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Čliche računaju se 5 novč. po cen-
timeiru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Kolovoza 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Kolovoza 1897.

Gospodari prama novom osobnom porezu.

Novi zakon o osobnom porezu, potvrđen dne 25 listopada 1896, stupa u kriepost danom 1 siječnja 1898. Istim danom stupa van krieposti zakon o obrtarini od godine 1812, i zakon o dohodarini od godine 1849.

Novi zakon o osobnom porezu, zahvaća za pravo pet raznih poreza: 1. Porez o obćoj obrtarini. 2. Porez o obrtarini onih poduzeća, koju su dužna javno polagati račune. 3. Porez o prihodim (Renta). 4. Porez o osobnoj dohodarini; i 5 Porez na višje plaće.

Od svih ovih poreza, za gospolare ima najviše važnosti porez o obćoj obrtarini, u koliko tome porezu, mogu i ne mogu da budu podvrženi gospodari.

Porez o obrtarini onih poduzeća, koja su dužna javno polagati račune, u koliko je važan za gospodare, u koliko tomu zakonu podpadaju sve gospodarske zadruge i društva.

Porez o osobnoj dohodarini, ima takodjer važnosti za gospodare u koliko taj porez zahvaća sve dohode svakog oporezovanog, pa bilo od ma kojeg izvora ti dohodi dolazili.

Porez o osobnoj dohodarini, ima u koliko važnosti za gospodare, u koliko mogu biti namješteni u javnoj ili privatnoj službi na stalnu plaću.

Obćoj obrtarini po starom zakonu podpadala je izradba surovina, n. p. proizvođača sladora, žeste, brašna itd.; dočim je tjeranje gospodarskog obrta, u smislu gospodarenja i izravne prodaje surovina bilo prosto od poreza.

Novi zakon u § 2 daje još većih pogodnosti gospodarim, jer gospodarenje gospodarskim i šumarskim dobrim, uključivo sa vrtlarstvom, lovstvom i ribarstvom prosto je od obće obrtarine.

Ali, ako se lovstvo tjera na tudjoj zemlji, a ribolovstvo na uzajmljenim vodam ili u moru, onda podpadaju obćoj obrtarini; a tako isto i umjetno vrtlarstvo, i zakupi zemalja i dobara.

Obćoj obrtarini podpada po tom svaka ona stvar, s kojom se čovjek bavi poduzetno u svrhu dobiti.

Novi zakon o obćoj obrtarini, je u koliko bolji po gospodare, u koliko ne oporezuje nuzgredne gospodarske obrte.

Izrabljivanje vlastitih krompira u žestu, u svrhu da se bolje unovče, prosto je od poreza obće obrtarine, ali pod uvjet, da to bude kao nuzgredni gospodarski obrt, a ne kao pravo obrtničko poduzeće.

Svrha je novog zakona, da podupire gospodare, u koliko u koliko dozvoljuje djelomičnu izradbu surovina, u svrhu da laglje do trga dopru, i da ih gospodar laglje proda, i bolje unovči.

U novom zakonu je izrično ustanovljeno, kao prosto od poreza obće dohodarine, izrablji-

vanje bogatstva iz utrobe zemlje, n. p. kame-
naloma; kopanje pržine, bjelutka, lapora i va-
pna; ali pod uvjetom, da se takovi proizvodi
nesmjeđu na imanju dalje izradjivati, nego da
se imadu izvažati i prodavati u surovom sta-
nju, onako kako su izkopani iz zemlje.

Prosti su obćeg obrtariškog poreza su i za kupi malih imanja, u koliko se obradivanjem takovih imanja bavi zakupnik sam sa svojom obitelji. Dapače ne podpada zakup porezu obće obrtarine ni onda, ako se za dobe žetve ili drugih prešnih radnja, uzimlje pomoćnog osoblja.

Nuzgredni obrti, kao pletenje košara, radje slamom i u drvu, itd., kojima se bave neki gospodari samo u neko doba godine, ne podpadaju porezu obće obrtarine; a isto se tako ne plaća porez obće obrtarine, ako gospodar uzajmljuje nekom drugom svoju tegleću marvu, kad ju nemože držati zaposlenu u vlastitom poslu na svom imanju.

Razprodaja vlastitih proizvoda ne podpada porezu obrtarine. Dapače novi zakon ide još dalje, i dozvoljava držanje prodavaonica bilo malih ili na veliko uređenih prosto od poreza obrtarine, ali pod uvjet, da su takove prodavaonice u istom sjedištu, u kojemu se nalazi imanje, iz kojeg će se proizvodi prodavati.

Slobodno je dakle svakom gospodaru u svojem selu ili varoši otvoriti prodavaonicu za svoje proizvode prosto od poreza obrtarine, i

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Svršetak)

Jajašca se polagaju na dnu sanduka na sloju sitnog pieska i to rijetko razastrta, da se jedno drugog ne dodira. U sanducima treba da može uticati i odcicati neprestano svježa i čista voda, koja svojim neprestanim mjenjanjem upliva na razvitak jaja, a usljed toga za nekoliko sedmica izmle iz jajašca sitne ribice. Čim ribice izvle iz jajeta, nosi svaka na svom trbuhu svoj žumanjak, a sbog svoje slabosti stoje gotovo nepomične. Dok ribice žumanjak izgube, red je da ih počmemo po malo hraniti, i time se one lagano razvijaju i jačaju, pa se onda mogu iz sanduka povaditi i prenieti u opredijeljene im ribnjake u kojima se i na dulje pomoću hrane uzgajaju, sve dok ne odrastu za prodaju. Ribe, svake pojedine vrsti, stavljaju se u svoj posebni ribnjak, jer se raznovrstne ribe megju sobom ne trpe, već jača vrsta ostale slabije vrste uništjuje i jede.

Ovo opisa uredbe kotilišta riba. U kući koja je od kamena ili od drveta dobro sazidana, te pomoću velikih prozora dobro rasvijetljena dolazi izvanja voda kroz posebne cijevi svojim padom u prvi gornji sanduk, iz koga

pomoću žljebova pada u drugi niži i sve tako padajući prolazi do u najdonji sanduk dok tako prolazeći neprestano mimo sve sanduke ne pane u ribnjak ili lokvu, koja se izvani u doticaj sgrade nalazi.

Čim ribice iz jajeta izmle te dovoljnu snagu dobiju odluče se na svoje putovanje, te padom vode kroz žljebove padaju iz jednog u drugi sanduk, dok tako ne prispiju u izvanjske ribnjake ili lokve, gdje se drže i dovoljno hranom danomice pitaju. Za takve mlade ribice najbolja je hrana životinjska krv, koja se malo prokuha, a onda sasvim sitno smrvi, pa ribicama umjereno na obroke pruža. Kad ribice malko odrastu mogu se osim krvi pitati sa mrvicama hljeba, mesa, loja, smravljenom travom, te crvima, upljuvcima i drugim zareznicima.

Sanduci su u sgradi smješteni jedan nad drugim poput ljestava. Želimo li više vrsta riba na poseb dobiti, onda moramo uporedo više takvih redova sanduka postaviti, pa u svakom redu sanduka posebni mrijest postaviti i čuvati.

Izvanjski ribnjaci ili lokve mogu biti veće ili manje, a njihova veličina stoji u odnošaju sa množinom mriješta, koji se u sanducima nalazi, i po koliko ribica, koje mislimo u lokvama gojiti.

Obično svaka riba za vrijeme svoga mrijestenja pokazuje neke izrazite promijene na tijelu, po kojima se iskušni uzgojitelj riba mora

ravnati čim nastupi vrijeme da dotični zdravi potpuno razviti i zreli mrijest za svoje svrhu pribavi.

Muški losos (salmo) u vrijeme mrijestenja pokazuje svoje čeljusti lukom poviše uzdignutim, sa gornjom čeljusti nešto produljenom i zaobljenom, što neda ribi da može usta potpuno zatvoriti.

Karakteristički pojav koji se opaža u doba mrijestenja, obično kod pastrve, jest onaj na trbuhu, koji potamni kod mužaka kadšto sasvim

I lipan (temolo) biva liepsi za vrijeme mrijestenja, te primi neki žutkasti plavo preljevajući se odsijen na trbuhu, a crveni na usnicama, te neke piknje crvenomanjaste na hrbtenoj peraji, dočim mu se narančaste boja ističe na trbušnim perajama.

Kod svih ovih vrsta, kao i kod njihovih suvrstica, svima se ženkinjama za vrijeme mrijestenja utroba pokazuje više naduta, a spolni otrov izbočen.

Važno je da svaki uzgojitelj riba spozna ove znakove na ribama, ako želi da uprav upozna sgodu da dobrog i zrelog sjemena nabavi.

Želi li u svojim vodama i ribnicima osobitih vrsta riba uzgajati, kojih u svojim bližnjim vodama nema; to se tada mora škrbiti, da dobro i oplodjeno sjeme iz drugih stranih rijeka ili gojilišta nabavi.

prodavati u istoj svoja žitija, sočiva, zeline, krompire, mlieko, sir, drva itd. itd., ali mu nije dozvoljeno, da prodaje nijednu druga stvar, koji nije plod njegove zemlje.

Novi zakon o obćem porezu, ne samo da uzdrži u krieposti sve povlastice, koje su uživali gospodari za svoje proizvode i sirovine po starom zakonu, ali ih usavršuje suglasno današnjem napredku i današnjim potrebam gospodarstva.

Obrtnika i trgovca pogadja novi zakon porezom, a gospodara proizvođača šteti i ostavlja mu slobodne ruke. (Sliedi).

0 gojitbi krmnih rastlina na strništu.

Krmne se rastline goje na strništu ili radi krme ili radi zelenog gnojenja; a gospodar mora da je unapred na čisto, u koju svrhu kani gojiti krmne rastline.

Nema dvojbe da gojitba strništa stvara često mnogo neprilika, i da je kadšto sklopljena velikim poteškoćam, ali nema s druge strane dvojbe, da zemlja, koja bi nam inače mrtva ležala, nosi u ono doba koristi, i da ona ima, na kojima je uvedeno zeleno gnojenje postepeno napreduju i poštaju svake godine plodnija. Zeleno gnojenje prija osobito repi i krompiru; a i na teškij zemljama je od velike djelatnosti zeleno gnojenje, osobito, ako se siju smjese, koje na teškoj zemlji nalaze podloge svome razvoju.

Čiste sjetve uspijevaju dobro, samo ond, kad su posve povoljni odnošaji zemljišta i podneblja; smjese ili mješovite sjetve uvijek bolje uspijevaju, a i radjaju razmjerno obilnije.

Na strništa dobro uspijevaju sve vrsti vučaka, a osobito ako je pomješano sjeme od bielog, žutog i modrog vučaka sa graškom i grahorkom. Čim se kasnije sije, na strnište, tim se više preporuča primjesa zimske grahorice. Na boljim zemljama primjesi se mješovitoj sjetvi nešto 10 po sto boba. Dap: če je smjesi dobro pridodati nešto malo sjemena od gorušice, od repice, od rodakve, od repe i heljde.

Za hektar zemljišta dosti je smjesa sjemenja od 160 do 180 kg., i obično se postigne dobar sklop, jer i ako jedna vrst neuspjeva dobro, razvija se zato druga jače i nadoknađuje.

Grahorka i grašak ispunjuju obično prazninu i penju se na vučak i na bob. L. P.

0 valjanju oranica.

Valanje oranica preduzumlje se, toli u svrhu da se izmrve grudve, koli u svrhu, da se u toplo dopa godine poveća toplina zemlje, a dosljedno i ujezino izparivanje.

Valjanjem sabije se oranica, usljed česa čestice zemlje dolaze bolje u dodir jedna drugom, a u takovom stanju bolje vode toplinu i vlagu iz dubljih slojeva.

Na ovaj sami način daje se tumačiti zašto je prevladana zemlja vlažnija na površini od neprevladane, te zašto se razorana a ne prevladana oranica, nakon malo vremena posuši na površini.

S ovih se razloga valjanje vrlo uspješno uporabljia za sjetve sitnih sjemenja, koja se plitko siju; jer se valjanjem povećava vlaga na površini zemlje, vlaga koja je neobhodno nuždna za klicanje sjemenja.

Valjanju se prigovara, da podpomaže sušenje zemlje, a to je doisto istina, ali samo u onom slučaju, ako nakon valjanja ne padne kiša.

Ako po valjanju obilno daži, onda je prevladana zemlja znatno vlažnija od neprevladane, koja obično svu vodu propušta u dolje slojeve. Valjanje dakle s jedne strane povećava upojnost mekote, a druge strane umanjuje njezinu propustljivost.

Upliv valjanja na plodovitost zemlje sasvim je različit, napram podnebnim odnošajim. Nastane li posli valjanja suša, onda će se usljed valjanja umanjiti kolikoća vode u zemlji. Na lakim, propustim zemljama valjanje je od velike koristi za bilje koje se goji; na teškim, slabo propustnim zemljama, koje mogu da sadrže puno vode, valjanje nije uputno, jer mekota postane odveć vlažna, a to nemože, da koristi bilju, koje se na isto goji. Vrst valja za valjanje oranica ovisi od vrsti oranice. Za prhe zemlje, zrnata sastava hoće se gladki volji; dočim se zubasti i prstenasti volji rabe za teže zemlje, osobito za zimske usjeve, pošto one uzvisine i

grumenčidi, koji ostaju za valjen, brane zimi usjeve od mrazova i žestokih studenih vjetrova; a između grumenčića se znatno lakše zadržava snieg, koji je najbolji plašt za usjeve.

Kunci u kućanstvu.

Kunci nisu osjetljive životinje, niti odveć biraju hranu, pa se stoga u svakoj kući mogu gojiti.

Svi otpadci iz kuhinje i vrta koji inače svrše na djubrište mogu se koristonosno pokrmeliti kuncim.

Uz te otpadke daje se kuncim nešto sočnije hrane, n. p. nešto zobi pomješane kukuruznom krupicom ili ječmom, ili poparenih raznih mekinja; ili prokuhanih krompira. Prokuhani krompiri sa poparenim raženim mekinjama jesu najbolja tova hrana za kunce.

Da se kunci uzdrže zdravi, i da dobro napreduju, preporuča se svake nedjelje primješati hrani jedan do dva puta prgršt smjese, koju se napravi od 85 djelova izmrvljene glauberove soli, 10 djelova sumporna cvjeta i 5 djelova vladisavke (Gentiana).

Dok se opazi da koji kunac boluje valja ga odmah odieliti od zdravih, te smjestiti ga u posebno odjeljenje, hraneć ga umjereno suhom i sočnom hranom. Uz sočnu suhu hranu daje se bolestnom kuncu svaki dan malo selena i korabe, uz prgršt gornje smjese.

Selen je najbolji lijek za sve bolesti kunaca; i pršun (petrusimen) jako snaži zdravlje kunaca.

Kad se pojavi proljev kod kunaca, onda se iz gornje smjese za kunce izpusti glauberova sol.

Ako se za uzgoj biraju zdravi odrasli kunci, teško da će oboliti, a razplodjivati će se brojno, i lako će se toвити. T.

Sredstva, kojimi da se poveća nesenje jaja od kokoših.

U bolje nosilje broje se sljedeće vrsti kokošijih pasmina:

Padovanske, spanjolske, andaluške, dominiques, Leghorn, Cochinchina, Brahmas, la Flèche, Crèvecoeur i Houdans. Od ovih pasmina, neke se laglje, a neke teže prilagodjuju novim mjestnim i podnebnim odnošajim, ali uz malo pomnje i nastojanju sve se prilagodjuju.

Da se u jednom kokošinjaku, uzmogne uvijek imati dostatan broj dobrih nosilja, red je paziti na sljedeće:

1. Valja gojiti zdrave, jake kokoši, u dobi od 2 do 4 godine, i valja nove nosilje odabirati od dobrih nosilja, i za izbora paziti na sve one znakove, koji označuju dobre nosilje.
2. Kokošinjak mora biti dostatan prostran, zimi topao, ljeti hladan, i mora biti providjen dosta prostranim trkalištem, po kojem je rasttr debeo sloj vapnenaste pržine.
3. Kokoši, koje su dovršile četvrtu godinu života, nemogu više biti dobre nosilje. Njih je brzo utoviti i prodati.
4. Na jednog kokota (pivca) nesmje se dodieliti više od 12 kokoših.
5. O poldan i na večer nesmje kokošim faliti zrnate hrane; a za zajutrak daje im se pšenične plievi ili umjesena kukuruzova brašna.
6. Hrana mora biti dostatan osoljena; obično računa se 1 gram soli za svaku kokoš na dan. Uz primjerno osoljenu hranu hoće se dosti friške pitke vode, a puno pomaže, ako se u vodi drži par komada izhrdjana groždja.
7. Krv kokoših valja često obnavljati, i to ili nabavom pivaca iste pasmine ili križanjem. Domaće pasmine kokoših najbolje se križaju sa Langhorn, i od tog križanja dobivaju se najbolje nosilje.
8. Za nasad valja ostavljati i birati jaja od najboljih nosilja, jer se i nosenje baštiniuje po krvi. V. L.

Proti opadanju voća sa stabala.

Dogadja se često, da voće, ako i nije izcrvljeno, otpada sa stabla prije nego dozori. Mnogi je to već opazio, a nije pronašao uzroka tomu zlu. Kadkada je vrućina i suša tomu uzrokom.

Zdravo voće ne pada nikada sa drveća, izim, ako je prezrelo, pa ga vjetar otrese, ili ako trpi od vrućine. Hoćemo li za suhih mjeseci voće na drveću uzdržati, zalievajmo ga kroz to vrieme škropljenjem.

Za zalievanje stabala najbolja je smjesa čiste vode i gnojnice. Oko panja voćaka u obsegu krošnje izkopaju se jame, ili se načine žljebovi tako duboki, da se žile ne ozliede. U ove jame ulije se vode sa gnojnicom, ili ako nema gnojnice, onda same vode. Na ovaj način ne samo da voće ne pada nego se pospješuje njegov razvoj.

S druge strane opadanju voća može biti uzrokom bolest stabla. Bolestno stablo — ako i nije još na rubu propasti — cvjetat će i razviti plod; no pošto za tvorbu ploda treba dosta sokova, a bolestne voćke usljed svojih pokvarenih ustroja ne mogu ove dovoljno proizvajati, to plod ostaje malen i kržljiv, posuši se i napokon odpane. Da se to preprieči potrebno je, da se takova stabla što pomnje neguju i lieče, a za velike suše i vrućine da se zalievaju i gnoje.

S treće strane mnogo škode voću razni zarezuci, koji svoja jaja nesu u cviet i plod, pak usljed toga ovaj postane crvljiv i otpada. Tomu se doskoči time, da se svakoga proljeća toli voćke gole grmovi u blizini voćnjaka što pomnje čiste od gnjezda, legla raznih zareznika. Voćke treba takodje čistiti od mahovine, jer te nametnice ne samo da se hrane i uzdržavaju na račun dotičnoga stabla, nego se one najčešće vrlo dobro skrovište raznoj gamadi. S. V.

Medjusobni saobraćaj pčela.

Kod pčela, je umjeće, kako da se medjusobno razume, dosti razvijeno. — Da li su pčele kadre čitave i podpune stavke sastavljati neznamo, nu stoji, da raspolazu sa ljepim brojem glasova, od kojih svaki svoje znači. Nuz to im za medjusobni sporazum pomaže poraba njihovih ticala, koja se na vrhu glave nalaze, te se sastoje od 12 članaka; ticala mogu na sve strane micati i pomoću istih se u tami, koja u njihovim stanovima vlada, vrlo lako razaznaju, te onu divnu radnju izvadaju, kojoj se pravom čudimo.

Kad svoja ticala medjusobno križaju ili se inače njima dotiču, priobćivaju u razgovoru drugom pčelom razne viesti i sporazumljevaju se tako, da glasni zvuci, rekbi služe, da se koja viest celom pčelcu na brzo dojavu.

Uporaba ticala može se i u stražu na ulistu promatrati. Poznato je, da straže puštaju u stan svaku natovarenu pčelu, ali one koje bez hrane stižu pretražuju točno. Ove nemogu ući u stan a da ne odadu lozinke. Svaka takova pčela, koja hoće da udje u stan mora svoja ticala križati s onima straže. Ako to propusti, uzapte ju straže i obkole ju.

Jedan od stražara uhvati takovu pčelu za nogu, drugi za krilo, a kadkada drugih 5 do 6 stražara trga jednu pčelu na sve strane, dok joj se napokon jedan od njih ispruženim žalcem na hrbat ne uspne. U velikoj toj nuždi dosjeti se napadnuta zaboravljene lozinke, te onda tek može bez zaprieke ući.

Dočim u mravinjaku obično grobna tišina vlada, dosti je samo uko prisloniti na košnicu, da čuješ čevrljanje njenih stanovnika. Približi se jako napućenom pčelcu u večernje doba, kad je narav mirna i tiha; iz prva nećeš ništa razabrati, doli zujenje i brušenje; nu čim dulje budeš slušao jasnije ćeš razabrati i razlikovati pojedine glasove. Ponajprije se primjetu jednoglasno mahanje krila, a zatim tisuo sitnih zvukova kao rskanje ili turpijanje. To je rad pčela, koje se time bave, da pomoću svojih štipala zidove svoga stana glade ili saće glodju i izradjuju. Tu i tamo izmjenice razabiru se povici straže, kadgod koju tudju pčelu u njihovoj okolini sretnu. Ovi povici slični su posve slabom zvuku sićušne trublje; nu taj zvuk raste prema važnosti neprijatelja, zbor stražara pojačava se neobično brzo kad neprijatelja opaze. Sve druge straže, koje čuju znak, priteku u pomoć, a ako se same ne čute dosta jakim, uzbune pozivom sav puk, i dižu ga na noge.

Kad koja pčela donosi novosti iz vana, te hoće da u svoj žurbi, kroz leto u stan srne, straže ju sustave, te ju prisile, da s ujima prije ticala križa, te da njihovoj radoznalosti udovolji. Straže odmah hrle k drugim pčelama, te im ovako priobće važnu viesti i za kratak čas zna ju sav puk. Ne smije se misliti, da ta viest nije točna i jasna, ili da samo uznemiruje i

uzrujava, te nuka puk, da je oprezan i na obranu spreman; jer djelovanje, koje iza viesti nastane upravljeno je na stanovite ciljeve, i dokazuje, da je glasnica dovoljna razjašnjenja podati mogla. Kako da inače tumačimo, da n. pr. pčela, koja je odkrila prazan stan ili spremište meda, ili novu obilnu pašu, toliku množinu svojih drugarica može sobom povesti, kada im nebi mogla jasno i razumljivo svaku dojavljavati?

Matica je jedna od prvih, kojoj se viest dojavljivaju.

Na maticu može se jasno razabrati, kako na nanj pojedine viesti djeluju: uzrujanost, prouzrokuje zla viest; ravnodušnost, obična prijava koja se je izravno ne tiče. Matica se ne uzrujava onako brzo kao puk, a udioništvo uzbuni samo onda kada je njena sigurnost u opasnosti. Stalno je, da i matica može razumljivih viesti prijaviti. Kada n. pr. hoće matica da se roji, protreći ponajprije litro preko stana i daje čitav niz glasova, koji na puk nevjerovatan utisak prouzrokuju. Prije svega popo stanu sve pčele, kao da su se s nebivanja ukočile; zaborave na posao, pa objese glave kao da razmišljaju; zatim se opaža, da mnoge svoje glave neprestano na desno i na lijevo niču, a neke drću čitavim tijelom.

„H. P.“

Kad je kren dobar za začim. Kren je dobar za začim u svim onim mjesecim, koji u latinskom imenu sadržavaju slovo: r. Dakle u svim mjesecim od rujna do travnja, dočim u svibnju, lipnju, srpnju i kolovozu ne valja.

Da se suknena za pranja ne suzuje. Ako nećemo, da nam se stvari tkane ili pletene od vune; dakle sve suknene stvari bez razlike, ne s uže za pranja red ih je podvrći osobitom postupku, jer ako se često peru s uže se tako, da nisu više uporabive. Taj postupak je sasvim jednostavan. Uzme se daždvice te se sapunom napravi sapunjača. U ovoj hladnoj sapunjači pomoći se suknena. Kad je suknena dobro promokla, onda se ostavi posuda sa suknenom u sapunjači na vatru, i loži se dok sapunjača uzvrije; te se pusti da vre jedno 10 časova (minuta). Onda se skine sa vatre, propere u hladnoj vodi, i ovjesi da se ciedi i suši.

Najbolji i najbrži način čišćenja svieća petrolejka. I najbolje svieće na petrolej uvijek su nešto mazave od petroleja i čadje od stinja, a pogotovo ima kadšto muke, čišćenjem njihova kljuna za stinju. Drveni lug (pepeo), jeste jedno od najboljih i najbržih sredstava za čišćenje petrolejka. Suhim lugom, bez močenja, saspe se petrolejka, pa se dobro natare komadčićem hartije, a onda se protare čistom krpom. Bud suhi lug upija vas petrolej, ostane svieća tako čista, da ju se može uzeti u ruke navučene najbjelijim rukavicama, a da neće ostaviti najmanjeg traga nečisti.

Koliko mora biti težak jedan zdrav čovjek? Zdrav čovjek koji je visok 150 cm. mora da je poprieko težak 50 kg. Nad 150 cm. visine, svakom centimetru visine odgovara 1 kg. težine. Čovjek od 160 centimetara visine mora da srednje teži 60 kg. a od 190 cm. visine 90 kg., ako je zdrav i nomarla razvoja. Male razlike u težini nisu odlučne na stvar. Dakle svaki čovjek po svojoj visini, i po svojoj težini, može da sudi, ako je zdrav.

Bistrenje meda. I najbolje izvrcani med sadrži još uvijek u sebi nešto voska i nešto peluda. Med za običnu porabu, prociedjuje se na gusto limeno sito, ali birani med hoće drugi postupak, da bude sasvim čist i bistar. U tu svrhu rabi se jedan zemljani ili limeni lonac sa jednom otačnom luknjom na dnu ili pri dnu. Ta luknja se začepi čepom ili pipom, pa se lonac nalije medom, kojeg hoćemo da izbistriamo. Lonac pun meda metne se u ovcu kotle-

nicu, u kojoj se dolije toliko vode, da oblija lonac za $\frac{2}{3}$. Sad se metne kotlenica na vatru, i loži se iz tiha, da se voda u kotlenici postepeno ugrije. Grijanjem vode, grije se i med, a onda se postepeno iz njega izlučuje vas vosak i pelud što sadrži, i sakuplja se na njegovoj površini. Kuhanje traje nešto $\frac{1}{2}$ sata vremena. Po kuhanju odstrani se vatra, pa kad se ohladi izvadi se lonac medom, otvori se čep na dno lonca da bistri med izteče, a da vosak i pelud ostanu kao ta'og na dno lonac. Kako rekosmo valja ložiti i grijati iz tiha, jer u nagloj vrućini gubi med svoj miomiris.

Iz pokrajine dolaze dobri glasovi o stanju vinograda. Novih kriptogamičkih zaraza nema, a zadnja obilna kiša promokla je dobro zemlju i osvježila je vinograde, osobito one na tankim zemljama, koji su bili počeli trpiti od suše. Vinogradi rano pošćropljeni, biva odmah nakon rezitbe ili u pupu, nose dobro, oni kasno pošćropljeni imaju malo ploda, jer je peronospora zarazila resu, i uništila plod još prije, nego li se je zametnuo.

**

Pišu nam iz Bukovice: Žitija se rad velikih jesenskih i proljetnih povodnja slabo zasijalo; a što se zasijalo, to se od velike vlage, izprelo u slamu, pa ima mnogih, koji nisu ni sjeme poželi. Sve su naše nade sada usredotočene u kukuruzim, koji su se znatno pomogli zadnjom kišom. Izda dali nas kukuruz, amo ne fali gladovanja, jer vina nema, a po gotovo ni kruha.

**

Doznajemo, da mnogi težaci nisu pošćroplili ljetos svojih vinograda, na prosto radi toga, što nisu imali sredstava za nabavu modre galice. Nebi li se moglo u buduće doskočiti tome predumijavanjem galice do jemate ili do po jematvi. I u drugim se zemljama tako radi, pa koga čeka, neki pitanje prouči i provede. Isto tako doznajemo, da bi mnogi težaci, koji su uvjereni o djelatnosti umjetnih gnojiva, vrlo rado rabili takav gnoj ali da se taj gnoj od vlade nudja uz obaljenu cieniu, a za gotov novac, baš u onom zemanu kad je težak sasvim prazne kese. Ovim se načinom samo imućniji okorišćuju polakšicam koje čini vlada. U drugim zemljama, gdje ima tvornica ili sindikata umjetnih gnojiva, dobivaju težaci i gospodari umjetni gnoj na vjeresiju, bez kamate, do po žetvi ili za godinu dana. Tim se načinom okorišćuju umjetnim gnojenjem i oni koji ne razpolagaju gotovinom; a iskustvo je opetovano puta dokazalo, da je težak najtočniji u plaćanju, kada ima svoju korist. Valjalo bi dakle ako se zažbilj želi pomoći težačkoj ruci, davati umjetni gnoj na bezkamatnu vjeresiju do po žetvi ili na godinu dana.

**

Iz sjevernih pokrajina Austrijskih, kako što i iz Magjarske, iz Gornje Italije, te iz Njemačke i Rusije dolaze uprav užasne viesti o štetam što su naniele povodnje. Na mnogim je mjestim sva žetva uništena; mnogim je voda odniela poljske plodine, kuće; zadržala blago, a bilo je i mnogo ljudskih žrtava. Nesretnije godine od ljetosnje jedva se sviet spominje.

**

Namjestništvo dalmatinsko nudja i ljetos Thomasovu trosku za gnojenje, od najmanje 16 $\frac{1}{2}$ po sto ukupne fosforne anidride, od koje

je 75 po sto topivo u čipavnom citratu; i-finoće veće od 75 po sto. Prijave se imaju upraviti Namjestništvu u Zadru, ili izravno dopisnicom ili preko občine do 31 kolovoga t. g. Kašnje se prijave neće uzeti u obzir. Ciena za vreću od 100 kg. neće nadmašiti 3 flor., a biti će za 10 po sto jeftinija od kupovne cienie.

**

Pregovori za odkup zemljišta za vinarsko vinogradarsku školu u Splitu čujemo da zapinju, radi odveć visokih ciena, što traže vlastnici dotičnih zemalja za svoja zemljišta.

**

U zemaljskim lozujacim američanskih loza, kani hrvatska zemaljska vlada budućeg proljeća 1878 navratiti veće kolikoće loza; pa u tu svrhu trebue ključeca domaćih loza i to:

500,000	ključeca kraljevine
500,000	„ zelenike
500,000	„ taljanske graševine
150,000	„ slankamenke
150,000	„ moslavca
500,000	„ plemenke
50,000	„ crvenog traminca
15,000	„ žerjavine
15,000	„ žutog klešćeca
10,000	„ slatkog zelenca
10,000	„ ranog veltlinca
250,000	„ kadarke
5,000	„ portugizca

Ključeci moradu biti dugi 60 cm., te prebrani po vrsti, povezani dobro u snopioće od 1000 komada. Za svaku 1000 komada nudja hrvatska zemaljska vlada flor. 4, a ponude valja staviti odijelu za unutarnje poslove.

**

Na zemaljskom dobru Božjakovini primaju se mladići, kao vježbenici za praktičnu poduku u stočarstvu, mliekarstvu i sirarstvu. Poduka traje dvije godine, a na koncu dobiti će svaki svjedočbu o polučenoj vještini. Snubioci hoće se da su izučili pučku školu, da znadu čitati, pisati i računati, i da su zdrava tjelesna ustroja. Petorica od njih hoće se da su navršili 16 do 18 godina, a petorica 22 godine. Vježbenici primaju 15 flor. mjesečne nagrade, stan u naravi, ogriev i svietlo.

**

Tvornica strojeva ugarske državne željeznice zasnovala je jednu podružnicu u Osieku.

**

Središnji odbor reambulacije katasta, priobio je izkaz čistog katastralnog dohoda po jutru u forintih. Iz tog izkaza vadimo čisti katastralni dohod za Dalmaciju jeste; po jutru za:

oranice	1 2'03
livade	„ 3'44
vrtove	„ 2'61
vinograde	„ 3'08
pašnjake	„ 0'08
gorovite predjele	„ —
šume	„ 0'18
bare	„ 0'12

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

83. Imam nešto prošeka od nagnjilog groždja. Zdrav je i prilično bistar, ali zaudara gnjiležom. Molim vas za naputak, kako da odstranim iz prošeka, to zaudaranje po gnjiležu? A. P. u S. (otok Hvar).

Mana vina, koja potiče izravno od groždja, kako što je zaudaranje po gnjiležu, vrlo se teško posve odstranjuje i izlieči. Često preta-

kanje na otokač, e da takav prašek dodje što više u doticaj zrakom, puno pomaže, osobito ako se to u početku radi, kad je prošek još mlad. I čišćenje bjelancem od jaja ili hladetinom (gelatine) pomaže nešto, ali neodstranjuje sasvim tu manu zaudaranja po gnjiležu. Buduće jeseni, kušajte da vam taj prašek opet prevrije na sasvim zdravi drop od prošeka, tim načinom će se mana zaudaranja po gnjiležu znatno umanjiti, ali je sasvim nestati neće.

84. Molim vas za naputak, po kojem bi se dalo pobirati med iz košnica staroga sustava bez da se pčele zaduše?

F. J. u L. (Istra).

Za pobiranje meda iz košnica staroga sustava, bez da se pčele zaduše, rabi se ponajviše kadjenje gubom (leškom) ili prtenim kučinam. Svrha kadjenja je, ili da se nešto omantaju pčele, e da budu mirne, dok se medno saće izseje i povadi iz košnice, ili da se otjeraju u drugu košnicu. Kadjenje se obavlja pomoću osobita vignja, u čijoj prednjoj strani ima odjel za gorenje gube ili kučina, i ciev, kroz koju se dim, što se razvija tinjanjem gube i kučina, tjera u košnicu. Dim, kojemu je svrha da omanta ili da raztjera pčele, uvadja se pomoću vignja na leto košnice u samu košnicu. Valja raditi oprezno i pomnjivo, e da se pčele ne zaduše od dima, jer je svrha kadjenja da ih dim omanta e da budu mirne. Sad se digne pomnjom pokrov od košnice. Ako je saće sliepljeno o pokrov košnice, valja ga pomnjom izrezati, pa onda pokrov odstraniti. Sad se potraži medno saće i odstrane se pomnjom sve pčele što se na njemu nalaze, pa se onda izreže i izvadi. Kako rekosmo valja raditi pomnjivo a brzo, da se ne gnjeđe pčele, koje, jer omantane od dima, ili stoje posve mirno ili se bezsvjestno kreću amo tamo. Kad se je izvadilo medno saće, raztjera se vignonj onom dima, što još ima u košnici, pa se postavi pokrov na mjesto. Laglje se vadjanje meda obavi, ako se pčele otjeraju u drugu praznu košnicu. U tu svrhu postavi se leto prazne košnice, na luknju koju se napravi straga izpod krova od pune kušnice; pa se ili kadjenjem ili udaranjem po stranam košnice nastoji otjerati pčele u praznu košnicu. Doduše pčele neostavljaju rado košnicu, ali ju ostave, ako se zna svaku shodno udesiti. Kad su sve pčele prešle u praznu košnicu, onda se odstrani košnica, te izreže i izvadi medno saće, pa opet postavi pokrov na mjesto, i nastoji kadjenjem ili lupanjem, da se opet pčele povrate u staru košnicu.

85. Nakon ove suše opažamo na lišću loze, a gdje gdje i na groždju neku vrst tekućine nažučkaste boje, od koje pocrni groždje i nemože da sazrije. Ovdje ju narod zove „salamura“ i „medič“. Molimo za sredstvo obrane proti ovoj bolesti.

O. u S. (Kaštela).

Ta bolest, koja se je pojavila na groždju i lišću vaših loza, a koju zovete medič i salamura poznata je inače pod imenom čadjavice (fumaggine, Melata, manna, Russthan, Rosée noire). Čadjenica prouzrokuje jedna gljivica, koju znanstveno zovu *Fumago vagans* Pers. i *Cladosporium Fumago* Link. — Ona se razvija obično na medastim izmetinam jedne vrsti mediča, kojeg znanstveno zovu (*Ductyllopius vitis*), a koji žive ponajviše na maslinam. Čadjavica napada obično zelene djelove loze: lišće i groždje, i to s početka poput medaste tekućine, a kasnije pocrni. Neda groždju da zdrije, ni lišću da diše i da upodablja hranu, pa i ako se ni lišće ni groždje ne posuši. ipak je štetna, kad se odveć jako pojavi, jer se od takovog groždja dobije malo vina, vrlo neugodna teka. Ako se nisu vaši vinogradi okužili od maslina, onda je to posljedica nagle suše i pripeke, nakon obilnih kiša. Dokazano je već, da se kadšto čadjavica pojavlja na lozi i bez da je okuženje poteklo od maslina, a to kao transudacija sladoranih sokova, usljed sunčane pripeke, nakon obilnih kiša i vlažna vremena. Bolest nije obično od ozbiljnih posljedica, a lieči se, ako se žimi namažu loze gustim vapnenim mliekom.

86. Molim vas, kojih se je sredstava služiti, a da konji stoje mirni za podkivanja?

N. K. u I. (Bosna).

Da konj bude miran za podkivanje, hoće se da nema uzroka njegovom nemiru. Obično su nemirni za podkivanje oni konji, koji se riedko podkivaju; koji su za prvašnjeg podkivanja bili zlostavljeni; koji su škakljivi; koji boluju od tvrdoglavosti; kojih boli ona noga, na kojoj stoje dok se podkivaju. Izim onih konja, koji boluju od tvrdoglavosti, dadu se svi dugi konji pomnjivim i uztrpljivim postupanjem priviknuti da budu sasvim mirni za podkivanje. One konje, koji trpe velike boli kad im se noga za podkivanje pridigne, vrlo je teško podkovati; valja ih stoga prije izliečiti od boli. Nepovjerljivim konjima, valja podignuti nogu prevaram, a to naglo i čvrsto, jer inače odrepu i lako da ozlede one koji se u blizini nalaze, dočim ako im se noga prevarno i naglo digne, onda stoje obično sasvim mirni. Čim se više zlostavlja konj za podkivanje, tim biva oporniji i tvrdokorniji, te ga je drugi put vrlo teško podkovati. Pri podkivanju konja valja se držati sljedećih pravila. Konju se postavi laki oglav, i lancem od 75 cm. priveže na mjesto, gdje će se podkivati, i pusti se tu na miru, kojih 10 minutih. da se ogleda i sprijatelji s susjedstvom. Čvrst i miran čovjek postavi mu se do glave, drži ga jednom rukom za oglav, drugom ga gladi i rieđu nagovara, tako da u odlučnom času, kad se ima podignuti noga konju, bude sva njegova pozornost obrnuta na ovog, koji ga drži za oglav i miluje. Ako konj repa odveć nogom, kad mu se podigne, tako, da ju nemože držati, onaj koji ju je digao, valja mu naglo podignuti prednju nogu s iste strane. Ako mu se rukom nemože podignuti prednja noga, obviše se u kičici ako nje konop i dobro se stisne pa podigne, a konj ostane onda sasvim miran.

B. Nova pitanja.

87. Molim vas u kojem se razmjeru priredjuje izvadak od duhana proti ušim i drugim nametnicam bilja?

B. M. u R. (Dubrovnik).

88. Jeli istina da starije sjeme od dinja, tikava itd. bolje radja od mladog? Od koliko je godina najbolje sjeme?

B. M. u R. (Dubrovnik).

89. Molim dade li se izčistiti bačva u kojoj se je držalo vino. tako, da se u njoj bude mogla držati rakija?

I. V. u S. (Istra).

90. Koje su vrsti maka najbolje za gojitbu na polje, i kako se imaju obradivati, da izdašno rode?

N. K. u V. (Hrvalska).

91. Ovdje drže neki, da amerikansku lozu nakon dvacetak godina, pohara trsov ušenac. (Phylloxera vastatrix) isto kako što našu domaću lozu; i da se to događa osobito u krševitim predjelima. Molim vas jeli to mnijenje izpravno, i koliko?

D. L. F. u K. (Pag).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i u bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Štuk V. rav. uč. — Občina - Sinj — Hrdalo N. um. rav. uč. — Miklauschütz J., uč. — Samostan OO. Dominikanca - Bol — Kundić S., trg. — Imbrković S., pos. — Lacković S., pos.

— V. g. Mladinov D, žup. Vaša predbrojba podmirena je do 30 kolovoza 1898.

— V. g. Miklauschütz J. — Obrnuli smo.

— V. g. Rakela M. p. A. — Pisali smo vam glede tiskova za vino.

— V. g. Petrić M. — Poslali smo vam naknadno zadnje brojeve; ali jer je vaše im, tiskano na pašicam, i list za vas ide skupno sa tri druga iztiska, neznamo si tumačiti odkud nered.

— V. g. Krinfokaj D. A., žup. — U posebnom pismu poslali smo vam zatražena razjašnjenja. Živio kremenjače!

— V. g. Horvat F., pos. — U pismu izrazili smo vam naše mnijenje na stavljena pitanja. A ovdje vam ponavljamo, da držimo za stalno da vrst amerikanske loze, ne odgovara vrsti zemljišta, odnosno, da nije odaptirana vrsti i naravi zemlje.

— V. g. Klarić N. — Knjiga „O uzgoju i njegovanju cvieća“, i onu „O uporabi dropa“, poslali smo vam.

— V. g. Barlović L. — Godine života jedne krave, dadu se točno opredieliti po rogovim. Nakon treće godine života prave se na podnožju rogova kolutaste izrasline poput prstena, i to redovito svake godine po jedan takav prsten. Po tom, ako se opipa podnožje rogova, od broja prstena, izračuna se broj godina. Krava, koja na podnožju rogova ima tri kolutasta prstena, broji već šest godina; ona koja ima dva kolutasta prstena broj pet godina; ona koja ima četiri kolutasta prstena broj sedam godina. Ove kolutaste izrasline poput prstena, nedadu se nikako odstraniti, pa stoga se nedadu prevarno zatajiti godine jedne krave.

— V. g. Ivančić L. — Najbolji zeman za navrećanje ruža na oko, tako zvano okuliranje, jeste u mjesecu srpnju, kolovozu i rujnu. Sigurniji se uspjeh postigne, ako se drži zemlja rahla i čista od trave.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Člische računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Rujna 1897.

Ciena je listu 3 florina na godinu.

ZADAR, 1 Rujna 1897.

Gospodari prama novom osobnom porezu.

(Nastavak)

Obrtarina onih poduzeća, koja su obvezana javno polagati račune, ima za gospodare samo u toliko izravne važnosti, u koliko uređuje oporezovanje obrtnih i gospodarstvenih zadruga.

Ovih zadruga, razlikuje novi zakon dvije vrste, t. j. one obrtne i gospodarske zadruge, kojima je djelovanje ograničeno na svoje članove, i one, kojima svoje obrtno djelovanje, nije ograničeno samo na svoje članove, nego zasiže i dalje.

Ovim zadnjim postupa zakon, kako svakim drugim poduzećem, dočim prvim, čija je djelatnost ograničena lih na svoje članove, daje zakon raznih pogodnosti. Sve one vjeresijske zadruge, koje odgovaraju propisim § 1 zakona 1 lipnja 1889, jesu proste od poreza. U ovu vrst zadruga spadaju sve štedno zajamne zadruge i posujlnice, koje se svojim ustrojem više ili manje približavaju zadrugam po Reiffeisenovu sustavu.

Proste su od poreza i sve ove predujmovnice, koje su osobitim zemaljskim zakonom ustanovljene iz raznih doprinesaka i poreznih glavnica; osobito ako one svoju radnju ograničuju za uporabljenje svojih vlastitih glavnica, i ne proširuju svoju djelatnost, preko vlastitih sila.

Takodjer su proste od poreza sve one zadruge, koji se bave kupovninam, ali kod kojih se ne dijele čisti dobitci, jer one ograničuju svoju djelatnost u nabavljanju sjemenja, orudja, ratila i blaga za svoje članove. I one zadruge, koje se bave priradjivanjem i unovčivanjem vlastitih proizvoda svojih članova, proste su od poreza, ako se njihov rad kreće u onim granicama, u kojim su gospodarski i šumarski proizvodi prosti od obrtarskog poreza. Obrtne i gospodarske zadruge, koje su ustanovljene u svrhu vlastitog pripomaganja, ako svoj rad doisto ograničuju na svoje članove, i ako se drže u granicama svojeg ustava, proste su od obrtarskog poreza.

Predujmovnice zasnovane posebnim zemaljskim zakonom od raznih doprinesaka ili pritičaka zemaljskih poreza, proste su od obrtarskog poreza, i onda ako neograničuju svoju radnju na izrabu vlastitih glavnica; ali to samo u onom slučaju, kad im čisti dohod godišnji ne prekoračuje 300 flor.

Sve obrtne i gospodarske zadruge koje svoju djelatnost proširuju i izvan kruga svojih članova, podpadaju obrtarskom porezu, kako što i one obrtne zadruge za kojih zakon ne pravi iznimaka.

Pogodnosti novog zakona osnivaju se sve na visini poreza. Normalni porez, za poduzeća potvrđena javnom polaganju računa, ustanovljena je na 10 $\frac{1}{2}$ po sto, od čistog godišnjeg dobitka podpadajućeg porezu.

Pri tom moraju poduzeća oporezovati barem 1 postotak svoje ukupne osnovne glavnice; dočim se kod zadruga ovaj 1%, odmjerava od uplaćena diela članova.

Zadruge, koje svoje djelovanje ograničuju na svoje članove, ako po gornjim propisim nisu proste od poreza, plaćaju samo 0.3% na prvih 1000 florina svoje čiste dobiti, a 0.5 po sto na sve sljedeće svote. Kod zadruga, kojima zakon pogadja, plaća se na prvih 1000 florina čiste dobiti obrtarski porez samo kao na 300 flor.; a za svakih daljih 1000 flor. kao za 500 flor., a sve obaljene svote oporezavaju se su 10 po sto mjesto su 10 $\frac{1}{2}$ %.

Novi zakon ustanovljuje takodjer, da su proste od dohodarskog poreza sve štedno zajamne zadruge i posujlnice, koje su uređene po Reiffeisenovu sustavu, a ne proširuju svoju djelatnost izvan kruga svojih članova.

Novi zakon, kako se jasno razabire ide za tim, da podpomogne proširenje i razvoj gospodarskog udruživanja, bilo koje vrsti; a želiti je da se gospodari budu znali okoristiti pogodnostim, koje im daje ovaj zakon.

Istina je doduše, da gospodarska udruživanja, neuživaju još sve one pogodnosti, koje su ima usljed današnjeg pritičnog stanja gospodarstva potrebite, ali se opet mora istini na čast priznati, da im novi porezni zakon ne stavlja zapreka.

Temelj ciele nove porezne reforme jeste

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

POGLAVJE III.

Njegovanje mrijesta.

Ribe su većinom raznospolne, te se njihova jaja moraju pomoću mužaka oploditi. Samo se nekim vrstama, kao kod raže, golubova itd. jaja oplogjuju u utrobi.

Ako sitnozorem razmatramo sjeme (riblje mlijeko), naći ćemo da je sastavljeno od dvije različite česti, jedna je tekuća, a druga se sastoji od istologičkih cesti, takozvanih stanica, koji se drugčie nazivaju nemospermi. Oni se pokazuju u obliku tankih niti, koje s jedne strane svršavaju u neku nabubrenost, tako, da sličie po svom obliku glavatim iglicama sa oblom glavicom. Ove stanice (celule) proizvagaju neko valovito gibanje i praćkanje, uslijed česa ovi prolaze u sredini jaja kroz njegove ovojak, te tako jaje postane oplogjeno.

Voda je u opće srestvo, koje posredno zaprećuje rasplod jajašca, jer ona zaustavlja gibanje nemosperma, pošto se njihov doticaj sa jajima mora ovršiti mahomice i prije nego voda

dobije vremena, da nad njima svojim opriječnim uplivom djeluje.

Čim se jaje iz utrobe izvoli, ono već ima svoju ljusku ili kožicu, koja je u dodiru s njegovom sadržinom. Ali netom voda u njem proviri, koža se nategne i uzdrži se o sebi od sadržine.

Ljuska ili kožica, ako juju sitnozorem promatramo izgleda kao da je sastavljena od sitnih cijevčica, megju kojima na jednoj označenoj točki ljevkastog oblika opaža se veća cijev, koja se zove mikropilo ili ušće.

Nemospermi nalaze svoj ulaz u unutarnjosti jajašca kroz tako zvano mikropilo ili ušće.

Sadržina se jajašca sastoji od dvijuh različitih sastojina: klice ili žumanjka, od kojih je potonji obavijen osobitom opnicom. Jaja na ovaj način sastavljena zovu se meroblastike. Klica se nalazi na površini hranjivog žumanjčeta.

Netom se jaje pomoću nemasperma oplodi, klica se stane dijeliti u dvije, za tim u četiri i tako naprijed u sve većma rastućem broju krugljica ili stanica. Ovim pojavom započima i pripravlja se pretvorba klice u zametak.

Neću se osvrutati da potanko opišem razvoj ovog zametka, samo ću navesti, kako se u svakom jajetu opažaju dvije točke crne, koje označuju oči i središnji ustroj kolanja krvi, naime srce. Srce se opaža gdje kuca napunjen

crvenom tekućinom, dakle krvlju, što nas uvjerava, da će na skoro ribica postati potpuna.

Kad se ribica iz jajeta izvali prozirna je tijela i vuče sa sobom pod utrobom ombelikalni mjehurić, što nije drugo dali vać napomenuti hranjivi žumanjak.

Čim ribica više raste, sve većma dobiva svoj naravni oblik i postaje pomalo sve tamnija, te dobiva one oblike što ju razlikuju od ostalih vrsti riba. Mjehur se sve po malo umanjuje kako ribica raste, dok ga sasvim nestane, te onda ribica treba da se skrbi za svoju hranu.

Polag pojedinih prikazanih pojava, koji se kod razvijanja ribice u jajetu opažaju, kao što i po stepenom rasvitku ribica izvan jajeta, došlo se do toga, da se stalo ovaj naravni proces umjetnim načinom naslijedovati, stavljajući u posredni doticaj jajašce i mlijječac, vadeći s toga iz riba oba ova počela kao što će mo dalje viditi.

Pošto se oplogjenje mrijesta naravnim načinom posrednim djelovanjem vode zbiva, s toga voda može svojim uplivom priečiti ovaj naravni proces ubijajući nemosperme, ili zapriečiti istim, da baš u shodno čas u jajašce prodru.

Ovo su uzroci, sbog kojih se veći broj jajašca prigodom mrijestjenja ne oplodi.

(Slijedi).

osobni porez, u svrhu da se oporezuju pokretne glavnice, koje nose razmjerno najviše dobiti, a koje su dosad dobrim dielom izbjegavale porezu. Osobni porez mora da plaćaju najprije svi državljani, za svaki izvor dohoda, što imaju u državi, dakle i za dohode od zemalja i sgrada, za koje se već plaća zemljarina i kućarina.

Onda osobni porez plaćaju svi naši državljani stanujući u inozemstvo, za dohode što im nose dobra u našoj državi.

Osobnom porezu podvrženi su i svi oni stranci, koji stanuju u državi i žive od svojih dohoda, ili se bave obrtom, ili posjeduju kuća ili upisanih tražbina. Od osobnog poreza proste su sve one osobe, čiji godišnji dohodi nisu veći od 600 flor.

Od svega što smo naveli razabire se da se gospodari neimadu plašiti novog poreznog zakona, jer i ako im ne daje sve one polakšice kojih trebaju, ipak i ne tišti. Osobni porez ne pogadja ne čiste dohode, nego jedino i samo čiste dohode, koji se mogu bez prigovora ustanoviti. Po tom se od čistog dohoda mogu odbiti svi oni trošci, koji su učinjeni da se čisti dohod postigne; dakle sve troškove proizvode u najširem smislu rieči.

U troškove spadaju svi troškovi radnje i uprave, vrijednosti sirovina i pomoćnih sredstava, troškovi pokretnog i nepokretnog inventara, postotci amortizacije sgrada, puteva, mostova, strojeva i tegleće marve. Izim navedenog mogu se od čistog dohoda odbiti svi troškovi osiguravanja proti štetam, te doprinosi za osiguravanje proti bolestim, nesrećam i za one nesposobnosti za rad; te za osiguravanje svojeg života, onog svoje žene i djece; za kamate plaćene na pozajmljene glavnice itd.

Ako odbiv sve ove troškove ostaje još 600 f. čistog dohoda, onda valja plaćati osobni porez. Izjavnice poreza nevalja sastavljati na temelju dohoda od jedne godine, nego na temelj dohoda triju zadnjih godina.

Osobni porez je progresivan; za 600 flor. plaća se 0.6 po sto, što iznaša flor. 3.60, a raste na 5 po sto; kad se ima oko 1000 f. čistog dohoda iznaša porez nešto 1 po sto, a kad se ima oko 10,000 flor čistog dohoda iznaša porez 3 po sto, itd. (Sliedi).

0 tuberkulozi goveda.

Pošto su se ove godine gospodarski listovi i stočari srednje Europe mnogo bavili ovom govedjom bolešću, držim, da je shodno, da se i našem stočaru dade kratak opis o ovoj, već i kod nas često opazenoj bolesti. Da bude opis bolesti što jasniji, spomenut ću u kratko uzroke i razvitak bolesti, te bolest samu, a napokon djelovanje bolesti na organizam čovjeka i životinjski. Pošto još nema sigurna lieka proti ovoj bolesti navesti ću sredstva, koja se preporučuju da se bolesti preprieči u svojem razvitku.

Kod svake bolesti traže liječnici i živinari uzrok s kojeg je bolest nastala. Tako je bilo i kod tuberkuloze goveda. Ta bolest, do sada, konstatovana je samo na onim govedam koja su potekla od parenja u srodstvu (rodbinstvu). Iskustvo nas uči da se parenjem u srodstvu dobiva pomladak savršenijih oblika, ljepše šare i da ima drugih dobrih tjelesnih svojstva. Ovo je potaklo mnoge stočare, da svoje krave pripuste biku iz vlastite staje „t. j. biku koji je po krvi u bližem rodu sa kravom“. Ti su stočari pazili da dobiju svoju lepu telad i nadali se još ljepšim volovima i kravama. Ali su već nakon nekoliko godina opazili da im se nade ne ispunjavaju. Mjesto lijepih volova, eto im volova kržljivih, za rad i za tovljenje nesposobnih; mjesto lijepih krava, eto im krava na mesu i mlieku slabih. Pitalo se i nagadjalo se je svakojako, za uzrok, dok se napokon iza mnogih pokusa, mnoge nauke nije zadnjih godina došlo do toga, da se je uvjerilo, da je takovo blago tuberkulozno.

Daljim promatranjem uvidjelo se, da je samo ono blago tuberkulozno, koje potiče od parenja u srodstvu, dočim da je sve drugo blago zdravo, pa se je zaključilo da je uzrok tuberkuloze kod goveda, parenje u srodstvu.

Mnogi će reći: I moja je krava sučijava, al joj roditelji nijesu u rodu. To je vrlo lahko shvatljivo, ako znamo da bolest prouzrokuje baccili. Ima slučajeva tuberkuloze kod koje nije razlog parenje u rodstvu. Zdrava krava može kroz manje ili više vremena stajati u doticaju, u blizini, druge tuberkulozne krave bez da oboli ali može odisati baccile tuberkulozne krave i oboliti. Tele zdrave krave može bud iz kojeg razloga sisati mlieko druge krave; a ako je ta krava tuberkulozna, onda imade baccile u mlieku, od kojih pak oboli tele. Ako se zdrava krava pripusti tuberkuloznom biku, pomladak nosi već klicu bolesti u sebi. Imade još i drugih slučajeva okuženja, ali veći dio istih ima svoj početak od parenja u srodstvu.

Kad već znamo uzrok bolesti, valja spomenuti štogod i o bolesti samoj, osobito o tom, kako se bolest pozna i ustanovljuje. Tuberkulozno govedo je u mladosti obično ljepo i nikako se ne pozna da je bolestno, ali dok poraste, počmu se opaziti znakovi bolesti. Slabost, lienost, kržljivost, neman za hranom nesposobnost za tovljenje, slabo dojenje krava itd., jesu izvanjski znakovi kojima se može spoznati bolest, ali ne uvijek. Blago može sva ta gore spomenuta hrdjava svojstva imati, a da ipak nije tuberkulozno; u mladosti može biti ugojeno, tusto jako itd., a ipak biti bolestno. Bolest ustanovljuje se sigurno jedino i samo injekcijom tuberkulina (smjera ugušenih baccila tuberkuloze). Postupak kod injekcija jeste sljedeći: Četiri dana prije ustrcavanja mjeri se svaki dan 3 puta na dan tjelesna topliva goveda. Četvrti dan (na večer) uštrca se tuberkulin pod kožu na vratu. Iza injekcije mjeri se opet za 3 dana toplina i to po 3 puta na dan. Ako nakon injekcije poraste toplina za 1-3°C. nad najvišnjom prvršnjom toplinom to je dokaz da je govedo tuberkulozno. Ovaj postupak za ustanovljenje bolesti je sigurno, i već je od svih učenjaka prihvaćen i svudi se provadja.

Tuberkulozu prouzrokuju baccili, pa je stoga bolestno govedo, opasno za sve one, koji mu stoje u blizini. Tuberkulozna goveda su opasna i za ljude, i već su mnogi slučajevi pokazali osobito zadnjih godina, kad se kod pojedinog čovjeka nije znalo za uzrok bolesti, da je čovjek dobio tuberkulozu, od tuberkuloznih goveda, i to ili usljed uživanja sirovog mlika tuberkulozne krave, ili dolazeć inače u doticaj tuberkuloznom kravom.

Da se bolest preprieči, nevalja ploditi goveda u srodstvu; nego je nabavljati bikove, koji nisu ni iz daleka u rodbinskoj svezi sa kravom. Sigurnije će se prepriečiti rodbinsko parenje ako se uvedu pripustne postaje za bikove, pod nadzorom občina ili podružnica. Svaki bik za razplod dodjeljen ovakovoj postaji, imao bi biti pretražen po živinaru (ustrcanjem tuberkulina), i imala bi se voditi matica o oplodjivanju, a da ne dodje do rodbinskog parenja ni u daljim pokoljenjima. G. j. K. č.

0 novijim postupcima pri pravljenju vina.

Koliko god stoji na svakom vinogradaru, da napravi kvantitativno što više vina, opet mu isto toliko stoji na srcu, da njegovo vino bude i kvalitativno dobro, jer čim je bolje vino, tim se bolje prodaje i bolje se uzirži.

Odkad su bolesti češće na lozi, osobito odkad su redovite zaraze peronosporae, teškom se mukom pobere zrelo groždje, pa je sasvim naravno, da od takovog groždja, i vino nije uvijek sasvim savršeno.

Novije su kušnje dokazale, da dobrota vina znatno ovisi od vrienja masta; a da su na vrienje masta, odnosno na dobrotu vina od odlučna upliva kvasci ili ti vinski fermenti, koji prouzrokuju i uzdrže vrienje masta. Stoga, čim se bolji i zdraviji fermenti u mastu, tim mast redovitije prevrije, ne samo, ali vinski fermenti imaju i odlučna upliva na mirluh i tek vina. Vinskih fermenta, čista uzgoja za vrienje masta ima na prodaju na Vinanskoj školi u Klosterneuburgu, na ovoj u S. Michele u Tirolu, i na ovoj u Conegliano u Italiji. Jedna staklenica vinskih fermenta čista uzgoja, stoji obično flor. 1:50, bez omotaja i troškova odpreme i prenosa.

Tko nije u stanju da si nabavi vinskih fermenta čistoga uzgoja, može da se sam pomogne, a to na sljedeći način.

Pet ili šest dana prije jamatve potraži se po vinogradu i potrga nešto zrelijeg i boljeg groždja, pa se to groždje prebere, izčisti i posebice izmasti. Kad počme obće trganje, pre-

brano i posebice izmašćeno groždje, nalazi se već u burnom vrienju; pa je baš u ovom času najprikladnije za primješavanje i okriepljivanje masta od groždja redovito potrgana.

S toga se obično potrganom i izmašćenom groždju iz vinograda i to odma dok se izmasti dade na svaki hektolitar 1 do 2 litra ovog biranog masta. Ova mala količina biranog masta, dodana običnom mastu, ne samo da ga uvede odmah u vrienje i da ga čini podpuno prevriti, ali ga znatno izpravi, jer mu priobči svoj tek i mirluh. Kako što smo već rekli veći i bolji se učinak postizava fermentim čista uzgoja; koji se nabavljaju, pa u vlastitoj konobi dalje razplodjivaju.

Dobro je s toga, da se znade, kako se ima postupati sa fermentim čistog uzgoja, odak se nabave pa dok se dodadu mastu.

1. Svaka staklenica, koju šalju gojišta poštom, sadrži $\frac{3}{4}$ litre fermenta čistog uzgoja; a u omotu dobije se i smotak sterilizovanog pamuka.
2. Omot, koji sadrži fermente čistog uzgoja i sterilizovani pamuk, valja otvoriti u suhom, čistom mjestu, u kojem nije bilo čuvano groždje, niti se je spremio mast, niti on čas ima groždja ili masta u vrienju; a onaj koji posao razmotanja obavlja, dobro je da si prije dobro opere ruke, a onda da ih propere alkoholom. Isto se preporuča za grlo i čep staklenice.
3. Šad se razmota sterilizovani pamuk, ali samo u toliko, da se odstrani vanjski omot i konac, koji privezuje, dočim svaki komad (čep) od pamuka ostavi se i dalje omotan u hartiji.
4. Dok se odčepi staklenica sadržavajuća fermenta čistog uzgoja, valja ju odmah začepiti jednom od onih komada ili čepova od pamuka, kojeg se prije razmota iz hartije; i nevalja dirati prstima onaj dio pamuka, koji ide u grlo staklenice.
5. Ovako razčepljene staklenice sa fermentim čistog uzgoja, čuvaju se na hladnu mjestu. Jedna staklenica fermenta čistog uzgoja dostatna je da prevrije jedan hektolitar masta.

Dalje razplodjivanje fermenta čistog uzgoja, obavlja se u praksi kako sliedi:

6. Tri ili četiri dana pred obćim trganjem, potrga se nešto čista, zdrava, zrela i prebrana groždja; pa ga se u čistom tisku, brzo izažme, a onda odmah lije u čistu veliku staklenku ili u drveno bure (barilce) i dodadu mu se fermenti čistog uzgoja iz staklenice, pa se začepi sterilizovanim panukom. Količina masta od prebrana groždja, ravna se od ukupne količine masta što ćemo napraviti, a računa se obično 1 litar za svaki hektolitar. Dakle tko ima da napravi 100 hektolitara masta, valja da u buriću ili staklenoj posudi postavi 100 litara masta od prebrana groždja za uzgoj i razplod fermenta čistoga uzgoja.
7. Kad se opazi da se u buretu mast nalazi u burnom vrienju, to je znak da je došao čas, da se može rabiti za primjesu i vrienje ostalog masta; pa se u tom času dodaje mastu. Dodavanje masta iz bureta sa fermentim čistog uzgoja, ostalome mastu, mora da usliedi prije nego li mast počme vrijeti, a baš ga je najbolje dodati onda, kad se groždje izmasti. Gdje je moguće bolje je voziti groždje do konobe, pa ga ondje izmastiti, ali pošto to nije svudi moguće, valja svakako nastojati da se svakom hektolitr masta, prije nego li počme vrijeti doda 1 litar fermenta čistog uzgoja, razplodjenih u buretu.
8. Mast, koji je stavljen u vrienje fermentim čistog uzgoja, prouzroči isto takovo vrienje u svakom drugom mastu, kojemu se dodade. T. L. B.

Čišćenje bunara.

Vrlo se često događja, da se voda u bunaru izkvvari. To biva ili usljed nečisti što pada u bunar, ili iz poskapanih jegulja, gdje je običaj iste gojiti u vodi, ili pak odtud što iz okoliće prodre kakova nečist u vodi.

Vode, koja se je jednoč izkvarila vrlo se teško izčisti, jer i najdrastičnija sredstva ne lieče izkvarenu vodu, ili joj priobće kakav neugodni tek, s kojeg se neda piti.

Tko hoće, da ima zdrave vode u bunaru mora bunar svake godine barem jedanput temeljito izčisti, i prirediti ga tako, da nebude pogibelji da se voda u bunaru izkvari. Puno

je laglje čistiti bunar, a neizlaga se pogibelji, da se ostane bez vode, ako je bunar razdijeljen na dva odiela.

Kad se hoće temeljito izčistiti bunar valja izgrabiti svu vodu iz njega, pa odstraniti svu kaljužinu i drugu nečist što se u njemu nalazi. Onda se pospe po dnu bunara par centimetara živoga vapna, a stiene se dobro izmažu vapnim mliekom. Nakon par dana izpere se sve dobro vodom i oštrom četkom, pa opet propere. Sad se po dnu bunara razastre drvenog ugljena u debljini od 10 do 15 cm., pa po ovom 10 do 20 cm. čistog izpranog slunja ili krupnog pieska, da drži drveni ugljen na dno. Povrh slunja metne se 2 do 3 komada od $\frac{1}{4}$ kg. kamenite soli, pa se onda pusti voda u bunar.

Na ovaj način ostaje voda u bunaru uvijek čista, zdrava i bistra, a ako se i dovodni kanal drže čisti, onda nije potreba čistiti bunar, nego svake treće ili četvrte godine.

Sjeme od krastavaca, vadi se iz zrelih krastavaca, a pri tom se postupa, kako slijedi: nzmno se posve zrelih krastavaca, odrežu se, pa se drže za tri ili četiri dana na sunčanom mjestu, a onda se prerežu uzduž, pa se iztisne sva vlakanca sridice sa sjemenjem u jedan lonac. U loncu ostane sridica sa sjemenjem, kojih 15 do 16 dana, e da sridica i vlakanci pregnuju. Sad se uzme vode i izpire se. Pregnjila sredica i vlakanci, kako što i loše sjeme izpliva, i voda sve izpere i odnese; dočim zrelo, zdravo i jedno sjeme ostane na dnu posude. Izpiranje vodom nastavi se tako dugo, dok voda ne izlazi sasvim čista, i dok više ne pjeni.

Oznake na jabukam, kruškam i praskvam prave se bez zarežavanja, pomoću papira. Odreže se od papira (hartije), ona brojka, slovo ili ime, kojim hoćemo da označimo plod, pa tri ili četiri nedjelje prije, nego li plod dozrije, prilipimo gumom dotičnu brojku, slovo ili ime na plod, i to s one strane, koja je prama suncu. Kad plod dozrije odlepi se hartija, a na plodu se čita dotična brojka, slovo ili ime, kako da je od naravi izraslo.

Kako pčele proriču vrijeme. Ako je prividno liepo vrijeme, a pčele ipak ne lete na polje, to je očit znak, da je posve blizu kiša. Kad se pčele naglo i brojno vraćaju kući, to je znak da je blizu oluja. Ako unatoč oblačine i rose, lete pčele na pašu, to je znak da će na skoro prosjati sunce, i okrenuti liepo vrijeme.

Pranje suknene. Pranje vunene robe, osobito one, koju se nosi na golo, kako što su bičve, guče i gaće, daje gazdaricam i proljam velike zanoveti, jer se za pranja vunena roba s' užuje, postaje tvrda i požuti. Vunena roba nasmje se prati u lukšiji, ni u sodi, ni sapunom, jer ju sva ta sredstva kvare. Za vunenu rabu napravi se slaba raztopina, ugljično kisele pepelike, koje ima na prodaju u svim ljekarnam i mirodijaram. U ovoj raztopini ugljično kisele pepelike namoči se dobro vunena roba; kad se je namočila dolije se malo vrele vode i nešto amonijaka, pa se dobro izpere, a onda najzad propere u mlakoj vodi.

Gorke bajame kao sredstvo za otrovanje miševa. Po starim kućam i konobam razkote se vrlo često tako miševi, da ih ni su stotinu mišolovka nemožeš izloviti. Gorke bajame su izvrstan, jeftin i vrlo djelatan otrov proti miševim. Uzme se gorkih bajama i izsječkaju se na komade, pa se onda pospu brašnom, i postave ondje gdje miševi najviše zalaze. Miševi dodju i pojedju, pa poskapaju. Nesmje se posipati bajame sladorom ili čim drugim, nego samo brašnom, jer su na brašno najmanje sumnjivi miševi.

Liek proti lugu ili pliesnu ruža. Na mnogim mjestim poodpada sve lišće od ruža usljed luga ili pliesna, a kadšto i stablo pro-

padne. Izvrstan liek proti lugu ili pliesnu ruža priredjuje se, ako se u gvozdenoj posadi pomješa 250 grama sumpornog cvjeta sa 250 grama svježe zagašenog vapna. Sve se postavi na vatru i kuha, uz neprestano miešanje jedno deset časa vremena. Onda se skine s vatre, i pusti da strane, da se ohladi i da se izbistri, pa se onda bistri dio lije u staklenice, koje se dobro začepi i čuva do porabe. Kad je do porabe ovog lieka, uzme se jedan dio istog i razvodni se su 100 djelova vode; smjesa koju se dobije prelieva se zelenkasto. U večer, pomoću stocajke poškrope se bolestne ruže ovom raztopinom; i ako se škropljenje opetuje 3 do 4 puta svake druge ili treće večeri ubije se posve lug ili pliesan i ruža ozdravi.

Drveni lug ili pepeo, kao sredstvo proti ušim i mediču stabala. Poznati francezki strukovni list „Revue horticole“ priobćuje, da je lug prokušán, kao najbolje i najuspješnije sredstvo protiva ušim i mediču stabala. Za liečenje uzme se sitnog, čistog i prosijanog drvenog luga, i jedan viganj poput sprave za sumporavanje loza, u koju se metne lug, i pomoću koje se lug sitno razsiplje. Po ušim ili mediču okružena stabla ili grmova poškropi se dobro vodom, pa se onda odmah pospu ili izpraše lugom. Učinak je siguran, osobito ako se par puta opetuje, a bolestna stabla se odmah pomognu. Djelatniji je lug od suhih drva.

Počeli smo dopisnicam posebice pozivati na izplatu sve one naše predbrojnike, koje nisu podmirili tekuću godinu, ili duguju za prošaste. Molimo ih da nam se odazovu brzom otpremom izplate, jer su nam troškovi veliki, a baš smo u novčanoj stisci.

**

Iz pokrajine dolaze sasvim povoljne vijesti o stanju vinograda. Groždje je svudi zdravo i jedro, te skorom posve zrelo. Ova neobična slatkoća groždja prepisuje se ljetos stranom zadnjim kišam, a stranom toplini, koja ljetos vlada i omogućuje redovito zdrienje. Ako se ne zapreši jamatvom, kako što se gdjegdje već učinilo bielim sjemenim, imati ćemo ljetos izvrstna vina, velike žestine.

**

Putujućim učiteljim poljodjelstva za Dalmaciju imenovani su Ivan Sancin i Ljubimir Rosić.

**

Razpisan je natječaj na mjesto upravitelja Vranskog lena. Mjesto je na pogodbi, a godišnja plaća je 1200 florina. Čudi nas prije svega, da mjesto nije sistemizovano, a onda da plaća nije nešto pristojnija. Iz prosušena vranskog blata, izčekuje država od same djeteline godišnji čisti dohod od 50.000 florina, a nudja plaću jednoga špana.

**

Zastupnici neki uglednih novčanih zavoda iz Beča i Budimpešte, koji se interesuju za željeznicu iz Hrvatske na Knin, bili su prošastih dana u Zagrebu, pa su odputovali u gornju krajinu do Knina, po predjelima kud bi imala prolaziti nova pruga, da se lično upoznadu prometnim i gospodarstvenim prilikam onih predjela. Rek bi, da je financiranje gornjo krajiške željezničke pruge već osigura-

no, a tim bi napokon, posve naravnim putem, bila spojena Dalmacija sa Hrvatskom i Evropom.

**

Nadzornik ribarstva Lorini držao je prošlog mjeseca u Komizi ribarski tečaj, kojeg je nazvao „Prvi austrijski ribarski tečaj“. I ova denominacija je nova.

**

Hrvatska zemaljska vlada ustanovila je na dobru Božjakovini, sasvim praktični dvogodišnji tečaj za vincilire ili radnike vinograda. Uz mliekarski tečaj, ovo je već drugi sasvim praktični tečaj ustanovljen na rečenom dobru.

**

U Hrvatskoj obećavaju vinogradi dosti dobro. Bolesti nema, jer se je svuli škropilo obilno i za vremena. Navrnuti američanski nasadi rodili su znatno obilnije od nasada domaćih loza. Strani trgovci traže ljetos mnogo voće, osobito šljive bistrice, koje plaćaju po 4 do 6 novč. kilogram.

**

Danom 1 srpnja 1898 stupaju iz prometa bakreni novčići ili šoldi, a do 31 prosinca 1899 mienjat će ih samo državni uredi.

**

U južnim predjelima francezke već je započela jamatva. Iz izvješća vladina razabire se, da su ljetos rodili vinogradi u dva departementa izvrstno; u 20 dobro, u 21 dosta dobro, u 7 srednje dobro, u 9 srednje, u 9 loše, a u 2 departementa uništena je sasvim ljetina.

**

Za obradjivanje tresetnih zemalja po Rimpauvom sustavu u Galiciji daje ministarstvo na godinu 8800 florina pripomoći. Imanje Rudnik prima godišnje 2800 flor.; Korsov 2000 flor., a Olesko, Konty, Chorostkov i Neumarkt po 1000 flor. na godinu.

**

U Evropejskoj Rusije goji se sladorna repa na površini 371,492 desetina.

**

Fideikomisalna dobra u Pruskoj zapremaju 6% sveukupne površine, jer Pruska obuhvaća površinu od 34,854,542-3 hektara, a fideikomisalna dobra obuhvaćaju površinu od 2,121,635-8 hektara.

**

Godine 1896 obdržano je u Cislajtaniiji od 411 osoba 6122 javna predavanja o gospodarstvu, na kojima je bilo u sve 369,500 slušalaca. Gornjih 6122 predavanja bilo je obdržano djelomično od 36 stalno namještenih putujućih učitelja poljodjelstva, a djelomično od 375 drugih osoba, koje se rado zanimaju poljodjelskim obučavanjem.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

87. Molim vas u kojem se razmjeru priredjuje izvadak od duhana proti ušim i drugim nametnicam bilja?

B. M. u R. (Dubrovnik).

Za porabu izvadka od duhana, što se nabavlja od tvornice duhana u Ljubljani dobije se naputak skupno sa izvadkom. A izvadak što se sami priredjuje kod kuće od odpadaka od duhana, rabi se prema njegovoj žestini u razmjeru od 1 do 5 po sto. Gdje je jača zaraza hoće se jača raztopina, premda pri priredjivanju

raztopine valja paziti i na vrst bilja okužena, i na vrst nametnice, i na dobu godine. Obično priređuje se raztopina od 1 do 3 po sto. Za bilje zelenasto i sočno rabi se znatno slabija raztopina, nego li za bilje drvenasto; za zelene uši rabi se znatno slabija raztopina, nego li za medioš, za marijine skrinjice ili za kimavice. U proljeću, dok su mladice i lišće sočni, rabi znatno slabija raztopina, nego li ljeti ili pod jesen, kad je i lišće i drvo zdrelije. U obće vlada mnijenje, da je bolje rabiti nešto slabiju raztopinu od 1 do 2%, izvadka od duhana, a opetovati škropljenje, nego li odveć žestoku, koja sa nametnicam može da ubije samo bilje. Svaki je put bolje napraviti najprije kušnju na malo, da se vidi ako raztopina izvadka od duhana ubija nametnice bez da šteti bilje, pa se nakon kušnje, napram potrebi pojača ili oslabi.

88. Jeli istina da starije sjeme od dinja, tikava itd. bolje radja od mladog? Od koliko je godina najbolje sjeme?

B. M. u R. (Dubrovnik).

Istina je da je starije sjeme od dinja, tikava itd. klicavije od mladjeg, ali nije načelno istina da bolje radja, jer rodovitost i ako ovisi i od dobre klicavosti, ipak klicavost nije izravno odlučna na rodovitost. Obično se rabi dvo i trogodišnje sjeme, ali se hoće da je čuvano na suhom mjestu. Starije je sjeme radi toga klicavije, što naknadno postepeno dozrieva u sebi.

89. Molim dade li se izčistiti bačva u kojoj se je držalo vino, tako, da se u njoj bude mogla držati rakija?

I. V. u S. (Istra).

Bačve od vina dadu se rabiti za rakiju, ali ih valja prije temeljito izčistiti. Ako se je u bačvam držalo crno vino, valja ih najprije izčistiti od crljene tange što su dobile duge od vina. Za uništenje tange crnoga vina, odnosno za temeljito odstranjenje iste iz bačava, valja izprati takove bačve lukšijom, koju se priredi su 2 do 3 kg. sode raztopljene u 20 litara vrele vode. Ovu vrelu lukšiju ulije se u bačvu, pa se bačva neprestano valja i prevrće na jedno i na drugo dno, e da vrela lukšija dodje u doticaj sa svom unutarnjosti bačve, i da izluži sve duge. Obično ostane lukšija u bačvi 24 sata vremena, a svakog se sata barem jedanput bačva prevrne ili prevalja. Onda se otoči lukšija, i bačva tako dugo izpire čistom vodom, dok iz bačve neotiče isto tako čista voda, kako smo ju ulili. Brže se izčisti bačva, ako se mjesto vrele lukšije ulije u nju desetak litara vapnenog mlika, pa izvalja, a onda izpere čistom vodom, pa opet ulije istog vapnenog mlika, opet provalja, pa pere čistom vodom, tako dugo dok se sasvim čista povrća iz bačve. Bačve od bieloga vina ili žutine obično se prirede za rakiju ako se temeljito izperu prije toplom, pa hladnom vodom. Pri temeljitijem ispiranju bačva uz lukšiju, rabi se raztopina solne kiseline, te vrela i hladna voda, i to sljedećim redom. Najprije se bačva izpere lukšijom (sodinom raztopinom), pa onda posve razvodnjenom raztopinom solne kiseline, pa vrelom vodom, pa onda hladnom vodom; a najzad alkoholom (žestom). Ovakovim postupanjem sasvim se je sigurni, da je bačva posve čista. Sodina lukšija pri ovoj radji priređuje se od 500 grama ($\frac{1}{2}$ kg.) sode u 10 litara vode; a u istom razmjeru priređuje se raztopina solne kiseline t. j. $\frac{1}{2}$ litra solne kiseline, na 10 litara vode. Vode tople rabi se 5 do 6 litara po hektolitr, a pri ispiranju hladnom vodom uzimlje se 20 litara vode za svaki hektolitar sadržine bačve. Alkohol (žesta), koje se rabi kao zadnje sredstvo za propiranje bačava, mora biti bez mane. I za veću bačvu dosti je 5 do 10 litara alkohola. Svaka od ovih tekućina mora da stoji po više sati u bačvi, e da se svakom od njih duga dobrano napoji. Tim temeljitije valja izčistiti bačvu, i tim savjestnije valja postupati pri pranju isto, čim je čistija i finija rakija, koju i mammo da u nju držimo.

90. Koje su vrsti maka najbolje za gojitbu na polje, i kako se imadu obradljivati, da izdašno rode?

N. K. u V. (Hrvatska).

U bolje vrsti maka za gojitbu na veliko, broje se one vrsti maka, koje su zatvorenih (sklopljenih) glavica, jer se od ovih vrsti gubi najmanje zrnja za žetve. Glede pak na odliku goji se obično modra vrst maka. Toplo i suho podneblje najbolje prija maku, kako što i zaklonjeni položaj. Na južnim stranam uspjeva svudi, na sjevernim valja ga sijati na obroncima prama poldnevu. Mak ljubi ilovače i gnojne pržinače, a u obhodnji sije se za žitaricom ili za okopavinom. Zemlja za mak razore se jeseni, pa se preko zime ili u proljeću prevore i pobrana. Pred samom sjetvom opetuje se branjanje i pognoji se zemlja sa 200 do 600 kg. amonijakovog superfosfata po hektara ili su 200 do 300 kg. superfosfata od 16 do 18 postotaka i 100 do 300 kg. kilske salitrovine, jer sami stajski gnoj ne dotiče za mak. Sjetva obavlja se u redove na 25 do 30 centimetara razmaka; ali se može sijati i omašno, ali onda valja prebranati sjeme. Obradivanje maka sastoji se u dro ili trokratnom okopavanju, a gdje je mak zasijan u redove za okopavanja zagroće se malo. Žetva maka obavlja se u srpnju, kad glavice postanu jasno pepelaste ili modrasto pepelaste, i kad se čuje da sjeme suška u glavici. Žetva sama obavlja se kidanjem glavica, koje se odmah bacaju u vreće. Svu radnju mogu sama djeca obaviti. Pobrane glavice razastru se na guvno, po mogućnosti u sjeni i zaklonici od rosa i kiše, pa se onda izkrše, a sjeme izvitla da ostane posve čisto. Trgovina makom je prilično živa, a nema dvojbe, da se gojitba maka znatno bolje izplaća od gojitbe žitarica.

91. Ovdje drže neki, da američansku lozu, nakon dvaestak godina, pohara trsov ušenac. (Phylloxera vastatrix) isto, kako što našu domaću lozu; i da se to događa osobito u krševitim predjelim. Molim vas jeli to mnijenje izpravno, i koliko?

D. L. F. u K. (Pag).

Nije sasvim izpravno mnijenje, koje tamo vlada, da nakon dvaestak godina trsov ušenac pohara američansku lozu, osobito u krševitim predjelim, ako nije slučaj, da je sadjena takova vrst američanske loze, koja ne odoli filokseri, ali ju onda filoksera pohara znatno prije. Ima američanskih loza, koje poništio ne odole filokseri, kako ni naše domaće loze, ima takovih koje joj slabo odole, a opet takovih koje joj sasvim odole. Za sadnje valja dakle birati takove vrsti američanskih loza, za koje je izkustvo dokazalo, da sasvim odole filokseri, a takovih loza ima mnogo. S te strane nema dakle pogibelji, nego je veća pogibelj da nakon 5 ili 6 godina počmu propadati američanski nasadi, ako nisu birane za nasad takove vrsti američanskih loza, koje su prikladne naravi i vrsti zemlje; ako američanske nisu adaptirane vrsti i naravi zemlje, pojavi se na njih zlatin (Chlorosi) skojeg sasvim propadnu.

B. Nova pitanja.

92. Jesu li trajnija stabla od praskve, ako su navrnula na bajam ili sljivu; ili ako su uzgojena iz sjemena (koštice)? Kad je najbolje vrijeme sadnje koštica prasaka?

I. P. u M. (Dubrovnik).

93. Ovdje je običaj davati kravi za prva tri dana po telenju, i to svakog dana, komad slanog govedjeg mesa i litar vina; molim vas jeli taj postupak dobar?

I. P. u M. (Dubrovnik).

94. Unatoč mazanja pepelom, vapnom i kvasinom, izjedu mi svake godine živice pršule; molim za sredstvo, kojim da ih držim daleko?

I. P. u M. (Dubrovnik).

95. Molim vas kako se ima čuvati usječeno drvo, da upotrebljeno u gradnji bude što trajnije?

A. K. u S. (Hrvatska).

96. Jeli na našim stranam bolje i uputnije sijati trave i djeteline jeseni ili u proljeće.

L. F. u P. (Istra).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Čović Plenković M. pos. — Mareković B., pos. — Vinšćak G., pos. — Ilinić I. žup. — Tošić A., pos. — Kesić S., pos.

— V. g. Obradović G. — Vaša predbrojba podnirana je do konca kolovoza t. g.

— Slavno „Hrvatsko Društvo“ - Vrbanj — Reklamovani broj 16 poslali smo vam.

— V. g. Miklauschütz J. — Obrnuli smo.

— V. g. Fabiani J. — Pisali smo vam u posebnom pismu, što je možete učiniti.

— V. g. Vinšćak G. — U pismu javili smo vam sredstvo i način borbe proti onoj name-tnici.

— V. g. Maras I. — Gostomjer Babov biti će te primili izravno, a knjigu „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Petrović J. — I vami smo odmah poslali knjigu „O uporabi dropa“.

— V. g. Lukić N. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam, knjižica „Mane i bolesti vina“ razprodana je, ali se priredjuje novo izdanje.

— V. g. Bjelovučić N. — Obrenuli smo na novu adresu.

— V. g. Vrsalović M. uč. — Izpravili smo. Pošaljite predbroju slobodno izravno na nas.

— V. g. S. B. Braća Cvjetković — Pisali smo vam odmah glede gnoja.

— V. g. G. K. — Hvala vam na laskavom pismu. Članak dali smo odmah u tisk; a preporučamo se i za buduće. List vam šaljem na naznačenu adresu. Begenišemo vašu odluku; kamo sreće, da se i drugi dulje posvećuju praksi, nakon što navršše nauke. Izim Tabora i Montpelliera, bilo bi dobro da provedete jednu godinu u Bordeaux. Da ste nam zdravo!

— V. g. Koljatić T. M., uč. — Pisali smo vam odmah, da ono sredstvo nije uporabivo za naznačenu svrhu.

— V. g. Tomljančić S. — Izkustvom je utvrđeno da se od 100 kg. svježeg mlika vadi napram vrsti 8 do 16 kg. skorupa (vrhnja), a od ovog $2\frac{1}{2}$ do 5 kg. masla. Od 100 kg. mlika napravi se 9 do 12 kg. zdrolog mekog sira ili 8 do 10 kg. zdrolog tvrdog sira. Od 100 kg. obranog mlika dobije se 7 do 9 kg. zdrolog mekog sira ili 6 do 8 kg. zdrolog tvrdog sira. Od 100 kg. kiselog mlika dobije se 6 do 8 kg. kiselog sira. Najbolje krave muzare jesu Jersey krave, one davaju do 787 litara mlika na svaku 100 kg. životne težine.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priređuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine.

Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timeiru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Rujna 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Rujna 1897.

Gospodari prama novom osobnom porezu.

(Svrha)

Svaki oni, koji podpada osobnom porezu, dužan je u roku opredjeljena od poreznih vlastih, na škrižalci koju porezni ured izručuje, izkazati svoje dohode. Ali su obično od toga proste sve one osobe, koje ne imaju 1000 fiorina čistog godišnjeg dohoda. Dakle i ova zanovet, otpada za mnoge gospodare, izim slučaja, da ih navlaš pozove porezna vlast, na izkaz čistoga dohoda.

Za one gospodare, koji su dužni izkazati čisti dohod, prepisuje zakon posebne ustanove, po kojima nije potreba da gospodari navedu potanko sve pojedine dohode, nego samo sumarno ukupni godišnji dohod. Samo onda, kad se kod poreznih vlastih porodi sumnja o točnosti izkaza, mogu zahtijevati podrobni izkaz čistih godišnjih dohoda. Nego je u korist samih gospodara, osobito onih velikih imanja, da naprave podrobni izkaz čistih godišnjih dohoda.

Izim zakona, i provedbene naredbe ministarstva financija za novi zakon o osobnom porezu, su u prilog gospodarim. Tako jedna takova naredba prepisuje, da se pri opredjeljivanju dohodarskog poreza za gospodare i zakupnike, ima paziti uvijek na već ustanovljeni čisti katastralni dohod; a u svakom onom slučaju, gdje čisti katastralni dohod ne prekoračuje flor. 250, i onim slučajevim, koje će napose označiti ministarstvo financija, gdje čisti katastralni dohod ne prekoračuje 300 flor., nemogu se dotični gospodari oporezovati dohodarskim porezom.

Rentovni porez ima više neizravnog, nego li izravnog odnošaja sa gospodarim. Istom podpadaju svi prihodi, koji nisu već uračunani (pogodjeni) zemljarijom, kućarijom, dohodarijom ili porezom na plaću; dočim kamate od pozajmljenih glavnica, ostateci najmovina, kupovina i sličnih, kad prekoračuju f. 600 godišnjeg dohoda podpadaju pod dohodarski porez. Rentovni je porez novim zakonom obaljen od 10 po sto na 2 po sto, a za obrtne i gospodarske zadruge, u koliko one podpadaju rentovnom porezu, na 1½ po sto. Kod obveznica državnog duga, utjerava se rentovni porez, kao obični porez na odrezke (coupons).

Oporezovanje plaća može da uzsliedi po novom zakonu, samo onda, ako sveukupna godišnja plaća iznaša barem 3200 fiorina; i to: za plaću od 3200 do 4000 fiorina iznaša porez 0.4 po sto, a za 7000 flor. samo 2 po sto. Za plaću od 15,000 fiorina unapred iznaša porez 6 po sto. Odgovarajući porez na plaću, mora da uzdrži službodavac i da ga uplati državi.

Ovom ustanovom prosti su od poreza svi oni, koji imaju male plaće, dočim oni srednjih plaća, ostaju i unapred oporezovani, kako što su dosad bili, a porez je znatno porasao za ove koji imaju velike plaće.

Od ove preuredbe poreza izčukuje država već 1898 godine znatnih dohoda, i to: od osobnog poreza 48 milijuna fiorina, a od osobne dohodarine kojih 18 do 27 milijuna fiorina. Za utjeravanje ovih poreza proračunan je trošak od 1,200,000 flor. na godinu.

Od ovih 60 milijuna godišnjeg poreza držati će država za sebe svote, koje je dosad utjeravala od obrtarine i dohodarine, uz prirast

od 2½ po sto na godinu do ukupne svote od 48,700,000 fiorina; ali je u ovu svotu uračunan obrtarski porez sa 17,732,000 fiorina.

Od dohoda osobnog poreza odbijati će se 10 po sto na korist zemljarine i kućarine.

Su 10 po sto odbitka od zemljarine, proračunane na 35 milijuna fiorina, svađa se ukupni porez od zemljarine na 31,500,000 fiorina. Ovu 10 po sto odbijati će se na korist zemljarine, bez obzira na svotu, koju unese osobna dohodarina; dostigne li ali porez osobne dohodarine proračunanih 27 milijuna fiorina na godinu, onda će se popustiti na zemljariju 15 po sto, na kućariju 12½ po sto, a na obrtariju 25 po sto, te bi po tom porez zemljarine pao na 29,700,000 flor.

Nakon ovih odbitaka, 10 po sto pretička od osobne dohodarine ulagati će se na umanjene poreza onih poduzeća, koja su dužna javno polagati račune, a ostatak, koji je za sad opredjeljen na 3 milijuna fiorina na godinu davati će se pokrajinam za njihove vlastite potrebe.

Bude li konačni pretičak veći od tri milijuna fiorina na godinu, onda će se višak dieliti na polovicu između države i pokrajina.

Godine 1909 morati će se zakonom konačno urediti način diobe poreznih dohodaka i razredna kućarina.

Novi porezni zakon, kako što smo već rekli, neotešćava gospodare, ali im i ne omogućuje da se pridignu iz današnjeg kritičnog stanja.

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

Prvi koji su prokušali umjetnim načinom oplodjivati jaja, iz početka naslijedovaše samu narav. Oni su po tom, posredovanjem vode, spajali mliječac i mrijest. Time su se opetovale neprilike kod rasploda jaja, kao što se to isto kod naravnog procesa zbiva. Samo u najnovija vremena se umjetnim oplodjivanjem došlo u kraj, kako da se rasplod jaja svestrano postigne najboljim uspjehom.

Da se uzmogne dobrim uspjehom umjetno oplodjenje postići, treba kod operacije imati u zalihi u vodama ili mrežom ulovljenih istovrstnih riba obiju spolova i da su one već gotove zrelog mliječca i jajašca pružiti.

Takve za oplodjenje gotove ribe moramo sačuvati u posudama, u kojima se često mora voda mijenjati. Samo treba ribe po spolu megju sobom u različitim sudovima odijeliti.

Ribe, kojima nije mrijest joste sazrio, a koji će kroz nekoliko dana sazrijeti, po spolu odijeljene moramo ih u lokvama držati.

Ako se naduti trbuh, kad ga prstima tamo, kao naduti mjeh uzdiže, to je znak, da je ženka gotova za mriještenje. Često se događa, da kod takvih riba kad ih pohvatamo, da iz njih ispane veća ili manja količina jaja. Da se ta jaja ne izgube, treba ih brzo sakupiti te ih sjemenom mužjaka oploditi.

Sud u kom mislimo oplodjivati jaja mora da je od stakla, tutije ili zemlje, i da je prilično dubok. Kad ženke iz sudova i lokava povadimo, treba ih desnom rukom sa kazalom (kažiprst) i palcom ispod škkrznih otvora prihvatiti, a lijevom ovrsto pridržimo. Sama praksa zahtijeva, da se operacija veoma brzo izvede, pošto se na taj način zapriječi otimanje i praćkanje ribe.

Ako je riba dovoljno velika, tada će se isti posao obaviti megju dvije i tri osobe; ali na svaki način operacija ispada mnogo bolja, ako se obavi megju dvije osobe, pa bila i manja riba.

Ako laganim takvim pokušajem opazimo

da jaja ne opadaju, to je znak da nije sasvim dozrelo, to će mo pričekati jedan ili više dana, dok ona potpuno ne dozrije.

Stiskanje treba započeti s gornje strane trbuha i nastaviti sve do spolnog ušća, kroz koje mrijest izlazi. Najbolje će biti, ako ribu kod operacije obavijemo sa mokrom krpom, te ju tako obavitu prihvatimo.

Kad smo više od dvije do tri ribe sakupili, tada se isti postupak obavi sa mužakom da dobijemo mliječac. Za tim se kazalom ruke miješa mliječac sa mrijestom, a za tim se nastavi ista operacija sa drugim muškim i ženskim ribama, dok u sudu dobijemo priličnu količinu jaja i mliječca.

Kad smo operaciju tako dovršili, moramo tada u istom sudu dodati toliko vode, da sva jaja potpuno pod vodom ostanu, te se za tim dobro pomiješaju i sve za nekoliko minuta na miru ostavi. Poslije se toga mijenja voda za više puta, dok se ne opazi, da je voda postala čista. Takvim postupkom jajašca postaju oplodjena i mogu se sada poslagati u sanducima za razvoj ili u posebnim sudovima na daleko opremiti. (Sledi).

PRAVILA, kojih se je držati u štaji.

Izkustvo je dokazalo, da je blago tim zdravije i plodnije, i da se tim više koristi ima od istog, čim ga se bolje i redovitije timari. Osobite se pomnije ima posvećivati blagu za timarenja u štaji; s toga su napredni gojitelji marve došli do toga, da sastave osobita pravila, kojih se je držati za timarenja blaga u štaji. Jedna od najnaprednijih gospodarskih zadruga, hanoveranska gospodarska zadruga, izdala je jedan takav pravilnik, kojeg mi na korist naših marvogojitelja, prevadjamo doslovce:

1. Brini se da u štaji bude uvijek čista zraka, i da toplina bude po mogućnosti uvijek ista, između 15 i 18 stupnjeva Celsiusa. Ovo su dva glavna uvjeta za uzdržavanje zdravlja i svoga blaga. Promaha prouzrokuje nahlade i zapale vimenâ.
2. Drži uvijek čistu štaju, osobito od gamadi; nastoj da mokraća odmah i lako otiče, te da jase i pločnik budu uvijek čisti. Uredi ležala na način, da svaka životinja bude imala dosti prostora za liganje i dosti stelje.
3. Štaja mora biti dostatno svjetla, ali odveć žestoko svjetlo; kako što i izravno djelovanje sunca, ne prija blagu, jer ga uznemiruje.
4. Četkaj redovito blago radi čistoće kože, a obiluj steljom. Postupaj blago i u štaj i na radnji, i brini se za dostatno kretanje blaga na prostom zraku jer je to neophodno potrebno za blago.
5. Radnje u štaji, kao hranjenje, odstranjivanje izmetina, muženje, čišćenje itd. valja obavljati mirno i potihlo, te svakog dana u isto doba, da se blago poništo neuznemiruje. Osobito se valja tačno držati sata za hranjenje, a i pri oplodjivanju hoće se to činiti i mira.
6. Odieli odmah bolestne od zdravih, a ne rabi kojemu drugo liek, nego samo takove lijekove, koje znanost prepisuje.
7. U matici upiši dan, kad je krava naskočena i oplodjena, te ime i porijeklo bika, koji ju je pripasao.
8. Neda da se blagom bane i da oko njega rade, takove osobe, koje boluju od kužnih ili priliepljivih bolesti.
9. Trgovcima i mesarim, iz predjela gdje vladaju pošastne bolesti blaga, preprieći pristup u štaji, da ti ne okuže blago.
10. Dnevnu hranu za blago pripravi na čistom mjestu i u obilnoj količini, a izključi od hranjenja svaku pokvarenu hranu.
11. Drži se nekog stalnog reda i poredka u hranjenju, da ne bude odveć nogao prelaz iz jedne vrsti hrane na drugu; davaj hranu na male obroke, jer onda jedu lakomo, dočim ako im svu hranu na jedankut podaš, razbacati će ju dobrim dielom.
12. Biraj i mješaj krme na takav način, da u smjesi bude uvijek dovoljan razmjer hranivosti, i da objemom odgovaraju potrebam. Čim se pomješane krme više približavaju hranivosti i objemu dobrog siena, tim je više izgleda, da će blago krmu bolje i potpunije probaviti. Krma odveć velikog objema, nije obično dostatno hraniva, ona siri bez da hrani; a hrana sočna i malog objema, ako nije pomješana krupnijom hranom, prolazi kroz tielo, bez da bude probavljena.
13. Krave hrani naprama njihovoj dojnosti, onim koje daju više mlika, davaj više i sočnije hrane. Bredjim kravam, osobito kroz zadnji mjesec bredjosti, valja davati manje hrane, ali sočne.
14. Ne prelazi naglo iz suhog na zeleno hranjenje, ni obratno; također nemienaj naglo vrst krme; jer izim što ti blago nebi izrabilo krmu, moglo bi ozbiljno oboliti na probavnim ustrojim.
15. Ne davaj nikad kravam, sredstava takovih, koje nadrižvinari preporučaju, za povećanje dojnosti, niti takovih sredstava, koje draže želudac i prouzrokuju žedjanje, jer sva ta sredstva djeluju konačno štetno na dojnost i na zdravlje krava.
16. Soli svaki dan redovito krmu, ili stavi blago u mogućnosti do si obliže potrebitu količinu soli.
17. Napajaj blago čistom svježom vodom, a zimi pazi da voda ne bude odveć mrala.
18. Pazi u velike na čistoću za muženja. Svako često valja proprati vime mlakom vodom, i valja paziti da mliekarsko posudje bude svakog dana temeljito izprano. Pazi da muzu punim rukam, a ne samo prstima od rukuh.

19. Muženje obavljaj mirno i valjano, da muženje ne bude morenje krave. Izmuzi svaki put do zadnje kapljice, jer je zadnje izmuzeno mlieko, najmastnije (najtušće) mlieko, i jer ako se svakog puta neizmuzu posve krave, one lako prešnuše.
20. Dok omužeš mlieko, prociedi ga na gusto sito, i odstrani ga odmah iz štaje.
21. Odmah po muženju ohladi mlieko na hladilu, ali ne u štaji, nego u drugoj čistoj sobi. Ne začepļuj posude za mlieko, dok se mlieko nije posve ohladilo, ali pokrij posudje čistom krpom.
22. Mlieko od bolestnih krava odieli od onog od zdravih; isto tako odieli mlieko od krava, koje su se stopro otelile, i ono od krava u zadnje doba bredjosti. Ono mlieko, koje se osječe za kuhanja, a potiče od bredjih ili stopro oteljenih krava, valja odeliti od ostalog mlika.

Četvrti austrijski vinogradarski kongres u Trientu.

U prvoj polovici tekućeg mjeseca obdržavao se je u Trientu VI austrijski vinogradarski kongres, pod počasnim predsjedništvom ministra poljodjelstva Ivana grofa Ledebur-Wilcheln. Važna vinogradarska pitanja o kojima se je na tom kongresu razpravljalo, privukla su mnoge vinograde iz austro ugarske i iz najnaprednijih vinogradarskih zemalja. Dalmacija bila je zastupana po gg. Dudanu i Lovriću, Banovina, po gg. Kuraltu i Hrziću.

Na kongresu došlo je na razpravljanje 15 pitanja. Svako pojedino pitanje razpravljalo se je taljanski i njemački; a prevadjanje obavljao je gosp. E. Mach, ravnatelj gospodarskog zavoda u S. Michelu. Predaleko bi nas vodilo, da se svakim pitanjem potanko bavimo; bavit ćemo se potanje samo onim pitanjima koja mogu zanimati naše čitaoce, vinograde Dalmacije i Hrvatske, a druga ćemo pitanja samo u jezgri spomenuti.

Dalmatinske vinograde zanimat će u prvom redu rasprava gospodina I. M. Dudana: „Vina Dalmacije u sadašnjosti i budućnosti“ (točka 15). Zatim rasprava gg. I. Uršića, tehničkog upravitelja protufilokseričnih radnja u Trstu, I. M. Dudana, Roberta Pichla posjednika u Rivi, te A. pl. Pizzinija, posjednika u Ali: Koje se mjere imaju poduzeti u onim zemljama i kraljevinama koje još nisu zaražene od filoksera, da se uzmogne, u slučaju nastupa filoksera ova popravljeno dočekati? Kojeg bi se smjera imalo držati u predjelima u kojima se pojavila filoksera, da se uzmogne daljnji razvitak iste prepriečiti? (točka 3).

Vinograde u Banovini zanimat će rasprava gg. F. Kobera, tehničkog upravitelja protufilokseričnih radnja u Klosterneuburgu I. Uršića (kao gore), A. Stieglera, strukovnog učitelja na vinogradarskoj i voćarskoj školi u Mariboru: Vrsti američke loze, koje odoljevaju filokseri, osobitim obzirom na slabija zemljišta (točka 1). Zatim rasprava gg. F. Reckendorfera, ravnatelja vinogradarske škole u Retzu (Dolnja Austrija) i poslovođa saveza za zaštitu austrijskog vinogradarstva barnna S. Pirgneti i Julija Catonia, upravitelja vinograda grofova Mirafiore u Fontanafreddi i Baroli: „U koliko se je napredovalo kod cjepljenja (navrćanja) loze? Koja su opažanja i iskustva u zadnje vrijeme, o tom predmetu učinjena?“

Ova četiri po Dalmaciju i Hrvatsku važna pitanja, izuijet ćemo u budućim brojevima u točnom izvadku.

G. j. K. č.

Utamanjivanje kupušnjaka.

Gusjena od kupušnjaka (*Pieris brassicae*) jeste jedna od najvećih nevolja za kupuse, vrzine, kelje, cvjetače i korabe, osobito kad se brojno pojavi.

Tko neće da vidi svoj trud uništen ili izgrdjen, red je da se bori proti kupušnjaku, i da ga tamani.

Najveći uspjeh protiva kupušnjaku postizava se lovljenjem lepirica, što se obavlja hvatcem od mrene. Sa svakom lepicom ubije se znatan broj gusjenica, koje bi se bile od nje razvile, nakon oplodjenja i nesenja jajasca. Hvatcem se najlaglje hvataju lepirice iz jutra do 10 sati, jer do te dobe neoblitaju visoko i daleko, nego ostaju obično po kupušnjaku.

Drugo utamanjivanje jeste ono jajasca. Lepirica od kupušnjaka nese obično svoja ja-

jasca na naličju lišća, i to na hrpe. Ako se po tom svakog jutra potraži kupusište, mogu se izgnječiti sva jajasca još prije nego li izvalje gusjenice. Da se ne maže lišće gnječenjem jajasca, odrežu se sa komadom lišća, pomoću šuplje limene ciev, nalične ženskom kljnuu.

Ubijanje gusjenica je teži posao, jer se one obično raztrkaju i drže na naličju lišća, ali se i one ubijaju, ako se škropi raztopinom izvadka od duhana, koju se priredjuje, ako se 1 dio izvadka od duhana raztopi u 100 litara vode. Gusjene kupušnjaka na glavatom kupusu, na mnogim mjestim ubijaju škropljenjem vrelom vodom, jer od vrele vode trpi samo izvanjsko lišće, koje se kod glavatog kupusa i onako ne upotrebljuje.

Čuvanje zelenog kukuruza.

Zeleni kukuruz nesme si na južnim stranama ostavljati na polje nakon konca listopada, jer i ako u ono doba nema mrazova, trpi kukuruz znatno u svojoj hranivoj vrijednosti i od toga što toplina odveć padne u noći.

Zeleni kukuruz, koji se neda izravno pokrmiti valja pospremiti, ili u siloše ili tiskanjem.

Siloši su cementovane jame, ili jame na prosto izkopane u nepropustnoj gnjilači, pa progorene slamom. Takove jame široke su obično 1½ do 2 metra, a isto toliko duboke, dočim se njihova dužina ravna, napram kolikosti zelenog kukuruza, što imamo da pospreмимо.

Prije nego li se pospremi, dobro je izsjekati zeleni kukuruz u sječke od 4 do 6 cm. dužine, jer se onda bolje ispunja jama. Naslaganje u jame obavlja se u slojeve, a u svakoj jami, ili jedan jaki čovjek gazi kukuruz, ili se prevaljuje teškim kamenim valjem.

Jama se sasvim izpunji kukuruzovim sječkom, dapače se sječke i kad je puna jama još naslagaju za 1 metar visine, i to sedlasto. Sad se sve dobro izgazi ili iztisti, pokrije se slojem slame, pa onda slojem zemlje 40 do 50 cm. debelim.

Pod pritiskom naslage zemlje i usljed vrienja pada objem kukuruza u jami, a usljed toga nastanu pukotine na gornjoj naslagi zemlje. Te pukotine valja zatrpati dok se pojave da zrak ne prode u jamu.

Kroz 3 ili 4 nedjelje prevrije zeleni kukuruz i uzkiseli se, a obično se šest nedjelja nakon što se je naslagao u jamu, vadi i rabi za krmljenje.

Siloše kiselog kukuruza valja načeti sjedne strane, i to okomito od vrha prama dnu, i to baš do dna, i tim redom valja nastaviti.

U dobro zatvorenom silošu uzdrži se kiseo kukuruz zdrav punu godinu dana, ali trpi na tečnosti i hranivosti, te stoga nevalja siloše od kukuruza držati više od 6 mjeseci.

Sve blago, a osobito krave jedu vrlo rado kiseli kukuruz.

H. L.

Kako se uzdrži vino u staklenicam.

Vino, koje se ima dulje vremena čuvati u staklenicam, mora po sudu profesora Nesslera biti posve zrelo i posve bistro, prije nego li se lije u staklenice. Kao obće pravilo služi, da vino mora ostati u bačvi barem 3 do 4 godine, prije nego li se lije u staklenice.

A nije samo dosti da stoji u bačvi, ali se mora svake godine barem 2 do 3 puta pretakati. Dok se drži vino u bačvi da zdrije, valja paziti da ne bude izloženo naglim promjenam topline, i da se ne muti u doticaj sa zrakom i u proljetno doba, jer takovo vino, koje se lako muti nije za staklenice.

Nesme se lievati vino u staklenice, dok se nije posve uvjereni, da je ono sasvim dozrelo. Dok se vino na zraku ili usljed nagle promjene topline, samo malo naoblači, znak je da nije zrelo za staklenice.

Staklenice valja dobro izprati vodom, u kojoj se je prije nešto sode raztopilo, pa ih onda proprati vinovicom (alkoholom) i dobro ih izciediti.

Za lievanja vina u staklenice valja paziti, da nedodje odveć u doticaj sa zrakom, bolje ga je s toga prelievati iz bačve u staklenicu kroz ciev od gume ili stakla. Za prelievanje vina ima više vrstih sasvim jednostavnih i jeftinih sprava, kojima se vino brzo i lako prelieva u staklenice, bez da dolazi u doticaj zrakom.

Dok se naliju staklenice valja ih dobro

začepiti, a za začepljivanje rabe se novi, zdravi čepovi od pluta, koji se prije izperu u toploj vodi, pa dobro namoče u alkohol. Začepljivanje staklenica obavlja se osobitim, sasvim jedno stavnim spravama, u kojima se čep stisne i prolazi u grlo od staklenice, kojeg sasvim i čvrsto izpunja. Čep mora da ide sasvim u grlo staklenice, i da ni zere ne viri nad grlom.

Posušeno grlo namoči se u kupelj od parafina, pa se onda obviije kositernjačom (stanjol), pa na ovaj način, nemože zrak do vina. Parafin, mora da bude sasvim dobro ugrijan, jer čim je topliji, tim laglje prodire u puči čepa, i bolje začepљуje.

Staklenice se pomješte ležeće u hladnoj konobi, na takovu mjestu gdje nema promahe, i tu mogu da ostanu, kolikogod se hoće, bez pogibelji, da se vino izšteti, ili da izgubi svoju tečnost.

Bjelanac kao liepivo. Iskustvo je dokazalo da jedno od najboljih sredstava za priljepljivanje hartije na staklo jeste bjelanac od jajeta. U tu svrhu ubije se u plitici bjelance u pjenu, pa se ovom pjenu od bjelanca može onaj dio papira, koji se ima priljepiti na staklo. Kad se bjelanac osuši, drži tako čvrsto priliepljen papir na stablo, da se ni u vlazi ni u vodi ne topi. Osobito je važno ovo svojstvo bjelanca za priliepljivanje nadpisa (etiqueta) na staklenice, koje se dulje vremena imaju čuvati u vlažnim konobam.

Nova sredstva za čuvanje kolaca. Jedno od tih sredstava priredjuje se grijanjem 5 djelova terpentinskog ulja i 10 djelova smole, pa se ovaj smjesi dok je još vrela i raztopljen, doda prosijanih drvenih pilotina, pa onda mažu kolci. Nepromočni način čuvanja kolaca na kineski način priredjuje se ako se pomješaju 3 djela svježe tople krvi su 5 djelova izmrvljena vapna i nešto malo kocelja (alaun). Ovom se smjesom namaže kolac, i onda postane sasvim nepromaćan.

Ognjica od telenja preprieci se kod krava, ako se četiri dana izpred telenja i četiri dana iza telenja sasvim umjereno hrane; a ako krava nije odveć slaba, daje joj se mlake vode. Sočnih hraniha, uljenih komina, poparenih mekinja i sličnih krmiva nevalja davati kravam po telenju; a izim toga valja držati krave u štaji, i čuvati ih od promahe.

Perušanje ili čupanje perja. Zadušenu ili zaklanu kokoš, patku ili drugu pticu najlaglje se izperuša, ako se počme perušati dok je još topla, i ako se umoči u toploj vodi. Kad vrijeme stiska, i red je sasvim brzo izperušati jednu životinju onda ju je najbolje uroniti u vrelu vodu, i držati ju u istoj nešto ¼ minuta vremena, tim joj omekša koža pa perje skorom samo otpada i posve se lako izperuša.

Mrlje od petroleja sa tanganih tkanina odstranjuje se posve lako pomoću gnjile. Za tu svrhu rabi se gnjila prosta (bez) od vapna, t. j. onakova gnjila, kakovu rabe lončari. Gnjila se okvasi vodom i umiesi, pa se natare izmrvljena tkanina na onom mjestu gdje je mrlja, i nešto preko mrlje. Na tkanini oстане gnjila, dok se sasvim posuši, a onda se izčetka, pa sa gnjilom nestane i mrlje.

Sredstvo proti listnatim ušim. Na mnogim stablim i na povrću pojavljaju se brojno listnate uši zelenkaste ili pepelaste šare, koje i stablo i plod ogubave. Uprava pokušališta u Hailu preporučuje jedno novo sredstvo za utamanjivanje listnatih uših, a to sredstvo se priredjuje ako se raztopi 250 grama tvrdog sapuna, u jednoj litri vode, pa se sve skupa ugrije do vrienja. Kada uzavre skine se sa vatre, pa se dolije četiri litre petroleuma, i pomieša se dobro; a onda se ulije u staklenice i čuva do uporabe. Kad je do porabe, razvodni se jedan

dio one raztopine su 10 do 15 djelova vode, pa se pomoću strcaljska škrope stabla ili povrtiline, koje su napale i ogubavile listne uši. Tvrdi se, da je ovo sredstvo izvrstno.

Počeli smo dopisnicam posebice pozivati na izplatu sve one naše predbrojnike, koje nisu podmirili tekuću godinu, ili duguju za prošle. Molimo ih da nam se odazovu brzom otpremom izplate, jer su nam troškovi veliki, a baš smo u novčanoj stisci.

**

Još prvih dana t. m. započelo je trganje vinograda. Gvozdje je svudi zdravo i jedro, a tužba se ne čuje, nego samo od onih, koji nisu škropili ili su posve kasno poškopili, ili im je krupa otukla. Obće se drži, da će se ljetos napraviti mjestimice ⅓, a mjestimice ima ¼ manje od lani.

**

Prošlih dana palo je obilj kiše, koja je vrlo dobro došla lozam, koje kasnije dozrievaju, jer će se potrgati znatno više, a vrsti vina biti će puno bolje. Opazili smo, da su mnogi, koji su bili počeli trgati, nastavili trganje i iza kiše i odmah poslie kiše. Takova radnja ne valja i odsudjuje se po sebi, jer mast biva vodeniji, a i prilično dosti zemlje i blata dolazi izmašćeno groždjem. Kad je kiša za trganja, bolje je obustaviti trganje i pričekati par dana, dok se groždje i zemlja posuši, pa se onda dobije puno više i puno boljeg masta. Mi shvaćamo težaka, koji se je cijelu godinu kinio i trudio, i koji je cijelu godinu trošio, da nevidi ure da stavi na sigurno svoje trude, ali se takovo prenatagljenje može skupo platiti, jer se vino od groždja potrgana po kiši, ili dok je još mokro od kiše neuzdrži dobro, i posve se lako prevrne.

**

Javlja nam iz Trienta, da je učitelj gospodarstva Lovrić, na sastanku austrijskih vinogradara uspio svojim razlaganjem bolesti loze.

**

Primili smo zahvalnošću „Izvjješće kr. Gospodarskog i šumarskog učilišta i Ratarnice u Križevcih“, za školsku godinu 1896-97. Izvjješće obuhvaća 130 stranica, a vrlo je pomunjivo sastavljeno. Na Ratarnici u sva tri tečaja bilo je 51 učenika i 5 vježbenika. Na višem odjelu za gospodarstvo bio je upisan 21 učenik, a na višem odjelu za šumarstvo 35 učenika. Četvorinica iz Dalmacije učila su gospodarstvo i to: Adžija Dragutin iz Drniša, Cerinić Niko iz D. Humca, Jakša pl. Dinko iz Visa i Vladimir Vranković iz Starogograda. Dvojica su učili šumarstvo, i to: Nagler Hinko iz Pasma i Ostojić Nikola iz Blata Korčulanskog. Oba novo imenovana putujuća učitelja t. j. gg Ivan Sancin i Ljubomir Rosić bili su vježbenici na zavedu. Na Ratarnici učili su: Ivan Oskar iz Šibenika, Lovrović Zako iz Silbe i Miletić Blaž iz Stankovca. U izvješću jer vrlo poučna statistika o pohađanju Ratarnice od njezina postanka, i u današnjem zanimanju pojedinih ratara.

**

Hrvatska zemaljska vlada u Zagrebu izdala je ustanove za nižu vinarsko-voćarsku školu u Petrinji, i za podkivački tečaj u Zagrebu.

**

I zemaljskog loznjaka u Boromgaju kraj Maksimira, i iz onog u zemaljskoj Kaznioni u Mitrovici prodavati će se jeseni 1897 i proljeća 1898 oko jedan milijun korenjaka navrnutih američanskih loza, po 80 florina svaku 1000 komada. Iz ostalih zemaljskih loznjaka dolazi na prodaju do pol milijuna američanski korenjaka od Riparia portalis, Riparia velikog lista, Rupestris metallica i Vitis Salonijs po flor. 16 svaku 1000 ne navrnutih američanskih korenjaka. Napokon dolazi na prodaju do jedan milijun ključeca od Riparia portalis i Rupestris monticola, i to prve vrsti po flor. 8 svaku 1000 komada; druge vrsti po flor. 5 svaka 1000.

**

Namjestništvo dalmatinsko na putu je da u redi u Zadru permanentnu izložbu gospodarskog orudja i gospodarskih strojeva, a također nudja razno gospodarsko orudje i strojeve, uz obaljene cene od 30 do 50 po sto.

**

Kod Slavenskog gospodarskog društva u Osijeku raspisan je natječaj za mjesto vrtlara sa godišnjom plaćom od 400 f., doplatkom od 60 forinta, 80 forinta za ogriev i razsvjetu, stan u naravi i komad zemljišta za povrtnjak.

**

U Francezkoj je požeto ljetos 90-58 milijuna hektolitara pšenice, dakle za 28-32 milijuna hektolitara manje, nego li godine 1896. Francezka troši godišnje 115 milijuna hektolitara pšenice, a stare zalihe je vrlo malo, po tom će se uvesti u francezku oko 20 milijuna hektolitara pšenice.

**

Gosnjo Junsko gospodarsko društvo osniva društvo, koje će obškrbljivati gornjo austrijske gospodare novcem potrebitim za nabavu i namještaj munjovoda na stanovima i gospodarskim sgradam. Novac će davati bez kamatno, i povrativo u dugi niz godina.

**

Gospodarsko udruživanje širi se u Njemačkoj baš orijaškim korakom. Kroz prvih pet mjeseci t. g. zasnovano je 388 novih gospodarskih zadruga, i to: 223 štedno-zajamne zadruge, 65 mljekarskih zadruga, 3 voćarske zadruge, itd. itd. U Erkelenc blizu Aix-la Chapelle zasnovana je zadruga za pečenje žestičnih pića od poljskih proizvoda sa osnovnom glavnicom od 82,500 maraka.

**

Na celom svijetu je ljetos slaba žetva pšenice. Važnije svietske države, u kojima se proizvadjaju najviše pšenice, dakle cio svijet napraviti će ljetos 573-76 milijuna kvintala pšenice; a ima zalihe od lanjske godine 38 do 45 milijuna kvintala, po tom za cio svijet ima ljetos razpoloživo je samo 610 do 615 milijuna kvintala pšenice. Godišnja svietska potreba je 655-15 milijuna kvintala, po tom fali ljetos 40 do 45 milijuna kvintala pšenice za kruh, kojeg svijet treba, a taj će se manjak morat nadomjestiti surogatim.

**

Kako se iz izvješća Ministarstva za poljodjelstvo razabire u cijeloj Cislajtani obdržano je 1896 godine 164 tečaja o obćem gospodarstvu, 16 tečaja o poboljšicam, livadarstvu i gojenju krmivog bilja; 160 tečaja o voćarstvu, vinarstvu, vinogradarstvu, povrtnarstvu, maslinarstvu i uljarstvu, te gojenju hmelja i lana, 73 tečaja o mliekarstvu i sirarstvu, 1 tečaj o pivovarstvu; 14 tečaja o pčelarstvu; 3 o šumarstvu, 1 o ribarstvu, 23 tečaja o kućanstvu i 11 tečaja o živinarstvu i podkivanju.

**

Austro ugarska društvo za gojitbu peradi razpisalo je nagradu za naort najboljeg kokošinjaka, a Saksonsko društvo za gojitbu peradi priredjuje veliko natjecanje o najboljem sredstvu i načinu za čuvanje jaja.

**

Iz statističkog izvješća ministarstva za poljodjelstvo razabire se, da je ljetos na 1 lipnja bilo u Cislaitaniji zasadjeno 205,900 hektara zemljišta sa sladornom repom. Od te površine otpada na Česku 139,259 hektolitara.

**

Dolno austrijski zemaljski odbor obratio se je obćinam, te vinarskim i gospodarskim društvim za točno izvješće o patvaranju naravnog vina i pravljenju umjetnog vina, jer se nazadovanje trgovine vinom prepisuje raznim patvorinam, koje odbijaju konsumente od trošenja vina. Dolno austrijski zemaljski odbor misli priobćiti imena svih patvoritelja, i strogo ih kazniti.

**

Tekuće godine na 13 stanica za oplodjivanje kobilu u Dalmaciji bilo je namješteno 28 pastuha, koji su naskočili 1106 kobilu.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

92. Jesu li trajnija stabla od praskve, ako su navrnuti na bajam ili šljivu; ili ako su uzgojena iz sjemena (koštice)? Kad je najbolje vrijeme sadnje koštica prasaka? I. P. u M. (Dubrovnik).

Svakako su trajnija stabla od praskve navrnuti na šljivu ili bajamu, ali ta veća trajnost je sasvim odnosna, i ravna se napram vrsti zemljišta na kojima će se gojiti praskva. Za krševite zemlje, gdje ne obiluje vlagom, trajnija je praskva, ako je navrnuti na bajamu. Za debele zemlje bolje ju navrćati na šljivu, a za crnišne i vlažne zemlje, osobito one pokraj rieka i potoka, bolje je uzgajati praskve iz sjemena. Uzgoj prasaka iz sjemena nije toliko u običaju jer se nezna sigurno, kakovim će plodom radjati stablo uzgojeno iz sjemena; dočim kad je navrnuti, zna se, da će radjati istim plodom, kakovim radja stablo iz kojeg se uzela mladica za navrćanje. Praskve žive i radjaju obično 18 do 20 godina. Bolje uspjevaju i obilnije radjaju u tustim zemljama, pokraj rieka i potoka, gdje čute vlagu, koja im je osobito nužna u ljetno doba. Čim više vlage ima praskva u ljetno doba, tim obilnije radja, ljepšim i većim plodom.

93. Ovdje je običaj davati kravi za prva tri dana po telenju, i to svakog dana, komad slanog govedjeg mesa i liter vina; molim vas jeli taj postupak dobar? I. P. u M. (Dubrovnik).

To je hrdjav običaj, koji vrlo često može biti ubitačan po kravu, jer može da izazove naglu navalu mlika, a dosljedno zapalu vime, groznicu od telenja, i toliko drugih nevolja, koje mogu dovesti kravu do smrti. Nekoliko dana pred telenjem, valja znatno umanjiti količinu hrane, i poništiti ne davati kravu hranu teško probavivu i velikog objema. Prva dva dana po telenju ne daje se kravi obično nikakove hrane, ili mlakog napoja, ili samo malo mekog sočnog siena, stopro se treći i četvrti dan po telenju počme davati kravi nešto malo više birane hrane, koju se prema potrebi, ali sasvim postepeno povećava, tako da se redoviti dnevni obrok počme iznova podavati kravi stopro 8 ili 10 dana po telenju.

94. Unatoč mazanja pepelom, vapnom i kvasinom, izjedu mi svake godine živinice pršule; molim za sredstvo, kojim da ih držim daleko? I. P. u M. (Dubrovnik).

Glavna je stvar, da su sasvim čiste prostorije u kojima se suše pršute, jer nisu li čiste

prostorije, tamo se onda gnjezde grizice, pa se lako nasednu i razjedu pršute. Kao bolje sredstvo proti grizicam, preporuča se mazanje pršuta sa tropostotnom raztopinom salicilne kiseline u vinovicu (alkohol). Salicilne kiseline ima na prodaju u svim lijkarnama, i nije skupa. Mazanje salicilnom kiselinom obavlja se obično jedanput na nedjelju, ali ako su prostorije čiste, u kojima se pršute suše, onda ih je dosta mazati jedanput na mjesec.

95. Molim vas kako se ima čuvati usječeno drvo, da upotrebljeno u gradnji bude što trajnije? A. K. u S. (Hrvatska).

Usječeno drvo, osobito neke vrsti drva, valja čuvati na suhu, sjenastu, a zračnu mjestu, dakle u šupam ili u zračnim, suhim konobam, jer ako je drvo izloženo vlazi i suncu, posve lako pupuće i izgnjije. Drvo se puno redovitije suši u kori, ali se ipak sušenje drva u kori ne može preporučiti, jer je izkustvo dokazalo, da je takovo drvo više naklono guijenju; i da drvo sušenjem u kori ne postigne onaj stupanj tvrdoće, koji mu je naravan, i kojeg postigne, ako se suši bez kore. I crvotočini je više podvrženo drvo, koje se suši korom, nego li ono, koje se suši bez kore. Stabla u sječnju mjesecu sasječena, ostave se obično u kori do konca ljeta, pa se onda jeseni izsječe i izpile i naslagaju za sušenje; gdje se preko zime do proljeća postepeno sasvim posuše; dočim ako im se digne kora, posuše se brzo, tvrdi, trpe manje od crvatoči i teže gnjije, ali naglim sušenjem nastane, osobito na glavam velikih pukotina, usljed kojih gubi drvo na vrijednosti. Na veliko se obično rabi srednji postupak, t. j. izlušti se mjestimice po nešto kore, tim se drvo brzo izsuši, a ne popuca. Pucanje drva se proprieđi i na taj način, da se na glavam začavlja po komad daske, koju se izmaže katranom ili blatom od ilovače u smjesi sa govedjom balegom.

96. Jeli na našim stranam bolje i uputnije sijati trave i djeteline jeseni ili u proljeće. L. F. u P. (Istra).

Po našem shvaćanju na našim stranam bolje je i korisnije sijati trave i djeteline jeseni, osobito kad se nije bojati ranih mrazova. Jeseni ima obično više vlage u zemlji, koja znatno podupire klicanje i razvoj trave i djeteline; pa još prije zime razviju dostatno svoje žile, tako da im i ljuća zima nemože da nahudi. Jeseni zasijane trave i djeteline, razviju se rano u proljeće, i to na toliko, da se početkom ljeta mogu već kositi. U proljeću zasijane trave i djeteline, ako im vrijeme pogodi, razviju se dobro, ali se do jeseni, i to vrlo često do kasne jeseni nemogu kositi, dočim ako udari suho proljeće, onda vrlo loše klicaju i kubure, a ljeti od suše vrlo često propadaju. Ako je jeseni povoljno vrijeme, pa trave i djeteline izrastu do 10 cm. visine, nevalja ih popasti, nego ih je lako pokositi, jer je paša na mladim djetelištima štetna, što blago počupa žile. Za jesensku sjetvu trava i djetelina prekopa se zemlja na 12 do 15 cm. dubine, oštro se prebrana, pa se onda zasije i opet prebrana. Okorili se zemlja usljed nagle kiše valja ju opet prebrati. Ako nastanu suha vremena, onda je dobro zemlju prevlađati, da se bolje u njoj uzdrži vlaga.

B. Nova pitanja.

97. Imam vinovice, koju sam držao u bačvi od katrana, pa je poprimila vonj i crnu boju od katrana. Molim vas, bili se ta vinovica dala izčistiti, da postane opet bijela? E. M. S. u J. (Hrvatska).

98. Rakijska dropovica ima mi duh od kotla, t. j. daje po mjeđi. Molim vas za uputu, kako da joj dignem tu duhu? I. S. u N. (Pag).

99. Molim vas dade li se pamladiti stara voćna stabla, i kako se ima pri toj radji postupati? F. Č. u M. (Bosna).

100. Molim vas jeli koristno kidati lišće od repe za krmu, prije nego li repa dozori za pobiranje? A. K. u P. (Istra).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili prebrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Bakotić I., uč. — Dražović A., pos. — Hrvatska čitaonica — Pazin. Jesa — Grgić P. pos. — Vrtarić F., pos. — Bačić J., pos. — Barišić N., uč. — Bilić O. E., žup. — Pokr. Bolnica — Šibenik — Ivanković Jere, pos. — Kolar N., pos. — Pavlinović M., šum. — Pintarić M., odv. — Biočić L., pos. — Matulina P., uč. — Niseteo P., pos. — Velička Realka — Split — Gjurgjević M. J., uč. — Obćina Cavtat — Pahović I., kap. — Uzorna zem. Pivnica — Zagreb — Ristović N., trg.

— V. gg Kovačević I. i Kunst D. — Vaša predbrojba podmirena je do konca t. m.

— V. g. K. Gj. — Primili smo, priobćujemo i zahvaljujemo. Rado ćemo priobćiti nastavak. Ovogodišnje brojeve poslali smo vam.

— V. g. Obradović M. — Na svih dvanaest pitanja odgovorili smo vam u posebnoj pismu.

— V. g. Laudenbach D. r. J. — Broj 10, poslali smo vam skupa sa knjižicom „O uporabi dropa“ i „Kako se pravi vino“. Poslanom fointom sve ste podmirili.

— V. g. Krstulović J. — Pisali smo vam, komu da se obrati radi listića od gume, i radi Kundeovih noževa za navrćanje.

— V. g. E. M. S., žup. u J. — Onaj članak „Zdravo pušenje itd.“ ne zasjeca u program našega lista, pa ga s toga nemožemo tiskati. Preporučamo se i za unapred.

— V. g. Lovrić J. — Biti će te svojodobno služeni, ali bi bolje bilo, da se ponovice prijavite, kad knjiga bude oglašena.

— V. g. Fabijanić D. L., žup. — Baš je točno, kako vi pišete.

— V. g. R. Braća Cvjetković — Odgovorili smo pismom na vaše od 2 t. m.

— V. g. Pašić N. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam. Glede onih sjemena obratite se ravno u Gand u Belžiji na poznatu vi adresu.

— V. g. Lopašić S. — Istina je, da se puževi dadu umjetno toвити. Najviše se tove puževi što žive po vinogradu, a to tovljenje je opet najviše u običaju u Svajcarskoj i Alsaciji, gdje su puno lakomi na puževe.

— V. g. Kosić T. — Strojeva (mašine) za pravljenje leda prodaje tvrdka J. Berger, I Hohermarkt 11.

— V. g. Miličić S. — Alaska, gdje su najzad pronadjene zlatne rude obseže 1,435,380 četvornih kilometara, a ima samo 36,000 stanovnika, od kojih je samo 6000 bijelih. Godine 1867 za predsjednika Lincolna, kupile su Sjedinjene države Alasku od Rusije za 7,200,000 dolara.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su slijedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nacke i iskustva.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redsk. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravlja
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrat prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Listopada 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Listopada 1897.

Zemaljski hipotekarni zavod za Dalmaciju.

Eoš nas dieli malo više od pol godine, od
dobe kad bi se po zaključku sabora,
imao otvoriti i početi djelovati zemaljski hipo-
tekarni zavod.

Otvorenje zemaljskog hipotekarnog zavoda
očekuje ciela pokrajina nestrpljivo, jer se od
rečenog zavoda mnogi nadaju svojem spasu, a
svi se nadaju, da će blagotvorno djelovati na
novčane odnose u zemlji, osobito na kama-
tništvo, i na kamatnjak odnosno na visinu kamate.

Te nade, koji goji narod u Dalmaciji, nisu
neopravdane, jer doisto, u svim zemljama u
kojimi su zasnovani ovakovi ili slični zavodi,
njihova djelatnost bila je od velikog blagotvornog
upliva na gospodarstvene i novčane odnose
zemlje. Da jedan hipotekarni zavod bude mo-
gao dobro uspjevati, prvi je i glavni uvjet, da
bude dobro uređen i dobro upravljan, jer od
dobre uredbe, i od dobre uprave ovisi kredit
zavoda, a od kredita zavoda ovisi tržišna vri-
ednost njegovih založnica.

Uz jamstvo, koje pokrajina daje našim hipo-
tekarnom zavodu, njegove će se založnice bez,
dvojbe, odmah u početku prodavati 96 ili 97 po
sto, ali od dobre uredbe i od dobre uprave za-
voda ovisi, da ciena založnicama ne padne nego,
da poraste i da dostigne tečajnu vrijednost al
pari ili preko nominalne

Pošten, izkušan, radišan i savjestan ra-
vnatelj, daje života, i osigurava uspjeh zavoda;
sva se dakle pomnja i sve nastojanje ima da-
nas usredotočiti u tom, da se za ravnatelja no-
vog zemaljskog hipotekarnog zavoda imenuje u
svakom pogledu prikladna osoba.

Uz vrijedna i valjana ravnatelja, hoće se
vriedni i valjani tajnik, koji mora biti izučeni
pravnik. Uz tajnika hoće se vriedni i pošteni
knjigovodja i vriedni i pošteni blagajnik.

Po odobrenim ustanovama zemaljskog hi-
potekarnog zavoda za Dalmaciju, tajničke poslove
rečenog zavoda imao bi obavljati tajnik zemaljskog
odbora, poslove knjigovodje dva činovnika raču-
narstva sa namjestništvima, a poslove blagajnika,
blagajnik zemaljske blagajne, koji je istodobno
državni činovnik.

Otvoreno rečeno, ovakovo osoblje nije pri-
kladno za namjenjene mu službe kod zemal-
skog hipotekarnog zavoda, jer nema ni stru-
kovne sposobnosti, ni vremena da se posvećuje
poslovima zavoda, onako, kako to važnost istih
zahtjeva.

Tajnik zemaljskog odbora ne, jer nije
pravnik; a baš je kod svih drugih hipotekarnih
zavoda tajničko mjesto povjereno jednom vje-
stom pravniku, u svrhu da bude mogao u svakoj
prilici dati potrebni savjet, temeljen na zakonu.

Činovnici računarstva nisu prikladni za
vođenje računskih knjiga zemaljskog hipo-
tekarnog zavoda, prije svega, jer nemože da im
dotiče vremena, a drugo jer se kod zemaljskog

hipotekarnog zavoda radi točnosti i evidencije
imade voditi nešto dvadeset raznih računskih
knjiga, pa se za takav posao hoće sposobna
osoba, dobro uvježbana u trgovačko bankovnom
knjigovodstvu. Ni blagajnik zemaljske blagajne
nije prikladan za blagajnika zemaljskog hipo-
tekarnog zavoda, jer će na blagajni zemaljskog
hipotekarnog zavoda, i za normalnog poslova-
nja biti toliko radje, da će joj se jedna osoba
morati izključivo posvetiti.

Ove odredbe u ustanovama zemaljskog
hipotekarnog zavoda morale bi svakako biti
preinačene prije nego li zavod stupi u život,
kao što i ona ustanova, usljed koje za obro-
čna izplaćivanja nebi bile ustanovljene svake
godine jednake ise, nego različne.

Kod svih drugih hipotekarnih zavoda,
ustanovljeno je da sve obročne ise budu je-
dnake, a to u prvom radi toga, da se dužniku
olakoti izplaćivanje; jer je svakome laglje držati
na pamet neku stalnu svotu, nego li svake go-
dine iz nova računati razliku; a u drugom redu,
jer se jednakim isam prištedi mnogo posla
računovodjama i mnoga nepotrebna, dosadna i
zanovetna pisanja.

Sve se ove stvari na prvi mah nepriči-
njaju odveć važne ali ipak mogu biti od odlučna
upliva na dobar tek posala i na dobar uspjeh
zavoda, pa je nade, da će ih proučiti oni koji
su pozvani i za vremena preinačiti.

Kolikogod smo cijenili nužno, da odluču-
juće faktore upozorimo na one manjkave usta-

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

POGLAVJE IV.

Koje su vode shodne za oplogjenje jaja i mladih
ribica.

Svaki zavod, kome je svrha da uzgaja i
njenjuje ribe, mora da posjeduje tekuću, bistru,
svježju i čistu vodu, i da gleda kolikoće stoji u
razmjeru konstantno sa potrebom istoga zavoda.

Pošto ribe u opće ljube vodu posve zra-
čnu, treba da svaki gojitelj riba drži za načelo,
da čim voda sadrži više zraka, da je tim ona
kadra bolji uspjeh kod uzgoja riba pružiti.

I do iste temperature vode veoma stoji,
da jaja i ribice dobro napreduju, jer ako ona
prekorači granice svoje topline, tada uspjeh
postaje veoma ubitačan. Čim je temperatura
bliža 0.° C. tim će zimi biti shodnija za raz-
plod jaja; dočim za odgoj ribica ne smije nad-
mašiti ljeti 21.° C. Voda koja prekorači 29.° C.
postaje veoma ubitačna za ribice, dočim nije
puno štetna ako dopire do 26.° C.

Dali i ona voda, koja posjeduje shodnu
topljinu, opet može biti ubitačna ribicama, ako
nije svježja i ako se ne giblje?

Uvjerićemo se o valjanosti vode, ako i
priprostim okom opazimo, da je čista, i ako se
osvjedočimo, dali ona sadrži neorganičkih sasto-
jina, koje lasno padaju na dnu prosude, ili
paka da li ima mineralnih i dapače organskih
sastojina. Lučbenom analizom dade se točno
razabrati sastojine pojedinih voda. Ako ona baš
dakle sadrži takvih sastojina, to je ona po tom
mineralna, te za uzgoj i rasplod riba štetno-
sna, kao što je ubitačna ona voda, koja indu-
strijalne ostanke sadržava.

Možemo se prosto empirijski uvjeriti da li
je voda zdrava, ako doznamo, da ona ima već
onih riba, kojih mi želimo u našem ribnjaku
uzgajati.

Vode, koje nam za taj posao trebaju, mogu
biti izvorne ili tekuće; dakle one, koje u pri-
tocima teku, pošto one svojim brzim tekom
dobivaju zraka, koji je ribama za život neobho-
dno potrebit.

U opće voda sa izvora posjeduje gotovo
konstantnu toplinu, pa se s toga pričinja zimi
vruća, a ljeti hladna.

Konstantna se toplina gubi, čim ona na
zraku koritom teče, pošto svojim gibanjem gubi
od svoje topline ili ju dapače povećava; pa za
to očiti nestalnost ili promjenu mijenjanjem
godišnjih doba, to izmjenom dana i noći.

Tekuća i bistra voda može biti shodna za
razvitak legla, pružajući priliku da postane više
zračna i uz to hladnija barem zimi, nego li
ona iz vrele.

Da se kod odgajanja legla odstrane malju-
šni organizmi, te ručne sastojine i ine organske
čestice, može se voda procijedjivati.

Po onom što smo do sada rekli, svakako
je važno da se u mjestu u kom se ribe odga-
jaju može upotrebiti voda iz vrele, kao što iz
rijeka i potoka, samo treba pri tom paziti, da
je dovoljno zračna, da je čista, obilata i da joj
se toplina naglo i jako ne mijenja. Uz to treba
zapriječiti, da se pomoću kiša naglo ne zamuti
i da ne nosi sa sobom mulja ili druge nečisto-
će, koje idu na štetu ribama i leglu.

Treba takogjer pri tom pripaziti, da se
voda u pogledu kolikoće prigodom ljetne suše
ne umanj, ili da iznenada ne narupi veća ko-
likoća prigodom naglih i trajnih kiša.

Većina je gojitelja riba mnijenja, da je
shodnija za odgoj jaja voda sa izvora; dočim
za odgoj ribica služiti će bolje ona koja teče
u rijekama ili pritocima.

Da se doskoči svim ovim potrebama, valja
urediti ribnjak tako, da se u njemu bude mo-
glo istodobno odgajati napose leglo od sitnih
ribica.

(Sliedi).

nove, isto toliko cijenimo nužno da ih upozorimo, kako za vremena valja sve potrebno pripremiti, a da zavod bude mogao započeti svoje djelovanje onaj dan, kad je sabor ustanovio.

Izbor i imenovanje poslavnog osoblja, uzajmljenje zavodskih prostorija, nabava potrebitog pokućstva, tiskanje založnica, tiskanje, biljevanje i rasporedjenje računskih knjiga, sve su stvari, koje valja za vremena pripremiti ako se želi da zemaljski hipotekarni zavod, bez zapreke, započne svoje djelovanje, na dan od sabora utanačen.

B.

Kako se ima postupati podoranim ljekarištem.

Obično čuju se tužbe, da na ljekarištim kad se podoru slabo koja bilina uspjeva, a osobito loše da uspjevaju žitarice i okopavine, dočim da svi učenjaci kažu, da ljekarica bogati zemlju gnojnim sastavinam.

Istinita je jedna tvrdnja i druga; ljekarica doisto u velike bogati zemlju dušikom, ali ju izrabljuju za fosfornoj kiselini i na pepeliki, pa pošto sam dušik nije dovoljan za razvoj bilja, sasvim je opravdano što na ljekarištu ruge biline, a navlaš žitarice i okopavine loše uspjevaju. Tko daklen hoće, da sa preoranog djetelišta dobije obilne žetve, red je da zemlju dobro pognoji fosfornim gnojivim t. j. superfatom ili Thomasovom troskom, i sa pepelikovim gnojivim t. j. kainitom ili klorovom pepelikom. Oba ova gnojiva nadomješte dvi glavne sastavine zemlje, koje je ljekarica za svojeg dugog rasta bila izsiralala iz zemlje, pa onda izvrstno uspjeva i radja ona rastlina koja se goji na podoranom ljekarištu.

Za žitarice je po svaki način nužno pognojiti podarano ljekarište fosfatovim gnojem, jer uz obilnu količinu dušika, što se sakupi u zemlji dok se goji ljekarica, žitarice bi odveć bujno tjerale, pa bi lako polegle, a i nebi nosile odveć zrnja u klasu, kako što biva, ako u zemlji uz obilnu količinu dušika, ima dosti fosforne kiseline i kalija (pepelike).

Sladki koren ili pastinjaka za utamanjivanje korova.

Kao jedno od najboljih i najuspješnijih sredstava za utamanjivanje korova na oranicam, u vinogradim i po vrtovim, preporuča se u novije doba gojitba sladkog korena ili pastinjake. Ona raste vrlo brzo, te prikuje zemlju lišćem i zaduši vas korov još kad je u prvom razvoju, prije nego li korov uhvati snage. Pastinjaka tjera žile prilično duboko, a raste do 40 cm. visoko, i kiti se velikim, gustim lišćem, tako da ni sunčano svjetlo do zemlje ne prodire, pa pogine svaki korov, dapače i troskot. Žile od pastinake jesu izvrstna zimska hrana za blago, dapače blago vrlo rado jede i lišće, osobito ako je pomješano sienom ili slamom.

I kao ljudska hrana jesu žile od pastinake dosti u porabi, i imade puno svieta vrlo lakoma na te žile. Preko zime drže se na polje, jer i za najluće zime ne prozebu. Na hektar zemljišta sije se obično 6 do 10 kg. sjemena u redomitoj sjetvi, dočim se pri omašnom sijanju hoće 10 do 14 kg. sjemena za hektar zemljišta. Od raznih vrstih zemalja pastinjaki prija najviše tresetasta zemlja, onda ilovasto crnična zemlja, i pržinasto crnična zemlja. Na odveć vapnenaštim zemljam loše uspjeva, a poništo ne trpi suhe zemlje, ni sušu.

Gojitba kupusa na suhim zemljam.

Kupusi, bez razlike vrsti, daju jednu od glavnih zelina u težačkim kućam; a bolje vrsti kupusa, kako što su glavati kupus i cvjetača, jesu povrtiline koje obškrbljuju domaćice sitnišem za kućne potrebe.

Ali sve vrsti kupusa ljube umjereno vlažnu zemlju i zalievanje, pa svi oni, kojima su zemlje od naravi suhe, i oskudievaju vodom za zalievanje, nemogu da goje kupuse, a osobito nemogu da goje cvjetaču i glavati kupus.

Ipak se sa malo pomnje i nastojanja može gojiti glavati kupus i cvjetača na svim suhim zemljam, pa bile prhe, lake i propustne, ili čvrste i tvrde.

U tu svrhu na mjesto gdje će se saditi kupus, izkopa se jamica 10 do 12 cm. duboka i široka, i izpuni se tresetnom zemljom pomješanom na jednake djelove sa govedjim djubrom.

Tko nema treseta, uzme lišća iz šume, pa ga čini da pregnije u jednoj jami, i mieša ga na jednake djelove govedjim djubrom. U ovu smjesu od tresetne zemlje i govedjeg gnoja zasađi se razsad od glavata kupusa ili od cvjetače, pa uspjeva izvrstno i bez zalievanja, jer gorinavedena smjesa uzdrži u sebi vlagu vrlo dobro i trajno.

U svakoj jami metne se obično toliko gorinavedene smjese od tresetne zemlje i govedjeg gnoja, koliko se rukom u dva puta zahvati.

Da se gliste, i druge nametnice, koje bi mogle štetovati razsad, ne u gnjezde u ovoj smjesi, pridoda joj se malo vapna; vapno drži daleko gamad, a prija zaatno kupusu.

Ovim postupkom, bez potrebe zalievanja može se gojiti kupus, i na najsuhjoj zemlji.

Jalovost loza na odrenam.

Svak tko može vrlo rado goji loze na odrenu, osobito pokraj stanova, jer od loze na odrenu gojene ima obilne sjene u ljetno doba, i jer kiti kuću i dvorište svojim zelenilom i svojim plodom.

Ali se na loze gojene na odrenu pokraj kuće, čuju često tužbe, da su jalove, da poništo ne plode, ili da posve loše plode.

Uzroci ovih pojava su razni, ali ponajviše biva radi toga:

1. Što se pokraj kuće na odrenu goje biranije vrsti loze, i to obično one velika zrna i velikih grozdova, a to su obično vrsti, koje slabo radjaju, i dozrijevaju kasno.

2. Što se pokraj kuće nalazi obično bunar ili jama, pa je zemlja prevlažna, a nuzto sabita, tusta i slabo priredjena za sadnju loze. U vlažnoj, tustoj zemlji tjera loza odveć bujno mladice i lišćem, pa se ugusti tako, da drvo ostane u sjeni, pa nemože da dostatno dozrije i da razvije plodonosnih pupova. Kod takovih su loza koljenici odveć dugi, loza tjera do odveć kasno u jesen, pa drvo ne dozrije, niti se nasednu plodonosni pupovi.

3. I odveć gusto ili blizu zasađene loze, ostanu vrlo često jalovije; to biva po svoj prilici radi toga, što se izmjenično hranu otimlju svojim izprepletenim žilam.

Bujno tjerajuće vrsti, vrlo se lako ugušte, ako ne imadu prostoriije da se razpnu, a čim je gušća loza, tim manje radja.

4. Pretjerano zastičivanje loze u zimsko doba, kako što je na mnogim mjestim uobičaj, djeluje štetno na plodovitost loze. U. V. Z.

Kako se olakoćuje oćenje.

Okuliranje oli oćenje oli navrćanje na oko širi se sve više i kod grmova i kod stabala, ali se često čuju tužbe, da im na vrtci nisu uspjeli. Ako neuspjehu navrtanja na oko, nije uzrokom slaba vještina u navrćanju, onda su sasvim drugi uzroci, koji se posve lako mogu odstraniti.

Da oćenje uspije, valja:

1. prekopati ili prorahliti zemlju nekoliko dana pred oćenjem, tim se podpomogne razvoj, a navrtak, osobito na oko, tim se sigurnije prija, čim je u boljem soku dotično stablo.

2. I kad je obavljeno navrćanje valja prorahliti zemlju, e da se stablo i na dalje uzdrži u soku.

3. Navrćati na oko valja iz jutra; preko dana i za sunčane žege, mogu da navrću na oko samo oni, koji su posve vješti tom načinu navrćanja.

4. U večer, pred navrćanjem, valja dobro zaliti stabalca, koja ćemo navrćati, ali tako, da zemlja dobro promokne, i da se ovlaži kora divljake.

5. Oćenje obavlja se uvijek sa strane ili izpod jedne pobočne mladice, gdje je ko'anje sokova jače.

6. Divljakam, koje imadu dobro razvijenu krošnju valja za navrćanja krošnju privežati, e da ne prave odveć sjene i da ne zadušu, jer navrtci trebaju i zraka i svjetla. Tko bude za navrćanja na oko pazio na ova pravila, uspjeti će u navrćanju, i može računati da će se od svaka 100 navrnutih oka njih 80 primiti.

Zimsko hranjenje ovaca.

Prelaz sa paše na stajsko hranjenje mora da i kod ovaca bude sasvim postepeno; a za prelaza valja birati prikladnu hranu. Ovca po naravi traži suhu hranu, koja obiluje mirodijskim biljem. Dobro sieno jeste najbolja hrana za ovce, osobito ono sieno, koje potiče sa visoko položenih livada, pa sieno sa suhiv livada, onda sieno grahorice, esparsette, te sieno od djeteline i ljekarice.

Kiselo, pljesnivo i blatavo sieno nesmje se poništo davati ovcam; a od raznih vrstih slame, ovcam najviše prija struče od sočivnica i slama od prosa.

Krompir daje se ovcam sirov i izsječkan, ali pošto im prouzrokuje žedju, valja ovce napojiti prije nego li pojedu krompir, jer ako se napoje nakon što pojedu krompir, onda se nadmu. Sjajnim ovcam i onim koje doje nevalja davati krompira za hranu, jer im hudi.

Razne vrsti repe vrlo su dobra zimska hrana za ovce. One se krme ovcam sirove i izsječkane, te pomješane drugom krmom.

Sve vrsti zrnate hrane, osobito žitarice, pričaju ovcam jednu ih vrlo rado, dapače ih ovce puno bolje izrabljuju od krava, ali su ovo skupa krmiva za ovce, pa se nesmjedu uporabljati nego u nuždi, i to ovcam koje se tove i onim koje doje.

Zob daje se cijela ovcam; ječam, raž i grašak sameljeni u krupicu ili nakvaseni u vodi.

Sočivnice nisu dobra hrana za ovce, jer im vuna dobiva puno mazava tustila, a ovcam koje doje presuši mlieko, ako se hrane sočivnicam; dočim janjci izmršave dobiju zapalu očiju i trzavicu.

Hrana za ovce mora biti redovito osoljena, jer je sol glavni čimbenik za redovitu probavu.

D. P.

Da krompiri preko zime ne gnijiju.

Od nekoliko godina gospodari su u neprimici, kako da čuvaju krompire preko zime. I u najboljoj spremi, pregnjiju krompiri, tako, da je kadkad teško sačuvati sjeme.

S početka se je ovo gnijenje krompira prepisivalo peronospori, ali su kušnje dokazale, da krompiri gnijiju, i ako na zeleni nije bilo ni tragova peronospore.

Ljudi stali proučavati načine, kako da sačuvaju krompire zdrave, i doista su pronašli, da ako se krompiri pospu posušenim i u prah smrvljenim tresetom ili suhim drvenim pilotinam, da onda ne gnijiju. Sredstvo ovo je opetovano put prokusano, i uporabivo je za male količice krompira, i u mjestim gdje je lako dobiti treseta ili pilotina, ali za velike količice krompira, i u onim mjestim, gdje nije lako dobiti treseta ili drvenih pilotina, stvar je vrlo teška.

S toga su ljudi počeli tražiti, a i našli su jednostavniji način za čuvanje krompira od gnijenja, i to takav način, koji je od svakoga i svudi lako uporabiv i izvediv.

Kad se krompiri povade iz zemlje onda se odmah razastru na tanko po suhoj zemlji na zračnom i sunčanom mjestu, i tu se drže tako dugo, dok im kora pozeleni. Suvišno je da rečemo, da ih valja svako često promještati, e da svi djelovi budu izloženi djelovanju sunca.

Kad je krompirim sasvim pozelenila kora onda se pospreme, kao obično u konobi. Ovim postupkom postigne se podpuno svrha, jer krompiri poništo ne gnijiju, a i studen od 3° izpod nističe im nehudi. Preko cijele zime ostanu zdravi, a neklicaju ni prije vremena ni prekomjerno, kako što obično biva kod krompira, kad se sprema u konobi.

Ako se ovi krompiri u veljači prenesu na svjetlom i toplom mjestu, onda odmah klicaju, a zasađeni na polje klicaju takogjer odmah i radjaju obilno.

D. L.

Postupanje sa snietljivom pšenicom.

Sniet (*Tilletia caries* Tul. i *Tilletia laevis* Kühn) vrlo je česta nametnica pšenice. Ona izpuni svu unutarnjost zrna, i pretvori ju crnu var. Zrno izgleda prividno zdravo, ali mjesto brašna, ako se izgnječi, nadje se izpunjeno crnom prašinom.

Za mlatnje veći se dio snietljiva zrnja izgnječi, pa se ona crna prašina razaspe i pohvata se slame i zdravog zrnja i po crni ga.

Zdravo zrnje izbrljano od snieti, ima obično vrhove crne, jer se sniet laglje hvata vrhova zrnja, gdje je koža nešto runjava.

Zasi je li se ovakovu pšenicu, onda zrnjem dolazi u zemlju i trusje od snieti, pa se do godine ima znatno veća zaraza od snieti, nego li se je prvašnje godine imala.

Tko hoće da se rieši zaraze snieti, red je da sije sasvim čisto i zdravo sjeme. Nema li takovog sjemena, onda je red da svoje vlastito sjeme izčisti na način, da na njemu ne bude ni trusja od snieti, ni trusja od ostalih nametnica.

Od toliko sredstava što se preporučaju za ubijanje trusja od snieti, kao najbolje sredstvo pokazala se je pol postotna raztopina modre galice, kada za 15 sati vremena djeluje na sjeme.

Pri običnom čišćenju manjih količina sjemena od snieti rabi se badanj, u kojem se postavi sjeme, pa se ulije raztop na modre galice, koja se priredjuje ako se raztopi $\frac{1}{4}$ kg. modre galice u 100 litara vode. Sve sjeme, koje izpliva na površini raztopine valja odstraniti, jer je ono sjeme snietljivo ili inače izkvareno te nesposobno za sjetvu. Zdravo, jedro i klicavo sjeme, ne pliva u vodi, nego tone. Kroz 15 sati što ostane sjeme u raztopini, valja ga često promješati, da sve što je lošeg izpliva.

Veće količine sjemena polivaju se ovakvom raztopinom modre galice, i miešaju se na kupu, a da svako zrno dodje u doticaj raztopinom.

Mnogi neće da moće pšenično sjeme u raztopini modre galice proti snieti, jer da takovo sjeme trpi znatno na klicavosti. U jačaj raztopini, sjemena tanke kožice mogu da nešto protrepe na klicavosti, jer je rastopina modre galice jedka i kisela, ali se obično takova što vrlo riedko događa, a može se sva škodljiva djelatnost raztopine modre galice, prepriečiti time, ako se raztopini nakon što se je u njoj 15 sati močila pšenica dolije malo vapnenog mlika, koja uništi djelatnost raztopine modre galice.

Posušeni i smrvljeni treset, kao sredstvo za čuvanje svježeg groždja. Na raznim pokušajnim postajam u Italiji, kušali su čuvati svježe groždje u posušenu i smrvljenu tresetu. U tu svrhu, dok se pobere zrelo groždje, očistiti se od nagnjilih zrna i naslaga se grozd do grozda u skrinjice ili sanduke, pa se pospe tresetnom dobro posušanim i u prah smrvljenim, tako da smrvljeni treset izpuni sve praznine izmedju zrnja i grozdova; a onda se skrinjice poklopi i spremi na hladnu mjestu. U tresetu uzdrži se groždje svježje i zdravo 4 do 6 mjeseci, a kad se izvadi iz treseta (torba) i propere u vodi, rek bi, da je onaj čas bilo potrgano. I za čuvanje krompira protiva guijenju preporučaju u novije doba posušen i smrvljen treset i drvene pilotine.

Rat vrabcim, naviestila je francezka vlada, osobitom naredbom, kojom se vrabci izključuju od svake zaštite i naredjuje se, da se njihova gnjezda pod svaku cieniu uništavaju. Gdje su vrabci brojni, ne samo da prave velike štete po usjevima, u sjemeništim, po vinogradim i po hambarim, ali uništavaju gnjezda mnogih ptica pjevačica, koje se hrane izključivo zareznicim.

Kad se imadu prepuštati junice. Mnijenja se marvogojitelja znatno razilaze o dobi prepuštanja junica, jedni prepuštaju junice već od $1\frac{1}{2}$ godine, a drugi čekaju do 2 i do $2\frac{1}{2}$ godine. I u ovom pitanju, bići će se srednja doba najbolje doba; izmedju 18 i 22 mjeseca najbolje je, da se prvi put pripusti junica. Koje će se junice pripuštati prvi put od 18, a koje od 22 mjeseca, to odlučuje individualnost, biva tjelesni razvoj. Juče razvijene junice, mogu se znatno ranije prepuštati od slabije razvijenih.

Alkohol proti vrbancu. U Danskoj, po naputku kotarskog živinara Obela, lieče svinje bolestne od vrbance pomoću alkohola. U tu svrhu uzmu se 2 do 3 čaše dobre rakije ili

alkohola i pomješaju se sa jednim litrom mlika. Od ovog napoja, kojeg bolestne svinje vrlo rado piju, daje se svakoj bolestnoj svinji, napram njenoj tjelesnoj veličini $\frac{1}{4}$ do $\frac{3}{4}$ litre na dan, i to za 3 ili 4 prva dana, a onda se ta količina umanjuje na polovicu.

Voćna stabla za lošije zemlje. Na lošim zemljama najbolje uspeva košticevo voće, i to višnja, bajama, trešnja i šljiva. Ove se vrste voća zadovoljavaju i lošijom zemljom, a radjaju prilično dobro i rano. Na lošijim zemljama laglje se prilagodjuje kruška, nego li jabuka.

Kamelije u zimsko doba, nije potreba držati u toploj postavi, dosta ih je držati, u takovoj sobi, u kojoj se topliva naglo ne mienja; a na južnim stranama, ako se iz mlada naviknu, najbolje prezimljuju na polje. Bud kamelije cvataju zimi, one su dosljedno i preko zime u podpunoj vegetaciji, pa se stoga hoće da im je zemlja uvijek umjereno vlažna. Odveć obilno zalievanje hudi im, kako što i prenašanje iz jednog mjesta na drugo, i iz studena na toplo, i naglo izlaganje promahi.

Hranjenje kokoših. Jajiste kod kokoših jeste žljezda grozdasta oblika sa 600 do 800 stanica; a u povoljnim odnosajim iz svake stanice može se podpunu razviti jedno jaje. U naravnim prilikama jedna kokoš može da snese samo toliko jaja, koliko stanica imade u jajistu, pa s toga mora gojitelj peradi nastojati, da mu kokoši ta jaja što moguće prije snesu, jer čim prije snese jedna kokoš sva jaja, što u obće ona može da snese, tim je veća korist po gospodara, i toako od ničesa drugog, a ono od prištednje hrane. Nese li jedna kokoš, usljed slabog hranjenja, samo 80 do 100 jaja na godinu, onda ju moramo hraniti, kojih šest do sedam godina da nam sva jaja snese; hranimo li i njegujemo li naprotiv kokoš valjano, onda nam snese oko 150 jaja na godinu, pa dobijemo sva jaja što može kokoš snesti u četiri ili pet godina, a tim prištedimo dvi godine hrane, i kokoš je puno više sposobna za tovljenje i puno mekšeg i težnijeg mesa.

Iz pokrajine se hvale, da vino ima dosti prodaje, i da su cienne prilično dobre. Griehota, da nije bolje rodilo, jer bi se ljetošnjim cijenam bili štogod pomogli vinogradari.

**

Imali smo prigode viditi i kušati sir iz nove sirarnice u Jesenicama. Žalibože nije nas onaj sir ni najmanje zadovoljio, jer se jedva približuje najlošijim vrstima trgovačkog sira. Sir je žilav i presoljen, a i opornog teka. Pošto je mlieko iz onih predjela izvrstno, ima se ovo loše pravljenje sira prepisati ili neznanju ili neopreznosti sirara. Sir, koji je sada stavljen u trgovinu odvraća od sebe svakoga, a sva je prilika da je izkvaren prekomjernom porabom sirišća, ili odveć dugim kuhanjem sira. Do koga je, neka za vremena providi, jer nije ni najmanje na čast i diku jedne uzorne sirarnice, da pravi lošiji sir, nego li ga priredjivaju prosti čobani, a i da nije po sriedi pitanje interesa onoga naroda, koji bi znatno štetovao, kad bi mu sir došao na hrdjavu glasu.

**

U Podgorici u Crnojgori zasnovana je prva pučka štedionica.

**

U okolici mjesta Slanac, u Bosni, pronasla je naslaga kamene soli, pa će ju bosanska vlada početi kopati i čistiti.

**

Za pripomoć nastradalim od elementarnih nepogoda, a osobito za nabavu živeža, sjemena, krme itd., te za popravljivanje od nepogoda oštećenih objekata privatnika ili obćinskih, odlučila je Bečka vlada dati u nepovratak 2,640,000 florina; za tim za popravak i uzpostavljenje od nepogoda oštećenih ili razrušenih stvari privatnika, obćina, vodenih zadruga itd. odlučila je dati na bezkamatni zajam 550,000 florina, i 300,000 flor. u nepovratak, gladujućim usljed elementarnih nepogoda.

**

Kako „Oster. ung. Einsenbahnblatt“ javlja izčekuje se skorom u Trstu iz New-Orleansa tri velika parobroda Austro-amerikanskog društva krcata pšenice. Za gdje je opredjeljena pšenica, neznata se, ali se misli, da je za mlin „Economo“ u Trstu.

**

U Ugarskoj namjeravaju sagraditi kanal za prevažanje plodina po vodi iz Budimpešte do srednje Tise, koji bi vezao rieku Körös i Maroš; i drugi kanal izmedju Dunava i Save, koji bi spojio vodenim putem Bosnu.

**

Galički zemaljski odbor sazivlje za 20 t. m. u Lavovu na gospodarski sastanak sve zastupnike, posjednike i predstojnike gospodarskih društava, i dva težaka za razpravljivanje agrarnih reforma u Galiciji.

**

U državnom proračunu cislajtanije za godinu 1898 pod naslovom ministarstvo za poljodjelstvo uvršteno je 18,588,231 florina za potrebe, a 700,000 za investicije, dakle za 271,943 florina manje od lani.

**

Ministarstvo poljodjelstva zatražilo je od zastupničke kuće, da se zakon od 14 kolovoza 1891 za dotaciju fonda za melioracije produlji za drugih 10 godina t. j. do godine 1914, i da se svota dotacije fonda za melioracije povisi od 750,000 florina, na 850,000 florina za godinu počam od godine 1898, a na milijun florina godišnje dotacije od godine 1899 do godine 1914.

**

Godine 1896 napravljeno je Austriji 1,968,562 kg. svilenih kožuraka (cocons), te 51,623 kvintala meda i 4238 kvintala voska. Ciena je kožurcima znatno pala, jer godine 1896 nije utjerano za kožurke nego 1,379,664 flor. napram flor. 1,681,875 utjeranih godine 1895. I meda i voska se svake godine to manje proizvadjaju. Proizvodnja meda je od godine 1895 na godinu 1896 pala za 20 postotaka, a ona voska za 8 postotaka, ipak je ciena meda porasla za 1 flor. po kvintalu, dočim je ciena voska znatno pala, kako što i ona svilenih kožuraka.

**

Godine 1895 kad se je počelo u Njemačku uvažati konje iz sjeverne Amerike, uvedeno je bilo 2479 konja u vrijednosti od preko 2 milijuna maraka; taj broj je sljedeće godine 1896 porasao, jer je uvedeno 4285 konja, a raste od dana na dan, jer kroz prvih 7 mjeseci t. g. uvedeno je već 3308 konja. Izim živih konja uvažava se u Njemačku iz Sjedinjenih država puno mesa, tako je prvih mjeseci tekue godine uvedeno 700,200 funata mesa i 2,734,000 funata mesa u kutijama. Pošto radi dvokolica (bicikla) vlada velika kriza izmedju američkih konjogojitelja, sva je prilika da će uvoz konja i konjskoga mesa znatno porasti.

**

Bavarsko društvo za osiguravanje protiva krupi ima kod sebe osigurano 107,735 posjednika, koji su osigurali 1,498,943 komada zemljišta za vrijednost od 162,642,250 maraka.

Godine 1897 otukla je krupa na 74,172 komada zemljišta, koji su bili vlasništvo od 12,259 osiguranih. Krupa je padala u 1344 obćine 67 puta, u nekim obćinama do pet puta, a naniela je 2,922,000 maraka procijenjene štete. Procjenjivanjem šteta bilo je zaposleno 187 procjenitelja.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

101. Molim, što je uzrok da doji lošim mliekom krava, koja se inače dobro hrani. Doduše mlieko ima dosta kajmaka, ali je riedko (vodenasto) i plavo. Dade li se ovo izpraviti, da krava uz dobru hranu, doji i dobro mlieko? F. K. u O. (Slavonija).

Bez da znamo, koje je pasmine vaša krava, i kojom ju krmom hranite, nemožemo sasvim točno odgovoriti na vaše pitanje. Ima nekih krava, koje uz najbolju hranu, doje lošim mliekom, ali je takovih krava razmjerno malo. Dobrota mlieka, kod zdrave krave, zavisi uvijek od hrane, a za krave je najbolja hrana dobro livadno sieno. Livadno sieno daje se izmijeniti drugim krmivim, ali se hoće da su druga krmiva, tako pomješana za hranjenje, da se i objemom i razmjerjem svoje hranivosti približavaju hranivosti siena. Jednoj kravi od 500 kg. životne težine daje se danomice: 10 kg. dobrog siena, 12½ kg. repe, 2½ kg. krupice od zobi i ¾ kg. slame; ili: 8½ kg. dobrog siena, 3¼ kg. pšenične slame, 3¼ kg. kukusiena, ¾ kg. pšenične slame, 3¼ kg. kuku-ruzove krupice i 8½ kg. repe; ili: 8¼ kg. siera, 4 kg. slame ozime, ¾ kg. plievi, 5 kg. repe i 1¼ kg. kokosovih komina; ili: 12 kg. siena, 8¼ kg. repe i 1¼ kg. mekinja; ili: 6 kg. siena, 5 kg. prokuhana krompira, 3 kg. pšeničnih mekinja i 1¼ kg. komina od sezama. Ovakovih smjesa može se složiti po volji samo se hoće da je razmjer između dušičnih i nedušičnih hraniva, kao 1:6 Javite nam vrsti krmiva, kojimi hranite vašu kravu, kolikoću istih, koju pokrmite svakog dana, te životnu težinu krave, pa ćemo vam točno odgovoriti na vaše pitanje.

102. Molim vas, dadu li se vinogradi uspješno gnojiti Thomasovom troskom. Zemlja koju kanim gnojiti je plitka i krševita, crljenkasto pjeskovita. Koliko troske da dadem svakom trsu? I. M. u V. (Šibenik).

Thomasova troska je izvrstno gnojivo za vinograde, osobito za lake, krševite zemlje, kakova je vaša crljenkasta pjeskulja, jer bogati zemlju fosforom i kiselinom, koja je jedno od glavnih hraniva loze. Ali je Thomasova troska jednostrano gnojivo; da se poluči podpuno gnojenje valja još pognojiti zemlju jednim pepeličnim gnojivom n. p. kainitom, jer uz to-foru kiselinu, pepelika (koli) je takodjer jeduo od od važnih hraniva loze. Konačno za dopuniti gnojenje, nakon što se pognoji Thomasovom troskom i kainitom, valja zasijati u vinograd ramene djeteline ili boba pa ih podorati kad počmu ovasti da se zemlja obogati potrebitim dušikom. Sijanje djeteline ili boba može se zamjeniti umjetnim dušičnim gnojivom t. j. kilskom salitrovinom, koja se rabi u proljeće. Za teške, žilave i vlažne zemlje nije Thomasova troska, takove zemlje valja gnojiti superfosfatim, koji su puno brže djelatni od Thomasove troske. Pri običnom gnojenju vinograda Thomasovom troskom daje se 100 grama troske svakoj lozi. Za 1000 loza rabi se 100 kg. Thomasove troske, 60 kg. kainita i 15 kg. kilske salitrovine. Jeseni ili rano u proljeće razaspe se po zemlji za sebe Thomasova troska, pa po njoj kainit, a onda se zemlja prekopa. Nesmje se pomješati prije nego li se razaspe troska sa kainitom, jer se onda ugrudva i o-tvrdne kao cement. Koncem travnja ili u svibnju mjesecu gnoji se sa kilskom salitrovinom. Ona se razaspe po površini zemlje, ili prije kiše ili odmah poslje kiše, i ostavi se na zemlji, jer se vlagom lako topi, i lako ju zemlja upija.

103. Ljetos je maslina bila nasela prilično rese, i dosti se je ploda bilo zametnulo, ali je malo po cvatnji sve odpalo. Neki kažu, da je masline napala

peronospora, i da dojdue godine valja škropiti raztopinom modre galice. Molim vas što je na stvari istine? I. M. u V. (Šibenik).

Nije nam poznato, da bi peronospora loze napadala resu masline; sva je prilika, da je nešto drugo prouzrokovalo opad nje stopro zametnutog se ploda. Na našim stranam opadanje zametnutog ploda prouzrokuje obično suhe južine odmah po cvatnji; ali vrlo često odpada zametnuti plod i radi toga, što izjalovljeno stablo nemože da ga nosi, i da mu daje potrebitu hranu. Ovaj zadnji uzrok je kod nas vrlo čest, osobito po onim mjestim, gdje nije običaj ni čistiti, ni klastriti, ni okopavati, ni gnojiti masline.

104. Molim vas odklen bi mogao nabaviti sjemena od američanske loze Riparia Rupestris? I. M. u V. (Šibenik).

Za sjeme od američanske loze Riparia Rupestris obratite se tvrdki Vilmorin Audieux, Quai de la Megisserie - Paris.

106. Imam dvo i trogodišnjeg prošeka od biranih vrstih prosušena groždja, pobrana mjesec dana prije obične jamatve. Vino je bistro, jako i miomirino, ali je odveć trpk, rad česa gubi znatno u vriednosti. Molim vas za naputak, kako da tu trpkost odstranim iz prošeka? I. G. u V. (Otok Hvar).

Takav prošek napravljen od groždja pobrana mjesec dana prije obične jamatve, ne samo da će obilovati treslovinom, ali mora da postoji nerazmjerje između njegovih glavnih sastavina, jer se sušenjem ne povećava kolikoća sladora, nego se umanjuje kolikoća vode, ali kiseline koje odlučuju na dobrotu i tečnost vina, kolikogod i slad, ostanu nepromijenjene, dapače u istom razmjeru u kojem sušenjem nestoje vode iz groždja, te razmjerno raste slatkost, raste i kiselost. Sasvim je uputno najprije popraviti trpkost, koja potiče od velike kolikoće treslovine. U tu svrhu rabi se jedno kolikokoć treslovine. U tu svrhu rabi se jedno čistilo, i to ili bjelanac od jajeta, ili hladetina, ili mohlunji mjehur. Za biranu vrst vina, kako je prošek, najbolje je da rabite bjelance od jajeta. Bjelance za čišćenje hoće se da je od sasvim svježeg i zdravog jajeta, i da ne daje nikakvom zaduhom. Za hektolitar prošeka uzmu se bjelanci od 2 ili 3 jaja, napram veličini kokosjih jaja. Ako su jaja veća biti će dostatna dva bjelanca, ako su jaja manja hoće se tri bjelanca. Bjelance se odlije na duboku pliticu, i za svaki bljenac dolije se žličica vode i pregršt soli, pa se viljuškom ili drugim sredstvom ubije bjelance, dok se pretvori u gustu pjenu. Ova gusta pjena lije se na vranj u prošek, pa sa čistim drvetom izmućka, e da se bjelanac dobro pomješa vinom. Onda se bačva začepi i pusti na miru kojih 10 do 12 dana, dok bjelanac bude djelovao, i dok se bude na dno otaložio; pa se onda pretoči u čisti sud, pazeć da se bistrim dielom nepomješa mutni dio, koji se je bjelancem otaložio na dno. Bjelanac ima svojstvo, da se spaja treslovinom, i tim ju izlučuje iz vina. Bolje je napraviti najpre jednu malu kušnju s jednom litrom prošeka, da se točno opredieli kolikoća bjelanca potrebita za odstranjenje prekomjerne kolikoće treslovine, jer ako se rabi malo bjelanca, koji nemože da veže i da izluči svu suvisnu treslovinu, onda valja opetovati čišćenje bjelancem.

B. Nova pitanja.

107. Imam liepu kobilu, i puno mi stoji, da vidim njezina poroda. Bila je već prepuštena alu; pa vas molim za uputu u znakove po kojima se pozna ako je suzdrieblna; i u ječnom slučaju, koliko se vremena može rabiti za tešku kolsku radnju, a koliko za laku radnju? M. B. B. u L. (Hrcegovina).

108. Suglasno odgovoru u broju 17 „Gosp. Poučnika“, molim vas navedite imena onih američkih loza, koje su u stranim državam prokušane da odolje fitokseri, i koje će uspjeviti na ovom otoku i na susjednim okruženim otocim? D. L. F. u K. (Pag).

109. Molim vas, može li se izliečiti vino i sud, koje daje po vitrašču (vetašini)? D. L. F. u K. (Pag).

110. Jeli uputno i savjetno prevaljati zemlju u proljeće nakon što se je zasijala jarina? I. V. u P. (Istra).

111. Od neko doba opažam, da je omuzeno kravje mlieko žuko; molim vas što prouzrokuje žukoću mlieka, i imali sredstvo da se brzo i lako stvar preprieči? F. F. u O. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Čupić Lr pos. — Njirić Ivo Gogica. pos. — Radulović D. M. žup. — Mrvaš N., nač. — Pletikosić M., pos. — Milun O. F. žup. — Dapar N. pos., — Draganić pl. V., pos. — Markičević M., uč.

— V. g. Čiđigoj prof. J. — Vaša predbrojba predplaćena je do konca godine 1898.

— V. g. Filipec M., žup. — Obrnuli smo na novu adresu.

— Sl. Poglavarstvo Obćine - Grubišnopolje — Upisali smo vas od 1 t. m., i poslali smo vam br. 19. Predbrojba za godinu dana stoji f. 3.

— V. g. Ellner A., kap. — Pisali smo vam glede sumporelka, i gledu sušenja zeline krompira.

V. g. Gj. Kć. - S. Mihovil — Premda vas je drugi pretekao, vrlo ćemo rado priobćiti i vaš odgovor na ono pitanje. Da ste nam zdravi!

— V. g. Maras I. — Na vaše pitanje o porabi Thomasove troske, možete čitati odgovor u onom istom broju, u odgovoru na pitanje 102.

— V. g. Lalić S. — Nezdreli mluni, mogu se prirediti u umok (konservu).

— V. g. Babić T. — Dvojimo da bi na našim stranam uspjela kanadska tisa (*Tsuga canadensis*), jer je ona stablo hladnijih predjela, i ljubi visoki, zračni sjeverni ili zapadni položaj. U toplom i suhom podneblju izkržljavi.

— V. g. Milica I. — Ždranjaci (Gernium) cvatu do kasno u zimi, ako se u listopadu presade u veće lonce i smjeste na prozoru iza stakla u poldnevnom položaju. Umjerena vlaga, i ne odveć sunčan položaj podupire znatno cvatnju.

— V. g. Tvrtković S. — Novija statistika dokazuje, da ljudi više žive u sjevernim predjelima, gdje je oštrije podneblje, nego li u južnim.

— V. g. Antić V. — Od svih paoma jedina *Chamerops excelsa* i *Phoenix dactilifera* žive na polje i privikne se studeni. *Cycas revoluta* prezimljuje u toplini od 6 do 8° C.

— V. g. Filičić N. — Knjigu „O uporabi dropa“, onu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, te broj 9, 14, 17 „Gosp. Poučnika“ odposlali smo vam poštom.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 frañakà na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Studenoga 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Studenoga 1897.

Novoimenovani putujući učitelji poljodjelstva za Dalmaciju.

U broju 17 i 19 t. g. javili smo imena
novoiimenovanih putujućih učitelja poljo-
djelstva. Natjecatelja na šest mjesta putujućih
učitelja bilo je u sve 25, i to veći dio iz
Dalmacije; dočim su odabrana samo dva dal-
matinca, a od ostale četvorice, jedan je iz Ba-
novine, jedan je iz Istre, jedan iz Bosne, a
jedan iz Štajerske; dakle sve naši ljudi, iz ra-
znih zemalja Velike Hrvatske.

Svi novoimenovani putujući učitelj poljo-
djelstva jesu mladi ljudi, puni energije i života,
a bez dvojbe i dobro teoretično izobraženi, ali
nijedan od njih, za koliko nam je poznato, nije
mator godinama, niti ima velike prakse.

U drugim državama za putujuće učitelje
poljodjelstva biraju starije ljude, koji su se
dulje vremena bavili praktičnim gospodarenjem,
jer je iskustvo dokazalo, da neukom težaku,
malo koristi znanstveno razlaganje, i da se
najveći uspjeh postizava, ako mu se kratko i
jasno protumači ono što želi znati; a kratak i
jasan odgovor može dati samo osoba zdrcla i
prokušana godinama i iskustvom.

Koji je kriterij vodio pokrajinskog nad-
zornika poljodjelstva pri izboru putujućih uči-

telja, ne znamo, ali je sva prilika, da je on
birao mlade ljude, u uvjerenju, da će se laglje
prilagoditi birokratičnim odnošajim i sastavlje-
nju periodičkih izvješća, koji će rek bi, biti
glavna zabava putujućih učitelja, radi izvještaja
prama gori.

Koliko koristi može imati narod i zemlja
od liepih izvještaja, to mi znamo iz iskustva,
jer po izvještajim zadnjih decenija, morala je
Dalmacija biti napredna u gospodarstvu, barem
koliko Saksonska ili koliko Česka, i morale bi
sve naše goleti biti zagajene.

Novoiimenovani putujući učitelji, i ako su
dostatno teoretično izobraženi, neimadu one
trajne prakse, koja je neobhodno potrebna za
jednog putujućeg učitelja, a veći dio istih niti
ne pozna naših odnošaja, koji su sasvim različiti
od odnošaja u drugim zemljama, pa će se vrlo
često naći kao buha u stupici, kako što se vrlo
često nalazi sam nadzornik poljodjelstva.

A nema takodjer nikakove nade da bi se
putujući učitelji poljodjelstva mogli vremenom
praktično usavršiti, jer u nijednom njihovom
sjedištu nema imanja, koje bi se moglo povje-
riti njihovoj upravi, a uredovno dopisivanje, sa
oiganskim životom, kojeg imadu da vode pu-
tujuće iz mjesta do mjesta, pričeiti će im svako
praktično vježbanje, kad bi im se po slučaju pri-
lika pružila.

Izkustvo se u gospodarstvu stiče samo iz-
ravnim sudjelovanjem, u poslu i obavljanjem ra-
dnja vlastitim rukam, i onda se stopro vidi, kolika
je razlika izmedju liepe teorije i grube prakse,
i kako je to teško uporabljati teoriju u praksi.

Za odnošaje, koji još vladaju u Dalmaciji,
sva teorija ne vriedi pišljiva boba za naš neuki
narod; naš narod samo onda nauči i vjeruje,
ako mu se pokaže i dokaže, a kako će novo
imenovani putujući učitelj pokazivati i dokazi-
vati, što nisu vlastitim iskustvom prokušali.

Kaživanje neukom narodnim im verba magi-
stra, bez osvjedočenja stečena vlastitim izku-
stvom, jeste sijati na vjetar.

Kad se nije našlo shodno, da se odabernu
za putujuće učitelje matoriji od natjecatelja,
koji su stekli vlastita iskustva i poznađu odno-
šaje zemlje, ako se misli nešto ozbiljna učiniti
za unapredjenje ova gospodarstveno zapuštene
pokrajine, mjesto poslati putujuće učitelja na
uredovanje u opredjeljenim im kotarim, bolje
ih je poslati za nekoliko godina po raznim
imanjim da se prije temeljito praktično uvje-
žbaju, i dati im jednu godinu vremena da
prouče odnošaje zemlje; inače imati ćemo dobrih
poljodjelskih izvjestitelja, a loših putujućih uči-
telja, a od izvjestitelja nema ni narodu ni ze-
mlji korist.

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

U takovom ribnjaku voda teče naglo i
prolazi kroz sloj pijeska, gdje se bistri i dijeli
od raznih sastojina, te prolazeć kroz žljebove
pada iz jednog sanduka u drugi sanduk, dok
napokom iz najdonjeg sanduka ne pane u iz-
vanjskim lokvama, gdje neprestano svoju kon-
stantnu toplinu pridržji. Pošto su sanduci sa
leglom smješteni u posebnoj zatvorenoj sgradi,
to je stalno, da dok voda iz pijeska u šanduke
teče, da je hladnija, dočim padajuć uvek u
istoj količkoći u izvanjskim lokvama, ona će u
njima gotovo istu toplinu imati.

POGLAVJE V.

Sprave za sačuvanje ribljih jaja.

Ako riblja jaja ma bilo i koje vrsti me-
tnemo u položaju da mogu disati i oćutiti za
neko stanovito vrijeme neku opredijeljenu to-
plinu, sbude se, da ona svoj evolucijonalni raz-
vatak potpuno postignu.

Dobro je poznato, da sredstvo, kojim se
postizava naravni razvatak klice u jajetu jest
voda. Da čovjek svojim srestvima priteče u
pomoć inkubaciji jaja, izumio je različitih spr-
ava, kojima će ne samo bolji uspijeh postignuti,
dali će takogjer isti svoj posao olakotiti. Opi-
saćemo one sprave, koje svakom idu lašnje pri

ruci, i napomenuti osobito one, koje se u doti-
čnim sobama čuvaju, a nećemo zaboraviti na
one, koje se polagaju priprosto u tekućoj vodi.

Najjednostavniji modeli takvih sprava, koji
spadaju prvoj vrsti jesu oni kroz koje samo
priprosto voda teče, te neprestano jaja oblijeva.

Najprostije je ako sanduk smjestimo u
tekućoj vodi, a na dnu istog, nad slojem pržine,
metnemo oplodjeni i dobro naredjen mrijest,
te nznastojimo da mimo jaja neprestano teče
tekuća, bistra i zdrava voda. Možemo takogjer
napraviti sanduk i u njemu smjestiti više okvi-
rića jedan nad drugim, te na svakom okviricu
naslažemo jaja nad slojem pijeska, pazeći pri
tom, da u svakom okviricu prolazi neprestano
voda tako, da ona nebi naslagana jaja iz svoga
položaja primakla.

Još priprostije je, ako prigradimo korito
kakvog malog pritoka sa gustom željeznom
rešetkom, te onda dno korita naspemo slojem
gustog pijeska, a na njemu onda nasložimo jaja
što smo ih iz gotovih riba pribavili i već prvo
kod kuće sjemenom oplodili.

U svakom slučaju, treba paziti, da pijesak
ili pržina bude od prilike kao zrno prosa. U
tu ogradicu tako urejenu moramo vodu napu-
stiti, koja će neprestano preko sviju jaja prolaziti.
Jedan od boljih sanduka za leglo, jeste onaj Coste.
Ovaj se sastoji od posude, koje može biti dr-
vena, zemljena ili od tuteje, te mora biti po-
caklena i kolajisana. Oblik ima četverouglast, to
je obično 50 cm. duga, 20 cm. široka, a 15 cm.

duboka. U njoj se polaga jedan sami vodoravni
okvir, kome je površina, na kojoj se među jaja,
sastavljena od staklenih nekih crta, jedna od
druge udaljeno za 3 milimetra. Ovaj se okvir
položi u sanduk na četiri mostića, svrhom da
okvir ostane poviše dna posude, i to od prilike
na polovicu visine sanduka. Na ovom se okviru
može do 2000 jaja od riječne pasterve smjestiti.

Druga prednja strana sprave Coste ima
s gornje strane kljun, mimo koji voda iz san-
duka otiče, koja sa protivne strane iz visine u
podobi stupa pada.

Može se više takvih sanduka jedan nad
drugim položiti, tako, da voda iz prvog gornjeg
kroz žljebove iztiče, u drugi donji i sve tako
naprijed, dok iz donjeg zadnjeg voda tako ne-
prekidno izlazi.

Ovaj aparat ne zahtijeva mnogo vode, ali
opaziti je, da malom kolikoćom vode, dolazi na
jajima i mala kolikoća vazduha koji sve većma
slabi prelazom iz jednog u drugi sanduk.

Ali ako je voda veoma zračna i ako se
upotrebi broj sanduka dostatan neprama koli-
koći vode, mogu se tada dobrim uspjehom ovi
sanduci za leglo upotrebiti.

Dan danas ima velika množina sprava
mnogo savršenijih nego li je ovaj francuzki
Costesa; ali ipak sbog njegove jednostavnosti i
praktičnosti, a osobito za privatne osobe, koje
ne mogu da se sbog većih troškova okoriste
većim kompliciranim spravama, ovaj velju, za-
služuje osobitu pažnju. (Sliedi).

Hraniva vrijednost raznih krmiva.

1. Sieno. Sieno je obće, najbolje i najrazprostranije krmivo za domaće životinje. Najbolje sieno raste na čistim i dobro držanim livadama, a najpićenije je sieno sa gorskih livada. Čim je mladje pokoseno sieno, tim je razmjerno sočnije, hravije i probavljivije. Staro pokoseno sieno je drvenasto i slabe hranivosti, i još lošije probavivosti. Sieno sa močvarnih i tresetastih livada, vrlo je loše, pa ako obiluju kiselaste trave, jeste ne zdravo za hranjenje blaga. Najbolje je sieno, kako što je rečeno ono, koje se mlado pokosi, kad počmu cvasti trave, ali se hoće da je odmah posušeno i pospremljeno. Sieno, koje pokisi, tim je manje hranivosti, čim je više po njemu kiša padala odkad je bilo pokoseno.

2. Slama. Sve slame su podređene hranive vrijednosti, i služe više, kao hrana od velikog objema za izpunjanje želudca. Gdje se proizvodi mnogo slame, pa ju valja izrabiti hranjenjem blaga, valja slami primješavati sočnih hraniva, osobito sočivnica i uljenih komina.

3. Pliev. Pliev od žitarica jeste znatno bolje hranivo od slame, osobito ako je bila izošćena od zemljanih primjesa i pržine.

4. Repe. Repe sa izvrstno krmivo za krave muzare i za junad. Sirove pokrmjene u obliku siečka bolje su probavive i hranivije su, negoli kad se popare.

5. Krompiri. Ako se krompiri krme izsjekani u sirovom stanju, onda su izvrstna krmiva za krave muzare. Ali pri hranjenju krompirom valja biti puno oprezn, jer krompir ne prija svakoj kravi muzari; valja da mu se postepeno privikne, a opazili se, da joj krompir ne prija valja odmah napustiti hranjenje krompirom. I krompir valja izsjekati krmiti, ali odmah dok ga se izsjekka, jer ostaneti izsjekkan dugo na zraku, po crni, pa može biti štetan po životinju, koja ga jede. Klicave krompire ne valja krmiti bređim kravam, jer sadrži puno solanina, koji može prouzročiti pobacanje. Krompir prokuhan u vodi ili poparen na pari krmi se samo blagu, koja se tovi.

6. Žitarice. Bez razlike sve žitarice su izvrstno krmivo za blago, samo što ih valja krmiti u obliku krupice i pomješane drugom hranom. Žitarice se, izim zobi, radi njihove tržne cijene posve malo rabe, kao krmiva za blago.

7. Sladove klice. Od ječma što se rabi za kuhanje piva, povade se i posuše se klice, pa se te sladove klice, kojih dolazi velika količina u trgovini, rabe za hranjenje blaga. One su izvrstno i sočno hranivo, i podupiru u velike dojnost.

8. Blitva. Koren od blitva, koje debljaju poput repa, rabi se kao krmiva za blago, i to ponajviše u obliku sječka. Sječke od blitve jede blago vrlo rado i u većoj količini, ali kako nisu velike hranivosti valja im primješavati mekinja ili repičnih komina.

9. Mekinje, ako su zdrave i nisu odveć premlijvene, jesu izvrstna dosti sočna krmiva za muzare. One se obično dodavaju drugoj mokroj krmi. Nije uputno poparivati ih vrelom vodom, jer onda slabe probavne ustroje.

10. Sočivnice. Sve sočivnice su izvrstna i sočna krmiva, ali se nesmjedu krmiti muzaram, jer slabe dojnost. Najizraavnijeg upliva na dojnost imade grahorica, koja i u manjoj mjeri pokrmljena može biti uzrokom da krava presuši.

11. Uljane komine. Ima ih svakovrstnih. Radi svoje velike sadržine duška, stoje u hranivoj vrijednosti nad svim drugim vrstnim krmivima, a razmjerno su dosti jeftine. Krme se u posve maloj količini, pomješane drugom krmom, jer u većoj količini priobće mlieku i maslu neugodan tek. Kokosove komine su najhranivije, a onda komine od pamuka i one od pama, pa lanec i repične komine. Pri nabavi komina, valja tražiti jamstvo, da su zdrave, i za postotak njihove hranivosti.

12. Prosušena dropina od krompira i žitarica, jeste takodjer izvrstno krmivo i za muzare i za pitance.

Ali samo hranjenje ne koristi blagu, ako uz dobru hranu, nema dosti njege i čistoe, i to tjelesne i u štaji.

L. C.

goveda napravljene za račun njemačkog gospodarskog društva.

Mi prenašamo neke podatke o tim kušnjama, da ih naši čitatelji sami procijene i uvažavaju.

Dve krave Simmenthalske pasmine, od 1186 kg. ukupne životne težine, prevalile su put od 4 kilometra dužine, put otešćan na više mjesta na nasipim od pržine od 2 metra dužine a 30 cm. visine, kroz pol sata vremena vučeć za sobom kola opterećena sa 25 metričkih centih (quintala) tereta.

Dva vola Bayreuther-ske pasmine prevalile isti put, sa istim zapriekam od pržina, vučeć kola opterećena sa 40 kvintala tereta, kroz 25 $\frac{1}{2}$ časova vremena. Simmenthalski, Voigtlandski i Miesbacherski volovi prevalili su isti put, s istim zapriekam od nasipa pržine, vučeć takodjer 40 kvintala tereta kroz 28 $\frac{1}{2}$ do 29 $\frac{1}{2}$ časova vremena.

Kod kušnja pravljenih u Donaueschingen sa konjim: dva konja na dobroj cesti bez zaprieka prevalila su 1 kilometar puta vučeć kola opterećena sa 100 kvintala tereta kroz 8 časova i 53 hipa (secunde). Na istoj cesti vučeći isti teret od 100 kvintala, dva četirigodišnja vola, prevalili su isti put (dakle 1 kilometar puta) u 8 časova i 15 hipova (secunda). Za istih kušnja dva petogodišnja vola lake Voigtlandske pasmine, od 1274 kg. životne težine, bili su u stanju da maknu smjesta i da vuku kola natovarena su 116 kvintala, dakle su 11,600 kilograma tereta.

Ove kušnje su digle znatno tegleću vrijednost goveda, pa će na mnogim gospodarstvima biti mnogo korisnije rabi za tegljenje goveda odnosno volove, nego li konje.

I drugi su razlozi, koji mogu da sklone gospodare na uporabu goveda za tegljenje mjesta konja, a ti su:

Volovi su znatno jeftiniji od konja, pa s toga gospodar ulaga i drži izloženu znatno manju glavnicu, kad rabi volove mjesto konja, a u slučaju ozlede i nesposobnosti za radnju, ne propada sasvim vrijednost goveda, kako vrijednost konja, a nuzto se volovi prolaze manje biranom hranom i ne trebaju onoliko njege, koliko konji.

I male količine lošijih žitija, daju volovima velike snage i čine ih sposobne za naporni i uztražni rad. Goveda su još i radi toga korisnija po gospodara, što se izrabljuju njihovo mlieko i njihovo meso, i što nam daju dosta djubra, koji je od neprocjenive vrijednosti za svako imanje.

Za zaokružena imanja, gdje nema velikih dalečina, kao što i za briegovite predjele i za tresetasta zemljišta prikladniji su volovi od konja, ali volovi nisu za trajnu napornu radnju, jer trebaju počivanja za preživanje hrane. Volovi trpe mnogo više od ljetne žege i vrućine, negoli konji, pa je dapače pogibeljno uporabljati volove na radnju oko poldana kad je sunce visoko i žestoko.

Od goveda mogu se vrlo koristno upotrebiti za tegljenje, volovi, krave i bikovi. I dobre se muzare mogu upotrebiti za lako tegljenje, bez pogibelj da trpi njihova dojnost.

U velikim stajama, gdje se goje velike birane pasmine krava za mlieko, vrlo je teško uporabljati krave za radnju, jer se za dolazka i odlazka onih krava, koje se rabe za tegljenje, uznemiruju odveć ostale krave. Ali ako se krave od mladosti uvježbane tegljenju, one dolaze i izlaze iz štaje, bez da se druge krave dosjete; ovakove se uvježbane krave vrlo koristno upotrebljavaju za dovažanje zelene krme.

Gdje se goje krave u svrhu razploda, puno je korisnije upotrebljaviti ih za tegljenje po dobrom putu, nego li je tjeranje istih na odljene pašnjake.

Uporabljajem krava na laku radnju snaže im se papci, i jačaju im se sglobovi i mišice nogu. U Švajcarskoj skoro svudi upotrebljavaju za tegljenje marvu koju goje za razplod. Uporaba krava i bikova za tegljenje znatno upliva na njihovu čud; takove životinje postanu mirne, poslušne i dobre. Na radnju valja pričiti krave i bikove dok su mladi; obično se s početka podpregnu skupa s jednom mirnom kravom, pa se malo a malo priviknu radnji i hodaju mirno kao volovi.

D. P.

i ljekarice, jer ih Thomasova troska za više godina obškrbljuje zalihom fosforne kiseline, koja je toliko potrebna za njihov razvoj.

Thomasova troska je izim toga izvrstno gnojivo za sve ove poljske plodine, koje za svoj razvoj i dobar uspjeh trebaju fosforne kiseline, dakle za žitarice, i to poglavito za raž i ječam, koje trebaju dosti fosforne kiseline. A pošto se pšenica obično goji na zemljama, koje oskudijavaju fosforom kiselinom, a zob je od naravi obdarena svojstvom, da se lako obškrbljuje potrebitom fosforom kiselinom, s toga je Thomasova troska za pšenicu i zob gnojivo drugoga reda.

Na lakim pržinastim i tresetastim zemljama, teško uspijeva raž ako se ne pognoji bar su 200 do 300 kg. troske po hektaru.

Thomasova troska je osobito prikladno gnojivo za livade, ali ju valja posve umjereno rabiti, da ne podpomogne odveć jaki razvoj djetelina na štetu livadnih trava; a uz trosku valja livade gnojiti obilno sa kainitom, tako da svaki hektar zemljišta uz 150 do 200 kg. Thomasove troske dobije barem 600 do 1000 kg. kainita. Žalibože kainit je za nas vrlo skupognojivo, radi velikih prevoznih troškova.

P.

Koja je vrst krova najjeftina.

Kad se gradje gospodarske sgrade, koliko se nastoji, da sgrada bude što trajnija, toliko se više nastoji da bude jeftina.

Zidovi daju čvrstoću sgradi, a krov je uzdrži i čuva. Čim je bolji krov na sgradi, tim je razvjereno ona trajnija, i tim su manji troškovi za uzdržavanje krova i zgrade.

Gospodarske sgrade ili se pokrivaju cripovim od opeka, ili pločam, ili daskam (šindlam), ili slamom, ili izvaljanim limenim pločam, ili pak dvostrukom ljepenkom.

Koji je od ovakvih krova prikladniji i jeftiniji zavisi od mjestnih odnošaja i običaja. Gdje su sve ševarice, rabi se ševir ili slama, gdje ima drva, rabe se šindle, gdje ima lievaonica, rabe se limene ploče, gdje su tvornice masti i pakline, rabi se dvostruka ljepenka, ali je najrazprostranija vrst krova od cripova. I doisto, krov od ciepa, dok je razmjerno najjeftiniji i najtrajniji, istodobno je i najsigurniji protiv vatri, a nije podvržen štetam od studeni, dočim se na kravu od cripova daje vrlo lako urediti promaha. Čim je veća jedna sgrada, tim je razmjerno prikladniji za istu krov od cripova, osobito od dugih žljebastih cripova.

Pri velikom krovu, troškovi za drveni kostur krova i za cripove sižu na f. 1 nč 88 po četvornom metru gotova krova; a krov od dvostruke ljepenke stoji f. 1 nč 87 po četvornom metru, a dočim onaj od prostih limenih ploča, stoji f. 2 nč 33, a onaj od izvaljanih limenih plača f. 2 nč 90 po četvornom metru. Iz svega se vidi, da je u povoljnim prilikama za sve druge vrste gradiva, ipak najkorisnije praviti krovove od cripova.

Krčenje vjogradu sa Sacksovim Rajol-plugom.

Najskuplja radnja u vinogradu jeste krčenje, osobito kad se mora rukom izvesti; a ipak bez da se dobro izkrči zemlja, i to barem na 70 do 80 centimetara dubine, nemože biti govora da bi loza dobro uspjela.

Ako je za dobar uspjeh naše domaće loze bilo neobhodno potrebno, da se pred sadnjom zemlja dobro izkrči, još veća je potreba dubokog krčenja za američanske loze, koje su znatnijeg razvoja žila od naših domaćih loza. Krčenje je svrha, ne samo da prorabli zemlju u dubljim slojevima, ali i da izmjeni zdravicu sa mekotom, u svrhu, da prvašnja mekota, dodje dublje u zemlju i služi, kao zdravica, jer loza tjera duboko svoje žile, pa u pripravljenju zemlji nalazi više i obilnije hrane.

Dosad se je krčilo vinograde rukom, i takova radja krčenja stajala je napram vrsti zemlje i napram mjestnim odnošajim 300 do 900 fiorina po hektaru.

Stali ljudi s toga proučavati, kako bi našli jeftiniji način krčenja vinograda. U Americi rabe na mnogim mjestim dinamitu, u naprednim evropskim zemljama krče zemlju sa plugovima na paru ili sa električnim plugovima, a komu ova sredstva nisu na dohvat krče vinograde sa plugovima, pomoću volova ili konja.

Gdje je zemljište za vinograd ravno, kao i na obroncima brijeva, gdje nije odveć strmo, daje se vinograd izkrčiti sa Sacksovim rajol-

Tegleća vrijednost goveda.

Zadnjih se godina sve više cijeni goveda, kao tegleću marvu, jer su opetovane kušnje dokazale, da u tegljenju malo koja druga životinja može stati o bok govedam.

Vrlo su važne kušnje o hodu i tegljenju

Za koje poljske plodine je prikladna Thomasova troska.

Thomasova troska, kao gnojivo koje obiluje fosforom kiselinom, jeste po Maerkeru, najbolje gnojivo za one krmne rastline, koje više godina ostaju na polju, dakle za djeteline

plugom, do 50 cm. dubine, posve jeftino i posve lako. Sacksov rajol-plug krči do 50 cm. duboka sve jednom brazdom, i nije potreba radnika, nego samo na početku brazde, da priprave lopatom jamu e da plug odmah duboko zahvati, i da drže brazda čistu, e da plug ne zapinje, kad se povra ti u istoj brazdi da ju još doblje izore. Za prokrčenje ili prorahljenje zemljišta izpod 50 cm. dubine do 70 cm. dubine, rabi se podrivač plug. Ovakovim krčenjem izpadne radnja izvrstno, ništa gore nego li rukom, a znatno je jeftinija.

Barun Pirquet u dolnjoj Austriji izkrčio je zemlju za nove nasade loza sa Sacksovim rajol-plugom do 50 cm. dubine, i onda rukom do 70 cm., a da nije potrošio nego 155 f. po hektaru.

Za Sacksov rojol-plug hoće se dva dobra vola. Bilo bi dobro da se i kod nas prokuša krčenje vinograda Sacksovim rajol-plugom, jer selenjem nestaje sve više ručne snage, a tim se krčenje za nove nasade otešćuje i poskupljuje.

Krave, koje se nedadu omuziti valja blagim postupanjem umiriti. U tu svrhu se pošaklje na zametku repa, a ako i ovo nepomaže uzdi-gne im se jedna od prednjih nogu, a onda se odmah umire i puste se omuziti. Vikanje na takove krave, i udaranje istih ni malo pomaže, dapače takovim postupanjem postaju tvrdo-kornije.

Zeman oplodjivanja ovaca. Najbolji zeman oplodjivanja ovaca jeste u mjesecu studenom. Ovce mjeseca studenog pripasane janje se mjeseca travnja, dakle baš u zemanu, kad ima dosti paše, te one mogu smodi dosti hrane i imati dosti mlieka za svoju janjad. Ali janjenje u travnju mjesecu ima tu lošu stranu, da pada baš malo prije dobe, kad se imadu strići ovce; a to štetno djeluje na runo, i glede vrsti i glede kolikoće. Ovoj se neprilici može doskoti, ako se ovce pripuste siečnja mjeseca, tako da se janje u lipnju, pa se mogu ostrići ili prije janjenja ili odmah dok se ojanje.

Kopita od konja, koji dugo rade u moku, čuvaju se od omekšanja i gnijenja, ako se mažu terpentinom. Pakle nego li se namaže kopito trpentinom, metne se i drži blizu kopita usijani komad željeza, koji svojom vrućinom podpomaga, da kopitna ražina upije trpentinu, a gdje je prodrila trpentina, ne prodire voda.

Kako se pozna dobre nosilje. Pasma i porieklo kokoših najboljih su jamstvo njihove sposobnosti za nosenje; ali se dobre nosilje poznadu i po kapi i po podbradku. Velika, izsječkana, tamno crljena, odnosno mesnato crljena kapa, znak je dobre nosilje. Znakovi dobrih nosilja vide se i na nogam; čim su jednoj kokoši noge jačet tamno modre boje, tim je ona bolja nosilja. I čim je jača kita perja pod trticom, i čim ta kita više naliči cvietu, koji je na putu, da se razcvate, tim je takova kokoš bolja nosilja.

Hrdja sa gvozdenih predmeta, ako nije odveć razjela gvozdje odstranjuje se struganjem sa komadom pluta namočena u maslinovom ulju. Ako je hrdja odveć razjela gvozdje, onda se za struganje plutom, izim ulja hoće i malo izmrljene opeke i malo sumpornog cvieta. Staru hrdju istruga se takodjer plutom ali uz pripomoć maslinova nlja i pržine. Ako se hoće temeljito izčistiti izhrdjalo gvozdje hoće se ustrpljena, te valja čisti komad po komad, jer zahvatili se čišćenjem ciele izhrdjale površine na jedanput, dodije radnja, bez da se temeljito izčisti.

Pranje svilenih vrbca. Svilene se vrbce najbolje peru u raztopini od 60 grama meda, 60 grama crnog sapuna i 90 grama vinovice (špirita). Ova smjesa se dobro izmučka, a onda se pomoću spužvice razmaže po svilenom vrbci, pa se onda dobro propere u čistoj vodi, pa od-

mah utija toplim utijalom. Ovim načinom svilene vrbce ne samo, da postanu sasvim čiste, ali dobiju onu gladkoću i onu tvrdoću (žilavost), kojim se odlikuju nove svilene vrbce. Da se na vrbci ne čuje vonj crnog sapuna, primješa se gornjoj raztopini malo kolonjske vode.

Svjetlanje pokućstva najbolje se preduzimlje na sljedeće način. Uzme se komad suknene krpe i zamota se u loptu, pa se obvije čistom, tankom i mekom platnenom krpom. Na onu loptu od krpe kapne se desetak kapljica ulja od bajama, i desetak kapljica običnoga špirita, pa se u okrug natire pokućstvo hvatajuć male površine jednu za drugom, dok se sve natare i izsvjetla. Natiranjem ugrije se drvo, topi se i odstranjuje nečist, bez da je potreba prati vodom, i drvo ostane svietlo, kao da je novo. Radnja svjetlenja pokućstva izpada tim bolje, čim se manje prostora na jedanput natire. U obće nevalja početi natiranjem drugog mjesta, dok prvo mjesto nije postalo posve svietlo.

Zadnjih je dana udarilo liepo i meko vrijeme, pa se je težak, dao u vas mah oranju za sjetvu ozima. Mnogi već režu vinograde, i gnoje ih, a takogjer se krči za nove nasade. Maslina je svudi malo, a kupljenice tako slabo bacaju, da se neizplaća trvenje.

**

Ono malo vina što se je ljetos učinilo, svudi je dobro, i prilično su dobre cene. Ima i poštogod trgovine, ali sve na malo. Jačih trgovaca, kako prošastih godina nema, dapače ni domaćih, jer su se i domaći jači trgovci obratili u Italiju za kupovanje vina. Na ovo ponašanje domaćih jačih vinotrzaca tuže se posjednici i težaci, a i ne bez razloga. Istina je da je trgovina slobodna, i da svaki ima pravo tražiti onaj izvor, koji mu više koristi daje; ali pošto su se naši jači trgovci obogatili radeć našim vinom, bilo bi pravedno da imadu malo više obzira na domaće vinogradare.

**

Nastojanjem naših zastupnika u Beču, ministar financija povisio je u zadnji čas svotu za pripomaganje nastradalih od nepogoda za 1½ milijun fiorina, pa je nade, da će dobar dio te svote biti uložen na pripomoć nastradalih od nepogoda u Dalmaciji.

**

Namjestništvo će dalmatinsko i ljetos slati klaštioce maslina po Dalmaciji, ali pod sasvim nove i teže uvjete. Od svakog koji želi imati klaštioce traži se ljetos da navede imena maslinjaka, broj maslina koje želi izklaštiti i broj dana, što će biti zaposleni klaštiooci.

**

U Zagrebu uredjen je novi kulturni zavod pod naslovom „kr. zem. kemijsko analitički zavod u Zagrebu“. Zavod ovaj stoji pod neposrednim nadzorom vlade, a zadaća mu je, da vladi i podređenim joj oblastim pruža one kemijsko-analitičke podatke, koji se od njega u interesu javne uprave tražili budu. Naročito imati će taj zavod obavljati ona iztraživanja, kojim se zabranjuje praviti i u promet stavljati *patvorena vina*.

**

Gospodin Ströll, ravnatelj učiteljišta u Arbanasih imenovan je pokrajinskim nadzornikom pučkih škola u Dalmaciji.

**

Namjestništvo je odposlalo u Bari, putujuće učitelje: Lovrića, Rosića i Sancina, u svrhu da vide i prouče, kako se racijonalno pravi maslinovo ulje.

**

Otvoren je natječaj na mjesto upravitelja gospodarske poslavnice u Zadru. Gospodarskom poslovnicom biti će skopčana permanentna izložba gospodarskog i vinogradarskog orudja i strojeva.

**

Hrvatsko gospodarsko društvo u Zagrebu javlja, da ove jeseni imade na prodaju 200,000 korenjaka od *Riparia portalis* i prodaje ih po 10 f. svaku 1000 komada. A za buduće proljeće ima razpoloživih na prodaju 200,000 ključeva od *Riparia portalis*, 50,000 ključeva od *Riparia Monticola* i 10,000 ključeva od *Rupestris metallica*, koje nudja po 4 flor. svaku 1000 komada; napokon će razdati besplatno među članove 50,000 komada ključeva raznih domaćih loza.

**

U Jajcu u Bosni zasnovano je bosansko društvo za proizvodnju munjevine sa potpuno uplaćenom temeljnom glavnicom od 6,000,000 kruna. Društvu je sielo u Jajcu, a svrha mu je da izrabi snagu vodopada Plive kraj Jajca. Društvo će razpolagati snagom od 30.000 konjskih sila. Strojve će izgraditi i provesti će uredbu tvornice tvrdka Električno dioničko društvo (Schuckert & C.) iz Nürnberga. Izim munjine poduzeće će prizvajati Natrium Chlorid i Calciumcarbid.

**

Ukupnu proizvodnju sladora u Evropi za godinu 1897-98 procjenjuje statističar Licht na 49¼ milijuna quintala, dočim statističar Gies-ecker procjenjuje proizvodnju na 48½ milijuna q. Licht po zemljama, dieli proizvodnju sladoru, kako sljedi: Njemačka 19¼, Austro-ugarska 8¼, Francezka 8½, Rusija 8, Belgija 2¼, a ostale zemlje 3¼, milijuna kvintala.

**

Godine 1896-97 izvedeno je iz Ugarske 590 078 kvintala prostog sladora, a 87,744 q. rafinovanog sladora, dakle ukupno 677,852 q., t. j. za 235,845 q. više nego li godine 1895-96.

**

Statističar Lavasseur izvješćuje o svjetskom pučanstvu napram porodim i mrtvim, kako sljedi: Po njegovu računu Azia broji 825,954,000 stanov., Evropa 557,379,000, Afrika 163,953,000, Amerika 121,713,300, Australija 3,230,000, ukupno 1,478,229,000 stanovnika. Od ovog broja umire svake godine 32,214,000 ljudi, t. j. 98,840 svakog dana ili 4020 svakog sata, ili 67 svakog časa. Svake godine radja se 36,792,000 djece, t. j. 100,800 svakog dana ili 4200 svakog sata ili 70 svakog časa. Svakog časa rade se dakle tri više, nego li ih umre, nije po tom čudo, što ovako naglo raste pučanstvo na svijetu.

**

Svjetska proizvodnja svile iznaša ljetos po engleškoj statistici 13,862,500 kg., i to u Evropi 5,305,000 kg. Na Evropejsku proizvodnju svile sudjeluje Italija su 2,915,000 kg, Istok su 1,260,000 kg., Francezka su 692,500 kg., Austro-ugarska su 325,000 kg., Španjolska su 112,500 kg., Azija proizvela je ljetos 8,557,000 kg., od toga odpada na Kinu 4,957,500 kg., na Japan 3,300,000 kg., na Indiju 300,000 kg. Bud je lani napravljeno 15,657,000 kg. svile, to je ljetosnja proizvodnja svile manja za 1,705,000 kg.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

107. Imam liepu kobilu, i puno mi stoji, da vidim njezina poroda. Bila je već prepuštena ali; pa vas molim za uputu u znakove po kojima se pozna ako je suždriebna; i u ječnom slučaju, koliko se vremena može rabiti za tešku kolsku radnju, a koliko za laku radnju? M. B. B. u L. (Hrcegovina).

Da je kobila suždriebna najbolji je znak u početku, ako se ona opet ne tjera. Kobila se obično tjera 24 do 36 sati, nebudeli opasana kroz to vrijeme, ili ako ne začme u slučaju da je bila opasana, onda se tjeranje opetuje svaku 8 ili 10 dana tako dugo, dok kobila bude opet opasana i dok zaplodi. Ako je kobila nakon što je bila opasana mirna, ako se ne približava drugim konjima, ako nepušta ata, da ju opet opaše, to je znak da je zaplodila. O zaplodjenju kobile nema drugi znakova stalnih, dok se ne vidi rasti objem tiela, usljed razvoja zametka u utrobi. Kad je kobila suždriebna hoće joj se osobite pomnje i njege. Izim što ju valja hraniti zdravom i sočnom hranom, nevalja joj davati hrane velikog objema, ni odveć hladna napoja; nevolja ju tjerati na tešku radnju, niti naglo s njom zakrećati, niti ju činiti preskakati jaruge i slična. Za rad ne odveć naporni može se upotrebljavati suždriebna kobila sve do 15 dana pred ždriebljenjem, ali joj valja postepeno davati uvijek bolju hranu. Zadnjih 15 dana pred ždriebljenjem ne uporablja se kobila za nikakvu radnju, nego se vodi na šetnju, ili se pusti u jednu ogradu, gdje se nemože ozlediti, ni biti ozledjena, e da se sama šeta. Osobito valja paziti na kobilu u 2, 3, 9 i 10 mjesecu bređjosti, jer je u tim mjesecim kobila puno sklona da izvrgne. Ždriebljenje nesme da uzsliedi prije 322 dana otkad je kobila bila opasana, jer onda ždriebe nije za život. Kobila je ždriebna obično jedanaest mjeseci, a ždriebe je sposobna za živo, ako se je oždriebilo izmedju 312 i 419 dana nakon što je bila kobila opasana.

108. Suglasno odgovoru u broju 17 „Gosp. Poučnika“, molim vas navedite imena onih američkih loza, koje su u stranim državama prokušane da odolje fitokseri, i koje će uspjeviti na ovom otoku i na susjednim okruženim otocima?

D. L. F. u K. (Pag).

U drugim zemljama, gdje se zemljišni i podnební odnošaji dosta približavaju našim, kao najbolje vrsti američkih loza, koje odolje fitokseri, prokušane su: *Vitis Berlandieri*, *Vitis Riparia*, *Vitis Rupestris* i *Rupestris monticola*, te vrsti ovima srodne, ili s ovima križane.

109. Molim vas, može li se izliečiti vino i sud, koje daje po vitrašću (vetašini)?

D. L. F. u K. (Pag).

Sud, koji daje vetašinom daje se posve temeljito izliečiti, a lieči se tim laglje, čim se je pliesan, koji prouzrokuje vetašinu manje zahvatio duga (drva od duga). Ako sud samo malo daje vetašinom izdusti se, ter se propere vrelom lukšijom, ili se u sudu zagasi malo živoga vapna, pa izvalja, ili ako se propere su 2 ili 3 postotnom raztopinom sumporove kiseline. Ako je vetašina jača, onda valja sud razadriti, pa izstrugati pljesniva mjesta, a onda progoriti nutarnji dio suda su malo slame ili triešća, zadriti ga opet i izprati ga temeljito.

110. Jeli uputno i savjetno prevaljati zemlju u proljeće nakon što se je zasijala jarina?

I. V. u P. (Istra).

Svakako je uputno i savjetno nevalja usjeva u proljeće, a osobito sjeme zasijanih jarina, jer takovo valjanje ima svrhu, da osjegura sjemenu potrebna vlagu za klicanje i za prvi razvoj. Proljetno valjanje je od koristnog upliva i za ukorenjenje i razvoj usjeva. Ako nakon duge suše u proljeću, nastane obilno kišovito vrijeme, onda se žitarice kasno razvijaju, glavna se vlat izprede, dok pokrajne vlati sasvim zaostaju u razvijanju. U ovom slučaju uporabljeno valjanje zadrži u tjeranju glavnu vlat, a podupire tjeranje pobočnih vlati. Isto tako je koristno valjanje, ako u proljeću tjeraju usjevi

odveć bujno, pa je pogibelj, da se povale; valjanje u ovakovom slučaju uporabljeno zadrži za neko vrijeme tjeranje, a tim je odklonjena pogibelj povavljanja. Sasvim je naravski, da za valjanje usjeva, valja odabrati pravi čas. Ima mjesta gdje se redovito valjaju usjevi, pa se niti neda promisliti usjev, a da nije povaljan. Nego i valjanje usjeva, ima se ravnati po vrsti zemlje, jer ima zemalja gdje valjanje može biti štetno. Tako valjanje usjeva na lakim pržinama zemljama, može imati za posljedicu, da se zemlja naglo posuši, a na ilovačama gdje se često valja u svrhu da se grudve razbiju, može se imati za posljedicu, da se zemlja još jače ugrudva, osobito ako po valjanju padne kiša, a za kišom nastane nagla suša. Crnične zemlje nevalja valjati, jer se one, premda sadrže dosti vlage, posve lako suše, a to jer im je od naravi površina rahla. Ako se takovu crničnu zemlju provalja, onda se umjesi, pa kad se posuši, sva popuca, a onda na takovoj zemlji nemože biti govora o blagotvornom djelovanju vazdušnina. Valjanje se najkorisnije uporablja, kad se je zasijalo za suha vremena, ili kad se zemlja praši, pa ju vjetar vije i raznaša. Stog razloga na mnogim je mjestim vrlo pohvalan običaj, da se prevaljani usjev, nakon što se je žitarica dobro ukorenila i protjerala, lako prebranaju, tim se izbjele svim zlim posljedicam. Ako se rabi dobra brana, nema pogibelji, da bi se brananjem izčupalo usjev. Valjanje vlažnog zemljišta, pa kojemu drago ono vrsti bilo uvijek je štetno.

111. Od neko doba opažam, da je omuzeno kravje mlieko žuko; molim vas što prouzrokuje žukoću mlieka, i imali sredstvo da se brzo i lako stvar preprieči?

F. F. u O. (Hrvatska).

Žukoću mlieka opažamo u dva slučaja. Prvi je slučaj ovaj kad je mlieko žuko odmah kad se podoji. Sudeć iz vašeg pitanja taj slučaj mora da je i kod mlieka vaših krava. U ovakovom slučaju hrana prouzrokuje. Slama gotovo svih žitarica, kravlja repa itd. jesu hraniva, koja redovito prouzrokuju žukoću mlieka. Tomu se vrlo lako i brzo doskoči promjenom hrane. Medjutim se žuko mlieko može izrabljivati u pravljenju maslaca i sira, a može se bez opasnosti mješati drugim normalnim mliekom, a da se žukoća umanji. Mnogo je gore ako žukoća mlieka potiče od gljivice: *Oidium lactis*. Ova se bolest obično pojavljuje u nezračnim i nečistim mliekarnicama, osobito ljeti, a poznaje se po vrlo neugodnom gorkom žukom teku mlieku, a izim toga se vidi da površina mlieka nije gladka ko kod običnog mlieka, nego da je hrapava, a na istoj opažaju se malene žute točke (gljivice). Ovakovo mlieko nije uporabivo ni za pravljenje maslaca ni za pravljenje sira, a nesme se ni mješati drugim zdravim mliekom, jer bi se žukim mliekom prenjele gljivice u zdravo mlieko, gdje bi se dalje razvijale, i ojele mlieko pokvarile. Hoće li se takovo žuko mlieko mješati sa zdravim mliekom, valja ga prije prokuhati; jer se vrenjem ubiju i unište gljivice žukoga mlieka. Drugog lijeka nema, nego čistoća, čistoća, čistoća i zračenje redovito.

Gj. Kč.

B. Nova pitanja.

112. Sagradio sam postavu za zimu, i pokrijo sam ju staklom vlastite boje. Čitam u taljanskoj knjigi, da je stakla najbolje bojadivati crveno; molim vas, koliko je opravdano tako crljeno bojadisanje stakla, i bili od toga bilo koristi za rastline?

M. O. u D. (Dubrovnik).

113. Na ravnici, u ilovači dobro nagojenoj, imam odraslo stablo plemenite višnje, koje svake godine, i ako kasno cvate dosti obilno, i zametne obilno ploda, ali koja korist, kad plod dok se razvije kolik kukuruzovo zrno, postane žuto-crvenkaste boje, i većim dielom otpadne. Molim što je uzrok ovome opadanju ploda, i imali lieka da se ovo opadanje predusretne?

P. pl. P. u Z. (Hrvatska).

114. Kod nas moru u ne velikoj dubini, ima dosti spuga, koje bi se mogle loviti i prodavati, ili ih neznano izbieljavati. Molimo vas, za naputak u predmetu?

B. M. u R. (Omiška krajina).

115. Molim vas, koje su vrsti stabala najprikladnije za sadnju na močvarnoj zemlji?

I. F. u B. (Bosna).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Tripalo F. pos. — Ivanović D. I. žup. — Občina - Starigrad — Kovačević A., uč. — Krešić O. S. žup. — Horvat F. pos. — Bahovec M., pos.

— V. g. Horvat F. i J. — Pisali smo vam odmah o gnojenju superfosfatom, i o potrebitoj količici gnoja za svaku lozu.

— V. g. Filipec M., kap. — Obrnuli smo list na novu adresu.

— V. g. Cvjetković S. B. Braća — Pisali smo glede zemana za krčenje

— V. g. Fačić L. — Jedinica mjere za snagu električne struje zove se: *ampère*, a za napetost električne struje zove se: *Volt*, a jedinica mjere za otpor električne struje zove: *Ohm*. Jedinica mjere za električnu radnju zove se: *Volt-ampère* ili na kratko *Watt*. Jedna mehanička konjska sila jednaka je 550 Watt. Jedna žeravica od 16 svieća jakosti treba 55 Watt, a jedan veliki električni lampion treba 1000 Watt električne radnje.

— V. g. Sulentić T. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Antičić S. — I vami broj 18 od t. g.

— V. g. Mitrović N. — Medič se može i zimi ubijati; a svrha se najbrže i najbolje postizava porabom izvarka (estakta) od duhana, kojeg možete dobiti u Splitu kod urda za odkup duhana.

— V. g. Vranjić A. — Nije nam još stigao odgovor; ali je ono pitanje, koje iziskuje trajne nauke.

— V. g. Juričić S. — Broj 13, 18 i 19 poslali smo iznovice. Ono vaše pitanje nezasjeća u naš djelokrug, ali smo ga ipak dali osobi, vještoj u pitanju, da ga prouči, i da vam po mogućnosti odgovori.

— V. g. Babić S. — Staklenice u kojih se je nečist okorila, čiste se posve lako i brzo izrežom sirovog krompira, koji se metnu u staklenine skupa sa malo vode. Dosti je put promućkati da se odstrani svaka nečist.

— V. g. A. D. - Split — Najbliži izvor za kait jest državna solara u Kaljuču (Kalucz) u Galiciji. Na izvoru kait nije skup, ali drugi troškovi ubijaju. Na solari u Kaljuču stoji 100 kg. kaita samo 70 novčića, ali ima 8 novčića troška prenosa iz solare na kolodvor, onda 18 novčića za vreću, pa f. 1 novč. 35 prevoza po kvintalu iz Kaljuča na Rieku ili u Trst na Kolodvor, onda 65 do 70 po kvintalu za prevoz i tovarinu iz Kolodvora na Rieku ili Trst u jedno mjesto u srednjoj Dalmaciji n. p. na Braču ili Hvaru. Tako da na 100 kg. kaita, koji na izvoru stoje novč. 70 ima troškova f. 2 novč. 26 do f. 2 novč. 30 t. j. dakle tri puta više, nego li valja kait. Ovome bi valjalo da vlada doskoči!

— V. g. Miličić K. — Pisali smo vam glede modre galice i glede sumpora.

— V. g. Didolić T. — Takodjer glede kaita.

— V. g. Ergovac P. — Takodjer glede zagrica.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Člische računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,

a izplaćuje se u Zadru.

Tko nepovratno prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Prosinca 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1. Prosinca 1897.

Nevolje seljačkog gospodarstva u Hrvatskoj.

Na točno prosudjivanje stanja seljačkog
staleža, red je proučavati samog seljaka,
i njegovo življenje, da se doznade dali je radin,
pametn, uman i pošten; valja proučiti odnosaj
seljaka prema posjedniku, prema vlasteli i
prema vladi. Svi ovi čimbenici nesumnjivo upli-
vaju na stanje seljačkog gospodarstva.

Što se tiče samog seljaka, hrvatski seljak
je izim malih iznimaka radin, pošten i gosto-
ljubiv, ali žalibože nije dostatno izobražen, ni
dostatno štedljiv.

Od poljodjelskih škola, kako svudi, zazire
seljak i u hrvatskoj, a odnosaji seljaka prema
posjedniku i veleposjedniku opet su takovi, da
na napredak seljačkog stališa nemogu da upli-
vaju. Od većeg broja domaćih posjednika, koji
slabo gospodare, seljaci ne imaju nikakve
koristi. Oni su ljudi obično posve ograničenog
gospodarskog znanja, bez poleta, održe se šte-
dnjom, koja se puno više sastoji u škrtarenju
na težačkim nadnicam nego li u pravoj štednji.
Ima mnogo posjednika i veleposjednika koji se-
ljaku plaćaju na lnuim po 25 do 30 novč., bez
jela i napoje, a to pod isprikom da su težaci
neznalice i lieni, te da neznadu i nemogu
više zaraditi.

Ove izprike će u malo slučajeva istini
odgovarati. A ako i jest istina, lahko je shva-
tljivo, da seljak nemože imati ljubavi i volje
za rad, kad znade da ga čeka kukakva nadnica
od 25 do 30 nč. I neznanje i nevještina seljaka

nije opravdana, a u većem dielu slučajeva su
sami gospodari mnogo tomu krivi, jer se slabo
brinu i slabo nastoje, da usavrše seljačkog ra-
dnika; ali opet nemogu ni oni pomoći seljaku,
ako sami nisu vješti stvari ili ju nerazume. U
onom što netko sam ne zna, nemože da drugoga
uputi.

Veći dio posjednika dolazi do uprave svog
dobra, a da i sam ne zna kako, a po gotovo
nikada da se je za to zvanje pripravio, pa
mu konji za jahanje, psi lovački i lov, uz druge
skupe zabave, postanu glavnim zanimanjem.
Ovakovo zanimanje, koje kod nekih postane
strastveno, odvraća od svakog ozbiljnog rada.
U Českoj imao sam prilike upoznati jednog go-
spodina (koji se sam zove *rolnik* - seljak), na
njegovom vlastitom polju, baš u času kad je
slagao svoj plug. Taj gospodin izučio je gi-
mnaziju i višu gospodarsku školu, govori 4
jezika, sveobće je izobražen, ali ipak on radi
skupa sa svojim ljudim, on sam upravlja celim
svojim gospodarstvom, on se sam ponosom zove
rolnik. A naša gospoda?! Posvećuju se gospo-
darstvu, kad nemogu da prodru u nijednu javnu
službu. Svrše jedva dolnju gimnaziju, proturaju
se kroz koju gospod. školu, a kad se povrate
kući postanu spahijske i žive kao takovi. Dok
visoko naobraženi česki posjednik na svom po-
lju sam radi, dotlen se hrvatski posjednici za-
bavljaju lovom, i drugim zabavama, a prepu-
štaju svoja imanja bezdušnim dvornicima i špa-
nima, koji se obično posve slabo razume u go-
spodarstvu. Hrdjav izgled od posjednika, upli-
va izravno na seljake, a posljedica je da propadaju
i seljaci i posjednici.

Kao velika rana seljačkog staleža, jesu
na mnogim mjestim mali posjednici, koji narod
gule lihvarstvom i varanjem. Ti su većinom
stranci u Hrvatskoj, a od njih su se mnogi do-
selili bez probijene pare, i u malo se godina
obogatili. Veći dio ovih pijavica otvori trgovinu
ili krčmu u koje se roba daje na vjeresiju ili
na odslužbu. Ovakav čovjek daje seljaku: soli,
brašna, ulja ili koju drugu robu, bez da od seljaka
pita izplatu u gotovu novcu, nego mu daje na od-
službu. Seljak mora da odsluži takav dug u proljeće
ili u drugo važno doba godine. Tim napusti i
zanemari obradivanje svoje zemlje da obradjuje
polja bezdušnika. Zato vidimo po selim, da su
polja tih bezdušnika prije i bolje obradjena od
seljačkih. Važno je spomenuti da se na te ljude,
koji su pučke krvopije, i mjerodavnim kru-
govim ima osobita obzira te im je mnogo toga
dozvoljeno, što naši ljudi nemogu ni pomisliti.
Kakova su rana ti ljudi za hrvatskog seljaka
vidi se najbolje od toga, što seljak od dana na
dan osiromašuje, dok se ove pijavice debljaju.

Selenje je za sad još jedina nada ogulje-
nom seljačtvu, ali se i selenje otežćana od dana
na dan, pa bi bila dužnost pozvanih čimbenika,
da odlučno ustanu proti tim seljačkim krvopi-
jam, i da nešto ozbiljna preduzmu za podignuće
propadajućeg seljaštva.

Ne manje zlo su za seljačstvo vlastela, koja
posjeduju silna imanja, a svojim imanjim nezna-
du ili neće da sami upravljaju. Mnogi od vla-
stele prepuštaju gospodarstvo činovnicima, a
mnogi obradjuju samo jedan dio posjeda, a
drugi dio ostavljaju neobradjen, a neće da
ga dadu u zakup seljaku. Ovakovim postupa-

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

POGLAVJE VI.

Stanovi za uzdržavanje ribljeg legla.

Stanovi ili sabe, u kojima se čuva i pre-
gledava razvoj legla sastavljeni su obično poput
kuće klučnim zidom, drvenim daskama ili ope-
kama, a moraju biti ciglom pokriveni. Svrha je
ovih sgrada, da se sačuva potrebiti materijal,
kao što i radnike od nepogode vremena i da se
tako može po slobodnoj volji mijenjati dotičnim
aparatom opredijeljenim za leglo.

Svaki stan ili soba, mora biti dostatno
rasvijetljen, sa velikim uređenim prozorima,
dotičnim staklenim oknama provijenim; o-im
toga ne smije se nijedan otvor ostaviti, da nebi
krozanj ulijegale kakve životinje, koje bi
mogle jaja i sitne ribice pokvariti.

Pošto se embrionalna evolucija razvija
bolje u tami nego li pod uplivom svjetlosti, na

to se mora preporučiti, da sobe budu do sgo-
de rasvijetljene, a do sgo- de zbog jake svjetlosti
da se mogu stranom ili sa svim zatvoriti.

Pošto se pomoću svjetlosti moraju unutar-
nji poslovi oko legla obavljati; po tom se ra-
zumi koliko ovi savjeti po sebi vrijede, pa za
to poklopci nad aparatima u kojima su smje-
štena jaja, moraju biti priklopljeni, tim nam ih
ne treba pregledavati, pošto i tama pospješuje
razvoj ribljeg legla.

Voda, koja dolazi u takvu sgradu iz bli-
njeg ili udaljenog izvora, mora da bude dove-
dena na tolikoj visini, koliko je dostatno za
napajati iste aparate i za povećati svježost
zraka u vodi.

Pošto voda zbog naglih kiša ili zbog dru-
gih kakvih uzroka može postati mutna i ne
zdrava za razvitak legla; zbog toga je od ve-
like nužde, da se za uzdržavanje čistće upo-
trebe dotične sprave za procijedjivanje vode;
te se takve sprave mogu u istom stanu ili so-
bama smjestiti ili paka izvan stanova.

Filtracijom vode postizava se obustava
taložine, te tako djeluje prosto mehaničko. Svaka
tekućina, koje se procijedjuje postaje po tom
riješena od mikrokosmičkih stvorova ili mikro-

ba. U tu svrhu za filtraciju vode rabi se obično
čist pijesak, debela pržina i različite tkanine.
Može se isto tako upotrebiti drveni ugljen, sa-
mo što se ovaj mora često mijenjati.

Jedna od najjednostavnijih posuda za pro-
cijedjivanje vode jest takozvano američansko
cijedilo. Ovaj se sastoji od jedne otvorene ka-
menice, koja je u pogledu veličine surazmjerna
naprama kolikoći vode, koju nam treba procij-
jegivati. Obično je četverouglastog oblika, a
može biti od drveta ili od cementovanog zida.

Ova cijediljka ili posuda razdijeljena je
na više ili manje odijelaka, u kojima je smje-
šteno više okvirića po nešto na koso položenih,
te sgornje strane nagnuti naprama toku vode.
Otvor je okvirića zatvoren ili ogragjen nate-
gnutom bijelom ponjavom, kroz koju voda pro-
lazi, te se do potrebe može u sanduku smjestiti
više ili manje okvirića. Do nužde se ovi okviri
jedan za drugim povade i isperu, čim se opazi
da se na njima taložina pokazala.

Druga ekonomička cijediljka jest sud pr-
žinom napunjen, koji se sastoji od dvije bačve
većeg ili manjeg objama, ovisno položene, a
kojima se poviše donjeg dna položi drugo dno
probušeno, na kom se polagaju naslage izmje-

njem vlastele, leži na stotine i hiljade jutara zemlje neobrađeno, a seljak gladije, jer ne dobiva u zakup zemlje, ili se seli u Ameriku trbuhom za kruhom. Koliko i koliko domaćih sinova ne bi trebalo ostavljati rodnu grudu, da vlastela davaju svoje neobrađene zakup?!

I druga je velika mana hrvatske vlastele, biva, da je veći dio njihovih imanja povjeren upravi stranaca t. j. nijemaca i magjara, ne samo, ali je i uređivanje i službeni jezik na takovim imanjim njemački ili magjarski. Od koliko je to štetnog upliva na narodno gospodarstvo zemlje, i na moralni i materijalni napredak seljaštva dotičnih okolica, lako jeshvatiti, osobito kad se znade, da svi ti činovnici sasvim prostački postupaju seljakom.

U najbližoj blizini Zagreba, na imanju jednog od starijih hrvatskih vlastelina, sve je činovništvo magjarsko, i na imanje ne čuje se drugog jezika da magjarskog, a sa seljacim se postupa, kao robovim.

Gj.

Na što je paziti pri nabavi loza i pri sadnji.

Amerikanskim lozam tjera se dandanašnji velika trgovina, a i velika prevara glede vrsti i glede istovjetnosti dotičnih vrstih. Stog razloga valja nabavljati američanske loze sa sigurnog izvara, svakako od tvrke koja je akreditovana i pozuata kao poštena i solidna. Ali se s druge strane opet hoće, da i naručitelj bude sasvim točan u naručivanju, te da točno kaže što želi i što hoće. Naručuje li se ključeci valja točno navesti od koje vrsti loze se želi imati ključeci, i zahtijevati da pošalju jedre i zdrave ključece kratkih koljenaca.

Naručuje li se korenjaci, valja preporučiti, da budu osobito pri kraju vrlo dobro razvijenih žila.

Kad se loze na dalek put odpremaju, valja ih dobro privezati u snopove i obvititi, da im se ne ozlede pupovi, a ako se šalju u sanduke u vlažnoj mahovini, valja paziti da mahovina ne bude odveć sabita, jer onda u toplini i vlazi izpljesnive i izgnjiju loze, valja s toga da su loze rahlo omotane mahovinom, da ostanu praznina za zrak, koji priče pljesnivenje i gnijenje. Dok stignu loze valja ih odmah razmotati, a onaj komad vinograda, na koji se kani loze zasaditi valja prirediti prije, nego li stignu loze.

Čim manje vremena prodje od kad se loze izkopaju, odnosno od kad se ključeci odrežu, pa dok se zasade, tim je veća sigurnost, da će se loze primiti. Zemlju oko zasadjene loze, valja pogaziti, da se sabije. Bolji se uspjeh postizava jesenskom sadnjom loza, negoli proljetnom, jer jeseni i zime ima više vlage u zemlji, što znatno olakčuje tjeranje žila, i manja je pogibelj da se na zemni djelovi posuše.

nično pržine i pijeska. Voda dolazi u prvoj bačvi agornje strane, te prolazeć mimo sljedeve pržine i pijeska dopire do ispod probušenog dna, odkud onda prolazi s donje strane kroz cijev u drugu bačvu, te se kroz slojeve pržine i pijeska uzdiže i dovagja u dotičnim spravama za leglo.

Još je jedan praktični način, kojim se voda čisti i zrači, a to pomoću otočne cjevi, kroz koji voda pada u jedan sud napunjen pržinom, kome je dno sasvim gusto probušeno, te voda poput kiše iz posude pada i kroz dotične cijevi dolazi u pojedine sanduke za leglo. Do potrebe, može se takvih posudica pržinom više uporedo metnuti, želi li se samo veća količina procijedjene vode zadobiti.

U predjelima gdje je oštra zima, može se sbiti, da se voda preko zime u dovodnim cijevima smrzne. Tome će se predusresti, ako se u stanovima ili sobama gdje se leglo čuva smjesti peč, da se unutaraji prostor uzmogne do prijatne kolikoće topline ugrijati; pazeći samo, da ne bude peč položena blizu legla, ili da nebi dim iz peći u prostorijama unišao.

(Sliedi).

Jesenska štrbka (Eudivia).

Jesenska štrbka, osobito rudasta vrst, i su malo pomnije može da prezimi na polje, barem na našim stranama.

Ona se sije obično rujna mjeseca ili listopada, i to ranije ili kasnije napram tomudali želimo, da nam ranije ili kasnije dozrije za porabu.

Dok razsad poraste razsadjuje se odmah na opredijeljeno mjesto, radje nešto u zaklonici, u dobroj gnojnoj zemlji, ne odveć vlažnoj, ni takovoj na kojoj se voda zadržava i leži. Kad štrbka poraste za porobu, onda se priveživa, da izbieli. Priveživanje obavlja se likom, obično takozvanim Raffia likom, koji je posve jeftin. Priveživanje obavlja se na takav način, da najdonje lišće prekrije sve drugo lišće, i da ga sasvim zaštićuje na način, da svjetlo, a ponisto pak voda ne prodire unutra; jer svjetlo nedopušta da štrbka izbieli, a voda prouzrokuje gnijenje.

Obično se svakog dana priveže samo toliko štrbke, koliko će se moć potrošiti nakon 10 ili 20 dana kad štrbka izbieli. Bielenje ovisi od vremena. Za oblačna i vlažna vremena izbieli štrbka kroz desetak dan, da sunčana i suha za dvadesetak dana.

Dok štrbka izbieli valja ju pobrati, jer inače lako izgnjije. Isto tako puno laglje pregnjije štrbka, ako je privezana kada padne mraz, nego, ako li je razriješena.

Za trajna leđa brane se, ako se pokriju tankom naslagom slame. Gdje nije moguće da se preko zime održi na polje, izkopa se iz zemlje sa svim žilama, pa se ovjesi u hladnoj konobi naopako, t. j. sa žilom gori, a lišćem doli. Na ovaj način čuva se štrbka zdrava preko cijele zime.

Naputak

o pravljenju i uporabi krvnoga seruma proti svinjskoj pošasti.

Krvni serum potrebiti za ciepljenje proti svinjskoj pošasti ima se praviti iz krvi od svinje, koja je upravo, ili najviše 1—2 mjeseca prije preboljela svinjsku pošast. Čim je dulje vrijeme proteklo od izličenja dotične svinje od svinjske pošasti, tim je slabija imunizajuća (obranbena) moć krvnoga seruma. Krv od još očitio bolestne svinje nesmije se upotrebiti za pravljenje krvnoga seruma, jedno stoga, što još može sadržavati virulentnih bakterija, ter bi se usljed toga mogle zaraziti svinje, koje će se ciepit; drugo pak stoga, jer nesadržaje od kemičkih sastojina bakterija njih toliko, koliko je potrebno, da nakon uštrcanja u zdravu svinju proizvode imunitet.

Svinju, za koju smo uvjereni, da je preboljela svinjsku pošast ili da se barem oporavlja od iste, ter od koje svinjski serum proizvodjati želimo, treba prije svega položiti na čistu, opranu i razkuženu klupe ili drvenu podlogu; vrat i prednje joj noge oprati raztopinom sublimata u razmjeru 1: 1000 ili karbolnom kiselinom u razmjeru od 5: 100 barem za pet minuta razkužiti i za koliko je moguće do suha otrti, naročito na mjestu, gdje se ima nožem ubosti.

Sa valjano očišćenim i uz to još barem kroz 5 minutah u 5% noj karbolnoj kiselini razkuženim nožem, ima uzsljediti ubod na način, da se uz prorezanje velikih krvnih cjevih vrata ne proreže dušnik, jer bi se time izbrljati mogle ne proreže dušnik, jer bi se time izbrljati mogle krv i krvni serum. Paziti se ima i na to, da sa nož neubode tako duboko, da se povriedi srce, jer bi usljed toga nepodpuno bio proljev krvi, ter bi se malo krvnoga seruma dobiti moglo.

Ako se na gore opisani način razkužena svinja objesi stražnjim nogami, koje čvrstim plosnatim vezom valja sputiti, i u tom položaju ubode, biti će proljev krvi još potpuniji.

Krv se hvata samo u podpuno čistoj i prije valjano razkuženoj visokoj valjastoj staklenoj posudi (visoka uska stakla za krastavce ili mlieko), pa se nakon ugrušenja krvi slaklo oko uzdužne osi okreće, dok se krvna mrena (Placenta) od nutarnjih strana stakla posve odiele. Nakou hvatanja krvi ima se grlo staklenice pokriti s čistom u 5% karbolnoj kiselini nmočenom i zatim ožetom krpom, da prašina i ina nečist nepadne u staklo.

Dok se krv u staklu nesgruša, valja zaklanu svinju, ako joj je meso namijenjeno obćoj potrošbi, u kojem slučaju se razkuženja s karbolnom kiselinom, poradi duhe, po mogućnosti izbjegavati i u mjesto karbola radje sublimat rabiti ima, brižno očistiti i zatim razporiti, da

se brižnim pregledanjem unutarnjih organa, naročito pako pluća i crijevnoga prohoda ustanoviti uzmogne, da li je zaklana svinja doista bolovala na svinjskoj pošasti? Ako se nebi mogle ustanoviti da je preboljela svinjska pošast, na način svaku dvojbu izključujući tad se dobivena krv nesmije upotrebiti za pravljenje seruma. Iz ovoga sledi, da se krv svake pojedine svinje u posebne posude mora hvatati.

Ovim načinom dobivena krv ima se u pomenutoj valjastoj staklenici staviti na hladno mjesto, ljeti izmedju leđa gdje se dotle ostaviti ima, dok se čisti, zučkasti krvni serum od krvne mrene posve ne odiele, što će redovito uzsljediti za 24 do 48 sati. Odieljeni krvni serum ima se pomoću dugačke staklene cjevi (Pipette) izvaditi i saliti u čistu, razkuženu ljekovnu staklenku, koju možemo začepiti. Ovim načinom dobiveni krvni serum treba procijediti i uliti u jednu čistu i razkuženu staklenku. Postupa se na sljedeći način:

U ljekovnu staklenku stavi se stakleni lievak, a u ovaj lievak od papira za procjedjivanje, kojeg se prije smjesti u vrećicu, napravljenu od riedkog platna u formi lievka da se tim načinom očuva promoćeni lievak od osušenja od papira za procjedjivanje. Platnuni i papirni lievak valja da ju uži od staklenog lievka, e da se ovomu neprimilubi, jer bi se krvni serum u tom slučaju samo nakon izvanredno dugog vremena procijediti mogao.

Procijedjenom krvnom serumu ima se u svrhu čuvanja dodati vodom razrijedjene 5 % karbolne kiseline, i to na svakih 108 grama krvnog seruma 10 gramah 5 % karbolne kiseline. Više i jače karbolne kiseline nije uputno rabiti, jer bi ista raztvorila i izbila u serumu se nalazeći bjelanak.

Od čistog krvnog seruma valja ustrcati pod kožu na nutarnjoj strani buta i to: velikoj svinji 10, a cdojku 5 kub. centimetara seruma.

Pri pravljenju i uporabi krvnoga seruma treba osobito paziti na čistocu, jer ako bi se to propustilo, bile bi ciepljene svinje izvrgnute velikoj opasnosti.

Uzgoj oraha.

Koliko je koristan orah u gospodarstvu svojim plodom i drvom, opće je poznato, pa stoga zaslužuje, da se njegovu uzgoju što veća pomnija posveti.

Uzgoj oraha vrlo je jednostavan, te se isključivo iz sjemena izvadja. Usljed toga treba za sjetvu odabrati samo valjane orahe, krupne, mekane ljuske i zdrave jezgre. Sjeme se posije u jesen u dobro priredjenu i prorahljenu zemlju u redove od 40 cm., a u redu 15 cm. odaljeno orah od oraha.

Jednogodišnji orašići presadjuju se ako moguće u jesen inače pako u rano proljeće u rasadnjak. Ovdje se uzimlju redovi tako, da će rasadjeni orašići stajati u trokutnom sklopu na 80 cm. razmaka. Za presadjanja prikrati se ostrim nožem ili nožicama glavni koren (žila srčanica) na onom mjestu gdje već prelazi u tanju žilu. Prama potrebi prikrate se i ostale tanke žilice na kojih 15 cm. ili se glatko prirežu, osobito one, koje su izlomljene ili iskidane.

Zemlja u rasadnjaku mora biti dobro priredjena, a ima li orašić pokrajnih izboja, ovi se glatko odrežu, a ostavi se samo glavno stabalce. U rasadnjaku ostaje orah 3 do 4 godine, i kroz to vrijeme izraste dovoljno velik za presad. Kroz to doba orahu netreba osobite njege. Kao u sjemeništu, tako i u rasadnjaku treba zemlju s proljeća dobro okapati, da se korov utamani a tlo zrači i rahli, jer to mladom orahu osobito prija. Kasnije okapanje rijetko će biti nužno, jer kad se orasi okite lišćem pokrivaju tlo tako, da će teško pod njima zarasti korov ili se tlo okoriti.

U ljetno doba očiste se orasi od suvišnih pokrajnih izboja (grančica) tako, da se isti pri stablu glatko odrežu; ali lišće koje poraslo iz stabla, valja pomno štediti. U proljeće netreba na orasima ništa rezati. Zadnje godine, kad je stablo za presad već dovoljno odraslo, ostavlja mu se na vrhu nekoliko pokrajnih izboja prikladnih da tvore buduću krošnju.

Orah uspijeva dobro u svakom tlu, napose na krečovitom.

Na povodnom ili prevlažnom tlu orah teško uspijeva, i lako pozebe. Izuzev dakle takovo preniske i mokro tlo, može se orah svuda uspješom zasaditi, te će mu sigurno najljepše mjesto biti uz kuće, po dvorovih i širjih ulica, pa i cesta u drvorredih, gdje svojom velikom

krošnjom nebi pravio pregusti hlad i time možda pokrajnim nasadom ili usjevom naškodilo. Orasi nasadjeni u sklopu, treba da stoje na 15 m. razdaleko, a u voćnjacih vazda sa sjeverne strane, ako to dopušta kultura koja, tamo graniči.

Gdje se razne strmine, obronci, te okrajci šuma, drugčije neupotrebljuju, tamo će orah, kažimo uz kesten, trešnju itd. rado uspjevati. Gdje se pašnjaci zasadjuju drvećem, neka ne manjka i koje odlično mjesto orahu. Pa i drugčije naći će se za orah vazda takovih mjesta, gdje će i svojim hladom biti na korist, primjerice uz osamljene bunare, oko kojih obično veći neobradjeni prostor stoji.

U svom dvoru ili na svom zemljištu svatko će makar jednom orahu mjesto naći, koje će mu i hladom i obično obilnim plodom, a u svoje vrijeme i skupocijenim njegovim drvom koristiti više, nego to može i koje drugo drvo ili voćka.

G.

Hranjenje lišćem od blitve Lišće od blitve nevalja krmiti blagu u odveć velikoj mjeri, jer onda lako prouzrokuje proljev. Ako ipak okolnosti prisile, da valja krmiti jače koliko lišća od blitve, onda valja lišću primješati malo vapna, i to na svaki kilogram lišća od blitve valja dodati 2 grama ugljično kisela vapna, odnosno 6 grama prostog fosforno kiselog vapna.

Rezanje stakla. Toliko je puta potreba odrezati jedan komad stakla ili jedno grlo od staklenice, pa si čovjek nezna kako pomoći. Jednostavno i izvrstno sredstvo za rezanje stakla jeste tanki, čvrsti konac. Uzme se žica tankog, čvrstog konca namoči se u petroleju ili vinovici, pa se priveže uprav ondje, gdje hoćemo da odrežemo staklo, tako da konac ostane otegnut uprav onda, kuda hoćemo da odrežemo staklo. Kad je konac otegnut zapali se. On u tili čas izgori, pa dok konce izgori uroni se u vodu dotično staklo, a ono se prelomi uprav po onoj crti i u onom pravcu gdje je bio otegnut konac. Staklenice nije potreba uroniti u vodu, nego se u njih ulije voda, nakon što je izgorila žica.

Djetelina za vlažna zemljišta. Poznata je stvar da crljena djetelina, meteljka i ljekarica ne uspjevaju na vlažnim i teško propustnim zemljama; pa su gospodari koji posjeduju takovih zemalja često u neprilici, da goje djetelinu. Iskustvo je ali zadnjih godina dokazalo da švedska bastardna djetelina izvrstno uspjeva i na vlažnim teško propustnim zemljama, pa se ona sada za takove zemlje traži i sije; dapače se puno sije i na odveć vlažnim livadama, koje radjaju kiselim sienom, jer se sjetvom takove švedske bastardne djeteline znatno popravi livada.

Osoka za povrtište. Osoka je jedno od najboljih gnojiva za jesensko gnojenje vrtova. Djeluje izvrstno za svaku vrst povrća, a osobito za kupuse, kelje, repe, selene, luk itd. Za vlažna vremena i na vlažnoj zemlji, rabi se osoka izravno, dočim ako je vrijeme i zemlja suha onda ju valja razvodniti vodom. I za voćna stabla je osoba izvrstno gnojivo.

Čuvanje voćaka. Vrlo koristan posao je redovito čišćenje voćaka od suhorine, mahovine, gube i stare kore, kako što i mazanje istih vapnom. Mlade voćke sa glatkom korom ne treba mazati vapnom, a od malo posadjene voćke mogu pače krećenjem nastradati, jer vapno suši mladu koru. Kod starijega voća postizavaju se krećenjem sljedeće prednosti 1. novija tvorba je gladčija, 2. uništuje se gamad, 3. na južnoj strani voćke mrazom učinjene štete umanjuju se.

Tratina je škodljiva za voćke. Tratina izpod voćaka je istim škodljiva, jer trave vlagu k sebi privlače, koja je voćki nužna, i jer im hranu otimlju. Zemlja obrasla puno više

izhlapljuje, nego neobrasla, pa drvlje tim više trpi od suše, čim je tlo manje prikladno za čuvanje vlage i čim ono tjera pliće korijenje. Na pjeskovitom tlu i ispod mladih voćaka može biti posve pogibelnija tratina; pa zato valja nastojati da izpod krošnje ne raste trava. Bilje, koje tjera duboko korijenje, kao ljekarica još je pogibelnije voćkama od travâ.

Rezanje ocvalog cvijeća. Rezanje ocvalih cvijetova vrlo je koristno. Bolje će cvasti cvijetak, ako je odstranjeno od njega ono cvijeće, koje je prvo ocvalo, nego li ako se samu sebi prepusti. Svaka biljka hoće da se množi, priječi li se da ide u sjeme, onda ona tjera opet nove cvijetove i nastoji da se umnoži.

Po svoj pokrajini uzdrže se dobro cienne vina, i prodaje se dosti vina, i ako na male kolikoće; prodaje na veliko još nema. Nade je, da će pod Božić biti življe trgovine.

**

Vrieme je ljetos bilo sasvim povoljno za pripravu za ozime, ali su mnoge oranice ostale nezasijane s nestašice sjemena. Ono što je ozima zasijano, proklicalo je baš dobro, i obećaje liepo, a i mraz je na vrijeme došao, da stisne zemlju, i obustavi tjeranje usjeva.

**

Ministarstvo poljodjelstva doznačilo je pokrajinskom poljodjelskom vieću u Zadru novac potrebit za nagrađivanje izložitelja ulja kod c. k. kemičko gospodarstvene pokušajne postaje u Splitu. Biti će nagrađeni oni izložitelji, koji budu izložili takovo ulje, koje će biti sposobno da bude izloženo na izložbi u Beču.

**

Na Gospoštiji Alberese u Toškani, vlastništvo N. C. i K. Visosti Ferdinanda IV Velikog Vojvode Toškanskog, dne 22 prošlog mjeseca proslavljena je svečano bonifikacija one gospoštije. Naš upravitelj izradio je dotične osnove i ravnao je radnjama.

**

Nedavno imenovani putujući učitelji gospodarstva, vinarstva, vinogradarstva i voćarstva porazdieljni su u pokrajini po okružjima, sa sjedištem: a) Sancin Ivan u Zadru; b) Ljubomir Rosić u Benkovcu; c) Šimun Lovrić u Splitu; d) Frane Pritz u Sinju; e) Rudolf Unger u Makarskoj; f) Vilim Stech u Kotoru, ali je prevremeno dodielen Poljodjelskom zavodu u Gružu.

**

Namjestništvo raspisalo je natječaj na nagrađivanje od 25 do 100 florina za učitelje pučkih škola, koji sbilja nastoje širiti gospodarsku nauku, racijonalnim gnojenjem školskih vrtova i posebnim večernjim i nedjeljnim predavanjima iz glavnih predmeta gospodarstva. Prijave podkriepjene osnovom predavanja valja podastrijeti Namjestništvu najkasnije do konca tekuće godine.

**

Sa zemaljskih voćnih matičnjaka u Lašćini, Lovrećanih i Pristavi prodaje hrvatska zemaljska vlada u Zagrebu oko 12,000 komada voćaka, stablovito uzgojenih; i to jabuke i kruške po 30 novč. svako stablo bez omota, a po 35 novč. komad sa omotom, i šljive po 38 novč. komad bez omota, a po 40 novč. komad sa omotom.

**

Iz Nikolajeva i Azova u Rusiji uvedeno je preko Suline u Magjarsku pet krećatih parobroda su preko pet milijuna kilograma pšenice.

**

Hrvatsko trgovačko društvo „Merkur“ u Zagrebu uredilo je večernje tečaje za trgovačku omladinu. Na te tečaje podučava se mladež u trgovačkim predmetima.

**

Danom 1 t. m. stupila je na bosansko hercegovačkoj željeznici u kriepost nova tarifa za odpremu dobara velikom i malom brzinom.

**

„Hrvatsko šumarski koledar za god. 1898“ u vrlo spretnom obliku i obilnim gradivom dotiskan je u Zagrebu; a sastavio ga je gos. Vatroslav Rački, kr. zem. šum. nadzornik u Zagrebu. Ciena koledaru jeste samo fior. 1 novč. 20 a naručbe upravljaju se samom sastavljaču u Zagrebu. Nijedan šumar, ni lugar nebi smio biti bez ovog koledara.

**

Sedmi sastanak austrijskih vinogradara obdržavati će se u Znojmu u Moravskoj. Za predsjednika izabran je Grof Vetter von der Lilie.

**

Ruska vlada odlučila je zasnovati više gospodarskih poslovnica u Engleškoj, Njemačkoj, Francuskoj i Austriji, u svrhu da olakoti razprodaju svojih proizvoda u dotičnim zemljama.

**

Dne 11 prošlog mjeseca slavilo je srbsko poljoprivredno društvo u Beogradu dvadesetpetogodišnjicu svojeg obstanaka. Istom prigodom bilo je priredilo društvo izložbu voćarskih, vinogradarskih i pčelarskih proizvoda.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

112. *Sagradio sam postavu za zimu, i pokrijio sam ju staklom vlastite boje. Čitam u taljanskoj knjizi, da je stakla najbolje bojadivati crveno; molim vas, koliko je opravdano tako crljeno bojadivanje stakla, i bili od toga bilo koristi za rastline?*

M. O. u D. (Dubrovnik).

Za ravnanje neka Vam služi objelodanjenje Kamila Flamariona u posljednoj ovogodišnjoj sjednici pariškog astronomskog društva. Flamarion stavio je u svom pokušalistu u Juvreu biljke pod obično staklo, pod staklo crvene, modre i zelene boje. Postignut rezultat bio je: biljke pod običnim staklom uspjevale su dosta dobro; pod modrim i zelenim staklom vrlo slabo; pod crvenim staklom izvanredno dobro. Jagode pod crvenim staklom imale su i mnogo ugodniji i jači aroma, nego li obično. Flamarion predočio je to u sljedeće razmjeru: 152 (crveno staklo), 40 (modro) 100 (zeleno), 123 (obično staklo).

G. K.č.

116. *Imam da nasadim voćnjak; molim vas, kako moram pripremiti zemljište za sadnju, i koje su mi druge pripreme potrebite, da mi zasadjeno voće dobro uspjeva?*

J. H. u S. (Bosna).

Voće valja raditi na otvorenu, ali u zaklonici od sjevera i od odveć žastokih vjetrova. Mladje voće nesmje se saditi u zaštiti starijeg voća, osobito ne u zaštiti krošnje starijih stabala. Voće najbolje uspjeva na propustnim zemljama; na odveć vlažnim zemljama, a osobito takovim, kojima u zdravici leži voda, nesmje se saditi voće. Kruške ljube duboku, dobru i toplu zemlju, dočim se jabuke zadovoljavaju i slabijom zemljom i podnačaju više vlagu. Jame za sadnju stabala valja razkopati, i to tako da svaka jama bude barem 1 metar široka i duboka. Ako se u dubini nadje kamen, neplodna

ili vlažna zdravica, onda se jama kopa više u široko, a manje u duboko. Za kopanja jame odijeli se plodna mekota od neplodne zdravice, a prije negoli se jama opet zatrpaju pognoji se dobro sa mješancem ili drugim zdrobljenim gnojem. Istodobno valja prirediti potrebno kolje za kolčenje stabala. U tu svrhu rabe se kolci od 8 do 10 cm. debljine, a 2 $\frac{1}{4}$ do 2 $\frac{3}{4}$ m. tračine, tako da kad se zasade dođu, kolik je dugo debelo, a nesmjedu hvatati u krošnju. Kad je svaka pripravljena za sadnju nabaci se najpre u jamu nešto mekote dobro pognojene zdrobljenim gnojem i su 500 grama Tomasove troske a 500 grama kaivita, ovo se dobro prekopa i izmješuje, a sad se zabode u zemlju i učvrsti kolac, pa se napije jama dok se raspe do $\frac{2}{3}$; i sadi se stablo. Sve ozledjene žile izrežu se gladko, ali nevalja odveć pokraćivati. Isto se tako pokrate grane na polovicu, a srednja mladica za trećinu. Sad se naravna stablo nasred jame, tako da žile budu jednako razdijeljene, i to u ovoj istoj dubini, na kojoj su prije bile zasadjene. Bud se zemlja u jami uvijek nešto slegne, valja stablo zasaditi nešto 20 centimetara više, nego li je oko stojeća površina zemlje. Ako je zemlja na kojoj se sadi stablo odveć vlažna, onda valja napraviti humac, pa se na njemu zasadi stablo. Kad se naravna stablo u jami, valja paziti da vas prostor između žila bude izpunjen pognojenom zemljom, rabiti gnoj izravno na žile ili između žila nije uputno. Nakon što se je stablo zasadilo, dobro ga je malo potresti, da se zemlja dobro sljubi na žile, a onda se zemlja po žilam i oko debla pogazi nogom, pa dobro zalije, a onda se jama izpunji zemljom, koju se izpravi zdjelasto prema deblu, da se laglje u stavlja voda. Da se kora djelovanjem sunca i vjetрова ne posuši, može se namazati deblo kašom od govedje balege i gnjile, ali od ove radje nije potreba, ako se sadi u pravom zemanu i kako valja. Zasadjeno stablo valja samo lako privezati o kolac, jer ako bi ga se čvrsto privezalo, kad se slegne zemlja u jami, ostalo bi vjesec o kolac.

117. Molim vas jeli od kakove hranive vrijednosti za blago lišće od krompira u zelenom i u suhom stanju, i kako se priredjiva sieno lišća od krompira?
A. F. u P. (Istra).

Lišće od krompira nije od bog zna kakove hranive vrijednosti, ali ga blago rado jede, osobito pomješano drugom hranom, i ako je priredjeno u sieno. Lišće od krompira bere se, kad počnu žutiti stabaljke na donjem dielu, i pazi se pri tom da je lišće posve suho i od rose. Pobrano ili pokoseno krompirovo lišće naslaga se na kupove koji se dobro pogaze, pa pokriju debelom naslagom zemlje, nakon što su se nožem izravnali i izglatili krajevi kupova. Kroz nekoliko dana se lišće u kupu ugrije. Pusti se da se ugrije na toliko, dok se ruka nabude mogla držati u kupu od vrućine. Sad se kup razmetne na male, rahle kupove, da se ohladi i posuši, što obično uzsliedi vrlo brzo. Da sušenje još brže uzsliedi prebace se kupovi par puta kroz nekoliko sati vremena. Sad se pokupe i pospremi. Ovakovo sieno, osobito ako se je pomnjom pripravilo, i ako se nije puno razbacivalo, pri čem se gubi mnogo lišća, izvrtina je krma, koju blago rado jede i samo i u primjesi drugom krmom.

118. Na našim stranam goji se dosti groždja po odrenam, i to baš birane vrsti, ali koja korist, kada ose sve groždje pojedju. Molim vas imali sredstava obrane groždja proti osama?
L. V. u S. (Brač).

Ima sredstava za obranu groždja protiva osam, ali nije uvijek poraba tih sredstava moguća, uspješna i korisna. U obće tim je teži uporabljavati sredstva protiva osam, čim se više loza goji na odvenu. Najuspješnije sredstvo proti osam jeste utamanjivanje njihovih gnjezda i lovljenje osa. Gnjezda od osa valja potražiti, pa ih valja u večer pliti petrolejom i zapaliti. Uspješnije je lovljenje osa, ali zavjetnije. Za lovljenje osa valja izvršiti po odreni staklenica široka grla, u kojima se metne do polovice vode osladjene šećerom ili medom, uz dodatak od par kapljica ulja od krušaka, koje daje razsladjenju vodi vonj po voću. Vonj mami ose na razsladjenju vodu, one nalitaju tamo i tope se u vodi. Naravski, kad se je u jednoj staklenici dosta osa nalovilo valja izmijeniti razsladjenju vodu. Za obranu groždja od osa, rabe se vrećice od

platnene koprene ili od prozirne pergamene. U ove vrećice stavi se gvozd, pa se dobro priveže na petlju (češalj). Radja ova je uspješna, ali je vrlo zanovetna, i gvozdje lako gnjije u vrećicama.

119. Već su mi toliko puta u zimsko doba zapitali svežeg groždja sa vanjskih tržišta; što znači, da ima vinorodnih mjesta, kako naša zemlja, gdje imadu i u zimsko doba svežeg groždja. Molim vas s toga, da me naputite, kako se najlaglje i najbolje čuva groždje dozrelo u jematvi, da ostane zdravo i sveže preko zime.
M. O. u L. (Split).

U Belgiji i Francezkoj, a osobito u okolicu Pariza je najjače razvijen obrt za čuvanje svežeg groždja do kasna, jer za takovo groždje postizavaju nevjerovatne cene. N. p. u Parizu prodaje se birano stolno groždje za jematne po 1 do 2 franka kilogram, a mjesec dana po jematvi već mu poskoči ciena na 3 do 4 franka po kilogramu, dočim se isto groždje prodaje u veljači 6 do 8 franaka kilogram, a u travnju i svibnju 12 do 14 franaka kilogram. Ova razlika u cieni sasvim je naravski da zamamljuje vinogradare, ali je istodobno dokazom, kako je teško čuvati groždje sveže. Najbolji način čuvanja groždja, nalaze danas, da su alkoholične i vodene pare u zatvorenom prostoru, uz umjerenu toplinu. Toplina u prostoru hoće se da je između 8 i 12 stupnjeva Celsiusa, a za proizvodjanje alkoholičnih para potrebitih rabi se čisti alkohol od 96 stupnjeva, i to u širokim zdjelam po 100 kubičkih cent. spirita. U alkoholičnim param čuvano groždje uzdrži se sveže, zdravo i tečno za više mjeseci, dapače i kostulja se uzduva posve zelena, kako da je čas prije groždje pobrano. Postupak za čuvanje groždja na ovaj način jeste sljedeći: odabere se konoba u kojoj se toplina odveć ne mienja, i u kojoj se uzdrži između 8 i 12° C. Mjesto konobe može se rabiti velika kamenica ili veliki drveni sanduk, iznutra obložen limom ili papirom. Na tleh konobe ili po dno ovih posuda metne se više zdiela, radje nešto plitijih sa 100 kubičkih centimetara alkohola od 96 stupnjeva žestine u svakoj. Groždje dok se pobere, pročisti se pomnjivo od nagnjila i ozledjena zrnja, pa se povisi na žice ili špagove, koji su prije bili otegnuti po konobi, u kamenici ili sanduku. Kad se je groždje pomnjivo povjesilo zatvori se ponistre i vrata, odnosno zaklopac kamenice ili sanduku i posao gotov. Alkoholične pare, koje se razvijaju u vlažnom zraku čuvaju groždje od gnijjenja i plisenjenja, i uzdrže ga zdrava, sveža, sočna i tečna za više mjeseci.

B. Nova pitanja.

120. Molim vas za uputu, kako da izčistim bačve od rakije, da budu uporabive za vino?
G. P. u B. (Hrvatska).

121. Molim, kako i iz česa pravi se smjesa za teras za hodnike?
J. B. u T. (Pelješac).

122. Imam trsja vrsti „Malvasija“, koje cvate izvanredno puno, ali se po cvatnji osiplje, tako da na grozdovima ostane samo malo zrnja. Molim vas što je uzrok ovome osipanju, te dade li se pomoći i kako?
A. D. u N. (Vinodol).

123. Sumnjam, da je dobar dio naših vinograda okužen od antracnose; molim po kojim se sigurnim znakovim pozna ta bolest; i jeli bolji lijek raztopina od 40 do 50 kg. zelene galice u 100 litara vode ili ona od 10 kg. zelene galice u 100 litara vode sa sumporovom kiselinom, kako čujem da rabe za liječenje. Molim vas za uputu, koje je sredstvo najbolje za liječenje antracnose, kako se priredjuje, kako se rabi, dali se mažu čitavi panjevi ili samo brkovi?
V. V. u D. (Zagora).

124. Molim za obavjest, dali se doista izplakuje uporaba kemijskog gnojiva za vinograde, napose: poraba: nepodpunog gnojiva br. 6 K. pro profesoru Georgu Ville-u? Dobiva li se pak takova smjesa iz tvornice „Hungaria“ u Budimpešti?
P. E. u S. (Kaštel).

 Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Podmirili su predbrojbju do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Bakota J., pos. — Bakotić M. Petrov, uč. — Hrvatska čitaonica - Makarska — Dragošević D. A., duš. — Jerkunica D. Fr., žup. — Kisić D. N., žup. — Modrusan Leopoldina, pos. — Občina - Obrovac — Sirotković D. N., duš. — Vrić M., uč. — Vladislavić A., uč. — Zahija D. P., duš.

Predplatili su predbrojbju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Batinić D. V. žup. — Bronić O. J., žup.

— V. g. Kulmer grof M., vlast. — Vaša predbrojbja predplaćena je do konca godine 1899.

— V. g. Viličić V. — A vaša do konca lipnja 1898.

— V. g. Eškinja Ante Antin — Sa uplaćena flor. 4 podmirena je vaša predbrojbja do 1 travnja 1896. Na podmiru do konca 1896 izvolite poslati još flor. 2.

— Sl. Obćinsko Poglavarstvo - Sušak — Sa dostavljenih flor. 6 podmirena je predbrojbja do konca 1896.

— V. g. Dragošević D. A., duš. — Šalje mo sve brojeve od 1 siečnja t. g. na naznačenu adresu; ostali sliediti će redovito.

— V. g. Zahija D. P., duš. — Izpravili smo adresu na novo opredjeljenje, i poslali smo vam Br. 3, 5 i 6 iznovice.

— V. g. Lovrić Š., put. uč. polj. - Takodjer.

— V. g. Jelitz Mato — Knjiga „O uporabi dropa“ i „Kako se pravi vino“ poslali smo vam, kako što i „Gospodarski Poučnik“.

— Sl. Hrv. akad. dr. „Zvonimir“ - Beč — Izpravili smo adresu po naputku.

— V. g. Dabinović S. — Svakako, bude li moguće u siečnju.

— V. g. Lalić T. — Istina je, da na mnogim mjestim izrabljuju životinsku krv iz klaonica, za krmljenje blaga. Obično pomješaju svježu krv sa sladoračom (melasom), pa nastoje da tu smjesu upije koje suho krmivo n. p. mekinje sa izsječkanom slamom, pliev izsječkanim sienom itd. Kad je upijeno, onda dobro izmješaju i umise u hlebove, koje pak suše i čuvaju do porabe.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu naruke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redu
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Prosinca 1897.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Prosinca 1897.

POZIV NA PREDPLATU ZA GODINU 1898.

Ovim brojem navršava „Gospodarski Pou-
čnik“ svoj šesnaesti tečaj. Dok zado-
voljstvom gledamo na dugu niz godina svojeg
napornog i ustrajnog rada za promicanje naših
gospodarstvenih interesa, konstatujemo i ljetos
unatoč rastućoj gospodarskoj krizi i otežujućim
se gospodarskim odnošajim, postepeni napredak,
i sve jače zanimanje za gospodarsku nauku,
toli, kod težačkih slojeva pučanstva, koji kod
posjedničke ruke.

Mi smo i ljetos u svakom broju donieli
po više znanstveno poučnih članaka, iz svih
grana gospodarstva, osobitim obzirom na naše
potrebe, a u svašticama naveli smo kratkih,
praktičnih naputaka za dnevne potrebe u kućan-
stvu i gospodarstvu. Odgovorim na pitanja, kojih
je 124 dano javno kroz list, a više od 200 pi-
smom, nastojali smo dati poduke svakomu koji
ju je zatražio, baš o onom predmetu i o onoj
stvari, koja ga je izravno i najviše zanimala.

Raznovrstnim gospodarskim viestima, na-
stojali smo uputiti čitaoca, u sve ono dobra i
korisna, što čine napredne zemlje, e da im
služi primjerom i poticalom.

U uvodnim člancima razpravljali smo ne-
zavisno dnevna gospodarska pitanja, i pitanja

koja nas izravno i pobliže zanimaju, iztičući o-
tvoreno svoje mnijenje, bez obzira na ikoga, i
na isto.

Našim otvorenim pisanjem, nismo svako-
me ugodili, ali u gospodarstvu nema pravog
napredka, ako se o svakoj stvarno, temeljito i
pametno ne razpravlja.

Od nekog doba počelo se je i kod nas
podpirati gospodarski razvoj po nekakvoj stal-
noj šablonoj, i tko se slijepe na prisiže na ono
vjerovanje, odsudjen je. Mi smo otvoreno ustali
proti tom sustavu, i nećemo prestati u borbi
proti istom, dok ga ne uništimo.

U naprednim zemljama vodstvo u gospo-
darstvu imaju sami gospodari, a to mora da i
kod nas bude. Gospodarenje po receptim, pa
da su i najbolje prepisani, vodi razsulu, a na
nas je toliko tih recepta prokušano, da bi već
bilo vrijeme, da se prestane.

Isti smjer, isti pravac, isti način pisanja
i razlaganja držati ćemo u našem listu i u bu-
duće, pa se čvrsto nadamo, da će nas svojom
predbrojkom podpirati svi oni, koji žele zdra-
ve gospodarske nauke, temeljene na znanosti i
iskustvu.

Predbrojba na „Gospodarski Poučnik“ stoji
fior. 3 na godinu, a t. 1 nč. 50 za pol godine.

Župnici, dušobrižnici i pučki učitelji, koji
su u izravnom doticaju pukom, dobivaju list u
pol cijene.

Molimo sve naše stare predbrojnike, da
svoju predbrojbu pravodobno obnove, jer su
troškovi veliki, a list je sasvim nezavisan.

Uprava.

Koja je bolja sadnja američanske loze, jesenska ili pako proljetna?

U Broju 23 „Gospodarskoga poučnika“ od
1 prosinca 1897. u članku: „Na što je paziti
pri nabavi loza i pri sadnji“ dolazi pri koncu
sljedeći navod: „Bolji se uspjeh postizava je-
senskom sadnjom loza, nego li proljetnom; jer
jeseni i zimi ima više vlage u zemlji, što zna-
tno olakoćuje tjeranje žila, i manja je pogibelj
da se nadzemni djelovi posuše“. Neće biti s
gorega, ako nevedem, što sam ja izkusio u tom
pogledu tečajem vremena.

Ja sam sadio u jesen i u proljeće šumsko dr-
vo, omoriku, birane vrste jabuka i krušaka, i ame-
ričansku lozu, pa sam došao do uvjerenja, da
je mnogo bolje saditi i šumsko drvlje i plemen-
ito voće, a i američanke u proljeće, nego li
u jesen. Za me je proljetno sadjenje mnogo bo-
lje, nego li jesensko.

Ja držim da je bolje proljetno sadjenje,
nego li jesensko za to, jer u jeseni i zimi ima

dut sa strane hranjivog odijelka, te čim on u
duljini raste, tim više se pridružuju ufalni i
kandalni krajevi, koji se u nekoj kesici zatva-
raju, što nije drugo, dali hranjivi žumanjak,
koji stoji skopčan sa utrobom zametka, koji
svaki dan sve izrazitiji postaje. Oči, koje su
se iz početka predstavljale kao neke cijevčice,
prodiru za tim kao dvije crne tačke, a uz to
se istodobno opaža srce i kolanje krvi u žilicama.

Time svršava zadnja perioda zametka,
koji se sve većma usavršava, dok se u jajetu
opazi potpuna ribica. U takvom stanju, ribica
izmili iz jajeta noseći na trbuhu hranjivi žu-
manjak, koga ribica pridržava sve dok žuma-
njak kao prvobitnu hranu ne usiše.

Najbolja perijoda u kojoj se znade jeli
jaje bilo oplogjeno jest onda, kad se u zametku
pokažu cijevčice, koje predstavljaju oči. Ostala
jaja, koja nisu bila oplogjena, već se u to doba
počmu kvariti i pokazuju se bijele ili tamne
boje. Sva jaja ne prozirna ili tamna treba po-
mljivo odstraniti iz pojedinih sanduka za leglo,
pazeći pri tom poslu, da se pomoću osobitih
srestava iz sanduka povade.

Kod vagjenja pokvarenih jaja rabe se
posebne male maše, koje se obično prave od
gvozdene ili bakrene žice, ili se hvataju pose-
bnim hvatalom poput štipalica. Kliješta od če-
lika biće dobra, ako im je na krajevima kao
oploštena žlica.

(Sliedi).

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

POGLAVJE VII.

Inkubacija legla.

Trajanje razvoja legla ili vremena koje
teče od oplogjenja jaja, pa sve dok ribica sa-
vršena postane, biva različito, i mijenja se kod
svake vrste riba; dok s druge strane stoji u
odnošaju sa toplinom, koju voda tekem inku-
bacije ima.

Tabla, koju ovgje djelomice donasmo
prestavlja kako se po različitoj kolikoći topline
kod pasterve trajanja razvitka legla postizava.

Osrednja temperatura vode	Trajanje razvoja je
+ 2.° 7	165 dana
" 3.° 6	135 "
" 4.° 5	109 "
" 5.° —	103 "
" 6.° —	89 "
" 7.° —	73 "
" 8.° —	65 "
" 10.° —	47 "
" 12.° —	32 "

Ovi se podatci ne mogu držati kao ne-
promjenjivi, pošto mnogi učinci manje važnosti,
kao veća kolikoća voda i osilacija topline upli-
vaju na pospješjenje ili zakašnjenje razvoja klica
u jajetu. No ipak ovo su podatci, koji aprosi-
malno predstavljaju vrijeme toga procesa. Iz
jaja, koja su istog dana bila oplogjena, a koja
spadaju istome mrijestu, ne izmili ribice u isto
vrijeme, da li dok se sva jaja polegu potraje
nekoliko dana. Pa da je i toplina vode uvijek
konstantna, opet se iz jajeta ribice u isto vri-
jeme ne poležu, ako se tekućom te istom re-
gularnom kolikoćom vode ne oblijevaju.

Želi li ribogajac pregledati razvoj klica u
jajetu, on će ih nekoliko iz svakog aparata za
leglo povaditi, te će po embrionalnom njego-
vom razvitku upoznati uspjeh.

Iz početka svako jaje bilo oplogjeno ili
ne oplogjeno, ne pokazuje nikakve osobite ra-
zlike; ali kasnije jaja koja su oplogjena bila
prestavljaaju nekih promjena u svom zametku.
Neka vrsta prstena, koji se na rubovima opaža
izoezne unaprijed kod oplogjelih jajeta, dočim
ostaje kod neoplogjelih. Kasnije se u jajetu
uwigja izrazitih znakova, te se opaža, da se
kasnije žumanjak oplosnio. Poslije toga nastaje
perijoda, u kojoj zametak stane debljati, te do-
biva neke kičmenjaste cijevi, od kojih postaju
moždani i od kojih se proteže neka brazda
longitudinalna, kao prvi trag hrbtene moždine.

Zametak tako sastavljen pokazuje se na-

više vlage u zemlji pa ta vlaga čini, da ranje-
no žilje američanske loze košto i šumskoga dr-
veća i oplemenjenog voća počme trunuti i gnijiti,
i da rana ne zacijeli. Svako drvo, svaka voćka,
svaka amerikanka, kad se presađuje ima više
ili manje osakaćene i izranjene žile; a te rane
nemogu brzo zacijeliti. Ako se metnu jeseni u
zemlju, kad je zemlja vlažna, vlaga čini da drvo i
žile tamo gdje su ranjene počmu trunuti. U pro-
ljeće kad dodje ranjena žilica u zemlju, usljed
kolanja sokova zacijeli brzo, a da nema vrema-
na da trune. Razumije se da se u proljeće
nesmje saditi prekasno; a ako se kasno sadi, va-
lja preduzeti drugih koraka da presađeno drvo,
voćka i amerikanac ne pogine. God. 1896, dne 21
lipnja, ja sam presađio u mom dvoru mladu ja-
buku, pa sam ju dvie večeri vodom zalievao, i
ta jabuka se je izvrstno primila, a da se ni o-
pazilo nije da je bila presađena. Naravna je
stvar, da sam za presađivanja pazio da se žile
odveć ne ogleda.

Jeseni i zimi miruju sokovi u lozi, pa
je za njezin konačni uspjeh bolje da je jeseni
i zimi u suhom tlu, nego li u vlažnom. Ja sam
dao divljake od krušaka izkopati jeseni, pa sam
ih kroz zimu čuvao u svom podrumu u pjesku,
a bili su zdraviji oni divljaci, koji su bili u
suhjem pjesku, nego li oni koji su bili u vla-
žnijem pjesku.

Dobro bi bilo da i drugi hrvatski gospo-
dari iznesu najavnost svoja iskustva u pitanju,
jer bi stečeno iskustvo dobro doslo svim onim,
koji se bave regeneracijom svojih vinograda *).

Fran Novak.

Nevolje seljaštva u Hrvatskoj.

Nema dvojbe da se u hrvatskoj troši dosti za
promicanje gospodarstva, ali se nevidi od tih
troškova one koristi, koja bi imalo biti, a osobi-
to se opaža, da sve što vlada podupire i da sve što
radi vlada za promicanje gospodarstva, da se sve
to posve malo dojmljivo seljačkog staleža i po-
sve malo upliva na njegov napredak. To se i-
ma prepisati u prvom redu činjenici, što u hr-
vatskoj napram površini zemlje i broju pučan-
stva nema dostatnog broja putujućih učitelja
gospodarstva, niti dovoljnog broja gospodarskih
škola. Putujući učitelji su u naprednim zemljama
prava blagodat za seljaštvo, oni seljaka upozor-
nju na pogreške u njegovom gospodarenju i na
njegovom gospodarstvu, upućuju ga na razbo-
riti i koristonosni rad, priobćuju mu važnije
gospodarske novosti i t. d. U Českoj n. p. ne-
ma seljaka, koji bi se za oranja mučio starim te-
škim, drvenim plugom, nema mršava, istrošena
i slaba blaga, premda ne obiluje krmom, kako
seljak u hrvatskoj. Nedjeljom i svetkom vi-
djeti je u Hrvatskoj pune krčme seljaka kod
otrovne rakije, dočim se u Českoj vide nedje-
ljom seljaci u kojoj sobi obćinskog ureda ili go-
spodarske zadruga, gdje pomno slušaju riječi
svog putujućeg učitelja. Da se u Hrvatskoj pro-
širi institucija putujućih učitelja gospodarstvu,
napram veličini zemlje i broju pučanstva, si-
gurno bi ta ustanova znatno uplivala na pija-
nstvo, koje je zadnjih godina preotelo maha, i prieti
upropašćenjem hrvatskog seljaka. Hrvatska i-
made daduše Gospodarski Zavod i Ratarnicu u
Križevcu, te Ratarnicu u Požegi, koji su vrlo
dobro uredjeni i na glasu zavodi, ali nisu do-
statni za pučanstvo Hrvatske.

U Českoj n. p. imaju 54 gospodarske ško-
le što više, što srednje, što niže. Od tih od-
padaju 42 na tako zvane niže zimske gospo-
darske škole. U tim školama koje su udesene
napram potrebama mjesta i kotara, za zimskih
mjesecih, uče seljački sinovi sve što je najva-

*) Vaše je iskustvo temeljeno na mjestnim
odnošajima, gdje zimi obiluje vlagom, a u pro-
ljeću je ne fali, i gdje je po svoj prilici zemlja
debela i duboka. Na tankim i plitkim zemljama,
u južnim i jugistočnim predjelima, gdje je pro-
ljeće obično suho, usljed suhih sjevernih vje-
trova, koji su vrlo česti i trajni, osobito u tra-
vnju mjesecu, iskustvo je dokazalo, da je uspje-
šnija jesenska sadnja, od proljetne. Kako na iz-
bor vrsti odlučuje vrst zemlje, i mjestni pod-
nební odnošaji odlučuju na zeman sadnje.

„O. U.“

žnijeg iz one grane gospodarstva, koja ih iz-
ravno zanima, i skojom se izravno bave. Poha-
djanje ovih škola je obilno, i može se utvrditi
da baš ove škole najviše, doprinajaju gospodar-
skom razvoju, i da su one digle u Českoj selja-
čko gospodarstvo do visine, na kojoj se danas
nalazi. Za unapredjenje seljačkog staleža u Hr-
vatskoj valjalo bi urediti u svakom većem mje-
stu jednu nižu zimsku gospodarsku školu, na
kojoj bi mogao predavati putujući učitelj do-
tičnog kotara, koji bi ljeti bio zaposlen putova-
njem i predavanjem po selim.

I zakoni neki tište u velike seljaka u Hr-
vatskoj, tako n. p. lovački zakon. Tko je za
ljetnih mjeseci živio u kojem selu Hrvatske, taj
je mogao po čitave noći čuti očajno vikanje se-

ljaka. Seljaci bdiju po cijele noći i viču u ku-
kuruzu da ga očuvaju od jazavaca, koji bi im
inače poharali kukuruzu, jer seljak teško do-
bije dozvolu za nošnju puške. Takovim bdie-
njem po noći, iznemaže fizično težak, a ubi-
ja ga i piće, kojim se obilno mora služiti ra-
di okriepljenja i proti snu. Nego je još gore
zlo, što bdijenjem po noći izmoreni težaci, mo-
radu pak da preko dana izsluže nadnice dućan
žijam kamatnicima, koji im povjeravaju robu, a
ponajviše piće na odslužbu.

Gj. Kž.

Čisti katastralni dohod po jutru u forintim.

Središnje povjerenstvo za uredjenje zemljarine dovršilo je svoj rad i opredielilo je kata-
stralni dohod po jutru pojedinih gojitba u forintim, kako sliedi:

	Oranice	Livade	Vrtovi	Vinogradi	Pašnjaci	Alpe	Šume	Bare i Jezera
1. Dolnja Austrija	7.12	5.98	16.26	18.17	1.61	0.43	2.36	5.01
2. Gornja Austrija	7.67	8.39	15.00	—	1.19	0.47	1.89	0.19
3. Solnogradska	5.30	3.57	10.75	—	0.61	0.26	0.64	0.60
4. Tirol	5.72	3.95	12.13	14.65	0.48	0.20	0.32	3.13
5. Voralberg	6.65	5.01	11.37	6.14	1.22	0.19	0.41	—
6. Štajerska	5.29	5.88	11.99	8.50	1.30	0.29	0.82	2.25
7. Koruška	4.75	4.54	11.44	3.33	1.00	0.29	0.68	0.32
8. Kranjska	4.28	2.52	7.01	4.06	0.49	0.16	0.61	0.64
9. Trst	8.59	6.65	18.15	16.77	0.42	—	2.55	—
10. Gorica	8.47	2.94	14.77	7.91	0.38	0.12	1.21	—
11. Istra	3.04	2.39	5.35	4.22	0.26	—	0.93	0.56
12. Dalmacija	2.03	3.44	2.61	3.08	0.08	—	0.18	0.12
13. Česka	6.99	7.80	14.48	6.44	1.40	—	2.55	4.12
14. Moravska	8.03	7.47	14.38	12.27	1.63	—	2.32	4.74
15. Sleška	4.95	6.28	8.88	—	1.20	—	2.39	9.24
16. Galicija	2.35	2.02	5.33	—	0.87	0.25	0.69	0.03
17. Bukovina	2.31	1.27	5.76	—	0.68	0.41	0.43	1.35
Ukupno	5.07	4.69	9.79	7.67	0.78	0.24	1.22	2.36

Najvažnije pogreške i bolesti mlijeke.

Gospodari češće opažaju, da im mlieko,
ili odmah iza podoja, ili nekoliko sati iza po-
doja, mienja boju ili tek, ili oboje zajedno.
Onda se obćenito kaže: mlieko se je pokvarilo,
pa se nemisli na ono što je prouzrokovalo po-
kvarenje, ni na ono što valja raditi, da se pokva-
renje u buduće predusretne i preprieči. Takovo
se mlieko obično mieša se drugim zdravim
mliekom, pa ili se prodaje ili se kod kuće upo-
rabljuje. Kako će se niže dokazati, takovim
postupanjem može se sve mlieko pokvariti, zato,
prije nego li se mlieko pomješa; valja biti
sasvim na čistu, dali imademo posla sa pogre-
škom mlijeke ili sa bolesti. Pogreške mlijeke
potiču od hrane, od lakih prehlada, od bredjosti
itd. Takovo mlieko možemo bez pogibelji mie-
šati drugim mliekom, i tim se postigne, da se
boja ili tek manjkavog mlijeke izgubi. Bolest
mlijeke prouzrokuje bakterije (gljivice), koje
padnu u zdravo mlieko i na njemu se razvijaju,
te ga pri tom kvare i raztvoraju. Pogreške na
mlieku, kao promjena boje i tečnosti, opaža se
na mlieku, odmah dok se podoji; dočim ako je
mlieko bolestno pa promieni boju i tek usljed
bolesti, to se opazi znatno kasnije, obično 6 do
8 sati nakon što se je omuzlo mlieko. Bole-
stno mlieko ne smije se mješati drugim zdra-
vim mliekom, jer bi se tim miešanjem preniele
gljivice od bolestnog mlijeke na zdravo, pa bi se
i ovo vrlo brzo pokvarilo. Ako se baš hoće
miešati ovakovo bolestno mlieko sa zdravim
valja ga prije prokuhati, jer se vrienjem ubi-
jaju gljivice. Najvažnije pogreške i bolesti
mlijeke jesu:

a) *Vodenastost*. Vodenasto mlieko, dobiva se
od krava koje se gone, i usljed poremećenja
probave, a traje obično samo 2 dana. Ova
je pogreška mlijeke prolazna, a traje samo
dotlen dok traju uzroci. Vodenasto mlieko
je blijede boje, kao obrano mlieko. Specifična
težina mu je 1.025 do 1.027 napram onoj obi-
čajnoj mlijeke koje je 1.029 do 1.033. Ovakovo
mlieko daje vrlo malo skorupa (vrhnja); a po-
greška postane trajnom, kad krava boluje od
kroničnog želudčanog kotara.

b) *Crvenkastost*. Ova se pogreška po-
javlja na mlieku, kada krave pasu takove trave
koje puštaju orljenu tangu, te ju priobćuju
mlieku, ili ako se prenapinje muženjem do krvi.
Ova se pogreška pojavljuje i kad proliva krvi

i kad upale mličnih konala itd. U ovim za-
dijim slučajevima izluči se mliekom i neki,
poput vrida, smrdljivi talog. Ovakovo mlieko
nije uporabivo ni za pravljenje maslaca. Sve
spomenute bolesti pojavljaju se kod krava, kada
jedu bodljikavih trava, ili smrekovog granja i
lišća.

c) *Modričasto mlieko*. Ova se mana pojavlja
na mlieku, kad se krave pasu travama koje izlu-
čuju modričastu boju, ali ima i gljivica, koje
preobrazu u modro boju mlijeke, a takovo je
mlieko bolestno. Gljivica, koja preobrazi boju
mlijeke u modro zove se: *Penicillium glaucum*. Ova
se bolest pojavlja na mlieku 12 do 20 sati iza
kako je mlieko omuzeno. Na površini mlijeke
opažaju se male modre pikulice, a to su glji-
vice koje se brzo rasprostrane po svem mlieku.
Ovakovo mlieko nedaje skorupa ili ga daje
posve malo, a nije uporabivo za nikakovu svrhu.
Bolest ova pojavljuje se ponajviše u smradnim,
nezračnim mlićkarnicama, u kojima se obično
gnjezde sve vrste gljivica. Proti ovoj bolesti
mlijeke, čistoća, je jedino uspješno sredstvo.

d) *Žukoća mlijeke*. O ovoj bolesti mlijeke
bilo je govora u br. 21 „Gospod. Poučnika“
t. g. 1897 u odgovoru na pitanje 111.

e) *Kiselasto mlieko*. Mlieko postane lako
kiselasto ljeti, za velike žege, kada se čuva u
nečistim mlićkarnicama ili u nečistom posudju.
Ovakovo kiselasto mlieko daje vrlo malo sko-
rupa, i neugodna je kiselasta teka. Za kuhanja se
odmah presiri t. j. raspadne se i razdieli u vodu
koja ostane odozgor na površinu i u druge
sastojine koje prave sirupasti talog. Predusrita
se ova bolest, ako se u mlićkarnici pazi na či-
stoću.

Deset šumskih zapovjedi.

1. Vjeruj, da je svako stablo, svaki mladik,
i svaka šuma posrednik između neba i zemlje;
gdje pako ovaj posrednik fali, preobraziti će se
i najplodnija zemlja u mrtvu pustinju.

2. Ne izusti rieč „šuma i gaj“ nikada u-
zalud, već nastoj, da se bezkoristno grmlje koli
na tvoju, toli na korist pučanstva u gustu visoku
šumu pretvori.

3. Sjeti se, o čovječe, da ti šuma najnuž-
dnije i najvažnije potreboće za tvoj život pruža.
da je uzrast iste sa tvojim životom počam od

zibke, pa do groba usko spojen, i da tvoja dobrobit od uspješnog napredka šume ovisi.

4. Poštuj šumu i one, koji ju goje i čuvaju. Sadi i šteti šumu za tvoju djecu, pa će i tebi i tvojim potomkom dobro biti.

5. Neubijaj, nijednu pticu i životinju, koja se sa škodljivim zareznicima hrani, već podučavaj tvoju djecu, da sve šumštetne, kao i one šumi korisne životinje upoznaju, da uzmognu prve tamaniti, a potonje čuvati.

6. Ne zavedi se blistavim teorijama, koje ti pričaju o trenutnoj koristi šuma, jer je uvijek lakše šumu izsjedi i unovčiti, nego li novu uzgojiti.

7. Ne posjeci niti najmanje grančice iz objesti, jer je stablu grana ono, što je tebi prst na ruci.

8. Ne svjedoči krivo na korist šumštetnika, a ne zašuti i ne zataji nikakovu štetu, već prijavljaj na kompetentnom mjestu svaki prekršaj i krađu, da se krivac pronađe i kazni.

9. Ne prisvoji si ništa iz šume tvog bliznjega ili susjeda, isto tako ne pronevjeri iz šume, koja ti je na čuvanje povjerena, niti jedne travke, niti jednog zrna žira.

10. Ljubi šumu kao svoj vlastiti dom; kadgod ju vidiš, sjeti se, da su tvoji pradjedovi prvu zaštitu, prvu kuću, prvu hranu za svoj obstanak iz šume crpili. Ako tako budeš mislio i radio, ne ćeš se morati bojati šumskoga zakona, nego ćeš biti u šumi kao svoj u svomu.

„Lugarski Viestnik“.

Loze koje odole filokseri. Posve je malen broj američanskih loza, koje odole filokseri, a koje su istodobno dobra podloga za navrćanje sa domaćim lozama, i koje se prilagođuju naravi i vrsti zemlje. Za čisto vapnenaste zemlje najbolja je *Vitis Berlandieri*; za zemlje, koje sadrže dosta vapna, ali nisu čiste vapnenjake prikladne su: *Riparia Berlandieri* i *Ruprestis Berlandieri*. U zemljama, koje sadrže posve malo vapna, pa bi mogla na njima uspjevati *Riparia*, bolje je saditi *Riparia Monticola* i *Riparia Ruprestis*, jer ove bolje uspjevaju. *Riparia* uspjeva najbolje u lakim ili dubokim gnjilastim zemljama, osobito u takovim, koje obiluju glinenim silikatima. *Ruprestis* uspjeva na teškim i kamenitim, suhim i mršavim zemljama. *Ruprestis du Lot* uspjeva u isto ovakvoj zemlji, pa i ako je teža i žilavija, i ako sadrži nešto vapna. *Cordifolia Ruprestis*, uspjeva na istim vrstima zemlje, na kojim i *Ruprestis* ali te zemlje nesmjernu sadržavati vapna, niti biti odveć teške. *Cinerea Ruprestis* je za žilave i teške zemlje, koje se po kiši okore i otvrdnu. *Viala* je za pržnaste zemlje (pjeskulje), u kojima se filoksera i onako malo širi, a *Solonis* je za gnjilače i inače vlažne zemlje, u kojima se filoksera teško širi.

Maz, koji odoli svakom vremenu naučili su francezi praviti u Algiru. Taj maz se pravi od 2 diela drvenog pepela, od 3 diela gnjile (izprane), od 1 diela pržine (sitna pieska), i toliko ulja, koliko je potrebno, da se maz umjesi.

Potraživanje jaja sa svjetlosti. Ako se jaja gledaju napram svjetlu, može se odmah znati dali su friška i zdrava. Svjež i zdrava jaja su najprozirnija u sredini, dočim su starija jaja najprozirnija na krajevima. U starijim jajima vidi se prama svjetlu tamnih piknja, koje su tim veće i brojnije, čim je jaje starije. Mučava jaja su sasvim neprozirna. Kod starih jaja, koja su dugo stajala vidi se žnmance tik lupine, a ne u sredini, kako što biva kod friških jaja. Kad se staro jaje potrese, odmakne mu se žutanac.

Smolica na trešnjama. Smolica jeste jedna od najgorih bolestih za stabla od trešnje. Skorom svake godine dobar broj stabala od trešnje propadne od smolice, a neke plemenite vrste trešanja osobito su podvržene smolici; a mladja, jaka stabla više podpadaju smolici od starijih.

Smolica se ipak daje izliječiti osobito u početku. U tu svrhu propere se temeljito luknja iz koje curi smolica, pa se obviče vlažnom slamom. Ako se je na deblu pakazala smolica na više mjesta, valja sva ta mjesta izprati, pa cijelo deblo obviti vlažnom slamom. Kad je smolica već napredovala, pa i kora naokolo pocrnila i poginula, valja koru izrezati do zdrava pa priviti vlažne slame. Mnogi običavaju smolicu i rane od smolice zamazati voćarskim mazom ili voskom, to nevalja, jer se onda na takovom mjestu opet pojavi smolica, dočim ako se temeljito izpere, pa obviče vlažnom slamom, zaraste sasvim i smolica se više ne pojavi.

Crno ornilo za kućne potrebe, može si svak lako prirediti, na sljedeći način. Uzme se 4 grama željeznog kisa, 32 grama krupno izmrvljenih šiška, 16 grama arabske gume i 380 grama daždevice. Sve se ovo pomješa skupa u jednu staklenicu, i drži 25 sati vremena na umjerenu toplu mjestu, a onda se prociedi, ili pomnjivo odlije, da se odstrani taložina, pa uporablja.

Eto je godina na izmaku, a još se nevidi, one žive trgovine vinom, kako što je običavalo biti prošastih godina. Naši posjednici prepisuju svu krivnju vinskoj klauzuli, koja je i naše jače domaće trgovce odvratila od nas u Italiju.

Zimski usjevi stoje svudi dobro i obećavaju dobro, premda je žalibože s nestašice sjemena razmjerno vrlo malo ozima zasijano.

Bud se u zastupničkoj kući u Beču, nije dalo do 31. t. m. dorazpraviti zakon za nagodbeni provizorij s Ugarskom, urediti će se odnaštaji za godinu dana, sredstvom § 14 ustava.

Primili smo zahvalnošću knjigu: Makarska i Makarsko-primorska općina i njezini ekonomični odnošaji. I dio. Statistični dio za 1887 god. priredio Andrija Babić — Split 1897 — Ciena 2 krune. Knjiga obseže 80 stranica u vel. osmini, i bavi se ekonomičnim odnošajima obćine Makarske.

Odkad je godine 1867 ustanovljeno ministarstvo za poljodjelstvo, izmjenilo se je dosad deset ministara na tom mjestu i to:

1. Grof Alfred Potocki, koji bi imenovan 30 prosinca 1867, bio je na vlasti 2 godine i 1 mjesec.

2. Dr. Antun Banhans (1. veljače) na vlasti 3 mjeseca;

3. Aleksandar Barun Petrino (6. svibnja 1870) na vlasti 9 mjeseci.

4. Dr. Albin Schaeffle (16. veljače 1871) na vlasti 9 mjeseci.

5. Ivan vit. Chlumsky (25. studenog 1871) na vlasti 4 godine i 3 mjeseca.

6. Jerko Grof Mannsfeld (12. svibnja 1875) na vlasti 4 godine i 3 mjeseca.

7. Julij Grof Falkenhayn (12. kolovoza 1879 i 11. prosinca 1893) na vlasti 14 godina i 5 1/2 mjeseci.

8. Dr. Ferdinand pl. Blumfeld (19. lipnja 1895) na vlasti 3 mjeseca.

9. Ivan Grof Ledebur-Wicheln (30. rujna 1895) na vlasti 2 godine i 2 mjeseca.

10. Današnji ministar.

Sedmi sastanak austrijskih gospodara (Agrar tag), koji se je imao držati dne 1. t. m. prosinca u Beču, bio je odgođen po predsjedniku Principu Lobkovitzu, jer da obzirom na uzrojavost duhova, nebi bilo sada moguće mirno razpravljati.

Namjestništvo Dalmatinsko u Zadru razpisivalo je do 4. siečnja 1898 upisivanje za dobavu umjetnih gnojiva uz obalenu oieniu od 10 po sto, za kolikoće ne manje od 50 kg. i to: 1. *Superfosfat* su 18% fosforne kiseline po fior. 4:62 svaku 100 kg.; 2. *Pepelni superfosfat* su 12% topive fosforne kiseline i 8% pepeljike po fior. 4:86 svaku 100 kg.; 3. *Amonijakalno pepelnasti superfosfat* su 11 po sto fosforne kiseline, 3 1/2 po sto amonijakalnog došika i 4 po sto pepeljike po fior. 5:30 svaku 100 kg.; 6. *Ci-lsku salitrovinu* od 15 do 16 po sto nitričnog dušika po fior. 9:68 svaku 100 kg.; 7. *Amonijev sulfat* su 20 do 21 po sto amonijakalnog dušika po fior. 10:36 svaku 100 kg.; 8. *Pepelni sulfat* visoke koncentracije (95 po sto) po fior. 10:58 svaku 100 kg.

Dne 29 i 30. studenoga bio je sastanak kod ministarstva za poljodjelstvo u Beču, u svrhu da se učini novi zakon proti umjetnome vinu. Zaključak tog razpravljanja bio je, da su se svi vještaci iz raznih pokrajina izjavili za bezuvjetnu zabranu pravljenja i prodaje umjetnoga vina, dočim su se glede tankih vina muijenja znatno razilazila. Odslanici Dolnje Austrije su se odlučno izjavili proti pravljenju tankoga vina, dočim su odslanici Tirola i Dalmacije zagovarali dozvolu pravljenja tankih vina. Za dozvolu, da se smie praviti vino od dropa (bevan-du) sporazumili su se svi prisutni, ali pod uvjet, da to pravljenje vina od dropa (bevan-de) bude dozvoljeno samo za kućne potrebe proizvođitelja.

Primili smo zahvalnošću od trgovačke i obrtničke komore u Splitu zapisnik IV redovite sjednice obdržane dne 21. studenoga 1897, u kojoj je razpravljena molba komore na ministarstvo za dozvolu povisenja uvoza žitija prosto od carine.

Mladji ekonom, koji je izučio sa vrlo dobrim uspjehom gospodarsku školu u Križevcima, traži mjesto u gospodarskoj, vinogradarskoj ili voćarskoj struci. Ponude šalju se našoj upravi.

Iz New-Yorka dolaze viesti o procjeni ljetosnje žetve žitija na celome svijetu napram lanjskom, kako sliedi:

	Miljuna	Bushela
	1897	1896
Zemlje koje uvažaju žitija	800.8	886.6
" " izvažaju "	1341.8	1452.9
Nedostatak	551.4	450.9
Pretičak	348.5	320.4
Manjak	202.9	130.5

U Londonu u Staatford-by-Bow bilo je izložba raznovrstnih miša. Bilo je izloženo do 170 miša biele, žute, crljenkaste, šarene, pepelaste srebrnaste, crne i inih boja.

Zenić, za kojeg su novine javljale, da je imenovan upraviteljem gospodarske poslovnice u Zadru, nije se primio onog mjesta, nego je otišao u Beč, da ravna skladištem vina tvrđke Duboković.

Odbor vinarske udružbe u Splitu javlja nam, da se je udružba redovito konstituirala, i izabrala je predsjednikom Ivana vit. Vrankovića, a podpredsjednikom Dr. Leonarda Tommaso. Svaki posjednik vinograda i proizvođitelj vina, imao bi se upisati u ovu udružbu.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“

A. Odgovori.

120. Molim vas za uputu, kako da izčistim bačve od rakije, da budu uporabive za vino?

G. P. u B. (Hrvatska).

Izperite bačve parom ili vrelom lukšijom, ili stopro zagašenim živim vapnom, pa ih onda properite čistom vodom, nestati će iz njih sva ka zaduha rakije. U ostalom, ako je u bačvi bilo čista rakija, bez primjere enantnih ulja, dosti ju je proprati vodom i dobro osumporiti.

121. Molim, kako i iz česa pravi se smjesa za teras za hodnike?

J. B. u T. (Pelješac).

Smjese za terase su jako raznovrstne, napram svrhi za koju se ima praviti teras. Mi oienimo, da vam je stalo znati za način priredjivanja sasvim jeftinog terasa za hodnik. Jef-tini teras se priredjuje iz luga od kamenog ugljena, pržine (pieska) i živoga vapna. U tu svrhu pusti se najprije da se vapno na zraku zagasi ili se podpomogne gasenje umjerenim škropljenjem vodom. Kad se je vapno zagasilo i u prašinu razpalo, onda mu se primieša pržina i lug, i uz neprestano miešanje duli je se toliko vode, da se napravi gusta kaša. Kad je sve dobro umjeseno, onda se podjednako razdieli po hodniku na 8 do 10 cm. debljine, te poravna i izglati. Za ovu smjesu za teras, uzimlju se pojedine stvari: Uzledećem razmjeru, a to po obje-nu. Tako se n. p. na 1 ½ hektolitar živoga vapna, uzimlje ½ hektolitara pržine, i 8 hektolitara prosijana pepela od kamenog ugljena. Kad se ova smjesa posuši, može se izmazati katranom ili jednom uljenom bojom, a onda je znatno trajnija — Drugi postupak priredjivanja terasa jeste sljedeći: Uzme se 100 djelova idraulicnog vapna, koji se je već u prah razpao, i umjesi se pomoću vode u kašu; ovoj se kaši doda 250 djelova kremenca pieska (pržine) i 50 djelova pepela od kamenog ugljena ili 50 djelova izluženog drvenog pepela. Ovo se sve dobro jedno s drugim izmieša, i za miešanja dolije još toliko vode, koliko je potreba da sve skupa s vodom iznaša 400 djelova. Ovakvo priredjena kaša, razaspe se po hodniku na debljinu od 6 do 8 cm., dobro se sabije, izravna, pa izglati na površini.

122. Imam trsja vrsti „Malvasija“, koje cvate izvanredno puno, ali se po cvatnji osiplje, tako da na grozdovima ostane samo malo zrnja. Molim vas što je uzrok ovome osipanju, te dade li se pomoći i kako?

A. D. u N. (Vinodol).

Osipanje ili prhutanje cvieća na lozi, opaza se vrlo često, kad nekih vrstih finijih loza, ali ima i sasvim prostih vrstih loza koje su podvržene osipanju. Osipanje potiče od toga, što mužki i ženski spolni ustroji ne dozrijevaju skupa. U cvietu takovih vrstih loza biva obično, da su prašnici podpuno zreli, i da razsiju pelud znatno prije nego li je pestić dozreo i nego li je njuška na njemu prikladna da primi pelud. Kad pak pestić dozrije, i njuška je na njemu prikladna da primi pelud, nema više peluda na cvjetovima, i tako cviet ostane neoplođen i ospe se sasvim. Pomoći za ovakove loze nema, van da bi ih se umjetno oplodjivalo prenašajući pelud od drugih loza na mekim kistovima na njuške ovih cvjetova čiji su prašnici ranije dozreli. Ali se ovakova radnja ne da ni promisliti na veliko. Takove loze koje naginju osipanju, valja navratiti sa drugom lozom ili ih izguliti.

123. Sumnjam, da je dobar dio naših vinograda okužen od antracnose; molim po kojim se sigurnim znakovim pozna ta bolest; i jeli bolji lijek raztopina od 40 do 50 kg. zelene galice u 100 litara vode ili ona od 10 kg. zelene galice u 100 litara vode sa sumporovom kiselinom, kako čijem da rabe za liečenje. Molim vas za uputu, koje je sredstvo najbolje za liečenje antracnose, kako se priredjuje, kako se rabi, dali se mažu čitavi panjevi ili samo brkovi?

V. V. u D. (Zagora).

Anthracososi poznata je kod nas ponajviše pod imenom: palac, patule i crna guba, a pojavlja se na svim zelenim djelovima loze, dakle na grozdju, na mladiceam i na lišću, i to baš u ljetno doba, i onda jače, kad je lje to vlažnije. Poja-

vlja se takodjer češće i obilnije u dolam, nego ni po stranam i po briegovim. Anthracosa se pozna po crnim ili smedjim piknjicam, koje se pojavljaju na grozdju, na mladiceam i na lišću, kadkad poput većih rana, okruglih ili dugoljastih. S tog razloga napram obliku i veličini tih rana zovu francuzi Anthracosom sa tri razna imena t. j. Anthracose maculee, Anthracose punctue i Anthracose grandinee. Danas se obće drži, da sva ova tri oblika prouzrokuje jedna te ista gljivica. Anthracosa na resi, ima za posljedicu, da se cvieće ospe, bez da se zametne zrnje; Ona na lišću nosi posljedicu, da lišće otpada, ona na mladiceam, da se mladice lako prelome na izranjenom mjestu, a na grozdju prouzrokuje gnijenje grozdja i otpadanje zrnja i čehulja. Već smo rekli, da vlaga znatno podupire razvoj anthracnose, a to se opaža osobito onda kad je lje to kišljivo; toplina je od manjeg upliva na Anthracosom, jer se ona pojavlja i za cvatnje baš kad je toplina nizka; ali opet u lje to kad je visoka toplina, ako se toplini pridruži vlaga širi se anthracosa najjače. Najbolje, i uspješno uporabljeno sredstvo proti anthracosi, jeste poraba zelene galice po naputku Skawinski-a. Ta raztopina zelene galice priredjuje se, kako sliedi: Uzme se 50 kg. zelene galice i polije se malo a malo sa 1 litrom sumporove kiseline od 53° B.; a onda se ovome dolije još 100 litara tople vode, i sve se mieša, dok se zelena galica sasvim raztopi. Uporablja se dok je još mlaka, jer ako ohladi, onda se opet sledi galica. Ovo sredstvo uporablja se u proljeću nešto 10 do 15 dana prije nego li loza protjera, i djeluje izvrstno Mažu se panjevi i matrake obrezanih loza, i to ili pomoću metlice ili pomoću strcaljke. Ako se uporablja strcaljkom onda 8 litara ove raztopine dotiče za 1000 loza. Pri priredjivanju ovoga sredstva valja paziti da se uvijek prije ulije sumporova kiselina na zelenu galicu, jer ako bi se ulila sumporova kiselina u vodu, nastala bi esplozija, i moglo bi popariti i ozlediti oko stojiće osobe. Drugo sredstvo, koje se priredjuje su 10 kg. zelene galice uz dotatak 1 litra sumporove kiseline i 100 litara tople vode takodjer je dobro sredstvo, ali da bude uspješno valja ga rabiti barem dva puta u navratcim od 15 dana, a takova je radnja znatno skuplja.

124. Molim za obavjest, dali se doista izplaćuje uporaba kemijskog gnojiva za vinograde, napose, poraba nepodpunog gnojiva br. 6 K. pro profesoru Georgeu Ville-u? Dobiva li se pak takova smjesa iz tvornice „Hungaria“ u Budimpešti?

P. E. u S. (Kaštela).

Uporaba umjetnih gnojiva za vinograde, izplaćuje se, ako je gnojivo razborito i proučeno uporabljeno, a za proučenu i razboritu uporabu umjetnih gnojiva hoće se kemična analiza zemlje, jer se samo kemičkom analizom u paznadu točno sastavine zemlje, pa se prama sastavinam zemlje, uporablja onakovo kemičko gnojivo, koje sadrži u topivom stanju najviše onih sastavina, kojimi zemlja oskudieva. Glavne sastavine zemlje za hranu bilja jesu fosforna kiselina, pepelik i dušik, uz vapno. Čim razmjerno ima u zemlji više ovih sastavina u topivom stanju, tim zemlja bolje radja. Poraba kemičkog gnojiva nema drugu svrhu nego povećati u zemlji količinu ovih sastavina, u topivom stanju. Dali je nepodpuno gnojivo br. 6. k. po Ville-u prikladno za dotični vinograd, to zavisi od vrsti zemlje i njenih sastavina. Nije nam poznato da tvornica „Hungaria“ priredjiva smjese poput Ville-ove.

B. Nova pitanja.

125. Preporučuje mi se sijanje maka. Molim vas za naputak o gojitbi maka, o zemlji za isti plikladnoj, i dali se gojitba maka izplaćuje?

Ž. K. V. u S. (Hrvatska).

126. Molim vas, kako se ima rabiti fosforno kiselo vapno za hranu životinja, i u kojoj količici?

I. M. u K. (Bosna).

127. Molim vas, koja su najbolja pomoćna sredstva pri gojitbi krmivog bilja na oranici, a da se postigne povoljna uspjeha?

F. G. u P. (Istria).

128. Kod nas vlada uvjerenje, da se vino znatno bolje usdrži, ako mast prevrije na dropu, nego li, ako li se odmah po mješanju odieci cidje (šira) od dropa. Koje je vaše mnijenje u ovom pitanju?

I. C. u S. (Brač).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Podmirili su predbrojbu do konca t. g. 1897.

P. N. gospoda: Ševeljević J. uč. — Ružman M., zem. vin. — Mlinarić N., up. uč. — Gradsko Poglavarstvo-Bugojno.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. Gospoda: Bronić O. M., žup. — Društvo Hrvatski Napredak — Bobovišće — Du-bravčić I. ml. — Skakoc pop S., žup. — Jelić M., pos. — Gugler P. pr. bis.

— Slavna Čitaonica Srpska — Kastelastva — Vaša predbrojba je podmirena do konca lipnja 1898.

— V. g. Jelić Mato — Primili smo podmiru za god. 1898, i za kujižicu „Kako se pravi vino“ i „O uporabi dropa“.

— Slavna Narodna Osnovna Skola u Derventi — Broj 2 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Novak F. žup. — Pošaljite, dragovoljno ćemo uvrstiti.

— V. g. Korsano I. — Pisali smo vam.

— V. g. Skakoc pop S., žup. — Vaša predbrojba podmirena je do konca god. 1898, jer župnici primaju list u pol cienne.

— V. g. Matulić M. — Pisali smo vam.

— V. g. D. r. Baturić — Takodjer, i poslali smo vam vam kujižicu „Duhan“.

— V. g. Markov S. — Takodjer.

— Gučić M. Oprostite da smo malo zakasnili odgovorom, ali prije nije bilo moguće radi odsutnosti našeg upravitelja.

— V. g. To: ić S. Onako nije točno, dakle nije ni u suglasja sa današnjim napredkom nauke.

— V. g. Barbić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam; solne kiseline ima na prodaju u svakoj ljekarni.

— V. g. Dragašić N. — Proučit ćemo pitanje, pa ćemo vam javiti naše mnijenje. Specijalnih sprava za pravljenje ulja od maslina nema; svudi u svijetu tiska se ulje na tiskove ili ručne ili hidraulične.

— Č. g. Bielić I. M. — Usjevi ozimi, mogu se branati u proljeće, i ne samo da to nije štetno, ali je vrlo korisno, osobito na zemljama koje se zimi okore.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Siečnja 1898

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Siečnja 1898.

Na mlado ljeto 1898.

Opet je prošla jedna godina, i opet nam se nova pojavljuje sa svojim varavim nadam, kako što i prošaste. Za prošlom godinom gospodari neimadu što da žale, jer gore godine nego li je bila prošasta, malo se tko spominje. Uz veliku neurednost vremena, bila je lanjska godina obilna povodnjam i trajnim sušam, te nerodicom i bolestim, tako da mnogi gospodari, nisu mogli ni troškove obradivanja naplatiti, a mnogi ni vrijednost sjemena zasijana.

Zle tragove nevolja prošle godine, osjećati će gospodari za dugi niz godina, a mnogim će ostati neizbrisivi za cio viek.

Nade u bolju budućnost nesmjedu zavaravati gospodara, jer i ako nova godina, bar dosad bolje obećaje od prošaste, do konca ima još duga puta, te nam i ona može donieti velikih razočaranja.

Položaj je danas gospodara takav, da mu je zlo ako ne rodi, ali ako rodi, opet mu se položaj nepoboljšava.

Silna utakmica sa poljskim proizvodima, preobilna proizvodnja istih, štetonosni upliv zlatne vrijednote, skopčan sa burzovnim igram i trgovanje na papiru poljskim plodinama, od velikog su i ubitačnog upliva na cienne poljskih plodina, pa kada rodi, ili nastane takova bezciena plodina da gospodar nema nikakove koristi od svog rada, ili pak nezna što da radi sa svo-

jim plodinam, jer na tržištima nenalaze oduška, a trgovci ne kupuju.

Svim ovim obćim nevaljam pridružuju se mnoge druge, koje i ako nisu od obće štete, jesu štetne za pojedine predjele. Tako je n. p. vinska klauzula sa Italijom, pravi uzrok bezcienne i slabe prodaje našeg glavnog proizvoda, vina.

Pošto se u gospodarstvu odnošaji nedadu promjeniti preko noći, a pošto s druge strane nema ni u buduću izgleda, da bi moglo biti bolje, red je da se gospodar prilagodi postojećim odnošajim, i da se uzda u se i u svoje kljuse.

Gospodar mora, prema današnjim odnošajim, preurediti svoje gospodarstvo i svoj način gospodarenja tako, da mu ono, u svemu i svačemu dotiče za svoje vlastite potrebe; e da na vlastitom proizvede sve potrebno, bez obzira na tržište i na okolicu.

Na tu tešku borbu za obstanak, koja čeka sve naše gospodare, red je da se pravodobno pripreme, da preudese svoj način gospodarenja, ako neće da ih bujica vremena i odnošaja sasvim upropasti.

Uz današnje odnošaje, i budućnost koja nas čeka, neda se više jednostrano gospodariti na svojim imanjim, nemože više biti govora da se sve nade koncentraju samo u žitarice, samo u vinograde, samo u pašnjake, samo u marvu, itd., kako što je dosad bivalo, nego valja sve sile posvetiti raznovrstnosti proizvoda, da se u prvom redu proizvede sve što je potrebno za vlastiti obstanak, i da ta proizvodnja bude što

moguće jeftinija, t. j. da uz to manje troška, bude što više proizvoda.

Sam za sebe i sam na svome, to je gospodarsko načelo, koje danas prodiere, koje se širi, i koje valja da preuzme maha, ako se hoćemo održati i spasiti u ovoj velikoj i obćoj gospodarskoj krizi, koje se je pojavila, i koja sve više raste i prieti.

Da se gospodar bude mogao održati u ovoj rastućoj gospodarskoj krizi, hoće se, da bude dostatno viest gospodarskoj nauci, e da znanjem i uminjem izvadi iz svoje zemlje, sve ono što ona krije u sebi i što ona može dati.

Zaludu se je nadati u tuđu pomoć, a navela u pomoć od države. Teška kriza, koja je zahvatila gospodarske slojeve, odsjeva se i na države, te upliva izravno na poreznu snagu država; a države nemogu da napinju porezom, preko snage svojih porezovnika.

Želiti je da spoznaja ovih činjenica prodre u sve slojeve pučanstva, a osobito u gospodarske slojeve, e da ih temeljito prouče, i da se pravodobno pripreme, e da im budu mogli biti pouzdano u susret.

Grlica (Diphtheritis) kod kokoših.

Grlica je u novije doba i odveć začeštalaz između kokoših, tako da na nekim mjestim, nije moguće gojiti kokoši, ili se goje velikom mukom i velikim žrtvama. Znakovi grlice jesu: njihavica; probledjenje, potamnjenje, dapače i

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

Za pregledanje razvoja legla, ili kod prenašanja istoga iz jednog u drugi aparat ili da pokvarena jaja povadimo, upotrebljuje se također slaklena prelomljena šuplja cijev, kojoj je šupljina sa 6 ml. u promjeru. Kad porabe iste, dosta je, ako sa jagodicom prsta začepimo gornju stranu cijevi, dok drugu stranu uronimo u vodu, tako da donji kraj cijevi dopire gotovo do legla; za tim se otvori gornji otvor što smo prstom zatisnuli, te onda ujedno sa vodom uljigne u cijev ono jaje, koje želimo imati za pregledanje ili njih više, a onda se opet začepi gornja strana i tako se jaja sakupljena u cievi povade.

Ako ovu cijev sada na pregled postavimo, tada pomoću sitnozora možemo tako svako jaje po volji promatrati. Po sljedećoj tabli što nam ju Hainsworth predočuje, možemo točno upoznati pojedine perijode razvoja u zametku jajeta, što svaki uzgojitelj riba mora da dobro prouči.

Trajanje vremena

O srednja temperatura vode za razvoj	Do sastava zametka kod pastve	Dok se pokažu oči i krvno crvenilo	Otkad se oči pokažu, do potpunog sastava ribice
+ 2. ⁰ 7	43	81	41
" 3. ⁰ 6	29	64	42
" 4. ⁰ 5	27	54	28
" 5. ⁰ —	21	49	38
" 6. ⁰ —	17	37	45
" 7. ⁰ 5	15	31	27
" 8. ⁰ —	13	29	23
" 10. ⁰ —	10	23	14
" 12. ⁰ —	7	15	11

Inkubacija jaja ide točnije za rukom, ako voda uzdrži uvijek jednaku toplinu, a po tom se može i točnije predvigjeti datum u kom momenti razvoja klice nastaju.

Razvoj klice u jajetu sporije ide, ali sigurnije, ako je toplina niska. Ipak temperatura ne smije prekoračiti preko 14.⁰ C.

Dali čim je veća toplina kod njegovanja legla, tim živahnije i više mora voda na jajima dolaziti; kao što je kad veće topline nužda, da se leglo u većem prostoru smjesti.

Tekom razvijanja jaja, ribogajac mora svaki dan konstatovati stanje i čistoću pojedinih sanduka, cijedila i cijevi; za tim treba da pokvarena jajeta odstrani, a sve se to mora obaviti strogom i velikom pomljom, pregledajući sanduke za leglo jedan po jedan, te u njima okvirice za okvirićima sve redomice jedno za drugim.

Može se slučajno sbiti, da se tekom dugog razvoja jaja, sastavi mali sloj taložine, što ga je voda zbog kakvog uzroka donijela, ili što se cijedilo nije valjda na vrijeme upotrebilo. U tom slučaju, treba podignuti sanduk sa leglom, iz vode, a onda jaja dobro isprati zalijevačem, iz koje će poput kiše voda padati na jajima ili napustiti vodu iz kakve cijevi, da naglo pada, te leglo dobro izpira. (Sliedi).

pocrnjenje krune; izrastline po dno krune, oko očiju i na podbradku, koje su kadšto velike, kolik zрно od graška; oteklina vrata i guši, proljev ili zaspon, tugaljivost u ponašanju. U grkljavu, na jeziku i izpod jezika opaža se žutih i bijelih spužvastih izraslina. Uz sve ove znakove jednu kokoši proždrljivo, i je baš čudnovato, da izgube volju za hranom tek onda, kad je bolest postigla najjači stepen razvoja. Od grlice oboljele kokoši traže vodu, pa se mnoge od njih nadju skapale u grabam. Bolest prouzrokuje bacillus sličan onome koji prouzrokuje grlicu kod ljudi. Bolest se najviše širi za hladna i vlažna vremena, osobito hladno, vlažno vrijeme, kako što je kozoder (istočnjak), znatno podupire širenje difteritisa.

Kokoši plemenitijih pasmina, i one uvedene iz južnijih predjela više su potvrđene grlicu od domaćih kokoši. Dok se pojavi grlica u kokošinjaku, valja odmah odjeliti bolestne kokoši od zdravih; poskapale kokoši valja izgoriti, a bolestnim valja davati meke i ugriježane hrane, prokuhana ječma i nešto masti i papra, te ih valja zakloniti i čuvati od vlage i studeni. Bolestnim kokošim valja svaki dan barem dva puta namazati glavu, krunu i podbradak sa govedjom masti ili glicerinom.

Jezik i grkljav valja svaki dan barem dva puta namazati sa dvopostotnom raztopinom karbolne kiseline, kreolina ili salicilne kiseline. Temeljito čišćenje i razkuženje kokošinjaka, jeste glavni uvjet za prepićenje širenja bolesti. Za razkuživanje kokošinjaka rabi se obično vapneno mlieko, uz dodatak od karbolne kiseline ili kreoline; ovom se smjesom dobro izmaže pod, stiene, štop, pričke i gnjezda. Od grlice se brane kokoši, ako se drži čist kokošinjak, i ako se često razkužuje, pa ako se kokoši čuva od vlage i studeni, i ako im se daje prokušan, da se mogu valjati, u prči. Ne valja kokošim davati odveć studene, ni smrznute hrane. D. P.

Naputci za pčelare.

1 Slabe rojeve spoji sa jačim, još prije zime, jer će ti teško doživjeti proljeće.

2. Kad vadiš med iz košnice ne zaboravi, da u košnici ostaju pčele, koje imaju da prežive; i da pčele najbolje znadu, gdje trebaju med a gdje pelud. Kada povraćaš saće u košnice, drži se u naslaganju onog istog reda, kojim si ga vadio, da neprouzrokuješ pčelam suvišna rada, za povratak prvašnjeg reda u košnici.

3 Rojevi nepravilnog saća. i nejednakog legla nisu za spajanje.

4. Saće puno meda, valja čuvati na toplu, suhu i zračun mjestu, inače se med izkvvari ako upije puno vode.

5 Ne obijaj zimi rojeve na najmanji prostor u kušnici, jer to nije dobro; bolje je da u kušnici ima nešto prostora i saća više, nego da je pčelam tjesno.

6. Najveća je pogreška novajlija u pčelarstvu, da često zaviruju u košnice; ne otvaraj košnice i na zaviruj unutra, ako baš nije nužda, i nema pravog razloga za to.

7. Mnogi misle, da pametno čine, ako leglo trutova prenesu u prostor matice, a biva baš protivno, jer tim natjeraju maticu, da se preseli u odjel za med.

8. Dobro je braniti saće od moljaca, ali ne valja pretjeravati kadjenjem sumporom, osobito ne onog saća, koje je opredijeljeno za leglo, jer to može biti ubitačno za leglo.

9. Ako se koncem siečnja opazi znojenje na letu, to je znak da u košnici ima već leglo, ali baš takovim košnicam u kojim se pčele rano legu valja posvetiti velike pomnje. Ne valja pomutiti znojenje na letu sa slučajnom vlagom (mokrinom). Vлага na letu znači da roj trpi žedju.

10. Studen je veliki neprijatelj pčela, ali ne za zimskih mjeseci, ne u prosincu i siečnju, nego onda kad je već leglo položeno. Rano leglo je uvijek pogibljivo, ne valja s toga košnice držati preko zime odveć tople, da ne poležu odveć rano leglo. M. B. Z.

Sadjenje voćaka.

Prije nego li ćemo preduzeti sadjenje, izabrat ćemo si vrst voćaka, koje će na odabranom zemljištu najbolje uspjevati.

Mlade sadjenice moraju biti zdrave, dovoljno jake, ravno porasle, sa ljepom i potpunom krošnjom i dovoljnim korijenjem. Korijenje mora biti zdravo, u odrezu bijelo, a stablo gladko

i oblo i od svake bolesti prosto. Jaka stabla sa zdravim i dovoljnim korijenjem uspijevaju najbolje, dočim slabija i takova, koja su duže do 7 godina u rasadniku ostala, hire mnogo godina, a najposlje i usahnu. Mlada stabla, koja smo iz daljine dobili, pa ako im se je možda korijenje malo posušilo, morat ćemo vrhove korijenja na novo podrezati i neko vrijeme u vodu staviti.

Prije sadjenja treba razmak pojedinih stabala i njihov odnošaj ustanoviti. Kod zrnatoga voća uzima se razmak od 10 m. i u voćnjacima i uz ceste. Šljive se sade u razmaku od 5 do 5½ m., orasi i pravi kesteni 12 do 14 m. U voćnjacima, gdje drveće obično slabiju krošnju ima, uzima se razmak za šljive 4½ m., za ostalo košćato kao i zrnato voće 8½ m., a u pjeskovitom pako tlu i 7 m.

Drveće se sadi ili u četvorini ili obično tako, da tri i tri stabla čine istostraničan ili istokračan trokut. U obće neka se drveće tako sadi, da se krošnja i korijenje može dovoljno razviti i da na mogućem prostoru više hrane pribavljati može.

Kad smo si tako ustanovili red i razmak, tada ćemo početi kopati jame. Ove moraju biti popriječno 180 m. široke i 0-70 m. duboke; u slabijem pako tlu moraju još šire i dublje biti, a u boljem dubljem tlu dovoljno je 1-10 m. širine i 0-60 m. dubljine. Čim je tlo čvršće (zbijenije), tim je bolje, ako su jame prije sadjenja duže vremena iskopane, da zemlja uplivom uzduševina postane rahlija, blaža i toplija; zato se preporuča, da se pripreme u voćnjaku za sadjenje preduzimlju još u jeseni; pa pošto su jame već iskopane može se u proljeće, čim se tlo posuši i ogrije, sadjenje preduzeti. Primjetiti je, da se kod iskapanja jama, gornja bolja zemlja meće na jednu, a donja lošija, na drugu stranu. Ako je zemlja, koja se iz jame izbaca kamenita, šljunkovita ili inače slaba, to ju valja pomješati ili gnojem mjesancem, ili dobrom plodnom zemljom, ili ju sasvim izmijeniti.

Izkušstvo je često dokazalo, da voćke nuz ceste dobro rode, a to stoga, što se njihovo korijenje, ne smetano drugim voćkama, dobro raširiti može i što im vlaga cesnih graba u prilog ide. Neki misle, da zato, što usljed prašine na takovim voćkama nema gusjenica, jer se je dokazalo, da ove na prašnom lišću napredovati ne mogu.

Jedna je pogreška, koje se valja kloniti i koja se najviše s neznanja čini. Misli se naime, da se zasadenom mladom drvetu najviše koristi, ako se cijela jama izpunji dobro nagnom zemljom ili izmješanom sa gnojem. To nije dobro, jer mlado drvo u tom slučaju kad dopre korijenje do drugoga tla, ovo teško probija i zaostaje u rastu. Zato je preporučiti, da se toj zemlji doda ⅓ sitnoga i zreloga gnoja, ili da se na koji drugi način zemlja popravi, a ne da se sasma promijeni.

Ako je tlo pjeskovito i samo do 60 cm. duboko, dobro je mladu voćku postaviti na zemlju i oko nje zemlje nanijeti, da visina nad podinom iznosi 60 cm., a okrug oko ove voćke mora 2-60 do 2-80 m. širine imati. Nu pošto je to dosta skupo, ne može se u velikom preporučiti, nego samo u bašci se daje izvesti, i na malo.

Postupak kod sadjenja je ovaj: Jamu nekoliko dana prije sadjenja treba zemljom napuniti, da se ista prije sadjenja dosta slegne. Od najbolje zemlje ostavi malo (da ju oko koriena metneš), a od lošije takodjer malo) da ju metneš oko drveta i ta neka stoji nuz jamu do sadjenja. Jama se puni prije zato, da voćka, koja se kašnje posadi, ne padne preduboko, kad se zemlja slegne, kao što to obično biva, ako se jama prije ponešto ne zagrne.

Prije sadjenja treba korijenje posve malo obrezati, da se rast branduša pospješi: s toga valja i površine preraze prama dnu okrenuti. Ako je moguće, metne se voćka prije sadjenja u vodu ili umoči u blato. Grančice krošnje kod jabuke i kruške se kod sadjenja tako podrežu, da ⅓ istih ostanu, a ⅓ padne. Reže se iznad oka, koje neka na vanjskoj strani stoji i uz grančicu prilegnuto. Često se preporuča, da se krošnja kod zrnatoga voća prigodom presadivanja ne obrezuje; jer da usljed toga korijenje bolje napreduje, al se takovo stablo mora buduću godinu sasvim kratko obrezati; jer se obično u sredini grančica povoljnih očica ne nadj, vrhu koji bi se rezati moglo. Kod rezanja se mora već u početku na to paziti, da krošnja liep piramidalan oblik dobije, zato se grana u sredini ne smije, kako se to obično čini, sasama izrezati. Orasi i pravi kesteni se kod sadjenja ne obrezuju, dočim se košćato voće obrezati mora.

Košćato voće, n. pr. trešnje, šljive, višnje, breskve i kajsije mora se kratko obrezivati (6 do 6 oka), jer kod tih voćaka donji pupovi buduću godinu ne tjeraju, a grane bez reza ili uz dugi rez ostale bi bez lišća i grančica.

J. Obajdin.

Rani uzgoj krompira pomoću jesenske sjetve.

Rane vrsti krompira se više traže i bolje plaćaju od kasnih vrstih, i to razmjerno tim bolje, čim ranije dolaze na tržišta, a osobito na gradska tržišta za dnevni potrošak.

Jesenska sadnja krompira obavlja se obično u studenom i prosincu mjesecu, a gdje mjestni odnošaji dopuštaju i u siečnju mjesecu.

Za sadnju odabiru se vrstovi ili polja, dobro pripravljeni, a radje nešto zaklonjeni od sjevernih vjetrova. Krompiri sade se u redove, ali nešto gušće nego li obično, tako da sa za istu površinu zemlje potroši 2 do 3 puta više sjemena, nego li bi ga se potrošilo za proljetne sjetve. Zasadjeni krompiri pokriju se steljom, da ih brani od prozebe.

Sadnja se obavlja razmjerno vrsti zemlje, ali uvijek nešto dublje, nego li u proljeće. Rano u proljeće, protjeraju gomolji, i dok se okite su tri listića odmah se zasadiju na obližnje sjetve tako, da ako je jesenji na jednoj liji bilo zasadjeno pet redova krompira, digne se drugi red i četvrti i razsadi se; a u preostalim redovima na liji, proziede se krompiri tako, da se svakog trećeg u redu izvadi i razsadi.

Za razsadjivanje valja raditi pomnjom, da se žile ne ozlede; pa je bolje, ako je moguće razsadjivati ih grudvom zemlje.

Pomnjom obavljeno razsadjivanje, niti ne očuti krompir, izim u slučaju, ako se kasno razsadi, kad su mladice već dosti duge.

U zimsko doba, kad udari led, valja paziti da se zemlja ne smrzne odveć duboko. Dok je zemlja za prst debljine smrznuta ne hudi krompiri, ali valja prepičiti da se jače smrzne, a to se postigne, ako se po zemlji razaspe deblji sloj stelje. Kad se mrzaz otopi, valja dignuti stelju, a krompiri dok očute proljetnu toplinu tjeraju bujno, i razvijaju se izvanredno brzo, i dozrijevaju obično, onda kad i krompiri od proljetne sadnje počnu tjerati.

Preko zime, gojenje krompira ne daje puno truda i puno zanoveti, a korist je razmjerno velika, ako se krompiri donesu na trg, nekoliko nedjelja ranije.

Baratanje djubrom na polje.

Još se razilaze mnijenja gospodara o načinu baratanja djubra na polje.

Neki drže, da je najbolje razastrieti djubar po polju, i ostaviti ga onako; drugi misle da je bolje podorati djubar dok ga se izveže na polje i razaspe; treći na polju naslagaju vas djubar na jednom kupu, i drže ga tako do porabe; a četvrti ga podiele po polju u male kupove (stogove) Koji je od ovih načina najbolji?

Dugo ležanje djubra na polje u male kupove, neda se poništo preporučiti, jer je tim načinom velika površina djubra izložena uplivu zraka, pa se gube sve njegove amonijakalne sastavine, a voda izpira djubar, ponosi oko kupova nagomila u zemlji odveć hraniva, koji pak štetno uplivaju na rastlinu, koja se goji.

U velike kupove držati djubar na polju manje je štetno, osobito, ako se za naslaganja djubra, svako često postavi jedan sloj zemlje od 10 do 15 cm. debljine, i ako se pak oio kup djubra pokrije sa slojem zemlje 30 do 40 cm. debelim, jer se ovim načinom prepićti izhlapljivanje amonijakalnih sastavina, i izpiranje djubra od kiše.

Najbolje je razasuti djubar po zemlji dok ga se izveže na polje. Na težkim hladnim zemljama najbolje je djubar odmah podorati, da raztvorba ustrojnih djelova djubra, uzsliedi u zemlji, i bude od upliva na popravak fizičnih svojstava zemlje; na lakim zemljama, osobito jeseni, ostavlja se djubar duže vremena razastri po polju, prije nego li se podore. Ako se je na djubrištu dobro baratalo djubrom, nema pogibelji da bi stajanjem na polju protrpile njegove amonijakalne sastavine. G. A.

Čuvanje bolestnih krompira za krmu.
Odkad se gnjiloća tako žestoko i često pojavlja na krompiru, mnogi napuštaju gojitbu krompira, jer neznadu načina, kako da užavaju krompir od gnijenja. Krompir koji je bolestan ili gnije, može se čuvati za hranu blaga, ako ga se izkuha, pa naslaga u velike badnje, i do porabe čuva se od doticaja sa zrakom. Bolje se čuva prokuhani krompir, ako ga se dobro zasoli, kad ga se sprema u badnjeve, i ako se badnievi drže na hladnome mjestu.

Radne godine 1896-97 radilo je austro-ugarskoj 217 tvornica sladora, i to u Českoj 131 tvornice, u ostalim zemljama cislajtanije 65 tvornica, u Ugarskoj i Bosni 21 tvornica. Sve ove tvornice izradile su 78.7 milijuna kvintala

Maka (Papaver somniferum) ima više vrstih, glavnije su: mak modroga sjemena, i mak bijeloga sjemena. Izim toga diele mak na vrsti sklopljenih tvrdih glavica, i na mak pucavac t. j. onu vrst, kojoj popuca glavica, kad dozrije, i razsiplje se samo sjeme. Pucavac radja obilnije od svih drugih vrstih maka, pa se s toga najviše goji. Mak se goji ili radi sjemena ili radi mliečnog soka. Sjeme se uporablja u slastičarstvu i za pravljenje ulja, jer makovo sjeme sadrži do 53 po sto lakog probavljivog tustog ulja. Mlieč se vadi iz još nedozrelih glavica i iz stabaljka, ali ponajviše iz glavica, pa se suši, jer sadrži opium, koji opet sadrži razne otrovne alkalioide, između kojih do 16 po sto morphina, papaverina, Rheadina itd. Mak uspijeva svuda ondje, gdje uspijevaju ozime žitarice. Dobre, gnojne ilovače ili prižnače pričaju mu najbolje. Na plodnim vapnenjačam uspijeva takodjer dobro, dočim ne trpi teške gnjilače i ilovače, niti odveć vlažne zemlje. Zemlju za mak valja dobro pripraviti Obično se jeseni duboko preore zemlja, pa se u proljeće još jedanput izore i dobro prebrana. Čim je bolje pripravljena zemlja, tim mak bolje uspijeva, i manje trpi od korova, koji ga na nep čistim zemljam duži za prvih 5 do 6 nedjelja, kada se posve polako razvija. Mak se sije obično na krčevinam, ili za okopavinam, a može se sijati i za žitaricam. Pri gojitbi na malo po vrtovim sije se između mrkve ili između krompira. Gnojenje obavlja se stajskim gnojem ili guanom. Superfosfati, a osobito sombrerofosfat prija maku u velike, te podvostruči i potrostruči plod

maka. Sumporno kiseli amonijak povećava u makovu sjemenu sadržinu morfine. Mak sije se rano u proljeće, obično polovicom ožujka. Sjeme pomješa se pržinom ili pepelom ili suhom zemljom, pa se sije omašno ili u redove. Dubljina sjetve je $\frac{1}{2}$ do $1\frac{1}{2}$ cm., nesme se sijati dublje, jer onda klica pregnije u zemlji. Pri omašnoj sjetvi hoće se 9 do 14 litara ili 6 do 8 kg. sjemena za hektar zemljišta, pri redomičnoj sjetvi dotiče 7 do 9 litara ili 4 do 6 kg. sjemena na hektar zemljišta. Pri redomičnoj sjetvi drži se razmak redova 26 do 52 cm., i to u suhim predjelima, gdje je vegetacija kraća (120 dana), i gdje mak poraste samo 50 do 60 cm. visine, drži se manji razmak između redova; u vlažnim predjelima, gdje je vegetacija dulja (160 dana), i gdje mak izraste 60 cm. do 1 metar visine, drži se veći razmak između redova, čak 52 cm. Za rasta treba mak okopavati, i to 1 ili 2 puta rukom, a kasnije okopavačom, a pod konac se zagrne malo. Za drugog okopavanja, kad se je mak okitio se 2 ili 3 lista, proredjuje se, tako da struk od struka ostane u redovima nešto 15 do 20 cm. u razmaku; ako se na ovo ne pazi, onda razvije mak posve malene glavice. Hladno i vlažno vrijeme hudi maku, kako što i žestoki vjetrovi. Mak trpi od raznih neprijatelja. Stabaljke i lišće napada mu *Peronospora arborescens*, koja je uzrokom da stabaljke i lišće okržljavi. Glavice napada nametnica *Cladosporium herbarum*, koja čini posve poćrniti glavici. Najjači neprijatelj make, jer uništava glavice, gnjezdec se u njima, jeste ličinka kukca *Ceuthorrhynchus macula alba*. Ima i drugi neprijatelj, ali su ti drugotnog reda. Mak dozrieva u kolovozu, i žanje se dok se glavice posuše, i u njih suška sjeme. Mak pupcava valja brati nešto ranije, jer ako pupcavaju glavice, raziše se u vreće. Pobrane glavice od make stavljaju se u vreće, ako se režu glavice na polje, inače se privežu u snopove, pa razastre na tkaninu u sunčanu položaju, da se suši i da odpada sjeme, kako se glavice otvaraju. Na veliko, mlati se mak na mlatilu ili na drugi način. Mak ne rodi puno sjemenom; sa hektara zemljišta pobere se obično 12 do 20 hektolitara maka. Svaki hektolitar bijelog maka teži 54 do 60 kg., a onaj modroga maka 56 do 62 kg. Stručja pobere se 20 do 25 kvintala po hektaru, ali je slabe hranive vrijednosti. Sjeme od maka prodaje se po 30 do 45 florina svaku 100 kg.

126. Molim vas, kako se ima rabiti fosforno kiselo vapno za hranu životinja, i u kojoj količini?

I. M. u K. (Bosna).

Ako krma oskudieva sa solim, osobito sa onim soli, koje su potrebite za gradju kostiju, onda valja pomagati fosforno kiselim vapnom. Da krma oskudieva, ovakvim solim, pozna se po tome, što dlaka izgubi svjetlost, te je suha i opora na opip; što je koža takovih životinja takodjer suha i tvrda, i što takove životinje obližuju sve što im pada, i što takove životinje vlastitu mokraću.

Uz svu dobru volju za hranom, blago mršavi, pojalja se i drugih nevolja, a ponajviše mekoća kostiju. Da se ovu bolest predusretne i lieči rabi se fosforno kiselo vapno, posve čistog proizvoda, bez škodljivih pr. mjesa. Hoće se osobito, da je fosforno kiselo vapno sasvim prosto od sičana, jer i male količice sičana (arsenika) mogu da prouzroče otrovanje. Izim toga valja tražiti i rabiti takovo fosforno kiselo vapno, koje sadrži u sebi barem 40 po sto fosforne kiseline, jer se takovo smatra za najbolji fabrikat. Kad se dakle nabavlja fosforno kiselo vapno valja tražiti jamstva za postotak fosforne kiseline i čistoću. Što se tiče porabe fosfornog kiselog vapna, ono se pomješa krmom, i to u količici od 25 do 40 grama na dan za svako odraslo govedo. Bolje ga je miešati sočnoj hrani nego li slami, repi i sličnim krmivom.

127. Molim vas, koja su najbolja pomoćna sredstva pri gojitbi krmivog bilja na oranici, a da se postigne povoljna uspjeha?

F. G. u P. (Istria).

Najbolja pomoćna sredstva pri gojitbi krmiva na oranici jesu fosforna i pepelkova gnojiva, a onda vapno. Vrlo često ima se ne uspjeh krmnog bilja prepisati nestašici ili nedostatku vapna u zemlji. Što toga i ovdje vrijedi, kao prvo i glavno pravilo za svaki napredak u gospo-

darstvu, točno poznavanje sastavine zemlje, što nije moći, bez kemične analize. Uz primjerno gnojenje fosfatom, pepelikovim i vapnenastim gnojivim, hoće se temeljito duboko obradivanje zemlje, jer ako zemlja nije duboko obradjena ljevakica i djeteline, koje su glavna krmiva na oranici, posve loše uspejavaju.

128. Kod nas vlada uvjerenje, da se vino znatno bolje uzdrži, ako mast prevrije na dropu, nego li, ako li se odmah po mašćenju odliči cidje (sira) od dropa. Koje je vaše mnijenje u ovom pitanju?

I. C. u S. (Brač).

Vaše je mnijenje donekle opravdano, a donekle nije opravdano, sve ovisi od toga, kako se stvar uzme. Vino koje prevrije na dropu, doisto je većeg tiela, ima više izvadivih sastavina, i u običnim odnošajim laglje je da se održi; ali nevalja s druge strane zaboraviti da čim dulje stoji šira u doticaj sa dropom, dakle, da čim dulje vrije vino na dropu, da se iz dropa raztoplja više onakovih sastavina, koje nisu za vino, i ne sačinjavaju naravsku sastavinu vina. Za slučaj da je na grozdovima bilo nagnjila i izljućena zrnja, koje se prije mašćenja nije izčistilo, kad vino vrije na dropu, mnogo se toga raztopi i prelazi u vino, a dopustit će te, da takove sastavine od nagnjila i kisela zrnja nisu za vino. Osobito se griješ, kod crnih vrstih vina, što se ostavlja da vino dugo vrije na dropu, uvjerenjem, da tim postaje crnije. Doduše prividno vino biva crnije; ali crnina ta potiče od maceracije pljuva. a ne od crne tange vina, koja se lako topi u vinu. Takovo vino s početka crno, gubi malo a malo svoju tangu, jer se netopivi djelovi iste otalože na danu, pa vino ostane dekolirano. Za prenosu takovo vino postane smeđe i mutno, pa nam stvara neprilika sa kupcem. Ni opoli, kako se danas prave, da se odmah odliči cidje od dropa, nisu sasvim savršeno vino, jer ne sadrže dostatno izvadivih sastavina, i nema razmjerja, između žestine takova vina i njegova tiela. Naše je dakle mienje, da je srednji put najbolji. Da vino ostane u doticaju sa dropom jedan do dva dana, dok prevale burno vrijeme, biti će dostatno, ali da stoji u doticaju sa dropom 6 do 10 dana, ili da se odmah dok se izmasti odliči cidje od dropa, nemislimo da je to dobro za vino, ako se ima dulje vremena uzdržati.

B. Nova pitanja.

1. Imam krasnu oranicu blizu mora, koja je prije bila plodna, ali od godine 1878, odkad ju je za velike plime more obililo, postala je većim dielom neplodna, akoprem ju kasnije nije više nikad more obililo. Što mi savjetujete, da učinim, e da zemlja postane opet plodna? P. P. Z u U. (Istria).

2. Koja je najbolja živica za nemljišta pokraj mora, kojoj slama morska nebi nahudila?

P. P. Z u U. (Istria).

3. Koje su najbolje škropilice proti peronospori, koje su najbolje sprave za sumporavanje loza; i odklen se nabavljaju? P. P. Z u U. (Istria).

4. Koji je najbolji zeman za rezanje rakete (pruća) od vrbe pletenice, da se neizcrplja?

J. K. u P. (Cetina).

5. Naše oranice se u proljeće okore, usljed česa znatno zaostaju zimski usjevi. Savjetuju nam, da u proljeće prebranjamo te okorjele zemlje, da će osimom uvjevu branjanje znatno pomoći. Molimo vas, kad se ima preduzeti proljetno branjanje zimskih usjeva, i koju vrst brane valja rabiti?

A. C. u K. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Podmirili su predbrojbu do konca 1897.

P. N. gospoda: Ševaljević J., upr. uč. — Ružman M., zem. vin. — Mlinarić N., rav. uč. — Gradsko Poglavarstvo u Bugojno — Joković prof. P., pos. — Vlahov L., pos. — Tomić N., kot. pr. — Čitaonica u Imotskoj — Ivanović D. T., žup.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Bronić O. M., žup. — Hrvatski Napredak u Bobovišću — Dubrović I., ml. — Skakoc pop S., žup. — Jelić M., pos. — Gugler P. pr. bis. — Tabain D. M., žup. — Ružić G., pos. — Luetić D. J., žup. — Vrsalović B., pos. — Borelli knez M., pos. — Flegar J., žup. — Radočaj V., žup. — Vitezić D. D., odvj. — Humljan M., um. kap. — Trgovačka i obrtnička komora u Zagrebu.

— V. g. Radočaj V., žup. — Izpravili smo, po naputku.

— V. g. Kisić N., sv. — Pisali smo vam glede kainita, i kako ga možete izmijeniti sa pepelikovim sućatom.

— V. g. Miličić K. — Radi nestalnosti ciena, pisali smo vam što da učinite.

— Slavna čitaonica srpska - Kastelastva — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja t. g. 1898.

— V. g. Vitezić B., uč. — A vaša do konca 1896.

— V. g. Kopač G. — Broj 17 i 18 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Minica B. — Broj 22, o kojem je tiskan odgovor o način izbičivanja s puga, poslali smo vam iznovice.

— V. g. Ilijašević T. — Na godišnju cieniu jedne konjske sile, kad lakomo bila odlučuju mjestni odnošaji Razlika u cieni iz jednog mjesta do drugog može biti od 20 do 30 postotaka. Namalna godišnja ciena jedne konjske sile, za 10 sati dnevne radnje računa se 150 do 180 florina.

— V. g. Kolić A. — Zimsku grahoricu, ako nemožete pokrmiti, onda ju podorite, grahorica je kako sve sočivnice izvrstno dušično gnojivo.

— V. g. Bilić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju ovieća“, poslali smo vam.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Očih računaju se 5 novč. po cen-
timefru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrat prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Siečnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Siečnja 1898.

Gospodarski sastanak u Splitu.

Satradan po mladom ljetu obdržan je u Splitu gospodarski sastanak za grad Split i okolicu, kojemu je sudjelovao liep broj težaka i posjednika.

Sastanku je predsjedao D.r Srećko Karaman, posjednik i poznati zagovaratelj štedno zajamnih zadruga po Reiffeisenovu sustavu.

Na sastanku su se razpravljala dva vrlo važna pitanja t. j. pitanje „o težačkim nepogodam i načinu, kako bi im se moglo doskočiti“; i pitanje „o seoskim zajmovnicam po Reiffeisenovu sustavu“. O prvoj točki izvješćivao je Juraj Kapić, poznati pučki pisac, i urednik „Pučkog Lista“, a o drugoj točki izvješćivao je Don Frane Ivanišević, poznati pregaoc za unapredjenje našeg težačkog staleža. Suvišno je da navadjamo, sve, što su oni dobra i pametna naveli za tumačenje svojih zadaća; učinak koji su učinili na prisutne slušaoce, najbolje je dokaz i jamstvo uspjeha.

Mi baš veseljem pozdravljamo ovaj gospodarski sastanak, koji je sazvan privatnom inicijativom, bez sutjecaja, nagovora ili posredovanja vlastih, jer je ovaj sastanak prvi dokaz naše gospodarske emancipacije, i našeg sa-

mostalnog djelovanja za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja.

Samostalno a sporazumno djelovanje naših posjednika i naših težaka, unaprediti će naše gospodarstvo, bez svake dvojbe, jer je i u drugim zemljama napredovalo gospodarstvo, samo samostalnim i sporazumnim djelovanjem posjednika i težaka.

Tko čeka pomoći od drugog, a osobito od vlasti, taj obično propadne prije nego li pomoć stigne, a i da nije posriedi, neoporeciva istina, da vlasti nemogu da svakome pomognu.

Žalostno iskustvo, koje smo stekli u dugom nizu godina, nadajuć se da će vlasti unaprediti naše gospodarske odnošaje, moralo nas je napokon opametiti, i otriezniti, da se stavimo na vlastite noge, i da se uzdamo sami u sebe.

Miljuni proračunani i nacrti osnova izradjenih za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja, ostali su dosad uvijek na papiru, bojimo se, žalibože, ostati će i u buduću; oni služe za obsjenivanje lakovjernih, jer napokon sve svršava drobljenjem mrvica, kako što je i prije bivalo, koje mrvice nisu kvas koji služi za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja, nego su otrov za uništenje i onog dobra što imamo.

I prije su se dielila sjemena sa strane vlastih, i prije se je dielilo gospodarsko orudje,

i prije se je dielilo umjetnih gnojiva i marve, i prije su se dielile nagrade za bolje proizvode itd., kako što se danas radi, pa koje smo koristi imali?

Mnoge su se plodne njive zatravile i izjavile, naša marva, koja je imala svoj izraziti tipus i koja je davala liepe koristi, izkržljavila je, a s neuspjeha nastalo je obće zdvajanje.

Mi smo svojedobno rekli, da vladini nacrti osnova za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja, nesadrže ništa nova, i da se po nacrtim osnova, nedadu unaprediti gospodarski odnošaji jedne zemlje, nego da se hoće osnova, temeljito proučenih i savjestno izradjenih, mi smo svojedobno rekli, da će oni nacrti osnova ostati na papiru, a da će se sve ono umjetno proizvedeno oduševljenje, izroditi u razočaranje.

Nadzornik Zotti, drobi danas mrvice, kako što ih je svojedobno drobio pokojni profesor Cipčić, i ostali njegovi predašnici; s razlikom, da on burokratizira gospodarstvo, valjda u svrhu, da nam bude mogao brojčami dokazivati uspjehe postignute, kako što su nam svojedobno šumarski nadzornici brojčami dokazivali goleti zagajene.

Vraćajuć se na predmet, mi radošću i veseljem pozdravljamo gospodarski sastanak u Splitu, i želimo, da se slični sastanci što češće opetuju po svim mjestim i po svim kotarim,

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

Čišćenje legla od taložine toliko je važno, što i najmanji sloj taložine smeta u disanju jajama, te se zbog toga može mnogo ne savršenih ribica dobiti.

Najveći dušmani ili zatornici legla jesu takozvane *Saprolegniae*, koje spadaju u *Cryptogame*. One se razvijaju po organskim sastojinama, dok truhle sitne vodene životinje, te zapriječuju embrijonalni razvoj oplogjelih jaja. Pošto se ove u vodama nalaze, to treba u koliko je barem moguće, da se zapriječi razvitak ovih nametnika, toli za embrijonalni razvoj štetonosnih.

Kad ribica iz jajeta izmili, obično je mesnate boje, sa velikim crnim očima, sa vratnim izrazitim plitvama provigjenim ukupnom vertikalnom perajom poput lepeze ili konjske grive te se malko uzdiže ongje, gdje će kasnije postati hrbtena peraja, te svojim produljenjem sastavlja rep i dopire do ispod zumanjkastog mjehurića, ostavljajuć slobodan prostor analnom ušću.

Ta plitva prestavlja neku ondulaciju u svome sastavu, te pokazuje položaje, gdje će kasnije izbiti prave plitve i hrbtena peraja, te tučna, kundalna, analna i trbušna.

Kako postepeno ribice rastu, žumanjkasta vrećica, usljed mrežastih krvnih cijevćica, pruža ribici hranjiva počela, što su joj za život potrebna, te tako ova vrećica postaje sve manja i manja, dok napokon sasvim ne izčezne. Kad ribica svoj mjehur izgubi, mora da se sada za svoju hranu pobrine.

Kad ribica iz jajeta izlazi, polaze obično svaka prvo repom, dok se po malo sasvim iz jajeta ne izvuče. Neki tvrde, da ako se ribica naprotiv glavom poteže, da tada raste sporo i kržljivo.

Dok se ribice legu, njihova se jaja mogu u vodi pokvariti, pa se stoga moraju odstraniti, što se obično čini pomoću jedne šupljikave sitne cijevćice.

Gotovo do polovine perijode, koja teče dok ribice imaju šumanjasti mjehur, osobito ih malo uquine. Poslije ove prve perijode kad se naime ribice sasvim malo giblju, počnu tada požudno trošiti tečaj vode. U ovoj drugoj perijodi njihovog života mnogo ih zbog bolesti uquine, al ovoj nije uvijek lasno uzroka naći. No velikom ipak pomljom, i ova perijoda prođe bez velikih smrtnih slučajeva.

Male i već potpuno savršene ribice, mogu se za tim sačuvati u istim sudovima za leglo, u kojima su se ragjale i to do u kasno proljeće ili još kasnije, pazeći samo, da uz to imaju dovoljno prostora.

No tada nastaje briga kad moramo ribice umjetno prehranjivati.

Opredijeliti shodan čas kad uprav moramo ribice hranom pitati, to ćemo iz iskustva upoznati; pošto u to doba pokazuju ribice osobitu živahnost, dižu se na površini vode i stanu snažno plivati naprama teku vode. Najbolje ćemo se uvjeriti, ako ribicama bacimo kakav sitan ostatak hrane i kad opazimo, da se pohlepno za hranom zaletu i to prvo nego hrana pane na dnu sanduka. Ako opazimo da ribice ne mare nimalo za hranu, tada će mo nastajućih dana isto tako prokušati, dok ne opazimo da ribice teže za hranom.

Ako na shodno vrijeme ribicama hrane ne pružimo, tada se one megju samo taru, te stanu jedna drugoj otkidati peraja zubima, sve dok jedna drugu ne usmrte.

Poslije kratkog vremena otkad smo počeli ribice hraniti, opazićemo, da će se one u sanduku megju sobom rastaviti u dvije hrpe; naime one, koje su jače stoje naprama uticanju vode, dočim slabija hrpa ostane kod izticanja.

Čim takvu promjenu opazimo, da odstranimo ovu razliku megju ribicama, moramo tada slabije ribice odstraniti i u posebnu sanduku smjestiti, da se zapriječi doticaj sa svojom jačom družinom.

Ako ribicama na shodno vrijeme prepustimo hranu davati, tada one stanu jednu drugu sabirati, dočim kasnije više i ne mare za naravnju hranu što im se pruža. (Slijedi).

jer će se o gospodarskom napredku u pravom smislu reći, i o poboljšanju naših gospodarskih odnosa, moći samo onda govoriti, kad se svi naši gospodari i težači ostave varavah nada tudje pomoći, a budu samostalnim pregnućem nastojali, da svojim vlastitim silam i radom unaprede svoja gospodarstva.

Najprikladniji zeman za gnojenje polja sa vapnom.

U novije doba osjeća se sve veća potreba porabe vapna za gnojenje zemalja, osobito onih zemalja, koje oskudijevaju posve vapnom, kako što su mnoge gnjilače i ilovače, ili pak onih zemalja, koje sadržavaju vapna u posve neznatnoj količini.

O najprikladnijem zemanu za porabu vapna za gnojenje, nije još odlučeno, jer tu odlučuje u prvom redu vrst vapna što se rabi, t. j. dali se rabi živo vapno, zagašeno vapno, krečina ili prah od vapnena kamena, ili laporača; a onda odlučuje svrha u koju se rabi vapno, pa vrst zemlje i rastlina radi koje se gnoji.

U Engleškoj, gdje se najprije počelo rabiti vapno za gnojenje, rabe vapno zimi, osobito na čistim gnjilačama. U njemačkoj rabe vapno jeseni; oni ga razaspu po strništu pa ga plitko podoru; a gnojenje u ovo doba se je uspješno pokazalo osobito onda, kad se goji žitarica za žitaricom.

Ako se rabi vapno u proljeće, valja ga razasuti posve rano, već u veljači, a svakako prije sjetve, i valja paziti da je zemlja prilično suha, kad se razsijpije.

Obično se rabi 40 do 60 kvintala vapna po hektaru, a obilnije se gnoji vapnom, kad se gnoje jarine za kojima slijede djeteline i ljekarice, nego li se gnoji ozime. Poznati i glasoviti gospodar Sinclair preporuča porabu vapna na ljetno strnište, u lipnju ili srpnju mjesecu, pa na takovoj zemlji sadi repu Turnips, i nastoji, da ju što ranije zasije.

Na starim, iztrošenim pašnjacim, razaspe se vapno prije nego li se prokroči; a po krčanju opetovano se put prebrana, i to dobro oštrom branom.

V. Scherz i Birnbaum preporučaju porabu vapna na krčevinam, tresetistim, i na teškim gnjilačama, ali te zemlje valja prosušiti prije nego li se vapno uporabi. Vapno djeluje izvrstno, ako mu se primješa drvenog pepela i kainita.

D. G. K.

Uglična kiselina u vinu.

Poznata je stvar i neukom narodu, da se za vrienja raztvora slador u alkohol i u ugljenu kiselinu. Od svaku 100 kg. sladora razvije se za vrienja 44 kg. ugljene kiseline; nije s toga čudo, ako su po vrienju mlada vina zasićena ugljenom kiselinom.

Uglična kiselina ima izravna, važna upliva na čuvanje i uzdržavanje vina; premda proizvoditelji vina ne daju ugljenoj kiselini velike važnosti niti nastoje, da je što dulje zadrže u vinu. Vino ima od naravi svojstvo, da i nakon vrienja, sadrži u sebi raztopljen jedan dio ugljene kiseline. Ali ova količina ugljene kiseline raztopljene u vinu nije uvijek jednaka, niti ostaje uvijek jednaka. Odmah nakon vrienja sadrži vino razmjerno više ugljene kiseline raztopljene, ali stajanjem vina nestaje iz njega postepeno ugljene kiseline, a i toplina znatno upliva na izlučivanje ugljene kiseline iz vina. Kad toplina u podrumu raste, pa bilo samo malo, dok taj porast topline očiti vino, izlučuje se iz njega ugljena kiselina, koja, jer teža od zraka, naslaga se povrhu vina, i pričeći da vino dolazi u doticaj sa zrakom, koji je obično pun trusja raznih bolesti vina.

Čim vino sadrži više ugljene kiseline, tim je svježije i okriepljujuće za živce. Vina koja čestim pretakanjem, ili staranjem izgube svu ugljenu kiselinu, izgube svježost i dobiju sasvim prazan tek.

Svaki litar vina mora da sadrži poprieko najmanje 2½ grama ugljene kiseline i mora se s toga vinu, osobito u južnijim predjelima, bilo izravnom bilo neizravnim načinom dodati nešto ugljene kiseline, ako nećemo, da mu količina ugljene kiseline padne izpod obične količine, te da vino postane prazna teka.

Da se uzdrži u vinu ugljena kiselina na mnogim je mjestim običaj, ostavljati u vinu

nešto jedno ¼ po sto sladora ne prevrila, e da taj slador raztvorajuć se kašnje, nadomješta ugljenu kiselinu, koje postepeno nestaje iz vina.

Pjeneća vina, sadrže razmjerno najviše raztrpljene ugljene kiseline, po su s toga svježija, i blagotvornije djeluju na ljudske živce.

O. L. M.

Pravila kojih se je držati kad se ide po sniegu i ledu.

1. Nemoj se stavljati na put za snježna vremena prazna želudca; prije nego li kreneš najedise do sita.

2. Ne nosi sobom, od česa ti nije neobhodno nužno, jer je ludost tovariti i onako teško tielo, kad se je boriti sa sniegom.

3. Ni pred polazkom, niti na putu ne pij odveć žestitog pića, jer ono draži živce, bez da kripi mišice, pa nakon prolazne okriepe mišica nastane kašnje veća uspavanost.

4. Kad putuješ po sniegu, pazi dobro na put i na pravac tvog puta. Za vijavice i magle lako je put izgubiti, pa se je teško snaći i na najpoznatijem putu i mjestu.

5. Ako je put dug, kojeg imaš da prevališ po sniegu, i ako se odveć ne zakreće na desno i na lievo, pazi kad kreneš na svjer vjetra. Vjetar na takovu putu mora da ti uvijek duva s iste strane.

6. Jesili slučajno zabasao, i sišao s puta, ne plaši se i neprenagluje, nego budi sasvim miran, i nastoj da se predomisli koji je pravi put, a to ćeš postići ako budeš sasvim mirno i polako išao napred i natrag, dok nadješ predmet, ili drugu stvar, koje će te pravog puta spomenuti i na pravi put uputiti.

7. Po sniegu se nevolja napinjati i siliti, da se što brže napred prodre, jer to nosi za posljedicu pihavicu pluća, kucanje srca i znojenje čela, pa valja stajati radi odmora! A baš takovo odmaranje, nakon što se je snage napinjalo jeste najpogibelnije na sniegu, jer može imati ubitačnih posljedica. Iskustvo je dokazalo, da mnogo više putnika po snježnu vremenu pogine od srdčane kapi, negoli od prozebe.

8. Iako ne hodaš naporno odmazaj se često, ali za sasvim kratko vrijeme, jer odveć dugo odmaranje nosi za posljedicu uspavanje, a za onoga koji zaspe, u snjegu svršilo je.

9. Čutiš li se gladan ili izmoren pojed i komadček kruha i gluci kapljicu vina ili rakije, ali samo malo; da štediš na grlu. S. H. Z.

Finnlandski način čuvanja repe za krmu.

Dozrele repe za prospramu, poberu se i osnaže, pa se prospremaju ili na istom polju gdje su pobrane, ili se prenašaju ondje, gdje će se pospremiti.

Za spremanje repe za krmu, ne rabe finnlanci ni siloše, ni zemunice, ni jame, nego naprave prostu zemunicu, obično na istom polju, na kojem je repe uzgojena.

U tu svrhu pročiste i izravnavaju zemlju na površini za 2 metra u širini, a oniko dugo, koliko hoće, ili koliko im je potreba. Na ovoj izravnoj površini zemlje naredaju sloj repe nešto 35 cm. visok. Povrh ova sloja repe postave jedan prizmatički kostur od letva (kantinelle), koje su tako po dužini sloja poredane, da između svake dve letve ima 4 cm. prostora. Na ovom kosturu, u razmaku od 5 na 5 metara naprave od četiri daske dimnjake za odušivanje vodenih para; koji vire kašnje svojim vrsim slobodno povrhu zemljane naslage, što dodje na repe.

Povrh ovog kostura od letva naslagaju repe, na isti način, kako je kod nasa običaj, biva stiskajuć prama vrhu, da sloj repe ostane zaobljen poput konjskog sedla. Povrh repe naslagaju slame, a po slami zemlju, sve kako je kod vas u običaju. Prednost finlandskog načina spremanja repe, sastoji se u tom, što oni s onim kosturom od letva i sa dimnjacim omoguće promahu u unutarnjosti, odnosno izhlapljivanje vodenih para, a poznata je stvar, da je najveća pogibelj da repe izgnjiju, ako vodene pare ne nadju dovoljna oduška.

Dimnjaci (odušci) drže se obično otvoreni, dok toplina ne padne do izpod 5° C. Kad je veća studen valja oduške začepiti, ali dok vrijeme i malo popusti valja ih otvoriti, da tople pare, koje su se nakupile nadju oduška.

Način ovaj čuvanja repe je jednostavan, jeftin i praktičan, pa se svakome toplo preporuča.

N. D.

Stelja.

Obično se posve malo ili nimalo pažnje posvećuje stelji, premda ona igra u gospodarstvu veliku ulogu. Za biranja stelje treba držati pred očima svrhu kojoj je stelja namijenjena, a to je, da stčki pripravimo ugodno i zdravo ležište, i da stelja upije sve tekuće sastojine izmetina.

Najbolja stelja i najviše u porabi jeste slama. Slama svih vrstih žitarica upija mnogo tekućih gnojnih sastojina. Po kušnjam Heidenen upija zobova slama čak 173.6 po sto vode; pšenična slama 170.8 po sto, a ječmenova slama 173.3 po sto vode. Kemičke sastojine slame su sljedeće: kod slama od ozimih žitarica ima: dušika 0.4 po sto; fosforne fiseline (P, O) 0.23 po sto; pepeljike (K, O) 0.6 po sto; — kad slama od jarih žitarica ima: dušika 0.5 po sto; fosfor. kis. 0.15 po sto a pepeljike 0.1 po sto. — Sve ove sastojine sadrže slame u lahko raztopivom obliku.

U siromašnijim krajevima, a često i u bogatijim (štednje radi), rabi se za stelju šumsko lišće. Porab šumskog lišća za stelju valja svakako zabaciti; jer šumsko lišće upija dvaput više vode, od slame (po Krutzsch-u 221.5 po sto do 441.55 po sto), te s toga ne može šumsko lišće biti suho i zdravo ležište, a i da nije štete što se izvozom lišća siromašni sumsko zemljište. Po Dr. Woltu lišće iz hrastovih šuma sadrži po 1000 djelova: 140 djelova vode; 10 djelova dušika; 46.1 djelova pepela i 2 djela fosforne kiseline, daklem razmjerno sadrži vrlo malo hranivih sastojina.

U novije vrieme upotrebljava se za stelju drveno triesće, tako zvana drvena vuna, koja od prilike upije toliko vlage koliko slama, a daje vrlo zdravo i udobno ležište. Drvena vuna rabi se ponajviše u konjskim stajama, i to 3 kg. na dan; sastojina je po prilici istih kojih šumsko lišće.

I treset se u zadnje doba rabi za stelju. Treset, posušen i smrvljen u prah daje dobro i zdravo ležište stoki, a upija dosti tekućih sastojina. Svojim sastojinam nadmašnje sastojine slame.

Treset nema velike budućnosti kao stelja, prije svega, jer nema svudi razpoloživa treseta, a drugo jer i ako upija osoku, kao gnojivo ne popravlja fizikalna svojstva zemlje.

U nekim siromašnim krajevima rabi se i mulj za stelju. Ako je mulj posve suh, što nije riedko onda pravi prilično ugodno ležište. Vlažan mulj štetan je za stoku teško upija tekuće sastojine gnjoja, blati i kaljuži blago, a slabih je sastojina i slabo popravlja fizikalna svojstva zemlje.

Gj. Kč.

Voćarski mazovi.

Voćarski mazovi rabe se za zamazavanje rana na voću, i za zamazavanje navrtaka, u svrhu, da rana, ozleda ili navrtak čim brže i potpunije zacijeli. Glavna svrha voćarskog maza jeste da štiti ranu ili navrtak od izravna upliva zraka i vlage, te da pričeći pristup vode, nečisti i zareznika.

Voćarski mazovi diele se obično na tekuće i tvrde voćarske mazove t. j. na takove mazove, koji su tvrdi, i koje valja ugrijati prije porabe, da prstanu tekući, i na takove, koje se odmah pravi tekuće, i ostanu tekući do porabe, te nakon porabe, otvrdnu.

Koji su od ovih mazova bolji, ovisi od vrsti porabe, i od načina priprave. Tvrde voćarske mazove, kako rekosmo, valja grijati pred porabom, da postanu tekući, u nakon porabe, dok se ohlade otvrdnu. Tvrđi voćarski mazovi, mora da su pravljani na takav način, da ne budu preveć tvrdi, e da ne razpucaju, kad se posve posuše; hoće im se nešto žilavosti, ali opet ne odveć velike, da se na suncu ne raztrpe.

Izvrstni tvrdi voćarski maz priredjuje se od 5 djelova omorikove smole (Colophonium), 1 diela žutoga voska, 1 diela tusta (loja) i 3 diela terpentinskog ulja. Sve se ovo pomješa skupa u jednoj posudi, i raztopi na tihoj vatri. Dok se grije na vatri mieša se neprestano, a kad se raztopi, onda se ulije u jednu kotlenicu do polovice izpunjenu vrelom vodom. U kotlenici mieša se i kuha sve skupa, dok dobije bijelu boju, a onda se izvadi, izgnječi i umiesi u grudve, koje se čuva do porabe. Ovakove dobro umjesene grudve uzdrže se više godina, i mogu biti u svakom času rabljene, ako se u posudi ugriju, da se raztope.

Ovakav maz je obično suro žutkast; hoće li se da bude crn, onda se raztopljenom smjesi, prije nego li se ulije u kotlenicu k vreloj vodi,

doda čadje; hoće li se da maz bude orljen, doda se okre (željezne hrdje); ali se obično rabi naravska boja. Umorikova smola može biti izmijena od druge smole, ali je omorikova smola najbolja.

Tekući voćarski maz, jeste osobito prikladan za mazanje malih rana i ozleđa, i za mazanje navrtaka zelenih, i takovih gdje je kora još mlada i tanka, te je pogibelj da progori toplim mazom. Tekući voćarski maz priredjuje se od bijele jelove smole. U velikoj gvozdenoj posudi raztopi se bijele jelove smole, pa kad je raztopljena, skine se posuda sa vatre, a kad se malo ohladi, dolije se na svaki kilogram smole 18 dekagrama (180 grama) žeste (spiritusa). Sve se dobro izmješa, i čuva u posudam, koje se mogu dobro začepiti da žesta ne izhlapljuje. Čim se više doda spirita, tim je maz više tekao, a gustoća mu se poveća, ako se smoli doda malo tusta (loja).

D. O.

Kako se može doznati, ako je crno vino bilo maščeno (tangano) fuksinom.

Da se ustanovi, ako jedno vino sadrži fuksine, odmjeri se 10 kubičkih centimetara vina i primješa mu se 3 kubička centimetra olovnog octa i 2 do 3 kubička centimetra amylalkohola. Sve se dobro izmučka u staklenoj posudi, pa pusti na miru, dok se alkohol odiedi. Ako vino ne sadrži fuksine, onda se odiedi sasvim čist i bezbojan alkohol; dočim ako vino sadrži fuksine, alkohol koji se odiedi jeste orljeno otagan od aniline. Ako je vino bilo tangano orseilom, što puno redje biva, nego li fuksinom, da se uvjeri, ako je vino bilo tangano orseilom postupa se na isti način, kako kad se kuša ako sadrži fuksina, a ter vino sadrži orseila, amylalkohol, koji se odiedi jeste rumeno otangan. Ako se pak otanganu alkoholu doda malo solne kiseline, ter je otangan od orseila boja se ne mienja, a ter je otangan fuksinom boja izoezne. Isti učinak na fuksin i orseile ima i amonijak.

Maz proti pliesnu bačava i drvenog posudja. U konoban, ako su i malo vlažne pliesan se vrlo lako hvata bačava, i drugog drvenog posudja. Da se bačve i drveno posudje uzčuva od pliesna, kad su posve suhe, valja ih namazati toplim mazom, kojeg se napravi kuhanjem jednog diela prokuhanog lanenog ulja i tri diela omorikove smole (kolofonium). Bačve se mažu ovim mazom, kad su sasvim suhe, i dok je maz još posve topao. Kad se maz ohladi pravi tvrdu, trajnu i prozirnu okorinu poput stakla, koja posve čuva drveno posudje i bačve od pliesna.

Novi način utamanjivanja krvave uši. Krvava uš (*Aphis lanigera* H.) jeste od najjačih neprijatelja jabuka. Sva sredstva prokušana dosad proti istoj, i ako su doduše bila uspješna nisu bila brzo djelotvorna i jeftina. Kolamar, putujući učitelj voćarstva u Štajerskoj, izumio je novo sredstvo proti krvavoj uši, koje je brzo djelotvorno, i posve jeftino, jer jedan litar takova otrova proti krvavoj uši stoji jedva 1 novčić. Sredstvo ovo priredjuje se, ako se $\frac{1}{4}$ kg. mazavog sapuna raztopi u 5 litara vrele vode; pa ako se toj raztopini doda $\frac{1}{4}$ kg. buhača u prahu. Ovo se sve pak razvodni su 100 litara vode, i pomoću streljka štropi okružena slabla. Ovo je dosad najjače, najdjelotvornije i najsigurnije sredstvo proti krvavoj uši.

Sapunjača čini nepromočne kožnate čizme. Svi oni koji imaju češće da gaze u vodi ili po blatu, nose obično visoke čizme od dobre kože, i da im ne promoknu trajnim stajanjem u vodi mažu ih sa raznim mastima. Masti doduše čine kožu za neko vrijeme nepropusnu, ali samo za kratko vrijeme, jer voda izpere i izluži mast, pa se koža od čizma ovlaži, a onda izim što noge čute vlagu, teško je takove čizme svući, a teže ih je opet navući, i kad se

osuše. U novije doba su pronašli, da je sapunjača najbolje sredstvo za čuvanje čizama, da budu nepromočne. Kad su čizme posve suhe, onda se dobro izturu od prašine, masti i druge nečisti, pa se onda postave, da se moče u sapunjači za 3 do 4 sata vremena. Onda se izvade, i bez da se otaru, postave se da se dobro posuše. Sapunjača prodre u puči kože, i napravi neku tustu kiselinu, koja učini kožu sasvim nepromočnu, i priječi svako prodiranje vlage u kožu.

O hranjenju krava muzara krompirom. U Švajcarskoj napravljene su od profesora Mosera i Noyera mnoge kušnje o uplivu koje ima hranjenje sirovih krompira na mlieko i na mliečne proizvode. Za kušnju su uporabljene 4 simmentalske krave, koje izim obične dnevne krme dobivaše još svakog dana 3, 5, 7 i 10 kg. sirovih krompira na glavu. Istodobno napravljena je protu kušnja drugim kravam, kojima se je davalo repe, mjesto krompira. Kušnje su dokazale, da hranjenje sirovim krompirim štetno upliva na maslo (tušto) mlieka, i to tim štetnije, čim se više sirovih krompira krmi jednoj kravi. Ementalski sir napravljen od mlieka od krava, koje su se hranile krompirom, bio je gorak na teku i sasvim neugodna vonja.

Od prije Božića vlada posve blago, a mlagovito vrijeme. Ovakovo vrijeme nije običajno u ovo doba godine, kad inače snieg i led gospoduje. Neuki svijet svašta gata na ovakovo vrijeme; i doisto mu se nije veseliti radi ozimih usjeva, i jer će snieg i studen udariti onda, kad se hoće liepa vremena radi poljskih radnja.

**

Na 17 t. m. otvara se sabor dalmatinski u Zadru. Nije nam poznato, dali vlada podastire saboru na ustavno razpravljanje kakovu osnovu zakona o poboljšanju naših gospodarskih odnošaja; ali se pogovara, da će za ovog saborskog zasjedanja biti za stalno imenovan ravnatelj zemaljskog hipotekarnog zavoda za Dalmaciju.

**

Primili smo zahvalnošću „Pravilnik vinarske udružbe za Dalmaciju“ sa sjedištem u Splitu. Udružbi je po pravilniku ciljem, da promiče, oblačka i pomogne, što korisnije razpačanje dalmatinskih vina u tuzemstvu i u inozemstvo, da promiče razumno i koristno pravljenje vina, te trgovinu vinom. A izključena je svaka radnja, koja bi mogla dovesti udružbu da kakovog pravog obrtničkog poduzeća. Doista je ustanova sasvim plemenita, i vještom upravom, može biti od velike koristi za naše vinogradare, jer danas mi najviše trpimo od konkurencije, i od toga što nemamo odnošaja trgovačkim svijetom. Svaki posjednik vinograda, odnosno svaki proizvođač vina, imao bi postati članom ove udružbe, jer je za svakoga korist, da može prodati svoje vino. A čim bude naše vino na širje poznato, čim budu više proširena naša trgovačka poznanstva, tim je više izgleda dobroj razprodaji našega vina. Svaki onaj, koji je stojnik u Dalmaciji može poslati članom vinarske udružbe, i to ili kao običajni član plaćajući godišnje f. 1, ili pak kao utemeljitelj, plateći jedan sami put doprinesak od f. 20. Vinarska udružba drži već 16 t. m. u 11 sati prije podne u obćinskoj vijećnici u Splitu, obću društvenu skupštinu. Želimo da bude što brojnije posjećena, i preporučamo najtoplije svim našim posjednicima vinograda, da se upišu u vinarsku udružbu, jer od ovakovih nezavisnih ustanova može zemlja imati velike koristi.

**

Hrvatsko gospodarsko društvo u Zagrebu imalo je godine 1897 u sve 13,256 članova, dakle 1168 članova više, nego li godine 1896. Članovi su podijeljeni na 77 podružnica, a 1897 ustanovljen je pet novih podružnica. Iz godišnjeg izvješća razabire se, da je djelatnost društva baš velika.

**

U Vinokovačkoj šumi urodio je ljetos dobro žir. Pobrano je do 6000 hekt. žira; izim onog što je uloženo za vlastite potrebe od pobrana žira prodano je 4000 hektolitara za sjeme. Troškovi pobiranja žira jesu 55 do 70 novč. po hektolitr, a prodajne cijene f. 1 nč. 80 po hektolitr.

**

Gospodarska zadruga u Šibeniku broji već preko 200 članova; i nabavila je za svoje članove 150 kvintala modre galice prve vrste, 200 kvintala sumpora i 150 streljka Vermorel.

**

U Austriji (cislahtaniji) bilo je 1896 godine u radnji 27,115 kotlova na paru. Najveći broj kotlova, dakle najviše makina, radi u Českoj, naime: 11,285 kotlova.

**

Uvoz konja u Italiju raste od godine na godinu. Godine 1896 uvedeno je 30,051 konj. Najviše konja uvažava se u Italiju iz Austro-ugarske. Same godine 1896 uvedeno je iz Austro-ugarske u Italiju 25,911 konja.

**

U New-Yorku ustanovilo se je društvo sa glavnicom od 15 milijuna dolara, u svrhu da od 1 siječnja t. g. preuzme monopol mlieka za cio grad New-York. Mali trgovci mliekom, vide ovim novim poduzećem ugrožen svoj obstanak.

**

Izvoz cvjetače (cavolfiore, karfiol, Blumenkohl) iz Erfurta raste od godine na godinu, baš na nevjerovatan način. Godine 1897, u zemanu kad dozrieva cvjetača izvažalo se je svaki dan iz Erfurta u Berlin do 25 vagona cvjetače. Svaki vagon bio je natovaren su 80 do 100 koševa sa 28 do 30 glava cvjetače u svakom. Po tom je svaki vagon vozio u Berlin 2400 do 3000 cvjetača, a svaki dan je išlo iz Erfurta u Berlin 60,000 do 75,000 glava cvjetače. Ovo budi dokazom, što se nastojanjem može učiniti i u predjelima, gdje podnebnim odnošaji nisu najpovoljniji; i budi primjerom, što bi se gojitbom povrtlina dalo učiniti kod nas, gdje je podneblje tako blago!

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

1. Imam krasnu oranicu blizu mora, koja je prije bila plodna, ali od godine 1878, odkad ju je za velike plime more obililo, postala je većim dielom neplodna, akoprem ju kasnije nije više nikad more obililo. Što mi savjetujete, da učinim, e da zemlja postane opet plodna? P. P. Z u U. (Istra).

Na vaše pitanje neda se sasvim točno i konkretno odgovoriti bez poznavanja mjestnih odnošaja. Teško je, da bi oranica izjalovila od jedne same plime, jer nije moguće, da je jedna plima izprala i razniela sve hranive sastavine zemlje, a opet nije moguće, da je jedna plima ostavila toliko soli, da je sol izjalovila zemlju, i pretvorila ju u takozvanu mrtvu zemlju. Sva je prilika, da tu more, što infiltracijom, što upijanjem, prodire iz dubljih slujeva u gornje slojeve, te izhlapljivanjem ostavlja sol, koja

stvara mrtvu, jalovu zemlju. Najprije valja, da ste na čistu ovim pitanjem, ako more iz dubljih slojeva, pa bilo na koji način prodići u gornje, jer bi se onda takova zemlja dala teško ispraviti. Ako nije ovaj slučaj, da se zemlja popravi, valja ju dati kemički potražiti, da se vidi, kojim sastavinami potrebitim za hranu bilja oskudieva, i koliko soli sadrži. Od posljedica kemičke analize zavisi postupak popravljivanja, koji se po najviše sastoji u tom, da se zemlji sredstvom umjetnih gnojiva, dade onih sastavina, kojim najviše oskudieva, i s nestajice kojih je jalova

2. Koja je najbolja živica za namljista pokraj mora, kojoj slana morska nebi nahudila?
P. P. Z. u U. (Istra).

Najbolje živice pokraj mora prave se od tamariksa ili od šipka, jer ni tamariksu ni šipku ne hudi ako je slana zemlja, ni more.

3. Koje su najbolje škropilice proti peronospori; koje su najbolje sprave za sumporavanje loza; i od klen se nabavljaju?
P. P. Z. u U. (Istra).

Najbolje škropilice proti peronospori, jesu franceske škropilice *Vermorel*; ima ih na prodaju u Trstu kod tvrdke P. Christophidis. Dobrih sumporaca na viganj za sumporavanje loza pravi Ante Bogdanović, limar u Staromgradu na otoku Hvaru.

4. Koji je najbolji zeman za rezanje rakete (pruća) od vrbe pletenice, da se neizcrvlja?
J. K. u P. (Cetina).

Najbolji zeman za rezanje rakete vrbe pletenice, jeste kad otpadne lišće. To, kod vrbe pletenice biva obično kasne jeseni, nakon prvih mrazova. Raketu vrbe pletenice valja sići do same glave, tako da na glavi ili na panju ne ustane reznička daljih od 3 centimetra. Za rezanje loče se oštra kosirača ili voćarske nožice, a valja za rezanja nastojati, da rez bude krataki gladak, le obrnut prema zemlji. Nakon razitbe valja odstraniti svu raketu, tanku i debelu, bila ona uporabiva za pletivo ili ne. Odrezanu raketu priveže se u snop, pa se smjesti u dvorište iz pad teze ili u kakvoj šupi, gdje ima dosti promahe, ali gdje kiša ili snieg nemože da pada po snopovima rakete. Tu ostanu snopovi nešto 14 dana, a onda se prenesu u konobu, koja je suha, ali u kojoj nema velike promahe zraka, niti sunce može da dopire do snopova rakete. Čuvanje rakete u vlažnim konobama, kako što neki običavaju nemože se preporučiti, kako što ni onaj način čuvanja rakete, koji je na mnogim mjestima običaju, biva da se raketa zakopa u pržini ili u zemlji, ili da se zatrpava pržinom ili zemljom. Ovakvo rezana i čuvana raketa, ostave sočna i zdrava i ne izcrvlja se za ništa

5. Naše oranice se u proljeće okore, usljed česa znatno zaostaju zimski usjevi. Savjetuju nam, da u proljeće prebranamo te okorjele zemlje, da će ozimom urjevu brananje znatno pomoći. Molimo vas, kad se ima preduzeti proljetno brananje zimskih usjeva, i koju vrst brane valja rabiti?
A. C. u K. (Hrvatska).

Brananje zimskih usjeva spada u noviju gojibitbu žitarica; ali se sve ozime žitarice nemogu branati, jer svima ne pomaže; brananje pomaže puno zimskoj pšenici i zimskom ječmu; manje zobi ozimi, dočim je ozimom raži štetno. Kako smo rekli proljetno brananje zimskih usjeva, pomože puno pšenici, tako da po branjanja pšenica uhvati novog života, tjera znatno bujnije, nasadne znatno više jedrijeg klasja, te dosljedno, u proljeću prebranana ozima pšenica, radja puno obilnije. Brananje se obavlja početkom travnja, kad se zemlja prilično prosuši; i to radije za oblačna dana, nego li za vedra i sunčana. Samo brananje obavlja se uzduž i poprieko, i to bez obzira, da se koji struk izguli ili ogoli, jer i ako prebranani usjev neizgleda najljepše odmah po branjanju, on se nakon par dana ispravi tako, da ga je divota gledati. Za brananje usjeva rabe se člankovite brane kratkih zubaca sustava Howard. Za jednu takovu branu od 2 metra širine dotiče jedan konj ili dva para volova.

B. Nova pitanja.

6. Molim vas jeli Sacksov plug za krčenje vinograda hrata s jednog puta brazdu od 70 cm. dubine, ili se povraća deaput po istoj brazdi? Gdje se nabavljaju Sacksovi plugovi, i koja im je cijena?
M. H. u G. (Hrvatska).

7. Lani sam na mojoj njeni posijao ljekaricu. Na polovicu zemlje, koja je gnojna, iznikla je ljekarica sasvim dobro; a na drugoj polovici manje gnojnoj, iznikla je sasvim riedko. Molim vas bili se na manjkovim mjestim mogla ponovno zasijati ljekarica? Koji je zeman najprikladniji za takovu dopunjujuću sjetvu, i kako se ima obaviti? Na koji način, da pognojim onu manje gnojnu polovicu zemlje, sada kad je na njoj ljekarica?
O. M. K. u K. (Cetina).

8. Koja je vrst živice najbolja za ogradu vrta. Gdje se nabavljaju sadjenice za živicu? Koji im je cijena?
A. D. u Ž. (Primorje).

9. Iz Italije veći dio stolnog vina, osobito „Chianti“ dalazi u neznačpljenim staklenicam. Molim vas jeli baš potrebno začepljivati vino u staklenicam? Jeli čep i kapsula od kakovog upliva na vino u staklenici?
I. F. u P. (Istra).

10. Jeli istina, da se cvatnja ždralnjaka (*Geranium*) dade umjetno produljiti? Molim vas kako se pri tom postupa?
M. Č. u N. (Hrcegovina).

11. Na vapnenastim zemljama, za mokra ljeta zna jako požutiti vinova loza, pa čekoće gine. Molim vas ima li lieka pusti zlatinu (klorosi) loza?
A. Š. u M. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: D.r Kažimir pl. Abelić — Crnković I. T. — Nar. čitaonica - Sinj — Hrv. Čitaonica - Potomje — Pejačević grof P. (za 3 iztiska) — Poljanić P. — Matejčić prof. T. — Monti D.r L. — Moretti D.r L. — Petrić O. D. — Bitanga Angjeo, uč. — Nar. čitaonica - Split — Hrvatski Sastanak - Selca — Smetiško kanonik M. — Snidaršić kan. J. — Kot. Gospodarska Zadruga - Šibenik — Krivošić Mijo — Baturić D.r P. — Ravlić O. F. — Didolić T. J. — Mardešić F. J. — Občina - Sinj — Škola Pučka - Brod na Savi — Streit G. nas bis. — Drmić D. B. — Friedl H. — Štambuk Franjka — Bilić A., uč. — Grgić P. — Kožulić Š. K. — Petrović I. N. — Tripalo F. p. S. — Zahija D. P. — Fučkan T. žup. — Čitaonica - Orahovica — Katarinić F. uč. — Sreća N. — Hrv. čitaonica - Novi — C. K. kemično gospodarska pokušajna postaja - Split — Hrv. Skup - Milna — Občina - Cavtat — Borelli knez Ugo — Žerjavić D.r J. — Hr. Sveučilišna Biblioteka - Zagreb — Jurić N., pos. — Petrić I. pok. P. — E. Polović — I. Blaguš — I. Dizdar, uč. — Fr. S. Križ — D.r J. Laudenbach — Občina - Sućurac.

Predplatili su predbrojbu do konca I. polugodišta 1898.

P. N. gospoda: V. Turković — Vinarska Udruga u Splitu — Čitaonica - Bol.

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. N. gospoda: A. Carić — F. Z. Lisak — Občina - Opuzen — I. J. Vidiš — Hrv. čitaonica - Vodice — A. Kolić — I. K. Duboković — D. S. Lovrović — I. Plenković — I. p. Bijelić — Alf. Bitanga — D. V. Bojanić — D. J. Gabrić — D. P. Košta — D. J. Mirko- vić — M. Sabioncello — J. Grabovac — G. Mikloušić — A. Žeželić — Kaštelansko Poljo- djelsko društvo - Novi — D. J. Gašić — S. Žanko — S. N. Bjelovučić.

— V. g. J. Tompa i Hrv. čitaonica u Blato. Vaša predbrojba podmirena je do konca travnja t. g. 1898.

— V. g. Martinović S. — A vaša do konca agusta 1897.

— V. g. Polović E. — Upisali smo vas i poslali smo vam broj 1.

— V. g. Laginja D. M. — Takodjer gos. I. Blaguša — Hvala vam!

— V. g. Draganić pl. V. — Pisali smo vam glede dobe i načina mazanja loza raztopi- nom zelene galice.

— V. g. K. Gj. — Hvala vam. Srdačno ozdravljamo!

— V. g. Žeželić A. — Žao nam je, ali nije moguće.

— V. g. Kovačević M. — Upisali smo vas, i poslali li smo vam br. 1.

— Sl. Kr. kemično gospodarstvena poku- šajna postaja - Split — Poslali smo vam pri- mnicu.

— Sl. trg. i obrt. Komora - Split — Ta- kogjer.

— V. g. Heller I. — Neprimamo načelno oglasa, nikome.

— Sl. Pučka čitaonica - Orahovica — Dobro je!

— V. g. Humljan M. — Knjigu „O uz- goju i njegovanju cvieća“, i onu „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Košta D. P. — Izpravili smo.

— V. g. Pandol Dulčić A. — Pisali smo vam glede modre galice.

Sl. Pučka škola — Španovica — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, biti će te pri- mili u redu.

V. g. Topalović G. - Vrlo nam je žao, što pišete!

— V. g. Iskra A. — Poslali smo vam br. 1.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su slijedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostata- ka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog gr- mlja i drveća, sa 952 slike i jednom kolori- ranom tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Člchē računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravlja
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Veljača 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Veljača 1898.

Kolajuća glavica i naša gospodarstva.

Kolajuća glavica jeste jedna od najvažni-
jih i najnužnijih glavica za napredak gospo-
darstva, ona hvata sve zalihe u gospodarstvu,
bilo za kućanstvo ili za prodaju, kako što sve
sjeme, vas gnoj, sve tvorivo i vas gotov novac.

Kolajuća glavica jeste neobhodno nužna
glavica za svako gospodarstvo; jer bez kolajuće
glavice, nijedna druga glavica u gospodarstvu
uložena, nebi mogla nositi koristi. Sve ostale
u gospodarstvu uložene glavice, postaju kori-
stonosne samo djelovanjem kolajuće glavice,
bilo da kolajuća glavica djeluje, kao sjeme, kao
krma, ili kao gotov novac potrebit za izplatu
radnika; dapače davaju tim veće koristi, čim je
veća kolajuća glavica.

Svaki napredak u gospodarstvu u svrhu
intenzivnijeg gospodarenja, traži povišenje, od-
nosno jaču porabu kolajuće glavice.

Za jedno gospodarstvo nema veće nevolje
i veće nesreće, što oskudica i nedostatak kola-
juće glavice. U takovu slučaju, gdje se osku-
dieva ili gdje nedotiče kolajuća glavica, veza-
ne su gospodar i težaku već unapred ruke, te
nemože da tu bude govora ni o kakvoj ozbilj-
noj radnji, ni o kakvom novom podhvatu.

Najveće je zlo, kad fali gospodar gotovog
novca, jer bez gotovog novca fali sredstvo za
nadmještanje zaliha, i za pravodobnu izrabu
svih ostalih glavica. Nestašica ili oskudica ko-
lajuće glavice, prouzrokuje rasap u gospodar-

stvu, i u gospodarstvu bez kolajuće glavice,
može se utvrditi, da je početak svrhe.

Gospodar i težak bez kolajuće glavice
pun je muke raztrge, pa sve njegovo znanje,
vas njegov mar i nastojanje, nemogu da pro-
miene njegov položaj, preprieče razsalo njego-
vog gospodarstva.

Kod nas se ljetos na osobiti način osje-
ćaju zle posljedice nestašice kolajuće glavni-
ce, jer i gospodari i težaci što pogrdjeni od
lanjske nerodice, što neprodaje glavnog proiz-
voda, sasvim su bez gotova novca, pa nemogu
da nabave potrebna sjemena, ni da si pribave
radnike za potrebite poljske radnje.

Za naše je gospodare i težake osjetljivija
i ubitačnija oskudica kolajuće glavice, što kod
nas nema novčanih zavoda, kod kojih bi se po-
mogli pomoću jeftinim zajmom, i što nema ja-
vnih skladišta za polaganje svojih nerazproda-
nih proizvoda, uz predum na iste.

S oskudice na kolajućoj glavici neće se
ljetos ni polovica naših oranica zasijati, a mnogi
će vinogradi ostati neobrezani i neobradjeni.

Posljedice oskudice kolajuće glavice pro-
tegnuti će se i na sumporenje i na škropljenje,
jer uz današnje obstojnosti, bez gotova novca,
nije moguće nabaviti ni sumpora, ni galice, ni
radnika koji bi škropili i sumporavali.

Kod nas nema Bog zna kako velikih, in-
tenzivno obradjenih gospodarstva, ali je na ma-
nja imarja, osobito na ona gojitbom loze raz-
širena, gospodarenje je dosti intenzivno, pa traži
razmjerno dosti kolajuće glavice. A čim se

intenzivnije gospodari na jednom imanju, tim
je razmjerno potrebna veća kolajuća glavica.
Na veličinu kolajuće glavice upliva i vrst plo-
dine, koja se proizvodi. Za plodine, koje se
laglje i ranije unovčuju, treba razmjerno manje
kolajuće glavice.

Pri našem načinu gospodarenja, gdje je
loza jedina i sama izruka, baš smo i u pitanju
potrebite kolajuće glavice najviše pogrdjeni,
jer za obradivanje vinograda, treba gotovoga
novca na ruke preko cijele godine, a otkad nas
je klauzula pritisla, i otkad je taljansko vino
poplavilo naša tržišta, nije ga baš lako prodati
i unovčiti.

Dok se je gojilo više marve, dolazilo se
je laglje i brže do novca prodajom mlika i
sira; i buhač je bio jedno izruka naša, koja
nas je brzo i rano obškrbljivala novcem; ali o
koristonosnoj marvi, nema danas kod nas više
spomena, a buhač je usljed patvaranja pao u
bezicenu.

Kod naprednih naroda računa se da kola-
juća glavica jednog imanja, mora da iznaša
barem 40 postotaka stalne glavice; a ako je
veća ne škodi; dočim oskudica i nestašica ko-
lajuće glavice nosi uvijek najgore posljedice,
a u mnogim slučajevim gospodarsko razsulo.

Svrab na nogam kokoših.

Šuga ili svrab pojavlja se češće, kod ple-
menitih vrstih kokoših, osobito kod azijskih

PODLISTAK.

O UZGOJU RIBA

(piše Petar Šarjanović).

(Nastavak).

Da se ribice megju sobom ne kolju, sho-
dno im je davati hranu u obrocima i paziti da
ne budu na gusto u sanducima smještene.

Prvi dan dostatno im je davati hranu sa-
mo jedan put, za tim po dva, onda po četiri
puta na dan u opredijeljenim rokovima i u i-
stom razmaku vremena megju pojedinim obro-
kom. Kašuje se može broj obroka umanjiti do
sama tri puta, a to kod ribice već u dobu od
dva mjeseca stignu. Prestaje im se bacati hrana
čim se opazi da za nju više ne mare, što je
znak da su ribice sasvim site.

Hrana je ribicam obično životinjska, pošto
se ona naravi njihovoj najbolje prima. U Evropi
se rabi kao krana jetra i moždani sviju doma-
ćih životinja. Jetra se u tu svrhu sasvim sitno
smrvi, te onda kroz sitnu hovanu gustu mrežu
procijedi, a tako se isto postupa i sa moždani-
ma, te se obe ove tvari megju sobom pomješaju
i kao kaša smrvljene ribicama na obroke baca.

Isto se tako sasvim smrvljeno meso može ribi-
cama davati, a to kad malko odrastu. Gdje ne-
ma dovoljno takve hrane može im se davati i
grušava krv na sitno smrvljena.

Kad male ribice malko odrastu, da se više
ne mogu u sanduku držati, tada ih treba pre-
nijeti u posebnim lokvama, sagragjenim zidom
ili prigorenim daskama. Ali sbog trajnosti biti
će dobro da se sagradi klačnim zidom, a kroz
koje voda neprestano utiče i otiče.

Kod prenašanja riba treba paziti, da se
svaka vrsta riba smjesti u posebnu lokvu, i da
lokve budu u razmjeru sa kolikoćom ribe, što
ih u njima moramo smjestiti. Svaka ova lokva
treba da ima svoj poklopac, koji se osobito
pravi od korovne mreže, da se time zapriječi
pristup izvanjskih neprijatelja i da se djelomice
ublaži pristup sunčane svjetlosti. Dobro je, ako
se na dnu ovijeh lokava smjesti po koji kamen,
da se male ribice mogu do potrebe zakloniti.

Ulaz i izlaz vode mora biti provigjen gu-
stom hovanom tkaninom, da ne bi ribice slu-
čajno iz (vode) pobjegle.

U takvim lokvama treba, da je voda vi-
soka od 40 do 60 cm.

Kad su ribice već dovoljno odrasle mogu
se tada iz lokava prenašati u pojedinim umje-
tnim barama, močvarama i blatima, koje za

taj posao uregjene, možemo jednim imenom
nazvati ribnici.

Za ribice, koje će u takvim vodama rasti,
i kao odrasle živjeti, treba urediti toliko ribni-
ka, koliko vrsta riba mislimo uzgajati, a to na-
mjerom, da svaka vrsta o sebi žive, pošto se
ribe različite vrste megju sobom ne trpe. Ako
je već u takvim ribnicima, kakve vrste riba,
koje bi mogle naše vrste uništiti, to ih treba
sasvim iz tih voda odstraniti, ne samo, da li i
sve ostale zapreke ukloniti, koje mogu ribama
naškoditi, a to: zmije, žabe i vodene ptice. I
voda u spomenutim ribnicima mora biti čista,
svježa i bistra, te mora neprestano uticati i o-
ticati. Njihova korita imaju se posuti krpni-
jim pijeskom. — Vrlo je nužno, a i važno da
se takvi ribnici mogu do potrebe i presušiti, i
da na okolo obalom budu zasjenjeni gustim sta-
blima i grmljem. Sjena ipak ne smije da pre-
krije cjelokupni prostor ribnika. Dobro je, ako
se u kakvim ribnicima prepusti da rastu neke
vodene biline kao: *Nasturtium*, *Veronica*, *Corda-
mine*, *Iris*, *Festuca*, *Vallisneria* itd.

Stetne su u tome trstike (*Tragmitis com-
munis*) (*Junchi*) i različite *Tiphae*.

U ribniku treba udesiti takvih šupljih
prostora, da se ribe mogu do volje skrivati. —
Uopće se može reći, da u jednom ribniku na

pasmina, nego li kod naših domaćih; ali i naše domaće pasmine kokoših ne izbjegavaju svrabu.

S početka je teško razpoznati šugavu kokoš; a znakovi su obično: žutkasta ili smeđe, po-
javlja se između prstih, i to na prednjoj strani. Ova se naslaga kašnje okor, postane hrapava, te izgleda poput kraste. Kad bolest zastari širi se sve više, kraste debljaju i razpucaju, tijelo slabi, pa kokoš najzad crkne.

Jedino i najsigurnije sredstvo jeste velika čistoća, da se svrab ne širi.

Najprije valja sasvim osamiti šugave kokoši, a onda im se svakog dana dobro namažu šugava mjesta sa mazovim sapunom.

Pod uplivom sapuna omekšeju okorjele kraste, pa se dadu lako odstraniti.

Za laglje odstranjivanje krasta rabi se mlaka voda, kojom se šugava mjesta izperu; a onda se rabi pomast za mazanje i temeljito natiranje šugavih mjesta.

Za mazanje i natiranje šugavih mjesta priredi se pomast od jednakih dijelova nafte (katrana) i maslinovog ulja, pa se šugava mjesta natiru svaki dan za 5 do 6 dana zasebice.

Kraste od šuge, koje se odlijepljuju za mazanja, natiranja i izpiranja, nevalja pustiti da ostanu u kokošnjaku, nego ih valja pokupiti i izgoriti.

N. G.

Čišćenje bačava od crnoga vina.

Mnogi drže, da kad se je u jednoj bačvi držalo crno vino, da se u toj bačvi nemože više držati bijelo vino, jer da se crljena tanga od crnoga vina uhvati duge i prodre u istu, pa otanga crljeno žutinu, ako se u takovu bačvu lije.

To je doisto istina, i duge se tim jače uhvati crljena tanga crnoga vina, čim je vino crnije i čim je vino dulje stalo u bačvi.

Ipak pomnijim izpiranjem dade se posve izočistiti bačva od crnoga vina, i bez svake pogibelji uporabiti za bijelo vino.

Da se bačva izpere od crljene tange, ili valja rabiti jednu kiselinu, koja topi crljenu tangu, ili valja rabiti jednu osnovu.

Od kiselina, za izpiranje bačava od crnoga vina rabi se ponajviše solna kiselina, i to 1 litar solne kiseline razvođnjene su 20 litara vode. Ovom se raztopinom solne kiseline tako dugo izpira bačva, dok raztopina solne kiseline, koja izlazi iz bačve ne nosi na sebi nikakvog traga crljene tange od crnog vina, nego je bijela, kako voda.

U istu se svrhu može rabiti i sumporova kiselina, ali je svraba solne kiseline manje pogibeljna od porabe sumporove kiseline. Boljim se uspjehom rabe osnove za čišćenje bačava od crnoga vina, jer one raztope crljenu tangu i pretvoraju u zelenkasto izbrljanu tangu.

Od osnova, koje se ponajviše rabe za čiš-

ćenje bačava od crnoga vina, jeste vapno i soda.

Ako se rabi vapno, valja bačvu najprije dobro izprati vodom i prosušiti; pa se onda stopro isape u bačvu živoga vapna, i to napram veličini bačve 1 do 2 kilograma živoga vapna. Vapnu dolije se malo vode da se vapno zagasi. Dok se dolije voda začepi se bačva, pa se za 1 do 2 sata vremena često čisto valja, a onda se odčepi i dobro izpere vodom. Ako se radnja pomnijom izvede, ostane bačva sasvim čista, i može se odmah rabiti za bijelo vino.

Soda je jača od vapna; a rabi se obično 2 kg. sode na 20 litara vode. Soda raztopi se u vreloj vodi, pa lije u bačvu, dobro se izvalja, a onda iztoči i propere čistom vodom.

Bilo da se za čišćenje bačava od crnoga vina rabi vapno ili soda, glavna je stvar, da se kašnje dobro i opetovanoput izpere čistom vodom, e da se odstrani sve vapno i sva soda, koji bi štetno djelovali na kiselinu vina, ako bi ostale u bačvi.

Svako koliko godina može se sijati djetelina na istoj zemlji.

Ako se zemlja na kojoj, goji se djetelina dostatno gnojim fosforim gnojivim, a i pepeli kovim gnojim, onda se djetelina može na njoj gojiti svake četvrte godine, t. j. tri godine kašnje, nego li je djetelina ostavila zemlju.

Na zemljama koje su izjalovile, ili su već izrabljene, a nisu redovito gnojene, može se gojiti po novo djetelina samo nakon 10 ili nakon 15 godina. Gnojenje superfosfatim bolje pripravlja zemlju za djetelinu od fosfata, ali se n. p. ljekarica na izjalovljenoj zemlji nemože gojiti nego nakon pet godina, i to samo onda, ako se je prije barem dva puta pognojila superfosfatom.

Gnojenje zemalja pepelikovim gnojivim za djetelinu, nije se pokazalo toliko nužno, koliko gnojenje fosfatim i superfosfatim, ali je ipak dokazano i utvrđeno da djetelina bolje uspijeva, ako je zemlja pognojena pepelikovim gnojivim.

Kao najbolje, a i najjeftinije gnojivo za djetelina jeste Thomasova troska od 18 do 20 postotaka fosforne kiseline topive u vodi. Thomasove troske pri obilnom gnojenju rabi se 10 do 12 kvintala po hektaru, a uz thomasovu trosku pomaže se u velike razvoj djeteline ako se zemlja pognoji sa 120 do 200 kg. klorne pepeline (Chlorcalcium) ili fosforne kisele pepelike po hektaru. Klornu pepeliku može se zamjeniti kainitom, kojeg se rabi u razmjeru od 4 do 6 kvintala po hektaru.

Na onim zemljama koje oskudijevaju vapnom, sigurnije uspijeva djetelina, ako se pognoji živim vapnom, krečom ili laporom.

D. L. P.

Temeljna pravila za čuvanje zdravlja

1. Čisti zrak po danu i po noći jeste glavni uvjet i najbolja obrana od bolesti pluća.
2. Kretanje je život. Tijelo valja s toga svakog dana vježbati na otvorenom zraku, i to ili radnjom, ili igrom, ili šetnjom. Najštetnije je po zdravlje, dugo sjedenje u prostorijama slaba i nečista zraka.
3. Umjerenost i jednostavnost u jelu i piću, jeste najbolje jamstvo za zdrav i trajan život. — Zeštična pića, osobito nečista rakija, jeste posve štetno po zdravlje. Voda, zdrava kapljica vina, mlijeke i voće, najbolje uzdrže zdravlje i kriepo tijelo.
4. Pametna čistoća tijela, a osobito čistoća kože, jeste glavni uvjet zdravlja. Revno pranje tijela — hladnom vodom, snaži u velike kožu, i čini ju manje osjetljivu na nepogode vremena.
5. Primjerna, jednostavna odjeća, ni odveć topla, ni odveć tiesna, najbolje boravi i čuva tijelo.
6. Dobra obuća, nuždnija je za zdravlje tijela, od dobre odjeće.

Kefir mlijeke, kao sredstvo za bistrenje ulja i masti.

Kad se obrano mlijeke, pri stanovitoj toplini podvrgne trajnu uplivu kefir kvasaca (fermenta), nastane neka vrst poptonizacije, koja raztopi skorom svu sirninu (caseinu), mlijeke. — Ovim postupkom preinačena caseina, ugruši se ako se mlijeke ugrije do vrienja, i izlučuje se u obliku bijelih pahuljica, koje se malo a malo na dno talože i vuču sobom svu sirninu i strane tvari, koje se nalaze u sirutki.

Ako se pomješa mutno ulje, mast ili drugo tusto sa ovakvim kefir mlijeke, u razmjeru od 1 diela mlijeke na tri diela ulja ili masti, ono se sasvim izbistri, dok se griganjem ugruši i otaloži sirnina kefir mlijeke.

Ako se smjesi doda malo alkalija (pepelika), koje imaju svojstvo da vežu slobodne kiseline grančavog ulja, onda se i ove otalože na dno u obliku usapuuine. Na ovaj način ne samo da je lako izočistiti, ali se dade i izlečiti svako mutno i grančavo ulje opredijeljeno za hranu, svaka grančava mast, svako grančavo maslo i druga tusta stvar, jer mu se ovim postupkom povрати prvobitna naravna tečnost i čistoća.

Pomučno vino u staklenicam.

Vrlo se često događa, da se i zdrolo staro vino pomuti u staklenicama. To se osobito događa za prenosa, i za velike studeni. Vino i-

svaki kubični metar ne smije stanovati više od 3 trogodošnje pastirve, to jest doba, kada ona popriječno teži pol kilograma.

No, ako je ribnik veoma prikladan ribama, da one mogu u njem dovoljno dobiti hrane, može se tada u njemu veća množina riba smjestiti. U tim ribnicima lako odraslu ribu možemo hraniti grušavom krvju, crijevima, drodom, svakojakim mesom; zareznicima, muhama, i crvima.

Hrana im se obično pruža jutrom i večerom, kako toplina zraka popusti. Nevalja svakako ribama previše hrane davati, pošto veći dio pada na dno, što osobito valja pripaziti zbog čistoće, a istruli ostanci mogu pokvariti i okužiti ribnjak.

Dobro je, ako rakove u ribnjaku uzgajamo, pošto se ovi hrane ostancima, koji na dno padaju, te ribnik od truleži čiste.

POGLAVJE VIII.

Prenos malih ribica.

Kao što smo napomenuli svaka ribica čim izgubi žumanjast mjehur i ojača, da se može po sebi uzdržavati, može se tada prenašati, te naravne rijeke i jezera napuštivati.

Tim se izbjegne trudu i trošku, što mora-

mo kod daljnjeg odgajanja ribica ulagati, inače bi se već priučenoj hrani privikle, te se nebi naravnoj hrani moglo prilagoditi; što bi im dakako zapriječilo njihov razvitak u daljnoj slobodi ne samo da li dapače, kako neki tvrde, postale bi nesposobne da naravnim nagonom sebi priskrbe i potraže potrebitu im hranu. — Čim se ranije i još sasvim malene ribice u takvim slobodnim vodama smjeste, tim one, tim sve većom pohlepom teže za naravnim hranom; a čim se bolje za svoj opstanak škrbe, tim će se one brže i lakše razviti.

Želimo li prenašati ribe iz odgojilišta u vode, gdje im je u buduću živjeti, moramo u-potrebiti naročite sudove za prenos.

Sudovi mogu biti veći ili manji, a to zavisi o koliko ribice, koju nam treba prenašati. Svaki od ovih sudova ima svoj poklopac, koji se hermetično zatvara, a na sredini pokrova ide pomični ovedći valjkasti čep, koji je na dnu i na pobočnoj strani probušen sitnim rupicama. Ovaj čep služi da se u njemu mogu metnuti komadi mraza. Nekim se takvim sudovima dava oblik šiljnika, uprav s toga, da voda u njima prejako ne gruva.

Jedan takav sud od 35 litara sadržine može podnositi do 10 hiljada ribica.

Ovi sudovi za veću sigurnost meću se u

pletene košare, a megju košarom i posudom naslaže se suha trava sa komadima mraza.

Za nuždu, može se za prenos ribe, a osobito ako nije posve daleko, rabiti svakaki sud, samo da nije posve plitak, pazeći samo da se u njima voda veoma ne giblije.

Ali ako se ribice moraju na daleko prenašati, to se tada doda na sanduku cijev, kroz koju se pomoću mijeha mora u posudi svjež i zdravi zrak dovagjati.

Nagla promjena topline postaje veoma štetna za ribice, kad se u sudovima prenašaju.

Ne valja tekom putovanja u sudovima vodu mijenjati, pošto bi se lako drugom vodom moglo štetovati ribicama.

Da napunimo ovake sudove ribicama, moramo ih vaditi iz lokava u kojima stanuju pomoću šupljih kašika i to u malenom broju, da se ribice megju sobom ne satiru, te ih pomalo u sudu za prenašanje metnuti.

Kad smo tako pomalo sud napunili, tada ako ih mislimo u kolima voditi, to se mora ispod svakog sanduka metnuti sijena ili slame, te nastojati da kola oprezno i bez naglog gibanja putuju.

nače i prije sasvim bistro pomuti se, i otaloži na dnu, u neku vrst pržine.

U većem dielu slučajeva staro se vino u staklenicam pomuti, usljed studeni, osobito kad je naglo izloženo nizkoj toplini. Ona vrst pržine što se opazi na dnu staklenice nije ništa drugo, nego leđi od striša, koji su se izlučili iz vina usljed nizke topline.

U svakom vinu, ima raztopljenost nešto striša u obliku sriešne kiseline; a opet svako pojedino vino ima svojstvo da drži u sebi raztopljenost veću ili manju količinu striša. Obično jača vina drže u sebi raztopljenost manje srieša od slabih, a pri nižoj toplini opet sve vrste vina drže manje striša raztopljenost.

Ako se jedno vino drži u konobi uvijek u jednakoj toplini, ono drži u sebi raztopljenost stalnu količinu striša, ali ako to vino dodje na hladnijem mjestu, onda ono izluči iz sebe, neku količinu striša, koje se otaloži na dnu i na stranama u obliku sitne pržine.

Kad se iz vina na hladnu mjestu izluči samo malena količina striša, ako se to vino postavi opet na toplo mjesto, striš se opet raztopi; ali se ovo događa, kako što je već rečeno, samo kada vino izluči malenu količinu striša. Ako se striš opet neraztopi, valja vino pretočiti i procediti.

Ovo izlučivanje striša iz vina, prouzrokuje pomućenje vina, koje nemože nikada imati velika upliva ni na dobrotu, ni na zdravlje, ni na trajnost vina.

A. V.

Poraba suncokreta postaje od dana na dan to veća, kod naprednih naroda koji znadu cijeniti njegovu vrijednost. Po „Scientific Amerikan“ na jedan hektar zemljišta dade se gojiti 40 do 60 hiljada strukova suncokreta; ako se sadi na razmak od 40 do 50 centimetara. Suncokret rodi obilno, i sa hektara zemljišta dobije se 30 do 36 hektolitara sjemena iz kojeg se može napraviti 6½ do 10 hektolitara ulja. Komine od sjemena od kojeg je izvađeno ulje, izvrstna su hrana za blago. Stručje se rabi kao gorivo, a lug što se dobije sadrži 10 po sto pepelike, pa je stoga lug od suncokreta izvrstno pepelikovo gnojivo. Lišće se suši, i rabi kao krmivo, jer je od veće hranivosti, negoli pšenična slama. Ulje je dobro za začim i za gorivo. Suncokret za cvatnje, daje izvrstnu pašu za pčele; a sjeme jeste također izvrstna hrana za perad, osobito za kokoši, jer znatno podupire nesenje jaja.

Razbijanje kamenja pomoću vapna odavno je u porabi u Engleškoj; a sastoji se u tom, da se povećanjem objema živoga vapna rabi isto za razbijanje kamenja. Sredstvo je sasvim jednostavno i jeftino. Po tehničkom viestniku poraba vapna za razbijanje kamenja ima da uzsliedi na sljedeći način. Živo vapno iztiska u hidrauličkoj presi (tisku) pod težinom od 40,000 kg. u šibke od 6 do 7 centimetara promjera, a dužine po volji. Ove se šipke živoga vapna zamotaju u platnenu krpu, pa stave u limenu kutiju, koja im služi poput košuljice. U kamenu izkopa se svrdlom luknja, u koju se motle šipka živoga vapna, pa se strcaljkom, uz što veći pritisak uštrca vode. Usljed upijanja vode nabubi vapno, te pod pritiskom istog razpuca kamen. Snaga koju razvija živo vapno, kad se zagasi jednaka je pritisku od 250 parokruga. U Engleškoj ima gotovih za prodaju šipka od iztisnutog živog vapna.

Priredjivanje voćnih sokova od trešanja, višanja i drugog voća biva danas sa svim košticama, jer da je voćni sok mnogo bolje, ako su i koštice bile stučene, te sudjelovale tvorbi voćnoga soka. Od voća izgnječi se sočni dio, a koštice se stuku, pa se na svaki kilogram soka doda ¼ kilograma sladora i pusti se da prevrije. Vrienje najbolje i najpodpunije uzsliedi pri toplini od 20 do 23 stupnja po Cel-

susa. Vrienje traje 4 do 5 dana, a onda se sok izbistri, pa se bistri dio odlije i čuva, do porabe. Ovako priredjeni sok od višanja i trešanja osobite je dobrote, a sadrži u sebi sva dobra svojstva i svu tečnost sokova i koštica.

Koliko jaja nose kokoši. Po viestima „Gardeness Chronicle“ u jajištu svake kokoši ima zametak za 600 jaja; po tom za svoga života nemože kokoš da snese više od 600 jaja. Kokoš žive najviše deset godina; a kroz tu devet godina, po opažanjem i kušnjam izvedenim nese kokoš jaja, kako sliedi: Prve godine svojeg života snese kokoš samo: 15 do 20 jaja. Druge godine: 100 do 120 jaja; treće godine: 120 do 135 jaja; četvrte godine: 100 do 115 jaja; pete godine: 60 do 80 jaja; šeste godine: 50 do 60 jaja; sedme godine: 35 do 40 jaja; osme godine: 15 do 20 jaja; devete godine: 1 do 10 jaja. Iz ovog se vidi da kokoš najviše jaja nese u trećoj godini; te se hranjenje i držanje kokoših izplaća samo do četvrte godine.

Gojenje gljiva u konjskim štajam vrlo je unosno, osobito po gradovima gdje se gljive dobro plaćaju. Za gojenje gljiva po konjskim štajam rabe se skrinjice (sandućići) od 30 cm. širine, 15 centimetara visine, a 1 metar dužine. Ove se skrinjice izpune gnojem priredjenim miešanjem jednakih dijelova raztrošenih konjskih izmetina i raztrošenog mješanca od lišća. Skrinjice se izpune ovim gnojem do polovice, poravnaju se i zasije trusje od gljiva. Onda se izpuni skrinjice ovim gnojem i postave na polici, na tamnu mjestu u štaji, a da bude još tamnije postavi se zastor izpred skrinjica. Amonijakalni plinovi konjske štaje, podupiru razvoj gljiva.

Rezanje vinograda ide na vas mah po svojoj zemlji; neki su već počeli razkopavati lozja, a neki već mažu panjeve raztopinom zelene galice protivu palcu (patule).

**

S mnogih nam se strana sviet tuži, da nema pri ruci novca ni za najnužnije potrebe. Mnogi imaju vino još sasvim nerazprodano, a trgovaca od nikud, dočim talijansko vino poglavljuje sva naša tržišta.

**

Sabor dalmatinski razpravljati će zakon o sklopljenju zajma za gospodarske poboljšice; zakon o promjeni zemalja (komasacija) za bolje gospodarenje; o imenovanju ravnatelja zemaljskog vjeresijskog zavoda; i o zemaljskoj pripomoći seoskim blagajnicam.

**

Za svih strana dolaze dobri glasovi o stanju zimskih usjeva, ali je žalibože, radi nestašice sjemena posve malo zasijano.

**

Priprave za gospodarsku i šumarsku jubilaru izložbu, koja će ljetos obdržavati u Beču u proslavu pedesetogodišnice vladanja N. V. Cara i Kralja, baš u velike napreduju, i iz svega se razabire, da će ljetošnja izložba, nadkriliti sve došadašnje,

**

Pišu nam iz zemlje, da im neki putujući agenti nudjaju, nekakovo trusje, koje ako se postavi u zemlji, da onda zemlja obilno radja, pa nas pitaju, što je na stvari istine. Doduše u novije doba nastoji se razmnožiti u zemlji umjetnim načinom nitrobakterije, koji izrabljuju dušik zraka, ali stvarna nije još ništa dokazano.

Pa dok znanstveni sviet ne reče zadnju u pitanju, čuvati se je tih potrkica, jer može biti velike prevare.

**

Talijanska vlada iznaša zastupničkoj kući osnovu zakona za prosušenje svih blatija i svih močvara u Italiji. Tom osnovom povratilo bi se gospodarstvu 1,270,000 hektara zemljišta, koje je sada neuporabivo i zdravlju štetno. U sve ima 104 mjesto koje imaju potrebu poboljšica za prosušenje zemalja. Novim zakonom, vlada će doprinášati 60 po sto od svih troškova za poboljšice, obćine 10 po sto, pokrajine 10 po sto, a posjednici 20 po sto. Vlasnici poboljšanih zemalja, neće biti dužni nadoknaditi vladi razliku vrijednosti zemalja od poboljšica.

**

U pripomoć nastradalim od nerodice i povodnja u Dalmaciji doznačilo je ministarstvo 200,000 fiorina.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

6. Molim vas jeli Sacksov plug za krčenje vinograda hvata s jednog puta brazdu od 70 c.n. dubine, ili se povraća dvaput po istoj brazdi? Gdje se nabavljaju Sacksovi plugovi, i koja im je cijena?

M. H. u G. (Hrvatska).

Saksove Rajol plugove za krčenje vinograda gradi tvornica Rud. Sack-a u Plagwitz-u kod Leipziga, a to ima svoju podružnicu u Beču (II. Taborstrasse 71.) Obratiti se tvornici dopisnicom, poslat će vam cijenik, u kojem će te naći točan opis pluga, način porabe i cijenu.

7. Lani sam na mojoj njiivi posijao ljekaricu. Na polovicu zemlje, koja je gnojna, iznikla je ljekarica sasvim dobro; a na drugoj polovici manje gnojnoj, iznikla je sasvim riedko. Molim vas bili se na manjkovim mjestim mogla ponovno zasijati ljekarica? Koji je zeman najprikladniji za takovu dopunujuću sjetvu, i kako se ima obaviti? Na koji način, da pognojim onu manje gnojnu polovicu zemlje, sada kad je na njoj ljekarica?

O. M. K. u K. (Cetina).

Na manjkavim mjestima može se posve lagano posijati ljekarica i to, bilo da ste sijali sa sijalom redomičnim ili pako sa rukom, preporučio bih vam, da naknadnu sjetvu rukom obavite. Uzmite za to čovjeka, za kojeg znate, da je dobar sijač. Najbolje doba za ovu sjetvu, po mojoj praktici izkustvu jest onda, kada sijete zob, daklen odmah početkom proljeća, čim se radnje na polju obavljati mogu. Što se pako tiče gnojenja, savjetovao bih vam, da onaj komad ljekarice, koji hoćete sada posijati, pognojite sa kilskom salitrovinom, i to onda kada se budu na njoj prva dva listića razvili. Računajte 48 kg. salitrovine na 1600 četvornih hvatnih zemlje, pak onda prema tomu izračunajte množnu istoga za vaš komad. Ako nemate tog gnoja, onda razlijte po zemlji gnojnice i to pomoću kante sa razsipačem; kilsku salitrovinu možete posipati rukom, a preporučujem vam, da za to razsipanje uzmete onog isto, koji je sijao. Nadalje, upozorujem vas, da za prve košnje ne kositi novo zasijana mjesta, nego tek za druge košnje. Ovo je od velike važnosti, ako se želi da ljekarica još nekoliko godina uztraje.

Križevci, 21 siečnja 1898.

Artur Machnik
pristav kr. ratarnice.

8. Koja je vrst živice najbolja za ogradu vrta. Gdje se nabavljaju sadjenice za živicu? Koja im je cijena?

A. D. u Ž. (Primorje).

Za ogradu vrtova rabe se razne vrste živice. Od izbora vrsti živice zavise troškovi nabave. A vrst živice, mora najprije, da se prilagodi vrsti zemlje i podneblju, a onda tome

kakvu i koliko trajnu živicu namjerava se uzgojiti za ogradu vrta. Za proste živice rabi se bijeli trn i trnovac i šipak (divlji); za bolje živice rabi se šimšir (buxus), zimzelen (Evonymus) i tuje (Thuja). Cijena mienja napram vrsti i dobi. Za živicu rabe se jednogodišnji i dvogodišnji sjemenjaci ili pak jači korenjaci. Tako n. p. 1000 dvogodišnjih korenjaka šimšira (Ruscus sempervirens) stoji flor. 5; a 1000 sjemenjaka bieloviga trna, (Crataegus oxyacantha), jednogodišnjih stoji t. 3, dvogodišnjih flor. 5; iste su cene za sjemenjake trnovca (Gleditschia triacanthos) Tuje (Thuja orientalis) stoje napram veličini 15 do 30 novčića svaka. Bliza gojišta su ona A. Fersanta u Gorici; C. Maupolla u Dolu (Mletke), i Braće Sgaravatti u Savnari (Padova).

9. Iz Italije veći dio stolnog vina, osobito „Chianti“ dolazi u nezačepljenim staklenicam. Molim vas jeli baš potrebno začepljivati vino u staklenicam? Jeli čep i kapsula od kakovog upliva na vino u staklenici?

I. F. u P. (Istra).

Nema dvojbe, da je čep od velikog upliva na vino u staklenici, dapače, od hrdjava čepa, može da se vino sasvim izkvare u staklenici; a samo ako je čep posve zdrav i dobar, ostaje vino nepromjenjivo u staklenici, onako kako se je ulilo. Na čep, bez da se na prosto oko vidi, razvija se mnogo gljivica, svake vrsti, i pomnože se vrlo često u takovom broju, da prekriju čep poput mazavane kože. Veći dio ovih gljivica na čepu, potiče od samoga vina, jer svako i najzdravije i najjače vino, sadrži u sebi klica gljivica. Kroz čep, ako je zdrav, i ako je prokuvan bio prije poraže, nemogu gljivice ni njihovo trusje da prolaze. Kako biva dakle, da ipak trusje od gljivica kroz čep prolaze? Biva s toga, što se uvijek staklenice ne drže na čep obrnuto, pa močenjem i sušenjem čep trpi, što se mnogi čep ozleđi za začepljivanje, i što vrlo često tvorina čepa nije zdrava i žilava. Najviše prodiru gljivice kroz čep radi toga, što čep nije dostatno stisnut, ili ako je stisnut u početku, kad se začepi, kasnije se posuši, i postane propustan, a kada zrak prodire, prodire i trusje gljivica. Ove razne gljivice na čepu nisu trajna života, one ginu neprestano, ali se i neprestano pomladaju, a pri tom pribićuju vinu u staklenici razni tek i miruh, mogu da ga pomute i sasvim pokvare. Od svih vrstih gljivica pliesan se najjače pojavljuje na čepu. Uz pliesan pojavljuje se najviše na čepovima kvasinova gljivica (Mycoderma aceti) a ona i ako ne mienja tek i miruh vinu, kakvo druge gljivice, raztvora alkohol vina, pretvarajući ga u kvasinovu kiselinu, usljed česa se vino prevrne i postane kvasina. Da se gljivice kroz čep ne pojavljuju na vino, valja čepove zamazati smolom, jer košuljica od kositernjače za pokrivanje čepa, nije najbolje sredstvo. Još bolje sredstvo parafin, kojemu se doda za četvrtinu objema voska. Parafinom namažu se čepovi, kad su već začepljene staklenice, a namaže gornji dio čepa i komad grla od staklenice. Ovaj se posao najbolje obavlja umakom glavice staklenica u raztopinu parafina. Ovako priredjene staklenice teško da se kroz čep izkvare. Ovaj isti postupak rabe i u Italiji za starija vina; samo neke vrsti stolnoga vina, kao Chianti itd. dolaze u ne začepljene staklenice; ali i ako te staklenice nisu začepljene plutovim čepom, ima u svakoj nad vinom malo ulja, a na vrhu grla je začepljeno pamukom, i obvijeno priljepljenim papirom. Dakle i ako nisu staklenice začepljene čepom od pluta, začepljene su drugim sredstvom, koja brane, da zrak dodje do vina, i da izkvare. Kad nebi bilo u onim staklenicam, ulja i pamuka nad vinom, ono bi se posve brzo izkvarelo.

10. Jeli istina, da se cvatnja ždralnjaka (Geranium) daje umjetno produljiti? Molim vas kako se pri tom postupka?

M. Č. u N. (Hrcegovina).

Istina je da se cvatnja ždralnjaka (Geranium) daje znatno produljiti. U tu svrhu presade se giranijum početkom listopada, u veće lonce, ali tako da im se za presađivanja po kratae dulje, veće žile, i doda se, na izpunjenje lonca dobre, raztrošene i gnojne zemlje. Kad se razsade pritisne se malo zemlja okolo žila, i dobro se zalije; takodjer se poskropi vodom sve lišće, pa se lonci pomjeste na sjenastu

mjestu. Nakon 7 do 8 dana premjeste se lonci na prozor pokraj stakala, ili u podstavi ili u kljajlištu, ali tako da ih sunce ravno ne bije. Na takovu umjereno toplu, i svjetlu, ali ne sunčanu mjestu, uz umjereno zalijevanje, cvatu geranijumi sve do Božića, i po Božiću. Opaža se pri tom, da im lišća odpada, ali to nesmeta ni najmanje cvatnji.

11. Na vapnenastim zemljama, za mokra ljeta zna jako požutiti vinova loza, pa čokoće gine. Molim vas imati proti chlorosi valjana lieka?

A. Š. u M. (Slavonija).

Zlatin, žutina (klorosa) loza pojavljuje se s raznih uzroka. Najčešći uzrok jest nedostatak željezovitih sastojina u zemlji, koje loza kô i svaka druga biljka za svoju vegetaciju (za stvaranje klorofila) treba. Ako je nedostatak željezovitih sastojina uzrok zlatinu, to se tomu jednostavno doskodi dodatkom gvozdjenih sastojina. U tom smjeru pokazala se je dosada najprikladnijom zelena (željezna) galica (ferosulfat). Za porabu zelene galice preporuča se više postupka, a najjednostavniji jest posipati zelenu galicu (smrvljenu u prah) oko pojedinog čokota i to prije kiše. Kišnica će galicu rastopiti i dovesti do korjena čokota. Preporuča se i sljedeći postupak: U 5 litara vode (tope) raztopi 1 $\frac{3}{4}$ kg. zelene galice. Kad se je galica raztopila a vodu ohladila, zalije se oko svakog čokota po prilici $\frac{1}{4}$ l. ove tekućine. Klorosa pojavljuje se i na premokrom zemljištu, osobito ako dolnji dio zemlje vodu ne propušta. Tomu se može doskodi samo tako, da se preduzmu sredstva kojima će se prevelika mokrina i nepropušivost tla smanjiti ili odstraniti. Uzrok zlatinu može napokon biti nedostatak hranivih sastojina u obće. Izliječit će se u tom slučaju, samo gnojenjem. Naravno je, da će se u tu svrhu morati odabrati gnojiva brzo djelujuća (t. j. lakho raztopiva) jer bi se protivnim gnojenjem mogao cilj i nedostići, barem u onoj istoj godini nebi dostigao. Preporuča se zalijevanje trsa gnojnicom (osokom). G. J. K. č.

B. Nova pitanja.

12. Jeli bolje i koristnije obirati skorup (vrhnje) sa mlička stajanjem, ili pak centrifugalnim postupkom u spravama za obiranje skorupa.

I. F. u T. (Hrvatska).

13. Koliko velik mora biti ribnjak za gojenje pastirva. Koliko se koristi može imati od jednog takovog ribnjaka?

A. M. u T. (Boka).

14. Molim vas koristili mazanje stabala voćnih, vapnenim mliekom u zimsko doba?

B. N. u P. (Istra).

15. Kojim se postupkom najlaglje uzdrže bačve pune u konobi?

R. Č. u S. (Brač).

16. Imadem novog vina iz mladog vinograda; pretočio sam ga, a neče da se izbistri i izčisti; nego ostaje uvijek mutno. Bojim se, kad dodju topliji dani, da se pokvari; molim vas s toga za naputak, kako da s vinom postupam i čim da ga izbistirim?

F. F. u S. (Hrvatska).

17. Imam zemlju crvenicu, koja se ljeti može natapati. Molim vas, koja se vrst djeteline može na njoj zasijati, i gdje se nabavlja?

V. S. u L. (Boka).

18. Imam vlažnu zemlju, na kojoj zimi leži često voda pa 8 do 10 dana zasebice. Molim vas može li se na toj zemlji sijati djetelina, i kakova vrst?

G. I. M. u L. (Boka).

19. Želim nabaviti strcaljku za polievanje loze proti peronospori, i to takovu, kojoj otvorivši ciev, polieva sama vlastitim tlakom. Molim za uputu, dali su te strcaljke praktične, gdje se nabavljaju i uz koju cijenu?

M. O. u D. (Dubrovnik).

20. Kad i kako se najuspješnije sade bori i čimpresi? Je li savjetno gnojiti žumska stabla u vrijeme sadidbe?

A. M. u N. (Kotari).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Brkanavić S. — Andić I. — Zlolfesina T. — Joković N. — Brlović A. — Cvietković I. — Lukić T. — Marić M. — Knezić L. — Vuletić A. — Novaković V.

— V. g. Mandić L. — Vaša predbrojba podnirana je do konca lipnja 1898. Broj 23 od prošle godine poslali smo vam.

— V. g. Kotuzić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „O uporabi dropa“ poslali smo vam. Novo izdanje knjižice „Mane i bolesti vina i kako se lieče“ nije još dotiskano.

— V. g. Čulić I. — Kažu nam, da su i objestni konji sasvim mirni za podkivanje, ako im se uši previju pod o glav. Ne znamo vam reći dali je ova tvrdnja istinita, jer ju nismo kušali, ali ju možete i vi kušati neće štetovati konju.

— V. g. Ivačić E. — Glavice zumbula valja doduše saditi studenoga, ako se hoće da rano u proljeću cvataju; sad je malo kasno, ali ako ih zasadite, ocvasti će bez svake dvojbe.

— V. g. Kolaković M. — Za čišćenje pliesnivih bačava rabi se sumporova kiselina, i to 125 grama sumporove kiseline na jedan hektolitar vode. Ali je bolje prije istrugati pliesniva mjesta u bačvi, osobito ako je pliesan dobrano zahvatio drvo. Vrelom vodom, neda se izčistiti pliesniva bačva, dapače može da štetuje, jer voda poprmi vonj po pliesnu, pa prodre u duge, a onda sva bačva dobije žestoki vonj po pliesnu, kojeg pak teško odstraniti.

— V. g. Načević T. — Izpravili smo po želji!

— V. g. A. M., uč. — Nije nam shvatljivo drugo vaše pitanje, jer dvi rieči u istom nisu čitljive. Imajle dobrotu obnoviti pitanje.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Veljača 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Veljača 1898.

Naša vina pred konkuren- cijom taljanskoga vina.

Srce se stiska svakome, kad vidi kako od
dana na dan taljansko vino iztiskava sa do-
mećih tržišta naša vina. Konkurencija taljan-
skog vina, usljed pogodnosti od klauzule, po-
stala je već tako velika, da je taljansko vino
ne samo poplavilo sva naša tržišta, ali je pri-
mamilo sve naše trgovce.

Naše se vino prodaje samo na malo, jačih
kupaca, koji bi sputa pokupovali po koju hi-
ljadu hektolitara, nema više; naši vlasnici vi-
nograda, kojima je vino jedina izruka, ne mogu
da vino unovče, pa jer su sve druge izruke
izdale, stradaju bez pomoći.

Kroz prvih jedanaest mjeseci godine 1897,
dakle od 1 siječnja do 1 prosinca 1897, po sta-
tističkom izkazu same taljanske vlade uvedeno
je iz Italije u Austro-ugarsku 1,046,876 hekto-
litara vina, a kad se promisli da je prosinac
mjesec, baš onaj mjesec, u kojem je najjača
trgovina vinom, može se bez pretjeranosti za-
ključiti, da je godine 1897 uvedeno iz Italije
u Austro-ugarska preko 1½ milijuna hektolitara
vina.

Svakako je nepobitna istina, da je od dobe
klauzule, Austro-ugarska najbolje raztovarište
taljanskoga vina.

Za prvih jedanaest mjeseci 1897 izvelo
se je iz Italije u sve države svijeta 1,963,462
hektolitara vina, a od toga više od polovice
t. j. 1,046,876 u Austro-ugarsku.

Bud godine 1896 nije Italija sveukupno
izvela nego samo 1,380,697 hektolitara vina;
vas ovaj veći izvoz ide izravno na našu štetu,
jer je naša zemlja jedina vinorodna zemlja u
pravom smislu rieči, i jer je vino naša glavna,
a jedina izruka.

I dok kod nas, pozvani faktori ne rade
ništa, ili sasvim malo za promicanje naše vin-
ske trgovine, radi taljanska vlada iz petnih
žila, da predobije i da osigura za sebe naša
tržišta. Izim vještih vinoslovaca, što je taljan-
ska vlada namjestila, po glavnim mjestim naše
države, da upućuju svoje trgovce u naše odno-
šaje, i da proučavaju ukus naših trošioća vina,
podučava ona u svojim vinorodnim predjelim,
svoje vinogradare, kako imadu priredjivati svoja
vina za naša tržišta, i pravi im za izvoza sve
moguće polakšice. Zadnjih dana list „Vinicolo
italiano“ iz Casalmonterrato pišu o poletu,
kojeg je uzela trgovina taljanskim vinom u
Austro-ugarskoj, hvale se, kako su taljanska
vina izišnula sa tržišta sva druga vina, a oso-
bito dalmatinsko, te upućuje svoje sunarodnja-
ke, da nepopuštaju na cijenam vina, jer da je
taljansko vino već tako obljubljen u Austro-
ugarskoj, da mu se nije bojati konkurencije, a
da će Austro-ugarski trgovci, ako ne sada, a
ono svakako na ljeto morati doći pokucati na
njihova vrata.

Vinoslovac taljanske vlade na Rieci izvje-
šuje svoje zemljake, da je uvoz taljanskoga
vina znatan i neprekidan; a da je odprema ta-
ljanskog vina u unutarnjost, baš živa.

I ovako ide taljanskim vinom, dok se
naše domaće nemože prodati. Ovo su sve ne-
sretne posljedice klauzule, koje i ako se ne-
mogu sasvim odstraniti dok traje trgovački
ugovor, moglo bi se uvoz taljanskoga vina
tako otežčati, da li svaki jači uvoz bio ne-
moguć, a kod nas i mršalu znadu ocariniti, kao
prosto vino.

Kren oli ljuti koren.

Kren jeste jedna od trajnih vrsti povrtni-
na, koja je začim za mesnata jela, osobito za oba-
reno meso, za kobasice i za slanine. Čim je
kren razmjerno žešći, tim je bolji, i tim mu je
veća vrijednost, a dobrota krena ne zavisi to-
liko od podnebnih odnošaja, jer kren u svakom
podneblju dobro uspeva, koliko ovisi od vrsti
zemlje, koja izravno upliva na dobrotu i na žestinu
krena. Kren ljubi svježju vapnenastu ilovaču ili
lapornjaču, koja je prilično gnojna. Na težkim,
hladnim zemljam, kako što su gnjilače, i ako
uspjeva, radja žilam posve neugodna teka; a
na lakim pjeskuljastim ili pržinatim zemljam,
radja korenom bez ikakvog teka i bez žestine.

Zemlja za kren priredjuje se jeseni ili u
proljeće. Valja ju duboko prokčiti i prekopati,
te obilno zagnojiti konjskim i štajskim gnojem.
Kren razplodjuje se korenjem; komadi korena
ili sadjenice sade se u proljeće, između gre-
bena, na 25 cm. dubine, a 6 do 10 cm. komad
od komada. Grebeni za sadnju korena priredji-
vaju se na isti način, kako za okopavanja
krompira.

Obično se sade, cijeli čisto odrezani ko-
madi korena, bez sužilica i bez brkova, jer se
onda razvije u zemlji liepo, pravilno i debelo
korenje. Sadnja obavlja se kolcem, pomoću ko-
jeg napravi se luknja na sred grebena, pa se
koren zasađi okomito u luknju, i to tako da
ostane vas zakopan, a da ga samo za prst de-
bljine pokriva zemlja na gornjem kraju.

Da se zemlja na grebenicu odveć naglo
suši, pokrije se kratkim gnojem, a ljeti se o-
kopava i obilno zalieva. Po jeseni razvije kren
dostatno debele žile, pa se stoga onda bere.
Odkopa se stoga zemlja sa grebena, da ostanu
žile slobodne, pa se režu oni komadi žila, koji su
dosta veliki i dosta debeli za trg. Rezanje žila
dozrelih za trg, valja obavljati pomnjom, da se
ne ozlede druge, koje imadu još da dozriju.
Pobrane žile izčiste se od zemlje, i od postra-
nih tankih žila, i privežu se u snopove od 10
do 20 komada napram debljini. Tanje žile što
se odrežu zasađe se u zemlju, da budu mogle
služiti za nove nasade. D. L. S.

*

O uplivu gnojiva na plodovitost vo- ćnih stabala, i na tečnost i mirluh voća.

Poznati voćar William Deshore kušao je
upliv raznih gnojiva, toli na plodovitost stabala,
koli na tečnost i mirluh voća, pa bud su nje-
gove kušnje vrlo važne, prenašamo ih za naše
čitatelje, da se istima okoriste.

On je pognojio 70 stabala krušaka sa Wa-
gnerovom smjesom gnojiva, koje sadrži 12 po
sto dušika, 20 po sto pepelike i 14 po sto fo-
sforne kiseline; a ova smjesa Wagnerova od-
govara sasvim smjesi: od 48 grama 16 posto-
tnog superfosfata, grama 50 postotne kalijeve
magnezije i 48 grama 16 postotne kilske sali-
trovine, ili ovome odgovarajućoj kolikoći osoke
ili izmetina iz zahoda.

Sva stabla su izvrstno rodila, i gdje pod-
punom smjesom pognojeno bilo je voće tečno i
mirlušno, te slatko, dočim gdje je jednostavnim
gnojom pognojeno pretrpio je znatno tek i
mirluh voća, dapače i slast.

Jedno samo jednostavno gnojivo djeluje
uvijek štetno na tek i mirluh voća.

Dvoje jednostranih gnojiva promjeni samo
malo tek voća.

Sva tri gornja jednostavna gnojiva rabljena
skupa djeluju izvrstno na slast, tek i mirluh
ploda.

Najveći, najsladji, najmrlušniji i najtečniji
plod dobiva se, ako se voćna stabla pognoje sa
smjesom napravljenom od 48 djelova kilske sa-
litrovine; 100 djelova sumporno kisele pepelike
(ili 400 djelova kainita) i 200 djelova 16 posto-
tnog superfosfata.

Od ove smjese dobiva se za gnojenja, odno-
sno pognoji se jedno visoko voćno stablo 50
grama po četvornom metru, a jedno čučavo
stablo znatno manje.

Obično se ovaj gnoj rabi na 1 metar da-
lečine od debla, tako da se u svaku jamu me-
tne 100 grama gnojiva, a okolo debla jačeg stabla
napravi se 3, 4 ili 5 jama.

Ako se rabi Thomasova troska, onda se
gnojenje uporablja dva put više od superfosfata,
dakle mjese gornjoj smjesi.

Bolje djeluje ovo gnojivo, ako se za suha
vremena ulije vode u jame.

Koliko god gorinavedeno gnojivo, isto tako
izvrstno djeluje na tek i mirluh voća smjesa
od 3 po sto dušika, 9 po sto fosforne kiseline
i 11 po sto pepelike.

U zemljam, koje obiluju dušikom valja za
gnojenja umanjiti kolikoć kilske salitrovine,
jer inače takovo stablo tjera puno lišća i mla-
dica, a nosi malo ploda; plod je lošijeg teka i
slabijeg mirluha, a drvo je manje čvrsto, pa
lako prozebe za ljute zime. P. M.

Prava toplina štaje.

Toplinu u štaji proizvadjaju životinje same
na trošak krme što dobivaju; dužnost je s toga
marvogojitelja, da čuva tu toplinu, odnosno da
prepriči svaki nagli njeni gubitak; ali opet to
čuvanje topline u štaji, nesmje da bude pretje-
rano, i da ide na štetu čistoće zraka.

Pri toplini zraka od 10 stupnjeva Celsiusa,
počimlje već tijelo životinja doprinositi svoj dio
toplina, a da životinsko tijelo nadoknadi jedan
stupanj topline od 10° C. do ničice, treba mu
povisiti hranu za 5 do 6 postotaka. Kad je štaja
toplija, za svaki stupanj što je toplija preko
16° C. umanjuje se dnevna potreba životinjske
hrane za 2 do 3 postotka.

U dobro uredjenoj štaji, toplinjer je neo-
bhodno nuždan, a istodobno je koristan, jer nam
pomaže štediti krmom.

Izkustvo dosad stečeno dokazuje, da uz
redovitu krmu što prima životinja u zimsko
doba, trebuje surozmjernu toplinu štaje i to:
jahački i kolri konji trelaju u štaji toplinu od

20° C.; konji za lako radnje 16° C.; kobile koje doje i ždribe 20° C.; krave muzare i telad 20° C.; pitanci 14° C.; ovce pred striženjem 12° C.; ovce po striženju 20° C.; ovce u tovu ostrižene 12 do 14° C.; svinje u tovu 12 do 14° C.; krmače i odajčad 20° C.; perad za uzgoj 18 do 20° C.; perad u tovu 12° C.

Odveć visoka toplina u štaji, djeluje marmurno i uspava organizam, slabi živce, a dosljedno i proizvodnu snagu tijela.

Životinjam opredijeljenim za rad, nesmije ponisto biti toplije u štaji, nego li je gorina muzare i za onda slabe; isto vrijedi za krave muzare i za blago koje se tovi, jer muzare u velikoj toplini manje doje, a pitanci se teže i sporije tove. L. S.

Temeljna pravila za priredjivanje jabukovače.

U predjelima gdje se goji mnogo voća, a osobito mnogo jabuka u običaju je priredjivati jabukovaču. Priredjivanje jabukovače širi se sve više, otkad je teže dobavljati dobrog vina, i to navlaš u onim predjelima, gdje vinova loza neuspjeva ili posve loše uspjeva.

Francezi su bili prvi koji su počeli priredjivati jabukovaču, i njihov *Cidre* je baš na svjetskom glasu. Dobro je i stoga, da se i kod nas, osobito u Banovini i Bosni, gdje se goji dosti voća, zna za pravila, kojima se priredjuje dobra jabukovača.

1. Sve vrste jabuka, a osobito one ugodna kiselasta teka, prikladne su za pravljenje dobre mirisne i tečne jabukovače.

2. Slatkim jabukom valja primješati kiselih, i to jednom dijelu slatkih jabuka, valja dodati dva dijela kiselih.

3. Stolne vrste jabuka manje su sposobne za jabukovaču; jednom dijelu stolnih jabuka, valja primješati barem tri dijela kiselastih jabuka.

4. Ljetne vrste jabuka, jer su manje kisele manje su sposobne za jabukovaču; od ljetnih jabuka pravi se jabukovača za kućnu potrebu.

5. Jabukovaču za trgovinu valja priredjivati od jesenskih i zimskih vrstih jabuka, koje valja držati na kupove, da se ugriju, prije mašćenja. Ipak zimske vrste jabuka, koje dozrijevaju stopro u veljači ili ožujku nisu za jabukovaču.

6. Samo zrele slatke i miomirisne jabuke, sa primjermom količinom kiselina davaju dobru, trajnu, tečnu i mirisnu jabukovaču, koja se lako izbistri i dobro uzdrži.

7. Prezrelo voće gubi kiseline i miris, te nije više prikladno za pravljenje jabukovače.

8. Onu krasnu zlatno žutu boju, ne dobije jabukovača, ako je pravljen samo od jabuka zelene kore, nego se hoće da su one bar na polovicu pomiješane drugom.

9. Najbolju jabukovaču dobiva se ako je primješano više vrsti jabuka.

10. Ako se jabukam za mašćenja doda oskorusa (*Sorbo domestica*) poboljša se znatno tek i miris jabukovače.

11. Za gnječenje jabuka, najbolje je rabiti gnječila, sa valjevim od kamena. Voće valja jednako izgnječiti, ali ne odveć tanko; jer ako se krupnije gnječi, dobije se više soka. Tvrdi i ne posve zrelo voće, valja bolje gnječiti od mekog i zrelog voća.

12. Tiskanje soka obavlja se odmah iza gnječenja, osobito ako vlada toplo vrijeme, i ako voće nije bilo posve zdravo. Zdravo kiselasto voće, uz nisku toplinu, može ostati neiztiskano i nekoliko sati po gnječenju.

13. Iztisnuti sok lije se odmah u bačve za vrienje; do kojih kroz vranj nije slobodan pristup zraka, premađ može izlaziti ugljena kiselina; i u takovoj konobi, u kojoj je primjerno toplo, da vrienje može uzsljediti redovito.

14. Dok iztisnuti sok prevlači burno vrienje, valja ga odmah pretočiti da se odiedi od taložine. Lije se odmah u čiste, osumporene bačve, koje se dobro začepe. Bačve valja držati pune, da se jabukovača neuzljuti.

15. Velika čistoća posudja, te sprava za baratovanje voća i jabukovače, pravi glavni uvjet za dobar uspjeh jabukovače. E. I. G.

Uzgoj loza u pjeskuljam.

Jedina vrst zemlje u kojoj floskera ne može da žive, jeste čista, prašna pjeskulja ili pržina. Dođim naša domaća loza, uz redovito pripomaganje gnojenjem uspjeva i radja dobro i u pržinačama ili pjeskuljam.

Prvi koji su počeli gojiti loze u pjeskuljam bili su Francezi, jer je njih najprvo i najžešće oštetila floskera uništavajući sve vinograde. Danas ima u Francezkoj, osobito u predjelu *Aixes mortes*, pa u južnoj Ugarskoj baš prostranih i velikih nasada vinograda na pjeskuljam.

Sadnja loza na pjeskuljam, obavlja se na isti način, kako za svim drugim vrstima zemalja, ali da loze nadju hrane za trajno uspjavanje i radjanje valja ih zalievati (natapati) i obilno gnojiti umjetnim gnojivima.

Stajski gnojnjak nesmije se gnojiti vinograde na pjeskuljam, jer onda loze slabo uspjevaju, dapače posve lako poginu, od prekomjerne količine ustrojnih tvari u zemlji, bez ostalih rudnih primjesa potrebitih za život i obstanak loze.

Od umjetnih gnojiva rabi se za gnojenje loza na pjeskuljam ponajviše: Kilska salitrovina, Thomasova troska i kainit.

Uz sve gnojenje, vino sa pjeskulja je posve slabe vrsti, i što se teka tiče i što se žestine tiče, stoga se takova vina rabe ponajviše za mješanje drugim žestokim vrstima vina.

Jeli bolje drvo, koje se ljeti posječe ili ono koje se zimi posječe?

Veći dio graditelja drži da je zimi posječeno drvo daleko bolje za gradnju od onog ljeti, pa stoga oni uvijek biraju za gradnju zimi posječeno drvo.

Ali kušanje napravljene od nadšumarskog ureda u Thurnandtu, ruše sasvim tu tvrdnju graditelja. Doba siećnje, rek bi ni najmanje ne upliva na dobrotu i trajnost drva, nego kašnje baratanje istim.

Ako se odmah po sječi oluštiti drvo, to onda znatno povoljno upliva na njegovu dobrotu.

Da odmah olušteno drvo nerazpuca za sušenja, ostavi se stablo nekoliko dana povaljeno, sa svim granam i sa svim lišćem. Grane i lišće imaju svrhu, da izvađe još živ sok u stablu, i da izhlape suvišnu vodu.

Najbolje se i najtrajnije drvo dobije, ako se dotično drvo nagradi na mjestu sva kora sa debela do grana, pa ostavi stablo sa granam i lišćem još 1 ili 2 godine dana u zemlji, a onda stopro se posječe.

Ovaj postupak rabili su Francezi prošloga veka za drvo potrebito za gradnju svoje ratne mornarice; a danas ga rabe Englezi za Teakdrvo u Indiji.

Japanci povećavaju trajnost drva tim, da stablu posječu žile, pa lože vatru pokraj panja tako dugo dok stablo pogine. Kušati je ova sredstva, da se poveća trajnost drva, kojeg sve više nestaje, a koje se u zadnje doba lako izcrljiva i onda, kada je usrdje zime posječeno stablo. T. J.

Priljepčivo pomećanje krava.

U novije se doba često pojavljuje kod krava, da sve s reda pomeću svoj zametak. To neopravdano pomećanje zametka, prouzrokuje prijeljepljivost, usljed kužne infekcije, koja nastane od pometka. Ako jedna krava, iz kojeg mudraga razloga pometne zametak, pa ako se pometak ne odstrani i ne zakopa, te kravu i dotično mjesto gdje krava pometnula temeljito nerazkuži, onda se ista bolest t. j. pometnuće priljepljuje, te se i kravama i bikovima, dapače i ljudima i drugim stvarima prenaša od jedne životinje na drugu, do jedne štaje u drugu. Priljepčivim načinom obole na materici sasvim zdrave krave i pometnu zametak.

Ovo priljepčivo pomećanje zametka ne prestane kadšto u jednoj štaji, nego tek onda, kad su sve krave pometnule, a mogu da pometnu sve one krave, koje se iznova dovedu u takovu štalu; dapače neprestane bolest pometnućem, nego okuženje traje, i ako se pravodobno i temeljito ne razkuži, može se i do godine i za više godina pojaviti u istoj štaji.

Proti priljepčivom pometanju krava najbolje je sredstvo razkuživanje, a to se postigne, ako se štaja i tleh izperu jednopostotnom raztopinom klornog vapna.

S početka, izpire se za 3 do 4 dana zasebice, a onda svake nedjelje jedanput, pa najzad barem dvaput u godini. Izprati valja jasla, strane stiene, priečke, tleh i odvodne konale za osoku.

Krave, koje obole od priljepčiva pomećanja, dok se opaze znakovi, valja ih odjeliti od zdravih krava, i povjeriti jednu osobu za dvorbu, koja nesmije da se mješa drugim kravama, dok se i ona nije temeljito razkužila.

Ako krava pometne zametak i kožice odmah odstraniti i zakopati u živo vapno; valja izprati tleh i sve što naokolo stoji. Samo kravi, po pometnuću valja izpirati matericu su 1 postotnom raztopinom krečlina ili Lysola. Ovo izpiranje materice valja nastaviti sve dotlen, dok iz materice ne prestane curiti vrid.

Odieljeljene ostane prestane 2 mjeseca dana, a prepuštaju se po novo biku 3 mjeseca po pometnuću. U ovakovim stajama pametno je izprati sramnicu kravama, a spolno. uo bikovima prije nego se pripuste. A kravama i kad su naskočene i oplodjene dobro je izpirati vanjske djelove spolovila.

Pouljivanje sjemena. Jedna od najčešćih prevara u trgovini sjemenjem jeste pouljivanje sjemena. Trgovci poulje staro sjeme, u svrhu da se prikaže glatko i svijetlo, kako da je svježije sjeme. Pouljivanje starog sjemena ne samo da je prevara, ali ulje u pouljenu sjemenu zatvori puči, pa se klica zaduši. Dali je jedno sjeme pouljeno pozna se pomoću crljenila (minium). Ako se pouljeno sjeme pomješa miniumom, minium se uhvati sjemena; dođim ako sjeme nije bilo pouljeno minium ga se ne hvata.

Lizavica kod goveda pojavljuje se vrlo često, kod teladi i kod krava. Telad i krave obiluju jezikom sve do čega dopru, neizključujući ni mokraču. Lizavica se pojavljuje obično onda, kad hrana, koju prima telad i krave ne sadrži dosti solih za gradnju kostura. Ova se bolest najčešće pojavljuje kad se krave hrane sienom kiselim, blatavim, ili izpranim od kiša, ili kad pasu po močvarnim i blatavim pašnjacima. U ovakovoj krmici fali osobito fosforno kiselih solih, koje su neobhodno potrebite za gradnju kostura. Da se telad i krave izliče od lizavice valja im svaki dan redovito zasoliti krmu ili im podati komad kamenite soli da ju obiluju po volji, a izim toga valja svaki dan dodavati hrani zličicu fosforno kisela vapna za svaku glavu.

Hrana za konje na putovanju. Kad su konji na dugom putovanju, ili na vojničkim vježbama, nemogu se dosti vremena odmarati, da se najedu, i okriepu za dalji naporni rad. Kod konja za takova rada mora da okriepa uzsljedi što moguće brže. S toga u novije doba davaju konjima za brzu okriepu za naporna rada rikdu kašicu od raženog brašna i tople vode. Postavi se raženo brašno u posudu i razmuti se toplom vodom, pa se daje konju. Ovaj sočni napoj može da uzme konj bez svake pogibelji i kad je najumorniji, bez potrebe da se prije odmori. Ova kašica od raženog brašna ne samo da mu gasi žedju, ali sa velikom brzinom dobro kriepi i čini sposobnim da odmah naporni rad nastavi. Opetovane kušnje su dokazale, da je orahova kašica puno bolja od kruha i od zobi, koje se je dosad običavalo davati konjima za naporna rada; jer ga kašica prije okriepi, negoli konj kruh ili zob izvače i pojede.

Tezljivost (Bacteriosis) je vrlo česta bolest vina, a pojavljuje se osobito u ranom proljeću i ljeti na slabijim vrstima vina, koje potiču od perenosporana groždja, ili od groždja koje je bolovalo na nedaći (lugu), a nisu bila redovito pretakana i sumporana. Tezljivost u vinu prouzrokuje osobiti bakteriji, pa se s toga ova bolest zove *bacteriosis*. Ovi bakteriji se razvijaju u vinu velikom brzinom i u velikom broju, pa vino postane gusto, i vuče se poput ulja, promjeni boju, ali ne izgubi tek i miris. Ova se bolest lieči ako se vino ugrije, ili ako se pretoči tako, da za pretakanja dođe što više

u doticaj toplim zrakom; ili mu se dodade treslovine (tannina) Ako se ovakovom vinu u svrhu izlijeđenja doda raztopljene treslovine, valja ga kasnije izčistiti raztopinom mührunjeg mjechura ili hladecine, u svrhu da se treslovina odstrani iz vina. Izlijeđeno vino valja prelititi u čistu, zdravu, dobro osumporenu bačvu.

Kako se opredjeljuje škrob u krompirim. Poznato je da dobrota, hranivost i vrijednost krompira zavisi u prvom redu od količine škroba što sadrže. Sasvim jednostavni način da se dozna, koliko škroba sadrži krompir jeste sljedeći: Ako se u 1 litri vode raztopi 120 grama soli, svi krompiri koji plivaju u toj razsoli sadrže 14 po sto škroba. Ako se u litri vode raztopi 117 grama soli, onda svi krompiri koji u ovoj razsoli plivaju sadrže 18-9 po sto škroba; ako se pak u litri vode raztopi samo 100 grama soli, svi krompiri koji plivaju u toj razsoli sadrže 25-5 po sto škroba. Čim više škroba sadrže krompiri, tim su bolji. Krompiri izpod 14 po sto škroba ne vrijede ni za hranu ljudih, ni kao krma za blago.

Sredstvo za utamanjivanje mahovine i lišaja na voćnim stablim, priređuje se od 1 diela drvenog pepela i 1 diela živoga vapna raztopljena u 8 dielova vode. Lug i vapno razmuti se u vodi, i mieša se za 5 do 6 dana svaki dan. Kad stane, odlije se bistri dio i odiele od taložine, pa se mažu lišaji i mahovina. Lukšija, koja se dobije ovim postupkom sadrži ugljične kiseline, vapna i pepelike, pa kad se namoči lišaj i mahovina poovereni, posuši se i otpadne.

Još uvijek vladaju liepa vremena za polja. Studen je baš dobro došla zimskim usjevima, koji su na nekim mjestim bili i odveć napredovali.

Bajame su skorom listom ocvale. Žestoka bura potukla je gdje gdje cvieće, ali se narod hvali, da ima dosti zametnuta ploda.

Maslina liepo obećaje, ali se težak malo nada, jer nije bilo ljute zime, koja čisti i ubija zarezničke masline. Vinogradi se obrezavaju i razkopavaju, gdje još nisu obrezani i razkopani. Mnogi sade, a mnogi već mažu loze raztopinom zelene galice protivu palcu (crnu, patulam), ali je sada odveć rano mazati panjeve protivu patulam, jer mazanje raztopinom zelene galice najviše pomaže, ako se obavi 10 do 15 dana prije nego li loza protjera.

Priprave za jubilarnu gospodarsku i šumarsku izložbu, koja će se održavati ljetos u Beču napreduju baš orijaškim korakom. Ciela izložba biti će nešto veličanstvena i nadmašiti će sve dosadašnje, ali će se osobita pomenja posvetiti pojedinim skupinam prevremenih izložba, a osobito marvogojstvu, mliekarstvu, voćarstvu, povrtarstvu itd.

Misir je od starih doba najplodnija zemlja na svijetu, a to radi toga, što se zemlja daje natapati vodom rijeke Nila, koja je vrlo plodna. Od nekoliko doba i gojitba sladorne trstike silno se je proširila u Misiru, tako da je 1896. godine izvedeno iz Misira 342,300 tona sladora. Najviše sladora izvedeno je iz Misira u Sjedinjene države Sjeverne Amerike, naime 190,000 tona, a onda u Tursku i Siriju 40,000 tona, u Canadu 30,000 tona, u Italiju 23,000 tona, u Portugizku 17,000 tona, u Francezku 12,000 tona, itd. itd.

Bugarska vlada nastoji svim silam da postigne jeftine prevozne cene za svoje poljske proizvode i proizvode kućanstva, a traži osobito polakšice za prevoz jaja, peradi, masla, sira, oraca, suhog voća, kožuraka, meda, brašna i mekinja, kojimi proizvodi ona u velike obiluje, i ima potrebu da ih lako izvaža.

Dioničko društvo za uredjenje Tise, koje je u svojem začetku otrag pedeset godina, i malo velikih reprilika, dok je snubilo potrebitu glavnici, izdalo je tu nedavno jedno izvješće o svojem pedesetgodišnjem radu, po kojem se čovjek mora baš diviti, koliko je to društvo dobra učinilo u pedeset godina svog rada. Ovo je opet jedan dokaz, koliko se složnim silam i uztrajnošću može dobra učiniti.

Najveći bunar na svijetu bio je onaj u Carigradu, koji se je stiraio izpod više predgradja, a sadržavao je do 16 milijuna kubičkih stopa vode, te je mogao obškrbiti cio Carigrad vodom za punih 60 dana. Bunar je dobivao vodu jednim vodovodom, sagrađenim u kamenu. Svod bunara podržavaju 672 mramorna stupa. Bunar i vodovod sagrađio je Car Valerian, koji je poginuo u boju kod Adrianopola godine 378. Bunar je bio u porabi do početka tekućeg vieka, kad je presušio usljed nemara turaka.

U cijeloj državi prave se velike priprave za proslavu pedesetgodišnjice vladanja N. V. Cara i Kralja Franje Josipa I, koja pada na dan 2 decembra 1898.

Kod slavonskog gospodarskog društva u Osieku ima se popuniti mjesto pristava sa godišnjom plaćom od flor. 600 i flor. 180 na godinu za stanarinu. Molitelji moradu do konca veljače t. g. podastrieti svoje molbe središnjoj upravi slavonskog gospodarskog društva u Osieku i svjedočbama dokazati, da su izučili koju gospodarsku školu, i da su vješti pismenim sastavcima na hrvatskom i njemačkom jeziku.

U broju 3 „Gospodarskoga Poučnika“ sneopreza popravljajuća podkralo se je mnogo tiskarskih pogrešaka, koje srećom ne mute smisao sadržaja. Molimo naše čitaoce, da oprostite za one tiskarske pogreške, i da ih izprave.

Dne 7 svibnja t. g. održati će se u Beču izložba utovljena blaga i ovaca. To je prva prevremena izložba velike jubilarne izložbe.

Dne 25 siječnja t. g. izdana je naredba sveukupnog ministarstva, koja se odnosi na prevremeni oprost poreza svih onih, koji su bili pogodjeni od elementarnih nepogoda.

U saboru Dolnje Austrije stavljena su dva predloga vrlo važna. Jedan predlog ide za tim, da se ustroji zemaljsko društvo za osjguravanje proti štetam od grada, pod upravom zemaljskog odbora, a koje bi se temeljilo na izmjeničnom osiguravanju. A drugi predlog ide za tim, da osnuje zemaljsko izmjenično osjguravajuće društvo za osjguravanje goveda.

Vinarsko društvo južnog Tirola priređuje od 12 do 21 ožujka t. g. izložbu i kušnju vina u Rozenu.

Njemačka država, da otegoti uvoz konja iz Amerike, uvoz koji je svojom konkurencijom prijetio njemačkom konjogojstvu, uvela je šest-nedjelnu karantenu, tobože, jer da su ameri-

kanski konji sumnjivi od sakagije. A što se radi kod nas, da se otegoti uvoz taljanskoga vina?

Rumunjski kralj uredio je na svojem imanju Slobozia Zorleni pokraj Tutove zaklonište za 30 ostarjelih i iznemoglih težaka.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

12. Jeli bolje i koristnije obirati skorup (vrhnje) sa mlička stajanjem, ili pak centrifugalnim postupkom u spravama za obiranje skorupa.

I. F. u T. (Hrvatska).

Velike su prednosti od porabe centrifugalne sile, pri obiranju mlička: 1. jer obiranje skorupa sliedi bez vanjskog upliva; tako n. p. tezljivost mlička, koja je sasvim česta pri obiranju mlička stajanjem, a koja je vrlo štetna za konačni uspjeh, sasvim prestaje pri obiranju mlička centrifugom, jer se maslene kapljice laglje odjeluju. I štetni upliv toplog zraka, je manji pri centrifugalnom obiranju mlička. 2. Radnja osoblja je sasvim mehanična; jer radnici neimadu, da se misle, kako da više izvade skorupa; a vas se njihov posao svadja, na naravnanje topline mlička, okretaja centrifuge i uljenja blazinjica centrifuge. 3. Centrifugom obere se iz mlička vas skorup što sadrži, a tim se odmah može procieniti dobrota mlička. Centrifugom, dade se unapred odrediti koliko hoćemo, da nam ostane skorupa u obranom mličku, što je vrlo važno za pravljenje polumastnog sira, kad se hoće da samo jedan dio skorupa obere iz mlička. 4. Dalja prednost centrifugalnog obiranja mlička, sastoji se i u tom, da se iz mlička dobije sva ona količina masla, što je u obće moguće dobiti. 5. Brzina, kojom se obire mličko centrifugalnim postupkom, od neprocjenive je vrijednosti za dobrotu masla, jer se od sladkog skorupa dobiva najbolje maslo. 6. Napokon jer se centrifugalnim postupkom ne vadi iz mlička, nego sasvim čisti skorup, dočim se prašina, dlake, i svaka druga nečist, izlučuje iz mlička u obliku pjene.

13. Koliko velik mora biti ribnjak za gojenje pastrva. Koliko se koristi može imati od jednog takovog ribnjaka?

A. M. u T. (Boka).

Dobar ribnjak za pastrve može se napraviti samo ondje, gdje svaki čas (svaku minutu) dotiče barem $\frac{1}{2}$ kubičkog metra vode, i gdje sunce ne grije cio dan, nego je mogućnost da svakog dana ostane ribnjak za nekoliko sati n sjeni. I gdje je jači pritok vode, nevalja praviti plitke ribnjake, nipošto pak manje od 1 do $1\frac{1}{2}$ metra duboko; a ako se mogu napraviti 2 do 3 metra duboki, to je najbolja dubina za koristnu gojitbu pastrva; bolje je napraviti više ribnjaka, jedan do drugoga, tako da svaki ribnjak bude imao do 180 četvornih metara površine, i da se svaki za sebe u svako doba bude mogao presušiti. U jedan ribnjak za pastrve od 180 četvornih metara površine može se gojiti 2000 do 4000 pastrva od 8 do 12 cm. dužine; napram tomu, dali se pastrve umjetno hrane ili ne. Uz redovito hranjenje, u godini dana uzgoje se pastrve od $\frac{1}{2}$ do 1 kilograma težine svaka. U godini dana, uz razborito uzgajanje i hranjenje, u jednom ribnjaku od 180 četvornih metara površine može se uzgojiti 1000 do 4000 kilograma pastrva.

14. Molim vas koristiti mazanje stabala voćnih, vapnenim mliekom u zimsko doba?

B. N. u P. (Istra).

Mazanje stabala voćnih vapnenim mliekom, osobito u zimsko doba, jeste bez svake dvojbe jedno od najboljih sredstva proti razplodjivanju tajnocvjetnih i životinskih nametlaca. Za mazanje debila i jačih grana voćnih stabala rabi se vapneno mlieko od stopro zašćenog živog vapna, a mazanje obavlja se jeseni ili zimi, za suha vremena, kad je lišće odpalo. Prednosti mazanja kore voćnih stabala sa vapnenim mliekom jesu sljedeće: Kora postane gladka i svijetla, i na njoj se nepojavlja mahovina i lišaji. Vapneno mlieko ubije sve

lišaje i mahovine, koje se ni strugoćom ne dađu ostrugati, a zareznici na namazanoj kori ne nesu jaja, niti se njihove gusjenice i ličinke na takovoj kori gnjezde. Ako se vapnenim mliekom namažu jajašca snesena na kori, ili čahurice tamo zakukuljene, jajašca nemogu da izvale, a kukuljice se zaduše. Vapneno mlieko, ima i tu prednost, da brani voćna stabla od prozebe, od pucanja kore i od pucanja drva. Vapneno mlieko pomaže puno, koli mladim toli starim voćnim stablima.

15. Kojim se postupkom najlaglje uzdrže bačve pune u konobi?
R. Č. u S. (Brač).

Jedan od glavnih uvjeta, da se vino uzdrži zdravo u bačvi, jeste da bačva bude puna, jer kad je bačva puna, ne dopire zrak izravno do vina, a pošto zrakom dolaze sve nevolje na vino, ako do vina ne dopire izravno zrak, ono ostane zdravo. Djelovanjem zraka i topline na duge od bačve, nestaje malo a malo vina iz bačve, pa s toga valja bačve dolievati; i to tim redovitije i češće, čim je slabije vino, koje se čuva u bačvi. Nadolievanje bačava, valja da uzsliedi po mogućnosti istom vrsti vina, koje se nalazi u bačvi. Jače vrsti vina, ako se uzdrži bačva dobro začepljena, nije potreba nadolievati, jer se takove vrsti vina teško izkvari, a bolje i brže dozrijevaju, ako bačva nije sasvim puna. Ako se nema vina za nadolievanje bačava, pa bilo slabo ili žestoko vino u bačvi, valja se na drugi način pomoći, e da vino ostane zdravo. Takove se praznine u bačvi obično sumpore, izgaranjem sumporelka, ali bud vino od sumpora dobije lako vonj po smrdljivim jajim, kojeg mnogi ne trpe, nastoji se postići ista svrha na drugi način. Neki s toga u istom razmjeru u kojem nestaje vina iz bačve stavljaju u bačvu čistog žala ili drugog kamenja, ali se ovaj postupak nemože preporučiti, jer žal i kamenje može da sadrži vapna, gvozdeneog kisa i drugih tvari, koje se spajaju lako sa vinskim kiselinam, te ih vežu, a tim vino gubi na težnosti i dobroti. Isto se tako nemože preporučiti nadolievanje bačava razvodnjanim alkoholom, jer alkohol treba više vremena, da se spoji vinom, pa se za kušnje odmah opazi, da je vinu dodano alkohola. Najbolje sredstvo za čuvanje zdrava vina u bačvam, koje nisu pune, jeste Nesslerov čep, koji nepropušta skroz zrak, i pamuk. Pamuk je sasvim jednostavno sredstvo za začepijvanje bačava, koje nisu pune, samo što ga valja prije namočiti u alkohol i raztopinu salicilne kiseline, pa onda posušiti. Ako se ovakvim pamukom začepi bačva, on propušta kroza se zrak, ali sve trusje što zrak sadrži u sebi, ostaje u pamuku, pa se vino nemože da pokvari. Pamukom mogu se izravno začepijvati bačve, ali je bolje, ako se ima dugi šuplji čep od lima ili od drva, jer se onda ovaj čep izpuni pripravljenim pamukom.

16. Imadem novog vina iz mladog vinograda; preločio sam ga, a neće da se izbistri i izčisti; nego ostaje uvijek mutno. Bojim se, kad dodju topliji dani, da se pokvari; molim vas s toga za naputak, kako da s vinom postupam i čim da ga izbistirim?
F. F. u S. (Hrvatska).

Najprije valja, da ste sasvim na čistu, ako vino potiče od sasvim zdravog groždja, ili je groždje iz kojeg se je napravilo vino bilo peronosporano ili inače kako bolestno. Ako je pak vino slabije vrsti, i potičuće od mladog vinograda, onda je sva prilika, da takovo vino sadrži još puno sluzi, koja mu ne daje da se izbistri. Kušajte najprije procediti ga na dobro vinsko cjeđilo. Nebude li to pomoglo onda se latite čistila. Za vino rabe se ljedeća čistila: bjelanac od jajeta, hladetina (gelatine) i močurnji mjeher; ovaj zadnji je najjače čistilo za vino. Obično rabi se bjelanac od jajeta. Uzme se bjelanac od svježeg jajeta, pa se uz dodatak od pregršt biele soli i par žličica vode, izmućka (iztuče) u pjenu. Ovaj ubiveni (izmućkani, iztučeni) bjelanac stavlja se na vranj u vino; pa se čistim štapom promješa, da se bjelanac sasvim pomješa vinom; a onda se nakon 8 ili 10 dana, nakon što je bjelanac djelovao, otoči vino. Takovo vino za pretakanja, nakon 8 ili 10 dana, mora biti sasvim bistro, barem u gornjem dielu, jer se bjelanac sa nečisti otaloži na dno. Obično rabi se za svaki hektolitar vina jedan bjelanac, ali ako su jaja veća, jedan bjelanac dotiče za dva hektolitara vina. Uputno je napraviti prije kušnju na malo, da se vidi

koliko bjelanca treba za svaki hektolitar vina, i kako djeluje bjelanac, jer se vrlo često dogodi, da se dodatkom bjelanca ne izbistri vino, a to biva ili radi toga, što se malo bjelanca dodalo vinu ili radi toga, što vino sadrži posve malo treslovine. U prvom slučaju valja povećati količinu bjelanca po hektolitr, u drugom slučaju valja dodati vinu malo treslovine, da se bjelanac ugruši.

17. Imam zemlju crvenicu, koja se ljeti može natapati. Molim vas, koja se vrst djeteline može na njoj zasijati, i gdje se nabavlja?
V. S. u L. (Boka).

Na zemlji crljenici, koja se daje ljeti natopiti ako je dostatno pognojena, i ako sadrži dosti vapna možete gojiti svaku vrst djeteline, ali najbolje da gojite crljenu djetelinu, ili još bolje ljekaricu (Medicago sativa). Sjemeni od djeteline i ljekarice možete nabaviti kod namjestništva u Zadru, kad ga stavlja na prodaju uz obaljenu cianu ili pak kod Wolfner i Weisza u Beču.

18. Imam vlažnu zemlju, na kojoj zimi leži često voda pa 8 do 10 dana zasebice. Molim vas može li se na toj zemlji sijati djetelina, i kakova vrst?
G. I. M. u L. (Boka).

Na zemlji, koja je odveć vlažna, i na kojoj u zimsko doba leži voda, neda se gojiti djetelina, ako se zemlja prije ne prosuši odvodnim konalim. Jedina je švedska djetelina, koja podnaša nešto vlažnu zemlju.

19. Želim nabaviti strcaljku za polievanje loze proti peronospori, i to takovu, kojoj otvorivši ciev, polieva sama vlastitim tlakom. Molim za uputu, dali su te strcaljke praktične, gdje se nabavljaju i uz koju cianu?
M. O. u D. (Dubrovnik).

U praksi se nisu mogle udomiti strcaljke na pritisak zraka, jer pritisak zraka neostaje trajan, ako se novog zraka ne tjera sisaljkom u spravu, i jer kod takovih strcaljki ima pogibelj da prasna, ako se s neopreza odveć zraka u njih stisne. Jedna od takovih strcaljki jeste *Symphonia* od Ph. Mayforth i Drug u Beču. Najbolje strcaljke za škropljenje loza jesu strcaljke Vermorel, one se rabe skorom po celom svijetu.

20. Kad i kako se najuspješnije sade bori i čimpresi? Je li savjetno gnojiti šumska stabla u vrijeme sadidbe?
A. M. u N. (Kotari).

Čimpresi i bori sade se od jeseni do proljeća, napram mjestnim odnosajim i načinu sadnje. Gdje je proljeće vlažno, a poljski radnici i u proljeće jeftini, sode se bavi i čimpresi u proljeće, gdje vlada suho proljeće, sade se zimi i jeseni kad su radnici jeftiniji. Na doba sadnje najviše upliva način sadnje. Ako su čimpresi i bori uzgojeni u maleni loncima, pa se razsadjuju grudvom zemlje, onda se mogu saditi u svako doba godine, izim ljeti, kad vlada velika suša i žega. Ako su čimpresi i bori ozgojeni u sjemenjaku, pa ih valja presaditi, bud im pri tom presadivanju ostanu žile gole kad se izvade iz razsadnika, bolje ih je saditi u hladnije doba godine i za vlažna vremena. Najviše stradaju bori i čimpresi, ako im se za razsadjivanja posuše žile. Nevalja s toga izkopati iz razsadnika, nego samo toliko razsada od bora i čimpresa, koliko se može na jedan dan zasaditi; a dok se izkopaju iz razsadnika valja ih postaviti u kopanju; pokriti im žile vlažnom zemljom, a stabaljke vlažnom krpom, jer ako sunce i samo za kratko vrijeme dohvati žile od bora i čimpresa, posuši ih, a onda se više ne primaju.

B. Nova pitanja.

21. Više sam puta kušao saditi četinjastih stabala, ali su mi svi zimi propali, premda nije bilo poledice, niti se je našlo na gnjili žilah od vlage?
I. C. u S. (Split).

22. Jeli se u praksi koristno pokazalo gospodarenje po Lupitzerovu sustavu t. j. bez marvinskog gnoja, sredstvom zelenog gnojenja? Imali važnost takav sustav gospodarenja?
A. F. u P. (Istra).

23. Kod nas u gradu traže se dosta fazani, i dobro se plaćaju. Ja imam gaj prikladan za gojilbu fazana; molim vas s toga za naputak, kako imam postupati, da uveden gojilbu fazane, i kako ih imam hraniti i njegovati?
L. V. u Z. (Hrvatska).

24. Popravljanje tačaka od kola, potrebilo je, na ovim stranam, vrlo često. A to ne samo što proizvode velike dangube, ali stoji znatna troška. Molim vas, kako se imadu držati i čuvati tački od kola, da se lako ne štete?
K. E. H. u B. (Bosna).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Alapović N. — Bilić T. Barlović A. Dorčić M. — Pešić I. — Novaljić F. — Šertić C. — Vinković B.

— V. g. Vinković B. — Broj 1 i 2 poslali smo Vam; takodjer knjižicu „Duhan“. Knjiga „O uzgoju i njegovanju cvieća“ zapada samo flor. 3.

— V. g. N. N. — Nije za tisk. Onakovo pisanje ne ide.

— V. g. Vilić I. — Vaša je krava na prosto bolestna. Možete kušati, za 8 do 10 dana pilule napravljene od kamfora i brašna. Svakog dana daje se jedna takova pilula, napravljena od 1½ do 2 grama kamfora umjesena u pilulu sa potrebitom količinom brašna. Ako ne pomogne pozovite živinara, jer je tjeratica živčana bolest.

— V. g. Marković L. — Da vam sir ne pljesnivi valja ga redovito mazati raztopinom salicilne kiseline ili maslinovim uljem ili vapnenim mliekom. Takodjer ne pljesnivi sir, ako se maže raztopinom od papra, soli i borove kiseline.

V. g. Bošković F. — Broj 2 poslali smo vam. Gojiti jednu samu kravu, u svrhu mlika, teško da se može izplaćati, osobito ako morate kupovati krmu, jer će vas u takovom slučaju svaki litar mlika stajati najmanje 14 novčića. U spekulativnu svrhu pokraj gradova, gdje se mlieko dobro unovčuje, valja gojiti barem šest krava, da se spekulacija izplaća.

— V. g. Kolaković A. — Buče su popričice od iste hranive vrijednosti od koje i repe gojene na strništu. U Magjarskoj hrane i konje bučam (tikvam) i na prosto ih razbiju izpred konja, a oni ih lakomo jedu. Hranivost buča računa se na 7 postotaka, što znači da 100 kilograma buča ima samo 7 kg. hranivosti.

— V. g. Nuić M. — Nastojati ćemo što prije bude moguće. Broj 18 od lanjske godine poslali smo vam, skupa sa knjižicom „Buhač“ i „Duhan“.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priređuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po reduku
za prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Ožujka 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Ožujka 1898.

IZVORI VODE

Dalmacija je jedna od zemalja, koja raz-
mjerno najviše oskudieva izvorim pitke vode.

Nisu samo otoci i primorska mjesta, što
oskudievaju, ima puno zagorskih kotara, koji u
ljeti, kad posve presuše izvori, nenalaze vode
ni za liek, pa jim je za najprešnije potrebe vući
vodu iz daleka, ili se služiti nezdravom vodom
iz lokava i bara.

Koliko hrdjava voda upliva na zdravlje,
to svi znamo; a pošaline, kužne bolesti i gro-
znice, koje vladaju u ljetno doba po mnogim
našim kotarim, imadu svoj izvor jedino i samo
u lošoj vodi.

Malo ali tko znade, da je nestašica vode
jedan od glavnih uzroka našeg gospodarskog
nazadka.

Dobro uredjeno gospodarstvo, i gospodar-
ski napredak neda se ni promisliti bez vode.

Izim što je težacim i radnicim otegoćen i
onemogućen obstanak bez vode; bez vode neda
se ni pomisliti marvogojstvo, koje je još uvijek
jedino temelj svakom gospodarskom napredku i
gospodarskom blagostanju. Kod nas se je doslen
nastajalo doskočiti potrebam pitke vode, izgra-
djom javnih lokava i bunara. Ali je iskustvo
dokazalo, da u takovim lokvam, i s najvećom
pomnjom, nije moguće imati zdrave vode, a da
te lokve i za kišljivih godina ne dotiču potre-
bam pučanstva i gospodarstva; kad su pak
sušne godine, onda se štednjom nastoji, da bude
bar toliko vode, koliko je od najnuždnije potrebe
za puk, a žrtvuje se marva, ili prepuštajuć je
svojoj sudbini, da skapava od žedje, ili prod-
avajuću bez cieniu za mesnicu.

Čakovim postupanjem, i ako se ekono-
mičke posljedice nisu osjećale odmah i izravno,
osjećale su se kasnije, jer s nestašice marve,
nestajalo je tegleće snage i gnoja, a tim je
štetovala produktivna snaga zemalja, dosljedno
ekonomija gospodara i težaka.

Kod nas se u ljetno doba osjeća nestašica
vode i po briegovim i u dolam, i sve se to pre-
pisuje nestašici šuma.

Nema dvojbe, da šume znatno uplivaju
na podneblje i na kolikoću i kakvoću oborina,
ali opet nije sasvim istina, da gdje nema šuma,
nema izvora vode.

Do zadnjih vremena, o kolanju vode na
zemlji vladala je Aristoteleova teorija, koju je
kasnije bolje protumačio rimljanin Vitrusius, a
koju je u novije doba u nauku pretvorio Pa-
ramella.

Ta nauka glasi: sva voda na površini ze-
maljskoj podvržena je redovitom kolanju, jer
ona neprestano izhlapljuje u obliku vodene pare,
da se u nebeskim visinam sgusne i padne opet
na zemlju u obliku kiše, koja prodire u zemlju
i pravi izvore.

Krubner, poznati Nestor vodenih zadruga,

tvrdi u najnovije doba, da starinskom pravilu,
o kolanju vode na površini zemaljskoj, valja
dodati i pravilo, da voda kola u unutarnjosti
zemaljskoj, na isti način, kako što kola krv u
tielu čovječjem, te može da prodire u velikoj
kolikoći, do najvišjih briegova, jer da se inače
nebi moglo tumačiti, kako iz razmjerno male-
nih briegova, mogu neprestano izvirati velike
kolikoće vode, koje ne stoje u nikakovom, ni
najdaljem razmjeru, sa kolikoćom vode što može
u najpovoljnijem slučaju, pasti kišom na povr-
šinu onog briega.

On dosljedno zaključuje i tvrdi, da pošto
voda kola i prodire u unutarnjosti zemlje do
najvećih briegova, da se izvori žive vode mo-
radu pronaći na svakom briegu, bio on obrasao
šumom ili ne; imao ili on vidivih izvora ili ne.

Kubner neograničuje dubinu izvora, ali
apodistični tvrdi, da se u svakom briegu u ne-
koj dubini mora naći izvor vode, pa kako što
se za rude i kamenouglje, kopa na hiljade i hi-
ljade metara duboko, dok se nadju izvori, tako
isto za vodu, da valja ertati tako duboko, dok
joj se ne provrta izvor ili naslagu vode.

Kao primjer izmedju ostalih navadja, da
je u Horicu u Českoj, pri samoj dubini od 54
metra, pronađen izvor izvrstne pitke vode, koji
na otvor od 20 centimetara promjera daje svako
24 sata preko 20,000 hektolitara vode.

Mi se u velike veselimo ovom iznašašću,
uvjereni smo da ima temelja, te se nadamo, da
će od ovog iznašašća biti velike koristi za sve
naše predjele, a osobito za otoke, koji u velike
oskudievaju vodom, ako vlada obškrbi kotarska
poglavarstva svrdlovim i sredstvima potrebitim
za vrtanje briegova.

Novi postupak za odstranjiva- nje taložina i muteža iz stakle- nica ili degorgacija vina.

U novije doba, usljed iskustva stečena
prevladalo je mnijenje u vinarskom svijetu, da
se tim bolje, tečnije i mirlišnije vino dobije,
čim se ono ranije lije u staklenicu ili ne, i
dali će se ono opet u staklenici pomutiti.

Ali obćinstvo, koje pije vino, traži uvijek,
da je vino u staklenici do zadnje kapljice bi-
stro. Nije dakle ostalo drugog puta, nego naći
način, kako da se mutež i taložina odstrane
iz staklenica.

U tu svrhu sve staklenice, u kojima se
napravi taložine, obrnu se na čep, i drže se
tako, dok se sva taložina na čep i oko čepa
sakupi; pa onda brzinom i vještinom izvadi
čep, da iz staklenice izadje talog bez vina, i
bez da se vino pomuti.

Ova radnja koliko teška, toliko zanovetna,
nije nigda izpadala u redu, jer bi taložinom
izlazilo uvijek i nešto vina iz staklenice, i jer
i uz najveću pomnju, pomutilo bi se nešto vina
u staklenici.

U novije doba izumio je D.r Cohlamp iz
Niersteina na Rajni postupak za odstranjivanje
taložine iz staklenice, koji se temelji na Tori-

celli-evu zakonu, po kojem razmjerno visoki
stup tekućine u cievi, može da bude uzdržan
u svom položaju od tlaka zraka. Ova se radnja
po naputku D.r Schlampa obavlja kako sliedi:
Izpuni se široka vidrica za dva diela dobrim
vinom, nešto sličnim ili jednakim onome vinu
što je u staklenici. Staklenica, u kojoj se je
stajanjem na čep sakupila sva taložina na čep,
uroni se grlom u vino u vidrici, pa se pomnjom
izpod vina odčepi staklenica, i drži odčepljena
dok taložina izadje iz staklenice, a onda se sta-
klenica opet u vino začepi, a onda izvadi. Ova
se radnja može obaviti, bez da vino iztoči iz
staklenica i bez da se pomješa vinom u vidrici,
jer tlak zraka drži vino u staklenici, a taložina,
koja je specifično teža od vina padne, od-
nosno potone na dnu vidrice, i tako vino u
staklenici ostane posve čisto.

Radi mala otvora na grlu staklenice ne-
može, da se difuzijom pomješa vino iz stakle-
nice sa vinom iz vidrice, a i radi toga ne što
postupak uzsliedi prilično brzo. Bolji se učinak
postigne, ako se vino u vidrici drži u nepre-
stanoj kretnji, tim, da se stvar tako uredi, da
iz jedne potiče dotiče u vidricu uprav toliko
vina, koliko ga kroz jednu cievi otiče.

Vino se ovo u vidrici taložinom izmuti,
ali ako se izbistri i pročisti, dade se isto dobro
uporabiti.

Ovaj novi postupak ima sljedeće prednosti:
a) Da je sasvim jednostavan, i od svakoga
lako uporabiv, bilo za mali broj ili za veliki
broj staklenica, i da nije potrebe trošiti za sku-
pociene i teško uporabive sprave.

b) Da se ne gubi ni kapljice dragocienog
vina iz staklenica.

c) Da vino za odstranjivanja taložine ne
dolazi u doticaj sa zrakom, koji je često uzro-
kom da se vino pomuti u staklenici. D. W.

O hranjenju nerasta.

Poznata je stvar, da u najvećoj neprilici
dolazi gojitelj svinja; ako mu nerast naglo pri-
titi. Priteljenje nerasta podpomaže uvijek preo-
bilno hranjenje i slabo kretanje.

Da se dakle prepriechi da se nerast odveć
i odveć brzo natusti, valja nastojati da se što
više kreće u prostom zraku, a tim se znatno
pomaže i njegova plodiva snaga. Ako nerast
ima dobre paše na livadi, dosti mu je dati u
jutro i u večer malo zelene krme, i 1 kg. je-
čmene ili zobene krupice; ako pak neide na
pašu, onda im se hoće 1 1/4 do 1 1/2 kg. sočne
hrane na dan.

Ako se sve krmače skupa oplodjuju, onda
valja za doba naskoka podvostručiti dnevnu
kolikoću sočne hrane; ali ako se krmače oplo-
djuju preko cijele godine surazmjerno jednako,
onda je gornja kolikoća hrane dostatna. U
Rellie dobivaju nerasti za naskoka 1 1/2 do 2 kg.
krupice na dan i na glavu, a za jačeg napona,
uz gornju hranu dobiju svakog dana 1 kg. po-
parenih mekinja. Dosta kretanje, i lako proba-
viva hrana ne tuste lako.

Nerasti proste pasmine domaće, koji si
sami znadu tražiti hranu po livadam, ne do-
bivaju od srpnja do rujna nikakove pomoćne
hrane, dočim engleške križance, koji se neznadu
pomoći na paši valja podpomagati krupicom.

Engležkim križancim daje se svakog dana
zelene krme po volji 1 kg. ječmene ili zobene
krupice na glavu. D. P.

Masni sir na franczku.

Masni sir priredjen po franczkom načinu, jeste vrlo obljubljen i puno tražen u trgovini.

Masni siri pravljani po franczkom načinu, jesu obično meke vrsti sira okruglo valjasta ublika, nešto 10 cm. u promjeru, a 3 cm. debeli. Za priredjivanje ovakovih masnih sira hoće se velike pomnje; a rabi se uvijek svježe mlieko u jutro omuzeno. Nakon što je mlieko omuzeno, prociedi se na gusto cjedilo, i salije se u limene posude ili u ocaklene (emallirane) posude, pa se ove posude metnu u veće drvene posude, u kojima ima vode ugrijane na 30 do 35 stupnjeva Celsiusa. Kad je mlieko usljed stajanja u toploj vodi poprimilo toplinu vode, doda mu se malo žunfrana i sirišće. Sirišća dade se mlieku samo toliko, da se kroz dva sata vremena usiri. Suvišno je reći, da dok se mlieko grije u vodi, i kad se doda žunfran i sirišće, da ga valja miešati. Kad se je mlieko usirilo; što se pozna na opipu, ako se sirac oštro kida, i ako se iz njega podpuno izlučuje sirutka, bez miešanja i bez rezanja na komade vadi se šupljačom, i stavlja se u kalupe. Kalupi su obručii od lima, 12 cm. u promjeru, a 13 cm. visoki. Prije nego li se sircem izpune kalupi, oblože se rikdo tkanom, a čistom krpom.

Na stranam providjen je kalup sa pet redova luknja, od 15 millimetara promjera, koje su takodjer 15 millimetara odaljene jedna od druge; tako da na stranam svakog kalupa ima svega 85 luknjica kroz koje otiče sirutka.

Kalupi se pomjeste na koso stojećim policam, da sirutka laglje otiče, a u istu svrhu podmetne se pod kalupe stura opletanih od slame. U kalupu na policam ostane sirac 24 sata, kroz koje se vrijeme često put prevrne, da se sirutka bolje izcedi. Prevrćanje sirca obavi se tako, da se na sirac odozgor postavi čista krpa, povrhu ove komad sture od slame, a onda komad daščice. Kad se je kroz 24 sata sirac ukalupio, i kad se je izcedila sirutka, stavlja se sirac u plitke limene kalupe, ali bez krpe, samo mu se podstavi komad sture od slame.

Nizki kalupi imaju 12 centimetara promjera, a 7 cm. visine; a na stranam imaju 28 luknja u dva reda, u veličini graška. U ovim kalupim ostane sir nešto 12 do 14 sati, da se dobro izcedi u obličii, a onda se izvalje i drže na police, gdje ih se kroz 48 sati dva puta natare sa soli, pa se prenesu u vlažno toplu konobu i tu poredaju na police svakog osebice, da se suše i da zdruju.

U konobi valja svako često prevrćati sire, ali za te radnje valja uvijek paziti na toplinu i vlagu. Ako je konoba odveć suha, povisi se u njoj vlaga tim, da se prolje po tlehu malo tople vode.

Po prilici nakon 14 dana stajanja u konobi prekrije se sir crljeno smedjim ili bielo zelenkastim pliesnom, koji dozrijevanjem sira postane posve žut.

Pliesan ne valja dirati, poništo pak ne valja čistiti sir od pliesna, koji se na njemu nasedne, jer od pliesna zavisi dobar tek sira.

Kroz 4 do 8 nedjelja dana dozrije sasvim sir, onda se iztara, propere, zamota u pergamentnoj hartiji ili u kositernjači (stanjolu) i šalje u trgovinu.

Najbolji sir ovakove vrsti dobiva se od ovčijeg i kozjeg mlieka, ali veći dio ovakovog sira, što dolazi u trgovinu pravi se dandanašnji iz svježeg, neobranog kravjeg mlieka.

Na koje vrsti djubra valja štediti, radi današnjih slabih ciena poljskih plodina?

Sa svim vrstima gnojiva valja štediti, u toliko, u koliko je svaka razsipnost štetna, a najviše valja pak štediti onimi vrstima djubra, osobito umjetnoga djubra, koje su skupe i čihova djelatnost u zemlji nije trajna i bezgranična. U obće kod gnojenja, nemože biti govora o štednji u pravom smislu riječi, nego o razboritoj i pametnoj porabi gnojiva, a osobito umjetnoga gnojiva, e da se plodom bude imala što veća korist.

Profesor Dr. Maercker piše u predmetu:

1. Vapno. Nije se još dogodio slučaj, da se je vapno za gnojenje rabilo prekomjerno. Dapače se skorom svudi rabi vapno vrlo oskudno; tako da ovo važno gnojivo, neobhodno potrebno za poboljšavanje zemalja i za povećanje njihove plodovitosti ima potrebu biti svudi rabljeno u mnogo većoj mjeri i mnogo obilnije, nego li je dosad rabljeno.

2. Pepelika (koli). Poraba pepelike ovisi od vrsti zemlje, ali se i pepeliku nije još nigdje prekomjerno rabilo. Za zemlje pržnaste (pjeskulje) i tresetaste nema boljeg gnojiva do pepelike, i na tim zemljama, nemože se nikad reći, da su obilno pognojene pepelikom. S toga o štednji pepelikovih gnojiva na pjeskuljam i na tresetnim zemljama nemože biti govora. Drugčije je na gnjilačama i na ilovačama. Ako se na ovim zemljama ne goji prečesto žitarice, krompir i repe, uz redovitu obhodnju malo trebue pepelika, a i onda kad ga trebue, dosta ih je pomagati umjerenim gnojenjem u obhodnji od pet godina; jer ilovače i gnjilače sadrže dosti pepelike, i trebue samo dobrog obradivanja da ju raztvore.

3. Fosforna kiselina. Ima mnogo zemalja, koje nisu rodne baš radi toga, što oskudievaju fosfornom kiselinom, koja se iz zemaljskih slojeva teško raztvora. Takove zemlje postanu rodne samo, ako se obilno gnoje fosfornom kiselinom dok se zasite. Ali onda nesme se svake godine obilno gnojiti fosfornim gnojivom, nego u obhodnji svake pete godine, i to onoliko koliko je potreba, napram rastlini koja se goji, jer je fosforna kiselina skupo gnojivo.

4. Dušik. Skoro sve zemlje bez razlike oskudievaju dušikom, i svaka štednja dušika nosi za posljedicu opadanje prihoda. Ali i dušik valja rabiti samo u onoj mjeri, koliko ga trebue, jer u većoj mjeri rabljen ide izgubljen bez koristi. Nego pošto je dušik najskuplje gnojivo, valja nastojati dobavljati ga najjeftinijim načinom; a najjeftiniji način dobavljanja dušika, jeste ako se u obhodnji gnoje sočivnice i djeteline, pa zeleno podore, za zeleno gnojenje.

Priredjivanje kolaca za kolčenje vinograda.

Obća je tužba vinogradara, da kolci u vinogradu razmjerno malo traju, i da je nabava kolaca svaki dan to teži posao. Nastoji se stoga, da se umjetnim načinom poveća trajnost kolaca.

Od toliko načina priredjivanja kolaca drži se dandanašnji, da je najbolji način natapanje kolaca u raztopini modre galice.

Raztopina modre galice za natapanje kolaca priredjuje se od 1 kilograma modre galice u 100 litara vode, ali ima ih koji rabe 5 kg. modre galice na 100 litara vode.

Da raztopina modre galice prodre u drvo, valja pri natapanju kolaca paziti na sljedeće: 1. Da je raztopina ugrijana, ili barem toliko mlaka, koliko sunce ugrije vodu u ljetno doba. 2. Da su kolci za natapanje zeleni, jer u suhe kolce teško prodire raztopina modre galice. 3. Da su kolci za natapanje cijeli, oluštene kore, jer u kolcima sa korom i u izpilanim kolcima teško prodire raztopina modre galice. Da kolci za natapanje nebudu zaoštreni, jer u zaoštrene kolce teže prodire raztopina modre galice, nego li u ne zaoštrene. Za natapanje kolaca rabe se badnjevi ili kamenice; i to tako ili da kolci stoje okomito, debljim krajem doli do vrha zatopljeni u raztopini modre galice, ili pak tako, da im se donji deblji kraj moči za 30 do 50 centimetara u raztopini modre galice.

Da su se kolci natopili galicom pozna se po tom, što se na gornjem, tanjem kraju kolaca pojavi galica i drvo pozeleni.

Ako se sasvim potope kolci u galici, onda radja teče mnogo brže i bolje, jer se kolci ne suše.

Kad su se kolci natopili galicom, mogu se natopiti u vapneno mlieko, jer tim drvo postane mnogo trajnije. Izpilane kolce valja ležećke potopiti u kamenice ili ih je bolje namazati kreozotom. Kolce, koje se namaže kreozotom valja držati 5 do 6 mjeseci na zraku, dok sasvim izvjetri vonj od kreozota, jer se onaj vonj lako prima groždja, i prelazi u vino.

Sušica (tuberculosi) kod goveda.

Zadnjih je godina sušica u velike zahvatila goveda, tako da je na nekim mjestima, baš onemogućena gojitba goveda. Svi su marvogojci, radi tog razloga i žestokog širenja sušice baš zabrinuti, i svi se misle, i sve muče, da nadju način, kako da tom zlu na put stane, e da spase svoje marvogojstvo.

Profesor Züru, preporuča razna sredstva,

kojim da se na put stane sušici kod goveda, ali se neka od tih sredstava, dadu teško provesti.

Po rečenom profesoru imalo bi se:

1. Odstraniti od razploda i poubijati sva goveda, koja su sumnjiva kao sučijava, ili potiču od roditelja sučijavih.
2. Zdrava goveda nebi se moralo poništo držati u istoj staji sa sučijavim.
3. Pri redanju blaga u staji, valja paziti, da ne dolaze glavom suprot glavi, da se dihanjem ne okužuju.
4. Valja jasla urediti odijeljena, tako da se hrana za jednu kravu nebude mogla miešati hranom druge krave.
5. Kokoši i druge domaće životinje, koje su podvržene sušici nesme se držati u stali sa govedim.
6. Slinu i svaku drugu tvar potičuću od sučijavih životinja, valja odmah uništiti i razkužiti.
7. Sučijavi ljudi, nesmeđu se poništo upotrebljavati u staji.
8. Nevalja pretjeravati parenjem za postignuće stanovitosti u potomstvu, jer se takovim pretjeranim parenjem, osobito u rodstvu podpomaže razvoj sušice.
9. Parenje u bližem rodstvu, valja posve napustiti.
10. Staje i posudje sučijavih goveda valja često i temeljito razkuživati.
11. Pri obnovi krvi i nabavi novih pasmina, valja držati nabavljena goveda barem 2 do 3 mjeseca dana, u staji dosti odaljenoj, od one gdje su prebivala sučijava goveda, i koja je bila temeljito razkužena.
12. Govedu ostaju zdrava, ako je štaja zdravo gradjena; ako je dosti zračna, i u njoj ne fali promahe redovite, potrebite za izmjenu zraka.

O hranjenju krava muzara.

Mnogi imaju običaj hraniti sve svoje krave jednakom hranom i jednakom količinom hrane. Ovakov postupak, ne samo da nije koristan, ali može biti štetan u koliko može da izkvari zdravlje krave ili u koliko se razsiplje hrana bez potrebe.

Hranjenje pojedinih krava valja ravnati i udesavati ne samo prema njihovoj životnoj težini, nego i prema količini mlieka što daje. U razmjeru u kojem jedna krava daje više mlieka, valja joj davati razmjerno više hrane, jer bez dovoljne količine hrane, ona nemože da daje svu količinu mlieka, što bi ju svojim mliečnim ustrojem mogla izlučiti u vimenu; a tim bi gospodar izravno štetovao.

I bredjost krava valja uzeti u obzir za hranjenja. Krave za bredjosti trebue razmjerno više i sočnije hrane, i to tim više, čim bolje daje.

I prekomjerna količina hrane, nije nikad korisna, ni kod najboljih muzara, jer može da upliva štetno na probavne ustroje, i jer se uz obilnost hrane, krave posve lako pritile; a starije dojilje mogu lako da pometnu.

Dnevnu količinu hrane za pojedine muzare valja ravnati u prvom redu po njihovoj životnoj težini, a onda po dojnosti, jer čim krava obilnije doji trebue više dobre, sočne i lako probavive hrane.

Zlo dakle radi, tko dieli svim kravama hranu po jednakoj mjeri, kravama valja davati hranu po njihovoj životnoj težini, i po njihovoj dojnosti.

Kako se čuva zimi perad od bolesti?

Puno je laglje uzdržati perad zdravu preko zime, nego li je liečiti bolestne. Svaki gojitelj peradi, koji hoće da mu perad bude zdrava preko zime, mora se držati sljedećih pravila:

1. Hrani kokoši i svu ostalu perad redovito, držeć se točno sata hranjenja i količine hrane, da se perad ne preždere.
2. Stavi za napoj dosti vode, posve čiste i zdrave, jer od nezdrave vode najviše bolesti.
3. Hrani perad zdravom, sočnom hranom, onom koja je najjeftinija napram dobrog dine. Poskrajke od žitarica pročisti prije hranjenja, jer u njima ima sjemenja, koje je otrovno, ili može da izkvari zdravlje peradi.

4. Ne daj peradi pljesnive ili nagnjile hrane, ako nije bila prije prokuha, jer takva hrana prouzroči proljev.
5. Ne daj peradi otrovnih trava, ili odveć oštih, s kojih bi moglo nastati ozleda u ustima i zvalu.
6. U kokošinjaku postavi na tleh nekoliko dosada, da je kokošim suho i za vlažnu vremenu, a nepuštaj perad iz kokošinjaka za snježna, te hladna i vlažna vremena.
7. Ako imaš da promieniš vrst hrane, neka ta promjena uzsliedi postepeno, malo a malo kroz 12 do 15 dana.
8. U večer, hrani zernjem, da u jutro ne bude perad odveć gladna, jer tad proždere, štogod joj do kljuna dodje. Zimi hoće se peradi tople hrane, barem jedanput na dan. Topla hrana podoje se iz jutra.
9. Nastoj da kokošinjak bude uvijek čist, i da u njemu ne izfali svježeg zraka. Zimi red se je brinuti, da u kokošinjaku bude dostatno toplo, a to se najlaglje postigne ako se kokošinjak spoji stufom.
10. Svake nedjelje valja barem dva puta odstraniti izmetine iz kokošinjaka, te po tlehu kokošinjaka posuti pržine, pilotina drvenih, ili suhog treseta. D. P. G.

*

SVASTICE

Uporaba ječmene plievi. Poznato je da se ječmena pliev radi svoje oštine nemože rabiti, kao hrana za blago, pa se je dosad rabila za djubar, pošto se ni poparivanje iste nije pokazalo shodno. U novije doba, radi njene hranive vrijednosti, odlučio se opet gospodari izrabljivati ječmenu pliev za krmu, a to bez pogibelji za blago. U tu svrhu, kad priredjuju kiselog sieno od kukuruza, djeteline ili druge krme, pomješaju ječmenu pliev na tanke slojeve sa onom krmom, koju kisle. Dok se krma ukiseli, omekša ječmena pliev s njom pomješana tako, da ju blago može jesti bez svake pogibelji za pluća i probavne ustroje.

Indigo karmin, kao sredstvo da se dozna ako je mlieko friško. Poznata je stvar da ako se mlieku dolije nekoliko kapljica rastopine indigo karmina, da mlieko postane plavkasto. Ova plavkasta boja mlieka traje više ili manje, napram tome doli je mlieko više ili manje friško. Po tumačenju *Duclaux-a* ono trajanje plavkaste boje mlieko usljed dodatka rastopine indigo karmina ovisi od bakterija, koje sadrži dotično mlieko. Čim prije izčezne ova plavkasta boja mlieka, to je znak da je mlieko starije, jer starije mlieko sadrži više bakterija, a čim u mlieku ima više bakterija, tim prije nestane plavkaste boje od indigo karmina. Grijanjem takodjer nestaje iz mlieka plavkaste boje, i to tim brže, čim je veća toplina. Svježje mlieko pri toplini od 15° Celsiusa ustane plavkasto najmanje 12 sati vremena; pri toplini od 15 do 20° C. ostane plavkasto najmanje 8 sati vremena, a pri toplini od preko 20° C. najmanje 4 sata vremena.

Raztopina modre galice proti gnjiloći krompira. U novije doba preporučaju njemački gospodari, da se krompiri proti gnjiloći još prije radnje moče 24 sata vremena u raztopini modre galice. Oni prirede raztopinu modre galice i vapna na isti način, kako se rabe za škropljenje loza protiva peronospori t. j. 2 kg. modre galice i 2 kg. vapna na 100 litara vode. U ovoj raztopini postane močiti krompire nešto 24 sata vremena, a onda ih povade i razastu da se suše. Ova se sadnja obavlja u veljači ili ožujku mjesecu, nešto 5 do 6 nedjelja prije sadnje krompira. Ovim postupkom, ne samo da se obije sve trusje gnjiloće što ima na krompiru, ali krompiri kasnije puno teže gnjiju, a radjaju za 1/3 obilnije, nego li bez močenja u raztopini modre galice.

Pogreške pri gojitbi duhana, dosti su velike, a one izravno uplivaju na cieniu duhana. Glavne pogreške, koje se pravi pri gojitbi duhana, a koje valja popraviti, ako se hoće povisiti ciena duhana, jesu sljedeće: 1. Da se bere lišće sa celim petljom ili sa komadim peteljske, što prouzrokuje u tvornicam velika truda i troška za kidanje tih ostavljenih komada petlje. 2. Sto se lišće temeljito ne izčisti od zemlje i pržine, koja se priljepe, a to prouzrokuje lako gnijenje duhana. 3. Sto se duhan gnoji ovčijim gnojem, koji mu priobčuje za gorenja vonj po gorećoj vuni, i što se gnoji tekućim ljudskim izmetinama i kilskom salitrovinom, s kojih posve lako gnije duhan. 4. Sto se ne vloga velike pomnje pri sušenju i pripebivanju, te pripebivanju duhana.

Liečenje vetašine vina. Kad se vino lije u pliesnivim bačvam, ili nije dosti zračna konoba, pa izpliesnivi posudje, onda vino dobije vonj po vetaši, radi česa gubi znatno na svojoj vrijednosti. Dosad se je rabilo maslinovo ulje za liečenje vetašini, i to u razmjeru od 1/2 litra ulja na 1 hektolitar vina. Ali se je u zadnje doba dokazalo, da sredstvo uvijek nepomaže, osobito ne onda ako izim gljive *Batrylis cinerea* sadrži vetašno vino još drugih gljiva. U novije doba za liečenje vetašine preporučaju obilno sumporavanje vina, i često pretakanje vina u širokim otakačim, za liepa i vedra dana da vino dodje što više u doticaj sa zrakom. Sjedne strane sumporita kiselina a s druge strane zrak, oduzmu vinu vas vonj po vetašini, pa da je i žešći.

Gospodarske Vjesti.

Veljača je u svojoj drugoj polovici bila prilično kišna, i ako ne onoliko, koliko je imala biti, i koliko je kiše od potrebe radi proljetnih sjetva. Gospodari se nadaju, da će ožujak biti kišovit, jer tri sušna mjeseca zasebice, zimi vrlo su riedka, a bila bi i štetna.

**

Tuže nam se iz zagorskih kotara, da narod nema sjemena za sjetvu jarima; a ono malo sjemena što bi se moglo dobiti odveć je skupo. Slanjske nerodice i ozimina je bilo posve malo zasijano, a bez sjetve nema žetve, pa je pogibelj, da u zagorskim kotarim doživimo dvie gladne godine zasebice.

**

Priprave za jubilarnu izložbu u Beču, čine se baš u velike. Na 7 svibnja otvara se prva prevremena smotra utovljenih goveda i ovaca. Sa smotrom utovljenih goveda i ovaca, biti će spojena smotra utovljenih svinja. Ova smotra je od velike važnosti, toli za gospodare, koji se bare tovljenjem blaga za potrebe grada Beča, toliko za grad Beč, koji je u cislajtaniji jedno od najjačih tržišta utovljena blaga.

**

Gospodarsko društvo u Beču zagovara ustrojstvo jednog središnjeg ureda, koji bi se bavio proučavanjem trgovačkih odnošaja i trgovačkih prilika, cnih država s kojima naša država sklapa trgovačke ugovore, a to je da se unapred nedogadja, kako što se je dosad dogadjalo, da su naši gospodarstveni interesi, pri sklapanju takovih ugovora bili sasvim zapostavljeni ili štetovani.

**

Taljanska vlada dala je od komore glasovati zakon za podupiranje izvozne trgovine, a osobito za podupiranje izvoza taljanskih pro-

izvoda na istok. Već se je sastao odbor jačih trgovaca iz svih predjela Italije, za ustrojenje velikog izvoznog društva.

**

U prošastom broju naveli smo neke statističke podatke iz kojih se razabire, da austro-ugarska izvozna trgovina znatno pada. I izvoz blaga, osobito ovaca, znatno je pretrpio. Od 1. siječnja 1897 do 1. siječnja 1898 izvedeno je iz Austro-ugarske u Francuzku samo 588 ovaca u težini od 23,620 kilograma; dočim je godine 1896 bilo izvedeno 5044 ovaca, a 1895 godine bilo je izvedeno 23,608 ovaca. Naša je izvozna trgovina blaga u obće, a ovaca napose, po ovim službenim podatcima, pretrpila grozan poraz.

**

Otkad je u Njemačkoj zabranjena termin igra na burzam sa žitijam, pao je znatno izvoz žitija iz Austro-ugarske u Njemačku. Dok se je u rujnu mjesecu 1896 izvelo 1,042,194 kvintala pšenice, u rujnu 1897 nije se izvelo, nego samo 654,294 kvintala pšenice, dakle 37 po sto manje. I raži je znatno manje izvedeno, jer dok je u rujnu 1896 bilo izvedeno 974,402 kvintala raži, pao je taj izvoz u rujnu 1897 na 119,255 kvintala, dakle je izvoz raži pao za 16 po sto.

**

U Pekingu u Kini zasnovati će se sveučilište su deset fakulteta. Na jednom fakultetu učiti će se isključivo gospodarstvo.

**

Švajcarsko društvo za proizvodjanje sterilizovanoga vina u Berni uvelo je od 20. rujna do 11. listopada 1897 godine do 61 vagun groždja, u težini od 517,446 kg., dakle svakog dana tri vaguna svježeg groždja. U sve izradilo je rečeno društvo 740,875 kg. groždja.

**

Zadužni javni hambari u Njemačkoj množe se od dana na dan. U Kanau sagrađeno takav hambar za 18,800 kvintala žitija, sa troškom od 50,000 maraka.

**

U Australiji i Novoj Zelandiji podupire vlada u velike proizvodnju sladora. Za gojitbu sladorne repe i zasnovanje tvornica opredijela je vlada 500,000 funtih sterlinga za pripomoći. U Maffri u Giepslandu jedno samo društvo, koje će izradjivati 3000 kvintala repe na dan dobilo je od vlade 10,000 funtih sterlinga za zasnovanje tvornice.

**

Po statističkom izvješću francuske vlade, napravila je Francuska 1897 godine 32,35 milijuna hektolitara vina, dakle 1231 milijuna hektolitara manje, nego li godine 1896. Ako se pribroji jamstva Algira sa 399 milijuna hektolitara, i ona Korsike sa 03 milijuna hektolitara, ukupna proizvodnja vina 1897 godine iznaša oko 37 milijuna hektolitara. Ovo vino prestavlja, po srednjim cijenam vrijednost od 821.75 milijuna franaka.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

21. Više sam puta kušao saditi četinjastih stabala, ali su mi svi zimi propali, premda nije bilo poledice, niti se je našlo na gnjili žilah od vlage?

I. C. u S. (Split).

Četinjasta stabla u zimsko doba vrlo često propadaju od suše; a sva je prilika, da su od suše propala i vaša stabla. Na našim stranama, mnogi drže, da stabla, osobito mladja, nije potreba zimi zalievati, jer da ima i u zemlji i u zraku dosti vlage; ali baš nije tako, osobito

Digitized by Google

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nake i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Clichè računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obavezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Ožujka 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Ožujka 1898.

Uvozne carine kod raznih država svijeta.

Države su uvele postepeno carine na raz-
ne proizvode, najprije u svrhu, da osiguraju
stalne državne prihode, a onda u svrhu, da obrane
neke domaće proizvode, od tudje konkurencije.

Veći dio carine, udaren je u svrhu osigu-
ranja državnih prihoda, a manji u svrhu obrane
domaćih proizvoda.

Trgovački ugovori izmedju država, uređuju
obično i carinu za pojedine proizvode izmedju
tih država, s toga je skorom izmedju svake dvije
države, druga carina za jedan te isti proizvod.

Visina uvozne carine na pojedine proizvo-
de, posljedica je obično trgovačkih odnošaja
izmedju pojedinih država, jer svaka država,
koja proizvodi puno jednog proizvoda, i koja
tog proizvoda puno razprodaje u susjednoj dr-
žavi, nastoji, da joj ta država, za sklapanja tr-
govačkog ugovora zajamči manju uvoznju carinu
na dotični proizvod. A kad su dvije države, koje

jednako drže do izvoza jednog stalnog proiz-
voda, onda popusti obično ona država, koja se
nada u susjednoj državi naći jače razprodaje,
kojem drugom od svojih proizvoda.

Za sklapanja trgovačkog ugovora izmedju
Austro-ugarske i Italije, Austro-ugarska je po-
pustila Italiji u pitanju vinske klausole, jer je
dobila pogodnostih na uvoz piva, i raznih
obrtničkih proizvoda svojih sjevernih pokrajina;
i jer, otvoreno rečeno, nisu naši odlučujući fak-
tori poznavali vinarske odnošaje Italije, i nisu
vjerovali, da bi se Italija okoristila klauzulom,
i dala našem vinogradarstvu onako smrtni uda-
rac, kako mu ga je dala.

Evo stoga obranbenih carina na važnije
proizvode, u pojedinim državama svijeta.

Uvozna carina je udarena i računa se na
svaku 100 kilograma dotičnog proizvoda, forint
austrijske vrijednosti, a za tekućine, kao vino,
pivo itd., računa se carina po hektolitru, ili
po svaku 100 kilograma težine, ako je vino
u bačvam:

	Pšenica. — Raž.	Vino.	Pivo. — Spirit.	Slador.	Saccharin.
1. Portugal	5 40	4 32	97 20	—	—
2. Španjolska	5 10	2 14	—	—	—
3. Italija	3 65	2 20	2 80	1 46	94 50
4. Francezka	3 40	1 46	—	4 38	110 00
5. Švedska	2 50	2 50	—	34	45 8
6. Sjed. drž. Sj. Amerike	2 32	1 —	26 60	13 30	150 00
7. Njemačka	2 10	2 10	6 — 14 40	2 40	75 00
8. Kanada	2 —	1 —	—	—	24 00
9. Austro Ugarska	1 85	1 85	24 30	4 00	73 00
10. Grčka	1 56	1 15	0 00	—	18 28
11. Turska	0 70	0 50	—	—	24 36
12. Rusija	—	—	47 60	17 86	129 00
13. Brazil	—	—	—	60 —	35 5
					47 60

Iz gornjih podataka opaža se, da države
imadu najjaču obranbenu uvoznju carinu, na
one proizvode, koje imadu da brane od tudje
konkurencije, i na one proizvode, kojih se naj-
više troši.

Tako n. p. Portugal i Španjolska imadu
najjaču uvoznju carinu na pšenicu, jer su naj-
više izložene američanskoj konkurenciji; bud
jer je prevoz po moru jeftin, pa skorom i nema
razlike cijene za američansku pšenicu izmedju
američanskih i španjolsko portugalskih tržišta.
S istih je razloga visoka uvozna carina na pše-
nici u Italiji i Francezkoj, no ovim obim zad-
njim zemljama i državni prihodi su uzrokom
visokoj carini, jer ni za najplodnijih godina ni
Italija ni Francezka ne proizvode toliko pšeni-
ce, koliko im je trebalo za vlastitu potrebu.

Austro-ugarska, koja je jedna od vinoro-
dnijih zemalja, ima iza Rusije, Portugala i Sje-
dinjenih američanskih država, najjaču uvoznju
carinu na vino, ali koja koristi, kad je ona ca-
rina samo na papiru.

Jedna od vinorodnijih susjednih nam
država, Italija, znala je u trgovačkom ugovoru
staviti klauzulu, kojom bi se prividno pogodo-
vao uvoz naših vina u Italiju, ali koju ona zna
izrabljivati tako, da je poplavila sva naša trži-

šta svojim vinom, uvadjaču ga uz obaljenu uvo-
znju carinu.

Obranbene carine imadu svoju dobru i
svoju lošu stranu. U koliko su udarene na za-
štitu domaćih proizvoda, a nisu pretjerane, ko-
ristne su, jer uzdrže tržišnu cijenu domaćih
proizvoda, i brane ih od lake tudje konkuren-
cije; a ako je obranbena uvozna carina pretje-
rana, onda je štetna i po trgovinu i po trošio-
ce, jer podupire monopol domaćih proizvođača.

U novije doba nastao je u Evropi pokret
izmedju gospodara, da se sve evropske države
stave u savez proti američanskoj konkurenciji,
i da urede zajedničku obranbenu uvoznju carinu.
Ovaj pokret se sve više širi, i dobiva novih
pristaša, osobito od kad je francezka vlada,
počela na vas mah štit svoje proizvođače
visokim uvoznim carinama. X.

Američanske loze kao podloge za razne vrste zemlje.

Najveća je muka pri preporodjivanju vi-
nograda, odabrati one vrste američanskih loza
za podlogu, koje će se dobro podnijeti i uspje-
vati u dotičnoj zemlji.

Dobro je stoga, da se znade, koje se vr-
sti, po iskustvu do danas stečenu, laglje prilo-
goduju jednoj ili drugoj vrsti zemlje.

Sve američanske loze od vrsti *Riparia* diele
se po svojim nadzemnim ustrojima u dvije suvr-
sti, t. j. u one vrsti *riparia*, koje su runjava
lišća i mladica, kao što je *Riparia tomentosa*, i
one vrsti *riparia*, koje su savim gladka lišća i
mladica.

Sve vrste *riparia* runjava lišća više su pri-
kladne za vlažne, teške zemlje, kako što su
gnjilače i ilovače, nego za druge vrste zemlje.
Runjave vrste *riparia* uspjevaju dobro na tako-
vim zemljama, i onda kad sve druge vrste poginu.

Riparia vrste gladkoga lišća i mladica pod-
našaju više sušu. Vapno u zemlji, podnašaju
pak bolje one suvrste gladkog lišća, kojima je
lišće posve svjetlo, kako što je kod *Riparia*
Portalis i *Riparia black pearl*.

U mršavim, lakim, prhim i propustnim vr-
stim zemljama neuspjeva nijedna vrst *riparije*.

Riparia Portalis i *Solonis* jesu jedine dvije
vrste, koje se mogu gojiti po obroncima na la-
pornjačama i na vapnenastim pjeskuljama.

Sve *Riparia* vrste, koje su maloga lišća
nisu sposobne za podloge.

U gnjilačama i ilovačama, koje ne sadrže
vapna, ali sadrže primjenu kolikocu pjeska,
riparia vrste su najprikladnije za podlogu.

Riparia Sauvage ne smije se saditi, ako ze-
mlja sadrži i samih 10 po sto vapna, jer lako
oboli i pogine od zlatina.

Američanske loze *Rupestris* vrste više su
prikladne za lošije, prhije, suhlje zemlje, koje
sadrže vapna ili koje su vapnenaste naravi.

U svim zemljama koje sadrže od 30 do 50
po sto vapna, kako što u svim, hridastim, ka-
menitim i suhim zemljama, kakovi su obično
obronci (strane) brijeva uspjeva izvrstno *Ru-
pestris monticola*, koja je također poznata pod
imenom *Rupestris du Lot*.

I *Rupestris metallica* uspjeva izvrstno na
vapnenastim, krševitim i mršavim zemljama, ali
ne trpi lako sušu, kako *Rupestris monticola*.

Obe ove vrste američanke t. j. *Rupestris*
monticola i *R. metallica*, navreću se posve lako, i
navreću naših loza srastu se lako i brzo, a tje-
raju bujno i radjaju obilno.

U čistim vapnenjačama, i zemljama koje sa-
drže od 50 do 60 po sto vapna, pa su jalove i
suhe, valja saditi američanku *Vitis Berlandieri*,
jer ona sama, koja na takovim zemljama uspjeva.

Mana je velika kod *Vitis Berlandieri*, da
se navreću naših loza, lako neprimaju i da teško
srastu. A. Z.

O pljesnivljenju crljenog luka.

Pliesan se vrlo često pojavljuje na crljenom
luku (kapuli), osobito ako se kapula drži u ve-
like stogove, i ako je pobrana ne posve zdrava,
ili ako je pospremljena ne posve posušena. —
Pliesan je vrlo pogibeljan za kapulu, jer sva
kapula izgnije.

Pliesniva se kapula pozna po tom, što na
izvanjskoj sočnoj lupini opažaju se uvaljena mje-
sta, nešto raznovrsne boje.

Na ovim se mjestima, pak pojavi pravi
bieli pliesan, koji kasnije postane suro ili zelen-
kasto pepelnat. S dvora se pliesan praši i raz-
sijava trusje, dočim se prama unutra izpod suhe
kore, sve do sredine širi micelium, koji raztvori
kapulu, i čini ju da izgnije.

Čim su na deblje naslagani strukovi kapule, čim je vlažnije, tamnije i manje zračno mjesto, u kojem se kapula suši, tim se jače pojavljuje pliesan i pravi više štete.

Od pliesna neda se liečiti kapula, ali se dade obraniti, ako se pričekava branjem dok je sasvim zdrava, ako se dobro posuši prije nego li se pospremi, ako se čuva na suhu mjestu i na tanko naslaganu.

U Rusiji, prosuše kapulu u krušnicam, da im ne izpliesnivi.

Sredstvo za utamanjivanje krvave uši.

Krvava uš jeste jedan od najjačih neprijatelja jakuka, s toga svi voćari i gospodari svim sredstvima nastoje, da ju utamane.

Od raznih sredstava, što se rabe za utamanjivanje krvave uši, Nesoleroovo sredstvo jeste jedno od boljih, a priredjiva se, kako sljedi:

U 1/2 litre tople vode kišnice, rastopi se 30 grama mazavog sapuna. Kad se ova sapunjača ohladi doda joj se 60 grama smrdljivog ulja (fusel ulje) i 2 grama sumporove jetre razmućene prije u malo vode. Kad je ovo sve dobro pomješano i razmućeno dolije se još 1/2 litra vode kišnice.

Ovom se raztopinom škrope stabla; a najbolji zeman škropljenja jeste zimi, za mekših dana, kad nema mraza i leda.

Pred škropljenjem savjetuje se pokaditi i izgoriti sve vrhove mladica, jer je na vrhovim mladica najviše jaja ugnjezdjeno.

Deblo i grane valja natirati oštrom četkom namazanom u goriopisanu Neselnovu raztopinu, a da lek prodre u sve pukotine kore i drva.

I na panju u zemlji ima uvijek ugnjezdjeno mnogo krvavih uših; valja s toga zemlju oko panja razkopati, pa politi sa goriopisanom raztopinom.

Nakon porabe ovog lieka, savjetuje se namazati cijelo stablo vapnenom mliekom, ali se nesmje vapueno mlieko pomješati sa Nesoleroovim liekom, nego valja svako rabiti osebice. Ako na panju ima ugnjezdjeno mnogo krvavih uših, valja onda zemlju oko panja pomješati sa 10 do 12 kilograma živoga vapna za svako stablo.

Goetbe savjetuje proti krvavoj uši porabu sumpornog ugljika, osobito zimi.

U jednoj staklenici drži se sumporovog ugljika, a na jedno koplje priveže se pamuka; po kojemu se svako često krene malo sumpornog ugljika, a onda mažu okužene mladice i druga mjesta stabla.

Sumporni ugljik ubija odmah uši, ali hoće vještine u porabi ovog sredstva, da ne nahudi zdravlju radnika, i valja sredstvo opetovati, da se pri drugoj porabi namažu sva ona okužena mjesta, koja su pri prvoj porabi sumpornog ugljika izbegla.

D. O.

Zloporaba tuberkulina.

Kochov tuberkulin je sredstvo, kojim se prepoznaje ako je jedno govedo sučijavo ili ne. Kad se govedu uštrca pod kožu stalnu količinu tuberkulina, proizvede se neka stalna reakcija, koja se javno pokazuje povišenjem tjelesne topline, ako je dotično govedo sučijavo. — Kod zdravih životinja, uštrceni tuberkulin, neproizvadjia nikakvu reakciju.

Ovim postupkom, u stanju je gospodar, da drži svoja stada sasvim prosta od sučijavih životinja.

Ali je iskustvo dokazalo, da jednom uštrcane sučijave životinje, ne reagiraju na novo uštrceni tuberkulin nego stopro nakon mjesec dana.

U ovoj činjenici leži pogibelj za onog gospodara, koji kupuje blago, pa s toga mora da gospodar, kad kupi kravu ili govedo, pridržuje mjesec dana vremena za novu kušnju tuberkulinom.

U mjestim gdje se tjera velika trgovina blagom, mnogi marvogojitelji običavaju navrnuti tuberkulinom goveda, prije nego li ih ponesu na trg, ali tim blago postaje nesposobno za jednu novu kušnju sa tuberkulinom.

Da se ovom zlu doskoči priredjuju danas Rocard i Roux tuberkulin na novi način, koji dopušta da se upoznađu sučijave životinje i onda, ako su 36 do 48 sati prije bile oštrcane Kochovim tuberkulinom.

Tko dakle nabavlja blago iz inozemstva i iz predjela, gdje je u porabi Kochov tuberkulin,

lin, valja da puni mjesec dana drži blago kao sumnjivo, dok ga po novo prokuša uštrcanjem Kochova tuberkulina, ili pak može da rabi novi tuberculin priredjen od Recorda.

„Ing. agric. de Gembloux“.

O dobroti mekoga drva.

U obće se je dosad držalo i vjerovalo, i u znanstvenomu svijetu, da je drvo tim bolje, čim su užji u njemu godovi, dočim Hortigove kušnje, dokazuju sasvim protivno; jer on dokazuje da se po godišnjim godovim, sudeć po njihovoj širini, nema i nemože da ima nikakvog temelja za prosudjivanje dobrote drva. — Drvo od stabala potičući sa istog mjesta i položaja, sasvim je različite dobrote, i onda ako su godovi u obih vrstih jednaki.

Na dobrotu drva od velikog je upliva činjenica, dali je drvo uzgojeno u gustom sklopu, ili na zračnom prostoru. Na zračnom prostoru uzgojeno drvo sasvim je druge dobrote od onog uzgojenog u gustom sklopu, unatoč toga što su im godovi jednaki, i što su uzgojeni na istoj zemlji i u istom položaju.

Dapače na jednom istom stablu nije drvo po svoj visini jednake dobrote, pa sve da su godovi jednaki. Dobrota drva ravnu se jedino i samo po prirastu. Novo troveno drvo raste u dobroti tako dugo, dok raste skupni prirast drva; a lošije vrste dok padne ili malaksa skupni prirast drva.

D. F.

O uzgoju ribjeg mriešta.

Uzgoj mriešta jeste za ribogojca glavni uvjet, ako će da mu ribnjak napreduje, dapače je uzgoj mriešta dandanašnji temelj ribogojstva.

Poznati ribogojac Dubiš, izumio je svojedobno sasvim jednostavni način uzgoja ribjeg mriešta, koji je obće uplivao na uzgoj riba u ribnjacim, a osobito na uzgoj pastrva.

On je uporabljao za mrieštenje male lokve, koju je inače preko cijele godine držao sasvim bez vode i suhu.

U svibnju mjesecu pustio bi volu u lokvu i namjesto u istu po dvi ženske pastrve sa cikrom, i jednu mušku pastrvu sa mliečom, koje bi pak odstranio iz lokve, dok bi mrieštile.

U ovim lokvam izmrieštila bi oplodjena ikra u 3 do 4 dana, a nakon sljedećih 6 do 10 dana bile bi pastrvice već toliko razvijene, da su se mogle prenieti u drugu nešto veću lokvu za uzgoj mladih pastrva. U ovom gojilištu ostavio bi pastrvice nekoliko nedjelja dana, dok bi porasle od 2 do 5 centimetara dužine, a onda bi ih prebrao po veličini, i prenio u veće lokve, i to sve one jednake veličine u jednu lokvu, i tu bi ih hranio do jeseni.

Ovaj Dubišev način uzgoja mriešta od pastrva, bio je kašnje nešto izpravljen od Burde i drugih, ali je u bitnosti ostao isti; pa i dan danas drži se da je Dubišev način uzgoja mriešta, najbolji za gojitelja pastrva na malo D. L.

O poparivanju repa.

Hraniva vrijednost repa za krmu, ovisi ponajviše od sladora što sadrže; čim više sladora sadrže repe, tim su razmjerno hranivije. S tog se razloga skorom sva repa krmi u sirovom stanju, jedino što se izreže u sječke. Poparivanje više nije u običaju i nije opravdano, nego:

1. Samo u slučaju, ako se krme velike količine repe, mnogo veće nego li je u običaju i u naravi dotične životinje.

2. Samo u slučaju, ako je repa prozebla; jer ako se krmi prozebla repa, pokvari želudac, prouzroči prehladu i proljev.

Prozeblu repu, bolje je popariti i ukiseliti, jer inače brzo izgnjije.

3. Samo u slučaju ako su repe i krompiri bolestni ili nagnjili. Krompiri vrlo često su bolestni od gnjiloće, a da se to pravo još ni ne pripoznaje; u takovom stanju pokrmljeni bili bi štetni po zdravlje, dočim ako se popare ne hude.

Koliko duboko valja zakopati djubar u vrtu?

Djelovanje djubra, koliko zavisi od njegove dobrote, isto toliko zavisi od toga, koliko se duboko zakopa. Preveć duboko nevalja zakopati

djubar, jer onda zrak teže do njega dopire, pa se teže rastvara, a i nemože da duboko prodru žile mnogih vrstih povrća, koje od naravi imaju kratke žile, te nemogu da se djubrom okoriste; i jer se duboko zakopan gnoj upali u sebi, i izpliesnivi, te izgubi svu gnojau hravu bez da koristi bilju.

U prhim zemljam duboko zakopan gnoj, ide sasvim izgubljen za bilje, jer voda izpere njegove hranive sastavine i ponese ih u dublje slojeve do kojih žile povrća ne dopiru.

Pri zakopavanju djubra valja uvijek imati pred očima vrst zemlje, koju se guoji, i vrst povrća, koja će se na dotičnoj zemlji gojiti.

U dobroj, dubokoj i snažnoj zemlji, može se djubar dublje zakopati, nego li u plitkoj zemlji. Goji li se repe ili dugo povrće, koje tjera duboko svoje žile i troši puno snagu zemlje, onda valja gnoj dublje zakopati, nego li, ako se goji povrće, koje je kratkih žila, i troši manje snagu zemlje.

Kao pravilo neka služi, da gnoj valja obično toliko duboko zakopati, koliko se duboko kopa zemlju; dakle koliko zahvati lopata ili motika, dapače je najbolje sipati gnoj u brazdu, što motika ili lopata ostavlja za sobom.

Imali se saditi povrće, koje tjera plitko žile, onda je bolje razasuti gnoj po površini zemlje, pa ga pomoću grablja pomješati sa zemljom.

Da gnoj ostane na površini zemlje, kako što ga neki običavaju ostavljati, nije uputno, jer gnoj izvitri, bez koristiti.

J. F.

Kako da se preprieči kod konja bol tetiva?

Često se opaža da konj šepa, ili da se teško mije; ili se opaži, da naglo klekne, ili da ga izdade jedna noga, što ide poskočice, a na nogam se ipak ne vidi otekline ni ozlede. Ovo sve potiče od toga, što konja bole tetive.

Proti boli tetiva, preporuča se:

- Podkivanje konja bez nastavka na podkovam prednjih noguh;
- Popravljanjem i naravnavanjem kopita napram načinu hodanja konja; odnemanivanjem kratkih podkova.
- Natiranjem nogu (masaže), i mazanje istih špiritom, ili osobitom kakovom tekućinom (fluid) za mazanje nogu;
- Čestom porabom obloga od slame i povijanjem istih. Oblozi od slame priredjivaju se kako sljedi. Uzme se vlatja od slame od 15 centimetara dužine i privežu se skupna nešto za 1 prst debljine, pa se obvijaju u meko sukno. Ovo se pak pomjom položi izpod koljena do kičice uprav povrh tetiva, i to desno i lievo, pa se povije čvrsto pašicom.

Ako se uztraje i malo porabom ovakvih liekova, umekšaju tetive, ne otvrdi se na njima eksudat, i prestane svaka bol.

Način liečenja, je sasvim jednostavan i može biti od svakoga lako uporabljen.

Jesensko sijanje esparsette nije običajno ali je uspješno isto, kao proljetno sijanje. Jeseni sije se esparsetta u raži, ali prije nego li smrzne ili nego li snieg padne, ali ipak tako kasno, da sjeme ne proklica jeseni, nego stopro u proljeće, kad se snieg raztopi. Ovakova sjeta, ima prednost pred proljetnom u toliko, da koliko se znatno jače i ranije razvija.

Koja šumska stabla najbrže rastu i kada? Po Gayeru od šumskih stabala u svojoj mladosti najbrže raste breza i ariž; onda sliede javor, hrast, crnibor, bukva i jela, a najsporije raste tisa. U sklopu najbrže rastu jele i tise, a u drugom redu dolaze, bori, omorike i breze.

Porezani lemuni, ne izvjetre i ostanu za više dana zdravi i uporabivi, ako se prerezani dio drži na plitici na kojoj ima malo kvasine.

Čišćenje izvjetlanog i glatkog pokućstva. Uzme se običnog škropa, izmrv

u prašinu, pa se pomoću maslinog ulja umjesi u testo ili u rikdu kašicu. U ovu kašicu namoči se komad pamuka u veličini, kolik jaje, pa se natire površina pokućstva, dok se sva nečist raznese. Na konac protare se pokućstvo čistom krpom, i ono ostane svjetlo i lašti se, kako da je novo.

Kako se diže štrbki (endiviji) žukoća. Štrbka izgubi veliki dio svoje žukoće ako se drži 2 do 3 časa vremena potopljena u mlakoj vodi. Mlaka voda izvuče štrbi svu žukoću. Ova radnja obavlja se malo prije nego li će se štrbka začiniti uljem, kvasinom, soli i paprom, kako što obično biva.

Mahovine i lišaje sa stabla i krovova, najlaglje se odstranjuje, ako se namažu vapnenim mliekom, kojemu je dodano zelene galice. Ova raztopina ima svojstvo da ubija mahovine i lišnje, pa se oni posuše i izmrve, a voda ih raznese. Najbolje djeluje vapneno mlieko proti mahovinam i lišajim, ako se čas pred porabom napravi od živoga vapna. Vapneno mlieko, ako se napravi od odavna zagašena vapna, nije djelotno ni onda, ako mu se doda puno zelene galice.

Asbest kao sredstvo za procjedjivanje vode, rabi se puno u novije doba. Na dnu ciedila na kojem se ima procjedjivati voda metne se čista platnena krpa, a po ovoj asbesta. Povrh asbesta metne se druga krpa, pa onda čiste pržine i šljuna. Na ovako priredjeno ojedilo otiče voda sasvim bistra, i onda ako se je lievala mutna kao kaljuživa. Kad se asbest izpere u čistoj vodi, pa posuši, može se rabiti za procjedjivanje, toliko puta, koliko je potreba.

Otvrdjelo kožnato remenje omekša se, ako se dobro izčetka i izpere gustom sapunjačom, pa onda ovisi u umjerenom toplom prostoru, da se posuši. U hladnom i odveć toplom prostoru nesnje se sušiti remenje, izprano gustom sapunjačom. Prije neg se remenje posuši, namaže se unutarnja strana sa mašću (tustilom), pa se opet ovjesi remen u umjerenom toplom prostoru, nešto 11 sati vremena, da se dalje suši. Ako je otvrdjelo remenje izbrljano, valja ostrugati nečist. U ljetno doba, može se sva ova radnja obaviti na polju. Ako se pranje gustom sapunjačom i mazanje remenja mašću, obavlja 2 do 3 puta u godini, remenje se uzdrži meko i gibivo, a traje 3 do 4 put više no obično.

Maz od cementa za gvozdeno posudje. Gvozdeno posudje u kojem se drži voda, čuva se od hrdjanja pomoću raznih uljenih boja. Ali uljene boje nisu od velike trajnosti, osobito ne onda, ako se nisu dobro posušile prije nego li je gvozdje došlo u doticaj s vodom, i osobito onda ne, ako se toplina vode mjenja, a boja nije uvijek pod vodom. I najbolja uljena boja, lako izpuca, ili se izprišti, ili se pak izgrize, pa ako se pravodobno ne obnovi, gvozdje izhrdja. U novije doba sve gvozdeno posudje za držanje hladne ili tople vode, mažu cementom, mjesto uljevim bojama, i iskustvo je dokazalo, da maz od cementa puno bolje čuva gvozdeno posudje od hrdjanja, nego li uljene boje, a da je mnogo trajniji i mnogo feftiniji, a ne priobuče vodi nikakovog vonja. Maz od cementa za gvozdeno posudje priredjuje se sasvim jednostavno. U jednoj drvenoj posudi razmuti se portlandskog cementa u vodi, pa se tom rikdom kašom od cementa pomoću kista izmaže gvozdeno posudje iz nutri i s dvora.

dovršena, a mnogi se pripravljaју za mazanje panjeva raztopinom zelene galice protiva patulama (palac, anthracnosi).

**

Javljaju nam s raznih strana, da je cvatnja bajama prošla izvrstno; te da bajame obdavaju obilna ploda.

**

Sabor dalmatinski za zadnjeg zasjedanja, imenovao je gospodina A. Endlichera iz Loža u Kranjskoj prevremenim ravnateljem zemljišnog vjeresijskog zavoda.

**

Sabor dalmatinski glasovao je zakonsku osnovu za uredjenje Kruševica na otoku Hvaru sa troškom od 22.000 fiorina. Isto je tako glasovan zakon za sklopljenje zajma od 400.000 kruna za poljodjelske poboljšice; i uoblašćen je zemaljski odbor da upiše pokrajinu, kao člana utemeljitelja Harrachova društva u Beču sa troškom od 500 fiorina.

**

Mnogi su se zastupnici potužili u saboru, da unatoč tolikih obećanja i nacrtu, osnove za unapredjenje gospodarstva u Dalmaciji, vlada još uvijek drobi mrvice, kako što ih je prije drobila; mnogi su navlaš zamjerili, da za posumljivanje nije opredijeljeno nego samo 35.000 fiorina.

**

Tuže nam se s raznih strana, da se gotovo ništa vina ne prodaje, jer nema kupaca. I u siečnju i veljači uveden je puno taljanskoga vina preko Rieke i Trsta, tako da su sva unutarnja tržišta gotovo poplavljena taljanskim vinom.

**

Iz izvješća vladinog u saboru dalmatinskom doznajemo, da je godine 1897 podijeljeno 2550 fiorina nagrade učiteljima, koji su kroz školske vrtove nastojali promicati poljodjelstvo; da je nabavljeno bilo i razprodano uz obaljenu cieniu 4400 metričkih centih umjetnih gnojiva; 3730 kilograma ljekarice; 200 kg. crljene djeteline; 2205 kg. rumene djeteline; da je uredilo u Zadru posebnu gospodarsku, poslovnicu za nabavljanje sjemenja i strojeva uz obaljenu cieniu; da je uredila četru domaćih klastrica i 49 pokućnih maslinika, da je držan maslinarski, uljarski i vinarski tečaj; da je gospodinu Buču u Orašcu podano 4000 fior. pripomoći za podignuće uljarnice, da je podignuta nova postaja za opasavanje konja na Brodarici; da je podijeljeno bikova i ovaca bergamske pasmine, 18 mladih svinja, 4 ciparska magarca i 6530 grama sjemenja svilaca. I ovo je sve od 3.000.000 fiorina, koje vlada sama tvrdi, da se hoće za pro maknuće našeg gospodarstva. *Zucchero sulle fragole.*

**

Centralna meteorološkička stacija javlja, da će i kroz ljeto 1898 proricati vrijeme, kako prošle godine; pa svi oni koji se žele prebrojiti za primanje brzojavnih izvješća o proročanstvu vremena, red je da se na vrijeme prijave. Lanjska su proročanstva odgovorila za 85 postotaka; t. j. od svaku 100 puta što je proročeno vrijeme, pogodjeno je bilo 85 puta.

**

U Bečkom Novom mjestu odlučila je obćina sagraditi veliku klaonicu po americkanskom sustavu sa troškom od 464.900 fiorina.

**

U Soestu u Westfaliji zasnovano je društvo za razprodaju žitija, kojemu je odmah pristupilo do 60 jačih gospodara iz okolice. Vlada društvu gradi hambar za žitija, sa troškom od 200.000 maraka. Društvo će državi plaćati prve i druge godine 1% kamate na uloženu glavnici za gra-

dju hambara, treće godine 1½ p. sto, četvrte 2 p. sto, a pete 2½ p. sto. Jamstvo za svakog člana iznaša 50 maraka, a svaki član plaća 10 maraka ulaznine, kad stupa u društvo.

**

Po kušnjam D.r Schumburga u Berlinu, slador je najbolje sredstvo za okrepjivanje vojnika izmorenih od hodanja i radnje. Dosti je da si izmoreni vojnik uzme samo 30 grama sladora, dakle 4 komada, a da se ga tako okriepi, da može nastaviti napornu radnju za daljih 5 do 6 sati. Sad će slador uvesti u vojsku, kao okriepljujuće sredstvo.

**

Godine 1897 bilo je u Cislahtaniji zasijano žitaricam 6,317,896 hektara zemljišta, dakle 18,266 hektara manje, nego li godine 1896. — Žetva je ispala lani slabije, nego li poprieko igla izpala zadnjih deset godina, jer se je poprieko poželo po hektaru: pšenice 8.9 q., raži 8.7 q., ječma 9.5 q., zobi 7.7 q., kukuruza 11.3 q. Zle godine, kako što je bila lanjska ne bilježi statistika zadnjih dvadeset godina.

**

Njemačka država namjestila je kod mnogih svojih poklisarstva gospodarske vještake, e da izvješćuju njemačke gospodare o gospodarskim prilikam dotičnih zemalja. U spisim za godinu 1897 imade priobćena 52 izvješća takovih gospodarskih vještaka. Ima izvješća iz raznih pokrajina austrijskih, iz Ugarske, iz Ruske, iz Sibirije, iz Sjedinjenih država, Argentine, Paragvaja, Urugvaja, Brazila, Bosne itd.

**

Trgovačka bilanca Austrougarske u godini 1897 izniela je milijuna fiorina:

Surovina;	Polu fabrikata;	Cielik fabrik.;	Ukupno
Izvoza 321.1	114.3	338	773.4
Uvoza 430.3	110.3	219.7	760.3
Veći izv. —	40	118.3	131
Veći uvoz 109.2	—	—	—

Inozemnih žitarica bilo je uvedeno 6,525,330 kvintala u vrijednosti od 39.8 milijuna fiorina. Dakle je uvedeno više negoli 1896 g. 4,032,285 kvintala u vrijednosti od 28 milijuna fiorina. — Najviše je žitarica uvedeno iz Amerike naime: 31,380 q. pšenice, 47,879 q. raži i 22,077 q. kukuruza. Izvoz žitarica iz Austro-ugarske pao je za 1 milijun kvintala, jer izvedeno žitarica za 4.07 milijuna kvintala u vrijednosti od 37.4 milijuna fiorina, dakle za 4 milijuna fiorina manje, nego li god. 1896. I sladora je izvedeno za 13 milijuna fiorina manje.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

25. *Koja su najjednostavnija razkužujuća sredstva, koja se u kućanstvu, bez pogibelji mogu imati i držati lako pri ruci.* I. M. u S. (Brač).

Od najjednostavnih prostih i jednostavnih razkužujućih sredstva, koje se u potrebi bez pogibelji mogu rabiti u kućanstvu, osobito ako se radi za rane i ozlede, jeste tekuća voda, ili prokuhana voda iz bunara. Ako se u vodi raztopi sapuna, sapunjača je još bolje razkužujuće sredstvo od same vode; naravski da i sapun mora biti dobar, a ne kakav mazavi, smrdljivi sapun. Razkuživost vode, povećava se primjesom dobre vinske kvasine, osobito ako je potrebna jedko razkuživo sredstvo. Voda n. pr. u kojoj je pomješano 15 postotaka dobre vinske kvasine razkužuje i ubija već bakterije od vrbance. Vinovica i dobra rakija također su izvrstna razkužujuća sredstva u kućanstvu, jer lako tope i raznose tuste stvari, osobito mast koja se izlučuje iz kože, te se kože lako drže i povećava nečist. Na sve vrsti bakterije djeluje alkohol izvrstno, osobito ako se prije nakvami vodom dotično mjesto. Ima li se n. p. razkužiti

Već se po primorskim krajevima osjeća proljetno vrijeme, što u velike olakočuje poljske radnje. Režitba vinograda je skorom svudi već

ruka, valja ju prije izprati vodom, pa onda alkoholom, jer na ovaj način daleko je veća razkuživa djelatnost alkohola. U obće za razkuživanje bolji je razvodjeni alkohol, negoli posve čisti i žestoki. U kućanstvu može se i karbolna kiselina držati, kao razkužujuće sredstvo, ali ju valja držati pod ključem, da se nebi koje djetie, ili tko drugi napio iste s neopreza.

26. Imam u kući postavljene limene cieve, za dozivanje i dogovaranje s jednog poda na drugi; ali se često događa, da se glas ne razumi, ili da se ne čuje. Molim vas, na koju dalečinu može se prenašati glas sa cievim za dozivanje? Jeli slobodno previjati te cieve po volji na uglovim ili ne? Od kolikog promjera moradu biti cieve za dozivanje?

N. F. u P. (Istra).

Pri namještanju cievih za dojavljivanje, glavna je stvar, da se namjesti cieve od takvog promjera, da budu mogle čisto i razumljivo dojavljivati rieči koje se javljaju. A promjer cievih za dojavljivanje, ravna se od dužine cievih. odnosno od dalečine na koju se ima dojavljivati. U obće pri namještanju cievih za dojavljivanje, valja se držati stalnih pravila, od kojih ćemo mi ovdje neke navesti: Ako su cieve za dojavljivanje kraće od 35 metara; i ako se dotične cieve na svojem putu s jednog kraja na drugi ne prelamljaju više od osam puta, odnosno ako nema na cievim više od osam kutasti prigiba, onda su dosta cieve od 20 milimetara promjera. Ako su cieve duge 45 metara, sve do 10 kutastih prigiba hoće se da su cieve od 25 milimetara promjera. Cieve od 60 metara dužine, su 12 kutastih prigiba hoće se da imadu 30 milimetara promjera; a cieve od 80 metara dužine, sa 12 do 15 kutastih prigiba, hoće se da imadu 35 milimetara promjera. Ako su cieve dulje od 80 metara, teško se razabiru rieči, a isto se tako teško dojavljaju i razabiru dojavljene rieči, kad ima više od 15 kutastih prigiba. Koliko je dakle paziti pri namještanju cievih za dojavljivanje na promjer cievih, e da stoji u razmjeru sa njihovom dužinom, isto se toliko mora paziti, da cieve teču što ravnije iz jednog kraja na drugi, jer čim se više prigibljaju cieve, odnosno čim ima na cievim više kutastih prigiba, tim se teže dojavljuju, i slabije se sazume dojavljene rieči. Preporuča se takodjer, kod cievih za dojavljivanje, da kutasti prigibi ne budu uglasti, nego zaobljeni, jer se u svakom kutu razvija glas. Takodjer valja paziti, da iznutri budu cieve posve gladke, osobito na mjestu, gdje se dvi cieve spajaju, jer ako ima uzvisina lomi se i gubi se glas na njima. Takodjer je paziti, da budu dobro sklopljena i dobro zamazana sva ona mjesta, gdje se cieve spajaju, jer ako cieve i malo izdušuju, ne prenašaju glas. Za zamazavanje spojnica cievih najbolji je olovni maz.

27. Imam kotao na paru za mlinice i druge potrebstine, ali mi je velika zanovet sa strišem (kamenom), što se pravi od vode na stranam kotla. Molim vas zašto se pravi striš u kotlu? Imali sredstvo jednostavno, da se prepriči pravljenje striša u kotlu?

T. K. u M. (Hrvatska).

Striš se pravi u kotlu na prosto radi toga, šta voda pretvarajuć se u paru, ostavlja u kotlu sve rudne soli i ustrojne sastavine, koje sadržavale raztopljene u sebi; pa se te rudne sastavine, u smjesi sa ustrojnim sastavinam vode, ako ih sadrži, i u smjesi sa tustilim što se rabe za mazanje strojeva, hvataju i talože na stranam i na dnu kotla, i prave kamen ili striš. Vrst striša ovisi od vrsti vode, odnosno od rudnih solih, što voda nosi raztopljene. Striša u kotlovim, obično ima pet vrstih. — 1. striš, koji se sastoji iz ugljeno kiselog vapna ili iz ugljeno kisele magnesije, pozna se po tom što pjenu i što se topi u solnoj kiselini i u dušičnoj kiselini. Voda obična ne topi vapno, ali ako sadrži ugljene kiseline, onda topi vapno pretvarajuć u ugljeno kiselo vapno. Kad voda kuhanjem izgubi ugljenu kiselinu, vapno se izluči. Ako se vodi prije nego li se ulije u kotao, daje stalna količoka solne kiseline, ostati će vapno u ujoj raztopljeno. Ali porabom solne kiseline proti strišu, valja biti vrlo oprezni, i rabiti ju samo po naputku kakovog kemičara, i u mjeri od istog naznačenoj, jer solna kiselina razjedava i gvozdje i bakar, pa se može imati

više štete, nego li koristi, ako se nerazborito rabi. 2. Striš koji se sastoji od sumpornog kiselog vapna ili sadre. Ova vrst striša je redja, jer se sadra topi u vodi vrlo teško; hoće se 400 grama vode, da raztopi 1 gram sadre. Klorbarium drži sadru raztopljenu, ali i dodavanje klorbariuma vodi koja sadrži sadre, mora da uzsliedi po propisu i naputku jednog kemičara, koji je unapred potražio dotičnu vodu. 3. Kuhinjska sol dolazi u mnogim slanim vodam, te kad se takove slane vode rabe za kotao, iz hlapljivanjem pare ugušćuje se sol, i može biti štetna. Ako se mješanjem kišnice ili druge slatke vode, može razriediti sol slane vode, to je onda najjednostavniji postupak. Ako to nije moguće valja rabiti gustomjer (salinometar). Na salinometru je naznačena točka, do koje se može ugustiti voda bez pogibelji. Kad se gustoća vode, usljed velike sadržine soli približava onoj točki, valja izprazniti jedan dobar dio vode iz kotla, a donalieti druge vode manje slane. 4. Striš od netopivih ali u vodi plivajućih sastavina, kao što je glina i ilovača, takodjer je puno štetan za kotlove, i pomoći proti muteža od gline i ilovače nema drugo, nego da se na cjedila prociedi voda, prije nego li se metne u kotlove. 5. Striš od svih ovih stvari gorinavedenih u smjesi raznoj, najgora je vrst striša, jer proti njemu nema sredstva, izim da se voda izmjeni. Obćeg sredstva proti strišu u kotlovim nema, i sve što razni preporučaju nije, nego prevara, koja uvijek nosi štete. U novije doba preporučaju petrolej proti strišu. Dodavanjem petroleja vodi u kotlu, ne priče se stvaranje striša, nego se upliva na striš, da bude mekši, te da se daje lakše otući. Tko hoće da sigurno radi parnim kotlom, red je, da daje iztražiti vodu, kojom će napajati kotao; pa napram vrsti vode, da uporabljati sredstva koja priče tvorbu striša i da uredi periodično čišćenje kotla.

28. Hranim krave repom, i opažam da se u mlieku i maslu čuje tek po repi, a radi toga gubi mlieko i maslo na vriednosti. Molim vas za sredstvo ili način, kojim bi se lako diglo ili odstranilo iz mlieka i masla tek po repi?

O. E. V. u B. (Bosna).

Tek po repi poprmi mlieko i maslo samo u onom slučaju, kad se odveć obilno hrani repom. Ali se tek po repi, lako odstrani iz mlieka, ako se mlieko za hladjenja čini da dodje što moguće više u doticaj sa zrakom. Dok se omuze takovo mlieko koje daje po repi, valja ga odmah prelići na otvoreno hladilo, jer tim dodje u doticaj sa zrakom, izgubi sasvim tek po repi, a povrti mu se naravni, zdravi tek svježeg mlieka. Ako se mlieko rabi za maslo, odak se omuze i ohladi, pa dokad se skorup obere, drži se u širokim otvorenim posudam u zračnoj i čistoj mliekarnici. Zrak je, kako vidite jedino sredstvo, koje diže mlieku neugodni tek po repi.

B. Nova pitanja.

29. Imam nešto bieloga vina, napravljena iz nezdrelog groždja. Vino je malo kišelo; htio bi iz njega izvesti jaki ocat; molim vas, kako imam pri tom postupati?

M. O. u D. (Dubrovnik).

30. Pojavili su mi se miševi u magazam, u takovom broju, da nemogu da im odolim. Savjetuju mi da ih otrujem strichinom u zobi. Molim vas, jeli uspješna poraba strichnina u zobi za otrovanje miševa? Nije takovo sredstvo pogibeljno za druge životinje i za ljude? Ima li tko se bavi priredjivanjem takove zobi otravane strichinom? Kako se uspješno i bez pogibelji rabi proti miševim strichinom otrovana zob?

I. E. K. u S. (Bosna).

31. Molim vas, jeli istina da pri sušenju šljiva u sušnicam, na dobro i brzo sušenje više odlučuje velika promaha zraka, nego li toplina? Koliko se zraka, od 15 stupnjeva Celsiusa, hoće da izhlapi 1 kilogram vode?

A. C. u F. (Slavonija).

32. Dade li se čuvati led od zime do na ljeto bez ledenice? Molim, koji je najjednostavniji način čuvanja leda bez ledenice?

N. F. u P. (Istra).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnci.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Akačić I. — Rondić F. — Brlović A. — Cvietić S. — Filipić I. — Kostrić N. — Marković T. — Musić A. — Ozretić N. — Pešić F. — Stanić R. — Tilić U. — Malić S. — Vilić I. — Vilović A.

V. g. Obradović M. — Za knjigu „O povrcarstvu“ obratite se knjižari Lav. Hartmana u Zagrebu. Ono zakašnjenje, nije bilo s naše krivnje, nego s navalice radnje u tiskarni.

V. g. Balić A. — Slador, bilo grozdavi ili dekstroga (dextrosa) za vrienja razpada se ili raztvora u 51 dio alkohola, a 49 dielova ugljene kiseline, dakle po prilici na polovicu po težini. Istina je da se u novije doba nastoji upotrebiti ugljenu kiselinu, koja se razvija vrienjem sladora. Uporaba takove ugljene kiseline, ide obično za tim, da ona ostane u istoj tekućini, ili se umjetno dodaje vinu i pivu da bude svježije. Naravski za takovu radju hoće se o sobite sprave.

V. g. Malić S. — Nije lako oduzeti pšenici zaduhu od upale, koja je nastala od velike vlage, što je još sadržavala pšenica, kad je bila pohranjena. Laglje je prepričiti zaduhu, dobrim sušenjem pšenice prije nego li se pospremi. Zaduha pšenice i svake druge vrsti žita lieči se živim vapnom. Uzme se živoga vapna u komadim, i metne se izmedju pšenice, koja se naslaga na stogove, pa se dobro pokrije poplunim, da zrak što manje dopire do pšenice. Tako pokrivena pšenica, pomješana sa komadim živoga vapna, ostane 14 dana, onda se razkrije, i razastre na tanko na zračnu mjestu, a istodobno si priberu komadi vapna. Živo vapno upije onu suvišnu vlagu iz pšenice i digne joj onu neugodnu zaduhu.

V. g. Cvietić S. — Broj 3 i knjiga „Duhan“, poslali smo vam.

V. g. Kostić N. — I vami smo poslali knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, a za sve ostalo, pisali smo vam.

V. g. Stanić R. Nije nam poznato, da bi na hrvatskom jeziku bila tiskana knjiga „O gojitbi gljiva“. Pisali smo glade onih mjera, i pisati ćemo vam, dok dobijemo odgovor.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:
Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.
O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.
Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.
O uzgoju i njegovanju cvieća, uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.
P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauce i iskustva.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Članci računaju se 5 novč. po cen-
simetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Travnja 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 liprina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Travnja 1898.

Pedesetgodišnjica.

Ljetos navršava se pedeset godina, odkad je naš premilostivi vladar Car i Kralj Franjo Josip I, zasio na prijestolje naše države. Još mlad, u ono burno doba, znao je svojim mudrim i pametnim vladanjem učvrstiti temelje države, i povećati njenu moć i njezin ugled. Znao si je steći ljubav privrženosti i štovanje svojih podanika, unatč njhove velike raznovrtnosti i vjere.

Znao je prokrciti put nauki, znanosti, obrtu i trgovini, tako da naša država, danas broji u prve svjetske države, i stoji uzpored najnaprednijim državama svijeta.

Za svojeg dugog vladanja, naš Premilostivi vladar, osobito je pomju posvećivao unapredjenju blagostanja svojih naroda; a znajući da se blagostanje naroda temelji na gospodarskom blagostanju, podupirao je svaki gospodarski napredak i sborom i tvorom. Osobito je pomju posvećivao gospodarskoj nauci, te skorom sve danas postojeće gospodarske škole, i niže i srednje, i više i visoke, zasnovane su za Njegova vladanja.

A da i primjerom prednjači svojim narodom, dao je urediti i činio je upravljati sva svoja prostrana imanja sasvim uzorno i po zahtjevima gospodarskog napredka.

Sve ovo veliko dobro što je naš Premilostivi vladar učinio svojim narodim, donielo mu je ljubav i poštovanje narodâ, koji su mu tu ljubav i privrženost izkazali u svakoj prilici za Njegova duga vladanja.

Ljetos, prigodom pedesetgodišnjice Njegova vladanja, svi se narodi natječu, kako da što sjajnije i veličanstvenije proslave ovu riedku prigodu. Imući i bogati narodi dižu spomenike, osnivaju zavode za razne dobrotvorne svrhe, polagaju glavnice za razne ustanove u plemenite svrhe itd.

U svojoj većini, siromašni hrvatski narod, nemože da istim doprinosim, stoji uz bok ostalim bogatijim i imućnijim narodim naše države, i ako u ljubavi i privrženosti prama svojem vladaru ne zaostaje za nijednim drugim narodom naše države.

Narod će hrvatski, za proslavu pedesetgodišnjice svojeg vladara, doprinijeti prama svojim ekonomičnim silam, ne zaostajući u izkazim ljubavi i privrženosti, prama nijednom drugom narodu.

Na proslavu pedesetgodišnjice, svi oni koji nerazpolagaju velikim sredstvima, mogu da proslave pedesetgodišnjicu sasvim jednostavno, a ipak svečano.

Siromašniji obćine, mogu da uredi jedan put, jedno šetalište, da zasadi jedan drvored, ili što slična; a svaki i najsiromašniji težak, može da proslavi pedesetgodišnjicu tim, da zasadi jedno ili više voćnih stabala.

Naš premilostivi vladar jednako se veseli najjednostavnijem kako i najvećem izkazu ljubavi i privrženosti; jednakom ljubavi prima voćno stablo, kojega siromašni težak zasadi na uspomenu pedesetgodišnjice, kojom prima najsjajni spomenik bogataša.

Odstranjivanje ličinka konjskog obada (Oestrus).

Poznata je činjenica, da ličinke konjskog obada, veći dio svog razvoja preživu u utrobi konja, usljed česa trpe puno probavni ustroji konja, snage mu malaksaju, pa konj mršavi i propada.

Kao izvrstno sredstvo za odstranjivanje obadovih ličinka iz konjskog želudca, preporučuje profesor Perroncito sumporni ugljik, u obliku zalagaja od hladetina.

Od hladetina (gelatine) naprave se lupine poput orasa, pa se u njima postavi stalna količina sumpornog ugljika; onda se sasvim obliepe, da sumporni ugljik ostane sasvim zatvoren u lupini od hladetina, pa se onda takovi zalagaji daju konjima da ih progutaju.

Dokaz, da konji imaju ličinka od obada koje ih more, imademo najprije u njihovom mršavljenju, pa u nikakvoj volji za hranom, u njihovom slabljenju, i bezsčaju njihove dlake.

Cognesi je kušao ovo sredstvo na 15 ždriebaca, teško napadnutih od obadovih ličinka. Svakome ždriebcu dao je progutati u četiri sata vremena, četiri zalagaja od hladetina, od kojih je svaki zalogaj sadržavao 12 grama sumpornog ugljika. Za četiri sata zasebice, svakog sata dao je svakom ždriebcu jedan zalogaj od hladetina sa uklopljenih 12 grama sumpornog ugljika, ili u sve 48 grama sumpornog ugljika.

Na večer dobilo je svako ždriebe svoju redovitu hranu, a sljedećeg jutra ulje od skočca (ricinus) za pročistiti se. Nakon jednog sata, postali su ždriebci uzrujani, pa onda pospani, a i uzrigavalo im se je neprestano. Ovo je stanje trajalo dva dana; trećeg dana počeli su ždriebci ići od sebe, a sa izmetinam izlazile su mrtve ličinke obada.

Iz svakog ždriebca izašlo je sa izmetinam od 15 do 103 ličinka od obada. Sumporni ugljik omotan u lupinam od hladetina, ejste dakle izvrstno sredstvo proti ličinkam obada, ali ga se ipak nesmje rabiti bez propisa jednog živinara.

T. V.

Na koji se način mogu uspješno popraviti zemljišta, koja su loša za gojenje voća?

Svako voće više ili manje treba snažnu zemlju, koja obiluje rudnim hranivim, u obliku lako primljivu i lako probavivu.

Pržinaste ilovače, pržinaste gnjilače i pržinaste lapornjače najbolje odgovaraju ovoj svrsi.

Žalibože, nisu svi ovakove zemlje, dapače veći dio zemalja, koje stoje voćaru na raspoloženje ili su teške gnjilače, ili su čiste, kamenite vapnenaste ili su jalove pjeskulje.

Čiste gnjilače su štetne za voće, jer drže dugo i obilno vlagu u sebi, pa je radi toga hladno i studeno, a studen i vlaga prouzrokuju gnijljenje žila, rak rane na deblu i granam i mnoge druge bolesti.

Gnjilače se ljeti naglo, a ne jednako posuše, usljed česa razpucaju, pa se mnoge mladje žile stabala razkidaju, a mnoga stabla ostanu u pukotinam viseća i posuše se.

U ovakvim zemljama savjetuje se saditi stabla jedino i samo u proljeće, ali jame za sadnju valja izkopati jeseni, i to čim ranije, i svaka jama da bude barem 1 metar duboka i široka.

Zemlja, koja se izkopa, izmrvi se preko zime djelovanjem vlage, zraka i leda, te postane manje pogibeljna za stablo, koje se u njoj sadi. Ali je ipak uputno popraviti ovakovu zemlju primjesom druge zemlje n. p. primjesom pržine (pieska), vapna, pepela, krečine i sličnih. Od osobito je velikog upliva vapno za popravak ovakovih zemalja, jer ne samo ga prorahli i kemički popravi, ali znatno povećava njegovu upojnu snagu i njegovu plodovitost.

Vapnenaste zemlje, osobito ako su dosti vlažne puno pričaju voćkam, i može se utvrditi da na takovim zemljama voćke najbolje uspijevaju, dočim suhe vapnenaste zemlje, malo su sposobne za gojitbu voćnih stabala.

Ako su vapnenaste zemlje još nuz to i kamenite, onda se još više otežava za njima gojitba voćnih stabala.

Za sadnju stabala na suhim, vapnenastim, i kamenitim zemljama, valja izkopati duboke i široke jame, te odstraniti sve kamenje, da voćke budu mogle što širje i što dublje širiti svoje žile. Zemlju pak valja popraviti ili dodatkom gnjile, ili mulja, ili gnojâ, da voćna stabla nađu dosti rudne hrane, i da se u debelom sloju zemlje laglje uzdrži vlaga.

Što je rečeno za suhe vapnenaste zemlje, vriedi i za pjeskulje, samo što je kod pjeskulja vrlo često prilika izpraviti ju zdravicom, osobito ako je zdravica ilovaste ili laporaste naravi.

I primješavanje mulja, kako što i pomoću mješanca dadu se pjeskulje dostatno izpraviti, i osjegurati na njih uspjeh voćnih stabala.

Ali, ako je na pjeskuljam i zdravica od pieska, onda ih je vrlo teže popraviti, jer takova pjeskulja ne drži za ništa vodu, pa se voćke lako posuše.

U vlažnim teškim gnjilačama dade se gojiti voćke na humove, koji se napravi kopanjem jama. Zemlja, koju se izkopa iz jedne obićne jame od 1 metra širine i dubine za sadnju voćke, nabaca se sva na kup, e da se napravi hum, pa se voćka sadi na sred humâ, dočim jama ostane, i služi za sakupljanje suvišne vode.

I na suhim vapnenastim i kamenitim zemljama olakočuje se sadnja voćaka sa humovima. Što god ima dobre zemlje na okolo sakupi se skupa, da se napravi hum zemlje 60 do 70 cm. visok, a 1 1/2 do 2 metra u promjeru, pa se na sredini takovog humâ zasadi voćke.

Tovljenje peradi.

Dobro uredjeno tovljenje peradi, koristan je posao, osobito u onim mjestim, gdje se utovljena perad znade cijeniti, i gdje se prodaje po težini.

Od raznih vrstih hrana za konačni uspjeh tovljenja, imadu prednost one vrsti hrani, koje su laglje probavive.

Brašnu od heljde, daje se pri tovljenju blaga najveća prednost, a Francezi koji su poznati kao najbolji gojitelji peradi, prepisuju svoje uspjehe u tovljenju peradi brašnu od heljde.

Za heljdom, najbolja je tova hrana za perad kukuruzovo brašno umieseno pol a pol sa ječmenim brašnom.

I samo ječmeno brašno umjeseno mliekom, uz dodatak od kakovog tustog krmiva, izvrstno je za tovljenje peradi, osobito ako se ovo hranjenje izmjenjuje sa hranjenjem sa brašnom od zobi.

Svakog dana valja pitomcima, davati izsjekane svake krme.

Hranjenje valja obavljati u jutro rano i po podne, u sasvim čistom posudju; a poslje svakog hranjenja valja posudje temeljito izprati. Čiste vode za napoj, nesmje da fali izobilj peradi koja se tovi.

Pojavili se tekut ili druga gamad, koja mori perad i prieči u tovljenju, valja ju odmah utamaniti. U tu svrhu rabi se sumporni cviet, kojeg se pospe po koži peradi.

Ako se perad drži za tovljenja u tamnim prostorijam, kroz desetak dana može se tovljenjem biti gotovi; a ako se tovi perad u svietlim prostorijam, onda tovljenje traje dvadeset dana, ali je meso znatno tečnije.

Utovljenu perad valja odmah zaklati, jer inače posve naglo izmršavi. Da je perad utovljena pozna se po težini, i po tom, što izgubi volju za jelom.

Po svakom tovljenju, valja temeljito razkužiti dotični prostor, gdje se je tovalo perad, i po novo izmazati ga vapnenim mliekom; e da perad koja se na novo počme tovit budi imala sve posve čisto.

Prije nego li se zakolje utovljena perad, valja ju držati 24 sata bez hrane i napoja, jer je iskustvo dokazalo, da se tim povećava tečnost i trajnost mesa.

Perušanje valja obaviti dok je tijelo još toplo, a podpomaže se i tim, da se popari vrelom vodom. T. E.

Poraba živoga vapna za gnojenje zemlje.

Opetovano je put bilo govora u našem listu o velikoj koristi, koja se izna gnojenjem vapnom; istaknuto je bilo, od kako je velikog upliva vapno na plodovitost zemalja.

Sada nas mnogi pitaju, dali je bolje za gnojenje rabiti živo vapno u komadim ili ono u prahu.

Odgovor je sasvim jednostavan, može se rabiti za gnojenje zemalja živo vapno u komadim i ono u prahu, ali je bolje rabiti živo vapno u komadim, a to iz sljedećih razloga:

Živo vapno u prahu puno je teže prenositi i razsipati od onog u komadu.

Za razsipavanja, i da nema vjetra, ono se puno praši i hvata za oči radnike, a ako ima i jole vjetra, onda po gotovo nema govora o razsipanju.

Vapno u prahu je obično skuplje od onoga u komadim, osobito ako je samliveno bilo, ali veći dio vapna u prahu, nije se izmrvilo mlivenjem, nego djelovanjem vlage i zraka, pa s toga takovo vapno sadrži puno vode, i na svaku 100 kg. po težini, može se jedva računati, na 60 do 70 po sto čistoga vapna, dočim kod vapna u komadim, sadržina vode je posve malega, te ima od 90 do 98 po sto čistoga vapna.

Bolje je dakle za gnojenje rabiti živo vapno u komadim, jer je ono razmjerno jeftinije, a kako je već rečeno puno se laglje uporablja.

Poraba živoga vapna u komadim u svrhu gnojenja zemalja, obavlja se obično jeseni.

Živo vapno u komadim izveze se na polje, i naslaga se po zemlji na male kupove, po mogućnosti jednaka odaljene jedne od drugih. Ovi kupovi se pokriju zemljom. Preko zime vlaga prodre i zagasi vapno i pretvori ga u prašinu. Kad je na proljeće razgrnu se kupovi i razaspe se vapno po površini zemlje ili lopatom ili motikom. Da se vapno dobro pomješa zemljom i da razvije svu svoju dobnu djelatnost, preore se zemlja, pa se onda dobro prebrana Z. P. S.

Obrano mlieko kao hrana ždriebadi.

Obrano mlieko, u novije vrijeme, od kad se je više pomje počelo posvećivati uzgoju životinja, rabi se mnogo pri uzgoju ždriebadi.

Osobito se je koristio i uspješno pokazalo hranjenje ždriebadi obranim mliekom, kod težkih konjskih pasmina, a onda za kriepljenje starijih iznemoglih konja, i za kriepljenje konja oslabjelih od bolesti.

Za ždriebad, koja ostane rano bez majčina mlieka, ne daje se samo obrano mlieko, nego mu se primješa svaki dan malo lanena brašna razmućena u vodi.

U tu svrhu razmuti se 1 dio lanenog brašna u 6 djelova vode, pa se svakom obroku obranog mlieka dodade s početka jednu žličicu razmućenog lanenog brašna; a postepeno kako napreduje hranjenje vapnenim mliekom, povećava se dodatak u vodi razmućenog lanenog brašna na dva, tri do četiri žličice na svaki obrok obranog mlieka.

Ovakvim hranjenjem ždriebadi, postizavaju se izvrstni uspjesi za uzgoja.

U Americi pak, kad im nestane mlieka za uzgoj ždriebadi, priređuju osobitu hranu, koja se sastoji iz sljedećih stvari: 100 djelova lanenih komina, 100 djelova kukuruz, 100 djelova zobi, 200 djelova leće, 100 djelova pšenice, pomješaju skupa i samelju sitno, pa onda prestroje na tanko sito. Brašnu što dobiju kad prosiju dodadu 100 djelova sladora, 5 djelova kuhinjske soli, i 2½ diela sjemena od aniza i kumina skupa pomješana. Ovo brašno umjese hladnom vodom u gustu kašu, koju onda popare vrelom vodom, i mješaju, da postane židka kaša. Kad se ova kaša ohladi, do obične topline stopro omuzema mlieka, davaju ždriebadi za napoj. Ždriebad vrlo rado pije ovu hranu, koja im puno prija, i u velike podpomaže njihov razvoj.

I suždribnim kobilam, kako što i nelađodnim osuđbljenim konjim u velike prija i pomaže ova sočna hrana. Grjehota, da je zanovetno, prirediti ju, ali na veliko radeć, posao nije mučan. D. P.

O važnosti fosforne kiseline za bilinski organizam.

Dosad se je učilo, držalo i vjerovalo, da zelena boja listnog zelenila (Chlorophyll) ovisi od njegove sadržine gvoždja. Profesor d.r. Molis je nuz to dokazao, da listno zelenilo ne sadrži ni zere gvoždja; i da gvoždje nema nikakvog upliva na jaču ili slabiju zelenu boju lišća.

U najnovije doba pak, pošlo je za rukom profesoru d.r. Stoklas iz Praga da dokaže da listno zelenilo (Chlorophyll) nije ništa drugo, nego Licithin, to jest jedno ustrojno spojivo od glicerina i cholina, koje sadrži fosforne kiseline.

U jednom izvješću o važnosti Licithina za biline piše profesor d.r. Stoklasa: Činjenice njihovih dojakošnih opažanja, dokazuju nesumnjivo, da postanak listnog zelenila stoji u savezu sa fosforom. Bez fosfora nema Licithina, a dosledno nema listnog zelenila.

Profesor d.r. Stoklasa označuje u prvom redu u vodi topivu fosforu kiselinu od superfosfata, kao onu koja je pozvana, da mladom bilju kroz prve mjesece razvoja i rasta dade u obilnoj količko i lako probavivom obliku potrebitu hranu za tvorenje Licithina i listnog zelenila.

Već za prvih šestdeset dana svojeg rasta, n. pr. razsad sladorne repe, potroši deset hiljada puta više fosforne kiseline, nego li je fosforne kiseline sadržavalo sjeme iz kojeg je proklicalo.

Po tom gnojenje samom Thomasovom troškom nije dostatno, nego valja gnojiti superfosfatim.

Komine zemljanih orasa, kao krma za blago.

Komine zemljanih orasa dolaze u trgovini u obliku brašna. One su ostatci od sjemenja zemljanih orasa (Archis hypogaea), koja uspjeva u toplim predjelima, a iz čijeg se sjemena vadi ulje.

Tiskanje ovih zemljanih orasa za ulje obavlja se pomoću hidrauličkih tiskova; ali ipak u otiskanim kominam ostane još dosta ulja. Ovi iztiskani ostatci zemljanih orasa, zovu se grudve komina zemljanih orasa. Na ovim grudvama, a i kominam nalazi se puno kostreti i vlasih, koji potiču od sprta (vreća) u kojima su tiskane komine; a koje su štetne po zdravlje onih životinja, koje se hrane ovim kominam.

Ali se kostret i vlasi dadu iz komina odstraniti, ako se grudve izdrobe i samelju, pa ako se brašno od komina od zemljanih orasa prosije.

Zdrave dobre grudve komine zemljanih orasa i ugodna slatkasta su teka, a mirliše po

svježem slatkastom ulju. Takove su grudve bjelkaste, ili sivkasto smeđe, a kadšto se i prelijevaju crvenkasto.

Ove grudve dolaze u trgovini, pa kako i sa kominam zemljanih orasa ima prevare, valja si pri nabavljanju istih dati zajamčiti, da su prave grudve komina zemljanih orasa, da su zdrave, i da sadrže stalnu količku bjelancevina i tustila.

Ove grudve se na ručnim mlinicam samelju u brašno, koje se pak prosije, da se odstrane sve dlake.

Ovakovo brašno od komina zemljanih orasa, ako je zdravo i dobro mora da sadrži: Bjelancevine (Proteina) 47.5 po sto
Prostog tusta (ulja) 7.5 " "
Škroba sličnih sastavina 24.6 " "
Drvenih vlakovaca 5.4 " "

Velika hraniva vrijednost komina zemljanih orasa potiče od bjelancevina, što komine sadrže; pa se s toga rabe kao hrana za sve domaće životinje. Kod konja komine zemljanih orasa zamjenjuju zob, pa se konju, mjesto davati 6 kg. zobi, daju samo 4 kg. zobi a 1 kg. komina od zemljanih orasa ili 3 kg. zobi i 1½ kg. komina od zemljanih orasa.

Konji jedu vrlo rado i lakomo ovakovu hranu, a snažni su i uztrajni na rad u velike. Izim toga velika je prednost ovakovog miešanog hranjenja od zobi i kovina od zemljanih orasa i ta, da je ovakovo hranjenje puno jeftinije, od hranjenja sa samom zobi.

Najkorisnije pokazuje se hranjenje kominam od zemljanih orasa, kod goveda, osobito kod krava muzara i kod pitomaca; ali volovi za teg, očute velike kriposti ako se hrane kominam od zemljanih orasa.

Kravam muzaram daje se na dan i na glavu nešto 1½ kg. komina od zemljanih orasa. Volovim pitomcima, daje se vrlo koristno, još znatno veća količka komina. Teladi koja se uzgaja za razplod daje se na dan ½ do 1 kg. komina od zemljanih orasa na svaku 500 kg. životne težine.

Najkorisnije pokazuje se hranjenje kominam od zemljanih orasa kod preživaca, koji i onako uzimlju puno hrane od velika objema, kako što je slama, jer komine zemljanih orasa podupiru probavne ustroje tako, da izvade iz slame i protave sve nedušične sastavine.

I svinjam prija u velike ova hrana, osobito kad se hrane krompirim i sirutkom.

Ako su komine od zemljanih orasa svježije i zdrave, u proizvodim što se dobiva od životinja, koje se s njimi hrane, kao što bi bilo mlieko i maslo, ne opaža se nikakvog štetnog upliva.

U novije doba, na nijednom gospodarstvu na kojem se pametno timari i goji blago, ne hrani se, bez da je hrani primješano brašno od komina od zemljanih orasa. D. P. L.

Drveni ugljen za čišćenje upaljenih žitija. U vlažnim hambarim ili kad se žitija pospreme, a da nisu dosti suha, lako se upale, i ta neugodna zaduha neodstranjuje se ni pranjem, dapače se čuje i u kruhu, pa ga čine posve ne tečna i ne slatna. Izvrstno sredstvo za odstranjenje vonja iz upaljena žita jeste drveni ugljen. Uzme se svježeg drvenog ugljena, i izmrvri se, pa se primješa upaljenom žitu, i zatvori se dobro hambar, da zrak bude imao što moguće manje pristupa. Za svaku 100 hektolitara žita hoće se 2 do 3 hektolitara smrvljenog drvenog ugljena. Za zob, ostane ugljen pomješan sa zobi u sasvim zatvorenom hambaru nešto 6 do 8 dana, za raž i pšenicu nešto 8 do 14 dana, a onda se otvori hambar, iznese sve na polje i izviže, da se odiele žito od drvenog ugljena. Drveni ugljen upije vas onaj žestoki i neugodni vonj što ima upaljeno žito.

Priredjivanje zobi sa strychninom za trovanje miševa. Poznato je da je zob osladjena saccharinom, pa otrovana strychninom jedno od najboljih sredstava za utamanjivanje toli poljskih, koli domaćih miševa, osobito kad se u velikom broju razviju. Priredjivanje to, jeste sljedeće: U 400 grama tople vode raztopi se 2 grama strychninnitrata, 2 grama saccha-

rine. Ova raztopina polije se po jednom kilogramu zobi, koju se je prije prokuhalo na vodenj pari. Kad je zob upila svu raztopinu strychnin nitrata, onda se posuši pri toplini od 30 do 35 stupnjeva Celsiusa. Strychnin nitrat otruje zrnje od zobi, a saceharin ga osladi. — Ovako priredjeno zrnje od zobi, metne se ondje, dje dolaze miševi, koji su vrlo lakomi na osladjenu zob, ali svaki koji ju okusi, pogine od otrovanja.

Izpiranje novih bačava, da vino ne primi tek po dugi. Tek po dugi, što dobije vino u novim bačvam, slabo izluženim prije nego li se je ulilo vino, potiče iz izvadivih sastavina drva. Najbrže i najbolje se izlužuju nove bačve vodenom parom, a onda vrelom vodom ili vrelom lukšijom; ali se nove bačve mogu izlužiti i tako, da se napune vodom nešto mjesec dana pred porabom, pa da se voda svakog trećeg ili četvrtog dana mjenja.

Kako se ubijaju žižci u grašku. — Nema graška (Pisum) bez žižka. Kadkad po gotovo ni jedno zrno graška, da nije izprobušano ili izjedeno od žižka. Žižak se u grašku ubije, ako se grašak, kad se pobere i posuši, ugrije u peći do 54 stupnja Celsiusa. Pri ovoj toplini pogine žižak, koji se nalazi u zrnu, ali ne trpi ni najmanje klica, pa se sjeme može sijati, ono izvrstno klica; a ako se ovaj postupak opetuje za 3 do 4 godine zasebice, unište se i izkorie ne svi žižci, kolikogod ih ima.

Izvadak iz statuta:

§ 4. Članom društvenim može biti svaka ličnost bez razlike spola, koja poduno uživa sva građanska prava, i svako juridičko lice. Prima se uslijed pismene prijave, po zaključku središnjeg odbora. Društvo sastoji iz: a) utemeljitelja, koji isplate najmanje 1000 kruna pri pristupu ili u četiri jednaka godišnja roka; b) promicatelja, koji plaćaju najmanje 50 kruna na godinu; c) redovitih članova, koji plaćaju na godinu barem 10 kruna; d) saučesnika, koji plaćaju najmanje 2 kruna godišnje; e) dopisnika, koje imenuje središnji odbor; i f) počasnih članova, koji su stekli osobitih zasluga za društvenu svrhu, a imenuje ih glavna skupština na predlog središnjeg odbora.

§ 5. Prava utemeljitelja, promicatelja, redovitih i počasnih članova: a) pristup i pravo glasovanja u skupštinama; b) aktivno i pasivno izborno pravo; c) učestvovanje u društvenim radnjama i poduzećima; d) pravo na društvena priobćenja; e) pregledanje godišnjih zaglavni računa; f) pravo na sve olakšice, koje bi društvo postiglo za članove od prevoznih i sličnih zavoda. — Saučesnici i dopisnici imaju samo prava naznačena pod c, d i e. — Pisma se šilju društvenoj kancelariji: u Beču, I. Freyung 3.

U ožujku mjesecu bilo je vrijeme sasvim povoljno za polja. — Vinogradi su skoro svi obrizani i razkopani. Na mnogim mjestim je pup prcvatio; mnogi mažu loze raztopinom zelene galice protivu palcu (patulom), a mnogi preventivno škrope protivu peronospori. Žalibože zasijano je malo jarina, malo sočivnica i malo povrća, jer narod nema sjemena.

S raznih nam strana stižu crni glasovi o gladi. Jadan narod s lanjske nerodice (nema kruha, a nema ni zarade, jer u slaboj godini malo tko radi, preko najnužnijeg i najpotrebitijeg.

Priprave za gospodarsku šumarsku jubilaru izložbu u Beču, jesu baš velike, te je obće izčekivanje, da će ljetosnja izložba biti nešto baš veličanstvena.

I žetva hmelja za pivo bila je 1897 dosti loša, jer je u Evropi (na kontinentu) pobrano samo 385,500 kvintala hmelja, dakle skoro 100,000 kvintala manje od g. 1896, a u celom svijetu nije pobrano nego samo 789,000 kvintala, napram 905,475 kvintala u godini 1896.

Godine 1897 uvedeno je u Austrougarsku 44,037 goveda, 136,075 svinja i 15,376 ovaca; a izvedeno je 105,987 goveda, 90,707 ovaca, i nijedna svinja.

Iz statističkog izkaza razabire, se, da je tekom godine 1897 izvedeno iz Austrougarske 214,909 kvintala vina, a da ga je uvedeno 1,440,591 kvintal. Iz same Italije uvedeno je laui u Austrougarsku 1,301,371 hektolitar vina. — Vas ovaj uvoz, usljed klauzule, išao je na našu štetu, i uztraje li ovako još malo, mi ćemo pred taljanskom konkurencijom morat napustiti gojitbu naših vinograda.

Pruskih centralnih blagajna ima sada 40; a broje 6000 udruga. Godine 1896 i 1897 iznio je promet 1'177,000,000 maraka; na kojim je bilo 465,900 maraka ukupnog dobitka, ili 233,900 maraka sasvim čistog dobitka, po odbitku gu-bitaka i efekta

Nadvojvoda Dragutin Stjepan, vlastnik imanja Šajbuš u Galiciji, u proslavu pedesetgodišnjice vladanja N. V. Franje Josipa I, položio je glavnici od 20,000 fiorina za zasnvanje zaklade za podporu učeće se djece njegovih činovnika.

Raznih žitija, dakle pšenice, raži, ječma i kukuruza, 1897 godine uvedeno je u Austrougarsku 6,825,492 kvintala, a izvedeno je 5,755,918 kvintala. Najviše žitija, a osobito pšenice dolazi iz Sjeverne Amerike iz Siberije. Iz Sjeverne Amerike je uvoz laglji, nego li iz Siberije, jer su troškovi prenosa znatno veći. Pšenica ruska plaća kod naš 1½ fiorin u zlatu carine, a ima 1 fiorin troškova prevoza od granice unutra. Po tom je uvoz ruske pšenice moguć samo pri ovako visokim cijenam pšenice.

Najveće čudovište Pariške izložbe 1900 godine, biti jedna šestouglasta polača, visoka 105 metara, a razdieljena na 25 katova. Palača će biti gradjena na jednoj osi, pa će se sredstvom hidrauličkih sprava okretati na svojoj osi, tako da će oni, koji budu sjedili u dotičnoj polači, moći sjedeć gledati prizor izložbe u svem svojem obsegu.

Koliki su troškovi izdavanja velikih novina, najbolje dokazuje izkaz godišnjih troškova lista „NeV York Herald“, koji izlazi jedanput na dan. List plaća godišnje za dobavu literarnog gradiva: 220,000 dollara; za mjestne viesti 290,000 dollara; za ilustracije 160,000 dollara; za dopise 125,000 dollara; za brzojavke 165,000 dollara; za viesti po kabelu 27,000 dollara; za slova i strojeve 410,500 dollara; za hartiju (papir) 617,000 dollara; za najmove, razsvietu i uredovne potrebstine 219,000 dollara. Ukupno 2,253,000 dollara ili 5¾ milijuna fiorina. Na izdavanju ovog lista zaposleno je 1300 osoba.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

29. Imam nešto bieloga vina, napravljena iz nezdrelog groždja. Vino je malo kiselo; htio bi iz njega izvesti jaki ocat; molim vas, kako imam pri tom postupati? M. O. u D. (Dubrovnik).

Od vina od nezdrelog groždja, i ako je nešto kiselasto, neda se izvesti jaki ocat; jer takovom vinu fali prvi i glavni uvjet potrebit za pravljenje octa, biva žestina (alkohol). Kiselost vašeg vina potiče od vinskih kiselina, kojih je došlo puno u vino, uprav zato što groždje nije bilo zdrolo; a kiselost ili ljutina (žestina) octa ne potiče od vinskih kiselina, nego od kvasinove kiseline, koja se napravi u vinu od alkohola, raztvorbom istog, usljed djelovanja kvasinove gljivice (Mycoderma aceti). Djelovanjem kvasinove gljivice raztvora se alkohol što sadrži vino, nešto po prilici u polovini kvasinove kiseline, a polovicu ugljične kiseline. Pošto vaše vino potiče od nezdrelog groždja, nemože da sadrži puno alkohola, pa nema govora, da se iz njega izvede žestoka kvasina (ocat). Tom vašem vinu valjalo bi najprije da dodadete alkohola, da ga prilično ožestite, a onda bi mu valjalo dodati nešto matice od kvasinove gljivice, da se postepeno pretvori u ocat. Rrži postupak za pravljenje octa na badnjim sa izprobušenim dnima bio je već opisan u ovom listu, i obširno je raztumačen u knjizi „O uporabi dropa i drugih vinskih zadržataka“. Otvoreno rečeno uz nizke cene vina, a skupocu alkohola dvojimom da bi vam se izplatilo ići dodati takovom vinu alkohola za pretvoriti ga pak u kvasinu.

30. Pojavili su mi se miševi u magazam, u takovom broju, da nemogu da im odolim. Savjetuju mi da ih otrujem strichinom u zobi. Molim vas, jeli uspješna poraba strichinina u zobi za otrovanje miševa? Nije takovo sredstvo pogibeljno za druge životinje i za ljude? Ima li tko se bavi priredjivanjem takove zobi otravane strichininom? Kako se uspješno i bez pogibelji rabi proti miševim strichinom otrovana zob? I. E. K. u S. (Bosna).

Od raznih otrova, koji se danas preporučaju i rabe za uništenje miševa, kad se brojao

Na želju naših članova, slobodni smo najučtivije Vas pozvati, da stupite u naše društvo. Osobitim zadovoljstvom možemo naglasiti, da nam je ipak pošlo za rukom koristit Dalmaciji ne samo različitim mjerama, osobito zavedenjem jedne stipendije za učenje poljske privrede nego i tim, što smo zainteresovali veliku publiku u središtu monarhije za našu lijepu Dalmaciju i već tim donijeli joj moralne i materijalne koristi. Plod toga probugjenoga interesa jeste živo zanimanje, što se pokazuje za dioničko društvo za hotele i liječilišta u Dalmaciji, koje će se utemeljiti na pobudu našega društva. Ali mi ne nastojimo da samo strani svijet za Dalmaciju zainteresujemo i za naš rad zadobijemo: mi hoćemo, da oko nas vidimo najmoćnijega faktora u ovom pogledu — narod Dalmacije — jer hoćemo da njemu samome dademo prilike, da se stara za svoje blagostanje. Da mi u ovom kratkom vremenu obstanka našega društva još drugih uspjeha ne možemo zabilježiti, leži u tome uzrok, što se je do sada upravo narod Dalmacije pridružio nama u premalenom broju. Utemeljenjem našega društva pružili smo dalmatinskom narodu mjesto, na kojemu može pretresati, čuvati i unaprediti svoje životne interese — privredno dizanje zemlje. U našem se društvu poštuje svačije nacionalno osjećanje, jer naše društvo nikome neće da služi do samo Dalmaciji. Svaki, u koga se nije ugasila zadnja iskra ljubavi za onu grudu zemlje, koja ga je rodila ili odgojila i komu stanje dopušta, neka smatra svojom patriotskom dužnošću stupanje u naše društvo. Pa zato se obraćamo Vama sa molbom, da društvu poklonite svoj darak i — i što je za nas još važnije — da poradite u našem smislu. Privucite prijatelja našem poštovnomu preduzeću i radite s nama da Dalmacija opet procvjeta.

Beč, siječnja 1898.

Za društvo: Ivan grof Harrah, predsjednik.

pojave, strichnin u zobi, jest bez svake dvojbe jedno od najboljih, najuspješnijih i najdjelotvornijih otrova proti miševim. Kad se pomnimo radi sa zobi otrovanom strichninom, nema onda pogibelji za druge životinje, ni za ljude. Zob sa strichninom za trovanje miševa priredjuje i stavlja u trgovinu Tvrdka Wasmuth & Co iz Hamburga, ali se može i kod kuće sami prirediti zob sa strichninom za trovanje miševa. — Nego pošto je strichnina žestoki otrov, prodaja iste je zabranjena, bez dozvole liečnika. Ako nećete, dakle nabaviti zob sa strichninom iz Hamburga, možete vam jako dozvoliti liečnika prirediti ljekarnik; a kako se proizvedu liečnik strichninom čita se u našim svašticama. Zob sa strichninom postavlja se u luknjam što izkopaju miševi, po kutovima i na svakom onom mjestu, gdje se vidi ili se znade da miši prolaze. Za polaganje zobi sa strichninom bez pogibelji za onaj koji radi i za druge, ima osobita sprava, takodjer na prodaju kod Wasmutha u Hamburgu. Zob sa strichninom položi se obično pod večer, da miševi preko noći, kad idu naokolo nadju meku gotovu. Nekoliko dana kasnije, nema više miševa, oni se nalaze mrtvi amo tamo po magazi ili pak u hodnicima pod zemljom i po starijim zidovima, gdje obično žive. Ovakovim postupkom unište se s puta svi miševi, a bez ikakve pogibelji.

31. Molim vas, jeli istina da pri sušenju šljiva u sušnicam, na dobro i brzo sušenje više odlučuje velika promaha zraka, nego li toplina? Koliko se zraka, od 15 stupnjeva Celsiusa, hoće da izhlapi 1 kilogram vode? A. C. u F. (Slavonija).

Istina je da je promaha odlučnija na sušenje šljiva od topline; u toku u koliko se promahom zraka prije suše šljive i razmjerno su bolje od onih sušenih toplinom; ali se i pri tom valja držati stalnih pravila, koja odlučuju na konačan uspjeh. Na sušenje šljiva, koliko god je od upliva vrst sušnice, isto je totiko od upliva zrak i njegova toplina i sadržina vlage, a onda vlaga što sadrže šljive. Valja dakle pri sušenju na veliko pomoću Hygrometra ili Psychrometra opredieliti vlagu zraku. Pri toplini od 15° vlagom zasićen zrak sadrži na svaki kubični metar 12.8 grama pare. — Relativna vlaga zraka mjenja napram vremenu i napram dobi godine: ljeti 66 po sto, zimi 87 po sto. Pri proračunavanju zraka potrebna za sušenje, valja držati pred očima činjenicu, da zrak u doticaj vlažnom površinom, gubi jedan dio svoje topline; i to uprav onoliko, koliko je iste potrebno, da izhlapi voda, koja zrak može da odnese. Ovim gubitkom topline, pada toplina zraka, i dosljedno slabi njegovo svojstvo primanja vodenih para. Stoga u početku dok je zrak topliji, diže razmjerno više pare, odnosno suši bolje, nego li kad se je ohladio. Specifična težina zraka jeste 0.237, a 1 kubični metar suhog zraka pri toplini od 15° C. teži 1.22 kilogram. Kad se zrak od 15° usljed upliva mokrih predmeta, kojima dolazi u doticaj ohladi za 1 stupanj, onda 1 kubični metar zraka nosi sobom samo 0.483 grama vodene pare. Ova činjenica služi, kao temelj pri svakom računanju. Dobro je takodjer znati koliko zraka od 150 C. topline, a 69 postotaka vlage treba da izhlapi 1 kilogram vode. Kako je poznato 1 kubični metar zraka, pod gornjim uvjetim sadrži 8.83 grama vode, a u doticaj sa vlažnom površinom ohladiti će se za 30 to jest od 150 na 120. Takav zrak po gornjem računu uzimlje samo 1.45 grama vode, te ukupno sadrži 190.28 grama vode. Dakle da izhlapi 1 kg. vode hoće se 670 kubičnih metara zraka od 150 C. topline i 69 postotaka relativne vlage. Za sušenje voća, valja držati na pamet, da zrak tim teže prima vodene pare, čim je hladniji. Valja stoga sušnice urediti tako, da u njima bude što moguće jača promaha, i računati obilnije t. j. za svaki kilogram vode što ima izhlapiti, valja računati barem 1000 kubičnih metara zraka. A 1000 kubičnih metara zraka teži 1240 kilograma. Ovo sve najjasnije dokazuje, kako sušnice valja tako urediti, da promaha zraka u istim bude što laglja i što brža.

32. Dade li se čuvati led od zime do na ljeto bez ledenice? Molim, koji je najjednostavniji način čuvanja leda bez ledenice? N. F. u P. (Istra).

Led se daje čuvati i bez pravih ledenica, ali naravno ne u onoj količini, u kojoj se može

čuvati u ledenicam. Za čuvanje leda bez ledenice odabire se u dvorištu ili na polju jedno sjenasto i hladno mjesto, prama sjeveru, obraslo stablim velike krošnje. U zimsko doba, kad ima debelog leda, napravi se na takovu mjestu okrug od 5 do 6 metara promjera i zastre se naslagom duge slame. Sad se doveze led, pa ga se naslaga po slami, tako da između pojedinih komada ostane što moguće manje prostora. To se obično najbolje i najsigurnije postigne, ako se led izručuje na komade, tako, da najveći komadi budu kao prst. — Ovaj se isti postupak opetuje i kod sljedećih slojeva leda, ali razlikom, da se svaki gornji sloj pravi nešto manji od onog izpod njega stojećeg, e da se brieg leda liepo napravi, i da bude čvrst. Kad se je dovršilo naslaganje, brieg naslagana leda, mora da izgleda kao čunj. Naslaganje ne obavlja se u jedan dan, nego u više dana zasebice, a svake večeri i svakog jutra polije se naslagani led vodom, da se bolje učvrsti, i da se izpune sve praznine između pojedinih komada leda, jer je dokazano, da se led najviše uzdrži i najmanju topi, ako između leda neostane praznina izpunjenim zrakom. Po briegu od leda metne se siečka od slame, plievi, treseta, zrnja od čestinjača i sličnih stvari, i to toliko da ova naslaga u obranu leda, bude pri zemlji barem 1 metar i 20 centimetara debela, a pri vrhu 90 centimetara. Ovako pokriven ostane led do ljeta. Led vadi se uvijek sa sjeverne strane, i to u jutro rano prije sunca izjaskne, dok je još hladno. Kad se razgrne plast, odbije se komad leda, koliko je potreba za jedan dan, pa se odmah opet led pokrije, da topao zrak unj ne prodire. Veliki kup ili brieg leda može se na ovaj način čuvati preko cijelog ljeta, manje kupove ili briegove leda, valja potrošiti do kolovoza, jer se puno laglje tope.

B. Nova pitanja.

33. Molim vas, jeli zob od korisnog upliva na djetelinu, što se skupa sa zobi ili što se u zobi zasije? J. M. u K. (Hrvatska).

34. Jeli sirišće od izravnog upliva na dabrotu sira? Imali sredstvo, kojim se za sirenja može lako opredieliti dobrota sirišća? A. S. u S. (Brač).

35. Molim vas, koja se sve sredstva rabe za bistrenje vina, i u kojoj mjeri? N. V. u P. (Istra).

36. Gojim davno artičoke, ali mi ne cvatu svake godine, po gotovo ne prve godine; molim vas, kako se imadu gojiti i njegovati artičoki, da cvataju svake godine, a osobito prve godine? O. E. K. u B. (Bosna).

37. Kako bi mogao izčistiti maslinovo ulje, u kojem je raztopljeno 5 kg. modre galice po hektolitru? Kako da mu zelenu boju od galice povratim u naravnu? I. K. D. u P. (Otok Hvar).

38. Molim vas za uputu, kako da izčistim kamenicu u kojoj je bilo ulja i modre galice? I. K. D. u P. (Otok Hvar).

39. Imam prošeka od 1896 godine, kojeg sam dva puta pretočio, ali uzalud, jer je vrlo mutno; koji je uzrok da je još uvijek mutno? Kako bi se dalo izbistriti? I. K. D. u P. (Otok Hvar).

40. Za prenosu vina u mišinam, poprimilo je vino žestoki vonj po dimu, po kojemu su davale mišine. Molim vas dade li se ovaj neprijatni vonj po dimu odstraniti iz vina, i kako? A. P. u K. (Imotska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Toasić J. — Lukić N. — Tomašić A. — Ardić S. — Milović T. — Kosić N.

— V. g. Mlinarić N. — Izpravili smo i pisali smo vam, da pčelarskog orudja svake vrsti ima na prodaju kod Handelsbienenstand u Kamenogorici u Kranskoj.

— V. g. Kalić N. — Pisali smo vam, da za knjige: Buhač, O uporabi dropa i duhan, valja poslati unapred iznos od fiorina 1 no. 15.

— V. g. Petek M. — Hoćete li i sve brojeve od 1 siečnja t. g.

— V. g. Kosović T. — U dodatak onog što smo vam pisali, javljamo vam još, da je na mnogim mjestim ime *Kostela* puno u običaju za stablo *Celtis*.

— V. g. Pavičić G. Pisali smo vam glede onih šiba od živoga vapna.

— V. g. Radočaj V. ž. — Takodjer vami, da se može rabiti i zagašeno vapno za utamajivanje žižaja i mahovina.

— V. g. Grošić J. ž. — Gdje da nabavite onu travu, javili smo vam u pismu.

— V. g. Dulčić A. — Dali smo vam u pismu odgovor glede načina uporabe kilske salitrovine, i njezine cijene, kako što i na sva ostala pitanja.

— V. g. Koljatić M. — I vami glede sjemenja povrća.

— V. g. Jerković D. ž. — Radi pravila seoskih štediona, pisali smo vam, da se obratite velečastnom D. n. Frani Ivaniševiću, župniku u Jesenicam kod Splita, ili veleučenom D. r. Mati Laginja, odvjetniku i zastupniku u Poli.

— V. g. Kirac L., žup. — Na svih pet pitanja o porabi umjetnih gnojiva, odgovorili smo vam u posebnom pismu.

— V. g. Laudembach D. r. J. — U pismu javili smo vam odmah o najboljem zemanu porabe raztopine zelene galice itd.

— V. g. Maras I. — Za koliko je bilo moguće odgovorili smo pismom na sva četiri vaša pitanja.

— V. g. Obradović M. — Ono zakašnjenje nije bilo našom krivnjom, nego odpremača.

— V. g. Donelli O. L. žup. — Pisali smo vam, da kod naše uprave ima na prodaju knjiga "O uzgoju cvieća" sa 1100 slika, i da joj je cijena fior. 3 bez poštarine.

— V. g. Cetinić A. F. — I na vaše pitanje poslali smo odgovor u pismu.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:
Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine.

Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvom Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.

Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Travnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Travnja 1898.

Veliki Gospodarski sastanak u Splitu

Treći dan Uskrsa, utorak dne 12 t. m. držan je u Splitu veliki gospodarski sastanak za cijelu Dalmaciju.

Ovom prvom koraku samostalna i nezavisna rada naših gospodara, mi se u velike veselimo, jer je dokaz osvjećenja, jer je dokaz, da je zdrava gospodarska nauka, koju mi širimo već punih sešnaest godina prodrila u narod i pustila na široko svoje žile.

Sastanku, koji je započeo u 9 sati iz jutra, a koji je dovršen u 8 sati na večer, predsjedao je jednoglasno odabrani, D.r Srećko Karaman, poznati prijatelj svakog gospodarskog napredka.

Sastanku je prisustvovalo do 300 gospodara i zagovaratelja gospodarskog napredka iz svih strana i kotara Dalmacije, a svojim posjetom počastio ga je i predsjednik zemaljskog odbora dalmatinskog, D.r Gajo F. Bulat.

Izabrani predsjednik, D.r Srećko Karaman, otvorio je i pozdravio sastana krasnim govorom, a tajnik odbora, Juraj Kapić, u dugom, krasnom govoru, predočio je i protumačio važnost svih točaka, kojimi se je imao baviti sastanak.

D.n Frano Ivanišević, lahko shvatljivim načinom protumačio je rezvitat seoskih blagajna, a onda su pročitana razna izvješća:

Ono našeg upravitelja P. L. Biankini, o konkurenciji koje pravi taljansko vino našem vinu, ono M. Vrsalovića, o domaćoj ekonomiji obzirom na Reiffisenove blagajne, pa sadržaj izvješća V. Belamarića, o r.barstvu i onaj M. Dudana, o obrtu i trgovini.

U popoldnevnoj sjednici razvila se je vrlo živa i zanimiva razprava za predlaganja resolucija, kojoj su sudjelovali Kovačić, Kapić, Vrsalović, D.r Tommaseo, Jankov, Ivanišević, Mlikotin i mnogi drugi. — Osobito je zanimivo bilo izvješće o konkurenciji, koju pravi taljansko vino našem vinu, i statistički podatci o ogromnoj količici vina, što je Italija uvela u Austrougarsku za zadnjih pet godina, a osobito lanjske godine 1897, kad je iz Italije uvedeno u Austro ugarsku 1,301,371 hektolitara taljanskog vina; daklen skorom dva put više, nego li Italija izvaža svog vina u sve druge države svijeta.

Zanimivo je još u izvješću Biankina, da je tako veliki uvoz taljanskoga vina, moguć jedino i samo usljed velikih poluksica koje podjeljuje Austro-ugarska onim trgovcima, koji uvažaju taljansko vino, pa su stoga uzhitom primljena sve resolucije predložene u izvješću Biankina, kojimi se i ima predusritati i suzbijati konkurencija taljanskoga vina.

Na koncu odabran je osobiti permanentni odbor od 11 lica, u svrhu da nastoji oko oži-

votvorenja resolucija poprmljenih na sastanku; nalogom da se naročitom spomenicom obrati N. V. našem kralju prigodom nastajućeg jubileja pedesetgodišnjice Njegova vladanja.

U permanentni odbor odabrani su: D.r Srećko Karaman, D.r L. Tommaseo, Kanonik Dvornik, P. Kovačić, N. pl. Jakša, P. L. Biankini, M. Didolić, F. Ivanišević, A. Adam, N. Novaković i J. Kapić.

O pojedinim zaključcima ovog vrlo važnog sastanka baviti ćemo se u budućim brojevima, kad vam stignu potanja izvješća.

Jegulja.

(Piše Petar Šarjanović.)

Jegulja živi u rijekama, jezerima i močvarama slatke ili zaslane vode, u kojima je korito (dno) muljevito. U glibu ona nalazi sebi svoju hranu, koja se sastoji od živućih stvorova ili organskih sastojina. Svoje tijelo gotovo sasvim drži pokrito u kalu, osim što joj glava i vršić repa proviruje, a kad joj kakva pogibelj prijeti, onda se cijelim tijelom u mulju sakrije.

Od prva se držalo da jegulja ima više vrsta, ali u zadnje doba se dokazalo da nije tako, već samo što se one razlikuju često u bojama i veličini, koja se svojstva vremenom mijenjaju, te se sve svadjaju na samu jednu vrst i to tako zvana *Anguilla vulgaris*. Promjene oblika i boja zavise samo o vodama u kojima

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen. Prevagja J. Slišćević.

Svrnemo li se za kojih deset do dvadeset godina natrag, opazićemo i nehotice, da se proizvodi, što nam pruža more, znatno umanjuju na jednoj i na drugoj obali Jadranskoga mora; sa svim tim, da prirodni odnošaji ovog mora ne zaostaju ni malo za odnošajima kojeg drugog evropskog mora.

Raznoliko obličje njegovih obala njegovi duboki i krivudasti zatoni k tome ona obilna vegetacija njegovih niskih dna, — povoljni uvjeti topline i pravilnost njegovih struja, koje podržavaju more u stalnom gibanju, te i različite udaljenosti njegovih bujnih rijeka, koje se salijeveju u njegovo nezasitno ždrijelo, — pribrljiviši ovom one zgodne i u svem podesne odnošaje, koji vladaju kod plime i osjeke; pa najzad veliki broj njegovih luka, uvala i blata, da, ovo bi sve imalo pospješiti razvoj novim, a osigurati opstanak odraslim ribama. A na žalost, da nije tako, jer sveudilj i dan danas ima utvrljene predsude, da je ono neiscrpivo vrelo koje da u utrobi svojoj krije dovoljnu količinu hrane za svakovrsnu ribu.

Poduljim istraživanjem, došlo se je do

toga uvjerenja, da, ma kako more bilo prostrano, ipak svaka riba ljubi i traži svoju naročitu hranu; — pa po tom, kako se umanjuje njihova hrana, tako i individui pojedinih i istovrsnih riba bivaju sve, to stacionalniji i posve malo napreduju. Ostale vrste ne nalazeći za se po trebite hrane, moraju se seliti u druga mora, pa tako se onda malo po malo gube, dok ih napokon sasna nestane.

S toga bi neobhodno potrebito bilo, da osobe, koje u ovoj pomučnoj studiji proširuju objam svojih spoznaja, poduzmu u tom pogledu ozbiljnijih opažanja i istraživanja.

Na na žalost, da ova pomučna studija, kako je označuje učeni Bullo u svom hvaljenom djelu: La pisciculture marina u ovostranim morima bila je posve slabo ili ni malo primljena i pripoznata; — dok su u franceskoj već počeli nešto shvaćati, još više obratili su svoju pažljivost na buduće pojave, kao na novo izniknute činjenice.

Kad se je godine 1837 zapazilo, da na čitavoj obali Britanije ponestaje sardele, po morsko ministarstvo francesko zabrinuto zbog štete onih pomoraca, kojim je to možda jedina privreda, spremi komisiju na lice mjesta s programom, da stvar prouči s vida čisto zoološko-ekonomičnog i tim prouagje potrebita srestva, kako da se izbjegne tim toli štetnim i zarnim posljedicama.

Naučenjaci, a poimenice stručnjaci odmah

se poprmiše posla, od kojih dosti je napomenuti važne studije profesora Leona Waillanta i one D.r Hemeguy, koje poslije kratkoga vremena urodiše uspješnim posljedicama. I u našim morima ribarština srdele sve, to više pada, bez da se zna odgonetnuti pravi uzrok. Pa ni sama vlada u prilog toga nije poduzela još nikakova koraka, nego je ostalo sve na površnim studijama pojedinaca, što sve do sad ne pokaza nikakova napretka ni svijetlosti.

Istina, naša mora ne mogu dati onu količinu haringa, kao što to pružaju sjeverna mora, a to moguće s toga, što se naše Jadransko more nalazi u mnogo blažijem položaju, pa se u njemu razviju veći dio riba bez ikakove koristi, koliko za trgovinu, toliko još manje za obrt.

Posve je naravno, da ove bezkorisne vrste grabeci hranu korisnim ribama, povodom su, da se one druge umnažaju u mnogo manjem broju; — dok mora na sjeveru imajući mnogo manji broj vrsta i to sve korisnih, naravno je, da će dobivati i veću količinu hrane, koja onda pripomaže, da se umnažaju uprav vanredno.

Pa ipak, sve to ne bi ništa smetalo, samo kad bi naša ribarština bila valjana i sigurno predvogjena, bez obzira na postojeće okolnosti i sve moguće prediduce posljedice. Moguće zar, da bi jedina ribarština srdele mogla nešto doprinijeti, da se, ma u koliko pripomognu narodi, koji se nahode duž morskih obala.

(Slijedi.)

živu i o dobi kad one postaju sposobne za rasplod.

Ona se većom stranom hrani jajašćima vodozemaca i riba, te ribicama, ljusturnjačama, vodenim pužićima, zareznicima i njihovim ličinkama, koji u vodi prebivaju, te po tom voli životinjsku hranu.

Jegulje su dvojake spola, dakle ima mužaka i ženkinja. Muške su jegulje manje veličine, a narastu jedva do 43 centimetra u dužini. One imaju izbočite i velike oči, gubica im je kratka i plosnata, tijelo tanko i oblato, a hrbat i prsne plitve nešto prostranije nego li kod ženkinja.

U najnovije doba došlo se do poznanja, da one jegulje, koje se nalaze u jezerima, rijekama, močvarama i u svim slatkim ili zaslanenim vodama, da su to sve bez razlike ženske, dočim muške jegulje stanuju u moru, a rijedko kada da se na ušćima rijeke vide.

Zenka ima dva janjaka (ovari) pradužena poput jezika, koji većom stranom sastoji od sala, dočim se u njima u manjem opsegu nalaze jajašca.

Sve se jegulje bez razlike rasplodjuju u moru, ali kako taj rasplod postaje, to još niko nije do sada dokazati mogao.

Sve one jegulje, koje su za rasplod dorašle, moraju da se tekom rijeke isele u more.

Seljenje jegulja u moru slijedi neprestano od početka rujna do polovice siječnja. One naslijede svoje putovanje za tamne, a osobito kišovite noći, dočim se za mjesečine zaustavljaju u svom putovanju, po jedne ili po više njih zajedno, a često na velika jata. Ne stignu li za tamne noći u moru, jer su od mora veoma udaljene bile, tada se one zavuku u glibu, čekajući noć opet tamnu i kišovitu, da mogu svoj put do mora nastaviti. Ribari su u tome vješti, te među svoje vršne u pritocima i jazvama, kud one moraju proći, dočim ih za mjesečine ne love. U tu svrhu zatvore pritočice i jazve, a ostave samo toliki prolaz, da im u njemu ermetično vršva ostane, da tako jeguljama potpun prolaz izvan vršve zapriječe. Tako svaka jegulja, koja k moru putuje mora da u vršvu uniđe, samo ako nije kakav tajni izlaz ostao, kroz koji onda jegulja izbjegne, te svoj put do mora nastavi.

Još se lih ne znade doba kad se jegulje u moru rasplodjuju i vrijeme potrebno dok se jajašca razviju. Ipak se znade, da se jaja nalaze u velikim hrpama i da plivaju kao ona ostalih Murenida.

Iz pojedinih podataka razabire se, da jegulja ima dvojaka spola, od kojih kako napomenuh prvo, mužak se nalazi neprestano u mornu, u svom stanovitom prebivalištu, dočim ženke samo prelaze u kontinentalnim vodama. Zenka, koja se u moru rasplodila, te svoja jaja (ikru) položila, ona se više ne povrća u slatkim vodama, već ostaje u moru, te tu valjda poslije mrijestjenja ugine. Male sitne jegulje, koje su se iz jajašca izvalile, i to same ženke, putuju sada iz mora u rijekama, te ulaze u slatkim ili zaslanenim kontinentalnim vodama, koje imaju odnošaj sa morem, samo ako putem ne nadju golemih zaprijeke.

Mlade se jeguljice upute iz mora uz rijeke u kontinentalnim vodama od veljače do svršetka travnja, što mora da dobro znade svaki ribar, pošto u to doba mora da se pobrine i da otvori svaki prelaz jeguljicama, te da odstrani svaku zaprijeku kuda jeguljice prolaze, da mogu slobodno stignuti do svoga stanovitoga prebivališta.

Mlade jeguljice, koje iz mora u rijekama uz vodu putuju rastavljaju se u manja jata, te jedno jato prolazi u jedno ušće pritoka ili jazve, a drugo nastavi svoje putovanje dok nadje kakvo drugo ušće, dok tako svake godine napućuju sve kontinentalne vode.

Sve se jegulje iz kontinentalnih voda ne vraćaju u moru, već samo one, koje su dorašle za rasplod, pa se tako u svako doba godine jegulje dobivaju što ih ribari po vodama love. One jegulje, koje u vodama ostaju, te se ne sele u moru, nisu te iste boje, što isti ribari dobro poznaju; njihova je boja stalna ili promjenjiva zbog vode u kojoj žive, zbog njihove starosti, ili zbog dobe kad one postaju biti sposobne za rasplod. (Sliedi).

Koliko se vremena može žito uzdržati klicavo?

Dobro posušeno žito bez razlike, dakle zob, ječam, pšenica i raž, ako se pospreme na

takovo mjesto, gdje zrak nema pristupa, uzčuvaju svoju klicavost puno vremena; ali pošto se žito ne suši umjetno, i ne čuva na takovom mjestu, gdje zrak nema pristupa, sasvim je naravno da izgubi razmjerno vrlo brzo svoju klicavost.

Obično čuvana žitija izgube svoju klicavost najkasnije nakon 8 ili 10 godina. Čim je manje suho sjeme, kad se pospremi, i čim se lošije čuva, tim manje traje njegova klicavost.

Obično čuvano sjeme od žitarica, trpi već u svojoj prvoj godini na klicavosti. te n. p. od 100 zrna pšenice proklicaju samo 93 zrna; a u drugoj godini od 100 zrna pšenice klicaju samo 82; dočim u trećoj godini od 100 zrna pšenice ima klicavih samo 59 zrna.

Dočim, ako se sjeme od pšenice dobro posuši, i čuva na zatvorenom mjestu, gdje zrak nema pristupa, od svaku 100 zrna pšenice, i u prvoj, i u drugoj, i u trećoj godini klicavo ih je 95. Sjeme od raži, gubi još brže svoju klicavost, pri običnom načinu čuvanja. Od 100 zrna klica ih u prvoj godini svih 100; ali u drugoj samo 47; a u trećoj godini samo 7. Dočim pri umjetnom sušenju i čuvanju, od 100 zrna u prvoj ih je godini 97 klicavih; a u drugoj i trećoj 95.

Iz ovoga se očito vidi, od kolike je važnosti rabiti svježije sjeme od zadnje žetve, i koliko je potrebno, da se gospodar kušnjom uvjeri, od kolike je klicavosti sjeme, kad ga iz nepouzdana izvora nabavlja.

I kukuruz u velike trpi na klicavosti, osobito ako prezimljuje u kukuruznjacim u klipovima; jer kukuruz izgubi klicavost, dok ga jed probije, ali to tako jako, da od 100 zrna kukuruza, njih samo 10 proklica. L. B.

Hranjenje suprasnih krmača.

Pri uzgoju svinja, valja da vlada pravilo, da krmače, dok nisu suprasne nevalja obilno krmiti, jer preti krmača, nije sposobna za rasplod, dočim se puno laglje goni, i laglje začme, ako se umjereno krmi, da bude vitkijeg tiela i mršava.

Ali dok nema sumnje, da je krmača zalopodila, valja ju obilnije hraniti, da bude dobro ugojena, i da se uzdrži u snazi. Ako se krmača oskudno i slabo hrani, trpi odojčad, jer ostane slaba i malašna; a i krmači se ne razviju dostatno mliečni ustroji, pa ima malo mlika za odojčad.

I odveć sočno i obilno hranjenje, ima iste zle posljedice, jer odveć pritila krmača, oprasi slabu, malenu odojčad, i oskudieva mliekom za dojenje.

Za suprasne krmače najbolja su hrana repe, krompiri i čičoke u kuhanom stanju, pa plievi i mekinje pšenične i ječmene, onda sirotka, obrano mlieko i kiselo mlieko. Potrebno sočnost, daje se krmači, ako se ovaj hrani primješava krupice namočene ili prokuhane od boba, raži, ječma, ili pak komina od lana, od maslina, ili brašna od suhoga mesa i sličnih hraniva.

Hrana za krmače nesmje poništio biti velikog objema, jer onda tišti na matericu, a takovo tištenje materice, može imati za posljedicu izvrgnuće. Hrana za krmače, mora biti uvijek židka, i nešto ugrijana, jer im takova hrana najviše prija. L. T.

Prezimljivanje šumskog sjemenja.

Male kolikoće kojemu drago vrsti šumskog sjemenja, najlaglje se osjigura preko zime, ako se čini da onako prezimi, kako bi obično u naravi, na prosto prezimilo.

Za prezimljivanje malih kolikoća šumskog sjemenja odabere se mjesto u šumi izpod krošnje, kojeg većeg stabla, i pomješa se sjeme sa lišćem i sušjem što leži na zemlji. Na obranu sjemenja od divljači ogradi se dotično mjesto drvenom ogradom ili plotom od granja; na obranu od ptica pokrije se kićem, a na obranu od miševa, izkopa se sve naokolo jarak, pa se po dno jaraka zakopa nekoliko zemljanih lonaca. Proti miševim puno pomaže, ako se sjeme pomješa, i ako se naokolo mjesta gdje je pospremljeno sjeme razbaca lišća od smreča, koje je vrlo oštro i bodljivo, pa drži daleko miševe.

Prezimljivanje velikih kolikoća šumskog sjemenja, kako bukvice, žirja i kestena puno je težji posao. Kod takovih vrstih šumskog sje-

menja, ne samo da valja sjeme pripremiti za pospremu, ali i preko sve zime valja nastojati da je dobro pospremljeno.

Glavno je, da se takovo sjeme ne upali u sebi, ili da ne izgnjije, ili da odveć rano ne proklica. Ako se bukvice, žirovina i kesteni pospreme odveć vlažni, i na debele kupove, mogu se u sebi upaliti tako, da se vlastitom toplinom popari i zaduši klica.

U obće za sjetvu i za prezimljivanje, nevalja sakupljati nego sasvim zrelo i sasvim razvijeno sjeme. Sjeme valja sakupljati na suhom, nešto po više stječjem mjestu, i razastrijeti ga posve na tanko, da se što brže i bolje posuši. Bolje je za sušenje razastirati sjeme u sjenicam ili sušnicam na zračnu i promašnu mjestu, jer se na takovom mjestu sjeme puno brže prosuši, osobito ako se često promješa.

Da se je sjeme prosušilo pozna se po tom, što ako na mjestim, gdje je deblji sloj sjemenja, sjeme na opip ne pokazuje vlage. Nevalja odveć posušiti sjeme, kako što no se reče, da sjeme suška u svojoj lupini, jer odveć posušeno sjeme trpi na klicavosti.

Ovako posušeno sjeme, pospremi se obično na suhom mjestu n. p. na tavanu, i to tako, da se drži na kupove svaku vrst sjemenja za sebe. Ako su baš velike kolikoće sjemenja, onda se pospreme na slojeve, proved izmjenično slojeve sjemenja i slojeve pržine n. p. jedan sloj žirja, a jedan sloj pržine (suhog sitnog pjeska) pomješana sa lišćem od smreča, pa onda sloj bukvice, a sloj pržine sa lišćem od smreča; pa sloj orasa i sloj pržine sa lišćem od smreča itd. Obično se naslaga toliko slojeva sjemenja i pržine, da ukupna debljina naslage ne bude preko 50 cm. Po naslagi metne se slame ili granja od četinjača.

Glavno je da je šumsko sjeme pospremljeno za prezimljivanje uzdrži zdravo i klicavo do proljeća, da od obilne vlage ne preguije ili da se ne upali; da od velike studeni ne prozebe, i da ga zarezniči ne izjedu i ne izgrizu. U obće je bolje, i zimi i u proljeće držati šumsko sjeme nešto hladnije, jer onda kasnije klica. A. D. V.

Utamanjivanje troskota.

Troskot ili pirika jeste jedan od najgorih korova za sve vrsti zemalja, jer izim što sisa u velike zemlju svojim prostranim žilam, i što duši sve drugo koristno bilje, koje se na dotičnoj zemlji goji, troskot se posve lako razplodjuje i sjemenjem i žilam, pa ga je vrlo teško izkorieniti.

Troskot za svoj razvoj treba zrak i mira; ako mu se zrak uzkrati, i ako ga se ne pusti u miru, njega će nestati i uz najbolju i uz najobilniju hranu, što bude primao iz zemlje.

Polazeć sa tog načela, svi napredni gospodari, za izkorenivanje troskota, uporabljaju danas sredstva gornjoj svrsi odgovarajuća, te za uništenje troskota preoravaju često zemlju, i ako posve plitko, a onda ju često branaju; a kad nema vremena ni za plitko preoravanje, ni za branjanje, puštaju ovce da popasu troskot.

Ako se jedno zemljište troskotom obraslo preore plitko 2 do 3 puta u godini, isto toliko puta prebrana i popase ovcam, pa ako se jeseni duboko izore posve uzkim brazdam, uništi se sasvim troskot; jer se čestim preoravanjem diže zrak potrebit troskotu, jer mu se čestim brananjem neda mira, i jer ga paša ovaca slabi u žilam. Kad usljed ovakove radnje troskot snage da ponovo protjera, nego izgnjije u zemlji.

Svako uznemirivanje troskota, bilo kakovim obradivanjem zemlje, zadržava ga u njegovom razvoju. Plitkim oranjem, sieće se troskotu tako rekuć glava, i oduzima mu se zrak. Troskot oštrim brananjem čupa se, i izlaga suncu i zraku, na kojemu se ljeti sasvim posuši.

Nakon oranja i brananja, protjeraju opet oni komadi žila troskota, što su ostali u zemlji. Dok se polje opet pozeleni, valja potjerati ovce na pašu, da ga popasu. Pašom kidaju se mladice, pa korenje slabi, jer bez zeline, nemoguće da prikupi hranu potrebitu za ponovno tjeranje.

Čim se češće preore, prebrana i popase troskot, tim se razmjerno prije izmori i pogine, ali se obično svaka od ovih radja obavlja 2 do 3 puta u godini. Od velike je pomoći proti troskotu oštra brana, ako se rabi po oranju u zemanu, kad se zemlja lako praši, jer se tada oštrom branom žile troskota lako izčupaju iz zemlje, pa se mogu pokupiti i izgoriti.

Na zemlji, koja je zarasla troskotom, neda se uspješno gojiti nijedna gospodarska rastlina, sve dotlen, dok se troskot ne izkorieniti.

Uvarak češnjaka proti nadmu goveda. Nadam (timpanitis) je vrlo česta i ubitačna bolest, kod goveda, osobito u ljetno doba, ako se goveda pasu, po pitnim a rosnim livadama ili djetelištima, ili ako se napoje odmah nakon što su jeli zelene trave ili zelene djeteline. Nadam se razvije usljed toga, što hrana zelena a vlažna predje u vrienje u želudac prije nego li je probavljena, pa ugljična kiselina, koja se razvije od vrienja proširi želudac, koji tišti onda na ošit, dosljedno na pluća, i uzrokom je da govedo ostane zadušeno. Dosti se sredstava preporuča proti nadmu, ali malo je koje uspješno, ako nije za vremena rabljeno. U najnovije doba preporuča Halder u „Allg. Molkerei Ztg.“ uvarak od luka češnjaka, kao izvrstno sredstvo protiva nadmu. Uvarak taj priređuje se kako slijedi: Uzme se 2 ili 3 glavice luka češnjaka, izčiste se i izsječkaju, onda se metnu u 1 litar vrelog mlika; i čini se da sve skupa malo prevrije. Onda se prelije u drugu posudu, pokrije zaklopcem i postavi u štaji. Djelatnost ovog uvaraka ovisi od njegove starosti, odnosno čim više stoji u štaji izvarak, tim je djelatniji, a to valja radi kiselog vrienja, koje se pojavi u njemu. U slučaju da je jedno govedo oboli od nadma dademu se $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ litre ovog uvaraka od češnjaka i mlika, i nastavi se ovim obrocim svako pol sata vremena, sve dotlen dok se opazi, da se govedo znatno uporavlja, usljed uspješnog djelovanja uvaraka. Goveda, koja trpe na probavnom ustroju, pa su stoga podvržena nadmu, brane se od nadma tim, da im se jedan do dvaput na nedjelju, da je ovog uvaraka od češnjaka. Halder tvrdi, da je sredstvo opetovanoput prokušano i vrlo djelatno.

Kako se odstranjuje hrdja sa gvozdja i čelika. Za odstranjivanje hrdje rabila su se dosad mehanična sredstva, kao plavućac, pržina, staklena hartija, opeke i slična, ali sva ta sredstva i ako bi odstranila hrdju, ostavila bi udubina i zareza na gvozdju i čeliku, da bi opet lako izhrdjali. Doduše, ako se rabi kame-moulje pri odstranjivanju hrdje, ovih posljedica nema, ali natiranje traje po više sati i dodije. Kemičke novine preporučaju, kao najbolje i najdjelatnije sredstvo za odstranjivanje hrdje, smjesu napravljenu od 15 grama modro kiselog vapna, 15 grama mastnog sapuna i 30 grama izprane sadre. Sve se ovo pomješa skupa i umiesi vodom u gusto tiesto. S druge se strane priredi raztopina od 15 grama modrokiselog kalija u 30 grama vode. Najprije se namaže izhrdjalo gvozdje ili ocalovom, pa se onda nataru izhrdjala mjesta gori navedenim tiestom. Uspjeh je izvrstan, jer hrdje odmah nestane, a na gvozdju i čeliku se ne pozna da je bilo izhrdjano.

Radnje okolo vina prije i poslje bistrjenja. Ako se bačvi u kojoj se nalazi vino, koje namjeravamo izbistriti, ima i taložine, valja vino iz te bačve pretočiti u drugu čistu bačvu, jer bistrjenje vina u bačvi u kojoj ima na dnu taložine, nije nikad uspješno. Vino, koje ima manu, da se pomuti u doticaj sa zrakom, nevalja bistrirati, ako se prije ne pretoči u dobro osumporenoj bačvi. Kad se je vino, usljed porabe čistila, izbistriilo, valja ga odmah pretočiti u čistu bačvu, i paziti za pretakanja, da sva nečist i talog što se je otaložio na dnu za bistrjenja, ostane u bačvi, u kojoj se je izbistriilo, a u čistu bačvu da prodje samo sasvim bistro vino, bez svakog muteža i bez taložine.

Za bistrjenja vina hoće se da u konobi vlada uvijek jednaka toplina, jer povećali se i malo toplina, onda se izlučuje ugljična kiselina, koja se hvata pahuljica čistila, i podrži ih u vinu, pa se vino nemože izbistriti.

Gnojenje voćnih stabala kilskom salitrovinom. Poznata je stvar, da čim više hrane nalaze u zemlji voćna stabla, da se tim jače razvijaju, da su tim zdravija, da podnašaju laglje šuš, žegu i studen, i da znatno obilnije radjaju, liepšim i tečnijim plodom. Kilska salitrovina jeste jedno od najdjelatnijih gnojiva za voćna stabla. Obično se rabi 150 do 300 grama za svako stablo. U ožujku mjesecu razaspe se po zemlji izpod stabla opredieljena kolikoća kilske salitrovine; pa se motičicom prekopa zemlja. Može doduše, ostati kilska salitrovina na površini zemlje, jer ju zemlja isto upije, ali je bolje prekopati zemlju izpod stabla, jer je onda znatno veća djelatnost vazdušnina u zemlji, što je od velike koristi za voćno stablo. Ako je stablo veliko i nosi puno ploda, može po drugi put opetovati gnojenje sa istom količom kilske salitrovine u svibnju ili lipnju mjesecu, a do potrebe za velike žege u kolovozu, može se u vodi, kojom se zalieva, raztopiti po 1 gram kilske salitrovine na svaki litar vode za zalievanje.

Čišćenje vode. Na mnogim mjestim oskudieva se ljeti pitkom vodom, pa se je red služiti vodom iz lokova, ili takovom sakupljenom u jarugam pokraj puteva. Takova voda nije obično zdrava; i valja ju pred porabom očistiti. Čišćenje vode, može svaki težak obaviti, ako si priredi čistilo za vodu. Za tu svrhu hoće se jedna kaca ili badnjić, koje se namjesti na sukovu i postavi se na donjem čepu otcjona cjev (pipa). Iz nutri metne se pokraj čepa malo slame, koju se pokrije čistom krpom, a onda se naslaga čistog kamena lomljenika, pa onda čistog slunja, a na ovom sloj čistog pjeska i drvenog ugljena. Na ugljen postavi se opet doj čistog slunja i čistog pjeska, pa se onda lije voda. I najmutnija voda, kad prodje ovo cje-dilo bistra je i može se piti bez pogibelji.

Nijedne još godine nismo imali toliko zaostataka od predbrojbe, koliko ljetos. Molimo svih najtoplije koji još nisu podmirili predbrojbu, da nas se što prije spomene, jer ćemo inače držati, da vole da utjeramo od njih predbrojbu pošarskim nalogom.

Zadnje kiše, sbog razmjerao toplog vremena što vlada, preplašile su mnoge od naših vinogradara, osobito one južnih predjela, gdje su vinogradi već protjerali, jer uz ovako toplo i vlažno vrijeme, boje se rane i žestoke zaraze od peronospora. Lani bili smo vremenom poprili na istoj, kako ljetos, te tko je rano prvi put skropio, spasio je svoje vinograde, tko je zakasnio škropljenjem, vidio je svoje vinograde zarazene od peronospora; kako i da nije škropio. Lanjsko iskustvo, neka služi našim vinogradarim za ljetos; a tko bude odmah škropio, bez otezanja, neće se pokajati.

Na Cvietnicu povratio se je naš upravitelj gosp. P. L. Biankini, nakon skoro tromjesečne odsutnosti u Italiji.

U Kninu, umro je D.r Lovro Monti, naš stari predplatnik i ljubitelj svakog gospodarskog

napredka. Oporučno ostavio je jedan posjed u vrijednosti od 40,000 fiorina za ustanovljenje jedne gospodarske škole. Lahka mu bila zemljica koju je za života toliko ljubio i za čije se je slobode toliko borio!

Tajnik „Istarske vinarske zadruge“ u Puli, piše nam, da se je nauka o kolanju voda u utrobi zemaljskoj, razvijena u uvodnom članku Br. 5 „Gospodarskoga Poučnika“, pokazala sasvim istinitom i u okolici Pule, jer da mnoge kuća i mnogi vrtovi hrvatskih seljaka u Šijani, Tivoli itd., snabdjevene su na ovaj način pitkom vodom, i pretvorili su njihovu prije suhe i neplodne zemlje u prave Edene. Grad Pula obškrbljuje se danas izvrstnom vodom od Tivola, koja je za vrtanja slučajna našasta. C. K. Mor-narića vrtala je više godina zemlju, te je naj-zad u Kaiserwaldu našla nedavno debelu žilu vode. Nekidan za gradje tvornice leda tvrđke Kuppelwiesen, izvrtana je debela žila vode, koja će dobro doći dotičnom poduzeću. Ove činjenice imadu da vas obodre, da i u Dalmaciji vrtate zemlju u dublje slojeve, mora se najzad izvrtati žila pitke vode.

Uprava Vinarske Udružbe za Dalmaciju u Splitu, pošto joj nije pošlo za rukom, da dobije od školske vlasti imenicu svih učitelja u zemlji, da im izravno pošalje društveni pravilnik, obraća se javno učiteljem, koji se zanimaju za naše vinarstvo, da joj dojavu svoje adrese.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

12. Jeli bolje i koristnije obirati skorup (vrhnje) sa mlika stajanjem, ili pak centrifugalnim postupkom u spravam za obiranje skorupa?

I. F. u T. (Hrvatska).

Bez sumnje bolje je i koristnije obirati skorup centrifugalnim postupkom nego li stajanjem. Tu tvrdnju nam posvjedočuje činjenica, da u racionalno uredjenim, malo većim, mlije-karnicama gotovo svagdje vidjevamo centrifugu. Razmotrimo li jedan i drugi način obiranja, dati ćemo odmah prednost postupku centrifugalnom. Provadjamo li postupak stajanja mlika to moramo u prvom redu paziti, na prikladnu, zdravo udešenu mliječnicu, moramo imati po trebuto posudje, izvježbanih radnih sila. Sve to otpada kod centrifuge, u koju se mlieko stavlja odmah dok se podoji, pa kroz posve kratko vrijeme imademo odjeljeno mlieko od skorupa. Skorup dobiven centrifugalnim postupkom bolji je i zdraviji, buduć svaka nečistoća mlika, zastane u valjku centrifuge. Centrifugalnim postupkom dobivamo kroz cijelu godinu kvalitativno jednaku vrst skorupa, odnosno maslaca. Što je od osobite važnosti za one mlije-kare, koji su obvezani kroz cjelu godinu davati jednaku vrst skorupa ili maslaca. Tvrdi se nadalje, da se centrifugalnim postupkom dobiva više skorupa. D.r Eugling te D.r Klenze sastavili su slijedeću skrižaljku:

100 lit. mlika sa 3.0% masti daje 3.1 kg. maslaca

3.2	3.3
3.5	3.6
4.0	4.2

kod normalnog i racionalnog postupka sa centrifugom Nadalje treba, da nezaoravimo, kako je mlieko u ljetno doba stajanjem u mliječarnama izloženo raznim bolestima i manama mlika, što često onemogućuje obiranje skorupa. Centrifuge najviše u porabi jesu ona: Lavalova, Lefeldtova, Danska, Balance, i Alpha Separator. Za manje mliekarne osobito je prikladna sprava: Alpha Kolibri. G.j. Kć.

33. Molim vas, jeli zob od koristnog upliva na djetelinu, što se skupa sa zobi ili što se u zobi zašije?

J. M. u K. (Hrvatska).

Bez dvojbe je zob od izravnog upliva na djetelinu, što se s njom sije; osobito za njezine

prve mladosti. Poznata je stvar da bilje sitnog sjemenja, kako što su djeteline, trave, kumin itd. puno bolje i potpunije proklicaju, ako su zasijani sa jednom zaštitnom bilinom n. p. zobi, jer na goloj zemlji zasijani, ne nalaze dosti vlage za klicanje, posto na izravnoj zemlji puno se jače suši površina nego li dolnji slojevi. Na zemlji već zasijanoj bilinama, koje se brže razvijaju, kako što je slučaj za zob, površina zemlje je vlažnija, usljed kolanja vode, koje nastane između dolnjih slojeva i gornjih, djelovanjem žila. Naravno nesmjje zaštitna bilina dakle zob - biti odveć gusto zasijana, da ne pravi odveć sjeme na zemlji, jer bez svjetla opet se nemože dostatno razvijati djetelina. Isto tako nevalja sijati djetelinu u zaštitnu bilinu, koja odveć dugo ostaje na zemlji, jer kad žile djeteline prodru do one dubine u kojoj se stiru žile zaštitne biline, valja da je zaštitna bilina već dozrela, da ne trpi štete i da ne šteti djetelini. Kod zobi kao zaštitne biline, se ovo sve događa, pa stoga bolje uspijeva djetelina, ako se zasije u zobi, nego li, ako se sama zasije.

34. Jeli sirišće od izravnog upliva na dobrotu sira? Imali sredstvo, kojim se za sirenja može lako opredieliti dobrotu sirišća? A. S. u S. (Brač).

Sirišće ima izravna upliva na dobrotu sira, jer dobro sirišće upliva na dobro usirenje, a od dobrog usirenja zavisi većim dielom dobrotu sira. Valja s toga uvijek znati, koje je dobrote sirišće, koje rabimo za sirenje, da nebude sirišće odveć žestoko ili odveć slabo, pa da ga nerabimo u prekomjernoj ili u ne dostatnoj količini. Takodjer valja biti na čistu sa sirišćem, da ono nebude imalo kakav neugodni vonj, jer se vonj sirišća odražuje u mlieku. Za prosudjivanje dobrote sirišća valja napraviti kušnju. U tu svrhu uzme se 1 litar mlika i ugrije se pri onoj toplini, pri kojoj se običaje ili se kani usiriti mlieko; što obično biva pri 35 stupnjeva Celsiusa. Ovako ugrijanom mlieku doda se jedan kubički centimetar sirišća, i satom u ruci, pazi se točno na čas kad se počme mlieko usiravati. Da se točno pozna toplina mlika za sirenja drži se toplomer neprestano u mlieku, i pomiče se svako često. Da se je mlieko usirilo pozna se po tom, što sirac puca, kad se toplomer u njemu pomakne ili koso podigne iz mlika. U isto doba zabilježi se točno, koliko je vremena prošlo od časa, kad se je mlieku dolilo sirišće, do kad se je mlieko usirilo. N. p. ako je u gornjem slučaju, za usirenje 1 litra mlika, pri toplini od 35 stupnjeva, sa jednim kubičkim centimetrom sirišća trebalo 4 minuta vremena, koliko se mlika od 35 stupnjeva može usiriti u 40 časa vremena sa 1 kub. centimetrom istoga sirišća? Račun je sasvim jednostavan. Jedan litar mlika usiri se u četiri časa; dakle u jednom času usirilo bi se $\frac{1}{4}$ litra mlika, a u 40 časa, 40 puta po $\frac{1}{4}$ litra mlika; dakle u 40 časova sa 1 kubičkim centimetrom dotičnog sirišća, može se usiriti 10 litara mlika pri toplini od 35 stupnjeva. Kušnje sirišćem valja uvijek praviti pri onoj toplini, pri kojoj se siri mlieko, jer djelatnost sirišća ne pada i ne raste u jednakom razmjeru, sa rastom i padom topline za sirenja. Bilo da se sirišće priredjiva od želudca preživaca, ili od prašine za sirenje, ili da se kupuje već priredjena tekućina, postupak pri kušnjama je uvijek isti, samo što se sirišće u prahu raztaplja prije u vodi. Žestće, jače sirišće je bolje od djelatnije od slabog. Sirišća ne valja priredjivati, nego onoliko, koliko ga se može potrošiti u 2 do 3 dana. Kad se siri velike količine mlika, valja žestoko sirišće razvodniti vodom, da se laglje i potpunije pomješa mliekom.

35. Molim vas, koja se sve sredstva rabe za bistrjenje vina, i u kojoj mjeri?

N. V. u P. (Istra).

Običnija sredstva za čišćenje i bistrjenje vino jesu mührunji mjehur, bjelanac od jaja, hladetina (gelatine), i treslovina. Bjelanac se rabi i u krutom stanju. Kolikoča čistila za jednu stalnu količinu vina, zavisi od vrsti čistila i vrsti vina. U obće se drži, da i ako se pretjera u količini čistila, da to ne hudi vinu; ali je taj nazor sasvim kriv, jer vino koje je slaba tiela, a finog mirisa, pri jačoj porabi čistila može da sasvim izgubi svoj miruh, i da postane još slabijeg tiela. Na žestoko vino, koje obiluje alkoholom i ekstraktom nije od upliva ni jača količica čistila. Kad se ima izčistiti jedno vino sa stalnom vrsti čistila bolje je napraviti prije kušnju na malo, jer se lako može dodati čistila ako ga je malo, dočim ga nije

lako oduzeti; ako se je rabilo mnogo. Profesor Bersch opredjeljuje za svaki hektolitar vina sljedeće količice čistila:

Mührunjeg mjehura, suho odmjerena	1 do 5 gr.
Bjelanca, tvrdo posušenog	5 do 7 "
Hladetine (Gelatine)	8 do 16 "
Treslovine (Tannin)	2 do 10 "
Bjelanca od jaja	od 1 do 2 jaja

Mnoge se vrsti zemlje rabe za čišćenje vina, ali je njihovo djelovanje jedino i samo mekanično, jer se veći dio istih sastoji od sitne prašine kremenaste naravi. Biele vrsti vina i žutine, osobito ako su sladke, čiste se ponajviše sa raznim vrstima zemlje. Zemlja za čišćenje vina razmuti se u maloj količici vina, pa se ulije kroz vranj u bačvu i dobro se pomješa. Zemlja padajući naglo na dno bačve mekaničkom svojom snagom vodi sa sobom i nečist vina. Od raznih vrstih zemalja za čišćenje vina najviše je u porabi kaolin i tako zvana španjolska zemlja. Za svaki hektolitar vina računava se $\frac{1}{2}$ do 1 kg. zemlje.

36. Gojim davno artičoke, ali mi ne cvatu svake godine, po gotovo ne prve godine; molim vas, kako se imadu gojiti i njegovati artičoki, da cvataju svake godine, a osobito prve godine?

O. E. K. u B. (Bosna).

Ako se hoće da artičoki cvatu svake godine, valja ih neprestano pomladjivati, i to ili sadjenicam ili uzgojem iz sjemena. Stari, zapušteni artičoki surazmjerno slabo cvatu. U kolovozu ili rujnu zasade se mladi artičoki okiđeni sa 7 do 8 listova u gnjilači ili ilovači, dobro pognojenoj raztrošenim stajskim gnojem i osokom, pa se onda zagru zemljom. Od sadjenica uzgojeni artičoki cvataju već prvog proljeća, dočim oni uzgojeni od sjemena cvataju obično drugog proljeća.

37. Kako bi mogao izčistiti maslinovo ulje, u kojem je raztopljeno 5 kg. modre galice po hektolitr? Kako da mu zelenu boju od galice povratim u naravnu?

I. K. D. u P. (Otok Hvar).

Nije nam poznat način, kojim bi modru galicu mogli odstraniti od ulja, van da bi rabili, koje kemičko sredstvo, koje bi se moglo spojiti sa galicom i izlučiti istu iz ulja. Ili u tvrdom obliku ili u obliku taložine; ali sva je prilika da pri tom zlo prošlo i ulje. Zelenu boju možete oduzeti ulju tim, da ga prociedite kroz ugljen od kostih; ali opet i odtud nikakove koristi, jer bi galica ostala i dalje raztopljena u ulju.

38. Molim vas za uputu, kako da izčistim kamenicu u kojoj je bilo ulja i modre galice?

I. K. D. u P. (Otok Hvar).

Da temeljito izčistite kamenicu valja, da ju najprije dobro izperete petrolijem ili benzinom. Ovu radnju valja obaviti na svjetlo dana, bez svieće ili drugog upaljivog sredstva u blizini. Po pranju prospuga se kamenoulje, pa se kamenica izpere vrelom lukšijom, a najzad se propere vodom i posuši.

39. Imam prošeka od 1896 godine, kojeg sam dva puta pretočio, ali uzalud, jer je vrlo mutno; koji je uzrok da je još uvijek mutno? Kako bi se dalo izbistriti?

I. K. D. u P. (Otok Hvar).

Sva je prilika, da je vaš prošek još uvijek mutan jer je odveć gust. To obično biva kol prošeka, koji se prave od odveć posušenih, a možda i po štogod nagnjila groždja. Takovi prošeki sadrže mnogo raztopljena sladora i mnogo izvadka, pa nemogu, da podpuno prevriju i da se sasvim izbistre. Kušajte ga izbistriti. O sredstvima za bistrjenje vina, i porabi istih imate obširnu putku u odgovoru na pitanje 35 u današnjem broju našeg lista.

40. Za prenosu vina u mišinam, poprimilo je vino žestoki vonj po dimu, po kojemu su davale mišine. Molim vas dade li se ovaj neprijatni vonj po dimu odstraniti iz vina i kako?

A. P. u K. (Imotska).

Da dignete vašem vinu vonj po dimu, kojeg je poprimio u čadljivoj mješini, pretočite ga nekoliko puta za liepa vedra dana na široki otakač, uz razvorenata vrata i ponistre konobe, da vino dodje što više u doticaj se zrakom. Nakon svakog pretakanja na otakač lievajte vino u dobro osušporenu bačvu. Biti će dosti, da vino 2 do 3 puta pretočite, a da izgubi vonj po dimu.

B. Nova pitanja.

41. Molim vas, koje je najbolje i najuspješnije sredstvo za ulamanjivanje švaba (žohara, crnica)?

J. M. u I. (Imotski).

42. Jeli istina, da je zadnje mlieko, koje se podoji puno masnije od onog, koje se prvo podoji? Kolika je obično ta razlika?

A. S. u M. (Hrvatska).

43. Molim vas za obavjest, jeli sprava za nadržavanje loza, tako zvaní Reb-Veredlungs-Apparat od torde Josef Franke u Kottlingbrunn, doisto praktična i opravla li uspješno ciepljenje loza, kako što se u cieniiku tvrdi?

I. T. G. u R. (Rab).

44. Kad je korisnije rabiti Thomazovu trosku, a kada superfasfat za svrhu umjetnog gnojenja? Što u glavno odlučuje na porabu jednog ili drugog od ovih gnojiva?

R. E. B. u T. (Bosna).

45. Dali će koristiti lozju polievanje kemičnom sastavinom zvanom »Antiperonospora«, što ju je u svijet proturila Bečka kemična postaja Numa Dupui & Comp.

J. G. u J. (Hvar).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Sokota A. — Bellin M. — Brbić O. T. — Boroša D. r. S. — Bošnjak G. M. — Čitaonica - Belovar — Jaska — Kuna Mahotići — Priputnjak — Trpanj — Čikara P. — Gamulin D. T. — Filipec A. — Filipec F. — Hrnčić F. — Hribar J. — Jerinić D. M. — Kolamari S. — Kirac L. — Knjižnica Učiteljska — Kastva — Krivošić Mijo — Luburić F. — Maretić O. K. — Niseteo D. — Obradović M. — Pavičić G. — Ortner J. — Rieger A. — Rušnov pl. A. — Skelin P. — Pučka škola - Sušak — Stančić A. — Staničić A. p. A. — Stjepčević V. — Stržić E. M. — Trgovacka Obrtnička Komora - Split — Vinarska Zadruga - Pula — Vlahov L. — Zanki D. P. — Zlatar D. P. — Zorac S. — Jadriević V. — Starčić F.

Predplatili su predbrojbu do konca I. polugodišta 1898.

P. N. gospoda: Stucin J. i sin — Petrić M. — Čitaonica - Imotski.

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. N. gospoda: Lovrić Z. — Buconjić O. P., bis. — Gospodarska Podružnica - Krašić — Klobučar D. — Mendjušić N. — Perušina K. — Velikanje D. J. — Vrsalović J. pok. J. — Do-mić J.

VV. gg. Glavić B. i Draganić p. A. — Vaša predbrojba predplaćena je do konca kolovoza 1898.

— VV. gg. Perišić M. i Radanović J. — A vaša do konca travnja 1898.

— VV. gg. Nekić M. i Pajalić J. — Dostavljene svote podmiruju vašu predbrojbu sve do konca godine 1889.

— VV. gg. S. R. Braća Cvjetković — A vašu do 15 maja 1899.

— V. g. Štampar A. — Broj 3 poslali smo vam iznovice.

— Slavna Čitaonica - Vinkovce. — Broj 18 i 21 od godine 1897 poslali smo vam.

— V. g. Štanić A., uč. — Takodjer vami sve brojeve od prvog siečnja do danas.

— V. g. Stipulin. S. — Pisali smo vam odmah, da ljetos prieti ista pogibelj, koja i lani.

— V. g. K. G. — Pošaljite da vidimo!

— Č. g. Jerinić D. M. — Dali smo vam odmah odpremiti one komade Bourdil strcaljka; a kako vam pisasmo galica je ovdje po f. 26, to nam se čini odveć skupo.

BRZOTISKOM NARODNOGA LISTA.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3 for. na godinu, u inozemstvu 8 franaka na godinu. Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč. redsk. Člčeh računaju se 5 novč. po centimetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju. Predbrojba je obvezna za godinu dana, a izplaćuje se u Zadru. Tko nepovrati prva dva broja obvezan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Svibnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Svibnja 1898.

ZAGLAVCI

prihvaćeni na velikom gospodarskom sastanku cijele Dalmacije, koji je bio u Splitu dne 12 Travnja godine 1898.

1. Sastanak vapi, neka se na vrijeme poskrbe dotični čimbenici i neka učine sve moguće, da se klauzola s Italijom nikada više ne obnovi.
2. Neka se već jednom usliši vapaj cijele Dalmacije, da se Spljet spoji gvozdenim putem sa Monarkijom.
3. Preporuča se c. kr. Vladi, da uzdrži i upotrebi svotu već proračunanu ove godine za ustanovljenje velike poljodjelske škole u Spljetu.
4. Neka se zakonij najstrožiji zakon proti umjetnim vinima, što kobe naravna dalmatinska vina.
5. Neka naša Vlada ne priznaje valjanima svjedočbe talijanskih enokemičkih stacija o analizi vina, već neka svako talijansko vino, dok stigne na naše strane, bude podvrgnuto strogoj analizi na domaćim enokemičkim stacijama.
6. Neka naša Vlada opredijeli za prosta talijanska vina razmjor izmegju alkohola, kiselina i izvadih stvari, te neka odbije kao patvoreno svako talijansko vino, koje ne bi imale razmjera izmegju svojih sastavina, a osobito da odbije kao patvorene one vrsti talijanskih vina, koje ili imaju malo izvadih stvari (estrakta) ili sadrže preko 16 po sto alkohola. — Neka se takogjer ne dopušta transit skladišta talijanskome vinu, t. j. neka se nedopušta pomještanje neccarinog talijanskog vina u takozvanim komptirung magazinim.

7. Neka se ne dozvoljava ocarinavanje talijanskog vina stopro onda kada je prodano i ide za unutrenji potrošak, nego da sve talijansko vino bude odma ocarinano, čim stigne na našu granicu i da odma bude isplaćivana sva carina za dotično vino.

8. Neka nadležne vlasti najstrožije paže, a da se ne bi izvažalo iz Dalmacije načinjeno vino pod imenom naravnog domaćeg dalmatinskoga vina.

9. Neka Vlada pošalje naše učitelje vinarstva, da proputuju zemlje u unutarnjosti države i razvide kakva se vrst vina ljubi u raznim predjelima.

10. Pošto se i grčko vino uvažava na naše strane pod imenom talijanskoga, neka se naša Vlada najodrešitije opre toj zloporabi klauzole.

11. Preporuča se svim rodoljubima, da kupe članove za „Vinarsku Udružbu“, kojoj je sielo u Spljetu.

12. Neka se čim prije otvore barem dvie trgovačke škole u Dalmaciji i to jedna srednja, a druga viša.

13. Moli se c. kr. Vladi, neka nam otvori i jednu praktičnu obrtničku školu poput one u Zagrebu, za sve zanate, a uz to da osnuje posebnih strukovnih tečaja za razne zanate kod postojećih građanskih škola u Dalmaciji prama potrebama okoliša.

14. Neka se po mogućnosti u svakom dalmatinskom selu osnuje seoska blagajnica po Reifeisenovu načinu. Dok se narod pridigne iz današnjeg siromastva, neka Vlada i Zemaljski Odbor pozajmljuju novca seoskim blagajnama uz sasvim nisku dobit.

15. Kod muškog učiteljišta na Arbanasima i kod bogoslovnih sjemeništa u Zadru, trebalo bi čim moguće bolje uputiti u poljodjelstvo i u gospodarstvo učiteljske i svećeničke kandidate.

16. Sve seoske škole u Dalmaciji neka se provide učionskim vrtovima u smislu postojećeg zakona.

17. Pozivlju se občinski načelnici, narodni zastupnici i urednici novinā, da se živo brinu za sve naše ekonomične interese.

18. Mole se veliki dalmatinski posjedaici, da radi svoje koristi i naroda, dadu izučavati sinove u racionalnom poljotežanju i gospodarstvu.

19. Živa je želja skupštine, da se oživotvore zaključci sastanka za ribarstvo, koji je bio u Trstu mjeseca novembra god. 1896.

20. Neka se osnuje ribarstvo društvo u Dalmaciji.

21. Obilnim gnojenjem, osobito umjetnim gnojivima, nastojimo svuda povećati plodovitost naših vinograda.

22. Preporuča se svim većim dalmatinskim obćinama, da drže po jednog obćinskog ratara. Dobro bi bilo, obzirom na to, kad bi obćine na svoje troškove dale izučiti u ratarstvu kojeg vriedna učenika iz pučke škole.

23. Prigodom jubileja našega primilostivoga kralja Frana Josipa Ioga, što do malo pristupa, neka se podnese osobita spomenica na ruke Njegova Veličanstva. U toj spomenici neka se prikaže tužno stanje siromašne Dalmacije, te neka se u kralja kao oca narodā zavapi pomoć.

24. Neka se na današnjoj skupštini izabere

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen. Prevagja J. Slišković.
(Nastavak).

Norveška svojim obalama odsvud opkoljenim otocima i hidrinama i jedva su 2 milijuna žitelja, god. 1895 imagjaše koristi od morske ribe preko 50 milijuna franaka, dočim Austro-Ugarska i Talijanska ujedno su dale samo trećinu toga dobitka.

Na žalost, da sve do danas ne vigjasmu nikakova napretka obzirom na ribarštinu u našim morima.

Ovaj zanat u svem sličam poljodjelstvu, te donekle i životni faktor narodne ekonomije razvojem svojim, povukao se je za koje stoljeće natrag.

Stvar je očevidna, da sve zavisi o krnjavoj organizaciji koja većom stranom stoji u nehajstvu vladā, a još više u nemarnosti pokrajinskih i općinskih vlasti, kao i privatnih korporacija, koje se pokazuju u pogledu svega, što spada na ribarstvo.

Slijedeće tabele kompilirane su većim dijelom od poznatih statistika i bijahu poklonjene koli uredovnom stranom, toli više stranom ribara i drugih privatnih osoba, koje se bave statistikom ribe.

TABLA I.

Izkaz vriednosti morske ribaštine u Austro-ugarskoj

Srednja godišnja vriednost petogodišnjice 1880-1884								
	Proizvod ribaštine kg.	Ukupna vriednost Lira tal.	Od kojih otpada		Družine		Broj ladja	
			Domaće Lira tal.	Čozote Lira tal.	Domaće	Čozote	Domaćih	Čozota
Austrijsko primorje	7 780 400	3 034 568	2 730 000	304 568	10 100	1 000	2 650	219
Hrvatsko primorje	405 000	170 619	90 000	80 619	370	250	100	50
Srednja vriednost za petogodišnjice 1885-1889								
Austrijsko primorje	7 670 000	3 029 650	2 700 000	329 650	10 150	1 100	2 670	228
Hrvatsko primorje	403 000	169 260	94 260	75 000	396	240	120	48
Srednja vriednost za petogodišnjice 1890-94								
Austrijsko primorje	7 500 000	3 000 000	2 680 000	320 000	10 170	1 115	2 679	226
Hrvatsko primorje	400 000	168 200	97 000	71 200	410	250	125	50

stalni gospodarski odbor od 11 lica, kojemu da bude glasilo „Pučki List“. Odboru se je stari, da se provedu u djelo zaglavci, što su danas prihvaćeni. Njemu je sazvati svake godine barem jedan obći gospodarski sastanak ciele pokrajine; živo mu se je zauzeti, da se osnuju gospodarske zadruge u svim dalmatinskim kotarima. Skupština uoblašćuje odbor, da imenuje sebi pomagača u pojedinim mjestima naše pokrajine.

Jegulja.

(Piše Petar Šarjanović.)

(Svrha.)

Jegulje se obično love ostima, udicama, parangalom, a najviše u vršvama. Neki meću na dnu vode snop pruća, u kome jegulje uniđu, te se tako snop iz vode povadi i jegulje pohvataju. Stoga se one love u manjoj količini preko cijele godine samo za mračne noći, ali se najviše love u dobi kad se sele u moru.

Ja sam isti lovio jegulje u djetinjstvu u Staromgradu na otoku Hvaru u moru i u saslanim zdencima kojih ima u varoši velika množina. Voda u tim zdencima nije sasvim slana, pošto ju neki i piju, a gotovo cijela varoš se takvom vodom priugotavlja hranu, tako, da u nju ne treba nego posve malo soli metnuti. U takvim sam zdencima više puta udicom lovio, tako da sam u dva puta jegulju na udicu stegao, dočim je svakome u varoši poznato, da se u zdencu može često jegulja dobiti do preko 1 kilograma veličine. One koje sam u luci lovio, malo da je koja bila dulja preko 40 centimetara. Mlade su jegulje morale po tom iz mora ispod zemlje u zdencima doprijeti i tu se nastaniti. Dokaz je tome, da jegulja može ispod zemlje mnogo puta učiniti i da može sa više kilometara tako putovati, dok prispje do kakve stajače vode, gdje joj se nastaniti. Po tome se tumači, kako su mnoge stajače vode jeguljama napućene, sasvim tim što su te vode mnogo i mnogo od mora udaljene.

Nije dokazano koliko muškaraca trebue da oplode sve ženke, koje dolaze u moru prigodom mriještenja, a što se za života samo jedan put kod svake jegulje zbiva, i dali muškarci poslije toga izginu.

Medju kontinentalnim jeguljama koje su, kako rekomo, sve ženke, nalazi ih se veoma debelih, te pokazuju neku svoju osobitu degeneraciju u salu, koje oblađa njihove spolne udove, te po tom postaju krhljavi.

Poznato je da jegulja ne ide u moru prvo nego postigne svojstvo da se može oploditi, i da se to kod svake jegulje samo jedan put za njena života zbiva, kad naime postigne dotični tjelesni razvitak. One u to doba dobiju iz vana sjajniju kožu i pod trbuhom im se crna pjega prikaže.

Po onom što smo do sada naveli, svatko će razumjeti, da se kod jegulja ne da nikako uporabiti umjetno rasplodjivanje, pošto i danas njihovo mriještenje ostaje sveopćom tajnom.

Stoga, želimo li kakvu vodu jeguljama napućiti, moramo u tu svrhu mladih jegulja nabaviti, te ih u dotičnoj vodi postaviti. Dapače je shodno napućivati mladim jeguljicama i one vode u kojima iste mogu iz mora u njima doprijeti; pošto kad mlade jeguljice sele iz mora u vodama, zbog ogromnih zaprijeke, koje se putem desavaju, veliki broj istih izgine prvo nego do svoga odseljenog cilja dodju.

Želimo li jegulje u ribnicima ili stajaćim vodama gojiti, a koji ne imaju nikakva današaja sa morem, tada moramo iste hraniti životinjskim mesom, kukcima, školjkama itd.

Davajuć jeguljama meso smrvljeno govedje, konjsko, pasje ili drugih životinja u malim kruglicama, opazilo se da bolje uspijevaju od onih jegulja, koje se po sebi same hrane. Opazilo se, da poslije 6-7 mjeseci jeguljice koje su bile do 7 centimetara duge, da su narasle do 22 cent. u duljinu s urazmjerom debljinom; dočim u dobi od 2 i pol godine postadoše duge do 34 cm. sa debljinom u obadu preko 7 cm.

Rijeka Neretva, njene bare, močvare i jezera davaju obilati broj jegulja, koje se ili pri rednju pečene u brazetima, ili se suše, ili se friske prodavaju.

Bilo bi stoga neophodna nužda da se rečene vode svake godine napuće dostatnim brojem jeguljica, kao što se to već čini u Taljanskoj i Njemačkoj; pošto neprestanim lovljenjem jegulja, kako se to sada postupa, mora da se za ne dugo broj jegulja znatno umani; radi čega trpiti će od toga ne samo ribari, dali i poduzetnici i čitav onaj narod, koji se svježom, suhom ili priredjenom jeguljom hrani.

Od svršetka veljače do svršetka travnja mlade se jeguljice love kad one iz mora prolaze u rijeke. Tada je hora loviti mlade jeguljice, te ih prenašati na daleko u vodama gdje ih želimo smjestiti.

F. Redi u svome djelu napominje da se je godine 1837 u rijeci Arno u Italiji nalovilo do tri hiljade talijanskih librica. sitnih jegulja, a da je neki ribar jedan kilometar dalje od ušća rijeke u moru nalovio do više od dvije stotine librica, koje da su bile tako sitne i tanke, da ih je u jednoj librici bilo do hiljade.

Glede veličine odraslih jegulja, reč bi da ona najviše može narasti do 95 cm. u duljini. Ako se još nije dokazalo da je ikoja jegulja preko one mjere narasla, ona ipak može sproporcionalno odebljati, tako da sam od više stotina tovara jegulja mogao vidjeti toliko debelih da su neke težile do 4 kilograma.

Krv je od jegulja veoma otrovna, te djeluje na životinju kao otrov zmije ljutice. Otrova u krv jegulje otkrio je prvi prof. Mosso iz Fusine. Ali ne samo od jegulje da i od svih Murenida dobiva se žestoka otrov. Krv postaje otrovna kad se sgruša, te ako je podložena centrifugalnoj sili, ili ako se u nju pomiješa sadi-

noga klorura. Takva krvna surutka žute je boje, te izdava fluorescenciju poput kinina kad ga rastopimo. Dosta je takve surutke samo 0.02 centigrama da ucijepimo u jugularnoj žili, da psetance usmrtime. Isti je Mosso pokušao sa kunićima, koji sasna brzo pogiboše, pošto takva surutka djeluje na živcima kao i otrov ljutice.

Jegulja se, kako je dobro poznato dano, mice sve više troši. Prvo se nije izazvala u trgovinu kao što danas. Prvo je potrošak jegulje bio sasna ograničen, te je koliko njihova mogla biti stacionarna i bez ikakva pomoćnog sredstva. Ali sada kad se ona za trgovinu u velikom obsegu priugotavlja (konficionaje), i sprema po svem svijetu, nije dostatno prepustiti samoj prirodi da ona srbji za uznožavanje istih. Dužnost je za to da se pomoću umnih sredstava u koliko je bolje moguće pospješ njihov razvitak, da se tako na korist naroda u svim vodama uzmoži.

Potreba hraniva za povrće.

Sve povrtnine bez razlike trebaju zemlju prhu i gnojnu, koja obiluje lako probavivim hranivim. Ali ipak sve vrsti povrća, ne troše i ne trebaju jednaku i obilnu količinu hraniva u zemlju.

Od raznih vrstih povrća najviše troše zemlja, te dosljedno trebaju najviše hraniva u zemlji: cvjetača (cavolfiore), kupus, vrzina, kelj, pupčasti kupus, koraba, ločika, štrbka, spanjaka, selen, luk porac i luk češnjak, krastavci, dinje, lubenice, tikve, jajavci i patlicani. Sve ove vrsti povrtnina, tim bolje uspijevaju i obilnije rastaju, većim i sočnijim plodom, čm je bolje priredjena i obilnije pognojena zemlja.

Povrtline, koje razmjerno umjereno troše hraniva i izrabljuju zemlju jesu: pršun, pastinaka, crnožila, kren, mrkva, žutenica, slatka korica, repa, rodakvice, rodakve, crljeni luk (kapula), češnjak, ljutika, krompir, metvica i druge mirodije.

Sve ove vrsti povrtnina ljube prhu dobro priredjenu zemlju, ali ne odveć gnojnu i pićnu. Stoga one ne ljube izravno gnojenje. One najbolje uspijevaju na zemlji, koja je godinu dana prije bila obilno pognojena, te na kojoj su bile prije gojene gorinavedene povrtnine, koje puno troše zemlju, i ljube zemlju obilno pognojenu. Povrtline, koje posve malo troše snagu zemlje, dakle koje tako reknč ne ljube gnoj, i ako hoće zemlju dobro pripravljenu, jesu sljedeće: grašak, osobito vrsti slatkoga graška, te pasulj takljaš i čučavac. Ove vrsti povrća, koje se obično u trećoj godini, nakon što je zemlja bila obilno pognojena, i na njoj bile gojene povrtnine, koje žestoko i umjereno troše snagu zemlje. Bob pravi iznimku, jer on trpi gnoj, pa se gnoji za bob izravno, ili odmah u drugoj godini po obilnom gnojenju.

M. G.

TABLA II.

Izkaz vrijednosti morske ribaštine u Italiji

Srednja godišnja u petogodišnjici 1880-1884				Srednja godišnja u petogodišnjici 1885-1889				Srednja godišnja u petogodišnjici 1890-1894			
Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira tal.	Broj ribara	Broj brodica	Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira tal.	Broj ribara	Broj brodica	Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira kg.	Broj ribara	Broj brodica
70 000 000	16 800 000	68 000	15 444	68 000 000	16 728 000	73 000	16 567	66 300 000	16 576 100	73 800	16 772

TABLA III.

Izkaz vrijednosti morske ribaštine kod glavnih država Evropejskih

NARODNOST	Srednja godišnja u petogodišnjici 1880-1884				Srednja godišnja u petogodišnjici 1885-1889				Srednja godišnja u petogodišnjici 1890-1894			
	Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira tal.	Broj ribara	Broj brodica	Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira it.	Broj ribara	Broj brodica	Ulovljeno kg.	Vrijednost Lira tal.	Broj ribara	Broj brodica
Španjolska	63 700 000	22 295 000	50 230	13 576	64 950 000	22 407 750	50 260	13 590	65 700 000	22 469 000	50 300	13 595
Portugiska	29 650 000	11 504 200	19 760	6 374	30 300 000	11 665 500	19 900	6 419	31 700 000	11 729 000	19 950	6 435
Francezka	280 000 000	75 600 000	96 150	26 708	290 000 000	77 720 000	96 200	26 728	301 000 000	79 765 000	96 280	26 744
Njemačka	?	6 850 000	?	?	?	7 200 000	?	?	?	7 500 000	?	?
Danska	?	5 700 000	?	?	?	6 100 000	?	?	?	6 800 000	?	?
Danska i Norvežka	?	15 350 000 42 000 000	?	?	?	15 430 000 48 000 000	?	?	?	16 000 000 50 500 000	?	?
Ingležka	539 000 000	137 984 000	120 000	50 220	541 800 000	138 159 000	120 100	50 043	545 900 000	138 658 600	120 150	50 065 (Štied)

O gojitbi lana.

Žalibože od nekoliko godina zapuštena je kod nas sasvim gojitba lana. Posljedice napušta gojitbe lana, bile su posljedicom napusta tkanja, koje je bilo jedno od boljih i korisnijih naših domaćih obrta.

Nade je da će opet narod uprijeti u gojitsu lana, barem za toliko, koliko se hoće lana za kućne potrebe, i da će tim načinom opet procvati thalački obrt u kućanstvu.

Pri gojitbi lana, važno je pitanje da se lanu u obhodnji dađe prikladno mjesto, e da se što više i što boljeg lana proizvede.

U obhodnji goji se lan obično po okopavinam ili po djetelini, i to mu mjesto doisto najbolje prija.

Nevalja lan nikad gojiti po žitarici, a osobito ne po ječmu, jer obično izrodi.

Lan ljubi dobru gnojnu zemlju, duboko obradjenju, s toga za lan valja zemlju duboko izorati.

Stajski gnoj, jeste najbolji gnoj za lan, osobito ako se jeseni pognoji zemlja, ali sami stajski gnoj nije dostatan za lan.

Po profesor Wagneru valja za lan, za prvog dubokog oranja u proljeću, pognojiti zemlju su 200 do 300 kg. superfosfata sa 20 po sto topive fosforne kiseline, te su 400 do 600 kg. kainita i su 150 do 300 kg. kilske salitrovine. Kilskom salitrovinom gnoji se odmah pred sjetvom.

Na lakim, propustnim i suhim zemljama bolje je gnojiti kilskom salitrovinom po sjetvi lana, te ju ostaviti na površini zemlje.

Gnojenje vapnom puno pomaže lanu, kako što i sol što sadrži kainit. Oba ova gnojiva uplivaju puno i na plodovitost i na dobrotu lana, a osobito na količinu i na kakvoću vlakna.

K. V.

O gojitbi kupusa.

Sve vrsti kupusa, bez razlike, ljube dobru, gnojnu zemlju i obilno zalievanje za suha vremena. Još bolje uspijevaju, ako se u vodi za zalievanje raztopi gnoj, ili doda malo gnojnice (osoke), dapače i sama gnojica (osoka) u razblaženom stanju, puno pomaže razvoju kupusa, ako se rabi u prvoj dobi njegova razvoja i za oblačna dana, ili odmah prije kiše.

Sjeme od kupusa sije napram vrsti. Najranije vrsti siju se u veljači u graste, a koncem ožujka ili u travnju, razsadjuju se na polje. Ovaj kupus dozrieva za branje već u lipnju mjesecu.

U južnim predjelima, gdje nema velike zime, može se rani kupus zasijati u rujnu ili listopadu mjesecu, pa razsaditi koncem listopada ili u prosincu mjesecu. Ovaj kukus, na pram tome dali je blaža ili jača zima, dozrieva u veljači, ožujku ili travnju mjesecu.

Kasnije vrsti kupusa siju se u ožujku i travnju mjesecu, pa se razsadjuju u svibnju ili lipnju, a glavice dozrijevaju za branje jeseni za jesensku i zimsku porabu.

Kupus ljubi često rallenje da se prorahli zemlja, i da se uništi korov. Nije običaj okopavati kupus, nego samo u slučaju kad se goji velike vrsti kupusa, i kad se gnoji, da kupus bude mogao razviti laglje velike žile, koje su mu potrebite za razvoj velike glavice.

Rane vrsti kupusa, manje glavice, sade se na 40 centimetara razmaka; srednje vrsti kupusa sade se na 50 do 60 centimetara razmaka, a velike vrsti na 60 do 80 centimetara razmaka.

G. Z.

Ako se ovako izprana rubenina ovjesi na suncu da se suši, ona postane biela kao ljljan.

Kinezki maz za opleteno i drveno posudje. Poznata je stvar, da kinezi izmažu koševu i drveno posudje iznutri nekim mazom, koji kad se posuši pravi neka vrst okostine u sljed koje takovo namazano posudje bilo ono drveno ili izpletano od šiba, postane sasvim nepropustno. Maz taj priredjuju kinezi od 3 diela svježe krvi, koju se dobro iztne i ubije da se defibrinira, i od 4 diela u prah zagašena vapna, uz dodatak od nešto malo kocelja. Kad se sve ovo dobro umiesi i izmješa skupa, dobije se dosti tekući maz, kojim se odmah izmažu iznutri drveno ili opleteno posudje, koje hoćemo da bude nepropustno. Napram potrebi, e da maz bude deblji i trajniji, opetuje se mazanje dva do tri puta.

Po čemu se pozna kojeg gnojiva treba zemlja? — Pognata je stvar, da glavna hraniva za bilje jesu: dušik, pepelika, fosforna kiselina i vapno. Kojim od ovih hraniva uskudieva zemlja, doznaje se posve lako, ako se pazi na usjeve i na žetvu. Ako jedna žitarica, unatoč tome što se bujno razvija, i što je tamno zelene boje, ne daje za žetve dosti zrnja, nego slame, to je onda očit znak, da zemlja uskudieva fosfornom kiselinom. Na zemljama koje uskudieva u pepelikom uspijevaju posve loše sve korenjače, sve sočivnice i djeteline, pa s toga takovu zemlju valja pognojiti pepelom i pepelikovim gnojivim. Ako bilje na polju zaostaje u razvoju, ili ako žuti, to je znak da zemlja uskudieva dušikom, s toga takovu zemlju valja pognojiti kilskom salitrovinom, ili osokom (gnojnicom). Kad na jednoj zemlji loše uspijevaju sočivnice, a kao korov raste kiselica, to je znak da zemlja uskudieva vapnom, pa ju valja pognojiti živim vapnom.

Ozlede vimena, osobita cica vrlo su česte kod krava, ako ih telad sisa, kad ima oštre zube. Takove se ozlede lako lieče, ako se vime odmah izpere mlahom vodom, pa onda namaže sa mašću, koju se dobije ako se pomješa jedno žutance od jajeta sa jednom žlicom meda, pa onda dobro ubije. I mazanje kolodiumom puno pomaže, kako što i mazanje smjesom napravljenom od jednog diela karbolne kiseline, te 10 djelova glicerina i 10 djelova maslinovog ulja.

Stabla najprikladnija za drvored po gradovima. Skoro po svim gradovima vide se stabla drvoreda krčljava. Doduše težak je obstanak stabla u gradu, uz toliko površine, izparina, smrada od svieća i tvornica, lošu zemlju i neuredno zalievanje, ali ipak nije to uvijek uzrok lošeg uspjeha, nego loš izbor. U mnogim gradovima, po drvoredim zasadjeno je toliko vrsta stabala da se pričinja, kakav botanički vrt, a opet na mnogim mjestim sade u drvored one stabla, koja su vidila zasadjena na drugom mjestu, bez pitati da li su dotična stabla prikladna za ono mjesto. Da stabla u drvoredim po gradovima dobro uspijevaju glavna je stvar, da se prije sadnje izkopa duboka i široka jama, i da se ista izpunu plodnom zemljom; a onda tek dolazi red na izbor stabala. U južnim predjelima smokovac (*Morus papirifera*), Murva jalovica (Dud ne plodni), brist (*ulmus*) i javor (*Acer campestris*) najbolja su stabla za drvored. U drugom redu dolazi bagren (*Robinia pseudo-acacia*), pa lipa maloga lista (*Tilia parvifolia*) i lipa kovrčasta lišća (*Tilia dasystyla*) i lipa srebrenasta lišća (*Tilia argentea*). Na mnogim mjestim uspijeva dobro u dvoredim taljanski jablan (*Populus pyramidalis*) i ako nije guste krošnje. Pavlovnice i Magjali, koji se najviše sade u drvoredim, najmanje su prikladni za obstanak u gradovima; u posve širokim ulicam, na sjevernijim stranam može se gojiti magjal u drvoredim, ali valja birati crljeno cvatući magjal (*Aesculus Hippocostanum rubicunda*).

Nijedne još godine nismo imali toliko zaostataka od predbrojbe, koliko ljetos. Molimo svih najtoplije koji još nisu podmirili predbrojbu, da nas se što prije spomene, jer ćemo inače držati, da vole da utjeramo od njih predbrojbu poštarskim nalogom.

**

Jor uvijek traje sparno i vlažno vrijeme, koje je najveća pogibelj za peronosporu. Tko hoće da se uzčuva od iste, red je da škropi loze bez oklievanja.

**

Državni zakonski list od 20 travnja t. g. donosi naredba ministarstva unutarnjih posala i financija, kojom se najstrožije zabranjuje uvoz sucharina i njemu sličnih proizvoda. — Bilo je vrijeme, da se je uvoz sacharina zabranio. U istom listu, zabranju se najstrožije uvog svježeg voća i stabala iz Amerike, a to da se preprieči uvođenje San José kukca, koji u Americi tamani voćna stabla.

**

Od 15 do 22 svibnja t. g. obdržavati će se u Pragu međunarodna obrtnička i živežna izložba. Ovo je prva međunarodna izložba svoje vrsti. Prijave imadu se opraviti na upravitelja izložbe: gosp. Artura Gobiet u Pragu, Karlin.

**

Primili smo zahvalnošću napose otiskan vrlo važni govor, gosp. J. Kapića, izrečen na velikom gospodarskom sastanku u Spljetu, dne 12 travnja godine 1898.

**

U poslovnoj godine 1897 promet hrvatske eskomptne banke u Zagrebu bio je od preko 63 milijuna, a čisti dobitak od 111,491 flor. i 4 novč. Zemaljska hypotekarna banka imala je 260,470 flor. i 1 novč. čistog dobitka, sto odgovara 8.68 postotaka na ukamačenoj glavnici. Prva hrvatska štedionica imalo je promet od 51,322,289 flor. i 69 novč.

**

U Slavoniji, koja se poput Banata računa između prvih hambara evropskih za žitija, bila je lanjska žetva vrlo loša, kako svudi. — Godine 1897 zasijano je bilo 308,035 jutara, a poželo se je samo 1,664,817 hektolitara pšenice, dočim je godine 1896 sa površine od 312,852 utara bilo požeto 2,775,060 hektolitara. Za zadnje žetve je manje požeto 1,110,243 hektolitara pšenice.

**

U rujnu tekuće godine, obdržavati će se na Reči zemaljski vinogradarski kongres.

**

Kako danas brzina na svijetu u svemu odlučuje, dobro je da se znadu sve važnije brzine. Brzina svieća je 311,000,000 metara u sekundi; električne struje 36,000,000 metara; induktivne mpujeve struje 18,400,000 metara; blieska zvijezda 40,000 metara; kuglje od puške od 8 millimetara 530 metara; kuglje od topa od 18 centimetara 252 metra; najžešći vjetar za oluje 116 metara; lastavica 67 metara; žestoki vjetar 39 metara; golub listonja 27 metara; brzovlak 17 metara; konj za trke 12 metara; sklizalac na ledu 11 metara; torpedače 11.5 metara; trkač za trke 7 metara; zrakoplov 6½ metara; brza rieka 4 metra; pješak u dobsom koraku 1.2 metra; puž 1¼ millimetar na sekundi.

Izbjelivanje rubenine, običavalo se je dosiem obavljati na livadam djelovanjem sunca, ili pak pomoću klorovog vapna. Prvo je sredstvo puno dosadno, a drugo posve žestoko, i razjedava rublje. Jednostavno, neškodljivo sredstvo za izbjeljivanje rubenine, priredjiva se na sljedeći način. Uzmu se tri diela žestoke vinovice (špirita) i tri diela terpentinskog ulja; ovo se skupa pomješa, a onda se dvie žlice ove smjese doda vodi u kojoj se pere rubenina.

Ministarstvo za poljodjelstvo u Berlinu razpisalo je natječaj sa nagradom od 2500 maraka za onog, koji mu do 1 prosinca 1899 bude dojavio najjednostavnije i najuspješnije sredstvo za utamanjivanje orva od loze (*Tortrix Ambiguella*).

**

Kako „Moniteur Vinicole“ javlja godine 1897 proizvelo se je na celom svijetu samo 119 milijuna hektolitara vina, napram 123½ milijuna hektolitara što je bilo proizvedeno u g. 1896.

**

Važno je znati, kad zakoni raznih svjetskih država dozvoljavaju mladencim da se žene. U Austrije traži se za djevojku 14 godina, za mladića 24. U Njemačkoj za djevojku 14, za mladića 18 godina; U Belgiji za djevojku 15, za mladića 18 godina; U Španjolskoj za djevojku 12, za mladića 14 godina; U Francezkoj za djevojku 15, za mladića 18 godina; U Grčkoj za djevojku 12, za mladića 14 godina; U Italiji za djevojku 15, za mladića 18 godina; U Portugizu za djevojku 12, za mladića 14 godina; U Rumuskoj za djevojku 16, za mladića 18 godina; U Švajcarskoj napram Kantonim, za djevojke 12 do 17 godina, za mladiće 14 do 20 godina; U Ugarskoj napram vjeroispovjesti: katolici i pravoslavni za djevojke 12, za mladiće 14 godina; protestanti za djevojke 15, za mladiće 18 godina.

*

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

41. Molim vas, koje je najbolje i najuspješnije sredstvo za utamanjivanje švaba (žohara, crnica)?
J. M. u I. (Imotski).

Proti švabim ili crnicam upotrebljavaju se razna sredstva, od kojih je buhač u prahu najuspješnije sredstvo, ako rabi se za više dana zasebice, i ako se ima ustrpljenje svaki dan izmesti omantane ili ubijene crnice, pa sve izgoriti. — Drugo sredstvo puno u porabi proti švabim jeste smjesa od jednakih dijelova miniuma (crljenila), trstikovog sladora i brašna. Smjesa ova se razaspe po tlehu ondje, gdje crnice dolaze, pa one dok okuse, poskapaju. U gorajoj smjesi može se minium zamjeniti olovnom gledjom, a onda je sredstvo puno uspješnije. — I četiri diela pšenična brašna pomješana sa jednim dielom miniuma, daju izvrstno sredstvo proti švabim. I ovo se sredstvo razaspe, ondje gdje švabe najviše dolaze. U primorskim predjelima Španjolske i Engleške, gdje ima nevjerovatno puno švaba, rabe proti istim smjesu od 20 dijelova Boraksa (Borax) u prahu i 10 dijelova Baryumkarbonata. Krastavci, odnosno kore od krastavca zelenih, rabe se na mnogim mjestim, kao sredstvo za mamljenje i trovanje crnica.

42. Jeli istina, da je zadnje mlieko, koje se podoji puno masnije od onog, koje se prvo podoji? Kolika je obično ta razlika?
A. S. u M. (Hrvatska).

Jest istina, i to istina nepobitno dokazana. I da imate sasvim čista pojma o tom, kako dobrot mlieka raste napram tome, dali je prije ili kasnije omuzeno iz vimena, navadjamo vam izpadak kušnja u tom pitanju izvedenih kod krava. Mlieko od prvog poteza sadrži 12 po sto tusta

iz prve četvrti vimena	21	„	„
iz polovice	36	„	„
iz tričetvrtine	52	„	„
iz zadnjega diela	71	„	„
Zadnje kapljice izmuzene iz	100	„	„

Na korist je dakle marvogojitelja, da da le svoje krave svaki put sasvim izmusti, t. j. što no se reče do zadnje kaplje; a da se uvjeri o dobroti svog mlieka, potrebno je da svaki put sve mlieko od jedne krave dobro pomjesa.

43. Molim vas za obavjest, jeli sprava za navrtanje loza, tako zvani Reb-Veredlungs-Apparat od

torde Josef Franke u Kottlingbrunn, doisto praktična i opravla li uspješno ciepljenje loza, kako što se u cieniku tvrdi?
I. T. G. u R. (Rab).

Čujemo da je dotična sprava za navrtanje loza dobra, i da izvrstno radi, ali je nismo vidili u porabi, pa vam nemožemo vlastitim iskustvom potvrditi tudje tvrdnje.

44. Kad je koristnije rabiti Thomasovu trosku, a kada superfosfat za svrhu umjetnog gnojenja? Što u glavno odlučuje na porabu jednog ili drugog od ovih gnojiva?
R. E. B. u T. (Bosna)

Kušnje su pitanje sasvim razjasnile, b. rem onoliko, koliko je u glavno potrebno da znađe jedan gospodar. Superfosfati rabe se na zemljama sitna sastava, kako što su gnjilače i ilovače, i to osobito onda, kad se gnoj razasiplje samo na površini, a ne misli se temeljito pomješati ga zemljom, kako što obično biva pri gnojenju livada, djetelišta i ljekarišta. Onda kad se goji bilje, koje tjera duboko korijenje, kako što su repe, i kad se gnoje voćna stabla; u svim ovim slučajevim je uspješnije gnojenje superfosfatom jer fosforna kiselina od superfosfata prodiere laglje u deblje slojeve, gdje je baš trebue. — Superfosfatom se gnoje sve zemlje, koje puno oskudievaju fosfornom kiselinom, onda u svim onim slučajevim, kad od fosforne kiseline traži brži učinjak, osobito kad se gnoji u proljeću za jarine i ljetne plodine. U svim gorskim i visokim predjelima, gdje je hladnije, te bilje ima manje vremena raspoloživa za razvoj i dozrijevanje, rabi se 200 do 300 kg. superfosfata po hektaru, da se dozrijevanje pospješ. — Thomasova troska rabi se na močvarnim i tresetnim zemljama, na kiselim zemljama, na crničnim zemljama koje oskudievaju vapnom, na posve propustnim i lakim zemljama, koje oskudievaju vapnom; pri uredjenju ljekarišta, pri sadji loza i stabala, i u svakom onom slučaju, kad se traži trajnu djelatnost fosforne kiseline, radje se rabi Thomasova troska, nego li superfosfat, odnosno daje se prednost Thomasevoj troski, na kamenitim zemljama, na pjeskuljama osobito kad je pjesak krupan, i na svim lako propustnim zemljama; na svim zemljama koje oskudievaju vapnom, na tresetačama, na crničnim i na kiselim zemljama, i na svim onim zemljama na kojima se sade stabla, koja tjeraju duboko žile, dakle pri nasadjivanju vinograda, pa kojegod bila vrst zemlje na kojoj se sadi, ima se dati prednost Thomasovoj troski.

45. Dali će koristiti lozju polievanje kemičnom sastavinom zvanom „Antiperonospora“, što ju je u svijet proturila Bečka kemična postaja Numa Dupui & Comp.
J. G. u J. (Hvar).

Od svih novotarija valja se čuvati, osobito kad dolaze iz sjevera. U raztopini modre galice imate izvrstno i prokušano sredstvo proti peronospori, samo ako se na vrijeme rabi. Nismo kušali tu kemičnu sastavinu „Antiperonospora“, ali već unapred sudimo, da ni to sredstvo neće si prokročiti puta, kako ni mnoga druga sredstva prije njega preporučena, a da će svi pametni vinogradari i unaprijed, kako dosad rabiti raztopinu modre galice, kao jedino uspješno sredstvo protiv peronospori.

B. Nova pitanja.

46. Okolo ruža ugujezdili se mravi u velikom broju, pa iz svojih mravinjaka polaze na ruže i prave dosti štete. Molim Vas kako se najbolje i najbrže tamente mravi?
N. B. u T. (Bosna).

47. Na istoj zemlji goji se i njeguje jednako više vrsti ruža, ali sve neuspjevaju jednako, šta je tomu uzrok?
N. B. u T. (Bosna).

48. Molim vas, što ima istina o djelatnosti „Nitrogina“, kojim se navreću zemljišta, a da bolje rode?
I. S. u S. (Brač).

49. Molim vas na što je najviše paziti pri prelazu iz stajskog hranjenja na pašu? Kojih se je načela pri tom držati da ne trpi blago?
A. M. u K. (Hrvatska).

50. Molim vas kako se pravi prosek. Nije li to možda više umjetno, nego li naravno vino?
M. V. u H. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Vilina B. — Petrić pop J., žup. — Ilijašević A. — Lukić T. — Maradić N. — Orlić I.

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. N. gospoda: Antičić P., uč. — Bakarčić D. r. D., odv. — Društvo „Zora“ - Opatija.

— V. g. Bačić I. - Poslali smo van broj 2 od lanjske godine, u kojem se tumači način utamanjivanja puževa.

— Sl. Hrv. Pedag. knj. Sbor - I vami broj 18.

— M. P. O. J. Vukša - Posla li smo vam knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća.“

— V. g. Senković I. - I vami knjižicu „O uporabi droda“ i „Duhan“.

— V. g. Hrdalović N. — Odgovorili smo vam poštom na stavljeno nam pitanje.

— V. g. Petrić M. - Takodjer.

— V. g. Petrović J. - U pismo dali smo vam razjašnjenja na sve što ste želili glede raznih vrstih kvasca i sladora.

— V. g. Gosp. Gluščević A. - O porabi sapuna u raztopini modre galice, dali smo vam obavjesti izravno u pismu, kako što i o porabi buhača protivu crvu.

— V. g. Klarić A. - Istina je, da se brašno od posušenih riba, rabi kao hrana za svinje; i jeste izvrstno hranivo. Spočetka rabi se u posve maloj količici, dok se svinje priuče, kasnije daje se jedan dio brašna od posušenih riba na 25 do 30 dijelova krompira. Teško, da bi se na našim stranama izplaćalo hranjenje svinja brašnom od riba, jer kako brašno od riba dolazi iz daleka, teško da bi se izplaćalo takovo hranjenje, radi skupocje prenoša.

— V. g. Orlić I. - Zasijano sjeme povrća brani se od vrabaca i drugih ptica, ako se naokolo sjemeništa zasadi nekoliko kolaca pa na njih otegne žica bieloga konca. I ako se sjeme izmasti orljenilom (minium) prije nego li se zasije, ptice ga onda ne jedu.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:
Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.
O uporabi drôpa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.
Duhan (Nicotiana) ili napatuk kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.
O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloranom tablom. — Ciena florina 3.
•P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljeno ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Svibnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Svibnja 1898.

Skupoća kruha.

Velike povodnje težatne godine 1896 i 1897 i druge nepogode vremena, bile su uzrokom nerodice žitarica u većem dielu Evrope, a osobito u onim zemljama, u kojim je gojitba žitarica puno razprostranjena, i u kojim su žitarice glavna gospodarska izruka.

Usljed onako velike nerodice bilo je sasvim opravdano poskupljenje žitarica, koje su usljed silne prekomorske konkurencije i burzovnih spekulacija, bile pale tako u bezicienu, da su mnogi gospodari još pred par godina bili prisiljeni napustiti gojitbu žitarica.

Poskupljenje žitarica, a osobito pšenice, usljed nerodice, nije ipak bilo takovo, da bi r. p. pšenica bila postigla one cene koje je imala prvašnjih godina.

Dosljedno, razmjerno poskupljenje pšenice usljed nerodice, nije opravdavalo poskupljenje kruha, jer se je kruh prodavao uz istu cennu ili još jeftinije, u zemanu kad je pšenica bila dvaput skuplja nego li je danas.

Stoga se velika skupoća kruha, ima prije prepisati burzovnoj spekulaciji, nego li nerodici.

I da je doisto burzovna spekulacija uzrokom skupoće kruha, imamo dokaza u činjenici, da uz svu veliku lanjsku nerodicu nije ipak

ciena pšenice Bog zna kako visoko poskočila. A nije znatno porasla ciena pšenici i radi toga, što u mnogim zemljama pšenični kruh nalazi djelomičnu ili posvemašnju izmjenu u raži, kukuruzu, sočivnicam, krompirim, heljdi itd. i što i ako je bila kod nas u Evropi razmjerno velika nerodica žitarica, u drugim zemljama rodile su žitarice srednje ili dobro.

Poznata je stvar, da dok u zemljama sjevernog umjerenog pojasa, kako što je Španjolska, Portugal, Italija, Grčka, Albanija, Dalmacija, Kalifornija, Oregon, Colorado, Missouri, Georgia i Alabama, dozrijevaju žitarice u lipnju mjesecu, da ima drugih zemalja gdje dozrijevaju prije i kasnije, te u svakom mjesecu od godine ima zemalja u kojima dozrijevaju žitarice.

Tako u siečnju mjesecu dozrijevaju žitarice u Australiji, Novoj Zelandi, Kiliju i Argentini; u veljači: u Gornjem Misiru (Egiptu) i Britanskoj Indiji;

u ožujku: u Meksiku, Perziji i Siriji;

u travnju: u Azijatskoj Turskoj, u dolnjem Misiru, u Maloj Aziji i na Kubi;

u svibnju: u Sjevernoj Africi, Centralnoj Aziji, Kini, Japonu, Texasu i Kanadi;

u lipnju, kako smo već gori naveli;

u srpnju: u Rumunskoj, u Hrvatskoj i Slavoniji, Magjarskoj, Austriji, Francuskoj, Južnoj Rusiji, Minnesoti, Nebraski i Gornjoj Kanadi;

u kolovozu: u Belgiji, Holandiji, Njemačkoj, Engleškoj, Poljskoj, Danskoj, Dakoti, Manitobi i Kolumbiji;

u rujnu: u Švedskoj, Norveškoj, Škotskoj i Sjevernoj Kanadi;

u listopadu: u Sjevernoj Rusiji;

u studenom: u Peru i u Južnoj Africi;

u prosincu: u Birmaniji.

Nema po tom mjeseca u godini, u kojem se nebi žele žitarice, pa je bila sasvim opravdana nada, da će nas obškrbiti pšenicom, druge svjetske zemlje, u kojih kasnije ili ranije nego li kod nas dozrijevaju žitarice, a koje nisu trpile od poplava i od nerodice, kako evropejske zemlje.

I doisto, ciena se je pšenici uzdržala i rasla nešto do kraja prošle godine, ali dok se je doznalo, da u Argentini, u Kilu i u Australiji žitarice obećavaju dobro, odmah je ciena pšenici nešto pala, i bilo je nade, da će do nove žetve postepeno padati, i to obzirom i na činjenicu, da su i kod nas usjevi prilično dobro prezimili, i da su obećavali ne lošu ljetinu.

Dok se je usljed svih ovih činjenica prilično uzdržala ciena pšenice, neopravdano je rasla ciena kruha, a kad je proglašen rat između Španjolske i Sjedinjenih Sjeverno Amerikanskih država, koji spriječava prevoz žitarica po moru, porasla je ciena kruhu nevjerovatno visoko.

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen. Prevagja J. Slišković.
(Nastavak)

TABLA IV.
Srednji godišnji dobitak ribara.

NARODNOST			Kroz pet godina		
			1880-1884	1885-1889	1890-1894
			u talijanskim Liram		
Austro-Ugarska	Austrijsko primorje	Domaći	270 ²⁹	266	263 ⁴⁵
		Čozoti	304 ⁴⁶	299 ⁴¹	287
	Hrvatsko primorje	Domaći	243 ⁴⁴	283 ⁴³	236 ⁵⁸
		Čozoti	320 ⁴⁷	312 ⁵⁰	284 ⁵⁰
	Italija		247 ⁴⁴	229 ⁴⁵	244 ⁴³
	Španjolska		444 ⁴⁵	445 ⁵⁵	446 ⁷⁰
	Portugizka		582 ⁴⁸	586 ⁷⁰	596 ⁴⁴
	Francuzka		786 ⁴⁶	807 ⁵⁰	828 ⁴⁶
	Ingleška		1149 ⁴⁶	1150 ³⁶	1154 ⁴⁴

TABLA V.

Srednja godišnja vrijednost ulovljene ribe.

NARODNOST		Kroz pet godina		
		1880-1884	1885-1889	1890-1894
		u talijanskim Liram		
Austro-Ugar.	Austrijsko primorje	39	39 ⁴⁰	41 ⁴⁶
	Hrvatsko primorje	41 ⁴⁶	42	42 ⁴⁵
Italija		24	24 ⁴⁴	25
Španjolska		35	34 ⁴⁰	34 ⁴⁰
Portugizka		38	38 ⁴⁵	37
Francuzka		27	26 ⁴⁴	26 ⁴⁵
Ingleška		25 ⁴⁴	25 ⁴⁴	25 ⁴⁴

Ovdje navedeni statistički podaci, bistro pokazuju postepeno pogoršanje naših mora, kao ribarskih obrta, te bi stoga kompetentne vlasti morale upotrebiti što brže mjere, kako da se uklone one platonične ideje, koje su do sad bile podržavane u pogledu ribarstva. Gareis govori u ovom djelu: „Sadanje stanje mora, jest sasvim pozitivno“. Odaklen razabrati se može, da se u tom novom podhvatu oko boljka

ribarštine ne zahtjevaju ne znam kakove posve nove mjere, dali okoristiti se jedino onim što je kod drugih naroda jur uvedeno i koje u ovom pogledu pružaju opširno gradivo pokušaja veoma zaslužnih.

Ipak se ne da poreći, da su vlade, pokrajine, pa i privatne korporacije ovih zadnjih godina u toj stvari što i što poprimili, — na ime kako da ožive i podignu taj propadajući zanat; suviše neki su se pokazali nakloni, da su pružili svoje pripomoći, samo da ribarstvo Jadranskoga mora što bolje procvate.

Austro-Ugarska počam od god. 1888, pa sve naprijed pruža stanovitu podporu u korist ribarstva, a to poimence: Društvu ribarstva i ribogojstva u Trstu, (Società di Pesca e Piscicoltura di Trieste), koje veoma poduzetno podupire ovaj obrt, ne samo novčano da li još i poštivanjem svoje udružbe, s namjerom, da se što veoma podupre razvitak ribarstva. — Uz ovo, ne smijemo zaboraviti takogjer ni ono regijonalno mletačko društvo ribarstva i ribogojstva, (Società Regionale Veneta per la Pesca e l'aquicoltura di Venezia) kao ni ono drugo u Milanu (La Lombarda società di Pesca ed Aquicoltura), koje ne samo da svojski nastoji, nego i svim mogućim sredstvima uspomaze taj toli zapušćeni zanat. (Sliedi).

Pošto je kruh jedina hrana siromašnijih slojeva pučanstva, skupoća kruha pala je na teret tih najsiromašnijih slojeva, koji pak usljed lanjske nerodice, ne nalaze zarade ni za preživiti; pa nije stoga čudo ako u mnogim mjestim obvladani nevoljom, i izmoreni gladom traže da se obali ciela kruhu.

Usljed skupoće hrane došlo je na mnogim mjestim do nereda, osobito u Italiji.

Talijanska i Francuska vlada su se već pobrinule, da dokine carine na žitja, a kako i nas siromašni narod u velike tisti skupoća kruha, zatražili su zastupnici, da se i kod nas dokine carina na žitja.

Dali će to uspjeti, ne znamo, ali dvojimo, jer po sriedi interesi Magjarske, bez čije privole se u Austrougarskoj nemože dokinuti carina na žitja, a bud je Magjarska eminentno gospodarska zemlja, u kojoj su žitja, a osobito pšenica glavna izruka, sva je prilika da Magjarska obzirom na svoje vlastite interese, neće pristati da se dokine carina na žito, pa nami od dualizma nove nevolje*).

* Prednja se je obistinila, magjarska nije pristala.

0 uporabi fosfornih gnojiva.

Thomasova troska najuspješnije se upotrebljava za humosne zemlje, za pjeskulje, i za kiselu-humozna vriješta; na pašnjacih i livada može se samo na jesen rabiti i to 4 do 12 kvintala po hektaru. Zemlje koje sadrže malo fosforne kiseline i vapna prikladne su za gnojenje Thomasovom troskom, i to samom i u smjesi sa drugim umjetnim gnojivim; a osobito sa kaljevim gnojivim.

Dobra Thomasova troska sadrži do 45% vapna (Ca) i 15 do 20% fosforne kiseline topive u vodi (PO_4H_3); mora biti sitno samlivena, pošto je izustvo dokazalo, da organska kiselina koju korijenje izlučuje, raztaplja samo fini sameljeni fosfat i dovaža ga u korjene. Rabljena u krupnim komadim i grudvam nema skoro nikakove vrijednosti. Thomasova troska, nedjeluje brzo na razvoj bilja, ali je trajne djelatnosti.

Superfosfatim gnoje se obično ilovaste zemlje, koje ne sadrže mnogo vapna, i gnjilače, koje nesadrže puno crnice, jer na crnične zemlje djelatnija je Thomasova troska od superfosfata.

Obilnim gnojenje superfosfatim štede se dušična gnojiva, jer se na 1 dio dušika uzimlje 2 do 3 dijela fosforne kiseline.

Pjeskulje se ne gnoje superfosfatim, jer takovo gnojenje može biti škodljivo, osobito za šusnih i toplih vremena. Žito na takovim zemljama djelovanjem superfosfata naglo dozrieva, te ne razvija dosti ni slame ni zrnja. Superfosfati malo vriede i za zemlje vapnenjače, jer se fosforna kiselina spaja vapnom u soli, koje su u vodi netopive ($2\text{PO}_4\text{H}_3 + \text{Ca}_3 = \text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2 + \text{H}_2\text{O}$) pa ih bilje nemože upijati.

Gnojna vrijednost tili Thomasove troske, koli superfosfat, zavisi od sadržine u vodi topive fosforne kiseline. Čim je u Thomasovoj troski i u superfosfatu veći postotak fosforne kiseline topive u vodi, tim su bolji. Thomasovoj se troski za gnojenje ne daje nikakove vrijednosti, ako ne sadrži barem 15% fosforne kiseline topive u vodi.

Koristna je poraba fosfornih gnojiva, osobito onda, kad je nužno da zemlja za više godina bude obškrbljena dovoljnom količom fosforne kiseline n. pr. na livadama, u vinogradim, hmeljštum, voćnjacim i maslinicim.

Gdje stoji do trajne djelatnosti fosforne kiseline, rabi se za gnojenje Thomasova troska, gdje se traži brži učinak rabe se superfosfati.

Dr. Adžija.

Kako ima biti uredjena konoba (podrum) za vino?

Od dobre konobe za vino, traži se, da se u njoj toplina zraka, što moguće manje mjenja. U vrionici t. j. u odjelu za vrienje masta, hoće se toplina od 18 do 20 stupnjeva Celsiusa; u podrumu t. j. u konobi di stoji vino u bačvam hoće se toplina od 10 do 15 stupnjeva Celsiusa.

Izim toga, hoće se da je konoba za vino gradjena pod zemljom, ili u protivnom slučaju, da je gradjena na takav način, da u zidovim ima ošit za osamljenje topline, e da se toplina u konobi ne mjenja uplivom topline izvanjskog zraka.

Da se ta svrha postigne u konobam, koje nisu gradjene pod zemljom, hoće se u zidovim praznina za zrak, ili naslage treseta.

Izim toga hoće se da je konoba providjena otvorim za promahu i za svjetlo, da je poplaćena, i da je providjena kamenicom za sakupljanje vode, što se proljeva za pranja bačava.

Ako nije ovako gradjena konoba, može se doneklen prepričiti naglu promjenu topline u istoj, tim, da se drže dobro zatvoreni svi otvori, i da se isti oblože slamom; ali ova sredstva nepomožu uvijek, osobito ne ljeti, kad udari velika vrućina.

Nagla promjena topline u konobi od štetna je upliva na vino, jer se vino pri nagloj promjeni topline posve lako pomuti; pomješa se taložina vinom, koja se posve lako raztvvara i uzrokom je da se vino izkviri.

Veći dio bolestnih vina, potiče od nagle promjene topline u konobi, a osobito kad se vino prvrne na bratu i kad se uzljuti, ima se tražiti uzrok u nagloj promjeni topline.

Visoka toplina u konobi ima za posljedicu veliko izhlapljivanje vina iz bačve, odkud takodjer velika šteta po gospodara.

I odveć hladna konoba, nije dobra za vino, jer u takovoj konobi vino teško zdrije, još teže se bistri, a uzdrži dugo tek nezdrelog vina, dapače vrlo često poprmi vrlo neugodan tek.

U odveć studenim konobam izlučuje se iz vina odveć puno striša, i pada kolikoca vinske kiseline, pa je takovo vino vrlo često na teku bljutavo.

Dobro uredjena konoba nesmje biti ni odveć suha, ni odveć vlažna, jer u odveć suhoj konobi izhlapljuje iz bačava puno vina, pa valja često dolievati, jer se prazno posudje lako razsušuje.

U odveć vlažnoj konobi pojavlja se puno pliesna, koje ne samo da se hvata stiena i posudja, ali svojim vonjem kuži zrak konobe, koji pak može da upliva štetno na miruh vina, ili može vinu priobiti vonj po vetašini.

Doduše proti pliesnu rabi se izvrstno vodena raztopina dvostruko sumporno-kiselog vapna, u razmjesi od 1 diela na 10 djelova vode, ali je bolje, ako je uredjena vlaga u konobi, nego li je boriti se protiv pliesnu.

Izsječkana slama kao stelja.

Doslen se je skorom svudi rabila ciela slama za stelju, a samo u novije doba neki napredni gospodari počeli su rabiti izsječkanu slamu za stelju, i postizavaju tim načinom velikih raznovrstnih koristih.

Slama za stelju izsječka se sječkalom na 13 centimetara dužine; kako to danas rade skoro na svim imanjim u Engleškoj.

Porabom izsječkanne slame za stelju, prištedi se skorom 35 postotaka od ukupne količke slame potrebite za stelju, nego likad se slama rabi ciela i neizsječkana, dakle se pristedi sječkanjem slame više od $\frac{1}{3}$ slame potrebite za stelju.

Obično za jedno gvedo ili za jednu kravu računaju se 4 kg. slame na dan za stelju, dobić kad se rabi za stelju izsječkana slama dotiču 2½ kg. iste.

Ali nije korist sječkanja slame, u samoj prištednji, ima i mnogo drugih koristih.

Izsječkana slama upija puno bolje, brže i podpunije mokraču i osoku, pa je usljed toga ne samo znatno bolji djubar ali se gubi puno manje gnojnih sastavina djubra.

Gnoj od izsječkanne slame, puno je laglje baratati na djubrištu, jer je manjeg objema, znatno veće vlage i mokrine, pa ga nije potreba odveć često škropiti osokom, a i ne raztvvara se odveć brzo, kako gnoj u kojem je ciela slama.

Gnoj od izsječkanne slame puno se laglje i jeftinije tovari na kola i prevaža; laglje se razasiplje po zemlji, i laglje se i podpunije podorava.

Gnoj od izsječkanne slame, nije skorom ni potreba vilam bacati u brazdu za plugom, a branjanje zemlje zagnojene gnojem od izsječkanne slame, puno je laglje i podpunije; jer gnoj od kratko izsječkanne slame, nehvata se zubova brane, kako što gnoj od duge ciele slame.

Zemlja ostane bolje poravnana, pa je puno bolje i jeftinije obaviti sjetvu sa strojevim.

Prvi izlet pčela rad čišćenja.

Poznata je stvar, da pčele preko zime zadržavaju tako dugo u sebi svoje izmetine, doklien god ostanu u košnici; ali čim očute mekše i liepo vrijeme, odmah izlete iz ulišta, da se izčiste od izmetina, koje su toliko zadržale u svojem tielu. Na sjevernijim stranam, gdje je zima duga i trajna, znade pčela zadržati izmetine u tielu za 4 do 5 mjesecih.

Toliko put, ako je liepo vrijeme, izlete pčele rad čišćenja, i onda kad je još zima, i kad je sva zemlja zastrta sniegom.

Doduše, ako se leto drži zimi zatvoreno, kako što obično biva na sjevernim stranam, onda pčele nemogu na polje, ako im pčelogojac leto ne otvori.

U takovu slučaju nesmje se leto otvoriti, nego baš ako je liep, vedar dan i blago, meko vrijeme.

Stoga svaki pčelogojac, prije nego li dozvoli pčelam izlet rad čišćenja, red je da pazi i da providi na sljedeće:

1. Ako ima još sniega po zemlji, valja da pospe snieg pepelom (lugom), da se pčele ne zabliešte i ne padnu u snieg.

2. Odmah do leta i pokraj ulišta valja postaviti drvenih priečka i razastrieiti slame, da pčele, koje rado stanu poživati, budu mogle poživati na suho, jer stanu li poživati na snieg, lako da se smrznju.

3. Dok se otvori leto, prije glavnog izleta, valja kvakom izčistiti dno košnice, da se odstrani sve umrle pčele i sva nečist.

4. One rojeve, koji neće da izlete rad čišćenja, valja natjerati na izlet, a to se postigne, ako se vognjem puše zrak u košnicu.

5. Za izleta pčela valja pregledati košnicu, da se uvjeri ako oskudievaju hranom, ili ako su možda bez matice. Neda li se to učiniti za izleta pčela, onda valja učiniti za prvog liepog i mekog dana.

6. Ako su košnice zastrte slamom ili drugim čim rad. studeni, u doba izleta, rad čišćenja nevalja takove obrane držati.

Obrana od studeni diže sesa košnicu sopro onda, kad već nema pogibelji od žestoke studeni.

D. I.

Gnjeздо za kvočke.

Kvočke najradje sjede na jajim, ako im se za kvočenje priredi gnjeздо u jednomo košu. U tu svrhu rabi se čisti koš od vrbe pletenice, nešto po prilici 40 centimetara širok i dug, a 30 centimetara visok. Ovaj koš se može gdje mu drago namjestiti, samo ako na dotičnom mjestu vlada mir i tišina, i ako je na polak tamno. U koš metne se kratkog, mekog siena ili otave, koju se prije izgnječi rukom, pak izmrvi na dlanove, da padne izdobljena u koš. Dugo i tvrdo vlatje siena odstrani se, pa se sieno naravna i pitisne tako, da na krajevima tik strana koša, bude nešto uvaljeno.

Ako više kvočka u isto doba sjedi u jednomo prostoru, valja udesiti stvar tako, da kvočke nebudu mogle po volji ostavljati lež, jer bi usljed toga nastalo neprilika; bolje se je u tom slučaju podvrći dangubi, i dizati jednu po jednu, kvočke sa legla, i opet ih stavljati u gujeздо.

Ako se ova radnja, t. j. skidanje kvočka sa legla, obavlja svakog dana u isti sat, kvočke se tomu priviknu i ne ostavljaju same gujeздо dok ih se ne digne sa legla.

Dok se kvočke, ovome redovitom dizanju sa gnjeзда priviknu, valja prvih dana sjedanja, držati poklopac na gnjezdu, da kvočke budu prisiljene sjediti na jajim.

Kad se dignu kvočke sa gnjeзда, postavi se svaka u nešto prostraniji sanduk, u kojem se izčisti od izmetina, izpulja od perja, te nahrani i napoji. Stoga se hoće, da su ovakovi sanduci dva do tri put veći od koševa za gnjeздо, a na dnu im se postavi pržine za puljanje, osda posuda sa hranom i vodom. U sanduka je pak lako uloviti kvočku za postaviti ju opet u gujeздо, da sjedi na jajim.

Dok se kvočka hrani, valja pregledati gnjeздо, da se uvjeri da se nije, koje je razbilo, ili da se nisu jaja raztrkala po košu.

Puno je uspješnije kvočenje, kad se redovito dižu kvočke sa gnjeзда, nego li, ako im se dozvoli, da ostavljaju gnjeздо, kad ih je volja.

N. H.

L. D.

Utamanjivanje viline kose (Cuscuta).

Na mnogim mjestim vrlo je teško gojiti djeteline, radi viline kose, koja se na njoj pojavljuje i koja ju duši. Mnoga su se sredstva, više ili manje uspješna, preporučala proti vilinoj kosi, ali je već bez svake dvojbe dokazano, da je raztopina zelene galice najbolje sredstvo proti vilinoj kosi. Raztopina zelene galice priredjuje se, ako se 1 kg. zelene galice (gvozdenog vi-triola raztopi u 10 litara vode. Ovom raztopinom poskropi se djetelište na onom mjestu, gdje se je razplela vilina kosa. Viline kose i jednim samim škropljenjem nestane, dočim raztopina ne hudi djeteleni, ona se dapače kašnje znatno bujnije razvije.

Liečenje kolike kod konja. Kolika se kod konja pojavljuje velikim bolim u crievim, a vrlo često i zasponom. Dok se opazi da konj postane miran, i da se previja usljed kolike valja nastojati odmah, da mu se pomogne. U tu svrhu uzmu se dva prazne vreće, namoče se dobro u toploj vodi, a onda se dobro izažmu, pa se onda previju na prsa, ledja i na trbuh boleznog konja. Ove se, u toploj vodi namočene vreće obvija najprije su dve suhe vreće, a onda su dva biljca suknena, pa se sve dobro priveže užetom, da ostane priklopljeno na tijelo. Obično nakon malo vremena prestane bol; ako se opazi da se konj nije umirio, valja opetovati ovo sredstvo, a ako se opazi da koliku proti zaspon, valja konju odmah uštrcati u stražnicu mlake sapunjače.

Listne uši (Aphis) kad je godina vlažna i topla pojavljuje se velika množina raznovrstnih uših, po lišću voćnih stabala, povrtlina i cvieća. Veći dio uših je zelenkaste boje, ali ima ih sivo pepelaste loje i crnih. Izvrstno sredstvo za utamanjivanje uših imamo u izvadku od duhana (Tabak estrak), koje valja nabavljati, kod glavnih razdaja duhana. Ali svak može sam izvrstno sredstvo napraviti proti ušim nasljedni način. Nešto 1½ kg. drva od kvasije (Quassia), kojeg ima na prodaji izsječkana u svakoj mironodijari, moći se 24 sata vremena, ili samo od večera do u jutro, u vodi. U jutro se metne na vatru, da se dobro izkuha, pa se onda još topao izvarak prociedi na gustu krpu; dolije mu se 100 litara vode, u koju se prije raztopi 2½ kg. prostog mazavog sapuna. Ovo je sredstvo izvrstno i razmjerno vrlo jeftino. Drugo sredstvo izvrstno protiva ušim priredjuje se, ako se na 100 litara vode doda 1 litar sapokarbola; ili ako se na 100 litara vode doda ¼ litra lysola. Oba ova sredstva nabavljaju se u mironodijaram. Jednim od ovih triju sredstva, škropi se lišće gubavo, pomoću strcaljke; ono ubija uši, bez da šteti lišće. Za škropljenje valja nastojati, da se škropi po naličju lista, t. j. po donjoj strani lista, jer veći dio uših žive na naličju lišća.

Razsol za liečenje ozleđa. — Vrlo se često dogodi, da se domaće životinje rane ili inače ozlede, pa jer im se ne zna kako brzo pomoći, vrlo često se zlo pogorša, i nosi ozbiljnih posljedica. Takove se ozlede mogu brzo i sigurno izliječiti, bez svake druge pomoći, ako se iste previju krpom namočenom u razsolu. — Razsol potrebitu u rečenu svrhu, priredi se lako, na sasvim jednostavni način. Raztopi se naime u običnoj vodi iz bunara, toliko kuhinjske soli, dok se voda zasiti, t. j. dok se više u njoj sol ne topi. Ova se razsol omlači na vatri, pa se u njoj namoči čista krpa, koja se privije na ozledjeno mjesto. Prvih dana, valja više puta na dan okvasiti krpu. Sredstvo je izvrstno, jer se ozleđa lako i brzo preboli, bez da dodje do vrida, i bez potrebe drugih lijekova.

Upliv žestoko sumporenih bačava na vino. je kadšto vrlo štetan, jer inače dobro

vino, ako se lije u često sumporenim bačvam bez da se prije temeljito isperu, postane oštro kisela teka, i poprими vonj po smrdljivim jajim. Valja stoga vino sumporaviti umjereno i sa posve čistim sumporom, a prazne bačve, koje su se često sumporavale dok su bile prazne, valja temeljito izprati prije nego li se u njih vino ulije.

Sredstvo za liečenje voćnih stabala. Običnija voćna stabla, kao trešnje, praskve, jabuke itd., podvržena su ljeti raznim tajnosjetnim nametnicam, koje im napadaju lišće. — Lieče se takove bolesti vrlo uspješno, ako se poskropi lišće 1 do 2 puta sa raztopinom napravljenom od 1 kg. modre galice, 1 kg. zagašenog vapna i 150 grama sladora u 100 litara vode. Voćari njemački škrope ovom raztopinom prvi put u proljeće, drugi put po cvatnji a treći put ako je od potrebe u kolovozu mjesecu. Za prvoga škropljenja rabe raztopinu, napravljenju, kako je gori opisano. Za drugog škropljenja rabe na istu količinu vode dvaput više modre galice, vapna i sladora, a za trećeg škropljenja, na istu količinu vode raztope samo polovicu količine galice, vapna i sladora navedene za prvo škropljenje. U koju svrhu rabe slador, nije nam jasno, jer slador nemože, da ima nikakvog učinka na tajnosjetne nametnice.

Katran proti miševim. U kućam, podrumim i magazam, u kojima ima puno miševa, rabe na mnogim mjestim Španjolske katran za utamanjivanje miševa. Sve luknje što si probiju miševi, i kroz koje oni prolaze, zaliju katranom. Miševi ne trpe vonj katrana, pa se veći dio zaduši, a oni koji se ne zaduše, nego pobjegnu, pa se za prolaza kroz luknje izmažu katranom, isto brzo poginu, jer ne trpe, da im je dlaka ičim izmazana. Pošto se katran (osobito Theer) ne suši lako, kad se jednoč zaliju luknje katranom, za dugo se vremena ne povraćaju miševi.

Nijedne još godine nismo imali toliko zaostataka od predbrojbe, koliko ljetos. Molimo svih najtoplije koji još nisu podmirili predbrojbu, da nas se što prije spomene, jer ćemo inače držati, da vole da utjeramo od njih predbrojbu poštarskim nalogom.

Zadnjih je dana krupa nemilo otukla više mjesta. Osobite je štete naniela u dubrovačkom kotaru, te na otoku Hvaru i Braču.

Zaduže kiše došle su dobro za usjeve zasijane na tankim zemljama, i za vinograde zasadjene u kršu i po briegovim. Ali je za kišam ostalo sparno i vlažno, pa se je božati rane i žestoke zaraze od peronospore, jer sparno i vlažno vrijeme najpovolnije je za razvoj peronospore.

Dne 7 svibnja sastao se u Splitu za prvi put odbor izabran na velikom gospodarskom sastanku. Predsjednikom bio je jednoglasno izabran Dr. S. Karaman, podpredsjednikom Dr. L. Tommaseo a tajnikom J. Kapić. Ova trojica izabrana su i u izvršujući odbor. Odbornici su se sporazumili o načinu, kako da sastave spomenicu na Kralja, i kako da se po mogućnosti provedu u djelo zaglavci poprimitljeni dne 12 travnja na velikom gospodarskom sastanku. — Poslana je brzojavka namjestniku Davidu, da se zauzme za privremeni oprost od carine za žitija što uvadja u Dalmaciju.

Ugarska vlada nije pristala na predlog austrijske vlade, da se za dva mjeseca dana dokine carina na žitija; a to da ne ošteti svoje gospodare. Kruh je već znatno poskupio, usljed ove odluke ugarske vlade poskupiti će još više.

U Beču je otvorena svečano gospodarsko šumarska jubilara izložba. Izložba je baš veličanstvena, a ostaje otvorena do listopada.

Upravljački odbor hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu, na predlog gospodarske podružnice u S. Ivanu Zelini, namjerava prenesti mrtve ostanke zaslužnog pisca i gospodara Dragutina Stražimira iz Pragu u Sv. Ivan Zelinu.

Ministar trgovine Dr. Bärnreiter, propu-tovati će do malo dana Dalmaciju. Samo da i njegovo putovanje, ne bude uzaludno, kako i ono mnogih drugih.

U radnoj dobi godine 1897-1898 izradjeno je u Bosni 20,800,000 francezkih dužica, u Slavoniji 7,00,000, a u Hrvatskoj 500,000; u sve 28,300,000 komada.

Nikoli A. Plavšiću, tajniku trgovačke komore u Osijeku, podijeljena je dozvola za gradnju tramwaja na paru iz Vinkovca u Bošnjake.

Slavonsko gospodarsko društvo u Osijeku razdijelilo je besplatno iz svog pokušališta u godini 1897, što podružnicam, što škalam, što obćinam: 5871 stablo plemenitih voćaka i inog drveća, 28,610 divljaka, 57,645 plemenitih šibica za navrećanje i 2050 korenjaka američanskih loza.

U Sarajevu radi se o osnovanju pčelarskog društva za Bosnu i Hercegovinu.

Medjunarodni kongres za uporabljenu kemiju obdržavati će se u Beču od 28 srpnja do 2 kolovoza.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

46. Okolo ruža ugnjezdili se mravi u velikom broju, pa iz svojih mravinjaka polaze na ruže i prave dosta štete. Molim Vas kako se najbolje i najbrže tamane mravi? N. B. u T. (Bosna).

Da utamanite mrave najbolje je zaliti mravinjak vrećom vodom, pa ga razkopati. Puno je uspješnije sredstvo uštrcati u mravinjak sumpornog ugljika, ali se to sredstvo nemože rabiti bez dotične sprave za uštrcavanje. Da vam mravi ne polaze na ruže, namažite deblo ruža pri zemlji sa smjesom od lanenog ulja i čadje i to prstenasto, sve naokolo debalca nešto za 2 prsta širine. Preko ovog prstena od lanenog ulja i čadje neprolazi nijedan mrav. Vrlo dobrim uspjehom proti penjanju mrava rabi se sadra, osobito u ljetno doba. Na glatkom dijelu debalca ruže izmaže se sadrom prstenasto, tako da prsten od sadre bude nešto 6 do 10 centimetara širok. Mravi koji se penju, kad dodju na sadru zapraše noge i padnu na zemlju, jer se nogam zaprašenim od sadre nemogu da penju. Poraba sadre je uspješna u ljetno doba za suha vremena, a poslije kiše, valja iznova izmazati debalca sadrom.

47. Na istoj zemlji goji se i njeguje jednako više vrsti ruža, ali sve neuspjevaju jednako, šta je tomu uzrok? N. B. u T. (Bosna).

Nije nikakovo čudo, što vam razne vrsti ruža neuspjevaju jednako na istoj zemlji, a to baš zato, što svaka vrst ruže ljubi i zahtjeva drugu vrst zemlje, drugo položaj i drugo pod-

neblje. Pri uzgoju raznih vrstih ruža, valja nastojati da svaka pojedina vrst nadje one iste uvjete obstanka, koja je imala i nalazila u onom mjestu ili predjelu iz kojeg je potekla.

48. Molim vas, što ima istine o djelatnosti „Nitragina“, kojim se navrću zemljišta, a da bolje rođe?
I. S. u S. (Brač).

Poznata je činjenica, da djeteline i sočivnice, uspijevaju samo onda dobro na jednoj zemlji, ako uz rudnu hranu potrebitu, nadju u zemlji i osobite bakterije. Ove uvjete nalaze djeteline i sočivnice, skorom na svim onim zemljama, koje se odavna obrađuju. U svim onim zemljama, koje se od malo vremena obrađuju, ili na kojima se odavno nije gojilo djeteline i sočivnice, obično nema nitro bakterija potrebitih za dobar uspjeh djeteline i sočivnica. U novije se je doba pokušalo, umjetnim navrćanjem pomnažati i uvadjeti bakterije, u svim onim zemljama, za koje se je znalo da ih nesadrže. U tu svrhu uzimalo se je 12 do 16 kvintala zemlje, sa onog zemljišta na kojem su djeteline i sočivnice dobro uspijevale, prenašala se je ta zemlja, na ono zemljište na kojem djeteline i sočivnice nisu uspijevale, pa bi se ona po dotičnom zemljištu razasula, i tim bi se navrnuli na nju potrebiti nitro bakteriji za dobro uspijevanje sočivnica i djeteline. Ovim načinom navrćanja moglo se je dobrim uspjehom gojiti grašak, grahoricu, pasulj, vučak, crvenu djetelinu, i meteljkicu, na onim zemljama, na kojima prije navrćanja ove rastline nisu ponisto uspijevale. Ali ovaj način navrćanja, oštećavali su u velike troškove, osobito onda, kad je trebalo zemlju iz daleka prevažati. Stoga su ljudi stali učiti nažin, kako bi se dalo te bakterije umjetno uzgajati, i dojesto to je pošlo za rukom profesor Nöbbe-u, Dr. Hiltneru, vlastnicim tvornice farbe u Höchstu, i oni su za to svoje izumice, kojeg su okrstili „Nitragin“, dobili patentu. Bakteriji od čistog uzgoja za navrćanje zemalja u svrhu, da na njima sigurno i dobro uspijevaju djeteline i sočivnice dolaze danas u trgovinu pod imenom „Nitragin“, a prednost ovoga načina navrćanja bakterija u zemlju, napram onom gori navedenom u prenašanju zemlje, da se u glavno svesti na sljedeće točke:

- Navrćanjem bakterija od čiste gojitbe ili tako zvanim nitraginom da se svako pojedino zrno sjemena prije sjetve obvitom od bakterija, koji se bakteriji naslednu na žilice, dok sjeme proklica i počmu odmah preradivati ili sakupljati dušik od zraka, pa se na taj način u zemlji koja oskudjeva dušikom, bez da je potrebe gnojiti skupim duš čim gnojivim, postizavaju obilne žetve;
- Djelovanjem bakterija bogati se zemlja upodobljenim dušikom, što ide na korist one rastline, koja se goji za sočivnicam i djetelinam. A pošto se za sočivnicam i djetelinam goje obično žitarice, upodobljeni dušik, koji ostane u zemlji upliva izravno na bolju žetvu žitarica;
- Padaju sve poteškoće, troškovi i neprilike, koje su se prije imale prenašanjem zemlje za navrćanje.
- Gnojenje takove zemlje dušičnim gnojivim, kako što je kalska salitrovina i amonijakove soli prištedi se sasvim.

Jedna staklenica Nitragina, priredjena od gorinavedene tvrdke dotiče za navrnuti $\frac{1}{4}$ hektara zemljišta Nitragin u staklenicam je obično u tekućem stanju; ako se slučajno ugruši, postane opet tekuć, ako se staklenica nekoliko časova drže u mlakoj vodi. Ovakom tekućim Nitraginom polije se sjeme od djeteline ili ljevarice opredjeljeno za sjetvu, koje se dobro izmješa, pa onda sije. Nitragin, ako je ugrušen, nevalja stavljati u odveć toploj vodi, da se rastopi; u obće u toplini, kakova je ona čovječjeg tiela nitragin se najbolje uzdrži. Isto tako ne valja držati staklenice od nitragila na svijetlom mjestu, nego na tamnom, jer ga svetlo kvari.

Nitragin se izravno upotrebljava, kako sljede: Uzme se jedna drvena posuda od takove veličine, da može u njoj stati sve sjeme potrebito za $\frac{1}{4}$ hektara zemljišta. U tu posudu ulije se najprije $\frac{3}{4}$ litra čiste vode, onda se izmješa staklenica sa nitraginom i izlije ujezin sadržaj u posudi u kojoj se prije ulila voda. Da se vas nitragin izoiadi iz staklenice propere se ista vodom, a onda se mieša u posudi smjesa vode i nitragina, e da se nitragin posve dobro i jednako pomiješa vodom. — Sovim nitraginom razvodjenim polija se sjeme malo prije nego li će se zasijati, te rukam ili lopatom izmješa se

dobro, da svako zrno sjemena ostane okvaseno. Ako $\frac{3}{4}$ litra vode, kojom je bio razvodjen nitragin nedotiču, da se okvasi sve sjeme, dolije se još malo vode. Za maleno sjeme, kako što je ono od djeteline dotiče obično $\frac{3}{4}$ litra vode; za veće sjeme, kako što je ono od graška, vučka, boba, grahorice hoće 1, 2 do 3 litra vode. Da se nakvaseno sjeme bude moglo odmah zasijati, pomješa se sa suhom pržinom ili suhom prašnom zemljom. Ali opet nesmjje se okvaseno sjeme baš posve posušiti, jer je to štetno za nitragin. Ovakom priredjeno sjeme sije se ili u jutro rano ili u večer, preko dana dok sja žarko sunce nesmjje se sijati. Mjesto da se navrće sjeme, može se izravno navrnuti zemlja, koju će se zasijati. U tu svrhu sa svakog $\frac{1}{4}$ hektara zemljišta uzme se 25 kg. zemlje te se sa jednom staklenicom nitragina navrne. Naravski nitragin se prije većom količicom vode razvodni. Ovu navrnutu zemlju, dok se prosuši razaspe se po površini od $\frac{1}{4}$ hektara zemljišta i podore se nešto 10 centimetara duboko.

49. Molim vas na što je najviše paziti pri prelazu iz stajskog hranjenja na pašu? Kojih se je načela pri tom držati da ne trpi blago?
A. M. u K. (Hrvatska).

Prelaz iz stajskog hranjenja na pašu, mora biti sasvim postepen, tako da se provede barem kroz 15 ili 20 dana vremena; kroz sve to vrijeme valja blago postepeno prinčavati na hladniji zrak i na zelenu krmu, jer nagao prelaz ne samo što može biti štetan, ali može biti ubitačan. Obično za prelaza iz stajskog hranjenja na pašu, izmršavi blago, i prodju vrlo često 2 do 3 nedjelje dana, dok se opet povrti u prvobitnom stanju. Krave muzare, znatno manje doje, a mogu se kadšto supliva zraka, osobito za naglih promjena, pojaviti takove bolesti, koje odučno uplivaju na budućnost dotičnih životinja. Bolje je zakasniti prelazom iz stajskog hranjenja na pašu, nego li se dati primamiti od par liepih i toplih dana u rano proljeće. Glavna je stvar da prije nego li blago prodje na pašu, bude postepeno priučeno zelenom kranjenju, što se lako postigne, ako se jeseni zasije rumene djeteline, ivanjske raži, grahorice repice i sličnih bilina za zeleno krmljenje, koje prilično rano dozrijevaju. Toplinu staje valja malo a malo umanjiti, što se lako postigne ako se drže raztvorena vrata i prozori; ali pri tom nesmjje biti promahe, jer je velika promaha u staji štetno po zdravlje životinja.

50. Molim vas kako se pravi prošek. Nije li to možda više umjetno, nego li naravno vino?
M. V. u H. (Hrvatska).

Prošek je posve naravno vino, a pravi se na sasvim jednostavan način. Za jamatve, čini se da trgatiće poberu i priberu napose, one bolje vrsti groždja iz vinograda, iz kojih kani-mo napraviti prošek. Ovo pribrano groždje, pročisti se od nagnjila i ozledjena zrna, pone-se se kući, i ovjesi se na špagove, ili na ostenastu pod plane od kuće, ili izpod tavana na sjenastu a zračno mjestu, da se prosuši. Groždje ostane ovjeseno 2, 3 ili 4 nedjelje dana, napram tomu, dali se hoće, da se jače ili slabije prosuši. — Sušenjem na sjenastu mjestu ne gubi groždje svojeg naravnog miruha, ako ga slučajno ima, ali gubi vode, a u istom razmjeru u kojem se sušenjem umanjuje količina vode u groždju, sgušćuje se slador, te groždje postaje razmjerno znatno „sladje“. Kad se je groždje dostatno prosušilo, izrna se i izgnječi, pa se cidje (šira) ulije u bačvicu da pravrije. Naravski je, da takova šira obiluje sladorom, pa da se za vrijeme samo jedan dio tog sladora raztvori u u-gličnu kiselinu i alkohol; a jedan dio ostane i dolje raztopljen. To i je razlog zašto su prošeki slatki. Napram sadržini sladora, i toplini podruma traje vrieenje prošeka više ili manje, a kadšto se opetuje dva i tri puta. — Glavna je stvar, da se pretvori prošek nakon svakog vrie-nja, jer ostane li dulje na taložini, poprmi tek po istoj. Prošek je dakle sasvim naravno, žestoko i slatkasto suho vino, vrlo okriepljujuća kapljica.

B. Nova pitanja.

51. Imam nekoliko stisnuta ulja, koje se nemože da raskrabi. Molim vas kako i kojim sredstvom mogao bi ga pretvoriti u tekućinu. M. C. u S. (Brač).

52. Molim vas, kako se pripravlja vino pelinkovac?
K. U. K. u K. (Istra).

53. Za hektolitar vina, koliko se kilograma bologa groždja hoće, a koliko crnoga?
K. U. K. u K. (Istra).

54. Kako se prekišlom vinu može oduzeti kiselinu za vrijeme priprave, a kako kašnje?
K. U. K. u K. (Istra).

55. Kako se povećava dojnost kod krava?
I. L. u M. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili prebrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. n. gospoda: Urkvenac F., žup. — Gospodarska Podružnica - Dubica - Kastav — Karčić M. z. mas. — Lovadenić M. ž. — Bogdan vit. B. — Miloslavić A. — Obradović I. — Vrsalović M., uč. — Kirinčić D. A. — Kristić S., uč. — Majhofer S. pos. — Stefančić S., ž. —

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. n. gospoda: Gjinović K. uč. — Bogumil Toni, uč. — Bešlić K., ž. — Budak J., pos. — Grginčević V., uč. — Uprava kaznionice u Gospiću.

— Sl. Obćinski Ured - Bugojno. Pisali smo vam glede načina čuvanja antratzem crnila.

— Sl. Hrvatska Čitaonica - Rovinjsko Selo. Upisali smo vas od 1. siječnja t. g., i poslali smo vam svih 9 brojeva dosad izašlih. Ostali sliedit će redovito.

— V. g. Jalić pl. J. — I vas od 1. svibnja t. g., i poslali smo vam br. 9.

— V. g. Marković S. Za ono doba nije moguće.

— V. g. Ilijašević N. — Lan uspijeva najbolje za djetelinom ili za jednom okopavinom a gore uspijeva po žitarici. Po lanu, može se gojiti svaka rastlina.

— V. g. Kolić A. — Ako vino nije posve bistro nesmjje se pretakati. Za pretakanje odabere se vedar mirni dan, a hoće se da je i u podrumu zrak čist, i toplina primjerna. Matno vino nije za pretakanje, ali ga se može prociediti.

**Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“
U ZADRU**

na prodaji su sljedeće knjige:
Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztigaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu naruke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Čliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Lipnja 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Lipnja 1898.

Trgovina tajnim sredstvima

Ima nekoliko godina, da su začestali do-
laziti kod nas poslovači trgovačkih kuća, koje
trguju tajnim sredstvi.

Od tajnih sredstava, što tajno i nudjaju i
prodavaju, ponajviše su to sredstva koja služe
za popravljivanje i liječenje vina, za priredjivanje
likera, za liječenje bolestih loze i voća, i za
povećavanje plodovitosti zemalja.

Jedno od tajnih sredstava, koje u zadnje
dobada najviše kod nas nudjaju, jeste sredstvo
za popravljivanje boje vina, i sredstvo za po-
pravljivanje teka vina.

Sredstvo za popravljivanje boje vina, jeste
ponajviše jedno anilinsko spojivo, koje sadrži
fuksine i sičana, te je u svakom pogledu otro-
vno za onog koji ima da pije takovo vino, a i
ako nešto popravlja boju vina, daje se lako u
vinu prepoznati, i ustanoviti prevara.

Drugo tajno sredstvo, koje se razpradavaju
za popravljivanje teka vina, osobito, ako je vino
kiselasto i mufasto, jeste jedan prašak, u kojem
je glavna sastavina saccharina, pa salicilna ki-
selina, sodin bikarbonat i nešto muškatova o-
rasa ili vanille.

I ovo sredstvo prividno poboljšava vino,
jer ga saccharina osladjuje, ugljična kiselina
koja se razvija od sodinog bikarbonata osvje-
žuje ga, a muškato oras i vanilla popravljaju
mu miruh; ali je i ovo sredstvo posve otrovno
za onoga, koji pije ovakovo vino, jer i saccha-
rina i salicilna kiselina djeluju štetno na ustroje
u ljudskome tielu.

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen. Prevagja J. Slišković.
(Nastavak)

No do sad bijaše sve uzalud, jer ni ulo-
žena srestva, kao ni ona velika nastojanja ne
pomogaoše ni ribarim ni ribogojstvu. A koji je
uzrok? Kao što se iz navedenog da razabrati,
jest i biće sva krivnja jedino u tome, što se
nije gledalo ni nastojalo, da se kod ribara uz-
budi i pripravi duh za takove poboljšice. Pa se
stoga nije ni čuditi, da se riba neće poprimiti
zgodnijih i plodonosnijih srestava, buduće je bez
upute i iskustva.

Sa strane se čuje, da su tome protivni
sami ribari, na ime pokušajima i pouci, koje
izdaje i daje vlada, pa i privatne korporacije.
Još više, da dotični ribari u tim pokušajima i
institucijama nazrijevaju kao neko natjecanje u
njihovim poslovima. Osim toga veli se, da ri-
barski stalež pokazuje posve malo naklonjeno-

U novije doba, kako da raztopina modre
galice nije dostatno prokušana protiva perono-
spori, nudjaju jedno novo sredstvo, okršteno
„Peronosporicid“, koje da nadkriljuje sve
druge svojom djelatnosti protiva peronospori.

To sredstvo dolazi u omotim od 400 gra-
ma težine, stoji 30 novčića, a može se po na-
putku jednim samim omotom prirediti jedan
hektolitar raztopine za škropljenje loza.

I Peronosporicid je prosto prevarno sred-
stvo jer je sastavljen od proste i nečiste modre
galice i kuhinjske soli.

Ovo sredstvo nije od nikakove djelatnosti
protiva peronospori, a preskupo je, jer kilogram
modre galice u istom stoji fior. 1 i 50 novčića.

Za povećanje plodovitosti zemalja, i za
utamanjivanje tajnocvjetnih nametnica, zarez-
nika, filoksere, grčica, glista, dapače i miševa
u zemlji, nudjaju jedno tajno sredstvo pod i-
menom „Victoria“.

Ovo čudotvorno sredstvo, koje prodavaju
po 60 novčića kilogram, sastavljeno je od mo-
dre galice, superfosfata i kilske salitrovine, pa
po današnjim trgovačkim cijenam stvari od
kojih je sastavljeno, može jedva biti 10 nov-
čića vrijedno, i to kao gnojivo, dočim za uta-
manjivanje zareznika, filoksere, tajnocvjetnih
nametnica i miševa, nema baš nikakove vrijednosti.

Izim navedenih sredstava, ima još mnogo
drugih tajnih sredstava, kojima se zavarava
neuki i lakovjerni svijet.

Poraba ovakvih tajnih sredstava, izim
što je surazmjerno skupa, i štetna po ljudsko
zdravlje, vrlo je štetna po dobar glas naših
proizvoda, a osobito vina.

sti na kakvo sudjelovanje za asocijacije ribar-
stva. Za pravo rekuć uzrok ovog nemara, jest
slabo materijalno i moralno stanje ovog razreda
pućanstva.

Jer sa svim tim, da ovi kukavni stvorovi
ulažu sve svoje sile i trud, podnose svaku gorku
muku izlažući se svagdanju pogibeljima života,
te stalno gledaju smrt u oči, to ipak za mu-
kotrpne trudove svoje u tom obrtu, nedobivaju
ni toliko, da bi mogli podmiriti i najnužnije
potrebice. Pored ostalog i duh im je slabo uz-
gojen, a od tog dolazi, da su sumnjivi, apati-
čni i nepovjerljivi za svaku akopren i korisnu
preinaku.

Istina, opstoji neki zakon obligatnog uz-
goja, ali rek bi, kao da ovaj uzgoj za nekoje
razrede pućanstva ostaje glas vapijućeg u pu-
stinji: jer za ribare jedne i druge strane Ja-
dranskoga mora 80 po sto ne znaju još ni
čitati.

I sbilja, ako posjetimo obale Primorja
(Istre) Dalmacije, kao i one Italije, koje se na-
laze u neposrednom odnošaju sa ribarima ovih
predjela, lasno ćemo se uvjeriti, da većom
stranom vlada pusto neznanje i najglupije pred-

Moramo s toga nastojati svim silam, da
neuki i lakovjerni narod odvratimo od porabe
ovakvih tajnih sredstava.

Župnici, učitelji i izobraženiji dio gospo-
dara, koji shvaćaju veliku štetu, koju konačno
trpimo od porabe ovakvih tajnih sredstava,
imali bi nastojati svim silam, da odvrata neuki
i lakovjerni narod od nabavljanja i porabe
istih.

Valja bez milosrdja i bez svakog obzira
tužiti vlastim, i one koji nudjaju ovakova tajna
sredstva, i one koji posreduju za prodaje, i one
koji kupuju i koji ih rabe.

Ako vlasti, nebi odlučno i strogo postu-
pale, priobćiti je imena krivaca novinam, da ih
sviet upoznade i prezire.

O natapanju livada.

Iskustvom utvrđena je činjanica, da ako
se livade mogu redovito natapati, da onda plode
trostruko i četverostruko.

Voda za natapanje ne samo da pomaže
livadnim travam tim, što ih obškrbljuje potre-
bitom vlagom, nego i tim što ih izravno hrani
svojim recimo gnojnim sastavinam.

Naravski je, da svaka voda, nije od je-
dnake gnojne vrijednosti, jer njena gnojna
vrijednost ovisi od veće ili manje kolikoće i od
vrsti gnojnih sastavina što sadrži.

Voda iz vrela sadrži surazmjerno manje
gnojnih sastavina od vode iz rieka i potoka,
jer vode iz rieka i potoka, sadrže razmjerno u
sebi tim više gnojnih sastavina, čim je dulji
put kojeg provaljuju, i čim je veći broj gra-
dova i sela mimo kojih prolaze; a na gnojnu
snagu vode upliva i plodovitost zemlje, kroz
koju dotična voda teče. Voda iz jezera je obi-
čno dobra voda za natapanje, ali na svojoj

sude; a slušajući onaj od prirode obdareni na-
rod, koga bi morao sažaljivati svaki, koji je
pozvan, da štiti i podupire njihovo dobro.

Da bi ovo potkrijepili, dosti je, da se na-
gjemmo na lagji kojeg Chiozota i tu ćemo na
palubi naći kredom zabilježene hiriogliffe, koji
naznačuju cifre i ove predočuju siromašnom
ribaru knjigu ulaška i izlaska, a istodobno i
produkt njegovog ribarenja, pa i dobitak, što
ga stiće.

Po mišljenju nekih stručnjaka i nauče-
njaka, kaže se, da su Chiozoti poprimili ove
izvanredne bilješke od Etruščana. Kraj svega
svoga, naši ribari ne bi se imali držati tog
čudnog etruščanskog brojenja. Još je i to, da
u naših ribara postoji neko tvrdo uvjerenje,
glede praktične nauke, koja da je najbolja, —
dočim sa onim giganskim napredkom, što ga je
znanost unaprijedila ovo zadnjih 5 decenija,
praktična nauka odijeljena od teorije, ništa ili
posve je malo donijela dobara, — no jedino
s teorijom sdružena, kao što je to i dosljedno.
Osnov pravog ribarenja više priljubljuje nekim
stanovitim dubinama, to jest mjestima manje
dubine, no nekim dubljim mjestima prostranog

dobrotrpi trpi stajanjem mirno, jer čim dalje vremena stoji mirna voda u bari ili jezeru, tim više otaloži svojim gnojnih sastavina na dnu jezera ili bare.

Gnojnu vrijednost vode za natapanje prosudjuje se napram vrsti i razvoju trava što se natapaju. Ako se na jednoj livadi nakon natapanja razvijaju jače i bujnije, tako zvane slatke trave, to je znak da je voda dobra, pojavljaju li se po natapanju sašine, trstike, ševar i kiselice, to je znak da voda nije sposobna za natapanje.

Najbolje doba za natapanje, leda se na prosto označiti, ono ovisi od podneblja, vrsti zemlje, položaja vremena i naravi vode.

Jesensko natapanje do nastupa studeni, od velikog je upliva na buduću žetvu siena. Zimsko natapanje može se obavljati samo u predjelima gdje vlada zimi blago podneblje, i na lakim i propustnim zemljama. Uspjesi proljetnog natapanja zavise od vremena, jer u proljeću livade i onakne sadrže dosti zimske vlage, dapače kadšto i toliko, da je više potreba brinuti se za odtok vode, nego li za natapanje. Natapanjem se započinje u proljeće stopro onda, kad se je zemlja na livadama dostatno prosušila; ali i tada natapanje nesmije da traje više od 12 do 24 sata; a po tom valja opet dati livadi vremena, da se prosuši.

Ako se je bojati proljetnih mrazova, nevalja nikad natapati u noći.

U onim mjestima, gdje zimi pada puno sniega, koji smrznue u proljeće na površini, kada se raztopi, može se natapati i trajno, jer se tim podpomogne, da nestane leda sa livade, i da trave ranije počnu tjerati.

Kad se nije bojati noćnih mrazova, bolje je natapati po noći, nego li po danu, jer je po danu koristan upliv svjetla i zraka na razvoj livadnih trava.

Kad livadne trave porastu do stanovite mjere, valja obustaviti natapanje, sve dotlen, dok se opazi, da bi suša mogla huditi travam. Ljetnim natapanjem, malo gnojne snage primaju trave od vode; u ljetu je glavna svrha natapanja, da trave dobiju potrebitu vlagu.

Nešto četrnaest dana po košnji počme se opet natapati livada; ali voda od natapanja nesmije nikad da ostane ležeća na livadi.

Najbolji se uspjeh natapanjem postigne, ako je točno uređen pad zemlji na livadi, a dovodni i odvodni konali moradu biti tako uređeni, da svaki kroz stalno opredjeljeno vrijeme donose i raznese uprav onoliko vode, koliko je točno proračunano, a i potrebno. P. L.

Gnojenje krompira.

U predjelima, gdje se krompiri redovito goje, dokazano je da krompiri poprieko rode 25,000 kg. ili 250 kvintala po hektaru. Sa tom količinom gomolja (krompira) oduzimlje se zemlji 166 kilograma pepelika (kalija), 109 kilograma dušika, i 48 kilograma fosforne kiseline. Gospodar, koji zna, što oduzimlje zemlji žetvom krompira, valja a da uzdrži zemlju u rodnoj snazi, da joj gnojenjem povrća, barem onoliko hraniva, koliko joj ih plodinam oduzimlje.

mora. Pa premda prisiljeno, to ipak dužni smo izjaviti, da je ova pomućna studija do danas zadala puno muke i učenja, a da se eksperimentima nije skoro ništa izvelo.

Da se ribarstvo Jadranskoga mora što bolje unaprijedi, a po tome i industrija podigne, moralo bi se osvrnuti na slijedeće upute, a te su:

I. o Zgodno upotrijebiti dotične praktično-teorične upute, — dalje podići škole, koje će racionalno uzgajati ribarstvo i ribogojstvo; Franceski, onaj toli radini narod, koji je od uvijek bio izgledom intelektualno i moralno ostalim narodima, počeo je namješćivati putujuće učitelje ribarstva i ribogojstva, te uz ino vidimo, da su uz njene obale podignute škole ribarstva i ribogojstva, koje zbiljno nastoje, da se proizvodi mora, što više umnože, a istodobno i mnoge nesreće umanje. Najzad vidimo, da i njemačka vlada uvodi neke škole ribarstva, koje moćno podupire njemačko ribarsko društvo u Berlinu, (Deutschen Fischerei Verein in Berlin) sa 60 hiljada lira godišnje. (Sliedi).

Poznata je činjenica, da krompiri oduzimlju hranu iz zemlje, sve doklen dok tjeraju, dakle sve dok ostanu u zemlji, pa to i je razlog zašto je stajski gnoj, koji se postepeno raztvora najbolji gnoj za krompire, i od najvećeg učinka na iste.

Naravski, na imanjim gdje je uređena gojitba, obično se najviše stajskoga gnoja, uporabljaju za one rastline, koje se najlaglje unovduju, i koje nam davaju najviše koristi, pa ako stajski gnoj nedotiče i za krompire, valja se pomogati umjetnim gnojivim.

Od osobitog povoljnog upliva na krompire pokažuje se gnojenje fosforim i dušičnim gnojivim.

Zemlju koja je za jednu prije gojenu rastlinu, bila pognojena stajskim gnojem, valja za krompir pognojiti sa Thomasovom troskom i sumporno kiselim amonijakom, kojeg se može izmjeniti i sa kilskom salitrovinom.

Na hektar zemljišta rabi se obično 400 kilograma Thomasove troske i 200 kilograma sumporno kiselog amonijaka ili 250 kilograma kilske salitrovine.

I onda je koristno za krompir gnojiti sa ovim umjetnim gnojivim, ako se krompir obilno pognoji stajskim gnojem, ali se u tom slučaju rabi samo treći dio gorinavedene količine umjetnih gnojiva.

Pepelična gnojiva, su od upliva i uspjeshnog djelovanje na krompir, samo onda kad se krompir goji na pržinastoj i tresetastoj zemlji; dođim se na gnjilačam i ilovačam ne opaža velika upliva od pepelika i gnojiva. Ali gdje se često goji krompire i repe, hoće se pomoći i od pepelika i gnojiva, inače se zemlja izmori. Kainit i Thomasovu trosku valja rabiti jeseni, a kilsku salitrovinu i sumporno kiseli amonijak, nešto par dana prije nego li se zasade krompiri. L. B.

Zapala grla kod konja.

Zapala grla kod konja je vrlo česta bolest; a obično je grkljan mjesto, gdje se zapala najprije pojavljuje, ali se na sami grkljan ne ograničuje, nego prelazi i na susjedne ustroje, osobito na sluzniče, vratne žljezde i na dušnik, pa otežuje znatno gutanje i dihanje.

Kod zapale grkljana pojavljuje se kod konja teško gutanje, pa hrana koja mu se daje, vraća se obično kroz nos na polje. Kod zapale ostalih ustroja, osobito kod zapale dušnika, pojavljuje se kašalj. U ovakom slučaju, nastoje bolestni konji, da kašalj, koji ih mori, priduše, ali tim im nema pomoći, dapače se otežava samo disanje.

Za slabe zapale grla, riedko da se pojavi ognjica, ali pri jačoj zapali, pojavi se kad što velika ognjica, a glava i vrat postanu kao ukočeni; iz usta cure mazave bale, konj neće da prima nikakove hrane, a žedja puno; čuti bol ako mu se opipa vrat, osobito na stranama gdje su vratne žljezde. Bolest ova se obično naglo i žestoko razvija, a obično svrši tim da se na vratu izpod žliedra provali, i napravi rana iz koje curi vrid.

Uzrok bolesti, leži skoro uvijek u nahladi; ali i onda kad konj udiše puno prašine, dima, jedljivih plinova i para, i kad se lieči ostrim lijekovima. Kad se zapala grla kod konja pojavi u obliku pošaline, onda nisu ovi uzroci, što prouzrokuju bolest, nego sasvim drugi uzroci po svoj prilici bakterijske naravi. Za liečenje, izim što valja urediti hranjenje, ad osobite je važnosti izvanjsko liečenje. U lakim slučajevim zapale grla, rabe se mokri oblozi hladnom vodom, i mazanje vratnih strana sa pomasti napravljenom od 4 diela maslinovog ulja i 1 diela pomasti od žive.

Pri jačim zapalam grla, valja ostriti sve dlake na vratu, i mazati vratne strane jačom, ostrije djelujućom masti i često ispiranje ustrcavanjem usta i u grkljan raztopine od klorno kisele pepelike, i to 1 dio klorno kisele pepelike na 25 djelova vode.

Kao unutarnji lijek, osobito, ako ima ognjice, primješa se napoju sodikove salitrovine. U obće pri zapali grla, valja posve razborito i pomnjivo rabiti ljekove, da se bolest ne razdraži. H. P.

Novi način priredjivanja temelja za novogradje.

U novije doba, u srcu franczeke, u Parizu, rabi se sasvim novi postupak za priredjivanje temelja za novogradnje.

Tim novim načinom prišteduju se veliki troškovi učvršćivanja i priredjivanja temelja, osobito na pržinastim i lako propustnim ili promoćenim zemljama, na kojim se je dosad samo velikim brojem dugih i čvrstih kolaca, postizavala potrebna čvrstoća temelja. Ovaj novi način priredjivanja temelja za novogradnje, upotrebljen je za sgrade buduće svjetske izložbe u Parizu, osobito za one sgrade, koje se nalaze u blizini obale Seine, gdje je zemlja od iste promoćena. Novi način priredjivanja temelja za novogradnje sastoji se u porabi mekaničke sile, koja zemlju subije i učvrsti.

Mjesto zabijanje kolaca ili tako zvane paličakcije, rabe u Pariz bat od 1000 kg. težine, a nešto 70 centimetara u promjeru. Taj bat puste da badne od visine od 10 centimetara u izkopanu jamu za temelj.

Svojim padom sabije bat zemlju sa svih strana, i učvrsti je, te se na taj način i na dnu i sa strane jame napravi neka vrst zida od sabijene zemlje, koja pravi čvrstu podlogu za temelj. Sabijanjem zemlje napravljena jama za temelj od nešto 3 metra dubine, izpuni se postepeno vapnenim mliekom i troskom od gvoždja, i to na slojeve, koji se postepeno sa istim batom sabiju, dok se jama sasvim izpuni, do one visine na kojoj se misli ili namjerava započeti gradja.

Ovim postupkom, koji je sasvim jeftin i jednostavan, može se povećati odolivost zemlje u temelju, od 300 grama na 4 kilograma po četvornom centimetru, usljed česa se na lošem temelju mogu graditi tro i četverkatne kuće.

Duljina sječke za goveda, ravna se po vrsti krme, koji se se rabi i od starosti dotičnog goveda. Krupnija krma, kao struče od bobba i drugih sočivnica, repice, šašina itd. za odraslija goveda sječka se na 2½ do 3 centimetra dužine, a slama od žitarica sječka se na 3 do 4 centimetra dužine. Za mladja goveda slama od žitarica i sieno sječka se na 1½ do 2 centimetra dužine.

Živo vapno proti tekutim. Kokošinjac u kojima se razkote tekuti, mogu se sasvim lako izčistiti i držati čisti, ako se svako često par rukoveti živoga vapna razaspe prama stienam kokošnjaka, da se izpraši. Živo vapno prodre i u najmanju pukotinu, i poubija tekuti u istim nastanjene. Razumieva se, da s početka dok ima puno tekuti u kokošnjaku valja svakog dana opetovati ovo razsipanje živoga vapna, kašnje dosti je razsipati živo vapno, svaku 8 ili 15 dana, da se uzdrži čistoća u kokošnjaku.

Opredielivanje škroba u krompirim, bez sprava nije moguće sasvim točno, ali se ipak i jednim sasvim jednostavnim postupkom, može znati, ako krompir obiluje ili oskudieva škrobom. U tu svrhu razreže se jedan krompir na dvi polovice, i natare se dobro jedna polovica o drugu. Ako se za natiranja napravi puno pjene, to je onda znak da krompiri sadrže dosti škroba, ako se za natiranje jedne polovice drugom ne napravi pjena, nego curi tekućina, to je onda znak, da krompir sadrži posve malo škroba.

Popravljanje grandavog maslaca. Poznata je stvar, da i bolje pravljen maslac sadrži skoro 1/6 mlieka, nije s toga čudo, da se u ljetno doba maslac lako pokvari, da usljed maslane kiseline, koja se napravi raztvorbom mlieka postane grandav t. j. neugodna teka i miruha. Da se takav maslac izpravi rabi se pepelika, koja ima svojstvo da veže sve masne kiseline. U tu svrhu postupa se kako sliedi: Izgnječi se grandavi maslac, i na svaki kilogram istog primješa mu se 1 gram pepelike (ugljično kiselu pepeliku) Pepelika se spoji masnim kiselinama i napravi masno kiselo pepeliku, koju se ispiranjem u čistoj, svježoj vodi lako odstrani iz maslaca. Ovako izpranom

maslacu, doda se opet malo svježeg mlika i malo soli, pa se umiesi. Mljeko ima svrhu, da povrati maslacu ugodan prvobitni miruh i tek.

Koliko se pepela (luga) rabi za gnojenje livada. Kolikoća pepela za gnojitbu livada ovisi od vrsti pepela, odnosno od veće ili manje kolikoće pepelike, što pepeo sadrži. Pepeo od četinjača sadrži manje pepelike od pepela od listnjača. Za gnojenje livada pepelom, rabi se obično po hektaru nešto 3000 kg. pepela od listnjača.

Liepak za porculansko i zemljano posudje. Vrlo se često dogodi, da se razbije koji komad porculanskog ili zemljanog posudja, do kojeg se u kući drži, a ipak nije ga lako izmijeniti, a svak ne zna da ga napravi. Za priljepljivanje komada razbijenog porculanskog i zemljanog posudja, rabi se liepak, koji se priredjuje od 20 grama klije od ribe i 20 grama koncentrovane kvasinove kiseline. Obe one stvari pomješaju se skupa, pa se odmah i tako dugo kuhaju, dok se sve ogusti poput sirupa. Kad se ohladi, postane poput hladetina, pa se lako čuva i uzdrži. Kad je do popravljivanja razbijena posudja, ugrije se ovaj liepak, a da postane opet tekuć. Kad je postao posve tekuć, namažu se srhovi razbijenih predmeta, i sljube se jedan o drugi, te dobro pritisnu. Ovaj liepak sljubljuje tako dobro razbijene komade i drži ih skupa, kako da su cijeli; a u pokrpanom posudju može se držati hladna i mlaka voda, bez pogibelji da liepak popusti.

Svibanj mjesec bio je neobično kišljiv, pa usljed obilne vlage, nije se na mnogim mjestim, mogla obaviti sjetva kukuruza. Vлага je pomogla znatno voćnim stablim, i usjevim na tankim zemljama, dočim se usjevi na deblim zemljama i u dolam po štogod protrpili. Na nekim su mjestim usjevi plegli, a nekim su se izpreli u dugo vlatje. I vinogradarim je zadao svibanj dosta muke, jer su morali toliko puta opetovati škropljenje raztopinom modre galice proti peronospori, koju je kiša izprala.

Hrv. slav. gospodarsko društvo u Zagrebu, razpisalo je do 1 kolovoza t. g. natječaj na mjesto pristava, sa godišnjom plaćom od 1200 fiorina i stanom u naravi. Od natjecatelja traži se, da su izučili koji viši gospodarski zavod, da su stekli potrebitu gospodarsku praksu, i da su vjesti hrvatskome jeziku.

Od 4 do 12 t. m. obdržavati će se u Beču na Jubilarnoj izložbi posebna izložba bosanske marve t. j. konja, goveda i ovaca.

Gojitba duhana dozvoljena je ljetos u 505 poreznih obćina. Za pokušaj dozvoljena je ljetos gojitba duhana i u 7 poreznih obćina, političkih obćina Pučišće i Selca.

Societá Rural Argentina u Buenos Ayresu priredjuje od dana 8 do 18 rujna t. g. međunarodnu gospodarsku izložbu.

Ovih dana stići će iz Bombaja u Trst Lloydovim parobrodom „Imperator“ 2100 kvintala pšenice od ljetosnje žetve. Ovo je dosad prvi put, da se iz zapadne Indije uvažava pšenica u Evropu.

Ministar poljodjelstva izdao je okružnicu na gospodarske udruge i podružnice u Ugarskoj, u kojoj upozoruje na spekulante i agente,

koji u proljeće pogode i kupe prirod za dođu jesen, a to uz vrlo niske cijene, zlorabeci neznanje i neiskustvo seljaka. Oni plate dio uglavljene cijene, a dadu mjenicom osigurati onu svotu, kojom se predujam do podpune vrijednosti kupljenoga žita nadopunjuje. Mnogi mali gospodar zapao je tako ne samo u nepravilu, nego se je upravo uništio. Ministar upozoruje na nepodopštine i ističe, da će se proti takovim agentima postupati radi prestupka liharstva ako se prijave ministru pravosuđa.

O zajmovnom poslovanju u god. 1897 izvješćuje ravnateljstvo hrv. slav. zem. hipotekarne banke u Zagrebu kako sljedi:

Zajmovnih molba prikazano je god. 1897 na svotu od	f. 5,619.790:—
A od prvašnje godine preneseno je molba za	887.100:—
zamoljeno je zajmova ukupno za	f. 6,506.890:—
God. 1897 dozvoljeno je zajmova za	f. 2,260.650:—
Odbijeni i odustali za	1,998.040:—
Prenešeno na god. 1898	2,248.200:—
Od zajmova, dozvoljenih g. 1897 sa	f. 2,260.650:—
i od onih dozvoljenih prijašnjih godina sa	2,998.700:—
ukupno	f. 5,259.350:—
odustalo se naknadno za	960.950:—
u provedenju je zajmova za	1,107.500:—
a god. 1897 dano je faktično u zajam	3,190.900:—

Od osnutka banke pa do 31 prosinca 1897 dano je na zajam kojim pribrojiv one, ustupljene od zemaljske vlade, u iznosu 816.053:21 čini ukupno f. 12,994.358:21

Na temelju ovih zajmova izdano je založnica za svotu od 12,908.300:— a od tih je žriebanjem i odplatom umanjeno za 672.400:— prema tomu je bilo koncem prosinca 1897 u prometu založnica na f. 12,235.900:—

Zajmovi postojavši 31 prosinca 1897 u izvornom iznosu od 12,250.965:28 bili su pokriti hipotekami u vrijednosti od 29,470.310:— = 41.57 po sto opterećenja.

Statistički ured u Zagrebu izdao je prvi izvještaj o stanju usjeva i o gospodarskim prilikama u obće u Hrvatskoj i Slavoniji. Sav je prirod god. 1897 iznio u metričkim centima:

1. Žitarica: Pšenice ozime 1,608.801, pšenice jare 62.350, pira ozima 3.827, pira jare 19.888, raži ozime 535.933, raži jare 39.373, ječma ozimog 293.330, ječma jare 159.416, napolice suražice ozime 286.807, napolice suražice jare 39.430, napolice ozime pšenice i pira 6.454, napolice jare pšenice i pira 2.437, napolice jare, pira i zobi 24.741, napolice jare, pira i ječma 15.909, ostale napolice 517, zobi 638.558, proje 228.607, bara 718, heljde 40.575, sjerka 15.003, kukuruze 3.759.238.

2. Sočivica: Leće 4130, graha 689.045, zečaka 16.391, boba i ostalih sočivica 25.533.

3. Okopavina: Koruna 2,674.043, blitve 359.298, bijele repe 401.378, buraka 62.314, mrkve 33.268, korabe 25.002, kupusa 707.066, luka 122.122, tikava 5,561.633, dinja i lubenica 28.321.

4. Trgovinskog bilja: Repice ozime 56.187, repice jare 955, lana u vlaknu — ozimna 21.309, lana u vlaknu — jarine 23.214, konoplja u vlaknu 106.677, duhana 1833, hmelja 370, maka 3.022, cikorije 11.855.

5. Krmnog bilja Djeteline 1,840.138, ljekarice 578.602, grahorice 983.044, grahorke (esparsette) 19.483, muhora 31.981, ostalog krmnog bilja 301.409.

6. Prirod siena: Sa livada 16,686.283, sa pašnjaka 4,200.798, sa ugara zelenoga 71.327.

Žitarice predstavljaju vrijednost od fiorina 49,477.003; sočivice 4,376.829, okopavine 8,453.090, trgovinsko bilje 6,125.635, krmno bilje 6,886.033, sijeno 38,498.550, a sve plodine izkazane ukupno 113,818.203 fiorina.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

51. Imam nekoliko stisnuta ulja, koje se nemože da raskrabi. Molim vas kako i kojim sredstvom mogao bi ga pretvoriti u tekućinu. M. C. u S. (Brač).

Nastojte najprije oporabiti toplinu. U tu svrhu red je, da u prostoru, u kojem se nalazi ulje, namjestite peć, da ju ložite, e da zrak za više dana bude ugrijan na 22 do 25 stupnjeva Celsiusa. Toplina zraka priobit će se postepeno ulju, i za koliko je moguće raskrabit će se. Ako pak ulje sadrži puno sluzi i bjelančevina, ili drugih tvari, onda izim grijanja, hoće se i drugi korjenitiji postupak, da se iz ulja odstrani sve one stvari, koje ne spadaju u ulje. U tu svrhu biti će najbolje, da rabite sumporovu kiselinu po Thenardovu načinu. Ulje ulijte u jedan veliki badanj ili u veliku bačvu, pa mu malo po malo, uz neprestano mješanje dolijte nešto 2 do 3 po sto sumporove kiseline t. j. na svaku 100 kg. ulja, valja da dolijete postepeno 2 do 3 kg. sumporove kiseline. Kako bude dolievati tom ulju sumporovu kiselinu, ono će postepeno najprije pozeleniti, a onda pocrniti. Ta promjena potiče odtud, što sumporova kiselina izgori i pougljeni sve sluzave tvari, sve bjelančevite tvari i sve parenkimatične tvari, koje sadrži ulje, koje se pak otalože na dno ostavljajući ulje bistro. Kad se dolije sumporova kiselina ulju, oстане ulje na miru 24 sata vremena, a onda mu se dolije vrele vode ili vrelog mora, i to 25 litara vrele vode na svaki hektolitar ulja. Kad se je ulju dolila voda mućka se i mieša nešto 10 časa vremena, a onda se pusti na miru, nešto 4 dana, da se ulje odiele od vode. Ovo izpiranje vodom ima svrhu, da se odstrani iz ulja sva sumporova kiselina. Ako se prvim izpiranjem vodom, ne odstrani sva sumporova kiselina, onda se ovo izpiranje opetuje. Za ostanjivanje sumpore kiseline iz ulja, rabe na mnogim mjestim vodom zagašeno vapno, koje se spoji sumporovom kiselinom i otaloži u obliku vapnenog sulfata. Razumjeva se da i kad se dodaje ulju zagašeno vapno, da valja dobro miešati.

52. Molim vas, kako se pripravlja vino pelinkovca? K. U. K. u K. (Istra).

Za priredjivanje pelinkovca vina rabe se dva postupka, ili onaj maceracije, po kojem se stvari dodavaju izravno vinu, ili onaj kojim se prije priredi izvadak pelinkovca, pa se dodaje vinu. U trgovini dolaze tri vrsti vina pelinkovca. Tako zvani Turinski Wermuth, koji se ponajviše priredjuje u francuskoj, obični taljanski Wermuth i Madeira Wermuth. Za trgovinu i obični potrošak priredjuje se ponajviše Madeira Wermuth, koji pak u trgovini dolazi pod imenom Wermuth, jer je taj postupak najjednostavniji. U tu svrhu uzme se obično 91 litar dobre žutine (dobroga žutoga ili beloga vina) i doda mu se 3¼ litra sladorače, 5½ litara dobrog konjaka (cognac), 125 grama posušena lišća od peljena (Artem. Absintium), 60 grama žila od kravoja (Angelica), 125 grama česljugarke (Cardex) 125 grama plućnika (vrst mahovine), 125 grama čestoslavice (Veronica), 125 grama zumrada (Rosmarinum), 30 grama raveda (Rhabarbar) 200 grama crljene kore od China drva, 250 grama u prah smrvljenih žila od ljubice (Viola mamola) i ¼ litre izvarka ili poparine od Kuracao. Sve ove stvari pomješane vinu, ostanu i moće se (maceravaju se) u vinu tri dana vremena; a onda se prociedi, pa prociedinu pročisti i izbistri morunjim mjehurom. Nakon 8 dana otoči se i opet čisti ili morunjim mjehurom ili hladetinom (gelatine), pa onda lije u staklenice. Bolji je Wermuth, ako se gornjoj smjesi doda 2 litra poparine od kora gorkih bajama, jer onda poprmi pravi izraz Madeira Wermutha, koji mu izraz priobćuje madersko vino, a vina naša, koja neimadu

izraza maderskog vina dobiju ga kad im se dodade 2 litra poparine od kora gorkih bajama. Poparinu od kora gorkih bajama, priredjuje se tako, da se uzinu kore od 1 do 2 kg. gorkih bajama, postane se u jednu posudu, pa se popare sa 8 litra vrele vode, a kad se ohladi, odlije se i odmjeri dva litra, te dodade onom 91 litru žutoga vina, gori navedenih.

53. Za hektolitar vina, koliko se kilograma biele groždja hoće, a koliko crnoga?

K. U. K. u K. (Istra).

Mnoge su stvari, koje uplivaju na količinu groždja potrebitu za hektolitar vina. Najveću ulogu igra vrst groždja. Biele vrsti groždja velikog zrna, i vodenasta soka, daju od iste količine groždja najveću količinu vina. Crne vrsti groždja, daju razmjerno manje vina, premda ima i od onoga groždja vrstih velikog zrna i vodenasta soka, koje daju razmjerno toliko vina, koliko i biele vrsti groždja. Ali izim vrsti groždja, na količinu vina upliva znatno činjenica, dali groždje potiče iz vinograda zasadjena na briegu ili u doli, srednja godišnja vlaga zemlje, onda dali u dotičnoj godini, a osobito pred jematvu i za jematve vladaju kišljiva vremena, a najzad vrst tiskova, koja se rabi za tiskanje masta. Čim je vlažnija zemlja, tim je sok u groždju vodenastiji, te se od iste količine groždja, dobiva razmjerno više vina. Za kišljiva ljeta, groždje upija više vode, pa se dobiva više vina. Čim je bolji tisk, tim manje soka ostaje u dropu, premda je dokazano, da tim više soka ostaje u dropu, čim je sok groždja gušći. Utvrđeno je opetovanim kušnjama da od 100 kg. groždja, kad se izmasti i izistika ostane 20 do 30 kg. dropa, ali kod nekih vrstih crnoga groždja, koje je posve sitnog zrna, za sušnih godina ostane čak 40 kg. dropa. Za hektolitar šire (ne prevrta vina) koće se najmanje 126 kilograma groždja, a ima slučajeva, gdje se je hotjelo čak 253 kg. groždja za hektolitar šire (sirovog vina). Srednje se računa 140 do 150 kg. groždja za 1 hektolitar vina.

54. Kako se prekišlom vinu može oduzeti kiseline za vrijeme priprave, a kako kasnije?

K. U. K. u K. (Istra).

Umjetno oduzimanje kiseline vinu i mastu, nije poništeno uputno, nego baš u najskrajnjim slučajevima, jer neka se i najvećom pomnjom i naukom postupi pri oduzimanju kiseline, nije više nikad vino izrazita teka. Mastu se nesme poništeno umjetno oduzimati kiseline, jer se u mastu, nemože saditi o sadržini kiseline budućeg vina, jer se za vrienja masta, znatno umanjuje količina kiseline izlučivanjem striša, primanjem treslovine, tvorbom novih kiseline, kako što su jantarova kiseline, kvasinova kiseline itd. Što se ne sudi dobro vina od količine kiseline, pak se vino sadrži, nego od ukupnog upliva kiseline na tek vina; a o tom se nemože suditi kušanjem masta, nego jedino i samo kušanjem već posve prevrelog vina. Ako je baš nužno popraviti kiseline u vinu, uputnije je križati jedno vino, koje sadrži malo kiseline, sa vinom koje obiluje kiselinom, jer se tim putem ne izvrgava pogibelji, da vino postane bljutavo. Kad je baš velika nuzda oduzeti kiseline vinu, i nije moguće pomoći se križanjem, mogu se u vinu umanjiti kiseline i umjetnim načinom, ali pri tom valja raditi velikom pomnjom, i učiniti više kušnja na malo, prije nego li se prodje na odkiselivanje veće količine vina; a nevalja pri tom poništeno rabiti onakova sredstva, koja mogu ostaviti tragova u vinu, kako što progorene i izmrvljene lupine od kamenica, nečista sadra, i mnoga tajna sredstva, koja se kriomice prodavaju i nudjaju. Za oduzimanje kiseline vinu rabi se obično ugljeno kiselo vapno, i ugljeno kiselo pepelika. Ugljeno kiselo vapno, rabi se u obliku praha od bijelog mramora, koji mora biti posve čist i prost željeznih sadržina; a nesme se poništeno rabiti izpranu sadru ili živo vapno za odkiselivanje vina, jer ova sredstva nisu nikad dostatno čista. Ugljeno kiselo kiselo vapno u obliku čistog praha od mramora spaja se sa vinskom kiselinom vina i tvori netopivo vinsko kiselo vapno, koje se otaloži na dnu bačve. Ovo se događa samo u onom slučaju, kad se dodade vinu potrebitu i točnu količinu ugljenog kisela vapna. Dodade li se vinu ugljeno kiselo vapno preko mjere potrebite, onda ono raztvora striš što sadrži vino; a pepelik od striša spoji se sa jabučnom kiselinom i tvori kiselu pepeliku jabučne kiseline,

koja ostane raztopljen u vinu, i uzrokom je da vino svoj tek promjeni. Ugljeno kiselo pepeliku, valja rabiti za odkiselivanje vina istom pomnjom, kojom se rabi čisti prah od bijelog mramora, jer u većoj mjeri rabljena, nosi iste zle posljedice, kao i prah od mramora. Valja rabiti kemički sasvim čistu ugljeno kiselo pepeliku, a bolje ju je raztopiti prije u malo vode, pa ju pomješati u jednoj vidrici manjom količinom vina, a onda ju uljeti u bačvu, u kojoj se nalazi viro, kojemu je potreba oduzeti malo kiseline.

55. Kako se povećava dojnost kod krava?

I. L. u M. (Hrvatska).

Umjetna sredstva, odlučuju u drugom redu na povećanje dojnosti jedne krave, napram njejoj individualnoj sposobnosti, koja odlučuje, u prvom redu na dojnost jedne krave. Veličina i razvoj mliječnih žljezda u vimenu, jeste uvijek ono, što jedino, kod svake pojedine krave, označuje količinu mlijeke što se iz krave može podojiti. Razboritim hranjenjem, može se samo donekle uplivati i povećati dojnost. Pošto je mlijeko proizvod tvorbe stanica mličnih žljezda, proizveden hraniva mogu u prvom redu, da povećaju dojnost, jer ove vrsti hraniva podpomagaju tvorbu onih stanica, čijom se raztvorbom stvara mlijeke; dočim tako zvanim ugljovodnim, podupire se razvoj tiela, što ide na štetu dojenja. Dapače i tusta hraniva, izkušnja dosad izvedena, jedva da su što od upliva na povećanje dojnosti. Veće količine vode za napoj, kao i židka hrana, povećavaju dojenje, ali je mlijeke znatno lošije. Ni veća količina hrane, ne upliva na povećanje dojnosti, ako individualno dobiti krava nije sposobna da probavi i izradi dotičnu hranu. S toga lošim dojiljama, valja davati manje hrane, jer se većom količinom hrane, tuste na štetu dojnosti. A dobrim dojiljama, koje izrabljuju hranu u mlijeke, valja davati više i sočnije hrane. Nema ipak dvojbe, da neke vrsti hrane, u neko doba dojenja imaju izravnog upliva na mlične žljezde. Obilnim sočnim hranjenjem pred teljenjem i po teljenju, bez dvojbe upliva se na jači razvoj mličnih žljezda, a tim i na dojnost.

B. Nova pitanja.

56. Neki dan mi je došla u ruke knjižica „Novi praktični način utamanjivanja peronospora i oidiuma itd.“, što ga je izdala tvrdka braće Ottavi u Italiji. U njoj se govori između ostalog (na str. 12) i o pripravljanju smjese za polijevanje vinograda, pa se kaže da valja ulijevati rastopinu modre galice u rastopinu vapna, dočim se svugdje preporuča da se radi obratno. Molim vas dakle, da opravdnete ili opravdate taj nauk, jer su mnogi posjednici, osobito u Šibenskoj občini, nabavili strcaljke od pomenute tvrtke, a sa svakom je i rečeni naputak, pak ga se kogod u neznanju može i prihvatiti, što se je jednome u koliko mi je poznato već i dogodilo.

I. D. u R. (Promina).

57. Molim vas imati sredstvo kojim se slabo crno ili rušo vino, može pretvoriti u žuto?

A. F. u B. (Istra).

58. Na gospodarske sgrade, jeli bolje i korisnije praviti nizke krovove ili visoke?

E. U. S. u S. (Bosna).

59. Molim vas, koje vrsti cvieća cvataju preko cijelog ljeta?

V. N. u O. (Dubrovnik).

— Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Bačić J. posj. — Čović Plenković M., pos. — Kurajica K., uč. — Pintarić M., odv. — Vrčić M., uč. — Bitanga D.

A., lieč. — Ergovac P., pos. — Krešić V., upr. Radimirić P., pos. — Ellner A., žup. — Hrvatski Napredak - Lastovo — Smojver I., pos.

Predplatili su predbrojbu do konca 1. polugodišta 1898.

P. N. gospoda: Zuliani Petar, savj. — Citaonica - Makarska.

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. N. gospoda: Mišetić D. r. R. lieč., — Makjanić J., pos. — Tonković O. F., žup. — Rossi A., uč. — Ilijanić M. m. sud. — Vuklić D. A., žup. — Tommaseo D. r. L., odvjet. — Kambelovačka Sloga — Društvo Napredak - Novalja.

— V. g. S. P. Vučetić — Vaša predbrojba podmirena je do konca svibnja 1899. Broj 9 i 10 poslali smo vam, ostali slijedit će redovito.

— V. g. D. - Selca — Na vaše pitanje glede bistrenja i krabljenja ulja, pročitajte odgovor na pitanje 51 u ovome istome broju.

— Sl. Društvo „Hrvatski Napredak - Lastovo — Vaše pitanje o načinu priredjivanja rastopine modre galice jednako je pitanju 56, na koje ćemo pitanje odgovoriti u budućem broju.

— V. g. Davidović N. uč. — Izpravili smo adresu.

— V. g. Friedl H., šum. nadpov. — Takodjer.

— V. g. Rossi A., uč. — Knjižicu „Duhana“ odposlali smo vam.

— V. g. Račić L., pos. — Takodjer knjižicu „O uzgoju i njegovanju cvieća“.

— V. g. Ružman M., zem. vin. — Usljed vašeg pisma, pripravnici smo zadovoljiti vašoj želji.

— V. g. Draganić pl. V., pos. — Glede primjese vapna, odgovorili smo vam dopisnicom.

— V. g. Ružić M. Ž., sl. — Hvala vam. Upotrebili ćemo u budućem broju. Broj 9 poslali smo vam.

— V. g. Kapač G., pos. — Izpravili smo adresu i poslali smo vam sve brojeve od 1 travnja.

— V. g. Dubravčić Stjepan - Otočac — Vjerujemo, da tamo ima više obitelji Dubravčić, ali imamo i dokaze, da ste baš vi onaj Stjepan Dubravčić, koji je primao list, a kad ga je platiti, nespominje se više! Tako ne ide!

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su slijedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), 18 izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redsk. Člchē računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obavezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Lipnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Lipnja 1898.

Podizanje mljekarstva

Mlieko i kao izravno hranivo, i u obliku sira ili masla, jeste jedno od najboljih lako pristupnih hrana za širje občinstvo; a s druge je strane proizvod takove vrsti, koji se u obliku tekućem, ili u obliku skorupa, maslaca, masla ili sira, daje lako unovčiti u svako doba godine. Danas se računaju, kao najnaprednije one zemlje, u kojima je napredovalo mljekarstvo, jer se napredak mljekarstva, temelji na napredku marvogojstva, a ovo na napredku gospodarstva i livadarstva.

U Austriji procjenjuje se godišnja proizvodnja mlika na 300 milijuna fiorina, od kojih se realno unovčuje nešto 60 milijuna fiorina.

Da Dalmacija i u tom pitanju od svih drugih zemalja najgore prolazi, poznata je stvar, jer se kod nas za mlieko, maslo i sir, posve malo novca utjerava, dapače se sve mlieko neizrabluje ni za domaće potrebe, nego ga žalibože mnogo svrši na djubrište.

Tim našim prilikam, krivo je u prvom redu neznanje u baratanju mlika i u priredjivanju masla i sira, ali je krivo i to, da rad slabe hrane, doji blago malo mlika i slabo mlieko, čija izradba vrlo često i nije moguća.

Dokazano je opetovano put, da je do nazad pedeset godina mljekarstvo bila jedna od unosnijih naših gospodarskih izruka. Istina je, da smo donekle mi sami doprinijeli nazadku, te izruke, proširenjem krčevina na štetu livada i pašnjaka, ali je propadanju mljekarstva našeg,

mного doprinijelo i to, što se sa nadležne strane nije ništa ozbiljna učinilo za unapredjenje te važne izruke, i što su se nepromišljenim križanjem, pokvarile i izkržljavile naše domaće pasmine.

Kod svih drugih naroda mljekarstvo je u velike napredovalo, izim u našoj državi, a Švedska je zemlja, koja svim drugim državam svijeta u pitanju prednjači.

Iz Švedske se je nauka o razboritom mljekarenju razširila po svim državam svijeta.

Taj silni napredak mljekarstva u Švedskoj ima se prepisati udruživanju, te porabi strojeva za laglje, brže i potpunije izrabljivanje mlika.

Ima dvadeset godina i više, da tko hoće, da nauči i vidi kako se ima razborito i koristno izrabljivati mlieko i proizvode mlika, red je da ide u Švedsku, e da tamo vidi i nauči, koji je polet mljekarstvo primilo u onoj državi. Posljedica je naravska toga bila, da je Švedska obškrbljivala cio svijet savršenim mljekarskim spravama, i slala svoje ljude upravljati mljekarnicam, gdje bi se takove bile zasnovala.

Već smo naveli, da je Austrija, u pitanju plaćala svoj tribut Švedskoj, pa se je stopro ljetos sastavilo društvo nazvano „Alfa-Separator“ sa glavnicom od 600,000 kruna razdijeljenih na 1500 djenica, po 400 kruna svaka, u svrhu da pridigne naše mljekarstvo, na temelju udruživanja.

Ova glavnica biti će naknadno podignuta na dva milijuna kruna. A pošto dionice, nisu

došle da javne razprodaje na tržištima, već se nalaze u rukam onih na čijovo ime glase, pošto neće biti kotirane na burzi, imalo bi se držati, da ovo nije spekulativno društvo, nego je društvu svrha podpomagati gospodarski napredak, a osobito udruživanje, u svrhu lagljeg i koristnijeg izrabljivanja mlika.

Ako nam ovo društvo bude imalo doniti koristi, barem u mljekarstvu, za promicanje kojeg je zasnovano, mi ga veseljem pozdravljamo.

Kako se priredjuje buhačev liek proti crvu groždja.

Crv groždja poznat je u znanstvenom svijetu pod imenom Conchylis Ambiguella i Tortrix uvana. Velike štete, koje nanaša ovaj crv, osobito za vlažnih godina u dolam, prisilile su vinogradare, da se svim sredstvima mogućim protiva istom bore.

Od raznih sredstava, koje se dosad rabe protiva crvu groždja, dokazano je, da je raztopina buhača, najuspješnije, a razmjerno i najjeftinije sredstvo.

Raztopina od buhača protiva crvu groždja, priredjuje se, kako sliedi: U 10-litara tople vode raztopi se 3 kilograma mazavog sapuna; a kad se ova ohladi, doda joj se 1½ kilograma praha od cvieća od buhača (Pyrethrum cinerariaefolium), pa se sve dobro izmiesi; a onda se još razvodni su 90 litara vode.

Ovako priredjenom raztopinom od buhača, škropi se grožđe pomoću one iste strcaljke, galice protiva peronospori.

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen. Prevagja J. Slišković.
(Nastavak)

II.o Ministarstvo poljodjelstva, imalo bi uspostaviti jedan zasebni odjel sposobnih ljudi za ribarstvo i ribogojstvo, koji bi onda upravljao ovim zanatom i udovoljavao njegovim bar najnužnijim potrebama.

Na dalje ovako sastavljeni odjel imao bi biti u sporazumu s komisijom, koja je sastavljena u tu svrhu od pomorskog poglavarstva. Kako jedno, tako i drugo moralo bi biti odabrano od osoba, koje prednjače znanjem i iskustvom.

III.e Uvesti i obnoviti neku legislativnu obuku o pogledu ribarstva, što sve do sad, ni na jednoj obali Jadranskoga mora ne postojalo. Još tim ustanoviti i odrediti doba ribarenja pojedine vrste, osvrnuvši se pri ovom na doba njihovog rasplogjenja.

IV.o Zabraniti i ukloniti iracionalne načine ribarenja; zabranivši neke sprave, koje

nanose silne štete svake vrste riba, a to su što kakove mreže, koje su gusto ispletene.

Ribarenje ovakovim mrežama moglo bi se dozvoliti jedino u većim distancijama od obala i u dubokim vodama, a drugčije nikako.

U zadnje doba raspravljalo se je mnogo toga o spomenutim mrežama, a rezultat toga bio je, da su rečene mreže na štetu općeg ribarstva i ribogojstva, uzrokom kojih, da u tom najviše nazaduje naše more. Priznati je, da su takove prituzbe u više prigoda bile isticane, istina nekad i prećerano, no uvijek poskrijepljene temeljitim i istinitim razlozima. Ove bi tada upravili na carsko zapovjedništvo u svrhu, da bi ukinulo XVII i XVIII članak utanačenog trgovačko-brodarskog ugovora, u smislu kojeg bijaše dozvoljeno talijanskim ribarima slobodno ribarenje Austro-Ugarskim vodama samo za jednu milju daleko od morskih obala.

Da su Chiozoti, koji ribare Austro-Ugarskim vodama, puno hitriji pa i zanešeniji od domaćih svjedoci nam to, što ovi njihovim bragozzima ploveć dotičnim vodama skoro kroz cijelu godinu, opškrbljuju kupce (mušterije) svoje većom količinom ribe uz sasna jeftinu cijenu.

Njih je svugdje viditi po trgovima većih

gradova kao: Trsta, Rovinja, Pulja, Rijeke, Zadra i Spljeta, gdje bivaju opkoljeni ne malim brojem ljubitelja i štovatelja ribe.

Osim toga navesti nam je, da u više prigoda bijasmo očevidecima ribanja na Chiozotskim bragozzima, koje bi od morske obale bile udaljene za kakove 2 morske milje.

Tu izmegju inog zapazismo, da ovi pri-potezanju svojih mreža nikad ne izvukoše ni traga od mriješta; no već tako nije kad se bacaju kokia, tartana i braganja, jer ove buduće se bacaju u plitka mjesta blizu obala nanesu puno štete koli mladim ribicama, toli više uježnom mrijestu, jer sve dopiru do dna mora, gdje onda uzmete onaj prostor. Odraslije se ribe tim preplaše i udaljiv se od svog mjesta zapuste mrijest.

Poznato će biti svakom, da ribe smještaju svoja jaja u plitka dna mora i to blizu obala, koja su pokrita algom, morskom travom, gdje onda tu ostanu tako dugo, dok ne porastu.

Da čija da bude krivnja ovakovog ribarenja? Čemu su onda morske straže, kako da nisu obzirnije? Za što se dopušta ribarenje talijanskim ribarima u ovostranim vodama?

(Sliedi).

Su 100 litara ove raztopine može se poskropiti 1 hektar vinograda ili 10,000 loza. Obično računa da se su 10 litara ove raztopine, može dobro poskropiti 1000 loza.

Škropi se u proljeću, dok se pojavi crv, t. j. još prije, nego li loza ocvate. Sredstvo ovo je tako otrovno, da odmah skapa svaki crv, kojeg se i najmanja kapljica ove raztopine dotakne. Uspjeh sredstva zavisi od časa porabe, ali i od buhača kojeg se rabi. Valja rabiti samo prah cvieća od pravog buhača, jer rabi li se prah od stružja, ili druge prašine od buhača, koje obično dolaze patvorene u trgovini, vas je trud i trošak uzaludan.

Djetelina vrsti Bokhara (Melilotus altissimus).

Na suhim, kremenastim zemljama, na kojima obične vrste djetelina ne uspijevaju, djetelina vrsti Bokhara uspijeva izvrstno, daje puno zelene krmne i izvrstna je bilina za zeleno gnojenje.

Bokhara djetelina je dvogodišnja rastlina; u drugoj se godini tako jako razvije, da postigne čak 2 metra visine, i vrlo se razbusa, kako da je grm.

Bolje uspijeva, ako zemlja sadrži i samo nešto malo vapna, jer je vapno od naravi potrebno svim sočivnicama, pa i bokhara djetelini.

Na sitnim przinacima i crucima koje sasvim oskudievaju vapnom neuspijeva bokhara djetelina. Mjesto smjese trava, može se svudi ova vrst djetelne sijati, jer svojim žilam prodira duboko, i izprekriža zemlju u svakom smjeru, te ju tim obogati ustrojnim i dusičnim sastavinama, usljed česa, izvrstno uspijevaju žitarice, koje se za njom siju.

Od puno je većeg učinka od vučka, a pri sjetvi bokhara djetelne mjesto vučka, prištedi se znatno radje i sjemena.

Bokhara djetelina, u drugoj godini dozrieva dosta rano za košnju, koja se obično provadja prije cvatnje, i daje do 60 kvintala siena po hektaru.

Sjeno od bokhara djetelne, izsječka se i krmni se blagu pomješano na slamom od jarina, livadnim sienom, korenjačama itd.

Samu bokhara djetelinu ne jede blago rado, radi njena žestoka vonja, i radi toga što je odveć gorka, ali pomješana drugom krmom, jede ju blago baš lakomo. Osobito je rado jede blago, ako je izsječkana i pomješana su ukiseljenim lišćem od buraga, ili sječkom od repe.

Ova se vrst djetelne goji ponajviše u Pomeranskoj.

Radekov jedan od boljih gospodar Poranjske sije bokhara djetelinu u zimskoj zobi na 15 do 20 cm. razmaka, a da sljedeće godine obilnije rodi, zasije između djetelne nešto 60 kg. sjemena od raži.

Bokhara djetelinu valja sijati što moguće ranije, ali se može zasijati i na proljeće u jare, ako nije uspjelo zasijati ju za rane jeseni. Stabaljke joj vrlo lako i brzo odrvene, pa je prava muka kositi bokhara djetelinu, ako se kositi malo zakasni.

Neki se tuže, da bokhara djetelina odveć zatavljuje zemlju, te da postane kao korov za neke zemlje; to je dosuše istina na onim zemljama, gdje se pretjerava gojitbom žitarica, ali gdje se uz žitarice u redovitoj mjenbenoj osnovi, goji okopavine, bokhara djetelina ne smeta ni najmanje po poljim.

D. L. P.

Zašto se vino prevrne u brsatu?

Sve one vrste vina, koje su pravljene od peronosporovanog groždja, kako što i one vrste vina, koja su pravljene od groždja pobrana za kišna vremena, ili od groždja ne dozrela posve se lako prevrne u brsatu (muffa).

Isto se tako sasvim lako prevrne u brsatu, sve vrste vina, koje se pravodobno ne pretoče u čistu bačvu, i sve one vrste vina, koje dolaze puno u doticaj zrakom. Nije čudo, da se kad nas na nekima mjestima vrlo često prevrne vino u brsatu, kad se zna, da ga mnogi riedko pretakaju, da je veći dio naših konoba nad zemljom, da se drže prozori i vrata često raztvorena, e da ne uzfali promahe; da se vino drži u jelovim bačvama, a da se vrlo često sam vranj (tapun) ne začepi, nego se jednostavno pokrije listom lozovine ili daščicom.

Vino prije nego li se prevrne u brsatu, obično se prije pomuti. Da se preprieči prevrnuće vina u brsatu, poznati vnoslovac profesor Bauffard savjetuje dva sredstva.

Prvo je sredstvo ugrijati vino do 60 stupnjeva Celsiusa, dok se opazi da se je ono počelo mutiti.

Drugo je sredstvo dobro osumporiti vino sumporitom kiselinom, koja se dobiva gorenjem sumpora.

Prvo je sredstvo puno teže uporabivo, jer se hoće osobita sprava, tako zvani pasteurizator, u kojem se vino u cievim ugrije do 60 stupnjeva.

Drugo sredstvo je laglje, osobito ako se pripravi tekuća sumporita kiselina; a pripravljanje tekuće sumporite kiseline jeste laka radnja, jer se u jedujoj ovećoj bačvi postavi malo vode, pa se izgori sumpora i začepi, e da voda postepeno upije sumporitu kiselinu t. j. onaj bieli dim, koji se razvija od sumpora kada gori. Da se voda dobro zasiti sumporitom kiselinom, izgori se više puta sumpora u dotičnu bačvu, a i provalja se često, jer valjanjem dolazi voda više u doticaj dimom od sumpora i laglje ga upija.

Ove tekuće sumporite kiseline dolije se vinu 4 do 8 grama po hektolitr, i ona uzdrži vino posve zdravu.

Jednostavnije sredstvo od ovog za sumporavanje vina, jeste sljedeće. Prevrtne se jednu lakomicu, i zapali se izpod nje sumpora. Na otočnom mjestu, natakne se ciev od gume od kože, pa se otegne do bačve, i metne kroz vranj u bačvu.

Sumporita kiselina, koja se u obliku bieloga dima razvija od sumpora što gori izpod lakomice, ne nalazeć drugog izlaza, ide kroz gumenu ciev u bačvu i osumpori vino.

Ovako baratano vino, pa da je i lošije vrste, i slabe jakosti, uzdrži se bez pogibelji zdravo za više godina, a može se bez svake pogibelji prevažati i po moru V. A. Z.

Kako se raztaplja morunji mjehur za bistrenje malih kolikoća vina.

Vrlo često ima vrstih vina, koje se ne dadu na drugi način izbistriti, nego porabom morunjeg mjehura, koji je najoštrije i najdjelatnije sredstvo za bistrenje i čišćenje vina.

Mnogi neznadu raztopiti morunji mjehur, da ga rabe za bistrenje, pa su u takovom slučaju u osobitoj neprilici oni, koji nemogu da nabave već raztopljeni morunji mjehur.

Morunji mjehur, kojim se bistri vino, jeste posušeni mjehur od poznate ribe morunji, koji je vrlo tvrd i žilav, kad je posušen i sporo se trpi.

Raztapljanje morunjeg mjehura potrebno je stoga da znade svaki koji ima potrebu da ga rabi.

Uzme se čista staklenica od bieloga stakla, i metne su istoj morunji mjehur, kojeg prije valja razkomadati na komadiće, a onda se dolije hladne vode, da se komadi morunjeg mjehura namoče. Voda se svaki dan izmjenjuje, a da za izmjenjivanja vode sa vodom ne izadje iz staklenice i koji komadček morunjeg mjehura, metne se na grlu staklenice komad mrene od tkanine, ili komad riedko otkana platna. U dva ili tri dana, a kadšto i kašnje namoči se i nabubri morunji mjehur; sad je čas da se odlije sva voda, a dolije malo vina u staklenicu, začepi se i mućka tako dugo dok se morunji mjehur raztopi u vinu. Za ovu svrhu upotrebljeno vino, nesmje biti ni odveć toplo, ni odveć hladno, nego samo nešto mlako. Kad se je morunji mjehur raztopio u ono malo mlakog vina dolivama u staklenicu, onda se sasvim izpuni staklenica vinom, začepi i izmućka, da se raztopina morunjeg mjehura sasvim izjednači.

U jednoj litri vina može se raztopiti nešto 5 grama suhog morunjeg mjehura, a ova količina morunjeg mjehura dostatna je za izbistriti 1 do 3 hektolitara vina.

Napram potrebi, rabi se jače ili slabije čistilo. Crna se vina posve riedko bistre morunjim mjehurom jer izgube lako boju. D. V.

Krompir za sjeme.

Kako kod svih gospodarskih rastlina, tako i kod krompira, sjeme, odnosno gomolj, koji se sadi, odlučno uplija na rod.

Za sadnju rabe se gomolji srednje veličine, sasvim zdravi, ne ozledjeni i cijeli. Cijeli

gomolji, posve dozreli i razvijeni jesu najbolje sjeme krompira, i plode najviše. Svaka uvala oćna sadrži tri pupoljka, od kojih glavni pupoljak najprije protjera, i razvija najjaču klicu. Ako se krompiri slabo čuvaju u podrumu, onda lako proklicaju, pa se za prenosu polome klice, i to ponajviše klice jače, protjerale od glavnog pupoljka.

Kad je prelomljena klica glavnog pupoljka, onda takav gomolj (krompir) nije za sjeme, jer se iz stranih pupoljaka razvijaju slabe klice, koje nisu u stanju razviti velike životne djelatnosti i nositi dosti ploda. S toga nisu za sjeme svi oni krompiri, koji su u podrumu proklicali, poništo ne onda pak, kad im je glavna klica prelomljena bila.

Da se preprieči klicanje krompira za sjeme, valja krompire u veljači izvaditi iz podruma, te ih razastrieti na sjeništu ili u šupi na zračnu mjestu, gdje ne smrzava, e da se dobro prosuše i da provehnu. Ovakovim postupanjem obustavi se svako klicanje krompira, pa se razpolaga dobrim sjemenom, koje obilno radja. Opetovane kušnje su dokazale, da provehli krompiri, čiji glavni pupoljak nije proklicao prije sadnje, radjaju 10 do 30 postotaka više od krompira, čiji je glavni pupoljak za čuvanju u podrumu proklicao, i to i onda, ako se glavna klica prije sadnje nije prelomila.

Tko hoće dakle, da mu krompiri obilno rode, red je, da odabere sjeme zdravo, gomolje cijele, srednje veličine, i da nastoji da neproklicaju dok nisu zasadjeni u zemlju. L. T.

Gojitba američanskih loza.

Sve vrste američanskih loza, a osobito one koje odole filokseri, puno su jačeg ustroja, i jače vegetativne snage od naših domaćih loza, pa s toga ne samo, da trebaju bolju i gnojniju zemlju, duboko izkrcenu, ali im se hoće znatno više prostora u vinogradu, nego li našim lozama. Za američanske loze valja izkrciti zemlju barem na 70 centimetara dubine, a gdje je moguće, još i dublje. A saditi ih valja u redove od 2 metra razmaka, ili barem 1½ metar razmaka. U redovima sadi se pak američanske loze na 1 metar do 1 metar i 20 centimetara dalečine jedna od druge.

Za američanske hoće se čvrsti kolci, ili se pak privežuju na otegnutu limenu žicu.

Rezitba obavlja se u proljeće, kako kod naših loza, ali samo što se na amerikankama ostavlja 4 do 5 reznika, sa tri pupoljka na svakom.

Priveživanje mladica sliedi obično na visini, koja odgovara visini prsiju kod čovjeka srednjeg uzrasta. Istina da ta visina nije velika napram velikoj dužini mladica amerikanka, pa se one povrh vega, previju kadšto za dobru polovicu svoje dužine; ali to nehudi, jer takove previjene mladice služe za obranu ploda u slučaju krupice (grada).

Od raznih načina navrtanja, za amerikanske se je najviše udomilo i razširilo tako zvano Lyonsko navrtanje po sustavu Periera, jer se takovim navrtanjem u povoljnim slučajevima prima 80 do 100 po sto navrtaka. Za priveživanje navrtaka rabi se Raffia liko, a njegova se trajnost povećava, ako se pred porabom moći za 24 sata vremena u 5 postotnoj raztopini modre galice. Navrtak se dvaput obvije likom, e da liko uztraje dva mjeseca dana, jer se hoće dva mjeseca dana da navrtak podpuno sraste.

Navrtak valja namazati voćarskim mazom, koji ima svrhu da ga čuva od vlage, koja je najštetnija za navrtke. Navrtak se zasadi sasvim u zemlju, tako da oko od navrtka (plemenike) ostane pokriveno zemljom, koja ga brani od sunčane pripeke i od suše. Ali valja takodjer paziti, da tako zatrpan navrtak ne protjera žile. Valja navrtke s toga pregledavati, pa obrubiti sve žile, koje su slučajno iz istog protjerale.

D. U.

Sredstvo za utamanjivanje puževa.

Jedno od sigurnijih sredstava protiv puževima jeste zelena galica. Za svaki hektar zemljišta uzme se 14 do 20 kilograma zelene galice, koja se na sitno izmovi ili se iztluče u prah, pa se

pomješa suhom pržinom (pieskom) ili suhom zemljom i razaspe po zemlji, gdje se pojavili. Veći učinak postizava se zelenom galicom, ako se razaspe nakon kiše, ili pod večer, jer se hoće nešto vlage, da bude djelatna. Bilju ne hudi zelena galica, dočim je vrlo djelatna proti puževim, glistam, grčicam itd.

Utamanjivanje crnica (švaba, škarambeža). Nema skörom stare kuće, u kojoj se nebi ljeti razkatile crnice. Od toliko sredstava što preporučaju proti crnicam, dobroje da se znade i za ova: 1. Prah od buhača sam, i u smjesi sa paprom ubija odmah crnice. 2. Izvrstna je i smjesa od jednakih djelova olovne gledje, crnjenila. (minium), sladora i brašna. Ova se smjesa razaspe pokraj luknja iz kojih izlaze crnice. 3. Izvrstno sredstvo priredjuje se od 1 diela crnjenila i 4 diela brašna. Napokon 4. sredstvo proti crnicam priredjuje se ako se pomješa 20 djelova praha od baraksa, i 10 djelova otaložena barijeva karbonata. I ovo se sredstvo razsiplje pokraj luknja iz kojih izlaze crnice.

Liečenje kvočaka, koje neće da se kvoče. Kad kokoših se vrlo često događa, da neke nemogu, da se razkvače, e da sjede na jajim. U takovu slučaju, preporuča se hraniti te kokoši zelenom krmom, uz nešto masla i slanine. Nepomogne li ni ovo sredstvo, oada valja dati dotičnoj kokoši dvie žličice maslinovog ulja. Ako i ovo sredstvo ne pomogne, da se kokš razkvoči, što vrlo riedko biva, onda se valja poslužiti posve odlučnim i energečnim sredstvom. U tu svrhu, uzme se jedno pero, namoči se u ulju, pa se na stražnicu i u guzno crijevo dobro izmaže. Ovim postupkom, postigne se, da se i najopornija kokoš odmah razkvoči.

Klija za prilepljivanje etiketa nadpisom na staklenicam. Izvrstna klija za rečenu svrhu, koja odoli i vlazi, priredjuje se ako se 25 grama stolarske klije (colla caravella, Tischlerleim) preko noći namoči u 100 grama šestpostotnog octa t. j. u 100 grama kvasine (šiščeta), koji sadrži barem 6 po sto kvasinove kiseline. Sljedećeg jutra doda se ovoj raztopini 50 grama prosijana pšenična brašna i 400 grama hladne vode. Sve se dobro pomješa jedno drugim, i ugrije na vatri, da malo prokuha. Ovim je klija gotova, s njom se može liepiti i najvlažnije mjesto, a da neće klija popustiti, ako se ne drži barem jedan sat vremena u vodi.

Gospodarske Vjesti.

Buhač je ljetos, skorom svudi prilično urodio, ali koja korist, kad nema cienne. Na nekim mjestim jedva da plaćaju zeleno ovieće po 5 novč. kilogram. Uprav neka zla sreća ovo zadnjih godina prati naše glavne izruke; zlo po nas ako ne rodi, gore ako rodi. Buhač, radi neodlučnosti odlučujućih čimbenika proti patvarčim, skreditovan je, i pao je u bezcienu; a vino nam je usljed klauzule, potisnuto od taljanskog vina sa svih tržišta.

Hvale nam se sa svih strana, da vinogradi baš liepo obećavaju. Zaraze od peronospori nema još, a uztraju li ovakova vremena, nade je, da je neće ni biti u onoj mjeri, kao lani. Svakako red je nastaviti redovito škropljenje raztopinom modre galice, jer raztopina modre galice djeluje jedino i samo, kao obranbeno sredstvo protiva peronospori, a bud je izkustvo dokazalo, da se peronospora i par dana pred jamatvu zna pojaviti i munjevnom brzinom zaraziti vinograde i sve uništiti, dobro je i uputno, da raztopina modre galice bude uvijek na lozi, a da predusretne zarazu.

Na mnogim mjestim dozriela su ovih dana žita, i počelo se je žeti. I ako je s nestajšice sjemena i zla vremena posve malo žitija zasijano, ipak je narod zadovoljan s uspjehom, osobito od ozimina, dočim su jarine znatno lošije rodile.

Šteta što je zadnja krupa počinila u Zemuniku i susjednim mjestim, procijenjuje se preko 100.000 florina. Na nekim su mjestim usjevi, tako uništeni, da ih je valjalo pokositi za krmu; a vinograde valja rezato, e da bar do godine rode.

U Križevcih tiskom Gustava Neuberga, izašla je ovih dana knjiga "Voćarstvo" od Ivana pl. Radića, profesora na k. gospodarskom i šumarskom učilištu u Križevcih. Knjiga u velikoj osmini obuhvaća 336 stranica, a izkičena je su 312 naravno predočenih i u sadržaj utisnutih slika. Ciena je knjizi krasno vezanoj flor. 2 novč. 50, a meko vezanoj f. 2, suviše 20 novč. 50, a meko vezanoj f. 2, suviše 20 novč. 50. Knjiga se dieli na dva diela. I. Dio, bavi se uzgojem voćaka. II. Dio, njegov voćaka i voćarstvom u užem smislu. Sadržaj knjige je biran i vrlo poučan, a napisana je razgovietno, pa se najtoplije svakome preporuča, a osobiti učiteljim, koji uz školu imaju školski vrt.

Matica Dalmatinska izdala je prošastih dana četvrtu pučku knjigu naslovom "Seoske Blagajne" napisao Frano Ivanišević. Ova zlatna knjižica, nebi imala faliti u nijednoj kući, jer udruživanje u seoskim blagajnam jeste jedini način, kojim se i težak može priučiti štednji, i po kojem se svojim vlastitim silam, može pridići do blagostanja. Tolika obećanja, nikad izpunjena, mora da su napokon svima otvorila oči, i da već svak uvidja, da nam pomoći nema, od nikud, ako se sami nepomognemo.

Trgovačka i obrtnička komora u Splitu, poprimila je načelo trgovačke i obrtničke komore u Pragu, da će pristati uz omogijalnu adresu prigodom pedesetgodišnjice jubileja N. V. jedino pod uvjet, da ista adresa bude i hrvatski sastavljena, a na slučaju poslanstva na Priestolje, da bude držan pozdravni govor i hrvatski.

Bavarskom zemaljskom osjeguravajućem društvu za osjeguravanje marve, pristupilo je već 866 mjestnih zadruge, te je osjegurano marve za 37,202,915 maraka.

Uvoz konja iz Amerike u Evropu raste od godine na godinu. Dok je god. 1893 bilo uvedeno samo 2500 konja, taj broj je porasao godine 1897 na 40,000; a kroz prva tri mjeseca t. g. 1898 uvedeno je 20,000 konja.

Koliki je polet uzelo marvogojstvo u Pruskoj, najbolje dokazuju sljedeći podatci, proiztičući od propisa marve obavljene dne 1 decembra 1897. Podpisano je

	godine 1897,	napram 1892 godini
Konja	2,508,419	" 2 653,661
Goveda	10,552,672	" 9,821,521
Ovaca	7,859,096	" 10,109,594
Svinja	9,390,231	" 7,725,601
Koza	2,164,425	" 1,964,130
Kokoših	31,120,771	nije brojeno
Gusaka	3,786,144	" "
Pataka	1,564,409	" "

Izim kod ovaca, vidi se znatan prirast kod sve marve, dapače i gojitba koza, kojih kod nas usljed strogrota zakona, skorom više nema, u naprednoj Pruski znatno je broj porasao. Smanjio se je broj ovaca, u prvom redu radi toga, što je znatno pala ciena vuni, radi koje su se ovce najviše gojile, i jer su se povećanjem površina oranica, umanjile površine pašnjaka.

Godišnji potrošak sladora (sečera) na ciele lome svijetu računa se na 8 milijuna tona, t. j. 4½ milijuna tona sladora od sladorne repe (buraga), a 3½ milijuna tona od sladorne trstike. U Engleškoj troši se godišnje na glavnu 43 kilograma sladora, u Danskoj i Švajcarskoj 22 kg., u Holandiji 16 kg., u Francuskoj 15 kg., u Norvegiji i Švedskoj 12½ kg., u Austro ugarskoj i Njemačkoj 10 kg., u Rusiji 5 kg. na glavnu, u godinu dana.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

55. Kako se povećava dojnost kod krava?
I. L. u M. (Hrvatska).

Ako je krava hrdjava dojnica t. j. ako su joj mlične žljezde slabo razvijene, od nje se neće nikad dobra dojnica imati. Povećati dojnost da se i to: dobrom hranom i marljivom njegom. Hranu valja birati, jer poznato je, da neke biljke uplivaju više na količinu mlika, a neke na kakvoću i tečnost mlika. Hrana zelena daje mlieko tečnije od suhe hrane. I maslo od zelene hrane je tečnije i prijatnije. Kisele trave su sve štetne, a i nagli prelaz sa zelene hrane na suhu i obratno, također je štetan. Njegi valja posvetiti velike pomnje. U štaji hoće se toplina od 12 do 14° C. hoće se reda u svemu, a naročito u uzdržanju čistoe. Muži valja krave uvijek u isto doba dana, a ako je moguće valja nastojati da to čini uvijek jedna ista osoba. Za muženja hoće se mira u štaji, jer se krava uznemiruje ako vidi strano lice, kako što i od buke, a kad je nemirna doji manje mlika. Za muženja valja blago postupati kravom, i valja iz nje izmisti sve mlieko do poslednje kapljice. Što se tiče napajanja dokazano se, da napajali se krava toplom vodom, da doji do ½ kg. mlika više nego li kad se napoji hladnom vodom. Ovo je glavno čimbenica, koja kod krava upliva da se povećava dojnost i postigne najveća količina mlika. I sa najlošijim kravam muzaram postupajuć ovako povećava se dojnost. Doinost krave valja da gospodar ima uvijek na umu, pa mu je stoga dužnost, da na dojnost krave upliva za mladost, za bledjosti i nakon telerja. Pred teljenjem se natiru bradavice sisa, a po teljenju valja pustiti tele da sisa, jer sve to upliva puno na razvoj mličnih žljezda. I od dobe pripuštanja ovisi dojnost krave. Krave nevalja prerano propustiti biku, a ni prekasno.

Žarko M. Ružić.

56. Neki dan mi je došla u ruke knjižica „Novi praktični način utamanjivanja peronospori i oidiuma itd.“, što ga je izdala tvrdka braće Ottavi u Italiji. U njoj se govori između ostaloga (na str. 12) i o pripravljanju smjese za polijevanje vinograda, pa se kaže da valja ulijevati rastopinu modre galice u rastopinu vapna, dočim se svugdje preporuča da se radi obratno. Molim vas dakle, da opravdnete ili opravdate taj nauk, jer su mnogi posjednici, osobito u Šibenskoj občini, nabavili štrcaljke od pomenute tvrtke, a sa svakom je i rečeni naputak, pak ga se kogod u neznanju može i prihvatiti, što se je jednome u koliko mi je poznato već i dogodilo.

I. D. u R. (Promina).

Cio svet, pri priredjivanju raztopine modre galice, lievao je rastopinu vapna ili vapneno mlieko u rastopinu modre galice, a taj postupak bio je znanstveno opravdan, i preporučan od svih stručnjaka; kako dolazi u Ottovijevom naputku, da se preporuča sasvim protivni postupak ne znamo, ali znamo da znanstveno nije opravdan, dapače se znanstveno odbacuje. U raztopini modre galice izravno je djelatan, kao preventivno sredstvo proti peronospori, bakreni sulfat, a vapno je pomoćno sredstvo, ali neobhodno potrebno za kemičku pretvorbu bakrenog sulfata i povećanje njegove djelatnosti. Vapno ima trostruku svrhu u raztopini, u početku da povećava priljepivost raztopine; nakon nekoliko dana svojom jedivošću ima svojstvo da ubija konidije i zoospore peronospori, a još kasnije, kad se pretvori u vapneni karbonat, služi kao sredstvo za uzdržavanje zalihe

bakrenog kisa na lišću. Kad se dolije vapneno mlieko u raztopinu modre galice pretvori se bakar od modre galice u hidrat bakrenog kisa, koji jedini ima svojstvo da preprieči tjeranje konidia peronospora, kad raztopinom dodje pomoću škropljenja na zelene djelove loze. Suvišno je da tumačimo, kako se kasnije razvija djelatnost hidrata bakrenog kisa, ali iztječe, da ako se isti nije napravio, kad se dolije vapneno mlieko raztopinu modre galice, da onda raztopina nije djelatna a kako smo već rekli tvorba hidrata bakrenog kisa, uzsliedi samo onda, ako se vapneno mlieko dolije malo po malo raztopinu modre galice. U protivnom slučaju, t. j. ako se raztopina modre galice dolije vapnenom mlieku, usljed topline koja se pojavlja zagašenjem vapna, modri precipitat hidrata bakrenog kisa pretvori se u crni precipitat bakrenog kisa, koji nije topiv, ni u običnoj vodi, ni u daždevici, ni u vodi od rose. Stoga takova raztopina ostane sasvim nedjelatna protiv peronospora, ili se njena djelatnost ograniči na samo vapno, te je djelatnost modre galice, koja je glavni faktor u raztopini, takovim postupkom sasvim uništena. Dakle radite, kako što ste dosad radili, t. j. lievajte malo a malo, uz neprestano mješanje raztopinu vapna ili tako zvano vapneno mlieko u raztopinu modre galice, jer je takav postupak znanstveno opravdan i prokušan, a odvrćajte narod od štetnih novotarija.

57. Molim vas imali sredstvo kojim se slabo crno ili rusno vino, može pretvoriti u žuto?

A. F. u B. (Istra).

Ovakova pitanja ne rado odgovaramo jer najvolimo vino, pa da je i lošije, kad je naravno. Svako pančanje i popravljjanje vina, diže vinu njegova narovitost, a narovitost je ipak najveća prednost jednoga vina. Ako je loša crna boja vina, usljed toga, što groždje nije bilo dostatno dozrelo, ili usljed toga, što je groždje protrpilo od peronospora, ili od velike vlage, onda se takovo vino može pretvoriti u žutinu, koja je obilježena u trgovini, od crnoga vina ružne crne boje. Poraba ugljena od kostiju ne može se preporučiti, jer ono uvijek sadrži vapna, koje se spoja kiselinama vina, a priobuče vinu takodjer i po koji drugi neugodni tek. I oduzimanje boje vinu žestokim sumporenjem istog, nemože se preporučiti, jer takovo vino daje kasnije žestoko po smrdljivim jajim, i prouzrokuje glavobolju onome, koji ga pije. Najnedozniji, a u isto doba najbolje sredstvo za pretvaranje rusog ili crnoga vina u žutinu, jeste čišćenje istoga vina morunjem mjehurum. U tu svrhu za svaki hektolitar vina uzme se napram potrebi 1 do 3 grama morunjeg mjehura i raztopi se na način, kako je već prije tumačeno. Ovu raztopinu dolije se dotičnom vinu, pa se dobro izmiješa. Raztopina morunjeg mjehura taložeć se vuče sobom tangu vina, i ostavlja vino bez boje, odnosno žuto. Da djelatnost raztopine morunjeg mjehura bude veća hoće se da vino sadrži dostatno treslovine (tannina); u protivnom slučaju, kako što i onda kad taloženje raztopine morunjeg mjehura zapinje, ili ju valja opetovati rad većeg i potpunije učinka, ili valja dodat prije svakom hektolitr vina 20 do 30 grama treslovine (tannina). Doduše ovako žestokim čistilom, postigne se sasvim svrha, ali vino postane nešto tupo i bez izraza. Dugim stajanjem u konobi, povratu se vinu njegova naravna tečnost, ali se ovaj učinak daje pospješiti i drugim načinom, biva da se takovo vino čini opet prevreći na svježem dropu biloga vina. U ovakom slučaju nije više moguće razpoznavati, da je prije vino bilo crno, i da je pretvoreno u žutinu pomoću raztopine morunjeg mjehura. Na koncu vam opet pcnavljamo, da se ova sredstva rabe samo u najskrajnijoj nuždi, kad vino nije moguće prodati, ili ga inače unovčiti, ali da se svaka poraba žestokih sredstava za popravljjanje vina, ima zabaciti.

58. Na gospodarske sgrade, jeli bolje i koristnije praviti nizke krovove ili visoke?

E. U. S. u S. (Bosna).

Mjestne prilike odlučuju, dali se na gospodarskim sgradam imadu graditi nizki plosnati ili visoki šiljasti krovovi. Ali je opet nedvojbeno da se nizkim plosnatim krovovima, u povoljnim mjestnim odnošajim daje prednost, pred visokim šiljastim krovovima; a prednosti nizkih plosnatih krovova jesu sljedeće: a) Čim

je niži i plosnatiji krov, tim se bolje izrabljuje podkrovlje, bilo da se prostor pod krovom izrabljuje za držanje siena u štalam ili u šupam za kojemu drugu svrhu. b) Laglje je uređiti otvore za ventilaciju podkrovlja kod nizkih plosnatih krovova, nego li kod visokih, šiljastih. c) Čim je plosnatiji i nizki, tim se troši manje gradiva za kostur krova, jer su sve grede kraće, a i tanje, pa razmjerno jeftinije; prištedi se znatna količina cripova, jer kod plosnatih nizkih krovova ima manje površine od visokih krovova. d) Ima se manje troškova za uzdržavanje i popravljjanje krova, jer čim je plosnatiji krov, tim manje odporista nalaze žestoki vjetrovi, koji najviše krov kvare. e) Gradnja plosnatih krova je znatno jeftinija od gradnje visokih krovova. Još jednu prednost imadu plosnati nizki krovovi pred visokim, da se na ovih cripovima mogu izmijeniti sa debelim papirom (Asfaltapape) koji je znatno jeftiniji, a ako je dobra vrst papira, i ako se dobro izmaže katranom, onda je dosta trajan, a svakako manje propustan od cripa. Za pokrivanje gospodarskih sgrada valja birati papir (Asfaltappu) najbolje vrsti, koji je dobro zasićen katranom, koje se daje pregibati na sve strane, bez da se prelomi, a teži najmanje 4 do 5 kilograma po četvornom metru. Ovakovi krovovi su najtrajniji, ako se postavi dva reda papira jedan nad drugim, i ako nakon što se začavlja i učvrsti na krovu opet namaže dobro katranom, po pospe sitnom suhom pršinom (pieskom), koja se okori na papiru kad se katram posuši i povećava znatno trajnost. Krovovi od papira (Asfaltapape) nesmiču biti viši od $\frac{1}{6}$ širine sgrade, ni niži od $\frac{1}{15}$ širine sgrade, jer bi se u prvom slučaju za sunčane žege mogao topiti i cediti katran, a u drugom slučaju nebi bilo dosti pada za brzi otok vode kišnice.

59. Molim vas, koje vrsti cvieća cvataju preko celog ljeta?

V. N. u O. (Dubrovnik).

Od svih vrstih cvieća razne vrsti Pelargonium i Geranium najobilnije i najtrajnije cvatu u ljetno doba. Za ovima dolaze razne vrsti Verbena, Heliotrop i Lantana, ali su ove tri vrsti samo onda pravo zahvalne, ako se goje u velikim loncima, i ako se često u vodi kojom se zalievaju raztopi malo gnoja. Fuchsia ima više vrstih, koje dosti obilno cvatu ljeti, ali ne cvataju neprestano, nego svako teliko vremena. I razne vrsti gomoljastih Begonia cvatu posve obilno ljeti u vrlo krasnim i sjajnim bojama, ali takodjer u navratke, kako Fuchsie; ali su begonie razmjerno jako čutljivo i osjetljivo cvieće. Bouvardie živo orljeno cvatuće, takodjer obilno cvataju u ljetno doba. Izim ovih, u ljeti trajno i obilno cvate Malva crenata sa svojim malenim cviećem ružičaste boje, onda Ageratum, Petunia; Labelia itd. Vrlo su zahvalne takodjer razne vrsti Cuphea, osobito one vrsti, koje cvataju čisto modrim cviećem.

B. Nova pitanja.

60. Molim vas, daje li se prepriečiti, da se napravi gajrica ili grizica u bakalaru; koja ga u ljetno doba izoblje i sasvim isteti?

X. Y. u I. (Imotski).

61. Kako se imadu gojiti patlicani (Rajčice, pomodoro), da rano i obilno radjaju?

I. F. u V. (Istra).

62. Kod nas vlada presuda, da zob i ječam nevalja sijati u redove, nego omašno, jer da od redomične sjetve nema nikakove koristi. Molim jeli to istinito, ili biva sasvim protivno?

A. K. u T. (Hrvatska).

63. Sad se vino posve lako prevrne. Molim vas, što se ima činiti takovom vinu, i kako ga se ima liečiti, da bude uporabivo, ili barem da se gore neizkviri?

I. M. u S. (Kaštela).

64. Bili valjala bucata voda (malo slana voda) koja se crpi u blizini mora, za pripravljjanje bordo-keške? Imali pogibelj da škodi lozi škropljenje takovom vodom?

A. M. Š. u B. (Korčula).

65. U žitu mi se zakotila žižica (zagrica),

premda žito iz kuće iznio nemogu žižicu iz kuće da iztjeram. Molim napulak za najbolje sredstvo.

O. D. B. u V. (Imotski).

66. U jednom mojem vinogradu, ima nekoliko loza, kojima lišće požuti, pa kasnije opet pozeleni, ali groždje propadne. Molim na koji način, i kojim sredstvom ima se to liečiti?

M. Č. P. u D. (Drniš).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i od bili predbrojcnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Bolmarčić D. r. Ivan, prošt. — Rogić Jelka, pošt. — Lovrić M., veleposj. Runjik S., žup. — Zanchi I., žup.

Podmirili su predbrojbu do konca p. g. 1897.

P. N. gospoda: Tumar P. L., uč. — Popović S., pos. — Ušalj D. R. žup. — Beša F., uč.

— M. P. O. D. Bilić, žup. — Primilo smo f. 1 novč. 20 na račun predbrojbe za t. g. Na podmiru iste, izvolite svojedobno poslati još 30 novč. Na ostalo u budućem broju.

— V. g. Rogić J. pošt. — Poslali smo vam sve brojeve od 1 siečnja t. g. Ostali dolaziti će vam redovito.

— V. g. Jelčić S. — Ustrcavanje dima o duhana protivu koliki konja ne koristi ni najmanje, dapače može biti štetno.

— V. g. Martić N. — Novi zareznički, koji napada loze zove se Chelonia caja. Za suhih godina, gusjenice od Chelonia brste i izjedavaju mladice loze. Opis cvog zareznička, donieti ćemo u jednome od budućih brojeva.

— V. g. Lukić T. — Istina je da more sadrži zlata, ali u posve maloj mjeri, tako da u jednoj kubičkoj metri mora ima jedna 6 milligramama zlata, u vrijednosti od 1 novč. Neki učenjaci su proračunali, da sve more svjetsko sadrži zlata u vrijednosti od 3700 biljuna fiorina, ali nema jeftinih sredstava za vaditi ga.

— V. g. Kolić F. — Ako se loze u vinogradu goje na otegnutu gvozdenu žicu, istina je, da za škropljenjem raztopinom modre galice, žica trpi, ali se daje prepriečiti, ako se gvozdena žica namaže katranom. Katram ne hudi lozi.

— V. g. Ostojić L. — Već je opetovano put bilo obširna govora u našem listu, o liečenju svraba (šuge). U novije doba proti svrabu rabi se puno pomast, koja se priredjuje od 1 diela katrana, $\frac{1}{2}$ diela sumpornog cvieća, i 8 dielova ulja od lana. Ovom se pomasti nataru dobro svrabljiva mjesta, pa se nakon tri dana dobro izpere mlakom vodom i sapunom. Ako se 2 do 3 puta opetuje ovo mazanje, izlieči se i najzastarjela i okorjela šuga.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednim koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Oček. računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Srpnja 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Srpnja 1898.

Prijateljska poruka, našem starijem drugu „Gospodarskom Listu“ u Zagrebu.

„Gospodarski List“, organ hrvatskog sla-
vonskog Gospodarskog društva u Zagrebu, jeste
najstariji hrvatski strukovni list. On broji već
46 godina života, a iskreno priznajuć, malo se
koji list, mole pohvaliti uspjesim postignutim,
kako što se može pohvaliti zagrebački „Gospo-
darski List“.

Gospodarsko društvo, čijim je organom
„Gospodarski List“, razširilo se svojim podruž-
nicam po svoj zemlji; a uspjesi njegove trajne
djelatnosti, postaju svaki dan to vidljiviji, oso-
bito u onim kotarim, gdje je djelatnost društva
bila veća, i gdje je „Gospodarski List“ bio
više razprostranjen.

I „Gospodarski List“, kako sve strukovne
novine imao je svojih liepih i svojih hrdjavih
časova; što je skoro uvijek ovisilo od njegovih
boljih ili lošijih urednika i suradnika, i od od-
nošaja u zemlji, odnosno od većeg ili manjeg
zanimanja gospodara.

Poznata je činjenica, da se gospodari za
loših godina, znatno manje zanimaju za go-
spodarski napredak, nego li sa ga dobrih go-
dina, a to valja usljed toga, što za loših godina,
ima gospodar manje raspoloživih novčanih
sredstava, i što ga s nerodice i nevolje obvlada
mlitavosti nemarnost.

Ovo moralno stanje gospodara, odsjeva
se i na gospodarske pisce, a desliedno i na
gospodarske novine, pa su s toga i godišnjaci
„Gospodarskog Lista“, kako što i drugih go-
spodarskih novina, daleko bolji od onih godina,

koje gospodari ubrajaju u dobre godine, nego
li onih godina, koje gospodari ubrajaju u loše
godine.

Jedina primjetba koja se „Gospodarskom
Listu“ može učiniti jeste, da su urednici malo
pazili na jezik i na strukovno nazivlje. Lokalni
nazivi su u „Gospodarskom Listu“ skoro u-
vijek u porabi, tako da onaj koji nepozna one
lokalne nazive, vrlo je često u neprilici, da
razumi o čemu se piše; a i kajkavsko-njemački
slog, vrlo često otežuje probavu, onog što se
čita.

Istina je, da kod strukovnih novina vrlo
često valja stvari žrtvovati, tančine jezika i
oblik sloga; ali ipak uz malo pomnje i mara ure-
dnika da se krupnije nesgrapnosti odstraniti.

Tako n. p. u Br. 11 od 5 lipnja t. g., u
odgovorim na pitanja, za Coccus vitis, rabi
se naziv Trsnicervac; a Coccus vitis
nema ništa zajedničko nikakvim crvom, pa
tko ga nepozna po znanstvenom nazivu, mogao
bi doista misliti da je Coccus vitis, kakav
crv. Coccus vitis se svudi zove hrvatski
medič loze, a ima i medič smokve itd.
U odgovoru na 5 pitanje govori se žutina
na lišću, mjesto zlatin (Chlorosis), a u od-
govoru na pitanje 6, govori se o crnom raku,
(Sphaceloma ampelinum), što je čisti
prevod od njemačkog Schwarzer Brenner,
dočim u hrvatskom jeziku za Schwarzer
Brenner imaju dva naziva, biva Palac i
Patule. I ovakvih tudjih ili skovanih naziva,
nalazi se skoro u svakom broju. — Brojem 11
izšao je „Gospodarski List“ u novom ruhu, i
obilnim gradivom od novih vrstnih suradnika; mi

ovu promjenu veseljem pozdravljamo, i želimo,
da se i u znanstvenu nazivlju i u jeziku izpravi.

To će uredništvu „Gospodarskog Lista“,
tim laglje biti moguće, što izlazi u našem knji-
ževnom središtu, gdje je lako naći osobu, koja
bi članke pregledavala i popravljana sa ježi-
čne strane.

„Gospodarski List“, je organ hrvatskog
slavonskog gospodarskog društva, koje se je
svojim podružnicam razširilo po svoj zemlji, i
koje je postavilo svudi čvrste temelje za go-
spodarski napredak; društvo čeka s toga, bez
svake dvojbe, velika budućnost, njegov organ,
dakle mora u svakom pogledu biti što moguće
savršeniji. Ostali naši gospodarski strukovni li-
stovi, ili su privatna poduzeća, koja svršavaju
obično osobom, koja im daje života, ili su or-
gani društava bez života, i male djelatnosti,
koje raznese prva jača oluja.

„Gospodarski List“, koje je najstariji naš
strukovni list, valja da postane prvi i najvažniji
strukovni list za sve hrvatske zemlje, e da
sutra, kad Bog dade, da se naši politički odno-
šaji promjene, bude već pripravljeno zemljište
za proširenje djelatnosti hrvatskog gospodar-
skog društva, čijovim je on glasilom.

Rana mrkva u gojitbu drugom rastlinom.

Gospodari i vrtlari, koji hoće, da izvađe
svu moguću korist iz zemlje, običavaju, uz gla-
vnu rastlinu zasadjenu na jednoj zemlji, gojiti
drugu rastlinu između glavne.

PODLISTAK.

Ribarstvo u Jadranskom moru u opće, a na pose u Dalmaciji

Piše E. Sennebogen (n. Prevagja J. Slišković.

(Svrha)

Savjetnik pomorskog upraviteljstva u Tr-
stu gosp. Anton Krisch u veliko se bijaše zau-
zeo za boljak i napredak ribarstva, kao što se
to razabire iz njegovog člauka: „La pesca nel
litorale austriaco è la sua importanza econo-
mica“, koji izagje 1896 u listu: „Österr. Ungar.
Revue“.

Na internacionalnom sastanku u Gorici
1884 bijaše zaključeno, da se ne dozvoljava
nikako ribarenje kokijom, a navlastito u onim
mjestima, gdje bi škoditi moglo ribarima srdele.

Ravnatelj geološkog muzeuma u Beču Dr
Steindachner predložio je da se zabrani upo-
trebljivanje kokije u daljini koje tri morske
ili 5556 metara od morskih obala.

No ovo opet izgleda previše, jer dubljina
od obala nije svugda jednaka. Prema istočnim
obalama, dubljina je mora mnoga veća, no ona
prema zapadnim obalama ili kamo drugdje.

Za uvesti ribarenje u dubokim vodama,
obzirom na to, što je ovakovo ribarenje više
dopušćeno; za ovo imalo bi se u toj stvari
sporazumiti s talijanskom vladom.

S radošću prisluškujemo sa strane, da će
se napomenuto ribarenje još tečajem ove go-
dine početi provagjati.

Same stvari poprimit će se pomorsko dru-
štvo ribarstva i ribogojstva u Trstu.

U pogledu toga, dotično se je društvo već
obratilo na lučkoj kapetana gosp. Pavičića u
Spljetu.

Da se, što više uzmogne promahnuti u-
stanovljenje ovakove družbe, na ime ribarenja
i ribogojstva u Austriji, kako no je u Italiji,
imao bi se izmegju ove dvije državne stvoriti
neki sporazum.

Zadaća ovako zajednički stvorenih usta-
nova, morala bi imati opću svrhu, a ta je, da
se zauzimaju za radnike takovog zanata.

II. Ustanoviti pomorsko nadzorništvo, koje
bi ovisilo o vladinom nadzorništvu kao zak-
onitom organu.

III. Podignuti u strmenima Jadranskog
mora oveći broj zooloških stanica, sa sgradom,
koja bi bila kao kakvi model ribarstva.

A to s toga, što u vrijeme mrištenja po-
vršina mora bude prikrita jajima od riba, koja
se onda postepeno razvijaju. Istina ho, da veći
dio tih jaja propane lakomošću većih riba, koje
ih raznesu i unište. Nema sumnje, da bi se i
ovome moglo doskočiti, a to tako, da bi se
jaja za vrijeme mrištenja umjetno sahranila,
za to posebnim spravama, i onda u zoološke
stanice prinijela, s malo truda i troška postigli
bi velike dobrobiti.

IV. Morale bi se opredijeliti neke nagrade,
za sve one, koji bi što god nova i korisna pro-
našli za ribarstvo i ribogojstvo.

Najzad valjalo bi se skrbiti, da se prenesu
neke vrste ribe iz drugih voda u naše more.

Kod ovog, dosta bi bilo uzeti samo neke
vrste i to plemenitije, koje žive u zadržgama
i prokušati ih onim, koje žive u našim vodama,
pod umjerenim stepenom topline. Isto bi se
moglo prokušati s nekim kamenicama, pa i
drugim.

Takovo poduzeće ne bi zadalo ni truda
ni Bog zna kakovog troška, a za stalno je, da
bi urodilo obilnim plodom.

Jedna od takovih rastlina, koja se koristi i uspješno goji izmedju drugih rastlina jeste mrkva, i to tako zvana pariška mrkva, pa holandežka i tako zvana mrkva Durviker.

Imali se n. p. na jednoj zemlji zasaditi kupus, onda se točno u sredini izmedju redova kupusa zasije na riedko mrkva, koja izvrstno uspijeva, radja dobro, a ne hudi ni najmanje kupusu.

Sve vrsti ločike (salate) bez razlike, mogu se gojiti skupa sa mrkvom, samo ako se svaka vrst osebice zasije i u redove.

Širina redova ravna se napram vrsti glavne rastline, koja se goji, dakle napram vrsti kupusa i ločike. Kod ločike odlučuje na širinu redova i to, dali će se pustiti ločiku da se sasvim razvije, ili će se brati dok je još mlada.

Kad se goji mrkva izmedju ločike, ako se ločika mlada pere, onda se drže redovi na 10 cm. razmaka, ako se ločika goji dok se sasvim razvije, onda se drži razmak redova na 20 centimetara.

Toli kad se goji mrkva izmedju ločike, koli kad se goji izmedju kupusa, stopro se onda mrkva jače razvije, kad se pobere ločika ili kupus.

Mrkva se može uspješno gojiti i izmedju krastavaca, kako što izmedju nasada jagoda i grmova G. M.

0 uplivu krme na dobrotu mlika.

Poznata je činjenica, da je vrst i dobrotu krme od izravnog upliva na dobrotu mlika, a do se dobrotu mlika sudi obično po postotku njegovih izvadivih sastavina, odnosno po postotku tusta što mlieko sadrži; pa se obično drži, da je mlieko tim bolje, čim više tusta sadrži, odnosno čim je masnije.

Na gospodarskoj pokušajnoj postaji u Monaku u Bavarskoj, pravljene su kušnje o uplivu hrane (krme) na kolikoću i vrst tusta, odnosno na sastavine mlika, kolikoću i vrst istih. Te kušnje su dokazale:

1. Hranjenjem samim sienom, dobiva se masnije mlieko, nego li ako se uz sieno krmi sa lako probavivim krmivim, koji obiluju ugljovodanim (škrobom). I onda je malje masno mlieko, ako se ne umanju obični dnevni obrok siena t. j. i onda, ako se pri običnom obroku siena povisi kolikoća hrane, čak za 7 kg. škroba na 8 kg. siena. Dapače je izkusto dokazalo, da u ovakvom slučaju mlieko sadrži do 0.7 po sto manje tusta i onda ako se škrob podaje, kao napoj osladjen dodatom slada. Pri ovakvom hranjenju opaža se, da raste tustilo tiela, ali pada ono mlika.

2. Ni dušična hraniva ne uplivaju na masnoću mlika. Ako se uz sieno hrani hranom, koja obiluje proteinovim (dušičnim) sastavinam, povećava se dojnost t. j. kolikoća mlika, ali se ne povećava masnoća mlika. Ni onda se ne povećava tustilo mlika, ako se preko običnog obroka siena daje kravi 2 kg. otpadaka od pirinča, koji sadrže čak 71 po sto proteina.

3. Ako se uz sieno hrani izravno tustom hranom, onda se znatno povećava masnoća mlika, ali se hoće da je tustilo dotične hrane lako probaviva oblika. Repične komine, lanene komine, sezamove komine, i svi drugi tusti otpadci uljevitog sjemenja, ako se krme u obliku napoja uplivaju znatno na povisenje masnoće mlika; takovim hranjenjem sadrži mlieko do 5.8 po sto tusta (masla).

Kad se na svaku 9 do 11 kilograma siena doda $\frac{3}{4}$ do 1 kilogram lanenih komina, dobiva se mlieko, koje sadrži poprieko $\frac{5}{4}$ po sto tusta (masla). Iz ovih se kušnja jasno vidi, da na masnoću mlika ne uplivaju ni ugljena ni dušična hraniva, nego da se hoće krma, koja sadrži u sebi tusta, kako što su otpadci sjemenja uljevitog bilja.

Engleški maz za voćna stabla.

Engleški maz je vrlo uvažen kod voćara, dobro je s toga, da se znade, kako se priredjuje. Za engleški voćni maz uzme se 1 dio govedje balege (bez slame), 1 dio sadre, jednu polovicu diela drvenog pepela, i jednu šestnaestinu diela sitne pržine (pieska). Tri zadnje stvari prosije se svaka za sebe na jednu gusto sito, a onda se sve pomješa govedjom balegom, i nastavi se miešanje pomoću jednog drva, dok se sve izje-

dnadi. Ovu smjesu može se izravno rabiti i previjati najacim oztedam, ali ju je bolje razriediti, da postane riedka kao kaša, jer se onda laglje uporablja i bolje se drži stabla. Za razriedjivanje gornje smjese rabi mokrača i sapunjača.

Prije nego li se rabi ovaj maz, valja dotično ozledjeno mjesto ili dotičnu ranu dobro izgladiti ostrim nozem, pa se razredjenim, židkim mazom, a pomoću kista namažu dotična ozledjena mjesta.

Istodobno priredi se smjesa od 1 diela drvenog pepela i jedne šestine diela ugljena od izgorjenih kostiju (spodiuma). Obe se ove stvari dobro prosiju, e da budu posve sitni prašak, pa onda ili pomoću ručne sumporače, providjene sitnim luknjicam na zaklopcu, ili rukom izravno posiplje se maz kojim se je namazalo ozledjeno mjesto voćnog stabla, i to toliko da sve izmazano mjesto, ostane pokriveno ovom prašinom. Nakon jednog sata vremena, opet se pospe po mazu malo ove prašine, i ovo se posipanje opetuje toliko put, dok maz sasvim otvrdne i dobije gladku površinu. Ako je od potrebe, nakon što se je posulo ovom prašinom, može se izgladiti maz rukom.

Kad su ozlede velike, onda se prašini od pepela i koštenog ugljena, kojom se posiplje maz doda malo sadre, da se maz bolje utvrdne, e da krozanj ne prodiere vlaga da rane, ni sokovi iz stabla.

Ako se, kad raste stablo, odieli i podigne maz na krajevima, valja dotična mjesta okvasiti vodom, i pritisnuti prstom, da se opet priljube drvu.

Ovako priredjen maz može se čuvati dulje vremena, ako se u posudi u kojoj se drži ulije toliko mokrača, da ga sasvim oblija. Forsyth, izumitelj ovoga voćnog maza, tvrdi, da ako se razborito rabi, da se njegovim uplivom i stara već propala stabla sasvim pomlake. P. M.

Krompiri kao hrana za krave muzare.

O shodnosti i koristi hranjenja krava muzara krompirim, razilaze se znatno mnijenja gospodara.

Franczko vlada je stoga povjerila gospodinu Cornevinu, profesoru živinarske škole u Lyonu da napravi kušnje hranjenjem krompira. On je te kušnje savjestno izveo i došao je, kako Bulletin du Ministère d'Agriculture piše, do sljedećih zaključaka:

Kad krave muzare neimadu druge hrane, ili nakon što su pojele glavnu hranu, onda se late sirovog, izsječanog krompira, i pojede ga svaka na dan toliko, koliko odgovara na 7 postotaka njene životne težine. Ovakvom hranom t. j. izsječanim sirovim krompirim doje krave više mlika, ali srazmjerno upada životna težina. Izmetine postaju mekše, židje, bjeliije, i sadrže neprobavljenih zrna škroba. Mokrača takovih krava ne sadrži sladora.

Prokuhane ili poparene krompire jedu krave muzare mnogo radje, ali ako se krme sami krompiri bez primjese druge krme zapinje i otešća preživljavanje i poremeti se probava.

I sirove i kuhane krompire valja krmiti pomješane drugom krmom, koja odgovara svrsi hranjenja t. j. većoj proizvodnji mlika ili tovljenju. Ovim mješanjem krompira drugom krmom, uzdrži se preživljavanje i snaga probavna, a izrabljuju se i probavljaju se bolje i potpunije krompiri.

Najbolja smjesa hraniva sa krompirim jeste ona, u kojoj krompiri zamjenjuju polovicu suhih tvari ostalih hraniva. Umanji li se kolikoća krompira n. p. na 22 postotka suhih tvari svih ostalih hraniva, onda se neopaža upliv takove hrane na veću dojnost.

Hranjenjem sirovih krompira povećava se dojnost, hranjenjem prokuhanih krompira podomaže se tovljenje, i povećaje se kolikoća sladora u mlieku, ali to prestane, dok se promjeni način hranjenja.

Za izmjeničnog hranjenja sirovim i prokuhanim krompirim kroz tri mjeseca dana upazilo se je:

1. Da je mlieko postajalo redje (vodenije), te da je sadržavalo manje izvadivih tvari i manje sirnine.

2. Da je mlieko postajalo tušće, te da je sadržavalo više masla i više rudnih solih.

B. M. A.

Važnost zelenog gnojenja.

Svakog dana to više uvidjaju gospodari veliku korist od zelenog gnojenja, odnosno od podaravanja zelenog bilja, a osobito od podaravanja zelenih sočivnica, tako da neki drže, da se zelenim gnojenjem, daje sasvim zamieniti stajski gnoj.

Premda nije istina, da zeleno gnojenje može sasvim izmieniti stajski gnoj, ipak nema dvojbe, da je razlika u djelovanju jednog i drugog sasvim malena, dapače u nekim slučajevim veća je djelatnost zelenog gnojenja. Zeleno gnojenje, jeste bez dvojbe od velikog izravnog upliva na plodovitost zemalja, jer gnojenjem rastlina za zelene gnojenje na strništima, mi možemo skorom svake godine našu zemlju obilno pognojiti; dočim stajski gnoj obično je dva dopire za redovito gnojenje u obhodnji. Gdje se ekstenzivno gospodari, može se u obhodnji zavesti na pojedinim predjelima gojitba bilja za zeleno gnojenje, na način, da se zemlja znatno obogati dušikom, dok se stajski gnoj može uporabiti za obilno gnojenje onih predjela obhodnje na kojih se goje glavne rastline. Zelina od bilja za zeleno gnojenje, jer je vodenasta i meka, izgnije i raztroši se vuna laglje u zemlji, nego li tvrdi i drvenosti djelov stajskoga gnoja. Još važniji je učinak zelenog gnojenja u dušiku, jer zelenim gnojenjem mi bogatimo izravno zemlju dušikom, koje bilje za zeleno gnojenje, a osobito sočivnice, izradjuje iz zraka.

Gojitbom rastlina za zeleno gnojenje uništuje se kor v, povećava se djelatnost zemlje i sadržava se lako topivi dušik u mekoti. Troškovi zelenog gnojenja su razmjerno maleni, osobito ako se bilje za zeleno gnojenje, goji sa kakvom žitaricom ili na strništu. Skupo je zeleno gnojenje u svakom onom slučaju, ka valja žrtvovati jednu cijelu žetvu sa dotičnog polja. Na imanjim, gdje se intenzivno gospodari, nemože se žrtvovati žetva jedne godine sa jednog polja rad zelenog gnojenja, ali se od slučaja do slučaja, mogu pojedina polja na strništu izrabiti za zeleno gnojenje. Osobito u obhodnji, kad posli žitarice dolazi krompir ili druga rastlina, koja se u proljeće sadi, može se uspjehom preorati strnište žitarice i zasijati n. p. rumenom djetelinom ili graškom, pa onda zelinu ili kasno u jesen ili rano u proljeće podorati.

Sasvim je naravski, da zeleno gnojenje traži gnojenje umjetnimi gnojivi, osobito fosforom i pepelikom, ali troškovi za nabavu Thomasove troske ili superfosfata rad fosforne kiseline, i oni za nabavu kalcijevih klorne pepelike rad pepelika, sasvim su neznatni i otpadaju sasvim pred koristi od zelenog gnojenja. S. E. A.

SVAŠTICE

Ljetno hranjenje blaga u štaji sa zelenom krmom, puno se laglje provadja na južnim stranam, gdje uspijevaju ljekarice, nego li na sjevernim stranam, samo ako gospodar, svaku pravodobno providi. Prva zelena hrana za stajsko hranjenje koja se rabi već u travnju jeste raž, ili sama ili u smjesi sa grahoricom; za njom dolazi ljekarica od prve košnje, pa djetelina, onda za ovom ljekarica od druge košnje, pa onda zeleni kukuruz; a za ovim djetelinom od druge košnje, a najzad repa. Ovim načinom hrani se blago neprestano kroz sve ljetno izvrstno zelenom krmom.

Lavergneova raztopina modre galice, proti peronospori. G. Lavergne priredjuje raztopinu modre galice bez vapna, pomoću mazavog sapuna. On raztopi 1 kg. zelenog ili crnog sapuna u mlakoj vodi, pa dolije malo po malo raztopinu od modre galice, koju napravi tim da $\frac{1}{4}$ kg. modre galice raztopi napose u 10 litara vode. Pomješa onda raztopinu modre galice sa raztopinom sapuna, dolievajuć raztopinu galice u onu sapuna, pa onda dolije još toliko vode, da sve skupa iznaša 100 litara. Smjesa je skorom sasvim bistra, krasne zelenkasto modre boje, a daje se škropiti, kroz najsitnije škropilo.

Sredstvo je ovo vrlo jeftino, jer 100 litara raztopine jedva da zapada 30 novčića. Može se kušati!

Liečenje cvjeta na vinu. Cvieta se pojavlja osobito na slabijim vrstama vina, i češće u onim bačvama, u kojim je godinu dana prije vino imalo cvjeta. Najuspješnije i najdjelatnije sredstvo za utamanjivanje cvjeta i obranu od istog jeste vinovica (Alkohol, špirit). Kad se u bačvu na vino, ulije pomnjom alkohola, pošto je alkohol laglji od vina, zadrži se čist na površini vina te čuva da se cviet napravi i ubija cviet vina, ako ga ima na vinu u manjoj mjeri. Ako ima cvjeta na vinu u većoj mjeri, onda valja vino pretočiti kroz rešetko, obloženo gustom krpom, da cviet ostane na hrpi, i uliti ga u čistu, dobro osumporenu bačvu, pa mu doliti malo alkohola na površinu. Bačvu u kojoj je bio cviet, valja temeljito izprati lukšijom ili razblaženom sumporovom kiselinom, da se uništi cviet, koji se je zahvatio duge. Cvieta pravi gljivica *Mycoderma vini*, koja ima svojstvo, da raztvora alkohol vina u vodu i ugljičnu kiselinu, pa vino, koje je već od naravi male jakosti, postane slabije, vodnije, izgubi tečnost, a najzad se sasvim izkvari.

Kako se zemljano posudje napravi čvrsto, kao da je gvozdено. Svrha se postigne, ako se zemljano posudje nekoliko puta (pomoću kista) namaže kljijom, a kad se kljija posuši, onda se posudje namaže lanenim uljem. Ovim postupkom, kad se i laneno ulje posuši, postane zemljano posudje čvrsto, kao da je gvozdено.

Izpiranje spuga, obavlja se dan danas na sasvim jednostavan način. Spuge se izperu u mlakoj vodi, kojoj se prije na svakoj litri doda 20 kapljica natronove lukšije. Kad su se dobro izprale u ovoj lukšiji, onda se još dobro properu spuge u čistoj vodi, pa se onda postave močiti u bromovoj vodi, tako dugo dok postanu sasvim biele (žute). Ako se ovako izprane spuge postave na sušenje na suncu, onda postanu još bjelije. Ovako izprane spuge vonjaju po bromu ali da se vonj od broma oduzme, postave se opet spuge u vodi, kojoj se je na svaku litru dodalo 20 kapljica natronove lukšije, u istoj se properu, pa najzad još izpiru u čistoj vodi, dok nestane svaki trag vonja po bromu.

Čišćenje mrlja od crnila, se znatno olakčuje, ako se zna od kakove je vrsti crnilo od kojeg potiče mrlja. Mrlje od crnila napravljene pomoću treslovine, odstranjuju ako se izperu koncentrovanom raztopinom oksalne kiseline ili sokom od lemuna, pa onda properu čistom vodom, i odmah posuše bugaćom hartijom. Mrlje od ostalih vrstih crnila odstranjuju se, ako se properu slabom raztopinom klornog vapna, pa onda properu posve razvodnjenom kvasinovom kiselinom i vodom. Mrlje od tako zvanog Malachyt zelenog crnila, izlučuje se tekućim čipavcem (amonijskom); a mrlje od takozvanog srebrenog crnila odstranjuju se pomoću podsumporitog natrona ili Cyankalija. Mrlje od anilinskih crnila odstranjuju se izpiranjem u žesti (alkoholu) ili raztopinom klornog vapna, i naknadnim propiranjem razvodnjenom kvasinovom kiselinom ili običnom vinskom kvasinom. Ova sredstva upotrebljavaju se na mrlje pomoću mekog kista, e da se njihova djelatnost ograniči na samo izmrljano mjesto, a dok se propere vodom valja odmah posušiti čistom bugaćom hartijom.

Sa svih strana dolaze dobre vijesti o stanju vinograda. Peronospora nije ljetos još dala znakovna života; što se ima prepisati i vremenu, koje joj nije bilo povoljno, i odlučnom škropljenju sa strane gospodara i težaka. I masline

liepo obećavaju; nego se sviet boji uztraje li ovo tople južina, da može resu popariti.

Tuže nam se iz Šibenika, da tvrdka V. Inchiostri i figli uvažava talijansko vino za ratnu mornaricu, i da ju u tome pogodjaju same financijske vlasti. Mi se nečudimo tvrdki Inchiostri, da nabavlja vino iz Italije, ona se je svojedobno obogatila priredjivanjem praha od buhača, pomoću struđa od buhača i kurkume, usljed česa je naš buhač pao u bezcienu; ne čudimo se ni financijskoj vlasti; na upravi iste su stranci, koji nemogu imati čutjenja za naše interese, jer njih ne tišti ne boli ništa; ali se čudimo upravi ratne mornarice, koju mi uzdržimo i krvlju i novcem, što nije u zakupnoj pogodbi obvezala zakupnika, da stvari nabavlja od domaćih proizvođačja.

Uprava vinarske udružbe u Splitu, tuži se, da mnogi od onih, koji su se upisali, kao članovi iste udružbe, odbijaju namirnicu doprinosa za članarinu i ne plaćaju. Čudnovato je, da sve dobre ustanove, kod nas hramlju usvojem zametku, po našoj vlastitoj krivnji.

U Kukljici i u Radovim zarazila je filoksera vinograde.

Asfaltne rude kraj Vrhgorca, koje su bile vlasništvo Rothschilda, prešle su prošlih dana u posjed tvrdke Ludvig König i Sin iz Beča. Kako je poznato Rothschild je otrag 35 godina, bio počeo kopati one rude, pa je kopanje radi loših prevoznih sredstava, napustio. Tvrdka König i Sin je vrlo poduzetna tvrdka, a ako asfaltne rude bude izdašna, kako se sada pokazuje, sagraditi će tvrdka željeznico do na more. Asfaltne rude kraj Vrhgorca, su prve rude takove vrsti, i od velike su vrijednosti; jer služe za mazanje kabela (podmorske brzogajne žice) i čuvanje istog od hrdjanja. Tvrdka König je već nabavila neke strojeve, koji olakčuju kopanje te osfaltne rude; Bože daj da bude imala sreće za kopanja, e da se i kod nas jednoč rudarski obrt makne.

Za predsjednika Pokrajinskog poljodjelskog vieća kroz razdoblje od godine 1898 do 1903 imenovan je opet gospodin Ivan vit. Vranković, a kao članovi istog vieća imenovani su g. Frano Barun Gondola Gethaldi i knez Herkul Fanfogna. Samo je knez Fanfogna novi u poljodjelskom vieću, po tom se ima suditi, da u vieću ići stvari i odsad, kao i dosad.

Zemljišno-Veresijski Zavod kraljevine Dalmacije otvara se dana 1 t. m. Bilo sretno!

Ravnatelj kovačnice novca Sjedinjenih država Sjeverne Amerike, izdao je nedavno svoju studiju, u kojoj procjenjuje zlatni i srebreni novac nalazeći se u prometu u pojedinim državama svijeta. Francuzka i u tom prednjači. U Francuskoj ima u promet 2160 milijuna fiorina zlatnoga novca i 1700 milijuna fiorina srebrenog novca, dok u Sjedinjenim državama Amerike, ima u prometu samo 1700 milijuna fiorina zlatnog novca i 1200 milijuna fiorina srebrenog; u Engleskoj 1320 milijuna zlatnog i 240 milijuna srebrenog; u Njemačkoj 1200 milijuna zlatnog i 350 milijuna srebrenog; u Austro-Ugarskoj 100 milijuna zlatnog i 215 milijuna srebrenog novca, itd. Na celom svijetu ima u prometu 8940 milijuna fiorina zlatnoga novca i 9000 milijuna fiorina srebrenog novca. Dakle više od 18 milijarda fiorina srebrena i zlatna novca tišti sviet. Predpostavljajući da na celom svijetu žive 1500 milijuna ljudi, kad bi se gornja svota razdielila na jednake djelove između svih, zapalo bi nas svakog 12 fiorina. Da bi se vas zlatni novac svjetskog prometa razskrabio i slio u jednu kocku, svaka strana te kocke imala bi 6 metara i 85 centimetara visine, te bi sve

zlatno svjetskog prometa moglo stati u dvi obične sobe. Srebro u svjetskom prometu, razkrabljeno i sliveno u kocku, dalo bi jednu kocku, od koje bi svaka stranica mjerilo 100 metara. Isti ravnatelj državne kovačnice novca izvješuje, da zlato i srebro ne prolazi iz koljena na koljeno, jer da su to sasvim prolazni proizvodi zemlje. Veliko bogatstvo zlata, što su posjedivali naši pradjedovi sasvim je izčezlo; ono se je malo a malo izmrvilo, izdrobilo i raztopilo u sitne atome, te je kroz milijun raznih puteva svršilo u more, u taj veliki rezervoar, koji sve zoblje. Ostale su piramide Egipćana, ali zlata egipćana nema više, njega je nestalo kako što i zlata, što su posjedovali ostali stari narodi. Zlato što danas posjedujemo u većem dielu potiče iz novog svijeta, iz Amerike i Australije; a do malo vjekova, kad se svi izvori izorpe neće biti na svijetu više zlata u pipateljnom obliku.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

60. Molim vas, dade li se prepriječiti, da se napravi gagrica ili grizica u bakalaru; koja ga u ljetna doba izbjele i sasvim išleti?

X. Y. u I. (Imotski).

Osobitog lieka proti grizicam bakalara nema, jer sva ona sredstva, kojima se ubija grizica, ostavljaju traga u bakalaru, a onda takav nije za hranu. Grizice se pojavljaju na bakalaru, ponajviše onda, ako bakalar nije dobro posušen, ili ako se je ovlažio za prevoza, ili ako je vlažna magaza u kojoj se čuva; ako nepostuje ovi uzroci ne pojavljuje se grizica, nego samo na posve stari bakalar. Valja dakle paziti na ove stvari, i čuvati bakalar u posve suhoj magazini, iznašati ga ljeti svako često na polje, i značiti magazinu. U starim magazinima, gdje ima pukotina valja iste dobro zamazati cementom, jer se u istim najviše gnjezde grizice, i ostaju u magazini od jedne godine na drugu. Suhji je zrak u magazini, ako se u istoj drži u jednoj posudi malo živoga vapna, a teže se pojavljaju grizice, ako se u magazini u jednoj posudi drži alkohola. Pare od alkohola, koje se dižu drže prilohno čist zrak, i oteščuju življenje i razplodjivanje grizica, bez da su od štetna upliva na bakalar. Ali kako rekosmo, ako se bakalar suh, drži u suhoj magazini; ako se magazinu ljeti redovito zrači, a bakalar nekoliko puta iznese na zrak ne pojavljuje se grizica.

61. Kako se imadu gojiti patlicani (Rajčice, pomodoro), da rano i obilno radjaju?

I. F. u V. (Istra).

Za rani uzgoj patlicana, valja rano zasijati sjeme, n. p. već u veljači, i to u grastam ili u kljajistim, gdje je dostatno toplo, da sjeme ranije proklica, i gdje sjemenjaci nemogu prozebsti. Puno se pospješuje razvoj patlicana, ako se sjemenjaci razsade, dok im se razvijaju dva sjemena listića. U kljajistim razsade se sjemenjaci na 6 do 8 cm. razmaka, a iz grasta u loncima. Ovako razsadjeni sjemenjaci, kroz malo dana razvijaju se tako, da im se lišće izmjenično dodira, a tad je čas, da ih valja grudvicom zemlje razsaditi u lonce od 10 do 12 cm. veličine, pa ove poredati jedan do drugog u kljajiste ili na drugom toplom mjestu. U loncima u kljajistu rastom razsad od patlicana tako dugo, dok vrijeme dopušta, da se mogu razsaditi na polje. Ranije radjaju patlicani, ako se rano i dobro razgrane, stoga valja što moguće ranije uštipnuti vrhove razsada. Usljed uštipavanja vrhova razsada, razgrani se razsad odmah, a onda valja uštipavati i vrhove grančica, i to povrhu njihovog trećeg lista. Patlicani mogu se razplodjivati i sadjenicam, ako se ima stabalca, koji su prezimili u toploj postavi, ali se razplodjivanju sjemenom daje uvijek prednost. Na polje valja saditi patlicane na otvorenu i sunčanu mjestu. Ilovasto crnično zemlju, koje je godinu dana prije bila obilno pognojena, jeste najbolja zemlja za gojenje patlicana. Patlicani sade se na razmak od 1 metra i 20 centimetara, i valja iz kolčiti ili suhim graujem ili trstikom, da se

drže nad zemljom. Ovakovim postupkom dobije se zdravih patlica 20 do 30 dana prije, nego li obično biva.

62. Kod nas vlada presuda, da zob i ječam nevalja sijati u redove, nego omašno, jer da od redomične sjetve nema nikakove koristi. Molim jeli to istinito, ili biva sasvim protivno?

A. K. u T. (Hrvatska).

Ta presuda nije poništena istinita, dapače su opetovane kušnje, dokazale sasvim protivno. Kušnje profesora Wollny iz Monakova, o tom najjasnije govore. Kod ječma za sjetvu u redove troši se 36 kg. sjemena manje, nego li za omašne sjetve, a žanje se do 164 kg. više sjemena, dakle redomična sjetva ječma korisna je za 200 kg. od one omašne. Napram tomu u omošnoj sjetvi svako je zasijano zrno dalo jedanaest zrna, dočim je u redomičnoj sjetvi dalo 15 zrna. I po drugim mjestim napravljene kušnje isto su dokazale. U Trakenu je od 197½ kg. omašno zasijana ječma po hektaru bilo požeto 1624 kg. sjemena, a od 162 kg. redomično zasijana ječma, bilo je požeto 2074 kg. zrnja, te je korist od redomične sjetve prama omašnoj bilo od 450 kg. po hektaru. Kod zobi je ista stvar, jer dok je za hektar zemljišta pri redomičnoj sjetvi dostatno 96 kg. sjemena, hoće pri omašnoj sjetvi 160 kg. sjemena po hektaru; a od redomične sjetve dobije 484 kg. zrnja više po hektaru, te je korist od sijanja ječma u redove veća, napram omašnoj sjetvi za 584 kg. zrnja po hektaru.

62. Kod nas vlada presuda da zob i ječam nevalja sijati u redove nego omašno, jer da od redomične sjetve nema koristi? A. K. u T. (Hrvatska).

Kod redomično sjetve su prednosti i koristi veće, negoli kod omašne sjetve, jer sve sjeme ostane jednako pokriveno, pa klija jednako, pak se ujedno radi jednakog i pravilnog razmaka prištedi 30 do 40 po sto sjemena, te žito odnosno ječam i zob mogu bolje i korisnije črpiti hraniva iz tla. Dočim kod omašne sjetve sjeme je ili sasvim ili djelomično nepravilno zasijano i pokriveno, a pokrivanje sjemena se branom ili drljačom, ili valjkom ne obavlja se nikad jednako a znatno poskoppljuje radnju. Korisna je omašna sjetva samo ondje, gdje su bregoviti predjeli, male površine, nejednaka površina zemlje, gdje je zemljište puno strmo i gdje su uzki slogovi. Pošto redomična sjetva ovo sve u obratnom iziskuje, te pošto se nebi izplatilo udesit za redomičnu sjetvu, to tu nam je korisnija sjetva na omaške. Kod redomične sjetve, dađe se sjetva urediti po volji te se u redovima zasije upravo toliko sjemena koliko se hoće i kako se hoće biva gušće ili redje. Izkuštvo je dokazalo da kod redomične sjetve treba za hektar zemljišta 1½ do 2½ hl. ječma i do 3½ hektolitra zobi, dočim se kod omašne sjetve hoće 1 hl. do 3 hl. ječma i 3½ do 4½ hl. zobi. Kod redomične sjetve opažamo da se biljke, pošto su u stanovitom redu i razmaku posijane, ne trebaju da otimlju za prostor, kao one omašno zasijane. U omašno zasijanom usjevu teško je plieviti, jer je sklop bilja preveć gust pa bilje na svojim doljnjim djelovima postane etiolirano; vlati postanu nerazmjerno duge a tanke nemogu dovoljno odrveniti, pa lako polegnu, i tim otešćuju žetvu. Naknadno obradjivanje zemlje redomično posijanog polja laglje je i bolje; a plodovitost je znatno veća.

D. Adžija.

63. Sad se vino posve lako prevrne. Molim vas, što se ima činiti takovom vinu, i kako ga se ima liečiti, da bude uporabivo, ili barem da se gore neizkviri?

I. M. u S. (Kašela).

Ako se hoće, da se slaba vina ljeti ne prevrne, valja pasterizovati, t. j. ugrijeti ga u zatvorenim cievim do 60 stupnjeva Celzijeve topline. Ali za pasterizovanje vina hoće se osobito sprava, a onaj koji te sprave nema, red je da se drugčije pomogne. U tu svrhu valja vino redovito pretakati u čiste bačve i redovito sumporiti. O načinim sumporenja vina izravno, gorenjem sumpora, ili tekućom sumporitom kiselinom, bilo je već opetovano, put govora u našem listu. Ovdje nam je samo još primjetiti, da tekuće sumporite kiseline dolazi danas već gotove u trgovini, a da

tekuće sumporite kiseline nevalja rabiti više od 4 do 8 grama po hektolitr. U čistim bačvam i konobam, redovito pretočeno, te posterizovano ili dozirano sumporitom kiselinom i posve slabovino, uzdrži se zdravo za najveće žege i za više godina, pa se bez svake pogibelji može slati u trgovinu i na dalek put.

64. Bili valjala bucata voda (malo slana voda) koja se crpi u blizini mora, za pripravljanje bordo-ležke kašice? Imali pogibelj da škodi lozi škropljenje takovom vodom? A. M. Š. u B. (Korčula).

Na vaše pitanje nemože se točno odgovoriti, kad se ne zna koliko soli sadrži takova voda poprieko, a osobito ljeti, kad se više grabi i više rabi. Običnu bucata vodu, koju se može rabiti za kuhanje, može se rabiti i za priredjivanje raztopine modre galice. Svakako bilo bi uputno, da takovom vodom učinite prije kušnje na malo t. j. da raztopinom napravljenom rečenom bucatom vodom poskropite samo 5 ili 6 loza, i to samo njihovih mladje djelove, pa da pričekate na učinak. Ne opazili se nakon desetak dana nikakov učinka soli na lišću loze t. j. ne opazili se da je lišće od soli progoreno, to je onda znak, da ta bucata voda sadrži samo malo soli, i da se bez pogibelji može rabiti za priredjivanje raztopine modre galice.

65. U žitu mi se zakotila žižica (zagrica), premda žito iz kuće iznio nemogu žižicu iz kuće da iztjeram. Molim naputak za najbolje sredstvo.

O. D. B. u V. (Imotski).

Zagrica ili žižica znanstveno poznata pod imenom Curculio granarius, Calandra granaria i Sitophylus granarius, pojavlja se ponajviše na upaljena žitija, t. j. na takova žitija, čije je zrnje pospremljeno, a da nije bilo sasvim posušeno, ili se drži na vlažnom mjestu, gdje lako upije vlage i upali se. Na suho pospremljenom zrnju žitija i u suhim hambarim ne pojavlja se zagrica. Zagrica prezimljuje u pukotinom drvu i zidova na pol-dnevnoj strani hambara ili kuće. U proljeće dok oćuti toplinu, koja je razmjerno veća, ako se je žito upalilo usljed vlage, izgmiže na polje, pari se, pa oplodnjena ženka izvrti rilcem luknjicu u zrno i s nese u istu jajasce. Nakon 10 ili 12 dana izvali iz jajasce uplujvak, te se hrani sa brašnom zrna, i izjede sve brašno, ostaviv samu koru, a onda se oćakuri, pa nešto 40 dana odkad je jaje sneseno, izvali iz zrna dorasla zagrica, koja se opet pari i razplodjuje, sve do kasne jeseni, kad se opet sakrije u pukotine drva i zidova, da tamo prezimljuje. Dok se opazi, da se je žižica pojavila u zrnju, valja zrnje prebaciti i to često, da se razhladi; a najbolje je takovo zrnje odmah samljati, da se u žrvu i jajasca žižice izgnječe. Za utamanjivanje žižica preporučaju se razna sredstva, ali su sve to sredstva malo uspješna. Mnogo se žižica dađe poloviti, ako se po zrnju razastre starih krp, izpod kojih se žižice sakupljaju, pa se svako jutro iztresu u vrelu vodu. Neki tvrde, da se iz stana iztjeraju žežice, ako se izvjeri zelenog lišća od orasa. Mi sredstvo nismo prokušali, pa nemožemo jamčiti za djelatnost istog. Žižica nestane sigurno iz stana, ako se sve pukotine na gredam, daskam, i zidovima izmažu i začepi cementom ili paklinom. Dalo bi se uništi žižice i kadjenjem sublinatom, ali se ovo sredstvo nesmje rabiti bez propisa liečnikova.

66. U jednom mojem vinogradu, ima nekoliko loza, kojima lišće požuti, pa kašnje opet pozeleni, ali groždje propadne. Molim na koji način, i kojim sredstvom ima se to liečiti? M. Č. P. u D. (Drniš).

Samo kad bi bili točno poznati mjestni odnošaji zemljišta, na kojemu su zasadjene dotične loze, moglo bi se suditi zašto lišće prije požuti, opet pa pozeleni, a groždje propadne. Sva je prilika da stvar potiče otdut, što zemlja nije dostatno propuštna, pa u proljeće usljed vlage što se zadržava u zemlji i na žilam, znatno zapinje redovito kolanje sokova, a osobito asimilacija hrane u lišću, i prolaz škroba, usljed česa, lišće nešto odeblja i požuti; a kašnje kad se uredi vlaga u zemlji, uredi se kolanje sokova i asimilacija hrane u lišću, pa lišće poprmi opet svoju naravnu zelenu boju. Groždje, koje za vrijeme, dok je lišće žuto, ne prima dostatan kolikoću priredjenih sokova potrebitih

za njegov redoviti razvoj, sasvim je naravno da okržljava i predadne. Valja dakle zemlju oko takovih loza nešto dublje i širje prokroćiti, da se voda prekomjerno zaustavlja u zdravici, nego da redovito otiče.

B. Nova pitanja.

67. Moj vinograd zagnojen je prošle jeseni Thomasovom troskom, i zasijan rumenom djetelinom; bili bilo moguće i koristno pognojiti ga naknadno kloronom pepelikom? Kako imam pri tom postupati? Može li se gnojiti kilskom salitrovinom već porasla rumena djetelina. Nije to zar suviše?

A. P. D. u B. (Hvar).

68. Ovdje kod nas obično priredjuju se kapari u kvasinu. Molim vas mogu li se kako drugovačije priredjivati, da se uzdrže dugo vremena?

A. C. u M. (Dubrovnik).

69. Jeli koristno i uputno kidati (dizati) zapirke (zagrake) oko groždja ili ne?

A. C. u M. (Dubrovnik).

70. Činim svake godine obično vino za domaću potrebu; ali mi je vinograd zasadjem slabom vratom loza, pa premda trganjem pričekam dok groždje sasvim uzdrije, ipak vino od takovog groždja nema ukusa. Mogu li i smjem nadodati dropu, da bude ukusnije?

A. C. u M. (Dubrovnik).

71. Bavim se rado gojibom pčela, ali su odveć ljute. Navaljaju i bodu, kad se čovjek samo približi ulištu, a kako je kad se ima raditi u košnici, neda se opisati. Molim vas za naputak, kako imam postupiti tako ljutim pčelam, da ne bodu i ne navaljuju?

I. F. u K. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbom do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Galžigua I. T., uč. — Čitaonica - Bol — Hrvatsko društvo - Vrbanj — Ilijašević L. — Novak I. — Martić S. —

— V. g. Grgurina F. — Vaša predbrojba podmirena je do konca godine 1896.

— V. g. Stjepčević V., uč. — Broj 10 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Jakić I. — Već je bilo govora u našem listu, koliko se pojedinog čistila rabi pri čišćenju vina. Morunjeg mjechura suhog rabi se 1 do 5 grama po hektolitr, bjelančevine posušene 1 do 5 grama, hladetine (gelatine) 8 do 16 grama, treslovine (tannina) 2 do 10 grama, bjelanca od jaja, kolika ga ima u 1 ili u 2 jaja.

— V. g. Vidrić S. — Ako se je razsadio uresno grmlje, koje već tjera, pa se po tom opazi da vehne, da ga se spasi, nema drugog sredstva nego da ga se na kratko posječe. Ne savehne lako grmlje, koja se kad tjera razsadjuje, ako ga se dobro zalije, i pokrije slamom ili kićem, ili granjem od četinjača, jer se ovakvom obranom priječi naglo izparivanje vode iz lišća.

— V. g. Antunović A. — Vrlo se često događa, da neko ovieće promieni lako boju, osobito ovieće dahlia i petunia, izgubi vrlo lako svoju prvobitnu boju, a postane bijelo; to biva ponajviše radi toga, što je zemlja jalova, pa dotična bilina neprima dosti hrane iz zemlje.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Oček. računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovratno prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Srpnja 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Srpnja 1898.

Novi trgovački ugovori i budućnost evropejskih gospodara.

Od starih vremena pa do danas sve države
su nastojale, da na korist svojih proizveditelja,
osiguraju što moguće laglje pristup njihovih
proizvoda na susjedna tržišta. U zadnje doba
odkad je u mnogim državama znatno porasla
proizvodnja i gospodarskih i obrtničkih stvari,
nastojale su sve države, da sklapanjem povolj-
nih trgovačkih ugovora, osiguraju razprodaju
svojih proizvoda na tuđa tržišta.

Takovim trgovačkim ugovorima nije mo-
guće da bude svakome pogodjeno, pa se uvijek
čuju tužbe od onih koji su oštećeni, jer ako se
trgovačkim ugovorom olakoti ovog jednog stra-
nog proizvoda, sasvim je naravski, da to ide
na štetu domaćih proizveditelja.

Tu žalostnu istinu trpimo mi danas, usljed
klauzule, kojom se olakoćuje uvoz taljanskoga
vina u našu državu.

Zadnjih godina, kad su usljed burzovnih
spekulacija, i američanske konkurencije znatno
pale cene našim poljskim proizvodima, pavela
se je agitacija između evropejskih gospodara,
da bi se evropejske države imale sporazumiti,
i visokom obranbenom carinom, zaštititi svoje
gospodare od velike američanske konkurencije.
Ali dok se je u Evropi pitanje razpravljalo, i
s neodlučnosti vlastih svih evropejskih država,
nije se došlo do nekakvog ozbiljnog zaključka,
te tako je u Americi prodrila stranka Mac Kin-
leyavaca, koja tjera bezobzirnu carinsku po-
litiku u prilog svojih državljana.

Pa mjesto, da se Evropske države name-
tnu Americi, Amerika se je nametnula Evropi,
i udarila je takovu zaštitnu carinu na sve e-
vropejske gospodarske i obrtničke proizvode, da
je danas uvoz takovih proizvoda iz Evrope u
Ameriku sasvim nemoguć. Dapače za žitija,
gdje se je najjače mislilo pogoditi Ameriku,
poručuje posprdnno Amerika, da Evropa ne-
može obstati bez američanskih žitija, jer da
nema zaliha, za namirenje običnih potreba svo-
jih trošioaca.

Amerika je dakle, tako moćan trgovački
faktor u svijetu, da nema potrebe tražiti kod
drugih polakšica na korist svojih proizvedite-
lja, nego ih može dsugim dieliti.

Na tu moć Amerike, već su računale dvi
njoj susjedne Evropske države: Francezka i
Engleška, pa pri nedavno sklopljenim trgova-
čkim ugovorim, popustili su Americi u svemu,
pristajući u trgovačkom ugovoru na načelo re-
ciprociteta, po kojem si obe države dozvolja-
vaju izmjenično polakšica u prometu onih važ-
nijih predmeta, koji su za jednu ili drugu dr-
žavu od velike nužde i cienne.

Obim ugovorim osigurala je Amerika svo-
jim državljanim gospodujuć položaj na evropej-
skim tržištima, te će nas i buduće tišiti ameri-

kanska konkurencija, još gore nego li dosad.
O kakovoj zaštitnoj carini proti američanskoj
konkurenciji nemože dakle više biti govora, jer
i slučaju zabrane, dolazili bi nam američanski
proizvodi preko trećih t. j. iz Francezke i En-
gleške, a tim bi nas stajali znatno skuplje, bez
ikakove koristi za naše proizveditelje. Nije dakle
više pitanje, kako da obranbenom carinom osi-
guramo naše proizvode proti američanskoj kon-
kurenciji, niti je više pitanje, kako da trgova-
čkim ugovorim osiguramo u susjednim evropej-
skim državama laku razprodaju naših proizvoda,
jer su usljed gori navedenih novih trgovačkih
ugovora, sve te stvari postale suviše.

Svakako položaj je danas takav, da našim
gospodarim valja da zadaje ne malo brige radi
njihove budućnosti. Danas valja razmišljati,
kako da se bez carinske borbe, osigura budu-
ćnost naših gospodara; a to po svoj prilici nije
moguće drugčije, nego da povećaju svoju pro-
izvodnju, i da ju pojeftine, da si osiguraju
domaća tržišta.

Nadam (Timpanitis) kod preživaoca.

Nadam pojavlja se kod goveda i ovaca o-
bično u proljeće, koncem ljeta i jeseni, kad se
goveda i ovce tjeraju na pašu po djetelištima,
ili se hrane u štaji djetelinom, grahoricom, li-
šćem od repe ili drugom hranom hladnom i
vlažnom, ili pak upaljenom za stajanja na kupu.

Nadam se pojavlja vrlo moglo, pa stoga
se proti nadamu hoće brže i odlučne pomoći,
inače oboljelo blago podlegne i pogine.

Ima dosti sredstava proti nadmu, ali ta
sredstva nisu obično lako pri ruci kad je po-
treba pomoći. Od sredstava koje je svakom
margovojcu lako držati pri ruci, spomena su
vriedna sljedeća:

Smjesa od jednakih djelova duhana u pra-
hu i kuhinjske soli. Za izvlačiti jednu kravu od
nadma pomješa se rukovet soli, a rukovet du-
hana, dočim se za telad, ovce i koze, rabi raz-
mjerno puno manje. Ovaj se lijek prodaje u o-
bliku zalagaja, pomješana sol i duhan obviju
se dobro u lišću od kupusa, otvore se usta
oboljele životinje, pa se rukom turi u žvale i
u grkljan dotičnu loptu, što god je moguće
dublje.

Drugo izvrstno sredstvo, koje se može držati
pripravno sastoji se u terpetinskom ulju. U tu
svrhu uzmu se dva svježa jaja, probiju se na
vrhovim, pa se izpuše ili izjasa bjelanac i žu-
tanac. U praznim lupinam od jaja nalije se
terpentinskog ulja, pa im se luknje začepi
kruhom. Otvore se usta dotične oboljele živo-
tinje, pa se oba jaja puno terpetinskog ulja
turi rukom što moguće dublje u žvale i grkljan.
Valja nastojati, da se jaja što dublje zaturaju
u grlo, a da jaja životinja neizbaci. Ovaj lijek
ima svoj učinak nakon 5 do 10 časova vremena
jer počmu izlaziti plinovi i straga i spreda, pa
se životinja brzo oporavi i mine je svaka po-
gibelj. Terpentinsko ulje je izvrstan lijek proti
nadmu i radi toga, što ne prouzrokuje u tijelu
drugotnih bolesti i zapala, kako neki drugi
ljevkovi.

Pepelika je takodjer izvrstno sredstvo
protiva nadmu. Jednoj odrasloj kravi daje se
25 do 35 grama pepelike raztopljene u $\frac{1}{2}$ litra
vode.

Živog vapna nešto 30 do 40 grama, za-
gašeno sa litrom vode u vapneno mlieko, jeste
takodjer izvrstan lijek proti nadmu.

Tri žlice pepela (luga) od bukova drva
raztopljena u 1 litri vode, uz primjesu (doda-
tak) od $\frac{1}{4}$ litre dobre sapunjače, daje nam ta-
kodjer izvrstan lijek proti nadmu.

Svakom od ovih triju sredstava preporuča
se primješati 20 grama terpentinskog ulja, ili
80 grama špirita (alkohola) ili 150 grama obi-
čne rakije. Ako se nakon 10 časova od porabe
jednog od ovih sredstava ne vidi učinka i po-
moći, valja sredstvo opetovati.

Za laglje izlučivanje plinova, podigne se
od nadma oboljela životinja na prednjim no-
gam, tim da se pod istim podstavi kamen ili
komad grede; drže joj se usta otvorena, u koju
svrhu ili joj se drži jezik. ili se preko usta
ostavi malo slame namočene prije u osoki. U
isto doba valja neprestano natirati na lijevoj
strani tijela u uvalini povrh slabina. Još jedan
izvrstni priručni lijek proti nadmu imamo amo-
nijaku (čipavcu) kojeg se kupuje u ljekarnam.

Za slučaj nadma dolije se litri vode 1 do
2 žlice čipavca, dobro se izmućka, pa se zalije
životinje, ali velikom pomnjom. U tu svrhu,
za zalievanja, valja držati životinji glavu vi-
soko, ali ne odveć stegnuta vrata. Počme za
zalievanja kašljati životinja, valja joj odmah
spustiti glavu. Nepomogne li sredstvo odmah
valja ga opetovati. Za telad i ovce rabi se sa-
mo $\frac{1}{2}$ žlice čipavca u $\frac{1}{2}$ litre vode.

Razplodjivanje smokovca (Ficus elastica).

Smokovac jeste jedan od ljepših ureša
stanova. Raste razmjerno u sasvim malenim
loncima kadšto preko 2 metra visok, a izkičeno
mu je deblo od podanka do vrha, velikim, de-
belim, kožnatim tamno zelenim cviećem. Lieti
drži se obično na sjenastu mjestu, na kakovom
prozoru, a zimi u sobi pokraj prozora, gdje je
i manje svijetlo.

Smokovac je puno obljubljen od svih go-
spodara, jer trebue posve malo njege. Dobro
je s toga, da gazdarice znadu, kako se smoko-
vac razplodjuje. Za razplodjivanje rabe se tro
i višegodišnji smokovel, providjeni su dosti
liepih postranih grana.

Na svakej grani takovog smokovca, nešto
3 centimetra izpod zadnjeg oka (zadnjeg lista)
zareže se ostrim nožem, do polovice grane, tako
da je na grani izrezan komad poput ježića.
Da se ovo mjesto ne sraste, metne se u zarezu
komad drva ili još bolje komadček olova, koji
ima svrhu, da drži ježićac nešto odijeljen od
drva.

Ovo se mjesto, gdje je izrezan ježićac ob-
vije dobro vlažnom mahovinom, koja se i ka-
šnje uzdrži uvijek vlažna. Na ovom mjestu usljed
ozlede nastane jače kolanje sokova, usljed česa
nastane nabubrina (callus), iz kojeg pak pro-
tjeraju žile, koje nadju prvu okriepu u vlažnoj
mahovini.

Dok se opazi u mahovini žile, valja odre-
zati grane i odijeliti ih od stabla, pa ih sa svom

mahovinom zasadi u posebne lonce, da se dalje razvijaju za sebe. Zemlja za sadnju sadjenica smokovca u lonce priredjuje se od 1 diela pržine, 1 diela dobre ilovače, 1 diela treseta i 1 diela miešanca ili drugog dobrog raztrošenog gnoja. Žile na zarezanim mjestim grana razvijaju se kroz 14 dana, najkasnije u 3 nedjelje dana, brži ili kraći rok ovisi od topline i mjesta, gdje se drži smokovac. I grane odrezane i zasadjene u loncu, nakon što su na matici u mahovini pustile žile, kroz 3 nedjelje dana sasvim se izkrite žilam.

Na ovaj način može se od jednog petgodišnjeg smokovca napraviti s puta 15 do 20 mladih sadjenica; koje u desetak nedjelja porastu 70 do 80 centimetara visoko. Stablo od smokovca se prisili da se brzo razgrani, i da protjera puno prostranih mladica, ako se pokidaju vrhovi debela i glavnih grana.

Padačice u visjelicam.

Nema lepšeg nakita za hodnike, sobe, dvorišta, progone i postaje, što su visjelice (viseći lanci) obrasli padačicama t. j. cvieće, koje pušta mladice da mu padaju.

Visjelice su obično oplutene od gvozdene žice, ili od vrbe, od drva, od stakla itd., a služe za nošenje lonaca sa padačicama. Mnogi dapače privežu izravno lonac sa padačicama, bez visjelica, ali je znatno ljepši nakit visjelica od lonca, a u visjelici je laglje lonac sa padačicama izmjenjivati, nego li je mienjanje privezanih lonaca.

Zimsko doba je prikladnije za uzgoj padačica u visjelicam, nego li je drugo koje doba godine. Za vjeselice i za lonce u kojim dolaze padačice hoće se dobre zemlje i mahovine, e da u malom prostoru i vjeseć u zraku bude imalo cvieće dosti hrane, a što je glavnije trajnije vlage.

Za gojenje u visjelicam najprikladnije su sljedeće padačice:

Titonia argurea, *Titonia Vershafeltii*, *Ficus stipulata*, *Tradescantia discolor*, *T. variegata*, *T. zebrina*, *T. gusjanensis*, *Panicum foliis niveo vitatis*, *Cissus discolor*, *Isolepis gracilis*, *Lycopodium denticulata*, *Sakifraga sarmentosa*, *Achimenes lingiflora*, *A. grandiflora*, *Aeschinanthus* itd. Sve one padačice ljube zaklonjeno mjesto, a uspejaju i po sobam. Za dvorišta, prozore, hodnike i drugo otvorena goji se: *Pelargonium paltatum*, *Tradescantia discolor*, *T. guganevisis*, bršljan sitnoga lišća, *Tropeolum*, *Myrsiphyllum asparagoides*, *Tragaria indica*, *Lonicera bra-*

chypoda, *Vinca major foliis variegatis*. Da padačice dobro i trajno uspejaju hoće se redovitog zalivanja, i odstranjivanje cvieća i suhog lišća.

Najbolje je skinuti vjesilicu, pa ju uroniti u vidro vode, pa dok se voda izciedi izvisiti ju opet.

O uplivu pojedinih sočnih hraniva na dojnost krava.

Poznati strukovnjak Prof. Raunu pravio je opetovano put kušnje, o uplivu sočnih hraniva na dojnost krava, i uvjerio se je, da svako pojedino sočno krmivo djeluje na osobiti način na dojnost, ali da taj upliv ovisi uvijek od naravi krave, koju se dotičnom sočnom kominom hrani.

Ka odlučno povoljno djelujuća sočna hraniva, bilo na kolikoću mlika, ili na povećanje tusta i izvadivih tvari, pokazala su se sljedeća hraniva.

1. Smjesa od jednakih djelova melasse od sladorne repe i komina od paoma. Ovo hranivo povećaje u prvom redu tustilo i izvadive tvari mlika; u drugom redu samo izvadive tvari, a glede povećanja dojnosti stoji u četvrtom redu; a djeluje sasvim nepovoljno na povećanje težine tiela.
2. Krupica od ječma povećaje dojnost i kolikoću suhih tvari, ali neupliva ništa na povećanje težine tiela.
3. Klice od vlada djeluje štetno na dojnost, jer kravu manje daje, ali je mlieko bolje, sadrži više tusta i više suhih tvari.
4. Brašno od lana, povećaje u velike težinu tiela, dojenje, te tusto i suhe tvari mlika, ali postotni prirast tusta i suhih tvari mlika, razmjerno neznatan.
5. Krupica od kukuruza povećaje dojnost, i kolikoću tusta i suhih tvari mlika, ali je i kod krupice od kukuruza postotni prirast tusta i suhih tvari neznatan.
6. Pšenične mekinje, djeluju u svakom pogledu srednje, kako što i
7. Krupica od zobi, samo što ova još manje upliva na povećanje tusta i suhih tvari mlika, nego li pšenične mekinje.

Od sasvim štetna upliva na dojnost jesu sljedeća sočna hraniva.

1. Komine kokosa, djeluju u svakom pogledu nepovoljno na dojnost.
2. Komina od maka, djeluje takodjer u svakom pogledu nepovoljno na dojnost, ali su od prilična upliva na prirast težine tiela.
3. Brašno od suncokreta nije gore sočno hra-

nivo od komina makovih i kokovi ali nezadovoljan poništo.

4. Brašno od zemljanih orasa podupire osrednje izlučivanje mlika odnosno dojnost, ali upliva štetno na tusto i na suhe tvari mlika.
5. Brašno od sjemena od pamuka nedjeluje ni na dojnost, ni na tusto, ni na suhe tvari mlika, a od zla upliva je na vime, jer se pojavljaju česte i ako lake bolesti vimena.
6. Mekinje od raži takodjer sasvim slabo upliva na dojnost, te na tusto i suhe tvari mlika, ali ipak bolje od svih pet vrstih prije navedenih sočnih komina.

Kao bez svakog upliva na poboljšanje ili pogoršenje dojnosti, te na povećanje ili umanje kolikoće tusta i suhih tvari u mlieku, jesu sljedeće vrsti sočnih komina.

Komine od repice, pšenična krupica, krupica od raži, komine od sjemena paoma i suhe dropine.

L. I.

Znakovi po kojim se razpoznaje muškog raka od ženskog.

Odkad se je umjetno počelo gojiti rake nastala je sve veće potreba proučavanja njihovog načina življenja i njihovog životnog ustroja, jer se tim načinom znatno olakoćuje umjetni uzgoj, a osobito umjetno razplodjivanje.

Pri umjetnom oplodjivanju raka hoće se, da tko barata racim (škanipi) zna na prvi pogled razpoznati muškog raka od ženskog, jer to znatno olakoćuje radju. Na prvi pogled muški se rak prikazuje posve jednak ženskomu raku, ali u istinu to nije tako, muški rak ima takovi znak-va, po kojim se odmah razpoznaje od ženskoga. Da služi od upute gojiteljem raka, mi ćemo navesti sve razne razlike u ustroju tiela muškoga i ženskoga raka.

Kod muškog raka od pet parih nogu na donjoj strani zadnjeg diela tiela, dva prva para imaju oblik previjenih kvaka, koje se stiru s prednje strane tiela prema zadnjoj, i nose ih između zadnjih nogu.

Kod ženskih raka na stražnjem dielu tiela, mjesto prvog para nogu, nalazimo dva tanka, gibive niti poput ticala.

Ovo je najvidljiviji znak između muškog i ženskog raka, po kojem se odmah od svakoga može spol raka razpoznati. Kad muškog raka stvar spolnog ustroja u veličini glavice jednobatače stoji između petog para nogu, dočim se kod ženskog raka taj otvor spolnog ustroja nalazi između trećeg para nogu.

Krmaču za prasenja ne treba pomoći, valja ju pripustiti samoj sebi, ali je gospodar dužan držati ju na oko, i nadzirati ju. Na nekim je mjestim običaj, okresati zube odojčadi kroz prvih 36 sati po prasenju, jer da onda manje škaklju krmaču za sisanja. Ovaj čin, nije naravan, a dobra krmača trpi škakljanje.

Već smo rekli da krmačam dok su suprasne valja davati bolju, i sočniju hranu; isto valja učiniti i kad se oprase.

U sočna dobra hraniva, broje se krupica od boba i raži, pa brašno od zobi, ječma i pšenice, onda pšenične mekinje, i sameljene lanene komine. Odojčad se zadržava u kotcu nešto 10 do 14 dana po prasenju, a onda se za liepa vremena, pušta svaki dan za $\frac{1}{4}$ sata vremena sa krmačom na trkalište.

Odojčad od 3 nedjelje počme se postepeno priučavati hrani lako probavivoj, od 4 i 5 nedjelja priuče se sasvim hrani. Prvih dana, hrane se tri puta na dan, a kasnije pet puta na dan. Odojčak od 6 ili 7 nedjelja valja sasvim odbiti od majke, i držati u posebnom odjelu.

Kad se rad izmjene krvi nabavlja novih svinja, nevalja ih odmah pomješati u kotcu sa svojim, ni onda kad se zna da ondje, gdje su kupljeni, ne vlada između svinja nikakova kužan bolest.

Kupljene svinje, drži se 10 do 15 dana osebice, nešto odijeljeno od svojih svinja, da se uvjeri da nisu doniele sobom kakovu bolest.

L. B.

PODLISTAK.

Nekoliko temeljnih pravila za uzgoj krmadi.

Uzgoj krmadi i na velikim i na malim imanjim može biti koristan, dapače uzgoj krmadi može biti koristan i u težačkoj kući, ako se pametno i razberito znadu upotrebiti svi oni otpadci, kojih ima dosti u svakom i najmanjem gospodarstvu. Valja stoga da se svaki, koji sredstvom krmadi hoće da dobro i koristno izrabu otpadke od svog gospodarstva, drži nekih temeljnih pravila pri uzgoju krmadi, bez kojih teško da bi polučio zadovoljujućeg uspjeha.

Za uzgoj valja odabrati onakovu pasminu, koja najbolje odgovara odnošajim imanja, i svrhi uzgoja i valja nastojati, da istu pasminu obiluje i goje i ostali gospodari mjesta, okoliće i kotara, jer se u skupnoj, jednostranoj svrhi uzgoja postizavaju najbolji uspjesi.

Za razplod valja birati samo zdrave životinje, takove pasmine, za koju se zna da je plodna. Ne valja uporabljati za razplod odveć mlade životinje; jer krmače i nerasti, koji se mladi za razplod upotrebe, posve rano izjalove.

Od velikog je upliva na uspjeh gojitbe, često obnavljanje krvi; svinje, koje se pare u rodbinstvu brzo izkržljave.

Hranjenje mora biti uvijek jednako, bez obzira na vrst hrane; a valja najviše paziti na doba hranjenja, jer svinje, kako i sve druge

životinje najbolje izrabu i probave hranu, ako se svakog dana točno u isti sat hrane.

Na uzgoj krmadi upliva znatno kretanje, pa se valja pobrinuti za prostrano trkalište, na kojem će krmci svakog dana provesti 1 do 2 sata vremena.

Na trkalištu valja urediti i rovište, e da krmci nadju uvijek zemljanih djelova; a i drvenog ugljena, dobro je držati na trkalištu jer se krmci s njim često služe. Krmcim valja davati samo onoliko hrane, koliko treba, da budu srednje dobro ugojeni. Ako se obiluje hranom, onda krmci razsiplju hranu bez koristi, i odebljaju prije vremena.

Hranjenje krmaka valja urediti tako, da ono bude što moguće jeftinije, jer od gojitbe krmaka ima samo onda koristi, ako je hranjenje jeftino. Otpadci od gospodarstva i kućanstva, koji se inače nedadu upotrebiti, jesu najjeftinija hrana za svinju. Na onim imanjim, gdje okolnosti dopuštaju, može se ljeti jedan dio svinja hraniti na paši, ali valja broj točno odmjeriti, da ih ne bude odveć malo, ili odveć puno, jer u prvom slučaju razmeću hranu, a u drugom slučaju gladuju.

Sočne vrsti hrane bolje je krmiti suhe. Suprasnim krmačam valja birati bolju i sočniju hranu, i valja se strogo držati reda za krmljenje; a nešto 14 dana prije nego li se krmača oprasi; valja ju smjestiti u osobiti odjel ili kotac.

Ženski rak, od početka prosinca do konca lipnja, nosi jajašca izpod zadnjeg diela tiela, dočim su kod mužskog raka u to doba klišta nešto jače razvijena, a zadnji dio tiela nešto tanji i manji, nego li kod ženske, kojoj je u to doba godine zadnji dio tiela nešto veći i deblji, a klišta manja i slabija.

Čišćenje i razkuživanje bačava.

Poznata je stvar, da se samo u čistoj zdravoj bačvi uzdrži zdravo vino; dakle sva briga mora da se u tom usredotoči, da bačve budu čiste i zdrave. Bačve, koje se ne posuše i ne osuše prije nego se pospreme tako izplisnive ili se uzljute, a to se događa i onda, kad je konoba vlažna a prazne bačve slabo začepjene. Kojimudrago bio uzrok, da se je bačva izkvarela, valja bačvu temeljito izbititi i razkužiti prije nego li se ulije vino.

Pokvarenu bačvu valja najprije izprati vrelom vodom, u kojoj je raztopljeno sode.

Na svaku 10 litara vode raztopi se $\frac{1}{4}$ kilograma sode. Ova se vrela raztopina ulije u bačvu, pa se ista neprestano valja i povrće na jedno i na drugo dno, da ova lukšija dodje u doticaj i izpere svu unutarnost bačve. Onda se lukšija iztoči, pa se bačva protere vodom, kojoj se je prije dodalo 1 po sto solne kiseline ili sumporove kiseline t. j. na svaku 100 litara vode dolije se 1 litar solne kiseline ili 1 litar sumporove kiseline. I ona tekućina ostane u bačvi 3 do 4 sata vremena, kroz koje se vrijeme bačva neprestano valja, kako što je prije rečeno za lukšiju.

Ako ovakovo razkuživanje ne pomogne sasvim s prvog puta, pa i posli izluženja daje bačva ljučinom ili vetašinom, valja nakon nekoliko sati opet opetovati isti postupak.

Ovaj isti postupak upotrebljava se za razkuživanje i izluživanje novih bačava, osobito smrekovih, dočim se za hrastove bačve rabi para.

U. T. R.

SVASTICE

Sredstvo za liječenje crva kod konja, imamo u brašnu od sjemena paoma, kojeg danas ima dosti u trgovini. Brašno od sjemena od paoma umjesi se sladom, pa se daje konju, da jede. Onu hranu konji jedu vrlo rado, a ona ima svojstvo, da izmetinam tjera iz tiela crve. Jednom konju, daje se na dan 1 kilogram ove hrane, ali se razmjerno prištedi zobi.

Najpravedniji način prodaje životinja, jeste onaj na temelju životne težine dotične životinje, jer prodavanje domaćih životinja na oko, kako je sada na mnogim mjestim običaj, ide na štetu gospodara. Kad se blago prodaje na temelju njegove životne težine, prije nego li se izmjeri, valja da 24 sata vremena postoj. Od svaku 100 kg. životne težine računa se kod goveda 50 do 60 kg. mesa, koje gospodar mora da budu plaćene napram cieni ugovorenoj. Kod teladi na svaku 100 kg. životne težine računa se 60 do 65 kilograma mesa, a kod utovljenih svinja, na svaku 100 kg. težine računa se 80 do 85 kg. mesa. Prodali se vol dobro utovljen, koji nakon 24 sata posta teži 500 kg. t. j. njegova je životna težina 500 kg., onda kupac valja da plati gospodar za 250 ili 300 kilograma mesa, napram cieni ustanovljenoj. Ovakovim postupkom, ako je vaga točna, i ako gospodar pazi na nju, nemože doći do prevare.

Vapno proti mahovini. U mnogim predjelima trpe voćna stabla puno od mahovine, koje se voćari ne znadu uvijek lako riješiti. Vapneno mlieko ili samo, ili u smjesi sa ilovačom, ili sa krvlju životinskom, izvrstno je sredstvo protiva mahovini. Mahovina se ostruži sa stabala strugačom, ali pomnjom bez da se ozledi kora; a onda se namaže vapnenim mliekom. Vapneno mlieko proti mahovini, hoće se da je nešto ognusće, jer se onda laglje drži stabla. Poveća se priđepivost vapna, ako mu se primješa živinske

krvi, dok je još topla. Ista se svrha postizava ilovačom; ako se na svaka dva diela vapna, što se ima razmutiti vodom, da se napravi vapneno mlieko, doda 1 dio ilovače, i lukšijom od drvena pepela tamane se mahovine; ali je lukšijom skuplje tamanjenje nego li vapnenim mliekom. Mazanje stabala vapnenim mliekom opetuje se napram potrebi, u proljeću svake druge ili treće godine.

Maz koji odoli vatri, priredjuje se iz suhe dobro izmrviene ilovače, koju se smješa sirupom sladom (melasse). Ovaj se maz, pak uporablja, kao obični maz (mast, malta) na onom mjestu, gdje hoćemo da branimo od vatre. Osobito dobru uslugu pravi ovaj maz u štednjacim i pećim, jer odoli i najvećoj vatri, bez da razpuca i da se izmrvi.

Košare opletene od vrbe ili druge rakete postaju nepropustne, ako se iznutra izmažu mazom od krvi, kojeg se priredjuje, kako slijedi: Uzme se tri diela tople krvi, i izmučka se i iztuče dobro, da se sasvim defibriniraju (postane tekuća). Onda još se doda četiri diela prašine od zagašena vapna i jednu desetinu diela košela (alaun). Sve se dobro jedno s drugim pomješa, pa se ovom židkom kašom mažu iznutri košare, koje hoćemo, da nam budu nepropustne. Može se mazanje košara ovim židkim mazom 2 do 3 puta opetovati, ali se na drugo mazanje ne prelazi, dok prvo nije dobrim dielom otvrdnulo. Sasvim je naravski, da čim se više puta izmaže košara ovim mazom, da je tim naslaga maza deblja, a dosljedno tome i nepropustnija. Kad je maz dobro priredjen, a košara istim dva do tri puta izmazana može u njoj držati voda, e da neće jedna kapljica proteći.

Stanje vinograda je svudi vrlo povoljno, uztraje li ovako biti će obilna roda i izvrstna vina.

I ozime i jarine su svudi požete; svijet se ne tuži na izpadak, ali kako je malo bilo zasijano jedva da ima svak kruha do Božića. Sve su nade u kukuruz položene, jer je i kukuruz ljetos zametnuo liep broj velikih i punih klipova, pa ne udarili odveć velika suša, bit će dosti pure.

Vinogradarski pododbor hrv. sl. gospodarskog društva zaključio je da jesenas priredi izložbu groždja za Zagreb i okolice, ne izključujući ni vinograde iz odaljenih predjela.

Tvrđka Cramer i Brod vlasnica ugljene rude u Velikoj glavi kod Skradina, dobila je od kotarskog Poglavarstva u Sibeniku obrtničku dozvolu za podignuće tvornice na desnoj obali Krke u svrhu proizvodnje kemičkih proizvoda pomoću i putem elektrotehnike.

Izabrano je ravnateljstvo za novu tvornicu za priredjivanje mesa i masti što se ima zasnovati u Zagrebu.

Tekom godine 1897 i 1898 napravljeno je u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni svega 28,350,000 komada francuzkih dužica t. j. u Hrvatskoj, dvi tvrđke 700,000 komada, u Slavoniji, jednaest tvrđka, 6,850,000 komada, u Bosni tri tvrđke 20,800,000 komada. Sama tvrđka Morpurgo e Parente in liquidazione izradila je lani u Bosni 15,000,000 komada dužica, dakle više nego sve druge tvrđke. Kod tvrđke Morpurgo i Parente in liquidazione Rothschild je posriedi, nije dakle nikakovo čudo što mu sve druge tvrđke nemogu uz bok stati.

Ministarstvo rata dozvolilo je štajerskim vinogradarim nabavu praha za pucanje na oblake u obranu od krupе uz obaljenu cieniu od 38 novč. po kilogramu; uz uvjet da uzmu sjednog puta 25 kg. praha, pakovana u vrećam od jute. Jedna takova vreća sa 25 kg. praha stoji flor. 10 novč. 12 $\frac{1}{2}$.

Uprava solina u Koluczu u Galiciji, javlja da prodaje svakome kainit za gnojenje crno otangan, sa zajamčenom sadržinom 18 $\frac{1}{2}$ % kalimsulfata, odnosno 10 po sto kalija, za cieniu od 70 novčica za svaku 1000 kg. franko na vagi u Magazi u Kaluczu.

Zemaljska Banka kraljevine Česke zaključila je obaliti kamatnjak za zajmove, koje obćine, vodene udružbe i pojedinci budu zatražili u svrhe melioracija, na 4 po sto, uz $\frac{1}{4}$ po sto amortizacione kamate i $\frac{1}{5}$ po sto doprinosa za regiju. Istodobno je udružba Njemačkih gospodara Česke zaključila, da će raditi za tim, da zemlja ili država iz glavnica za melioracije ili drugih glavnica daju zajmove za svrhe melioracije su 2 po sto kamate, tako, da će dužnik na svaku 100 florina duga plaćati godišnje florina 2 novč. 70 kamate, flor. 2 kamate, novč. 50 amortizacije, a novč. 20 doprinosa za troškove regije, pa se na taj način bit i dug i kamate izplaćene u 56 $\frac{1}{2}$ godina.

U Ugarskoj izčekuju ljetos obilnu žetvu žitarica, tako da će za izvoz u inozemstvo priteći više od 3 milijuna kvintala žitarica. E da ugarska žitija dodju na inozemska tržišta prije Ruskih, Rumunjskih i Amerikanskih žitija, zatražila je Trgovačka i Obrtnička komora u Budimpešti od vlade, da u mjesecu srpnju, kolovozu i rujnu bude na željeznicam na raspoloženje dostatna kolikoca kola (Waguna), e da odprema žitija u inozemstvo bude mogla uzsljedi najvećom pospješnošću i bez zakašnjenja, te stidi na inozemna tržišta, prije nego li padnu cienne žitija usljed ruske, rumunjske i amerikanske poplave tržišta.

Usljed odluke ministarstva rata od 22 srpnja 1895, odjel 2 Broj 4643, svi oni koji izuče jednu ratarnicu ili drugu nižu gospodarsku školu, a imadu svog ili otčevog posjeda, nisu dužni služiti u aktivnoj službi, nego samo dvie godine dana, ako su kroz to niesu dostatno izvježđali.

U Tršću i okolnim mjestima otkrile su naslage rumenice (zinobera), iz koje se kako je poznato, proizvaggja živa, a za izrabljenje iste ustrojeno je društvo, u kojem se uz prijašnjega vlasnika Petra kneza Dumičića nalaze novčari i stručnjaci iz Nizozemske. Na čelu poduzeću stoji nekadašnji potkralj nizozemske Indije Franjo van Giessen u Haagu, a kako društvo radi dostatnom glavnicom i raspolaže odličnim stručnim silama. Sada se kopa po naputku profesora kemije d.ra Chesnaisa iz Bruselja. Društvo se je ustrojilo temeljnom glavnicom od 2 milijuna forinti, koja će se prema potrebi i uvećati.

Do godine na dan 22 lipnja bit će upravo sto godina, što se je medjunarodno povjerenstvo učenjaka predstavilo zakonodavnomu tielu u Parizu i uručilo mu svoju normalnu mjeru: metar i kilogram. Država, koja je prva prihvatila novu francuzku mjeru, bila je Belgija, a onda god. 1816 Nizozemska. U tim državama postao je metrički sustav dapače prije obli-gatoran nego li u samoj Francuzkoj, gdje je tek. god. 1840 izdan propis o izključivoj porabi metričkog sustava. Poslije Belgije i Nizozemske prihvatila je novu mjeru g. 1836. Grčka, 1845 kraljevina Sardinija, 1848. Chile i 1849. Španjolska i cijela Italija, izuzevši crkvenu državu, koja je metar prihvatila tek g. 1861. G. 1850 povelja se je Svicarska za velikom vojvodinom

Badenskom, te je prihvatila metričku stopu od 300 mm. dužine i funt od 500 gr. kao normalnu mjeru. G. 1852 uveden je metar u kraljevinu Dansku, 1855 u Švedsku, 1860 u republike Ecuador i Meksiko, 1862 i 1863 u sve ostale države južne Amerike, izuzevši Braziliju, gdje je metar uveden istom g. 1875. G. 1884 odlučile su se za novu mjeru Rumunjska i Portugalska, a iste te godine uvela je Engleška metrički sustav pored svojih starih mjera. Savezne države američke uvele su g. 1866 metar izključivo za sve uredovne razprave i pismene podneske. Dne 17 kolovoza 1868 prihvaćen je metrički sustav u Njemačkoj kao podloga mjere za područje njemačkog saveza. Austrija i Ugarska uvele su g. 1873 metrički sustav, a od g. 1876 on je u obim polama naše države izključivom mjerom. G. 1875. prokrčio je sebi put u Norvežkoj i Braziliji, a g. 1877 uveden je on konačno i u Svicarskoj

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

67. Moj vinograd zagnojen je prošle jeseni Thomasovom troskom, i zasijan rumenom djetelinom; bili bilo moguće i koristno pognojiti ga naknadno klornom pepelikom? Kako imam pri tom postupiti? Može li se gnojiti klskom salitrovinom već porasla rumena djetelina. Nije to zar suvišno?

A. P. D. u B. (Hvar).

Naknadno gnojenje rumene djeteline sa klornom pepelikom nemože se preporučiti, jer je klorna pepelika koncentrovano, te dosljedno žestoko pepelikovo gnojivo, koje bi moglo štetovati rumenu djetelu, ako bi se je pognojilo u glavu; a kad je porasla nije moguće drugičije rabiti klornu pepeliku nego gnojeći u glavu t. j. razsijajući klornu pepeliku po djetelištu. Klornu pepeliku za rumenu djetelinu, a i u obće za sve vrste djeteline bolje rabiti pred oranjem i pred sjetvom t. j. odmah onda kad se gnoji Thomasovom troskom. Gnojiti klskom salitrovinom već poraslu rumenu djetelinu sasvim je suvišno, dapače se takovim gnojenjem baš razsijlje novac. Klska salitrovina je dušično gnojivo, a rumena djetelina kako što i sve sočivnice i djeteline, ima svojstvo i svrhu, da sredstvom nitrobakterija koje se naseljuju na njezinim žilama, izrađuje dušik od zraka. Rumena djetelina nema dakle potrebe dušičnog gnoja, kako što je klska salitrovina, ali čim pred sjetvom bude zemlja obilnije pognojena fosforom i pepelikovim gnojivom, tim će rumena djetelina bolje i brojnije uspjevati, i izraditi će više dušika od zraka, koji pak ostaje u zemlji, i gnoji ju najskupljim gnojivom biva, dušikovim gnojivom.

68. Ovdje kod nas obično priredjuju se kapari u kvasinu. Molim vas mogu li se kako drugovačije priredjivati, da se uzdrže dugo vremena?

A. C. u M. (Dubrovnik).

Izim što u kvasini, priredjuju se kapari također u razsolu dapače za veliku svjetsku trgovinu kapari priredjuju se izključivo u razsolu. Razsol za kapare priredjuje se obično od takove gustoće, da u njoj krompir pliva; a pred porabom čine se da prevre, jer je prokuhana razsol boljeg učinka.

69. Jeli koristno i uputno kidati (dizati) zapirke (zagranke) okolo grožđa ili ne?

A. C. u M. (Dubrovnik).

Zapirke ili zagranke u najbližoj blizini grozdova valja kidati, jer vas sok što oni troše za svoj razvoj, ide na štetu grozdova blizu stojećih, a kad se zagranke za rana uštipnu svi sokovi, što bi oni bili potrošili za svoj razvoj, idu na korist i razvoj grozdova.

70. Činim svake godine obično vino za domaću potrebu; ali mi je vinograd zasaden slabom vrstom loza, pa premda trganjem pričekam dok grožđe sa-

U ZADRU, 1898.

svim uzdrije, ipak vino od takovog grožđa nema ukusa. Mogu li i smjem nadodati što dropu, da bude ukusnije?

A. C. u M. (Dubrovnik).

Ako se ne radi nego o samom popravljaju ukusa vina; a ne i žeste i kiselina, onda je najbolje rabiti takozvane umjetno uzgojene vinske fermente. Davno je već dokazana istina, da sve plemenitije vrste vina imaju osobitu vrst svojih fermenta (kvasaca) koji za vrienja masta priobće vinu onaj ugodni tek i miris, kojim se odlikuje dotična plemenita vrst vina. Kašnjim kušnjam se je izpostavilo, da ako se takovi fermenta od plemenitih vrstih vina, doda mastu od prostog grožđa, koje redovito daje prosto vino, da dodatkom tim fermenta od plemenitih vina, i mast od prostog grožđa dađe vino, iste tečnosti i mirisa onog plemenitog vina, čiji se je ferment dodao mastu od prostog grožđa za vrienja. Takovi fermenti plemenitih vrstih vina, uzgajaju se dandanas umjetno kod raznih kemičkih i vinarskih pokušajnih postaja, pa se pod jamatvu stavljaju u trgovinu za porabu onih vinogradara, koji ih hoće rabiti za poboljšanje svog vina. Bliže pokušajne postaje, koje se bave umjetnim uzgajanjem takovih fermenta plemenitih vrstih vina, od kojih ih mi može nabavljati jeste C. K. kemičko pokušajna Postaja u Klosterneuburgu, i Vinarska škola u Conegliano o Italiji.

71. Bavim se rado gojitom pčela, ali su odveć ljute. Navaljaju i bodu, kad se čovjek samo približi ulištu, a kako je kad se ima raditi u košnici, neda se opisati. Molim vas za naputak, kako imam postupiti tako ljutim pčelam, da ne bodu i ne navaljuju?

I. F. u K. (Hrvatska).

Doisto je velika neprilika raditi oko pčela, koje su žestoke ljute naravi; ali su opet toj zloći pčela ponajviše krivi ljudi ili životinje, što ih neprestano draže. Kad se ima tako ljutih pčela, koje navaljuju bez razloga i bodu bez milosrdja, valja s njima posve oprezno postupiti i držati se nekih stalnih pravila. Prije nego li otvori jednu košnicu, valja da je pčelar sasvim na čistu što će u njoj raditi. Košnicu valja pomnijom i polako otvoriti, bez da se skosne, jer svako naglo otvaranje košnice i drmanje istom, drže pčele za navale, pa se odmah uzrujaju i pripreve na obranu i navalu. Košnice ljuti pčela nevalja otvoriti, ako već nešto ne dimi; valja dakle prije zapaliti cigaru, ili lulu ili spravu za kadjanje, inače zlo po onog, kojemu dim ne stoji na raspoloženje kad otvori košnicu ljutih pčela. Dok se otvori košnica, valja natjerati nešto dima u košnicu, osobito između saća. I malo dima je dostatno da se pčele umire. Kadjenjem nevalja pretjeravati, osobito ne ako je narkotičan dim, kako što je dim od duhana. Kad se vade okviri sa satjem valja raditi velikom pomnjom, da koji okvir ne padne, ili da se neprevale nakon što se je izvadio iz košnice i položio na stran. Za radnje oko pčela valja paziti, da svoj dah ne ide na pčele, jer ih ljudskih dah u velike draži. Uzrujaju li se ipak pčele valja stati po sve mirni; najgore se razljute pčele ako se maše rukom u obranu od istih, ili ako se lica ili drugog diela tiela objeraju one, koje stanu. Uboduli ipak pčele, onda valja izraditi žalac, pa ubod namazati čipavcem (Salmiakovom žestom). Zemlja namočena postavljena na mjesto gdje pčela ubela, čini da svrbež protre i mine. Kad se vidi da su pčele puno uzrujane, bolje se je od njih odalečiti i pustiti ih u miru, pa drugom prigodom kad se vidi da su mirne, obaviti dotičnu radnju u košnici. Mrene u obrani od pčela nisu korisne, dapače su štetne, jer se pčele razdraže dok opaze na čovjeka kakovu promjenu.

B. Nova pitanja.

72. Jeli doisto koristno uporabljati krave za radnju? Koje su prednosti takove porabe krava za radnju?

M. K. u S. (Bosna).

73. Molim vas, jeli istina da se plodnije loze uzgajaju, ako se ključeci za sadnju odaberu i odrežu od višjih djelova loze, nego li od nižih koji stoje bliže panju i zemlji?

I. F. u S. (Brač).

74. Rukavi od gume (cievi od gume), koje rabim u podrumu, posve mi se lako posuše i otvrdne, pa

prelome na prigrubu. Molim vas kako imam čuvati rukave od gume, da mi se lome, i kako ih imam popravljati?

N. B. u P. (Istra).

75. Dada li se umjetnim načinom i kako povratiti životu jedna bilna koja je provehla?

C. O. u K. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i od bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Krinfakoj D. A., žup — Bačić D. P. u žup. — Srdić S., uč. — Ivičić A., pos. — Tonković L., pos. — Andrić N., pos. — Kelić T., m. — Vučić I., pos.

— V. g. Livaković A., Broj 10 i knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam. — V. g. Sodić S. — Dobro je, molimoda nas obznanite kad se povratite.

— V. g. Veljković T. — Istina je, da se u naprednim zemljama, a osobito u Engleškoj, Francezkoj i Njemačkoj rabe veliki valjevi na paru za gradnju i popravljavanje javnih cesta, i da je takova radnja znatno jeftinija, trajnija i bolja. Porabom valjeva nisu ljudi i konji odsudjeni, da svojim uogam utaru cestu, kako što sad biva, kad se za popravljavanje ceste pobacu po istim sitna lomjenika kamena.

— V. g. Babić N. — Molybdaenova raztopina priredjuje se, ako se 1½ litara koncentrovane salnitrove kiseline razvodni sa 1½ litrom vode, pa svemu doda i raztopi 1200 grama ammonitrata. Napose raztopi se u toploj vodi 450 grama kiseline Molybdaenova ammana, pa se ova zadnja raztopina pomiješa prvom. Zadoljevanja jedne raztopine drugoj valja neprestano i dobro miješati, da se ne usiri i ne usječe, a onda dolije još toliko vode, da sve skupa iznaša 6 litara.

— V. g. Morović F. — Broj 11 poslali smo vam iznovice Knjižica „Mane i bolesti vina“ je razprodana; a novo izdanje nije kašnje priredjeno.

— V. g. Filičić O. — Što vam vrhovi listova paoma vehnu, znak je da je u sobi odveć suh zrak, valja stoga lišće od paoma barem dva ili tri puta na nedjelju poskropiti vodom. Sapunjačom može se zalievati cvieće u loncima; sapunjača ne samo da nehudi cvieću, nego mu pomaže, tim što gnoji, i što ubija i drži daleko neke zarezničke.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarina. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

BRZOTISKOM NARODNOGA LISTA.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu natke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8. franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.

Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Ožujka 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Ožujka 1898.

Zemljišno-Veresijski Zavod

Još godine 1882 pisali smo u našem listu o potrebi da se utemelji kod nas jedan zemljišno Veresijski Zavod, i o načinu, kako bi dotični zavod imao biti uređen i ravan e da bude od koristi narodu i od izravnog upliva na gospodarski razvoj zemlje. Neki od onih, koji su vodili rieč pri sastavljanju ustava zemljišno-veresijskog zavoda bili su uvažili mnoge od naših primjetaba, ali su kasnije važnije od pale, ponajviše radi toga, što se je hotilo da ustav našeg zemljišno-veresijskog zavoda, bude u sve i po sve po uzoru ustava drugih sličnih zavoda, bez obzira na iznimne odnošaje i potrebe naše.

Na prvi prošastog mjeseca otvoren je toli željeni i očekivani zemljišno-veresijski zavod, i odmah se je uvidilo, da je novi zavod ustanova, koja može biti od koristi imućnijim ljudim, koji mogu pružiti dostatno jamstva, ali da ne može koristiti ili posve malo, manje imućnim, osobito ne poljodjelskoj ruci; dapače, pod stalnim prilikam može da upliva štetno na gospodarski razvoj zemlje.

Umjestna je primjetba nekih, da je kamatnjak zemljišno-veresijskog zavoda prilično visok, napram odnošajim, koji vladaju danas na svjetskim novčanim tržištim, i da su odveć stroge, a i skupe ustanove za podjeljivanje zajmova.

Po svojim ustanovam zemljišno-veresijski

zavod podjeljuje zajmove jedino na temelju katastralne rente, a to baš najviše otešćava sklopljenje zajmova, jer je katastralna renta kod nas svudi posve nizka, te napram tomu za sklopiti primjerni zajam hoće se velikih nepokretnina za polag.

Na mnogim mjestim, gdje je katastralna renta posve nizka, troškovi za izvide i izprave potrebite za sklopljenje zajma, odveć su veliki i ne stoje u nikakovom razmjeru sa visinom zajma, dapače ti troškovi povisivaju kamatu tako, da su za zajmoprimca nesnošljivi.

Po današnjim ustanovam zemljišno-veresijskog zavoda, vrlo je teško da bi zavod i u najnepovoljnijim prilikam mogao protpriti kakovu štetu; a to baš lemože da bude svrha zavoda; jer tim ograničuje svoje djelovanje, samo na one, koji mogu pružiti jamstvo.

Zemljišno veresijski zavod, kao novčarska ustanova, mora da ima i svoju spekulativnu stranu, te da se pri podjeljivanju zajmova obazire i na mjestne prilike u kojim žive zajmoprimaoc, i na njegovu osobnu vjeresiju.

Uprava zavoda mjesto da se drži literarno svojih ustanova, te da podjeljuje zajmove jedino i samo na temelju katastralne rente nepokretnina zajmoprimaoca, imala bi po svim mjestim imenovati pouzdanih povjerenika, koje bi zavod obavješćivali i o osobnoj vjeresiji osoba, jer kod nas ima posjeda, na koje se sudeć po katastralnoj renti, nebi moglo podati nikakovog zajma, a ipak su mjestne prilike takove, da se dotični posjed dade u svakoj

prigodi vrlo dobro unovčiti. Isto tako ima na mnogim mjestim, kod nas posjeda, na koje se sudeć po katastralnoj renti, može dati priličan zajam, a ipak su mjestne prilike takove, da se dotični posjed nebi mogao ni prodati ni darovati.

Uprava zemljišno-veresijskog zavoda ako hoće da bude korisna narodu, mora da udesi svoje djelovanje prama mjestnim prilikam, inače biti će štetna, jer će siromašan narod trošiti za izprane i izvide, bez da dobije zajma, a kamatnici, koji su obično imućni, biti će oni, koji će crpiti svu korist, od zemljišno-veresijskog zavoda.

Upliv modrog vučka (Lupinus perennis) na voćna stabla.

Modri vučac je dugovječna bilina, koja se obično sije za hranu divljači, jer daje divljači dobru hranu, a sama od sebe se dalje razplodjuje sjemenom. Iz šuma, razsijao se je modri vučak na bližnje voćnjake, gdje se je opazilo, da do one dobe neplodna i krčljava stabla, počese bujnije rasti i roditi.

Pošto druga voćna stabla u susjedstvu, izpod kojih se nije bio razsijao vučak, i dalje ostadoše krčljava i jalova, bilo je lako zaključiti, da je modri vučak razsijan izpod voćnih stabala bio onaj, koji je na voćna stabla uspješno djelovao, i koji im je povratio snage i života.

Odtad na mnogim mjestim stali voćari sijati po voćnacim izpod stabala modri vučak, i sbilja on je svuda od istog upliva na voćna stabla, jer im povraća snagu i život.

PODLISTAK.

Žena u gospodarstvu i u vrtarstvu

U zadnje doba svijet dolazi do uvjerenja, da je današnji smjer uzgoja žena sasvim kriv, te da mu valja dati sasvim nov pravac.

O novom pravcu uzgoja žena mnijenja se ljudi razilaze; pa dok mnogi misle, da žena mora u sve i posve biti jednaka čovjeku, da joj pravac uzgoja mora biti nauka, mnogi se tome protive, ponajviše porad toga, što za ženu još nisu prokrčeni putevi po kojim bi mogla uporabiti svoje nauke.

Nema niko na svijetu, da bi prigovarao ženi, ako ona svoje umne sile uporablja u gospodarstvu i povrtarstvu, pa kad bi toli za gradske žene, koli za seoske žene, obstojale gospodarske škole u kojim bi se one strukovno izobražavale, da mogu kasnije biti od pomoći svojem mužu u rukovodjenju gospodarstva, nebi sigurno tome nitko prigovarao.

Nema dvojbe, da čim je žena više izobražena u gospodarstvu, da mu se ova tim više priljubi, pa kad bi i gradske i seoske žene bile bolje izobražene u gospodarstvu, sigurno bi to

vrlo koristno bilo proti izselivanju sa ladanja u gradove, jer u stotinu slučajeva selenja sa ladanja u grad, kriva je tomu žena.

U mnogim su državam već uvidili veliku korist od uzgoja žena u gospodarstvu i povrtarstvu, pa u New-Yorku postoji takav zavod za uzgoj žena u kojemu se predavaju svi glavni predmeti iz gospodarstva, voćarstva i povrtarstva, te marvogojstva, peradarstva, mliekarstva i sirarstva.

U Rusiji su već davno shvatili veliku korist od strukovne izobražbe žena u gospodarstvu. U Šašuslinskaji u guberniji Kievskoj ima već jedanaest godina da postoji praktična gospodarska škola za žene.

Tečaj na rečenoj školi traje godinu dana, a žene se uče povrtarstvo, peradarstvo, mliekarstvo, voćarstvo, cviečarstvo, marvogojstvo, a osobito tovljenje svinja, pa košararstvo, priredjivanje i čuvanje voća i povrća i priredjivanje jela (kuhanje). Izim toga uče se gojenju riba u ribnjacim, pređenju i tkanju, krojenju, krpanju te čuvanju i uzdržavanju odjeće i rubenine, pisanju i čitanju i vodjenju računa. Imanje, koje je skopčano tom praktičnom školom za ženske u Šašuslinskaji obšize 1650 hektara površine, u većem dielu oranice i livade, a ima

20 hektara vrtla, i štaja su 40 krava muzara.

Druga još bolje uređena škola postoji još od godine 1889 u Ponemonu, u Guberniji Kovno. Ta škola nosi naslov „Škola za gazdarice i žene zakupnika“, a nauka traje u njoj dvi godine dana.

U zavodu je uređen internat, u koji stupa svake godine 50 do 60 žena, tako da u dva tečaja ima uvijek u zavodu 100 do 120 žena.

Od njih se zahtjeva, da su predtečno izučile jednu pučku školu. Troškovi uzdržavanja su nešto oko 200 fiorina na godinu. Uz redovitu školu, obdržavaju se šest mjesečni tečaji, za pojedine grane gospodarstva i kućanstva, kao mliekarstvo i sirarstvo, povrtarstvo, peradarstvo itd.

Treći takav zavod nalazi se u Rusiji u guberniji Černikov, koji je zasnovan godine 1896, a zove se „Škola za Preobraženskaja“. To je najviši gospodarski zavod za žene, u kojemu se nauka obširno tumači kroz četiri godine. U zavodu primaju se samo djevojke, koje su navršile 13 godinu, i izučile pučku školu ili jedan od gori opisanih nizih zavoda. Na ovom se zavodu započimlje učenje temeljnim naukam, kao sa povjesti, zemljopisom, fizikom, zoologijom, zemljoznanstvom, biljarstvom, obćim živinogoj-

Ovaj dobrotvorni upliv modrog vučka na voćna stabla, ima se u prvom redu prepisati, njegovoj velikoj djelatnosti, kao izrabljitelju dušika od zraka.

Žalibože malo se gdje obrađuje zemlja izpod voćnih stabala, osobito ako je voćnjak odveć odaljen, a gnoj se tako riedko, da o koristi od gnojenja nemože biti govora. Zemlja na površini izpod voćnih stabala otvrdne, pa vazduh i voda u zemlji teško prodiru, a kad je stablo iztrošilo ono hrane, što je bilo pripravljeno u zemlji, krhljavi i propada neznajući i nemoguće se pomoći.

Vučak, kako je poznao velikih je debelih žila, koje prodiru duboko u zemlju, a tim se stvaraju otvori u neobrađenoj zemlji izpod voćnih stabala, kroz koje prodiru u dublje slojeve i vlaga i vazdušnine, te blagotvorno djeluju na rastvorbu rudnih hraniva u zemlji, koja pak idu na korist dotičnog stabla.

Drugi veći učinak modrog vučka jeste taj, što on kao sočivnica izrađuje mnogo dušika od zraka, i tim bogati jalovu zemlju najskupljim gnojivom, a taj se upliv i kolikoća povećava gnijenjem žila vučka.

Radi navedenog imao bi se vučak gojiti po svim voćnjacima, a osobito po maslinicima, koji se malo gnoje i obrađuju.

O čišćenju vode iz bunara.

U ljetno doba vrlo se često događa, da se voda u bunaru izmuti, ili inače iskviri, te zadobije neugodni tek i vonj, tako da je nije moguće piti.

Ako je u bunaru živa voda, to je onda uvijek znak da je bunar nečist, da je u njemu palo ili barem bilo bilinskih ili životinskih djelova, koji su u vodi izgnjili i vodu izkvarili.

U takovu slučaju valja vodu izputi, odstraniti svu kaljužinu i sve što je gnjila u bunaru, i izprati temeljito dno i strane sa lukšijom ili vodom, a onda ih izličiti vapnenim mlieko.

Po dnu bunara metne se sloj od 2 do 3 cm. praha od živoga vapna, a po ovom naslagu od krupnih komada drvenog ugljena, pa po ovome naslaga šljuna. Voda, koja priteče kroz prva dva tri dana, izpuje se odmah, da se uvjeri dali je čista i dali još čim daje. Obično trećeg dana, dobije se sasvim bistra i pitka voda, bez svake mane i bez svakog miruha.

Veće se pomnje hoće za bunare i lokve za daždevicu, jer ako se voda u bunaru ili lokvi izkviri nije je lako nadomjestiti. S toga izim što takove lokve i bunare valja držati dobro čiste, valja urediti čistilo ondje gdje voda utiče u bunar ili lokvu. Takova čistila urede se obično tako, da se napravi naslagu od više slojeva pržine, drvenog ugljenja, pieska i šljuna (žala) kroz koji podire kišnica i čisti

stvom, anatonijom, pa se onda prelazi na posebne grane gospodarstva, ali se ne zanemaruje ni umjeće u kuhanju, krojenju odjeće i šivenju. Zavod ima više radionica (laboratorija), pa polja, livada, voćnjaka, vrtova, štaja za rogato blago, mliekarnicu, kokošnjak itd.

Djevojke ostavljaju zavod uprav kad su dorasle za udaju, pa takove, jer su izvrstne gazdarice, koje mogu biti od velike pomoći svome mužu, posve se lako udavaju za posjednike i zakupnike.

Ovakovih bi se škola hotjelo nekoliko kod nas, gdje se od dana na dan žene sve više otudjuju gospodarstvu. Za ustanovu ovakovih zavoda, hoće se naravski sredstava, ali bi se za čas moglo pomoći tim, da se naše ženske podučavaju u gospodarsku u pučkim školam, kako što to odavna u franczkoj biva. U Franczkoj su dapače u zadnje doba počeli priredjivati svake nedjelje izlete na susjednim imanjim, da žene vide, kako se timari blago, kako se čuva mlieko, pravi sir i maslo, kako se obrađuju polja i livade, itd. Tim potudjuju u njima ljubav za gospodarstvo, pa se one neotudjuju od ladanja, nego mu se priljubljuju i od velike su koristi čovjeku, kojemu dopadnu za drugaricu.

se. Obično dolnju naslagu sačinjava sitna pržina izmjenično sa drvenim ugljenom, a gornje slojeve čistila krupno žalo, koja ima svrhu da zadržava krupniju nečist vode. Ovakova čistila valja svake godine pregledati, te izčistiti i izmjeniti gornje slojeve žala i pieska.

Da se daždevica u lokvam i bunarim neizkviri, valja ih svake godine temeljito izčistiti, a podno prostrieti sloj praha od vapna, nešto 3 centimetra debeo, pa po ovom deblji sloj krupnih komada drvenog ugljena, a najzad sloj žala. Puno se bolje uzdrži zdrava daždevica u bunaru, ako se na dno bunara metne dva veća komada kamenite soli.

Znakovi po kojim se pozna Black-rot.

Prvi znakovi bolesti Black rot, što se opažaju, jesu okruglaste pjegice smeđe boje na lišću. Na dotičnom mjestu, gdje se pojave te pjegice, opazi se da oboljeli djelovi lista, odnosno da se staničevina lista sasvim jednostavno posuši.

Kod pjega od black-rot-a ne vidi se one žutkaste pjegice, kako kod peronosporae. Pjega black-rot-a su sasvim oštro naznačene, a imaju vrlo često na svojoj sredini crnih piknjica, koje su znak prisutnosti gljivice *Phoma*.

Na groždju napada black rot ili pojedina zrna ili ciele grozdove. Zrnje se obično izgrči, a grozdovi se skupe i poprime osobitu karakterističnu crno modrastu tupo lašteću se boju, pa izgledaju kao šagrin koža.

Vrlo često se bolest ograniči na pojedina zrna, dočim sva druga zrna na grozdu ostanu posve zdrava; ali pri jačoj zarazi napadne bolest ciele grozdove neostavljajući zdravo ni jedno samo zrno, tako da kroz nekoliko dana uništi svu ljetinu, odnosno sve se grozdje posuši na lozi.

Na površini sgrčenog i posušenog zrnja, dade se razpoznati ova nametnica i prostim okom, ona se predočuje poput mnogobrojnih, stanih i crnih čirica.

Ova pogibeljna bolest, obično poznata pod imenom Black-rot, a znanstveno zvana *Phoma uvicola* uspeva samo u toplim i prilično vlažnim predjelima, pa je stoga više pogibeljna za vinogradare južnih predjela, nego li za vinogradare sjevernih predjela.

Z. P.

Kako se čuva i brani djubar, da ne gubi snagu.

Vriednost gnoja, ovisi od njegove snage, odnosno od veće ili manje kolikoće gnojnih sastavina, što gnoj sadrži. Gubitkom tih sastavina umanjuje se vriednost gnoja.

Gnoj gubi svoje za bilje hranive sastavine izhlaplivanjem, kad rastvorom gnoja one ostanu slobodne, kako što i onda kad voda prođire u gnoj, izpire ga i raznosi sobom njegove hranive sastavine.

Rastvorom gnoja stvaraju se dušični plinovi, a osobito ugljično kiseli amonijak, kojega vjetar lako raznaša. Izkustvo je dokazalo, da tim načinom, ako sama tri mjeseca gnoj leži, pa i da je sasvim izključen pristup zraka, izgubi do četvrtinu svojih dušičnih sastavina.

Da se preprieči gubitak tih dušičnih sastavina valja prepriečiti, da se gnoj ugrije, i da predje u vrienje. Da se gnoj ne ugrije i ne predje u vrienje preprieči se tim, da se gnoj neprestano drži dosti vlažan; a to se postigne, ako se gnoj redovito polieva oskom, a u po-manjkanju iste vodom.

Izvrstna sredstva za prepriečiti vrienje gnoja imamo u kainitu i fosforno kiselom sadri, kojima se posiplju izmetine u štaji ili gnoj na djubrištu.

Posipanje gnoja kainitom i fosforno kiselom sadrom obavlja se svaki dan. Za izmetine jedne krave rabi se $\frac{1}{4}$ do 1 kilogram kainita ili fosforno kisele sadre na dan.

Kad je gnoj opredjeljen za gnojenje lakih, pjeskovitih i tresetastih zemalja, posiplje se kainitom, jer takove zemlje trebaju pepelike; a kad je gnoj opredjeljen za gnojenje gnjilača i ilovača, rabi se za posipanje fosforno kiselu sadra, kojom se bogati gnoj na fosfornoj kiselini.

Najjeftinije sredstvo za posipanje gnoja jeste zemlja; a ona se rabi za pokrivanje gnoja svakog 3 ili 4 dana, i svaki se put pokrije gnoj sa naslagom zemlje debelom $1\frac{1}{2}$ do 2 centimetra.

Puno se laglje čuva gnoj, ako djubrište

nije sasvim izloženo promahi. suncu i kiši. U tu svrhu zasadi se okolo djubrišta gustog grmlja i visokih stabala široke guste krošnje, da ga brane od promahe i sunca.

Kolikogod je potrebno nastojati, da se gnoj ne ugrije, i ne raztvora, e da ne gubi svojih dušičnih sastavina, isto toliko valja nastojati, da gnoj ne gubi svojih rudnih i lako topivih sastavina, a to se postigne, ako se gnojište nepropustno poploča i uredi u njemu kamenica za sakupljanje osoke.

L. D.

Uzgoj i držanje koza.

Odkad su strogi šumarski zakoni stvoreni u obranu šuma, nastao je pravi progon koza, tako da se je broj koza u gorovitim predjelima jako otančao, i počelo se je zdvajati o njihovom obstanuku.

Nema dvojbe, da je koza bila jedna od onih životinja, koja je su malo troška i truda, davala liepe koristi gospodar, što u mlieku, što u kozladi, što u koži i mesu. Neki su predjeli zabranom i ograničenjem držanja koza gotovo osiromasili, pa je sada opet nastao pokret u prilog koza, i to u dvostrukom smjeru. Jedni teže, da se opet dozvoli slobodno gojenje koza po šumskim pašnjacima, jer da se odstranjenjem koza nisu šume podigle, a drugi, da se koze priviknu uzgoju u štaji i kod kuće, kako ovce i krave.

Ali izkustvo dokazuje, da se koze teško priviknu stajskom hranjenju; osobito one koje iz briegovitih predjela dolaze u ravnice.

Velika je mana koza, pri stajskom hranjenju da razmeću puno krme, ali tomu je po-najviše kriv sam gospodar, koji ne daje kozi dosti stelje. Kad koza ima dosti stelje, ne stvaraju sama od hrane.

I pri hranjenju u štaji, daje se kozam kića od grmlja i živica, onda šumskih trava, djeteline, posušena lišća od stabala, repe, krompira, mekinja, uljenih komina, pa odpadaka od kuhinje u obliku popare.

Koze ljube, da im se često mienja hrana, jer ako se samo jednoj hrani priviknu, onda ne trpe poništenje drugu hranu, pa da je i najbolja. Krma za koze hoće se da je svježija posve zdrava, a prelaz iz zelenog na suho hranjenja, i obratno, mora da uzsliedi pomnjom i postepeno, kako što kod svih drugih preživaca.

Ljeti hrane se koze obično kićem, u zimi sienom i suhim lišće. Kozam nevalja davati puno krme na jedanput, jer ju razmeću, bolje im je davati krmu na male obroke, i povezati je i ovjesiti nešto povisoko, da se koza bude morala penjati na zadnje noge, da dohvati hranu. Kozi je u naravi penjanje, pa i jasle valja na visoko pomjestiti da se na njih ne penje i u njih ne liga.

Koze se hrane obično pet puta na dan, i daje im se obilno friške vode za napoj. Kad se mogu slati na pašu, onda su puno dojnije i doje boljim mliekom.

Koze se obično tri puta na dan muzu, i valja ih svaki put izmusti do kraja. Muzenje obavlja se straga, a muze se stistautom rukom na kratke poteze.

Koze postanu lako nšljive, valja ih stoga svaki dan češljati i čistiti, te im često mienjati stelju. U štaji postanu im dugi papci, pa valja iste često pokratiti na desnoj strani po dužini.

O uplivu fosforne kiseline na razvoj bilina.

Obilna sadržina lako topive i lako probavive fosforne kiseline u zemlji, u velike podupire i pospješuje razvoj bilja, i jača ga u razvoju osobito u prvo doba, dok je još mlado.

Kod odraslih i starijih bilina, fosforna kiselina podupire u velike tvorbu i razvoj lišća. Bez dovoljne kolikoće topive, i od bilja lako probavive fosforne kiseline u zemlji, nemože se ni pomisliti razvoj ustroja za razplodjivanje, osobito ne kod žitarica, stoga uspjeh žetve žitarica, ovisi uvijek od kolikoće topive i lako probavive fosforne kiseline, što sadrži zemlja.

Obilna kolikoća topive fosforno kiseline u zemlji, pospješuje zdrienje bilina, odnosno ploda. Sa zemalja, koje obiluju topivom fosfornom kiselinom dobiva se sieno znatno hrnivije, repa bogatija sladorom, a pšenica tečnija i hranivija za kruh.

Prisutnost topive fosforne kiseline u zemlji, jest bezuvjetno potrebna za dobar uspjeh

sočivnica, i za povećanje njihove blagotvorne djelatnosti, u izradjivanju dušika od zraka, pomoću njihovih nitrobakterija.

Razumieva se, da za dobar uspjeh bilina, nije dostatna sama fosforna kiselina u topivom i od bilja lako probavivom obliku, ali se hoće da zemlja ne oskudieva nijednim od drugih hraniva, neobhodno potrebitih za razvoj i žiljenje bilina. F. Z.

Kad se imadu kositi livadne trave.

Poznata je činjenica, da dobrota siena ovisi ponajviše od dobe žetve, t. j. od časa kad je sieno pokošeno. Doduše ima i mnogo drugih stvari koje odlučuju na dobrotu siena, kao vrst zemlje, njena gnojna snaga, vlaga i voda, pa način sušenja i vrijeme za sušenja, ali su ove stvari, napram dobi žetve, od drugotna upliva na dobrotu siena.

Nemože se točno i unapred opredieliti na koji baš dan ima se kositi livadno sieno, jer na to upliva vrst livadne zarasline i njezino vegetativno stanje, onda vrst zemljišta, njena gnojna snaga i način njegovanja livada.

Skorom je svudi mana, da se livade kasno kose, a od kasne kositbe dobiva se sieno, koje je već znatno protrpilo na svojoj hranivoj vrijednosti. Kasni se kositbom obično radi toga, što se misli, da su trave još malo porasle za kositbu, te da još mogu rasti i dati više siena; a baš u tomu stoji pogreška, jer što trave dulje vremena rastu, tim postaju drvenastije i tvrdje, sadrže manje hraniva, i daju tvrdje teže probavivo sieno. Takodjer je sasvim krivo ono mnijenje, koje prevladjuje kod većine gospodara, da se tim više siena pokosi, čim se kašnje kosi. Od veće je štete kasno kosenje, osobito kod onih livada, koje se dvaput kose, jer čim se više zakasni prvom kositbom, tim se livadne trave teže pomladjivaju, pa se usljed toga kosi mnogo manje otave i puno kašnje.

Najprikladniji i najbolji čas za košenje livada, jeste onda kad livadne trave počmu cvasti, ili se nalaze već u potpunog cvatnji. U onom času kad počimlje cvatnja, što ovisi od vremena, ali biva obično u drugoj polovici svibnja ili u lipnju, valja kositi trave, jer u onom času kad počmu cvasti sadrže u sebi najviše hranivih sastavina, i daju meko, lako probavivo sieno; a razvijaju se kašnje laglje, te daju obilniju žetvu otave.

Neda se dakle opredieliti dan kad se ima kositi livada, nego taj dan valja odabrati, dok se opazi da su livadne trave počele cvasti.

SVASTICE

Kolikoća vapna po hektaru za slučaj gnojenja vapnom, ovisi od vrsti zemlje, koja se ima pognojiti. Tresetne zemlje trebaju razmjerno najviše vapna, pa se napram tomu gnoje sa 100 do 150 q. živoga vapna po hektaru. I teške gnjilače trebaju puno vapna, i obično rabi se po hektaru 30 do 60 q. živoga vapna. Za ilovače rabi se 20 do 30 q. po hektaru, a za obične zemlje 16 do 20 q. po hektaru. Iskustvo je dokazalo, da je bolje i korisnije češće gnojiti vapnom nego li obilno i na jedanput, ali se žalibože u praksi to vrlo često običaje, i obično voli se pognojiti na jedanput vapnom za dugu niz godina.

Upliv obradjivanja na žetvu, potvrđuje se svake godine novim kušnjam, osobito za repe, gomoljače, i kod žitarica. Na Rajni u Oberpleisu odabrano je devet komada zemljišta ili predjela, jedan do drugog stojećih, jednake veličine i posve jednake vrsti zemlje i naravi. Svih devet predjela bilo je jednako zagnojeno, a na svaka tri komada bile su zasijane jednake vrsti repe, i to Ehrenstesenska, Eckendorfska žuta i Oberdorfska repa. U svakoj skupini na jednom od triju predjela gojena je po jedna od trih navedenih vrstih repe. Razlika je sva sastojala u obradjivanju. Repa na predjelu 1, 2 i 3 bila

je šest puta okopana; ona na predjelim 4, 5 i 6 bila je četiri puta okopana; a ona na predjelim 7, 8 i 9 bila je samo dvaput okopana. Repa na predjelim samo dvaput okopana rodila je najmanje, pobrana je bilo po hektaru a) Ehrenstesenske repe 48,000 kg.; b) Eckendorfske 52,000 kg.; c) Obendorfske 41,000 kg. — Repa na predjelim četiri put okopana rodila je po hektaru: Ehrenstesenska repa 89,000 kg., Eckendorfska 74,000 kg., a Obendorfska 72,000 kg. Repa na predjelim šest puta okopana rodila je po hektaru: Ehrenstesenska repa 120,000 kg., Eckendorfska 100,000 kg., Obendorfska 110,000 kg. Po tom se podvostručava ljetina ako se četiriput okopa, a potrostručava se ako se šest puta okopa.

Kocelj za priliepljivanje petrolejka. Vrlo se često dogodi, da se staklena kuglja od svieće petrolejke odieli od gvozdenog stalka. Koceljem (alaun) dade se ona opet lako, čvrsto i trajno priliepiti. U tu svrhu uzme se komad kocelja, metne se na limenu žlicu, pa se na svieći ili na vatri grije tako dugo dok se je kocelj u žlici sasvim raztopio. Kad se je kocelj raztopio ulije u prazninu držka, u koju ima da stupi stakleni dio, i odmah se dometne stakleni dio i dobro pritisne. Pošto se kocelj posve brzo otvrdne, valja ovu radju obaviti brzo, t. j. uliti raztopljeni kocelj u prazninu držka i nasaditi stakleni dio, mora da bude sve jedan čas.

Nerast je najposobniji za razplod u drugoj i trećoj godini, jer u toj dobi najviše odojčadi i najjaču odojčad oplodjuje. Nerast nesmiije biti odveć mlitav, jer su nerasti odveć mirne i mlitave naravi vrlo često neplodni. Za parenja povede se nerast u kotac k' krmači, i tu se ostave na samu neko vrijeme; ako nije slučaj da se nerasti sa krmačam svakog dana sastaju u oboru ili na paši. Dan pripasanja, odnosno zaplodjenja krmače valja zabilježiti, jer se ona redovito uprasi 110 do 123 dana po zaplodjenju.

Kako se odstranjuje mrlje od ulja i uljanih boja sa odjeće? Dva su sredstva na raspoloženje. Prvo sredstvo je terpentinsko ulje, u kojem se namoči komad krpe, pa pomnjom natire omrljano mjesto. Ali prije nego li se rabi terpentinu na skupu odjeću, valja napraviti kušnju na malo sa komadom istovrstne tkanine od koje je odjeća, jer ima slučajeva da terpentina lako razjede tkaninu i napravi luknju. Drugo sredstvo znatno jednostavnije za odstranjivanje mrlja od uljanih boja i katrana jeste maslo. Omrljano mjesto natare se maslom; koje ima svojstvo da raztopi mrlju od uljane boje i od katrana; da se pak odstrani mrlja, koja je nastala od masla, namoči se benzinom ili sumpornim eterom, metne se odozgor komad bugače hartije i prodje se preko iste utijalom. Na bugači ostane maslo i nečist, a mrlje sasvim nestane.

Gospodarske Vjesti.

Hvale se sa svih strana, da vinogradi liepo izgledaju. Groždje je već počelo šarati. I ako je bilo svakih nevolja, nema ljetos ni peronospori ni luga (nedaće), što se ima prepisati škropljenju i sumporavanju. Po dolam, gdje je vlažnije, pojavilo se je gdje gdje nešto malo palca (patula-anthracosis), ali vrlo malo.

U novo ustrojeno gospodarsko obrtno vijeće u Beču imenovao je zemaljski odbor svoga predsjednika, D. r. Gaja F. Bulata, a njegovim zamjenikom, Lovra Borčića, ravnatelja splitske realke; i pokrajinsko poljodjelsko vijeće, imenovalo je svoga predsjednika Ivana viteza Vrankovića, a zamjenikom D. r. Dragomira Dominisa.

Ministarstvo poljodjeltva na zahtjev vinarke Udrzbe u Splitu poznalo je u viece D. r. Leonardo Tomaseo, podpredsjednika iste udruzbe. Kod nas dakle su odabrane samo poglavice i sve pravnici, dočim u drugim zemljama biraju stručnjake.

U broju 14 od 16 srpnja „Gospodarski List“ zagrebački, po svojem uredniku F. Kuraltu, odgovara zučljivo na našu prijateljsku poruku iz broja 13 „Gospodarskog Poučnika“, i nedavajuć tobože važnosti samoj stvari, muči se da dokaže da je njegovo skovano nazivlje izpravno, a naše nazivlje, koje rabi puk u predjelim, gdje je vinogradarstvo jedina i sama izruka, da je krivo. Pošto u celom odgovoru, nismo našli one triezmenosti, koju smo pravom mogli izčekivati od organa hrv. slav. gospodarskog društva, puštamo ga da i dalje ostane pri svojem uvjerenju.

Državni doprinos za melioracije u cislajtanijskoj za t. g. 1898 povišen je za 100,000 florina t. j. od 750,000 florina na 850,000 f.

Od 1 siečnja do 31 svibnja t. g. izvedeno je iz austro-ugarske raznovrstnog blaga 31,603 glava u vrijednosti od 1,716,404 florina manje, negoli u istom razdoblju prošle godine. Osobito se veliki nazadak opaža u izvozu ovaca. Izvedeno je bilo:

Volova	17,319	glava u vr.	od 4,318,885 f.
Bikova	1,464	"	308,816 "
Krava	11,938	"	2,134,610 "
Junaca	8,317	"	754,951 "
Telića	3,439	"	92,509 "
Ovaca	21,503	"	220,621 "
Svinja	5,789	"	234,275 "
Ukupno	69,769		8,064,667 f.

Od 1 siečnja do 31 svibnja t. g. uvedeno je iz Italije u Austro-ugarsku 658,058 hektolitara vina, dakle 154,158 hektolitara više, nego li prošle godine u istom razdoblju. Kroz rečeno doba izvedeno je iz Italije u sve države svijeta 1,173,737 hektolitara vina, dakle je više izvedeno u Austro-ugarsku, nego li u sve druge države svijeta. Kukaj jadni narode na pune bačve vina što ti leže u konobama! Za toliko milijuna što utjerava država od carine na vino na tvoju štetu, lako da ti odbaci koju mrvicu.

Ministarstvo trgovine, proglasilo je novi zakon, kojim se kod istog ustanovljuje radničko statistički ured, u svrhu sustavnog sabiranja statističkih podataka o prilikama radničkog staleža zaposlena u obrtu, rudarstvu, u gospodarskim i šumarskim poduzećim, te trgovini; te za ustanovu djelovanja raznih uređaba postojećih na dobrobit radničkog staleža, i za ustanovu produkcije svih grana obrta.

Nadvojvoda Josip prodao je obćini Tisa S. Mikloš u magjarskoj, jedno imanje od 9000 jutara površine, koje su težači dosad držali u zakup uz sljedeće uvjete: Težači će plaćati uz jamstvo obćine za 25 godina istu godišnju svotu, koju su plaćali, kao zakupnici, i to kao amortizacionu kamatu za vrijednost zemalja. Dakle nakon 25 godina, postati će težači vlasnici rečenih 9000 jutara zemljišta, plaćajuć godišnji zakup, kojeg su dosad plaćali.

Od 12 do 17 rujna t. g. obdržavati će se u Lausanni međunarodni gospodarski sa-stanak.

U Dolnoj austriji, već danom 1 srpnja započelo je svoje djelovanje zemaljsko društvo za osiguravanje blaga. Za drugo polugodište t. g. udaren je postotak osiguracije na 1/2 % osigurane vrijednosti.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

71. Bavim se rado gojibom pčela, ali su odveć ljute. Navaljuju i bodu, kad se čovjek samo približi ulistu, a kako je kad se ima raditi u košnici, neda se opisati. Molim vas za naputak, kako imam postupiti tako ljutim pčelam, da ne bodu i ne navaljuju?
I. F. u K. (Hrvatska).

Da pčele ne budu ljute i ne bodu, traži se na prvom mjestu brz rad u košnici. Produži li se taj rad onda počmu dolitati i kradljivice, i sve mlađe pčele, koje su inače mirne, pa starije pčele koje su ljude, počnu odmah napadati; a u tom slučaju ne pomaže nikakvo sredstvo. Inače preporučuje se pri radu pušiti, jer od duhanova dima bježe pčele. Stoji i do vremena kada se radja obavlja dali će pčele biti mirne. Podne je najbolje doba za radnju u košnicama. U obranu upotrebljava se i naročita pčelarska kapa, rukavice, samo što je sa rukavicama rad nespretniji i teži. Pored ostalog valja raditi i na tome da pčele gazdu svoga poznadu, a to se postigne tim, ako se uvijek pri radu u košnici zvižduka kakova pjesmica, kojoj se ne smje mienjati intonacija, već mora da bude uvijek ista. Praktični pčelari preporučaju da se radja oko košnice i u košnici obavi bez ikakve obrane. Ubod pčele svrbi u početku i izprišti se, ali su kašnje privikne na otrov pčelin pa niti se ne osieća bol niti se izprišti. U glavno valja paziti da su rukavi zavezani e da se pčele nebi uvukle u rukav.

Žarko M. Ružić.

72. Jeli doisto koristno uporabljati krave za radnju? Koje su prednosti takove porabe krava za radnju?
M. K. u S. (Bosna).

Nema dvojbe o tom, da je od velike koristi uporabljati krave na lake radje, jer to ne samo da nosi izrazne koristi gospodaru, ali prija u velike zdravlju krave. Dapače nije šteta ni po krave muzare umjerena uporaba istih na lake radnje, premda se neda zanijekati da tim ipak nešto trpi dojnost. U Švajcarskoj, Českoj, Njemačkoj, gdje se skorom svudi rabe krave za lake radnje, da pri radnji ne trpi dojnost krava, drže se sljedećih pravila. Na radnju valja priučivati krave dok su još telice, i valja za radje postupiti s njima blago; starije se krave težko priviknu radnji, a po gotovo se nikad ne priviknu hodati skladno i jednako. Sve krave nisu jednako sposobne za radnju; izvrsne dojilje, tanke, meke kože i tankih kostiju, posve su malo sposobne za radnju, i radja im hudi puno. I čud krava znatno upliva na njihovnu porabu na radnju. Krave mirne čudi sposobnije su za radnju od nemirnih, jogunaatih krava žive čudi. Jedna krava nesmje se se rabiti na radnju više od 4 sata na dan, a dobro je ako se cijelog sljedećeg dana pusti, da se odmora. S toga gdje se krave rabe za radnju valja držati 3 do 4 i više krava vještih radnji, nego li bi bilo potreba, da se uzmognu češće izmjenjivati i odmarati. Više hudi kravam ako vuču teret po kaldermanoj cesti, nego li ako vuču plug ili branu. Krave rabe se za radnju od 2 godine unapred, a ako su bredje najbolje se rabe za radnju u drugoj i trećoj četvrtini bredjosti. Na većem dielu imanja krave prevajaju svu potrebitu suhu i zelenu krmu, a na mnogim imanjim obavljaju se kravam sve poljske radnje, dakle oranje i brananje.

73. Molim vas, jeli istina da se plodnije loze uzgajaju, ako se ključeci za sadnju odaberu i odrežu od višjih djelova loze, nego li od nižih, koji stoje bliže panju i zemlji?
I. F. u S. (Brač).

Znanstveno nije ništa u pitanju dokazano. Alsacki ampelograf C. Oberlin tvrdi u zadnje doba, da je on u pitanju napravio opažanja, koja bi dokazala, da su loze uzgojene od ključeca odrezanih od gornjih djelova loze, puno plodnije od onih odrezanih od donjih djelova loze. On tvrdi da su njegove kušnje pravljene ključecim Muškatale i Gameta to potvrdile, jer da su loze uzgojene ok ključeca odrezanih od vrhova matrakora rodile na stalnoj površini i vrhu 5 hektolitara vina, dočim loze uzgojene od ključeca od donjeg diela matrakora nisu rodile nego 3½ hektolitara vina. S toga on preporuča da se

ključeci za razplodjivanje loza režu sa vrhova matrakora. Svaki je vinograd već opazio, da ima vrstih loza, koje obilno rode, i takovih koje loše rode, dapače i od loza iste vrsti ima onih koje obilnije, i onih koje malo rode. Kad se dakle ima razplodjivati loze, najbolje je potražiti jeseni po vinogradu one loze, koje obilno rode, pa postaviti na njih znak jedan, i od njih rezati ključece za razplodjivanje.

74. Rukavi od gume (cievi od gume), koje rabim u podrumu, posve mi se lako posuše i otvrdne, pa prelome na prigrubu. Molim vas kako imam čuvati rukave od gume, da mi se ne lome, i kako ih imam popravljati?
N. B. u P. (Istra).

Svi predmeti od galvanizovanog kaučuka, pa i rukavi, izgube vremenom svoju pruživost, otvrdnu, okore se i onda se lako lome, pa su najzad neuporabivi. Pametnim baratanjem gumenih predmeta dađe se znatno produljiti njihova trajnost. Rukavi od gume se najbolje uzdrže, ako se čuvaju u takovom prostoru, u kojem se toplina puno ne mienja, po tom je podrum najbolje mjesto za pohranu gumenih rukava. Za rukave od gume valja u podrumu odabrati mjesto pov se stojeće, obloženo ljetvam nešto nagnutih na jednu stranu, e da se iz rukava bude mogla cediti tekućina, koja u istom slučajno ostane. Nevalja držati gumene rukave povrh bačava, jer je to mjesto gdje se najbrže izkvare. Gumeni rukavi, koji su usljed duge porabe počeli pucati, popravljaju se gutaperhom. Za porabu gutaperhe hoće se da je rukav posve suh, i dotično razpucano mjesto posve čisto. Zatim metne se gutaperha u toploj vodi e da omekša, a onda se umjesi u tanke listiće, koje se pak nožicama izrežu na 10 centimetara širine i dužine, tako da svaki listić gutaperhe posve obvijarukav. Razpucano mjesto na rukavu namaže se vrelom terpentinom, a istodobno se ugrije i gutaperha dok postane posve pruživa, pa onda se obvi je na rukav na mjesto prije namazano toplom terpentinom, i dobro se pritisne i izgladi udarajuć tupicom od noža. Da se gutaperha sasvim slije sa rukavom, usije se gvozdena šiba, pa se istom prodje gdje su rubovi gutaperhe e da se sliju. Rukavi od gume čuvaju se takodjer pomoću karbolne kiseline, a koju se svrhu mažu tro postotnom raztopinom karbolne kiseline.

75. Dade li se umjetnim načinom i kako povratiti životu jedna bilina koja je provehla?
C. O. u K. (Hrvatska).

Ako nije odveć kasno, provehla bilina dađe se opet oživiti. Takovu provehlu bilinu oživi se opet, ako se lieči zasićenom raztopinom kamfora u alkoholu. Da se je alkohol zasatio kamforom pozna se po tom, što svaki dalji dodatak kamfora alkoholu, pada na dno posude neraztopljen. Od ove raztopine alkohola zasiena kamforom uzme se nekoliko kapljica za svaku litru vode i pomješa se. Kad se kamforom zasieni alkohol pomješa sa vodom napravi se najprije jedna tanka kožica, koja nakon malo izdigne u smjesi. U ovako priredjenoj vodi uroni se provehla bilina, da se moći nešto 2 do 3 sata vremena. Za moćenja oživi lišće i mladice, dapače i površina kore, pa se nebi nikad reklo da je bilina bilo uvehla. Ovako oživljena bilina zasađi se u dobroj zemlji, i zastre se da ostane u sjeni sve dotlen, dok dobro pusti žile. Ako se ima povratiti životu provehlo cvieće ili mladice, valja im prije nego li se urone u gornju raztopinu, odrezati donji kraj držka, da dodju stanice laglje u doticaj raztopinom.

B. Nova pitanja.

76. Molim, kojim se sredstvom najbolje piše na bijelo bojadisane tablice, za označenje vrstih u vinogradu, a da nadpis bude trajam i da odoli kiši i suncu.
M. R. u G. (Hrvatska).

77. Može li se miešati raztopina modre galice sa onom sapuna i praha od buhača u svrhu da se jednim škropljenjem može liečiti loza od peronospor e i od crva?
M. K. u R. (Dubrovnik).

78. Svake godine, a ove nada sve, pune su trešnje i jabuke crva. Otkud potiču ti crvi i imali lieka? Jabuke što nam dolaze iz Bosne i Italije zdrave su?
M. K. u R. (Dubrovnik).

79. Molim vas za uputu, bili se na našim stranama izplaćala gojiba ruža, u svrhu proizvodjanja ulja od ruže, kako biva u Bugarskoj?
A. L. u S. M. (Cres).

80. Molim vas na koji se način najbrže i najsigurnije dade izkoreniti i utamaniti troskot?
S. V. u L. (Hrcegovina).

U grahu i leći pojavio mi se je žizak. Molim vas za naputak, kako da se vladam, a da mi ga ne unište?
P. H. u V. (Otok Hvar).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Dorčić N. — Dragošević D. A. — Vinarska Udružba - Split — Čuček F. ž. — Duboković N., pos. — Gospodarska Podružnica - Bosiljevo — Jakovina I., žup. — Miklauschütz J. uč. — Škarp D. V. žup. — Stiglić I. pos. — Vojaković F. žup. — Vuksa O. J. žup.

— V. g. Cerovsky I. K. — Vaša predbrojba podmirena je do konca g. 1899.

— V. g. Srdić S. — Javite nam, kad da opet obrnimo na staru adresu.

— V. g. Dorčić N. pos. — Poslali smo vam sve brojeve od 1 siečnja t. g.

— V. g. Stiglić I. pos. — Takodjer.

— V. g. Vojaković F. žup. — Vaša predbrojba podmirena je do konca g. 1899. Srdačan odpozdrav.

V. g. Smrdelj B. A. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

— V. g. Lučić I. — Takodjer knjižicu „Buhač“.

— V. g. Miklauschütz J. uč. — Obrnuli smo na novu adresu i poslali smo vam broj 12 i 13 t. g.

— V. g. Vrsalović Blaž - Povlje — Ostaje i dalje onako, kako ste bili ugovorili g. Tomom Didolićem.

— V. g. Braća S. B. Cvjetković — Odgovorili smo vam odmah u pismu glede one bolesti groždja, te dobi i načinu liečenja. Isto je učinjeno i glede kvasa.

— V. g. Kundić S. — Nije nam poznato ništa u onom pitanju, ali dvojimo da ima šta dobra.

— V. g. Martić N. — Pošaljite da vidimo, pa ćemo vam onda odgovoriti.

— V. g. Rustić B. — Knjigu „O uporabi dropa“ i br. 8 „G. Poučnika“ poslali smo vam.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine.

Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset izlisa jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac;

tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu načke i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvjeta plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cijene računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16. Kolovoza 1898.

Cijena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16. Kolovoza 1898.

Gospodarsko vijeće

U zemaljskoj sabornici Dolnje Austrije u Beču, pod predjedništvom Baruna Kasta, ministra poljodjelstva, sastala su se dne 28 prošlog mjeseca 53 redovita člana i 8 zamjenika gospodarskoga vijeća, i tim je isto vijeće stupilo u život, i započelo svoje djelovanje.

Mnogi će pitati, što je to gospodarsko vijeće i u koju je svrhu ustanovljeno.

Gospodarsko vijeće je jedna vrst državnog vijeća, u kojem su zastupane sve pokrajine cislajtanije, kojemu je svrha da predloži državi ukupnu sliku svih potreba i interesa prvobitnih vrela proizvodnje; da razpravlja i razjašnjava te potrebe i interese i da bude nekakav vez između vlade i odlučujućih faktora pojedinih zemalja.

Ovo, recimo državno vijeće, dieli se u dva odjela; u tako zvano obrtničko vijeće, i u tako zvano gospodarsko vijeće, koje izim gospodarstva u pravom smislu rieči zahvaća i šumarstvo i rudarstvo. Prva i glavna svrha gospodarskog vijeća, biti će, da sporazumno s vladom ustanovi način i put, kako se imadu bolje i koristnije ulagati subvencije za promicanje gospodarstva i šumarstva, jer je izkustvo dokazalo, da se te subvencije nisu dosad najbolje ulagale, i da se nije od istih imalo one koristi, koja bi stala u razmjernu sa svotom uloženim.

Dosad se je trošio novac od subvencija bez svakog programa, dočim će biti svrha gospo-

darskog vijeća, da za gospodarske potrebe svake pojedine zemlje sastavi program, koji će čisto i bistro označivati smjer, koji se u gospodarstvu dotične zemlje ima postići i da se suglasno istom budu uspješno ulagale subvencije.

Druga glavna svrha gospodarskog vijeća, biti će da u svim zemljama unapređuje marvogojstvo, a osobito govedarstvo, toli obzirom na unatarnje potrebe, koli obzirom na izvoz, i da zavede obće osiguranje marve.

Jedna od glavnih zadaća povjerenih gospodarskom vijeću, jeste nastojanje o uredbi i proširenju izmjeničnog osiguravanja protiva gradu (krupi), i uređenje prava vode, toli za svrhe natapanja i druge gospodarske svrhe, koli za svrhe obrtničke.

Dalje je povjerena gospodarskom vijeću zadaća, da prouči način o jednostavnijem i potpunijem načinu izobraženja i usavršenja gospodarskog staleža, e da u rastućoj sve više prietočoj gospodarskoj krizi razboritim gospodarenjem, bude znao crpiti što više koristi od svojih zemalja.

Ne manje važno pitanje, kojim se ima baviti gospodarsko vijeće jeste pitanje poljskih radnika, kojih se svake godine čuti sve veća oskudica, radi gradova i tvornica, koje primamljuju k' sebi poljske radnike, i otudjuju ih od naravne svoje zabave.

I pitanje udruživanja, a navlaš ono o zvaničnim zadrugama koje je vlada opetovano put kušala urediti zakonom, povjereno je gospo-

darskom vijeću da ga prouči, e da se nadje način, po kojim bi se u pojedinim zemljama bez povriede posebnih interesa, mogle zvesti zvanične zadruge.

Najvažnija zadaća povjerena gospodarskom vijeću jeste pitanje o uređenju autonomnog carinskog cijenika, i o obnovi trgovačkih ugovora, koji iztiču godine 1903.

Za obnovu trgovačkih ugovora, ima još dosta vremena, pa će zadaća članova gospodarskog vijeća biti prva, bar za sada, da sakupljaju statističke podatke o uvozu i izvozu, i da prouče i ustanove upliv dojakošnje trgovačke politike na ekonomički razvoj zemalja koje zastupaju, e da u svoje vrijeme budu mogli točno označiti svoje zahtjeve.

Ovo je pitanje za nas od najvećeg interesa, obzirom na vinsku klauzulu u ugovoru sa Italijom.

Onim ugovorom je Dalmacija ekonomički upropašćena. A usljed, od godine na godinu rastućeg uvoza taljanskog vina, osjećati će se posljedice ekonomičkog razsula za dugi niz godina, nakon što vinska klauzula bude dokinuta.

Baš na ovim sastancima gospodarskog vijeća imali bi zastupnici Dalmacije iztaći neprocijenjene štete što trpi naša zemlja od vinske klauzule, i zahtjevati od vlade, do osobitim zakonom opredjeli jedau dio onih milijuna, što utjerava od carine na taljansko vino, za odštetu vinogradara Dalmacije.

PODLISTAK.

Tezljivost vina (Bacterias).

Tezljivost je bolest vina vrlo česta na našim stranama. Pojavlja se ponajviše na žltinam rusom vinu, manje na crnom vinu, ali i crno vino ne šteti.

Od tezljivosti laglje oboli vino u staklenicam, negoli u bačvam.

Tezljivo vino postane najprije gusto, kako da je uljasto, a kasnije zna se tako ugustiti, da nemože da otiče na čep od bačve i vuče se po put predje.

Onu bolest prouzrokuju na vinu osobite malene, okrugle gljivice, koje se jedna na drugu n'uju poput vienca, a tako su sitne, da ako se na sitnozoru 500 puta povećaju, jedva se vide, kao jedna točka, odnosno kao situšni zarez.

Izkustvo je dokazalo, da se tezljivost najčešće pojavlja, na mladom vinu, koje nije sasvim prevrelc, te sadrži još nešto sladora u sebi; i to u prvom proljeću ili u ljetu, koji sljede jamatvi.

Mach mniye, da gljivice raztvore slador pretvarajuć ga u mannit (manu) i gumu (dextran?), a po svoj prilici i u mliečnu kiselinu.

Selmi mniye, da se pojave u vinu osobite gljivice, koje raztvoraju sriešnu kiselinu i pretvaraju istu u maslino-kvasinovu kiselinu.

A Nessler mniye, da se tezljivost pojavlja na vinu usljed gnijenja toložine, i raztvorbe kvasca, koji se nalazi u toložini na dnu bačve.

Ono što se sigurno znade jeste, da ovakovo vino sadrži puno oglične kiseline, i da je uvijek kriv sam gospodar, što mu se je vino pokvarilo, jer ili nije nastojao za jamatve, da mu vino podpuno prevrije, ili ga nije redovito i pravodobno pretakao.

Slabije vrsti vina, koje sadrže manje od 10 stupnjeva alkohola, puno su laglje podvržene tezljivosti od jačih vrstih vina. Vino, koje sadrži 12 ili 13 stupnjeva alkohola, vrlo teško oboli od tezljivosti.

Preprijeti se da vino postane tezljivo, ako se pazi na sljedeće:

1. Da se za vrienja masta uzlrži u vrionici toplina od 15 do 20 stupnjeva Celsiusa, jer u toplini izpod 15° teško da podpuno prevrije vino.
2. Da dok mast vrije, ne ostane odviše dropa nad širom, jer se onda lako uzljuti; a čim se više kvasinovih gljiva stvori za vrienja masta, tim ih više prelazi u vino, pa je veća pogibelj, da vino postane tezljivo.

3. Dok se vino po vrienju izbistri, pretočiti ga je, da se odstrani taložina, u kojoj imade uvijek puno sluzavih gljivica, koje lako preotnu mah u vinu.

4. Da i naknadno vrienje vina u bačvi, uslijedi podpuno; a to je moguće samo onda, ako se iz bačve neizključujući sasvim pristup zraka.

5. Šumporavanjem badnjenica prije vrienja, i bačava prije nego li se u njih ulije mlado vino, jer je i sasvim mala količina šumporite kiseline dostatna, da ubije fermente.

6. Nevalja miešati staro vino sa mlađim još statkastim vinom, ako nije slučaj, da će se to vino odmah potrošiti, jer ostane li dalje vremena u konobi, lako da se na njemu pojavi tezljivost.

Ako se tezljivost lieči u početku, uspjeh je bezdvojbeno siguran; zanemarili se liečenje, onda uastane u vinu takovih promjena, da i ako se izlieči i postane bistro, ipak zadrži neugodan tek.

U nekim slučajevim, izlieči se tezljivo vino, ako se pretoči u dobro csumporenu bačvu, pa dobro izmučka ili iztuče, pa kad stane i kad se otaloži, pretoči opet u čistu i dobro csumporenu bačvu.

I treslovinom (tannin) lieči se tezljivo vino, u koju se svrhu doda 20 do 30 grama treslovine na svaki hektolitar tezljivog vina.

Naš se je žrtvovalo u trgovačkom ugovoru sa Italijom, da se pogodi obrtnicim i tvorničarim sjevernih pokrajina, pa je pravedno, da nas se odšteti. Nije ništa novo, niti bi bila ikakova milost, da vlada odšteti naše vinogradare, koji stradaju i propadaju njezinom krivnjom, ta ona troši milijune za nagrade tvorničarim sladora i drugih gospodarskih izruka, koje nisu ni iz daleko od ekonomske važnosti za one zemlje, kako što je za nas vinogradarstvo.

Najprešnije, a i za čas najvažnije pitanje, kojim će se morat baviti gospodarsko vieće, jeste svakako pitanje autonomnog carinarskog cijenika.

Ovo se pitanje nije razvilo od sebe kod nas, nego je odraz namjera i zaključaka poprmljenih u Ugarskoj, koja hoće da uredi sama za sebe svoj carinarski cijenik.

I pri uredjenju autonomnog carinarskog cijenika, naši zastupnici nebi smjeli propustiti da istaknu naše osobite odnose; i naš osobiti položaj. Do trgovačkog ugovora sa Italijom, Hrvatska i Magjarska bile su zemlje, gdje je naše vino nalazilo najviše razprodaje; a žitija za kruh, kojih mi ni u najpovolnijim godinama, ne proizvodjamo u tolikoj mjeri, da možemo zadovoljiti našoj domaćoj potrebi, dobivali smo iz Hrvatske i Magjarske.

Pri uredjenju autonomnog carinarskog cijenika, naši zastupnici nebi smjeli smetnuti s vida, ovu činjenicu, nego bi imali nastojati svim silama, da se toli za izvoz vina, koji za uvoz žitija postignu najveće polakšice.

Ulje od kunžuta ili Sezama.

Zadnjih godina maslina od godine na godinu izdaje, te jedva dotiče za domaću potrebu maslinovo ulje od vlastite proizvodnje, a uvadja se kod nas osobito iz Trsta puno sezamovog ulja, koje se na mnogim mjestim prodaje za maslinovo, i to ili sasvim čisto ili pomješano sa maslinovim uljem. Za maslinovim i repičnim uljem, sezamovo je ulje još najbolje. Dobro je s toga, da se znade koja i o kunžutu i o njegovom ulju.

Kunžut ili sezam (*Sesamum*) jeste zelinasta rastlina porieklom iz Južne Evrope i iz Azije. Ima kojih desetak vrstih sezama, a neizbrojivo suvrstih U Europi goji se sezam na otoku Malti, u Grčkoj, te na obalam marmorskog mora, ali uspjeva dobro i u Dalmaciji osobito po otocim, pa u južnoj Italiji.

Nessler savjetuje pojačanje vina na 12 do 13 stupnjeva, dodatkom alkohola, jer da se tim ubijaju gljivice i da vino ozdravi; ali je poraba ovakovog sredstva skupa, i nije svakome mila.

Selmi mnije, do kad je tezljivo vino još sladkasto, da je najbolje dodati mu još sladora i vinskih fermenta, pa nastojati, da na novo prevrije. Ovo se sredstvo nije pokazalo uvijek uspješno, a vrlo je zanovetno i skupo.

Najbrži i najsigurniji uspjeh u liečenju postigne se posteurizovanjem vina ili grijanjem vina do 60 ili 70 stupnjeva Celsiusa; ali se za ovakovu radnju hoće sprava za grijanje vina, a to je prilično skupo i malo ima gospodara koji s njom raspolažaju.

Grijanjem vina na suncu, postizava se najlaglje i najbrže svrha. Bačve pune tezljivim vinom, izlože se izpod kakovog zida u poldnevnom položaju djelovanju sunca za 3 do 4 nedjelje dana. Po noći, kad zrak zahlađi pokriju se bačve sukancim, e da se vino nehladi naglo. Djelovanjem sunčane toplive ugrije se vino i ozdravi od tezljivosti.

Ima slučajeva, da tezljivo vino ozdravi od sebe stajanjem u bačvi, ali su ti slučajevi vrlo riedki, i takovo vino nosi uvijek na sebi, kakovu manu, što mu ostavi tezljivost!

U Aziji najviše sezama goji se u Palestini, pa u Indiji i u Kini.

Sezam je rastlina, koja ljubi izključivo vapnenaste zemlje. Sije se rano u proljeće, a na nekim mjestim i jeseni; dozrieva sjemenom u 3 do 4 mjeseca dana, pa se u povoljnim odnosajim u jednoj godini mogu imati dva žetve.

Najviše se goji bieli i crni indijanski sezam, dočim istočni sezam, poznat pod imenom „kunžut“ broji se u drugotnu vrst.

Sjeme od sezama, iz kojeg se vadi ulje, veliko je kako zrno prosa; pa i od najbiranijih vrstih jedna da je malo veće, i da su zrna kolik ona od heljde.

Sjeme od sezama sadrži 40 posto ulja, koje se vadi tiskanjem i ekstrakcijom u osobito uredjenim tvornicama u Marseilli i u Trstu. Dapače i mnoge taljanske tvornice, rade sezamovo ulje.

Ulje, koje se vadi tiskanjem pomoću hladne vode, puno je bolje od onog kojeg se vadi tiskanjem pomoću tople vode ili ekstrakcijom.

Hladnom vodom vadjeno ulje od sezama ima kod 15.0 C. specifičnu težinu 0.922, a sledi se pri toplini od 5 stupnjeva Celsiusa izpod ništice (—5.0 C.). Boje je blijedo žute, bez mirisa, a izvrstnog teka. Toplom vodom vadjeno ulje od sezama je tamnije boje i opora teka.

Ulje od sezama rabi se za začini i za gorjenje, kako maslinovo ulje, a u zadnje doba veći dio maslinovog ulja biva potvoreno uljem od sezama.

Pošto je sezam rastlina, vapnenastih zemalja, kojih ima kod nas u obilju po primorju i po otocim, pošto kod nas sezam još izvrstno uspjeva, a netreba velike njege i velikog obradivanja; pošto s druge strane dok maslina izdaje, sezam rodi prilično dobro svake godine, mi mislimo, da bi i naši gospodari osobito po otocim morali kušati gojitbu sezama, i to tim više, kad maslina redovito izdaje.

Gusjenica od lepurice *Chelonia* caja neprijatelj vinograda.

Zadnjih godina usljed redovitog plijevljenja i obradivanja vinograda bivaju sveredje trave po vinogradu, a gdje se još nuzto dobro obrađiva i do tri puta okopava vinograd, za suhih godina gotovo i nema trave u vinogradu.

Ali baš za suhih godina, kad nema trave po vinogradu između loza, opaža se velika navalica nekih malih crnih gusjevaca na loze, koje sve lišće od loze i mladice izbrste, i ako im se za vremena na put ne stane mogu uništiti svu ljetinu.

To su gusjenice *Chelonia Caja* i nekih drugih *Chelonia*, koje redovito žive na travam, ali kad trava nema, navaljaju na loze i izbrste ih.

Ne pozna se još ni preventivno sredstvo ni lieka proti ovim gusjenicam, a nije lako ni ubijati leglo a zimsko doba, kako što se radi za mnoge druge zareznuke, jer ova lepurica ne nese jajasca na neka stalna mjesta, nego na razna mjesta.

S toga ne ostaje drugo, nego sakupljati ove gusjenice, kako se pojave, pa ih poubijati ili izgoriti, inače mogu du sve izbrste i svu ljetinu uništiti. Sakupljanje ovih gusjenica je tim laglje, što su crne, pa se na zelenom lišću i na zelenim mladicama lako razpoznaju.

Sakupljanje istih je laglje iz jutro rano dok još miruju.

A. V. Z.

Priredjivanje krostavaca u razsoli.

Za priredjivanje u razsol biraju se radje zeleni krostavci, nego li zdroili, i toradje tvrde vrsti, koje su pune i kad dorastu, a imaju razmjerno posve malo spica.

Prije nego li se krostavci postave u razsol, valja ih izčistiti i močiti u vodi 24 sata vremena.

Istodobno priredi se posuda za solenje krostava. Ako je drvena, valja se uvjeriti da nije razsušna i propustna, i valja ju izprati vrelom vodom; a ako je zemljana i ocaklena valja ju takodjer izprati vrelom vodom.

Razsol za krostavce priredi se, ako se na svaki litar vode raztopi 45 grama biele soli ili 50 grama sure soli.

Za posudu, od 40 litara sadržine trebuje obično 14 litara razsoli, odnosno 14 litara hladne vode i 630 do 700 grama soli. Razsoli,

napram običaju, koji vlada da se mirodija, n. p. kopa, koromača, mažurane, metvice, krena, lišća od vinove loze, lišća od lovorike, papra u zrnu, gvozdike, sladke korice ili lišća od višnje (maraške).

Kad se je sve potrebno priredilo naslagaju se malo a malo krostavci u posudu, i između krostavaca postavljaju se mirodije. Za naslaganja krostava i mirodija u posudu, valja paziti, da su što bolje sljubljeni jedan o drugi, e da neostane između njih praznina. Po dno posude i odozgor metne se jedan sloj mirodija.

Kad su krostavci naslagani dolije se razsol, i to tako, da ih obilno oblija, postavi se zaklopac posudi, pa se nekoliko puta istom skosne, da se sadržina slegne.

Na zaklopcu dobro je imati otvor sa čepom, kroz koji se dolieva onoliko razsoli, koliko je krostavci upiju. Zaklopac na posudi mora da je tako uredjen, da ne otiče razsol, ako se posuda prevrne na zaklopac.

Ovak priredjeni krostavci smjeste se u podrum, gdje se svako osam dana prevrće je. danput posuda, tako da 8 dana stoji na dno, u 8 dana na zaklopcu. U četiri nedjelje dana, obično su krostavci gotovi. Kad se imaju rabiti, izvadi se zaklopac, pa se u posudu metne jedno izprobušano dno, kojeg se obtereti jednim čistim kamenom, da drži uvijek krostavce u razsoli. Pojavili se pliesan na razsoli, valja ga pomajom pokupiti i odstraniti, osobito sa strana, u koju svrhu služi krpa, pa se dolije nove razsoli.

Prvo pomoćno sredstvo za otrovanja gljivam.

Gljive su vrlo lakoma hrana i za siromaha i za bogatog, pa neki od lakomosti, a neki od neznanja vrlo često beru i takove gljive, koje su otrovne.

Od otrovnih gljiva, naravska je posljedica otrovanje onoga, koji ih pojede, a bud su u zadnje doba razmjerno vrlo česta otrovanja gljivam, dobro je da se znade, kojih se je pomoćnih sredstva najprije latiti u slučaju otrovanja gljivam. Naj prva svrha mora da bude ta, odstraniti iz tiela što moguće brže otrovne gljive. Ta se svrha postigne ili bljuvanjem, ili brzo djelujućim sredstvom za pročišćenje tiela.

Tko ima u blizini ljekarnu, najbolje je, da si iz iste nabavi bljuvaćeg sredstva; ali ako nema blizu ljekarna, niti se imađe pri ruci bljuvaće sredstvo, onda se dotičnik natjera na bljuvanje tim, da mu se dađe piti mlake vode, i da mu se utjera u grkljan dva prsta od ruke.

Rabi li se bljuvaće sredstvo, valja ga rabiti u obilnoj mjeri, jer se po otrovanju gljivam, otrovanu osobu teško natjera na bljuvanje, ako se bljuvaće sredstvo ne rabi u obilnoj mjeri.

Kao čistilo za pročišćenje tiela rabi se ulje od skočca (*ricinus*), i to 3 do 4 žlice jedne, radje nešto više, nego li manje. Ako se ne postigne bljuvanje, onda se valja latiti drugog sredstva; biva raztopine treslovine (*tannina*). U tu svrhu raztopi se u zdjelici vode 1 do 2 grama tannina pa se svaki četvrt sata podaje otrovanoj osobi jednu jedaću žlicu te raztopine.

Ako se nema pri ruci treslovine, može se rabiti kora od hrasta, od češvine, od rujevine, od mrtvine, od šipka; ili pak žestoka kava ili žestoki čaj, jer su i ovo sredstva, koja sadrže razmjerno mnogo treslovine.

Dok se pruži prva pomoć valja se odmah obratiti liečniku, da on dalje vrši svoju. Na mnogim mjestim vlada hrđjav običaj rabiti kvasinu, kao protu otrov. To nevalja, jer kvasina ne samo da lako raztaplja otrov, ali i podomaže da ga tielo brže upije, a tim se pospješuje otrovanje, mjesto da se otrovaniku pomogne.

H. Z.

Kako se preprieči, da se ne spoje mladi rojevi za rojenja.

Vrlo se često događja, da se pčele iz raznih košnica u isti čas roje. Ako pri tom pčelar ne pazi, u takovu se slučaju, dogodi vrlo često, da se dva ili tri mlada roja sduže i stoje u jedan, a to je svakako štetno po pčelar.

Obično vrlo riedko biva, da se mladi rojevi spoje za leta, spajanje se događja obično

tako, da se na roj, koji je već odletio, i koji se je slegao na jedno obližnje stablo, pristupi i pridruži se drugi roj.

Da pčelar preprieči, takovo spojanje rojeva, valja da se služi vodom i strcaljkom. Strcanjem vode, a obliku kiše, po roju koji leti, natjera se roj da se prije spusti i skupi na stablo. U takovu slučaju, ako se već počele i iz druge košnice roje, valja da pčelar brzo pokupi prvi roj i da ga odstrani, ili da strca vodom drugi roj, e da ga nagne u sasvim protivnom pravcu od mjesta, gdje se je slegao prvi roj, i da nadje drugo odaljeno stablo na kojem će se sleći.

Ako se neda pokupiti i odstraniti prvi roj, prije nego li se slegne drugi roj, koji je odletio, onda valja prvi roj pokriti mokrom krpom, jer pod mokrom krpom ostane sasvim miran, i jer do roja pokrivena mokrom krpom, neće lako doletiti drugi roj.

Dade se prepriečiti spajanje rojeva, i tako, da se na leto one košnice iz koje će se roj kašnje rojiti, nametne hvatač za rojeve.

D. B.

Koje gospodarske rastline trebaju najviše vapna, i koliko od prilike svaka?

Na zemlji, koja oskudjeva sasvim vapnom neuspjeva nijedna gospodarska rastlina, po tom može se zaključiti, da nema gospodarske rastline, koja za svoj redoviti razvoj nebi trebala veću ili manju količinu vapna.

Za srednje dobre ljetine, razne od važnijih gospodarskih rastlina oduzimlju sa hektara zemljišta sljedeće količine vapna:

Pšenica, raž, ječam, zob	20 do 30	kg.	po hektaru
Grašak, grahorica, pasulj	70	" 80	" "
Krumpiri i repa za krmu	40	" 60	" "
Biela i crljena djetelina	80	" 150	" "
Ljekarica i meteljka	200	" 300	" "
Repica, konoplje, duhan	150	" 250	" "

Iz ovog izkaza se vidi, da žitarice i krumpiri mogu da uspijevaju i na takovim zemljama, koje su prilično siromašne vapnom, dočim, da djeteline i ljekarice hoće zemlju bogatu vapnom. Najbogatiju zemlju vapnom hoće ljekarice, jer ga one za svoj razvoj razmjerno najviše troše. Dobar uspjeh ljekarica i meteljka, koje više godina na jednoj zemlji ostaju, ovisi u prvom redu od toga, da zemlja sadrži u obilnoj količini vapna.

Premda i krumpir i repa za krmu ljube vapno, ipak se nesmeje ove rastline izravno gnojiti vapnom, jer lako postanu krastavi i drvenasti.

I. L.

O šteti što nanaša korov (drač)

U novije doba, u naprednijim zemljama pokušavaju gospodari, koliko štete nanaša doisto korov, i uvjerali su se, da je korov puno štetan po bilinu, koja se na dotičnoj zemlji goji.

Kušnje su pravljenje komparativno, na dva u svakom pogledu jednaka komada zemljišta, jedan pokraj drugog stojećih. Na jednom komadu zemljišta plievio se je redovito korov, drugi komad, poslije nego li je jednako bio priredjen i zasijan, kako prvi, nije se plievio, nego se pustilo da korov raste i da zatravi zemlju. Iz kušnja je proizteklo, da je rodio:

	na zatravljenoj zemlji	na plievljenoj zemlji
Grašak { zrnja	266 grama	239 grama
{ strućja	1010 "	1301 "
Bob { zrnja	470 "	850 "
{ strućja	910 "	1303 "
Krumpir { komada	357 "	483 "
{ težine	12775 "	27775 "
Koraba { repa	1810 "	16680 "
{ lišća	1000 "	7000 "
Repa { repa	320 "	2333 "
{ lišća	338 "	9000 "

Iz ovih se brojka čisto vidi, od koliko je štetna upliva korov na plodovitost težatnog bilja.

Izkustvo je u ovom pogledu dokazalo, da korov tim štetnije djeluje na plodovitost težatnog bilja, čim se dotično težatno bilje sporije razvija.

Nema dvojbe, da ovaj štetni upliv korova na plodovitost, potiče odtud što korov brzo izsiša priredjenu hranu u zemlji, pa dotična težatna bilina, koja se goji na toj zemlji, ne nadje dovoljno hrane u istoj za razvoj i plodjenje.

Drugi štetni upliv korova na zatravljenim zemljama za težatno bilje, jeste taj što mu korov oduzima zrak i svjetlo, i na neki način dušiča i tišti u svojem razvoju.

Na zatravljenoj zemlji ostaje težatno bilje puno u sjeni, a to znatno upliva na toplinu zemlje. S druge strane trpi težatno bilje na zatravljenoj zemlji laglje od oskudice vlage, jer trave sisaju iz zemlje velike količine vlage, a onda je manje ostaje za dotično težatno bilje.

Napokon je i ta šteta, što se zatravljenu zemlju puno teže obrađuje

V. K. M.

SVASTICE

Zelena galica, kao lijek, rabi se ponajviše pri mokrenju krvi, onda za proljeva: konj i govedim daje se 8 grama zelene galice, ovčam i svinjama samo 1 gram, a psim 30 centigrama. Zelena galica, u gornjoj količini, daje se dotičnim životinjama u dva dnevna obroka, smrvljena u prah i pomješana sa smrvljenim smriečkom (borovicom).

Postupak sa stablim, koje krupa ozledi, sasvim je jednostavan. Mladje, zelene djelove ozledjene od krupе, valja sasjeci i odstraniti, starije djelove ozledjene valja izglati ostrim nožem, pa namazati klatom priredjenim od 1 diela ilovače, 1 diela govedje balege i 1 diela vode. Ove se tri stvari dobro izmiesaju pa možu ozledjena mjesta. Glavna je da u govedjoj balegi nebude slame.

Hrdja na ružam. Grmovi od ruže trpe vrlo često od hrdje (*Phragmidium subcorticium*), i to tako, da vrlo često grm pogine. Hrdja napada ponajviše lišće. Kad se je jednoč pojavila nema drugog lijeka, nego pobrati sve izhrdjalo lišće i izgoriti ga. Ali se dade obraniti ruže od hrdje, ako se prije nego bi se hrdja pojavila škropi lišće sa raztopinom modre galice i vapna, koja se i za ruže priredi na isti način, kako se priredjuje za škropljenje loza. Škropljenje ruža proti hrdji obavlja se svakog mjeseca jedanput, ali kad prijeti zaraza valja škropiti mnogo češće.

Kako se preprieči, da se ločika (salata) neizpređe brzo u sjeme. U ljetno se doba vrlo često događa, da se strukovi ločike, izpređu za sjeme još prije nego li se podpuno razviju. To je od ne male štete za one koji goje ločiku za trg. Preprieči se da se ločika izpređe, ako se korjen ločike razizemlje zarezne nešto do polovice. Tim zarezom korjena obustavi se donekle kolanje sokova, pa se ločika neizpređe u sjeme, a ima još dosti snage, da se uzdrži živa i zelena za više nedjelja.

Kako se podupire plodovitost krastavaca. U tu svrhu zakopaju se dulje rižve za 3 centimetra duboko u zemlju, pa se po zemlji, uzduž zakopanih rižva, a da se zemlja ne suši, pokrije se zdrelim gnojem. Tim postupkom zemlja ostane uvijek dostatno vlažna, zakopana rižva protjera novih žila, koje orpe hranu iz zemlje i obškrbljuju hranom plodonosne rižve, da obilnije plode.

Očna bolest kod kokoših, pojavlja se vrlo često kod takozvanih kaparka, koje imaju veliku kitu perja na glavi. Oči, u takovu slučaju postanu najprije kao vodenaste, a malo kašnje počme iz njih curiti žuti vried. Kokoši postanu zlovoljne i izgube volju za hranom. Dok se pojavi ova bolest na kokošim, valja bolestne odstraniti od zdravih jer je bolest zarazna. Bolestnim kokošim valja svaki dan ispirati oči mlakom vodom, i namazati trepavice pomešću od zinka. Isti se znakovi pojavljaju na očima, kad kokoši obole od difteritisa, ali u ovom slučaju nema govora o liječenju, nego valja dotične kokoši odmah ubiti i zakopati u živo vapno.

Gospodarske Vjesti.

Zadnja žestoka južina, naniela je na mnogim mjestim štete po vinogradim tim, što je mnogo mladica polomila i mnoge loze povalila. Po južini, palo je liepe i obilne kiše, osobito po zagorskim kotarim, ali je na žalost po kiši udario sjevernjak, koji je raztjerao vrućinu i ostavio prilično hladno a suho vrijeme. A baš sada kad groždje šara hoće se vrućine da dozrije, jer čim bolje dozrije groždje, tim je sladje, a čim je sladje groždje bolji je mast i vino.

Zemljišno veresijski zavod za Dalmaciju, počeo je već dieliti zajmove. Uvjeravaju nas, da je od 1 kolovoza, kad je bio otvoren veresijski zavod, stiglo dosad molba za 3 milijuna florina zajmova.

Ministar pravosuđa u Beču, priredjuje novi zakon o preustrojtstvu dioničarski društava, kojeg će prije predastrieti osobitom odboru zanimanika za njihovo mnjenje o zakonu u obće, a napose radi pitanja o zaštiti manjina na glavnim skupštinama, i radi pitanja, dali novi zakon o dioničarskim društvim ima sadržavati i kaznene ustanove kako što ih sadrži zakon, koji je u krieposti u Njemačkoj.

Na poticaj uprave austrijskih državnih željeznica, pristale su i uprave privatnih željeznica, da se obzirom na kritično stanje gospodarstva, obali ciena za prevoz gnojiva. Glavne polakšice na cijenam za prevoz sastoje se u tom, da će se za prevoz količica od najmanje 5000 kg. djubra, plaćati po tarifi B., mjesto po tarifi A.; a da će se na količice od najmanje 10000 kg. plaćati prevozna ciena po tarifi C, mjesto po tarifi B — Tarifa C. je po vagonu 15% jeftinija od tarife B.

Gospodarsko vijeće u Beču je već ustrojeno i odobrilo je poglavice pojedinih odjela i pododjela. Za gospodarski odsjek izabran je predstojnikom Perko, a zamjenikom Povša; a kod pododjela za osjeguravanje proti krupizabran je prof. Dr Marchet; u onaj za zvanične zadrage prof. Dr Braf; a u onaj za udruživanje Dr Licht. U šumarskom odjelu imenovan je za predstojnika pl. Guttenberg; a u rudarskom, dvorski savjetnik Jeitteles. Pitanje o uredjenju prava porabe vode povjerenno je prof. Dr Pilatu; a imenovan je jedan osobiti pododbor za proučjenje pitanja autonomnog carinarskog cienika.

Ministarstvo poljodjelstva u Beču priobćilo je statističke podatke o žetvi godine 1897. Iz istih se razabire, da je u svoj Oislatjaniji bilo obradjeno 10, 636, 872 hektara zemljišta. Gojilo se je pšenicu, raž, ječam, zob i kukuruz na površinu od 6, 317, 819 hektara ili 59. 4% ukupne obradjene površine. Uspjesi žetve bili su sljedeći:

Pšenice zasijane na 1058314 hek.	pečeto je 9888555 q.
Raži " " 1838723 " "	16015913 "
Ječma " " 1173289 " "	11087741 "
Zobi " " 1911794 " "	14745351 "
Kukuruz " " 335771 " "	3792174 "

Napram žetvi godine 1896, godine 1897 bila je prava nerodica.

U magjarskoj osobito u Tokajskoj okolici krče u zadnja doba zemljišta za nasad vinograda sa parnim plugovim. Takovo krčenje parnim plugovim provadja se izvrstno i sa onim zemljama, koje nisu nagnute više od 35 stupnjeva.

Popis godine 1895 proveden u Njemačkoj iznio je na vidjelo, da se je one godine vodilo gospodarenje na 5, 556 000 imanja; od kojih 3,235,169 imanja zaprema svako manje od 2 hektara površine.

Gospodin König vlastnik rudare kraj Vrhgorca, nastoji na svaki način, da pedupre gospodarski razvoj Dalmacije. U zadnje doba dao je jednoj štednoj zajamnoj zadrugi florina 3000 za deset godina sa kamatom od 4 po sto.

U Zürichu u Švajcarskoj ustanovio se je Odbor u svrhu da prouči pitanje o shodnosti jednog strogog međunarodnog zakona proti proizvođačim trgovcima i razprodavaocim patvorenih i nezdavih vina. Odbor se je već obratio svim trgovačkim komoram i vinotrzim u Evropi, da čuje njihovo mnijenje.

Slaveni Cislajtani, po službenoj statistici plaćaju ukupno 261,051,000 fiorina državnih daća; i to Česi; 156,470,000 fiorina; Poljaci: 44,875,000 fiorina; Rusi: 31,407,000 fiorina; Sloveni: 20,080,000 fiorina; Hrvati: 8,224,000 fiorina; Niemci plaćaju svega 226,691,000 fiorina; državnih daća; Taljanci 17,080,000 fiorina; a Rumunji 2,040,000 fiorina.

Kod slavenskog gospodarskog društva u Osijeku ustrojena je postaja za čišćenje sjemenja.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

76. Molim, kojim se sredstvom najbolje piše na bijelo bojadisane tablice za označenje vrstih u vinogradu, a da nadpis bude trajan i da odoli kiši i suncu.

M. R. u G. (Hrvatska).

Vrst boje u takome slučaju ovisi od vrsti tablice, jedne se boje rabe za limene tablice, druge za drvene. Obično rabe se uljene boje sa pakostinom, jer su te jeftinije; ili pak smolaste boje. Trajnije su svakako, tako zvane email boje, a još trajnije su kamenite boje. Najbolje uljene i smolaste boje proizvadjaju tvrdka (Fritze, Beč I. Wildprekmarkt 1. i tvrdka Leop. Gromauns Sohn. Beč, I Am Hof Ova zadnja pravi i izvršnih kamenitih boja. Ali najtrajnije email boje, koje odolje i vodi i vlazi, i studeni i vrućini jesu email boje, poznate pod imenom Peinture email aspinall od tvrke: Th. Pilter, Paris, 24 Rue Alibert. Pišite gorinavedenim tvrdkama za cijenike i uzorke, sa istim dobiti će to i naputke o načinu porabe pojedinih vrstih boja.

77. Može li se mješati raztopina modre galice sa onom sapuna i praha od buhača u svrhu da se jednim škropljenjem može liečiti loza od peronospori i od crva?

M. K. u R. (Dubrovnik).

Raztopina modre galice nemože se i nemože se mješati raztopinom sapuna i buhača, jer i ako primjesom raztopine sapuna i buhača nebi raztopina modre galice na svom učinku proti peronospori puno štetovala, bila bi sasvim bezuspješna proti crvu raztopina buhača i sapuna. Valja dakle svako od dvaju sredstava rabiti napose i za sebe, napose raztopinu modre galice proti peronospori, napose raztopinu sapuna i buhača proti crvu.

78. Svake godine, a ove nada sve, pune su trešnje i jabuke crva. Otkud potiču ti crvi i imali lieka? Jabuke što nam dolaze iz Bosne i Italije zdrave su?

M. K. u R. (Dubrovnik).

Dva su tu razna neprijatelja; jedan je crv trešanja, a drugi ovaj jakuka. Crv koji kvari trešnju je upljivak muhe trešnjarije (*Spilograpta cerasi*). Muha trešnjarija je crna, a krila su joj prepletena sa tri tamna veza. Pojavlja se brojno u svibnju i lipnju mjesecu; pa oplođena ženka, na već rumene trešnje, pri samoj petlji ubode trešnju svojim svrdalcem i polazi u luknjicu jaja, iz kojeg na skoro izvali ličinka ili upljivak, koji razjedava meso od trašanja, i uzrokom je da trešnje guju i otpadaju kadšto prije vremena. Upljivak ili crvić je žutkasto bijele boje, a ne razpozna se mu se ni nogu ni glave. Kad trešnja otpadne, što obično biva usljed gušenja i ozleda što prouzrokuje upljivak, onda se upljivak zavuče u zemlju, gdje se zakukulji, i preobrazi u mušicu. Najsigurnije sredstvo proti muhi trešnjariji jeste jesensko i proljetno obradivanje zemlje izpod trešanja, jer se prekopavanjem zemlje ubijaju mnoge kukuljice od muhe trešnjarije. Na jabuke pojavlja se crv koji se zove jabučni savijač *Tortrix pomonella* ili *Curpocapsa pomana*). Jabučni savijač je maleni noćni leptir, koji se pojavlja u lipnju i srpnju mjesecu, i leti po noći, a po danu drži se debila, ali jedva da ga se razazna. Po noći se i pare, a ženka nese jajasca na

kori nezdrelih jabuka i krušaka, i to obično na svakom plodu jedno jajasca. Nakon 8 dana izvali iz jajasca dlakava gusjenica sa 16 nogu, koja odmah provrti koru kruške i jabuke i prodre u meso od ploda. Rana na plodu zacijeli sasvim, ali zato ipak gusjenica žive u plodu i hrani se mesom od istog. U plodu dora-tu gusjenice kroz četiri ili pet nedjelja dana; a onda izvrtu opet koru jabuke ili kruške, izadju na polje i sakriju se na debljim granam ili na deblu u staroj kori, gdje se očahure i preobraze u lepurice. Ali se vrlo često vidjeva, da se dorasle gusjenice ne ugnjezde na kori, nego dok izvrtaju plod, izpredu paučinu i spuste se na niti iste na zemlju, u kojoj se očahure. Ali pošto usljed ozleda mnogo ploda otpada, tim načinom gusjenice lako dolaze na zemlju, pa se u njoj očahure; a mnoge osobito one koje izvale iz jajasca kasnije ne dorastu dok je još plod na stablu, pa pobranim jabukam i kruškam idu u svijet. — Sredstva za utamanjivanje jabučnog savijača jesu razna. — Najbolje je sakupljati voće, koje otpadne sa stabla, i davati ga svinjama za hranu. Puno takodjer pomaže, ako se deblo, nesto jedan metar nad zemljom namaže prstenasto, tekućim mazom n p katranom, terpentinskim uljem ili voćarskim tekućim mazom. Ovo su stvari, koje se lako ne suše, a na njih se liepe gusjenice, koje se penju na stablo. Nego ovim sredstvom nevalja izravno mazati deblo, da ne nahudi stablu. Valja prije obviti deblo krpom ili hartijom, pa po ovoj namazati katran ili druga tekuća i liepiva sredstva. Mazanje debila vapnenim mliekom pomaže takodjer puno proti ovoj nemani. Što bosanske i taljanske kruške nisu orvrljive, kako naše, znak je da dotični voćar u čijem su voćnjaku rasle jabuke, njeguje svoja voćna stabla, i da se bori proti njihovim neprijateljima.

79. Molim vas za uputu, bili se na našim stranama izplaćala gojitba ruža, u svrhu proizvodjanja ulja od ruže, kako biva u Bugarskoj?

A. L. u S. M. (Cres).

Otvoreno rečeno dvojimo da bi se na vašim stranama izplaćala gojitba ruža za proizvodjanje ulja od ruža. Takav se obrt izplaća samo u onim predjelima, gdje su podneblje i zemlja sasvim prikladni za uzgoj mirisnih ruža, i gdje je ručna radnja sasvim jeftina. I u Bugarskoj samo u nekim kotarima razširena je gojitba ruža, ali u novije doba krče s reda one nasade i izmjenjuju ih vinovom lozom; a to bi bio najbolji dokaz, da im se loza bolje isplaća od ruža. Gojitba mirisavog cvieća za proizvodjanje mirisavih ulja i mirisavih voda, izplaća se samo u onim predjelima, gdje se dobar dio ili barem veći dio cvieća može unovčiti u svježem stanju za kite cvieća i za vience, kako što to biva u južnoj Francezskoj u Kotaru Nizze i Mentone, ili u blizini velikih poduzeća za proizvodjanje mirisnih voda i pomastih, kako biva u Engleskoj. I vi tu niste daleko od Opatije, pa kad bi takova spekulacija išla, bilo bi bez dvojbe korisno.

80. Molim vas na koji se način najbrže i najsigurnije dade izkorieniti i utamaniti troskot?

S. V. u L. (Hrcegovina).

Za utamanjivanje troskota rabe se razna sredstva. Bez dvojbe često obradivanje, osobito često branje oštrom branom, jeste najbolje sredstvo za utamanjenje troskota. U novije doba uništava se troskot zažutjenjem istog, što se lako postigne dvostrukim oranjem zemlje s jednog puta.

U tu svrhu rabi se jedan plug za plitko oranje i jedan za duboko i čini se da plitki plug ore na 8 do 10 centimetara dubine, a duboki plug odmah za njim na 16 do 24 centimetra dubine. Na ovaj način prva brazda od plitkog pluga, ostane sasvim pokrita i zakopana od druge brazde od dubokog pluga. Isto tako valja paziti na povratku, da brazda od plitkog oranja pade točno u jarak izoran od pluga, koji duboko ore. Do potrebe čini se, da za plitkim plugom ide jedan ili dva dječaka, koji gaze po novoj brazdi i da se sasvim slegne i ispuni jarak ostavljen za sobom od dubokog pluga. Ako se, ovakovo dvostruko oranje dobro izvede, uništi se s jednog puta troskot, jer ostane zažutjen u dobinu zemlje. Ova se radnja obično obavlja jeseni, za zimsku sjetvu. Ako obhodnja nosi za takovu zemlju zatravljenu troskotom jednu proljetnu rastlinu, onda se ta zemlja izore jeseni plitko, i dobro prebrana, da preko zime jedan dio troskota pregnije.

81. U grahu i leći pojavio mi se je žizak. Molim vas za naputak, kako da se vladam, a da mi ga ne unište?

P. H. u V. (Otok Hvar).

Da se uništi žizak u graku i leći, nema drugog sredstva nego ugrijati grah i leću u krušnici do 40 stupnjeva celsiusove topline. Pri toj toplini ubije se žizak bez da šteti klica-vost sjemena. Grah i leća stavlja se u krušnicu, peć nakon što se kruh u istoj izpeče, ali se ipak valja prije uvjeriti toplomjerom, da u krušnici nije odveć visoka temperatura, jer bi onda i klica protipila, premda to ne hudi dobroti graha i leće, ako su opredjeljeni za hranu, dočim hudi ako imaju služiti za sjeme.

Osobito valja paziti, da sjeme od leće i graha, koja se sije bude sasvim prosto od žizka, jer ako nema žizka u sjemenu koje se sije, nema ga kašnje ni u plodu koje se žanje.

B. Nova pitanja.

82. Molim Vas, kojih se je pravila držali, pri gnojenju vapnom?

I. S. u K. (Bosna).

83. U tri stohtra izvrstnog predlanjskog opola, ulilo se je pometnjom jedna litra anisette. Opelovano pretakanje nije pomoglo, da se vonj od aniza odstrani iz opola. Molim Vas za obavjest, ako ima načina kojim bi se rečeni vonj mogao odstraniti.

H. S. u M. (Brač).

84. Molim Vas za naputak o načinima i sredstvima, priredjivanja i zamatanja divljači i mesa, koje se u ljetno doba imaju odpremati na dalji put?

N. F. u N. (Istra).

85. Dade li se u ulistu prepričiti gradju trutovnih stanica i kako?

V. B. u M. (Dubrovnik).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Ružman M. — Vitezić B. — Pelicarić A. — Vinšćak G. — Josip i Fran Horvat — Klaić V. — Pijavički Sokol.

— V. g. Jalić J., pos. — Vaša predbrojba podmirena je do konca travnja 1899.

— V. g. Ružman M. — Na hrvatskom jeziku nije nam poznata knjižica, koja bi se bavila onim pitanjem; ali ima na francezkom, taljanskom i njemačkom jeziku.

— V. g. Tadić S. A. Knjigu „Ouzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „O uporabi dropa“ poslali smo Vam. Knjiga „Mane i bolesti vina“ je razprodana, a novo izdanje nije priredjeno.

— V. g. Mašić T. — Za razplod uzimlju se dvogodišnje guske, premda se mogu rabiti i jednogodišnje, ali one nesjede dobro na jajima, kako dvogodišnje. Pod svaku gusku nasadi se 12 do 13 jaj.

— V. g. Luković N. — Zelenu djetelinu za krmljenje blaga valja izjutra rano pokositi, osobito ako nije rosno, jer je djetelina u jutro rano pokosena najsvježija i sadrži razmjerno najviše proteina.

— V. g. Čilić S. — Broj 12 poslali smo vam iznovice. Nastojati ćemo da vas uslišamo glede ovog vašeg pitanja, premda nije stvar, kojom se mi bavimo.

— V. g. Galović B. — Garantol je jedno novo izumljeno sredstvo za čuvanje jaja. Izumljeno ga je neki Utescher, a prodaje ga tvrdka Wasmuth & Co iz Hamburga. Tvrdi se, da se u garantolu uzdrže jaja posve svježa 5 do 10 godina. Koliko je istinita ova tvrdnja ne znamo, jer garantol nismo kušali.

— V. g. Filičić O. — Za mazanje čepova i vrhova grla staklenica mjesto pečatnog voska ili smoline, može se rabiti smjesa od 3 diela parafina i 1 diela žutoga voska. Ova se smjesa posve lako topi, pa je dosti u nju uroniti za jedan čas vremena nešto 1 do 1½ centimetar grla od staklenice. Ova smjesa otvrdne brzo, i pravi posve nepropustan i trajan zaklopac na staklenici.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Rujna 1898

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Rujna 1898.

Carica i kraljica naša Jelisava

poginula je od ubojničke ruke, u Gi-
nevri, u subotu dana 10 t. m. po podne.
Ova tužna viest raznila se je munjev-
nom brzinom po celom svijetu, i obvila
je u crno N. V. cara i kralja našega
i sve narode absburške monarkije. I
gospodari hrvatski diele bol i tugu
svojeg premilostivog vladara, koji je za
svojeg pedesetgodišnjeg vladanja, sve
svoje sile posvetio unapredjenju poljo-
djelskog staleža; a dobroj i teško iz-
kušanoj svojoj kraljici žele vječnji pokoj!

Dali je istina?!

Na opravdane tužbe stanovništva gradskog
i varoškog sbog posve lošeg vina, što se pro-
daje u nekim gradovima i varošim, redarstvene
vlasti na temelju postojećeg zakona, našle su

PODLISTAK.

Naputci za gojenje repe

Zemljište na kojem kanimo gojiti repu
valja da jeseni duboko izoremo. Jesenskim du-
bokim oranjem ne samo da se izloži i unu-
tarnost zemlje blagotvornom djelovanju vaz-
dušnina i mraza, ali se tim postavi zemlju u
položaj da primi i zadrži više vode, koja kašnje
ide u korist repe.

Iz plitkog oranja na duboko oranje mora
da je prelaz postepen, osobito onda ako zdra-
vica nije dosti plodna, jer se inače izlaže po-
gibelji, da se izjalovi i plodna mekota.

Za repu, ako je zemlja jeseni dobro izo-
rana, netreba ju u proljeće preoravati, nego je
dosti izdržljati ju ostrim drljačom, pa onda do-
bro prebranati, jer je za dobar uspjeh repe
glavna stvar da zemlja bude dobro izmrvljena
i izravnanana.

Puno koristi također, ako se izravna i
prebrana zemlja za repu, pa prevalja teškim va-
ljem, da ju sabije.

Sve ove radje valja obaviti za suha vre-
mena, kad se zemlja ne grudva i ne hvata
poljskog orudja.

shodno da uzmu primjerke pojedinih sumljivih
vina, i da ih dadu potražiti od raznih državnih
kemičnih pokušajnih postaja, a ponajviše od
one u Splitu i u Gradcu.

Mora se otvoreno pohvaliti postupak re-
darstvenih vlastih, koje i ako nešto pokasno,
počeše ipak uporabljati zakon, koji zabranjuje
i kazni prodaju pića i jestiva štetnih po ljud-
sko zdravlje.

Isto se tako mora pohvaliti redarstvene
vlasti, što oštro uporabljaju zakon, osobito u
onim mjestim, gdje je rekbi prošlo u običaj
patvaranje pića i jestiva.

Takodjer su svake hvale vrijedni sudci,
koji usljed prijave redarstvenih vlastih i tužba
sa strane državnih odvjetništva, strogo kazne
sve one patvarače, kojima je dokazano, da su
prodavali pića i jestiva patvorenih i štetnih
po ljudsko zdravlje.

Ako je sve ovo pohvalno i vrijedno, jer
pravedno i temeljeno na zakonu i na svjedo-
čam državnih kemično pokušajnih postaja, nije
lepo, što se čuju opetovane tužbe baš proti
svjedočam kemično pokušajnih postaja, u koji-
ma toli redarstvene vlasti i državna odvjetni-
štva, koli sudci dobivaju dokaz o krivnji do-
ticih.

Neki od obtuženih i osuđenih tuže se
proti svjedočam kemično pokušajnih postaja,
jer da nisu točne.

U nekim od tih svjedočba da se je tvrdilo
da je vino patvoreno ili umjetno pravljeno, do-

čim je bilo bolestno i pokvareno, a poticalo je
od groždja onako kako ga je Bog dao.

Isto se tako tvrdi, da za jedno isto vino
potraženo na dvi razne kemičke pokušajne po-
staje, svjedočbe se u mnogo čem nisu sudarale,
dapače, da neke od tih postaja, upozorene na
razliku izpadka analiza, priznaše razliku, oprav-
davajuć se svakako.

Ako su ove tvrdnje istinite vrlo je žalo-
stno, jer ubijaju povjerenje u znanost, mogu
da zavedu redarstvene vlasti i sudce, a mogu
biti od nedoglednih posljedica i šteta za okriv-
ljenike i za odsudjenike.

Istina je da na svijetu nije niko nepogrje-
šiv; istina je da dobar izpadak jedne analize,
ovisi u prvom redu od dobrote reageucija i od
načina kušanja i vrstnoće onoga koji pravi
kušnju; ali je nepobitna istina i to, da kad se
radi o glasu i interesim državljana, vlast je dužna
providiti svaku, e da se sličnih pogrešaka ne
dogadja.

Nesluži ni najmanje na opravdanje, ono što
neki navode, biva, da je tomu kriv veliki broj pri-
mjeraka, koji se imadu kušati, ili velika brzina
u obavljanju kušnja. U pitanjim gdje se radi o
glasu i imenu državljana, i gdje je svjedočba
kemično pokušajne postaje jedini dokumenat
na kojem se podiže tužba i izriče osuda, ne-
smje da bude ni najmanje sumnje o vjerodo-
stojnosti dotičnog dokumenta.

Mi smo rekli našu, a dužnost je da pro-
vidi tko ima, e da prestanu ove glasine!

Na ovako priredjenoj zemlji zasije se repa
ili redomično, sijalicom ili rukom; sjanje sija-
licom je puno bolje i korisnije od sijanja
rukom.

Doba sjetve ovisi od mjestnih prilika i
odnošaja, ali se u obće daje prednost ranoj
sjetvi, osobito u južnijim predjelim, gdje je
proljeće vrlo često suho, pa repa teško klica,
ako se zakasni sjetvom.

Na teškim, vlažnim zemljam, radje je
zakasniti sjetvom i pričekati dok se zemlja
malo prosuši i dostatno ugrije.

Repu valja plitko sijati, samo toliko da ju
zemlja pokrije ili najviše 2 centimetra duboko.

Po sjetvi dobro je opet pobranati zemlju
lakom branom i prevaljati ju valjem, da sjeme
bude dobro pritisnuto i sljubljeno zemljom.

Repa sije se obično na 36 do 40 centi-
metara razmaka red od reda, a 20 do 25 centi-
metara razmaka jedna od druge u redovim.

Čim je bolja i snažnija zemlja, tim se
razmjerno uže sije, ali se redovi nigda ne
s užuju manje od 20 cm., niti se uzimlje veći
razmak od 38 do 40 centimetara.

Dobar uspjeh repe ovisi toli od djelovanja
svjetla i sunca, koli od djelovanja okopavače,
a oba su sredstva, tim laglje uporabiva, čim
je veći razmak.

Za sjetve nevalja štediti sjemenom, jer je

bolje, da je obilnije zasijano, nego li škrtu. Za
redomičnu sjetvu, računa se obično 30 do 32
kg. sjemena za svaki hektar zemljišta.

Kad repa proklica valja ju prorediti svudi
ondje, gdje je gusto porasla, ostavljajući jače
sjemenjake na razmak od 20 ili 25 centimetara.
Ista se radja proradjivanja na mnogim mjestim
obavlja okopavačom, koju se također naravna
na 20 cm. razmaka.

Nekoliko dana po prvom proradjivanju
valja sjemenjake drugi put prorediti, jer se za
prvog proradjivanja ipak vrlo često dogodi, da
sjemenjaci ostanu na nekim mjestim gusti.

Izkustvo je dokazalo, da repa tim obilnije
rodi, čim se obilnije i redovitije obrađuje, takó
da je svako okopavanje iste od izravnog upliva
na povišenje rodovitosti.

Prvo okopanje, posve lakim okopavačam,
obavlja se prvi put, još prije proradjivanja, pa
se odmah prevalja zemlja, da se sabije, jer se
tim radjam znatno bolje uzdrži vlaga u zemlji.

Kašnje okopava se repa, čim češće mo-
guće, tako da dok počme zdrieti bude 2, 3 ili
čak pet puta okopana.

Ovakovim postupkom ne samo da će
repa obilno roditi, ali će i u velike trud na-
platiti, tim, što će vrst biti znatno bolja.

B. Z.

Kako da nam ruže cvataju zimi?

Na južnim stranama, gdje ruža prezimljuje na polju, sade se ruže na zaklonjenom mjestu u poldnevnom položaju, a na sjevernim stranama sade se ruže u loncima ili u grastama.

Za sadnju odabiru se čučave vrste ruža, koje su navrnuće na divlju ružu: *Rosa canina*.

Zemlju za ruže priredjuje se kako slijedi: Pomiješa se dobro dva dijela pržinaste i crnične zemlje, sa 1 dielom ilovaste zemlje iz vrtla i sa 1 dielom zemlje iz kljajlišta; pa se sve dobro izmiješa i izpune jame ili lonci, u kojima će se ruže zasaditi.

Za lonce se također preporuča, da prije nego li se napune zemljom, da se izmažu iznutra govodjom balegom, i da se zasade u zemlju, izpod zida, u poldnevnom položaju za $\frac{3}{4}$ u zemlju, tako da ostanu nad zemljom samo $\frac{1}{4}$ lonca, a onda se po loncima i između lonaca zastre i izpuni raztrošenim djubrom.

Već smo rekli, da se ova radnja obavlja u svibnju mjesecu; preko ljeta pak, nema drugog posla oko ruža, nego redovito zalievanje; ali se svako često vodi za zalievanje dolije malo osoke, ili se raztopi malo umjetnoga gnoja.

U kolovozu ili koncem kolovoza prestane se zalievanjem, i izvade se lonci iz zemlje, pa se poredaju na stranu, da se postepeno prosuše, e da drvo od ruže, što moguće bolje sazrije.

Na polju ostanu lonci, do početka studenoga, a onda se prenesu u sobu ili podstavu, gdje je prilično toplo, ili gdje se može grijati, i poredaju na prozorik tik stakala. Pokidaju im se također sve mladice na tri jača oka, i drže se umjereno vlažne.

Oko Božića ruže već obilno cvatu, a da se cvatnja produlji preko cijele zime, valja stanoviti broj oovalih lonaca izmjenjivati sa novim, tako da se od polovice studenoga svako 14 dana izmijene lonci, i postaviti novi do stakala. Sa ružama, koje su zasadjene na polje isti je postupak preko ljeta, samo što se jeseni, prije nego li z hladu zastre zemlja izsejkanom slamom.

Na polje počmu cvasti ruže u siječnju, i nastave cvatnju do ožujka. P. R.

Krompiri za sjetvu.

Najbolji krompiri za sjetvu jesu oni srednje veličine, koji su inače posve zdravi i neozledjeni, zdreli i cيلي. Ovakovi krompiri najobilnije rode.

Na ovakovom gomolju svako otna uvalina ima tri pupoljka, od kojih glavni pupoljak najprije klica, i razvija najjaču klicu.

Ako se u podrumu slabo čuvaju krompiri za sjetvu, najprije protjera glavni pupoljak, pa je naravski posljedica, da se za daljeg baratanja najviše jačih klica polomi; a kad se jednoč glavna klica polomi tjeraju postrane slabije klice.

Usljed preloma glavne klice tjeraju stoga gomolji više klica, ali naravski samo slabih klica, koje ni u najpovoljnijem slučaju ne nose onoliko ploda, koliko ga nose glavne klice, ako nisu polomljene.

Svu pomnju mora dakle da posveti gospodar čuvanju krompira u konobi, osobito ako je odabrao dobre vrste krompira, kako je gori navedeno, e da prepriehi da mu krompiri klicaju prije vremena. To klicanje može se prepriehiti i tim, da se koncem veljače iznese krompire iz podruma, i da ih se razastre na zračnu i suhu mjestu, gdje nema pogibelji da prozebu.

Kad krompiri provehnu, onda se opet pospreme u podrum do sjetve.

Izkustvo je opetovano put dokazalo, da provehli krompiri, koji su sačuvali glavni pupoljak neozledjen, rode 10 do 30 postotaka više, nego li krompiri, koji su u podrumu proklicali i kojima se je prelomila glavna klica. L. B.

Sijanje u redove.

Mali posjednici i težaci nehsvačaju još kod nas korist od sijanja u redove, osobito neshvačaju korist, koju se ima od sijanja žitarica u redove. Žitarice zasijane u redove radaju, puno sigurnije i obilnije od onih zasijanih omašno.

U redove zasijane žitarice dolaze pravilnije i jednačije razdijeljene na površini zemlje, i u onoj dubini u zemlji, koju se želi dati sjetvi; usljed ovog klica razmjerno veći postotak zasijanog sjemena, pa je s toga pri sijanju u redove potrebno $\frac{1}{3}$ manje sjemena.

U jednakom razmaku i jednako duboko zasijano sjeme, klica pravilnije, pa su s toga mlade biline u prvom razvoju sve jednako razvijene, a i jače su, pa laglje odole nepogodam vremena i bolestim.

Glavna prednost sijanja u redove sastoji se u tom, što je između redova laglje obradivanje. I ako se za okopavanje pšenice sa okopavačem pomoću volova ili konja hoće najmanje razmak od 12 do 15 cm. između redova, a da se neizložiti pogibelji čupanja biljka, ipak se ručnom okopavačem izvadija ta radja izvrstno bez štete po bilje.

Druga je velika prednost sijanja u redove, da žitarice lako ne pognu; jer pri sjetvi u redove prodire svjetlo i zrak laglje do donjih koljenaca, pa slama biva čvršća i tvrdja.

Prednosti se sijanja u redove tim bolje iztihu, čim je zemlja za sjetvu bolje i dublje bila izorana i pognojena.

Čim je veća oranica na kojoj se goji žitarica, tim se bolje izplaća sijanje u redove, jer se onda mogu rabiti sijalice od čak 4 metra širine.

Iste koristi, koje se imaju od sijanja žitarica u redove, imaju se i od svih drugih težatnih bilina, dapače kod ovih još više, jer one razmjerno tim obilnije radjaju, čim se češće i bolje obradivaju.

Na konačni povoljni uspjeh sijanja u redove upliva također znatno i to, da se za sjetvu bira zdravo, jedro i teško sjeme. D. L.

Koliko je vremena jedna krmača sposobna za razplod?

Na trajnost plodovitosti krmača upliva odlučno pasmina i način uzgoja. Krmače domaćih pasmina rastu do treće, četvrte ili pete godine, pa su stopro u četvrtoj ili petoj godini sposobne za razplod i ostanu plodne do osme ili devete godine.

Krmače domaćih pasmina najplodnije su za drugog i trećeg prasenja; obično biva da kad se treći put oprase nose najveći broj odojčadi, a i sposobne da sve uzgoje. Ali već za četvrtog prasenja je krmača znatno manje plodna, a i radi debljanja manje je sposobna za dojenje, odnosno za uzgoj odojčadi.

Kao obće pravilo vrijedi, da se krmače odbiju od razploda, kad su se pet puta oprasile, jer da nose malo odojčadi, i slabo ih doje, ali su im još probavni ustroji i ustroji za žvakanje u dobrom stanju, pa se lako utove, i daju još dobro, sočno i meko meso.

Uzdrži se i kasnije za razplod one krmače, koje su osobito plodne, o čem se je lako uvjeriti, jer od prvog poroda do zadnjeg nose uvijek više odojčadi nego li druge krmače.

Krmače plemenitih engleških pasmina nisu tako dugo sposobne za razplod, kako one domaćih pasmina. Kad se 3 ili 4 puta oprase, to je sve što se od njih može tražiti, i valja ih odmah utoviti.

Kod križanih pasmina, ovisi plodovitost krmača od krvi, koja prevladjuje u njihovim žilam.

Prevladjuje li u njihovim žilam krv domaćih pasmina onda su plodnije, nego ako li u njihovim žilam prevladjuje krv engleških pasmina. M. L.

Zašto neko sjeme treba zaštite u svoje prvo doba razvoja?

Sitna sjemena, kao djeteline, trave i. t. d. bolje uspijevaju, ako u svojem prvom razvoju nadju zaštite, nego ako se čisto sije, bez zaštite.

Po kušnjam profesora Wollny-a djelovanje zaštitne biline na zaštićeno sjeme, ovisi o upliva, koja zaštitna bilina ima na svojstva zemljišta.

Biline uplivaju na promjenu vode u zemlji, i na umanjenje topline zemlje. Na ne zasijanoj zemlji i na ugaru površina je zemlje najsuha, dočim su donji slojevi tim vlažniji, čim si dublji; a na zemlji bilinama obrasloj donji su slojevi suhlji, jer žile sisaju iz istih voda.

Vlažniji su na zemljama obraslim biljem gornji slojevi i površina zemlje, jer bilje brani površinu zemlje od izsušenja djelovanjem sunca i vjetrova.

Zasiju li se sitna sjemena kao djeteline, trave i. t. d. bez zaštitne biline, bud se plitko siju, sva je prilika da ne proklicaju, jer u zemlji bez zaštite usljed djelovanja sunca i vjetrova ne nalaze dostatnu količinu vlage za klicanje i za njihov prvi razvoj.

Pod zaštitnim biljem, ovakovo sitno sjeme redovito klica i razvija se jer nalazi dosti vlage u zemlji i ima obrane od sunčane pripeke.

Dok sitno sjeme protjera svoje žile, do onih slojeva u kojima se nalaze žile zaštitnog bilja, valja zaštitno bilje odstraniti, jer bi onda trpilo i ovo od nestašice vlage.

Dugo dakle nesme zaštitno bilje ostati na polju, jer izim što zaštićeno sjeme nebi više našlo potrebitu količinu vlage, trpilo bi od sjene, a poznato je da bez svjetla nema u bilju razvoja ni asimilacije hrane.

Banana.

Novija iztraživanja su dokazala da ima jedna vrst banane, koja odoli studeni, pa se s toga sad za stalno drži, da će se banana moći gojiti i u Evropi.

L. Sallier priobćuje, da u sjevernom Japanu žive banana poznata pod imenom *Musa Basjoo* ili *M. japonica*.

Tih banana goji se mnogo u okolici Hakodate blizu prijestolnice Jeddo, gdje zimi vrlo često padne toplina do izpod 35° C (-35°), a ljeti zna se dignut toplina do 42° C ($+42^{\circ}$).

Zimi čuva ovu bananu od prozibe plašt od sniega, a ljeti se pak naglo i bujno razvije, i baš u malo nedjelja postane velika.

Ova vrst banane (*Musa Basjoo*) naliči mnogo na *Musa paradisiaca*, ali je lišće znatno veće i čvršćeg sastava.

U Francuzkoj je već napravljeno kušnja ovom vrsti banane. Na polju gojena stabla od banane, koje cvataju i nose ploda, izrastu nešto 3 metra visoka, dočim ona što se goje u postavi izrastu 6 metara visoka.

Dok udari studen koncem jeseni, pogine sve lišće i gornji dio debla.

Da ne strada zimi od vlage pokrije se slamom, ili se napravi nad njom jedna vrst krova u obranu od vlage, jer i ako ova vrst banane trpi i veliku studen, dok miruje ne trpi trajne, obilne vlage.

Ljeto ljubi otvoren, sunčan i topao položaj, te obilno zalievanje.

Tjera mnogo postranih izboja i plazih iz korijenja, pa se s toga daje posve lako razplodjivati.

Na našim stranama, toli po otocim, koji po primorju mora da ova vrst banane lako i izvrstno uspijeva, pa bi se morala pokušati njena gojitba, jer i ova banana daje plod, koji sasvim zamjenjuje kruh. B. G.

Bilje za zeleno gnojenje.

Gospodar, koji hoće da uvede na svojem imanju zeleno gnojenje, valja da se najprije osvjeđoči:

1. Dali će doisto dotična rastlina dobro uspijevati na njegovim njivama;
2. Dali će moći lako i jeftino dobiti potrebito sjeme;
3. Dali na njegovom imanju vladaju takovi odnošaji, da će sjeme od bilina za zeleno gnojenje moći brzo i sigurno klicati;
4. Dali će zasijano bilje u svojem prvom razvoju naći dostatno snage u zemlji, da se brzo pridigne;
5. Dali će se razvijati u redovitom sklopu.
6. Dali će zasijano bilje brzo rasti i proizvoditi dosti ustrojnih tvari;
7. Dali bilina takove vrste, izradjuje i sakuplja dušik od zraka.

Veliki je broj rastlina dosad prokušani i preporučeni za zeleno gnojenje, tako od vučaka, žuto, modro i bijelo cvatući vučak, pa čučavi ili vječni vučak. Preporučeni su također španjolski grašak, obični i divlji grašak, narbonska grahorica, grahorka i bob; onda crljena, baštardna, žuta, rumena i bokara djeteline, te serradella i meteljka, a također se preporuča bijela gorušica, heljda i repica.

Gornjim uvjetim odgovaraju najbolje sočivnice, a i to u prvom redu sljedeće:

Za pjeskovite (pržinaste) zemlje najbolji je vučak, serradella i grahorka.

Za teške gnilaste zemlje preporuča se: grahorka, grašak, bob, te crljena, žuta i bokara djetelina.

Radi mjestnih i podnebnih odnošaja, može gospodar biti vrlo često u prilici da upotrebi koju drugu bilinu za zeleno gnojenje, a na to obično puno odlučuje laka dobava sjemena.

Najbolju uputu u vrst bilja, koju ima gospodar da rabi za zeleno gnojenje, nalazi on u divljoj flori njegove okolice. Paži koje divlje rastuće sočivnice najbolje i najbujnije uspijevaju, pa onu vrst sije za zeleno gnojenje.

P. V.

SVAŠTICE

Sredstvo proti moljcim, koji grizu suknenu i krzno. Za obranu suknene od moljaca napravi se smjesa od 45 grama karbolne kiseline, 30 grama kamfora, 30 grama ulja od ruzmarina (zumrada), 5 grama ulja od gvozdike i 5 grama anilina, i sve se raztopi u 2½ litre vinovice (špirita, alkohola). Ovim se poskropi suknjenina, pa pospremi u sanduke. Za krzno rabi se smjesa od 20 grama karbolne kiseline, 10 grama ulja od gvozdike, 10 grama ulja od kora od limuna, 10 grama nitrobenzola i 2½ grama anilina, sve raztopljeno u 1½ litri vinovice. Ovim sredstvom poskropi se krzno, omota i pospremi.

U što se najbolje peru rukavice od kože. Za čišćenje rukavica od kože najbolja je raztopina od 60 grama običnog sapuna, 20 grama vode daždence, 40 grama vode zasićene sumporitom kiselinom i 2½ grama tekućeg amonijaka (čipavca). Sve se skupa pomješa, pa se krpom namočenom u ovoj raztopini natiru rukavice tako dugo, dok postanu čiste, kao da su nove.

Maz za obuću e da bude nepromočna u vodi. Priredjuje se kuhanjem na tihoj vatri smjese od 20 grama sode, 50 grama terpentinskog ulja, 100 grama katrana, 25 grama omorikove smole, 15 grama ulja od lana, 15 grama morunjeg mjehura (ribje klijje) i 25 grama obične klijje. Za kuhanja na tihoj vatri, sve se dobro izmješa, pak kad se ohladi namaže se obuća. Ovaj maz je osobito dobar za one, koji u kižmama stoje dugo u vodi.

Tjeranje glista iz grasta, posve je lagan posao, ako se zemlja zalije izvarkom od lišća od orasa ili od žira ili od ploda od magjale. Jedna od ovih stvari popari se vrelom vodom, pa kad se ohladi odlije se izvatak i zalije se zemlja u grastam. Gliste dok očute izvatak izadju na površinu zemlje, pa ih je onda lako pokupiti i poubijati. Za veću sigurnost, valja zaliti graste gornjim izvarkom više puta zasebice, u navratim od nekoliko dana, jer se tako prisili sve gliste, da izadju na površinu zemlje.

Pržina (piesak) kao sredstvo za čuvanje voća. Sitni, suhi piesak ili pržina metne se u skrinje, u koje se naslaga voće, i to tako, da u skrinji bude naslagan red voća i red pržine, ali na način da svako voće bude sa svih strana obloženo pržinom, a da se jedno voće drugog ponisto ne dodira. Na ovaj način uzduva se voće zdravo i svježije za više mjesecih.

Liečenje rana voćnih stabala podpomaže se u velike, ako se iste mažu mazom napravljenim tihim kuhanjem jednakih djelova biele smole i katrana, uz dodatak lanenog ulja u onoj mjeri koja je potrebna da maz bude dostatno tekuć. Kad se maz ohladi pospremi se do porabe u kutije, pa se studen rabi kad je potreba. Ako odveć otvrdne, dosti mu je dodati malo lanenog ulja i ugrijati ga na tihoj vatri, jer kad se

laneno ulje pomješa smolom ostane maz tekuć. Mazom se ovim namažu ozledjena i ranjena mjesta; on ih brani od daljeg gnijjenja i podupire u velike zarašćenje.

Krastavci uzdrže se svježiji dugo vremena, ako se odrežu dugom petljom, izperu u čistoj vodi, prošuše čistom krpom, a onda namažu bjelancevinom od jajeta, pa privežu žicom i ovjese na sjenastu mjestu svaki za sebe. Bjelanc od jajeta za mazanje krastavaca valja iztući (ubiti) u pjenu. Za mazanja krastavca bjelancevinom valja paziti da sva površina krastavca bude izmazana bjelancem, jer kad se bjelanc posuši, napravi neku vrst kore na krastavcu, koja ga čuva od sušenja i gnijjenja.

Gospodarske Vjesti.

Liepo i suho vrijeme prati ljetos trganje, kako još nikad. U nekim mjestim, osobito po izvanjskim otocim već je dotrgano, na drugim se je mjestim u sred jematve, negdje stopro počimlje trganje, a negdje se spremaju na jematvu. U obće nalazi se manje, nego li je obćavalo i nego li se je izćekivalo; a unatoč liepom, suhom vremenu, opaža se na mnogim mjestim, osobito po dolam, da je groždje mjestimice protipilo od nedaće (luga), i da lišće od loze odpada.

Mast je ljetos svudi dobar, izpod 22 stupnja gustoće nema masta, a na mnogim mjestim ima masta od 28 i 30 stupnjeva gustoće.

Molimo svu onu gospodu predbrojnice, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavlja u novčanu nepriliku.

I ljetošnje svote, koje vlada stavlja na razpoloženja za unapredjenje gospodarskih odnošaja u Dalmaciji, nisu nego kapljica u sinje more naših potreba. Ovo su po svoj prilici odzivi one zvučne intonacije, kojom je prije dvi godine objavljen nacrt gospodarske osnove za unapredjenje gospodarstva Dalmacije.

Za izrabu sile vodopada Gubavice na rieki Cetini kod Omiša, ustanovilo se je dioničko društvo, kojemu je na glavi tvrdka Glangz i drug, te belgijsko društvo za proizvodnju aluminuma, bosansko električno društvo i mjernik A. Dešković. Od vodopada Gubavice izrabljivati će se 50.000 konjskih sila za proizvodnju korbida i aluminuma.

U Zagrebu se radi o zasnovanju nove središnje banke, koja bi se bavila reeskomptom, i time pribavila občinstvu jeftiniji novac, nego li je dosad bilo moguće.

Na Rieci, neki Konsky izumio je novi vijak za parobrode, kojim se znatno povećava brzina parobroda, i prištedljuje velika kolikoća ugljena. Ali novi izum, kako su zadnje kušnje dokazale, ima manu da se parobrod puno ljuđa.

U prvom polugodištu t. g. vas prihod austrijskih željeznica iznio je 46,936,334 florina, dakle 2,781,371 f. više nego li prošle godine u istom razdoblju. Osoba se je vozilo 950,955 više nego lani, a dobara se je prevezlo za 175,571 tonu više. Ovaj prirast prometa i dohoda potakao je neka željeznička društva da grade druge tračnice na svojim prugam.

Od 3 do 12 rujna t. g. održavana je u Beču izložba rogata marve alpskih predjela. Bilo je izloženo doisto krasnih primjeraka goveda; a iz stastičkih podataka o proizvodnji, razabire se, da je gojitba rogata marve u alpskim predjelim puno napredovala, na da ci-

slajtanija ne trebije više da nabavlja iz dvora marvu za razplod.

Na sastanku austrijskih i njemačkih gospodara održanom u Beču dne 4 t. m. govorili su proti prekomorskoj konkurenciji Lucke iz Offenbacha, Dr Hahn iz Berlina, Grof H. Attems iz Štajerske i Klapper iz Berlina. Ovaj zadnji je dokazao statističkim podatcima, da je uvoz gospodarskih proizvoda iz Amerike u Evropu porasao 1897 godine od 500 na 800 milijuna dollara, i da je trgovačka bilanca Sjeverne Amerike bila lani aktivna za 2½ milijuna maraka.

Prigodom svečanosti jubileja pedesetgodinjske vladanja, naš kralj N. V. Franjo Josip I, svojim ručnim pismom od 18 kolovoza t. g. ustanovio je počastnu kolajnu, za sve one službenike, bez razlike položaja i spola, koji su za četrdeset godina vjerno uztrajali u jednoj istoj službi.

Tekuće godine 1898, bio je u Cislajtani, na 520 postaja, 1781 pastuh stavljen na razpolaganje gospodara za oplodjivanje kobila. Onih 1781 pastuha pripasalo je 82,705 kobila ili po prieko 46 kobila svaki pastuh. U Dalmaciji na 14 postaja bio je upotrebljen 31 pastuh, koji su pripasali 1206 kobila, ili 39 kobila svaki pastuh. U Istri na 10 postaja bila su 24 pastuha, koji su pripasali 788 kobila, ili 33 kobile svaki pastuh. Najviše pastuha bilo je u porabi u Českoj; na 133 postaje bilo je u porabi 526 pastuha, koji su pripasali 24,462 kobile, ili svaki pastuh po prieko 46 kobila.

Izvanjska trgovina austro-ugarske države izniela je 1897 godine, u:

Uvozu	755.3	milijuna florina,
Izvozu	766.2	" "
Ukupni promet	1521.5	" "
Aktiv	109	" "
Od važnijih stvari uvedenih iz inozemstva iznosi kolonijalna roba 29.4 milijuna florina vrijednosti; duhan 26; žitarice, sočivnice, pirinač, brašno i mlinarski proizvodi 49.1; životinski proizvodi 44.5; razna pića 20.7; vuna 38.5 milijuna florina vrijednosti. Od važnijih stvari izvedenih u inozemstvo iznosi vrijednost: sladora 61.4 milijuna florina; žitarica, sočivnica, pirinač, brašna i mlinarskih proizvoda 71.2; narve za klaonice i uzgoj 45.5; životinskih proizvoda 75.8; raznih pića (piva) 18.9; drva 84 milijuna florina vrijednosti. Konačni bilano nije još ustanovljen, ali se obće drži, da će biti pasivan. Za sirovine su brojke za nas vrlo nepovoljne, jer je godine 1897 uvedeno sirovina za 428.9 milijuna florina, dočim ih je izvedeno bilo za 325.5 milijuna florina; prama tomu ima pasiv od 103.4 milijuna florina; koji je pasiv iznašao godine 1896 samo 72.2 milijuna florina; a godine 1893 samo 35 milijuna florina, pa se u razdoblju od pet godina pogoršao za 68.4 milijuna florina.		

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

86. Pojavila mi se je šuga (svrab) na nogam kokošiju; molim, čim i kako da ju liečim?

I. F. u S. (Bosna).

Šuga na nogam kokoših nije neobična bolest, ali se češće pojavlja na azijskim pasminam kokoših, i na križanim pasminam, nego li na našim domaćim. Da su kokoše šugljave pozna se po tom, što im se na prednjoj strani nogu, osobito izmedju prsta pojave žute ili smeđe žute kraste. Sve šugave kokoši valja odstraniti od drugih, pa im za dva dana zasebice dobro namazati noge sa mazavim sapunom. Mazavi sapun upliva na kraste i omekša ih, pa se tako omekšane kraste dadu lako odstraniti. Istodobno napravi se smjesa od jednakih djelova nafte (prostog petroleja) i maslinovog ulja, pa se za 5 ili 6 dana zasebice natiru šugave noge ovom smjesom; a to je dostatno da se kokoši posve izlieče od šuge. Kad se odstranu kraste nevalja ih bacati gdje mudrago, nego ih valja sakupiti i izgoriti. Ne uspjeli se izliečiti sve šugave kokoši s j dnog puta; valja liečenje opetovati.

87. Molim vas jeli uputno razplodjivati masline izbojim (mladicam) iz podanka?

M. V. u N. (Istra).

Doduše na mnogim je mjestim običaj, razplodjivati masline izbojim iz podanka, ali to nije najbolji način razplodjivanja, jer skoro sva stabla uzgojena od izboja trpe kašnjenje i poginu od gnijjenja žila; a i druga je mana od izboja uzgojenih stabala, biva, da i ako ne poginu odmah od gnijjenja žila, da tjeraju izboje još u jačoj mjeri, nego li je tjeralo stablo iz koje potiču, pa se stablo brzo izmori, ne radja i nastrada. Najtrajnije, a može se reći i najzdravije i najrodnije masline, uzgajaju se iz sjemena; a sjemenjake se kašnjenje navrće na onu vrst masline, koju želimo razploditi. Za razplodjivanje sjemenom bira se sjeme od posve zrelih maslina, i zasije se odmah u zemlju, pa se sjemenjaci njeguju za par godina u razsadniku, a onda se navrću. Manje tjeraju izbojim masline, ako se drže čiste od stare kore i gnijleže, i ako se klastre tako da kolanje sokova u svemu stablu bude jednako. U skrajnim slučajevim razgrnu se gornje žile, i odrežu se sva oka, koja se na njima nalaze, d. tjeraju izboje.

88. Molim vas jeli koristno i unosno gojenje sparoga? Koliko od prilike iznose troškovi gojbe, a koliko se može tržiti?

O. M. u S. (Split).

Izkustvo je dokazalo, da se za racionalnog gojenja sparoga, sa svakog busa sparoga može pobrati $\frac{1}{4}$ kilograma sparoga. Naravski je, da ta količina znatno mjenja napram snazi zemlje, i načinu gnojenja i obradjivanja. Na ovo dolazi trud za branje sparoga; a na dobrom sparožištu, dokazano je da jedna ženska vješta branju, nemože da na dan pobere sparoge nego sa $\frac{1}{4}$ hektara površine zemlje. Obično se beru sparoge u tri navratka sa istog predjela, a brati se mogu u svako doba dana. Na dohod naravski je da upliva najprije trošak nasada, i obradjivanja, a onda plodovitost zemlje. Sa hektara sparožišta može se pobrati najmanje 24 kvintala sparoga, ali u povoljnim slučajevim, ako je zemlja dobro pognojena pobere se sa hektara zemlje 30 i čak 40 kvintala sparoga. Tržišna cijena sparoga također je različna i podvržena velikoj promjeni. Na veliko i za prvu vrst prodaje se svaki kilogram sparoga po 60 novčića, ali za lošiju vrst pada cijena na 40, dapače i na 15 novčića po kilogramu. Dakle dohod od gojitbe sparoga, može biti posve različan, a dade se ustanoviti točno samo onda, kad se je prodalo sparoge. Sređuje se ipak uzimlje, da hektar sparožišta daje srednje na godinu 400 do 750 fiorina čistoga dohoda. Naravski na sve ovo, izim već gori navedenih stvari upliva još znatno i tržišni odnošaji, i troškovi prenosu, i cijene radnika; ali ipak nema dvojbe da je gojitba sparoga dosti unosna, i ako je trudna. U trgovini najobljubljenije su žute burgunske sparoge, jer ova vrst sparoga trpi puno manje od hrdje od svih drugih sparoga; njihova je mana samo ta da su odveć žute. I vrst Argenteuil je vrlo obljubljena. No na dohotu sparoga ne upliva toliko vrst, koliko vrst zemlje i način gojitbe. Mlade sparoge sa jednogodišnjeg sparožišta su najtečnije.

89. Rado gojim cvieće u kući, ali uvijek ne uspijevam dobro. Molim vas za naputak, kojih mi se je pravila držati pri gojenju cvieća u kući?

L. Č. u K. (Hrvatska).

Za dobar uspjeh u gojenju cvieća po stanovim prva je i glavna stvar, da cvieće bude imalo dosti svjetla, jer izim nekoliko vrstih, sve cvieće ljubi svjetlo. Sve vrste cvieća, koje potiču iz tropičkih predjela, mogu se gojiti po sobama, u kojima je toplina nešto 20° C. — U takovoj toplini dobro uspijevaju i razvijaju se. Drugčije je sa cviećem, koje potiče iz umjerenog podneblja; takovo cvieće izvrstno uspijeva u sobam u kojima toplina nije nego 2 do 6 stupnjeva Celsiusa. Kolikogod je svjetlo neophodno potrebno za uspijevanje cvieća po sobam, isto je toliko potrebit zrak, odnosno primjerna izmjena zraka u sobi. Izmjenu zraka u sobi najbolje je obavljati od 12 do 2 sata po podne, kad je zrak prilično miran. U tu svrhu otvore se samo malo prozori, da se zrak postepeno i tiho izmjeni. Raztvoriti prozore, da se zrak naglo izmjeni, nije uputno, kako što ni postavljati cvieće na polje, jer u svim takovim slučajevim cvieće trpi i strada. Poznata je činjenica, da su promaha i prašina najveći neprijatelji cvieća, pa valja zračiti na način, da cvieće ne trpi, i nastojati, da se puno prašine

ne naslaga na lišću. Najvažnija stvar u gojenju cvieća po sobama jeste zalievanje. Cvieću nesmije da fali vlage, ali ni da na njoj obiluje, jer u prvom slučaju cvieće zaostaje u razvoju, a u drugom slučaju, osobito ako zemlja nije dosti propustna i nema dosti izmjene zraka u sobi, cvieće prožuti i izgnjije. Za kišna, i vlažna ili oblačna vremena zalieva se manje i umjerenije, nego li za sunčana dana; u obće uputnije je umjerenije zalievati, nego li preobilno. Samo onda, kad se zemlja posve posuši i ugrudva valja obilno zaliti, dapače je u takovom slučaju uputnije uroniti lonac u vodu, da se zemlja zasiti vodom. Za dobe, kad cvieće miruje zalieva se posve umjerenom, dočim za vegetacije i za cvatnje valja obilno zalievati. Svako često valja izprati lišće od cvieća, što se goji po sobam, jer prašina zatvara puči, pa lišće ne može da diše i da upodablja hranu. Dobar uspjeh cvieća po sobama ovisi i od čistoće, osobito ako se drži cvieće čisto od raznih zarezniaka, biva raznih uših i mediča, koji se na njemu pojavljaju; jer obvladaju li uši na cvieću, ono izkržljavi i pogine.

90. Molim vas naputite me, kojih se je pravila držati pri gnojenju mladog oslabljenog vinograda sa umjetnimi gnojivi. Rado bi znati koje su vrste umjetnih gnojiva bolje, kako i koliko duboko se rabe; koliko traje njihova djelatnost i dali se ima koristiti od istih već u prvoj godini. Najzad želim znati jeli bolje gnojiti samim umjetnim gnojivim, ili pomješano sa stajskim gnojem.

I. D. u N. (Brač).

U broju 17 u članku „Gnojenje vinograda“ naći ćete obširna odgovora na vaše pitanje. Napose Vam pak dodajemo, da vrst gnojiva, valja adaptirati na vrst zemlje. Nije svaki umjetni gnoj za svaku zemlju, niti svaka zemlja za svaki gnoj. Za odnošaje, po našim otocim, gdje prevladuju krševite zemlje, rabe se za gnojenje vinograda Thomasova troska, kainit ili kalijev klorid i kilska solitrovina. Za hektar vinograda za djelatnost od pet godina uzimlje se 10 kvintala Thomasove troske ili 5 kvintala superfosfata od 16%, te 6 kvintala kainita ili 2 kvintala klorove pepelike, te svake godine $\frac{1}{4}$ do $1\frac{1}{2}$ do 3 kvintala kilske solitrovine, Thomasova troska i superfosfat rabi se jeseni, a također i kainit i klorna pepelika, ali se ova i superfosfat mogu rabiti i u proljeće. Jesenska gnojitba je svakako uputnija osobito ako se gnoji troskom, jer se vidi učinak sljedeće godine. Po trganju, dok vrijeme dopušta razaspe se po zemlji jednako najprije troska pa onda kainit ili klorna pepelika, pa se onda prekopa zemlja, da se gnoj istom dobro pomješa. Prije razsipanja po zemlji, nesmije se pomješati Thomasova troska i kainit, da se oba skupa razaspu, jer se smjesa ugrudva u grumenje tvrdo kao cement. Kilska salitrovina rabi se u proljeće, u jedan ili u dva navratka, i to u travnju ili svibnju mjesecu. Ona se razaspe po zemlji, i tamo ostane, jer bud je lako topiva i od izravnog učenika, zemlja ju brzo upije, pa nije potreba zakopati ju u zemlju. Stajski gnoj je bez dvojbe najbolji gnoj za vinograde, i rabi se za dobro gnojenje u količini od 500 kvintala po hektaru svaku pet godina; ali žalibože u vinorodnim predjelim, gdje je ograničeno poljsko gospodarenje i gojitba marve nema stajskog gnojja toliko koliko ga je potreba, pa se valja pomagati zelenim gnojenjem. Jeseni nakon što se je pognojilo zemlju troskom i kainitom zasije se po njoj rumena djetelina ili grahorica, koje se preko zime do u proljeće dostatno razvijaju, pa se onda povale i pokopaju, da u zemlji sagniju. Zelenim gnojenjem daje se zemlji ustrojnih bilinskih stvari, kojih nema umjetni gnoj, a gnoj je dušikom, jer djeteline i sočivnice pomoću nitrobakterija, izradjuju dušik od zraka. Može se gnojiti i stajskim gnojem skupa sa umjetnim, dapače to je najbolji način gnojenja; ali je i skuplji. Obično za umjetni gnoj uzdrže se gornje količine navedene po hektaru, a pognoji se istodobno sa 150 do 250 kvintala stajskog gnojja po hektaru tim je učinak veći, u prištadi se na kolikoću stajskog gnojja.

B. Nova pitanja.

91. Na nekim kruškam požuti mi lišće, usljed česa stabla kržljave; molim vas šta je uzrok zlatinu na kruškam i kako se uspješno lieči.

V. N. u R. (Dubrovnik).

92. Molim vas, koje je najbolje i najdjelatnije

sredstvo za izpiranje bačava od crnoga vina, u koje se ima lievati žutina ili bijelo vino?

T. Š. u P. (Istra).

93. Molim što je istinita, temeljita i znanstveno opravdana u Soxhletovoj teoriji čuvanja djubra? Jeli onaj način već u porabi, i kojim uspjehom?

F. Č. u K. (Hrvatska).

94. Može li se na našim stranam gojiti bijela gorušica za jesensku zelenu krmu? Kad se ima sijati?

A. D. u S. (Bosna).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Draganić pl. V. - Jakovčić I. ž. — Šorić D. Š. ž. — Matulina P. uč. — Milčetić O. V. ž. — C. k. Namjestništvo I. Odjel — Hrdalo N. — Topić A. — Vuković vit. A. — Matulina D. Š. — Papi M. — C. k. Realka u Splitu — Buić O. C. — Lučić Roki A. — Oman M. — Kovačević A. M. jun. — Muhoberac A. uč. — Pahović I. ž. — Ševeljvić G., uč. — Kosović M. — Novak F. ž. — Iskra A., uč. — Purgić O. A. — Kisić V., pos. — Gabrić D. P. u. m. — Turković M., vl. — Gjergia P. uč.

— V. g. Pahović Ivan, um. kap. - Kaldier — Sa poslana fior. 3 podmirena je vaša cienjena predbrojba do konca godine 1898.

— V. g. Visković V. V. — Glede mlinica na benzinu odgovorili smo vam odmah.

— V. g. Ellner A., žup. — I vami glede upliva modre galice.

— V. g. Kovačević A. M. jun. — Vaša predbrojba podmirena je do konca t. g. 1898.

— V. g. Jakovčić I. žup. — Izpravili smo adresu, i pisali smo vam odmah glede pečenje rakija od jabuka.

— V. g. Laginja M., nadž. — Točno je kako vi pišete. Adresu smo izpravili.

— V. g. Dorčić N. — Kujižicu „O uporabi dropa“ odposlali smo vam.

— V. g. Šarić M., pos. — Pisali smo vam odmah o najjednostavnijim načinim čišćenja dubovih bačava.

— V. g. Gamulin J. — Vami također razjašnjenje zatraženo o sezamu.

— V. g. Lubov D. P., kap. — Nemožemo mi doći na kraj onoj pometnji. Šaljemo vam izostale brojeve lanijske i ljetosnje.

— V. g. Kosirić A. — Može se rabiti kukuruzna krupica za hranjenje teladi, ali se obično rabi za tovljenje teladi.

— V. g. Barić I. — Nesslerov otrov uspiješan je proti svim zareznicim. Poznat je u trgovini pod imenom Amylcarbol, a priredjuje se od 150 grama mazavog sapuna, 160 grama prostog špirita i 9 grama karbolne kiseline. Sve se ovo raztopi i pomješa sa toliko vode da sve skupa iznosi 1 litru tekućine.

— V. g. Miličić N. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, poslali smo vam.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvjetbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Oličje računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Listopada 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Listopada 1898.

Austro-ugarska nagodba i Dalmacija.

Ovih dana, ne dogjeli do obstrukcije nje-
mačke oporbe, razpravljat će se napokon u
zastupničkoj kući u Beču austro-ugarska nagodba.

Sudeć po onom, što pišu novine, većina
će se njemaca prctiviti nagodbi, ili će barem
tražiti znatnih promjena u onom što je ugo-
voreno između obiju vlada, jer i ako ono što
je ugovoreno između obiju vlada za slučaj da
komora ne glasuje nagodbu, nije u cjelini po-
znato, zna se ipak da je puno korisnije za
Ugarsku, nego li za Austriju.

I ako dakle nebuda obstrukcije sa strane
njemačke oporbe, biti će toliko izpravaka na
pojedine točke nagodbe ugovorene između
obiju vlada, da neće biti moguće dorazpraviti
i glasovati nagodbu do mladoga ljeta.

Što će se kasnije dogoditi, nije moguće
predviti, jer i ako se austrijska vlada bude
poslužiti §. 14, nezna se kako će ugarska na
to pristati; a nebi mogla pristati ni po izjavam,
koje je vlada svojedobno dala ni po temeljnim
svojim zakonom.

Ono što je nepobitna istina, jeste, da ovog
puta, i ako dodje do nagodbe, neće ona biti
sklopljena baš po postojećim zakonom, jer po
postojećim zakonom nagodbene pregovore ima-

du voditi poslanici naroda, a u komoram mora
nagodba biti pretresana i odobrena.

Ovog puta skoro sve pregovore vodile
su vlade, i što je utanačeno o pojedinim točkam
nagodbe utanačeno je između vlada, bez su-
djelovanja poslanika naroda i bez sudjelovanja
poslanika Hrvatske, odnosno hrvatskoga mini-
stra, bez kojih po postojećim zakonom, Ugarska
nebi mogla sklopiti nagodbu s' Austrijom.

Pošto je nagodba između Austrije i U-
garske najjači temelj dualističkog sustava,
s kojeg je Dalmacija toliko ekonomički pro-
trpila, i još uvijek trpi, naši zastupnici na care-
vinskom vieću nebi imali poništo glasovati na-
godbu, jer bi tim još za dugi niz godina
potvrdili sustav, koji pričeći svaki naš ekono-
mički i narodni napredak.

Ako je Dalmacija ovoliko ekonomični i
prosvjetno zaostala, ako se u njoj nije razvio obrt,
kako što je imao uslijed naravnih vrela bogat-
stva, ako je propala njezina mornarica i nje-
zina ribaština, ako nema željezničke sveze sa
svietom, sve to ima da zahvali dualizmu, odno-
sno nagodbi između Austrije i Ugarske.

Nije istina, kako neki tvrde, da će naše
vino, koje je naša glavna izruka, pasti u bez-
cienu, ako nedodje do nagodbe. Ugarska nije
nigda bila glavno štovarište naših vina, a neće
biti ni u buduću, jer je Ugarska do filokse-

rične zaraze, proizvodjale toliko vina, da je
izvažala velike količice i pravila konkurenciju
našem vinu na Evropejskim tržištima.

Nakon uništenja ugarskih vinograda po filo-
kseri, trošilo se je nešto našeg vina u Ugarskoj,
ali nas je ostavila na cjedilu, dok joj je klauzula
o vinu u ugovoru sa Italijom, dozvolila uvoz
taljanskoga vina.

Dapače od silnih količica taljanskog vina
uveđena u austro-ugarsku, više od tri četvrtine
tog vina išle su u Ugarsku.

Ni eventualnim dokinućem klauzule u
ugovoru sa Italijom, mi nebi imali nikakove
koristi od izvoza našeg vina u Ugarsku, jer
su nastojanjem ugarske vlade obnovljeni, ame-
rikanskim lozam svi vinogradi, koje je uništila
filoksera, i jer je napravljeno toliko novih na-
sada američkim lozam, da će do par godi-
na, kad sve dodje na rod, ugarska proizvodjati
toliko vina, koliko ga nije nikad prije proizva-
djala, i moći će pokriti svu svoju domaću po-
trebu, i izvažati dvaput više vina, nego li ga
je igda prije izvažala.

Istina je da mi danas primamo pšenicu i
brašno iz Ugarske, ali i to je posljedica na-
godbe na našu štetu, jer Ugarska nagradjuje
svoje izvoznike, niskim prevoznim cijenam
olakoćuje im promet, podupire poljodjelce i
gospodare na sve moguće načine, a tim ih

PODLISTAK.

Kako se pričeći uvoz bilinskih bolestih

Zadnjih su se godina pojavile mnoge nove
bolesti na bilinam, koje prije nisu bile poznate
u dotičnim mjestim i okolicam.

To je dalo povoda, da se prouči načine,
kako se te bolesti uvažaju, i kojim se sredstvim
i načinim ima prepriječiti njihov uvoz.

Nema više nikakove dvojbe, da se veći
dio bilinskih bolestih prenaša živim biljem, a
po štogod i svježim voćem.

Odkad se je počelo intenzivnije gospoda-
riti, i od kad je nastala prava borba za obsta-
nak u gospodarstvu, svi gospodari idu za tim,
da na svojim imanjim goje onakove rastline,
čiji se plod najbolje unovčije ili koje nose naj-
više koristi.

Usljed toga se iz dalekih krajeva uvaž-
a mnoge žive biline, pa se istim donose ili uvo-
ze i ove bilinske bolesti, koje su obične na
onim stranam, a koje su kod nas sasvim ne-
poznate.

Ako se dakle s dvora donese i samo je-
dna živa bilina okužena jednom bolesti od
ovog kraja iz kojeg potiče, ide se u susret
pogibelji, da se okuži i naše domaće bilje, i

da se tim i na našim stranam udomi jedna
nova bolest.

S toga se danas ima veće obzira pri na-
bavljanju živog bilja iz dalekih strana, a prije
nego li se takovo bilje nabavlja, nastoji se, da
se dozna, ako na onim stranam ima osobitih
bolestih bilja. Dapače su u zadnje doba i razne
vlade preduzele u pitanju shodnih mjera, te
su zabranile sasvim uvoz nekih rastlina iz
stanovitih predjela i zemalja u kojih vladaju
neke vrsti vrlo pogibeljnih bilinskih bolestih.

Nego, bud se nikad nezna, kada i kojom
se bilinom uvaž-
a jedna nova bolest; za to sa-
vjetuju učenjaci, da se razkuži sve biline bez
razlike, dok ih se primi.

Sasvim je naravski, da za razkuživanje
živih bilina valja rabiti takovo razkuživo sred-
stvo, kojim se ubija eventualna bolest u svo-
jem zametku, bez da tim može štetovati ili
pretrpiti bilina, koja se razkužuje.

Tako profesor Weiss preporuča za razku-
živanje bilina jedno postotnu bakreno sodinu
raztopinu.

Bakreno sodina raztopina priredjuje se
ako se raztopi 1 kilogramu čiste modre galice
i 1 kilogram i 150 grama čiste leđičaste (kri-
stalične) sode u 1 hektolitar vode. Naravski je,
da za raztopiti galicu i sodu, valja prije ugri-
jati jedan dio vode. Na ovaj način dobije se
jednopolotna bakreno sodina raztopina, kojom
se izvrstno razkužuju biline, bez da pri tom
razkuženju iste trpe.

Postupak razkuživanja je sljedeći:

Kad stignu s puta biline, razmotaju se i
izgori se omot, a one se odmah urone u ba-
kreno sodinu raztopinu, i drže potopljene u
istoj 12 do 24 sata vremena. Nakon močenja
izvade se iz bakreno sodine raztopine, izperu
se čistom vodom i odmah zasade.

Bakreno sodinu raztopinu za razkuživanje
bilina, valja svakiput iznova napraviti, jer je
njezina razkužujuća moć, tim veća čim je fri-
škija. Stajanjem, i samo za nekoliko dana gubi
bakreno sodina raztopina svoju moć, a kad
postane više od nedjelje dana, onda je sasvim
nedjelatna.

Kako smo već naveli bakreno sodina raz-
topina, rabljena po gornjem propisu, ne hudi
ni najmanje bilinam, koje se razkužuju, a pro-
kušana je kao izvrstno sredstvo proti bole-
stim bilina.

Za veću sigurnost, da se sa bilinam ne uve-
de koja bolest, dobro je da pred polazkom budu
biline na isti način razkužene i od onog koji
ih šalje, jer ako se u pitanju pretjerava opre-
zom i sredstvim razkužujućim bolje je, negoli
ako li se oskudieva.

Ako se u privatnim i državnim razsadni-
cim, uvede preventivno razkuživanje bilja,
prije odpreme istog, prepriječit će se širenje
mnogih bolestih, koje su danas rak rana za
gospodare mnogih predjela.

stavlja u mogućnost da proizvadjaju jeftinije, i da nam prave utakmicu na domaćim tržištima. Biće da ima kod nas nemara, da ima malo gospodarske izobrazbe, ali se u prvom redu ima prepisati utakmici koju prave ugarska žitija našim žitijama na domaćim tržištima, ako cijeli predjeli ostaju kod nas neobrađeni.

Da je naš gospodar u stanju proizvodjati jeftino, kako ugarski, da ima lakih i jeftinih prevoznih sredstava i prama tomu sigurnost prodaje, i on bi se makao iz mrtvila i obrađivao svoje zemlje, ali ulagati trud uzalud, ne rači mu se.

A ovo je sve posljedica dualizma, koji nas sasvim uništuje, pa će naši zastupnici dobro učiniti, ako ne glasuju za nagodbu, koja je temelj dualizma i uzrok našeg ekonomičnog propadanja. B.

Upliv sumporite kiseline na čistoću vrienja masta.

Poznato je da vrienje masta prouzrokuje vinski fermenti, tim načinom što raztvoravaju slador od masta u ugljenu kiselinu i alkohol. Ali je također poznato, da se u mastu izim vinskih fermenta nasadne i mnogo drugih fermenta i gljivica, koja prouzrokuje u mastu i u vinu vrienje drugoga reda. Tako se za vrienja masta pojavljuje vrlo često pliesan, kvasinova gljivica i druge, koje svojim uplivom kvare mast, odnosno vino ili mu ostavljaju trajnih mana.

Profesor Müller-Turgau, da preprieči i onemogućiti djelovanje drugotnih fermenta i gljivica u vrienje masta, kušao je uporabiti sumporitu kiselinu; i komparativne kušnje od njega izvedene, dokazale su da je sumporita kiselina izvrstno sredstvo proti drugotnim fermentim i gljivicam, koje se ne pozvane i ne potrebite pojavljaju na mastu za vrienja.

U tu svrhu, dok su bačve i badnjevi prazni, odnosno prije nego li se u iste ulije mast, osumpori ih se on dobro, da se sasvim izpune sumporitom kiselinom. Taj postupak je sasvim jednostavan, jer je dosti ovisiti u takav sud goruću sumporetku, od koje se gorenjem sumpora razvija sumporita kiselina u obliku bieloga dima, i izmjeni zrak u bačvi ili badaju. Razumjeva se, da ako je badanj bez dna, da ga za sumporavanja valja pokriti pomičnim dnom ili jednom platom.

Kad se u ovako osumporenu bačvu ili badanj ulije mast, on isto redovito prevrije, jer sumporita kiselina ne ubija vinske fermente, ali ubija one pliesna i drugih bakterija, koji bi inače prouzrokovali drugotna, po mast štetna vrienja.

Dalje su još kušnje prof. Müller-Turgau dokazale da su vinski fermenti kad miruju manje osjetljivi na sumporitu kiselinu, nego li onda kada su djelatni, a isto tako su kušnje dokazale da je trusje razlikih gljivica manje osjetljivo na sumporitu kiselinu dok miruje, nego li kad klica.

Poznato je da su mliečno kiseli bakteriji najviše djelatni na one vrsti masta, koje sadrže posve malo kiseline, pa se je djelovanje sumporite kiseline pokazalo uspješno, baš kod ovakvog masta, jer sasvim uništi bakterije mliečno kiselog vrienja.

I na trusje od *Panicillium* i na stanice od *Dematium* djeluje puno sumporita kiselina za vrienja, ali je dokazano da prije i laglje razrušuje stanice od *Dematium*, nego li trusje od *Panicillium*, dapače da ovo zadnje ubija, samo onda kad već klica.

Doduše ubija i dosti vinskih fermenta, ali ih ostane još uvijek toliko u mastu, da vrienje istog uzalud podpuno i sasvim redovito. J. B.

Što se ima uzeti u obzir pri tovljenju svinja.

1. Svinje opredjeljene za proizvodnju mesa, valja obilno krmiti, još dok su odojci.
2. Mlieko, osobito slatko mlieko, jeste jedno od najboljih hrana, za plemenito tovljenje.
3. Kukuruz, brašno od pirinča, brašno od mesa jesu hraniva, koja ako se u velikoj mjeri krme proizvodjaju uljasto i meko salo i meko

4. Ječam je izvrstna sočna krma, i preporuča se toplo u krmljenju svinja.

5. Za zadnjih nedjelja tovljenja, raz je najbolja krma, jer izravno upliva da salo i meso budu zrnas i i tvrdi.

6. Za tovljenja valja se držati reda i točnosti u hranjenju. Pitancim puno više prija, ako im se daje po malo hrane na više obroka, nego li puno hrane na malo obroka.

7. Najbolji i najbrži uspjeh u tovljenju postigne se čistoćom, toli tiela dotičnih svinja, koji posudja u kojem se hrani i kotca u kojem žive. D. I.

Bolest na mohunjam i lišću boba.

Od neko doba počelo se je i kod nas opaziti da bob ne uspijeva. Na mladim mohunjam boba pojave se sure ili crne pjegice, uslijed kojih bob posahne. Te pjegice na mladim mohunjam potiču od jedne tajnovitne nametnice poznane pod imenom *Gloeosporium Lindemulhianum*, Sacc.

Zalibože dosad nema lieka proti ovoj bolesti, te neostaje drugo nego brati i sakupljati ove mohunje, koje su pjegave pa ih uništiti. Može se također prepriečiti bolest, ako se sije zdravo sjeme. Svako zrno sjemena od boba, koje imade na sebi smedjih pjega, sumnjivo je, i nesmje se rabiti za sjeme, ako se prije ne prokuša dali su te pjegice potekle od gorinave-gne gljivice *Gloeosporium*. O stvari se je lako uvjeriti, ako se nekoliko pjegavih zrna boba postavi u čistoj i bistroj vodi, da se moći nešto 24 sata vremena. Ako je sjeme od boba okuženo rečenom gljivicom, onda se već nakon 24 sata močenja sjemena od boba u vodi, vidi prostim okom, da je gljivica svojim tankim nitim preplela površinu zrna, pa se takovo sjeme nesmje sijati. Ostanu li ali smedje pjegice na zrnu boba nepromjene za močenja u vodi, to je onda znak, da nije gorirečena bolest, te se može bez pogibelji sjeme zasijati. Ova gljivica dolazi dakle u zemlju sjemenom, i kakogod se klica iz sjemena razvija i raste, onako se događa i sa gljivicom, dok se na zelenim djelovima bobine stabaljke, a osobito na mohunjam ne pokaže u obliku velikih smedjih pjega. Malo nakon što se pojave ove smedje pjegice izumre stabaljka.

Druga bolest običajna na bobu jeste hrdja, koju prouzrokuje tajnovitna nametnica *Uromyces appendiculatus*. Ona prouzrokuje na lišću smedje crnkaste ili crnosmedje pjegice, uslijed česa bob znatno trpi. Redje se ova bolest pojavljuje na stabaljki. Lječi se, ako se lišće posipuje smjesom od smrvljena sumpora, bakra i vapna. Najbolji zeman za posipanje lišća proti hrdji jeste pred cvatnjom. A. M.

Djelovanje zelenog gnojenja.

Zeleno gnojenje jeste jedino sredstvo, kojim se zemlja obilno i jeftino bogati dušikom. Za zeleno gnojenje prikladne su sve sočivnice, jer sve sočivnice imadu svojstvo, da pomoću nitro-bakterija, koji se naseljuju na njihovim žilama, izradjuju dušik od zraka na korist zemlje.

Dušik izradjen od sočivnica iz zraka, dok su sočivnice na polju nemože ni da izhlapi, ni da bude vodom izpram i odveden u duboke slojeve. Uslijed toga, zelenim gnojenjem bogati se zemlja dušikom, daleko više, nego li najboljim stajskim gnojem.

Korist je pak od zelenog gnojenja, tim veća po gospodara, čim zna bolje odabrati onu sočivnicu, koja je prikladnija za njegove zemlje, te razmjerno bolje uspijeva, više zelene razvije, i više dušika iz zraka preradi na korist zemlje.

Gospodar prama tomu, valja da odabere za zeleno gnojenje bob, grašak, grahoricu, vučak, rumenu djetelinu, meteljku, ljekaricu, bokard djetelinu, seradellu ili drugu koju sočivnicu za koju se je iskustvom uvjerio, da najbolje uspijeva na njegovoj zemlji.

Ali gospodar nesmje zaboraviti, da zelenim gnojenjem pomoću sočivnica on bogati zemlju jedino i samo dušikom, da valja dakle da zemlju pripomogne dodavanjem pepelike, fosforne kiseline i vapna, jer su i ova počela neobhodno potrebna, toli za dobar uspjeh sočivnica, koli i svih drugih gospodarskih rastlina.

Kušnje prof. Wagnera su najbolje doka-

zale, koliko koristi ima gospodar od zelenog gnojenja.

Na zemlji zasijanoj za zeleno gnojenje grahoricom u smjesi sa graškom proizvede se po hektaru do 7646 kilograma suhih tvari, u kojih je sadržano do 250 kilograma dušika. Sa iste površine zemlje zasijane ljekaricom proizvede se do 6560 kg. suhih tvari, koje sadrže do 230 kg. dušika. A sa hektara zemljišta zasijana djetelinom proizvede se do 4870 kilograma suhih tvari, koje sadrže do 127 kilograma dušika. Ovo su proizvodi nadzemnih djelova, a kolika je pak kolikoca podzemnih djelova sočivnica za zeleno gnojenje, nije lako proračunati, ali je posve velika obzirom na kemičku i fizičku njihovu djelatnost za poboljšanje zemlje.

Zelenim gnojenjem ne samo da se bogati zemlja dušikom, ali i humaznim sastojinama od gnijanja zelenih djelova sočivnica, jer se sočivnice za zeleno gnojenje puno brže troše u zemlji od stajskog gnoja. Po zelenom gnojenju postane zemlja rasklija i prka, upija laglje vodu, te je u svakom pogledu prikladnija za svaku gojitbu. Svaki gospodar mora stoga da goji sočivnice za zeleno gnojenje što više može. F. T.

Uništavanje poljske gorušice, trizalja i drugog korova sa raztopinom modre galice.

Poznata je činjenica da žitarice najviše trpe od korova, koji s njima skupa na polju raste, pa ih spriečava u razvoju i duži.

Po oranicam od raznih vrstih korova najjače se pojavljuje poljska gorušica, trizalj (*erismus*), čkalj i resulja.

Gospodar je vrlo često baš u neprilici, kako da im odoli i da ih uništi, jer pljevljenje nije uvijek do kraja uspješno, a ako one vrsti korova preotmu maha kad su žitarice još mlade, znadu ih prevladati, te su od odlučnog upliva na žetvu.

Zeitschr. S. Landw. Kammer f. d. Prov. Sachsen, izvješćuje da je upravitelj D. r. Schultze-Soest kušao škropiti usjeve raztopinom modre galice, u svrhu da uništi poljsku gorušicu, trizalj i čkalj, koji su im prietili obstanak, i da je uspjeh tog škropljenja bio izvrstan. On je škropio zimski ječam i zimsku zob, koji su bili sasvim zatravljeni od poljske gorušice i trizalja. Škropljenje je obavio jeseni sa 15 postotnom raztopinom modre galice, i to onda kad se je zob i ječam bio okitio su četiri listića.

Škropljenje obavlja se iz jutra, ali se može obaviti u svako doba dana; a znatno je jeftinije, osobito kad se radi na veliko, ako se za škropljenje uzmu velike straljke, koje preko polja konji vuku.

Učinak je raztopine modre galice izvrstan, jer 24 sata po škropljenju pogine sva gorušica i vas trizalj, što je bio obrasao usjev.

Sasvim je naravski, da čim se ranije škropi da je tim veća sigurnost, da se uništi korov, i manje se troši raztopine modre galice, ali ne valja opet škropiti odveć rano, jer raztopina modre galice ne ubija klicu korova u sjemenu, nego biljku zelenu, pa ako se rano škropi, naknadno poraste mnogo trizalja, koji nešto sporije klica od ostalog korova.

Hoće se 400 litara raztopine modre galice za škropljenje 1 hektar usjeva, a trošak iznaša nešto 5 florina po hektaru. Nije dakle trošak razmjerno velik, ako se promisli na štetu što prouzroči korov.

Kušnje su pravljene samo sa 15 postotnom, 20 postotnom i 30 postotnom raztopinom modre galice. Zadnje dvije raztopine su se pokazale žestoke, dočim prva t. j. 15 postotna raztopina nije, barem se po škropljenju sa istom nije moglo opaziti, da je ozledjen usjev.

Ali je sredstvo još uvijek skupo za današnje gospodarske prilike i podjeli za rukom da se jednako utamajenje korova postigne i sa 5 postotnom raztopinom modre galice, neće biti loše, jer onda gospodar takav trošak može podnositi.

Čuvanje voća.

Za čuvanje voća za dulje vremena, a osobito za čuvanje voća preko zime hoće se prikladne prostorije.

Najprikladnije mjesto za čuvanje voća, jeste takova prostorija, koja je suha, tamna, u

kojoj se toplina moglo ne mienja, niti smrzava zimi, a opet ima dosti umjerene promahe.

Prije nego li se spremi voće, valja dotične prostorije temeljito izočistiti, pa onda zatvoriti dobro prozore, i izgoriti nešto sumpora; zatvoriti vrata, i držati ih 3 do 4 dana zatvorena. Svrha sumporavanja prostorije jeste ta, da sumporita kiselina, koja se razvija od gorenja sumpora ubije sve truse od pliesna, koje može biti u tom prostoru.

Prije nego li se pospremi voće za zimu, valja ga držati nekoliko dana rastrta ali pokrivena sa sukencem, na zračnu mjestu, da izgubi jedan dio suviše vode; pa onda se probere i odstrani ono što je ozledjeno.

Kad se pospremi zatvore se svi otvori sprema, tako da bude malo promahe, ali inače posve tamno, pa se svako 14 dana pregleda voće i prevrne se, te odstrani sve ono što je slučajno nagnjilo. Ni prije pospreme, ni kasnije, nevalja nikad otirati voće, jer mu se otiranje diže ona naravna voštana privlaka, koja ga čuva od grijanja i sušenja.

Groždje se najdulje uzdrži sveže, ako se odreže u kobole, pa se jedan i drugi kraj matra (pruta) zamaže voskom.

Šljive se najbolje uzdrže u staklenicam široka grla, ako su dobro začepjene, i ako se za polovicu ili za dva diela zakopaju u przinu.

Ljuskavo voće, kao orase, bajame i lješnjake, valja čuvati na suhom i zračnom mjestu, jer inače izgrancavi pečka usljed ulja što sadrži.

Koštice voće, kao kruške, jabuke i dunje, puno se bolje čuva, ako se svako osebice zamota u svileni papir, pa naslaga u badnje ili burad, koje se pak poklopi i pospremi na hladnom a suhom mjestu.

Velike količine voća najbolje se čuvaju u zemlji u zemunicam, na isti način, kako se čuva krompir, repa itd. samo što valja paziti prije neg se pospreme, da su se dobro provjetrile na zračnu mjestu i uzgibile suvisnu vodu, te da nije među zdravim i gnjilog ili ozledjenog voća.

Umjetni način postaravanja vina. Poznata je stvar, da vino imade tim više vrijednosti, čim je starije, jer stara vina, imadu osobiti izraz i tek, koji im u velike povećava vrijednost. S toga u novije doba, počeo mnogi umjetno postaravati vino, i to u svrhu ili da im doisto što prije bude vino bolje, ili u svrhu da ga što prije budu mogli staviti u trgovinu. Umjetno postaravanje vina postigne se čestim pretakanjem i čišćenjem hladetinom (gelatine) ili bjelanchevinom (albuminom), te držanjem vina u konobi, u kojoj je zrak konstantno ugrijan na 37° do 43° C. Ovaj se postupak rabi dok je vino u bačvama; ali ako je vino već u staklenicam, onda ga valja jedan dio odliti, tako da u staklenicam ne ostane vina, nego za $\frac{3}{4}$ istih, a $\frac{1}{4}$ da ostane prazna. Sad se stakline dobro začepi pa se naslagaju na slami i sa slamom u kotlenici, pa se u kotlenici naliže vode, postavi na vatru i grije do 62 ili 65° C. U ovako ugrijanjoj vodi uzdrže se staklenice 1 do 2 dana vremena, i ravna se vatra tako, da se voda u vjek uzdrži na toplini od 62 do 65° C. Kad se voda ohladi, izvade se staklenice, napune se, začepi opet i pospreme u podrum. Na ovaj način i vino od jedne godine dobije izraz i tek sasvim staroga vina.

Luk češnjak, kao sredstvo proti nadmu, preporuča se u zadnje doba, kao vrlo uspješno sredstvo. Halder, koji je ovo sredstvo pronašao proti nadmu, kaže da se češnjak proti nadmu daje kao izvarak, kojeg se priredjuje kako slijedi: Uzmue se 2 do 3 glavice luka češnjaka, izčiste se i izsječkaju se nožice na komadiće, pa se ovi komadići metnu u 2 litra mlika, i sve se prokuha na vatri. Za govedo oboljelo od nadma dosti je obično $\frac{1}{4}$ litre ovog izvarka; ali ako se opazi da mu nije odmah pomoglo onda mu se nakon $\frac{1}{4}$ sata daje drugu $\frac{1}{4}$ litre, i opetuje se za 3 do 4 puta, dok se sasvim jasno

vidi učinak. Ovaj izvarak od češnjaka i mlika jeste takodjer izvrstno sredstvo za liečenje goveda, koji su slabih probavnih ustroja i koji često trpe od poremećenja probave.

Kvasina, kao sredstvo proti smolici. Koštice voće, kao šljive, trešnje, praskve itd. podvrženo je puno smolici, dapače mnoga stabla smolica po gotovo raztoči. Kao izvrstno sredstvo protiva smolici preporučaju mazanje dotičnog mjesta kvasinom (octom, sirćetom). Naravno, valja prije ostrim nožem izglatiti mjesto, gdje se pojavila smolica, pa onda tek namazati kvasinom. Obično je dostatno namazati jedan put kvasinom, a da smolice nestane, ali do potrebe opetuje se mazanje kvasinom dva do tri puta.

Cement vapno napravi se, ako se običnoj vapnenoj malti (mortu) doda malo obične soli (kuhinjske soli). Ovakovo se cement vapno rabi za pročelja kuća, i sva ova mjesta, koja su izložena vlazi, jer vlazi puno odoli, a i kiša ga lako neizpire.

Sol i razsol za utamanjivanje mrava. Vrlo su često mravi od nemale zanoveti po stanovima, osobito u kuhinji i spremi. Oni se sasvim lako raztjeraju i utamane, ako se na mjestu gdje prolaze i na pukotinam odkle izlaze pospe malo soli. Još se brzi i sigurniji uspjeh postigne, ako se u pukotine ili u mravinjak salije malo razsoli. Na polju, osobito po vrtovima, raztjeraju se i unište mravi, ako se u mravinjak salije malo kamenog ulja (petroleja) ili ako se na ulaz u isti postavi jedna slana srdjela ili druga smrdljiva riba.

Kako se pozna, ako je u suknu sa vunom odkano i pamuka ili konoplja. U rečenu svrhu uzme se komad sukna, kojeg hoćemo da kušamo; ako je odkano od čiste vune, metnemo ga u jednu zdjelicu, i polijemo ga dušičnom kiselinom. Ako je čista vuna sukno požuti, dočim pamuk i konoplje ostane nepromjenjene boje. Prama tomu se prebroji sve one niti koje nisu požutile u doticaj sa dušičnom kiselinom i dozna se koliko je pamuka, konoplja ili lana odkano sa vunom.

Molimo svu onu gospodu predbrojke, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Uprava.

Jamatva je već skoro na izmaku. Svi se hvale, da su vrstili ljetos izvrstne, kako se davno svijet ne spominje, ali se je u koliko svijet na mnogim mjestim prevario, potrgav za trećinu manje nego li se je izočekivalo. Sudeć po svemu ljetosnja jamatva moći će se računati u srednje dobre jematve.

Zadnjih dana mjesecarujna palo je obilne kiše, koja je žalibože došla kasno za kukuruze i za veći dio vinograda, ali će puno pomoći maslinam, koje su već bile počele otpadati od velike suše.

Od dana 29 rujna do uključivo 2 listopada t. g. drži se u Zagrebu izložba groždja, priredjena od hrv. sl. gospodarskog društva. Izložbi sudjeluju ponajviše vinogradari zagrebačkog, jastrebarskog i zelinskog kotara.

I vinogradari preko Velebita tuže se, da su ljetos puno protipili vinogradi od luga (nedaće, Oidium Tuckeri).

Objava Natječaja

na mjesto upravitelja dobra.

Na velevojvodskom dobru Alberese u Toškani (Italija) otvoren je natječaj na mjesto upravitelja dobra, s godišnjom plaćom od 4000 taljanskih Lira i 1000 Lira doplatka; stan u naravi, konj za porabu, drva za gorivo; u slučaju bolesti bezplatan ljekar i ljekarije, i napokon pravo na petogodišnjice u iznosu od 10% od plaće.

Natjecatelji na ovo mjesto, mora da dokažu da su zdravog tjelesnog ustroja i da su izučili dobrim uspjehom jednu Gospodarsku Akademiju, ili c. k. Visoku školu za Zemljodjelstvo u Beču; da su položili državne izpite ili izpite za diplomu, da su već više godina bili namješteni na jednom velikom posjedu, i da poznadu taljanski jezik, ili da su u stanju naučiti ga kroz godinu dana.

Molbenice sa dotičnim priložim, valja upravitelji do 15 studenog t. g. Sekretariatu N. C. i K. Visosti Nadvojvode Ferdinanda IV, Velikog Vojvode Toškanskog u Solnogradu (Salzburg).

U Americi je ljetos urodio kukuruz tako obilno, kako se još niko nespominje. I druga žitija su ljetos u Americi obilno rodila, osobito pšenica. Žetva pšenice ozieme procjenjuje se na 375,000,000 do 400,000,000 bushela, a pšenice jare procjenjuje se na 350,000,000 bushela. Ljetosnja žetva cieni se da će biti veća od glosovite žetve godine 1891 za više od 100,000,000 bushela.

Po ogulinskom "Vijestniku" narod se u Granici liječi od ujeda zmije ljutice sa bilinom zvanom jagodnjak (*Agrimonia Eupatoria*). Narod previja jagodnjak na ranu i jede ga, pa se tako liječi od ujeda od zmije ljutice.

Kako "Bulletin des Halles" javlja, ljetos je žetva žitarica bila u francuskoj takova, kakove se još niko nespominje. Po zadnjem izvješću statističkog ureda razabire se da je požeto: 123'41 milijuna hektolitara pšenice; 26'5 milijuna hektolitara raži; 17'5 milijuna hektolitara ječma i 98 milijuna hektolitara zobi. Lani t. j. godine 1897 bilo je požeto: 88'5 milijuna hektolitara pšenice; 17'5 milijuna hektolitara raži; 15'5 milijuna hektolitara ječma i 87 milijuna hektolitara zobi. Napram tome je ljetos više požeto 34'91 milj. hl. pšenice; 9 milj. hl. raži; 2 milj. hl. ječma i 11 milj. hl. zobi. Doisto fenomenalna žetva za Francusku.

Danom prvim siječnja 1899 stupa u krie-post novi zakon za zaštitu izuma, inače zakon za patente. Novim zakonom uređuje se osobiti ured za patente i osobiti sudbeni dvor za patente. Novi zakon određuje i to: a) postupak za dostignuće patenta; b) način kojim ima da bude zastupani, kod patentnog ureda, onaj koji traži patent; c) pravo izrabljivanja patenta obrtno; d) Pogodnosti, koje dobivaju radnici, koji usljed stanovitog patenta bivaju pokraćeni u svojoj zaradi; e) obrana izuma zaštićenih patentom na domaćim izložbam.

U Hochfrassu u Dolnoj Austriji otvorile su koludrice školu za uzgoj seoskih djevojaka u domaćem gospodarstvu i kućanstvu. Svrha je školi, s jedne strane, da uzgoji valjanih seoskih gazdarica, a s druge strane valjanih služavka.

Profesor William Coakes iz Londona, učenjak svjetskoga glasa, razvio je na kongresu britanskih učenjaka u Bristolu, svoju novu teoriju o jeftinosti i lakom načinu proizvodjaju dušika iz zraka pomoću električne snage. Umjetni nitrat na taj bi se način proizvodjao sasvim jeftino, a prirasla bi plodovitost zemalja za kojih 25 do 35 postotaka. Snaga električna, koju može dati vodopad Njagara u Americi bila bi dostatna za proizvodjanje svega nitrata potrebita za redovito godišnje gnojenje žitarica.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

91. Na nekim kruškama požuti mi lišće, usljed česa stabla krležave; molim vas što je uzrok zlatinu na kruškama i kako se uspješno lieči.

V. N. u R. (Dubrovnik).

Zlatin se pojavljuje često na voćnim stablim, a osobito na kruškama, ali se za pravi razlog zlatina ne zna, nego ga valja svaki put tražiti. Obično biva, da se zlatin pojavljuje na kruškama kad su zasadjene na jalovim zemljama, u kojim slučajima pomogne gnojenje, osobito sa tekućim gnojivim. Ali se zlatin pojavljuje vrlo često i na kruškama, koje su zasadjene u pićnim dobrim zemljama, a tad razlog leži obično u žilama ili u preobilnoj vlazi. Kadšto se zlatinu i pravo ne zna razloga, nego se prepisuje uplivi zraka i vremena. Proti zlatinu, uvijek je sigurno sredstvo razsaditi dotično stablo, jer je iskustvo dokazalo, da prestane zlatin, dok se kruška razsadi. Ako je stablo odveć veliko, pa ga nije lako razsaditi, onda se pomogne tim, da mu se razkopa zemlja oko žila, te se pokrate malo žile, ili se zagnoji, onakovim gnojem, kojim zemlja oskudjeva, ili se pak škropi i zalieva dotično bolestno stablo sa jedno ili sa dvapostotnom raztopinom zelene galice. Obično za zalievanje rabi se jednopostotna raztopina zelene galice, a za škropljenje lišća dvopostotna raztopina zelene galice. Ovo su sve sredstva, koja uvijek pomažu kruškama kad boluju od zlatina, ali vrlo često ozdrave i bez ikakove pomoći.

92. Molim vas, koje je najbolje i najdjelotvornije sredstvo za izpiranje bačava od crnoga vina, u koje se ima lievali žutina ili bijelo vino?

T. Š. u P. (Istra).

U dobro uredjenim podrumima drži se napose sudje za bijelo vino, a napose ono za crno vino, i ne rabi se ono od bieloga vina za crno vino, i obratno, nego baš u najvećoj nuždi, kada drugčije nije moguće provoditi, jer n. p. izpiranje sudja od crnog vina za žuto ili bijelo vino traži velike pomnje, a stoji prilično troška i dangube, jer nije li bačva od crnoga vina temeljito i savjestno izčišćena u svoj svojoj unutarnjosti, žutina koja se pak unj ulije, dobije uvijek štogod crljene boje. Čišćenje bačava od crnoga vina obavlja se na dva načina, ili pomoću kiselina, koje raztapljaju crljenu tangu, ili pomoću osnova (basa), koje ih odstranjuju. Od kiselina, za izpiranje bačava od crnoga vina, rabi se sumpurova kiselina i solna kiselina. Sumpurova kiselina se manje rabi, jer može biti pogibeljna za onoga koji ju rabi za izluživanje bačava, ako u porabi nije posve vješt i oprezan. Solna kiselina je više u porabi, jer nije pogibeljna za onog koji ju rabi. Za izluživanje bačava od crnoga vina rabi se pet postotna raztopina solne kiseline, koja se napravi tim, da se na svaki hektolitar ili 100 litara vode doda 5 litara solne kiseline (acido muriatico). Ovom se raztopinom izlužuje tako dugo bačva, dok ona ne otiče sasvim čista iz bačve, bez svakog traga crljene tange, onako, kako smo ju ulieli u bačvu. Puno je laglje, a i jeftinije izluživanje bačava od crnoga vina sa osnovom (basom), a osobito sa živim vapnom ili sa sodom, jer one odstrane i unište svu crljenu tangu. Za vaše odnošaje najbolje je da rabite živo vapno za izluživanje bačava od crnoga vina. U tu svrhu properete najprije bačve vrelom vodom, pa kad se voda izciedi, saspe se u svaku bačvu od pet hektolitara sadržine nešto 1 kilogram živoga vapna u prahu ili u komadiće. Pozatim provolja se malo bačva, da se vapno po njoj razdieli, pa onda se dolije nešto 20 litara vode, pa začepi bačva i dobro izvalja. Valjanje bačve opetuje se kroz dva sata vremena više puta u čestim navratcima, pa se onda odoči vapneni mlieko i izpere bačva čistom vodom. Ovo je postupak najjednostavniji i najjeftiniji, a bačva ostane čista posve, te se bez svake pogibelji može odmah lievati u nju bijelo vino. Soda je jače sredstvo od živoga vapna, a rabi se 2 kg. obične sode ili 3 kg. kristalnine sode u 20 litara vode za bačvu od 5 hektolitara. Voda mora biti topla, jer se onda soda laglje topi. Raztopina sode ulije se u bačvu, dobro se onda bačva izvalja, pa onda odoči raztopina sode i izpere temeljito vodom. Toli za porabe živoga vapna, koli za porabe sode, valja nakon što se iztoči raztopina, bačvu temeljito izprati vodom, jer ostane li u bačvi raztopine živoga vapna ili one sode, kad se

žutina ulije kašuje u tu bačvu izgubi puno svojih kiselina, koje se lako vežu sa osnovom.

93. Molim što je istinita, temeljita i znanstveno opravdana u Soxhletovoj teoriji čuvanja djubra? Jeli onaj način već u porabi, i kojim uspjehom?

F. Č. u K. (Hrvatska).

Soxhletova teorija čuvanja djubra, znanstveno je opravdana, jer on traži da se odiele i drže odijeljene krute izmetine i stelja od tekućih; te da se tekuće izmetine (osoka) ponijšto ne polievaju po djubrištu, gdje su naslagane suhe izmetine i stelja. On polazi sa opravdana stanovišta, biva da osoka (gnojica), sadrži vas dušik i pepelikeve soli, pa kad se miešaju krutim izmetinama i steljom i po istim polievaju, da dobar dio dušika i pepelikovih solih ide izgubljen. On stoga tvrdi, da za sačuvati dušik i pepelikeve soli tekućih izmetina (osoke), valja iste sabirati, čim brže moguće u kamenice ili bunare uzke a duboke; pa ih rabiti ili izravno na polje, ili poljevati istim suhe izmetine sa steljom baš onaj čas prije nego li će se podorati, a da prije nije poništo uputno i koristno mješati tekuće izmetine sa krutim, jer da je to od velike štete i gubitka za hraniva počela, koje sadrže jedne i druge. Krute izmetine sa steljom po Soxhletu valja držati suhe, jer su u krutim izmetinama i stelji sadržavaju samo fosforične soli i organske tvari, od kojih se pravi humus. Da kad se krute izmetine drže suhe, da se onda ne gubi iz njih izpiranjem fosforne kiselina, koja je njihova glavna sastavina, a da kad se ne polievaju osokom, nego čuvaju suhe, da ne nastaje u istim ono naglo gnijenje i raztvorba, usljed koje gube dobar dio svog objema i težine, i veći dio hraniva što sadrže. Da je puno korisnije po zemlju, ako se krute izmetine pomješaju sa tekućim baš onaj čas, kad se imaju podorati, jer da onda raztvorba, vrienje i gnijenje nastane u zemlji, pa da je to u svakom pogledu korisno za zemlju, jer da se ne gubi ništa od gnojja, pošto zemlja sve upija. Soxhlet, dalje tvrdi, da za teške zemlje u kojima bi se krute izmetine sporo raztvorile i nakon dodatka tekućih, radi slabog pristupa zraka, da se može pred porabom činit da pregnjiju krute izmetine i stelja, a da se ta svrha lako postigne, ako se poskrope nekoliko puta vodom, ali u takoj mjeri, da se ovlaži dobro slama i da počme gnjiti, bez da voda izpere iste i iz krutih izmetina fosforne soli. Čujemo, da je ovaj novi način čuvanja gnojja, već u porabi na mnogim imanjim u Njemačkoj, i da se hvale, da je ovako čuvan i rabljen gnoj, puno djelotvorniji, nego ako se drži i čuva skupa krute i tekuće izmetine i stelja.

94. Može li se na našim stranama gojiti biela gorušica za jesensku zelenu krmu? Kad se ima sijati?

A. D. u S. (Bosna).

Na našim stranama može se gojiti gorušica za jesensku zelenu krmu, samo ako mjestni podnebnji odnošaji dozvole, da se pravodobno zasije. Biela gorušica sije se obično po raži, po ječmu ili po pšenici, koje na našim stranama dozrijevaju u lipnju ili srpnju mjesecu. Kad se pokosi žitarica, valja zemlju odmah preorati, pa zasijati bielu gorušicu, koja daje izvrstnu zelenu krmu za blago. U srpnju ili kolovozu zasijana biela gorušica, može se počet kositi već početkom listopada. Sa hektara zemljišta daje se pokositi do 180 kvintala gorušice, koja je izvrstna krma za goveda, a osobito za krave. Biela gorušica je izvrstno prateinovo hranivo, pa za nerazsipat, tako izvrstnom hranom primješa joj se slame. Obično uz gorušicu daje se kravama 4 do 6 kg. slame i 1 kg. krupice od zobi na dan. Ovako hranjena krava, doji čilno tustim mliekom iz kojeg se vadi izvrstno maslo. Najhranivija je biela gorušica, kao zelena krma, ako se pokosi pred cvatnjom; jer kašnje odrveni stručje, te je znatno manje hranivost. Gdje je moguće, preporuča se s toga sijati bielu gorušicu u navratke od 8 do 14 dana, pa kositi ju istim redom, kako je bila zasijana. Nesmje se krmiti sama gorušica, jer bi se tim razspalo bez potrebe bjelancvitu hranu, i mogle bi krave oboliti od proljeva. Kravi od 500 kg. životne težine daje se na dan 38 kg. zelene bielo gorušice, 5 kg. pšenične slame i 1 do 1½ kg. krupice od zobi ili od kukuruza.

B. Nova pitanja.

95. Imam nekoliko bačvica od ulja, koje bi želio izčistiti, da nezaudaraju po ulju; molim pomoć me, kako ih mogu izčistiti?

A. G. u L. (Hrcegovina).

96. Ovdje se svake godine pojavi na peradi, a osobito na kokošim, nekakva kužna bolest, koja ih sasvim uništi; zovu ju kolera. Molim vas što prouzrokuje rečenu bolest, i imali lieka proti istoj.

L. C. u K. (Bukovica).

97. Imam kravu, kojoj po svakom telenju otiče vime, što mi pravi ne malo zanoveti. Molim, dade li se predusreti otcjanje vima i kako?

N. R. u Č. (Istra)

98. Odlučio sam pognojiti moje oranice vapnom; molim vas za naputak, pod koju rastlinu u obhodnji da rabim vapno?

T. K. u K. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Klaić M. pos. — Raimondi J. op. — Lokatelli L. uč. — Sirotković D. N. — Kosačić A. pos. — Jerić E. trg. — Gjurgjević M. J. uč. — Milković T. pos. — Lisak F. Ž. K. vel. — Bušić L. pos.

— M. P. O. M. Ivandić — Pisali smo vam odmah, koliko ste želili znati glede trgovanja.

— V. g. Lubov D. P. — Tačno je kako vi pišete; za pretiskanja imenica, mora da je slagar s nepomnje napravio i počinio onu pogrešku. Poslali smo vam naknadno sve izostale brojeve.

— V. g. Petković A. — Knjižicu „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Jukić S. — I vami knjižicu „O uzgoju i njegovanju cvieća“. Knjižica „Mane i bolesti vina“, razprodana je ima već 2 godine.

— V. g. Čičin-Sain M. — Dali smo vam pismom zatražene obavjesti i npute.

— V. g. Kosović M., vj. — Obrnuli smo list, na vaše novo prebivalište.

— V. g. Dorčić N. — Hvala vam na ponovnoj obavjesti. Bilo je doduše već izpravljeno, ali posli neg je bio dotiskan Br. 18.

— V. g. Jeličić N. — Golubovi nisu toliko štetni za sijanje, koliko se u obće drži, jer se obično hrane ptičjom grahoricom, ali kad nema grahorice, onda zoblju svako drugo sjeme.

— V. g. Antunović T. — Raffia liko je puno više trajno, ako se pred porabom namoči u dvopostotnu raztopinu modre ili zelene galice, jer obe ove galice podjeljuju raffia liku trajnost i čuvaju ga od gnijjenja.

— V. g. Mitrović A. — Broj 16 i 17 poslali smo vam iznovice. Pisali smo radi one knjige, i radi onog sredstva, ali nismo još dobili odgovora. U obće, kad se radi, o malenkostim, velike kuće jedva da dadu odgovor.

— V. g. Horvat F. — Pisali smo vam odmah u pitanju za koje ste zatražili nputu.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješt
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Čitah računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Listopada 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 16 Listopada 1898.

Naše marvogojstvo i trgovina marvom

Čudnovat pojav opaža se kod nas zadnjih godina, biva da u istom razmjeru u kojem naziđu naše marvogojstvo, raste izvoz naše marve.

Razni su uzroci nazadka našeg marvogojstva; ono nazaduje postepeno već od nekoliko decenija, ponajviše usljed križanja stranskim pasminam, koje su se nepromišljeno uvađjale i narivavale usvrhu, da se naše pasmine poboljšaju.

Križanje naših goveda sa švicarskim, pi-logavskim, möllthalskim i raznim drugim govedjim pasminam, koje su se nerazborito uvađjale, rodila je najuzašnijim posljedicam za naše govedarstvo.

Naša goveda, i ako se nisu odlikovala osobitim vrlinam, bili su dobra tegleća marva, naučna svakoj nepogodi, umjerena u hrani i vrlo uztrajna; križanjem sa gorinavedenim pasminam naša je domaća pasmina tako nazadovala, da je skoro sasvim izkržljavila, i gdje je prije doticao par volova, danas valja upre-gnuti barem tri para.

Isto se je dogodilo sa ovcam, koje su križanjem sa merino i negretti, izgubile svoj prvobitni tipus, postale su osjetljive na nepogode vremena, daju razmjerno puno manje vune i manje mlička, a nije im meso više tečno i dobro, kako je prije bilo.

Ovo je bila, bez svake dvojbe, prva nevolja, koja je pogodila naše marvogojstvo, i koja je odlučno uplivala na nazadak istog, jer nema stvari, koja bi više ozlovoljavala marvogojitelja i gospodara što neuspjeh; a neuspjeh od neracijalnog križanja plemenitih pasmina sa našim, bio je vidiv odmah u prvom koljenu, dok križanci nisu primili onu njegu i onu hranu, kojoj su bili naučni njihovi otc.

Na nazadak našeg marvogojstva puno je takodjer uplivao šumski zakon, koji je znatno ograničio pašnjake, i koji je mnoge gospodare stavio po gotovo u nemogućnost, da mogu držati i gojiti blago.

I velike krčevine, koje su zadnjih godina učinjene za nasadjivanje vinograda, znatno su uplivala na propadanje marvogojstva.

Zadnji udarac pak dobilo je naše marvogojstvo okupacijom Bosne i Hercegovine, usljed koje je znatno oteščana ljetna paša u rečenim zemljam.

Na ovo su nadošle zle godine, i prirasli porezi, pa gospodar neznajuć kako lakše da dodje do novca za najnužnije svoje potrebe, prodaje svoju marvu s reda.

Što je zadnjih godina porasao izvoz marve, nije dakle od toga što je porasao uzgoj marve, nego radi toga, što se gospodari u nuždi i iz potrebe riešavaju svojeg blaga prodajom.

Kako tu nevolju naših gospodara znadu eksploatovati spekulanti, može se svak lako

uvjeriti, ako posjeti jedan od naših nedjeljnih ili periodičnih pazara.

Srdce se stiska čovjeku, kad vidi, gdje se vola prodaje za 40 ili 60 fiorina, a kadšto, kad je navalica blaga na pazaru, ili kad se spekulanti medjusé sporazume, još i za manje.

Ovo sustavno propadanje marvogojstva upliva štetno na ekonomiju pojedinaca i cijele zemlje, a dosljedno na propadanje gospodarskog i težačkog staleža.

Danas već nisu riedki slučajevi, da u mnogim kotarim ostaju zemlje neobrađene, samo s nestašice tegleće marve.

A kako može da težak žive ako nema čim da obradi zemlju, e da uzgoji barem toliko žita, koliko mu ga je potreba za kruh svagdanji?

Što su zadnjih godina začestale dražbe težačkih posjeda, i selenje iz mnogih kotara, ima se zlo u prvom redu tražiti u propadanju našeg marvogojstva.

Još nije ova rana tako duboko zahvatila n srce naroda, da joj nebi bilo lieka, ali se hoće odlučnosti sa strane odlučujućih faktora, da se preprieči propadanje marvogojstva i bez-savjestno razprodavanje marve.

Nedoskoči li se odmah i odlučno, usljed rastućih poreza i kamata, a opadanja ciena gospodarskih plodina, nastati će kod nas takova gospodarska kriza i tako nevoljna, kakove se još niko nešpominje.

PODLISTAK.

Novi američanski način priredjivanja ensilaže.

U nijednoj zemlji nije prošireno hranjenje blaga kiselim ili slatkim kukuruzovim sienom kakó u Sjevernoj Americi. Može se uz-tvrditi, da tamo nema gospodara, koji nebi gojio zeleni kukuruz za krmu, pa ga onda sje-čkao i spremao u zemunice (jame u zemlji), ili u kamenice od cementa, ili sgrade od drva, ili u stogove na otvorenom polju dobro pritiskute zemljom.

Ove razne spremne za kukuruz zovu se ensilage (ensilaže).

U zadnje doba J. W. Robertson, mliekar-ski povjerenik u Kanadi, koji je stekao veliko iskustvo sa gojenjem krmnog bilja i hranjenjem blaga, preporuča novi način ensilaže kukuruza.

Poznato je da je kukuruz kрма, koja obiluje ugljovodanim, a oskudieva proteinovim sastavinam, pa se prema tomu nemože hraniti blago krmim kukuruzom, nego mu valja uvijek primiješati takove hrane koja obiluje proteinovim sastavinam.

Poznao je s druge strane da sočivnice i mnoge druge biline obiluju baš proteinovim sastavinam, pa s toga preporuča Robertson, da se sa kukuruzom goji bob i suncokret, koji obiluju proteinovim sastavinam, pa da se skupa ensiliraju.

Provedbu te mješovite gojitbe kukuruza i boba i ensiliranja istih skupno, preporuča Robertson kako slijedi:

U zemlji dobro priredjenoj za sjetvu, zasije se napram mjestnim okolnostim, od početka do konca svibnja, kukuruz pomješšan sa bobom. Sjeme zasije se 5 do 7 cm. duboko, u redove, na razmak od 80 cm., tako da u svakom redu na svaku 50 cm. dužine dodju 2 do 3 zrna sjemena.

Ako se sije na kućice, onda se drži razmak od kućice do kućice nešto 80 do 90 cm., a u svakoj kućici zasije 6 do 10 zrna sjemena.

Kad kukuruz postigne mliječnu zreloću, pokosi se skupno kukuruz i bobina. Dok se pokosi, bez sušenja, izsječka se pa ensilira.

Ako kukuruz, kad se pokosi, nije bio još dostigao mliječnu zreloću, bolje je kad se pokosi ostaviti ga jedan dan rastrta na polju na suncu, da se malo prosuši.

Sječkanje kukuruza i bobine obavlja se

na 2½ cm., i odmah se naslaga; a za naslaga pazi se da se jednako podijeli, i da svaki bude po mogućnosti jednako pomješšan bobina sa kukuruzom. Za naslaganja izsječanog kukuruza i bobine, dodaje se svako često izkomadanih glavica od ovieta od suncokreta, kojeg se goji na okrajke istog polja na kojem je gojen kukuruz sa bobinom ili pak napose.

Kako smo već rekli za naslaganja, glavna je stvar da bobina i kukuruz budu svaki je-dnako podijeljeni, i da se siojevi dobro pri-tisnu i pogaze, osobito na uglovima i na rubovima. Kad se je izpunila jama, ili napravio stog do one visine, koju želimo imati, onda se po sve-mu razbac i sve se pokrije nešto za 15 cm; debljine sa izsječanom slamom, a površ slame nabaci se i sedlasto naravna pa pritiskne sloj zemlje 50 do 70 cm. debeo.

Obično se smjesa kukuruza i boba uređi tako, da stoje u razmjeru kao 5 prema 1, t. j. da na svaku 500 kilograma kukuruza bude pomješšeno 100 kg. bobine.

Kad se ovakovom smjesom hrani krave muzare ili pitance na svaku 50 kg. ove krme prištedi se 4 kg. žitarice, koju bi valjalo davati za izravnjanje razmjera hranivih tvari, kad bi se krmilo sami kukuruz.

Koje bolesti stižu goveda na paši?

Od mnogih priljepčivih i kužnih bolesti nalazi se zarazna i priljepčiva tvar na pašnjacima skrivena. Osobito se tu opaža za bedrenicu (Autrax). Mnoga goveda poginu na pašnjacima od bedrenice (poganca) još prije, nego li se gospodar dosjeti, od česa su goveda bolestna.

Nemarnost i neznanje gospodara, većim su dijelom pak uzrokom, da se po skalalim životinjama poveća kolikoća priljepčive tvari, jer se malo kada pobrinu, da se sasvim unište poskapale životinje, a s njima i kužna sredstva, kojih su pune. Priljepčive tvari bolesnih ili skalalih životinja ne drže se samo tiela, te odnosno nije samo mrcina u kojoj se priljepčive tvari nalaze, ali su i izmetine i slino isto priljepčive.

Dapače izmetinam i balam najviše se širi priljepčiva tvari po pašnjacima, osobito kad se bolestna goveda vuku s jednog diela pašnjaka na drugi.

Kako što mrcine (tjelesa) goveda, koji poskapaju od kužnih bolesti valja izgoriti, da ne ostane od njih traga, isto tako valja pokopati i izgoriti sve izmetine i druge odpadke tiela.

Metiljavost (*Cachexia isterico verminosa*) imaće takodjer svoj izvor na pašnjacima, osobito na vlažnim pašnjacima. Metilj dolazi u tielo goveda sitnim puževim, koji imaće po vlažnim pašnjacima, i prodre do jetra, u kojima prouzrokuje gnijenje. Da se prepriči širenje metilja valja prosušiti pašnjake, i ne tjerati na pašu metiljava goveda.

Slinavka imaće takodjer svoj izvor na pašnjacima, i sredstvom pašnjaka se najlaglje širi i okužuje zdrava goveda.

I plućni glistomor ima svoj izvor na pašnjacima, pa još mnoge druge bolesti.

Dužnost je stoga gospodara, da drži u redu pašnjake, a osobito da pazi da nisu odveć vlažni, i da na njima ne raste trave i bilje, koje može da nahudi govedam.

Kukuruz za zeleno hranjenje.

Malo ima gospodarskih rastlina, koje bi brže od kukuruza, dale gospodaru toliku kolikoću zelene krme, koliko je daje kukuruz; a kukuruz ima i tu drugu prednost, da uspjeva skoro na svim vrstama zemlje, samo ako su dostatno obradjene, ako nisu posve iztrošene i odveć suhe i ako ne trpe od stajale vlage.

U obće, čim je bolje pognojena zemlja, tim kukuruz za zelenu krmu bolje uspjeva i obilnije rodi.

U dobro pognojenoj zemlji, kukuruz se može gojiti sam za sobom, ali ga je bolje gojiti za žitaricama, za okopavinama ili za djetelinama.

Za kukuruz izore se jeseni dosti duboko zemlja; a u rano proljeće dobro se prebrana, pa se napram mjestnim odnošajim, u drugoj

polovici travnja ili u svibnju mjesecu zasije kukuruz. Kukuruz se sije u redove napram vrsti na 50 do 80 cm. razmaka, a nešto 2 $\frac{1}{2}$ centimetra dubine, jer ga je u širjem razmaku laglje okopavati, a kukuruz se tim bujnije razvije, čim se češće i bolje okopava.

Za hektar zemljišta hoće se 60 do 100 kg. sjemena.

Od raznih vrstih kukuruza najbolji je za zelenu krmu tako zvani konjski zub, koji doraste u kolovozu, ali radja velikom kolikoćom sočne krme.

Druge vrsti kukuruza jesu ranije u zdrienju, ali radjaju znatno manje i nije krma tečna i sočna, kako od konjskog zuba.

Ako se izravno krmi zeleni kukuruz, valja ga sijati u navratke od 20 do 20 dana, u onoj kolikoći, koliko se računa, da će se kroz 20 dana potrošiti.

Kad se proizvodi više zelenog kukuruza, nego li ga se može izravno pokrmiti valja ga pokositi, pustiti da provene, pa onda ukiseliti ili u zemnicama ili naslagajuć ga na stogove i pritiskajuć ga.

Kukuruz za zelenu krmu valja pravodobno pokositi, ni odveć rano, ni odveć kasno, jer pokosi li se rano onda sadrži još puno vode, a malo hranivosti, a pokosi li se odveć kasno, onda je već odvrlo.

Prije nego si pokrmi zeleni kukuruz valja ga izsjekati. D. P.

Uzgoj kunaca u kućanstvu.

Kunci nisu životinje, koje za uzgoja stavljaju velikih zahtjeva, ali puno bolje uspjevaju i više koriste nose, ako im se posveti malo pomnje i ako im se daje malo reda.

Za gojenje kunaca hoće se prikladno mjesto, bez toga bezuspješna je gojitba kunaca. Kunci ljube suho a zračno mjesto, koje je prilično toplo, te zaštićeno od leda i promahe.

Kunci su zdroili za razplod koncem četvrtog mjeseca, ali se nepripustaju do konca osmog mjeseca, kad su tjelesno dostatno razvijeni. Tielo im raste, i biva teže sve do treće godine.

Ako kunci nisu navršili barsedmi mjesec, neuporabljaju se za razplod, a isto se tako neuporabljaju više za razplod, kad su prevalili treću godinu života.

Valja držati posve odjeljene kunce od kunica, a kad je do parenja i oplodjenja dovede se kunica u odjel kunaca, a ne obratno.

Razplodjivanje kunaca sledi obično od mjeseca listopada do prosinca, i kroz sve to vrijeme valja ih sočno hraniti i dobro kripiti.

Već u četvrtom mjesecu po porodu odiele se mladi kunici po spolu, a u šestom mjesecu odiele se sasvim od majke i goje za sebe.

I stariji i mlađi kunci ljube čistoću u staji, i suh položaj, dakle dosti suhe stelje; onda obilnu kolikoću zdrave hrane.

Viažua, nagnjila ili pliesniva hrana hudi kuncim. D.

Krastave otekline na lozama.

Na mlađim lozama pojavlja se često osobitih pjega, krasta i otekline, koje su nejednake izvanjštine i oblika.

Njihova je površina u početku gladka, ali kasnije postane hrapava i krastava.

Na glavama (panjevima) starijih loza na prave se kadšto velike otekline drvenasta oblika, koje cijelu glavu obrastu.

U proljeću su ovakove otekline prilično meke na opip; ali kasnije posve otvrdnu i porastu velike, te spriečavanja ne malo kolanje sokova, koji se u njima ustavljaju.

Usljed ove obustave ili ovog spriečenja kolanja sokova, krzljave malo a malo vegetativni organi loze, pa poginu.

Ako se ove krastave otekline prorežu na dje se da su unutra crne, i ta crna tvar je topiva poput drvene ogorine.

Ova crna tvar prekrije sva spavajuća oka (adventivne pupolje) loze, pa loza nemože više da pravo i dobro protjera.

Ova je bolest češća po vinogradim u nizinama, a neznatno je još čisto, koji joj je pravi uzrok, ali se misli, da ju prouzrokuje gljiva *Fusicladium*, koja sličnu bolest prouzrokuje i na voćna stabla. Lieči se tim, da se sva krastava i nabrekla mjesta izrežu do zdrava, pa se maži raztopinom modre galice napravljenom

od 1 kg. modre galice i 2 kg. živoga vapna u 100 litara vode. Azurin, plava voda, sumporni cviet, ni sam, ni sa vapnom u prahu ne pomaže ništa. D. E.

Liečenje i obrana od ližnje.

Mnoge domaće životinje, a osobito goveda podvržene su ližnji, koja se pojavlja obično usljed toga, što krma ne sadrži u sebi dosti hranivosti, a osobito radi toga, što nesadrži dovoljnu kolikoću rudnih solih, potrebitih za razvoj tiela, i za razvoj kostiju.

Prepriči se i lieči ližnja, uporabom sljedećih sredstava, koje je iskustvo dokazalo, da su vrlo uspješna proti ližnji.

- Gnojenjem livala i polja fosfatovim gnojim, i to bilo izravno, bilo u smjesi sa stajskim gnojem.
- Povećanjem i proširenjem gojitbe djetelina, ljekarica i grahorica, jer se istim dobiva krma znatno bogatija bjelančevinom i fosfornim solim, odnosno fosforom i kiselinom.
- Nabavom hraniva, koja obiluju bjelančevitim tvarim, kao što su uljene komine, klice od slada, mekinje, itd.
- Redovitim solenjem krme, ili davanjem dovoljne kolikoće soli.
- Dodavanjem krmi dnevno 30 do 50 grama priredjena brašna od kostiju. Ovo je sredstvo osobito onda uspješno, ako se hrani krmom, u kojoj nepostoji razmjer hranivosti, kako što je krma sa kiselih odveć vlažnih livada, ili po kiši izprano sieno, ili krma uzgojena na zemlji, koja oskućeva vapnora. L. D.

Šljiva.

Jedno od najunosnijih stabala za gojitbu po vrtovima, po voćnjacima, po poljima i uzduž puteva, jeste bez svake dvojbe šljiva, jer šljiva izim što se lako prilagodi položaju i vrsti zemlje, radja obično obilno, a plod se daje u potrebiti svakovrstno i usvježen stanju za pekmaže i za šljivovicu; i u suhom stanju, a pri tom uživa uvijek prilično dobre cijene.

Šljiva ljubi umjereno podneblje, radje nešto vlažno nego li suho.

Puno bolje uspjeva šljiva u dolam i po nizinama, nego li po brjegovim.

Na zemljište ne stavlja velikih zahtjeva, samo ne trpi suhe zemlje. Ilovaste zemlje najbolje prijaju šljivi, osobito, ako nisu teške.

Na polju, po voćnjacima i uzduž puteva sade se šljive na 7 metara razmaka, po vrtovima na 5 metara razmaka.

Već za sadnju, valja šljivu poklastriti, kako što i sve drugo košticevo voće. Ovo klašćenje nevalja zanemariti radi oblika, i radi uspjeha.

Bolje je šljive uzgajati u visoka stabla, jer to više prija njihovoj naravi, i obilnije rode.

Za uzgoj na veliko najbolje su domaće šljive, bilo slavovske ili bosanske, jer je za njih dokazano, da na našim stranama izvrstno uspjevaju, i da radjaju obilno, dobrim plodom, koji je već stekao glasa u trgovini.

Novim vrstima valja biti obzirni, i valja se prije uvjeriti, dali će iste na našim stranama dobro uspjevati, kako domaće šljive. I. F.

Upliv sočne krme na telenje krava.

U novije se doba tvrdi, da su razne sočne krme, napram vrsti, od izravnog upliva na telenje, i na pometanje zametka.

Kotarski živinar Prietsch tvrdi, da obilno hranjenje sa brašnom od sjemena od pamuka, koje je vrlo sočna i jeftina hrana, prouzrokuje pometanje zametka.

Na jednom imanju, podvrženom njegovom nadzoru, a na kojem su krave često pometale zametak, opazio je u sljedeći upliv sočnih krmiva na zametak.

Kad se je bredje krave uz sieno krmilo sa smjesom od graška, grahorice, zobi i ječma, uz primjesu kukuruza, krave su se kasnije težile, nego li obično, ali bi otežile veliko, teško tele.

Takove su se krave u mnogom slučaju telile teško i velikom mukom.

Kad se je uz sieno krmilo sa lanenim brašnom i sa brašnom od sjemena od pamuka na jednake djelove, krave su se lako telile, ali su se mnoge telile prerano, a mnoge bi pobacale zametak.

Kad se je uz sieno krmilo sa smjesom od jednakih djelova lanena brašna, te brašna od graška, zobi i kukuruza, krave bi se pravodobno telile i posve lako. G. A.

SVASTICE

Pogreške za tovljenja pataka, jesu mnoge, a najveća je ona, da se patke naglo zatvore na tamnu mjestu, u tjesnom prostoru, u kojem se nemogu micati. Sasvim je naravno da takav nagao prelaz, iz slobodnog života natmice i tamnicu, ima svoje grozne posljedice, jer mnoge patke naglo poskapaju. Patke valja postepeno i malo a malo priviknuti na štaju i na tminu, a onda ih stopro staviti u sasvim tamni prostor, u kojem se nemogu micati. Ovako priviknute postepeno na tmini i nepomičnost, nevalja odmah uprijeti tovljenjem; s početka daje im se krompira, repe i zrnja, pa ih se onda tek počme prisilno hraniti, tim da odklen se slobodno na jedu, da ih se onda stupa žgancim od mekinja, ili brašna i krupice ječmene. Za stupanje više im pričaju žganci od kukuruza brašna umjesena toplom vodom; a još bolje im prija prokuhano zrnje od kukuruza. Stupanje žgancim ili kukuruznim zrnjem valja nastaviti sve dotle, dok im se guša sasvim izpuní. Ovakim postupkom u 2 ili 3 nedjelje dana patke su sasvim utovljene. Tovljenjem se prestane, dok se opazi da patka nemože više da redovito prekriži krila.

Kako se ima čuvati kruh. Na selu i po manjim mjestima, a takodjer na imanjima pravi se kruh jedanput na nedjelju, a kadkad i za desetak i više dana. Zimi nije stvar od neprilike, ali ljeti se kruh odveć brzo posuši i otvrdne; a ako se drži u vlažnoj konobi i u zatvorenu sanduku lako izpljesnivi. Za čuvanje kruha, najbolje su vreće od brašna. Kad se je kruh izpekao, dok je još topao pospe se su malo brašna, pa se onda naslaga u vreće od brašna, tako da jedno lice krušca stoji prama drugom, pa se onda vreća priveže i ovjesi na jednom sjenastu, ali promašnom mjestu. Na ovaj način uzdrži se kruh izvrstno 3 do 6 nedjelja dana, bez da se posuši, da izgubi svoju svježost i bez da opljesnivi. Prije, nego li se pojede ovakav kruh, izčetka mu se sa kore brašno, i drži se preko noći u konobi ili drugom hladnom mjestu, da se osvježi.

Novi način omotavanja masla, izumili su amerikanci i hvale ga, kao vrlo praktična i vrlo korisna, osobito kad se maslo mora dulje vremena čuvati ili mora putovati na dalek put. Maslo se uobličí dugoljato, pa se onda najprije omota tankim svilenim papirom, a onda kositrnjačom (staniolom), pa se naslaga u kutije od debelog papira (kartona). Ove kutije se pak izmažu parafinom, ili se namoče u parafin, a tim se preprieči svaki pristup zraka do masla. Ovakom omotan maslac, može se poslati na najdalji put, bez pogibelji da se izkvvari, jer je dokazano, da je i nakon pet mjeseci posve zdravo i tečno, kako da je dan prije bilo otučeno.

Sredstvo za krpanje kotača od kaučuka na dvokol cam (Bicyklam). Uzme se 10 grama morunjeg mjehurca, 40 grama kaučuka i 20 grama guttaperche; sve se dobro izsjedka na sitne komadiće, metne se u jednu staklenicu i dolije 160 grama sumpornog ugljika. Onda se staklenica začepi, i izmučka se sadržina, da se sve razbije. Pukotine, koje su nastale na kotačima od kaučuka, izlaze se temeljito, pa se onda

izpune ovim mazom. Sad se obviije kotač koncem, da se zašmazana pukotina stisne i sljubi, pa se pričeká 24 do 36 sati da se sasvim posuši. Napokon se razrieši konac, pa se ostrim nožem, kojeg se prije namoči u vodi, odreže sve ono maza, što je usljed stiskanja kotača od kaučuka, izvrilo iz pukotine i otvrdnulo na površinu.

Vrela voda kvari predmete od rožine. U mnogim se kućam rabe žlice od rožine; dapače u nekim kućam za voće ne rabi se nego noževé i viljuške od rožine; a svi češlji što se rabe u kući je u takodjer od rožine. Mnogo se put s toga događa, da se ovakovi predmeti peru u toploj vodi, a to baš nevalja, jer rožina u toploj vodi omekša, a tim stvari izgube svoj oblik, i nisu više za porabu.

Gospodarske Vjesti.

Molimo svu onu gospodu predbrojnice, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Uprava.

Objava Natječaja

na mjesto upravitelja dobra.

Na velevojevskom dobru Alberese u Toškani (Italija) otvoren je natječaj na mjesto upravitelja dobra, s godišnjom plaćom od 4000 taljanskih Lira i 1000 Lira doplatka; stan u naravi, konj za porabu, drva za gorivo; u slučaju bolesti besplatno ljekar i ljekarije, i napokon pravo na petogodišnjicu u iznosu od 10% od plaće.

Natjecatelji na ove mjesto, mora da dokažu da su zdravog tjelesnog ustroja i da su izučili dobrim uspjehom jednu Gospodarsku Akademiju, ili e. k. Visoku školu za Zemljodjelstvo u Beču; da su položili državne izpite ili izpite za diplomu, da su već više godina bili namješteni na jednom velikom posjedu, i da poznaju taljanski jezik, ili da su u stanju naučiti ga kroz godinu dana.

Molbenice sa dotičnim priložim, valja upraviti do 15 studenog t. g. Sekretariatu N. C. i K. Visosti Nadvojvode Ferdinanda IV, Velikog Vojvode Toškanskog u Solnogradu (Salzburg).

Jamatva je na izmaku, pa i vrsti koje kasno dozrijevaju ljetos su izvrstne, osobito u Kaštelim, ali mnogi ostaju razočarani, jer nalaze manje, nego li se je prikazivalo i izčekivalo. Tuže nam se takodjer, da ljetos nema onoliko kupaca za groždje i za mlado vino, koliko ih je bivalo prošastih godina, pa s'var prepisuju štetnom uplivu klauzule, koja odbija od nas trgovce, a mami ih u Italiju.

Zadnje kiše pomogle su puno maslinam, koje su sada ojedrile, i već pomodruju, pa se težak ufa da će dobro bacati. I jesenskom povrću došle su dobro zadnje kiše, jer se je zasijano i zasadjeno povrće liepo pomoglo, i jer je kiša omogućila sjetvu mnogih drugih vrstih povrća.

Izložba groždja, koju je prošlih dana priredilo gospodarsko društvo u Zagrebu, izpala je izvrstno, jer je bilo izloženo obilno groždja, i jer je izložbu posjetilo više od 2000 osoba, bez izložitelja, koji su imali besplatnu ulaznicu.

U Francezkoj je godine 1897 uvedeno bilo 122,133,300 hrastovih dužica, i to iz raznih zemalja, a najviše iz Austro-ugarske i iz Sjeverne Amerike. Iz Sjeverne Amerike raste uvoz

hrastovih dužica u Francezku, dočim onaj iz Austro-ugarske pada, jer dok je godine 1896 bilo uvedeno iz Austro-ugarske u Francezku 102,240,471 hrastova dužica, taj broj je godine 1897 spao na 77,824,100 komada, dakle je manji za 24,400,000 komada.

Na mudroslovnom fakultetu hrvatskog sveučilišta u Zagrebu, zasnovana je šumarska akademija, na kojoj će se učiti visoke šumarske nauke kroz tri tečaja. Šumarska akademija osnovana je na temelju zakona od 3 ožujka 1897, a bila je nužna, e da i domaći sinovi budu mogli biti namješteni na cpravi državnih šuma, za koju službu traži se visoka šumarska izobrazba.

Godine 1897 proizvelo se je u Bosni i Hercegovini 18,000 hektolitara vina, napram 6000 hektolitara u godini 1896, kad je bila posve loša godina. Rakije proizvadjá se u Bosni i Hercegovini takodjer posve malo, i to ponajviše šljivovice. Dobro uređenih žganičarnema nego jedna u Dolnjoj Tuzli, koja izpeče godišnje do 8000 hektolitara šljivovice. Veći dio rakije drepulje nabavlja Bosna i Hercegovina iz Dalmacije, ali i tamo se je počeo narod u novije doba trovati špiritom, kojeg uvadjaju i razprodavaju njemački i magjarski žudije.

Na izložbi tipičkih pasmina alpskih goveda, hrvatska zemaljska vlada nabavila je od ministarstva za poljodjelstvo u Beču 2 bika, 2 krave, 1 junicu, 2 telice i 2 vola pinogavske pasmine; 1 bika, 2 krave i 1 telicu belanske pasmine; 2 bika, 2 telice, 1 junicu i 2 krave oberintalske pasmine i 1 bika, 2 krave, 2 telice i 1 junicu lechtalske pasmine. Stoka pinogavske i belanske pasmine opredieljena je za državno imanje Božjakovinu, gdje se te pasmine uzgajaju na veliko; a stoka oberintalska i lechtalska, koja se odlikuje velikom žilavošću i dojnošću, kušat će se razploditi u gorskim predjelima i pokraj gradova, gdje se najlaglje pazari mliekom.

Odsjek Njemačkog gospodarskog društva u Berlinu nabavio je u proljeću 1898 za 7194 gospodara 41,235 kvintala raznovrstnog sjemenja u vrijednosti od 755,839 maraka. Sve sjeme je nabavljeno od gospodara, koji se sami bave uzgajanjem raznih vrstih sjemenja.

U Mitrovici kod gospodarskog urada petrovaradinske imovne obćne prodaje se 6085 hrastovih stabala, 229 jasenovih, 218 brestovih i 308 grabovih stabala za 200,715 florina. U Vinkovcima prodaje se 11,851 hrastovih stabala za 667,442 florina, u Belóvaru 1643 hrastova stabla za 32,194 florina, u Turopolju kod plemićke obćne 37,881 hrastovo stablo za florina 1,138,423.

Magjarski ministar poljodjelstva D.r Ignaz Daranyi upozorio je sve gospodarske zadruge i sve gospodare na Centralni gospodarsko-vjerski zavod, kojeg vlada osniva u Budimpešti, i pozvao ih je da se upišu kao članovi istog zavoda.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

25. Imam nekoliko bačvica od ulja, koje bi želio izčistiti, da nezaudaraju po ulju; molim pomoćte me, kako bi mogu izčistiti?

A. G. u L. (Hercegovina).

Čistiti uljene bačve u većem dielu slučajeva nezahvaćan je posao, osobito ako je ulje dulje vremena stalo u bačvam, pa se je drvo napojilo ulja. U takovu slučaju, može se mirno

uztvrditi, da bi svaki trud bio uzaludan, jer nebi pomoglo nego trajno izluživanje vodenom parom, a tim bi i drvo znatno potrpielo. Kušajte izluživanje živim vapnom, onako, kako je već opetovano put tumačeno u našem listu, pa opetujte to čišćenje živim vapnom više puta zasebice, izčistit će te prilično bačvu, i ako vam nemožemo jamčiti, da će te ju sasvim izčistiti, jer ako je ulje, koje je stajalo u bačvi sadržavalo puno njejenih kiselina, ili ako je bačva izgrađavila stajanjem, onda nema pomoći.

96. Ovdje se svake godine pojavi na peradi, a osobito na kokošim, nekakva kužna bolest, koja ih sasvim uništi; zovu ju kolera. Molim vas što prouzrokuje rečenu bolest, i imali lieka proti istoj.

L. C. u K. (Bukovica).

Sudeć po opisu, bolest s koje vam gine perad jeste tako zvani kratelj (cholera) peradi ili pošalina peradi. Bolest je prilično česta kod peradi, a ne šteti ni kokoši, ni patke, ni guške, ni pavane, ni golubove, ni fažane, dapače ni ptice, koje se goje u kavezim. Ova je bolest kužna, a prouzrokuje ju osobita vrst bakterija, koji je poznat pod imenom *bacterium avicidum*. Ovo je jedna vrlo sitna vrst bakterija, jajasta oblika, a koji se sam kreće, i vrlo je kužan, tako da u posve kratko vrijeme može da okuži i da uništi svu perad svih vrstih, kolikogod je ima u jednom gojilištu peradi. Bolest ova širi se obično hranom i vodom, tim što u hrani i vodi za napoj padne izmetina ili sluzi od već oboljelih životinja, i tim se okužuju sve druge. Vrlo se često bolest uvažava sa kokoši i drugom peradi, koja se s dvora nabavlja. Takova perad nosi vrlo često klicu bolesti u sebi, pa se bolest razvije nakon što postane koji dan u novom prebivalištu. Valja s toga svu perad što se s dvora nabavlja držati osolice barem jedan mjesec dana, dok se uvjeri da nije donela u sebi ili na sebi nikakove kužne ili priljevoive bolesti, od koje bi mogla stradati domaća perad. Bolest se ova pojavljuje obično naglo, a kratkotrajna je, jer brzo pogine okužena životinja. Vrlo često gine perad naglo, a da se peradogojac nije ni dosjetio da je bolevala. U večer prividno zdrava, u jutro je nadje mrtvu, ili sjedi mirno na prički, pa na jednoć padne doli mrtva, kao da joj je kap pala. Ovo se zbiva, kad bolest naglo djeluje; za normalnog razvoja bolesti, kokoš je za 1 do 3 dana tužna i tuma, a i neće da jede; obično je kao pospana, ovjesi često krila, pulja se po perju, i drži se osebice na samu. Istodobno ili malo kasnije pojavi se lijavica, a sa lijavicom veliko žedjanje. Dihanje postane znatno teže, a vrlo se često čuje pihavica i žviždanje iz nosa, kao da su nozdrve stisnute. Često ih uhvati drčavica i vrtoglavica, pa nemogu, da se držu na nogam padnu i poskapaju, a vrlo često poskapaju u velikoj trzavici (konvulsijam). Bud je bolest vrlo nagla, obično dolazi pomoć prekasno. Najbolje je s toga nastojati, da se bolest preprieči, a kad se je pojavila, da se ograniči. Ograniči se bolest i preprieči njezino dalje širenje, ako se odmah odiele oboljele životinje od zdravih, i ako se odlučnom i obilnom porabom razkužujućih sredstava u staji, nastoji prepriečiti svako dalje širenje bolesti. Valja s toga temeljito razkužiti kokošinjak, i sve druge predmete, koji su stali u istom ili su dolazili u doticaj bolešnim kokošim. Za razkuživanje rabi se žestoka lukšija ili tropostotna raztopina karbolne kiseline, ili kreolin. S ovim sredstvom valja temeljito izprati pod, stiene, strane, pričke, posudje, jednom rieči sve i svaku. Poskapalu perad, kako što i izmetine i sluzi, valja pokupiti i izgoriti, ili posve duboko u zemlji zakopati i pokriti živim vapnom. Kad se pojavi ova kužna bolest, valja odmah pozvati živinara, a da on kao čovjek od zanata odredi za vremena svaku, a da bude što manje štete, i da se preprieči širenje bolesti.

97. Imam kravu, kojoj po svakom telenju otiče vime, što mi pravi ne malo zanoeti. Molim, dade li se predusreti olucanje vina i kako?

N. R. u Č. (Istra).

Kod krava prvakinja vrlo se često pojavljuje otvrdnuće i zapala vimena; a kod nekih se krava otvrdnuće i zapala vimena pojavljuje skoro redovito, po svakom telenju. Kod nekih je krava to posljedica naravske naklonosti, a kod nekih potiče od nemara marvogojitelja. Oticanje i zapala vimena, može se predusresti i liečiti. Predusretne se ako se kravam prvakinjam i onim, koje su sklone zapali vimena,

kroz zadnji mjesec bledjosta, pere vime mlakom vodom i pomnjom natire, tim krave postanu znatno manje osjetljive. Po telenju preprieči se zapala vimena, ako se krave često i podpuno izmuzu, da im neostane u vimenu puno mlika, i nakon što se je tele nasisalo. Prije nego se počmu muzti valja ruke namazati maslom ili ouliti, a valja muzti pomnjom, ono što bi se reklo slako, dugim, tihim i likim potezanjem sisa, a da krava neosjeća boli za muzenja. Pojavili se oteklina u vimenu, valja dotično mjesto natirati, da se oteklina razidje. To natiranje valja da uzsliedi pomnjom sve doklen oteklina dopire, te tako često i trajno, dok oteklina sasvim nestane. Za laglje natiranje oteklina vimena, rabi se zadaje omuzeno mlieko, koje je obično najmastnije, ili pak mlako maslinovo ulje, ili mlaki raztopljeni maslac. Kad se natare oteklina na vimenu valja vime dobro posušiti sa mekom vunenom krpom. Ako ova sredstva nepomognu, i unatoč svega oteklina raste i postaje tvrdja, onda valja na oteklinu vimena previjati tople obloge. Krpe za te obloge može se u toploj vodi, i mienjaju se često. Nepomogne sve ovo ništa, onda valja pozvati živinara, da on odredi i naredi, kako će se dalje liečiti vime, a da ne bude od štetnih posljedica po kravu.

98. Odlučio sam pognojiti moje oranice vapnom; molim vas za naputak, pod koju rastlinu u obhodnji da rabim vapno?

T. K. u K. (Hrvatska).

Vapnom može se grojiti pod svaku rastlinu u obhodnji, jer je dokazano, da svima bez razlike u velike prija. Dosad se je doduše držalo, da se vučak, repe i krompir nesmjedu gnojiti izravno vapnom, ali su zadnje kušnje dokazale, da biva baš protivno, vučak pognojen vapnom znatno bolje uspjeva, nego bez vapna, a za repe i za krumpire dokazano je, da pognojene vapnom radjaju puno obilnije i boljom vrsti, a da se na repam i na gomoljim od krumpira ne pojavljuje vučak, koji je često bio uzrokom, da je valjalo gojibbu repe i krumpira napustiti. Najbolje je doduše u obhodnji gnojiti vapnom sočivnice i djeteline, jer se gnojenje vapnom pod istim najbolje izplaća, jer su sočivnice i djeteline baš one rastline koje ljube vapno i bez vapna, čisto nemogu da uspjevaju. I žitarice sve bez razlike mogu se izravno gnojiti vapnom, jer im puno prija, ali naravski uputnije je gnojiti vapnom sočivnice i djeteline. Vapno, kako je poznato, izim što je neobhodno nuždna hrana za bilje, djeluje puno u zemlji, kao razdražujuće sredstvo, tim što podupire raztvorbu drugih gnojiva, a osobito ustrojnih, što povećaje toplinu zemlje, i što rahli zemlju, a tim olakočuje pristup zraka i vlage, te blagotvornu njihovu djelatnost na plodovitost zemlje; s toga uz vapno valja zemlju obilno gnojiti ustrojnim gnojivim, bilo stajskim gnojem ili podoravanjem blja za zeleno gnojenje.

B. Nova pitanja.

99. Molim vas, kako se imadu uređiti otvori u staji, da bude lako ravnati dobru promahu (ventilaciju) u istoj?

I. B. u 8. (Istra).

100. Koji je najbolji način sušenja šljiva, da se dobije sočnu a trajnu robu za velika tržišta?

M. T. u K. (Slavonija).

101. Od nekoliko godina prava je nevolja kod nas, što krave po telenju obole od tako zvane mlične groznice. Mnoge usljed toga presuše, a mnoge zaglave. Molim vas, što je uzrok, da se ovako redovito pojavljuje kod nas mlična groznica kod krava? Dade li se izliečiti i prepriečiti i kako?

N. L. u B. (Bosna).

102. Redovito svake godine za kosilbe siena i otore udare kise, pa nigda da se redovito posuši i pospremi; neli s toga bilo korisnije pripravljati takozvano crno sieno? Molim, kako se isto najbolje i najlaglje pripravlja?

L. Č. u S. (Cetina).

103. Imam uljenih spertava, koje od lani nisu rabljene, pa su izpljesnive. Molim vas, kako da izčistim sprte, da odstranim od njih pliesan i vonj po istom?

K. R. u P. L. (Šibenik).

104. Pojavili se mede (*Grillus grillotalpa*) po dolam, tako brojno, da vas krompir izgrizu, te onemogućuju njegovu gojibbu. Molim za naputak, kako se mede lako i sigurno tamane?

A. E. u V. (Istra).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Luburić F. — Velikanje J., žup. — Mirić I. Gogica — Luković S. — Tanović L. — Šošić A. — Milković N. — Budasić S. — Krstić T. — Valenčić I.

— V. g. Kovačević A. — Vaša predbrojba podmirena je do konca lipnja 1899.

— V. g. Ivanović I., žup. — Za podmiru predbrojbe do konca t. g., izvolite svoje dobno poslati još 30 novčića.

— V. g. Bačić J. — Glede miehova, pisalismo vam.

— V. g. Grkinić G. — I vami glede kotlova za pečenje rakije i glede konjaka.

— V. g. Tudor I. I. — U pismu smo vam javili, da se tek i vonj od galice neda odstraniti.

— V. g. Kosančić B. — Proti vilinoj kosi na djetelištu, valja odmah odlučno postupati, da se dalje ne širi. Najbolje je da odmah dobro pospete živim vapnom okuženo mjesto, nepomogne li ni to onda valja počupati djetelinu, te ju pomješati dobro izsjeckanom slamom, polivenom petrolijem, pa zapaliti, da sve izgori, dapače da i zemlja progori, jer i u zemlji može biti sjemena od viline kose.

— V. g. Babić L. — Santonin je sredstvo protiva crvim, koje se vadi iz biline *Artemisia*. Ovo je jedna vrst peljena, koja živi još samo u Turkestanu u kotarim Čikmet i Aulim na površini od kojih 400 hiljada hektara.

— V. g. Petrović N. — Što vam kokoši nesu jaja sad tamo sad amo, mjenjajuć svaki dan mjesto, imate tražiti uzrok u tomu, što vaša gujezda za nesenje jaja nisu dobro uređjena i čista. Ako ćemo da kokoš nese jaja uvijek na istom mjestu, hoće se da gujezdo bude čisto, i dobro prostrto čistom slamom ili sienom. Izseckanu i vlažnu slamu ne ljube kokoši u gujezdu, pa s toga traže novo čisto mjesto.

— V. g. Nakić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „Duhau“ poslali smo vam.

— V. g. Tomović I., uč. — Izpravili smo.

— V. g. Radin K. — Pristajemo i šaljemo.

— V. g. Bulović F. — Broj 11 i 13 poslali smo vam iznova. Glede ostalog pišemo vam.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goja i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nake i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po reduku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Studenoga 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1. Studenoga 1898.

Šumarska akademička nauka u Zagrebu

Dana 19 prošastog mjeseca, pri mudro-
slovnom fakultetu hrvatskog sveučilišta u Za-
grebu, otvoren je tečaj za slušaoce šumarstva,
i tim je omogućena i šumarska akademička
izobrazba u hrvatskom jeziku.

Davno se je osjećala potreba akademički
izučeni šumara, osobito u užoj Hrvatskoj, gdje
ima toliko pristranih državnih i zemaljskih
šuma, za upravu kojih, traže se akademički
izučeni šumari, pa domaći sinovi ili su takovu
izobrazbu morali sticati u tujini, ili su morali
gledati, kako im od dana na dan stranci za-
sjedaju na bolja šumarsko upravska mjesta.

Hrvatski sabor je u zakonu od 13 ožujka
1897 o promicanju gospodarstva u kraljevini
Hrvatskoj, već predvidio potrebu akademičke
izobrazbe šumara, pa je vlada suglasno gori-
rečenom zakonu izdala naredbe za ure-
đenje akademičke šumarske obuke pri mudro-
slovnom fakultetu sveučilišta, te naukovni i
izpitni red za slušatelje šumarstva.

Obzirom na veliko bogatstvo hrvatskih
šuma, ustanova šumarske akademije, bila je
neobhodno nužna, i radi toga da se to veliko
bogatstvo šuma uzdigne, i radi toga da se pro-
izvodi šuma što bolje i korisnije unovčuju.

Naredbom od 7 listopada t. g. predavanja
o šumarskoj struci trajati će tri godine dana,
odnosno šest semestara, u tri tečaja, a na kon-
cu svakog semestra ili prije početka sljedećeg
semestra imadu slušatelji položiti izpite od

svijuh predmeta, koje su kroz semestar slušali.

Tko nepoloži sve izpite, jednog tečaja ne-
može da se upiše u sljedeći tečaj, dapače ni
onda kad padne na izpitu iz više od dva pre-
dmeta. U ovom zadnjem slučaju mora da ope-
tuje semestar.

I ako je ovakova ustanova malo liberalna,
ipka obzirom na veliku obsežnost šumarke nauke,
puno je korisna po učenike, jer ih sili na
trajno i redovito učenje, i jer je puno laglje
polagati izpite iz pojedinih predmeta u raznim
navratim, nego li je naprtiti sve brieme na
jedanput na ledja.

Mi veseljem pozdravljamo ustanovu šu-
marske akademije jer držimo sigurno, da je
ona predhoda za ustanovu gospodarske akade-
mije, pošto se bez visoke gospodarske izobraz-
be, nemože ni pomisliti na preporod narodno
gospodarstvenih odnošaja hrvatskih zemalja.

Veselimo se i radi toga, što se ustanovom
šumarske akademije, pruža mogućnost i sinovim
Dalmacije, da u hrvatskom jeziku steku aka-
demičku šumarsku izobrazbu.

Dalmacija nema bogatstvo šuma, koje ima
Hrvatska, Slavonija i Bosna, jer su sve bogat-
stvo šuma dalmatinskih izercpili Mlečići, bez
da su se pobrinuli za naknadu; a baštinci
mlečića neimajuć da crpe koristi iz naših šuma,
nemisle da ništa ozbiljna preduzmu za podi-
gnuće istih.

Veći dio svota što se danas troši u šumarske
svrhe u Dalmaciji, ide na plaće činovnika šu-
marskih i na njihove službovne pristojbine; a
svi šumarski činovnici u Dalmaciji, izim poje-
dinih iznimaka, jesu stranci, koji dolaze amo
radi kariere, nepoznade jezika, ni zemlje, ni

odnošaja, pa dosljedno nemogu da se opoje
onom ljubavi za stvar, koju traže i zahtjevaju
naše prilike.

Nade za podignuće našeg šumarstva u-
sredotočuju se sve u naš mlađi naraštaj, koji,
kad izuči šumarske akademičke nauke, i za-
premi mjesta javne uprave, znati će podizati
šumarstvo onom ljubavi i onim marom, kojim
mogu da to čine domaći sinovi, koji ljube
zemlju u kojoj su rođeni, i čute njezine ne-
volje, kao svoje vlastite.

Jesenska sjetva djeteline u smjesi sa travam.

U onim mjestim, gdje je proljeće suho
čuju se često tužbe, da proljetna sjetva djetel-
line u smjesi sa travam zlo prolazi, s toga
mnogi siju djetelinu u smjesi sa travam u je-
sen, i tim izbjegnu štetnom uplivu proljetne
suše.

Za neke vrsti djeteline, a osobito za tako
zvanu livadnu ili bijelu djetelinu, dokazano je
da je bolja jesenska sjetva od proljetne; a i
orljena djetelina u smjesi sa pohovkom i lju-
ljikom zasijana jeseni u ozimini puno bolje
uspjeva, osobito ako se ozimina nešto ranije
zasije osobice, pa onda kasnije u njoj djetelina
u smjesi sa travam.

U hladnijim predjelim, valja djetelinu u
smjesi sa travam zasijati u rujnu ili najkasnije
u listopadu mjesecu, a u južnijim predjelim u
listopadu, najkasnije početkom studenoga, e da
se još prije studeni dostatno razviju i budu
mogli lako i dobro prezimiti.

Dogodili se za ljute zime, da djetelina i
trave nastradaju ima se uvijek prigoda, da se
u proljeće naknadno zasiju stradala mjesta.

PODLISTAK.

Priredjivanje mješanca djubra.

Dobrota mješanca djubra ovisi uvijek od
dobrote stvari, koje se rabe za pravljenje
mješanca i od načina kako se pripravlja mje-
šanac.

Za priredjivanje mješanca gnoja valja
odabrati sjenasto mjesto, da sunčana žega ne
uskori izhlapljivanje amonijakalnih sastavina
mješanca; a nepropustno mjesto e da csoka
nebude upijena od zemlje.

Za mješanac gnoj rabe se obično otpadci
iz kućanstva, te otpadci od raznih obrta, i sve
one stvari, koje se nemogu inače koristiti
upotrebiti.

U obće pri porabi otpadaka za mješanac,
bolje ako se mješaju skupa samo onakovi od-
padci, koji su jednake čvrstoće i za koje se
predpostavlja, da će istodobno pregnjiti i raz-
trošiti se.

One stvari, koje se posve teško ili posve
lako raztvoraju, valja osobice pripravljeti za

mješanac, i to tako, da se lude moglo pospje-
šiti raztvorbu onih stvari, koje se teško raz-
padaju, a usporiti raztvorbu onih stvari,
koje se lako razpadaju.

Stvari, koje se lako raztvoraju, valja s toga
držati manje vlažne, a pritisnute, da se od njih
odstrani djelovanje zraka; a stvari koje se teško
raztvoraju valja držati više vlažne, valja im do
potrebe dodati vapna, često prekopavati ih i
premetati, da dodju što moguće više u doticaj
sa zrakom.

Mješaju se razne stvari za mješanac samo
onda skupa, kad su dobro raztrošene, te se
mogu lako i brzo izjednačiti skupa.

Stog mješanca priredjuje se tako, da se
pojedine stvari opredjeljene za mješanac pore-
daju u slojeve svaka za sebe i izmjenično je-
dna na drugu, do one visine, koliko se hoće
da stog bude visok. Na taj način na sloj bilin-
skih otpadaka, dodje sloj životinskih otpadaka,
pa sloj rudnih otpadaka, i tako izmjenično dok
stog mješanca postigne visinu od 2 metra.

Površinu ovakovog stoga mješanca na-
pravi se nešto uvalito prama sredini, eda oso-
bice, sapunjača, mokrača, voda od pranja kuhinje i

skog posudja itd., koje se rabe za polievanje i
jačanje mješanca budu sve upijene, i da ne
budu mogle oticati na krajevima stoga, i raz-
lievati se po zemlji u blizini istog.

Okolo stoga mješanca valja također na-
praviti jarak, u koji ima, da se sakuplja kišni-
ca, koja otiče sa stoga za kiše i nakon kiše, a
koja uvijek sa sobom nosi dosti rudnih soli.

Da se u ljetno doba stog mješanca manje
suši, preporuča se zasadiati na stog mješanca i
okolo njega, tikava, čije se rizve razastru po
stogu i čuvaju ga od izravnog izluživanja od
sunca.

Ako na stog mješanca bude raslo trava i
korova, može se pustiti da iste rastu, samo im
nevalja dopustiti da se osjeme, jer bi onda
sjeme njihovo došlo sa mješancem na polje i
zatravilo polja.

Koliko je korisno za redovitu raztvorbu
stvari, nepotrebljenih za mješanac, da se stog
mješanca redovito škropi osokom, sapunjačom i
dugom nečistom vodom, isto je toliko potrebito,
da se svako često, i to barem svakog drugog
mjeseca jedanput, prebaci i prekopa mješanac,
tim ne samo da se razne stvari, koje su

I onda je korisno sijati jeseni, kad za ljute zime sve sjeme pogine, jer obnoviti sjeme u proljeće od mnogo je manje štode, nego li je ne imati osiguranu krmu.

Druga prednost jesenske sjetve djetelina u smjesi trava sastoji se u tom, da se trave i djeteline jače razvijaju u ozimi, pa kad se ova požanje, one se laglje razvijaju i još iste godine daju u jeseni izvrstanu i obilnu pašu.

Zasijano sjeme od djeteline u smjesi sa travam valja sasvim plitko pobranati, jer bolje i sigurnije klica, ako se plitko pobrana, nego li ako li se podore. H. L.

Jednostavni način kiselenja lišća od blitve.

Za jednostavno i jeftino ukiseljivanje lišća od blitve odabere se na istom polju na kojem se je blitvu gojilo, lopat zemlje u jednom uglu dotičnog polja. Površina se onda zemlje naravna nešto za 2 do 3 metra širine, a za toliko dužine, koliko trebate.

Sad se zabije nekoliko ravnih kolaca s jedne i s druge strane priredjene čistine na 2 do 2½ metra razmaka, pa ih se iznutra obloži daskam, tako da se napravi neka vrst sanduka.

Na čistini po tlehu nabaca se za 10 do 15 centimetara debljine izsječkane ili ciele slame, koju se poravna i pogazi, pa onda se po istoj naslaga provehlo lišće od blitve. Potrebno je da lišće od blitve nešto provehne prije naslaganja, jer bi inače sadržavalo puno vode, što je štetno. Isto se tako hoće, da za naslaganja bude lišće inače suho na površini, jer ako je mokro od rose ili kiše, nesmje se slagati, nego valja pričekati, da se prosuši.

Naslaganje lišća od blitve na čistini između dasaka, obavlja se postepeno i svudi jednako, a pri tom gazi se i pritiska neprestano, da ostane dobro sabiveno, i da između lišća neostane praznina izpunjenih zrakom. Lišća se toliko naslaga, dok se dodje do 1 metar visine, pri toj visini naslaga se samo na sredini, da gornja površina ostane zaobljena poput krova. Sad se izravna gornja površina stoga od lišća, i pokrije se slojem slame od 10 do 15 centimetara debelim, a na slamu naslaga se sloj zemlje 40 do 50 centimetara deo, kojeg se dobro sabije i izravna p put krova, da voda laglje otiče.

Sad se izvade kolci, i odstrane daske, pa se izglađe nožem strane stoga od lišća od blitve.

U stogu zavede se do malo vremena vrienje samo od sebe pa lišće se od blitve ukiseli.

Za vrienja umanjuje se znatno objem stoga i razpuca zemlja povrhn stoga. Padanje objema je naravska posljedica vrienja, i proti tomu nema pomoći, dočim pukotine koje se naprave na zemlji koja se nalazi povrhn istoga valja odmah zamazati, da voda ne prodiere u stog. Ovim postupkom, posve malim troškom dobije se izvrstno kiselo sieno od lišća od blitve.

mješanao bolje izmješaju između sebe, ali se i puno brže raztreše.

Mješanao je onda zdrio za porabu, kad vas stog poprmi tamnosmedju boju, te se predočuje kao zemljana tvar, pa nije više moguće razpoznati pojedine stvari iz kojih je mješanao napravljen.

U koliko se vremena može napraviti dobar mješanao, to zavisi od stvari koje se upotrebljavaju za pravljenje istog, i od većeg ili manjeg nastojanja gospodarstva.

Obično drži se, da mješanao od bilinskih otpaka dozrije u tri mjeseca; dočim mješanci u kojima su pomješani razni otpadci trebaju šest i dvanaest mjeseci, dapače mješanao sa otpadom kože, kostiju, rožina, vune, kostreta itd. trebaju po 2 do 3 godine dana dok uzdrije.

Na svakom i manjem gospodarstvu imalo bi se svake godine napraviti po jedan stog mješanao, jer se u mješancu najbolje upotrebljavaju svi oni otpadci iz kućanstva i domaćeg gospodarstva, koji inače svrše neupotrebljeni.

Sredstvo za utamanjivanje San José uših.

San José uš jeste jedan od najpogibelnijih zareznika za sva stabla, a osobito za voćna stabla. U Sjevernoj Americi, a navlaš u Kaliforniji on je najviše razširen, i prava je rana za voćare onih zemalja.

San José uš napada sva voćna stabla, bez razlike, a napada i lozu, kestene i sve vrste trna, i rujevinu, lipe, lješnjake, vrbe i mnoga druga stabla.

Dok je lišće na stablim vrlo je teško tamaniti San José uš; dočim tamanjenje iste ide puno laglje, u zimsko doba, kad su stabla bez lišća.

Za utamanjivanje San José uši rabi se topla raztopina od 250 do 300 grama sapuna (napravljena uljem od ribe) u jednoj litri vode.

Djelatnije od ovog sredstva jeste raztopina napravljena od 54 kg. smole, 13½ kg. pečene sode (kaustične sode) i 6½ kg. ulja od ribe u 450 litara vode.

Sa prvom raztopinom t. j. sapunjačem od sapuna napravljena uljem od ribe, valja namazati stabla jeseni, dok lišće poodpada, kašnje preko zime, i u rano proljeće prije nego li nabreknu pupovi izmažu se stabla, drugom od gori navedenih raztopina.

I bordoleška kašica, je dobro sredstvo proti San José uši, ali samo onda, kad se je zareznik stopro pojavio.

Na mnogim mjestim rabe proti ovom neprijatelju voćnih stabala smjesu od 1½ kg. koncentrovane lukšije i 4½ kg. ulja od ribe raztopljeno u 34 litra vode.

Kako se vidi sva bolja sredstva proti San José uši sadrže ulje od ribe, prama tomu se ima suditi, da je ulje od ribe najbolje sredstvo za ubijanje tog toli pogibelnog zareznika.

E. I. G.

Jeli bolje gnojiti žitarice kilskom salitrovinom jeseni ili u proljeće?

U rastu žitarica razlikuju se dvie dobe; prva doba t. j. doba klicanja i ukorenjenja, druga doba t. j. doba rasta i zdrienja; pa za svaku od tih doba trebaju žitarice sasvim različitu hranu.

Prama tomu u dobi klicanja i ukorenjenja valja žitaricam ozimim dati toliko hrane, da se što brže razvijaju, e da laglje odole borbi proti korovu, zareznicim, studeni i nepogodam vremena, koje im u to doba najviše priete.

U drugoj dobi, trebaju žitarice obilno kolikoću prikladne hrane, da se brzo i jako razvijaju e da donesu što više jedra ploda.

Od svih gnojiva kilska salitrovina je ona, koja najviše prija žitaricam, predpostavljajuć, da u zemlji još prije sjetve, ima dovoljna količina fosforne kiseline i pepelike.

Izkustvo je dokazalo, da je korisnije gnojiti žitarice kilskom salitrovinom u proljeće, nego li jeseni, te da se veći i sigurniji učinak postigne, ako se kilska salitrovina rabi u više navrata, svaki put po malo, nego li obilno na jedanput.

Ako se u svibnju gnoje žitarice kilskom salitrovinom, onda je njezina poraba razmjerno najkorisnija, jer izravno upliva na plodovitost žitarica.

Na zemljama, koje se u priličnoj snazi nalaze, ne gnoji se kilskom salitrovinom nego u proljeće; a samo na onim zemljama, koje su slabe, gnoji se jednom četvrtinom ili jednom petinom kilske salitrovine jeseni, a sa ostale ¾ ili ½ u proljeće.

Proljetno gnojenje obavlja se u drugoj polovici travnja ili početkom svibnja, kad su se usjevi već okitili su 3 ili 4 lista.

I. L.

Slador kao hranivo.

Dosad se je držalo, da je slador poslast za ljudsko tijelo, koja osladjuje jela i pića i povećava njihovo uživanje. U novije doba, od kad je silno porasla proizvodnja sladora, nastoji se dokazati, da je slador i izvrstno hranivo i okrepljujuće sredstvo.

Na dokaz te tvrdnje izašla je nedavno osobita knjižica u Berlinu, u kojoj je nepoznati pisac obširno razložio o hranivosti sladora i njegovoj izravnoj djelatnosti, kao osvježujuće sredstvo za tijelo i kao izvor mišićne snage.

Crnci u plantažama, koji se posve kukavo i oskudno hrane, ostanu ipak snažni, ako mogu okusiti soka od sladorne trstike. Ako se crncim za pedipsu oduzme sok od sladorne trstike, oni odmah oslabe, i nisu sposobni za nikakvu radnju.

U Istočnoj Indiji nepoznatu oni stanovnici boljeg okrepljujućeg sredstva za ljude i za životinje zaposlene u teškom poslu, do sladora.

Jedan holandežki vojnički liječnik pripovjeda, da su vojnici za jednog napornog višednevnog marša na Sumatri uzdržali posve lako sve tegobe i da su bili još tako svježiji, da su se mogli odmah upustiti u boj sa neprijateljem, samo tim što su dva puta na dan uzimali po rukovet sladora.

Lovci divljači po visokim briegovim, vodiči turista po visokim goram i po ledenjacim, neuzimljn drugog okrepljujućeg sredstva, nego slador, koji im povraća snage, dok ga okuse.

I engleški veslači i koturaši, okrepljuju se i povraćaju si svoje mišićne sile najbrže sa sladorom.

Svi oni, koji se posvećuju napornom radu, najbrže se mogu okrepiti, ako pojedu nekoliko komada sladora.

S toga slador čeka puno velika budućnost, jer će za velikih vježba i u vrijeme rata sve vlasti morat obskrbljivati svoje vojnike sa sladorom, da bolje odole naporu i da se drže svježiji i u snazi. T.

Amerikanski Jasen (Fraxinus americana).

Amerikanski jasen jeste jedan od novo uvedenih šumskih stabala, čija se gojitba najviše širi u Evropi. Ima predjela u Bavarskoj, Dessau i drugim njemačkim državicama, gdje je amerikanski jasen (*Fraxinus americana*) sasvim izlisanu domaći jasen (*Fraxinus excelsior*).

Jedna od velikih prednosti amerikanskog jasena jeste ta, da on izvrstno uspeva po suhim kamenitim zemljama, po briegovim i po putevima, gdje inače malo koje drugo stablo uspeva; da pri tom tjera bujno i obilno, a da mu je drvo traženo u trgovini i da se dobro plaća.

Amerikanski jasen tjera u proljeće mnogo kašnje od našeg jasena, a pravo reći najjače se lišćem izkiti jeseni.

Jedina mu je mana, da se puno i lako grana, s toga se ne daje uzgojiti liepo deblo, kako kod našeg jasena.

Obzirom na to što se amerikanski jasen zadovoljava i lošijom mršavijom i kamenitom zemljom, i što u velike trpi sušu, preporuča se njegova gojitba na našim stranama, a osobito po otocima, F. N. B.

O izmetanju izmetina iz štaje u zimsko doba.

U hladnijim predjelima, gdje se studen zna čuti, nije uputno svaki dan izmetati štaju i iznositi na polje izmetine i stelju, jer se takvim postupkom puno razhladjuje štaja, a to nije uvijek zdravo za blago.

Gdje uredba štaje dozvoljuje drže se izmetine, nešto 8 do 14 dana, pače još i dulje u štaji izpod blaga.

Na nakupljenoj naslagi izmetina i stelje leži blago puno ugodnije, nego li na samoj tankoj naslagi stelje, i izključena je pogibelnost da blago trpi na nogam od studeni, što inače vrlo često biva, kad se izmetine i stelja svaki dan izmetaju iz štaje.

Gnoj se nigdje bolje ne čuva što u štaji izpod blaga, jer upija odmah izravno svu mokraću, a ne gubi svojih rudnih i dušičnih sastavina, kako što obično biva na djubrištu djelovanjem vazdušnina i kiša.

Stelju valja izpod blaga jednako prostirati, e da se jednako naslaga, jer tako jeduacije i potpunije upija mokraću; a krute izmetine valja takodjer razmetati jednako, da se negomilaju na jednom mjestu.

E da se izmetine bolje uzdrže u štaji i raztvoraju, valja za svaku kravu posipati izmetine sa 1 kg. superfosfatove sadre na dan. Tim se čuvaju dušične sastavine gnoja, bogati se djubar fosforom kiselinom i drži se čist zrak u štaji.

H.

SVAŠTICE

Obrana sjemena od vrane. Na mnogim su mjestima vrane prava rana za jesenske usjeve, jer nalitaju na velika jata i zoblju ne samo sve ono sjeme, koje nije zakopano u zemlji, ali i sve mlade klice već protjerale sjemena. Pucati na vrane ili namještati ljude, da ih plaše, izim što stoji dosti skupo, nepostizava se svrha, jer vrane protjerane s jednog kraja polete na drugi, a vrlo često su tako drzovite, da se i neobaziru na plašilo. U novije doba preporučaju proti vranam, mazanje sjemena sa katranom (theer), i to onim katranom što se dobiva u plinaram. U tu svrhu uzme se za svaki hektar sjemena 200 grama theera (katrana) i 200 grama kamenog ulja (petroleja) i 3 litra tople vode, sve se skupa pomješa, pa smjesom polije sjeme i dobro izmješa, da se sve sjeme namaže. Drugo sredstvo, koje se rabi proti vranam posve je slično ovome prvom. Uzme se 200 grama theera (katrana), 200 grama petroleja, 200 grama modre galice (bakrenog sulfata) i 3 litra tople vode. Najprije se pomješa theer i kamenouhlje sa 1½ litrom tople vode; a istodobno ali napose raztopi se ono 200 grama modre galice u drugu 1½ litru tople vode, pa se onda pomješa jedna raztopina sa drugom, a dobivena smjesa polije se po sjemenu i dobro se izmješa, da se sve sjeme ovlaži. Ovako namazano sjeme ne zoblju i ne traže vrane, a ono ipak klica izvrstno, kako da nije bilo namazano.

Jesensko tamanjivanje puževa. Puževi koji prave jeseni velike štete na djetelištima i usjevima, tamane se najlaglje pomoću živoga vapna. U tu svrhu na svaki hektar zemljišta razaspe se izjutra 9 do 10 hektolitara živoga vapna u prahu. Vapno poubija puževe, bez da šteti djetelištu ili usjevu, dapače i djetelišta i usjevi imaju koristi od vapna. Kad je potreba opetuje se sredstvo dva do tri puta. Bud puževi obično ne žive na oranicama nego dolaze iz susjedstva, puno pomaže ako se pripazi iz koje strane dolaze, pa se onda pospe živoga vapna na granici dotične zemlje, koju koćemo da obranimo od puževa, i tim se prepriedi dolazak puževa na djetelište ili usjev.

Kava kao sredstvo za liječenje izuljanih mjesta izpod sedla ili izpod samara. Vrlo se često događa, da sedlo nažulja konja; isto se događa i mazgam, biva da im samar nažulja. To žuljanje je često takovo, da se napravi rana. Ako se rana napravljena konju ili mazgi žuljanjem, pospe odmah brašnom od popržene kave, onda se rana okraši i u 2 ili 3 dana posve zacijeli. Kako smo rekli brašno od kave djeluje izvrstno, ako je od žuljenja sedla ili samara već otvorena rana, i ako se brašno od kave odmah rabi, a svakako prije nego nastane zapala i počme usljed iste curiti vrid.

Pržina i treset jesu najbolja stelja za kokošnjake, jer treset upija vas tekući dio izmetina i veže plinoviti amonijak, usljed česa nema neugodna vonja u kokošnjaku, a pržina (sitni piesak) učvršćuje treset i izmetine i usporuje njihovu raztvorbu; a istodobno je pržina izvrstno sredstvo za podpomaganje probave kokošim, koje žive u kokošnjaku. I za golubnjake je treset i pržina najbolja stelja.

Odstranjivanje mrlja od piva sa vunjenih haljina, jasne šare. Za postignuće svrhe nataru se izmazana i izmrljana mjesta sa čistom, kao voda prozirnom glicerinom, pa se onda izpere u čistom vodom, a onda se utijalom izgladi

dotična haljina dok je još vlažna na protivnoj strani, od one na kojoj je bila mrlja.

Naknadno zdrienje krompira, potrebno je ako se hoće da bude tečni i da ne izgubiju brzo. I posve zreli krompiri, pobrani iz zemlje sadrže razmjerno još mnogo vode, a škrob nije još primio onu čvrstoću i onaj izraz, koji mora imati škrob u krompiru. S toga nevalja odmah pospremiti pobrane krompire, nego ih valja nekoliko dana prije razastrieti na tanko na sjenastu a zračnu mjestu, da izgube svu suvišnu vodu, i da se škrob podpuno usavrši.

Molimo svu onu gospodu predbrojnika, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Uprava.

Tuže nam se sa svih strana, da nema kupaca za vino, premda su ljetos svudi vrsti izvrstne. Veći dio jačih domaćih trgovaca obratio se je i ljetos za vino u Italiju.

Zadnjih dana vladaju izvanredno liepa vremena, što u velike olakoćuje sjetvu ozima.

Hvale nam se, da su se masline baš liepo pomogle posli zadnjih kiša, i da šaraju s reda. Što je protrpilo od suše i zareznika to je sve odpalo, a ono što je ostalo maslina, jedro je i zdravo, tako da izpod stabala nema jedne kupljenice ni za liek.

U Hrvatskoj su sagrađene dvi nove velike pilane; jedna tvrdke Herz & D. u Zagrebu, a druga tvrdke Njerš u Vinkovcima.

Ljetos je iz Istre, Gorice i iz Tirola izvedeno puno groždja u Ugarsku. U koliko smo upućeni, groždje se samo djelomice upotrebljava za popravljivanje domaćeg masta, dočim se veći dio upotrebljava za proizvodnju tankoga vina.

Kako kolosalno raste uvoz taljanskog vina u Austro-ugarsku najbolje dokažuju statistički podatci. Dok je godine 1896 bilo uvedeno u sve 741,139 hektolitara taljanskoga vina, a godine 1897 u sve 918,562 hektolitara, prirasao je uvoz taljanskog vina kroz prvih šest mjeseci tekuće godine 1898 na nevjerovatnu kolikoću od 1,173,737 hektolitara. Od te ogromne kolikoće uvedeno je u Ugarsku 515,679 hektolitara, a u Austriju 658,058 hektolitara. A koliko će se taljanskoga vina uvesti kroz ovo drugo polugodište? Nije dakle nikakovo čudo, što nema ni kupaca, ni tražioca za naša vina.

Tomo Butković iz Sv. Jakova u Šiljevici u Hrvatskom primorju izumio je spravu za zatvaranje i otvaranje tunara.

Njemačko gospodarsko društvo nabavilo je za svoje članove od siečuja do rujna t. g. 129,697 quintala raznih krmiva u vrijednosti od 1425 milijuna maraka. Uljenih komina nabavljeno je 45,620 q.; mekinja 18,347 q.; drugih sočnih krmiva 95,730 q.

Statističar List proračunao je proizvodnju sladora u ovogodišnjoj kampagni cijele Evrope na 4.565,000 tona. Na Austro-ugarsku otpada od toga 810,000 tona.

Gosp. Korlaet prisjednik Zemaljskog Odbora bio je u Kninu da pregleda imanje, koje je pok. Dr. Lovro Monti ostavio pokrajini za poljodjelsku školu.

Koliko njemci troše leda, najbolje dokažuju sljedeći podatci. Kroz prvih šest mjeseci t. g. 1898 uvedeno je u Njemačku iz drugih zemalja 2,891,731 q. leda u vrijednosti od 3,817,000 maraka. Na taj uvoz je sudjelovala najviše:

Norveška sa	2,166,245 quintala, pa
Austro-ugarska sa	339,251 "
Ruska sa	288,644 "
Švajcarska sa	35,236 "
Ostale zemlje sa	62,355 "

a koliko leda sama Njemačka proizvadjala?

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

99. Molim vas, kako se imaju urediti otvori u štaji, da bude lako ravnati dobru promahu (ventilaciju) u istoj?

I. B. u 8. (Istra).

Od otvora samih neovisi dobra ventilacija štaje, nego od cijelog načina gradnje. U dobro sagrađenim štajama uredjena je ventilacija istih na prozorim, ili pak na stranama izpod krova, ili pak na vrhu krova, i to sa cievim širokim, od kojih je jedna više, a jedna niže položena na način, da jedna odvaži pokvareni zrak, a druga da dovaži čisti. Ove su cieve providjene zaklopcim, koji se prama jačoj i slabijoj promahi dadu naravnati, te ili sasvim zatvoriti ili otvoriti, e da se u štaji uvijek jednako izmjenjuje zrak. Sa prozorima je teže naravnati promahu, ako nisu navlaš pravljani u dotičnu svrhu, da se mogu na gornjoj strani otvoriti, bez da hladan zrak izravno pada na marvu. Laglje ili teže ravnati promahu u štaji ovisi i od toga, dali je štaja sagrađena nizko ili visoko, jer kod niskih štaja obično su i ponistre nizko postavljene, pa jedva da su nad glavom marve, a onda se nemogu otvoriti za promahu, dok je marva u štaji, jer lako da se prehladi. Najbolje je, da si kupite knjižicu sa planovim za gradnju štaje, pa u koliko se dade, da svoju štaju prama istim popravite, ili ako imate da sagrađite novu štaju, da ju gradite po rečenim planovim, u kojima je predviđeno i za dobru ventilaciju.

100. Koji je najbolji način sušenja šljiva, da se dobije sočnu a trajnu robu za velika tržišta?

M. T. u K. (Slavonija).

Prvi uvjet dobrog sušenja šljiva jeste taj, da šljive za sušenje budu posve zrele. Nevalja se s toga prenatragivati branjem šljiva, nego je radje pričekati, dok na stablu sasvim sazore. Da je šljiva dozrela pozna se potom, ako joj se je kožica ploda, koja je inače gladka, pokrila naborinam pokraj petlje. Glavna je stvar za šljive, da budu pobrane za liepa, suha vremena, padne li kiša, valja pričekati, dok se plod prosuši. Bolje je brati šljive rukom jednu po jednu i sakupljati ih u koševu, nego li tresti sa stablom, a da plod poodpada; jer se u prvom slučaju plod neozleđuje, a u drugom slučaju ima tim više ozleđena ploda, čim je gora površina zemlje izpod stabla, i čim je plod veći i jedriji. Za branja valja odijeliti zrele šljive od nezrelih, a također valja odijeliti i sve one koje su ozleđene, nagnjile i posve malene, jer se ove nesmjedu sušiti skupa sa boljim. Za pobiranje i smještanje šljiva, hoće se plitki koševi, da se puno šljiva ne nagomilava jedna na drugu, jer se onda gnječe. Hoće se da od branja do sušenja budu šljive pomnjivo čuvane, da se ne upale ili da neizpljesnive. Valja ih s toga odmah na tanko razastrieti po tavanu ili na poplunim, gdje je doista zračno i čisto, da se postepeno suše i da se ne praše. Čim se prije počmu sušiti šljive, tim je bolje, jer su manje podvržene pogibelji pokvare. Za sušenje šljiva rabe se sušnice raznih sustava; ali od svih sušnica rek bi da je najbolja sušnica franczka. Sušenja šljiva hoće se da počme iz tiha na malo topline, e da šljive izgube prije suvišnu vodu bez da popucaju. Sušnice su obično tako uredjene da šljive postavljene na najgornjoj polici, gdje je najhladnije, same padaju iz jedne poli-

ce u drugu, dok dodju do najdolnje, gdje se sasvim osuše. Ali ima i sušnica, koje su tako uređene, da šljive stoje mirno na polici, a police se same sa svim šljivam izmjenjuju od zgor prema doli. Kod sušnica sa policama na izmjenu, ili gdje šljive same padaju iz jedne police na drugu, suše se šljive pri toplini od 70 do 80° C. Kod sušnica stojećih polica počme se sušenje sa 35 do 40° C. pa se diže postepeno tako da se stopro nakon 5 ili 6 sati sušenja podigne toplina na 70 do 80° C. Ako se ovako tople i oznojene šljive brzo izvadi iz sušnice i brzo ohladi na zraku, užduvaju liepu svjetlu boju i posve su tečne i sočne. Naknadno sušenje traje još nekoliko dana na zraku. Posušene šljive čuvaju se u koševim sa zaklopcim ili u vrećam na suhu mjestu. Za trgovinu valja prebrati šljive u tri vrsti, jer se prebrane znatno bolje prodavaju od miešanih. Od sušenja šljiva ovisi sva njihova kašnja trgovačka vrijednost. U sušenju šljiva francezi su majstori, jer su njihove suhe šljive pune mesa, meke, liepe boje, lašte se, ne uzljute se i ne ciedi se iz njih sok, niti se po njima pravi onaj bijeli striš od sladora. Kaže se, da je u zadnje doba i u Bosni uspjelo sušenje šljiva, još bolje od francuskog, ali kako pri tom postupaju nije nam poznato

101. Od nekoliko godina prava je nevolja kod nas, što krave po telenju obole od tako zvane mliečne groznice. Mnoge usljed toga presuše, a mnoge zaglave. Molim vas, što je uzrok, da se ovako redovito pojavlja kod nas mliečna groznica kod krava? Dade li se izliječiti i prepriječiti i kako?

N. L. u B. (Bosna).

Zašto su neke krave sklone mliečnoj groznici nije pravo poznato. Profesor Nocard je dokazao, da se u mokraču krava, koje boluju od mliečne groznice nalazi uvijek sladora; i da se u materici takovih krava nalazi uvijek bacilla, pa zaključuje da u aetiologiji mliečne groznice ovi igraju uvijek jednu veliku ulogu; premda se s druge strane nije nigda dalo dokazati, da u mozgu bolestnih krava ima Staphylococci. Le Progrés vétérinaire piše o liječenju krava bolestnih od mliečne groznice koliko sliedi: Odmah dok se oteli takova krava, koja ide podvržena mliečnoj groznici, valja joj izprati matericu sa jedno postotnom raztopinom lysola u vodi. Obično 8 do 10 litara takove raztopine dotiču za jedno izpiranje, a samo izpiranje obavi se pomoću cjevi od gume. Dok se na kravi opaze prvi znakovi mliečne groznice, nevalja joj dopustiti da legne na jednu ili drugu stranu tiela, nego da legne na prsi. To se postigne, ako se krava podbaci s jedne i s druge strane sa snopovim slame. Takodjer joj valja držati glavu nešto visoko, e da plinovi koji se razvijaju u buragu izlaze redovito, a ne tište na matericu. Da se gužnjak izprazni od izmetina ustrca se u isti malo sapunjače, ili se izmetine pomnom rukom izvade. Na glavu stavljaju se mokri oblozi, a do potrebe pušti se krv (nešto 3 litre). Najveća pogibelj kod mliečne groznice jeste zaspon t. j. kad bolestna krava nemože da pušta mokraču i izmetine. Ali se stvari dade pomoći tim, da se krava zalije crnom kavom, kojoj se doda polovica rakije borovičke, ili da se zalije litrom dobrog bijelog vina ili litrom rakije (dropulje), jer sva ova sredstva olakoćuju i podupiru u velike izlučivanje mokrače. Ustrocavanje pod kožu philocarpine (30 do 40 centigrama philocarpine u 10 grama vode) takodjer puno pomaže, ali se sva ova sredstva mogu rabiti samo po naputku i propisu živinara.

102. Redovito svake godine za kosilbe siena i otore udare kiše, pa nigda da se redovito posuši i pospremi; nebi s toga bilo korisnije pripravljanje takozvano crno sieno? Molim, kako se isto najbolje i najlaglje pripravlja?

L. Č. u S. (Cetina).

Možete priredjivati crno sieno. U tu svrhu valja da naslagate provehlo sieno u stogove, tako da u svaki stog bude 1½ kola siena ili po prilici 20 kvintala siena. Prije nego se sieno naslaga u stogove valja da 2 do 3 dana vehue na zraku, i da nije ni mokro, ni rosno, jer ako se na ovo ne pazi sieno u stogu lako izpljesnivi i nije više uporabivo za krmu. Naslaganje provehla siena u stogove, obavlja se isto onako, kako kad se u stogove stavlja suho sieno, samo što se nepritiska onako jako nego samo u sredini, dočim krajevi ostanu rahliji. Dobro je izpod svakog stoga postrijeti naslagu slame,

da brani sieno od vlage od zemlje. Ako za naslaganja siena u stogove udari kiša valja obustaviti naslaganje dok prestane kiša, i pokriti stog da nepromokne. Da i dva dana potraje kiša nehudi sieniu. Kad se je napravilo stog provehla siena, onda se u njemu samo od sebe uvede vrienje. Vrienje teče od sebe sasvim naravski, i stopro nakon tri nedjelje razhladi se stog opet, da se sieno može voziti u sienik. Crno sieno nevalja u sieniku debelo naslagati, nego na tanko, da može slobodno iz njega izhlapljivati suvišna vlaga, koju još sadrži. Zapravno je priredjivanje crnog siena, ali ipak znatno manje od priredjivanja suhog siena, a prištedi se mnogo truda i troška koje se ima za prevrćanje suhog siena. Obično se sienik, da je 80 kg. crnoga siena jednake hrativosti, kako 100 kg. suhog siena; ali to nije uvijek istina, nego uvijek ovisi od načina, kako je priredjeno suho i crno sieno. Sve domaće životinje, jednu vrlo rado crno sieno, dapače radje od suhog siena, jer je crno sieno miomirisnije od suhog.

103. Imam uljenih spertava, koje od lani nisu rabljene, pa su izpljesnivile. Molim vas, kako da čistim sprte, da odstranim od njih pliesan i vonj po istom?

K. R. u P. L. (Šibenik).

Za izpiranje pljesnivih sprta od ulja najbolje je da rabite lukšiju od živoga vapna ili od sode. U tu svrhu zagasite 10 kg. živoga vapna sa 100 litara vode, pa odlijte onu zelenkastu vodu, koje ostane nad vapnom kad se otaloži i u njoj dobro izperite pljesnive sprte. Može te napraviti i lukšiju od drvenog luga, ako je lug dobar onda je lukšija od luga isto tako dobra, kako ona od vapna i od pepelike. Nepomogne li jedno izpiranje valja opetovati dva do tri puta, dok se vas pliesan i vonj po istom odstrani.

104. Pojavili se mede (Grillus grillotalpa) po dolam, tako brojno, da vas krompir izgrizu, te onemogućuju njegovu gojitbu. Molim za naputak, kako se mede lako i sigurno tamane?

A. E. u V. (Istra).

Dali su. laš mede oni, koji ogrizavaju krompir, vrlo je dvojbeno; kako što je u obće još uvijek dvojbeno jesu li mede korisne ili štetne životinje. U Engleškoj i jednom dielu Francuske vlada uvjerenje, da su mede korisne životinje, jer da se oni hrane izključivo sa drugim zareznicim, a osobito sa grčicam od hrasta, glistam, orvim itd. Toliko je istina, da englezi nabavljaju žive mede u francuskoj i njemačkoj e da ih goje po svojim vrtovima i baštama, u svrhu da im tamare ostale zarezničke, a osobito gliste i grčice od hrasta. Za utamanjivanje meda preporučaju se razni načini od kojih nijedan nije sasvim praktičan. Tako se preporuča saditi između povrća patlicane (pomodoro), jer da vonj od žila i lišća od patlicane ne trpe mede za ništa. Drugi preporučaju zaljevanje povrća sapunjačom, jer da sapunjaču ne trpe poništio mede. Na mnogim mjestim love mede u zemljanim iznutri ccačlenim loncim, koje zakopaju u zemlju, gdje su podzemni hodnici meda, tako da gornji rub lonca, ostane malo izpod hodnika. Lonac poklope tako, da sa strane zaklopca može medo u lonac, ali da zemlja nebude mogla zasuti lonac. Povrh zaklopca izravnavaju zemlju. Mede dolaze kroz hodnike i uvale se u lonac iz kojeg nemogu više na polje, nego se izmedju sebe izgrizu i izjedu. U novije doba preporučaju proti medi smjesu od ⅓ dobro popržene kave i pepela od duhana. Od ove smjese metne se pregršt u jamu u koju se sadi povrće, pa medo nedolazi. Još je najuspješnije sredstvo prekopati zemlju u lipnju i srpnju mjesecu, pa tamaniiti jajašca od meda, od kojih se po 200 do 250 komada nad, e u svakom gnjezdu. Profesor A. Ritsem Bos iz Amsterdama preporuča ustrocavanje benzine u zemlju, kao najbolje sredstvo za utamanjivanje meda, grčica i drugih zarezničkih u zemlji. Ustrocavanje benzine, obavlja se na isti način, kako ustrocavanje sumpornog ugljika.

B. Nova pitanja.

105. Imam nekoliko starih bačava, koje nisu bile rabljene već više godina, rasuše su, daju prazinom i vetašinom. Molim vas bili se, da se poprave, mogle izčistiti i rabiti opet za vino?

J. F. u S. (Brač).

106. Imali sredstva i načina, kojim se može prepriječiti povaljivanje zimskih usjeva?

N. Š. u K. (Hrvatska).

107. Molim za imena onih vrstih francuskoga ili tudjega groždja, koje rano dozrijevaju, pa bi se kod nas mogle gojiti za uzgoj ranoga groždja za svjetska tržišta?

T. K. u S. (Kaštela).

108. Jeli korisnije u povrtnjaku zakopati duboko, ili ga razasuti na površini, kako rade bugarski baštovanci?

P. N. u S. (Bosna).

109. Molim vas, kako se priredjivaju masline (uljike) u razsoli?

A. Š. u P. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Čapić L. — Mlinarić N., uč. — Šeman D I., kan. — Šerjanović P., uč. — Hrv. čitaonica - Makarska.

— Slavno Gradsko Poglavarstvo - Buzojno — Broj 18 i 19 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Fabijanić D. L. — Obrnuli smo na novu adresu.

— V. g. Tomović I., uč. Obrnuli smo u Zaostrog i brisali smo adresu za Makarsku. A gdje vam ide drugi otisak?

— V. g. Torbarina F. uč., — Upisali smo vas i poslali smo vam broje od 1 listopada. Učitelj plaćaju samo f. 1 novč. 50 na godinu.

— V. g. Mažuranić S., — Nije nam poznata hrvatska knjiga, koja bi se bavila gojitbom smokava i maslina. Literatura o gojitbi smokve, jer vrlo siromašna, pa i najbolja francuska i njemačka djela o voćarstvu niti ne spominju smokvu. O gojitbi masline, pisalo se je obširno u domaćim strukovnim listovima, tako u „Gosp. Poučniku“ godine 1884 i 1885. Najbolje priručno taljansko djelo o gojitbi maslina i uljarstvu jeste ono od D. r. Ant. Alois „L'olive e l'olio“ — Napoli — Giov. Jovene. editore.

— V. g. Domić I. — Obrnuli smo na novu adresu.

— V. g. Mlinarić N. — Takodjer. — V. g. Orlandini V., žup. — Poslali smo vam br. 18 i 19, ostali brojevi sliediti će redovito. Vaše prvašnje pismo nismo primili, mora da je propalo u bezdan pošte. Hvala vam. Srdačno odpozdravljamo.

— V. g. Trtanj L. — I vami smo poslali oba broja prošastoga mjeseca, a ostali će sliediti redovito. Konac prvog diela vaše adrese nije čitljiv.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sliedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena fiorina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

BRZOTISKOM „NARODNOGA LISTA“.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vječnu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
fer. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Člische računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Studenoga 1898.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 16 Studenoga 1898.

Zašto taljansko vino poplavljuje tržišta naše države?

Udarac, kojeg smo dobili vinskom klau-
zulom u trgovačkom ugovoru između habzbur-
ške monarhije i Italije, postaje nam osjetljiviji
od dana na dan.

Italija poplavljuje svojim vinom sva velika
tržišta naše države, a naše vino leži u kono-
bam ili ga valja prodavati pošto po to.

Dok je uvoz taljanskog vina, iznosio go-
dine 1898 samo 741,139 hektolitara, porasao
je u godini 1897 na 918,562 hektolitara, a za
prvih šest mjeseci t. g. 1898 dostigao je uvoz
taljanskog vina nevjerojatnu visinu od 1,173,737
hektolitara.

Ove nevjerojatne, ali statističke istinite
brojke, najbolje nam tumače, zašto nema ku-
paca za naše vino, i zašto nevolja raste kod
nas od dana na dan.

U samoj Cislajtaciji, u čiju svezu i mi
pripadamo, uvedeno je za prvih šest mjeseci
tekuće 1898 godine 658,058 hektolitara vina; a
u istom razdoblju uvedeno je u Translajtaciju
515,679 hektolitara vina.

Svako ono tržište, kojeg jednoč poplavi taljan-
sko vino, sasvim je izgubljeno za nas, i za sada,

i po svoj prilici za buduće, jer i ako naša vina
svojom dobrotom nadmašuju taljanska, nemogu
da odole konkurenciji, radi razlike cene.

Zašto taljanska vina poplavljuju ovako
silno naša tržišta na štetu našeg glavnog pro-
izvoda?

Jednostavno iz razloga, što naše vlasti
pogadjaju trgovcima, koji uvažavaju taljanska vina.

Kad bi vlasti i jole bile stroge, ili barem
da bi onom strogošću postupali prema taljan-
skom vinu, kojom taljanci postupaju prema
našem, nebi se ni polovica taljanskog vina
mogla uvesti, koliko ga se danas uvažava.

U Trstu je već opetovano puta uvedelo
vina taljanskog, koje nije bilo naravno, a uva-
dja se i mnogo maršale i mnogo grčkoga vina,
kao taljansko; a vlasti pri tom zatvaraju oba
oka, tobože da se ne zamjeri našim savez-
nicim.

Na Rieki se isto događa; a nedavno se
je dogodilo, da su brodovi loši krivotvorenim
pečatim, pa je bilo temeljite sumnje, da je
vino porjeklom grčko a ne taljansko, a ipak su
vlasti dozvolile, da se vino ocarini i izkrci.

Pa što se nigdje u svijetu nedogađa, vidi
se kod nas, da se za ratnu mornaricu koju mi
našom krvlju uzdržimo, nabavlja vino iz Ita-
lije; a da bar to vino plaća carinu, ali se daje

zakupnicim pogodnost, da ga izkrcavaju prosto
od carine, jer se tobože carski brodovi, sma-
traju kao inozemstvo.

Ine samo to, ali naše financijske vlasti išle
su u svojoj revnosti tako daleko, da su zaku-
pniku u Šibeniku, dozvolile izkrcati taljansko
vino prosto od carine za učenike ratne morna-
rice, koji još nisu vojnici.

Poznata je činjenica, da je na starom
ratnom brodu „Dandolo“ u Mandalini kraj Ši-
benika smještena škola za moca. Taj brod nema
više ni mašine, ni jedara, pa ga je iz Pulja
morao dovući jedan parobrod u Šibenik; bri-
san je iz imenice brodova, koji se mogu upo-
rabljati u vrijeme rata, a ne služi za drugo
nego za stanovanje i školovanje moca, koji
postanu vojnici stopro onda, kad izuče školu.
E pa dobro; i taj brod smatran je, kao ino-
zemstvo, i za potrebe moca dozvoljava se uvoz
taljanskog vina prosto od carine, unatoč tome,
da je Šibenik sa kotarom jedan od najvino-
rodnijih predjela naše pokrajine.

Kad su dakle vlasti ovako popustljive i
obzirne prema uvozeteljima taljanskoga vina,
nije nikakovo čudo, da je uvoz taljanskog vina
kolosalno porasao, i da će još porasti za koji
miljun hektolitara, te otisnuti naše vino sa svih
tržišta.

PODLISTAK.

O porabi umjetno uzgojenih fermenta za vrienje masta

Već je bilo opetovano put govora u na-
šem listu, o umjetnom uzgoju vinskih fermenta,
i o svrsi takovog umjetnog uzgoja fermenta.

Opetovane kušnje su dokazale, da skorom
za svaku pojedinu tipičnu vrst vina imadu
stalni vinski fermenti, koji za vrienja priobće
vinu one s'alne kakvoće, kojimi se ono odli-
kuje; ali su kušnje također dokazale, da takovi
fermenti i umjetno uzgojeni priobćuju i dru-
gom vinu, one iste kakvoće, ako je mast iz
kojeg je to vino poteklo prevrio pomoću reče-
nih umjetno uzgojenih fermenta.

Bud se ovim načinom dadu napraviti ti-
pična vina i bez stalnih vrstih groždja, sasvim
je naravno, da se je u velike razprostranio
umjetni uzgoj fermenta za tipična vina, osobito
na pokušajnim postajama.

Pa pošto su u zadnje doba prevladane i
poteškoće, koje su stajale na put lakom i jefti-
nom prevozu umjetno uzgojenih vinskih fer-
menta, dobro je da se znade i za način po-
rabe isti.

Vinski fermenti umjetno uzgojeni razai-
ljaju se danas po pošti, kao primjerci bez vrie-
dnosti, a tim ne samo da posve jeftino putuju,

ali dolaze sasvim brzo u ruke onog koji ih
trebuje.

Da se upozna korist od porabe umjetno
uzgojenih fermenta, dobro je da se znade, koju
svrhu hoćemo da postignemo istim, i kako
štetno djeluju pri običnom načinu vrienja dru-
gotni fermenti.

Što hoćemo da postignemo uporabom u-
mjetno uzgojenih fermenta za vrienja?

Pametna uporaba umjetno uzgojenih fer-
menta ima svrhu da pospješi čisto vrienje, e
da prevrilo vino bude dobra, ugodna teka i
miruha, bez mana i da se brzo izbistri.

Zašto je bolje, da mast brzo prevrije nego
li sporo?

Jer kad mast brzo prevrije, neimadu vre-
mena štetne gljivice, da se na mastu nasednu
i da prouzrokuju drugotna vrienja, i da priče
tim djelatnost vinskih fermenta, na štetu teka,
miruha, čistoće i bistrine vina.

Koje su gljivice štetne u mastu za vrienja,
i koje štetne promjene prouzrokuju u njemu
odnosno u vinu?

- Kvasinova gljivica (*Mycoderma aceti*), koja
se u prisutnosti zraka razvija na štetu alko-
holičnih djelova maste, raztvorajući alkohol u
polovicu ugljične kiseline a polovicu kvasi-
nove kiseline, usljed česa vino postane ljuto.
- Mlični bakteriji, podupiru tiho raztvorbu
sladora od masta u mliječnu kiselinu, i
priobćuju vinu osobiti neugodni tek mlične
kiseline.
- Sluzavi bakteriji, koji se nasednu na ma-

stu za vrienja, zadržavaju vrienje i odu-
lje ga, a uplivaju također na raztvorbu
sladora, tako, da ga preobrazuju u sluz,
koja pak nedopušta vinu da se izbistri.

d) Cvieta, koji se kasnije pojavljuje na vinu, ima
također svoj izvor u mastu, osobito kad
mast dugo i neredovito vrie, a pri tom
je zraku slobodan pristup do masta.

Cvita na vinu prouzrokuje gljivica *Mycoderma vini*, koja ima svojstvo da raztvora žestu
od vina u polovicu vode a polovicu ugljične
kiseline, a tim vino postepeno slabi, dok ne
postane bljutavo. Trusje od cvieta se nasadne
obično na mast, a iz masta dolazi u vino.

Umjetno uzgojeni vinski fermenti naba-
vljaju se pod jamstvo kod vinarskih i kemičkih
pokušajnih postaja, koje se bave takovim uz-
gojem. One razaišljaju umjetno uzgojene fermente
u staklenim cievčicama, koje su začepljene pa-
mukom. U tim cievim vidi se u donjem dielu
žuto-smedja hladetina, koja služi kao podloga
za hranu, a u gornjem dielu staklene cievi vidi
se tanka bijela mrena, koja se sastoji od hiljada
milijuna stanica vinskih fermenta umjetno uz-
gojenih.

Sad da vidimo, što se mora pripremiti
prije nego li se naredi vinski fermenti, e da
se budu mogli koristno uporabiti dok stignu.

Prije nego li stignu naručeni umjetno
uzgojeni vinski fermenti, ožme se ili iztiska
toliko groždja, da se napram potrebi dobije 5
do 10 litara masta (cidja). Ovaj mast valja od-
mah postaviti u lonac, pa na vatru da povre;

Na ovakav način, još prije nego li izteče trgovački ugovor, mi ćemo morat napustiti gojitbu naših vinograda, jer čemu gojiti ih, kad vino što no se reče, nećeš moći prodati ni darovati.

Poslanica Kralju.

Svietla Kruno! Teške gospodarstvene i poljodjelstvene prilike, u kojima se nahodi Vašeg Veličanstva svedjer vierna Kraljevina Dalmacija, prinukovale su sinove njezine, da se okupe na opći gospodarski sastanak u gradu Splitu dne 12 travnja tekuće godine. Na tu skupštinu pristupili su u velikom broju jači baštini i razumniji težaci iz sve Dalmacije, te su razpravljali o golemim našim ekonomičkim nevoljama.

Podpisani gospodarski odbor, izabran na onoj skupštini, primio je od iste nalog, da se obrati Veličanstvu Vašemu za pomoć Kraljevini Dalmaciji u pogled gospodarstva i zemljodjelstva.

Svietla Kruno! Odazivljući se nalogu gospodarske skupštine od 12 travnja ove godine, potpisani odbor evo pristupa pred Prejasno Prijestolje Vašega Veličanstva. Mnoge su i velike gospodarske i poljodjelske potrebe Kraljevine Dalmacije! Privedri Kralju i Gospodaru naš, Vašega Veličanstva svedjer vierna Dalmacija, još ne ima željezničke sveze sa drugim zemljama, što su pod blagoslovljenim žezlom Vašega Veličanstva. Željeznica je naša prva potreba; bez nje ne ima napredka siromašnoj ovoj pokrajini! Dalmacija kao zemlja vinorodna teško je oštećena pripuštanjem talijanskog vina na naše strane uz obalenu carinu.

Godine 1903 iztiče rok trgovačkom ugovoru sa Italijom, te ucieljena Dalmacija na vrijeme se preporuča i vapi, da se klauzola nikad više ne obnovi onako štetna po našu pokrajinu kao što je danas.

Svietla Kruno! Dalmacija ne ima gotovo nikakva obrta ni prometa, a u obradivanju zemljišta daleko smo i daleko zaostali za drugim prosvietljenim narodima. U pogled toga neophodno je potrebito, da se čim prije otvore u Dalmaciji barem dvie trgovačke škole: jedna srednja a druga viša i suviše jedna praktična obrtnička škola.

Veličanstvo! O! duže vremena kaže se svake godine, da će se u Splitu ustanoviti velika poljodjelska škola, pa ipak ista još nije otvorena. Morske naše luke izložene su bjesničim valovima.

a onda se lonac poklopi i pusti da se mast ohladi. Ovo kuhanje čidja preduzimalje se, da se kuhanjem ubije sve trušje od ostalih fermenta i gljivica, koji su bili na groždju ili koji su inače došli u mast, e da bude sasvim čist, jer se u čistom mastu najbolje razvijaju umjetno uzgojeni fermenti.

Kad su stigle staklene cievi sa umjetno uzgojenim fermentim, ulije se prokuhani i ohladjeni mast u jednu veću staklenicu, izvadi se pamuk kojim su začepljene cievi, koje sadrže vinske fermente, i ulije se u svaku ciev po jedna žlica prokuhanog mastu.

Sad se uzme jedna igla bodaća, i promješa se s njom sve do dna sadržinu u staklenoj cievi, pa se onda sve ulije u veliku staklenicu u kojoj se je prije ulio prokuhani mast.

Nekoliko dana nakon što se dolije umjetno uzgojene fermente prokuhanom mastu, mora da mast predje u burno vrienje.

Ako se nije pripravio prokuhani mast prije nego li su stigli staklene cievi sa umjetno uzgojenim vinskiim fermentim, ili ako druge okolnosti redopuštaju, da se odmah uporabe vinski fermenti, valja ostaviti staklene cievi ne taknute, i pospremiti ih na čistom i hladnom mjestu. Ako se sa staklenih cievih pamuk ne skine, ostanu u njima umjetno uzgojeni vinski fermenti živi i djelatni za dugo vremena.

Kako smo već rekli, svako staklena cievčica dotiče za 5 do 10 litara prokuhana mastu; a kad je prokuhani mast usljed dodatka umjetno uzgojenih fermenta u burnom vrienju, dosta

Ovo su tek glavnije potrebe Kraljevine Dalmacije, radi kojih potpisani odbor obraća se Očinskom Srcu Veličanstva Vašeg prigodom blagoslovljenog jubileja Vašega Veličanstva. Kralju i Gospodaru naš! Neka Veličanstvo Vaše pogleda na Svoju Dalmaciju, na ovu klasičnu zemlju, na ovu zemlju junaka, na ovaj dragocjeni biser u Svojjoj kruni, na previernu Svoje dalmatinsko pučanstvo, koje je i prošlih dana sa svojim Kraljem gorke suze ronilo zbog nemile nesreće, što je zadesila Veličanstvo Vaše i vas Prejasni vladajući Dom!

Bog poživio i podržao Veličanstvo Vaše na sreću i zadovoljstvo Sv. jih naroda!

U Splitu, 25 listopada 1898.

Predsjednik Gospodarskog Odbora

D.r Srećko Karaman.

Podpredsjednik

Dr Leonard Tommaseo.

Tajnik

Juraj Kapić.

Važnost ugara.

Francezki učenjak Dehérain, napravio je više kušnja, da se uvjeri u važnosti i opravdanosti ugara.

On je u tu svrhu još godine 1891, priredio stalni broj velikih sanduka, koje je izpunio običnom zemljom sa oranica; pa je u polovicu tih sanduka gojio redovito gospodarske rastline, kako se goje obično na polju, a u drugoj polovici sanduka, ostavio je zemlju neobradjenu, da leži na ugaru, na isti način, kako se u polju radi.

Svaki pojedini sanduk podcivio je glinenim cievim za drenažu.

On je opazio, da iz sanduka, u kojih je zemlja bila redovito obradivana i zasadjena, za suhih godina nije ni kapljica vode iz cievih protekla, dočim iz sanduka, u kojih je zemlja stala neobradjena, dokle je ležala na ugaru, izteklo je kroz cievi dosti vode i za najsuhijih godina. Tako je n. p. za suhe godine 1895 96 (od ožujka mjeseca do ožujka mjeseca), iz četiri sanduka u kojih je zemlja ležala na ugaru, izteklo poprieko iz svakoga sanduka 92.7 milimetara vode, koja je sadržavala primjernu količinu nitratovog dušika; tako, da ta količina nitratovog dušika, koja je iztekla iz zemlje ležeće na ugaru, preračunana na hektar zemljišta, iznosi 111.9 kg. nitratovog dušika po hektaru; dakle je više dušika izteklo vodom u godini dana iz zemlje ležeće na ugaru, nego li ga u jednoj godini potroše i one gospodarske rastline, koje za svoj razvoj trebaju najviše dušika.

je dodati jedan litar ovoga mastu na tri hektolitra mastu od stopro izmašćena groždja, a da ga stavi u vrienje, i čini da čisto i brzo prevrije.

Iz ovog se jasno razabire, da su umjetno uzgojeni fermenti od jedne staklene cievi dovoljni da uvedu u burno vrienje 10 litara prokuhana mastu; a da se su 10 litara prokuhana mastu, kad je djelovanjem umjetno uzgojenih fermenta u burnom vrienju, može činit čisto i brzo prevriti 30 hektolitara običnog mastu od groždja.

Dobro je, da se znade, kako se pomoću umjetno uzgojenih fermenta mogu činit prevrit velike količine mastu.

Ono 10 litara prokuhana mastu, kojemu se je dolilo umjetno uzgojene fermente, kad se nalazi u burnom vrienju, dolije se mastu stopro izmašćenom, kojeg se nešto 80 do 100 litara ulije u jedan sud od 1½ hektolitara, kad je i ovo u burnom vrienju, doliva se badnjem u kojima je smješten mast za vrienje, i to 2 litra na svaka 3 hektolitara običnog mastu.

Jedna cievčica umjetno uzgojenih vinskih fermenta stoji 20 novčića, a putuje poštom su 5 novčića biljege, kao primjerak bez vrijednosti. Po tom trošak za čisto i brzo vrienje mastu iznaša od prilike 2 novčića po hektolitr mastu. Kad se promisli, kolika se korist ima od vrienja mastu sa umjetno uzgojenim vinskiim fermentim, ovaj je trošak jednak ničeti.

Pošto mi, ako ćemo, da nam zemlje rode, moramo dodavati istim dušika gnojem, dokaz je ovaj, da obradjena zemlja, ni iz daleka ne izradi toliko nitrata, koliko ga izradi zemlja ležeća na ugaru.

Pravi razlog ovome mora da leži u činjenici, što zemlje, koje leže na ugaru sadrže u sebi znatno veću količinu vode, nego li zemlje obradjene, jer iz obradjenih zemalja velike količine vode izhlape kroz lišće rastlina koje se na njima goje. S druge su strane kušnje dokazale, da je vlaga u zemlji glavni uvjet za nitrifikaciju; pa je stoga držanje oranica na ugar opravdano u svim onim mjestim, gdje se oskudieva stajskim gnojem, i gdje je umjetno dušično gnojivo, kao n. p. kalska salitrovina, skupa.

Doduše, u zemljama ležećim na ugaru, ima pogibelj, da voda nitrata poneše sobom u dublje slojeve, ili da vodom izteku sa zemljišta; ali je dokazano, da baš u ljetno doba kad se najviše nitrata stvara u zemlji, ne sadrži zemlja toliko vode, da bi se ona iz nje ciedila, a kad se takova zemlja jeseni zasije, do obilne zimske vlage, već se žitarice ukorjene, i svojim žilam upiju nitrata, i tako nemogu da zimi oteču vodom u dublje slojeve.

U naprednijim zemljama, gdje se na oranica goje krmne biline za blago, usljed česa se je znatno povećala proizvodnja stajskoga gnoja, i gdje se rabi za gnojenje umjetna dušična gnojiva, ugar nema više nikakove svrhe.

Ugar je imao prije i drugu svrhu, t. j. služio je za izčistiti zemlju od korova, ali danas u naprednim zemljama, gdje se u obhodnji okopavine goje, neotimlje više mah korov, jer ga se uništava za obradivanja okopavina.

Na svim onim imanjim na kojim se estenzivno gospodari, ugar je još uvijek najbolje sredstvo za popravljanje zemalja. A. V.

O načinu odstranjivanja bakra iz vina.

Opetovanim škropljenjem vinograda proti peronospori sa gustim kašicam, a osobito sa bordoležkom kašicom, ostaje mnogo modre galice na groždju, koje pak za mašćenja groždja prelazi u vino.

Za suhih godina dolazi više bakra od modre galice u vino, nego li ako pred jamatvu padne dobra kiša i izpere jedan dio raztopine modre galice sa groždja.

Isto je tako iskustvo dokazalo, da se na bielom groždju bolje hvata i dalje održi raztopina modre galice nego li na crnom groždju, pa se dosljedno tomu u bielom vinu ili žutini nalazi uvijek više bakra nego li u crnom vinu.

Za odstranjivanje bakra iz vina preporuča „Revue mycologique“ porabu gvozdjenih pilotina. Gvozdene pilotine metnu se u badnje u koje mast ima da prevrije e da se bakar što mast sadrži spoji sa gvoždjem. To kovno spojenje bakra sa gvoždjem uzliedi obično u 2 ili u 3 dana.

Gvoždje je vrlo lakomo na bakar, pa se stoga rabi i kao reagensija za dokazati prisutnost bakra u vinu, jer je gvoždje osjetljivo na bakar još u razmjeru od 1 na 156,000 djelova.

Dok se bakar spoji gvoždjen valja ga što prije odstraniti iz vina, jer inače lako da vino poprmi neugodni tek gvozdjenih solih.

S toga treći najkasnije četvrti dan odkad se je dodalo mastu gvozdene pilotine, valja ga pretočiti u čisti badanj ili u čistu bačvu, jer gvozdene pilotine, koje su vezale bakar ostanu na dnu badnja.

Gvozdene pilotine, što se rabe za odstranjivanje bakra iz vina hoće se da su posve biele t. j. da na njima nema tragova hrdje, jer izhrdjane gvozdene pilotine neimadu nikakove djelatnosti na bakar.

O hranjenju ždriebadi.

U novije doba, vrlo uspješno rabi se obrano mlieko za hranjenje ždriebadi, a osobito za hranjenje ždriebaca jakih konjskih pasmina.

Za bolji uspjeh primješava se obranom mlieku sluzi od lanena sjemena, koju se napravi tim, da se 1 dio brašna od lanena sjemena ili celog zrnja od lana popari sa 6 djelova tople vode, S početka dodaje se obranom mlieku samo jednu žličicu lanene sluzi, a kasnije,

kad se ždriebad privikne, povećaje se postepeno, na isti način, kako se radi pri hranjenju teladi.

Ovakova hrana je izvrstna takodjer za pokrieppljivanje starih ili napornom radu izmorenih konja.

U Americi pri uzgoju ždriebaca izmjenjuju mlieko sa smjesom od 100 djelova samljenih i prosijanih lanenih komina i 100 djelova prosijana brašna od kukuruza. Ovoj smjesi dodadu 100 djelova sladora, 5 djelova soli i $2\frac{1}{2}$ diela sameljena sjemena od kumina i aniza.

Sve dobro međusobom pomješano umjesi se hladnom vodom u gustu kašu, pa se onda toplom vodom razriedi, da bude žitka kaša. Kad se ova žitka kaša ohladi do one topline, koju imade mlieko za muženja, onda se hrani ždriebadi.

I bredjim kobilam prija u velike ova hrana, a takodjer može se rabiti za okrieppljivanje iznemoglih konja. P. F.

Vriesak ili resulja (*Erica vulgaris*) liek proti slinavki. Na imanju Šmarek izkušali su, da je vriesak izvrstan liek proti slinavki; porabom kojeg blago kroz tri dana sasvim ozdravi od slinavke. Vriesak rabi se za liečenje slinavke u obliku izvarka. U tu svrhu na svaku 10 litara vode metne se puna rukovet (šaka) vrieska (resulje), pa se izkuha, a onda se prociedi i da je blagu bolestnom od slinavke, kao napoj. Sredstvo je prokušano kao izvrstno.

Kako se diže rakiji vonj po pliesnu. Kad se rakija lije u pliesnave i vetašne bačve, dobije posve lako vonj po pliesnu ili po vetašini. Po pliesnu daje takodjer vrlo često rakija i usljed toga, što se nečisto i loše peče, ali je ovaj uzrok mnogo redji. Za odstraniti iz rakije vonj po vetašini, koje potiče od pliesnive bačve valja rabiti drveni ugljen, i to na sljedeći način. Rakiju se pretoči u sasvim čistu bačvu, i doda joj se na svaki hektolitar $\frac{1}{2}$ kg. drvenog ugljena u prah smrvljena. Sve se dobro pomješa, a da se drveni ugljen sasvim potopi u rakiji. Nakon 2 ili 3 dana pretoči se opet rakija, da se odstrani ugljen, i ako je potreba čisti se bjelaučevinom ili hladetinom. Jedan je postupak obično dovoljan da se rakija izlieči od vetašine.

Bordoležka kašica proti mahovini i lišajim. Od stabla koje je obraslo mahovinom i lišajim valja prije sve dobro izstrugati sa strugačom ili oštrom četkom, pa onda namazati koru sa gustom raztopinom modre galice, koju se napravi tim, da se u 50 litara vode raztopi 3 kg. modre galice i 2 kg. vapna.

Koliko doje krave svajcarskih pasmina, razabire se iz godišnjeg izvješća gospodarske škole u Striekhofu, gdje su pravljene kušnje sa šest krava. Poprieko uzeto na četiri godine, daju krave smedje pasmine godišnje toliko mlieka, koliko odgovara $6\frac{1}{10}$ do 8.69 puta njihovoj životnoj težini; a one čakaraste pasmine 5.12 puta 6.03 puta njihovu životnu težinu mlieka na godinu. Krave smedje pasmine, dale su godine 1897 kroz 337 dana dojenja 5357 litara mlieka svaka, ili poprieko 14 litara na svaki dan dojenja, ili poprieko 13.3 litara na 366 od dana od godine. Krave čakaraste pasmine dale su 1897 godine poprieko 4199 litara mlieka na 309 dana dojenja ili poprieko za svaki dan dojenja $13\frac{1}{2}$ litara mlieka, a za svaki dan od godine $11\frac{1}{2}$ litara mlieka.

Životna težina blaga, podvržena je velikim promjenam, napram hranjenju. Na gospodarskoj pokušajnoj postaji u Göttingenu, ubili su popodne jednog vola, koji je u jutro bio pojeo redovitu hrnu i dobio redoviti napoj. Životna težina tog vola iznašla je 613 kg., ali je od toga otpadalo 137 kg. na griz od hrane što je bila u želudcu i crievim; dakle je ovom slučaju sami griz od hrane iznosio $22\frac{1}{2}\%$ životne težine.

ne. Drugi jedan vol, koji je bio zadnji put nahranjen i napojen pod večer dana prije t. j. 24 sata prije nego li je ubijen imao je 608 kg. životne težine, ali je griz od hrane iz njegovog želudca i crieva težio samo 59 kg. Isto se razmjerje u životnoj težini opaža i kod ovaca. Prama tomu može se zaključiti, da jedno govedo pri neredovitom hranjenju i puštanju izmeta, mjenja kroz 24 sata za 78 kg. svoju životnu težinu. A ovakove se razlike i u praksi opažaju, kad se prodaje blago po živom mesu. Deset utovljenih volova težilo je n. p. 2 sata po hranjenju 5993 kg.; a isti volovi, nakon što su putovali 36 sati željeznicom, težili su samo 5288 kg., dakle 705 kg. manje. Potom prvobitna životna težina od 10 volova nakon 36 sati bila se je svela na prvobitnu životnu težinu od $8\frac{1}{2}$ volova. I klanjem se je opetovano put ustanovilo, da najveći gubitak težine potiče od griza u drobu i crievim.

Molimo svu onu gospodu predbrojnike, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbju, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Uprava.

S raznih strana, gdje su već napravljene kušnje trvenjem maslina, hvale se da masline ljetos liepo bacaju.

Tuže nam se vinari iz Rieke i iz Trsta, da su prometna skladišta puna taljanskog vina, i da svaki dan dolaze novih kolikoca taljanskog vina, što jedrenjačam što parobrodin.

Dana 9 t. m. u $11\frac{1}{2}$ sati u jutro oćutio se je žestoki potres u Zadru i okolici. U Zadru je bilo samo neznatnih šteta, dočim su sela Zemunik i Skabrnje, te varoš Nin potrpile znatnih šteta, jer je oštećeno i porušeno više kuća i drugih sgrada.

Tvrđka Ludwig König iz Beča, posljednica asfaltnih ruda u Vrhovcu, nabavila je i asfaltu rudu u Mirlović kod Drniša.

Na jubilarnoj gospodarskoj izložbi u Beču nagradjeni su sljedeći domaći izložitelji: N. A. Duboković iz Jelse, Luxardo iz Zadra, Braća Radić iz Bola, J. Radman iz Omiša, P. Ostojić iz Povlja, N. Petrić i Sinovi iz Bola, P. Ilić i V. Morpurgo iz Splita, I. Radunić iz Staroga sa srebrenom kolajnom; A. Mlikotin iz Lukšića, V. Juras iz Splita i J. Kraljević iz Pučišća mjedenom kolajnom; Braća Dižlić iz Selaca i Dojmi Delupis iz Visa nagradjeni su diplomom, a I. Antičević iz Postira pohvalom.

Dana 9 t. m. u sjednici za carinski i trgovački savez sa Ugarskom, predložio je Barun Schwegel, da se k članku 8. mu nadodade: „Obe su vlade sporazumne, toliko izvedenje direktne željezničke svezve Dalmacije sa ostalim austrijskim područjem najkraćim pravcem što prije pokrenuti, koliko osobito i svezu Split sa Bosnom preko Aržana-Bugojno u sporazumu sa zajedničkom vladom, bez odgadjanja izvesti“. Ovaj svoj predlog je Barun Schwegel vrlo liepo i temeljito obrazložio, a poduprli su ga zastupnici Kaiser i Dvoržak, ali sve bez koristi, jer se predlogu protivio ministar željeznica Wittek, poznati protivnik Dalmatinskih željeznica. I ovako krivnjom ministra, opet se gubi pri-

goda, da Dalmacija dobije željezničku svezu sa Evropom.

Namjestništvo će i ljetos nagraditi sa 50, odnosno 60 do 300 florina one proizvođačulja, koji dokažu da su jeseni 1898 napravili barem 25, odnosno 30 do 150 hektolitara finoga ulja.

D. r. A. Guči, kotarski liečnik u Sisku izumio je spravu za udisavanje čistog zraka, prostog od bakterija u povoljno uredjenom stupnju topline.

Najveće mlinarske tvrdke sjedinjenih država Sjeverne Amerike sklopile su kartel za brašno. Njihovi mlinovi mogu proizvodjati na dan 95,000 barrela brašna i drugog mliva (Svaki barrel teži 889 kg.) Svaki dan samelju $\frac{1}{2}$ miljuna bushela pšenice ili 176,190 hektolitara pšenice. I ovaj će kartel, kako svi drugi, štetno uplivati na cene pšenice.

Dolno Austrijski gospodari imali su stanak, u svrhu da se udruže za gradnju velikih društvenih hambara u kojih bi skupno smještali i čuvali svoja žitja, a da se pojedini mali proizvođači učuvaju od trgovca i kamatnika, koji im u potrebi nose žitja u bezicienu.

Zabranjen je uvoz goveda u Austriju iz svih onih mjesta u Njemačkoj u kojima vlada plućna pošalina izmedju goveda.

Društvo za izvoz jaja u Beversenu u Hannoveru, postiglo je kroz prvih pet mjeseci svog obstanka krasnih uspjeha. Društvo je razprodalo 400 q. ili 650,000 jaja snesenih u mjestim njegove djelatnosti. Za rečenih 650,000 jaja utjerano je 32,000 maraka, pa su poprieko jaja prodana 15 do 20% skuplje društveno, nego li ih je svaki pojedinac prodavao.

Učenjaci W. Ramsay i M. W. Tvavers pronašli su u zraku jednu novu sastavinu, koja je $22\frac{1}{2}$ puta gušća od vodika, a čije čestice samo jedan atom sadrže, dočim čestica vodika sadrži dva atoma. Novi element manje je hlapiv od kisika, dušika i argona, ali je laglji od argona. Ovo novc počelo zraka jeste jedna vrst plina od 14.67 gustoće, a prozvali su ga Neon.

Razmjerje prostranosti pojedinih država je vrlo različito. N. p. površina evropejske Rusije je veća od površine svih ostalih država Evrope. Njemačka bi stala 10 puta u Rusiju, a kneževina Monako 246,702 puta. Azijska Rusija je veća od Kine za šest miljuna četvornih kilometara. Engleške kolonije zapremaju površinu od 30 miljuna četvornih kilometara. Njemačka bi 54 puta ostalo u Engleškim kolonijam. Njemačka ima u Africi 2,641,000 četvornih kilometara kolonijalnog posjeda.

Namjerom da se sa domaćim silama obezbiedi toli osjećana potreba u pobrajini vještih sirara, dalmatinsko namjestništvo otvara natječaj na dvie podpore, svaka od 150 florina, koje će se udieliti dalmatinskim mladićima te bi htjeli pohađjati teorično praktični sirarski tečaj, koji će držati učitelj sirarstva zemaljskog gospodarskog vieća u Tirolu kod sirarnice gospodarske zadruge u Pergine blizu Trenta, koja je uredjena po švedskom sustavu i koja ima spravu za odijeljenje vrhnja od mlieka pomoću električne sile, i gdje se izradjuje na dan od 6 do 8 hektolitara mlieka. — Oni, te kane pohađjati ovaj tečaj, koji će počimljući prvim nastajnog prosinca trajati 4 mjeseca, namjerom pak da vrše službu sirara u pokrajini, nek prikažu njihove molbenice do dne 25 tekućeg mjeseca studenoga ravno na namjestništvo u Zadru ili putem dotičnih obćina.

Godine 1897—1898 radilo je u Austro-ugarskoj 215 tvornica sladora, u kojima je izradjeno 68'65 milijuna quintala sladorne repe. Potrošak sladora proračunan je na brutto 3,746,000 quintala, a za izvoz je bilo pripravljeno 4,935,600 quinta'a.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

105. Imam nekoliko starih bačava, koje nisu bile rabljene već više godina, razusne su, daju prazninom i vetašinom. Molim vas bili se, da se poprave, mogle izčistiti i rabiti opet za vino?

I. F. u S. (Brač).

Takove zapuštene bačve valja polvrći temeljitom čišćenju, a onda ih temeljito popraviti. Da se temeljito budu mogle izčistiti valja ih razadniti, pa ostrugati strugačom svaku nečist, a osobito nagnjila i pljesniva mjesta. Ako bačva nije pljesniva ni uzljučena, onda je dostatno da se izpere čistom vodom pomoću oštre četke; onda se opet ozadnije, pa izpere najprije vrelom vodom, pa onda hladnom. Najzad se dobro izcedi pa izsuši iznutri čistom krpom, a onda dobro osumpori i začepi. Ako je bačva uzljučena, ali nije pljesniva, valja ju temeljito izprati vrelom raztopinom jedive pepelike, koju se priredi kad se 1 kg. jedive pepelike raztopi u 10 litara vrele vode. Kasnije ju valja bar dva puta zasebice oprati čistom vodom, a onda izcediti, prosušiti, osumporiti i začepiti, kako što je prije bilo rečeno. Najveće pomnje hoće se za čišćenje pljesnive bačve, osobito onda, ako se opazi nakon što se je odstranilo pliesan, da je drvo izpod crno i meko, jer je to znak da je pliesan zahvatio staničevinu drva. U ovakovu slučaju valja pljesniva mjesta istrugati ili izblanjati do zdrava, a ako je pliesan već duboko zahvatio drvo, onda je bolje promieniti dugu. U ovom slučaju, kad je pliesan u jakoj mjeri zahvatio svu bačvu, bolje je takovu bačvu napustiti, nego li uzaludno trošiti, da se izčisti. Za čišćenje pljesnive bačve valja ju bačvu razadniti, pa oštrom četkom izprati svu unutarjost bačve, a osobito pljesniva mjesta. Onda se izpere vrelom lukšijom, pa hladnom vodom i sve drugo kako je prije rečeno. Pliesnive bačve mogu se čistiti i vatrom, u koje se svrhu izgori u bačvi triesća ili slame. Vatra sve progori, a tim uništi pliesan.

106. Imali sredstva i načina, kojim se može prepriječiti povaljivanje zimskih usjeva?

N. Š. u K. (Hrvatska).

Da se prepriечи povaljivanje usjeva valja najprije odstraniti uzroke. Glavni uzroci zašto se povale usjevi jesu: gusta sjetva, i jednostrano a obilno gnojenje dušičnim gnojivim; osobito onda, kad liepo proljetno vrijeme podu pre nagli razvoj usjeva, a kasnije nastanu kiše. Povaljivanje se laglje pojavlja na crničnim zemljama, i onda kad zemlje oskudijevaju rudnim solim, osobito vapnom. Dakle da se prepriечи povaljivanje, valja najprije naravnati sjetvu na širje, jer u širjoj sjetvi ima više prostora između pojedinih busova, pa zrak laglje prodire između vlatja i jača ga. Od rudnih gnojiva, rabe se ona, kojim oskudijeva zemlja, a obično biva da su zemlje potrebite pepelike, fosforne kiseline i vapna. Sa Thomasovom troškom, koja izim fosforne kiseline sadržava mnogo vapna, spriječava se najbolje povaljivanje usjeva.

107. Molim za imena onih vrstih francuskoga ili tudjega groždja, koje rano dozrijevaju, pa bi se kod nas mogle gojiti za uzgoj ranoga groždja za svjetska tržišta?

T. K. u S. (Kustela).

Najranije su one vrsti groždja, koje najmanje vremena trebaju od cvatnje do zdrienja. Po Odartu najranije su sljedeće vrsti groždja: 1. Crni burgundac (*Morillon hâtif*), koje dozrieva u 50 dana od cvatnje; 2. Genoveško groždje inače *Ischia* groždje zvano, koje dozrieva također u 50 dana; 3. Plemenka (*Chasselas précocé*); 4. Muškotelac (*Chasselas musqué*); onda 5. Malinger; 6. Madelaine Angévine, koje vrsti dozrijevaju u 55 dana od cvatnje. Vrsti groždja:

7. St. Laurent i 8. Madelaine royale dozrijevaju u 60 dana; 9. Crljeni Veltlinac, 10. Modri portugizac, 11. Crljena plemenka, 12. Muškac plemenac, 13. Biela plemenka i 14. Maréchal Boquet dozrijevaju u 70 dana od dana cvatnje. Žalibože naše loze nisu bile u ovom pogledu proučene, barem ne tako da bi se znalo točno u koliko dana od cvatnje računaju dozrijevaju rane vrsti. Ali da ima i kod nas posve ranih vrstih o tom nema dvojbe; premda sjemenâ, koja rano dozrijevaju biva kod nas svaki dan to manje. Iz računskih knjiga Dominikanskog Samostana na Bolu razabire se, da su u stara vremena na Bolu i okolici gojili posve rana sjemena, tako da bi do Velike Gospe i još ranije bilo sve potrgano, izmašćeno, prevrilo, otiskano i pospremljeno u konobam Nežua se s kojeg je razloga napuštena gojitba ranih sjemena, ali se obće misli, da su dobrim dielom poginule usljed zaraznih bolesti od tajnocvjetnih nametnica.

108. Jeli koristnije u povrtnjaku zakopati djubar duboko, ili ga razasuti na površini, kako rade bugarski baštovanci?

P. N. u S. (Bosna).

Koristnije je razsipavati djubar na površini zemlje ili ga posve plitko zakopati, jer onda djeluje mnogo brže i bolje. Svim povrtnjama bez razlike bolje prija djubar ako je posve plitko zakopan ili razsijan na površini, a glavati kupus, cvjetača, vrzina, špinat i mnoge druge povrtnine radjaju i mnogo obilnije. Duboko gnojenje također je korisno u toliko u koliko se temeljitije gnoji zemlja, ali se duboko zakopan gnoj teže raztvora, jer je manji do njega pristup zraka, i jer povrtnine kratkog korijenja neimadu od njega povrtiti. Na plitko zakopan djubar više je u doticaju zrakom, te se brže raztvora. Voda topi soli i nosi ih žilam, koje se blizu nalaze.

109. Molim vas, kako se priredjivaju masline (uljike) u razsoli?

A. Š. u P. (Hrvatska).

U razsoli priredjivaju se zelene i zrele masline. Zelene masline moradu se priredjivati u razsoli prije nego li postanu mliečne; kad su mliečne teško ih je priredjivati ili barem nisu tečne, kako one priredjene prije nego li postanu mliečne. Zelene masline mogu se prirediti ciele, pretučene ili prorezane. Svrha tučenja i rezanja jeste ta, da se laglje izluže i prije učine. Zelene masline valja najprije izlučiti, da ne budu odveć trpke. To luženje obavlja se ili maceracijom u vodi ili moru, koje valja svakog dana mienjati bez dirati u masline, jer ako se dira u masline, onda one izgube svoju zelenu boju, i postanu crne. Maceracija ili močenje maslina u vodi traje 5 do 8 dana. Izlužene masline metnu se u razsoli, koju se priredi tim da se raztopi toliko soli u vodi, da krompir može u njoj plivati. Razsol valja prokuhati na vatri, pa se lije na masline stopro onda kad se ohladi. U 3 ili 4 nedjelje dana uzdriju masline u razsoli, pa se mogu jesti. Da razsol na maslinam neizpljesnivi, valja ju nakon 10 dana odlići i opet prokuhati; a da masline budu tečnije, pomješa im se malo lišća od koromača. Zrele masline priredjivaju se također u razsoli, pripremljenoj, kako je gori opisano, ali se prije ne luže u vodi, nego se jednostavno na njih ulije razsol, koju valja prokuhati toli prije, nego li se dolije maslinam, koli nakon desetak dana, što su stale u njoj masline. Zrele masline se također peču u krušnici poslje, neg u i-taj bio kruh izpečen, ili se obare vrelom vodom a onda se dobro zasole, pa jednu. Mnogi mjesto da zasole zrele masline poslje nego li su izpečene, poliju po njima malo meda, pa sve dobro izmješaju. I medom začinjene masline, izvrstne su, kao one začinjene sa soli. U „Gospodarskom Poučniku“ od godine 1884 opišen je potanko i obširno postupak raznih načina priredjivanja zelenih i zrelih maslina.

B. Nova pitanja.

110. Molim vas, dade li se kod kuće prirediti kakova voda, kojom bi se sa odjeće moglo lako dizati mrlje od ulja, masti, smole i sličnih stvari.

A. F. u P. (Istra).

111. Odlučio sam se gojiti pitome sparoge, molim vas, u kojoj zemlji pitome sparoge najbolje uspejavaju, i kako se ima dotična zemlja pripraviti za sadnju istih?

I. C. u S. (Split).

112. Jeli se nova Cambonova sprava za vrienje masta pokazala praktična u porabi?

M. B. u Z. (Hrvatska).

113. Za grijanje samovara gorim prosti špirit, ali neugodno i žestoko vonja za gorenja, pa vrlo često omanta glavu. Molim vas imati, kakova jednostavno sredstvo, koje bi se moglo dodati špiritu, da ne vonja onako neugodno, kada gori?

I. E. K u T. (Bosna).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Mareković pl. B. — Batić G. — Skračić O. A. — L. vadić N. — Milić T. — Oresković L. — Vardić A. — Kostić S.

V. g. Sarjanović P. — Pisali smo vam odmah, glede odstranjivanja vonja po sumporu.

— V. g. Ilić I. — Uši, koje napadaju marvu vrlo se lako ubijaju, ako se marva natara i namaže sa smjesom od jednakih djelova Potroleja i lanenog ulja. Snjesa se napravi u staklenici, dobro se izmučka, a onda se namoči krpa i natara uslijiva životinja. Uši poskapaju odmah, ali bud se od gujida opet razkote, valja opetovati mazanje nakon nekoliko dana i to za 3 do 4 puta, dok se sve uši unište.

— V. g. Srdić S. — Obrnuli smo na novu adresu.

— V. g. Radočaj V. — Također.

— V. g. Kordić V. — Kujigu „O. uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam, za one ostale stvari obratili smo se prijatelju, i kad primimo odgovor, priobiti ćemo vam ga.

— V. g. Lukić T. — Sumpornom kiselim amonijakom guoji se obično u jesen, jer ga zemlja lako upija i drži, a nema pogibelji da vodom oteče u dublje slojeve. Kilsku salitrovinu, bolje je rabiti u proljeće.

— V. g. Zujan J. — Pisali smo vam, koliko ste želili znati.

— V. g. Milošić T. — Cvatnja orkidea znatno se produlji, ako se cviet svake večeri obviye odnosno pokrije tankom ili svilenom hartijom.

— V. g. Tomasović I. — Broj 19 i 20 i knjižicu „Duhan“ poslali smo vam.

— V. g. Orlić A. — Može se zadržati bujno razvijanje grana na stablu, ako se dotične grane čvrsto privežu odnosno stisnu, jer se tim donekle obustavi ili zadrži kulažesokova u dotičnim granam, a to ide na korist onih, koje su slabije tjerale.

V. g. Adamović I. — Fosforno kiselog vapna za primješavanje hrani za blago, ima na prodaju u svim ljekarnam, a proizvodja ga tvornica Spodiuma u Brechelhofu u pruskoj Sležiji.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*), II. izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz v. o. tu
uporabu nacke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojka u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojka je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Prosinca 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1. Prosinca 1898.

Jubilej Našega Kralja.

UTRA se navršuje pedeset godina, da se je u Olomucu dana 2. Prosinca burne godine 1848, zahvalio na Austrijsko prijestolje Car i Kralj Ferdinand „Dobri“, na korist svoga nećaka nadvojvode Frane Josipa.

Sutra se dakle navršuje pedeset godina slavnog vladanja našega Kralja Franje Josipa I.

Naš Kralj stupio je na prijestolje još mlad, bilo mu je stopro 18 godina, jer je rođen u Šenbrunu dana 18 kolovoza 1830.

Kad je naš Kralj stupio na prijestolje, skorom svi narodi bili su pobunjeni; ali ih je on blagim i mudrim svojim vladanjem znao opet umiriti i privezati svojem prijestolju.

Već u najranijoj dobi pokazivao je naš Kralj velikih umnih i duševnih sposobnosti, koje su se kasnije još više razvile i usavršile temeljitim naukama, kojima se je On posvećivao bezprimjernom marljivosti i revnosti; dapače nije učenje za celog života zapustio, tako, da nema čovjeka, koji bi bio tako svestrane naobraženosti, i koji bi svaku znao i poznao, kako što naš Kralj.

Teške godine njegova vladanja, bile su godina 1859 i 1866, kad je morao voditi rat proti tolikim svojim neprjateljim, koji se bili urotili protiva njemu.

Godine 1859 boravio je dugo na ratnim poljanam u Italiji, i predvodio je osobno na bojištu hrvatske vojnike, koji su se divili njegovoj velikoj hrabrosti.

U vrijeme mira, posvećivao se je naš Kralj sasvim upravi svoje države, te je pohađao razne pokrajine, da čuje želje i potrebe svojih naroda, i da odredi potrebita za podignuće njihovog blagostanja.

Već u prvom početku svoga vladanja, naš je Kralj odlučio da izjednači sve narode, e da u državi Njegovoj bude vladalo jednako pravo za sve.

Bio je prvi pokretač za preuredjenje i proširenje obuke, toli pučke, koli višje.

Sve znanosti, svi obrti, trgovina i poljodjelstvo našli su u našem kralju prvog zagovaratelja i pokretača. — Kralj sam je prednjačio primjerom svim gospodarim, time, da je dao uzorno urediti sva svoja prostrana imanja, i gdje god je bilo moguće, dao je podići i urediti gospodarske obrte; e da gospodari mogu viditi i naučiti, na koje se načine sve mogu koristnije unovčiti poljske plodine.

Svojim mudrim i razboritim vladanjem naš Kralj ne samo da si je stekao ljubav i privrženost svojih naroda, dali je stekao štovanje celoga svieta, koji ga danas cieni: kao najmudrijega i najpametnijega vladara.

Bog poživio još na dugo našeg premilostivog Kralja Franju Josipa I, na sreću svoju i svojih naroda!

Trgovački ugovor taljansko francuski.

Prošastih je dana sklopljen trgovački ugovor između Italije i Francuske, između kojih država skoro je deset godina obstojao otvoreni carinski rat.

Carinski rat bila je najestija francuska taljanska, ali je i taljanska imala onda ozbilnih razloga, da prekine trgovačke odnose sa francuskom, koja je tako pazila na njezinim papirima, da ju je skoro bila dovela do financijske propasti.

Tko je i jole pratio vladavinu Rudinijevu u Italiji, taj je mogao opaziti, da taljanska vlada nastoji na svaki način, da sklopi opet trgovački ugovor francuskom.

Na taljansku vladu su znatno u pitanju uplivali industrijalci Lombardije i vinogradari Pulje, Kalabrije i Sicilije, jer dokinućem trgovačkom ugovoru znatno su protipili svi obrtnici u gornjoj Italiji, a osobito obrtnici svile; i jer vinogradari južne Italije, nisu znali što da rade svojim vinom, kad im je francuska zatvorila svoja vrata.

Za vinogradare južne Italije znala se je taljanska vlada pomoći, taljanskom tim da je lukovšću izposlovala, da u trgovačkom ugovoru sa austro-ugarskom ostane i dalje ukriposti takozvana vinska klauzula, koja pogoduje uvoz taljanskog vina u našu državu uz obaljevu carinu; ali nije mogla naći izlaza ni pomoći za industrijalce sjeverne Italije, pa je tako došlo do novog ugovora, koji i ako nije povoljan za Italiju, kako je bio površni ugovor, i pak joj nosi nekih polakšica, i nenalazi se više u otvorenom carinskom ratu sa jednom od najjačih obrtničkih i trgovačkih država svijeta.

Trgovački ugovor taljansko francuski, moramo da se na osobit način veselimo toli mi koji i svi drugi vinorodni predjeli austro-ugarske države, jer je novim ugovorom omogućen uvoz taljanskog vina u francusku, gdje se dosel radi visoke obrambene carine nije mogla ni kapljica uvesti.

Izvozom taljanskog vina u francusku, mi se moramo nadati, da će znatno pasti uvoz u Austro-Ugarsku, jer će mu porasti cijena u razmjeru, u kojem se bude tražio za francusku. Ta će činjenica odbiti naše trgovce od taljanskih vina, jer ih ovi danas samo zato nabavljaju što su u bezicienu.

Istina je, da je i nova carina na vino, što se iz Italije uvadja u francusku, znatno veća nego li je kod nas carina na taljansko vino što se uvaža; ali kad se promisli, kako francuzi znadu manipulovati vino, i tim povisiti znatno njegovu vrijednost, carina od 12 franaka za svaku 100 kg. vina u žestini do 12 stupnjeva može se utvrditi da je manje teška za francuske trgovce, nego li je naša za naše trgovce.

Naši trgovci neznadu onako lako manipulovati vino, kako francuzi, da mu povećaju vrijednost, nego mame konsumente niskom cijenom vina.

A da će se naše tvrduje obistinuti, i da će taljansko vino usljed taljansko-francuskog ugovora poskupiti, a usljed toga da će se znatno otežati njegov uvoz u našu državu, potvrđuju i zadnje vijesti, koje dolaze iz Italije, i iz kojih se razabire, da je već dosad nekoliko velikih francuzkih trgovačkih kuća, počelo kupovati vino u Pulji i Siciliji, i da će se u Milanu zasnovati velika taljansko-francuska banka, u svrhu da olakati promet između ovih dviju država.

Mi se stoga veselimo novom trgovačkom ugovoru između Francuske i Italije, i želimo, da francuzki Ministar Delombre, što prije usliša želje uvoznika taljanskih vina i da im pogodi, što oni traže, biva da se smanji carina za vina izpod 12 stupnjeva.

Poziv vinogradarim

Vinarske Udružbe za Dalmaciju

Same su kušnje vina sredstvo veoma uspješno, moćno i praktično po kojemu se doznadu vrline dobrih vina i na glas, kao što i mane i nedostaci nevaljalih; ovakvim se kušnjama oplemenjuje okus, te se po tom mogu uvesti zgodne preinake za pravljenje dobrih vina.

Tako glasi dopis Visokog C. K. Namjestništva 11/1898 Br. 22027 kojim se je čvrsto obratilo i pišućemu Odboru, preporukom da bi se i ovaj zauzeo za priredjenje ovakove kušnje.

Pišući odbor goji potpuno uvjerenje, da

bi ovakove kušnje bile od velike koristi našem glavnom proizvodu, jer ove kako ističe i Visoko C. K. Namjestništvo, a da neimaju značaj sajma ili izložbe, ipak su veoma poučne.

Vino naime izloženo, a prije iztraženo od C. K. pokušaće postaje u Splitu, imalo bi se kušati u nazočnosti i uz učestvovanje strukovnih osoba, a po mogućnosti i samih izlagača, kojima bi se priborilo, kako je vino bilo ocijenjeno, javilo bi mu se slučajne pronašaste mane te podale potrebite upute, kako da ih za unaprijed izbjegne.

Uvaživši ova temeljna načela, da se što započne u korist našeg glavnog proizvoda pišući Odbor odlučio je držati ovdje u Splitu na 15, 16 i 17 dojučeršnjeg siečnja, kušnje crnoga vina, opola i biloga vino jamatve 1898 i to za područje Splitskog političkog Kotara i prostorijska C. K. Kemične postaje, koje su mu bile već blagohotno stavljene na raspoloženje.

Uputno bi bilo, da se sakupe i ogledci vina predjašnjih jamatva, kojimi bi se nova vina imala usporediti, i tako crpiti poučnog gradiva u pogled njihovog uzdržavanja.

Kušnja kako rekomo biti će prosta i skromna, a to tim više, jer je ovo prvi pokušaj kojega preduzima Vinarska Udružba, nadom da će biti od koristi, ako će se zanimanosti za istu zauzeti, a nebi smio nijedan izostati da svak bude mogao znati kakovo mu je vino, te primiti potrebite mu upute i savjete za poboljšanje i uzdržavanje svoga proizvoda.

Treba s toga da se Ugledne Obćine, Štovani župnici, pučki učitelji, pa i pojedinci zauzmu da u krugu svog djelovanja obrazlože važnost ovakove kušnje, i da potaknu zanimanje na mnogobrojno učestvovanje.

Pišući, umoljava najuljudnije To Slavno Uredništvo neka izvoli obavijestiti o tome svojem čitatelju i nastojati svojim marnim zauzimanjem da ovaj pokušaj izpadne prama svomu cilju.

Tko želi učestvovati pokušnji, mora da se javi do 10 prosinca t. g.

Svaki koji se prijavi, mora poslati ednih osam dana prosinca t. g. dostaviti četiri staklenice od barem 7 devetina litra vina, kojega želi poslati na kušnju C. K. Kemičnu postaju u Splitu, te na svakoj staklenici zabilježiti svoje ime i odakle je vino.

Kušnja će se obaviti na 15, 16 i 17 Siečnja 1899, te će biti prosto svakomu izlagaču istoj učestvovati i sudjelovati.

Pišući Odbor spreman je svakomu izlagaču dostaviti besplatno potrebite mu staklenice i čepove.

Odbor će se zauzeti i da Povjerenstvo za kušnju bude sastavljeno od jednoga člana Odbora Vinarske Udružbe, od odaslanika C. K. Visoke Vlade, Visokog Pokr. Poljudjelskog Vijeća, Ugledne Trgovačke Splitske Komore pak od Upravitelja C. K. Kemične postaje i od putujućeg učitelja ovoga Kotara.

Pišući Odbor nada se da će svomu prvomu koraku na praktičnom polju što ga preuzimlje u korist našem glavnom proizvodu rado doći u susret naši vinogradari, te da će se ovi mnogobrojno odazvati pozivu, tako da kušnja bude uspješna i korisna.

Split, 21 studenoga 1898.

Od Odbora Vinarske Udružbe za Dalmaciju.

Podpredsjednik
Dr L. Tommaseo

Koje su prednosti jednog dobrog pluga?

Dobar plug, mora da ima u sebi sve one prednosti, koje su potrebite, da se može dobro prirediti zemlja. Pa stoga mora:

- Da se daje lako naravnati za onu dubinu brazde, koja je nami potrebita napram rastlini koju hoćemo da gojimo.
- Da se daje lako naravnati za tiesne i za široke brazde.
- Da sa strane reže brazdu sasvim okomito, a oziol sasvim vodoravno, i da ostavlja za sobom sasvim čistu brazdu, prevrćuć zemlju jednako i potpuno po svoj dužini brazde.
- Da ide lako i sigurno, i da ne traži velika napora od volova ili konja.
- Da je sastavljen od takovih djelova, koji se lako dadu složiti, snažiti i popravljati od običnog kovača.
- Da je čvrsto i trajno gradjen, a pri tom da nije skup.

- Da može biti bez muke i napora rabljen od svakog običnog težaka.
- Da je gradjen tako, da se lako daje naravnati napram vrsti i naravi zemlje, koju se ore.

Gojenje krmnog bilja na pjeskovitim zemljama.

Prije nego lise odabere krmne rastline, koje će se gojiti na pjeskuljama, valja biti posve na čist, dali pjeskulje sadrže vapna i u kojoj mjeri, ili ne. O tom se može i svaki prosti težak lako uvjeriti ako uzme malo zemlje sa površine, a malo sa raznih dubina, pa je polije dobrom vinskom kvasinom. Uzpijenu zemlju, kad se polije kvasinom (octom, sirćetom) to je znak da sadrži vapna u dostatnoj mjeri.

Na pjeskuljama, koje sadrže vapna, preporuča se sjetva sljedećih sočivnica i djetelina: esparsete (*Onobrychis sativa*), rumene djeteline (*Trifolium incarnatum*), ranjave djeteline (*Anthyllus vulneraria*), *Spergula arvensis* i grahoraka (*Vicia villosa*). Ova se zadnja sije jeseni. OI trava uspjeva izvrstvo na vapnenastim pjeskuljama muhor (*Setaria germanica*) i veliki ovsik (*Bromus inermis*).

Za pjeskulje koje oskudievaju vapnom, preporuča se takodjer muhor, ovsik, grahoraka i *Spergula arvensis*, a iznad toga *Serradella* (*Ornithopus sativus*) i žuti vučak (*Lupinus luteus*).

Koja će od gori spomenutih rastlina bolje uspjevati na jednoj zemlji, neda se unapred kazati, nego valja napraviti kušnja, pa odabrati one, koje najbolje uspjevaju.

Pošto na pjeskuljama uspjeh krmnog bilja ovisi vrlo često od vremena, valja stoga opetovati kušnje nekoliko puta, da se uvjeri, ako je vrijeme bilo krivo ili zemlja.

L. Z.

Deset zapoviedi za sisanje usjeva.

1. Sjeme mora biti zdravo. Na njemu nesmije nikad biti snieti, jer će inače sav usjev protrpiti.
2. Sjeme mora biti čisto, sa sjemenom nesmije biti pomiješano kukulja niti drugog korova, jer će ovi na njivi preoteti mah i zagušiti usjev. Sjeme nečisto valja izčistiti i prorešetati na triebilo.
3. Sjeme mora biti zrelo, za usjev treba odabrati uvijek najbolje žito.
4. Sjeme mora biti klicavo, i friško kupljeno, jer staro sjeme slabo klica, a neklicavo po gotovo nikako.
5. Sjeme valja često mienjati ili prebirati bolje.
6. Ne valja sijati odveć riedko, a opet ni pregusto.
7. Ne sij sjeme ni odveć plitko ni preveć duboko, jer će duboko zasijano teško niknuti, a plitko ptice i zareznioci zoblju.
8. Sij u pravo dobra i na zemlji dobro priredjenoj, da si sigaran uspjehu.
9. Ne uvadaj novo sjeme u veliko na jedan put, već svaku novu vrst najprije pokušaj na malo.
10. Nesij nikad u premokru i jalovu zemlju.

Jednostavni način za proračunavanje težine slame požete.

Pošto postoji nekakav stalan razmjer između zrnja i slame požete, na temelju tog razmjera sasvim je lako proračunati težinu slame.

Opetovane su kušnje dokazale, da razmjer između požeta zrnja i požete slame stoji za raz između 38 do 42 na 100; za pšenicu između 48 do 52 na 100, za ječam između 62 do 64 na 100, za zob između 60 do 82 na 100.

Po žetvi, kad gospodar vozi žitarice na guvno, red je da svako često izmjeri jedna kola, e da znade, koliko od prilike poprieko svaka natovarena kola teže, a takodjer red je da pobliži, koliko je sve kola odvezo na guvno. Za mlitnje pak daje napose izmlatiti jedna kola žitarica, jer mu to služi, kao temelj za proračunavanje kolikoće slame.

Ako se je n. p. za mlitnje od jednih kola natovarenih snopovim od zobi, izmlatilo 9.6 hektolara zrnja od zobi, od kojih svaki hektolitar teži 50 kg., dozna se kolikoća slame, ako se ukupna težina zrnja od zobi (50 kg. × 9.6 hekt. = 480 kg.) pomnoži sa 100 a razdieli su 60. Broj 60 je srednja brojka između broja 48 i 82 u razmjeru na 100 kako što je gori uzeto za temelj računanja prama tomu $\frac{480 \times 100}{60} = 800 \text{ kg.}$

Dakle svaka kola natovarena snopovima zobi od kojih bi se izmlatilo 480 kg. zrnja od zobi sadržavala bi 800 kg. slame.

R. L.

Odpadanje štetina kod svinja.

Štetine otpadaju svinjama obično, kao posljedica neke kužne bolesti, koju se još čisto i podpuno ne pozna. Zna se samo, da svinje ponajviše obole od ovakve bolesti, kada žive u vlažnim kotcima. Bolest naliči nešto bolesti cingoti (škorbutu), jer najprije postanu desna i meso oko zubi modro crljeno, i krvare. Vrlo se često zubi razklanjaju pa poodpadaju, a kad bolest još jače napreduje pojavi se svinjama po koži crljenih pjega i čirova, te im počmu s reda otpadati štetine. Već prvim pojavom ove bolesti, biva kad počmu krvariti desna, čute svinje manje volje za hranom, a kad im od bolesti razklamani zubi poodpadaju, volje za hranom skoro sasvim nestane; dočim kad se pojave crne pjege i čiri na koži, jedva će da okuse hranu, pa mršave od dana na dana, dok postanu kost i koža i poskapaju.

Još se ne zna pravi uzrok ove bolesti kod svinja, ali se opaža da se pojavlja češće na onim svinjama, koje žive kako što je već rečeno u lošim i vlažnim kotcima.

Kad bolest preotme maha, onda obično nema više lieka, ali dok je bolest u zametku ili u prvom razvoju, može se još odlučnim postupkom spasiti svinje.

Najviše pomaže, ako se oboljele svinje odmah odaleči od takova lošog i vlažnog kotca, i smjeste u suhi dobro uređeni kotac, pa ako se za liepog vremena za više dana drže na polju na otvorenom zraku, i ako se obilno hrane ječmenom krupicom ili krupicom od zobi, kuhanim mrkvom i prokuhanim obranim mliječom.

Puno koristi proti ovoj bolesti, i od uspješna je djelovanja osobito ako se za vremena rabi, liek koji se napravi, kad se pomiješa 10 grama kuhinjske soli, 5 grama samlivena sjemena od koromača i 1 gram Ferrum alcoholisatum.

L. Z.

Gnojenje vinograda.

Razboritim i pametnim gnojenjem vinograda, može da se podvostruči i potrostruči plodovitost loza. Kod nas, gdje vinogradi razmjerno ne rode, nego 16 do 30 hektolitara po hektaru, misli se, da su brojke, kad se čnje pripovjedati, da u naprednim zemljama vinogradi rode 50 do 80 hektolitara vina po hektaru, posve izmišljene.

Izim što stajskim gnojem, povećava se u velike plodovitost vinograda umjetnim gnojivim, osobito dušičnim gnojivim. Opetovane kušnje izvedene od E. Oberlina u Babelnheimu u Gornjoj Alsaciji, dokazale su da gnojenjem su 200 do 1000 kilograma sumporno kiselog amonijaka po hektaru povećava se rodovitost vinograda za 12,960 kilograma, odnosno za 17,360 kg. i do 27,520 kg. grožđa po hektaru.

Profesor Wagner preporuča za gnojenje vinograda sljedeće smjese umjetnih gnojiva:

a) 450 do 900 kg. umjetnoga gnoja po hektaru, sastavljena

od 25 dijelova dvostrukog superfosfata;

" 25 " klorkalijuma;

" 30 " sumporno kiselog amonijaka;

" 20 " kilske solitrovine;

Smjesa sadrži poprieko 11 % fosforne kiseline, 12 1/2 % kalija i 9 % dušika.

b) 375 do 750 kg. umjetnoga gnoja po hektaru, sastavljena:

od 35 dijelova fosforne kisela kalija;

" 15 " salnitrovog kiselog kalija;

" 30 " sumporno kiselog amonijaka;

" 30 " kilske solitrovine;

Smjesa sadrži poprieko 13 1/2 % fosforne kiseline, 16 % kalija i 11 % dušika.

Na teškim zemljama, i u obće na svim zemljama, koje nisu izvržene zimi poplavi, rabi se ova smjesa jeseni t. j. u listopadu ili studenom na teškim zemljama; i na podcijevljenim zemljama rabi se u proljeće.

Smjesa se razaspe jednako po zemlji oko loza, pa se onda zemlja prekopa, da se gnoj zemljom dobro pomiješa.

Bazgovina za vezanje zemlje. Po stranama brijeva, gdje se zemlja posve lako ruši, i gdje uvijek i li ne pomažu pristave ili se nedadu izvesti, najbolje se veže zemlja bazgovinom (*Sambucus Ebulus*). Bazgovina razvija puno gusto, stojećih žila, koje vežu zemlju i nedopuštaju joj da se ruši.

Čišćenje usljivih svinja. Na svinjama, kako što i na kozama i na nekim drugim domaćim životinjama, znađu se vrlo često razkotiti uši u takovoj mjeri, da gotovo izmore svinje. Uši se, a i druga gamed lako tamani pomoću kamenog ulja (Petroleja). U tu svrhu namoči se krpa u petrolej, ožajme se malo, pa se onda snjom dobro natare usljiva svinja. Svaka uš koja za natiranja bude ovlažena petrolijem, pogine. Za natiranja petrolijem valja paziti, da krpa bude prilično ožajeta, e da se iz nje petrolej ne ciedi, jer dodje li puno petroleja na kožu svinje može da joj izazove osut. Pošto se nedadu sve uši na jedanput utamaniti valja natiranje krpom namočenom u petrolej i ožajetom opetovati 2 do 3 puta u razmaku od 8 ili 10 dana.

Kako se najlaglje ustavlja krv. Za rada vrlo često dodje do ozleda, usljed kojih nastane krvarenje. Čista hladna voda, jeste jedno od najboljih i najprirodnijih sredstava za ustaviti krv. Još je veća djelatnost, hladne vode za ustavljanje krvi, ako joj se primiješa malo vinske kvasine. Za jačeg krvarenja, izim ovih sredstava, rabi se razkuženi pamuk, kojeg se namoči u toploj vodi pa previje na ozledjeno mjesto i priveže.

Ravan kao sredstvo za izpiranje izkvarena mesa. Divljač na dugom prenosu, a i meso osobito u ljetno doba, posve se lako izkvare. Neugodni vonj usmrdlje na mesu, izoezne ako se izpere toplim čajem od ravana (kamomilla, kamila). Uzme se malo posušena cvieća od ravana i popari se vrelom vodom, na isti način, kako što se popari čaj. Onda se odlije, prociedi, pa se poparom izpire meso koje je već počelo vonjati. Sredstvo je izvrstno i prokušano.

Uzgoj matraka (pruca) za pomladjivanje i razplodjivanje loza. Tko hoće da uzgoji liepog, jakog i dugog pruća (matraka) za ključee, red je da stariju lozu posječe na kratke reznike. Valja prije rezanja, pregledati staru lozu, i opazili se da pri zemlji ima godišnjih matraka, onda se sasvim posječe do tih matraka, pa se ovi obrezu na kratke reznike. Na proljeće protjeraju iz njih snažne mladice, iz kojih se sljedeće žime sieću izvrstni ključeci.

Priredjivanje lanena sjemena za krmu. Sjeme od lana je jedno od najsočnijih hraniva za blago, jer sadrži puno bjelancevina, jer je lako probavivo, i jer dieluje dietetično na probavne organe. Ali sve ove prednosti lanena sjemena, ne pokažu se u svojoj moći, ako se laneno sjeme prijene pripravi. Običaj je popariti vrelom vodom ili namočiti u hladnoj vodi laneno sjeme, ali tim se postigne samo to, da se namoči kora lanena sjemena, koja sadrži najmanje hraniva, a inače je puna sluzi, koja pak priječi probavu u želucu. Tko stoga želi, da od hranjenja lanenim sjemenom postigne podpunu učinak, valja da laneno sjeme samelje u krpicu, jer tim raztvori sve stranice, pa se sve hranivo što sadrži laneno sjeme probavi u želucu.

Molimo svu onu gospodu predbrojnika, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavlja u novčanu nepriliku.

Uprava.

Zadnjih petnaest dana vladala su svudi posve hrdjava vremena. Uz žestoke vjetrove, bilo je diluvialnih kiša, koje su na mnogim miestim naniele znatnih šteta, a skoro svudi spriečili su redovitu obavu zimskih usjeva.

Stagnacija u našoj vinskoj trgovini još uvijek traje. Svet se ne spominje, da se je dosad ikad pod Božić izvažalo manje vina, nego li ljetos. Ako usljed taljanskog-francezkog trgovačkog ugovora ne krene kod nas na bolje, orno se piše.

I ljetos su mnogi pučki učitelji bili nagradjeni sa svotom od 10 do 40 fiorina za njihovo nastojanje u promicanju poljodjetstva.

U Osijeku u Slavoniji radi se oko osnutka tovilišta svinja i slobodnog tržišta za izvoz svinja.

U Gornjoj i Doljoj Tuzli, u dubini od 300 do 400 metara imade slanah jezera. Iz tih jezera na četiri bunara grabi se slana voda, koja na svaki hektolitar sadrži 20 do 25 kg. soli. Slana voda vodi se cijenim u solane, gdje se u kotlovima kuha, pa vadi i melje sol. Godišnja proizvodnja soli u solarnama Tuzlanskim iz slane vode iz podzemnih jezera, iznaša godišnje 180,000 q. Od četiri kotla kojim su providjene solane, dva kotla neprestano rade, a dva se čiste. Na dan se izviri 150 q. slane vode. U solanama zaposleno je 120 do 150 radnika. Više se dakle soli proizvadjia iz podzemnih jezera u Tuzli u Bcsni, nego li u svim dalmatinskim morskim solarnama, jer je u Dalmaciji godine 1896 proizvedeno samo 31,946 q. soli u vrijdnosti od 148,550 fiorina.

Trgovina voćem u Njemačkoj raste od godine na godinu. Voće sa obćinskih česta u Oferdingenu prodano je za 1549 maraka, ono u Tübingenu za 1256 maraka; ono u Kirchentellingfürstu za 875 maraka; ono u Jesingenu za 1796 maraka, a ono u Backnangu za 2243 marka. Plod od jednog samog stabla jabuke od vrsti "Fleiner" prodan je za 71 1/2 marku. U Hamburgu prodavale su se jabuke granenstanske po 100 do 200 maraka svaku 100 kg.; a u Drezdi se je prodavalo svaka pojedina jabuka po 1 marak. Doisto nevjerovatno!

Ministar austrijskih željeznica u dogovoru sa ministrom unutarnjih posala, izdao je naredbu, da se za prevoza zaklanih životinja i komada mesa ima točno držati postojećih prepisa, e da se meso ne brlja za prevoza, kako što se je dosad događjalo.

Najbrža ladja na svijetu jeste ruski torpedo lovac „Sokol“, koji ima svrhu da uništjuje torpedače. Sokol ide brzinom od 53 kilometar na sat, po tom ide brzinom od najjačeg vjetrova. Sokol je dug 53 metara, a širok samo 5.6 metra. Strojevi proizvodjaju snagu od 4000 konjskih sila, a gradjen je vas od ocali od nikela.

Najveći sat na svijetu, kako „Elinelle électrique“ javlja jeste onaj na kolodvoru Istočne željeznice u Londonu. Ovaj sat je u svezi sa 640 drugih sata na kolodvorim dotične pruge, a ravna sve ista električna struja. Sagradio ga je eletro-teknikař Stockhall iz Clerkenwella. — Kvadrant ovoga sata ima 6 1/2 metara promjera, pa su na njemu crte za minute veće od najveće ruke. Kazalo za sate teži 75 kg. Ovaj sat je bio namjesten na 15 lipnja t. g., a ide tako točno, da se do konca rujna t. g. nije moglo opaziti na njemu nego razlika 1/500 minute.

Ugarski ministar poljodjetstva, Dr Darany odredio je, da se u svrhu kolonizacije u 3 ili

4 godine izkrči 12,000 jutara državne šume u Krasso Szoerenyer županiji. Kolonistim, koji su već preuzeli 2500 jutara te zemlje, prodaje vlada svako jutro po 30 do 80 fiorina, uz amortizaciju, a odredila je 90,000 fior. također uz amortizaciju, za potrebe kolonista, t. j. za nabavu orudja i radila, sjemena i za sgrade potrebite.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

110. Molim vas, dade li se kod kuće prirediti kakova voda, kojom bi se sa odjeće moglo lako dizati mrlje od ulja, masti, smole i sličnih stvari.

A. F. u P. (Istra).

U svakom dobrom kućanstvu ne samo, da se može, ali se mora držati priprave takove vode za vadenje mrlja, jer je od toga uvijek potreba. Vodu za vadenje mrlja, može si svaka gazdarica prirediti, ako u $\frac{1}{4}$ litre vode, tako dugo kuha 30 grama izsečkanih žila od sapunike, dok se sve na polovicu ukuha t. j. dok kuhanje od $\frac{1}{4}$ litre ne postane nego $\frac{1}{8}$ litre. Ovaj izvarak prociedi se na gustu krpu, i do lije mu se 20 grama čipavne žeste (salmiakovog špirita), dobro se sve izmieša u steklenicu, koju se dobro začepi i čuva do porabe. Kad se ima rabiti ova voda za vadenje mrlja, otvori se steklenica, i nakvasi se dobro ovom vodom izmrljeno mjesto na tkanini, a onda se dobro propere toplom vodom pomoću četke. Mrlje nestane sasvim. Kad se vade mrlje sa svilenih tkanina za nakvasivanje svile ovom vodom i za kašnje čišćenje toplom vodom rabi se spužvica, jer bi četka ogrebala svilu. Kojemudrago mrlja bila, katoli mrlja od ulja, koli od smole, od tusta, od trkane ili česa drugog, ovom se vodom posve lako i jednostavno odstranjuje na gori opisani način. Ova voda pomnjom rabljena, osobito je prikladna za odstranjivanje mrlja sa svilenih, vuninih i pamučnih tkanina, pa da su i najnežnije šare, jer ova voda dok odstranjuje mrlju, ne diže i ne mienja šaru ili tangu tkanine. Za izpiranje cijelih izmrljenih tkanina priredju se ova voda na veliko. U tu svrhu u kuha se $\frac{1}{4}$ kg. izsečkanih žila od sapunjače u 5 litara vode, uvarak se prociedi i doda se 200 grama čipavne žeste, dobro se pomješa, pa pere tkanina kako u običnoj vodi. Najzad se propere u čistoj hladnoj vodi.

111. Odlučio sam se gojiti pitome sparoge, molim vas, u kojoj zemlji pitome sparoge najbolje uspijevaju, i kako se ima dotična zemlja pripraviti za sadnju istih?

I. C. u S. (Split).

Najbolja zemlja za gojitbu sparoga jeste laka crnična zemlja ili laka pjeskulja, samo ako sadrži u sebi dosta hraniva. Na pjeskulji, kojoj se primješa malo ilovače ili gujilače, uztoju sparoge 25 do 30 godina. Na ilovači i gujilači uspijeva također sparoga i tjera jake izboje, ali nisu tečni, kako sa crnice ili sa pjeskulje i tjeraju razmjerno odveć kasno, a ne traju toliko, koliko na pjeskulji i crnici. Jesu li odnošaji ipak takovi da valja gojiti sparoga na zemlji, koja je ilovasta ili glinasta, onda se valja pomoći tim, da se zemlja podcievi (drainage), i da joj se primješa što veća količina pržine i mješanca gnoja. Glavni uvjet da sparoge uztraju za više godina na istoj zemlji, jeste taj, da se zemlja duboko prekopa i prokrti, e da voda ne staje u dubljim slojevima, jer u dubokim slojevima razvije sparoga najviše žila. Sparožista valja da je u pol dnevnim položaju, i nešto nagnuto prema pol danu, a da je sasvim zaštićeno od sjevera i istoka. — Zemljište namijenjeno za sparožiste, valja jeseni duboko prokrtiti. Krčenjem ide se tako duboko, dok se dosiže do neplodne završice, u koju nevalja dirati, ako nije zato da se dade odtok podzemnoj vodi. Ako je potreba ispravljati zemlju pržinom, mješanjem it.d., onda valja tu radju obaviti skupno sa krčenjem. Na nepropustnim, gujilastim zemljama preporuča se na dnu krčevine postaviti grmlja ili kica, e da podzemna voda nadje otoka. Na pjeskuljastim zemljama valja po dno krčevine razasuti Thomasove troske i kaita, e da nadje sparoga hrane za svoje žile, i da obilno radja. Druga svrha krčenja jeste ona, da se odstrani vaš korov

i sve žile, koje se nalaze u zemlji određenoj za sparožiste, a također dase odstrani sve kamenje, i sve druge stvari, koje bi mogle priečiti razvoj nižežnih klica. Po krčenju valja dotično zemljište dobro pognojiti stajskim gnojem, i to takovim u kojem je primješano govedjih, ovčijih i konjskih izmetina. Gnoj se najprije razaspe po površini, i na pjeskuljam se odmah pokopa za dubljinu jedne lopate, dočim se na gujilačama i ilovačama, ostavi preko zime da leži na zemlji. a pokopa se gnoj stopro na proljeće. Na proljeće i to početkom ili polovicom svibnja, napram mjestuim odnošajim, sade se sparoge.

112. Jeli se nova Cambonova sprava za vrienje masti pokazala praktična u porabi?

M. B. u Z. (Hrvatska).

Kod običnog načina vrienja, događa se doduše raznih neprilika. Pri otvorenim badnjim vrhovi se za vrienja posve lako uzljute. To se doduše lako preprieči ili čestim pretiskanjem vrhova ili držanjem jednog izprobušenog dna ili jedne rešetke, koja sili drop da stoji u širi, ali sve ove stvari su od ne male zanoveti. Druga mana za vrienja u otvorenim badnjem, jeste ta, da izhlapi puno alkohola, i to tim više, čim je veća toplina za vrienja. U običnim badnjim bili zatvoreni ili otvoreni ne uzsliedi vrienje u svemu mastu jednako i jednolično, obično gorući vrienje masti je više u dotičaj sa zrakom prevrije brže i burnije, od donjeg diela masti. Ova razlika u brzem i vrienju gornjeg masti i tihiem donjeg diela masti u istom badnju, ima obično za posljedica ukiselenje masti. I još ima jedna zla posljedica kod običnog vrienja u badnjem bilo zatvorenim ili otvorenim, a ta se posljedica opaža osobito kod masti od crnoga groždja; a ta je, da je gornji dio šire uvijek znatno crniji o donjega, jer se iz pljuva bez sudjelovanja zraka ne topi Oenocyanina. Kako se tvrdi i kako su kušnje dokazale, Viktor Cambon je uzimio spravu, koja odstranjuje sve ove nevolje. Ova sprava može biti na više načina napravljena, ali u svakom slučaju predpostavlja se, da badanj bude providjen gornjim dnom, koji ga posve zatvara. Na ovom gornjem dnu ili pokrivu badnja, ima otvor kroz koji se stavlja mast u badanj, a providjen je zaklopcem, da se može posve zatvoriti. Povrh badnja namjesti se jedna drvena sprava (sud), koja mora da ima barem $\frac{1}{20}$ sadržine badnja za koji ima da služi. Na dnu ove posude pričvrsti se jedna ciev, koja se spoji sa gornjim dnom badnja, i providi običnom čepom, kojeg se prama potrebi može otvoriti i zatvoriti. Sa čepa badnja, pri dnu istog, ide ciev u posudu koja stoji nad badnjom, i kroz ovu ciev dolazi šira iz badnja u gornju posudu. Dok se izpuni badanj sa mastom i započne vrienje u istom, kad je otvor na gornjem dnu badnja dobro zatvoren, nemože da izhlapi ugljična kiselina, nego se sakuplja izpod gornjeg dna nad mastom i tišti ga tako, da kroz ciev koja iz donjeg diela badnja ide u posudu stojeću povrh badnja teče šira u istu posudu stojeću iznad badnja. Iz posude, kroz ciev, koja sa dna iste ide kroz goruće dno badnja u badanj, vraća se šira u badanj nakon je što je u gornjoj posudi izgubila ugljičnu kiselinu. U isti čas, kad se otvori čep, na cievi u gornjoj posudi, te šira proteče natrag u badanj, prestane kroz drugu ciev dolaziti šira u gornju posudu, koju tiska ugljična kiselina. Uspjesi, koje Cambon, postizava ovakvim vrienjem sasvim zadovoljavaju, jer on dobiva puno žešće vino, sve jednake tange, jednagog teka i izraza, pa bez da na sebi nosi trusja od gljivica, koje mogu da ga pokvare. List *Progrés agricole et viticole*, hvali u velike ovaj izum Cambonov i preporuča ga vinogradarim.

113. Za grijanje samovara gorim prosti špirit, ali neugodno i žestoko vonja za gorenja, pa vrlo često omanta glavu. Molim vas imali, kakovo jednostavno sredstvo, koje bi se moglo dodati špiritu, da ne vonja onako neugodno, kada gori?

I. E. K. u T. (Bosna).

Neugodni i zadušljivi vonj za gorenja i inače razvija denaturovanj špirit, nmanjuje se puno, ako se dotičnom špiritu doda malo vinske kiseline ili oksalne kiseline. Ove kiseline imaju svojstvo da preprieče izhlapljanje pyridinovitih osnova. A poznata je činjenica, da ove pyridinove osnove, koje razvijaju neugodni i zadušljivi vonj špirita za gorenja, rabe u žganičaram za denaturaciju špirita.

B. Nova pitanja.

114. Kuhao sam droždjenku iz dropa, koji je poticao od obilno sumporenih loza proti oidiumu. Sad rakija ima duhu po sumporu. Molim vas za naputak, kako da odstranim iz rukije vonj po sumporu, bez da protрпи na žistini?

M. A. u G. (Hrvatska).

115. U ljetno doba, kad dadem samljjeti pšenicu, nakon 15 dana pojave se na površini brašna posve sitni crvići, koji se jedva vide prostim okom. Ovi crvići izgrizu brašno tako, da ostane sama posija. Molim vas za naputak, kako da prepriečim da se na brašnu ne pojave oni crvići.

E. M. S. u J. (Hrvatska).

116. Već je par godina, da se kod nas buhe razkote u takovoj mjeri, da im nije moći odoliti. Ima ih ne samo po tavanima, ali po konobama. I mali sredstvo uspješno izim buharice, kojim bi se mogle buhe brzo i sigurno utamaniti.

I. S. u V. (Krajina).

117. Dolazi nam iz Opatije krasnih azalea ali nakon malo dana, osobito po cvatnji, objese se i prodpa im lišće, i teško da kašnje obilno ocvatu. Molim vas, kako se imadu njegovati azalee po stanovima?

M. O. u P. (Istra).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1898.

P. N. gospoda: Bojanić D. V. žup. — Rinaldi pl. V. — Jerković D., žup. — Androlić S., žup. — Petrić M., posj. — Drmić B., žup. — Hrvatski Napredak. — Bobovišće. — Frlan N., pos. — Gjurgjina F., žup. — Kotoraš O. M., žup. — Bitanga Alfonso, trg.

V. g. Trtanj L. — Vaša predbrojba podmirena je do konca travnja 1899.

V. g. Obradović M. — Obavjestili smo Vas pismom, za ono što ste želili znati

V. g. Ivić A. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo Vam. Glede one druge knjige pisali smo nakladniku, da Vam ju izravno pošalje.

V. g. Mitrović S. — Broj 17 i 18 poslali smo Vam iznove. O utamnjivanju puževa, bilo je već opetovano put govora, u našem listu.

V. g. Rusić I. — Gdje se može voda upotrebiti za proizvodjanje električne sile, tu je obično poraba električne sile u gospodarske svrhe na svom mjestu, ali gdje valja električnu snagu proizvodjati sredstvom parne snage, pitanje je dvojbeno, i valja svaku prije temeljito proučiti. Gdje ima već parnih strojeva radi kakovog gospodarskog obrta, tu se opet može proizvodjati jeftinije električna snaga sredstvom pare. Prenosom električne snage na dalečine gubi se 25%, ukupne snage, stoga gdje na rojestu porabe trebue n. p. 30 konjskih sila, valja na mjestu proizvoditi odpremati 40 konjskih sila.

V. g. Čurković P. — U normalnim odnošajim računava se par volova na svaku 20 hektara zemljišta. Inače računa se da dva konja mogu izraditi na dan toliko, koliko tri vola. Pri dobrom hranjenju, nije potreba izmjenjivati volove dva puta na dan, dosti im je dat 2 sata odmora od poldana do dva sata po podne. U Ugarskoj i za žetve, kad su volovi podvrženi posarskoj radji, ne daju im nego dva sata odmora.

V. g. Vulović A. — Knjižicu „Duhan“ i broj 20, poslali smo. Za ostalo pišemo.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Prosinca 1898.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Prosinca 1898.

Na koncu godine.

Još malo dana i godina 1898 polazi u za-
borav. Gataoci ju ubrajaju u zle godine, pa i ako
se nesme vjerovati gataocim, mora se ipak pri-
znati, da je godina 1898, barem za gospodare,
bila zla godina.

Zlo je počela, a gore svršava!

Malo su koje godine vladala nestalna vre-
mena, kako ljetos. Preobilne kiše i u nevrieme,
trajne suše, guste krupe, žestoki vjetrovi, potresi
sve je išlo na zator gospodarstva. Žitija se poželo
malo, jer s neštašice sjemena i loših vremena,
bilo malo zasijano.

Vinogradi što škropljenjem i sumporenjem,
što obradivanjem iztrošili i fizično i novčano
težaka, a na razmjerno slab rod, ne bile baš
birane vrsti, i ne našle dovoljno kupaca i pri-
kladnu cieniu.

Talijanska vina poplavila tržišta naše dr-
žave, a za veću porugu, trošila su se i uvažala
i u nekim najvinorodnijim našim predjelir.

Neka mjesta otukla je krupa; neka druga
potopila je voda, a neka treća mjesta poharao
je potres, i tako, može se utvrditi, da ljetos
nije bilo elementarne nepogode, koja nas nije
posjetila, i koja nije ostavila za sobom dubokih
tragova.

Sve one nepogode, koje su dovele težački
stalež do zdvajanja, imale su izazvat pažnju
odlučujućih faktora; i pravom moralo se je iz-
čekivati, da će država ovom prigodom obilno pri-
skočiti u pomoć zemlji, po kojoj je veleblast, i
zemlji, koja je dosad bila sasvim gospodarstveno

zanemarena, i koja je nemilosrdno žrtvovana i
teško oštećena trgovačkim ugovorom sa Itali-
jom.

Moralo se je tim prije izčekivati, da će nam
država priskočiti obilno u pomoć, što je ljetos
padala jubilara godina Našega Kralja, kojemu
je ovaj narod bio i ostao uvijek vjeran i pri-
vržen, i za kojeg je i po moru i na kopnu
lievao svoju krv; i što je već obstojao nacrt
gospodarske osnove, izradjen od samih vladinih
ljudi, kojemu su za veću ironiju, toliko re-
klame napravili, te razglasili na sve strane, kako
će država preporučiti gospodarstveno zemlju; pa
nam sada pada mraz na obraz, što cio svijet po-
znaje našu golotinju, kojoj mi nismo krivi, i
kojoj nemožemo sami doskočiti.

Moralo se je tim prije izčekivati, da će
nam država priskočiti obilno u pomoć, što je
na raznim sastancim, te po zastupnicim i oso-
bitim odaslanstvim, vladi bjelodano dokazano,
koji nam je grozni udarac padala vinska klau-
zula u trgovačkom ugovoru sa Italijom; i jer
je država, samo od godine 1893 do konca go-
dine 1897 na 4,590,505 hektolitara ¹⁾ talijanskog
vina, koji su za tih pet godina uvedeni u našu
državu, utjerala za carinu 14,255,729 fiorina,
jer je carina udarena na obično, prosto taljan-
sko vino fior. 3-20 u zlatu po quintalu, ili fior.
3-82 a. v. ²⁾

¹⁾ Ove su brojke crpljenje iz Statističkog Izvješća Ta-
ljanskog Ministarstva za poljodjelstvo.

²⁾ Doduše carina od fior. 3-20 u zlatu udarena je po
kvintalu brutto težine vina, a ne po hektolitr, ali po što
se vino većim dielom uvažava u bačvam od 5 od 6 hektoli-
tara sadržine, može se računati, bez pogreške, da koli-
koća hektolitara vina što sadrži bačva, odgovara težini
bačve i vina u kvintalim.

Od ove svote utjerane za carinu na vino
kroz rečenih pet godina, dopala je polovica t. j.
7,127,864 fiorina Cislajtaniju.

Pa šta nam je država dala, od ove svote,
da nas odšteti za ono što smo pretrpili usljed
klauzule? A što nam je dala od 4,483,675 fio-
rina utjeranih za carinu na 1,173,737 hektoli-
tara taljanskog vina uvedenih u našu državu od
1 siečnja do konca lipnja t. g. 1898?

Dala nam je: novi lični porez, i z kopala
je nacrt gospodarske osnove za unapređuje
gospodarskih odnošaja u Dalmaciji.

Pogreške u hranjenju svinja.

O uzgoju svinja u spekulativne svrhe, nema
kod nas govora u pravom smislu rieči.

Veći dio svinja goji se kao nuzgredna
grana kućanstva.

Svaka seljačka kuća drži onoliko svinja
koliko misli, da će ih otpadom iz kućanstva
i gospodarstva moći uzgojiti.

Malo se gdje računa na vrijednost hrane,
što svinje potroše, niti se posvećuje ona pomu-
ju u prebiranju i priredjivanju hrane, kako što se
radi za krave. Sve se krmí, svi otpadci iz ku-
ćanstva, iz sirarnice, iz raznih obrta, pa me-
kinje i kukuruz, bez da se promišlja i računa,
ako se sva ta krmiva dadu bez reda miešati, i
ako se od takove porabe hraniva postizava ona
svrha, koja se namjerava postići.

U obće svudi vlada hrdjav običaj, da se
svinjam daje posve židka i posve vodena hrana;
dapače se i mekinje i kukuruz na žitko umješe
prije nego li se podadu svinjam.

Takovo hranjenje nije korisno, jer i ako
svinje neimadu izvrstne zube za žvakanje, ipak
neprestanim hranjenjem posve židkom hranom,

PODLISTAK.

Teško doba za domaću živad.

Konac jeseni i zima najteže su doba za
domaću živad.

Sad počimlje kod živadi mitarenje, usljed
kojeg živad jako oslabi, i postane vrlo osjetljiva
na promjene topline, vlagu i druge izvanjske
uplive.

Valja s toga svim silam nastojati da mi-
tarenje uzsliedi što brže moguće, jer čim živad
prije izmjeni perje, tim prije izbjegne pogibelji
i uplivu izvanjskih nepogoda.

Mitarenje se pospješuje dobrim sočnim hra-
njenjem; a čim je živad mladja, tim joj se perje
ranije, laglje i brže izmjeni.

Ako za mitarenja vladaju hladni, vlažni
vjetrovi, ako padaju česte kiše ili česti sniegovi,
pojavi se vrlo lako kod živadi zapala nosnih
služnica ili tako zvana smrkavica, kojoj se vrlo
često pridruži zapala očnih spojnic, a najzad
se zapala protegne i na dušnik i zavlada iz-
među živadi poput pošaline.

Da živad za mitarenja ne oboli, glavna je
stvar dobra hrana, a onda ju valja čuvati od
vlage i promahe i držati posve čist kokošinjak,
jer do čistoće više stoji, nego li do česa drugog.

Osobito mnogo leži do toga, da se iz ko-
košinjaka svaki dan odstrane izmetine, i da se
ne dopusti da se u kokošinjaku gamad razkoti.

Kokošinjak valja svake nedjelje barem
jedanput izčistiti, a isto tako valja na tlehu
obnoviti podstavu (stelju), tim da se nabaca sloj
pržine, pepela i treseta.

Da se uništi u kokošinjaku uši i tekuti
valja još početkom jeseni razkužiti kokošinjak.
To se obično obavlja iz jutra, kad se pusti ži-
vad na polje. Zatvore se onda dobro vrata i
prozori kokošinjaka, i zapali su u isti sumpora ili
sumporelka. Ove izgaranjem razvijaju bijeli dim,
koji je vrlo zadušljiv i poubija sve uši i tekuti,
što se u kokošinjaku nalaze.

Kad se iz jutra zapali sumpor ostavi se
zatvoreno da poldana, da dim svudi prodre i
svu gamad zaduši, a onda se svi otvori raz-
tvore, da prodre čist zrak u kokošinjak prije
nego li se kokoši unutra povrate.

Prije jeseni ili i preko zime, dobro je sve

unutarnje djelove kokošinjaka namazati vapne-
nim mliekom, kojemu se dodade malo karbola
ili kreolina ili klornog vapna. I po tlehu koko-
šinjaka valja dobro izmazati vapnenim mliekom.

Drugo pitanje, na koje gojilac peradi mora
svu brigu da posveti, jeste njega.

Poznata je činjenica da se ljeti živad puno
hrani sa puževim, glistam, gusjenam, zarezni-
cim, itd, u zimi joj sve te hrane sasvim fali;
mora se stoga gojilac brinuti, da tu hranu na-
doknadi.

To može gospodar nadoknaditi živadi tim,
da joj daje izsječkanih otpadaka od mesa, pluća,
jetara itd. i da te stvari na suho primješava sa
prokuhanim krompirim, repom, mrkvom, me-
kinjam.

Baš u jutro čuti živad najviše studeni, pa
ako se ovako priredjena hrana daje živadi ugri-
jana, ona se puno pomogne, i ne trpi studen,
kako inače biva ako se hrani posve hladnom i
mrzлом hranom.

Vode za napoj hoće se živadi uvijek čiste
i zdrave, ali ne odveć h'adne, valja stoga vodu
za napoj, i ako ne ugrijati ono barem omlaćiti,
da nebude sasvim hladna.

slabe još više, a što je glavno ne probavljaju hranu onako dobro, kako bi je probavljali, da ju prije dobro izvaču u usta i osline.

Ovakvim hranjenjem, ne samo da se ne izrabljuju sasvim hrana, ali se i ne dobiva onako tečno i sočno meso, kako što bi se inače dobilo.

Što se tiče otpadaka iz kućanstva, ti se mogu podavati u mekom, židnom stanju, ali ne posve vodeno; ali žirovinu, mekinje, ječam i kukuruz, a tako isto maslinove koštice valja davati svinjama u nešto maslinom obliku, da ih se prisili na žvakanje, odnosno na oslinjenje hrane.

Maslinove komine, mogu se davati pomiješane mekinjama i slabo okvasene; žirovinu se izmelje u krupnu krupicu, a ječam se hrani cijo, dočim je kukuruz bolje smrvti u krupicu, ali ponisto ne u sitno brašno.

I za hranjenja hoće se neki red. Valja svinje hraniti svaki dan točno u ustanovljeni sat. U početku tovljenja, valja im davati više dušične hrane, da im se razviju stanice, u kojih će se naslagati tusto.

Kasnije im se daje tusta hrana.

Od tustih hrana poznato je, da maslinove i sve uljene komine daju žuto i uljevito salo. Valja s toga na koncu tovljenja hraniti svinje kukuruzom ili ječmom. Od kukuruza i ječma postane salo bijelo i tvrdo

S. B.

Tek po taložini.

Na mnogim mjestim ne pretoče vino odmah dok prevrije, i dok se izbistri, ili radi toga što su lieni i misle da će prodati odmah iz jemate, ili radi toga što neimadu prikladna posudja u kojem da pretoče vino, ili pak, a tih još ima mnogo, jer misle, da je vino bolje, ako leži na taložini.

Taložina vinska sastoji se obično od izumrljih vinskih fermenta, te od sluzi i bjelancevine i.t.d., koje se za vrienja i nakon vrienja izluče iz vina.

Od vremena koje vlada i topline u konobi, a i od vrsti taložine, nastanu u istoj razne razlike, koje priobće vinu raznovrstan neugodan tek, kojeg se obično označuje, kao tek po taložini.

Kad je taložina posve izgnijala, onda poprmi vino takav neugodni tek, kojeg se neda izliječiti, i ne preostaje drugo u takovom slučaju, nego izpeći rakiju iz vina.

Ako nuzto vino daje slabo po taložini, a u njemu je izrazitiji vonj po smrdljivim jajim, onda pomaže ako se vino pretoči na otakač, da dodje što više u doticaj zrakom, pa lije u osumporenu bačvu.

Jača se vina lieče od teka po taložini, tim, da se čine opet prevriti na dropu, ili se pomješaju mastom, da s njim skupa prevriju. Bolji je ovaj drugi postupak, jer na dropu teško da bi prevrilo vino bez dodatka sladora, i jer i onda, nebi bilo toliko bjelancevina, koliko ih je potrebno da se mogu razvijati i žviti vinski fermenti; dočim mast sadrži u sebi sve potrebite stvari e da brzo i podpuno prevrije,

Nedade li se živadi dosti vode za napoj, onda kljuju snieg i led, a to im u velike hudi zdravlju.

U večer valja davati živadi zrnate hrane. Najbolja zimska hrana za živad jeste ječam, pšenica i kukuruz.

Živadi valja svake večeri dati toliko zrnate hrane, da se nasiti; ali nije dobro da se prejede, kako što nije dobro da gladuje, jer su u prvom slučaju pojavlja na živadi tvrdi goš, a u drugom slučaju slabi i gine.

Dobe hranjenja valja se točno držati, te valja hraniti živad redovito svakog dana u isti sat iz jutra i u večer.

Napokon, u ovo teško doba za živad, valja paziti, gdje se preko dana živad zadržava. Doduše za kišna i snježna vremena traži živad sama zaklonicu, ali je puno bolje ako gojilac sam providi, tim da na jednom suhom mjestu razaspe malo plievi, gdje će se živad rado sakupljati.

F. L. Z.

i da se za tog vrienja izgubi u dodanom vinu, tek po taložini.

Doduše može se uvesti vrienje u takovo vino, koje daje taložinom, ako ga se osladi, i ako mu se doda na svaki hektolitar 20 grama ugljično kisela čipavca ili kloramoniuma, ali takve primjese već nisu naravne vinu. Istina je dodoše, da takova amonijakalna spojiva u gornjoj mjeri i ako u velike podupirivje, nisu ni od najmanjeg uplika na vino, jer ih stanice fermenta sasvim potroše i unište, ali ipak nisu naravne primjese vina.

Da se uvede vrienje, u takovo vino koje daje taložinom hoće mu se dodati 2 kg. sladora po hektolitaru i 2 litra svježeg droga, i da je toplina prikladna za vrienje.

Ovako prevrilim vinom, valja kasnije postupati isto, kako se postupa mladim vinom.

O zimskom gnojenju voćnih stabala umjetnim gnojivi.

Po iskustvu štetenu od naprednih voćara, najbolje doba za gnojenje voćnih stabala umjetnim gnojivi jeste studeni i prosinac mjesec, kasnije je gnojenje radi sniega i leda u mnogim mjestim vrlo teško izvesti, premda nebi tim učinak od umjetnih gnojiva bio ni za dlaku manji.

Za gnojenje voćnih stabala rabi se obično smjesa od jednakih djelova 50 postotnog klorkaliuma i 20 postotnog superfosfata.

Po zemlji dondle, dokle dopire krošnja razastre se najprije stajski gnoj, a onda po ovom umjetni gnoj, pa se sve prekopa, a da se gnoj zakopa i pomjese zemljom.

U veljači, po istoj površini zemlje, razaspe se kilska salitrovina, ali ona se ne zakopa u zemlju, jer to nije potreba, ona ostane na površini, i jer je lako topiva, kišnica ju raztopi, i ponese u dolnje sloje do žila.

Za odraslo, odnosno veliko voćno stablo, rabi se ovih gnojiva: $\frac{1}{2}$ kg. klorne pepelike od 50 % klorkaliuma, $\frac{1}{2}$ kg. superfosfata od 20 % fosforne kiseline i $\frac{1}{4}$ kg. kilske salitrovine.

Manjim stablim, daje se razmjerno manje ove smjese, a na vlažnim zemljama ne rabi se nego samo $\frac{1}{4}$ kg. kilske salitrovine.

Voćna stabla čučava uzrasta i ona piramidalna uzrasta, gnoje se sa 125 grama klorne pepelike, 125 superfosfata i 150 grama kilske salitrovine.

Stabla uzgojena nažicu gnoje se sa 30 grama klorne pepelike, 30 grama superfosfata i 40 grama kilske salitrovine.

Uresno grmlje i drveće gnoji se na isti način.

Opazili se, da stabla tjeraju puno lišća i mladica, a malo ploda, to je onda znak, da je gnojenje kilskom salitrovinom suviše. Opazili, da stabla slabo tjeraju lišćem i mladica, i da slabo radjaju, to je onda znak, da valja povećati količinu kilske salitrovine.

D. L. P.

Kljenut kod kunaca.

Kunci belžijanske pasmine, koji se računaju kao najbolja pasmina kunaca za domaći uzgoj, podvrženi su puno kljenuti.

Kljenut pojavlja se kod kunaca obično na zadnjem dielu tiela, koje se predočuje bez svake snage, te ga kunci vuku sa sobom, kao da je mrtvo ili da jim ne pripada.

Kljenut je kod kunaca posljedica nekakve bubrežne bolesti, koja se pojavlja kod kunaca usljed stanovitih naslaga u mokraćnom mjehuru.

Ova se bolest pojavlja najčešće kod onih kunaca, koji žive u mračnim, vlažnim i slabo zračnim stajama; ali se u nekim slučajevim pojavlja ova bolest i za najveće čistoe štaje, te zraka i svjetla izobilij.

Ako se kljenuti doskoči kad je u prvom razvoju, može se uspjeti, inače ne. Može se suditi, da se na jednom kuncu pojavlja kljenut, ako ne poskakuje kako obično, ako vuče stražnje noge, mjesto da ih diže, ako ne staje u jedanput na obe stražnje noge, ili za hodanja se šeebe ili se prevlajuje.

Kljenut lieči se u prvom početku tim, da se dva puta na dan natiru oboljelom kuncu križ, mekom četkom, i to baš na mjestu povrhu bubrega. Za natiranja namoči se četka ili krpa u terpentinsku žestu, ali i to ne površno, nego dobro da prode u kožu.

I Teriakova žesta podana na kapljice u vodi pomaže s početka. Obično daju se 2 do 3 kapljice ove žeste u žlicicu vode.

Ali otvoreno rečeno, dok se opaze prvi tragovi kljenuti na jednom kuncu, najbolje ga je ubiti, jer teško ozdravi, te preduzeti profilatičkih mjera u štaji, da se odstrani uzroci s kojih se kljenut pojavlja; a to se sastoji u glavno u izmjeni hrane, u preuredjenju štaje, na način, da nebude vlažna i sparna, i da u njoj bude razmjerno dosti svjetla i stalne promahe čistog zraka.

D. K.

Rakija, lijek proti svinjskom vrbancu.

Vrbanc se pojavlja vrlo često kod svinja. Svinji počevni koža, ne uzimlje hrane i pogine.

Obično se pojavlja tako naglo, da se gospodar jedva i dosjeti, da su svinje obolile od vrbanca, a neke već skapavaju.

Danski živinar Obel pronašao je u rakiji izvrstno sredstvo proti vrbancu.

Dok on opazi na koži svinje tragove vrbanca, odmah uzme $\frac{1}{2}$ litre dobre rakije i pomješaje su $\frac{1}{2}$ litre mlika, te zalije svinju, koja je obolila od vrbanca.

Pri jačoj zarazi vrbanca, opetuje napoj od rakije i mlika i do dva puta na dan, a do potrebe i sljedeći dan.

Rakija, naravski opijani svinju, i ona zape, a kad se probudi, obično je već prebolila vrbanc; jede kroz prvi dan mliečnu hranu, a sljedeći dan svaku drugu hranu kao svako drugo svinje.

Nakon nekoliko dana, od ovakvog liječenja, oguli se svinji sasvim koža, i izmjeni ju sasvim zdrava koža.

Rečeni živinar Obel, pri liječenju svinja od vrbanca sa rakijom, preporuča da se oboljelje svinje odmah odiele od zdravih, i nakon što ih se napoji mliekom i rakijom, da im se izpere sve tielo, ali osobito koža, u karbolnoj vodi.

Mnogi su već pokušali liječenje vrbanca sa rakijom, i hvale se da je baš od velikog učinka, osobito ako se svinjam obaljelim od vrbanca dade istodobno i malo glanberove soli.

Vrsti jabuka prikladne za gojitbu u veliko.

Voćarski list „Obstbau Zeitung“ piše, da su od svih vrstih jabuka, za gojitbu na veliko prikladne samo četiri vrsti, i to: 1. Zimska Zlatna Parmaine. 2. Velika Kasselska Reinette 3. Gra-vensteinska jabuka. 4. Parizka Rambour-Reinette ili Canadiska Reinette.

Rečeni list piše napose o svakoj od tih četiri vrstih jabuka, što sledi:

1. Zimska zlatna Parmaine. — Jedna vrlo razprostranjena vrst jabuke, koja dobro uspeva skorom u svakoj zemlji i pod svakim podnebljem, a rano i obilno radja i prikladna je za svaki oblik stabla. Svakako, mora se ipak priznati, da je ova vrst jabuke u toplim predjelim, gdje su odveć vlažne zemlje podvržena raku. Ova je jedna vrst jabuke, koja se u velikoj trgovini drži kao vrst prvoga reda, te radi toga zaslužuje, da se goji na veliko. Stablo raste dobro, i razvija krošnju srednje veličine, koja u vis ide; koja krošnja čini ovu vrst jabuke osobito prikladnu za sadnju uzduž puteva i cesta. Plod joj dozrieva prilično rano, nešto polovicom ili koncem rujna, i uzdrži zdrav i svjež preko ciele zime do siečnja i veljače; pa je stoga za predjele nepovoljnog podneblja izvrstna jabuka za izvoz, jer skorom svake godine radja obilno. Plod je krasnom jednolikog oblika, zlatno žute boje, nešto crljenkaste na strani koja je stajala prama suncu. Meso joj tvrdo i vrlo ugodna i obljudljena teka. Držka je kratka, a drži se čvrsto stabla.

2. Velika Kasselska Reinette. — Osobito dobra vrst trajnih jabuka, koje se uzdrže svježe do na ljeto. Prikladna je navlaš za sadnju uzduž cesta i po izloženim ostrim položajem, jer lako odoli svemu. Najbolje uspeva ako se goji visoka stabla ili polustablasto. Razvija veliku, liepo zaoblenu krošnju, a radja obilno, vrlo često na skupine poput kitica. Plod je okruglo plosnat, zelenkasto žute boje, crljeno izprugan na strani stojećoj prama suncu. Meso je vrlo tečno, ugodno kiselasto; kora je hrpava, držak (petlja) tanak i dug, a drži se dobro stabla.

3. *Gravensteinska* jabuka ljubi vlažnu zemlju i vlažan položaj, pa najbolje uspijeva u dolam, pokraj jezera, pokraj rieka i mora, u obće svudi ondje, gdje u blizini ima velikih voda.

Dozrieva polovicom rujna a uzdrži se do siječnja. *Gravensteinska* jeste jedna od najprvih vrstih jabuka, i drži se da je od svih vrstih najprikladnija za izvoz. Plod je jako izprugan, zlatno žute boje, na strani koja je stala prama suncu ima oštro označenih karmin crvenih pruga; žestoka je miruha, koji spominje na miruh jagoda. Kore je gladke i svjetleće, koja se pričinja mastu na opipu. Plod je posve kratkog držka, ali se ipak prilično drži na stablu. Stablo raste bujno i razvija razmjerno veliku, široku krošnju padajućih grana, rad česa je prikladnija za gojitbu po voćnjacim u redovitom sklopu, nego li uz duž puteva i cesta. Goji se ponajviše kao visoko stablo.

4. *Pariška Reinbour Reinette* oli *Kanada Reinette*. Jeste jedra od najfinijih vrstih jabuke i velike trajnosti. Plod je posve velik zeleno hrdjaste boje, a hrapave kore. U dobroj zemlji, radja rano i obilno. Uzgaja se svakog oblika, ali kao visoko stablo nemože se gojiti, nego samo u posve zaklonjenom položaju, a to radi njenog velikog klona. Na više izloženim mjestim goje se čuava stabla okrugla ili piramidalna oblika ili lepezasta oblika.

Sol za utamanjivanje češljugarke ili vražjeg strička po vrtovima i poljim, preporuča G. Wenden u listu „Chasse et Pêche“. Kuhinjska sol za utamanjivanje češljugarke rabi se još, dok je češljugarica mlada t. j. kad je stopro porasla nekoliko centimetara nad zemljom. U tu svrhu okolo stabaljke pospe se pregršt soli: sol se raztopi, pa ju upije češljugarica i kroz 8 dana povehne i posahne. Nije sam korov češljugarica ili vražji stričak, koji se utamanjuje sa kuhinjskom soli, ali ima i drugih. Za utamanjenje češljugarica i sličnog korova sa hektara zemljišta hoće se 4 kg. kuhinjske soli.

Kineški način čuvanja jaja, omogućuje čuvanje jaja za dvije godine dana i više. Za svaku 10 jaja uzmu kinezi 1 litru vode, i raztope u istu pregršt pepelike (ili malo pepela od drva od čimpressa ili pepela od stružja od sočivnica), te 100 grama sadre u prahu i 60 grama kuhinjske soli. Ovo se sve dobro umiesi, da se napravi neka vrst kašice, kojom se pokriju jaja, koja se prije naslagaju u zemljanom, iznutri ocačlenom loncu, pa se onda dobro poklopi.

Dunja. Od svih voćnih stabala najmanje se goji dunja, a to zato jer joj plod u svježem stanju nije tečan i ako je mirlišan, i jer se teško prilagođuje svakom položaju. U zadnje doba od kad se toliko traži ukuhan voće od dunja, počele su se opet tražiti više gojiti, jer u dobroj zemlji i dobrom položaju radjaju svake godine i dosti obilno. Dunja najbolje uspijeva u ilovastoj zemlji, u sunčanom položaju, ali zaklonjenu od žestokih vjetrova.

Zemlja za lonce (graste) priredjuje se ako se 1/4 ili 1/2 dio pržine (pieska) primjesa običnoj zemlji iz vrta. U ovakovu zemlju uspijevaju iz vrstno ždralnijaci, begonije, heliotropi, ruže i fukcije. Ovakova se zemlja znatno popravi, ako joj se doda 1/4 zemlje od istrošena lišća. Najbolja je zemlja za svako cvieće ona koja se priredi od 1/4 diela sitnog pieska, 1/2 zemlje iz vrta i 1/4 iztrula drva. Iztrulog ili nagnjilog drva nalazi se obično u šupljinam starih panjeva.

Tvrdekornost kod volova vrlo je obična. Neki volovi, bez ikakvog razloga ukoče se i neće poništo, da se maknu smjesta. Gonioći obično pri tom griše, što udaranjem hoće da nagnaju volove da se krenu smjesta, a takovo postupanje izim što je nečovječno, nepomaže ni najmanje, jer čim se vol više udara, tim se on više ukoči. Tako tvrdekornog vola posve se

lako čini poslušnim, ako mu se u nozdrve metne malo zemlje. Čim on očuti nos začepljen za njiše oštro par puta, a tim se raztriezni od svoje tvrdokornosti i nastavi odmah mirno svoj put i posao.

Molimo svu onu gospodu predbrojnika, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavlja u novčanu nepriliku.

Izvanredno liepa vremena namamila su mnoge rastline na tjeranje i cvatnju u ne vrijeme. Božić nam je na vratim, pa ipak tko obadje vinograde i voćnjake nalazi ih u životu, kao da je početak proljeća. Na lozam nabrekli pupovi, voćna stabla cvataju, povrće rodi, a na trgovim ima na prodaju mladih krompira, boba, graška (biža), artičoka i trešanja, kako da je o Uskrsu, a ne o Božiću. Teško ti ga se težaku i gospodar, ako za ovako blago vrijeme, udari naglo studen i led.

U proračunu Ministarstva za poljodjelstvo za godinu 1899 uvršteno je 10,000 flor. kao (druga) isa za gradnju poljodjelske škole u Splitu. Vidi se da se u Beču ne znoje od preše. U istom proračunu uvršteno je daljih flor. 50,000 za nastavak radja za prosušenje Vranskog blata, i flor. 90,000 za nabavu orudja, strojeva i za sgrade potrebite na bivšem Vranskom lenu. I ove se svote među u proračun, kako da su u poboljšice poljodjelstva u Dalmaciji, dočim idu izravno kao investicije na jednom demanijalnom dobru, od kojeg država vuče sve koristi.

Kažu nam da do malo posredovanjem pomorske vlade dolaze ribari iz Sjevernog mora sa svim ribarskim spravama, da pokušaju ribanje u Jadranskom moru, na veliku morskpu pučinu, gdje mora da se je riba izselila od obala.

Za promicanje konjogojstva u banovini, zasnovati će se ljetos na zemaljskom imanju Božjakovina gojitba konja mrzlokrvne pasmine (Brabanti, Pinzgavci i Noreri), premda imadu u Hrvatskoj već 342 pastuha plemenite krvi za oplodjivanje kobila, posebnika, po raznim postajam.

Kotarska gospodarska Zadruga u Šibeniku, pozivlje na 11. gu redovitu opću skupštinu, koja, na temelju 10 paragrafa zadružnog pravilnika, držati će se u Šibeniku dne 18 t. m. na 10 sati prije podne, u prostorijama mjestnog „Dietišta“, sljedećim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika prošle skupštine. 2. Izvještaj o radu i djelovanju Zadruga od prošle skupštine. 3. Proračun od osnovauja zadruga do 1/12 t. g. 4. Predračun za god. 1899. 5. Na koji način da se urede gospodarska poučavanja. 6. Na koji način Zadruga ima udesiti nabavu stvari za poljske radje članovima potrebite. 7. Kod koga se ima nabaviti galica, sumpor it.d. 8. Bili bilo shodno, da Zadruga otvori primanje milodara. 9. Na koje novine gospodarskog sadržaja, da se prebroji Zadruga. 10. Hoće li Zadruga i na dalje ostati članom „Vinarske Udružbe“. 11. Izbor dvojice članova u zadružni Odbor. 12. Izvanredni predlozi.

U području gospodarske podružnice u Novoj Gradiški, bili su ljetos urodile šljive, kako se svijet ne spominje. U Gradiški i Crniku prodalo se je 3608 kola šljiva po 12 do 14 florina

kola, a u Rešetariću i Mašiću 512 kola po istu cieniu, tako, da se je za šljive utjero ljetos blizu 55,000 florina. U okolici Nove Gradiške bolje se izplaćaju šljivici od vinograda, jer ima manje troška za obradivanje.

Proračun Ministarstva za poljodjelstvo u Beču za godinu 1899 iznosi za:

Potrebštine 19,357,914 flor., dakle 406,714 manje od 1898.

Pokriće 15,293,050 „ „ 129,445 manje od 1898.

Ministarskom odlukom od 31 listopada uvedeni su teoretični državni izpiti za kulturno tehničku struku na tehničkoj visokoj školi u Pragu.

U Rusiji žetva žitarica t. g. 1898 izpala je poprjeko srednje dobra. Kušnje napravljene u 50 žitnih gubernija, dale su 40 pudova po desetini.

Za 50 godina vladanja Našega Kralja porasla je u našoj državi proizvodnja sladora od 60,000 q. u godini 1848, na 9 milijuna q. u godini 1898.

Nadbiskup Erlavski Dr. J. Samassa ustanovio je zakladu od 50,000 kruna za sirote i udovice svojih gospodarskih činovnika.

Transsibirska željeznica jeste najveća željeznica na svijetu, a biti će dogradjena već buduće godine 1899. Dužina ciele pruge iznosi 7600 kilometara, a zapasti će 430 milijuna florina. Pruga teče skoro svudi u ravnici, samo ima velikih briegova i zaprieka pokraj Baikal jezera, koje je dugo 746 kilometara, a široko 88 kilometara. Obači ovo jezero ili prosjeći gore bilo bi stalo odveć skupo, s toga će se preko jezera prevazati ciele vlakovi na parobrodima. Gradja je započela godine 1893 sa 200,000 radnika i dogradjena je iste godine do Irkutska. Godine 1896 dogradjen je Mandčurski komad pruge u dužini od 2000 kilometara, koji blizu Onona prelazi i sieče kinešku granicu. Ovom novom Transsibirskom željeznicom, koja ide u Vladivostoku Porto Arthur moći će se ići iz Londona u Port Arthur u 11 dana, troškom od 300 flor., dočim se je dosad preko Brindisi-a putovalo mjesec dana i trošilo 1020 florina.

Zastupnička kuća glasovala je zakon u lokalnim željeznicam. Tim zakonom ustanovljuje se gradja uzkotračne željeznice Gabela-Trebinje-Gruž-Ercegovni, i uzkotračne željeznice Split-Aržano.

Seoska blagajna u Jesenicam kod Splita priznata je pred zakonom. U starešinstvo odabrani su: D. F. Ivanišević, Naranća M., Nazor I., Ivanišević M. i Kadić M.

Izumitelj munjovoda nije bio Benjamin Franklin, kako se je dosad obično držalo, nego čeh, katolički župnik Prokop Djivicz rođen u Šeftenbergu, dne 1 kolovoza 1696. On je izumio munjovod još dok je Franklin bio učenik Spenceroev. O njegovu izumu doznao je i onda vladajući Car Franjo Stjepan i Maria Terezija, pa su ga pozvali u Beč, i dali su si od njega tumačiti munjovod, te ga nagradili zlatnim spomen novcem.

Engleški admiraljat odlučio je uništiti 300 Whitehead torpedos, pogriješno sagrađenih, u vrijednosti od 6000 florina svaki ili u ukupnoj vrijednosti od 1,800,000 florina. Pogreška tih tor-

pedos sastoji se u kormilu, usljed kojeg se neda naraviti njihova brzina, pa je pogibelj da unište i vlastite brodove, mjesto tudje. Da se tajnu gradnje ne dozna, odlučio je engleški admiralat uništiti sve do jedne.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

114. Kuhao sam droždjenku iz dropa, koji je poticao od obilno sumporenih loza proti oidiumu. Sad rakija ima duhu po sumporu. Molim vas za naputak, kako da odstranim iz rukije vonj po sumporu, bez da protрпи na žistini?

M. A. u G. (Hrvatska).

Nije doduše stvar laka odstraniti sasvim iz rakije vonj po sumporovodiku, ali se daje znatno ublažiti; ako se pretoči na široki otakač, a da dodje, što više u doticaj sa zrakom, i ako se ulije u lako osumporenu bačvu. U prvom slučaju, gubi se jedan dio sumporovodika izhlaplivanjem, a drugom slučaju nastoje kemički proces, po kojem se stvara i izlučuje sumpor. Čim je žešća rakija, tim joj se razmjerno teže dignu vonj po sumporovodiku, ali u takovom se slučaju pomogne tim, da se rakiji dolije par kapljica ulja od aniza ili ulja od borovice, čiji se miris priobči rakiji, i prekrije vonj po sumporovodiku.

115. U ljetno doba, kad dadem samljati pšenicu, nakon 15 dana pojave se na površini brašna posve sitni crvići, koji se jedva vide prostim okom. Ovi crvići izgrizu brašno tako, da ostane sama posija. Molim vas za naputak, kako da prepričim da se na brašnu ne pojave oni crvići.

E. M. S. u J. (Hrvatska).

Ti se crvići pojave na brašnu od topline. Za mlivenja, osobito kad se posve tanko melje i u mlinicam na paru, ugrije se brašno kad što tako žestoko, da se jedva drži ruka u njemu. Ako se takovo toplo brašno saspe u vreće i pospremi sasvim se lako izerva i upali. U takovom slučaju, uputno je držati vreće neko vrijeme otvorene, ili sasuti brašno na tanko u veći sanduk, da se razhladi. Takodjer valja paziti, da je sasvim čisto, suho i hladno mjesto gdje se čuva brašno, jer vlaga i toplota u prilog je razvoju zarezniaka, koji trše brašno, i jer i vlaga i toplota podupire upalu brašna.

116. Već je par godina, da se kod nas buhe razkote u takovoj mjeri, da im nije moći odoliti. Ima ih ne samo po tavanim, ali po konobam. Imali sredstvo uspješno izim buharice, kojim bi se mogle buhe brzo i sigurno ulamaniti.

I. S. u V. (Krajina).

Za razkuživanje stanova, a uobće svakih prostorija od sitne gamadi a osobito od buha i kimavica, rabi se vrlo dobrim uspjehom raztopina kocelja i kvasinova kiselina. U tu svrhu na svaku 10 litara vrele vode raztopi se 1 kg. kocelja (alaun = alume). Ovom vrelom raztopinom kocelja izmaže se tavan, onih prostorije, koju hoćemo da razkužimo, a valja paziti osobito da raztopina kocelja prodre u sve pukotine izmedju dasaka ili ploča, kako što da budu dobro izmazani svi krajevi i uglovi, jer se u pukotinam i po uglovim najviše gnjezdi kućna gamad. Kad se raztopina kocelja posuši, ostane vas pod pokrivem tankom bielom naslagom kocelja, koja se ostavi netaknuta za 1 dan, a onda se lako opere i odstrani vodom. Jedna sama poraba ovog sredstva, obično je dostatna, da izkorieni sve buhe i druge zarezničke. Kvasinova kiselina je još žešće i djelatnije sredstvo od raztopine kocelja, ali je znatno skuplje, i odveć žestoka, zadušljiva vonja, koji se gubi stopro nakon par dana. Stoga se kvasinova kiselina ne smije rabiti za razkuživanje prostorija u kojima se spava, ako se nema mjesto izmjene, barem za 2 ili 3 dana dok se izgubi i izvjetri žestoki vonj kvasinove kiseline.

117. Dolazi nam iz Opatije krasnih azalea ali nakon malo dana, osobito po cvatnji, objese se

i prodpada im lišće, i teško da kašnje obilno o cvatu. Molim vas, kako se imadu njegovati azalee po stanovima?

M. O. u P. (Istra).

Malo koji drugi uresni grm traži toliko njege i pomnje koliko azalea; bez njege ona brzo pogine. Veći dio azalea što se nabavlja uzgojene su u toplim postavam, valja ih stoga kod kuće držati u ogrinanim sobam, pokraj prozora, jer one osobito za cvatnje trebaju puno svjetla. A kako im je i suhi zrak štetan, valja držati u sobi na peći posudu punu vode, da se iz nje diže para, i da uzdrži zrak vlažan. Isto tako valja nastojati, da se zemlja u loncu odveć ne posuši, jer je onda posljedica odpadanje pupolja cvjetnih i pojava crljenih pauka, koji su najveći neprijatelji azalea, i posve brzo ih unište, kad su slabo njegovane. Kad azalee o cvatu valja ih izklastriti, da im krošnja dobije liepi oblik. Jača stabalca valja poklastriti za 2 do 3 centimetra, slabija znatno manje. Poklastrena stabla drži se u ne loženoj sobi. Sljedećeg proljeća razsade se azalee u veće lonce, ali samo za jednu malenkost veće lonce, nego li su bili oni u kojima su azalee bile prije zasađene. U koliko je za presadjivanje potreba dodati ili izmjeniti zemlju, izmjeni sa smjesom napravljenom od jednakih djelova vriesače, zemlje od raztrošena lišća i pržine. Zemlju valja dobro pritisnuti na žile, pa obilno zaliti, da azalea ne pogine. Ljeti drži se azalee na prozoru u sjenastu mjestu, ili na polje takodjer na sjenastu mjestu, i zalieva se obilno i redovito, da ne trpi od suše. Svako 15 dana, nakon što se razsade azalee pognoje se tekućim umjetnim gnojivom, ili razmurčenim govedjim gnojem, brašnom od zožine, osokom i sličnim. Na ovaj način razviju se azalee bujno i razviju puno cvjetnih pupolja. Dok zahladi jeseni, valja azalee spremati u sobu, ne loženu, i tu se ostave, sve dok se približuje doba cvatnje, kad se prenesu u grijanu sobu i njeguju, kako je već gori rečeno. Po cvjetnim pupoljim lako je razpoznati, koje azalee rano cvataju, a koje kasno. Rano cvatuće, prenesu se u toplu (grijanu) sobu već u drugoj polovici studenoga, pa onda cvataju za Božić.

B. Nova pitanja.

118. U posudi u kojoj se je priredjivala raztopina modre galice uliveno je vino. Vino je usljed toga postalo žuko, i tjera na bluvanje, kad se pije. Molim vas dade li se i kako popraviti to vino, barem da nebude pogibeljno po zdravlje?

M. Š. u K. (Istra).

119. Molim vas, kako i nam raditi, da u vrtu odgojim živicu od zumrada (rusmarina)?

M. K. u P. (Brač).

120. Koja je najbolja knjiga za pouku u odgoju povrća? Koja je vrst glavatog kupusa najbolja, i gdje se nabavlja sjeme?

M. K. u P. (Brač).

121. Jeli hrana, koja se hrane svinje od upliva na vrst i dobrotu mesa. Ako jest, od kolikog je upliva?

E. K. S. u S. (Bosna).

122. Molim jeli istina, da je kruh hraniviji, ako je napravljen od brašna naravnog sa posijam (mekinjam). Koliko su hranive i probavive posije (mekinje) u ljudskom tielu?

I. F. u T. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Podmirili su predbrojbu do konea t. g. 1898:

P. N. gospoda: Lužić D., uč. — Kr. Gospodarsko šumarski Zavod — Križevac. — Ma-

rasović A., pos. — Pletikosić M., pos. — Hrdalo N., uč. — Vežić N., šum. — Bakota J., trg. — Jadrošić A., uč. — Lovrić Dumica, pos. — Tanhofer Lud., žup. — Vladislav A., uč. — Žanko S., uč. — Krstulović J., pos. — Koljatić T. M., uč. — Lubov D. P., kap. — Sabioncello M., pos. — Štuk V., uč. — Tonković O. F., žup. — Ivanović D. I. žup. — Kosović F., uč. — Občina - Opuzen. — Sikirić D. M., žup. — Tomović I., uč. — Bijelić pop S., par. — Mihotić V., uč. — Tvrđić D. A., žup. — Grgurić J., žup. — Miladin S., žup. — Čitaonica Hrvatska-Imotski. — Gabrić D. J. — Urner V., žup.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda Broić O. J., žup. — Batinić D. V., žup.

V. g. Grgurić J., žup. — Sasvim je točno, kako vi javljate.

V. g. Ivanović D. I., žup. — Takodjer.

M. P. O. Tonković T. — Obrnuli smo ponalogu.

Č. g. Kopač G. — Dobro je!

Č. g. Bakota J. — Odgovorili smo vam na prva dva pitanja u posebnom pismu, a za treće uputili smo vas osobi, koja je vješta u predmetu.

Sl. Hrv. Čitaonica u Sv. Lovreću. — U pisali smo vas i poslali izašle brojeve.

Č. g. Sabioncello M. — Javili smo vam odmah odklen možete nabaviti loza rano zrijućim groždjem.

Č. g. Kostić N. — Nije istina, da je električnom razsvjetom izključena svaka pogibelj vatre, kako što nije istina da obične žeravice od 10 ili 16 svieća nemogu izravno upaliti platno ili svilu. Pamuk, osobito očešljan, upali obična žeravica kroz desetak časova. Da se uvjeriti u vrućini žeravica, dobro je da znate, da jedna obična žeravica od 16 svieća, ako se uroni u 1 litra vode, kroz sat vremena čini, da voda uzavre.

Č. g. Mirković A. — Doduše opaža se kod svih stabala, da se po klaštrenju ili nakon jačih ozleđa na dotičnim mjestim kroz prvih 48 sati vremena povisi toplota. Sva je prilika da to povisenje topline potiče od jače navale sokova na dotična ozledjena mjesta u svrhu da ozlede što prije zaciele; premda ima stručnjaka, kako englez Richardo, koji to stanje označuju groznicom.

Č. g. Arnautović S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i broj 16 i 17 poslali smo vam.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu. Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nacne i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
a prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Siečnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Siečnja 1899.

POZIV NA PREDPLATU.

Ovim brojem stupio je »Gospodarski Poučnik« u osamnaestu godinu svoga ži-
vota. On je dakle najstariji hrvatski go-
spodarsko strukovni list na obalam jadrans-
ka mora. I ove će se godine kako i pro-
šastih naš list baviti triezmeno i ozbiljno,
ali bez obzira prama ikome, svim našim
gospodarskim pitanjima koja toliko zasjecaju
u život naroda; po učnim člancima nastojat
će razvijati zdravu i tvarnu gospodarsku
nauku, temeljenu na znanosti i na iskustvu;
obavješćivati će svoje čitaoce o svakoj no-
vosti i izumu u gospodarskoj struci i o
svakom gospodarskom napredku; a u od-
govorim na pitanja koja se postave, nasto-
jati će da ih riješi što temeljitije i stvarnije,
i da daje savjeta u gospodarskim pitanjima
svakome onome, koji ga bude trebovao i
tražio.

Predbrojba na »Gospodarski Poučnik«
stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., a za
pol godine fior. 1 novč. 50 a. v., ali se župni-
cim, dušobrižnicim i pučkim učiteljima koji
stoje u izravnom doticaju narodom, daje
list u pol cienne. UPRAVA.

Godina 1899.

Od starih doba vlada uvjerenje u svijetu,
da su prva, zadnja i predzadnja godina svakoga
vika, izvanredne godine. Po tom, i godina 1899
ima se brojiti u izvanredne godine. I doisto

poviest dokazuje, da su i prošastih vjekova,
prva, zadnja i predzadnja godina, bile izvanredne.
One su se odlikovale ili velikim političkim pro-
mjenam, ili velikim ratovima, pomorom i krvo-
prolićem, ili velikim izumima, ili velikim nero-
dicam, poplavam, potresim, ili izvanredno obil-
nom plodovitosti.

Kakova će biti godina 1899? Vrlo je teško
predviti.

Sudeć po onom što je baštinila od prošaste
godine, barem za gospodare, izgleda je, da će
godina 1899 biti loša godina; jer neuredna vre-
mena godire 1898 nisu dopustila gospodarim,
da se dovoljno pripreme za godinu 1899, dapače
dok su početkom jeseni, zapriečila svaku ozbi-
ljnu radnju, polovicom jeseni izmamila su bi-
linstvo na prerani život, da naglom poledicom
koncem jeseni, sve unište i tim teško oštete i
pogode gospodare.

Dakle se gospodari, barem za onaj dio,
koji se odnosi na poljodjelstvenu stranu, malo
što dobra imaju nadati od god. 1899. Ali svako
zlo, nedolazi za gore; pa i ako je za gospodare
glede poljske privrede vrlo hrdjav izgled, ne-
smjedu zdvajati, jer od časa na čas može na-
stati takva nagla promjena, takav gospodarski
preokret da se preko noći mogu promijeniti nji-
hovi gospodarski odnošaji sasvim na dobro.

Naravno je proces, da se sve uprave sta-
ranjem troše; u njima se pojavlja postepeno
mlitavost, koja degenerira u umornost, neodlu-
čnost i pospanost, pa ih nestane, a da se ne zna
kako ni kada.

Sve države evropske, a moglo bi se reći
i svietske, izmorene su i iztrošene od silnih po-
reza i daća tako, da se svi upravni talenti troše
u tom, kako da namaknu sredstva za pokriće
sve više rastućih troškova i potreba.

Ova napetost, je već postigla svoj vrhunac,
te ili mora da pukne ili da popusti. Da popusti,
u današnjim okolnostima, nije moguće, dakle
mora da pukne. A gdje će najprije puknuti?
Možda najprije, ondje gdje se najmanje čeka.

Japoneško-kinežkirat, iznenadio je vas svijet
porazom kojeg je protrpila najnapučenija dr-
žava svijeta, od razmjerno mlade i malene dr-
žave, kako što je Japan. I onaj rat, nije bio
nego početak, velikih događaja koji čekaju svijet.

Amerikansko-španjolski rat, bio je prva
posljedica Japansko-kinežkog rata; a premoć neu-
vježbanih američkih vojnika, nad starim
ratobornim plemenom, kakó što je španjolsko
pleme, koje je nekad gospodovalo cijelom, kru-
gljom zemaljskom, iznenadilo je vas svijet.

Stara Evropa se danas nalazi između dvie
vatre; između finansijske siromašne kinežke,
ali brojno napuđene, u kojoj već davno vrije,
i koja prieti da svojim vještima, i u svakom
pogledu su malo zadovoljujućim se radnicima,
poplavi cijelu Evropu; i između bogate i od-
lučne Amerike, koja ohrabljena od uspjeha
proti španjolcima, i poduprta od suplemenice
Engležke, prieti da zavlada cijelim svijetom.

Što će se dogoditi? Nema dvojbe, da pred-
stoje vrlo važni događaji, koji idu očito za tim,
da promjene cio danas postojeći gospodarstveni
sustav. A pošto se mi gospodarstveno već tako
zlo nalazimo, da nije moguće ni pomisliti gore,
svakoj promjeni koja nastane u gospodarstve-
nom sustavu Evrope ili svijeta, mi se moramo
veseliti.

PODLISTAK.

Pravila

kojih se je držati, da se dobije što više i što
boljeg masla.

U prvom redu hoće se jedna dobra krava
muzara, jer svaka krava, neposjeduje svojstva,
da daje dosti masla i dobrog masla. Poznata je
činjenica, da se dojnost, kod krava baštini, prama
tomu valja uvijek birati krave od takovih pa-
smi, koje se odlikuju dojuošću

Kakogod je od velikog upliva pasmina na
dojnost, isto je tako od velikog upliva hrana.
Dobrom, sočnom hranom, neupliva se toliko na
pojedine sastavine mlička, kao tusto, sirninu,
mlični sladkor itd., nego se više upliva na po-
većanje dojnosti; a po tom razmjerno i svih
sastavina mlička.

Ima doduše, nekoliko vrstih krmiva, koja u
ovom pitanju prave iznimku; poznata je činjenica,
da ako se obilnije hrani paomovim kominam i kli-

cam od slada, da se onda kolikoća tusta u mlieku
poviši, a s druge strane da sve sočivnice, ako
se krme, prouzrokuju opadanje dojnosti, nesamo,
ali upliva i na tusto, tim da ono postane
tvrdo, a vrlo često i žuko (gorko).

Mnogi mliekari nebi za ništa pokrmili
blagu strućja od graška, a mnogi se čuvaju i
ječmene slame, kako što svih pokvarenih krmiva.

Čistoća jeste prvi i glavni uvjet, da se
dobije dobro maslo.

Pred svakom mužnjom valja pomnjivo iz-
čistiti i izprati vime. Otrati vime slamom, kako
neki običaju, misleć, da je takovo čišćenje do-
statno, nevalja, jer slamom otrano vime, ostaje
i dalje izbrljano, pa lako da izbrlja mlieko.

Na dobrotu masla upliva takodjer u ve-
like čistoća mliječnog posudja i mliekarnice, u
kojoj mora da ima uvijek dosti promahe i čistog
zraka. I brzo ohlađenje mlička od velikog je
upliva na dobrotu masla, osobito ako se mlieko
brzo ohladi na toplinu između 2 i 10 stupnjeva
Celsia, i uzastoji da mlieko ostane pri toj to-

plini, jer se onda najdulje vremena uzdrži
sladko.

Za pravljenje i vavljenje vrhnja ili sko-
rupa iz mlička, valja se držati sljedećih pravila:
a) Odmah po muženju, valja ohladiti mlieko, i
vaditi iz njega u Separatoru vrhnje, a ako nema
Separatora valja ga uliti u posude za pravljenje
vrhnja i ohladiti, odnosno naravnati njihovu
topljinu na pravi stupanj. — b) Ako se ne vadi
skorup iz mlička sredstvom Separatora, onda
valja lievati mlieko u plitke a široke posude,
koja neka su takogradjene, da su gori širje nego
li doli, jer je onda puno laglje obirati vrhnje
ili skorup. — c) U posudan za obiranje skorupa,
nevalja lievati puno mlička, bolje je manje
mlička, jer čim je tanji sloj mlička, tim se laglje
odili iz njega tusto, i dobije se razmjerno kroz
kraće vrijeme veća kolikoća vrhnja ili skorupa.
— d) Dok mlieko stoji u posudam za obiranje
vrhnja, nevalja poništiti dirati u posude, niti ih
valja držati na takovu mjestu, gdje se mogu
za hodanja ili na drugi način uztrjeti, jer se onda
lako pomješa vrhnje sa mliekom, a to je štetno.

0 ubokorenjivanju žitarica.

Kaže se o žitaricama, da su dobro ubokorenjene, onda, kad se dobro razbusaju, te uz glavnu mladicu, protjeraju više postranih mladica.

Po tom, kako se žitarice razbusaju sudi se njihova plodovitost, pa se obće drži da će tim bolje roditi žitarice, čim od jednog zrna, uz glavnu mladicu, protjera više postranih mladica.

Ima slučajeva, da se žitarice razbusaju u 50 do 60 i više mladica, ali ovako obilno razbusavanje, opet nije korisno; i broj postranih mladica mora, da je razmjeran.

U naravi je žitarica razbusavanje ili ubokorenjivanje, a u vlasti je gospodara da vanjskim djelovanjem svede ovo razbusavanje ili ubokorenjivanje u prave granice, e da on crpi što više koristi.

Sve vrste žitarica ne ponašaju se u pitanju jednako; tako je n. p. u naravi ječma da se puno jače razbusa od zobi.

I neke se vrste žitarica osobito odlikuju svojstvom razbusavanja, a u obće plemenite vrste žitarica, s l. cionovanog sjemena, kolje se razbusaju odobitnih vrst h.

Na razbusavanje ili ubokorenjivanje žitarica upliva puno podneblje, i već je dokazano, da se u hladnijem i vlažnijem podneblju žitarice puno jače razbusaju, nego li u toplom, suhom podneblju.

Izravno se daje uplivati na ubokorenjivanje žitarica sa gnojenjem.

Čim je gnojnija zemlja, tim se žitarice na njoj bolje razbusaju; na mršavim iztrošenim zemljama razbusavanje je oskudno, dočim se na pjeskuljam niči ne razbusaju žitarice, ili posve malo.

Od velikog upliva na razbusavanje (ubokorenjivanje) žitarica jeste i način kako se izore i pripravi zemlja za žitarice, pa razmak kojeg se drži za sijanje. Čim se gušće siju žitarice, tim se manje razbusaju, dapače za odveć gustog sijanja, niči ne protjera postranih mladica.

Za širje sjetve, imaju žitarice više prostora da razviju svoje žile, i grije ih više sunce, koje je glavni faktor u bilinstvu. Laglji pristup svjetla, odlučno upliva na snaženje vlatja, a dosljedno pričeći povaljivanje.

Ali nevalja opet sijati odveć na široko, jer se onda žitarice odveć puno i ne jednako razbusaju, pa zaduže protjerale mladice, kašnje dozrijevaju sjemenom od ranijih, i tim se dobiva lošija i ne jednaka vrst ploda.

Kad se jedno zrno žitarice razbusa u 4 do 8 ili najviše 10 postranih mladica, mi moramo biti posve zadovoljni, jer se za jačeg razbusavanja križa vlatje, a to opet nije dobro.

Ubokorenjivanje ili razbusavanje žitarica podupire se ranom sjetvom, toli ozimih, koli jarah žitarica. Od kasne sjetve, obično rastu slabo razbusane žitarice, pa kad se je napram mjestnim podnebnim odnošajim prisiljeno sijati kasno, valja gušće zasijati, odnosno na istoj površini rabiti više sjemena.

Ozimam, valja dati prije zime vremena, da se budu mogle razbusati. Kasno zasijane ozime

žitarice, i ako se gušće zasiju, stoje obično riedko u proljeću, a i kašnje se ne pomognu.

Ipak ne valja ni odveć rano sijati, jer se onda žitarice odveć bujno razbusaju, pa lako da pregniju.

Dobrota sjemena, takodjer odlučno upliva na razbusanje. Puno, zdravo, jedro, veliko zrno sjemena sadrži razmjerno u sebi, više hrane, pa se ima pretpostaviti, da će jače i sigurnije klicati, i bolje se razbusati, jer sadrži u sebi razveću zalihu hraniva, toli potrebna u prvom voju.

L. V.

0 priredjivanju sira za težačke kućne potrebe.

U obće u težačkim kućam ne posvećuje se siru za domaću potrebu, ona pomnja, koju zaslužuje, a to po svoj prilici radi toga, što se ne zna cijeniti hraniva vrijednost sira. Mnogo se mlika na našim stranama izkviri, i baci na djubrište, osobito u ljetno doba, a to zato, što ga se ne zna ili nemože ravno unovčiti, ni prirediti, i što se ne znade uvažiti i cijeniti hrani vrijednost mličnih proizvoda u kućanstvu.

Kad se mlieko nemože dobro unovčiti na trgu, najbolje je obrati skorup, pa iz skorupa napraviti maslo, a obrano mlieko upotrebiti odmah za proizvodnju prostoga sira za domaću potrebu.

U tu svrhu ugrije se obrano mlieko, i u siri se običnim sirišćem; pa se napravljeni sirac, vadi i postavlja na gusto sito ili na riedko otkanu krpu, da se izcedi. Kad se je izcedila sirutka, oblože se kalupi čistom krpom, i metne se sirac u iste.

Biraju se obično veliki kalupi, okrugla oblika, da se 2 ili 4 budu mogla naslagati jedan povrh drugog, ali svaki kalup, dobije svoj pokrivač, da se laglje sirutka ciedi i da se laglje sirac pritiska. Svaki kalup, odnosno sirac u kalupu, ili svaka dva kalupa, odnosno svaka dva sirca, obtereti se utezom ili čistim kamenom; a izped kalupa, postavi se malo slame ili debela ritka krpa, da se sirutka i odozdol lako ciedi.

Pritiskanje traje tako dugo, dok se sirac na toliko izcedi, da se daje lako umiesiti i ugrudvati sa soli, a tko ljubi i sa kuminom.

Za solenje izvadi se sirac iz kalupa, i izgnječi i umjesi sa soli, pa opet stavi u kalup ali bez krpe. Kolikoća soli, ovisi od toga, dali se ljubi više ili manje slani sir. U kalupu se opet obtereti i tiska sirac, i to tako dugo, dok se sirac daje lako sjeći bez da se mrvi.

Kad se je ovo postiglo, vadi se sir iz kalupa, te, ili u obliku kojeg je dobio u kalupu, ili u komade veće ili manje izrezan suši se na zraku.

Sušenje sira na zraku obavlja se na takovom mjestu, gdje nema zareznika, ili se sir koji se suši pokrije koprenom ili rešetkom, da se obrani od zareznika.

Kad se je sir na zraku osušio, onda se svaki komad napose zamota u čistu krpu, dobro

vrhnja, bolje se ne baviti vadenjem vrhnja, nego tući maslac ravno iz mlika, kojeg se prije malo okiseli.

Vrhnje koje se prije tučenja uzimlje iz raznih posuda, valja dobro pomješati e da se dobro izjednači toplina u vrhnju.

Nejprikladnija toplina za otući brzo maslac, jeste ona od 10 do 24 stupnjeva Celsiusa, napram dobi godine; a valja ju naravnati u vrhnju prije nego li se isto ulije u maslenjaču ili stepku.

Maslenjaču ili stepku nevalja prepuniti vrhnjem: obično se stjače stepke izpune do $\frac{2}{3}$, a valjajuće se do polovice.

Jednakost ili jednoličnost u tučenju masla upliva odlučno i na kolikoću maslaca i na vrijeme kroz koje se otuče. Čim se jednačije tuče vrhnje ili valja stepka, tim se razmjerno iztuče najviše maslaca i u najkraćem roku. Ne jednako tučenje, i obustavljanje tučenje ne samo da silno otegne tučenje, ali se dobije i znatno gora vrst maslaca.

L. B. Z.

namoćenu u razsoli, pa se svi komali sira ovako zamotani naslagaju u veliki, a čisti zemljani lonac, iznutri ocaklen, pa se onda lonac dobro začepi.

Svako često otvori se lonac, i opazili se da su se krpe posušile, opet se namoće u slanoj vodi, zamotaju u njima opet komadi sira i naslagaju u lonac. Ovaj se postupak opetuje toliko puta, dok sir dozrije. Omatanje u krpam namoćenim u slanoj vodi prepričeći da sir izplisnivi.

Cio ovaj postupak traje nešto šest nedjelja dana, i dobije se od obranog mlika izvrstan, vrlo tečan i hranivi sir za domaću potrebu.

Njega i hranjenje marve za razplod. — Bik i krava nesmjedu se nikad hraniti istom hranom. Hrana potrebna kravi radi obilnog dojenja, tusti bika, i uzrokom je da omlitavi Bik, uz suho sieno ili zelenu krmu dobije takodjer isočne hrane, ali se ta hrana nesmje da sastoji od mekinja (posija), uljenih komina i sličnih, već samo od zobi. Sočna hrana daje se biku napram zahtjevima, koji se na njega stavljaju. Onda kad u malo vremena ima da naskoči i oplodi puno krava, valja povećati kolikoću sočne hrane, dočim kad su razmaci njegove životne djelatnosti veći, daje mu se razmjerno manje sočne hrane.

Bik treba svaki dan kretanje, najbolje ga je stoga priučiti lakoj radji, jer je na taj način više sposoban za razplod i u starijoj dobi.

Čišćenje vratnica i običnog pokućstva vrlo je često potrebno, pa mnogi u tom greše, što izpiru toplom vodom ili toplom sapunjačom, u slijed česa, i ako se diže nečist navraštiti se kašnje ličilo. Izvrstno sredstvo za izpiranje vratnica i drugog, uljenom bojom izličenog pokućstva, imamo u smjesi od jednog diela amoniakove soli (salmiak) i 20 dielova hladne vode. Ovom se raztopinom pomoću krpe izperu izvrstno i brzo vratnice i drugo pokućstvo izliče u uljenom bojom, tako da im se povrti sjaj, kako da su na novo bili izličeni. Drugo izvrstno sredstvo za istu svrhu jeste izvarak od $\frac{1}{4}$ kg. pšeničnih mekinja i 50 grama mazavog sapuna u 5 litara vode. Sve se dobro skupa izkuha, a onda još vrelo prociedi se na gustu tkaninu, pa kad se ohladi pomoću krpe izpira se vratnice i pokućstvo u uljenom bojom izliče. Da se prvobitni sjaj povrti boji, nakon što se po pranju posuši, natare se vratnice i pokućstvo komadom meke kože.

Sredstvo obrane zidova od vlage. — Mnogi zidovi u prizemlju, a skor m uvijek oni zidovi koji su prama sjeveru, trpe od vlage, kad što i tako, da na unutarnoj strani zida prodire vlaga, skoro jače nego li na vanjskoj.

Ima neka vrst sapunjače, kojom ako se namažu zidovi, oni postanu sasvim nepropustni za vlagu. — Ta sapunjača, priredjuje se od jednakih dijelova stearina i kaustične sode (pečene sode) ako se skupa raztope na vatri, uz dodatak od male kolikoće kvasinove kiseline i salicilne kiseline. Kad se ima rabiti, odabere se suhi dan, pa se raztopi u ruskoj kupelji, i maže zid s unutarnje strane za suha dana. Nekoliko dana kašnje opetuje se mazanje zida, ali se gornjoj sapunjači za grijanja oduosno za topljenja u ruskoj kupelji, doda malo raztopljena kocolja ili malo klornog vapna i salicilne kiseline raztopljenih u vodi. Kroz ovaj maz neprodire ponisto vlaga.

Novi jednostavni način, da se dozna, ako mlieko sadrži tuberkuloznih bacilla. Poznata je stvar, da su neke pasmine goveda puno podvržene sušici, a da bacilli sušice dolaze i u mlieko, pa da lako obole od sušice oni, koji piju takovo mlieko, bez da su ga prije prokuhali. Profesor Storch iz Kopenagena iznašao je sredstvo, po kojem se posve lako može ustanoviti, dali mlieko sadrži tuberkuloznih bacilla. Postupak

Gdje se ne goji puno krava muzara, vrlo se često dogodi, da se svakog dana ne obere toliko vrhnja, da bi se moglo iztući maslac,

Ako je red čuvati vrhnje ili skorup više dana, onda ga je bolje držati u uzku a visoku posudu, na zračnu i hladnu mjestu, jer je onda pristup zraka manji, i vrhnje se teže iskvari. Valja ga takodjer svaki dan barem jedanput temeljito promješati.

Neobhodno je nužno držati vrhnje ili skorup hladan, i na hladnom mjestu, a da se odveć neuzljudi, i da se neizpljesnivi ili inače ne iskvari. Ali i držanje vrhnja ili skorupa hladna odveć puno vremena, opet se nesme, jer je onda gorak maslac, koji se otuče od takovog skorupa.

Ako se proizvodja dnevno tako malo vrhnja, da više od 2 puta na nedjelju nebude moguće otući maslac, onda je uputno prije tučenja pomješati vrhnje sa svježim omuzenim mliekom, i sve skupa iztući u maslac. U obće gdje se dnevno proizvodjaju posve male kolikoće

je njegov pri tom sljedeći: Uzme se nekoliko žlica ovog mlika, kojeg hoćemo da kušamo, i mlije se u staklenu za reagenije, pa mu se doda nekoliko kapljica vodikovog parainglen-diamina. Ako mlieko ne sadrži tuberkuloznih bacilla onda ne mienja svoju boju, kad mu se doliju ova sredstva, u protivnom slučaju t. j. ako mlieko sadrži u sebi tuberkuloznih bacilla, dok mu se doliju ova sredstva, i malo promućka staklenicom mlieko promieni svoju bijelu boju u smeđe zelenkastu.

Odstranjivanje mrlja od vlage i zaležaja. — Poznata je stvar, da ako se rubenina dugo vremena ne rabi, ili se čuva na vlažnom mjestu, da požuti, i da dobije na pregibim žutih mrlja od zaležaja. Te mrlje se običnim pranjem neodstranjuju, ali ako se priredi raztopina od 16 grama amonijakove soli (salmiaka) i dvirukoveti soli u 5 litara kipuće (vrole) vode, dobije se sredstvo, kojim ako se pomoću krpe namoče mrlje, pa razastre rublje na suncu, posve izbežnu, i rubenina postane bijela, kao da nije nikad imala na sebi mrlja od vlage ili zaležaja. Ako se od prvog puta neodstrane sasvim mrlje, opetuje se močenje krpom i sušenje na suncu dva tri puta, a onda nestane i najokorjelih i zastarjelih mrlja. I sa svilenih tkanina odstranju se mrlje od vlage i zaležaja na isti način, samo što se mjesto gornje raztopine, rabi raztopina, koja se priređuje od 1 diela amonijakovne soli, (salmiaka) i 2 diela vode. U ovu raztopinu, za male mrlje, namoči se pero, i okvasi se mrlja; veće mrlje na svili okvase se pomoću spuge.

Molimo svu onu gospodu predbrojnice, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

U drugoj polovici prosinca naglo se je prevrnuo vrijeme. Od blagog toplog proljetnog vremena, koje je na mnogim mjestim bilo izmamilo voćna stabla i loze na nov život, udarila je na jedanput žestoka zima, koja je sve, što je bilo protjeralo, uništila, jer nije snieg pao, koji bi bio barem štogod stabla zaštitio. Na mnogim mjestim, gdje su loze već bile protjerale, sve je prozeblo.

Tuže nam se mnogi naši gospodari, da je vlada ljetos za umjetni gnoj, a osobito za amonijakalno pepelnasti superfosfat, koji našim lozama najbolje prija, znatno povišila cijene; te 100 kg. rečenog amonijakalno pelenastog superfosfata, kojeg je lani prodavala po flor. 5.35 nudja ljetos po flor. 8.50, dakle flor. 3.15 novčića skuplje, nego li lani. Ovim neopravdanim poskupljivanjem umjetnog gnoja, odbijaju se gospodari od porabe istog.

U Preku, pokraj Zadra, zasnovana je seoska blagajna.

Glavna skupština hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu uređena je za dan 26 siječnja t. g.

Gojitba duhana u Dalmaciji proširena je t. g. na 43 obćine.

Najveće svjetsko tovišće gusaka jeste ono u Oderbruche u Pruskoj, gdje se je godine 1897. utovilo 34,000 gusaka, koje se sve, već operušane i očišćene, šalju i prodavaju u Berlin. U-

tovljene guske teže 6 do 7 kg., a u Berlinu se prodavaju po 70 novč. kilograma, po tom je god. 1897 za 34,000 gusaka u težini 204,000 kg. utjerano najmanje 142,800 florina, ne računavriednost perja i gnoja što se dobije od utovljenih gusaka.

Na pokušalištu ratarskoga tečaja u Trogiru ima na prodaju veliki broj sljedećih stabala:

Thuya pyramidalis, osmerogodišnjih	uz cijenu 10 do 15 novč. komad
Čimpressa piramidalnih od preko 2 metra visine	10 do 15 " "
Čimpressa horizontalnih od preko 2 metra visine	10 do 15 " "
Borića sa loncem jednogodišnjih	7 " "
Šipkulja (evominus) dvogodišnjih	5 " "
Kljenova (acer) petogodišnjih	10 " "
Gazija (acaccia) petogodišnjih	10 " "
Orasa dvogodišnjih	8 " "
Gynerium argenteum jednogodišnjih	5 " "

Sva su stabla velika i lijepa, osobito čimpressi, a pošto ih je veliki broj, stoga im je i udarena ovako prenizka cijena.

Troškove omataja i prenosa plaća naručitelj.

Na gospodarskom pokušalištu hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu, držati će se obuka u ciepljenju (navrćanju) loza od dana 9 do 15 siječnja t. g.

Po službenim podatcima u županiji modruško riečkoj ubiveno je 1897. godine 2275 glava pitome divljači i 1599 glava škodljive divljači, od kojih 1 medjed, 4 vuka, 377 orlova i jastrebova.

Uvaženi zagrebački „Šumarski List“ u Br. 12 t. g. ima članak pod naslovom: „Ovogodišnja prodaja hrastovih šuma“. Iz istog članka razabiremo, da je u Hrvatskoj i Slavoniji prošle godine 1898 iznešeno na prodaju hrastovih šuma u vrijednosti od 5,100,000 florina. Od toga je do decembra faktično prodano za 3,900,000 florina, ali onda nije bio još poznat uspjeh dražbe hrastova požeške županije, ni onaj brodske imovne obćine, koje su prodavale hrastove šume u ukupnoj vrijednosti od 574,468 florina. Ako se pak ovoj svoti pribroje one od prvašnjih kupovina sa ugovorom na više godina, po kojem će ljetos šumevlastnici utjerati oko 800,000 florina, to se može računati da je godine 1898 u Hrvatskoj i Slavoniji utjerano od prodaje hrastove šume najmanje 5,000,000 florina (pet milijuna florina).

U novije doba bečka tvrdka Wagemann, Seybel et Co donosi u trgovinu pod imenom „Boro“ neko novo sredstvo za čišćenje i razkuživanje bačava, koje se sastoji od borovog natrijskog sulfata. Ovo sredstvo da bezodvlačno ubija sve bakterije i njima slične organizme, a za razkuživanje bačava trošak po hektolitr sa držine iznosi 12 do 15 novčića. Sredstvo se raztapa u vodi, i da je vrlo uspješno. Smje se raztapati samo u drvenim, ocaklenim i pokostenim posudam, poništo u kovinskim, jer ih razjedava.

Nastojanjem ministarstva za poljodjelstvo u Beču sazvat će se skorom enqűeta da razpravlja o trgovini žitarica na termin. Radi toga pripravlja se kod ministarstva upitni listovi, koji će se razaslati svim interesovanim korpo-

racijam, burzam i trgovačkim komoram, e da odgovore na rečena pitanja.

U franczkoj ustanovilo se je društvo pod imenom: „Ligue vinicole universelle“. Ovom društvu je svrha, da kroz novine, brošure i predavanja poučiti svijet o blagotvornom djelovanju vina, i da izposluje stroge zakone i kazne, za sve one koji patvaraju vino, i uzrokom su, da se vino sve manje troši.

Nova svezka „Statistische Monatschrift“ donosi izvješće ministarstva za poljodjelstvo o površini na kojoj se je godine 1898 gojila sladorna repa. Iz istog izvješća razabire se da je sladorna repa gojena u cislajtanijskoj na površini 203,349 hektara, po tom da od godine na godinu postepeno pada gojitba sladorne repe. Najveći nazad u gojitbi sladorne repe opaža se u Slovačkoj (26.5%), pa u Galiciji (11.5%), pa u Moravskoj (2.4%), prvašnje površine.

U Českoj uzdržala se je gojitba sladorne repe na istoj površini, a u Dolnoj Austriji je porasla za 15.6 postotaka.

O kemičkoj poradi čovjeka ima vrlo važnih podataka i računa. Tvari tiela jednoga čovjeka koji teži 68 kg. u kripoci (substanciji) jednaka su onoj od 1200 kokošnjih jaja. Tvari čovječjeg tiela pretvorene u zračno tekući oblik dale bi 93 kubična metra plina, i toliko vodikovog plina, da bi se mogo napuniti zrakoplov, koji bi mogao dizati sa sobom u zrak 70 kg. težine. Normalno uzrasao čovjek ima u svojem tielu toliko gvoždja, da se od istog može napraviti 7 velikih igala; toliko tusta, da se može napraviti 6 kg. svieća lojenica i toliko ugljika (carbona) da se može napraviti 65 komada velikih olovka. Izim toga ima u čovječjem tielu toliko fosfora, da se istim može napraviti 820,000 komada žigica; soli za 20 žlicea od kave, a sladora za napraviti 50 komada običnih kocka sladora; te 47 litara vode. Izim toga ima u čovječjem tielu još mnogi drugih tvari, ali u posve maloj mjeri. Ove vijesti imademo zahvaliti listu „Agence Ottomane“, koja ih je primila od jednog njemačkog učenjaka, koji je dobar dio svog života iztrošio na poučavanje sustavina ljudskoga tiela.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

118. U posudi u kojoj se je priredjivala raztopina modre galice uliveno je vino. Vino je usljed toga postalo žuto, i tjera na bljivanje, kad se pije. Molim vas dade li se i kako popraviti to vino, barem da nebude pogibeljno po zdravlje?

M. Š. u K. (Istra).

Vrlo je teško sasvim odstraniti modru galicu iz vina. Valjalo bi pomješati to vino sa znatno velikom količinom drugoga vina, i tim razriediti modru galicu, e da se izgubi, u velikoj količini vina; ali i taj postupak, nebi vam mogli savjetovati, nego samo onda, ako bi prije učinili kušnju na malo n. p. tako, da pomješate litru takovog vina, sa 50 ili 100 litara vina bez mane, e da se uvjerite, ako bi se tim načinom izgubio trag modre galice, bez da se u smjesi dade razpoznati modra galica ni na teku, ni po učinku na probavne ustroje.

Na strani 86, broja 22 „Gospodarskog Poučnika“ prošle godine 1898, tiskan je članak „O načinu odstranjivanja bakra iz vina“ po naputkim „Revue Mycologique“. Iz rečenog članka razabrat ćete, da za odstranjenje modre galice iz vina, rabe čiste gvozdene pilotine t. j. još svijetle i neizhrđane pilotine; jer su gvozdene pilotine posve osjetljive na bakar od modre galice, tako, da idio gvozdene pilotine veže 156,000 djelova bakra. Ako imate prilike da iz vojničkog arsenala u Puli, ili iz Loydovog arsenala u Trstu, gdje se tur-

Digitized by Google

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvjetbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Članci računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavaatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Siečnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Siečnja 1899.

POZIV NA PREDPLATU.

Prošastim brojem stupio je »Gospodarski Poučnik« u osamnaestu godinu svoga života. On je dakle najstariji hrvatski gospodarsko-strukovni list na obalama jadranske mora. I ove će se godine kako i prošastih naš list baviti triezveno i ozbiljno, ali bez obzira prama ikome, svim našim gospodarskim pitanjima koja toliko zasjecaju u život naroda; poučnim člancima nastojat će razvijati zdravu i tvarnu gospodarsku nauku, temeljenu na znanosti i na iskustvu; obavješćivati će svoje čitatelje o svakoj novosti i izumu u gospodarskoj struci i o svakom gospodarskom napredku; a u odgovorim na pitanja koja se postavljaju, nastojati će da ih riješi što temeljitije i stvarnije, e da daje savjeta u gospodarskim pitanjima svakome onome, koji ga bude trebovao i tražio.

Predbrojba na »Gospodarski Poučnik« stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., a za pol godine fior. 1 novč. 50 a. v., ali se župnicim, dušobrižnicim i pučkim učiteljim koji stoje u izravnom doticaju narodom, daje list u pol cijene. UPRAVA.

Dnevno poskupljivanje živeža.

Od dana na dan raste kod nas cijena živežu, unatoč tome da se je zadnjih godina i kod nas proizvodnja živeža, barem u koliko se tiče poljodjelskih proizvoda, znatno povećala.

PODLISTAK.

Izvješće

Vinarske Udružbe za Dalmaciju u Spljetu
o jamatvi godine 1898.

Po ovogodišnjoj jamatvi, Odbor Vinarske Udružbe, obratio se je u svim vinorodnim krajevima naše zemlje da u korist članova Udružbe, bude u stanju da sastavi i izdaje što potpuniji Viestnik o izpadku segodišnje ljetine i o današnjem stanju trgovine domaćega nam vina.

Naša pokrajina ima 77,799 hektara zemljišta zasadjena i gojena lozom. Segodišća, po statističnim podatcima što smo mogli sakupiti, rodilo je oko 1,200,000 htl vina — to jest skoro 400,000 htl. više nego lani. Ovogodišnja produkcija dakle u razmjeru površine bila je od 15 htl. 42 l. na hektar, ili od 131 l. po vritu.

Radi kolikoće nema zašto da se vinogradar tuži, ako se ima obzira samo na to da jamatva 1898, prama onim ostalih godina spada

Dapače, je kod nas proizvodnja poljodjelskih proizvoda porasla razmjerno više od prirasta pučanstva, pa se je prama tomu moralo izčekivati, da će cijena živežu pasti, kako što je usljed obilnije proizvodnje pala cijena mnogim proizvodima obrta. Ali se je u pitanju živeža, dogodilo baš protivno.

Ima još kod nas živih ljudi, koji su na selu se kupovali oku mesa po 3 novčića, a u gradu po 4 do 8 novčića. Ima još gazdarica, koje su kupovale 2 tuceta jaja (24 komada) za banovicu (10 novč.), ima još svieta, koji je pio vino po gazetu i kupovao kruh po karantan funtu.

Danas plaća se meso 35 do 60 novčića kilogram, jaja 2, 3, 4 do 5 novčića komad, vino po 12, 16, 20 i više novčića litra, kruh po 14, 16 i 20 novčića kilograma.

A u istom razmjeru u kojem su poskupili kruh, meso, vino i jaja, poskupio je vas drugi živež.

Odtud, u kratkom razdoblju od 50 ili 60 godina ova prekomjerna skupoća živeža, kad je proizvodnja istog razmjerno više porasla, od pučanstva, pitati će mnogi?!

Prvi i glavni uzrok poskupljenju živeža, ima se tražiti u opadanju vrijednosti novca, čija je vrijednost osobito pala nakon godine 1848.

Ako se računa po prvašnjoj vrijednosti novca, stalna kolikoća živeža koja se je 1848 godine mogla kupiti sa 1 cvancigom (33 novčića), jedva da se danas može kupiti sa 1 forintom, prama tomu je pala cijena novca kroz zadnjih 50 godina na svojoj vrijednosti za dobre dvije trećine, te danas vrijedi 100 fiorina jedva onoliko, koliko je prije 50 godina vrijedilo 35 fiorina.

Drugi uzrok poskupljenja živeža, ima se

u srednje. Nego treba iztaknuti da je rod zemlje, u razmjeru sa drugim vinorodnim krajevima ostao dosta izpod srednje.

Radi vrsti vina, ukusa, boje, snage, zaista s malom kojom iznimkom nemožemo se nego hvaliti, pošto je segodišnje vino uprav dobro i bude li pametno i dobro uzdržano, u zemanu pritočeno u čiste i osumporane bačve, pa bačve redovito nalivene, uzdržati će se zdravo.

Na žalost nemožemo se tako hvaliti sa cijenom ni trgovinom; ni cijena, ni trgovine nema, već posve slabe, a pogledamoli na položaj vinskih tržišta po ostalom svijetu, malo je nade da će se i poboljšati.

Vanjski trgovci nisu nas posjetili; tražioca nema, pak to je i naravno, kad se pomisli da je i u Ugarskoj bila prilična ljetina, i da Ugarska i ove godine najviše taljanskog vina uvadja; a u Italiji je mjestimice tako obilno rodila loza da neznadu što bi s vinom radili.

Naši mjestni trgovci tjeraju svoj zanat po običaju; pokrivajući malo po malo svoje potrebe,

tražiti u velikom povišenju poreza i daća kroz zadnjih 50 godina.

Vrlo je teško utvrditi za koliko su postotaka porasli porezi kroz zadnjih 50 godina, ali za primjer budi navedeno, da na jednoj kući, u jednom gradu srednje Dalmacije, na kojoj se je godine 1848 plaćalo 1 fior. 26 novčića sveukupnog poreza, plaća se danas 67 fiorina i 51 novčić.

Treći glavni uzrok povišenju cijene živeža ima se tražiti u povećanju broja činovnika i u povećanju njihovih plaća i u povišenju vojske.

Od godine 1848 do danas po četverostručio se broj činovnika, bez da je u istom razmjeru poraslo pučanstvo i bez da su porasle njegove upravne potrebe. Prekomjernim povećanjem broja činovnika i vojske porasla je potreba za državu, da povisi poreze; a povećanjem broja činovnika su vojske, odtrgnut je znatan broj umnih sila poljodjelskom i obrtničkom staležu, a povećan je broj lako živućih.

Činovnik n. p. devetog plaćevnog koji je pred 50 godina brao 350 do 400 fiorina godišnje plaće, bere danas 1500 do 1700 fiorina i više godišnje plaće, a poznata je činjenica, da tko lako dobiva lako troši.

I baš ovo povišenje broja činovnika i njihovih plaća, ima se smatrati kao glavni uzrok poskupljenja živeža.

U današnjim odnošajima jedan obrtnik ili trgovac, uz pučke škole, i nižu gimnaziju ili realku, ako će da žive, mora da je izučio i jednu trgovačku ili obrtničku školu; da se više godina vježba u svojem obrtu ili trgovini, i prije nego li istu zavede, da je obškrbljen dostatnom glavnicom. Kad je zaveo svoj obrt ili trgovinu, red je da od rana jutra do kasne večeri radi

a da se na to ne dižu cijene, tim više da su ljetos ekonomske prilike našeg jadnoga naroda takove, da moraju da prodadu vino, pošto po to, pa i kod nas kao i drugamo trgovci se o-korišćuju ovim prilikama.

Nadode li se tomu da se danas na Rieci najizvrstnije taljansko vino od 13" kao vino iz Castellamare, San Remo, te Puljiško i Siciljansko prodaje po 13 fior. 100 litara na kolodvoru, dakle bez ikakvog potroška za kupca, lako je suditi, kako mora da prolazi naše vino.

Rieka je danas jedno od poglavitijih tržišta taljanskog vina u Evropi, gdje se taljanci i magjarski trgovci, koji su zakupili vinograde u Italiji, susreću svim mogućim polakšicama vrlo često i polakšicama neopravdanim u zakonu, pa sudeć po raznim činjenicama rek bi da se tu znade uvažati i Grčkog vina pod imenom taljanskog. Radi svega toga naše vino ostaje nerazprodano.

Evo u kratko izkaza podataka primljenih o zadnjoj jamatvi:

i glavom i tielom, e da mu obrt ili trgovina napreduje, i prilične kamate za trud i glavnicu nosi.

I onda kad najpametnije i najobzirnije vodi poslove, izložen je ipak pogibelji gubitka. Pa koliko ima kod nas, tih obrtnika i trgovaca, koji poznadu svoj zanat i imadu izložene glavnice od 10 do 20 hiljada fiorina, da mogu stalnošću računati na jednu godišnju dobit od čistih 1500 do 2000 fiorina. — Pa koliko ima tih naših posjednika, da uz vas svoj pro-trani posjed i silni trud i glavnicu, koju ulažu u obradivanju istog, mogu računati na 1500 do 2000 fior. čistog godišnjeg dohoda.

Činovnik devetog plaćevnog razreda naprotiv, pa da je i potrošio kojih 10,000 fiorina za svoj uzgoj, sa samim dnevim sedam satnim radom, osigura si, bez svakoga rizika, godišnji dohod od preko 1500 fi. već u prvoj muževnoj dobi i mogućnost napredovanja do 3000 fi. i više godišnje plaće, te sredstvo uzdržavanja u starosti.

Posljedica svega ovoga jeste činjenica, da radni razred, a osobito poljodjelski stalež, uz vas svoj napor i veliko povećanje proizvodnje, neprestano propada i da od godine na godinu čuti sve veću nevolju.

A što će se dogoditi, kad se poljodjelski, trgovački i obrtnički stalež sasvim iztroši, i nebude više mogao nositi terete i plaćati poreze. Do čega će doći kad ekonomičke okolnosti odiele socialno staleže, u one koji lako žive i zaslužuju, i u one koji svim svojim napornim radom, nemogu da izbiju ni koliko je potreba da se prehrane?

Pohrana krompira.

Pohrana krompira preko zime, pravi ne malo neprilika na malim imanjim, a po gotovo je pak napast na većim imanjim, gdje su velike količine krompira, koje valja čuvati zdrave do prodaje ili do izrabe.

Podrumi, i najbolje uređeni, nisu se pokazali svrsi shodni. U Pomeranskoj, gdje je može se reći najviše razširena gojitba krompira, čuvaju krompire u zemunicam.

Za pravljenje zemunice odaberu uvijek propustnu zemlju. Na takovoj propustnoj zemlji izkopaju okomito u zemlji jamu 1 metar široku, $\frac{1}{2}$ metra duboku, a toliko dugu, koliko prostor nosi, ili ima krompira da se pohrani. U ovako priredjenoj jami nabacaju se krompiri, sve dok se jama izravna, a onda i površ zemlje, ali tako, da krompiri na sredini jame, ostanu naslagani sedlasto; te da površ zemlje vire krompiri površ zemunice u obliku krova.

Sad se po krompirim naslaga kića ili granja od jele, smreke, ili borovice, i to takodjer sedlasto, a po ovom nabaca se zemlje za 20 do 30 cm. debljine, dobro se pritisne i naravna u obliku krova. Bolje od zemlje služi livadna zaraslina, koju se odreže i odpara u obliku četvorastih ploča, koje se pak naslagaju površ

granja i kića od četinjača, na isti način, kako su naslagani cripovi na krovovima od kuća t. j. tako, da gornje stojeći prehitaju dolnje e da voda lako otiče.

Porabom granja od četinjača postizava se dvostruka svrba, brane se krompiri od miševa, i olakoćuje se izmjena zraka, a osobito vodenih para, kojih se puno diže u prvo doba, kad se pospreme krompiri.

Radi boljeg izhlapljivanja vodenih para, ostavi se u početku slieme krova otvoreno, ili ga se pokrije jednom daskom, da kiša ako pada ne prodire unutra. Kad se sudi da su izparivanjem krompiri izgubili suvišnu vodu, onda se digne daska sa sljemenima, a sljeme zastre prije zemljom, pa livadnu m zaraslinom.

A prostoru, koji nastane između livadne zarasline i krompira, a kojeg izpunja granje od četinjača, ostane sloj zraka, koji izvrstno čuva krompire od leda.

Granje od četinjača je bolje od slame, jer teže izpljesnivi i izgnije, a što je glavno drži daleko miševa, koji se u slami lako gnježde.

Ako zemlja za zemunice nije propustna, nego teška gnjilača ili ilovača, onda je uputnije praviti zemunice nad zemljom, ali u takovom slučaju trebue više granja od četinjača i livadne zarasline za pokrov zemunice.

P. G.

Okopavanje voćnih stabala

U obće rečeno, još se kod nas malo shvaća korist od okopavanja voćnih stabala. Ona voćna stabla, koja se nalaze po vrtovima i po poljima, budu kad kad okapana, i ako ne posredno, a ono bar neposredno radi toga što se zemlja izpod njih ili u posrednoj njihovoj blizini izrabljuju u koju drugu svrhu. Ali stabla koja su zasađena skupno, kao n. p. masline, višnje, bajame i smokve, vrlo se riedko okopavaju.

Okopavanje zemlje izpod voćnih stabala ne samo da je puno koristno mladim stablim, ali je puno koristno i starijim stablima, jer starija stabla onda obilnije radjaju i dalje žive.

Pravi uzrok propadanja mladih nasada voćnih stabala, mora se uvijek tražiti u nemarnosti za okopavanje. Može se dokazati, da od svaku 100 voćnih stabala zasađenih u svrhu uzgoja 25 njih propadne usljed toga, što se ne okopavaju, a drugih 25 okržljavi.

Prednosti okopavanja voćnih stabala jesu sljedeće:

a) Okopavanjem čuvaju se voćna stabla od nagrizavanja od miševa, koji se inače u voćnjacim razkote i prave ne male štete nagrizavanjem mlade kore i žila.

b) Okopavanjem utamaujuje se mnogo zareznika, koji se ugnjezdjuju i žive u zemlji, a osobito grčice od hrustova.

c) Okopavanjem rahli se zemlja, i olakoćuje se prodiranje vlage i u debljim slojevima zemlje.

d) Okopavanjem olakoćuje se prodiranje zraka u zemlju, koji pak uz vlagu blagotvorno djeluje na raztvorbu rudnih sastavim zemlje, odnosno na tvorbu rodni solih, koje su toliko potrebite za hranu voćnih stabala.

e) Okopavanjem znatno se olakoćuje gnojiba voćnih stabala sa tekućim gnojivim, jer za okopavanja laglje se naravna zemlja izpod stabala, da laglje može zadržati i upijati tekuća gnojiva.

f) Okopavanjem povećea se dohod od voćnih stabala, jer obilnije i redovitije rode.

M. G.

Kad se ima iznova podkovati konja. — Na novo se podkuje, konj kojeg se upotrebljava u gospodarske svrhe, dok se opazi, da je kopito odveć poraslo napram veličini tiela dotičnog konja. To se dogodi obično svako 4 ili 5 nedjelja, te prama tomu koncem svake četvrtile ili pete nedjelje valja konje iznova podkovati. Ostane li podkova i dalje na kopitu, onda trpi znatno kopitna ražina; jer se kopito samo onda dobro uzdrži i razvija, ako nema ništa što spriečava redovito i razmjerno stezanje i raztezanje kopita za hodanja. Jer svaki prekomjerni razvoj kopitne ražine spriečava to redovito stezanje i raztezanje kopita, a tim otešćava hodanje konju, i kolanje krvi u kopitu. I u najbolje podkovanom kopitu, polkova spriečava kolanje krvi, a tim ju više spriečava, čim podkova dalje vremena ostane zakovana na kopito. Konje žive čudi, i plemenite krvi valja češće podkivati, jer inače podkova dugim stanjanjem izgnječi podplat kopita.

Treset, kao sredstvo za razkuživanje zahoda rabi se dan danas u svim onim mjestim, gdje ima treseta, jer se tresetom lako vežu tekuće izmete; i jer se krute izmetine pomješane tresetom posve lako barataju. I za štaje za konje, goveda i svinje rabi se treset vrlo dobrim uspjehom za vezanje tekućih izmetina. Za jednu jamu za izmetine, od 4 četvorua metra površine, dosti je 5 kg. treseta za jedanput posuti treset. U jamam u kojim se nije treset redovito rabilo, hoće se pomješati 100 kg. treseta na svaku 100 kg. izmetina nalazećih se u jami. Kad je do toga da se razkuži jedna jama, odnosno da se zaduši smrad iste, dosti je posuti po površini izmetina za 2 centimetra debljine treseta. Kad se treset, kojim se je pasulo tekuće izmetine radi razkoženja napio tekućinom, onda se otaloži na dvo jame, pa valja a toga opet posuti jamu tresetom. U štajam razaspe se treset po zemlji ili po pločniku nešto 4 cm. debljine, pa se po njemu razastie tanki sloj slame. Godišnja potreba treseta za razkuživanje jama iznosi nešto 1000 kg. za stelju jednog konja hoće se godišnje 650 kg. treseta, jedne krave 1280 kg., a jednog vola 1000 kg. treseta.

U Splitu bila je dobra jamatva; masti su mjerili do 23° sladora, te su se prodavali do 11 fior. hkt.; vino dobro, ali sadržaje odviše kiseline, radi česa mora da vinogradari budu puno opreznji, te da vino na vrijeme i redovito pretakaju; da ga redovito nadoliju i sumpore sude. Početkom se je koja stotina hektolitara prodalo i do blizu 16 fior., ali je kašnje spala cijena na fi. 13; a sada ni za tu cijenu nema kupaca. Na litre prodaje se po 16 novčića.

Klis. Mravince, Kučine; jamatva srednja, vino izvrstno, cijena do 15 fi. hektolitar; u većem dielo već razprodano mjestnim trgovcima.

Vis, jamatva dosta dobra, vino dobro ali obiluje kiselina, u početku bila je cijena vinu 12 fi. hektolitru; u zadnje doba je porasla do 15 po hektolitru za finije vrsti. Kupaca ima malo, i to ne na veliko.

Starigrad; premda je više predjela bilo uništeno ili oštećeno krupom, jamatva je bila bolja i obilnija nego li lanjske godine. Vino je u obće dobro. Cijene za opol su fi. 10 po he-

ktolitru, za bijelo fi. 13, ali nema kupaca, izim domaćih vinara.

Velaluka; jamatva bila je glede kolikoće slaba, ali dobra glede kakvoće. Vino je dobro, a cijene su mu po 12 do 13 fior. Trgovaca nema.

Blato; jamatva dobra i vino izvrstno; nema ni cijena, ni kupaca. Računa se da sva Velaluka i Blato ima za prodaju nešto 50,000 hektolitara.

Janjina; jamatva srednja; vino izvrstno, cijene nema, jer nema kupaca.

Milna; jamatva sasvim slaba usljed štete nanešene od krupе; vino je 12 do 13°, dobre vrsti; prodalo se oko 1000 hekt. po 8 fi. hektolitar po prilici.

Bobovište-Ložište; jamatva srednja, vino srednje vrsti; srednja cijena 7-50 hektolitar; nema kupaca.

Komiža. Jamatva sasvim slaba, jer je krupa u mjesecu srpnju odnjela više od trećine ploda.

Boš. Jamatva slaba, i to usljed lanjske krupе i ljetnih suša. Mast i vino dobro; prodalo se iz početka koja stotina hektolitara vina

po 14 fi.; p zatim je nestalo kupaca, pa s toga danas nema vino nikakve cijene.

Kaštela, Jamatva puno bolja nego li godine 1897 vino izvrstno, cijena mastu po fi. 9 do 10 hektolitar. Cijena vinu po fi. 13 do 14-50 hektolitar. Prodalo se je nešto reci dio svega vina. Sada nema kupaca.

Omiš; jamatva loša jer puno loza ostalo jalovih; vino sasvim dobre vrsti; cijena 16 do 18 fi. hektolitar. Prodalo se je dosad posve malo.

Šolta; jamatara obilata; vino dobro; prodalo se je dosad oko 20000 hektolitara popriečno po fi. 11 hektolitar; ima još nerazprodana nešto 6000 hektolitara.

Zadar; jamatva srednja; vrsti vina dobro, mjestni trgovci pokupovaše nešto masta, ali malo vina; cijene slabe trgovine nema, nego na malo, po 16 novč. litar.

Korčula; u odlomku Lombarde bila je slaba jamatva; a u ostalim odlomcima srednja. Vrst vina je dobra; cijena crnomu vinu je fi. 12, a

Pržina (piesak) sredstvo za čuvanje voća. Posve sitni piesak ili pržina, u suhom stanju preporuča se, kao izvrstno sredstvo za čuvanje voća. Čisti sitni piesak, posuši se u peći ili na suncu, pa kad se ohladi, onda se u njemu naslaga voće. U tu svrhu u sandučićima ili skrinjama naslaga se sloj suhe pržine, a na ovoj sloj voća, kojeg se također pokrije pržinom i nastavi tako, dok se sanduk izpunji. Pržina na ovaj način uporabljena iste je djelatnosti, koje i treset, a u njoj se uzdrži voće posve zdravo za više mjeseci.

Sredstvo obrane gvozdja od hrdjanja. — Kao najbolje sredstvo za obranu gvožđenog posudja i orudja od hrdjanja, priznaje se danas svuda da je smjesa od slanina (tusto), kamfora i grafitna najbolja. Smjesa se priređuje kako slijedi: Uzme se 1 kilogram slanina i peče se tako dugo da se sve tusto raztopi. Razumieva se samo po sebi, da se sve tusto koje se topi za pečenja sakuplja u jednu posudu. Ovome tustu od slanina doda se 30 grama kamfora i nešto malo grafitna, i sve se dobro pomiješa. Ovom smjesom u raztopljenom ili sgrušenom stanju namaže se gvoždjeno posudje i gvoždjeni djelovi orudja, pa 24 sata kasnije sve se dobro otare krpom. Gvoždjeni djelovi orudja i posudja po natiranju izgledaju, kao, da ni su od čelika, a ona tanka presvuka tustai grafitna, brani ih dugo vremena od štetnog upliva zraka i vlaga, odnosno od hrdjanja.

Novi način čuvanja friškog mlijeka. — Danski inženir Casse pronašao je sasvim jednostavni način, po kojem se mlijeko i u sried ljeta, kad vlada najveća žega, može čuvati sasvim svježe i zdravo i razašiljati na najveće daljine, bez pogibelji da se izkvvari. Sredstvo Casse ovo sastoji se u tom, da on pomoću jednog stroja za smrzavanje ohladi ili pretvori u led četvrti dio mlijeka koje se ima čuvati ili daleko izvesti. Sudu koji sadrži 50 litara mlijeka dosti je dodati jedan komad smrznuta mlijeka od 12 kg. težine, pa zatvoriti sud, kako obično biva. Ovako priređeno mlijeko podnosi u srcu ljeta do osam dana dalek put, pa se ljeti smrznuto mlijeko šalje iz Danimarke u Paris i Londru, gdje ostane 8 i više dana na putovanju, bez da se izkvvari. Ovo je sredstvo u porabi kod mlićara u Danimarku još od godine 1896, a sad se uvadja i u Njemačkoj i u Švajcarskoj, i u drugim zemljama u kojima je na veliko razvijena trgovina mlićkom.

Molimo svu onu gospodu predbrojnika, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili lanjsku

bielomu fi. 13 po hektolitr. Kupci su posve riedki.

Jelsa, Pitve, Vrhboska; jamatva posve slaba, usljed krupice, koja mjestimice sve uništila, a mjestimice znatno oštetila vinograde; vino nije loše, ali nema kupaca.

Plaža; dobra jamatva, osobito bijelog sjemena; bilo vino je izvrstno, sa 13° do 14° alkohola i razprodano je već sve po fi. 14 hektol.

Makarska; dobra jamatva, maldane dva puta obilatija od lanjske, ali vino ne odgovara onom prijašnjih godina, a to po svoj prilici usljed velike suše i bure, koja je vladala ovog ljeta; masti su odviše obilovali sladorom, i izvadivim sastavinam, osobito bjelančevinam. Masti su usljed toga duže vremena — tiho vreli, usljed česa se je žesta odma pretvarala u kiseline, pa je vino abnormalno, stoga nema ni trgovine, ni kupaca.

Trpanj; jamatva srednja; vino dobre vrsti, ciena po fi. 12 hektolitar; ali nema kupaca.

predbrojbu, da te što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu napriliku.

Ljetos nije još obće zahvatio debeo led, kako se je o Božiću nadalo. Zamelo je doduše dosti sniega u južnoj Dalmaciji, ali u gornjoj Dalmaciji jedva da mu je bilo traga. Bilo je zato na mnogim mjestim obilne, baš diluvijalne kiše i žestokih vjetrova, koji su na mnogim mjestim nanieli znatne štete voćnim stablim i maslinjacim.

Iz mnogih se mjesta tuži narod, da se ljetos baš nemilosrdno utjeravaju porezi, i natoč gladije, da su porezi porasli mjesto da budu obaljeni.

Ni za Božić, ni po Božiću, nije se ni za vlas makla trgovina vinom.

Doznajemo je da je gosp. Unger putujući učitelj poljodjelstva dodieljem kao tajnik ili zamjenik g. Zottiju nadzorniku poljodjelstva, a to e da se uzumogne doskočiti silnoj pisaniji, koja se je u zadnje doba razvila za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja na papiru.

Iz mnogih se mjesta tuže, da još nisu imali sreću ni viditi ni čuti putujuće učitelje poljodjelstva, jer da su ovi skorom uvijek zaposleni izvješćivanjem i velikom pisanijom u uredu.

Hrvatska zemaljska Vlada izdala je naredbu, kojom se zabranjuje prodaja sjemena američanske djetetine i ljekarice; drugu naredbu Ravnateljstvu kr. gospodarskog šumarskog učilišta u Križevcih, kojom poziva isto, da na svojoj postaji za prokušavanje sjemena, ne izdaje svjedočke, niti ne plombira vreće, za sjeme djeteline i ljekarice američanskog porijekla.

Broj podružnica hrv. slav. gospodarskog društva porasa, je godine 1898 od 77 na 83. Isto društvo je lani na 43 podružnice porazdielilo besplatno 149 kvintala Thomasove troške. Priredilo je više tečaja za suho i zeleno navrcanje loza, te je tečajim za zeleno navrcanje učestvovalo 76 vinogradara, a onim za suho navrcanje 53 vinogradara. Pribavilo je za svoje članove 548 kvintala modre galice i 204 komada stroaljka za škropljenje proti peronospori. Društvo koncem godine 1898 imalo je 13,344 člana, od kojih je 105 utemeljitelja, 1291 članova I. razreda, a 11,848 članova II. razreda.

Benkovac; jamatva dobra; vino dobro i zdravo; ciena 12 do 13 fi. hektolitar, ali nema kupaca.

Imotski; jamatva srednja, vino dobro, ali bez jakosti; na litre prodaje se po 20. do 24 novč. na hektolitar po 13 do 15 florina. Prodalo se nešto za Bosnu i Hercegovinu, inače nema kupaca izim Varošana.

Šibenik; srednja jamatva u celom okolišu; vino dobro i zdravo, ali nema trgovine, pa ni cienne. Tvrdka Inkiostri slijedi taljanskim vinom priškrbljivati o. k. Mornaricu, i to bez platili ni sniženu carinu. (Ovom se je sablazni Udružba marljivo bavila, ali je njezin rad, na žalost ostao bez uspjeha).

Gospodarsko društvo razdielilo je također svojim podružnicam 8720 kg. sjemena od djetetine i ljekarice, 114 bikova, za razplod 50 stroaljka, 5 vjetrenjača, 8 trieura, 4 pluga, 9 košnica, 3 ruljače, 4 brane, 54,400 loza, 40,000 ključeca od domaćih loza i 96,300 komada ključeca od američanskih loza.

Godine 1897 vareno je u Bosni i Hercegovini 52,460 hektolitara piva, na koji je plaćeno poreza 112,634 florina. Zadnjih 50 godina u celoj Austro-ugarskoj vareno je bilo 526,481,442 hektolitara piva za koji je plaćeno 988,565,154 florina poreza.

U ugljenicim u Zenici i Krnki kod D. Tuzle izkopano je 1898 godine 2,500,000 q. (dva milijuna i petstohiljada kvintala) kamenog ugljeva; i to u Zenici 1 milijun kvintala, a u Krnki 1 1/2 milijun kvintala.

U Orašću kod Dubrovnika uredjuje gosp. Miho Buć prvu dalmatinsku tvornicu finog maslinovog ulja.

Promet u Tršćanskoj luci u godini 1898 bio je prilično živ:

Ušlo je 2865 jedrenjača sa	124 716 tona tereta
i 5893 parobroba sa	1,928,396 " "
Ukupno 8708 brodova sa	2,063,112 tona tereta
Izašlo je: 3046 jedrenjača sa	124,859 tona tereta
i 6546 parobroba sa	1,809,525 " "
Ukupno 9546 brodova sa	1,934,384 tona tereta.

Ured za upute u Beču povjeren je upravi c. k. austrijskog trgovačkog muzeja u Beču X, B. Berggasse 16, — pa se u buduće interesovane osobe, koje traže trgovačkih obavjesti o stanju i solidnosti osoba, imadu obratiti ovom uredu.

Ug. hrvasko ministarstvo u Budimpešti podielilo je definitivnu koncesiju za izgradnju željeznice Varaždinske Toplice — Koprivnica. Gradja te nove pruge, započeti će na proljeće.

U Budimpešti, Pečuhu i Kološvaru imade tvrdkah, koje se na veliko bave proizvodnjom umjetnoga vina; kojim pak poplavljuju sva magjarska tržišta.

Na 1 siječnja o. g. imale su sve željeznice u Evropi 263 145 kilometara dužine. OI toga od pada na Njemačka 48 116, Francezku 41.842, Rusiju 40.262, Englezku 34.445, habsburzku monarhiju 33.668, Italiju 15 643, Španiju 12 916, Švedsku 10.169, Belgiju 5904, Nizozemsku 3129 Rumunjsku 2880, Dansku 2543, Portugalsku 2358, Norvešku 1938, Grčku 952, Švicarsku 8646, Tursku 2554, Srbiju 570, a ostalih 110 kilom. na Maltu i druge otoke.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

1. Prozori mojega stana su prama sjeveru; a ovdje puše često tako žestoka bura, da vjetlar i studen kroz silne pukotine prozora, prodire tako, da se ne znaš kako obraniti. Molim vas za naputak, čim da izmažem pukotine prozora, e da studen i vjetlar kroz iste, ne prodire.

I. K. u S. (Brač).

A da ne propuhuje kroz prozore glavna je stvar, da budu vratnice od prozora dobro gradjene, e da dobro zatvaraju, jer inače, ništa ne pomaže. Takovi prozori prama sjeveru hoće se da su dvostruki, t. j. da se vratnice sa staklim postavljene s izvanjske i s unutarnje strane

prozora. Drveni okviri, koji drže staklene vratnice hoće se da su dobro sljubljeni pragovima prozora i da su dobro zamazani u mjestim gdje se spajaju, toli s' unutarnje strane dotičnih okvira, koji su izvanjske. Gdje je žbuk i maz razpucao i otpao valja opet izmazati sedrom ili cementom. Staklo pak, na mjestim gdje se sljubljuju sa drvom valja izmazati staklarskim kitom (stucco). Ako se vratnice prozora ne sljubljuju dobro izmedju sebe i sa okvirim kad su zatvorene, onda pomaže, ako se u dotična mjesta postavi komad čimuse, ili meka suknena pantlička, ili se pak priliepi pamuka (ovatta). Sva ova sredstva izpunjuju dobro praznine ondje gdje se prozori ne sljubljuju, i priče da zrak kroz prozore propuhuje. U onim slučajevim, gdje vjetar puno udara, i dvostruka stakla nepomažu, već se hoće na dotičnim prozorim trostruka stakla, t. j. tri reda vrataica sa staklim jedno za drugom, od kojih se izvanjske otvaraju na polje, a srednje i unutarnje unutra.

2. Molim vas, jeli istina, da kad se ima zaklati krmče da to valja učiniti brzo i na način, da se krmče ne dosjeti, jer da ako se krmče dosjeti, da se ima zaklati, da se onda puno preplaši, a da je to od posve štetnog upliva na meso, jer da postane ne tečno? Kako u obće valja postupati pri klanju krmadi, a da taj čin nebude štetan po dobrotu i tečnost svinjskog mesa?

M. F. u C. (Istra).

Istina je, da za klanja svinja, i svih drugih domaćih životinja, valja postupati tako, da se životinja ne dosjeti, da će biti zaklana, jer dosjetili se uhvati je smrtna trzavica, od koje puno proturpi dobrota i tečnost mesa. Za mirovanja životinja, nema kiselina u mišicam, dočim za kretanja i radnje ima; a za natezanja, u borbi i u strahu, ima je najviše. Ta kiselina u mišicam stvara se raztvorhom mesa, a čim je veći strah, i čim je veća borba, kojoj odoli životinja, tim se razmjerno više mesa raztvori u kiseline. Čim u klaonici više traje za klanja borba sa smrću, tim nastaje veća trgovica u tielu životinje, i više se mesa raztvori u kiselinu. Kolikogod na dobrotu i tečnost mesa upliva hrana, isto toliko upliva način klanja. Najbolje se i najtečnije meso dobije, ako se krmče pred klanjem za 16 do 20 sati vremena ne hrani, ali se drži sasvim mirno i daje mu se hladne vode za napoj. U klaonicu valja voditi svinje, a da se ne dosjeti, da ide na smrt; i dok dodje u klaonicu, valja ga odmah i brzo ubiti. Za moć brzo riešiti života svinje i druge životinje u klaonici, imade osobitih sprava, kojim ih se pogodi u zatiljak, i ostanu čim mrtve. Kad se je ubilo krmče, valja mu odmah prorezati žile na vratu, da se sva krv izele, što podpunije i što brže. Ako se svinjsko mesa prodaje friško, valja nastojati, da se što prije ohladi, ako se soli i priredjuje, valja natrati meso svinjsko sa soli dok je još toplo, a ako to nije moguće, onda valja ugrijati sol, kojom se natire. Obće je uvjerenje, da se bolju slaninu dobije, ako se izgore štetine na zaklanoj svinji, nego li ako se popare vreloom vodom.

3. Molim vas, kojih se je pravila držali pri hranjenju koza, koje se drže kod kuće, a da što obilnije doje?

N. B. u S. (Kaštela).

Koze valja obilno krmiti svježom krmom, jer ako im nedotiče kreme za hranu, jedu stelju. Najbolja krma za koze jeste granje od bjelogorice (kiče), ali se koze priuče lako i svakoj drugoj hrani, dapače i sienu, samo što prolaz iz jedne hrane na drugu nesmje biti nagao, nego postepen. Puno krme nevalja dati na jedanput kozi, nego malo po malo, a u više obroka, a valja ju privezati, ili ju postaviti u jasle, koje se drže nešto po visoko, da se koza napinje za doseći hranu, i da ju ne razbacuje po zemlji. Ako se je kozi podalo više hrane nego li je uzebuje, dok prestane jesti valja hranu odstraviti i čuvati do sljedećeg hranjenja, jer ju koza iz dosade razbaca i pogazi. Bredje koze i one koje doje valja obilnije hraniti, sočnijom hranom, samo ne s takovom hranom od koje se puno tušte. Zimi trebaju koze više hrane, nego li ljeti. Uz dobru hranu hoće se kozam dobro njege. Nastojati je s toga, da im je uvijek dosti stelje i dosti zraka, e da se na njih ne razkote uši, koje ih izmore. Stoga se preporuča, ako

ne dnevno, a ono barem često češljanje koza, e da im koža bude uvijek čista. Za uzgoj kod kuće valja birati koze velikih pasmina, koje su poznate kao dobre dojilje, a za pripuštanje, valja im birati prikladna jarca. Koza dobre pasmine, dobro njegovana i razborito hranjena doji 2 do 3 litre mlika na dan.

4. Ovdje sam u prilici da lako i jeftino dobavim životinjskih kostih; molim vas na koji se način dadu izrabiti takove sirove kosti?

E. S. K. u P. (Bosna).

Ima raznih načina izrade kostiju, što se lako dobivaju iz mesarnica i obiteljih, kao od padci od hranjenja mesom; ipak najbolji način izrade kostiju u svrhe gnojenja jeste još uvijek način Illenkofov. Postupak za izrabu kostiju po načinu Illenkofovu jeste sljedeći: Svaku 100 kg, kostiju dobro izmravljenih pomješa se sa 40 kilograma friško zagašena vapna i sa 200 kg. drvenog pepela još ne izlužena. Nesmje se rabiti pepeo od kamenog ugljena ili od treseta. Ove se stvari naslagaju jedna na drugu, t. j. sloj kostiju, sloj vapna, sloj pepela, ali uvijek tako, da kosti dodju izmedju sloja pepela i sloja vapna. Kad je ovako sve naslagano na svaku 100 kg. kostiju ili na svaku 40 kg. vapna dalije se 150 litara vode, pa se po svemu popse još 200 kg. suhe lapornjače (zemlje lapornjače ili vapnenjače) i sve se dobro prekopa e da se jednako pomješa. Nakon nekoliko dana uzaliedi u smjesi neka vrst vrienja ili raztvorbe kostiju, pa u ovom času, ako je vapno koje se je primješelo bilo dobre vrsti, može se smjesi primješati još 200 kg. smrvljenih kostiju. Kroz kratko vrieme izmrve se kosti i razpadnu sasvim, pa se ova smjesa rabi kao gnoj, kojeg se razsijplje po njivam i livadam, jer je izvrstan gnoj i sadrži hraniva, koja prijaju svim travam i svim gospodarskim rastlinam. Ovako priredjen gnoj od kostiju sadrži poprieko 12 po sto fosforne kisela vapna, 2 po sto kalijevih solih, i 6 po sto dušičnih sastavina. Na hektar zemljišta rabi se 12 do 20 kvintala.

B. Nova pitanja.

5. Po našim vinogradim raste puno trava zvana slavak ili slak; molim za naputak, kako da se najlaglje utamani?

A. M. u J. (Split).

6. Molim vas, bili bilo koristno gojiti na veliko koprivu za krmu? Na kakovoj zemlji najbolje uspjeva kopriva, kako se sije, goji, kosi i spravlja? Jeli težko uzgojiti sjeme od koprive?

I. Š. u D. (Istra).

7. Nemogu nikako da uzdržim pršute (šunke) zdrave za više godina, a da se na njih ne pojave crvi i moljci. Molim za uputu, kako imam čuvati butine, da se trajno uzdrže zdrave?

I. Š. u D. (Istra).

8. Jeli istina, da način rezanja loza, upliva ravno na njihovu plodovitost?

D. B. u F. (Bosna).

9. U novije se doba štije, da munjevnost ima veliku budućnost u vinarstvu. Molim vas jeli istina, da je poraba munjine već dosti proširena u praksi, i da se kiselo vino brzo i lako lieči munjevnom strujom?

N. Č. u K. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Ražić G. — Tabain D. M., žup. — Ellner D. A. — Moretti D. r. L. — Orlandini D. V. žup. — Tripalo F. p. S. — Čin-

ček F., žup. — Matejčić Prof. F. — Petrović I. N., — Zahija P., žup. — Barbot F. — Čeliković I., žup. — Frućkan T., žup. — Kožulić Š. K. — Sreća N. — Trgov. i obrt. komora. — Zagreb. — Gamulin D. T. — Borelli knez M. — Hrv. Čitaonica - Novi kod Trogira. — Družtvo Zora Opatija. — Friedl H. nadp. — Grčić P. — C. K. kemič. gosp. pokuš. postaja u Splitu. — Iskra A. — Maravić A. — Poljančić P. — Trgov. i obrtn. komora - Split. — Trinastić D. r. M. — Krivošić Mijo. — Abelić pl. Dr. K. — Bačić J. — Čitaonica - Belovar - Petrinja. — Hrvatski skup - Milna. — Zorac S. žup. — Skelin P. — Smetiško M., kan. — Hrv. Sastanak - Selca. — Hrnčić S., žup. — Jagić I., žup. — Pejačević Grof P. — Biblioteka Sveučilišta - Zagreb. — Gučić M. pok. N. — Petrić O. D.

Predplatili su predbrojbu do konca I. pol. 1899:

P. N. gospoda: J. Stucin i Sin. — Vuletin F., uč. — Čitaonica Brodska i Viša Pučka Škola - Brod na Savi.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle g. 1898:

P. N. gospoda: Turković V., vl. — Občina Makarska. — Kambelovačka Sloga. — Ivanović D. F. — Penić O. A. — Bahovec M. — Četinić D. I. — Franić M., uč. — Halper V. — Hranilović N. — Mikloušić G. — Perić J. — Peterca F., žup. — Perušina K., uč. — Toni B., uč. — Mrvoš N. — Rubeša F., uč. — Varga I., žup. — Braća Didolić. — Mimica B.

Sl. Hrv. Sokol - Komiža. — Vaša predbrojba podmirina je do konca kolovoza t. g.

Sl. Hrv. Čitaonica - Blato. — A vaša do konca travnja t. g.

Č. g. Bilić A., upr. uč. — Poslali smo Vam knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“.

Č. g. Iskra A., uč. — Vaša predbrojba podmirjena je do konca godine 1900. Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam, a za sve ostalo pisali smo vam.

Č. g. Mrvoš N. — Broj 6, 8 i 12 lanjske godine poslali smo vam iznovice.

Č. g. Petrić Pave Petrov. — Pristajemo dragovoljno.

V. g. Orlandini V., žup. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

Č. g. Filipec M., žup. — Još samo godinu 1898

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium), II izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji i priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranim tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

BRZOTISKOM „NARODNOGA LISTA“

U ZADRU, 1899.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nake i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Članci računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravlja
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Veljača 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Veljača 1899.

POZIV NA PREDPLATU

Predprošastim brojem stupio je »Gospodarski Poučnik« u osamnaestu godinu svoga života. On je dakle najstariji hrvatski gospodarsko strukovni list na obalam jadranske mora. I ove će se godine kako i prošastih naš list baviti triezmeno i ozbiljno, ali bez obzira prama ikome, svim našim gospodarskim pitanjima koja toliko zasjecaju u život naroda; poučnim člancima nastojat će razvijati zdravu i tvarnu gospodarsku nauku, temeljenu na znanosti i na iskustvu; obavješćivati će svoje čitaoce o svakoj novosti i izumu u gospodarskoj struci i o svakom gospodarskom napredku; a u odgovorim na pitanja koja se postave, nastojati će da ih riješi što temeljitije i stvarnije, e da daje savjeta u gospodarskim pitanjima svakome onome, koji ga bude trebovao i tražio.

Predbrojba na »Gospodarski Poučnik« stoji za godinu dana 3 fiorina a. v., a za pol godine fior. 1 novč. 50 a. v., ali se župnicim, dušobrižnicim i pučkim učiteljim koji stoje u izravnom doticaju narodom, daje list u pol cienne.

UPRAVA.

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

Turpe est in patria peregrinum esse.

Putovanje po raznim krajevima svoje domovine najzgodniji i najlašnji je način da ju pravo upoznamo i da negujemo i uzgajamo našu ljubav prama njoj. Ali samim putovanjem po ravnu kopnu, po riekama i po moru ne možemo nigda da stečemo čista pojma ni o topografskom razdijeljenju ni ob okomitom, plastičnom razvitku pojedinih okolina. Treba zato da se penjemo na brda, da tražimo visoka gledišta. Sa njih nam se sve naokolo vidik otvara daleko na sve strane, ukazuje nam se prava podoba velikog diela naše otačbine.

Našoj omladini, navlaš djacima, ne može se nigda dovoljno preporučiti preko jesenskih praznika da se udruženi penju na najviša brda svoje okolice, i otuda navlaš raniem jutrom da razgledaju ljeposte rodnog kraja. — Takovim penjanjem ne samo što čovjek, stiče razjašnjenje, razširivanje i umnažanje pojmova iz fizičnog zemljopisa i prirodopisa, nego kriepi jošte svoj mišićni i živčani sustav, osnažuje dihalu

POREZ NA SLADOR

Vlada je odlučila i na stoji svim silam, da povisi porez na slador. Svoju odluku opravdava potrebom povisenja državnih dohoda, jer da današnji državni dohodi usljed poboljšanja plaća državnih činovnika, i sve više rastućih troškova za vojsku, poništo ne dotiču.

Dosadašnji porez na slador iznosio je fiorina 13 za svaku 100 kg., a vlada je odlučila podići isti porez na fior. 19 za svaku 100 kg. Napram tomu bi porez na slador porasao za 6 fior. za svaku 100 kg. sladora ili za 6 novčića po kilogramu.

Ovaj novi porez pogoditi će sve slojeve pučanstva, a razmjerno najjače siromašnije slojeve južnih predjela, koji ne proizvadjaju sladora, a troše ga razmjerno najviše.

Lani je u Evropi proizvedeno 47.9 milijuna kvintala, u austro-ungarskoj napravljeno je lani ravno 1 milijuna tona sladora, dakle 180,000 tona sladora ili 22 postotka više, nego li prijašnje godine.

Ova godišnja proizvodnja od 10 milijuna metričkih centih surovog sladora, predstavlja vrijednost od 130 milijuna fiorina, od kojeg se 3 milijuna metričkih centih troši u tuzemstvu, a 7 milijuna metričkih centih pretiče za izvoz.

Povisenjem poreza za 6 fior. na svaku 100 kg. sladora što se troši u tuzemstvu, porasli bi državni dohodi za 18 milijuna fiorina na godinu t. j. od prilike uprav toliko, koliko iznosi povisenje plaća činovnika.

Ostalih 7 milijuna metričkih centih sladora,

što se proizvadjaju u našoj državi namijenjeno je izvozu, kojeg vlada na štetu konsumenta, podupire znatnom svotom od 9 milijuna fiorina na godinu.

Usljed ove vladine podpore od 9 milijuna fiorina na godinu za izvedeni slador, na inozemnim tržištima, u osobito u Engleškoj i u Sjedinjenim državama sjeverne amerike gdje se najviše našeg sladora izvozi, kupuje se nas slador polovicu jeftinije, nego li kod nas na kući, gdje se proizvadjaju. Nijedan drugi proizvod ne uživa od vlade, takovih pogodnosti, koje uživa slador.

Ali nije samo ono 9 milijuna, koji tište naše poreznike, ima još druga gora, biva obranbena carina od 20 fiorina po metričkoj centi udarena na inozemni slador, koji se uvažava u našu državu, tako da naši poreznici s jedne strane nose teret od 9 milijuna fiorina na godinu na korist izvoznika, s druge strane su prepriječeni, da nabavljaju slador sdvora.

A za još veću nevolju domaćih konsumenta, i protivno § 4 zakona 1890, koji priče sporazumljenje između obrtnika u cijenama proizvoda, na štetu domaćih trošioaca, napravili su si tvorničari sladora kartel, i nameću sladoru one cienne, koju hoće.

Ovim postupanjem, podupire vlada nezasitljive obrtnike, bez ikakvog obzira na trošioce, i bez da od svega toga imaju ikakove koristi oni gospodari, koji se bave gojitbom sladorne repe. Obranbene carine, i nagradjivanje izvoza, nisu nikad opravdani, nego samo u onom slučaju, ako se radi i podignuću mladih obrta; a po gotovo nisu opravdane, kad se

i srce, a, što je najviše, osvježuje i razgaljuje duh.

Kao rođen Bračanin, ja sam više puta prešao preko visočine bračke, jer sam putovao preko otoka: iz Bola u Sutivan, u Supetar, u Postira, i u Pučišća. I sasvim tim, da sam pri takovu putovanju prolazio visinom od 600 do 700m nad morskom površinom, te sam se imao prilike rajdati krasnim pogledima na Makarsko primorje, Brela, Omišku krajinu, župna Poljica, Spljetsku okolica, kao što i na otok Hvar u svojkolikoj njegovoj duljini od Pelegrina do Sućurja i od Kabla do otočića zečeva prama Vrboski, ipak sam vazda čutio da mi nije dovoljno takovo poznavanje rodnog otoka, nego da mi se valja uzpeti još i na 778m visoku Vidovu goru, Vidovicu, ili vrh Sv. Vida, taj najviši vrh brački, o kojemu sam često čuo pripoviedati da je na njemu orkvice Sv. Vida, a da je uza nju zakopano blago, koje su neki i kušali kopati. Spominjem se iz djetinjstva prilikom boja pod Visom, kad se je na Bolu dočulo gruvanje topova, koliko sam žalio što niesam mogao da slijedim svojeg nezaboravnog pok. učitelja Don Nika Petravića, Starogradjanina, koji je bio uzeo dalekozor i, u društvu s tolikim drugima,

uputio se na Vidovicu, nebi li odonle ugledao ratno brodovlje u strašnom sukobu. Ne daleko od Vidovice na glasu je po svemu Braču bezdana *Vičja jama*. I zato prošastih jesenskih praznika dok sam boravio na Bolu odlučih da se uzpnem na Vidovu goru. Meni se pridružiše mladi učitelj Grego i naobraženi mlad posjednik Nikola Petrić. Do visočine imali smo putovati na mazgama. Obskrbismo se mješoićem crna i buraćom vina samotoka, grudom paškog sira i kilogramom iskrižave bedrice za hranu i piće. Ja uzeh 80m dugo uža sa gvozdenom krugljom od kilograma težine, za smjerenje dubine, i toplomjer, a Petrić prebaci pušku preko ramena te uzjahasmo oko 5 sati u jutro u ponedjeljnik dne 12 rujna 1898, i stadosmo se penjati putem uza Stazu nad Bolom. Kao što i ostali putevi bolški, nakon groznog povodnja prvih listopada dana 1891.e godine, tako je vijugasti put uza novu Stazu bio u zadnje doba popravljen. Put je bolji nego je prije bio, u koliko je očišćen i ponešto podgradjen, ali je zato ipak vrlo daleko od dobra puta. Preuzak je; prekratke su mu vijugalice; zavoji, jer ništa širji od puta, neudobni i pogibeljni navlaš pri silazenju na mazgi; popravak je pak uobće

na štetu trošioce, podpomagaju bogati tvorničari sladora.

Sve ove pogodnosti, što uživaju tvorničari sladora, nisu od nikakove koristi za gospodare i težake, koji se bave gojitbom sladorne repe, jer su cene sladornoj repi, ostale skoro uvijek jednake, dočim su troškovi proizvodnje znatno porasli; jer dok tvorničari traže svake godine bolju repu, s druge strane dogovorno udaraju takovu cieniu repi, da proizvođač iste, ne zna kako da izpliva.

Danas su cene rafinovanog sladora na veliko fior. 36½ do 38 za 100 kg., a na malo po fior. 39 do 42 svaku 100 kg. napram vrsti. Ove su cene već znatno visoke, i tište u velike trošioce, a novim porezom od fior. 6 na svaku 100 kg. porasti će na fior. 44 do 46, odnosno na malo, na fior. 46 do 48 za svaku 100 kg.

Ovo povisjenje poreza, imoti će nedoglednih posljedica, jer ili će pasti potrošak sladora kod nizih slojeva, a tim će se umanjiti domaći potrošak, koji će se pak osvetiti na gojitelje sladorne repe, ili će jeftini inozemni slador, unatoč obranbene carine od fior. 20 po metričkoj centi, poplaviti naša tržišta, i tim onemogućiti gojitbu sladorne repe, koja je jedna od glavnih izruka za gospodare sjevernih pokrajina.

O gnojenju sočivnica

I sočivnice, kako i sve druge gospodarske rastline, trebaju hraniva u zemlji za svoj redoviti razvoj, a osobito rudnih soli, kako što je vapno i fosforna kiselina, dočim i ako trebaju dušičnih gnojiva trebaju ih razmjerno manje, jer sočivnice pomoću nitrobakterija, koji se naseljuju na njihovim žilama, izrađuju same dušik.

Danas vlada uvjerenje, da svaka vrst sočivnica ima svoju osobitu vrst nitrobakterija; pa se za osigurati dobar uspjeh dotične sočivnice prenese malo zemlje sa onog komada zemljišta, na kojem je dotična sočivnica dobro uspjevala, ili se pak kupi tako svani nitragin, kojeg danas ima već u trgovini, pa se navrće istim zemlja, da sočivnica nadje u njoj potrebite nitrobakterije za izradbu dušika od zraka. Sočivnice gnoje se dušičnim gnojivim, onda kad se već za klicanja hoće poduprijeti njihov razvoj; dakle u ono doba kad im žile nisu još dosti razvijene, niti su se na istim mogli naseliti nitrobakteriji.

Sve sočivnice ljube vapnenasta gnojiva, a onda fosforna i pepelična gnojiva.

Grašak znatno bolje uspijeva, ako se gnoji klorkalijem, nego li sumporno kiselim kalijem,

površan, pa je lako predvidjeti da će se cijeli put u malo godina povratiti u svoje prvobitno stanje. Oko 6¼ sati bijasmo već u Vrh Staze, to jest na južnom rubu ili kruni bračke visočine. Sunce bijaše već ogranulo, a toplomjer je bilježio 16° C. Rub visočine za vrha Staze lagano se podiže put zapada, sve do vrha Vidovice. Poput ogromna podpornjaka na sriedi između Staze i Vidove gore pruža se put juga kusočunjasto brdo Koštilo, koje lagano uvijeno i uzko sedlo spaja sa visočinom Koštilo je visoko 607m, a zove se tako, jer se na njemu opažaju ruševine nekakvih predhistoričkih, koštilu sličnih, utvrda. Kruna se s juga okomito spušta iznad velikog polulievkastog doča *Vodica*, sa zapadne strane Koštila, a na vrhu se lagano naginje k sjevero-istoku, te je pokrivena izpucanim oštro-hrapavim debelim vapnenastim pločama medju kojima raste sada riedko i kržljivo grmlje. Skačuo od ploče do ploče u 7 sati stigismo na vrh Vidovice koji je samo petnaestak metara daleko od krune. Na toplomjeru je bilo 21.5° C. U velikom polukrugu obkoljen je vrh predhistoričkom razvaljenom kamenitom ogradom kojoj krajevi sižu do krune. (Sliedi).

a kainit prija osobito vučim; dočim leća, grahorica, sjekirica i grašak ljube sva rudna gnojiva bez razlike.

Sve vrsti vučka se pokazuju zahvalne, ako se gnoje pepelikovim gnojivim.

Pasulj i bob bolje uspijeva ako se gnoji superfosfatim, nego li Thomasovom troskom, dapače je i onda veća djelatnost superfostata na bob i pasulj, kad se izravno rabi, nego li je djelatnost Thomasove troske u drugoj godini po porabi, kad najjače djeluje.

Vapno je izvrstno gnojivo za sve sočivnice, izim vučka, koji ne trpi vapno.

Od vapnenastih gnojiva najmanje je štetno na vučak sumporno kiselu i ugljično kiselu vapno, više fosforno kiselu vapno, a najviše ugljično kiselu magneziju.

Djelatnost vapna na sočivnice ovisi u glavu od oblika u kojim se isti rabi. Čim je na sitnije smrvljeno vapno kojim se gnoje sočivnice, tim se postizava veća žetva. Ugljično kiselu vapno u obće je veće djelatnosti od žvoga vapna. A. G.

Pomladjivanje vina

Na mnogim mjestim dogodilo se je ljetos da vino nije podpuno prevrelo, ili ako je prevrelo, nije se dostatno izbistrilo, niti je poprimilo onaj obični tek i izraz naših vina. Uzrok ovome zlu, ima se tražiti u činjenici, da je na mnogim mjestim, usljed trajne suše groždje zaostalo u normalnom razvoju; sunce ga je pripeklo, pa se je pričinjano zdrelo, bez da je doisto bilo zdrelo. U mastu od ovakovog groždja nije bilo naravnog razmjera između sladora i kiselina, dočim su obilovale bjelančevine i sluzi, kojih je dobar dio ostao u vinu, i priče, da se vino izbistri i poprmi svoj naravni izraz i tek.

Takova vina, ne pomogne li se odmah, lako da se prevrnu i izkvare.

A pomoći im se može samo pomladjivanjem.

Pomladjivanje takovih vina obavlja se time, da se čine opet prevrieti.

U tu svrhu doda se vinu na svaki hektolitar 100 do 250 grama sladora i 100 kubičkih centimetara prevrila masta od sladorače zasićena umjetno uzgojenim vinskim fermentim, kojih se lako i jeftino dobavlja iz saznih kemičko vinarских pokusnih postaja.

Ako podrum nije odveć hladan u 8 ili 10 dana prevrije opet vino, izbistri se posve i poprmi zdravi izraz, te ugodan tek.

Kad se na novo prevrilo vino izbistri pretoči se u čistu, dobro osumporenu bačvu, i postupa se s njim dalje, kako obično.

Postupak ovaj pomladjivanja vina nije ni skup, ni težak, a jedino je sredstvo, kojim se može dati manjkavom vinu, izraz, tek i miruh prikladan za trgovinu i tražen u trgovini.

Sredstvo proti rušenju i opadanju vapnenog žbuka

Sve gospodarske sgrade i svi zidovi izgrađeni maltom ili žbukani vapnenom maltom, ostaju neprestano izloženi nepogodan vremena, koje ih lako razgrize i troši, usljed česa nastaje potreba, da gospodar skoro svake godine troši za popravljnje.

Izim troška što imadu gospodari usljed popravljnje od vremena razgrizene i razjedene sgrade izgledaju sgrade rušljive i stare. Stali su s toga gospodari učiti način kako da nadju sredstva i načina, da zbuk uzdrže i sgrade obrane od upliva vremena, a sebe od prekomjernih troškova za neprestano popravljnje istih.

U obranu vapnenog žbuka od nepogoda vremena pokazao se je razriedjen mort od cementa, pao najbolje sredstvo. Takav razriedjeni mort od cementa valja pripravljati iste gustoće od koje se pripravlja vapneni mort za gradju.

Smjesa ta razriedjenog morta od cementa priredjuje se na jedan način za one sgrade, koje su nešto zaštićene od nepogoda vremena, a na drugi način za one sgrade više izložene vlazi i nepogodam vremena.

Za sgrade izložene vlazi priredjuje se sredstvo od 1 diela običnog vapnenog morta, 2 diela cementa i 6 do 12 djelova sitne pržine (pieska). Za sgrade nešto zaštićene priredjuje se rečeno sredstvo od ½ ili ¼ običnog vapnenog morta, 1 diela cementa i 3 diela pržine.

Ovo se sredstvo lako priredjuje, a ne gubi lako svoje moći i snage, jer traje 24 do 26 sati vremena, kroz koje se vrijeme može više puta promješati.

Trajnost se ovog morta od cementa znatno povećava ako se opetovano put izmaže hladnom raztopinom, koju se napravi ako se raztopi 1 dio zelene galice (gvozdene vitriole) u 3 diela vode.

Obično se izmaže mort od cementa četiri puta ovom raztopinom zelene galice; a da se je mort od cementa zasitio istom, pozna se, ako se po četvrtom mazanju na zidu ne pojavljaju tamnih, zeleno crnih pjega. Kad se sve posuši dobije žbuk zida želježasto hrdjastu prevlaku, koja odoli vodi i vlazi, i koja izvrstno veže i uzdrži šare (boje) priredjene vodom.

Najzad valja sve dvaput izmazati petpostotnom sapunjačom t. j. sapunjačom, koja je priredjena od 5 djelova sapuna na 100 djelova vode. Kad se sapunjača posuši na zidu natara se dobro krpom ili četkom, pa zid postane gladak, kao da je uljenom bojom izličen. Sapunjača, kako je poznato, imade svojstvo da preprieči svako prodiranje vode i vlage, pa se nepogode vremena ni vlaga ne izgrizavaju žbuk.

Uljene boje (tange), koje mnogi preporučaju za čuvanje sgrada od nepogoda vremena, razmjerno su puno skupe, a ako se istim hoće postići svrka, valja ih često obnavljati, barem jedanput u godini.

Sgrade, koje su izložene vlazi i nepogodam vremena, bolje je graditi iz tesana kamena ili iz izbrusenih opeka, jer onda nema velikog troška za uzdržavanje istih.

Utamanjivanje bielog mediča na ružam.

U novije doba napao je u nekim mjestim bieli medič ruže u takvoj mjeri, da gotovo prieti uništiti ruže.

Bieli medič napada najprije stare ruže, i naseljuje se u pukotinama kore ili drva, pri zemlji, odklen se postepeno diže prema vrhu grma, gdje je najštetniji kad napadne mladice.

Ne nastoji se uništiti medič dok je na panju ruža, ili prepriečiti njegovo dizanje prema vrhovim, on se kroz jedno ljeto razkoti tako, da ogubavi sve mladice i obviye ih svojom bielom pamučinom, tako da se sve mladice predočuju kao obvijene pamukom.

Ljeti, borba proti mediču ruže je obično bezuspješna; valja se boriti proti istom u kasnoj jeseni, zimi i u ranom primljeću, t. j. onda kad sokovi u ruži još miruju.

Od mediča napadnute ruže, najprije se izklastru ili izrežu što moguće na kraće.

Sve izklaštene i odrezane djelove izgori se odmah na vatri, a izklaštren i posječen grm namaže se dobro raztopinom sumpornog vapna.

Raztopina sumpornog vapna priredjuje se od ¼ kg. sumpornog vapna (Calcium sulphuratum crudum) u ¼ litre vode.

Sve se dobro i temeljito izmučka, pa se onda pomoću ksta izmažu ruže, a osobito napadnuti djelovi.

Gdje je puno mediča nagomilano jedan na drugi, valja ga prije mazanja istrugati, a takova mjesta dva do tri puta namazati gori navedenom raztopinom.

Razumjeva se samo od sebe, da ovo sredstvo proti mediču valja rabiti za suhog vremena, ako se hoće postići podpun učinak.

Proti utamanjivanju poljskih miševa sredstvom bacila od miševa (*Bacillus typhi murium*) podižu se u zadnje doba dosti ozbiljne tužbe, jer da se ne tamane sami miševi, ali i mnoge druge životinje, koje žive na polju. Za utamanjivanje poljskih miševa bolje je rabiti zob otrovanu Strichnynom ili pak fosforom otrovanu hranu. Miševi po skladištima i stanovima, mogu se utamanjivati bacillom od miševa, jer ako se za nekoliko dana po otrovanju miševa drže svi otvori zatvoreni, nema pogibelji okuženja za druge životinje.

Jeli uputno muziti krave prije telenja. U zadnjem mjesecu bredjosti, obično se ne muzu krave, jer one trebaju mnogo hrane za razvoj mladunčeta što nose u utrobi, i jer je obično posve slabe vrsti ono mlieko, koje se muze u zadnjem mjesecu bredjosti. Muzenje pred telenjem, dozvoljeno je samo u cnom slučaju, kad i prije telenja ima velika navala mlika u vimenu, što se pozna od njegova porasla objema. Ali i u takovom slučaju valja dobro razlikovati dali je vime nabreklo od navale mlika ili je vime oteklo, što se vrlo često događa za bredjosti krava. Malo je krava kojima vime nabrekne prije telenja, obično vime nabrekne odmah po telenju, usljed navale mlika, ili prvih dana po telenju. Ako je odmah po telenju velika navala mlika u vimenu, valja ga odstraniti muzenjem.

Koje je glavno pravilo pri sadnji voćnih stabala. Pri sadnji voćnih stabala glavno je pravilo, da stabla budu imala gdje razviti svoje žile. Stoga kad se sade stabla u zemlji dobre mekote i zdravice, napravi se obično jama dosti duboka, i ako ne toliko široka. Gdje je zdravica loša i nepropustna, valja praviti jama što moguće više široku, a da stabla budu mogla razprostraniti žile u širini, što nemogu u dubini.

Opredjeljivanje fosforne kiseline u Thomasovoj troski. Poznata je činjenica, da dobrotu Thomasove troske ovisi od postotka topive fosforne kiseline što ona sadrži. Dosad se je kušala topivost fosforne kiseline od Thomasove troske citranovim kiselim amonijakom. Ali izpadak ovakove kušnje nije bio uvijek točan; puno je točnije i laglje kušati Thomasovu trosku na njezinu topivu fosforu kiselinu dvopostotnom citranovom kiselinom. Sveža njemačkih pekushajnih postaja u svojoj XIII glavnoj skupštini zaključila je unapred rabiti samo dvopostotnu citranovu kiselinu za opredjeljivanje topive fosforne kiseline u Thomasovoj troski, i ovaj zaključak stupio je u kriepti danom 1 studenoga lanjske godine. Ovim novim postupkom opredjeljuje se sigurnije i točnije postotak topive fosforne kiseline, pa se stoga unaprijed nema pogadjati Thomasova troska na postotak fosforne kiseline topive u citratu, nego na postotak fosforne kiseline topive u citronovoj kiselini.

Lan kao sredstvo za podpomaganje miene dlake kod konja. Poznata je činjenica da konji sporo mienjaju dlaku, a usljed toga ružno izgledaju i lako su podvrženi raznim nevoljam. Miena dlake kod konja u velike se podupire lanom. U tu svrhu prokuha se rukovet lanena sjemena u vidricu vode, pa se još mlako popodaje konju za napoj. Ovaj se napoj daje konju tri puta na nadjelju, i to osam od dana prije nego li počme miena dlake, za miene, i osam dana nakon što je konj izmienio dlaku.

Upliv krme na tečnost i dobrotu svinjskoga mesa. Opetovane kušnje, dokazale su u pitanju sljedeće: Najbolje i najtečnije je meso od onih svinja, koje se hrane mliekom i mliečnim otpadom, dapače i glede prirasta i težine, dakle i glede kolikoće mesa, najbolji se uspjesi postizavaju od hranjenja svinja mliekom. Za mliekom najbolja su krma za svinje: kukuruz, ječam, zob i grašak, i to onim redom, kojim su navedeni. Ako se svinje hrani krompirim, onda se dobiva šupljikavo meso, slabe težine i loša teka, koje se za kuhanja i pečenja sasvim stisne i umanji u objemu. Mekinje nisu takodjer dobra hrana za svinje, jer svinje hranjeve mekinjam daju žuto meso, bez kriepti, i neugodna teka. Svinje hranjene uljenim kominam, bilo maslinovim, repičnim, pamučnim, sezamovim, itd. ili uljevitim sjemenjem, daju tusto a šupljikavo meso, bez svake tečnosti. Bob je takodjer loša hrana za svinje, jer proizvadjja tvrdo, teško probavivo i netečno meso. I žirovina, na koju se toliko računa pri uzgoju svinja,

nije najbolja krma obzirom na dobrotu mesa, jer žirovinom hranjene svinje, imadu meso od razmjerno male težine, a tvrdo i nezdravo. Nego se posljedica hranjenja žirovinom, da se izpravit time, ako se par nedjelja pred klanjem hrane svinje izključivo kukuruzom. Dakle mlieko i mliečni otpadci, te kukuruz i ječam, daju najbolju hranu za svinje, jer se od takove hrane dobiva najtečnije i najsočnije meso.

Molimo svu onu gospodu predbrojnika, koji se još nisu odazvali našem pozivu i podmirili lanjsku predbrojbu, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Ni po mladom ljetu nije oživila trgovina vinom. Gospodari, koji imadu pune konobe, pitaju se, što će ljetos svojim vinom?

U Novoj Zelandiji proglašen je novi zakon, koji otešćuje, dapače sasvim onemogućuje izseljivanje naših zemljaka u Novu Zelandiju, gdje se danas nalazili liepe zarade kopanjem gume. Željni smo znati, što je naša vlada preduzela i učinila na obranu izseljenika i na zaštitu njihovih interesa?!

Predstoji imenovanje jednog putujućeg učitelja za seoske zajmne blagajne po Reifeisenovom sustavu. Namjestništvo u jednoj okružnici na župnike, obećaje da će „doći u susret novčanim iznosim, kao pripomoć za prvo zavedenje takvih ustanova u okviru raspoloživih sredstava“. Čekajmo da vidimo!

„Illustrazione Italiana“ u broju 3 t. g. donosi opis i slike radja provedenih na vlastelinstvu Alberese u Toškani, u svrhu bonifikacije istog vlastelinstva, i sliku našeg upravitelja gosp. P. L. Biankini, koji je osnove začeo, izradio i proveo.

Uprava Vinarske udružbe za Dalmaciju u Splitu piše nam: „Začudilo nas što su nekoji članovi vinarske udružbe povratili odposlane jim namirnice za godinu 1899, izjavom, da prestaju biti članovi iste“. Taj znak je vrlo žalostan, a protivi se § 8 društvenog pravilnika.

Čujemo da se snuje dokinuće postojećih strukovnih tečaja, a osobito dvogodišnjeg ratarskog tečaju u Šibeniku i u Trogiru, jer da neodgovaraju više svrsi, i jer da nema strukovnih učitelja sposobnih za namještenje. Kad nema sredstava za graditi valja rušiti.

Na 15 i 16 tekućega bilo je u Splitu prvo kušanje dalmatinskih vina, priredjeno po nastojanju odbora vinarske udružbe. Od bielih vina 7 vrsti nisu nadjene vriedne procjene, radi silne alkoholične sadržine i neobičnog ukusa. Jedna vrst iz Splita, i to broj 61, za koju se poslie našlo, da pripada D.ru L. Tommaseu, bi procijenjena izvrstnim vinom za križanje i dobi I red. Broj 81, svojina Ivana Dubokovića p. Mate, dobi II red, i to kao dobar materijal za stolno vino; a broj 69 poslan od V. Morpurga, dobi III red, kao dobar materijal za križanje. — Od tipičnih tudjih vina, poslanih od namjestništva „Žilavka“ B. Jelačića iz Mostara, bi procijenjeno najboljim, komu bi se našim materijalom dobro izradjenim mogli dosta približiti. Izvrstno bijaše i „Burgunder“. — Od opola bilo prikazano 14 vrsti, od kojih 2 bijahu proglašene nevriedne procjene, 5 s ma-

nama i bolestnim, 2 s manama, a 6 tipično dobra kao materijal za stolno vino. Najboljim nadjose brojeve: 70 D.ra Nik. Tommasea, 82 Ivana Dubokovića iz Jelse, koji dobiše I red; II red dobi broj 75, braće Antičevića p. Jakova iz Postira; III red broj 79 Nikole Bodlovića iz Bola; IV red broj 15 braće Radića iz Bola. — Od crnih vina 14 vrsti bijahu proglašene dobrim materijalom za stolno vino; najbolja vina, koja dobiše I. red jesu ona, koja poslaše Matija Kapić, udovica Matija Radić iz Jesenica, Antičević iz Postira; dobiše II red one vrsti, koje poslaše Vice udova Mihov. D.ra Nazor iz Ložišća, Ivan pop Lubin iz Sućurca, Stjepan Pavelin iz Sućurca, D.r L. Tommaseo iz Splita; III red dobiše 4 vrsti vina, a IV red 2. Proglušeno je 16 vrsti kao dobar materijal za križanje. Najbolje vrsti, koje dobiše I red jesu Mate Gale, Petra Segvića pok. Ivana i Petra Segvića iz Splita; II red dobiše D.r N. Tommaseo iz Splita, D.r Srećko Karaman za vino iz Kaštel Novoga, Ivan Bijočić iz Sućurca, D.r L. Tommaseo za vino iz Gomilice, Marin Mijolin iz Sućurca i Mate Matković iz Kučina; 3 vrsti dobiše III red, a 4 vrsti IV red, 32 nadjene su s manama i bolestne, od kojih 9 iz Splita, 5 iz Sućurca, 3 iz Vranjica, 3 iz Jesenica, 1 iz Klisa, 11 iz Brača. — Ova prva kušnja, koju je pokrenula naša vinarska udružba nije najutješljivija za dalmatinska vina, pomisli li se da se od 83 vrsti preko 50 po sto našlo s manama i bolestne, ali s toga bit će praktični uspjeh koristniji, jer će tako većina od ovih vina, po savjetima što će ih sada dotični posjednici primiti, biti u stanju da budu poboljšana.

Pišu nam iz Dolnjih Kaštela, dana 26 siečnja: Jučer su se odijelili od nas vriedni klastrioci maslina Antun i Marijan Bulić, oba iz okolice dubrovačke. Suvišno je da ih hvalimo jer je njihova vještina poznata u svoj pokrajini, samo iztichemo, da će sin Marijan, biti dostojni nasljednih svog oca Antuna. Uspjeh od lanjskog klastrenja bio je izvrstan, osobito u uzornom masliniku kod Novoga i kod Staroga. Plod u istim bio je obilatiji, bolji, i obilnije je bacio ulja, nego li na neizklastrenim maslinam. Svakako izim klastrenja, na veću radovitost i bolju vrst ploda, uplivalo je znatno i umjetno gnojenje. Ljetos postignuti uspjeh je koristovao jer su se sada svi uzželili, da urede svoje maslinjake.

Namjestništvo i ljetos nudja sjemenja krmnih bilina, osobito ljekarice i crljene djeteline, ali je i ljetos posve kratak rok opredjeljen za prijave, biva samo do 5 veljače.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

5. Po našim vinogradim raste puno trava zvana slavak ili slak; molim za napulak, kako da se najlaglje utamani?

A. M. u J. (Split).

Slak ili slavak (Convulvulus) nije ni najmanj opasna trava za vinograde, i ako je kadšto dosadna, i tim što se lako razplodjuje, i tim što je lakoma hrana za zečeve. Tamani se sasvim lako plievljenjem, jer se ne obnavlja iz korena, niti se razplodjuje plazim. Plievljenje valja obaviti prije cvatuje ili za cvatuje, u obće što moguće ranije, jer se tako preprieči, da se slak dalje razplodjuje sjemenom, jedino sredstvo razplodjivanja za slak.

6. Molim vas, bili bilo koristno gojiti na veliko koprivu za krmu? Na kakovoj zemlji najbolje uspjeva kopriva, kako se sije, goji, kosi i spravljja? Jeli teško uzgojiti sjeme od koprive?

I. Š. u D. (Istra).

Kopriva (Urtica) se broji u bolja dušična

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Veljača 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Veljača 1899.

Opadanje i nazadovanje proizvodnje žitija na našim stranam

Od godine na godinu raste kod nas uvoz
žitija i brašna, što je očit dokaz opadanja i
nazadavanja domaće proizvodnje žitija, jer pu-
čanstvo, odnosno trošiocu kruha, ni iz daleka
ne rastu u onom razmjeru, u kojem raste uvoz
žitija i brašna, a osobito uvoz brašna.

Kod nas danas ni zagorski predjeli ne
proizvadjaju, nego u riedkim slučajevim, onoliko
žitija, koliko im je potreba za hranu; a svi
primorski predjeli i otočja sasvim su zanema-
rili gojitbu žitija.

Uzrok opadanja gojitbe žitija ima se u
prvom redu, osobito za primorske predjele i za
otoke, prepisati širenju gojitbe vinove loze, koja
je prikladnija i unosnija za one predjele, gdje
pravog poljskog gospodarstva nije nikada bilo;
a u drugom redu u onim istim predjelima ima se
opadanje gojitbe žitija prepisati gojitbi buhača,
čijom gojitbom i ako se nisu zapremala zemlji-
šta prikladna za gojitbu žitarica, odnemarivala
se je gojitba žitarica na korist buhača.

U zagorskim predjelima nazadovanje proiz-
vodnje žitija, ima se u prvom redu prepisati
lošem načinu gospodarenja, usljed kojeg su
zemlje izjalovile; pa propadanju marvogojstva,
koje je davalo gnoj za gnojenje; onda pojefti-
njenju prevoznih sredstava, usljed česa žitija
iz drugih, plodnih predjela poplavljaju naša

primorska tržišta; a napokon kamatništvu, koje
je u zagorskim predjelima, dobrim dielom raz-
vlastilo težake, i natjeralo ih što na seleenje,
što na siromaštvo.

Istina je doduše, da se usljed bezociene
poljskih proizvoda, gojitbom žitarica slabo
naplaćuje trud težaka, ali to je samo radi toga,
što težak naš još uvijek jednostrano vodi svoje
gospodarstvo, i što se ne brine ni za racijonalnije
obrađivanje svojih zemalja, ni za povećanje
plodovitosti istih, ni za izbor bolje vrstih sje-
mena, ni za umanjenje troškova proizvodnje;
a danas baš sva se mudrost gospodarenja sa-
stoji u tom, da nam zemlje, uz što manji tro-
šak proizvodnje, daju što moguće obilnije žetve.

Jednostrani način gospodarenja, kako se
kod nas vodi, da se od godine na godinu sije
ječam ili pšenica na kukuruz ili se najviše za
godinu dana ostavlja zemlja na ugoru, ne iz-
plaća se više, ni u slučaju gojitbe tvorničkih
plodina, a ni onda kad se zemlja najobilnije gnoji,
jer setakovim se jednostranim gospodarenjem ze-
mlja izmori, izjalovi, a prekriju ju svakovrstni
zareznioci i nametnice, da i za najplodniji go-
dina nemože da rodi.

Dan današnji radi velike prekomorske
konkurencije, i bezociena poljskih plodina mora
težak nastojati, da na svojim zemljama goji sve
one plodine, koje zemlja dobro podnosi, i koje
može da izravno izrabu, i da poveća proizvo-
dju zemalja, barem na toliko, da može cie-
nam svojih plodina, konkurirati na domaćim
tržištima onim tudjih.

Tu svrhu može težak postići jedino i samo,
ako redovitim mienbenom osnovom, odnosno
redovitim izmjenjivanjem plodina na zemlji,
pomnijijim i boljim obrađivanjem zemalja,
boljim izborom sjemena i vrsti, redovitijim
gnojenjem sa stajskim, zelenim i umjetnim gno-
jem, povisi proizvodnju svojih zemalja. A to
povisenje je tim laglje kod nas, što su nami
znatno u prilog podnebnim odnošaji.

Naš težak, žaližbože nema još savršenijih
gospodarskih ratila, a nema ni marve takove,
koja može da razvije snagu u radu; za sjeme
ostavlja obično ono što nemože da proda, ili
sije bilo kakovo sjeme, što mu daje kamatnik,
gnoj slab ili nikakav, jer slabo ili nikakovo
njegovo blago, pa nije stoga čudo, ako nas
težak, sa hektara zemlje, slabo izorane ralicom
i zlo zasijane lošim, nečistim i slabo klicavim
sjemenom, nikad neopljevljenom jedva da po-
žanje 5 do 8 hektolitara pšenice, dokle jedva da
podvostruči sjeme zasijano.

Na našim stranam i najgore priredjena
zemlja, sa sjemenom i žetvom pšenice, stoji
ukupnog troška 60 do 80 fiorina po hektaru.
Dočim jedva da se požanje 5 do 10 hektolitara
pšenice. Predpostavimo za slučaj, da se ta pšenica
unovči po 8 fiorina hektolitar, na proizvodnju
od 5 do 10 hektolitara po hektaru, uz gornju
cienu, dohod je nečisti sa hektara 40 do 80
fiorina, dakle o kakovom čistom dobitku ne-
može biti govora; dapače dojakošnjim načinom
gospodarenja težak naš u mnogom slučaju, a oso-
bito za loših godina, ulaga ovoj trud bez ica-

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

(Nastavak vidi broj 3).

Na sjevero-zapadnom nekom kutu ograde
gomila je uzvišenija, pa je to zar ono mjesto
što ga narod nazivlje crkvom Sv. Vida; a mo-
guće da je na tom mjestu bio žrtvenik bogu
Svantevidu naših poganskih praotaca. Krasan
je doista pogled sa tog vrhunca. Sjeverna strana
otoka Hvara prikazuje ti se s njega kao na
dlanu, a dalje preko njega vidiš na sred mora
visoki Vis, te Pelješac i Korčulu, tamo na iztok
ušće Neretve i cijelo Primorje. Osjem spome-
nutih krajeva, što se vide sa cijele bračke vi-
sočine, liepo se sa S. Vida razabiru Kaštela i
otoci Čiovo i Šolta — Bol se ne može da vidi
jer ga sakriva Koštilo, a i od svih ostalih varoši
i selâ brački vidi se jedini Gornji Humac. Kad
se siti nagledasmo veličanstvenog prizora što
nam se je sterao pred očima od Trogira i Šolte
do ušća Neretve, a od Klisa i Biokova do Kor-
čule i Visa, stadosmo silaziti k sjeveru. Tim
smierom 400^m daleko od Vidovice, uvidjosmo,
na mjestu zvanom u vrh Mišenice, na oko-
mitu jamu (čatrnju) 12^m duboku. U sjeveroza-
pad od prve nadjosmo drugu, tako zvanu Go-
lubu jamu, duboku 21^m. Okrenuvši put za-

pada, udjosmo u liepu borovu šumu u sred
koje leži Vičja jama. Otvoren je to ponor,
okružna ušća, kojemu je od prilike 7^m u premje-
ru. Oko ušća otvara se lievkasto zjalo, oko 4^m
visoko, okolo kojega rastu visoki stari borovi.
Sa jugo-istočne strane zjala utiče u njega kraj
dočiča usporedna sa krunom visočine. Kako je
jama u šumi, a pored nje je suputica kojom
pastieri i ostali ljudi iz Obrusja gone životinju
za napajanje k lokvama, pravo je čudo kako u
noćno doba i zimi kad visoki snieg zamete
puteve, češće i ljudi i stoka ne strmoglavljuju
u nju bez traga ni glasa. Meni se je, da pravo
kažem, kosa ježila dok sam pribivao okolo ru-
ba njezina zjala, a, da mi se nebi noga oma-
kla, još sam se bio umeterizao sad za jednim
sad za drugim borovim deblom. Na jugozapa-
dnoj strani ušća raste pojači grab, koji pruža
svoje grane nad otvorenom propašću. Naš go-
njač Mato Karmelić Pirčić usmijelio se je, pri-
vezan oko pasa debelim konopom kojega je
drugi kraj bio privezan oko debela borova
hreka, da sadje na deblo toga graba, nebi li
nam olakotio spuštanje užeta za mjerenje du-
bine. Kad je Mato prebacio kruglju gvozdenu
preko grobovih grana, stala ona u svom pada-
nju vući za sobom uže sve to većom silom. Da
nam se nebi izmaklo bili smo ga dva tri puta

omotali okolo borove grane. Suče se uže, rek-
bi neče nam ga zadostati, dok na jednom opa-
zismo kao da iz dubine vuče manjom snagom.
Kušaj jedan, drugi, treći, četvrti svi se uvje-
rismo, premda ne baš odriešito, da je kruglja
dostala dno jame. Izvukavši uže ono nam iz-
nese pocrnjenu mokru grabovu grančicu, ali je
kruglja bila suha. Sudit je po tomu da je u jami
silno vlažno, ali da ne leži voda bar na onom
vjestu dva gdje se je bila zaustavila kruglja.
Izmjerismo uže: 70 metara ga je bilo u ovie-
snem dielu jame: kažem oviesnom dielu,
jer tim pokušajem nije ustanovljeno da se jama
i dalje ne prostire drugim smierom. Da se bo-
lje osvjeđimo ob opredieljenoj dubini, baci-
smo kruglju oko 4^m dalje od prvoga položaja.
I na tom je svjestu zapala u jednaku dubinu
od 70^m, i opet je bila suha. Bili smo oko jame
zaposleni od 8 do 9 sati. U hladu je tada to-
plomer bilježio 24° C. Ali je trebalo sada da
prevalimo liep komad puta da dodjemo do Pe-
tričeva sluge, koji je čuvao naše tri mazge i
hranu. Sve putem lokavâ izadjosmo iz borove
šume na goletnu visoravan. Tamo nadjosmo
hranu, te pod osamljenim zakrčljajalim boričem
sjedosmo na zemlju da štogod okusimo i da
zalijemo osušena grla. Bilo je 9¼ sati a toplo-
mjer je bilježio u hladu 25° C. Nakon doručka

kove koristi, dapače svojom vlastitom štetom. Sa hektara dobro obradjene, redovito i u obhodnji gojene zemlje, zasijane čistim, klicavim sjemenom, koje je prikladno za onu zemlju, redovito pognojenu stajskim, zelenim ili umjetnim gnojem, požanje se 30 do 60 hektolitara pšenice sa hektara zemljišta.

Za razboritog i pametnog obradjivanja i gojenja zemalja, troškovi povećavaju se nad troškovim običnog, primitivnog načina gospodarenja za 25 po sto hektaru. Napram tomu, dok nas težak svojim primitivnim načinom gospodarenja ima 60 do 80 fiorina troška za svaki hektar pšenice, u naprednim zemljama, za razboritog načina gospodarenja taj trošak se povisi na 80 do 100 fiorina po hektaru; ali se i izplaća, jer težak koji razborito gospodari, da napravi i samih 30 hektolitara pšenice, i da ju unovči po samih 5 fiorina hektolitar dobije za istu 150 fiorina, te prama trošku ima 50 do 70 fiorina dobiti po hektaru, dočim kad mu rodi 60 hektolitara po hektaru, da je proda i po 4 fiorina hektolitar, utjera 240 fiorina za plod od hektara zemljišta, a prama tomu ima čistu dobit od 140 do 160 fiorina po hektaru.

Ove brojke, najočitije govore zašto i koliko je štetan nas današnji način gospodarenja, i zašto naša tržišta poplavljuju tuđi proizvodi.

Red je dakle, ako hoćemo da imamo koristi od gospodarstva, da sasvim napustimo naš današnji primitivni način gospodarenja, a da se u gospodarenju, težanju i obradivanju naših zemalja, povedemo sasvim za naprednim narodim, te da se usporedimo i prilagodimo današnjim zahtjevima gospodarske tehnike. X.

Važnost soli u hranjenju marve.

Sol djeluje najprije kao začim na hranu, i to izravno, i tim, što draži apetit dotične životinje koja hranu jede, i što znatno umanjuje uspravajuću moć vodenih krmiva, i onih koji oskudijevaju rudnim solim. Sol ima i tu blagotvornu djelatnost da osladjuje onu krmu, koju životinje nebi jele radi njezinog neugodnog teka.

Unatoč tome, da sol ima vas ovaj upliv na krmu, nemože da upliva na pokvarenu krmu ni za toliko, da nebude štetna po zdravlje životinje.

Koliko i u kojoj mjeri valja osoliti krmu, zavisi od vrsti životinje, koja ima da dotičnu krmu pojede, i od vrsti krme.

Najviše soli trebaju razmjerno ovce i koze;

krenusmo napred k lokvama. Uzput s lijeve strane nas Mato upozori na krasni i veličanstveni Duboki Dolac. To je lievkasta kotlina odasvuda obkoljena stranama nagnutim oko 40°, koje su kako mi kazaše, do nazad malo godina bile sve obrasle visokom borovom šumom, od koje i sad nešto preostaje. U dnu kotline je liepa plodna ravnica od kakvih dvadesetak ara površine. Dolac će imati oko 50m dubine. Tu uzjahosmo na mazge te odjezdismo do lokava. Na sred bračke visoravni ne daleko od briega Gažula su dvie lokve: mala i velika. U njih se skuplja voda koja za velikih kiša teče u dno velike plitke lievkaste kotline, puste i gole bez grma i drveta. Mala je lokva ponešto ogradjena kamenjem, okružna, sa premjerom od kakvih 30m. Velika je nagrađena i nepravilna, gdje dublja, gdje plitčija i zarasla vodenom travom koja joj podaje obilje barušine. To je voda, kojom se preko godine poji nekoliko hiljada glava marve; tu se kupaju kučki i mazge, tu pastieri peru svoja odiela, tu gnijije svaka ostala organička tvar, što ju vjetar i kiša donesu! Pa može li se očekivati, da će stočarstvo nadredovati na bračkoj visočini uz takvu vodu? Tu se i naše mazge sladko napojiše i okupa se Petrićev lovački pas.

(Sliedi).

u drugom redu dolaze goveda, svinje, konji i magarci.

Konji i mazge trebaju razmjerno najmanje soli, ako se hrane zobi, sienom i sječkom, može se soljenje krme sasvim izostaviti.

Za sve životinje, koje se hrane travom, sol je neobhodno potrebna, izim u onom slučaju, ako se pašnjaci i livade nalaze u blizini mora. Sieno sa briegov i gora, obično oskudieva sa soli. Veća ili manja potreba soljenja krme, ovisi ponajviše od vrsti krme, premda ipak, ima neki propis i neko pravilo, kojeg se gospodar može držati, pri solenju krme za pojedine vrsti životinja. Tako se preporuča za svaku glavu i dan da valja zasoliti krmu:

Za bikove i velike volove	40 do 60 gr. soli na dan
" tegleće volove	30 do 40 " " "
" krave muzare	20 do 30 " " "
" junad i telad	10 do 20 " " "
" ovce i koze	2 do 6 " " "
" svinje	3 do 10 " " "
" konje i magarce	10 do 20 " " "

Veća ili manja količina daje se napram tjelesnom razvoju dotične životinje. Kao najbolje ravnalo služi životna težina, pa se na svaku 100 kg. životne težine računa 4 do 6 grama soli na dan.

Mladjim životinjama, daje se razmjerno više soli, nego li odraslim.

Ako se dugo vremena preobilno soli krma, onda se pojave znakovi otrovanja od obilnog uživanja soli.

Pri solenju krme valja paziti, da sva krma bude jednako zasoljena, jer ako dodju veći komadi soli u želudac, ili odveć osoljena krma, to djeluje štedno na služnice želudca.

Kod ovaca valja paziti, da si ne osole runo, jer ga onda ližu, a tim se priviknu jesti vunu.

Mnogi su mnijenja da je bolje blagu podastrijeti sol u komadu, da je obliže toliko, koliko je treba, nego li je osoliti krmu.

Marvinska sol, koja se kod vas iz državnih solana prodaje pomješana je su 0.25 po sto praha od pelina, i 0.5 po sto crljenog željeznog oksida. Oba sredstva nisu pogibeljna za blago, samo što valja sol dobro pomješati kad se primi. Tako zvana crna sol, nesmje se krmiti blagu, jer ima štetnih primjesa. O. M.

O hranjenju konja

Naravna hrana za konja jeste sieno, kad žive u pustopašici ili se upotreblja na sasvim lake radnje. Dok se konj rabi na trajnije, napornije radnje, počme odpadati hranjenje sienom, a zamjenjuje ga hranjenjem sa zobi.

Zob, sasvim opravdano, računa se kao najbolja i najsočnija konjska hrana, koja kriepi, podražuje i oživljuje živce i čini konja sposobna ustrajnom radu i trajnom razvijanju snage.

Za konje jahačke i kočijaške, koji su može se reći uvijek u napornom radu, nemože biti govora o hranjenju bez zobi. Za konje koji se upotrebljavu na laglje radnje daje se zob ili djelomično ili sasvim izmijeniti.

Zob se obično izmjenjuje ječmom, raži i kukuruzom, ali ova izmjena valja da uzsliedi polako i obzirno, jer se inače pokvare probavni ustroji i pojavi se kolika.

Što se tiče hranivosti, ječam je skoro jednak zobi, ali ga pred krmljenjem valja samljjeti u krupicu i pomješati sječkom.

Raž se manje rabi za izmjenu zobi, ali ako se rabi, valja biti još obzorniji nego pri porabi ječma, jer puno laglje izazove koliku. Raž pred hranjenjem valja močiti u vodi 12 14 sati ili je pak kuhati u vodi za 1 do 1½ sat vremena, jer raž namočena ili prokuhana, ne prouzrokuje lako kolike.

Obično se drži, da pri hranjenju 4 kg. raži izmjenju 5 kg. zobi, barem u hranljivoj vrijednosti.

U novije doba kukuruz najviše izmjenjuje zob pri hranjenju konja, ali ova izmjena zobi sa kukuruzom, mora da uzsliedi još postepenije i polaglje nego li ona sa ječmom i raži.

Kukuruz hrani se konjima ili u ubliku krupice ili namočen u vodi.

Već riedko biva, da pri hranjenju konja kukuruz sasvim izmieni zob, obično se uzdrži uvijek primjesa zobi, i to zato, da se prepriče kolike, koje kukuruz prouzrokuje puno laglje od drugih žitarica, i jer kukuruz i ako dobro hrani tijelo konja, ne daje mu one živosti i životnosti, koju mu daje zob, a dokazano je tako-

djer, da se posve lako znoje konji, koji se hrane kukuruzom.

Sočivnicam se također vrlo često izmjenjuje zob pri hranjenju konja. Sočivnice bez razlike može se utvrditi, da su tri put veće hranivosti od zobi, s toga mora se pri hranjenju umanjiti razmjerno kolikoća sočivnica, a povećati kolikoća sječke.

Sočivnice su dobro hranivo za konje, koji u lakom koraku imaju da obavljaju teške radnje, dakle za konje, koji vuču teretna kola, oru pod plugom itd.

Od sočivnica za hranu konjima rabi se bob i grašak, ali ne sameljen i kao krupica, nego namočen. Svaku 2 kg. boba ili graška zamjenjuje u hranivosti 5 kg. zobi. Izim boba i graška nije uputno davati konjima drugih sočivnica, ponisto ne grahorice i vučka.

Od obrtničkih otpada, daju se kadšto mekinje za hranu konjima, ali već redje, premda su mekinje ovlažene i pomješane sječkom dobra hrana za konje. D. P.

Hrana za suprasne krmače u zadnje doba nosenja

U zadnje doba nosenja valja davati suprasnim krmačama dobru, sočnu hranu, a da se mladunci uzmognu krepko razviti. Samo što ne valja krmače preobilno hraniti, jer se onda lako natuste, a za nosenja nije dobro da krmače bude pretuste, jer su odveć tuste krmače posve loše dojilje, i hrdjave majke, koje redovito oprase posve malu i mršavu odojčad, a izim toga imaju malo mlička za dojenje odojčadi.

Krmače u zadnje doba nosenja valja hraniti sočnom, zdravom hranom, ali samo u onoj mjeri, koja je dostatna da se krmača uzdrži u dobroj snazi i dobro ugojena, e da se u utrobi mladunčad može tjelesno dostatno razviti, a osobito da primjeru i dostatno može razviti svoje kosti.

S toga hoće se krmači više bjelančevita hrana, kojoj je primjesano dosti rudnih solih, a osobito vapnenog fosfata. Ne sadrži li hrana dosti vapnenog fosfata, onda se lako pojavi krmačama kostolomlje, a na odojčadi slabina kostiju (Rachitis).

Hrana za krmače hoće se da je lako probaviva, s toga nisu za krmaču sve one vrste hrane, koje lako prouzrokuju zaspon.

Ovim uvjetima najbolje odgovaraju prokuhani krompiri i krupica od ječma ili još bolje krupica od zobi, koja draži probavne ustroje; pa sirutka i drugi otpadci od mličarstva.

Osobito prija krmačama, ako im se zadnjih dana pred prasenjem daje ¼ kg. lanenih komina i 10 do 15 grama soli.

Drugi otpadci tvornički ili iz kućanstva nisu za krmače dok su noseće. H. F. Z.

Način, da se dozna ako je krava prvakinja zabredjala. Omuze se malo tekućine iz vimena na dlan od lijeve ruke, pa se prstom desne ruke natare tekućina dobro po dlanu. Ako je tekućina za natiranja mastna i ljepiva, onda se može zaključiti, da je dotična junica bredja; a ako je tekućina izmuzena iz vimena vodenasta i židka, to onda krava nije bredja.

Odstranjivanje mrlja od piva sa haljuna obavlja se sasvim lako, ako se dotično izmrljano mjesto natare čistim glicerinom, a onda se prope mlakom vodom, pa onda utija s protivne strane od koje je bila mrlja. Ovim postupkom dadu se odstraniti mrlje od piva i sa najfinijih odjeća gospojinskih.

Kako da se priuči novo dovedeno blago, novim odnošajim. Saski gospodarski list, daje u pitanju sljedeće naputke: 1. Stiglom blagu, valja još na kolodvoru dati prilike da se odmori od putovanja, a tu svrhu valja u bližoj, zračnoj staji razastrijeti stelje, da se blago odmori, a istodobno pruži mu se svježe vode za napoj, kojoj se dodade malo pšeničnih mekinja. 2. Ako je

od kolodvora da imanja dug put, kojeg blago ima da prevale pješke, onda ga je bolje zadržati na kolodvoru i preko noći, da se sasvim odmori. Novo uvedeno blago, ako je moguće valja smjestiti u posebnu štaju, a hoće se svakako da je štaja čista i dosti zračna, ali ne odveć topla. Stopro onda, kad se blago dobro nahrani smjesti se u štaju za isto opredjeljene. Za hranu daje se blagu lako probavive hrane, n. p. dobrog siena, pšeničnih posija, zobene slame, brašna od lanenih komina, zelene krme ako je ima ili repe. Lišće od repe nije prikladna hrana za blago izmoreno od putovanja. Mladom blagu nevalja poništiti davati nikakvih vrstih uljenih komina, niti sječka od repe, niti kiselih krompira. 3. Nadošlo blago valja redovito češljati i držati čisto. Ako nosi na sebzarezu, valja ga namazati raztopinom kreolina ili Lysola, da se zareznici unište. 4. Nadošlim blagom valja blago postupati, a kad vrijeme dozvoljava, valja ga potjerati na polje, da se prodje u čistom zraku.

O trajnosti bedreničnog kuživa. Kuživo sredstvo, kojim se širi bedrenica velike je trajnosti. Izkustvo je dokazalo, da ako se životinja skapala od bedrenice na prosto zakopa u zemlji, da ta zemlja ostane okužena od bedrenice za više decenija. Ako se takova zemlja nakon dvadeset ili trideset godina razkopa nadje se u njoj još djelatnog kuživa bedreničnog, koji može da okuži druge životinje. Čim je zemlja čvršća i nepropustnija kako što su gnjilaste i ilovaste zemlje, tim se u njima više uzdrži djelatno kuživo sredstvo bedrenice. Stoga kad je zakopati mrcine od životinja skapalih od bedrenice, valja ih zasuti slojem živoga vapna ili zagasenog vapna, ili ih polititi jednom jetkom kiselinom.

Nepropustni maz priređuje se po naputku Uhlandove Rundschau na sljedeći način: 6 litara u prah zagosena i dobro prosijana vapna i 1 litra obične kuhinjske soli pomješa se sa 4 litre vode i sve se ugrije dok uzavre, a onda se pokupi sva pjena što se za vrienja napravi na površini. Oroj smjesi doda se 250 grama kocelja (alauna), 100 grama u prah smrvljene zelene galice i 150 grama pepelike, te toliko sitnog prosijanog pieska (pržine) ili sitnog prosijanog drvenog pepela, dok se sve ngusti na toliko da se kistom može mazati. Ovakav maz kad se posuši otvrdne kao kamen.

Tuže vam se sa svih strana, da nema ni za liek kupaca za vino; a kako ljetos vladaju malo prikladna vremena za trajno uzdržanje vina, a mnogi neimadu dosti posudja u kojem da ga pretoče, se boje se, da im se vino prevrne. Ovaj stock u našoj vinskoj trgovini, potiče od vinske klauzule, usljed koje su talijanska vina poplavila tržišta naše države. U drugim državama kad nastanu ovaki stocki trgovinom jednog glavnog proizvoda, vlada se pobrine na sve načine, da podpomogne proizvoditelje, koji su oštećeni. A što je učinila do danas naša vlada da odšteti naše vinogradare, koji stradaju usljed vinske klauzule? Udara nove poreze i utjerava na svu silu! Nebi li zar mogla vlada, koja nagradjuje tvorničare sladora su 9 milijuna fiorina na godinu, opredieliti barem par milijuna fiorina za nagradjivanje naših vinogradara?!

Magjarske novine digle su u zadnje doba veliku graju na svakakvo taljansko vino, što

se uvadja u Magjarsku, i traže od svoje vlade da preduzme strogih obranbenih mjera proti ovom uvozu svakakvog taljanskog vina. Pisanje magjarskih novina zapelo je rekbi taljance, jer nekidan u taljanskoj komori zapitali su neki zastupnici vladu, koje korake misli preduzeti proti magjarskim novinama, koje ozloglasuju taljansko vino.

Čujemo da u Zemuniku, gdje je lani puk nastradao od krupе, nije još razdieljeno sjeme žitarica za proljetnu sjetvu, suglasno podpori opredieljenoj od vlade; dapače da sjeme nije još ni nabavljeno.

Razpisan je do konca t. m. natječaj na mjesto tajnika Pokrajinskog poljodjelskog vieća za Istru s godišnjom plaćom od 1400 fior. i 200 fiorina kao doplata za stapaninu. Traži se visoka gospodarska izobražba. Molbenice valja upraviti gorispomenutomu vieću u Poreču.

U Opavi počeo je početkom t. g. izlaziti nedjelni list „Der Oesterreichische Agrarier“, koje mu je svrha da originuzuje gospodare, kako da se budu mogli boriti proti silnom podignuću obrta i trgovine na štetu i tištenje gospodarstva, koje stenje i propada pod tim pritiskom.

Državna blagajna Bosne i Hrvogovine imala je u 1896 godini 2½ fiorina čistog dohoda od rudokopa i solana. Godine 1898 porasao je ovaj čisti dohod napram onom 1896 za 300,540 fiorina.

U Mostaru, držana je koncem prošlog mjeseca kušnja hrvogovačkih vrstih vina. Na kušnji je prijavljeno bilo 53 vrsti bieloga vina i 134 vrsti crnoga vina. Istom prigodom izabran je odbor za zasnovanje vinogradarske podrumarske zadruge.

Paromljin na valjke u Djakovu sa poslovnom glavnicom od 150,000 fior. izkazuje ljetos čistu dobit od 37,000 fior., a paromlin „Union“ u Osieku, koji ima poslovnu glavniciu od 400,000 fiorina izkazuje čisti dobitak od 140,000 fiorina. Doista nečuvano, kad se promisli da se inače svi drugi parni mlinovi tuže.

Dana 24 p. m. srbska skupština je glasovala zakon o željezničkom zajmu od 60 milijuna franaka. U jamstvo daje željeznice, a ukmaćuje zajam su 5%. Zajam sklapa sa bonkovnom skupinom kojoj stoji na čelu bečka Union banka, ova skupina je preuzela stalno 11½ milijuna franaka. Vladi je zajamčen minimalni tečaj od 82%, dakle gubi 18% na tečaj. Francezki i Niemački poslanik prosvjedovali su proti ovom zajmu.

Francuz, gosp. Gairard, jedan od najjačih trgovaca dažicama, poveo je lani u Asturiji u Španjolskoj 100 hrvatskih radnika, da mu izradjuju u zakupljenim šumam francezku dužicu. Radnici naši su se na poslu opoštenili.

Kotarska gospodarska Zadruga u Šibeniku, brojila je lani 250 članova; a nabavila je za svoje družinare 32,000 kg. modre galice, 200 vreća sumpora, 100 kvintala umjetnoga gnoja, 139 komada strcaljka Vermorel i Cler. Razdielila je izim toga bez platno 2440 kg. modre galice.

Ruski ministar Chilkow proračunao je, da će transibirskom željeznicom moći prevaliti put oko zemlje u 33 dana, dočim danas na najkraćem i najbržem putu trebue 66 dana. Novi put bio bi: Petrograd-Vladivostok (10 dana). Vladivostok-San Francisco, kroz tiesno Hokodate (10 dana). San Francisco-New York 4½ dana). New York-Bremen (7 dana). Bremen-Petrograd (1½ dan).

Da se na željeznicam ne dangubi za izplatu pristojbina za tovarinu poljodjelskih proizvoda, uvedene su i u Austriji po Belžijanskom i Engležkom primjeru takozvane marke. Takovu marku u vriednosti od 50 filira za težinu od 10 kg. na 330 kilometara daljine, priljepi se na omot, pa se omot preda na poštu ili voditelju vlaka. Ovom novom ustankom je u velike olakoćen promet prvih gospodarskih plodina, koje se mogu lako pokvariti.

Prvo austrougarsko društvo za gojitbu peradi u Beču priredjuju velike nedjelje t. g. jubilarnu izložbu peradi, na spomen 25 godišnjice svojeg obstanaka.

Sveza njemačkih gospodara iz Česke na svojem sastanku u Bilinu poprimila je zaključak, da zatraži od vlade da zakonom zabrani blarko ternim trgovanje žitaricam.

Izvanjska trgovina austro ugarske u godini 1898 izniela je uvoza 107 milijuna quintala, a izvoza 166.2 milijuna quintala. Izvoz i uvoz se je razdielio kako slijedi:

Iz Njemačke	uvelo se je	70.1 milj. q.	izv. 132.6 milj. q.
„ Engleške	„	3.5	„ 3.3
„ Francezke	„	0.3	„ 2.2
„ Italije	„	5.—	„ 7.6
„ Rusije	„	7.—	„ 5.7
„ Švajcarske	„	0.2	„ 2.9
„ Rumunjske	„	8.5	„ 4.2
„ Srbije	„	1.—	„ 1.2
„ Ostalih država	„	10.8	„ 6.5

Od 1 lipnja do 15 studenoga 1898 dozvoljeno je bilo u Dolnoj Austriji ustanovljenje od 212 mjestnih zadruga za osjeguravanje marve kod doljo austrijskog zemaljskog osjeguravajućeg društva. Od 212 dozvoljenih zadruga radi ih već 182 koje broje 8211 članova sa 29,089 goveda, osiguranih za ukupnu svotu od 3,408,052 fiorina.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

11. Prije je buhač živio kod nas 5 do 7 godina, sad nemože da žive nego samo 2 do 3 godine. Molim vas što je ovome uzrok. Bili pomoglo nabaviti sadjenica ili sjemena divljeg buhača? Odklen bi se moglo nabaviti sadjenica od divljeg buhača?

M. F. u T. (Trst).

Što vam buhač žive samo 2 do 3 godine, dočim je prije živio 5 do 7 godina, to potiče od toga, što je zemlja već izmorena za buhač. Buhac i ako je dugovječna bilina, ne trpi sam sebe t. j. neuspjeva, ako se dva ili više puta zasebice goji na istoj zemlji. I tim, što je buhač iz divljeg stanja priveden redovitoj gojitbi, znatno je protrpio i na snagi i na trajnosti. Divlji se buhač razmjerno sporije razvija, i manje plodi, ali je cvieće veće snage; pitomi odnosno gojeni buhač, jer bolje njegovan i u boljoj zemlji bujnije se razvija i obilnije radja, ali oviet ima zato razmjerno manje snage i bus se znatno prije iztroši. Nije nam poznato, da itko trguje sjemenjem ili sadjenicam od buhača. Divljeg buhača ima još u Crnojgori, u Hrvogovini i po planinama oko Dubrovnika. Ako i-

mate kojeg prijatelja ili znanca na onim stranama, zamolite ga, da vam u zemanu prikrbi sadjenica ili sjemena od divljeg buhača.

12. Imam veliko stablo od jabuke, koje već više godina ne radja, premda je još sasvim zdravo i snažno, molim vas što imam raditi, da mi to stablo rodi?
S. N. u T. (Bosna).

Razni su uzroci jalovosti voćnih stabala, pa valja svaki put biti na čistu, koji je uzrok jalovosti, pa prama tomu udesiti sredstva, recimo liečenja. Neplodna voćna stabla ili pokazuju preveliku bujnost u tjeranju, kako što reč bi da je kod vaše jabuke, ili se pokazuju oslabljena. Prvi slučaj, t. j. jalovost usljed velike bujnosti u tjeranju, pojavlja se obično kod jabuka i drugih voćnih stabala, kad su zasađena na dosti vlažnoj, a dobroj i snažnoj zemlji, koju se još nuzto kripi gnojenjem. Takova stabla zamamljuju svojim bujnim rastom, a ipak su jalova (neplodna). Ovakova stabla tjeraju do kasne jeseni, pa ih s nadje studen prije nego li su nakupila dosti sokova i hrane za proljetno tjeranje i razvoj cvjetnih pupova. Ovak bujno tjerajuća stabla valja suzdržati u svojem razvoju, i oslabiti u tjeranju. To se najbolje postigne, ako im se pokрати koja od glavnih žila, ili ako im se zareže ili prstena deblo ili glavnije grane. Presadivati ovakova stabla ili previjati im grane ne pomaže, kako što ni gnojenje, ni klastrenje, ni rezanje grana. Dapače klastrenjem i rezanjem grana, postizava se sasvim protivni uspjeh, jer takova stabla tjeraju kašnje bujnije i obilnije drvenih mladica, a ne nose ploda. I bez ikakove pomoći, bujao tjerajuća jabuka, nakon nekoliko godina počme radjati, i to početka slabo, pa od godine na godinu jače, a najzad tako obilno radja, kako da hoće da naknadi sve ove godine što je bila jalova. Po našem mienju u vašem slučaju ne ostaje drugo, nego ili pokratiti glavne ili pak sve žile, i prstenovati koru na deblo i na jačim granama, ili se uztrpiti i čekati, dok počme opet jabuka sama od sebe radjati.

13. Molim vas, koji je najbolji i najuspješniji liek proti slinavki?
V. Z. u T. (Hrvatska).

U novije doba drži se da je najbolji liek proti slinavki klorno kisela pepelika (Kalium chloricum), dočim se je prijerabio Kalium hypermanganicum, koji se nije pokazao uspješani i djelatan, kako Kalium chloricum. Klorno kisela pepelika rabi se kao raztopina i to 10 grama Kalium chloricum u 1 litri vode. Ovo sredstvo rabi se, kao unutarnji i kao izvanjski liek. Kao unutarnji liek daje od slinavke bolestnoj životinji do tri puta u navratke od 2 sata, tako da se u 6 sati vremena poda ovoj liek tri puta od slinavke bolestnoj životinji. Istodobno izperu se i ovlaže ovom raztopinom noge i mjesta između papaka, koja su se već izpriestila ili priete da se izprieste od slinavke. Sljedećeg dana opetuje se ovaj liek samo tri puta, i to u jutro, na podne i u večer, i to toli kao unutarnji liek, koli za ispiranje papaka. U isto doba daje se blagu tekuću hranu n. p. poparenih mekinja ili poparene krupice ili prokuhana slada. Ovakovim postupkom, ne samo da se postigne brzo izličenje, ali se preprieti i dalje širenje bolesti, jer je poznata stvar, da se slinavska ne širi samo vridom što izcuri iz prišteva između papaka i balom, ali i balegom. Klorno kiselo vapno je liek, koji djeluje u velike kao razkužujuće sredstva na tijelo životinje bolestne od slinavke, a u isto doba razkužuje vrid koji se od unutarnjih prišteva izlučuje izmetinam. Nesmje se klorno kisela pepelika rabiti u jačoj mjeri od 10 grama na jednu litru vode, jer je jak otrov.

14. Jeli koristno zračiti mast i mlado vino? Koja se svrha tim postizava? Kako se najlakše zračiti mlado vino?
L. M. u S. (Brač).

Bez svake dvojbe koristno je značiti mast i mlado vino, dapače se zračenje masta i vina drži za jedan od boljih načina popravljivanja istog, jer zračenjem mast dolazi više u doticaj zrakom, a tim brže i potpunije prevrije, pa se dobije bolje i trajnije, čistije i mirisnije vino. Ima jedna osobita sprava za zračenje masta, s kojom se mast kroz posve kratko vrijeme do-

bro prozračiti. A mnogi rabe za zračenje masta zračne sisaljke (pumpe), kojima se tjera zrak kroz mast. I za zračenje vina rabe se pumpe ili se pak vino toči u široki otakač, da vino dodje što više u doticaj zrakom. Kisik od zraka podupire u velike ugrušenje bjelanjčevina, u vino, te dosljedno njihovo izlučenje i služi koje se u mladom vinu nalazi.

15. Molim vas u koje je doba godine najkorisnije gnojiti vinograde Thomasovom troskom? Može li sa isto gnojivo uspješno rabiti za masline ili se hoće drugo gnojivo?
A. M. u K. (Pelješac).

Najbolje doba za porabu Thomasove troske jeste jesen, jer kako se fosforna kiselina od Thomasove troske sporije raztaplja, trebue više vremena. Thomasova troska nije izključivo gnojivo za vinograde, niti je prikladna za gnojenje svakog vinograda. Uspješno djeluje Thomasova troska na lakim zemljama, kako sto su pjeskulje, vapnenjače i lapornjače; za teške zemlje, kako što su gnjilače i ilovače bolje od Thomasove troske, djeluje superfostat. Rekli smo da Thomasova troska nije izključivo gnojivo, s toga uz Thomasovu trosku valja gnojiti kaintom ili klorom pepelikom i klskom salitrovinom ili zelenim gnojenjem sočivnicam i djetelinam obogatiti zemlju dušikom. Tri su glavna hraniva potrebna za svaku rastlinu, fosforna kiselina, pepelika i dušik, a Thomasova troska nema nego same fosforne kiseline. Što je rečeno glede gnojenja vinograda Thomasovom troskom vriedi i za gnojenje maslina.

B. Nova pitanja.

16. Molim vas dadu li se u gospodarstvu koristno izrabiti drvene pilotine i kako?
H. B. I. u S. (Bosna).

17. Imam da zagajim jedan predjel hrastovinom; molim vas, kako imam postupati pri sjeto žira, a da pri tom bar u prvom i drugom godini, imam nešto koristi od troška za oranje i priredjivanje zemlje za sjeto žira?
S. B. u P. (Istra).

18. Ima li sredstva i načina za priredjivanje čepova za staklenice, a da budu sasvim nepropustni?
N. V. u S. (Brač).

19. Imadem nekoliko staklenica lanijskog domaćeg vina, u kojim je vino postalo uljevito. Molim vas dade li se ono vino izpraviti i kako?
G. S. u K. (Hrv. Primorje)?

20. Molim vas, da mi navedete one vrste stabala, koje bi se mogle zasaditi na jednom otočiću, po kojem za oluje polieva more.
D. r. F. u T. (Pelješac).

21. Govori se i piše toliko o uspjehu strijeljanja na oblake proti tuči, u koju su svrhu lani pravljene kušnje u Zagrebu. Što mislite Vi u pitanju? Može li se jedan kraj obraniti od tuče strijeljanjem na oblake? Kako se može stvar obrazložiti?
D. M. T. u B. (Istra).

22. Imam dobro ugojenu kravu kojoj je trinaest godina, a oteija je u četiri godine petero teladi. Sad je već godina dana da nemože da odvođi. Šta je o vome uzrok i dade li se kako pomoći.
M. V. u S. J. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Ivanković J. — Miličević D. r. A. — Hrv. Čitaonica - Mihotići — Občina - Cavtat — Baturić D. r. P. — Blagar I. — Bo-

šnjak M. — Štanfelj J. — Widmar M. — Nar. Čitaonica - Kostrena S. Lucija — Rieger A. — Jadriević V. — Zlatar P. — Vekarić S. — Šeman D. I. — Petrić I. — Štrižić E. M. Kordić M.

Predplatili su predbrojbu do konca I. pol. 1899:

P. N. gospoda: Tomanović Zorka — Petrić M. — Benzon I. K. — Hrv. Čitaonica - Praputnjak.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle g. 1898:

P. N. gospoda: Tudić S. — Uprava Parka pod javori — V. Lošinj.

— V. g. Gutunić V. — Dobro je, pristajemo.

— V. g. Fatić N. — Knjižicu „Duhan“ poslali smo vam.

— V. g. Miš J. — Takodjer knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“.

— V. g. Obradović M. — Umjetne fermente za pomladjivanje vina nabavite izravno, jer to nije stvar, koja se obavlja preko trećih rukuh. Vinskih fermenta za pomladjivanje vina proizvodja i prodaje c. k. kemično vinarstva pokušajna postaja u Klosterneuburgu; Kemična pokušajna postaja u Gracu i R. Stazione Enologica u Conegliano. Uz fermente primiti ćete i naputak o načinu porabe istih.

— Slavni Odbor gospodarske Zadruge — Kastav — Veći dio modre galice, što se prodaje u Dalmaciji potiče iz Engleških izvora, manje iz Aussiga. Kod tvrde Mardešić na Visu, i one A. Katalinić i brat u Splitu, i od one P. Christofidis u Trstu, te one Fratelli Wilde i Giac. Hüges iz Genove ako se za vremena prijavite, možete dobiti izvrstne modre galice uz tvornične cene. Izim ono malo, što prodaje Namjestništvo, inače uz dosti teške uvjete, svu drugu modru galicu što se troši u Dalmaciji, obškrbljuju gori navedene tvrdke.

V. g. Budak J. — Naputak o filokseri i o izboru i adaptaciji američanskih loza na pojedine vrste zemalja izdalo je svojedobno Namjestništvo u Zadru. Izim toga možete nabaviti kod knjižara u Zagrebu: „Trsna Uš ili „Phylloxera vastatrix“ od Franje Kuralta; — „Izvjješće o Putovanju po vinorodnim predjelima Francezke u svrhu proučavanja rada proti trsnoj uši“ od F. Kuralta — „Uputa u vinogardarstvo ili kako ćemo obnoviti naše propale vinograde pomoću američanske loze“ od P. Cesara — Ciena 35 novč.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*) II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urešnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješt
uporabu narke i izkušva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Ožujka 1899.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Ožujka 1899.

PORUKA KRALJEVA i naše ekonomičke prilike.

U sriedu, dana 22 t. m. za otvora Sabora dalmatinskog, Namjestnik pročitao je u Saboru poruku kraljevu, u odgovor na adresu, koju je isti Sabor glasovao za zadnjeg svojeg zasjedanja.

Poznata je stvar, da je adresa, koju je Sabor glasovao, izražavala veselje i ljubav prema Vladaru, prigodom pedesetgodisnjice Njegova vladanja, i da je tražila, na temelju zakona i i odredaba, da se Dalmacija što prije sdruži sa materom zemljom Hrvatskom; te da je nabrala sve ekonomičke nevolje, koje tište zemlju, usljed današnjih okolovština u kojima se nalazi.

U poruci Svojoj, Kralj se zahvaljuje, na izkaze ljubavi i privrženosti, ali o životnim pitanjima zemlje, biva o onom o sdruženju sa materom zemljom i o ekonomičkom pitanju, nema ni spomena.

Pošto naš kralj po ustavu, svoje poruke sastavlja na savjet ministra predsjednika, koji je glava vlade, ima se pretpostaviti, da je vladi, kako i dosad, malo stalo, i za naše sdruženje i za naše ekonomičke nevolje.

Nas, koji poznamo dobro odnošaje na Dunavu, ni najmanje ne čudi postupanje vlade; mi smo dapače opetovano put upozorili naše gospodare, da od vlade nesmjedu očekivati nego mrvica, a da zamašnih investicija u gospodarske svrhe, koje su neobhodno potrebite za preporod

naših gospodarskih odnošaja, nećemo nikad dočekati; ali nas čudi što se je prije par godina, onako svečano razglasilo famozni „Nacrt osnove djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji“, nadzornika za poljodjelstvo Zotija, nacrt koji uz to ostaje na papiru, a da se nije prije promislilo, ako će se ona kukavna obećanja održati. Velimo kukavna obećanja, jer su kukavne i smješne sve svote za sve gospodarske grane, navedene u pojedinim poglavljim Zotijeva nacrt osnove djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji, i jedva dosižu iznos od 150,000 fiorina na godinu; od kojih, neke stavke nisu predviđene nego za jedanput; druge za razdoblje od 2 do 5 godina, a mnoge za razdoblje od 10 godina.

Da se je dakle vlada odlučila, kako što je svojedno obećavala, opredieliti svake godine za unapredjenje i promicanje našeg gospodarstva 150,000 fiorina, u deset godina bila bi investirala u gospodarske svrhe u Dalmaciji 1,500,000 fiorina, dakle svotu koja bi za naše potrebe, bila kaplja vode u sinje more; a jedva bi mogla doteći, da se pristojno ekonomički uredi jedan sami kotar u cijeloj zemlji.

Svota od 150,000 fiorina na godinu za unapredjenje gospodarskih odnošaja u Dalmaciji, nebi bila ni kamata na godišnju štetu što smo protipili na cieni vina usljed vinske klauzule u trgovačkom ugovoru sa Italijom; nebi bila ni sjena od one svote od 2,241,837 fiorina što je Cislajtanijska utjerala kao propadajuću joj polovicu carine uplaćene na 1,173,737 hektolitara

taljanskog vina uvedena lanjske godine u razdoblju od 1 siječnja do konca lipnja; nebi bila ni osjen od onih 7,127,864 fiorina što je Cislajtanijska na svoj dio utjerala za carinu od 4,590,505 hektolitara taljanskog vina, koje je usljed klauzule na našu štetu uvedeno u našu državu od 1 siječnja 1893 do konca godine 1897.

Neprestano ekonomično propadanje; dovelo je naš gospodarski stalež u takovom duševnom stanju, da žive neprestano u nekakvoj alucinaciji, tješeć se nadom u obećanja vladina, koja su eto i u kukavnoj osnovi djelovanja za promicanje gospodarstva u Dalmaciji, ostala na papiru; i danas se još uvijek nastavlja drobljenjem mrvica, kako što se je prije radilo, na očitu štetu našeg gospodarskog napredka, kako što ćemo drugom prigodom dokazati.

B.

Ribnici.

Piše P. Šarjanović.

Lani sam u više brojeve „G. Poučnika“ pisao u kratko ob umjetnom gojenju riba u opće, te ću se sada ograničiti, da predočim način kako bi se pomoću dotičnih srestava umnožile u našem moru barem nekoje znamenitije vrste riba; tim više, što prijeti pogibelj da će se uz današnje okolnosti izvor riba u moru u nedugo vrijeme sasama izercipiti, i da će tako propasti ribaština jedan od glavnih zanata, kojim se uzdržava veći dio našeg naroda, koji po obalama žive ribaštinom. Dužnost je vlade da

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

(Nastavak vidi broj 4).

Malo dalje su pojedine ograde u kojima raste krumpir. Sad se opet dohvatismo liepe borove šume, koja se već počela sjeći za bolske ljetne mreže srdelare.

Kroz borje put nas je vodio k Bežmekovom pastierskom stanu Pod Brusjem. Tu smo namjeravali objedovati. Pod velikim osamljenim starim borom na sred dvorišta, nadjosmo oko kamenite trpeze na kamenitim sjedalima okupljenu porodicu Petra Bežmeka, Postiranina. Pas torar dodje nam režuć i lajući na susret. Djeca su glodala zadnje estanke mesa sa kostiju svojega diela varena bravčeta što su ga bili skuhali u veliku loncu te je s pretilom juhom još stojao na tlima malo podalje od trpeze. Sve baš kao u doba Homirovih junaka. Zamolimo Petra, da nam zakolje i izpeče na ražnju pojače kozle ili janje jer da ćemo kod njega objedovati. Nu pošto nije bilo ni jednog ni drugoga, u njegovom stadi, koje je plandovalo u toru pred stanom, a mi pristasmo da nam natakne dvogodišnje ugojeno jare. Pa i onako je družba pri-

lično ogladnjela bila, a i sami ukućani mogli su nam biti od pomoći. Ja sam odavna čuo bio, da naši pastieri znadu od ciele utrobe dobro pripravititi osobitu poslasticu *vitalac* zvanu, koju niesaam b.o drugda okusio, te preporučih da nebi izostao od objeda. Kad dočuše pastieri da smo obašli neke špilje napomenuše nam druge dvie ne daleko od njihovog stana, koje da bi mogli obaći dok se dogotovi objed. Jedna se špilja zove *Bazgovača*, druga *Golubača*. Bežmekov stariji sin ponudi nam se za kalauza k špiljama — te se bez otezanja uputismo da jih posjetimo. Naš mladi kalauz, momče od kakvih petnaestak godina, kojega niesa nože boljele, odvede nas u malo minuta k jugozapadu od stana od prilike na kilometar daljine sad kršem sad kroz zeleno borje. Ali smo imali što gaziti za njim! Borme nije od nas nikoga ostalo, koga nije mokri znoj oblio u ono pred podnevno doba. U 11 sati i 10 časova stigismo nad Bazgovačom. Topline je u hladu 25° C. Na obronku brežuljka obrasla borjem otvara se okomita jama Bazgovača, koju je narod tako prozvao jer u njoj raste krasna bazgovina (*Sambucus ebulus* L.) Pačetvorinasti joj otvor ima oko 7 m. duljine na 5 m. širine, a prosječen je kroz debele vapnenaste slojeve u čijim pukotinama raste nizka grabovina br-

šljan i lozica. Mali nam kalauz pokaza kako ćemo saći u jamu. Neko se baci prije kamenom u nju, te poplašena izleti iz nje velika sovuljaga, i sakrije se u borovo granje. Petrić izpali u nju ali ju nepogodi. Tad stadosmo silaziti. Jama sastoji od dva diela: prvoga, okomita i svijetla prave jame 14.5 m. duboke, do koje sadijosmo spuštajuć se niz ogromne stepene a hvatajuć se grabovih grana, i drugoga, prave tamne špilje, kojoj je otvor pri zapadnom kraju jame. Bazgovina raste po dnu jame. Za posjet špilje naš je kalauz bio sobom donio svežnjić borova luča. Iz otvora špilje spušta se u mračnu i vlažnu dubinu, strma, oko 45° nagnuta nasuta kamenita gomila sastavljena od vapnenasta kršja razne veličine, od 1 m. duljine, pa do 10 cm. Strmina je duga od otvora do dna 33.2 m. Dno je špilje podpuno mračno, ravno i glibavo, jer sa svoda padaju na njega bez prestanka česte i debele kaplje vode. Gomila je zasula možda više od polovice dna, ali je ipak ne zasuti dio dug 17.4 m. a širok u početku 12 m. te se sužnje pri dnu. Svod je visok sličan gotičkomu i vaskolik obliepljen kao snieg bielom pocaklinom stalaktita iz koje vise neizbrojni maleni mosuri. Toplomjer je u dnu špilje sašao do 13.5° C. dočim je na dnu jame kazivao 19° C.

(Sliedi).

Za crnične ilovače najbolje je za međjugojitbu sijanje smjese od 50 kg. boba, 50 kg. grohorice i 100 kg. graška na hektar zemljišta.

M. V. K

Dok se neko opeče pomješa se laneno ulje sa vapnenom vodom na jednake djelove, doda se smjesi par kapljica olovnog octa, dobro se sve izmučka i pomješa pa se namoči u istoj smjesi pamuk i previje opeklina. Odmah mine bol, a i prepriedi izprištenje opeklina.

Kako se vade ili odstranjuju uljane mrlje. Vrlo često se izmrlja odjeća uljanom farbom ili uljem ili kolomazom, pa je čovjek baš u nepriključici, kako da ju brzo i podpuno odstrani. U tu svrhu rabi se uspješno čipavac (amonijak) i terpentin. Dok je uljena mrlja još svježija, a i onda kad je posušena namaže se, odnosno namoči dobro nekoliko puta smjesom od jednakih djelova amonijaka i terpentina, a onda se izpere vrućom sapunjačom. Djelatnost je smjese amonijaka i terpentina tim veća čim se više puta zasebice u dostatnom razmaku namoči mrlja.

Sredstvo za brzo i podpuno izpiranje ruku. Kadšto radi se takovim stvarim od kojih ruke ostaju sasvim izmazane i izmrljane, pa ih u običnoj vodi nije moguće temeljito izprati, da se koža povratiti čista i bijela, kako je prije bila. U takovu slučaju valja ruke najprije izprati u toploj vodi, da se sve puči otvore i da koža omekša. Sad se nataru ruke dobro sapunom, a kad su nasapunane ulije se na ruke jednu žlicu glicerina, pa se dobro izmješa sapunjačom što je na rukam. Kad se je ovo učinilo, a bez da se je prije izprala sapunjača, otaru se ruke i posuše krpom. Ruke postanu ovako sasvim čiste, a koža bijela i pruživa, dapače ako je koža na rukam izpucana, odmah zacijeli. Ako se ovo sredstvo češće rabi za izpiranje ruku, dobije se na rukam bijela, pruživa koža, koja lako ne popuca.

Proti hrdjanju šarafa. — Šarafi osobito gvozdjeni, ako su izloženi zraku i vlazi posve lako izhrdaju. Kad je od potrebe, da se takav šaraf odšerafi (odvije), neide ni na silu, jer hrdja sve sljubila i slila skupa. Stoga valja šarafe prije uporabe namočiti u kašicu priredjenu od ulja i tuhe (grafita). Ovo kašica ima svojstvo, da se nesuši, pa kad je i nakon više godina potreba izvaditi šaraf, to ide tako lako i bez muke, kako da je šaraf dan prije uporabljen. I druga je prednost ove kašice od tuha i ulja, biva da se šaraf lako navije na mjesto opredjeljeno, pa za stavljanja šarafa nije potreba razvijati velike snage i napora, pa dosljedno nema pogibelji da se šaraf za stavljanja prelomi, ili da bude odveć stisnut, pa da kašnje za rada pukne.

Rez korenjaka u prvoj godini. — Lozove korenjake, bilo da su navrnuti ili ne, valja u prvoj godini rezati posve na kratko t. j. na jedno oko, jer onda jače i bujnije tjeraju. Dogodili se, da se za radnje ili s drugog razloga ovaj pupolj prelomi, s'otim nije loza izbuljena, jer odmah u naknadu protjera blizu stojeće spavajuće oko.

U drugoj polovici veljače vladala su liepa, a hladna vremena; što je na mnogim mjestim, gdje se je zemlja brzo prosušila, omogućilo proljetnu sjetvu žitarica i sočivnica.

Ne prestaju tužbe iz pokrajine, da kupaca za vino, nema ni za liek.

Vrieme je bilo ljetos sasvim u prilog ovatnji bajama: oplodilo se je cvieće, kako se još malo kad sviet spominje.

Državnih loznjaka američanskih loza imade u zadarskom kotaru pet, i to: u Silbi, u Novalji, Pagu, Rabu i Mulatu. Kako se obsežao u tim državnim loznjacim goje američanske loze svak će se lako uvjeriti, kad bude doznao, da se u svim tim državnim loznjacim goji jedva 3921 panj američanskih loza, te da svi ti loznjaci od prilike zapremaju jedva jedan hektar površine. Lani se je iz svih tih državnih loznjaka dobilo jedva 134, 500 ključeca, dočim su ih posebnici zapitali od vlade 732,760.

Iz vladina izvješća saboru dalmatinskom, razabire se, da je napokon kupljeno zemljište za vinarsku školu u Splitu. Takodjer da se na imanju Glavica kraj Knina, ostavštini pokojnog Dr Montia, zavadja postaja za uzgoj blaga.

U Sesvetama kraj Zagreba otvorena je početkom prošlog mjeseca tvornica za priredjivanje mesnatih proizvoda i mastih. Tvornici trebue svake nedjelje do 500 krmaka i 50 glava rogatoga blaga. Tvornica je dioničko društvo, a svrha joj je, da omogući gospodarim izravnu prodaju svoga blaga.

Treći dan po Uskrsu obdržavati će se u Splitu drugi obći gospodarski sastanak.

Za pošumljenje krasi, hrvatska zemaljska vlada razdielila je besplatno iz biljevišta u Senju što občinam, što posjednicim šuma, 732,870 stabalca ponajviše omorike, crnoga bora i jela, a od drugih biljevišta 550,000 komada 3 i 4 godišnjih omorikovih preradnica. Po tom je na Karsu zasadjeno ljetos što od občina što od posebnika 1.282,870 ponajviše omorikovih stabala.

Raduni o lanjskoj jubilarnoj izložbi u Beču, već su dokončani. Izložba je zapremala 150,000 četvornih metara prostora. Sgrade su stajale oko 100,000 fiorina, premda su svi troškovi izložbe iznosili preko 300,000 fiorina, ipak se je moglo odrediti za gradnju vlastite kuće za gospodarsko društvo u Beču 50,000 kruna, a za uredjenje jednog jubilarnog pašnjaka za ždriebad 17,200 kruna.

Koliko koristi imadu Englezi od ribolova u velikom moru, najbolje govore statistički podatci priobćini od engleškog ribarskog društva u Londonu. Godine 1897 ulovljeno je ribe u težini od 7,946,000 cwt (1 engleški cent. = 50.4 kg.). Vriednost ove ribe sa kamenicam i školj-kam što su polovljene predstavljala je vriednost od 5,904,000 lira sterlina. Vriednost samih kamenica i škrljka iznosi poprieko na godinu 309,000 do 346,000 lira sterlinga. U Engleškoj zaposleno je ribanjem do 600 parobroda, koji vuđu za sobom mreže u velikom moru; a ima ribarenjem još zaposleno drugih 3000 jedrenjača od kojih je svaka veća od 15 tona.

Najveći barometar na svijetu namještenje, nedavno u znanstvene svrhe na zvoniku jedne pariške crkve. Barometar taj je visok 12 metara i 65 centimetara, a promjer njegovog stupca iznosi 20 millimetara. Barometar je izpunjen vodom, povrhu koji ima sloj ulja, kojemu je svrha da priedi izhlapljivanje vode. Kretnja sadržine ovog barometar je 13 1/2 puta veća, nego li može biti ona barometra od žive.

U Rusiji je započela gradnja velikog konala, koji će spojiti Sjeverno More sa Crnim morem. Glavna svrha ovog konala jeste, da ratni brodovi prama potrebi budu mogli pola-

ziti iz jednoga mora u drugi. Konal započinje kod Rige i sledi Dunu do Berezine, gdje se spaja sa Dnieperom i ide u crno more. Dužina konala je 1780 kilometara, ali na novo neće biti izkopano nego samo 200 kilometara, pošto će se za ostalu dužinu upotrebiti postojeće rieke. Konal biti će toliko dubok i širok, da će se kroz isti moći voziti najveće ratne ladje. Izgradit će se u 4 godine sa troškom od 400,000,000 franaka.

Najnovije kušnje o kolikoći bakterija u vodi, dokazale su da u svakom kubičkom centimetru vode ima poprieko 1100 do 19,000 raznih bakterija. Pošto 1 kubički metar vode ima jedan milijun kubičkih centimetara, to u jednom kubičkom metru vode ima 1,000,000 × 1,100 ili 1,000,000 × 19,000 t. j. 11 do 19 milijarda bakterija.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

16. Molim vas dadu li se u gospodarstvu koristno izrabiti drvene pilotine i kako?

H. B. I. u S. (Bosna).

Drvene pilotine mogu se u gospodarstvu raznovrstno upotrebiti, n. p.: 1. Mješaju ih odpadim iz kućanstva i izmetinam, za priredjivanje mješanca djubra. — 2. Upotrebljavaju ih kao stelju u štajam, jer upijaju izvrstno osoku, i brzo izgrijaju na gnojištu. — 3. Za kadenje butina, kmetine, slanine i kobasica. — 4. Za zamazavanje pukotina na gredam, ljetvam i sličnim drvenim predmetim. Maz od pilotina za ovu svrhu napravi se, ako se pilotine pomješaju na jednake djelove sa izmrvljenom ilovačom te umjese pomoću vrelog katrana (theera od kamenog ugljena). Ovu smjesu valja rabiti dok je još topla, pa ju snagom utisnuti u pukotine drva, pa onda dobro izgladiti na izvanjskoj površini. Ova smjesa priedi drvo od gnijjenja, a sasvim je nepromočna. — 5. U vlažnom stanju drvene pilotine su izvrstno sredstvo za čišćenje hodnika, pločnika i stepenica, jer upiju svu prašinu i svu nečist. — 6. I kuhinsko posudje, koje dolazi na vatru, čisti se izvrstno drvenina pilotinam. — 7. Ako se 3 diela drvenih pilotina dobro pomješa sa 1 dielom cementa, pa onda okvasi i dobro umjesi, pa onda iztisne u drvene kalupe, dobije se izvrstne plače za pokrivanje kravova, čihova se trajnost znatno poveća, ako se, kad se posuše dobro namažu katranom (theerom) i pospu sitnom przinom. — 8. Ako se 2 diela drvenih pilotina pomješa sa 3 diela przine (sitnog pjeska) i 3 diela klačine (masta), pa se okalupi u drvene kalupe i iztisne dobije se izvrstne a lake opeke. Još bolje opeke se dobiju ako se 2 diela drvenih pilotina pomješa sa 2 diela klačine, 3 diela przine i 1 dio cementa. — 9. Kad se drvene pilotine pomješaju malom kolikoćom smole, i umjese u komade, dobije se izvrstno gorivo za loženje peći i kotlova.

17. Imam da zagajim jedan predjel hrastovinom; molim vas, kako imam postupati pri sjetvi žira, a da pri tom bar u prvoj i drugoj godini imam nešto koristi od troška za oranje i priredjivanje zemlje za sjetvu žira?

S. B. u P. (Istra).

Žir sije se jeseni ili u proljeće u redove na razmak od 1 metra i 75 centimetara do 2 metra razmaka. Žirovinu sije se u brazdi za plugom, tako da žir od žira bude u redu zasijan na 6 do 10 centimetara razmaka. U prostoru obradjenom između redova u kojima je zasijan žir, zasije se u proljeće na riedke ječam. Kad se pokosi zob, onda se zemlja između redova preore i pripravi za sjetvu kukuruza ili druge koje okopavine. Od kukuruza ne samo, da se ima liepi dohod, ali se istim bravi mladeh nastiće od sunčane pripeke u ljetno doba. Za koliko se godina može nastaviti gojitba kukuruza ili druge okopavine između redova hrastića, to zavisi od vrsti zemlje i načina gojitbe, ali se to obično protegne na 3 do 5 godina. Ovako-

vom gojitbom u 3 ili 4 godine porastu hrastovi do 1 metar visoko, a onda se mogu prepustiti sami sebi. Gdje sjetva žirovine neuspje dobro, ili radi slabe klicanosti ili radi miševa i kunaca koji žirovinu pojedju, nadomješta se nastale praznine u redovima proredjivanjem hrastića u redovima u kojim su gusti, ili presadivanjem hrastića iz posebnog razsadnica. Na ovaj način imali će te u prvim godinama razmjerno nadoknadnjem trošak.

18. Ima li sredstva i načina za priredjivanje čepova za staklenice, a da budu sasvim nepropusni?
N. V. u S. (Brač).

I najbolji čepovi za dugog stanja, propuštaju kroza se zrak, a sa zrakom trusje svakog vrsta h gljivica, koje se pak naselju na vinu i uplivaju izravno na njegovu dobrotu. Čepove od pluta prije porabe valja dobro prokuhati u vodi, kojoj se je prije dolilo 1 do 2 posto sumporove kiseline. Svrha kuhanja u ovoj kiseljoj vodi ima dvi svrhe, prva je da se uništi sve trusje gljivica, koje može biti na čepu ili u čepu; a drugo da se čep omekša što više e da se bolje stisne u grlo staklenice. Ali i najbolji čep, vremenom se posuši i propušta zrak; pa s toga da staklenica bude baš hermetički zatvorena valja gornji dio čepa nakon što se je začepila staklenica namažati parafinom, ili raztopljenom smolom. Parafin je bolji od smole, jer ne popuca lako. Kapice i listići od staniola koje su sada toliko uporabi za obvijanje glavica staklenica malo pomažu, jer se izpod njih lako suši čep, i propušta zrak.

19. Imadem nekoliko staklenica lanjskog domaćeg vina, u kojim je vino postalo uljevito. Molim vas dade li se ono vino ispraviti i kako?
G. S. u K. (Hrv. Primorje)?

Vino nevalja lievati u staklenice, ako nije prije u bačvi sasvim dozrelo, jer se onda sasvim lako pokvari. Pokvarenje vina u staklenicam, dade se prepriječiti tim, da se vino u staklenicam, prije nego li se začepi, ugrije u vreloj vodi, do 60° C., jer u toj toplini poginu fermenti raznih gljivica, koji se nalaze u vinu. Sudeć po opisu, vaše vino boluje od bakteriasis ili tezljivosti. Vaše vino možete izliječiti, ako ga u vreloj vodi ugrijete do 60° C., ili ako mu dodate po hektolitru 20 do 30 grama treslovine, ili ako ga dodatkom alkohola ojačate na 12 do 13 stupnjeva alkoholične žestine.

20. Molim vas, da mi navedete one vrsti stabala, koje bi se mogle zasaditi na jednom otočiću po kojem za oluje polieva more.
D. r. F. u T. (Pelješac).

Takovih stabala koji bi izravno odolili slani morskoj nema, ali ima nekoliko vrstih stabala, koja se slani morskoj postepeno priuče i trajno joj odole. Tamarix, šipak i smrdelj najlaglje se priuče slani morskoj, teže vrba, bor i čimpres, ali ipak ima slučajeva gdje i bor i čimpres žive žilam u moru.

21. Govori se i piše toliko o uspjehu strijeljanja na oblake proti tuči, u koju su svrhu lani pravljene kušnje u Zagrebu. Što mislite Vi u pitanju? Može li se jedan kraj obraniti od tuče strijeljanjem na oblake? Kako se može stvar obrazložiti?
D. M. T. u B. (Istra).

Lani, dok je održana u Zagrebu izložba groždja, pravljene su i kušnje pucanja na oblake, u koju svrhu pucalo se je mužarim gradjenim od Mavra Ungera iz Celja, za koje se drži da su najbolji. O kušnjam u Zagrebu nije bilo kašnje ništa potanko priobćeno; ali kušnje nisu imali drugu svrhu, nego da pokažu, kako se mužar rabi u slučaju potrebe. Pucanje na oblake proti krupi jeste starinski običaj, najviše razprostranjen u Štajerskoj. I u Americi ima predjela, gdje pucaju na oblake za obranu od krupе. Dokazana je činjenica, da su neki predjeli rek bi odabrani od krupе, jer u takvim predjelim skorom svake godine otuče krupa. Sastav i konformacija gora i dola, rek bi da je od odlučnog upliva na tvorbu krupе u oblacim. Ako se dakle drugim jakim sredstvom prepriječiti skupljanje oblaka i stvori nova struja u zraku protivna onoj oblaka, razpršit će se oblaci i neće doći do krupе. Ovako se tumači korist od

pucanja na oblake protiva krupi. Štajerci su toliko uvjereni od koristi od pucanja na oblake, da se je u Gracu zasnovao posebni odbor za pokuse strijeljanja na oblake. Pokusi su bili tako povoljni, da je nezapadnoj strani briegova zasnovano deset raznih postaja za pucanje i to u Strassangu, Kohlbergu, Buckkegelu, S. Ivanu i Pavlu, Oehlbergu, Kollenbergu, Plabuču i Goestingu. Na ovim zadujim mjestim, koja su više izložena krupi, u svakom po dvi postaje. I pokraj Valaždina u Hrvatskoj imade šest postaja za strijeljanje na oblake. Točnih podataka u cijeloj stvari, ima posve malo. Lani, na 28 lipnja, bili su se navukli nad Celjom veliki oblaci. Iz susjednih briegova zasadenih vinogradim stala je odmah velika pucanja iz mužara na oblake. Najjače su pucali posjednici vinograda V. Walland i rudarski savjetnik Riedl, i nakon malo opazilo se da se nad briegom Sv. Nikole, na kojem se nalaze vinogradi Wallanda, diele se i razilaze oblazi. Oko poldana istog dana pala je velika krupa u gradu Celju, ali pa vinogradim iz kojih se je pucalo na oblake nije palo ni zrna krupе. Ovo bi bio jedini poznati stvarni dokaz od koristi strijeljanja na oblake. Ali i ratno ministarstvo priznaje korist od pucanja na oblake, jer u rečenn svrhu, daje prah uz obaljenu cieniu, t. j. 25 kg. praha za flor. 10 novč. 12 1/2. Najbolji mužari za pucanje na oblake, tvrdi se da su oni bravara Mavra Ungera iz Celja. Jedan takav mužar sa spravam potrebitim stoji 55 flor. i 65 novč. a nuzto ima trošak za kolibu, koji iznosi 30 do 35 flor. Za užigača hoće se 20 flor. na godinu, a po prieko troši se na godinu 50 kg. praha u vrijednosti od 20 flor. 25 novč. U prvoj godini svi troškovi iznose 130 flor. i 85 novč., a sljedećih godina flor. 40 i 25 novč. na godinu. Predsjednik odbora za proširenje strijeljanja na oblake jeste D. r. A. vitez Vaniš, a štajerska štedionica dieli obilne podpore svakom vinogradaru koji se odluču na zasnovanje takove postaje za strijeljanje na oblake.

22. Imam dobro ugojenu kravu kojoj je trinaest godina, a otelija je u četiri godine petero teladi. Sad je već godina dana da nemože da odvodi. Šta je o vome uzrok i dade li se kako pomoći.
M. V. u S. J. (Hrvatska).

Nemislmo, da bi se naslo sredstva, kojim bi se pomoglo vašoj kravi, jer je ona već učinila svoj viek. Krava je prikladna za razplod od 3 do 10 godine, kroz koje se doba, uz redovito timarenje oteli 6 do 7 puta. Do 12 godina vrlo se riedko drži krava za razplod, a preko 12 godina po gotovo još manje. Takovu kravu, koja je već preživjela svoj viek, najbolje je da utovite za mesnicu, jer bi svako sredstvo liečenja ostalo bezuspješno.

B. Nova pitanja.

23. Imadem po mojem imanju liep broj stabala od smokve, ali se svake godine, skorom redovito pojavlja na njima medič; koji redovito uništi vas plod, da i sama stabla od smokva znatno trpe. Molim vas, imali lieka proti mediču smokve, i koji je liek najuspješniji?
J. D. u P. (Brač).

24. Jesu li uljene komine dobra krma za blago?
N. S. u T. (Hrvatska).

25. Molim vas, kako mora biti gradjen i uređen hambar, da se u njemu žitija dobro uzdrže?
I. O. K. u S. (Bosna).

26. Jeli koristno pognojiti voćna stabla, kad se zasade?
A. F. u P. (Istra).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnic.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Lukić D. M. — Donelli O. M. — Opačić O. S. — Gutunić V. — Brbić O. T. — Pijavičko društvo „Sokol“. — Filipec A. — Filipec F.

Podmirili su predbrojbu do konca prošle g. 1898:

P. N. gospoda: Lepušić G. — Bjelovučić N. — Dražević M. — Grabovac J., uč.

C. g. N. - Pokrajina — Vi dugujete do konca t. g. 1899 flor. 3.

— Č. g. Jaramaz M. — Najbolje gnojiva za vinograde na težkim ilovastim zemljam jesu superfostati, i to ili čisti superfosfat ili pepelikov superfosfat; i to obično u smjesi kako sliedi: Superfosfata od 16 %, kilograma 50 za svaku 1000 loza, kainita 60 kg., a kilske solitrovina 15 kg. za svaku 1000 loza. Georges-Ville-ova gnojiva br. 6 možete nabaviti od Tvornice umjetnih gnojiva u Hrastniku u Štajerskoj.

— Č. g. Visković M. — Dobro je!

— Č. g. Marinović A. A. — Poslali smo Vam odmah pismeno zatražena razjašnjenja.

— Sl. kr. Sveučilišna Biblioteka - Zagreb. — Broj 3 t. g. poslali smo iznovice.

— Č. g. Poljančić P. — Pisali smo Vam, da od tvornice umjetnih gnojiva u Hrastniku možete nabaviti dušičnog supertosfata od 2 1/2 % dušika i 11 % fosforne kiseline.

— Č. g. Starčić F., žup. — Pokrala se je pogreška, jer je Vaša predbrojba podmirena do konca t. g. 1899. Oprostite i primite naše odpozdrave.

— G. g. M. P. - Pokrajina. — Na anonimna pitanja načelno ne dajemo od govora, pa je tako svršilo u koš i vaše pitanje o načinu čišćenja bačava od špirita.

— Č. g. Kotlarić N. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „Duhan“ poslali smo Vam.

— Č. g. Tešić S. — I Vami knjižicu „O uporabi dropa“ i broj 2 i 3 t. g.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urenog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vjeću
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Ožujka 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Ožujka 1899.

IZ RAZPRAVE poljodjelskog proračuna u Saboru.

Za razprave poljodjelskog proračuna u Sa-
boru, pročitao je zastupnik vlade dugo, potanko
izvješće rada i djelovanju vlade oko promicanja
i unapredjenja gospodarstva u Dalmaciji.

U svom exposé-u, kako ga je sam zastu-
pnik vlade nazvao, da efekat na zastupnike bude
veći, navedene su i sve one svote, koje je vlada
uložila u šumarske svrhe, bilo za pošumljivanje
ili za plaće šumarskog osoblja, kako što i sve
one svote uložene za prosušenje blatija, ure-
đenje bujica i za gospodarsko obučavanje.

Kad se izluče sve one svote, za radje koje
ne stoje u izravnom odnošaja sa poljodjelstvom,
jer je dužnost vlade provadjati ih iz drugih vi-
šjih razloga, sve svote uložene za unapredjenje
poljodjelskih, odnosno gospodarskih odnošaja u
Dalmaciji, tako su malene, da nebi bilo vrijedno
o njima spomena povesti.

Još je više udarilo u oči, da exposé o vla-
dinom radu za promicanje gospodarstva u Dal-
maciji nije pročitao pokrajinski nadzornik za
poljodjelstvo, nego jedan drugi činovnik, pravnik
zanimanjem, što je očit znak, da pokrajinski
nazornik poljodjelstva, u četiri godine što je u
ovoj zemlji na službovanje, nije još naučio je-
zika s kojim govori 99 i devet desetina po sto
ovoga pučanstva.

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

(Nastavak vidi broj 5).

Bio je zapuhao sjevero zapadnjak, pa je
toplomjer kazivao 24.5° C. Dobro se proigrasmo
na povratku do Bežmekova stana. Jare se iz-
među dvie vatre dimilo i raztapalo te se je na
suncu svjekucalo i rumenilo, da ga je bila mi-
lina pogledati. Vriedna Bežmekova stopanjica
prostre trpezu bielim čistim stolnjakom i po-
stavi sve potrebito posudje, nožave i viljuške;
Petar skine jare i razsieče, te, nakon kratke
molitve, stadosmo blagovati u veselu i šaljivu
razgovoru svi kao za okladu. Naša je junačka
bolska rumenika do malo razdriešila mnogima
uzlove sa jezika, te nas stade rogozor i srdačni
smieh koji bi nas bio i do kašnjenja doba za-
držao, da nam nije bilo razmišljanja da su kratki
danci, a dugi konaci, a namjeravao sam istoga
dana da posjetim i glavicu Sv. Duha na jugo-
istočnom kraju bračke visočine. U 2 ½ sata o-
prostismo se od Bežmekovih, uzjahasmo, te
hajde preko vrhova put jugoistoka. Ljetno je
sunce bilo baš sada najžešće zapeklo, te nas je
ono grijalo odozgor a užarena zemlja odozdô,

Doisto je smiješno bôo viditi, gdje se za-
stupnik vlade, na umjestne primjetbe pojedinih
zastupnika, pozivlje na Zottijev nacrt osnove za
promicanje gospodarstva u Dalmaciji, kako na
kakav orakul, a da tu nadzornika Zottia nema,
da svoj rad brani i obrazloži.

Exposé vladina zastupnika o radu oko pro-
micanja gospodarstva u Dalmaciji, napranio je
na stručnjake u predmetu vrlo loš utisak, jer
su se svi uvjerali, da se još uvijek radi bez
stalnih i proučenih osnova, i da se veći dio
svota troši u plaće, nagrade, najmove i komi-
sije, a mali, posve maleni dio, u gospodarske
investicije, koje bi doisto pomogle unapredjenju
zapuštenih gospodarskih odnošaja ove zemlje.

Razprava poljodjelskog proračuna, doka-
zala je još jednu vrlo važnu činjenicu, biva da
je pitanje točno izradjenih i proračunanih o-
snova za pojedine grane gospodarstvene, Ahi-
lova pita za vladu, odnosno za pokrajinskog
nadzornika poljodjelstva, jer na svako pitanje
pojedinih zastupnika o osnovam za promicanje
i unapredjenje pojedinih grana gospodarstva,
pozivao se je zastupnik vlade na Zottijev nacrt
osnove za promicanje gospodarstva u Dalmaciji.

Po temeljnim načelima gospodarske nauke,
nije pametno preduzeti ni najmanju radju u
gospodarske svrhe, ako se prije o svakoj neiz-
radi točna i na tanko proračunava osnova, jer
je inače i tvari i financijski neuspjeh, neiz-
bježiva posljedica.

A naša vlada, već četiri godine, radi
bez osnova, odnosno, kako je njezin zastupnik

u saboru izjavio, radi po nacrtu osnove Zotti-
jeve.

A šta je nacrt Zottijeve osnove za pro-
micanja gospodarskih odnošaja u Dalmaciji?

Popis pojedinih grana gospodarskih, koji
valja pramaknuti i unaprediti, uz navod svota,
po njegovu sudu, dostatnih za unapredjenje
svake pojedine grane.

B.

Zašto strada ljeti cvieće na prozorim?

Djevojke, koje se bave gojitbom cvieća po
prozorim, tuže se, da im u ljetno doba, unatoč
redovitog i obilnog zalievanja, strada cvieće po
prozorim, dapače i da povehne. Dapače da mnogo
cvieće pogine i onda, ako mu se za veću si-
gurnost drže lonci u pliticam punim vode.

Uzrok propadanja cvieća na prozorim, kad
se redovito zalieva, nije suša, nego sunčana
pripeka.

U ljetno doba, sunce ugrije lonce tako
žestoko, da i ako je zemlja u njima vlažna, i-
pak se unutarnji dio lonca tako razžari, da
se izpeču i progore sve ove žile, koje se nalaze
tik unutarnjih strana lonca.

Najprije progore od sunčane pripeke one
žile, koje se nalaze tik unutarnjih strana lonca,
ako se lonci zalievaju za sunčane pripeke ili
po podne i podvečer dok su još zažareni.

Ovoj se nevolji može lako doskočiti, ako
se izpred lonca pričvrsti okomito komad daske,
onoliko visoke koliko su lonci visoki ili nešto
malo višji, pa ako se praznine izmedju daske
i lonca i izmedju lonca izpuni mahovinom,
k ju se uzdrži vlažnu.

tako da smo na oznojenim mazgama lebdili kao
izmedju dvie vatre. Iz početka nas je još šuma
borova i po koja rašelja donekle štitila, ali
kad odmakosmo dalje put iztoka, nešto visoka
rašća, a raztvori se okolo nas krš i golet.

Preko Crnice, gdje su novonasadjeni bolski
vinogradi, kojima bijaše tuča uništila cijeli pri-
rod, dospjesmo napokon do Vužićeva Kaštila,
kraj visokog sedla preko kojega prolazi put
Stare Staze, koji vodi u Praznice, Dol i Postira.
To sedlo ostaje upravo Bolu sa sjeveroistoka.
Visočina je na tom mjestu gola i pusta, te raste
po njoj ponajviše miomirisna kadulja. Kod Ka-
štila osta Mato mazge čuvati, a mi ostali put
pod noge, te se po pločastom kršu uputismo
dalje na iztok k Svetomu Duhu, koji se podiže
727 m. nad morskou površinom. Dalje k sje-
vero-zapadu uzpinje se na sred visočine brieg
Staza koji je 730 m. visok nad morem.

Glavica Sv. Duha ostaje u jugozapad selu
Gornjem Humcu, te je od planinske krune u-
daljena oko 100 m. Na vrh nje je istoimena cr-
kvica, s dvora 55 m. duga, 4.54 m. široka, okre-
nuta s pročeljem prema zapadu. S iztočne strane
završuje polukružnom apsidom. U vrh pročelja,
joj je posjeđen pročelni zvonik, a na sred pro-
čelja su pačetrovna vrata. Drugih otvora neima,

a vrata zaključana, te ne mogoh obaći nutr-
njosti crkve. Crkva je obkoljena debelom po-
kružnom u mrtvo zidanom ogradom od 1.20 m.
do 1.5 m. visine. Izmedju crkve i ograde ostaje
hodnik od 1.4 m. do 2.5 m. širine. Prama pro-
čelju crkve je u ogradi ulaz, koji je prevremeno
zazidan jednostrukom pregradom. Dva metra
daleko od jugoistočne strane ograde podiže se
oko 3 m. visoka predhistorička gomila. S vrha
te gomile otvara se liep vidik navlaš na iztočni
dio otoka Hvara, a naravski bolje se snjega
vidi Makarsko primorje nego li s Vidovice. U
4 s. povratismo se k Vužićevu Kaštilu. Tad je
toplomjer bilježio u hladu 28° C. to jest u taj
čas je bila najveća toplina toga dana na bra-
čkoj visočini. Tu se imadosmo razstati. Petrić
sa svojim slugom imao je saći nekom suputicom
preko svojeg vinograda imenom Zagona, odmah
izpod krune, a mi Starom Stazom, koja je od
te suputice za 1 km. udaljena prema zapadu-
Gorska kosa ili ti krana bračke visočine, koja
se osjem malik prelome skoro pravom ortom
smierom od iztoka k zapadu proteže u duljini
od skoro 3 km. od Stare do Nove Staze, naj-
strmija je od svega bračkog gorja. Poput be-
dema vrijaške tvrđjave koči se ona iznad Bola
u visini od 600 m. do 700 m. nad morem. Njezine

Ovim postupkom sunčane zrake ne udaraju izravno na lonce, a mahovina ih upija, i oblažuje tim njihov učinak na same lonce. Mahovina preko noći izgubi opet toplinu, i razkladi se, a tim se zemlja u loncima uzdrži uvijek primjerno vlažna i nemože da se puno ugrijeti prave posuši.

Onaj komad daske, što se pričvrsti izpred lonaca može se raznobojno izliti, da bude prijazniju oku, a može se i izkiliti.

G. M.

Dali je u današnjim prilikama korisnije gnojiti Thomasovom troškom, odnosno fosfatovim brašnom ili sa superfosfatom?

U zadnje doba proizvođači Thomasove troške sklopili su novi vez između sebe i povisili su od puta cijenu Thomasove troške za 16 novčića na svaku 100 kg.

Ovo neopravdano poskupljenje, odnosno lakomost tvorničara Thomasove troške potakla je mnoge gospodare na razmišljanje, dali se uz sve više padajuće cijene poljskih plodina, a poskupljivanje umjetnih gnojiva, a osobito fosfor-nih gnojiva, u opće izplaća gnojenje fosfor-nimi gnojivi odnosno Thomasovom troškom.

Uz oskudicu, koju veći dio zemalja trpi od fosforne kiseline, ako se hoće zemlje uzdržati u snazi, valja nastaviti gnojenje fosfor-nimi gnojivi, u svakom slučaju, dali je korisnije rabiti sporo djelujuće fosfatovo brašno odnosno Thomasovu trošku ili je bolje i korisnije rabiti brzo djelujući superfosfat.

Fosfatovom brašnom odnosno Thomasovoj troški daje se uvijek prednost na kiselim zemljama, na tresetima i na zemljama pjeskuljama. Superfosfati su puno prikladniji za teške zemlje, kao za gnjilaču, ilovaču, te u obće za sve one zemlje, koje su prikladne za žitarice i okopavine; a onda na livadama, koje trebaju brže pomoći.

Pri nabavljanju Thomasove troške ili superfosfata, valja uvijek tražiti onakovu vrst, koja razmjerno sadrži najviše fosforne kiseline topive u citronovoj kiselini. Cijenu se pak ustanovljuje prema postotku topive fosforne kiseline, i plaća se toliko za postotak fosforne kiseline topive u citronovoj kiselini.

Za superfosfate traži se postotak od 15 do 22% topive fosforne kiseline, a i manji ili veći, dočim se kod Thomasove troške traži postotak topive fosforne kiseline preko 16, jer je dokazano da Thomasova troška malog postotka topive fosforne kiseline, nema nikakove gnojive vrijednosti.

Umjetna gnojiva valja nabavljati za vremena, u proljeće za jesen, jeseni za zimu i proljeće.

O. O.

gole hridi padaju okomito za 40 m. do 60 m. visine, a obronci joj, do prvih podpornih brežuljaka Vitrenice na iztoku, Bedrine, po sriedi, a Brdašca na zapadu, nagnuti su preko 50°, a ipak jih je dobrim dielom zasadila vinogradima marna ruka bolskog trudoljubivog težaka. Po glaviti predieli tamošnjih vinograda zovu se Jakin, Bili put i Kosika redom od izтока k zapadu. Najviši kraj te nepristupne kose sa istočne strane zove se Baljenik, te je u vrh njega u predpoviestno doba nasuta ogromna gomila. Put Stare Staze spušta se u dugim serpentinama nad širokim dolcem Podstazjem, između Borove glave, brežuljka istočne i Vitrenice sa zapadne strane izpod Baljenika sve do Vitrenice, preko koje kao preko visokog stepena se ravno proteže put zapada, dieleći Jakin u gornji i donji. Pri zapadnom kraju Jakina počimlje opet silaziti, priedje preko Bedrine, te se strmo spušta niz za brdašce, dok se u Dolcu, između Brižina i Kaštila sastane s putem Nove Staze, 10 kilometra daleko iznad crkvice S. Josipa, najviše točke varoši Boiske. Tu se navršilo naše okolno putovanje preko najvišeg diela bračke visočine.

(Sliedi).

Djetelični volovod (Orobancha minor).

U zadnje doba učestale tužbe gospodara, da se na djetelištima pojavljuje volovod.

Volovod dolazi na zemljištu obično skupa na sjemenom djeteline, i istim skupno klića, samo što svoju klicu razvija u žile djeteline. Prodiranjem volovoda u žile djeteline, pojavljuju se na istim okrugle otekline, iz koji sisa volovod hranu iz žila djeteline.

Volovod se hrani isključivo onom hranom koju isisa iz djeteline, pa nije stoga nikakovo čudo, da usljed toga djetelina strada; ali volovod nije ipak tako pogibeljan, kako vilina kosa, da bi djetelištu sasvim uništio.

U djetelištu je posve lako razpoznati volovod, jer je volovod nešto 30 cm. visok, i iz-tiče se u zelenilu djeteline svojim smeđe ljubičastim ljuskastim stabaljkama, bez lišća, koje su na vrhu izkičene cviećem ljubičasto rumene boje, poredanim klasasto.

Najsigurnije se tamani volovod, ako se počupa i izplivši prije nego li se osjemeni. Ako ovakova radja iz kojeg mudrago razloga nije izvediva, onda neostaje drugo nego podorati djetelište po prvoj košnji, i ne gojiti na istoj zemlji djetelinu za 5 do 6 godina dana.

Za utamanjenje volovoda u djetelištu preporučaju mnogi škropljenje razblaženom sumpor-ovom kiselinom, odnosno sa kiselim sumpor-om kiselim solim; ali o faktičnoj djelatnosti ovih sredstava i o tomu koliko od istih volovod trpi, a koliko djetelina, nije još dokazano.

Volovod pokosen i posušen djetelinom nije štetna hrana, niti oduzima hranivu vrijednost djeteline, dapače u Stajerskoj vlada uvjerenje, da je volovod izvrstna krma, jer da izravno upliva na povećanje tusta u mlieku.

Hranjenjem blaga djetelinom obraslom volovodom, ide se svakako u susret da se proširi ova vrst korava, jer sjeme volovoda kroz tijelo životinje dolazi u djubar, a ovim opet na polje.

L. B. Z.

Njegovanje mlade krmadi.

Kad se odojčad odbije od majke, onda ju valja za 6 do 8 puta na dan hraniti svježom, dobrom i sočnom hranom. Puno je laglje odbiti i uzgojiti odbijenu odojčad, ako joj se do 11 ili 12 nedjelje može davati svakog dana na glavu $\frac{3}{4}$ ili 1 litru krevajeg mlieka.

U zadnjoj nedjelji izmjenjuje se postepeno cijelo mlieko sa obranim e da prelaz od hranjenja cijelim mliekom i dojenja, na hranjenje obranim mliekom ne bude odveć nagao.

U dvanaestoj i trinaestoj nedjelji uzimlje odojčad i trpi kiselo mlieko, ali pri hranjenju kiselim mliekom, valja puno paziti na čistoću posudja, da se sve to posudje odveć ne uzljuti, i da ne postane gnjezdo raznih bacilla kojima je, kako je poznato, mlieko najbolje zemljište za njihov razvoj.

Valja se takodjer pobrinuti, da mlade svinje budu imale prostora za slobodno kretanje u čistom zraku, jer se samo čistom i dostatnim kretanjem u čistom zraku može prepriediti da se pojavi bedrenica i slične bedrenične bolesti.

Do četvrtog mjeseca, savjetuje se nastaviti hranjenje suhim, zdravim ječmenim zrnjem, a koncem četvrtog mjeseca, već su mlade svinje toliko do jake, da im se bez svake pogibelji može krmiti svaka hrana.

T. B.

Kako se olakša navrćanje na oko ili pupovanje.

Navrćanje na oko ili pupovanje u velike se olakoćuje, ako se pred navrćanjem pozina sljedeća pravila:

1. Nekoliko dana prije navrćanja na oko, valja zemlju dobro prekopati, jer se tim pospjesi kolanje sokova, te dosljedno se povećava životna djelatnost. Isti tako odmah po navrćanju, valja opet prekopati zemlju, radi iste svrhe, t. j. da se i nakadno podrži bolje kolanje sokova i životna djelatnost.

2. Na oko valja navrćati iz jutra, preko

dana navrće se na oko samo onda, kad se je u navrćanju na oko postigla neka sigurnost.

3. Večer pred navrćanjem valja poskropiti divljake koje namjeravamo navrćati, a takodjer puno pomaže uspjehu navrćanja, ako se u večer pred navrćanjem dobro zalije zemlja.

4. Navrćanje na oko najbolje uspijeva, ako se oko položi nešto koso prema debalcu, ili izpod jedne postrane mladice, gdje je jače kolanje sokova.

5. Ako je divljaka koju navrćemo puno razgranjena, valja joj prije povezati krošnju, da zrak i svjetlo ima što više pristupa do mjesta gdje je navrćuto na oko, jer navrćuto oko trebuje svjetla i zraka.

Ako se pazi na sve one stvari, onda navrćanje na oko izpadne dobro.

Upliv krme na kolikoću masla u mlieku.

O ovom vrlo važnom pitanju napravio je Soxhlet ponovo puno kušnja, i kako „Sächs. landw. Zeitschrift“ piše, došao do sljedećih zaključaka:

1. Ako se hrani krave sa sienom i ugljovodanim, dobiva se puno mršavije mlieko, nego li ako li se hrani samim sienom. Velike količice hrane, koja sadrži puno škroba upliva na opadanje kolikoće masla u mlieku za 0.7% bez da znatno povećavaju dojnost.

2. Ako se sienu primješa veća kolikoća proteina, onda krave doje doduše obilnije, ali mlieko ne sadrži ni zere više masla, nego li sadrži ako se krave hrane samim sienom; pa se mora zaključiti, da se ni povećanjem proteina u hrani neda povećati tvorba mliječnih žlježda i njihova jednostrana raztvorba u maslo.

3. Ako se sienu primješa drugih krmiva, koja sadržavaju lako probiva tusta, onda se povećava kolikoća masla u mlieku. Ulja i tusta, kao laneno, sezamovo ulje i odpadeći od sala, imadu se podavati blagu raztopljeni u vodi, poput sapunjače (emulzije), jer inače nemogu biti probavljeni. Tusto jednog krmiva koje obiluje tustom, ne prelazi kao takovo u mlieko, nego ide upobljeno pa povećanje tusta tielesnog, i tim putem sili u tijelo postojeće tusto na raztrošbu, u svrhu da ga onizmijani, pa raztvoreno tusto iz tiela prelazi u mlieko.

Ovo i je uzrok, zašto se maslo od krava hranjenih tustom krmom topi pri visokoj toplini, i sadrži razmjerno malo hlapivih tustih kiselina.

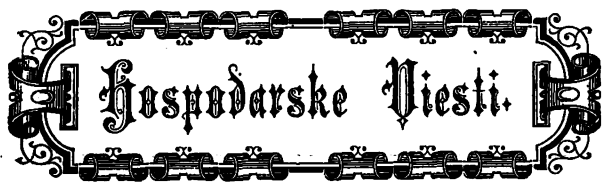
Razmjjer hranivosti u hrani radnih konja. — Grandeau u Ann. de la Sec. Agr. priobćuje u pitanju sljedeće podatke Za razmjjer hraniva uzeo je 1:7. a odobrio je jednake konje, glede pasmine i tjelesnog razvoja; pa je započeo kušnje kad jednog konja sa slamom i kukuruzom u razmjeru od 1:10, a kad drugog bobom i slanom u razmjeru od 1:3. Za kušnja konji su rabljeni na jednako teškim radnjama, i uživali su jednaki počinak. Hrana je podavana u jednoj mjeri napram radnji, koju sa konji provadjali. Dnevna hrana se je sastojala pri koncu kušnje od 4.7 kg. kukuruza i 2.7 kg. sječke i slame, odnosno od $4\frac{1}{2}$ kg. boba i 4.7 kg. sječke od slame. Rabila se je ječmena i zobena slama. Na koncu kušnje težili su konji hranjeni kukuruzom 488.4 kg., a oni hranjeni bobom 522.7 kg. Ova razlika potiče od većeg postotka hranivosti, što je sadržavao bob napram kukuruzu. Gleda uspjeha u radu, kušnje nisu dokazale, da je bob, kao bolja hrana ista upliva, na veću snagu ili veću ustrajnost u radu konja.

Proti žižku (Bruchus pisi). — Žižak izjedava brašno od graška u zrnju, pa mnogi radi toga, moradu da napuste gojitbu graška. Iz zrnja od graška, dade se žižak iztjerati na razne načine. Voda je u tu svrhu još jedno od lagljih sredstava. Ako se grašak za kuhanje postavi večer prije u vodi, do u jutro ostave svi žižci zrnje i izplivaju na površini vode. Na isti se način

rieše sjeme graška od žižaka, jer žižak dolazi graškom u zemlju a ostavlja ga dok očuti vlagu u zemlji, i zabije se u zemlju, gdje se kašnje plodi, da nese jajašca u cviet od graška, iz kojih se jajašca razvije kašnje u zrnu žižak, koji izjede zrno. Tko hoće dakle da zasije čisto sjeme od graška, odnosno sjeme bez žižaka, red je da sjeme pred sjetvom moči 12 do 24 sata u vodi. Preko noći ostave žižci zrnje i izplivaju na površini vode, pa se onda ima sjeme sasvim čisto od žižaka za sjetvu. Žižak se uništava i tim, da se prije sjetve nakvasi dobro sjeme vodom u kojoj je raztopljeno zelene galice, soli i pepela. Za 5 kg. sjemena od graška uzimlje se $\frac{1}{4}$ litre vode u kojoj se prije raztopi 15 grama zelene galice, te rukovet kuhinjske soli i rukovet drvenog pepela.

Sredstvo za liečenje hunjavice imamo u kamforu. U loncu vrele vode metne se jednu žličicu kamfora u prah smrvljena, dobro se pomješa, pa se dotičnik, koji ima hunjavicu postavi nad loncem, da udiše vodene pare i one od kamfora koje se dižu iz vode. I u slučaju najopornije hunjavice ozdravi se ako se ovo sredstvo uporabi par puta.

Voda, koja uzdrži kožu svježiu i liepu priredjuje se od 125 grama vode od ruže, od 8 grama boraksa u prahu, sve raztopljeno i pomješano sa 16 grama tinkture benzoea. Pred porabom izmucka se smjesa u staklenici, pa se pomoću spužvice izpere istom lice i ruke, i ostavi se da se samo na lice i na rukam osuši. Dakle nevalja otirati otiračem, a takodjer nevalja ići na zrak, dok je lice i dok su ruke još mokre od ove vode.

D.r Srećko Karaman, predsjednik Gospodarskog Odbora u Splitu, izdao je dne 1 ožujka t. g. proglas, u kojem pozivlje sve gospodare Dalmacije, da se na treći uskršni dan saberu u Splitu na veliku skupštinu ciele Dalmacije, e da se povede razgovor o našim poljodjelskim i gospodarskim prilikam. Skupština će započeti dne 4 dojučeg travnja, u 9 sati iz jutra u občinskom kazalištu u Splitu, i to ovim dnevnim redom: 1. Govor predsjednika. 2. Izvještaj tajnika. 3. O znamenitosti poljodjelstva i gospodarstva. 4. O poljodjelskoj vjeresiji u Dalmaciji. 5. O našim glavnim proizvodima. 6. O obrtu i trgovini. 7. O izseljivanju. Oni koji misle obširnije govoriti o kojoj točki dnevnog reda, imadu tu svoju odluku dojaviti odboru do 15 t. m.; a takodjer tko misli predložiti zaglavaka (resolucija), mora da ih prijavi odboru barem nedjelju dana prije. Odmah po skupštini držati će se za dva dana predavanja o utemeljivanju, provedbi i poslovanju seoskih blagajna. Gospodari, pohitite u Split na nastanak!

Na mnogim mjestim dali su gospodari popasti zimske usjeve od ovaca, ili su ih pokosili ili probranalili. Ova radja je vrlo pohvalna, a bila je i nužna obzirom na činjenicu, da su se ljetos zimski usjevi, radi blage zime bili odveć rano podigli.

Sabor nije poprimio nikakav zaključak u pitanju, da li se ima urediti podružnica pokrajinske poljodjelske škole u Sinju, kako što je prvobitno bilo odlučeno, ili u Kninu na ostavštini pok. D.r Montija, kako bi reo sada vlada želila, e da manje troši. Više je zastupnika govorilo proti zasnovanju škole u Kninu, a mnogi

su baš stvarno dokazali, kako bi u Kninu školu mogla dočekati ista sadbina, koja je dočekala onu u Gružu.

Pri razpravi poljodjelskog proračuna mnogi su zastupnici prigovorili vladi, što radi bez proučenih osnova, te drobi mrvice, bez da ista ozbiljna i sustavna preduzumlje.

Uvoz kilske salitrovine iz Amerike u Evropu raste od godine na godinu baš na nevjerovatan način. Godine 1830 bilo je uvedeno u Evropu samo 800 tona kilske salitrovine, godine 1890 ta kolikoća je porasla na 780,000 tona, a godine 1897 na 980,000, dočim je godine 1898 bilo uvedeno u Evropu 1,040,000 tona. Kako list „L'Engrais“ piše, samo u njemačkoj pada uvoz kilske salitrovine radi razprostranjenja gojitbe sočivnica za zeleno gnojenje, dočim u svim drugim državam raste. Godine 1898 uvedeno je n. p. u Francuskoj 239,000 tona kilske salitrovine.

Godine 1897 izvedeno je iz Bosne i Hercegovine u Italiju 3224 kvintala suhih šljiva u vrijednosti od 161,200 franaka.

Jedno dioničko društvo podiže u Zagrebu tvornicu kemičkih proizvoda i kemičkih gnojiva; drugo poslovnicu rudokoplja, a tvrdka Clayton Shuttleworth tvornicu gospodarskih strojeva. U Dugomestu, kraj Zagreba, podigla je tvrdka Weiss i Benedek veliku parnu pilanu. Napried!

U Hrvatskoj, unatoč prisilnog nastojanja, počela je znatno opadati gnojitba svilaca; jer dok se je godine 1897 bavilo gojitbom svilaca 23,372 obitelji, u 858 mjesta, pao je taj broj u god. 1898 na 16,799 obitelji u 769 mjesta. U istom razmjeru pala je i proizvodnja. Dok je godine 1897 bilo proizvedeno 259,986 kg. čahura u vrijednosti 198,676 florina, pala je proizvodnja 1898 godine na 227,760 kg. čahura u vrijednosti od 177,143 florina. Popriečna zaslužba jedne takove obitelji jeste 15.58 do 24.72 florina; razumljivo je prama tomu, da ovakovom kukačnom naplatom svojeg dugog truda, mora sviati da napušta gojitbu svilaca.

Od 1 do 8 srpnja 1900 obdržavati će se u Parizu prigodom svjetske izložbe međunarodni gospodarski kongres, koji će se baviti sljedećim vrlo važnim pitanjima: 1. O pravnim odnosajim u gospodarstvu, o gospodarskoj vjeresiji i gospodarskom udruživanju. 2. O gospodarskom podučavanju i prokušavanju. 3. O gospodarskoj upravi. 4. O živinogojstvu. 5. O gospodarskom obrtu i gospodarskoj kulturnoj tehnici. 6. O osobitim načinim gospodarstva u južnim predjelim, i o načinim gospodarstva u kolonijam (naselb. nam). 7. O obrani životinja i bilja proti raznim nametnicam. Na glavi odbora stoji poznati gospodar Jules Méline, bivši ministar predsjednik, pa Eugène Tisserand, bivši generalni direktor poljodjelstva, onda Henri Sagnier, urednik *Journal d'agriculture*, pa Léon Gariel, Michel Tardit, E. Loubet, predsjednik republike, H. Gomot, bivši ministar poljodjelstva i Marquis de Vogüé. Kako se razabire od imena, sve su prvi autoriteti u gospodarskim pitanjima, pa se od ovog kongresa može pravom očekivati veliki stvarih.

Gospodarsko društvo za Galiciju na svojem sastanku od dana 3 ožujka t. g., obzirom na predstojeću promjenu zakona o kotlarini, popri-

je sljedeće resolucije: 1. Da se proizvodnja kolikoće žeste nebi imala unapred točno opredieliti, e da se bude mogla povisiti naprama porastu pučanstva. Da se kolikoća ustanovljena zakonom od god. 1889 ima znatno povisiti, a unapred da se kolikoća proizvodnje ima ustanoviti svake pete godine. — 2. Kolikoća od 1680 hektolitara opredieljena za proizvodnju gospodarskih žganičara, da ima i dalje postojati ali da im ima biti dozvoljeno moći ju proizvesti u svako doba, a ne u opredieljenom roku, kako sada. Dojakašnja odredba, kojom se ograničuje proizvodnja na popriečno 7 hektolitara na dan u mjesecu ima sasvim odpasti. Ovaj zaključak gospodara prikazati će se predsjedniku poljskoga kluba, da ga zagovara u parlamentu.

U Los Angeles u Kaliforniji zaveli su nedavno gojitbu nojeva radi perja. U Africi su u rečenu svrhu kupljena 52 noja u dobi od 4 do 9 godina svaki. Ukrcani su na brod, na kojemu bilo prije ukrcano 2000 kvintala pržine za trkalište nojeva, te 80 hektolitara vode, 80 q. pšenice, 2000 glavica kupusa, 370 vreća krompira, 20 q. mekinja, 100 kola tikava i mrkva i raznog drugog povrća za hranu nojeva. Ova je hrana služila nojevima iz Afrike do otoka S. Helena, a ovdje se je brod morao iznova providiti potrebitom hranom. Na putu je poginulo 10 nojeva, te ih je živih stiglo u Los Angeles 42

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“

A. Odgovori.

23. Imadem po mojem imanju liep broj stabala od smokve, ali se svake godine, skorom redovito pojavlja na njima medič, koji redovito uništi vas plod, da i sama stabla od smokva znatno trpe. Molim vas, imali lieka proti mediču smokve, i koji je liek najuspješniji?

J. D. u P. (Brač).

Medič (*Coccus*) pojavlja se obično na iznemoglim stablim smokve, o obito pak na takovim stablim, koja su usljed slabe gojitbe okružljavila. Obće je mnijenje, da se na ona stabla od smokve najjače pojavlja medič, koja su zasadjena u zemlji siromašnoj na pepelici ili iz koje su izsisale dobar dio pepelike, pa s toga mnogi, kao sredstvo proti mediču rabe pepeo za gnojenje zemlje izpod smokve. Pojava mediča na smokvi, i drugih zareznika na ostalim voćnim stablim, skorom uvijek je dokaz nemara gospodareva, ili radi toga što slabo njeguje svoja voćna stabla, ili radi toga što slabo obrađuje i gnoji zemlju izpod istih, ili radi toga što nije dostatno odlučan u prvom času kad nametnice napadnu stabla. Medič se sa smokvih stabala dade iztriebiti, ako se proti istom odlučno postupa. Kao najbolja sredstva proti mediču preporučaju se: izvadak (Ekstrakt) od duhana i gusto vapneno mlieko. Ekstrakta od duhana ima uz obaljenu cieniu na prodaju, kad tvornice duhana u Haimburgu; a gusto vapneno mlieko, može si svak sam napraviti kod kuće. Izvadak od duhana može se rabiti u svako doba godine, vapneno mlieko samo preko zime, kad na stablu nema lišća. Prije nego li se preduzme liečenje bolestnih smokava, valja stablo očistiti od sve suhorine koju ima na sebi, i izklastiti sve ove vrhove mladica, koje je medič jače napao pa sve to odmah na mjestu izgoriti. Izvadak od duhana razvodni se prama propisu, pa se škropi po bolestnoj smokvi pomoću sticaljke, koja se rabi proti peronospori. Škropljenje valja pomužno izvesti e da svi djelovi mladica, grana debela, a tako isto i sve lišće ostane poskropljeno. Ovo se škropljenje opetuje u navratom od osam dana 3 do 4 puta. Deblje grane i deblo bolje je nama ati izvadkom od duhana, osobito u pazuham grana na razpucaljoj kori debela, jer se na ovim mjestim medič jače gnjezdi. Jednim samim škropljenjem izvadkom od duhana, teško se postigne svrha, osobito ako je lišće na smokvi, ali su tri do četiri škro-

Digitized by Google

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Čiče računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.

Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Travnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Travnja 1899.

„Warrants agricoles“

Lani u ljetu, francuski parlamenat doraz-
pravio je i glasovao novi jedan zakon financi-
jalne naravi, u svrhu da pridigne gospodarsku
vjerresiju, i da olakoti gospodarim i težacim
laku dobavu gotova novca u slučaju potrebe.
Svrha je zakonu još i ta, da stavi u položaj
male posjednike i težake, da mogu pričekati
prodajom svojih proizvoda, do boljih ciena, e
da se otrgnu od mjestnih spekulnata, koji im
predumljaju novca na ljetinu, ili ih dave cie-
nam odmah po žetvi.

Taj novi način pribave vjerresije zasno-
van je na tako zvanim „warrants agricoles“.

Ti „warrants agricoles“ su neka vrst go-
spodarskih dokaznica, potvrđenih od predstoje-
ćih vlasti, u kojima je izkazno da dotičnik u
istinu posjeduje ili ima stanovitu plodinu, i
koja je njezina trgovačka vrijednost napram
postojećim tržišnim cijenam.

Francuski su gospodari ovoj novi zakon,
koji je bio proglašen dne 18 srpnja 1898, po-
zdravili velikim veseljem, i nadaju se da će
se sredstvom ovih „warrants agricoles“ znatno
pridignuti gospodarska vjerresija.

Ali ima druga struja, koja tvrdi, da „war-
rants agricoles“, kako su danas uređjeni neće
biti od koristi nego samo onim gospodarim i
težacim koji već imaju osobne vjerresije, t. j., koji
su osobno poznati, i priznati kao poštteni i sol-
ventni ljudi, a da će warranti imati velike po-
rabe i vrijednosti, samo u onim mjestim, gdje
su proširene uzajamne vjerresijske zadruge.

Doduše, pravo rekuć, jedan warrant nije
pravo jamstvo za zajm davca, nego u toliko u
koliko po zakonu počini prevaru onaj zajmo-

primac koji pozajmljuje novac na warrant, a
ne povrati ga odmah zajmodavcu, čim je raz-
prodao plodine, za koje mu je mjestni sudac
mira izdao warrant.

Warrant je po tom u pravom smislu rieči
neka vrst zaloga plodina, i ako ne takav zalog, koji
prelazi u pohranu zajmodavca, ali takav zalog,
koji jamči zajmodavcu, da zajmoprimac po-
sjeduje plodina za vrijednost tražena zajma, i
da je dužan platiti dug dok razproda plodine
na koje je izdan warrant.

Na izdavanje „warrants agricoles“ ovla-
šteni su po gorinavedenom zakonu, mjestni
sudci mira. Gospodar ili težak, koji treba
novaca, a ima plodina na polju još nepobranih,
ili u kući još ne razprodanih radi nizke ciene,
ili netašice kupaca, prikaže se mjestnom sudcu
mira, e da mu na stalnu još viseću plodinu ili
kući pospremljenu, izda warrant. Mjestni sudac
mira, dužan je otići na lice mjesta, da se u-
vjeri, ako dotičnik posjeduje plodine vrsti i
kolikoće kako navadja, pa mu napram tomu
izda warrant, kojeg uknjiži u svojim knjigam,
po propisim gorinavedenog zakona; i zadrži si
pristojbinu od 2½ franka u gotovu za otpust
warranta.

Težak ili gospodar providjen od mjestnog
sudca sa warrantom, ide kod imućnije osobe,
bankira ili novčanog zavoda, da na dotični
warrant dobije potrebitu mu svotu.

Ako je osoba poznata, onda dobije na
warrant lako novaca od svakake imućne osobe,
bankira ili novčanog zavoda; ali ako nije osoba
poznata, posao zapinje, ako na warrant nema
podpisa i od druge poznate i vjerresije dostojne
osobe, a tim se warrant pretvara u mjenicu.
Samo u onim mjestim, gdje su uređjene i za-

vedene uzajamno vjerresijske zadruge, ili štedno
zajamne zadruge, ne nalazi promet warranta
nikakvih zaprieka.

Sada, kad se je počelo kod nas zasnivati
štedno zajamne zadruge po Reiffeisenovu su-
stavu, posve bi dobro dušao i kod nas zakon,
koji bi omogućio vjerresiju sa warrantim.

Koledar o filokseri

Poznati stručnjak, ravnatelj E. Rathay
sastavio je i priobćio slijedeći koledar o filokseri.
Siećanj. Uši nalaze se na žilam u spa-
vajućem stanju, i to na žilam tik površine ze-
mlje, ili prilično duboko u zemlji, kad je ze-
mlja smrznuta. Istodobno, vrlo često nalazi se
na jedno godišnjem ili višegodišnjem drvu, tako
zvanih zimskih filokseričnih jajasca.

Veljača i ožujak. Za ova dva mjeseca
koledar o filokseri je isti, kao i za siećanj.

Travanj. Male uši, koje u spavajućem
stanju prezime na žilam, sad se bude, rastu i
razvijaju se do njihove obične veličine. Ako je
bilo i zimskih jajasca na starom drvu, sad iz-
vale iz njih tako zvane filoksere utemeljiteljice,
koje se nasednu u već nabrekli pupovima.

Svibanj. Uši nalaze se na žilam po-
čmu sada nesti jajasca, iz kojih izvale prave
uši žiloždere, kako su one koje su jajasca sniele.
Ove zabodu svoje rilce u žilice i sisaju sokove.
Usljed ovih mnogobrojnih ozleđa počmu žile
oticati, i naprave se na njima šiške. Od onih
filoksera utemeljica, koje su izvalile iz zimskih
jajasca, napravi svaka na svakom drugom i
trećem listu mladice jednu listnu šišku, koja se
zove svibanjska ili početna šiška (Initial galle).
U ovu šišku snese ona prije konca svibnja ve-
liki broj jajasca; iz kojih pak izvale mlade ši-
škine uši, koje se nasednu na mlado lišće i
naprave novih listnih šiška.

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

(Nastavak vidi broj 6).

Na našem putovanju vidili smo iz visoka
kao na dlanu veći dio zemljišta obćine bolske.
Pod krunom prostrani strmi obronci, od njihova
podnožja do mora većim dielom k moru na-
gnuto tlo. A pokrov tla? rastlinstvo? Na teža-
tnoj zemlji sami vinogradi, su malo smokvenica
preriedkim maslinama bez inih voćaka, na osta-
lom tlu mršavi pašnjaci i puste goleti. Šume i
to riedke ima samo u dolini Vodicam na zapad
Koštila, nešto malo po sjeveroiztočnom obronku
Koštila, i nešto mlade šumice koja se pod ime-
nom Cesarske dubrave uzgaja nastoja-
njem obćine na Glanjevu, predbrežju Vidovice.
Najviša brda u sjever i sjeveroiztok Bola, kao
što i kraj visočine nad Bolom od Vidovice do
Sv. Duha sve je sami pusti goli krš. A posle-
dice tomu? Grozne, štetonosne bujice, krupe i
česte žestoke bure u svako doba godine. Polo-

vici lievka slične velike i prostrane doline
Podstazja, u podan Jakina, ona izmedju
Kostila i Pasike te Vodica, za plahih navlaš
listopadskih kiša skupljaju toliku silnu množi-
mu vode u svoja dolnja tiesna ždriela, da se
ona pretvara u divlje razuzdane potoke, koji
znadu da razderu, raznesu i u more odvuku
bez traga ciele vinograde, pa i kuće iz varoši
i njihove stanovnike kao što je to uredio ne-
zaboravni grozni glasoviti listopadski povodanj
1891.e god. Da budu obezbiedjene kuće u va-
roši i zemljišta u njezinoj neposrednoj blizini
c. k. vladinom su pomoću nakon spomenute
nesreće uređjena dva glavnija potoka koji pro-
laze kroz varoš, a obećano je, da će se na isti
način urediti i druga dva izvan zapadne strane
varoši. Ti potoci dok zaisto zapriećuju da voda
skupljena iz dolaca ne raveli svom silom na
manje nagnute zemlje pri moru, da se ue ra-
zlieva po njima i da jih ne raznosi; ne mogu
ipak zapriečiti, da voda koja toči niz strme
gole obronke i niz vinograde, na svojem putu
ne raznosi najplodniju težatnu zemlju, dapače

joj oni olakoćuju put do mora, koje na žalost
godimice guta na tisuće kubičnih metara naj-
pićnijih sastavina vinorodnih bolskih Dolaca i
i bračuljaka. Uredjeni potoci ipak ne zaprie-
ćuju, da se u Podstazju, u Jakinu, u Pasici, u
za brdašću i po drugim prostranim strminama
godimice ne umanjuje površina težatne zemlje,
a da se ne pojavljaju na površinu gole ploče,
koje sve to više umanjuju vrijednost tla uma-
njajuć mu produktivnu snagu. Što ne izplavi
kiša, to odpuhne silovita bura. Ljeti—nakon
zapada sunca, kad se ohlade goli briegovi, na-
stane naglo strujanje hladna uzduha niza stra-
ne, rodi se bura, koja povećaje sušu, raznosi u
more uprašenu zemlju, lom osamljena stabla
i omlati grozdove vinogradim koji su joj više
izloženi nespriećenim udarcima. I krupa; treći
strašni bič vinograda bolskih, koja jim je i lani
uništila oko dvie trećine priroda, postaje po-
najviše usljed hladnih uzdušnih struja koje
dolaze sa prostranih goleti bračke visočine i
njezinih kamenitih južnih obronaka (Sliedi).

Lipanj. Traje neprestano razplodjivanje uših žiloždera i oticanje žilica, odnosno tvorba žilnih šiška. Traje također neprestano razplodjivanje šiškinih uših, koje pak proizvadjaju novih šiška na lišću.

Srpanj. Iz mnogobrojnih jajasca što snesu uši žiloždere, izvale odnosno razvijaju se istovrstne uši žiloždere ili takove uši, koje imaju nastavke krila, tako zvane ličinke (Nymphe), koje se malo a malo dovuku na površini zemlje i tu se preobraze u krilate filoksere. Imali šiškinih uših, to se one u ovo doba najbrojnije razplodjuju, i naseljavaju se ne samo na lišću, ali i na mladim, i na pruću, dapače i na panju.

Kolovoz. Na žilam u ovo doba uz uši žiloždere, koje se brojno množe, nalazi se i ličinka. Iz zemlje izvire u ovo doba veliki broj krilatih filoksera, pa ih je po poldan lako naći zapletenih u paučinu, koju razapnu pauzi. Ove krilate filoksere nesu svoja jajasca stranom na naličju lišća, stranom u pukotinam kore, staroga drva ili panja. Jajasca što nesu su dvovrstna; iz jednih izvale mužke filoksere, iz drugih ženske, koje se pak medju sobom pare. Svaka oplodjena ženska snese jedno oplodjeno jajasce, tako zvano zimsko jajasce, u pukotinam kore dvogodišnjeg drva.

Rujan. U ovom se mjesecu sgadjaju u vinogradu iste stvari, koje u kolovozu i u rujnu, samo što se ne stvara novih šiška na lišću.

Listopad. I ovog mjeseca sgadjaju se u vinogradu iste stvari, koje u kolovozu i u rujnu, samo što nema šiškinih uših na lišću.

Studeni. Uši žiloždere razplodjuju se i u ovom mjesecu, osobito ako je vrijeme blago, dapače ako je vrijeme blago, pojavlja se i ličinka i krilatih filoksera.

Prosinac. Na žilam nalazi se ovog mjeseca malo uših žiloždera, koje imaju da prezime; a na dvogodišnjem i trogodišnjem drvu, nalazi se zimskih jajasca. Ako se nadje zimskih jajasca, onda se sigurno može zaključiti, da će do godine biti listnih šiška.

Borba proti sučiji (tuberculosis) goveda.

Sva nastojanja veterinarsko medicinskih stručnjaka, da pronadju djelujuće sredstvo proti sučiji goveda, ostalo je dosad bez uspjeha.

Dodnuše proti sučija pronadjeno je i rabi se navraćanje tuberkulina, ali navraćanjem tuberkulina ne lieči se sučija, ono samo bez svake sumnje dokazuje, ako je dotično govedo doista bolesno od sučije ili ne. Kao zaštita proti pojavljivanju sušice, ne služi tuberkulin.

Kod goveda, pojavlja se sučija ponajviše radi toga, što goveda, a osobito krave dugoj i trajno borave u štajam, u vlažnom zraku, zasićenom svakovrstnim izparinam.

Osobito se često pojavlja sučija pri stajkom gojenju krava muzara, jer usljed trajnog mirovanja, i nikakove kretnje u prostom zraku, slabe im mišice i vas živčani sustav.

I skrajno, pretjerano izrabljivanje krava mužnjom znatno upliva na oslabljenje tiela, a dosljedno na pojavu tuberkuloze.

Od kad se je počelo dieliti obćinska dobra, i odkad se je počelo intenzivnije gospodariti, ograničuje se sve više površina pašnjaka, pa mnogi i da hoće, neimadu gdje da redovito šalju svoje blago na pašu.

Mali posjednici se surazmjerno laglje pomognu od većih, koji i ako imaju prostranih livada; netjeraju blaga na iste, da im ih ne pogaze; pa se s toga češće pojavlja tuberkuloza, kod većih posjednika, gdje se razmjerno puno krava drži natrpano u štajam, vrlo često svrši malo prikladnim, nego li kod malih posjednika.

Pošto nema sigurna sredstva za uspješno liečenje sučije, traži se danas sa svih strana, da se prikladnim i strogo zakonom se pregradi širenje sučije, i traži se obzira, što se sa goveda prenaša posve lako sučija na ljude, bude zakonom propisana veličina štaja za pojedini broj goveda, odnosno da za svaku kravu bude zakonom ustanovljen prostor u kubičnim metrim, da se zabrani dioba obćinskim pašnjakima, i da se zakonom prisile gospodari, da moreno u čisti blago na pašu, odnosno na otvoreno u čisti zrak.

D. M. Z.

O gojenju loza u loncima

Za uspješno gojenje loza u loncima, hoće se razmjerno prilično veliki lonci, barem 20 do 25 cm. visoki, a isto toliko široki. Lonci valja izpuniti dobrom zemljom izpremješanom mješancem gnoj, i valja obložiti dno lonca kamenčićim ili komadim drvenog ugljena, da voda bude mogla lako oticati iz lonca.

Rano u proljeću, pokraj panja od kojeg hoćemo da uzgojimo lozu u loncu, izkopa se prilično široka i duboka jama, u koju bude mogao stati lonac. Očabere se istodobno na lozi bliže stojeći, čvrsti zdravi matrak, pun plodnosnih pupova i previje se postepeno, a istodobno ga se pomuom provuče kroz luknju na dnu lonca, tako da se ne ozledi ili neobrubi nijedno oko. Sad se pomnjom položi lonac u zemlju i pričvrsti zemljom sa svim strana, da ostane nepomičan, pa se onda izpuni zemljom i mješancem, kako što je u početku rečeno.

Kad je i ovo učinjeno naravna se pomnjom matrak, da ostane okomito u sredini lonca, i viri iz zemlje metnute u isti, kako da je u njoj zasadijen.

Da se matrak za previjanja, kad se polaga lonac u zemlju, ne prelomi, valja obaviti tu radnju pomnjom i malo a malo; a radja brže, sigurnije i potpunije izpadne, ake se u razmjeru u kojem se matrak postepeno privije, istodobno pričvršćuje u zemlju drvenom kukom. Kad se je sve ovo učinilo, onda se obreže matrak na dva plodonosna pupa, i zasadi se pokraj njega kolac na koji se lozu, a kasnije i mladice što protjeraju priveže.

Kad protjera panj iz koje je napravljena ova povoljenica, protjeraju i popovi matrak u loncu, pa ako se preko ljeta pomnivo njeguje i zalieva razviju se žile u loncu, ne samo, ali matrak rodi obilno groždjem, pak se već koncem kolovoza može povoljenica odrezati od panja, izkopati lonac iz zemlje i prenieti ga groždjem zdrelim na vidik.

O naknadnom djelovanju Thomasove troske na zob i djetelinu. naprama djelovanju superfosfata

Na gospodarskoj školi u Strombergu u Württembergu pravljene su kušnje o djelovanju Thomasove troske i superfosfata na zob i djetelinu.

Kušnje pravljene su tako, da je jedno polje bilo pognojeno Thomasovom troskom a drugo superfosfatom, i to sva jednaka polja, koja su se slijedila u obhodnji. Svako polje primilo je jednaku novčanu vrijednost fosforne kiseline.

U Thomasovoj troski bilo je 75 kg. u citratu topine fosforne kiseline, a u superfosfatu 55 kg. u vodi topive fosforne kiseline po hektaru. Zob je bolje stala na zemlji pognojenoj Thomasovom troskom, negoli ona na zemlji pognojenoj superfosfatom, ali kako je glavna svrha kušnje bila ta da se uvjeri o naknadnom djelovanju Thomasove troske na djetelinu, tako se prvoj činjenici nije dalo velike važnosti.

Kod djeteline, se je opazilo, da je naknadno djelovanje Thomasove troske baš veliko, jer na svim onim njivam, koje su pred godinu dana bile pognojene Thomasovom troskom, bile su djeteline puno bujnije, i rodile su puno obilnije, negoli li one na onim njivam koje su pred godinu dana bile pognojene superfosfatom.

Razlika od naknadnog djelovanja Thomasove troske napram naknadnom djelovanju superfosfata bila je tako velika, da su to kosci osjetili pod kosom.

Vriedno je još spomena, da su ove kušnje provedene na gnjilastoj lapornjači, za koju se obično drži i sudi da Thomasova troska nije prikladna, kako što za lake pjeskulje.

Na pojedinim dobrim ilovačam bez svake dvojbe biti će korisnije rabiti superfosfate, jer na takovim zemljam superfosfat bolje djeluje od Thomasove troske, ali na težkim gnjilačam, to nije slučaj, dapače su ove kušnje dokazale, da je teške gnjilače bolje gnjojiti Thomasovom troskom, osobito onda kad se na istim imaju gojiti djeteline. Naravski u ovakovu slučaju valja trosku jeseni rabiti.

N. L. M.

O gojenju liešnjaka

Jedan od prvih uvjeta, da liešnjaci obilno radjaju, jeste da budu redovito gnojeni; što se najlaglje postizava tim, ako se jeseni redovito zakopa odpalo lišće.

Još se više podpomaže plodovitost liešnje, ako se preko zime pognoje razvodnjenom osokom ili drugim tekućim gnojem.

I mješanac gnoj djeluje izvrstno na plodovitost liešnjaka, osobito kod kržljivih i zastalnih grmova, ako se jeseni ili zimi oko žila razgrne zemlja za 30 cm., i odstrani, pa onda zamjeni mješancem.

Po Polandtu, ako se liešnjaci redovito gnoje i njeguju, rode obilno za punih 20 do 30 godina; a i onda mogu se opet pomladiti, i izrasti još za nekoliko godina.

Pomladjivanje liešnjaka obavlja se tako, da se grmovi posječe i pokrate na 50 do 60 cm. dužine, a onda se razkopa i raznese zemlja za 1 $\frac{1}{4}$ do 1 $\frac{1}{2}$ metar naokolo sve do žila, pa se izmjeni drugom svježom i pognojnom zemljom.

Ova se radnja obavlja jeseni, pa se zimi zalije dobro razblaženom osokom.

Na proljeće, dielom iz žila, dielom iz panja protjera puno jakih mladica, koje valja nakon malo proriediti, da se panj neizmori.

Ovako pomladjeni liešnjaci, radjaju za više godina obilnije, od mladih.

I. V. K.

Parafin u vinarstvu. U novije doba iz vinarskog prometa izključuju se skupe i teške hrastove bačve, a uvadjaju se lake i jeftine bačve od bukovine. Tu je izmjenu bačava od hrastava drva, sa onim od bukovine omogućio parafin. U sasvim lakoj bačvi od razmjerno tankih bukovih duga, ako se iste izmažu iznutra parafinom, postanu sasvim nepropustne, i u njima uzdrži se vino izvrstno i na dugom preko-oceanskom putovanju. U zadnje vrijeme sve vino, što se iz Italije i iz Francezke šalje u Ameriku, ide sve u bačvam napravljenim od tankih bukovih dužica koje su iz nutra parafinirane. Bukove bačve su za polovicu i više jeftinije od hrastavih, a u velikoj prekomorskoj trgovini, gdje se s vinom i bačva prodaje, ovaj izum olakotio je u velike izvoz.

Mrzli tekući maz za voćna stabla, po putku „Drog. Ztg.“ priredjuje se sasvim jednostavno, ako se pomješa 10 djelova omorikove smole (Colophonum) sa 1 dielom terpentine, pa ako se ovoj smjesi najzad primješa 4 diela špirita. Isto takav mrzli tekući maz za voćna stabla priredjiva se, ako se 500 grama borove smole (Resina pini) iz tiha raztopi na vatri, pa joj se doda 70 do 80 grama špirita od 90 stupnjeva. Žuti maz, i tekući voćarski maz priredjuje se ako se na tihoj vatri raztopi 75 grama voska, 125 grama čiste smole, 36 grama terpentina, 12 grama ulja, 25 grama mletačkog terpentina i kositerne hrdje te 10 grama kurkume (Curcuma).

Liepak koji odoli vatri može si svak sam napraviti ako umjesi šaku živoga vapna sa 120 grama lanenog ulja, pa postepeno ukuha na tihoj vatri, da obične gustoće liepka. Ovu ukuhanu razteživu smjesu, valja razstrijeti na tanjke, i držati na hladnu mjestu, dok sasvim otvrdne. Kad je do porabe ovog liepka za priljepljivanje razbijenog posudja, uzme se komad ovog tvrdog liepka i grije se na svieći, isto onako kako se grije pečatni vosak. Dok omekša i postane tekuć izmažu se s njim rubovi razbijenih djelova posudja i spoje se skupa. Ovaj liepak drži ih tako tyrdno sljubljene da se prije na koju drugu stranu razbiju, nego li ondje gdje su priljepljeni.

Koliko vremena sjedi na jajim domaća perad. Patke, guske i tuke sjede 4 nedjelje, kokoši 3 nedjelje dana. Pod kokoš može se nasaditi 12 kokošjih jaja, ili 9 jaja od patke i tuke. Pod jednu tuku mogu se nasaditi 24 kokošja jaja ili 20 jaja od patke ili tuke, ili 15 jaja od guske. Jaja za nasad valja čuvati na ležeće, a poništo ne okomito. Jaja nisu prikladna za nasad, ako su prošle 4 nedjelje dana otkad su snesena. Za nasad valja birati velika, liepa, pravilno razvijena jaja.

O djelovanju soli na meso za soljenja. Sol djeluje stezivo na mesna vlakanca, usljed česa mesni sok biva iztjeran iz puči vlakanca u kojima je naslagan. Ovo i je uzrok zašto se suha sol, kojom se zasoli meso nakon malo vremena raztopi u razsole. Solenjem oduzimlje se mesu jedan dio njegovog dušika, a mesna vlakanca postanu tvrda. Da za soljenja meso izgubi što manje soka, preporuča se politi ga sa razsoli odmah dok se natara sa soli. Takova razsol koja dotiče za 50 kg. posoljena mesa priredjuje se od 3 do 4 kg. soli, 50 grama salitrovine i $\frac{1}{4}$ kg. sladora u 18 litara vode. Ovu raztopinu valja pred porabom prokuhati, pa hladnu rabiti na posoljeno meso.

Na 25 p. m. zameo je snieg skorom po svoj primorskoj Dalmaciji. Usljed sniega i žestoka sjevernjaka, pala je naglo svudi toplina, pa se je bojati da su znatno potrpjele bajame i druga voćna stabla, koja su se nalazila u punoj cvatnji. A i loze mora da su protrpjele na onim mjestim, gdje su se već pomalile mladice.

Po viestima, koje nam stižu sa raznih strana, doznajemo da će veliki broj gospodara učestvovati gospodarskom sastanku u Splitu. Tako valja; jer ako se sami nebudemo počeli baviti svaki po svojim silam, mrvicam koje nam drobe, nećemo lako naprijed.

Glavna skupština vinarske udružbe za Dalmaciju obdržavati će se u Splitu u nedjelju 9 travnja u 10 sati prije podne u Obćinskoj vijećnici. Na glavnoj skupštini tako važne udružbe kao što je vinarska, koja ima svrhu da štiti interese našeg glavnog i jedinog proizvođa, naime vina, nebi smio uzfaliti nijedan član, dapače nijedan vinogradar.

Gornjo brački posjednici zasnovali su uljarsko društvo, u svrhu da u društvenoj uljarnici, koju uređuju u Povoljima na Braču, prave fino maslinovo ulje iz vlastitih maslina. Uljarnica se uređuje po najnovijem sustavu.

Gospodin Mato Lovrić, veleposjednik u Zadru, uređuje na svojem imanju u Ninu tvornicu opeka po najnovijem sustavu. Već u prvom početku namještaju se strojevi, koji će moć izgraditi 10,000 opeka na dan, bez criepova i slimenjaka običnih, francuzkih i drugog oblika. Zemlja za gradnju opeka je baš izvrstna, pa se čvrsto nadamo, da će tvornica gosp. Lovrića, koja se nalazi baš tik mora, zapremiti sva naša i susjedna tržišta, i oslobodit nas od lošeg građevnog materijala što nam dolazi preko mora.

Svakog dana rastu tužbe iz vinorodnih predjela pokrajine, da nema kupaca za vino, ni za liek.

Mnogi nam se tuže, da nisu primili svu količinu umjetnog gnoja naručenu kod vlade, i ako je poduzeće bilo za svu količinu naručenu, a osobito nam se tuže, da su mnoge vreće bile izparane i napolak prazne.

Bilanca izvanjske trgovine austro-ugarske države za mjesec siećanj t. g., izkazuje pasiv od 1.3 milijuna fiorina, dočim je u siećnju 1898 bila aktivna za 104 milijuna fiorina. Osobito je porasao uvoz sirovina, kao pamuka, svile, vune, gvoždja, bakra itd.; a pao je izvoz pšenice i drugih žitija na samih 465,000 kv. u vrijednosti od 4.8 milijuna fiorina.

Otkad je sklopljen francuzko taljanski trgovački ugovor, nestala je prava jagma između taljanskih poduzetnika i obrtnika, da što više francuzkih glavničara pritegnu nagovore na ulaganje glavica u obrtnička, trgovačka i tvornička poduzeća u Italiji.

Na 25 ožujka t. g. slovensko gospodarsko društvo u Osieku držalo je svoju četrdesetu glavnu skupštinu. Najvažnija točka dnevnog reda bio je izbor novog predsjednika, jer mnogogodišnji predsjednik pl. Cseh imenovan je hrvatskim ministrom.

Na glavnoj skupštini hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu, zaključeno je, da se izim lista „Seoski Gospodar“ izdaje svake godine i „Gospodarski Koledar“.

Ministarstvo trgovine odpisom od 10 ožujka t. g. 1899 dozvolilo je da se za prevoz mlieka može rabiti drveno posudje, providjeno kovinskim zaklopcem.

Sudeć po statističkom izvješću ljetina austro-ugarskoj godine 1898 bilo dosti dobra; jer je bilo požeto: 12.7 milijuna quintala pšenice, 20.8 raži, 13.8 ječma, 18.7 zobi i 4.2 milijuna quintala kukuruza. Uspjeh, ako je točan vrlo je povoljan, jer davno nije bilo tako dobre ljetine, kako zadnje, i jer se je lani bilo puno manje žitija zasijalo, nego li prošastih godina.

Statistika negovori baš najbolje o uspjehu konjogojstva u Cislajtiji. Godine 1897 bilo je upotrebljeno za razplodjivanje konja 2165 državnih pastuha, koji su opasali 100,924 kobile. Od ovih ih je začelo samo 52,535, a sretno ih se je oždriebilo samo 40,060. Od ovih 40,060 ždriebaca bilo ih je 22,475 mužkih, a 23,585 ženskih. Doisto malo zadovoljavajući uspjech, jer je poprieko svaki pastuh opasao 46 kobilu, od kojih ih je začelo samo 24, a oždriebila se je sretno samo 21.

Austro-ugarsko peradarsko društvo priređuje u Beču od 1 do 5 t. m. obću izložbu peradi.

Po službenim podatcima, razabire se da je ljeti i jeseni 1898 uvedeno iz Sibirije u Evropu 5 milijuna metričkih centi žitija. Ovaj veliki uvoz žitija iz Sibirije ima se prepisati otvoru prvog ogranka transibirske željeznice.

Po „Revue de statistique“ vodeni putevi po riekam i konalim u Rusiji iznose 108,154 kilometara dužine, od kojih 73,923 kilometara uređeno je i za plovitbu najvećih ladja. Zadržanih 5 godina potrošila je Rusija za uređenje svojih vodenih puteva više od 140 milijuna fr.

Sad se rabi o izrabi triju velikih vodopada Islanda t. j. vodopada Sullfors, Gudafors i Allarfors. Ova tri vodopada dati će toliko električne snage svjetla i topline, da će se na Islandu moći razviti redoviti ođnosaji rada i življenja, te će se moć lako izrabiti velike naslage ruda, kojimi otok Island obiluje, a koje sada leže neizrabljene pod vječnim ledom.

U Neutra županiji zasnovala su razna gospodarska društva, dosad 54 obćinske vjeresijske zadruge, koje broje 8500 družinara, od kojih je svaki potpisao i prenio u dioništvo zadruge fior. 25 ili ukupno 337,000 fiorina. Na dionice bilo je kod svih 54 zadruga uplaćeno 115,000 fiorina; položi iznose 114,000, a zajmovi podijeljeni 330,000 fior. Radi pribave vjeresije za obćinske vjeresijske zadruge i radi nadzora istih uređena je županijska središnja vjeresijska zadruga, koja broji 135 družinara od kojih je svaki sudioništvovalao zadrugi su 50 fior.

Nastojanjem gosp. Iv. N. Baruna Prato, tajnika Associazione vinicola del Trentino držana su ljetos za prvi put u Austriji predavanja iz vinarstva i vinogradarstva vojnicim redovite vojske. — Predavanja su počela na 27 veljače u Trentu, a trajat će ukupno 7 do 8 nedjelja, a predavanja, drže se u taljanskom i njemačkom jeziku, a prijavilo se je preko 250 vojnika.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

27. Jeli se smiede mazati katranom (theerom) voćna stabla u svrhu obrane od nagrizavanja kore po zecevim?

I. M. u V. (Istra).

Nesmjeđu se mazati debela stabala katranom ni nijednim drugim mazavim ili uljevitim sredstvom, u svrhu obrane kore od nagrizavanja po zecevim, jer su sva ta sredstva štetna po voćna stabla. Katran i druga mazava i uljevita sredstva začepljuju na kori, osobito na mladjoj kori sve puči, što je vrlo štetno po stablo, jer na takovom mjestu zamazanom katranom izumre kora, i odpada u male ili veće komade poput ljudske, a izumiranje kore na deblu, ima još drugu goru posljedicu, da deblo ne deblja na dotičnom mjestu, gdje je kora djelovanjem katrama izumrla, pa i malo jači vjetar prelomi stablo. Ali se posljedice mazanja kore katranom neograničuju samo na ove što smo naveli, druga gora posljedica od mazanja kore katranom jeste ta da katram prodire po malo u drvo, pa stablo posahne. Najbolje i najsigurnije sredstvo obrane stabala od nagrizavanja po zecevim, jeste obvititi deblo sa dračom, koju se za veću trajnost može privezati galvanizovanom gvozdenom žicom.

28. Pred tri godine zasadio sam nekoliko loza pokraj kuće, koje su se već uspele dosti visoko na odrenu. Sad namjeravam navrnuti ih na drugu vrst. Molim vas. kad je najbolji zeman za navrtanje tih loza? Imam li ih navrnuti gori pod odrenu, ili imam sasjeti panj do zemlje, pa onda navrnuti?

J. I. u T. (Pelješac).

Najbolji zeman za navrtanje loza jeste za naše strane konac veljače ili prva polovica ožujka, svakako prije negoli loza počme tjerati. Može se doduše i u svibnju mjesecu navrtati na zeleno, ali taj postupak nije za loze za odrenu. Nije potreba za navrtanje da sasječete lozu do zemlje, odaberite gori na vrhu panja 1, 2 ili 3 jača matraka, pa jih navrnute, tim će te još iste godine moć razširiti lozu, barem djelomično po odreni, a neće te imat potrebu čekati, da vam loza opet izraste do visine odrene. Za godišnje matrake najbolje je navrtanje dvostrukim engležkim spojanjem; gdje je loza koja se navróe već starog debelog panja, tad se navróe na razciep, samo što valja zaštititi pukotinu na starijem panju od prodiranja vode, da se ne pojavi trulež.

29. Molim vas jeli koristna poraba Solfine antiriptogimične insekticidne sa 4% modre galice, proti peronospori, lugu i crvu? Ostavljali ovo sredstvo kakav neugodni miris, koji prelazi kašnje u vino?
A. O. u V. (Korčula).

Mi smo se već više puta u našem listu otvoreno izjavili proti svim kompliciranim i sastavljenim sredstvima, kojima je svrha liečiti više bolesti loze na jedanput, jer se obično događa, da nijedno od sredstava sadržanih u smjesi, nedjeluje uspješno proti onoj bolesti, proti kojoj inače izvrstno djeluje, ako se rabi samo. Proti crvu ne djeluje ni sumpor ni galica, već valja rabiti raztopinu od buhača ili Nesslerov liek. Proti lugu djeluje uspješno sumpor, samo onda ako se rabi na suho, za sunčana dana, odnosno za sunčane pripeke, a modra galica nije djelatna proti peronospori, nego ako je raztopljena u vodi. Kako vidite, nije moguće da takove smjese kako što je solfina antiriptogimična bude uspješna, proti svim tim najjačim neprijateljem grozdja. Istina takova sredstva, kad bi mogla djelovati za sve bolesti bila bi znatno jeftinija, jer poraba isti stoji manje dangube, a dosljedno manje troška, ali pošto se taj nspjeh nemože postići, to je red svaki liek rabiti na pose za svaku bolest, a ostaviti se svih tih sredstava, za koje nikad čisto ne zna se od česa su sastavljeni

30. Gojim davno repu za krmu, ali mi sječke iste u zemunicam vrlo često izgnjiju od vode, koja u istu prodire. Molim vas, kako imam urediti spremište za sječke od repe da mi iste u njemu ne gniju?
F. K. u T. (Hrvatska).

Vaša tužba u pitanju nije osamljena, dobar se dio gospodara tuži da sječke od repe izgnjiju u zemunicam. Izkustvo je dokazalo, da to gnijenje siečka skorom uvijek potiče od vode koja se sakuplja u zemunicam. Mora se toga, da bude prva briga gospodareva, da za namještanje zemunica odabire sasvim prikladno mjesto, te da istu po pravilim napravi. Za zemunicu valja odabrati nešto uzvisenije mjesto t. j. takovo mjesto koje je nešto uzdignuto, e da voda koja kišam pada na zemlju ne ostaje na istoj, nego da odmah dalje otiče, tako da nebude moguće da voda s dvora prodire u zemunicu. Da se pak prepriehi prodiranje podzemne vode u zemunicam, osobito u onim mjestim, koji leže u nizini, gdje podzemna voda vrlo često raste i pada u razmjeru u kojem raste i pada voda u susjednoj rieci, nevalja kopati zemunice odveć duboko, nego toliko, doklen se iz iskustva zna, da se voda neće uzdignuti. Nego izim kišnice i podzemne vode, koja može da prodre u zemunicu, ima i voda, koja se izciedi iz sječka za tiskanja istih, odnosno za dobe dok su iste nalaze pod pristikom sloja zemije, kojom se pokriju zemunice. Za ovu vodu koja se ciedi iz sječka valja previditi za gradje zemunice, osobito onda, kad se zemunica čvrsto gradi, ako se namjera u njoj za dugi niz godina priredjivati i pospremati sječke od repe. Dno takove zemunice mora da je dublje u sredini, nego li na stranam, dapače od strana prama sredini mora da je dno zemunice tako nagnuto, da se u sredini zemunice bude sakupljala sva voda, koja se izeječka ciedi. To najniže stojeće mjesto na dnu zemunice spoji se sa zemljanom cievi sa jamom nekoliko metara daleko od zemunice izdubljenom, u koju se ciedi sva voda od sječka. Pri zemunicam čvrsto gradjenim, trošak se čini jedanput toliko, ali je korist ovakova polaganja otočue cievi za vodu što se ciedi iz sječka, od neprocjenive cienne za gospodara. Jedan od drugih uzroka zašto sječke od repe u zemunicam izgnjiju, leži u lošoj gradji zemunica. Ima ih koji grade zemunice sasvim okomitih strana, ima dapače i takovih, koji grade zemunice širje na dnu, nego li su na površini, a to iz uvjerenja, da u takovim zemunicam, čim je uži otvor na gornjoj strani, teže prodire zrak. Ali je izkustvo dokazalo, da je to mnijenje sasvim krivo, i da je pritisak na siečke manji kod zemunica okomitih strana, i kod onih kojima je dno širje od otvora, nego li kod zemunica, kod kojih je otvor znatno širji od dna, te strane stoje koso. A čim je manji pritisak na sječke, tim se one teže ukisele, a laglje izgnjiju. Zemunica, napram svojoj veličini, mora da je na otvoru za 1 do 1½ metar širja nego li na dnu, jer se samo na taj način, može izčekivati jednaki i jaki pritisak

na sve sječke što su pospremljene u zemunici. Na mnogim mjestim prave zemunice okrugle, a ne četvoraste, i uvjerili su se, da se u okruglim zemunicam sječke bolje čuvaju nego li u četvorastim, a to je opravdano tim, što je u okrugle zemunice sasvim lako jednako potisnuti i pritisnuti sve sječke, dočim je u četvorastim zemunicam teško pritisnuti krajeve, pa baš sječke u krajevima se nalazeće, jer slabo pritisnute, lako izgniju. U okruglim zemunicam, osobito ako su zidane, nema govora da bi se sječke izkvarile; ili tako malo, da to nije ni spomena vrijedno. Zemunice sve bez razlike pokrivaju se zemljom, nego pošto zemlja u prvom početku, osobito usljed opadanja siečka pod pritiskom, lako popuca na površini, valja ju s početku često pregledavati, te odmah izmazati i pokriti novim slojem zemlje popucala mjesta. Da kišnica od zemunice i oko zemunice lako otiče, napravi se sve naokolo zemunice mali kanal, e da vodi odmah svu vodu dalje od zemunice. Koliko stoji do gradje zemunice, da se u njoj sječke ne izkvaru, isto toliko stoji do načina izrade sječka iz zemunice, kad se zemunica načme. Nevalja za vadjenje sječka iz zemunice, kad su se već ukiselile, dignuti odnosno odstraniti, nego samo toliko zemlje, koliko je potreba, da se može slobodno izvaditi kolikoča sječka. A dok se je potrebitu kolikoču kiselih sječka izvadilo iz zemunice, valja odmah opet zatvoriti zemunicu, da u njoj ne prodire voda od kiše. To se obično čini daskam, koje se polože povrh otvora napravljenam.

B. Nova pitanja.

31. Imam u vrtu artičoka, koje mi svake godine napada množija crne gamadi. Rabio sam dosad razna sredstva, ali uvijek bezuspješno, crna se gamad opet pojavlja i ne dozvoljuje da se plod razvije. Molim vas s toga, da mi naznačite sredstvo, kojim bi rečenu gamad iztriebio sasvim na artičoku?
P. I. u J. (Otok Hvar).

32. Molim vas naputite me gdje bi mogao kupiti sadjenica ili sjemena bijelog glog trnja za zasađiti živicu oko vinograda; i pošto se obično plaća 1000 sadjenica ili kilogram sjemena?
I. M. u H. (Hrvatska).

33. U Novakovu „Rukovodniku o gospodarstvu“ (str. 44) veli se; „Rani riz daje više drva, a kasni više ploda“. Molim vas, recite, jeli to istina; vrijedi li u svakom slučaju i za svaki vinograd, i kako se ta tvrdnja znanstveno opravdava?
J. D. u R. (Promina).

34. Molim vas, kako se goje jagode, i u koje se doba sade?
J. G. u R. (Istra).

35. Koje je najuspješnije sredstvo, proti nametnicam što napadaju i koverče lišće od praskava, koje se pak posuši i odpada?
M. S. u T. (Pelješac).

36. Kupio sam nekoliko rabljenih staklenica, da postavim u njima bielo vino, ali nedaju se izčistiti. Molim vas za naputak, kako da temeljito izčistim te staklenice?
D. Š. M. u Z. (Otoci).

37. Moja papiga čupa neprestano svoje perje, što držim da potiče od tekutih, koji ju more. Molim vas, da me uputite u sredstvo i način, kojim da ju oslobodim od tih nametnica?
D. Š. M. u Z. (Otoci).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Krivošić Mijo — Lubov D.

P. — Čikoš D. J. — Boroša D. r. S. — Čorak i drug — Vinščak G. — Brežinščak I. — Laudembach D. r. J. — Zanki D. n. P. nadp.

— Č. g. Barišić N. — Izpravili smo.

— Sl. Uprava „Banovca“ — Hvala vam na obavjesti.

— Č. g. Lukić N. — Hanna ječma ima na prodaju kod F. Vodička, posjednika u Smržitzu kod Hanna u Moravskoj. Šalje cienike franko i badava. Ali vam je za proljetnu sjetvu već kasno.

— Č. g. Malić M. — Orase je bolje sijati odmah na opredieljeno mjesto, u dobro priredjenoj zemlji, jer onda tjeraju i razvijaju jaki duboki upetić (žilo srčanicu). Presadjeni orasi, baš radi toga, što im se mora pokratiti žila srčanica, nerazviju se nikad u onako jaka i bujna stabla, kako orasi, koji izrastu na mjestu iz sjemena.

— Č. g. Kolaković A. — Ako se navrćanje loza na suho obavi pomnjom i u pravom zemanu, biva, za vaše odnošaje, u drugoj polovici ožujka ili u prvoj polovici travnja, može se računati za sigurno da će se od svaku 100 navrtaka primiti pijih najmanje 80.

— Č. g. Stojšalić T. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, i onu „O uporabi dropa“, poslali smo. Prvo izdanje knjige „Mane i bolesti vina“ je razprodano, a drugo nije još priredjeno.

— Č. g. Brkić D. — Broj 1 i 2 poslali smo vam iznovice.

— Č. g. Cvitanović L. — Već je bilo govora u našem listu o hranjenju konja kukuruzom, i o kolikoči u kojoj se zob dađe izmjeniti kukuruzom. Kukuruz se krmi konjim u obliku debele krupice.

— Č. g. Ilijašević V. — Voštani moljci u košnici najlaglje se ubijaju čistom kvasinovom kiselinom. Iste metne se malo na pliticu u košnicu izpod saća, pa se baci u pliticu, komad usijanog gvozdja, i zatvore se brzo vratasca košnice. Para od kvasinove kiseline, koje se razvija ubija sve voštane moljce i njihovo leglo. Broj 22 od lanjske godine poslali smo vam.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

➤ **Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)**
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

➤ **O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka**, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

➤ **Duhan (Nicotiana)** ili naputak kako se gojiti priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

➤ **O uzgoju i njegovanju ovieća** urenog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

➤ P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrtbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Travnja 1899.

Ciena je listu 3 fierina na godinu.

ZADAR, 16 Travnja 1899.

Gospodarski sastanak u Splitu

Dana 4 t. g. u devet sati prije podne, otvoren je bio u Splitu, drugi gospodarski sastanak za Dalmaciju. Sastanku se je odazvao veliki broj posjednika i težaka iz sve Dalmacije, a i liepi broj načelnika, svećenika, te učitelja, te drugih osoba, koje se zanimaju za naš gospodarski napredak.

Ljetos je gospodarskom sastanku prisustvovao i poljodjelski nadzornik Zotti, valjda da užuva vladu od prigovora, koji ju zatekao u saboru, gdje je za poljodjelskog nadzornika Zottija, izvješćivao jedan kotarski poglavar.

Nakon pozdravnog govora predsjednika D. Karamana, koji je u istom istakao kako se naše obćine razmjerno malo zanimaju za naš gospodarski napredak, i kako bi koristno bilo ustanovljenje velike gospodarske zaklade za obškrbljivanje poljodjelskog staleža, potrebitim glavnica za vodjenje i unapredjenje gospodarstva; izvjestio je tajnik Kapić o prošlogodišnjem radu odbora, o molbenici upravljenoj Kralju, o zasnovanju škole u Splitu, gradji željeznice Split-Aržano i razvitku seoskih blagajna.

Kod pojedinih točka dnevnog reda, koje su se razpravljale, bilo je žive a ozbiljne razprave, kojoj su sudjelovali: Ivanišević, D. Miličević, Vrsalović, Kapić, Belamarić, Radica Didolić, Vučenović, Roje, Luetić i mnogi drugi.

Vrlo su obširno i poučno govorili: D. Miličević o uskudici novca i kamatništvu, Ivanišević o svrhi i djelovanju seoskih blagajna, Vrsalović o udruživanju posjednika i zasnovanju uljarskih zadruga: Didolić o potrebi go-

spodarskih zadruga, i potrebi promicanja udruživanja u težačkoj ruci, za laglju razprodaju plodina, a osobito glavnog proizvoda našeg; Morović o štednji i sa državne strane itd.

Pri koncu razprave Kapić je postavio resoluciju proti obnovljenju klauzule i predložio je zaglavak o produženju željeznice iz Aržana do Bugojna i iz Knina do Karlovca, te obzirom na gospodarski napredak Hrvatske predaže sdruženje Dalmacije sa Hrvatskom.

Ovaj predlog Kapića primila je skupština uzhitom, ali mu se je predsjednik skupštine protivio, jer da je to političko pitanje, koje nije na dnevnom redu, i nemože da dozvoli, da se o istom razpravlja.

Vladin se povjerenik prieti razpustom skupštine, na što Ivanišević ustaje, te obširno i temeljito obrazlaže shodnost predloga Kapićeva, pozivajući se u pitanju na nazore Vojnovića, Milića, Nodila i drugih. I Didolić podupire živo predlog Kapića, i čudi se postupanju predsjednika, koji neda da se razpravlja i glasuje o tako važnom našem životnom pitanju, neobhodno potrebitom za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja.

Postupanje predsjednika izazvalo je obće ogorčenje i negodovanje u cijeloj skupštini, koja se je nakon toga uz prosvjedovanje mirno razišla.

Svakako, predlog Kapića, jeste jedna vrlo važna činjenica, koja i ako časovito nije postigla željene i potrebite svrhe, s razloga, što predlog nije ni predsjednik skupštine ni vladin povjerenik svatio sa ekonomičkog gledišta, kako ga je Kapić stavio, nego sa prosto političkog gledišta, ipak udareno je temeljno načelo, oko

kojeg se mi moramo okretati, i za koji mi moramo svim silam raditi, ako hoćemo da unapredimo naše gospodarske odnošaje i da osiguramo našu gospodarsku budućnost.

Na temelju predloga Kapićeva, kojeg i ako skupština nije glasovala, ipak ga je skoro: jednoglasno odobrila, dužnost je sada postaviti ozbiljan rad. Iskustvo nas je podučilo, osobito nakon klauzule da se mi od vlade nemožemo nadati nego mrvica, koje pak, osobito sustavom kojeg je nveo kod nas poljodjelski nadzornik Zotti, da kopira stvari gorovite Tirolske, i da nam ih uvede u krševitoj Dalmaciji, idu samo na zator onog malog dobra što nam je još ostalo.

Naši odnošaji nisu ni slični, onim Tirola, ni drugih sjevernih pokrajina naše države, pa sve te mrvice, koje nam drobe po Tirolsku, nisu nego bezkoristne etikete za reklamu.

Mi smo od naravi i od Boga pozvani k našoj braći preko Velebita, s kojom nas veže i krv, i jezik, i zemlja, i prošlost, i gospodarski odnošaji; mi s toga svim našim silam moramo da upremo da im se što više približimo, dok se budemo združili.

U tu svrhu moramo mi sada najprije nastojati, da se naše gospodarsko poljodjelsko vieće preustroji po sustavu hrvatsko-slavonskog gospodarskog društva, i da po istom sustavu uređujemo naše gospodarske podružnice, pa da svom snagom radimo, e da se oba gospodarska društva stope u jedno.

Ovim ćemo načinom najprije postići gospodarsko jedinstvo, koje je neobhodno nužno i za sve drugo.

B.

PODLISTAK.

Jedan dan na bračkoj visočini.

(Svrha).

Čim bi se dakle Bol mogao da obrani od ovih triju strašnih naravnih neprijatelja, koji mu izpred oćiju grabē težatnu zemlju, hraniteljicu njegovu, te mu priete konačnim opustošenjem? Ničim drugim nego pospješnim umjetnim pošumljenjem visočine bračke od Vidovice do Sv. Duha, te svih pod njom stojećih obronaka i brežuljaka. Težak je to posao, istina, ali je posao, koji se može da izvede složnim uztrajnim radom, i koji treba da se izvede na spasenje materijalnog dobrostanja, najljepše, najzdravije i najpitomije varoši bračke. Odgadati se ne smije jer je zlo uhvatilo veliki mah, pa mu se treba suprotstaviti odmah i sjedinjenim silama. Boljani prvi treba da sebi pomognu, to je naravno, pa će jim onda pomoći pokrajina i država. Boljani su već svjestni pogibelji koja jim prieti i uvjereni su o načinu kako

joj valja predusresti. Prošastih praznika, nakon opisanog mogeg izleta, pred odabranom kitom sumješćana, ja sam u Čitaonici govorio o predmetu takovim uspjehom, da se je na istom sastanku sastavio odbor kojemu je zadaća da potakne djelovanje u svrhu neobhodno potrebitog pošumljenja. Dapače su prisutnici odmah medju sobom sakupili čednu svoticu od f. 11 i nekih novčića, koja će da bude početkom glavnice, koja treba da se uloži za izvedenje naumljene radnje. Ja sam daleko od rodnog mi gnjezda, pa neznam da li je spomenuti Odbor počeo štogod da djeluje. Mislim da jest, ali samo posve slabim koracima. Grehota bi bila da prodje ovo zimsko i pramaljetno doba, a da se ništa ne izvede. Za pitanje stavljam na dušu spom. Odboru, bolsko. Obćini i svim posjednicima i težacima bolskim. Složenim silama mogu se velike stvari izraditi. Neka se gora počme sijati i saditi; to na obćinskom to na privatnom posjedu. Ali treba svjeta, upute i dogovara sa državnim šumarskim strukovnjacima, treba novčane pomoći od Obćine, od pokrajine, od države. Treba svjestna, temeljita uztrajna i obsežna

rada, pa će se sve zapreke svladati, i u dvadesetak godina sustavna nastojanja može se sadašnja pusta golet i krš da pokrije bujnom zelenom gorom. Tad će pasti krila silovitoj i upornoj buri, kiša neće neobuzdanom silom kao dosada raznositi i razdirati zemlju, obilne pramaljetne i ljetne rose zamjenit će dosadašnje dugotrajne suše, ptice pjevice naselit će se u mlade šume i čistiti voćke i vinograde od svakojake gamadi; nestat će sadašnje oskudice goriva poljepšat će se slika bolske okolice koja će tako primiti prijatnije lice; povratit će se mjestu nekadašnje njegovo blagostanje.

Ali ja mislim da uz pošumljenje visočine i obronaka, treba da ide uporedo složan rad pojedinaca oko povećavanja zelenila po svim zemljama. Vrhovine svih čestica po visokim stranama, u površini od četvrtine, trećine, pa i polovice ukupnih pojedinih čestica treba zasadi drvećem šumskim pa i voćkama. Gdje god se samo može treba mejaše označiti gustim zelenim plotovima, te posvuda saditi mnoga šumska i voćna stabla i grmlje, a to navlaš s jedne i druge strane puteva.

Uporaba starih panjeva od američanskih loza

Stari panjevi američanskih loza, koji su za toliko godina izrabljeni kao matice za ključice, kad nisu više u stanju da daju dovoljnu količinu jednih matrica za ključice, mogu se još izrabiti tako, da se rabe za uzgoj loza na zeleno navrnutih: koje su puno tražene u trgovini sa američanskim lozama.

Mladice ovakvih starih američanskih loza navrtaju se zeleno, pa se onda na zimu odrežu, i zasade opose da se ukorijene. Za ukorenjivanje ovakvih navrtaka nije potrebno urediti osobiti razsadnik, dostatno je ako u blizini stare američanske loze, ima dosti pržinašte ilovače, u kojoj se ovakovi navrtci posve lako i brzo ukorijene, bilo da se odrežu i sade pokraj starih loza, ili da se prave povaljenice.

Od jednog starog panja američanske loze može se ovim postupkom još za više godina uzgajati po 6 do 8 navrnutih loza, koje se radi ukorenjenja za godinu dana zasade pokraj matice.

Gdje su odnosi p voljni, osobito gdje je zemlja dobra, gdje dosti toplo i umjereno vlažno, može se stari panj zagrnuti zemljom, e da se navrtci još istog ljeta, dakle prije nego li se odrežu od matice, obškrbe potrebitim žilam za sobstveno živovanje. Ovim načinom prištedi puno truda, a i trošak za uzgoj navrnutih korenjaka jeste znatno manji.

Stare panjeve američanskih loza, koji su sasvim izrabljeni i iztrošeni, valja potući i odstraniti.

L. Z.

Temeljna pravila za uzgajanje pčela

Poznati izumitelj liečenja vodom, župnik Kneipp iz Vörihofena, bavio se je također i pčelarstvom, te je za gojitelje pčela napisao sljedeća temeljna pravila:

1. Tko hoće da uspješno goji pčele nesmje da trpi u pčelinjaku slaba roja ni slaba ulišta.
2. Stare matice nevalja trpiti u ulištu, matica kojoj su tri godine nije za razplod.
3. Zimi moradu pčele sasvim mirovati, ali im pri tom nesmje da uzfali svježeg i dobrog zraka.

4. Nakon prvog izleta u proljeću, neobhodno potrebita pčelam, da se izčiste, valja pčele opet spremati na počinak u ulištu. Najviše trpe pčele u proljeću, radi naglih promjena vremena.
5. Nevalja dozvoliti da u proljeće oblitaju pčele na pašu, kad se je stopro nekoliko cvietova pomolilo, jer se tim izmore po paši bez koristi. Bolje je pčele zadržati u košnici, dok se obće pomolji proljetno cvieće, pa ih tek tad pustiti na pašu.

6. Za ranih izleta pogine najviše pčela, kad što do svibnja mjeseca i nema više starih pčela u košnici. U proljeću, valja štediti pčele i onda kad je vrijeme sasvim povoljno za izlet; a nevalja im često zanovetati u košnici, jer

Da svak uzmogne lako doći do razsadnica voćakâ i stabalâ, mogla bi obćina za jedan mali postotak povisiti obćinski prirez, kupovati razsadnice i dieliti jih obćinarima na razmjer plaćena prireza. U dogovor i uz pripomoć držav. šum. strukovnjaka imala bi se ustrojiti u mjestu dva sгодna razsadnika šumskog drveća i voćaka. Od države pak, putem zanimanih šimbenika imala bi se izhoditi izvanredna pripomoć za izvedenje pošumljenja bolških vrhova i za eventualno pomnoženje potrebitog šumarskog osoblja.

Pisao sam ove redke namjerom, da obratim pozornost naših zastupnika na zemaljskom saboru i na carevinskom vieću, kao što i c. k. vladinih zanimanih organa na pogibelj koja prieti Bolu, i na neodklonivu i neodgodivu potrebu, da mu se pomogne.

U to ime Bog pomogao!

U Korčuli, u Siečnju mjesecu 1899.

Frano Radić.

baš u proljeće, nakon svakog izleta, trebaju najviše mira

7. Ljeti, za dobe kad pčele sakupljaju najviše peluda i meda, valja se pobrinuti da pčelam u košnici neuzfali prostora.

8. Valja se skrbiti da pčele budu lako našle dobre paše, radje u obilju nego li da oskudievaju, a to se postigne gnojenjem rastlina, koje daju dobru pašu pčelam u blizini ulišta.

9. Najveću pažnju valja posvetiti leglu, jer bez dobrog i zdravog legla nema brojnog, zdravog podmladka. Saće, koje je starije od tri godine, valja odstraniti iz košnice, ono nije više za leglo.

10. Nevalja brčkati okolo ulišta i u košnicam bez potrebe.

D. P. V.

0 postupanju praznim vinskim bačvam

Prazne bačve red je prosušiti, dok se iz njih vino otoči, i dobro ih osumporiti, inače lako izpliesne ili se uzljute; a ne dogodili se ni jedno ni drugo onda daju prazninom.

Ako je u bačvam bilo pokvareno vino, onda su i bačve pokvarene, pa ih prije pospreme valja temeljito izčistiti.

Samo zdrave bačve, izpiraju se vodom prije pospreme, pokvarene bačve, valja temeljito izlužiti, jer iz takove bačve nije dužnost samo nečist od taložine odstraniti, ali je dužnost da bude opet zdrava, jer bi se stajanjem bolest pogoršala, pa bi se priobćila lako i sigurno vinu, koje bi se kašnje u takovu bačvu ulilo.

Ako je bačva vetašna, pljesniva ili uzljućena, onda valja takovu bačvu razadniti, pa oštrom četkom izprati i izstrugati, da se od strane sve klice pliesna ili kvasinove gljivice, koje su se duga uhvatile. Nakon toga zadnese opet bačva.

Bačve koje su vetašne i malo pliesnive može se i tako izčistiti, da se u iste kroz vranj metne privezani komad lanca i nekoliko kamenčića, pa nešto hladne vode, pa onda bačva dobro izvalja, i tim odciepe od drva klice pliesna. Ali nakon što se je bačva na ovaj način izprala, valja ju ipak kašnje izprati vrelom vodom ili parom, jer inače bi obstojala i za dalje pogibelj, da se pliesan razširi u bačvi i priobći vinu. Kad se nema mogućnost izprati bačvu parom, onda valja na svaku 20 litara vrela vode kojom se izpire pljesniva bačva dodati šaku sode. Vrelu lukšiju sode, drži se nekoliko sati u začepjenoj bačvi, i kroz to vrijeme se bačva svako često provalja i prevrne prije na jedno dno, pa na drugo, e da lukšija dodje u doticaj sa svom unutarnjom površinom bačve. Po za tim, valja dva do tri puta proprati bačvu hladnom vodom.

I nove bačve valja dobro izlužiti lukšijom, prije nego li se u njih ulije vino, jer bi inače vino posve lako poprimilo tek po dugi, kojeg mu je kašnje vrlo teško odstraniti.

I u ovu svrhu je najbolje rabiti vodenu paru, koja lako prodire u pući drva i vadi iz njega svu tangu i svaki vonj i tek, koje dotično drvo sadrži od naravi u sebi, i koje bi se priobćilo vinu.

Tko nema sprave ni prilike, da novu bačvu izpere vodenom parom red je da ju temeljito izpere vrelom lukšijom, i to 3 do 4 puta zasebice, e da bačva bude temeljito izlužena, i da vino nepoprmi nikakovog vonja i teka, kada bude u bačvu uliveno.

A i u takovom slučaju, kad je nova bačva bila temeljito izprana, bilo vodenom parom, bilo vrelom lukšijom, nije uputno lievati za prvi put u istu jednu finu vrst vina, jer nema nikad dosti sigurnosti, da nebi bačva primila, koji toli tek i miruh od drva bačve

U nove bačve najbolje je lievati mast, da u njima prevrije ili pak mlado vino.

I nove bačve nakon što se izluže valja osumporiti.

I. V. K.

Gnojenje voćnih stabala

Gnojenje redovito voćnih stabala, jeste prvi i glavni uvjet za redovito i obilno radjanje istih.

Koliko gnojja treba jedno voćno stablo, da redovito radja, neda se unapred brojkom ustanoviti, jer to u glavno zavisi od veličine dotičnog stabla, i od vrsti i rodne snage dotične zemlje, u kojoj je stablo zasadjeno.

Predpostavljajuć, da su voćna stabla zasadjena na običnoj odgovarajućoj, srednje dobroj vrsti zemlje, onda se ravna gnojenje na pram veličini i površini krošnje dotičnoga stabla. Da jedno voćno stablo svake godine redovito i obilno radja, valja ga svake godine za svaki četvorni metar površine zemlje, koju zastire krošnja pognojiti su 100 grama Thomasove troske od barem 16 postotaka citronove topive fosforne kiseline, su 100 grama kainita ali su 25 grama klorne pepelike i su 75 grama kilske salitrovine.

Stablinu, koja su zasadjena na lakim pržinastim zemljama, valja dati dvaput više kainita ali klorne pepelike t. j. ali 200 grama kainita ali 50 grama klorne pepelike za svaki četvorni metar zemlje, što zastire krošnja.

Kainit ili klorna pepelika i Thomasova troska rabe se jeseni, a kilska salitrovina u proljeće.

Thomasova troska može se zamjeniti sa superfosfatom, koji sadrži barem 16 po sto fosforne kiseline u vodi topive.

Zemlja izpod stabla gnoji se uprav tako daleko doklen dopiru grane, odnosno donde doklen zastiru grane zemlju.

Ako se radi, da se pognoji cio jedan voćnjak, onda se može u gornjem razmjeru gnojiva, sva površina s jednog puta pognojiti. Na svaki hektar zemljišta rabi se u tom slučaju 400 kg. kainita ili 100 klorne pepelike, te 400 kg. Thomasove troske ili 200 kg. superfosfata i 300 kg. kilske salitrovine.

Fosfatova i pepelikova gnojiva rabe se jeseni i odmah se zakopaju, a kilska salitrovina rabi se u veljači ili ožujku. Ona se razaspe po površini zemlje i tako ostavi, bez da se zapali, jer ju vlaga zemlje raztopi i upije.

Ako voćna stabla tjeraju puno bujnih mladica znak je da netrebaju više kilske salitrovine jer se gnojenje istom umanju ili za neko vrijeme sasvim napusti.

D. L. P.

Dobar tarac (pod) za sjenike i suše

Razkopa se najprije sva zemlja u takovoj sgradi po dužini i širini, i to sve do samih zidova. Grudve zemlje se razkomadaju i izmrve, a onda se nakvase malo vodom, ali ne odveć, da ne budu posve mokre.

Sad se doveze nekoliko kola dobre ilovače zemlje, bez krupnog kamenja, razaspe se po zemlji prije razkopanoj i izmrvljenoj, pa se jedna drugom dobro izmješa, i sabije pomoću bata, tako čvrsto, da vas tleh u štaji bude sabit i tvrd, kako da je kamen.

Nad je ova radnja gotova ostave se, ako je liepo vrijeme, otvoreni prozori i vrata, e da se tleh što bolje i temeljitije posuši. Sušenje traje 14 do 20 dana, a do potrebe i više, jer je potreba, da tubijena naslaga zemlje na tlehu bude sasvim suha. Svakog dana, dok traje sušenje prodje se preko naslage, pregleda se, i sva ona mjesta, gdje je zemlja razpucala za sušenja, sabiju se opet batom, i izravnavaju se. Kad se je zemlja dostatno posušila, onda se po njoj pospe pieska prosijana, u veličini od zrna od graška ili pasulja, pa se batom opet sve dobro nabija, da piesak prodre u zemlju i da se snjom sljubi. Nabijanje pieska u zemlju, nastavi se tako dugo, dok sva površina tleha u dotičnoj sgradi postane opet sasvim gladka i ravna. Sad se uzme vrelom katrana (theora) i lije se po izgledjenoj površini, pa se pomoću metke razastire i razmazava po svoj površini tleha.

Za namazati 70 četvornih metara tleha sa vrelim katranom hoće se 50 kg. katrana (theora), koji stoji od prilike 1½ do 3 fiorina.

Katran se grije u zemljanim ili gvozdenim kotlim ili bakram. Za kuhanja katrana valja paziti, da se plamen ne drži visoko, e da se nebi upalio katran. Kuhanje je katrana stoga najbolje obaviti iz tiha na otvorenom mjestu, gdje nema pogibelji, ako se upali katran, da se i što drugo upali. Da zemlja lako upije vreli katram potreba je da bude sasvim suha. Katram se posve polako suši, ali ipak nevalja rabiti dotičnu sgradu, dok se katram sasvim ne posuši, jer bi se inače kvatao nogu, a tim bi sva radnja bila izkvarena.

B. G. N.

Liečenje vina od teka po dugi, dade se po tvrdnji nekih francuzkih vinara, tim odstraniti i izliečiti, ako se metne u vino siečka suhih jabuka. Siečke od suhih jabuka privežu se na konac i spuste se kroz vranj u vino a zadrži se gori kraj konca, da se budu mogle kašnje izvaditi sječke iz vina. Sječke od suhih jabuka, rek bi da imaju svojstvo, da u posve kratko vrijeme oduzmu vinu vas neugodni tek po dugi. Obično se izlieči vino jednim postupkom, ali ako je tek po dugi odveć velik, valja opetovati 2 do 3 puta zasebice, gori opisani postupak sječkama od suhih jabuka.

Čadja kao djubar za cvieće, gojeno u loncima. Čadja je izvrstan djubar za cvieće, koje se goji u loncu, ako se razmuti u vodi i u razmućenom stanju podaje cvieću; jer ako se rabi izravno čadja kao djubar za cvieće, kad je ona odveć žestoka, štetovala bi cvieću, tim bi mu lako progorila žile. Najbolji se uspjeh postizava od gnojenja sa čadjom, ako se čadjom djubri cvieće u zemanu, kad je ono u bujnom rašćenju.

Odstranjivanje hrdje sa gvozdениh predmeta, koji se mogu ugrijati, posao je sasvim lak. Najprije se ugrije dotični gvozdeni predmet, koji je izhrđao, pa se onda nataru dobro izhrđjala mjesta, sa komad žutoga voska omotana u tankoj krpi. Vosak se uhvati topla gvoždja i prekrije ga poput pokostine. Sad se uzme druga tanka krpa i namoči u kuhinjsku sol dobro izmrvljenu, pa se natire sol po vosku, čim se postigne, da u malo vremena nestane hrdje, a da gvoždje izgleda, kao novo.

Ljepak za prilepljivanje papira, kože i sličnih stvari, priredjuje se, ako se uzme 2 diela škroba, 2 diela klije i 2 diela terpentinskog ulja. Najprije se raztopi škrob u toploj vodi u prilično gustu kašu; a u drugoj posudi, također u vodi, ili u ruskoj kupelji raztopi se kliju. Kad je klija raztopljena dolije joj se terpentinsko ulje i dobro se sve pomješa, pa se ovoj smjesi, doda raztopina ili kaša od škroba i opet dobro sve skupa pomješa. Ova klija rabi se u hladnom stanju. Prilepljuje izvrstno, suši se brzo, a ne bolje predmete koja se prilepljuje.

Borak kao sredstvo za razkuživanje ustih u kojima su gnjili zubi. Za razkuživanje ustah u kojima su gnjili zubi, boraks je izvrstno i dosti ugodno sredstvo. Uzme se pregršt boraksa i metne se na jezik, pa kad ga je slina na jeziku raztopila, mućka se raztopina po ustima, i između zubih, i tim se i usta i gnjili zubi izvrstno razkuže.

Pliev, kao sredstvo proti koliki konja. Poznata je činjenica, da neki konji vrlo često boluju od kolike. Izkustvo je dokazalo, da se ta kolika pojavlja kod konja usljed toga, što im siečke od slame, koje im se davaju za hranu, odveć draže probavne ustroje, a osobito crieva. Takovim konjim nevalja davati izsečkane slame, nego plievi, i to pšenične plievi. Pšenična pliev, ne draži poništo probavne ustroje takovih konja, pa se na konjim ne pojavlja kolika. A i druga je korist od hranjenja konja sa pšeničnom plievi mjesto sa izsečkanom slamom, jer je pšenična pliev hranivija od sječka od slame, i jer nema troška ni dangube za sječkanje slame.

O uplivu krumpira na maslac. Na gospodarskom pokušalištu u Michiganu za tri nedjelje dana pravljene su kušnje hranjenja krava muzara sa običnom krmom sastojećom od 7 kg. djeteličnog siena, 3 kg. plievi i 3 kg. kukuruznog brašna. Kod drugih krava zamjenjeno je kukuruzno brašno sa 10 kg. repe; a kod trećih krava sa 7.5 kg. krumpira. Od mlika, koje se izmuzlo od tih krava obrano je bilo vrhnje i rabljeno za pravljenje maslaca. Vrhnje obrano

od mlika od onih krava, koje su bile hranjene običnom hranom, iztuko se je u maslac u 34 minuta; ono od krava hranjenih repom u 36 minuta, a ono od krava hranjenih krompirom u 86 minuta. Ovim je dokazan izravni upliv krumpira na maslac, a i doisto takav maslac izim što se je posve teško otukao iz vrnja, sa državna je znatno veću kolikocu hlapivih tustih kiselina.

Drugi gospodarski sastanak u Splitu bio je baš brojno posjećen. Razpravljajući su se vodila ozbiljno i pametno kako se dolikuje važnosti predmeta i teškim gospodarstvenim našim prilikam.

Nakon ružnih, hladnih vremena, koja su vladala koncem ožujka, osvanulo je u travnju opet proljetno vrijeme, da si boljeg i ljepšeg nemogu želiti naši gospodari. Voćna stabla cvatu s reda, loze tjeraju bujno, u usjevi se dižu kao iz vode. Bože, blagoslovi do kraja!

Gospodarskom sastanku u Splitu prisustvovao je ljetos i poljodjelski nadzornik Zotti, su dva svoja pomoćnika, biva putujući učitelj Lovrić i Ožanić. Obojica su bila puno zaposlena ali ne sa radom u raspravam koje su se vodile, nego prevadjanjem. Kako je poznato, nadzornik za poljodjelstvo Zotti, premda su već četiri godine, što službuje u Dalmaciji, nije još naučio jedne riječi hrvatski, pa su mu ona dva dragomana prevadjali na kratko tek razprave.

Gospodinu Modriću iz Benkovca podijeljena je dozvola za izradu vodene snage iz vodopada Manojlovac.

Ne prestaju tužbe posjednika i težaka naših, da nema kupaca vinu ni za liek. Na mukam je velikim jadan narod, radi novca jer neznata odkud da izbije novca za sumpor, galicu i druge potrebe, koje mu se nameću za obradivanje vinograda.

Neki taljanac Brizi, gospodar u okolici Rima, izumio je jedno sasvim jednostavno, svakom lako pristupno, i od svakog težaka lako uporabivo gnojivo, kojim se i na posve mršavoj zemlji povećava plod pšenice za najmanje 6 kvintala po hektaru, uz sami trošak od deset taljanskih lira po hektaru. Ovaj izum Brizija već je prokušan, a ima i drugu prednost, da se za sjetve prištedjuju $\frac{4}{5}$ sjemena, jer je po izumu Brizija dosta zasijati na hektar zemljišta samo 25 kg. pšeničnog sjemena, a ne koliko prije Brizi se je za svoj izum stavio u dogovor sa poznatim Ciriom, glasovitim predsjednikom društva za kolonizaciju pustoših u Italiji, i za izvoz poljodjelskih plodina. Ovaj nastoji od taljanske vlade, da odkupi izum od Brizija na korist taljanskih posjednika i težaka. Izum Brizija je bez svake dvojbe jedan od najvećih izuma ovoga vieka, i s njim će biti riješeno pitanje kruha za Italiju i za cio svijet.

Kažu nam očevdci, da je ured pokrajinskog poljodjelskog nadzornika Zottija, vas pun taljanskih nadpisa, kako da smo usred Italije, a da se putujući učitelji poljodjelstva sile, da svoja izvješća na Namjestništvo sastavljaju i šalju u njemačkom jeziku. Što mi još nećemo doživiti u ovoj eri reda i napredka!

Od 20 do 29 svibnja t. g. obdržavati će se u Beču izložba konja; a na 24 do 27 svibnja t. g. četvrta međunarodna izložba goveda za razplod. Uz izložbu konja obdržavati će se i osobita izložba obrtničkih proizvoda za šport.

Hrvatska zemaljska vlada nabavila je 10,000 kg. sumpora u prahu najbolje vrsti, u svrhu sumporavanja loza proti nedaći (lugu Oidium Tuckeri) i razprodaje ga posjednicim vinograda za kupovnu cieniu od f. 9 po kvint.

Prošle godine ustrojena je u Sesvetam kraj Zagreba gospodarstvena tvornica mesnate robe sa glavnicom od 800,000 kruna; te dio-ničko društvo za proizvodjanje šampanjca sa glavnicom od 200,000 kruna, a Krapini ustrojili su F. Kiebach i drug tvornicu laštila i ornila. Izim toga ustrojena je Prva hrvatska, pekarska produktivna zadruga; Hrvatska katolička gospodarska Zadruga, i to obe u Zagrebu, pa Zagruha za uzajamnu pripomoć u Virju; Samosvojna pripomoćna zadruga u Križevcima; Kreditna zadruga u Belovaru; Pučka štedionica u Jaski sa 70,000 kruna temeljne glavnice; Narodna štediona u Križevcima sa 80,000 kruna temeljne glavnice; Prva štediona gorskog kotara u Vrbovskom sa 60,000 kruna temeljne glavnice; i Hrvatska štediona u Koprivnici sa 60,000 kruna temeljne glavnice.

Gospodin Milan Krešić, tajnik trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu napisao je krasan i vrlo poučan opis o taljanskoj narodnoj izložbi u Turinu. Izdanje je vrlo krasno, a stoji samo 60 novč.

Po izvještaju ministarstva financija u Beču, daje se zaključiti, da po prijavljenim dohodim, kad bi se unovčila glavnica sa sama 4%, bilo je lani u Austriji svega 1101 milijunaš, a u Beču ima ih 141. Od tih milijunaša ima jedan koji je izkazao svoj godišnji dohod sa tri milijuna fiorina.

U Evropi troši se svaki dan 2 milijuna komada žigica, a ciela svjetska godišnja proizvodnja žigica predstavlja vrijednost od 450 milijuna fiorina.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

31. Imam u vrtu artičoka, koje mi svake godine napada množija crne gamadi. Rabio sam dosad razna sredstva, ali uvijek bezuspješno, crna se gamad opet pojavlja i ne dozvoljuje da se plod razvije. Molim vas s toga, da mi naznačite sredstvo, kojim bi rečenu gamad iztriebio sasvim na artičoku?

P. I. u J. (Otok Hvar).

Gamad koja redovito napada vaše artičoke jeste jedna vrst krilate uši ili mušica (Aphis) koju na nekim mjestim zovu cor. Proti toj gamadi valja odlučno postupati, ako hoćemo, da ju brzo i podpuno izkorienimo. Najprije valja posjedi sve gubave djelove artičoka i izgoriti ih, a preostale djelove lišća i struka, i ako nema na njima vidljivih tragova crne gamadi valja dobro poškopiti raztopinom izvadka od duhana; i to ne samo jedanput, ali valja poškopiti raztopinom izvadka od duhana tri do četiri puta zasebice u navratom od 8 do 14 dana između svakog škropljenja. Potrebno je opetovati škropljenje radi toga, što se izvadkom od duhana ubija samo živuća gamad na dohvatu raztopine, a kako imade i leglo, iz kojeg kašnje izmili crni cor, naknadnim škropljenjem utamanjuje se pomladak, i sve one koji su slučajno za prvog škropljenja pobjegli sudbini. Kad se crni cor gnjezdi i pri zemlji na struku, valja cio struk i sve lišće na licu i na naličju poškopiti raztopinom izvadka od duhana. Izvadak od duhana ili estrak od duhana nabavlja

se iz tvornice duhana u Haimburgu; koje ga šalje za obaljenu cieniu, ako dotičnik koji naručuje izvadak od duhana priklopi naručbi svjedočbu kotarskog poglavarstva, kojom se potvrđuje, da dotični naručitelj jeste posjednik, i hoće da upotrebi ekstrakt od duhana za utamajivanje zarezniaka.

32. Molim vas naputite me gdje bi mogao kupiti sadjenica ili sjemena bijelog glog trnja za zasađiti živicu okolo vinograda; i posto će obično plaća 1000 sadjenica ili kilogram sjemena?

I. M. u H. (Hrvatska).

Sadjenica gloga trnovca ima na prodaju kod tvrdke Fratelli Sgaravati u Savnari kod Padove (Italiju). Svaku 100 komada godišnjih sadjenica gloga trnovca stoji 2 taljanske lire ili 96 novčića, a svaka 1000 komada stoji 15 taljanskih lira. I sjemena ima na prodaju kod iste tvrdke vrlo jeftino. Bolje je da naredite dvogodišnje sadjenice, koje su malo skuplje, jer se istim puno laglje i brže uzgoji živica. Jednogodišni korenjaci nisu dosti jaki za izravnu sadju na opredjeljenom im mjestu, a uzgoj iz sjemena ide posve sporo, a nije uputno saditi odmah na opredjeljeno mjesto. Valja sjeme zasijati u vrtu, i tu ga njegovati, dok se uzgoje tako jaki sjemenjaci, da se mogu saditi na opredjeljeno im mjesto. Za poboljšanje močvarne livade, red je najprije pobrinuti se za redoviti odtok vode; a ta se svrha daje postići jedino i samo odvodnim konalim ili drenažom (podcievljivanjem), ali je podcievljivanje močvarne livade puno skuplje od kopanja odvodnih konala. Dok dadete redovita toka vodi, odmah će nestati kiselihi trava, ali proti kiselim travam ima i drugo izvrstno sredstvo u sadri i u vapnu. Ako takovu močvarnu livadu pognojite sa 30 do 60 metričkih centih vapna po hektaru, njezina će se zaraslina znatno poboljšati.

33. U Novakovu „Rukovodniku o gospodarstvu“ (str. 44) veli se; „Rani riz daje više drva, a kasni više ploda“. Molim vas, recite, jeli to istina; vrijedi li u svakom slučaju i za svaki vinograd, i kako se ta tvrdnja znanstveno opravdava?

J. D. u R. (Promina).

Nema nikakvog znanstvenog temelja navod na strani 44 Novakova „Rukovodnika o gospodarstvu“, da „Rani riz daje više drva, a kasni više ploda, jer doba rezanja ili rezitbe neupliva ni najmanje ni tvorbu drva, ni na tvrdinu ploda; dapače vlada načelo, kod svih naprednih vinogradara, da se rezitba može obaviti, od kasne jeseni, kad se u lozi obustavi kolanje sokova, u svako doba dok se opet pojavi kolanje sokova. Od kasnog rezanja pojavlja se često plač na lozam, t. j. sušenje sokova iz odrezina napravljenih za obrezavanje, a tim se slabi puno snaga loze. Od načina kako se reže loza, u prvom redu zavisi dali loza ima tjerati jače u drvo, a manje u plod i obratno; ali na jači razvoj drva i ploda upliva znatno snaga i vlaga zemlje, te vrst gnojiva, koja se jače rabi. Na snažnim, a razmjerno vlažnijim zemljama, tjera loza više drva, obilno gnojenje prirodnim stajskim gnojem i dušičnim gnojivim podupire razvoj drva na štetu ploda. Ali pri naravnoj snazi i vlazi zemlje, uz primjerno gnojenje zdrelim stajskim gnojem, uz razmjerni dodatak fosfornih, pepeličnih i dušičnih gnojiva, daje se pametno provedeno rezitbom u velike povećati plodovitost loze.

34. Molim vas, kako se goje jagode, i u koje se doba sade?

J. G. u R. (Istra).

Jagode goje se obično po vrtovima, i to ili na posebnim gredicama ili kao živica za o-nasavanje gredica. Jagode ljube tustu zemlju, a od gnojiva najradje im prija mješanao gnoj, koji je u dobrom dielu napravljen od raztrošene lišća. I umjetna gnojiva pričaju jagodam, a osobito superfosfat i kilska salitrovina. Sadnja jagoda obavlja se jeseni ili posve rano u proljeće, i to odmah na opredjeljeno mjesto, a na razmak od 15 do 20 cm. struk od struka. Postupak pri sadji sadjenica od jagoda, isti je koji pri sadji razsada od kupusa. Sadjenice od jagoda dobivaju se komadanjem starijih strukova, ili pak pričvršćivanjem plazih od strukova u zemlju, pomoću drvene kvače u svrhu, da na dotičnom mjestu puste žile. Od jedne plazi od struka od jagode, pričvršćivanjem istih na zemlju, mogu se napraviti 3 do 4 povaljenice. U jesen ili u rano proljeće odrežu ukorijenjene plazi i sade se odmah na opredie-

ljeno im mjesto. U prvo doba razvoja, valja par puta okopati jagode, i izplietati ovako često korov, kojih se okolo njih pojavlja i koji ih duši. I zalievanje pomaže puno u prvo doba razvoja. Jeseni valja jagodište pregledati, i odstraniti od svakog struka sve plazi i svu suhorinu, prorahliti im zemlju na okolo, i pognojiti ih su malo mješanca gnoj. Ovakovim postupkom pomladnju se neprestano jagode i plode razmjerno ranije i obilnije.

35. Koje je najuspješnije sredstvo, proti nametnicam što napadaju i koprve lišće od praskava, koje se pak posuši i otpada?

M. S. u T. (Pelješac).

Lišće od praskve napadaju tajnocvjetne nametnice, i živinske. Po našim vinogradim praskve napada često i peronospora. Proti tajnocvjetnim nametnicam na lišću praskve najuspješnije je škropljenje bordoležkom kašicom ili raztopinom modre galice i vapna u vodi, kako se rabi za škropljenje loza; ali samo što ovakovo škropljenje valja obaviti dva do tri puta u navratcima od 14 do 20 dana, i što ga valja obaviti pomnjom da raztopina pomoći sva lica i naličja lišća i na onim mjestim, gdje je gustiš. Izim tajnocvjetnih nametnica pojavlja se vrlo često na lišću praskava zelena uš (Aphis), koja takodjer koprvi lišće i uzrokom je da ovo vehne i otpada. Proti zelenoj uši valja škropiti lišće izvadkom (ekstraktom) od duhana, kojeg se i za praskve rabi na isti način, kako je rečeno u odgovoru na pitanje 31, u ovom istom broju.

36. Kupio sam nekoliko rabljenih staklenica, da postavim u njima bijelo vino, ali nedaju se izčistiti. Molim vas za naputak, kako da temeljito izčistim te staklenice?

D. Š. M. u Z. (Otoci).

Nije baš stvar laka čišćenje takovih staklenica, osobito ako su se u istim pokušili i okorili ostaci oni tvari, koje su staklenice sadržavale u sebi. U tu svrhu najbolje da najprije upotrebiti solnu kiselinu (Acidum muraticum) razblaženu vodom na 5 po sto. Ne pomogne li solna kiselina odstraniti tu nečist, osobito one potiču od tustih tvari, onda napravite dobru lukšiju od drvena luga ili još bolje od sode pa stavite te staklenice u kotlenicu na vatru da se kuhaju u sodi, dok nečist omekša, i dok se tusti dielovi vežu pepelikom i usapne. Izljeđani komadi krompira izvrstno su sredstvo za čišćenje staklenica; ako se stave sa malo vode u staklenicu, pa onda dobro mucka. Ista se svrha postigne i sa odrezim starih novina. Naravski, gdje se je nečist okorila i posušila, valja ustrajati u pranju, opetujući više puta jedan ili drugi od gornjih postupaka.

37. Moja papiga čupa neprestano svoje perje, što držim da potiče od tekutih, koji ju more. Molim vas, da me uputite u sredstvo i način, kojim da ju oslobodim od tih nametnica?

D. Š. M. u Z. (Otoci).

Valja najprije da ste na čistu dali papiga čupa perje radi tekutih, ili jer mjenja perje, ili jer joj se je radi koje njoj neprijajuće hrane pojavila kakova bolest na koži. Ako su tekuti, onda valja, da papigu za nekoliko dana posipljete prahom od buhača, ali tako da joj podre do kože, a to se najlaglje postigne, ako se za posipanja buhačom papiga uhvati za noge, i drži ovjesenu glavom doli, da joj se nakostruži perje. Istodobno valja izčistiti stalak i i krltku; što se najbolje obavlja ako se popari i izpere vrelom vodom. I kadjenje sumporom u sasvim zatvorenom prostoru uništavaju se tekuti; a takodjer i mazanjem kvasinovom kiselinom dotičnih pukotina onih predmeta u kojim su se ugnjezdili tekuti.

B. Nova pitanja.

38. Molim vas, koja je prava gnojna vrijednost pepelkovih solih, koje danas najviše dolaze u trgovini?

I. K. u S. (Hrvatska).

39. Preporučaju mi da uzgajam ždriebe kravim mliekom. Molim vas za naputak mogu li uzgajati ždriebe kravim mliekom, i kako da pri tom postupam?

F. V. u P. (Istra).

40. Ima već više godina, da mi se razkotili mravi u kući, i baš su postali štetni i zanovetni. Molim vas, imali tako sredstvo, kojeg bi mogao rabiti da izkorienim mrave u kući.

A. M. u K (Kotari).

41. Imam kravu kojoj teče mlieko samo od sebe iz vimena. Molim vas, što je tomu uzrok, te dade li se izliječiti i kako?

I. E. K. u B. (Bosna).

41. Pojavio mi se pliesan u konobi po bačvam, po sukovima i po zidovima; molim vas, koje je najbolje sredstvo i način, da izčistim konobu od pliesna i da prepričim da se opet pojavi?

L. B. u S. (Brač).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Didolić J. T. — Ivandić S. — Marković T. — Tončić F. — Marović V. — Balić T. — Grgurić A. — Novak J. — Alačević N.

— V. g. Tomić F. — Primili smo florina 1, i uknjižili smo ga nas račun.

— V. g. Antić A. — Za čuvanje crljenog luka za sjeme, nema drugog boljeg sredstva do sušenja. Jeseni u krušnici ili na peći razastru se glavice crljenog luka, na tanko, da se prosuše. Tim se umanju kolikoća vlage u klici i izvanjskoj lupini i prepriči se samo klicanje, a i gnijenje, osobito ako se preko zime čuvaju na suhom mjestu.

— V. g. Čondić S. — Svakako je tim vrijedniji i bolji maslac, čim sadrži razmjerno manje vode u sebi. Kao srednja mjera u trgovini dozvoljeno je da maslac sadrži 10 do 12 postotaka vode, ali se trpi 15 i 17 postotaka vode u maslacu. Broj 2 i 5 od ove godine poslati smo vam iznovice.

— V. g. Ilić N. — I vami broj 4 i 6.

— V. g. Novaković L. — Ozlede, koje slučajno prouzroči tele na vimenu ili na siccim krave nisu pogibeljne, ako se odmah pomogne. Ozledjeno vime valja izprati mlakom vodom, pa ozledjeno mjesto namazati odmah pomašću napravljenom od 1 diela karbolne kiseline u 20 dielova maslinovog ulja oli u 20 dielova glicerina.

— V. g. Kovačević I. — Najbolja pasmina kunaca jeste ona Lotainških kunaca, koja je uzgojena križanjem Widler pasmine sa belgijskom velikom pasminom kunaca. Lotarinski kuncu posve su korisne domaće životinje, odole lako i dobro nepogodam vremena, zadovoljavaju se svakom hranom, teže obično 4 do 5 kg., a tovljenjem dostignu težinu od 6 do 8 kg., a meso im je posve tečno.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća urenog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
tor. na godinu, a
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Svibnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Svibnja 1899.

Poskupljivanje modre galice

U zadnje doba poskupila je modra galica tako naglo, da su mnogi od gospodara počeli zdvajati, dali će se moći podnositi visoki troškovi za obranu vinograda od nametnica. U ovakom stanju stvari dužnost je pznovati uzroke poskupljenja modre galice, i načine kojimi se može skupoća predusresti.

Nema dvojbe, da je sveobća poraba modre galice proti peronospori bila prvi i glavni uzrok poskupljenja galice, ali se s druge strane mora priznati, da je zadnjih godina znatno porasla poraba mjedi od koje se pravi modra galica, toli u elektrotehnici, usljed silnog razvoja elektriciteta, koli usljed raznih drugih novih kovinskih izuma, u kojima mjed igra glavnu ulogu.

Mnogi drže da je modra galica poskupila usljed kartela sklopljena između vlasnika bakrenih ruda, kako što je to pred dvadeset godina bilo, i kako što se je u zadnje doba dogodilo između proizvođača Thomasove troske. A to svoje uvjerenje temelje na činjenicu da su Amerika i Engleška glavni izvori i tržišta modre galice, gdje su baš karteli na dnevnom redu.

Dosad o stvari nema dokaza, ali kako su mnogi vlasnici bakrenih ruda, usljed prvašnje konkurencije bili znatno oštećeni, nije izključena mogućnost, da su sklopili tajno kartel, e da se odštete za prvašnje štete protprljene.

Bio jedan ili drugi razlog poskupljivanja modre galice, u stvari neodlučuje, jer vlasnici

vinograda, nemogu izravno uplivati ni na padanje ni rašćenje ciena modre galice.

Peronospora se redovito pojavlja svake godine, a proti istoj nema drugog sigurnog i uspješnog sredstva, nego modra galica; vinogradi predstavljaju velike glavnice, pa se nemogu prepusti peronospori na milost i nemilost, jer bi ih u posve kratko vrijeme sasvim uništila.

Bud dakle vinograde valja škropiti proti peronospori raztopinom modre galice i vapna, koja je jedina sigurno sredstva proti peronospori, red je da se gospodar podvrgne cijenam modre galice, koju nameću proizvođači galice, pa koliko visoka ona bila.

Za vlasnike vinograda usljed danas postojećih odnošaja, nema drugog spasa, nego: u pravodobnoj i u pametnoj porabi raztopine modre galice i vapna, i u štednji sa istom.

Kod nas još mnogi vinogradari misle, da nije potreba škropiti loze, prije nego li su se na lozi pojavili vidljivi tragovi zaraze od peronospore. A to je baš najveća pogreška, što čine, jer raztopina modre galice i vapna, nije lječivo sredstvo proti peronospori, nego je obranbeno sredstvo, pa kad je peronospora zarazila vinograde, za zarazene djelove loze nepomaže više raztopina modre galice i vapna, ni da se loza potopi u galicu.

Druga je jedna mana kod naših vlasnika vinograda takodjer puno razprostranjena, a ta je, da kad se pojavi peronospora, onda škrope, kadšto i preobilno, te bez ikakvog reda i poredka u pravljenju raztopine od modre galice i vapna, uvjerenjem da čim je jača raztopina modre galice i čim je vinograd obilnije

poskropljen, tim je bolje obranjen od peronospore.

Ovakove pogreške stoje kadšto posve skupo vinogradare, a razmjerno stoje ih tim skuplje, čim je skuplja modra galica.

U današnjim okolnostim, usljed sve više rastuće ciena modre galice, dužnost je svakoga gospodara, da škropi za vremena, dakle rano jer je raztopina modre galice obranbeno sredstvo proti peronospori, u toliko u koliko ima da ubije trusje peronospore za klicanja na lišću, dakle prije nego li okuži lozu, i jer je dokazana činjenica, da raztopina modre galice ne lieči lozu od peronospore, kad ju je ova već okužila. Izim toga dužnost je svakog vinogradara, da priredjuje raztopinu modre galice i vapno točno po propisim, koji su sastavljeni na temelju opetovanih kušnja, e da raztopina modre galice bude doisto djelatna, i da što manje modre galice potroši za pravljenje raztopine.

Dosljedno tome prvo škropljenje proti peronospori valja obaviti još prije cvatnje, osobito na južnim stranam, gdje se peronospora pojavlja razmjerno posve rano.

Za prvo škropljenje, ako se rabi dobra strealjka, dotiče za hektar vinograda, odnosno za deset hiljada loza, 600 do 800 litara raztopine modre galice. Drugo škropljenje, obavlja se 3 ili 4 nedjelje dana po prvom, napram tomu, dali vinograd bujnije ili slabije tjera, a svrha mu je obraniti lišće, koje je naknadno poraslo.

Za drugo škropljenje troši se po hektaru 1200 do 1400 litara raztopine modre galice. Veća ili manja poraba raztopine ovisi od vrsti

PODLISTAK.

Nadam kod preživaoca

Nadam pojavlja se kod krava i ovaca ponajviše u proljeću, pa koncem ljeta i jeseni, kad pasu po mladim djetelištima ili im se u staji krmi zelene djeteline, grahorice ili lišća od repe, koje je vlažno i hladno, ili se je već u sebi upalilo stajajući na kupu.

Nadam je jedna od najopasnijih bolesti, jer se posve naglo pojavlja, pa s toga trebije za nadma brže i odlučne pomoći, inače dotično govedo ili ovca poskapa.

Proti nadmu rabe se razna sredstva, kao liekovi, ali sva ta sredstva nisu u svako doba i brzo pri ruci, pa s toga nije njihova uporaba moguća. Ali ima proti nadmu i takovih sredstava, koji su u svakoj kući lako priruci, pa ih je takodjer lako upotrebiti i tim predusresti zle posljedice nadma.

Od tih sredstava, kojih ima u svakom kućanstvu, sljedeća su važnija:

Smjesa kuhinjske soli i duhana na jednake djelove, izvrstno je sredstvo proti nadmu. Za jednu kravu uzimlje se rukovet duhana i rukovet kuhinjske soli; za junce, junice, ovce i koze, nešto polovicu gori navedene kolikoće.

Smjesu od duhana i soli zamota se u list od kupusa, pa se turi dotičnoj životinji u grkljan, i to što god je moguće dublje.

Drugo lako priručno sredstvo jeste terpentinsko ulje. Za porabu terpentinskog ulja proti nadmu uzmu se dvije lupine od jaja. U tu svrhu probije se svako jaje pomnjom na oba vrha, pa se kroz jednu od tih malenih luknja izpuše na polje bjelanac i žutanac. Onda se začepi kruhom ili tiestom od brašna jedna od luknja, pa se izpune lupine od jaja terpentinskim uljem, a onda se začepi kruhom i gornja luknja na lupini, pa se onda oba jaja ture u grkljan dotične životinje oboljele od nadma. Blagotvoran upliv terpentinskog ulja opazi se već nakon 5 ili 10 časova, jer se već dotična životinja čuti bolje.

Terpentinsko ulje ima i tu veliku prednost

pred drugim sredstvima, da ne ostavlja nikakvih zlih posljedica u želucu i crievim.

Pepelika, je takodjer jedno priručno sredstvo proti nadmu. Za jednu kravu rabi se 25 do 35 grama pepelike raztopljene u $\frac{1}{4}$ litra vode. Raztopinom pepelike zalije se dotična životinja.

Vapno, rabi se isto proti nadmu. U tu svrhu uzme se 30 do 40 grama živoga vapna, zagasi se sa 1 litrom vode, da se napravi vapneno mlieko, kojim se pak zalije dotična životinja oboljela od nadma. Toli raztopini pepelike, koli vapnenom mlieku uputno je za porabe primješati nešto 20 grama terpentinskog ulja ili 80 grama žeste (špirita) ali 150 grama obične rakije dropulje. Ako se od porabe ovih sredstava neopazi nakon 10 časova nikakav dobri učinak, odnosno nikakovo poboljšanje, onda valja sredstvo opetovati.

Sva ova sredstva u glavno podpomagaju tjeranje plinova iz želuca; a da to izlučivanje plinova uzsliedi laglje drže se dotičnoj životinji prisilno otvorena usta, ili tim, da joj se drži jezik na polje, ili pak tim, da im se preko

strcaljke, te od jačeg ili slabijeg razvoja vinograda.

Treće škropljenje obavlja se koncem lipnja, u srpnju ili u kolovozu, ako nastane vlažno a toplo vrijeme.

Najveći i najbolji se uspjeh od škropljenja raztopinom modre galice postizava, ako se škropi za tiha, suha i sunčana vremena, i ako se pazi da se raztopinom modre galice jednako poškrope svi djelovi loze, tako da ih raztopina modre galice jednako pokrije poput rose. Ovaj se učinak tim laglje postigne, ako se sa razsipačem strcaljke nedira u lišće, nego ga se drži odalje, da se raztopina modre galice razsije poput oblaka. U protivnom slučaju t. j. kad se odveć blizu škropi i razsipačem dira lišće, slije se više kapljica raztopine jedna u drugu i izteče sa lišća na zemlju.

Svrha je škropljenja, da svi djelovi loze ostanu jednako poroseni od raztopine modre galice, i da se u tom stanju posuše, e da prave obranu proti peronospori. Padne li kiša prije nego li se je raztopina modre galice posušila na lišću, ona izpere raztopinu, pa valja škropljenje opetovati. Koliko ovisi uspjeh škropljenja od dobe i načina škropljenja, isto toliko ovisi od načina priredjivanja raztopine modre galice, jer od toga ovisi dali će učinak raztopine biti veći ili manji, i dali će se raztopina bolje priljepiti i držati lišća.

Kolikoća modre galice i vapna, samo u drugotnom redu ima upliva, pa se napram dojačanju običaju može znatno prištediti na modru galicu, jer je dostatna i posve sićušna kolikoća modre galice raztopljen u vodi da ubije trusje od peronospore.

U Francezkoj, a i u svim drugim vinogradnim predjelima, izkušali su vinogradari da je raztopina od 1 kilograma modre galice od 98 ili 99 postotaka, i 1 kilogram svježe zagašenog vapna, posve dovoljna i dostatna kolikoća, da sigurno brani loze od peronospore, samo što valja raztopinu prirediti po propisu. Poraba veće kolikoće vapna i modre galice nije nego razsipaње novca bez potrebe i bez koristi.

U Francezkoj priredjuju izvrstnu raztopinu modre galice, koja je izvrstno djelatna i dobro se drži lišća i groždja na sljedeći način:

U 80 litara vode raztope 1 kilogram modre galice; a u drugoj posudi u 20 litara vode zagase i raztope $\frac{1}{2}$ kg. živoga vapna. Kad je živo vapno zagaseno i raztopljeno u vapneno mlieko, uzmu 15 litara ove raztopine t. j. vapnenog mlieka i doliju ga malo po malo raztopini modre galice. Kašnje doliju i ostalih 5 litara vapnenog mlieka. Ovim načinom postignu potrebitu alkoličnost raztopine, o čemu se uvjere pomoću crljenog Lackmusovog papira.

čeljustih postavi komad opletene slame ili komad drva. Nakon porabe ovih liekova proti nadmu, valja dotične nadute životinje neprestano natirati rukom na lievoj slabini, jer se tim znatno podupre izlučivanje plinova.

Brani se goveda, ovce i koze od nadma, ako u zemanu kad je nadam običniji, prije nego li se potjeraju na pašu ili im se dade djeteline, lišća, dobiju nešto suhe slame ($\frac{1}{3}$ porcije) da pojedu. I čipavna žesta je izvrstno sredstvo proti nadmu, samo što ju valja čuvati u staklenici sa staklenim zaklopcem na sjenastom i svježem mjestu n. p. u podrumu.

Proti nadmu rabi se 1 do 2 žlice čipavne žeste, koju se u staklenici razvodni su $\frac{3}{4}$ ili 1 litrom vode.

Ovom raztopinom valja zaliti naduvenu životinju, pa joj se u tu svrhu drži glava nešto višje ali nikad tako da vrat bude odveć otegnut. Dok se opazi da životinja kašljuca usljed nategnuta vrata, valja odmah spustiti glavu. Nepomogne li ovo sredstvo odmah, valja ga opetovati dva do tri puta.

Dok crljeni Lackmusov papir za močenja u raztopini ostaje crljen, dolieva joj se vapnenog mlieka, a kad crljeni Lackmusov papir postane blijedo modar, obustavi primješavanje i dodavanje vapnenog mlieka.

Ovo je najjeftinija raztopina modre galice, ali u isto doba ovo je raztopina najvećeg i najsigurnijeg učinka.

Zaglavci

prihvaćeni na velikom gospodarskom sastanku u Splitu dne 4 travnja 1899

1. Klauzula s Italijom neka se ne obnovi pogubna za naše vino kao što je sada.

2. Sastanak, uzimajući na ugodno znanje zaključak carevinskog vieća u Beču o gradnji gvozdenog puta iz Splita na Aržano, izražuje najvrću želju nadležnim državnim čimbenicima, da se željeznica prošulji sa Aržana do Bugojna, a istodobno, da se iz Kuina provede željeznička pruga do Karlovca.

3. Neka Država utemelji poljodjelsku zakladu sa glavnicom od 6 milijuna kruna; od te glavnice imalo bi se davati novca na zajam poljodjelcima prama vriednosti njihovog nepokretnog stanja; odplate morale bi se utjerati u 60 obroka sa odgovarajućim povišcima poreza na zemljaninu.

4. Skupština želi, da „Nacrt Osnove“ poljodjelskog nazornika Zotti-a bude bezodvlačno u glavnim i najpotrebitijim stavkama proveden u djelo.

5. Obćine neka usredotoče svoj rad i ulože glavnu brigu za dobrostanje i prosvjetljenje puka. Zemaljski Odbor neka bude mudri vodja obćinama, njihov nadgledatelj i savjetnik.

6. Neka Vlada za nastajuću učionsku godinu raspiše nekoliko stipendija za pohađanje koje trgovačke i obrtničke škole.

7. Seoske blagajne mogu odveć pripomoći, da se narod pridigne iz nevoljnog stanja, u kojem se sada nahodi; obzirom na to, neka se iste ustanove posvuda a osobito u dalmatinskoj zagori, gdje puk pritiska kamata.

8. Preporuča se nadležnim vlastima, da pogledom na oskudno stanje težačke ruke što blažije uporabe porezni zakon 25 listopada 1896 glede lične dohodarine,

9. Gdje bi puku bilo lakše isplaćivati pozajmljeni novac proizvodima polja, neka se, podporom seoskih blagajna, ustanove zadruge, koje bi primale i rasprodavale težačke poljske proizvode: vino, ulje, žito, marvu itd. i tim olakotile isplaćivanje sklopljenih zajmova.

10. Sastanak se pridružuje zaključku sabora dalmatinskoga od 18 ožujka ove godine, da se čim prije osnuju zemljišnici po cijeloj našoj pokrajini.

11. Dalmatinski rodoljubi imali bi zasnovati novčani zavod na dionice, kojemu bila bi svrha u prvom redu, da prikoči u pomoć težačkom stališu.

12. Neka vidjeniji i imućniji okupe poljodjelce u zadružne obitelji, u seoske, obćinske i kotarske zadruge vinarstva, uljarstva, si-rarstva itd. da se proizvodi povećaju, vrsti usavrše, trajnost zajamči, cene pridignu i prodaja otvori.

13. Neka se uvede gojenje dobrih i ranih vrsti loza, povrća i voćakâ, da se tako okoristimo pogodnostima našega blagog podneblja.

14. Neka se sagjenje buhaća čim više proširi osobito u krševitim predielima, te neka se uzakoni najstrožiji zakon proti patvaranju buhaća.

15. Neka vlasti najstrožije paze, da se ne bi pozloću talijanskih dropina ili inim načinom činilo i proizvodjalo umjetno, krivo vino, što je pravi umet naših težaka.

16. Preporuča se Zemaljskom Odboru, neka bi se iz raspoloživih sredstava pričuvne blagajne zemljišno-veresijskog zavoda udjeljivale bezkamratne podpore seoskim blagajnam u mjestima, gdje se štedioničkim položima iste nemogu uzdržavati.

17. Prva kušnja vina, što ju priredi „Vinarska Udruga u Splitu, neka se protegne na svu Dalmaciju.

18. Sastanak izražava želju, da se sve dalmatinske obćine upišu kao članovi „Vinarske Udruge“ u Splitu.

19. Dalmatinski zastupnici neka se živo zauzmu kod ministarstva u Beču, a da bude

povišena od 5 na 10 hiljadâ svota za promicnjenje ribarstva u Dalmaciji.

20. Neka se svud proširuje sadidba duhana u našoj pokrajini, te neka Vlada bude obilne ruke u plaćanju istoga.

Koje gospodarske rastline moramo gnojiti?

Ovo se pitanje već davno razpravlja između gospodara, s razloga što na stvar samu upliva znatno i vrst zemlje i vrst gnojiva, kojeg imamo da rabimo.

Sve gospodarske rastline dijele se na dvije skupine, na onu vrst rastlina, koje tjeraju plitko svoje korijenje i na onu vrst rastlina, koje tjeraju duboko svoje korijenje.

U prvu skupinu spadaju sve vrsti žitarica i livadnih trava, pa gorušica, lan i slične. Sve ove vrsti rastlina, treba da nadju, već pripravlenu i sgotovljenu hranu u zemlji, ako hoćemo da se redovito i podpuno razvijaju i da nam dosti ploda dadu.

Za ove rastline ne pomaže svježi gnoj, hoće se u zemlji stare snage, odnosno hraniva, koja su već sakupljena u zemlji od gnojenja za druge vrsti bilina. Za ovu vrst rastlina, pomažu puno lako topive vrsti umjetnih gnojiva. U drugu skupinu gospodarskih rastlina, t. j. u onu vrst koje tjeraju duboko korijenje, spadaju sve sočivnice, korenjače, gomoljače, kupusi, kukuruz i slični.

Pod ove se rastline gnoji uspješno stajskim gnojem, i teže topivim umjetnim gnojivim, jer one imaju snage, da i takove vrsti gnojiva izraze i iz njih hranu izorpaju.

Od sočivnica, bob je najzahvalniji, ako se pognoji svježim gnojem. Grašak, grahorica, vučak, i sve vrsti djetelina zahvalnije su ako se pognoje pepelkovim i fosfatovim gnojivim, dakle kainitom i Thomasovom troskom, kojima se za sjetve podade još i 120 do 130 kg. kil-ske salitrovine po hektaru. Ovo gnojenje kilskom salitrovinom dolazi posve dobro mladim biljkam, dok se na njihovim žilam razvijaju otekline nitrobakterija, u kojima same izradjuju dušik od zraka.

Krompir, repe i kukuruz te repica podnose dobro uz gnojenje stajskim gnojem i ono umjetnim gnojem, i na to su baš zahvalne. Ako su ipak takovi odnošaji, da valja i žitarice gnojiti stajskim gnojem, onda ga valja rabiti za vremena i tako da se u zemlji na korist žitarica bude mogao brzo rastrošiti. P. V.

Crv jabuka (Anthonomus pomorum)

Gdje god se goje jabuke pojavlja se na njima crv, tako zvani Anthonomus pomorum.

Ovaj crv, koji uništava cvjetno pupolje jabuka, jeste ličinka jednog malog kukca, koji se razplodjuje za dobe cvatnje, pa rilcem svojim probije pupoljak i u dotičnoj luknji s nese jajasce, iz kojeg se razvije upljivak ili crv, koji pak žive i razjedava cvjetni pupoljak i uzrokom je da isti posahne i otpadne, bez da se oplodi i da ploda donese. Kukac ovaj je smeđe boje i malešan, a prezimljuje ponajviše u staroj kori debila, ili u suhorini nalazećoj se na zemlji izpod stabla.

Cvjetni pupoljci u kojima ovaj kukac snese jajasce, usljed upljivka, odnosno crva, koji se iz istog razvije, ne razcvatu se, nego posahnu, kako što je već gori rečeno.

Ovaj se kukac redovito skoro svake godine pojavlja, pa gdje se brojno pojavi, prava je napast za jabuke, jer se od njih ne vidi ploda. Najbolje sredstvo proti crvu cvjetnih pupoljaka jabuka jeste sabiranje proveklih pupova, koji se pak odmah izgore. No, ovakovo sabiranje proveklih cvjetnih pupoljaka stvar je dosadna i teška, a izvediva je samo kod čučavih stabala, dočim nije, kod stabala visoko uzgojenih. Stoga se za utamanjenje ovih zareznika, preporučuje njega jabukovih stabala, a ta se sastoji u struganju stare kore sa debila i starijih grana, te u mazanju ili ličenju debila u zimsko doba sa gustim vapnenim mliekom. Ovim postupkom, onemogućujući se kukcima mirno prezimljenje i dalje razplodjivanje.

I zaštita ptica, koje se hrane zareznicima, puno pomaže, osobito fratrića, crnoglavka i drugih ptica, koje se izključivo hrane zareznicima, te oblitavaju od cvjeta do cvjeta tamane ih na stotine svakoga dana. P. M.

Pravila kojih se je držati za izmjene sjemena

1. Sjeme valja nabavljati samo iz onih mjesta i od onih tvrdka, kod kojih su zemljišni i klimatični odnosi jednaki našim.

2. Prednost za nabavu sjemena valja dati onim mjestim, gdje vlada suša ili studeni radje sa mršavih zemalja, nego li obratno.

3. Nabavljeno sjeme valja prokušati na klicavost i na čistoću, i valja pripremiti u svakom pogledu dobro zemlju na kojoj će se nabavljeno sjeme zasijati, jer i najbolje i najglasovitije vrste sjemena, zlo uspijevaju, ako zemlja nije dobro priredjena.

4. Bolje je kušati poboljšati i oplemeniti vlastito sjeme, koje je već naviklo mjestnim podnebnim i zemljišnim odnosajim, nego li je nabavljati sjeme iz dvora na sreću.

5. Ne valja izmjeniti na jedanput sve svoje sjeme, jer se može ostati teško razočarani. Kad se ima izmjeniti sjeme, valja prije prokušati novu vrst na malo, pa ako odgovara i ako se prilagođuje dobro mjestnim odnosajim, valja kušnju i sljedeće godine opetovati, pa i tada valja biti obzirni u izmjeni sjemena.

6. Neuspjeh novog sjemena u prvoj godini kušnje nesmje da nas plaši, jer se vrlo često naknadnim sijaanjem pokažu plemenita svojstva dotičnog sjemena.

7. Najjeftinije sjeme, jeste ono, koje se na vlastitoj kući uzgoji, nevalja se stoga laćati izmjene sjemena, ako se prije nije pokušalo oplemeniti svoje vlastito sjeme.

O proždrljivosti krtice, koja žive po vrtovima, dokazale su kušnje nevjerovatnih činjenica. Jedna krtica zatvorena u jednoj kutiji za botaniziranje proždrla je u četiri dana 432 grčice (hrustove ličinke) i 250 glista. Druga krtica zatvorena u jednoj drvenoj skrinjici proždrla je u 12 dana 540 glista i 872 grčice. Istodobno podavano je krticama trava i povrćina, ali ih se nisu dotakle, nego u toliko n koliko su iste namjestile i prostrle za lež. Iz ovih kušnja jasno se razabire, kako je krtica korisna životinja na polju i po vrtovima, pa bi stoga svaki gospodar morao braniti i štititi krtice, koje tako brojno tamane zarezničke.

Obrana drva od crvljanja i gnijenja. Da se drvo koje ima biti trajno izrabljeno ne izcrvli i ne izgnije valja ga zasiti vapnom. U tu svrhu hoće se odgovarajuća nepropustna posuda od drva ili ozidana u koju se može naslagati drvo. Kad je drvo naslagano u posudi napuni se ista vodom, tako da drvo ostane potopljeno; a onda se doda vodi malo po malo živoga vapna i mieša se neprestano, dok se vapno zagasi i poprini oblik vapnenog mlika. U ovom vapnenom mliku drži se drvo potopljeno 2 do 3 mjeseca dana, kroz koje vrieme prodre vapneno mlieko skoro 30 centimetara u drvo i drvo postane tim impregnirano vapnom, pa ne crvli i ne gnije.

Suha zemlja i suha pržina za čuvanje naranča. Poznato je da su naranče i lemuni u stanovito doba godine, osobito u proljeću posve jeftini; dočim ljeti i jeseni, to vrlo sočno voće, obično poskupi radi toga, što ga je vrlo teško čuvati, jer ili izgnije ili se prosuši, a onda nije više sočno, tečno i slatno, kako što kad je svjež. U Rusiji, u carskim perivojima Klewa čuvaju naranče i limone u suhoj zemlji ili suhoj pržini za 6 i 8 mjeseci vremena. U tu svrhu ili rabe zemunice na suhom mjestu ili velike sanduke, tako, da ozdol, sa strana i odogor budu naranče i lemuni pokriveni sa slojem suhe zemlje ili suhe pržine debelim 10 centimetara. Na ovaj način čuvani uzdrže se naranče i limone svježi, sočni i zdravi 5 do 6 mjeseci i više.

Izvarak od orasova lišća proti glistam u grastam. U grastam u kojima se goji cvieće

razkote se vrlo često gliste tako brojno, da priete obstanku dotičnog cvieću koje je u grastam zasadjeno. Gliste se posve lako raztjeraju i unište u grastam, ako se zemlju zalije izvarakom od lišća od orasa. U tu svrhu ubere se lišća od orasa, pa se prokuha u vreloj vodi; a onda se izvarak prociedi, pa kad se ohladi zalije se zemlja u grastam. Dok gliste očute izvarak od lišća od orasa izmile na površinu zemlje, a onda, ih je lako pohvatati i poubijati. Ovaj postupak, valja do potrebe toliko puta opetovati u navratke od 3 do 4 dana, dok se uvjeri da su sve gliste raztjerane iz zemlje u grastam.

Čipavna žesta za čišćenje mjedenih i bakrenih predmeta. Da mjedeni i bakreni predmeti poprime izraz kao da su novi, odnosno za čišćenje kvaka na vratim itd. rabi se vrlo uspješno čipavna žesta (Salmiakova žesta). U tu svrhu namoči se suknena krpa u čipavnu žestu, pa se dobro natare dotični predmet, pa se onda poprere vodom i dobro posuši. Za izhrdjale bakrene i mjedene predmete, izim što ih valja dobro namočiti čipavnom žestom, valja ih također izribati oštrom četkom, pa onda postanu kao da su novi.

Grčice u jagodištu utamanjuju se pomoću ločike. Između jagoda posadi se ločike (salate), na koju su grčice puno lakome, tako da će između jagoda i ločike grčice uvijek prije napasti i ogrižiti žile od ločike, nego li one od jagode. Dok se opazi, da je jedan struk od ločike počeo vehnuti, to je znak, da su mu grčice već podgrizle žile. Taj se struk odmah izguli, razkopa se zemlja oko njega i pohvataju se i poubijaju sve grčice, koje se tu nadju.

Iz pokrajine nam stižu dobri glasovi o stanju vinograda, koji svudi baš liepo obećavaju. Već se sumpori sreda, i to mjestimice čistim sumporom, a mjestimice bakrenim sumporom.

Izim ministra financija D. r. Kaizla, posjetili su Dalmaciju ministar pravde Ruber, i ministar željeznica Wittek. Za ministra Kaizla kaže da se je zanimao najviše za gojitbu duhana i za solare; za ministra Rubera kaže se, da se je zanimao najviše za nove sudbene sgrade, od kojih toliko imade potrebu naša pokrajina; za ministra Witteka kaže se, da se je zanimao za razvoj željezničke mreže u Dalmaciji, ali da se je izjavio, da se nemože ništa obsežna poduzeti, dok se ne spoji naša željeznička pruga sa onim kontinenta, a da je to vrlo težak posao radi velikih protivština i zaprieka koje stavlja Magjarska.

Dana 9 travnja t. g. obdržana je u Splitu glavna skupština vinarske udružbe za Dalmaciju. Na skupštini izvjestio je podpredsjednik obširno o dojakošnjem radu udružbe. To vrlo važno i poučno izvješće, dotekne li nam prostora, prenieti ćemo u izvadku u jednom od budućih brojeva. Vinarska udružba jeste jedna od važnijih naših ustanova, jer joj je zadaća da štiti i brani interese naše jedine i glavne izruke, vina. Nijedan posjednik vinograda, nebi smio a da nebude član udružbe.

Po izvješću ministarstva za poljodjelstvo u Beču, rečbi da snježna mećava i studen koja je naglo bilo udarila koncem ožujka mjeseca, nije ni najmanje nahudila usjevima.

Dolno austrijansko voćarsko društvo razpisalo je za t. g. dvanaest nagrada svaku od 50 kruna u zlatu, i jednu diplomu za valjano uređenje školskih vrtova.

Primili smo zahvalnošću knjižicu „O osnovanju Vinarske Zadruga“ od A. Radića pok. Jurja svojim sumješćanima u Bolu. God. 1899.

Pokrajinsko učionsko vijeće u Zadru poduprla je saborski predlog na ministarstvo, da se državni školski doprinos povisi na 150,000 fiorina na godinu.

Po izvješću geološke komisije koju je kanadska vlada bila izaslala u Klondyke da opredeli površinu zlatnih naslaga, razabire se, da zlatne naslage u Klondyku zapremaju oko hiljadu četvornih milja englečkih, i da se u Klondyku naslage zlata ne nalaze u društvu raznih kvarca, nego sa raznim kamenjem i zemljom ponješani u dolam.

Između čudovišta Pariške izložbe piše se, da će biti kišobran Madame Percha Giverne „le parasol de l'exposition“, koji će štititi jedan dio izložbe od nevremena. Kišobran imati će štap od 100 metara visine vas od groždja, sa 40 metara promjera na osnovi, i četiri tavana, od kojih će gornji tavan biti nad kišobranom; a izledati će poput kugle za držak kišobrana. Kišobran imati će 140 metara promjera, a zapremati će 15,386 četvornih metara površine. Mjesto platna biti će izkičen raznobojnim staklim, kojeg će u noći razsvjetljivati hiljade električnih svieća.

Reč bi, da će osnova o podmorskom tunelu između Evrope i Afrike, koju su začeli francezi, biti na skoro provedena. Tunel bi prolazio izpod tiesna Gibraltarskog u dužini od 41 kilometara. Gradja bi se izvršila kroz 7 godina, a troškovi su proračunani na 1600 fiorina po tekucem metru.

Najveća lokomotiva na svijetu jeste ona na željeznici Great Northern u Americi. Ova lokomotiva teži 106,375 kg., a sa tenderom 154,375 kg.; a razvija snagu od 2640 konjskih sila, te može da vuče 392,000 kg. Lokomotila je gradjena za vući velike terete na prugama koje idu preko brijeva i gdje se pruga naglo diže.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

38. Molim vas, koja je prava gnojna vrijednost pepelikovih solih, koje danas najviše dolaze u trgovini?
I. K. u S. (Hrvatska).

Vrijednost pepelikovih gnojiva, odnosno pepelikovih solih, ovisi uvijek od postotka pepelika, što dotična gnojiva u topivom obliku sadrže, ali njihova vrijednost ovisi i od vrste zemlje koju se gnoji. N. p. opetovano obilno gnojenje teških zemalja sa kloronatrijumovim pepelikovim solim ima se zabaciti, jer je takovo gnojenje štetno, pošto takova zemlja otvrdne, postane nepropustna, i nemože da se u njoj sbija proces redovitog izravnavanja vlage; a usljed toga postane dotična zemlja ne plodna. Čim je naprotiv zemlja lagla i prihija, tim se obilnije mogu rabiti kalijeve soli, jer u takovoj zemlji djeluju korisno tim, što povećavaju spojnost i propustnost vode. Zemlje, koje se gnoje kalijevim solim hoće se da su bogate vapnom (ugljično kiselim vapnom), inače valja ih uz kalijeve soli gnojiti obilno i često živim vapnom. Kod kalijevih solih valja paziti i na postotak magnezije što sadrže, jer ako magnezija u umjerenoj količici podpomaže razvoj bilja, u većoj mjeri priči razvoj bilja. U bilju vrlo često može da natron izmjeni pepeliku;

Stoga kad se gnoji onim kalijevim solim, koje sadrže razmjernu količinu natrona, troše onda biline manje pepelike. Ovo i je razlog zašto zemlje čine manje potrebu gnojenja pepelikovim solim, ako se gnoji kalskom salitrovinom, koja kako je poznato sadrži 35 po sto natrona. Gnojili se zemlja stajskim gnojem, zelenim gnojem, amonijakovim i sličnim gnojivim koji ne sadrže natrona, onda valja dotičnu zemlju obilno gnojiti i sa kalijevim solim, jer u navedenim vrstima dušičnih gnojiva, izim kalske salitrovine, nijedno gnojivo ne sadrži natrona, koji može da izmjeni pepeliku.

39. Preporučaju mi da uzgajam ždriebce kravjim mliekom. Molim vas za naputak mogu li uzgajati ždriebce kravjim mliekom, i kako da pri tom postupam?

F. V. u P. (Istra).

Može se ždriebad uzgajati kravjim mliekom, ali ostaje uvijek vječno pravilo da je za mladunčad majčino mlieko, najbolja hrana. Doduše mlieko od kobila se u svojim sastavnim i teku najviše približava mlieku od krava, pa ako kobila oboli, i slabo doji, najbolje je zamjeniti njezino mlieko sa kravjim. Usljed današnjeg načina hranjenja krava, obično biva da je kravje mlieko puno tušće od mlieka od kobila, ali se tomu lako doskoči tim, da se kravje mlieko malo razvodni. Ovome se i tim lako doskoči, da se za hranjenje ždriebaca odabere jedna krava, koja obilno doji, pa ju se hrani takovom hranom, koja ne daje odveć tusto mlieko, nego takovo mlieko, koje je u gustooči i tustilu jednako onome od kobila. Kravje mlieko podaje se ždriebcim u male obroke, ali češće. Pošto između kravjeg mlieka i onog od kobila imade razlika i u sadržini sladora, jer je mlieko od kobila sladje od mlieka od krave, valja kravje mlieko za ždriebad osladiti sa malo običnog sladora. Za onu ždriebad koja naginje zasponu, osladjuje se kravje mlieka dodatkom sladorače (sirup), na mjesto sladora u komadu. Ako usljed hranjenja kravjim mliekom izlučuje ždriebad posve tvrde izmetine, onda se tome lako pomogne, ako se kravjem mlieku doda malo brašna od lanena sjemenja, ili malo vode od izvarka od lanena sjemenja. Ako ždriebad, unatoč toga što se za hranjenja kravjim mliekom pazi na sva gorinavedena pravila, ne podnosi kravje mlieko, pa se na istoj pojavlja proljev i kolika onda se valja pomoći ljekarijama. Proti proljevu i koliki prouzročenoj od kravjeg mlieka ili druge hrane daje se ždriebadi svako $\frac{1}{2}$ sata vremena jedna žličica ljekarije napravljene od 50 grama izvarka od metvice, 28 grama tinkture od driemka (opiuma) i 28 grama sumpornog etera su nešto vode. Ako se kolikom za hranjenja ždriebadi kravjim mliekom, pojavi i zaspon, onda se pomogne ako se dotičnom ždriebčetu dade 1 ili 2 žlice ulja od škočca (Ricinusa).

40. Ima već više godina, da mi se razkotili mravi u kući, i baš su postali štetni i zanovetni. Molim vas, imali lako sredstvo, kojeg bi mogao rabiti da izkorienim mrave u kući.

A. M. u K. (Kotari).

Ima puno sredstava u porabi proti mravim, a najobičnija i najbolja su sljedeća: a) Smjesa od jednakih dijelova sladora i boraksa umisena u kašu pomoću vrele vode, pa razasuta po komadima opeke. b) Smjesa od pepelike i sladora razasuta po tlehu i u pliticama. c) Raztopinom od $\frac{1}{4}$ kg kuhinjske soli u $\frac{1}{4}$ litre vode namazati sva ona mjesta odklen dolaze mravi. d) Sladorača u kojoj je raztopljeno i boraksa, postavljena na pliticama blizu mjesta odklen dolaze mravi, jeste jedan od najjačih otrova protiv mravim. e) U prah smrvljeni slador, pomješani sa sumpornim cvietom i razasuti ondje gdje mravi dolaze, utamani sve mrave. f) Ako se bluvačeg srieša raztopi u vodi i osladi medom, pa ovim namoče komadići spužve, namami se na iste sijaset mrava, koji se pak utamane. g) U prah sameljeni boraks pomješani dobro sa salom, kojeg se razmaže po komadima dašćice, daje nam najjači otrov proti mravim, a i najbolji, jer na ništa drugo nisu mravi lakomi, kako na salo. h) Isti se otrovni učinak postigne proti mravim, ako se salu ili slanini primješa nekoliko kapljica mravinje kiseline. i) I čadja je izvrstno sredstvo proti mravim; u tu svrhu dosti je razasuti malo čadje ondje odklen mravi dolaze, a da ih se

sasvim raztjera. Ima još drugih sredstva proti mravim, ali cijenimo da su vam dostatna ova sredstva koja smo naveli.

41. Imam kravu kojoj teče mlieko samo od sebe iz vimena. Molim vas, što je tomu uzrok, te dade li se izliječiti i kako?

I. E. K. u B. (Bosna).

Razni mogu biti uzroci radšta mlieko teče samo iz vimena, ali glavni uzrok leži uvijek u mani ili u slabosti zaklopne mišice cica. Ako je mana samo na jednoj cici t. j. ako mlieko curi samo iz jedne cice, onda je to mana prirodjena ili potiče od ozlede ili slabosti. U prvom slučaju, nema lieka, u drugom slučaju ima lieka, ako stvar nije zastarjela. U zadnjem slučaju kad je životinja oslabila pa joj od slabosti teče samo mlieko iz cica, dok ga se i malo u vimenu nakupi, onda teče iz svih četiriju cica, kojimi je providjeno vime. Ova mana prodje obično od sebe, dok se životinju dobrom hranom pokripi i osnazi; ali ako je mana od poroda, od zanemarene ozlede ili od starosti, onda nema lieka korienta, ali se samo ciedjenje mlieka iz vimena preprieči tim, da se odmah po muženju namaže 2 do 3 puta zasebice vrh i strane cica sa 4 postotnim collodiumom, koji kad se posuši napravi na vrhu cice neku vrst kožice, koja prieči, da mlieko samo od sebe otiče iz vimena.

42. Pojavio mi se pliesan u konobi po bačvam, po sukovim i po zidovim; molim vas, koje je najbolje sredstvo i način, da izčistim konobu od pliesna i da prepriečim da se opet pojavi?

L. B. u S. (Brač).

Da izčistite konobu od pliesna red je da najprije oštrom metlom dadete izmesti odnosno izčistiti ne samo sve posudje i surove što su u konobi, dali i sve stiene i štop konobe, gdje se takodjer gnjezdi pliesan. Onda valja za nekoliko dana držati raztvorenu vrata i prozore konobe, e da se konoba dobro prozrači. Onda se zatvore dobro svi prozori i začepi svi otvori, pa se namjesti po konobi na više mjesta zdiela sa sumporom. Sumpor se zapali (užeže), pa se onda zatvore dobro vrata od konobe. Bieli dim, koji se razvija za gorenja sumpora jeste sumporita kiselina, koja ima svojstvo da ubija sve klice i sve trusje pliesna, ne samo ali diže iz konobe zadušljivi vonj po pliesuu. Za gorenje rabi se sumpor u komadu ili tako zvane sumporelke. Dvi sumporelke dosti su za razkužiti konobu prostranu 50 četvornih metara. Razkuživanje konobe od pliesna odnosno gorenje sumpora, preduzimalje se pod večer, tako da konoba ostane svu noć ispunjena i poduplivom dima od sumpora, odnosno sumporite kiseline. Ovo se sredstvo opetuje dva, tri ili više puta t. j. toliko puta, koliko je potrebno, da se pliesan sasvim izkorien iz konobe.

B. Nova pitanja.

43. Jeli istina, da su voćna stabla uzgojena iz sjemenja puno jača i zdravija od onih uzgojenih iz izboja? Kako se ima postupati voćnim sjemenjem, da pravilno i pravodobno proklica?

A. S. u P. (Istra).

44. Skrom svake godine izmrlja se luk na polju, i to jače po dolam i nizinam, nego po bregovima. Nije vidjet nikakvih nametnica, a misli se da je rosa svemu kriva? Molim imali kakva lieka?

V. K. u R. (Dubrovnik).

45. Na bob i na grašak, netom se otribi od cvila, počmu napadati neke crne mušice. Molim vas za uputu, kako da se obranim od te gamadi?

J. K. u V. (Vrhgorac).

46. Neka baja nalita na ruže i izvri pupolj i cviet. Imali sredstvo, da se obrane ruže od rečene baje?

J. K. u V. (Vrhgorac).

47. Molim vas, imali jednostavno sredstvo ili način, po kojem se može ustanoviti sadržina vapna u zemlji?

F. Č. u K. (Hrvatska).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Didolić T. p. V. — Čitaonica Narodna - Novi Vinodol — Hrvatska Pravaška Čitaonica - Šibenik — Crkvenac T. ž. — Gospodarska Podružnica — Dubica — Humljan M. u. k. — Ivanišević D. F. ž. — Jerić E. trg. — Kisić N. ž. — Paštrović I. uč. — Dječaka niža pučka škola - Sušak — Petrić pop J., ž.

— V. g. Jerinić D. M. — Pisali smo vam odmah, gdje da se obratite za zatražene stvari.

— V. g. Radić I. S. — Biti će, kako vi kažete, ali nam ih pošta nije izručila.

— V. g. Koljatić Tonšić M. — Br. 5 i 6 poslali smo vam iznovice.

— V. g. Ivanišević T. — Po naputku vašeg vel. gosp. brata, obrnuli smo na novu adresu.

— V. g. Paštrović I. — Poslali smo vam sve brojeve počam od 1 siečnja t. g.

— Slavna Hrvatska Pravaška Čitaonica - Šibenik — Takodjer.

— Slavna Dječaka niža pučka škola - Sušak — I vami.

— V. g. Tešić I. — Knjižicu „Duhan“ i onu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

— V. g. Milić N. — Ono sredstvo za povećavanje plodovitosti pšenice, što je izumio Brizi u Rimu, njegova je još tajna. Ali nema dvojbe o uspjehu onog sredstva, jer je kušnjam sudjelovao poznati komendator Cirio.

— V. g. Kolaković S. — Trešnje tvrđice najbolje uspijevaju na ilovastim i gnjilastim zemljama, one mehke na lakim zemljama. Crne trešnje bez razlike razpucaju po kiši puno laggije i brojnije od orljenih i belih trešanja.

— V. g. Cvietković L. — Kod drva za gradju valja prepriečiti, da se crvotoč u njemu nasedne. Ako je već crv u drvu, valja mu potražiti luknju, izpuhati iz iste sve drvene pilotine što je crv napravio, pa onda ustrecati u luknju malo benzine. Benzina ubije odmah crva.

— V. g. Franić T. — Broj 6 i knjižicu „Duhan“ poslali smo vam. Razpitali smo se glede one stvari, ali nismo još dobili odgovor.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prolazi su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium) II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća ure snog grmlja i drveća, sa 962 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštariu. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštariu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravlja, u
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Svibnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Svibnja 1899.

O izmjeničnom osiguravanju marve

U maloj Belgiji, koja broji jedva šest
milijuna duša, najprije se radjaju velike prakti-
čne ideje, koje svojim značajem ili preobrazu
postojeće sustave ili trajno uplivaju na podi-
gnoće blagostanja pojedinih naroda.

U tom baš postoji čudna i poučna genesis
jednu takovu ustanovu pronaći, koja sigurno
obećaje, postati od velikog zamašaja i od ve-
like ekonomičke važnosti.

Od davne davnine brinuli su se narodi
Evrope i Amerike, da pronadju praktično sred-
stvo, kojim bi obezbiedili gospodare od velikih
šteta što trpe od izumiranja marve.

U Belgiji, u pokrajini Brabant, ustanov-
ljeno je godine 1882 jedno pripomoćno društvo
za izmjenično podpomaganje družinara, kojima
pogine blago od bolesti ili nepogoda.

S početka se je država na temelju posto-
jećih zakona protivila ustanovi ovakovog dru-
štva, ali je usljed izjave vrhovnog predsej-
dnika komisije za tumačenje zakona, najzad
popustila.

Usljed prestale zabrane sa strane vlade,
ovakova društva za izmjenično osiguravanje
marve, širila su se polako, jer je svak izčeki-
vao da vidi izpadak praktičnih kušnja. Do
godine 1892 nije bilo ustanovljeno nego sedam
takvih društva.

Slabi napredak, bio je osokolio vladu.

PODLISTAK.

Izvješće o djelovanju „Vinarske udružbe za Dalmaciju“.

I.

Slavna skupštino! Lani nakon malo dana
odkada se je naša udružba ustrojila, obdržana
je prva glavna skupština dne 16 siečnja 1898. *)

U onom kratkom vieku, vaš odbor nije
mogao da razvije Bog zna kakovu djelatnost,
te kad vas je izvijestio o dotadašnjemu njego-
vomu radu, nije mogao nego da vam u glav-
nom pokaže svoje dobre namjere i da vam
ukaže stazu, kojom će budućim svojim nastoja-
njem krenuti.

Ove godine, odbor dužan je da polaže
račun o cijeloj jednogodišnjoj djelatnosti, što se
odužuje, ovim svojim izvješćem.

Štovano gospodo! Odbor se nada, da bu-
dete li pomnjivo pratili izvještaj o ovogodišnje-

*) Pročitano na glavnoj skupštini 9 trav-
nja 1899.

da zasnuje osiguranje marve sredstvom po
krajinskih blagajna, ali je vlada našla radi
toga kod svih otpora, te je morala najzad po-
pustiti otporu; a od godine 1894 podupire ova
uzajamna osiguravajuća društva za marvu, i
ako razmjerno malenim svotam. Dapače su
zakonom od 24 lipnja 1894 ova društva for-
malno priznata kao zakonite ustanove.

Dosad ima u Belgiji 279 društava za iz-
mjenično osiguranje marve, koja društva
broje 27,235 družinara. Po zadnjem izkazu bilo
je osigurano 76,893 glava marve za svotu od
23,960,642 franka.

Godine 1897 platili su društva svojim
družinarim štete za poginulu marvu 139,384
franka, koja je svota bila pokrivena sa duž-
nostnim doprinosim družinara u iznosu od
146,377 franaka, i sa vladinom podporom u
iznosu od 15,686 franaka.

Pričuvna glavica svih 279 društava po-
stigla je dosad svotu od 104,449 franaka.

Pošto je zakonom dozvoljeno da se poje-
dina društva mogu sružiti u savez, to u Bel-
giji svih 279 društava pravi jednu savez.

„Commission supérieure des sociétés de
secours mutuelle“, za Belgiju izradila je za
društva za izmjenično osiguranje marve u-
stav, kojeg je belžijansko ministarstvo za po-
ljodjelstvo, dalo o svom trošku objelodaniti.

Koliko ima naš narod danas neprilike za
osigurati blago? a u obće i imali prilike da ga
osigura kod osiguravajućih društava, koji raz-
vijaju svoju djelatnost na naše strane? Koje

mu njegovomu radu zadobit ćete uvjerenje, da
se je svojski dao na posao, da je prama mo-
gućnosti razvio marnu i sdušnu djelatnost, te
da je iz petnih žila nastojao, da provede svoj
program, da oživotvori društveni cilj.

Polje povjerenje njegovoj djelatnosti pro-
strano je, ali neobradjeno i krševito, naravno
je dakle da odbor nije mogao u svaku grudu
ni zaditi mašklin, a kamoli ju izkročiti.

Obratio je s toga svoje nastojanje osobito
prama provedenju onih uredaba, koje najbliže
zasjecaju u našu budućnost, koje bi bile od
osobite koristi, te zahtjevaju pospješniji i bri-
žljiviji rad.

Kao takove odbor smatra najprvo osni-
vanje pokušajno, a zatim društvene konobe,
utemeljenje viestnika udružbe, putovanja u po-
učne svrhe itd.

Nego, kao što se u poljodjelstvu u obće,
posljedice marnog rada nevide odmah nego se
obično očute nakon godina, tako ni djelatnost
udružbe nije mogla odmah uroditi praktičnim
uspjesim, od kojih će se jedino uviditi koje
i kakove koristi može ona donieti vinarstvu
naše zemlje i koliko može biti zaslužna trgo-
vini i obrtu, kojima je ono kod nas donapokon
glavni, ako ne i jedini izvor.

masne postotke mora narod plaćati, ako hoće
da osigura blago proti bolesti? Koliko je već
liepih stanja kod nas propalo radi toga što je
pošalina naglo uništila marvu, jer se nije imalo
sredstava, da se brzo doskoči i providi?

Bez dvojbe ovo uzajamno osiguravanje
blaga, kako je uobičajeno u Belžiji jeste prava
providnost Božja za gospodare, jer je najjedno-
stavniji, najpraktičniji i najjeftiniji način osi-
guravanja, a pobudjuje na solidarnost i na
obranu zajedničkih interesa.

Prstenenje voćnih stabala u svrhu da obilnije rode

Ima mnogo voćnih stabala, koji u najbo-
lje svoje doba života, tjeraju obilno lišća i
mladica, a plode razmjerno posve malo ili ništa;
ploda nose takova stabla obično kad ostare, i
kad dostignu podpuni svoj razvoj.

Ovakova stabla mogu se prisiliti na ra-
djanje, ako im se prsteni kora, i to ili na
deblu 10 do 14 cm. od zemlje, ili na jačim
granam 10 do 14 centimetara od pazuhe.

Prstenenje na deblu je manje obično, nego
li na granju, premda ako je pomnjom izvedeno
puno laglje zacieli, nego li na granam.

Dapače se često dogodi, da na granam
ozleda od prstenenja ne zacieli, a onda sljedeće
godine takova grana pogine. Ali one godine
kad je stablo prstenjeno bilo na deblu ili na
granam, bez svake dvojbe radja puno obilnije.

Dali se na deblu bliže ili dalje od zemlje
prsteni, to neupliva na učinak prstenenja, a
isto vriedi i za grane.

Jamačno rad udružbe mogao je biti po-
spješniji, a time i uspješniji, da je naišla na
postojanu podporu onih, koji mogu i moraju
da ju podupiru. Ali žalibože to se uvijek ne-
obistinjuje, pa veoma često sve napetosti i
brige da se oživotvori kakva dobra namjera
ostaju jalove, a praktično provedenje istih od-
gadja se na neizvjestno. Ipak tim podnipošto
nemalaksaju sile i nade odbora, koji se neza-
ustavlja u trnovitom svomu radu, dapače ga
poteškoće potiču na dalnji rad, i to većom
ustrajnošću u teškoj borbi, crpiv iz ove nove
snage i krjepkoće, koje mu nadahnjuju nadu
u bolju budućnost i konačni uspjeh.

Minule godine, odbor, kako vam je spo-
menuto i u posljednjemu godišnjemu izvješću,
bio je nakanio doći do oživotvorenja barem
jedne od tolikih životnih uredaba, koje su ne-
obhodno potrebite — kao *conditio sine qua non*
— za poboljšanje i podignuće našega vinarstva.

Odbor je skroz uvjeren da bez jedne po-
kušajne konobe, u kojoj da se prouče tipična
vina, koja se svojim materijalom približavaju
našim, te i priredjuju takova vina, neće naša
zadruga moći nikad doći do onog razvitka i
do one znamenitosti, koja joj je ipak namijenje-
na i u obće da neće polučiti svoj cilj.

Ako se u lipnju mjesecu prsteni, onda se znatno pospješi dozrijevanje već visećeg ploda, kadšto za punih 15 dana, a i plod biva veći i lepši, bez da tim trpi na svojoj dobroti i tečnosti. L. D.

Koliko se vremena mogu upotrebljavati kobile za razplod?

Od velike je važnosti za gospodare, da znadu koliko se godina mogu uspješno rabiti kobile za razplod, osobito ako su kobile skupocijenih traženih pasmina, koje vjerno prenašaju na potomstvo svoje vrline.

U pitanju najbolji i najtočniji odgovor nam daju knjige glasovitih engleških pastuhara. Po istim knjigama razabire se, da se je od svaku 1000 kobila:

226	redovito	ždriebilo	do	20	godine
175	"	"	"	21	"
141	"	"	"	22	"
83	"	"	"	23	"
40	"	"	"	24	"
22	"	"	"	25	"
8	"	"	"	26	"
2	"	"	"	27	"
2	"	"	"	28	"
1	"	"	"	29	"

Trideseta godina života, rek bi da je zadnja granica dobe do koje mogu kobile ždriebiti. Po izkazim knjiga istih engleških pastuhara, proizilaze još jedna vrlo čudnovata činjenica, biva da je ždriebad od starih kobila mnogo jača od ždriebadi od mladih kobila, ne samo, ali da se od ždriebadi od starijih kobila razvijaju kasnije ustrajni i živaviji konji.

Za obične konje, koji se rabe pri naporim gospodarskim radnjama, nesmje se računati na plodovitost kobila nego do 12 ili najviše do 15 godina.

Kako se može prepriječiti zloća, oporost i tvrdoglavost kod domaćih životinja

Zloća, oporost i tvrdokornost, kod domaćih životinja, a osobito kod bikova, volova i konja, pojavlja se ponajviše od hrdjavog postupanja podvornika, premda se nemože izključiti da je kadšto zloća, oporost i tvrdokornost prirodjena ili nasliedjena.

Zloći i oporosti najviše doprinosi draženje životinja od podvornika ili drugih osoba, a i često pedipsavanje životinja, bilo teškim tučenjem (bijanjem) ili drugim načinom puno podpomaže jačanje tog zla.

Takovim postupanjem mogu postati životinje pogibeljne za one koji ih približavaju.

Štovana gospodo! Svak od vas mora da bude uvjeren o skrajnoj i neophodnoj potrebi jedne pokušajne konobe.

Sa svih strana čujemo gdje nam odjekuje uvijek ista pjesma, da bi naime, našim zlatnim materijalom, mogli praviti najbolje tipuse vina, i to stolnih i još lašnje za križanje: tipusi takovi za kojim bi se jagmila sva znatnija svjetska tržišta, bilo za udiljnu stolnu porabu, bilo za poboljšanje slabijih vrsti drugih zemalja. Ali pripovijedanje o tipičnim vinim i njihovom pravljenju nije dostatno, jer rieči ostaju viekom rieči, a cilj naš pomoću samih rieči neće biti nikada postignut, dočim ćemo mu se barem približivati, kad budemo ustrojili i dobro uredili pokušajnu konobu, tu neobhodnu ustanovu, o kojoj i častni nadzornik plemić Zotti na strani 73 i 74 svoje osnove za promicanje gospodarstva u pokrajini piše: „konoba pokušajne stacije (on je svadjao ovu ustanovu u svezu sa drugom, koja se imala provesti još prije naše udružbe, ali na žalost još nije sinula na obzorje činjenica) treba da bude upravo zgodna za pokušaje te dobro uređena, a da se uzmogne ozbiljno i na široko proučavati sastav i osobitost naših vina“. — Uvjeren sam, piše dalje veleučni gospodin nadzornik, da ta-

vaju, pa onda nema drugog izlaza, da se od njih rieši, nego prodajom ili klaonicom, što je puno put vrlo štetno po gospodara, osobito ako se radi u skupom i dragocijenom blagu za razplod.

Ljubežno a ozbiljno postupanje takovim životinjama, najviše doprinosi ublaženju njihove čudi i naravi. Bikovi, volovi, konji i najoprije čudi postanu sasvim mirni i poslušni, ako se iz njihove prve mladosti s njima blago i ozbiljno postupa, i ako se da laglje slušaju, odmah iz mladosti priviknu voditi na lanac.

Na ublaženje čudi oporih životinja, puno pomaže, ako se te životinje priviknu jednoj stalnoj osobi, to osobito vrijedi za bikove i konje, jer često mienjanje osobe, koja ih dvori, vrlo često draži njihovu čud, tim što ih odvraća od već primljenih navika. Posve se lako priljubi opora mlada životinja, ako joj dotična osoba češće podade malo one krme ili hrane koja joj je najmilija n. p. komad posoljena kruha i slična. Bikovi se puno priljubljuju, ako im se, nakon što su uporabljeni za skok, kad se povrate u štaju dade malo soli, komad kruha, ili djeteline ili malo dobre otave ili dobrog siena.

Ovakovim postupanjem oni se priviknu na slušanje, i sliede podvornika u štalu i iz staje, kako ga je god volja.

Takove opore životinje, valja držati odmah do vrata od staje, jer ako moradu kad se sa skoka vraćaju zakrećati desno i lijevo po štaji, dok dodju do svojeg mjesta, postanu nemirni, i lako napadnu podvornika.

Isto vrijedi, kad se vode da naskoče kravu. Ako, dok ostave svoje mjesto ne vide odmah kravu koju će zapasati, postanu bjesomučni, i lako da u onoj uzrujanosti napadnu vodioca ili koga drugog tko se blizu nalazi.

Pono se ublažuje čud oporih bikova i konja, ako se za rana priviknu podpregi. Bik i konj, koji je podpregnut nije nikad onako opor i tvrdokoran, kako onaj koji podpregi nije naučen.

Puno se laglje upravlja sa bikovima i oporim volovima, ako se za mladosti priviknu na porabu prstena na nos.

Opori volovi lako se ublaže i poslušaju, ako im se metne u nozdrve pregršt suhe zemlje. Suha ih zemlja natjera na zihavicu, pa pri tom zaborave na odluku poprimljenu da neće da slušaju. P. V.

Klenut pleća kod konja

Klenut pleća kod konja pojavlja se od ozleda, od natezanja mišica, i od prehlade. Obično je posljedica naglog hodanja niz brieg, ili naglog zakretanja na mekoj zemlji.

Kad se klenut pojavi na pleća konja, pozna se po tom što dotično pleće stoji nešto više napred, nego li biva obično, a kad konj miruje i za hodanja opaža se nepravilnost,

kove pokušajne konobe razborito upravljene, dobro organizovane i obskrbljene prikladnim sredstvima, bile bi dovoljne za izvedenje svih onih pokušaja i iztraživanja, koja su potrebna da se nadopuni proučavanje naše vinogradarstva i vinarstva. Da se uzmogne davati sigurnih naputaka toliko glede poboljšanja produkcije prvobitne stvari, koliko glede potrebitog poboljšanja vinarskih radnja za promicanje naše trgovine sa vinom“.

Istina je, da je Zotti-eva osnova izdana godine 1897, biva prije 2 godine, i da već od godine dana postoji vinarska udružba, koja je jedina pozvana i koja bi kadra bila da oživotvori tu ustanovu, za koju je odbor proučio sve potrebite pripreve, tako da bi se odmah ustrojiti mogla da je sredstva, ali je žalibože i to je istina, da je cijelo nastojanje odbora ostalo kod samoga proučavanja dotičnoga pitanja, koje još ostaje daleko od praktičnog izvedenja radi nikakove pomoći samih zanimanika, i vrlo slabe sa strane javnih čimbenika. (Sliedi).

koja potiče od klenuti. Samo ona klenut, koja potiče od nahlade, dakle reumatična klenut pleća, poboljšava se znojenjem i natiranjem.

Za klenuti pleća čute konji za hodanja bol; vrlo često dotično pleće oteče, a na opip osjeća se da je toplije od drugog pleća, odnosno od drugog kojeg tjelesnog uda.

Liečenje se podpomaže mirovanjem, s toga dok se opazi, da se je na dotičnom konju pojavila klenut pleća, nevalja tog konja uporabljati na radnju dok ne ozdravi.

U slučaju zapale što se pozna od toga što je dotično mjesto otečeno, i što je toplije, puno pomaže, ako se dotično pleće obviče mokrom i umjesenom ilovačom, koja puno razhladjuje dotično upaljeno mjesto.

Kad oteklina i toplina u klenutom pleću malaksa, onda se dotično mjesto dobro i pomnjivo natire mlakim maslinovim uljem, ili smjesom od kloroformiuma i ulja od bunike (jusquiamus) na jednake djelove.

Ova zadnja sredstva puno pomažu i kod klenuti potičuće od nahlade, ali se proti klenuti pleća od nahlade izvrstno rabe i topli oblozi, pa onda kao unutarnji lijek takova sredstva i takova hrana koja potiče na znojenje. T. V.

Uzgajanje podloga za ribiz i ogrozd u stablo.

Piše Kvirin Croz.

U jednom od prošlih tečajeva „Školskog vrta“ opisao sam potanko kako se uzgajaju podloge za ribiz i ogrozd, kojega ne kanimo gojiti u grm, već u stablo. Kada nebi ribiz, gojen u stablo, osim ljepote nikakvih drugih prednosti imao pred onim, gojenim u grm, već bi to zavrijedilo, da ga gojimo u stablo. Tko još nije vidio razliku u plodu od ribiza na stablo ciepljenoga, i onoga u grm gojenoga, mogao ju je vidjeti ove godine u botaničkom vrtu kr. sveučilišta F. J. L., gdje imade vrlo liepih ogrozdovih i ribizovih stabala.

Nedavno sam čitao u jednom uvaženom njemačkom pomološkom listu, kako se mogu podloge za ogrozd i ribiz još i na drugi način uzgojiti, nego li sam ga u „Školskom vrtu“ opisao, pa taj opis evo i priobćujem:

Koncem srpuja ili početkom kolovoza, kada je već drvo prilično zrelo, odrežu se od običnoga ribiza (R. aureum) što duži ljetorasti, ali bez staroga drveta. Ima li ta šiba i drugih, postranih grančica, to se i one odrežu, a isto se tako i lišće odstrani, ostaviv samo još mali komadiće petlja. U pjeskovitoj, ali hranivoj zemlji, negdje na zaklonjenu i sjenatu mjestu u vrtu načine se štapićem 10 cm. po prilici duboke škulje, u koje se utaknu ribizove šibice, dočim se zemlja oko šibice čvrsto rukom pritisne.

Do početka studenoga ukorjene se, nu pošto je to korijenje još vrlo mlado, pažljivo na zimu, moraju se kloniti i na zaklonje, gdje se odviše ne smrzava, preko zime spraviti.

Shedeće se godine presade korijenjaci na određeno mjesto, gdje se goje do željene visine, pa onda uoiepe.

Danska metoda proredi šuma

Vrlo uvaženi strukovnjak g. Dr Metzger saobćuje u IX. i X. svezku Mündener Forstliche Hefte, pod naslovom: „Dänische Reisebilder“ u kratko rad uzor-šumogojaca, danskih šumara.

Od svih tamo pomenutih metoda, najvažnija je za nas metoda proredi, kojom se ovi služe; — koli s toga, što joj je jezgra toli zrela, da će nedvojbeno iztisnuti do sada neobičajne pojmove o svrsi i načinu proredi, — toli i stoga — što se ta metoda i u nas, prem smo vrlo zaostali za intenzivnim šumarenjem Danaca, — može provesti, na znatan napredak našega šumogojstva.

Navlaš može ta metoda na uzgoj naših hrastika vrlo povoljno djelovati.

S toga, neka mi bude dozvoljeno, da u kratko na nju svrnem pažnju gg. kolegâ. Danskom metodom proredi, nastoji se uzgojiti sastojina iziskivane visine čiste deblvine, — uz što moguće znatniji prirast u debljinu, dakle kako vidimo, ideal je: gradjevno drvo proizvodjajuća šuma.

Pošto Danci, za svoje odnošaje, drže visinu od 15 m. deblovine najunosnijom, — žele oni ovoj podati što veću debljinu.

To oni postizavaju na sljedeći način:

Gusto sklopljene mlade šume budu prvi put prorodjene nakon što su polučile po prilici visinu od 7 m., što biva u drugom ili trećem deceniju.

Vrlo umjerenom proredom, koja se svake treće godine opetuje, vade se ponajprije individui nepovoljnog oblika debila, bolestni i takve vrsti drva koja se ne misle gojiti.

Od 40. godine unapred opetuje se proreda u sve to duljem razdoblju. Kao pravilo služi, da ta razdoblja iznose toliko godina, koliko je decenija sastojina stara. U toj dobi počima osebnost danske metode prorede.

Pošto su gore pomenutimi prorodami sastojine od 40. godina u toliko pročišćene, da u njih nalazimo samo stabla željene vrsti drva, zdrava i upravna, postaje svrhom prorede, vadjenje stabala, koja smetaju napredak susjednih prikladnije razvijenih stabala.

Po prilici već u polovini uporabne dobe, izabire se potreban broj na površini jednoliko razmještenih najvrstnijih stabala, koja će u dobi neposredno pred uporabom moći predvidno pokriti cijelu površinu.

Prema tamošnjim odnošajima, dovoljno je za to na dobrom tlu najviše 200, a na lošem oko 300 stabala.

Neki vlasnici šuma, dapače ta „izabrana“ stabla trajno označuju raztopinom vapna ili katranom — što je osobito shodno tamo, gdje se mienjaju šumari, koji proredu rukovode.

Ta izabrana stabla štite se tečajem idućih proroda od susjednih stabala u toliko, da im se podaje mogućnost željenog uzrasta.

Glavna razlika te metode, od one u nas običajne sastoji se u tomu, da za momenat, hoće li se proredom izvaditi koje stablo, nije odlučna činjenica, da li je ovo potišteno.

Vade se tu naime u prvom redu stabla, koja ostalo bolje poraslo stabalje, naročito u gornjih dielovih krošnje oštećuju, jer se baš taj dio mora što bolje razvijati. Dolnji dio krošnje treba da izumre i otpadne. Potonje se polučuje baš stabilim, koja su kraća od izabranih jer se ova sa uspjehom bore sa donjimi dielovi krošnje.

S toga danska metoda prorede iziskuje, da se ta potisnuta čuvaju stabla za mlađe dobe sastojine.

Prema tomu vade se u mladjoj dobi stabla, koja su približno iste visine sa izabranimi susjednimi stabilima.

Kad su „izabrana stabla“ polučila željenu visinu čiste deblovine, prestaje pomoćna uloga potištenih stabala.

Najnižji, iznad željene visine čiste deblovine porasli dio krošnje, sad se više ne smije priediti u svom razvoju, naprotiv, baš ovaj dio krošnje mora se od sada postrance znatno razviti.

S toga se od sada, pošto su ostala, za razvoj gornjeg diela krošnje sprečavajuća stabla i već povadena, vade samo stabla, koja smetaju razvoju donjeg diela krošnje, — dakle nižja, potištena stabla.

Za razliku od Kraftove metode*), valja prema zasadama danske metode sastojinu razlučiti:

a) U izabrana stabla t. j. onakova, koja valja radi uzpravnosti deblovine i jednolično razvijene krošnje čuvati.

b) U štetna nuzstabla t. j. onakova, koja sprječavaju željeno uzdržavanje i napredak dielova krošnje izabranih stabala, te, se moraju odstraniti.

c) U koristna nuzstabla t. j. onakova, koja omogućuju čišćenje donjih dielova krošnje izbranog stabala do polučanja željene visine čiste deblovine, koja stabla valja čuvati do te dobe.

d) U indiferentna stabla t. j. onakova, kod kojih se još ne može stalno odlučiti, da li spadaju u red izabranih ili štetnih nuzstabala. Ovakova stabla valja naravno uzdržavati do vremena, kad se bude mogla stvoriti definitivna odluka.

Posljedak uporabe danske metode jest uzgoj sastojine, koja u sječivoj dobi sastoji iz dovoljnog broja stabala, čija je deblovinna do željene visine čista i kojih je promjer polučio maksimum mogućnosti.

Tko li si ne želi takovu sastojinu?

Naravno je, da proredu imade rukovoditi inteligentan stručnjak, koji izboru „izabranih stabala“, mora posvetiti svu svoju pažnju.

B. H.

*) Vidi: Beitrage zur Lehre von den Durchforstungen etc., von Gustav Kraft. Hannover 1884.

Jeftin način uzgoja teladi, iz kušnja provedenih, postizava se, ako se obranom mlieku doda škrobovog brašna. Ovim načinom hranjenja počimlje se u prvoj nedjelji t. j. kad je tele navršilo 8 dana. Ovaj način hranjenja neupliviše ni najmanje štetno na zdravlje tele i na dobrotu i vrst mesa, a stavlja gospodara u mogućnost da izrabi sve mlieko u maslo, kojeg se ipak od svih mličnih proizvoda najlaglje unovčuje. Na svaku litru obranog mlieka uzimlje se 50 grama brašna od škroba. Polovica mlieka opredieljena za hranjenje, ugrije se na vatri i doda mu se malo a malo, a uz neprestano mješanje, škrobovo brašno. Miešati valja a da se brašno neugrudva. Sad se primjesa prokuhano mlieko, onom koje nije kuhano, i daje se teladi za napoj. Telad pije rado ovako priredjeno obrano mlieko, a učinak ovog hranjenja vidi se odmah.

Poraba vapna za poboljšanje zemljišta u vinogradu, širi se sve više, osobito na onim zemljama koje su gujilaste naravi, pa neimadu kadšto ni traga vapna u sebi. Opetovane kušnje su dokazale, da se gnojenje vapnom podvostručuje plodovitost vinograda. Vapno, kao takovo nije gnojivo, nego ono ima svojstvo da podupire raztvorbu ustrojnih tvari, a i rudnih hraniva, a tim obogati zemlju znatno već gotovim soli. Druga korist koja se ima od gnojenja vapnom sastoji se u tom što vapno puno rahli zemlju, i povećava toplinu zemlje. Napram vrsti zemljišta hoće se po hektaru 40 do 60 metričkih centih vapna.

Koje su vrsti jagoda najtečnije. Njemački vrtlari stavili su si sami sebi pitanje, koja je po njihovom subjektivnom sudu najtečnija vrst jagode. Na 77 odgovora, 47 njih se je izjavilo da je najtečnija jagoda ona poznata pod imenom Kralj Albert od Sasse, a 15 njih za ananas jagodu.

Postupak vinom prije i posli čišćenja. Nesmje se vino čistiti, ako na dnu bačve ima taložine. Valja prije vino otočiti da bude sasvim bistro, najveća je pogreška čistiti vino sa taložinom. Vino koje se pomuti u doticaj sa zrakom, valja prije čišćenja pretočiti u dobro osumporenu bačvu. Po čišćenju pretoči se vino pomnjom, i to samo dotle dok toči bistri dio, čim počme točiti mutni dio, valja točenje obustaviti. Prostorije u kojima se čuva vino za čišćenje hoće da su tako uređene da se u njih toplina naglo i brzo ne mienja, jer je za promjene topline neredovito izlučivanje čistila.

Crnilo, koje ne gori ni u najvećoj vatri. Znalo se je da papir ne gori u vatri ako mu je primješano boraksa i asbesta, ali da bi bilo moguće napraviti takovo crnilo, čije bi pismo odolilo najvećoj vatri, a tom nitko nije ni sanjao. Po receptu Lüdersa, to je ipak moguće. Takovo crnilo koje nemože da izgori priredjuje se od 40 grama u prah sameljena grafitu, 72 grama kopalove smole, $3\frac{1}{2}$ grama sumporno kiselog gvoždja, $3\frac{1}{2}$ grama izvadka od šiška i 14 grama sumporno kiselog cuvita (indiga). Ovo se dobro izmješa i prokuha u primjernoj količici, pa se odlije tekuci dio, a kad se ohladi i rabi se kao crnilo.

Molimo svu onu gospodu predbrojnike, koji još nisu podmirili predbrojbju, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Stanje usjeva, vinograda i voćnjaka po svoj zemlji sasvim je dobro. Zadnje su kiše osobito pomogle usjevima, bajamam, trešnjam i višnjam.

Tužna viest stigla nam iz Vodica i iz Zatona. Dana 5 t. m. otukla je krupa veći dio vinograda Vodica i Zatona. Šteta se procjenjuje na preko 300,000 florina. A onaj radišni narod, izim vina i višanja, nema drugih gospodarskih izruka.

Bosansko Hrcogovačka Zemaljska vlada na molbu središnjeg odbora pčelarskog društva oprostila je članove pčelarskog društva od plaćanja poreza na svoje pčele.

Koncem školske godine 1898 obstojalo je u Hrvatskoj i Slavoniji 1360 obćih pučkih škola, t. j. 1288 obćih javnih, 40 javnih konfesionalnih, a 32 privatne. Školskih sgrada bilo je 1481 i to 1359 vlastitih, a 122 uznajmljene. Uz škole bilo je 1033 školskih vrtova sa površinom 19,211.32 ara. U tim školskim vrtovima gojilo se je 795,132 komada voćnih divljaka, 423,343 ciepova (navrtaka), 190,721 loza, 339,076 murava, 70,544 američanske loze i 18,571 šljiva bistrice. — Darovano je bilo iz školskih vrtova 84,015 domaćih loza, 110,711 američanskih loza, 142,538 voćnih stabala i 90,206 murve. U školskim vrtovima bilo je 318 ulišta sa 2334 košnice. U gospodarstvu podučavalo se je ukupno u 1140 škola i u 1120 opetovnica. Napose o voćarstvu podučavalo se je u 1079 škola, o povrtarstvu u 1001 školu, o pčelarstvu u 456 škola, o svilarstvu u 329 škola.

Vinarska udružba za Dalmaciju sa sjedištem u Splitu, otvara sljedeći natječaj: Odbor Vinarske Udružbe za Dalmaciju, sjedištem u Splitu, razpisuje u smislu zaključka Upraviteljnog Vieća odobrenog na glavnoj skupštini dneva 9 travnja t. g. natječaj za nagradu u iznosu od florina 50 (pedeset) za najbolju pučku radnju o Vinarstvu, koja u glavnom, ima se baviti: o jamatvi, o bačvam i vinskom posudju, o sumporavanju istih, o mastenju i vrenju masta, o točenju vina, o turnjanju (tiskanju), o tihome vrenju, o nadolivanju bačava, o upravljanju vinom, o konobi i o bolestim i manam vina. Natječaj traje do 31 srpnja t. g. do kojega roka imadu se rukopisi čisto i čitljivo napisani u običnoj formi dostaviti Odboru Vinarske Udružbe u Splitu. Posebni Odbor odlučitiće, kojoj će se radnji dosuditi nagrada. Nagrada biti će plaćena iz blagajne Vinarske Udružbe u Splitu. Radnja nagrađjena postati će svojina Vinarske udružbe, o čijem trošku biti će i tiskana. Split 4 svibnja 1899. Od Odbora Vinarske Udružbe za Dalmaciju D.r L. Tommaseo.

Uvoz umjetnih gnojiva u Siečnju i Veljači t. g. 1899 iznio je u našu državu: Troske, najviše Thomasove, 5,248 q. preko Italije i iz Njemačke.

Sirove Kilske Salitrovine 75,782 q. iz Chilija i preko Njemačke.

Gnojnih solih 22,490 q. iz Njemačke

Brašna od kostiju 35,386 q. iz Njemačke

Rusije i Argentine.

Raznih drugih umj. gnojiva 84,982 q. iz Njemačke i Sjeverne Amerike.

Kralj je potvrdio zakon glesovan od Dolno-austrijskog sabora u svrhu ustanovljenja Dolno Austrijsko osiguravajućeg društva proti krupi, sa sjedištem u Beču.

Skorom započimlju radje za prosušenje Nižiderskog Jezera, kojom će se radjom spasiti oko 60,000 jutara zemljišta. Usred jezera uredit će se nasipim veliki resevoir za postepeno otpuštanje voda. Radja će se dovršiti u dvie godine sa svotom od milijun florina. Suvlastnici jezera Nadvojvoda Friedrich, Knez Esterhazy, Biskup Raabski, Grof Bela Széchény i Gradovi Soprun i Rust dopriniet će 3 flor. po jutru.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

43. Jeli istina, da su voćna stabla uzgojena iz sjemena puno jača i zdravija od onih uzgojenih iz izboja? Kako se ima postupati voćnim sjemenjem, da pravilno i pravodobno proklica?

A. S. u P. (Istra).

Istina je da su iz sjemena uzgojena voćna stabla, skorom uvijek znatno jača i zdravija od

onih uzgojenih od izboja. Neka vrsti voćnih stabala i neuzgajaju se nego iz sjemena. Osobito kod ljuskovitog i peckovitog voća, nemože biti govora o zadovoljujućem uspjehu ako se ne uzgaja iz sjemena. Da sjeme naklica prije sjetve, uzme se jedna skrinjica ili jedan veliki lonac, izpunji se na dnu vlažnom pršinom, na koju se jeseni postavi stanovito voćno sjeme, koje hoćemo da naklica. Po sjemenju stavi se opet naslaga vlažne pršine, i tako izmjenično sloj sjemenja sloj pršine, dok se posuda izpunji, odnosno dok se naslaga sve sjeme. Posuda, bilo škrinjica ili lonac pospremi se preko zime na jednom zaklonjenom mjestu, gdje se led ne hvata. U proljeće izvadi se sjeme, koje je već naklicalo i zasije se na polje u dobro priredjenoj zemlji. Ovako naklicalo sjeme, proklica sve za nekoliko dana. Često zalievanje sjemenjaka u velike podupire njihov razvoj.

44. *Skorom svake godine izmrlija se luk na polju, i to jače po dolam i nizinam, nego po briegovim. Nije vidjet nikakvih nametnica, a misli se da je rosa svemu kriva? Molim imali kakva lieka?*
V. K. u R. (Dubrovnik).

Ako nije na luku viditi nikakvih nametnica živućih, to je onda znak da luk boluje od čadjavice, t. j. od jedne vrsti gljivice, koja se vrlo često na maslinam pojavlja, pa okužuje i susjedne površine. U takovu slučaju valja najprije liečiti na izvoru, t. j. masline na kojih čadjavica žive, pa onda luk u svojem prvom razvoju. Kao liek rabi se uspješno vapneno mlieko. Vapnenim mliekom napravljenim od živoga vapna poskrope se zimi za suha vremena ili rano u proljeće sva maslinova stabla, jedan i dva puta do potrebe. Isto tako valja poskropiti luk vapnenim mliekom dok protjera, pa opetovati škropljenje 2 do 3 puta napram potrebi. Puno pomaže, ako se suhorina izpod maslina pokupi i izgori, i ako se zgori vas zelinasti dio luka kad ga se pobere, jer dodju li posušeni zelinasti djelovi na djubrište, onda se vraćaju djubretom na polje, a to nije nego šetnja na štetu gospodarevu.

45. *Na bob i na grašak, netom se otribi od cvita, počmu napadati neke crne mušice. Molim vas za uputu, kako da se obranim od te gamadi?*
J. K. u V. (Vrhgorac).

To su obične nametnice povrća, osobito boba i graška, poznate inače pod imenom cor (Aphis). Jedino dobro, uspješno i jeftino sredstvo proti toj gamadi, jeste škropljenje izvadkom od duhana (Tabak-Estrakt), kojeg se rabi u razvodjenom stanju, a nabavlja kod svih glavnih skladišta duhana i kod tvornica duhana.

46. *Neka baja nalita na ruže i izvrti pupolj i cviet. Imali sredstvo, da se obrane ruže od rečene baje?*
J. K. u V. (Vrhgorac).

Ta baja što vam izvrti i nagriže pupoljke i cvietove ruže, jeste tako zvani runjavi gudelj ruže. Proti njemu nema lieka, nego se hoće pomoći i ustrajnosti u sabiranju. Iz jutro rano razastre se izpod grma od ruže plahta, pa se grm strese, svi runjavi gudelji što su na ruži padnu na plahtu, skupljeni, kao da su mrtvi. Onda se brzo pokupe i pobijaju.

47. *Molim vas, imali jednostavno sredstvo ili način, po kojem se može ustanoviti sadržina vapna u zemlji?*
F. Č. u K. (Hrvatska).

Najbolji način za opredieliti vrijednost jednoga zemljišta, jeste jedna izravna kušnja gnojenja, u drugom redu dolazi kemička analiza, koja je više zvana da opredieli postotak pojedinih važnijih sastavina dotične zemlje, nego li njezinu, što bi se reklo hraninu ili produktivnu vrijednost. Po poznatom Liebigovu minimum zakonu ravna se ljetina uvijek po najmanjoj količini hraniva što sadrži dotična zemlja. Jeli se ima ustanoviti sadržina vapna u zemlji, onda se po gornjem zakonu Liebigovu odmjerne na istoj zemlji dva komada zemlje od 10 do 12 m.² površine svaki jedan uz drugog stojeći. Jedan od ovih komada pognoji se sa svim glavnim gnojivim, dakle dušikom, pepelom, fostornom kiselinom i vapnom; drugi sa svim glavnim vrstima gnojiva izim vapna. Na oba se komada zasije ista bilina, pa ako je na onom komadu koji je bio zagnojen i vapnom

bolje rodilo, to je znak da je vapno bilo gnojivo, koje je veći učinak proizvelo i da ga dotična zemlja treba. I po bilju, koje raste na zemlji, daje se opredieliti, ako zemlja sadrži vapna, jer ima bilina koje za svoj razvoj treba znatnu količinu vapna. Tako n. p. žutanc (Reseda lutea), pa Carlina acaulus, Cypripedium calceolus, Rosa cinamomea, Rosa rubiginosa, Medicago falcata, Trifolium rubens. Trif. Badium, Trif. Ochroleucum, Gentiana cruciata i G. ciliatan). Nadje li se da na dotičnoj zemlji udobno raste i jedva od ovih bilina, može se sigurnošću zaključiti da ta zemlja sadrži više od 50 po sto vapna. Ako se na jednoj zemlji opaža da raste Chrysanthemum segetum, Erigeron Canadensis ili Rumex acetosella, onda se može zaključiti, da ta zemlja oskudjeva vapnom. I pomoću kvasine može se predbežno ustanoviti, dali zemlja sadrži vapna ili ne, tim da se suha zemlja poskropi kvasinom i pazi dali pjenu i za koliko doba, ali ovo su sve empirična sredstva, sigurno nemože se znati koji postotak vapna sadrži zemlja, nego sredstvom kemičke analize.

B. Nova pitanja.

48. *Imam u dvorištu loze uzgojene na odrenu, ali mi mravi svake godine iztoče i unište groždje. Kušao sam bez uspjeha katran, molim za koje drugo uspješno sredstvo.*
T. Š. u S. (Brač).

Na ovo Vaše pitanje imadete odgovor na strani 36 prošastoga broja, kao odgovor na pitanje 40. Da se uspje proti mravim, koji napadaju lozu valja ih potražiti u mravinjak i ondje ili pokraj njega uporabiti jedno od onih sredstava.

49. *Na mojim zlotjesinam (Oleander) pojavile su se pred doi godine na lišću nekakove pjege poput uši. Preporučaju mi, da oleandre poklaštrim, debljiku dobro izčistim i zemlju izmjenim, jer da ako su uši, da će se opet iz zemlje po aleandu razploditi. Molim vas za uputu jeli to dobro sredstvo ili ima drugo jednostavnije i uspješnije?*
A. S. u P. (Slavonija).

50. *Molim vas, koliko od prilike hrane po težini, treba jedna kokoš na dan za svoje vlastitu potrebu, a koliko za nosenje jaja?*
I. F. u P. (Istra).

51. *Molim vas jeli istina, da se kukuruz suši neprestano za 7 do 8 mjeseci vremena, i da kroz sve to vrijeme gubi neprestano od svoje sadržine vode, a dosljedno i od svoje težine?*
O. E. T. u B. (Bosna).

52. *Mogu li se ukiseliti već bolestni krompiri? Kako se ima pri tom postupati?*
M. N. u S. (Hrvatska).

53. *Molim vas, kakav je to novi englezki način kuhanja sumpora sa vapnom u vodi za škropljenje protiva lugu (mači = Oidium Tuckeri)? Jeli takovo sredstvo uporabivo na veliko i uspješnije od posipanja sumpornim cvietom?*
N. T. u S. (Kaštela).

54. *Koji je najjeftiniji, a i najbolji način hranjenja konja jahača; i u kojem mu se razmjerju daje zob, sieno i slama?*
I. K. B. u M. (Zagora).

55. *Kiće od grmova, takozvani brst, daje li se uživati kroz cijelu zimu, kao hrana za blago, i kako?*
I. K. B. u M. (Zagora).

56. *Zasijane bajame, kad su u klicanju izjedju miševi. Dadu li se bajame obraniti od miševa, ali ima tako sredstvo, kojim se mogu miševi utamaniti?*
I. K. B. u M. (Zagora).

57. *Kojim bi se načinom najlaglje moglo prosušiti močvarno, nepropusno zemljište u doli, na kojem leži voda skoro 8 mjeseci u godini, a na kojem ni kukuruz ne uspijeva sigurno ako kiši za žetve, da bude sposobno za svaku drugu gospodarsku rastlinu?*
I. K. B. u M. (Zagora).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Glušćević A. pok. I. — Marač Anka — Kurajica K., rav. uč. — Ivanović S. — Kozlović T. — Mirić N.

— V. g. Radovančić V., uč. — Obrnuli smo.

— Sl. Gradsko Poglavarstvo - Bugojno — Broj 6 t. g. poslali smo vam iznovice.

— V. g. Marač Anka — I vami knjižicu „O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka.

— V. g. Horvat F. — Pisali smo vam obširno na zatražena razjašnjenja.

— M. P. O. Š. Bušelić — Takodjer.

— V. g. Štambuk T. — Za sve vrste kukaca, osobito za te gundelje koje zovu strmelji, nema drugog sredstva nego sakupljati ih iz jutro rano i ubijati. To je lako, ako se razastre plahta pa otrese na plahtu i pokupe strmelji koji se skupe na plahti kao da su mrtvi.

— V. g. Ivičić S. — Izboji iz većih grana obično se kidaju, ako je stablo pravilne krošnje. Ako je nepravilne krošnje, onda se ostave oni izboji, koji mogu krošnju izpraviti, i pokrate se da se ojačaju i razviju u onom smjeru, kako se želi. Obično u 3 godini nose izboji liepoga ploda.

— V. g. Kostić N. — Lecithin je znanstveni naziv jedne sastavine moždane tvorine, koja se sastoji od Distearinglycerinfosforokiselacholinaethera. Tvar je ova bijela na žutkasto, poput voska, a topi se u aetheru i chloroformu. Stručnjaci tvrde da ove sastavine moždane tvorine podupire rast tiela, popravlja krv i povećava moždanu tvorinu. Liečnici ju rabe, kao liek kod slabica, a ustrcavaju Lecithin izpod kože, kao emulziju u solnoj raztopini. Broj 5 i 7 i knjižicu „Duhan“, poslali smo vam.

— V. g. Orlić M. — Zvončića, jako zvučnih i skladnih za blago, ima na prodaju u Beču, kod E. Köhlera. IV Alleegasse 12.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća urenog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redsk. Čičeh računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavatelj: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Lipnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Lipnja 1899

Potreba zakona u zaštitu malog posjeda.

Od kad su zaredale nerodne godine, a po nekim mjestim i od prije, počeo se je seliti narod s reda. Uzrok selenja, ima se tražiti u prvom redu u tom, što dotičnici nenalaze više zarade i sredstava za obstanak kod vlastite kuće; a u drugom redu u kamatnicim, koji im taj obstanak opterećuju i onemogućuju.

Baš ježa čovjeka hvata, kad vidi koliko je malog posjeda zadnjih decenija prošlo i neprestano prolazi u ruke kamatnika, i kako se razkućuje težački stalež, a stvaraju veliki posjedi na korist kamatnika. Ovome zlu, koje raste od godine na godinu, u istom razmjeru u kojemu rastu potrebe težaka, a padaju cene poljskih plodiva, valjalo bi stati na kraj zakonom, koji bi zaštitio mali posjed odnosno težački stalež proti kamatnicim.

Malo obiteljsko dobro, ono što je potreba jednoj težačkoj obitelji da žive, dakle dobro neke ograničene vrijednosti, koje se nemože razprodati ni razdijeliti, kojeg se nemože založiti,

nit i može biti na dražbi razprodano, koje prolazi od oca na sina ili drugu rodbinu, imalo bi se osobitim zakonom zajamčiti težačkom staležu.

Takav zakon postoji već u sjevernoj Americi pod imenom: „Homestead“, a i u Francuzkoj je komora glasovala zakon „sur la constitution et le maintien de la petite propriété rurale“.

Zakoni u zaštitu malog posjeda, imaju svrhu, da dotičnom težaku, odnosno težačkoj obitelji sačuvaju otčinski posjed do iznosa od 3000 fiorina za cijeli život i za baštinike, osobito proti kamatnicim, koji se danas brzo bogate na štetu težačkog staleža.

Zakoni u zaštitu malih posjeda zabranjuju kamatnicim, da mogu staviti i oteti na dražbu seljačke posjede, koji ne prekoračuju vrijednost od 3000 fiorina, a tim se protizava svrha, da ne raste broj bezkućnika, odnosno da se svijet manje seli.

Doduše ovakvim zakonom, koji zaštićuje mali posjed proti grabežljivosti kamatnika, pada vjeresija dotičnih posjednika takovih malih imanja, jer nitko, a ponisto pak kamatnik, neće izložiti novac, ako zna da mu zakon brani, da se na stanje dotičnika naplati. Ali, u normalnim godinama, dobro uređenim gospodarstvom, riedke su potrebe u težačkom staležu.

A s druge strane, ostaje uvijek takovom malom posjedniku slobodno da napravi dug na osobnu vjeresiju, koji može pak podmiriti novcem, kojeg utrži od plodiva. Na neobhodnu nuždu zakona u zaštitu malog posjeda nemogu da uplivaju ovakove primjetbe, pa ni onda, kada dotičnik nebi mogao naći ni novčica na osobnu vjeresiju; jer je bolje, da se on kini na svom stanju za neko vrijeme, nego da bude vlastan dati se u ruke kamatnika, koji bi ga brzo izsisao i razkućio; jer tim bi on postao proleterac, kojemu nebi ostalo drugo, nego selenje; kako to danas biva u mnogim našim kotarim.

X.

Kvasac ili pjenica.

Pod tim imenom razumjeva se onaj poznati kvas, koji u sladora sadržavajućim tekućinama proizvadjja vrienje. On nastaje kod vrienja piva i vina te se upotrebljava kao temelj za nove procese vrienja.

Kvasac je živuća bilinska tvorina, jednostavni vrganj, koji se vanredno brzo sam po sebi množi gdje nalazi uvjeta za svoju hranu. Svakomu je poznato, da se kod peciva upotreb-

PODLISTAK.

Izvjješće o djelovanju „Vinarske udružbe za Dalmaciju“.

II.

Biti će dalje govora o žalostnom odazivu sa strane zanimanoga občinstva i nekih javnih čimbenika, koji su prvi pozvani da oskrbljuju vinarsku udružbu sredstvima potrebitim njezinom djelovanju; za sada nemožemo tajiti da dosadašnja susretljivost visoke vlade, istakla se je sasvim platonički, jer dok nam nebude novčano pomogla, barem u onoj mjeri u kojoj podpomaže našu posestrimu u Tirolskoj, koliko god odbor udružbe učio i proučavao tu uredbu, pokušajna će konoba ostati puka želja naša, koja neće nikada izpuniti duboki jaz do poboljšanja naših vinogradarskih i vinarskih potreba; kada uz ostale čimbenike i visoka vlada bude pružila potrebna sredstva za osnivanje pokušajne konobe u malo ćemo godina dokazati da Dalmacija može proizvesti takovih vina, koja će se moći takmiti sa najboljim poznatim i priljubljenim vrstima; tako da ćemo po sto puta poboljšati vinarske prilike naše zemlje.

Kada bude ustrojena pokušajna konoba mora da sledi kao posljedica po naravnom razvitku stvari, društvena konoba. Ono što pojedinac sam po sebi nemože da učini, učinit će, bude li udružen. Veoma je ograničen broj onih,

koji bi mogli racionalno raditi svoje vino, bilo to iz oskudice sredstava, ili iz slabog poznavanja; kad se budu svi uvjerali o dobrim vrstima, koje će ih proizvodjati pokušajna konoba i o lasnoći razprodaje istih, rado će se udružiti za osnivanje društvene konobe, koja rabeći iskustvo pokušajne konobe, proizvodjati će takove vrste, koje će se lasno razprodati i tako pružiti pogodnosti i probitaka na obće dobro.

Kada dakle budu dostala sredstva odmah će društveni tajnik poći u Tirolsku, da bolje i praktično prouči ove ustanove, a vi ćete vidjeti, gospodo, da će udružba i do jamatve 1900 oživotvoriti ovu temeljnu njezinu namisao.

Gdje su god vinarske udružbe u početku obilno poduprte od zanimanih čimbenika, one mogu kašnje i same po sebi obstojati, kad im je omogućena praktična djelatnost ove koristne ustanove davaju i dobri uspjeha, a sami uspjesi pribavljaju novih članova koji postavši brojniji, pružaju svojim doprinosnim sredstava da druga može i sama po sebi iz svojih dohodaka živiti, ustrajati i raditi.

Danas udružba u ekonomičkom položaju, u kojem se nalazi nemože, niti je u stanju da izvadja takovih zadataka, koji zahtjevaju na hiljade novca.

Teoretičnu stranu tih konoba, davno je odbor udružbe proučio i potrebito izcerpio, tako bi ih i sutra mogao kod nas uvesti u praksu, a to će za stalno i učiniti čim mu budu dostala sredstva.

Doprinešci članova su baš neznatni. Udružba broji 34 utemeljitelja, 38 promicatelja i

235 običajnih članova i to u cijeloj pokrajini. Ti su brojevi uprav sablažnjivi, uzme li se u obzir broj žitelja u Dalmaciji koji su posredno ili neposredno zanimani udesom glavnog nam proizvoda vina, koje je udružbi na srce, te neznatni godišnji doprinosak. Između članova promicatelja upisana je zaslužna trgovačka komora zadarska sa godišnjim znatnim doprinoskom od fiorina 50; zaslužna gospodarska kotarska zadarska zadruga s godišnjim doprinoskom od fiorina 10; ugledna i zaslužna trgovačka splitska komora, koja je udjelila lanjske i tekuće godine, znatnu podporu od godišnjih fiorina 50.

Od 85 občina u pokrajini, tek ih je 27 napisano u udružbu, samo 7 od preko 40 zastupnika na dalmatinskom saboru i carevinskom vieću, a 5 ili 6 od tolikih načelnika, pak tako dalje. Odgovor na pitanje da li je to rodoljubno ostavimo pokrajini na rješnje. Neki članovi pak kako je bilo javljeno i u novinam, a među ovim i zastupnika, zanekase platiti doprinoske, tajec tako svoj vlastiti podpis i kršeći dužnosti, kojima ih veže § 8 pravilnika.

Takovo postupanje one gospode nije korektno, tješi nas samo nada da ih neće mnogi nasliedovati.

Visoki zemaljski odbor, koji je lanjske godine bio udjelio udružbi podporu od fiorina 100, povicio ju je ove godine na fiorina 300 opravdavajući, da je podpora ograničena prama slabom položaju pokrajinskih financija.

Od c. k. visoke vlade, kojoj smo se obratili još u siečnju t. g. vrućom molbom za znatno

ljava za narahljenje tiesta. Kvasac se pravi i od piva, od kojega se jedna vrst rabi opet za varenje piva, te je naročito kod proizvodjanja odležanog piva neobhodno nuždan, a druga se rabi u kuhinjama.

Pošto se kvasac slabo uzdržava, izpreša se sva tekućina iz njega; preostavša je masa lomna, te se razaslije u drvenim kutijama ili prtenim vrećicama, koje valja čuvati na hladnom mjestu, a onda uzdrži svoju kripnost kroz nekoliko tjedana. To je tako zvani prešani kvasac.

U novije doba proizvodja se pjenica iz ravno, bez pivovara, te se u tu svrhu izlože vrienju razne tvari. Tim postupkom dobije se doduše samo obični kvasac, koji se ali obzirom na priredjivanje često nazivlje umjetnim kvascem.

Ovaj se posao tjera dielom u pecarama rakije, a dielom samostalno. Potonje biva tako, da se smješa žitna kaša ili brašno uz nešto u-žrvnanog ječmenog slada te se uz dodatak kvasca upriliči žestoko vrienje. Na površinu izbije onda u obilnoj mjeri novi kvasac u obliku pjene, koja se žlicama pokupi, prosije, u ledenoj vodi opere, a zatim u prtene vrećice upreša. Iz preostavšeg se dropa vari još rakija ili se upotrebljava za izvrstnu krmu; s toga su baš kod tvornica kvasca često uređena tovilista marve, kao n. pr. kod nas u Savskom Marofu

Dobra pjenica ima osebuji vonj, donekle po voću, a zaudara li po vlazi, onda je pokvarena. Svježa roba izgleda kao žutkasta, gusta, kaševita i malim mjehurićima narahljena masa; sušena u nizkoj toplini, postaje sivožuta, ali se lahko lomi. Da prešani kvasac bude na mjeri teži, dodaju mu kad kad korunova škroba.

Pjenica se obično razaslije u vrećama od 25—50 kg, a za detaljnu trgovinu i u kutijama od $\frac{1}{2}$ do 1 kg. kao što i u omotima od pergamentnog papira.

Članovi „Merkura“, koji su prije dvie godine sudjelovali kod nezaboravnog društvenoga izleta u Savskom Marof, u ondješnoj rafineriji žeste Baruna Dumreicherovoj ima tvornica kvasca. Ono orijsko poduzeće jedina je tvornica pjenice u Hrvatskoj; ona se preliepo razvija, a proizvodna joj je snaga tako velika, da osim domaćeg znamenitog konsuma, šalje svoje izvrstne proizvode i preko granice naše otačbine.

„Hrvatski Trgovac“.

povišenje podpore, nedobismo još konačnog odgovora. Nadamo se ipak da će nam se ta podpora ove godine povisiti, pošto se i vlada mogla osvjedočiti, da odbor shvaća i zna vršiti svoju dužnost u korist udružbe.

Odbor je proučio način kako bi se mogao izdavati jedan „Viestnik“ udružbe, svrhom da što više proširi poznavanje, obradivanje loze u pokrajini, racionalnu enotekniku, a osobito viesti o trgovačkom stanju i položaju vina toli u pokrajini, koli po vanjskim tržištima, u kratko da razprostire medju članove sve one viesti, koje bi njima koristile i zanimale ih, da ih obavijesti često o radu i uspjesim udružbe, da pruža svakomu prigode upitati odbor za mnijenje i savjete u dvojbena slučajeve. Tim je više potrebno izdavanje „Viestnika“, ako se pomisli da je udružba za cielu Dalmaciju, i da je teško samim privatnim dopisivanjem biti svakom članu pri ruci.

Kad bi odbor poprimio objelodanjenje stalnog „Viestnika“, naprtio bi na se težku zadaću, no ipak i toga bi se zauzeo drage volje, uvjeren o velikoj koristi, što bi ju udružba i članovi crpili.

Dali osim svih tehničkih poteškoća, kojim je spojeno utemeljenje „Viestnika“, koje se odbor nada da bi pregazio, radi već dotjeranog proučavanja, vraćamo se opet na onu krutu ranu, da se i za to hoće novčanih sredstava, jer ih i izdavanje takvog lista zahtjeva, i to ne baš neznatnih, te i ako se u tomu hoće uspjeti, nužno je da podpore budu povišene.

ŠVAŠTICE

Koraba za krmu krava muzara posve malo se rabi, jer vlada obće uvjerenje, da se tek od korabe čuje u maslu. I doisto to biva, ako se mlieko odmah ne obere. S toga u novije doba tko ima korabe, krmi ju kravam muzaram, a da preprieči da maslo bude imalo tek po korabi, dade obrati vrhnje iz mlieka, dok mlieko o-muze.

Škopljenje krava radi dojnosti. — Kako „Revue scientifique“ piše u Parizu i okolici od više godina škope gospodari svoje krave u svrhu povećanja dojnosti. Po drugom ili najkašnje po trećem telenju uskopje kravu. Takova uskopljena krava uz jednako hranjenje, doji obilnije, sladjim i mastnijim mliekom za pune dvie godine dana zasebice, a kad što i za tri godine dana. Izim toga takova uskopljena krava postane puno blažije i mirnije čudi, tovi se puno laglje, a u mesnici daje 5 do 6 po sto više mesa od neuskopljenih krava.

Proklicali krompiri ne smjedu se poništo rabiti za krmu sa klicam, jer klice krumpira sadrže u sebi otrovni solanim, koji prouzrokuje otrovanje onih životinja koje se hrane naklicanim krompirim. Najviše trpe krave od naklicanih krompira, jer ako su bredje, izbace. Znakovi otrovanja životinja hranjenih klicavim krompirim jesu sljedeći: dotična životinja objesi glavu; izgubi tek za jelom, ukoči noge, izvali oči, ljulja se za hođanja i lako pada, bluje, lako se nadme, i kolika i proljev se vrlo često pojave. Nevalja s toga krmiti blagu proklicale krompire sa klicam, nego valja prije sve klice odstraniti.

Pliev od kukuruza je isto tako dobra krma za blago, kako što pliev pšenična i zobena, pa se u naprednim zemljama odavna rabi za krmu. Doduše kukuruzova pliev sadrži 1 do 2 manje bjelančevina, ali sadrži 1 po sto više tusta i 10 do 12 po sto više ugljevodana, pa se prama tomu hraniva vrijednost kukuruzne plievi može držati jednaka onoj pšenične plievi.

III.

Druga velevažna radja koja nemože da barem do ljeta priličnom točnošću bude zgotovljena, sasvim što se je zauzećem odbora već počela upućivati, to je sastavljenje vinske statistike za Dalmaciju, koju mi za prvi put sastavljamo.

Ova će stalno donieti pokrajini sve one koristi, koje u obće pružaju statistični podatci. Ali odbor se nije samo na to ograničio, nego namjerava, da ona bude što koristnija, sve te podatke sakupiti sa drugim važnim materijalom, za sastavljenje vinarskog „Vodića“ za Dalmaciju.

Ovaj bi vodić bio u shodno vrijeme izdan, da može služiti svojoj vrsti.

Odbor sakuplja dakle i drugog materijala osim onog statističnog za to znamenito izdanje, koje bi moralo sadržati sve viesti, koje se odnašaju na proizvodjanje vina i trgovinu, i na trgovinu grožđa u Dalmaciji.

Tako i onaj, koji za prvi put dodje u ovu zemlju, mogao bi se odmah pomoću tog „Vodića“ orijentirati. I ovo će poduzeće stati udružbu dosta, bilo radi sakupljanja materijala, bilo radi tiskanja, tim više što bi vodić morao biti razdieljen besplatno i dosta razprostranjen. A da i to oživotvorimo, nadamo se u izdašnju pripomoć sa strane vlade.

Ako ništa drugo, a ono ogromni poštarski troškovi, koji su spojeni ovim ozbiljnim zauzećem pozoblju udružbi znatne svote novaca.

Odbor je lanjske godine učinio sve moguće korake da dobije oprost poštarskih tro-

škova, ali žalibože dobi niećni odgovor od nadležne vlasti. Odbor je sada odlučio ponoviti pokušaj nadom da će se sada imati više obzira prema udružbi, te uslišati njezine molbe. I zbilja bilo bi čudnovato da visoka vlada, uvjerena o potrebi i znamenitosti udružbe, nebi joj u tom pravcu podielila one polakšice, koje podieljuje obćinam, župnicim, školam i.t.d.

Kako ćete čuti pri razpravi predračuna

godine 1899, uvrštena je svota, kao nagrada za jednu pučku radnju, koja se bavi vinarstvom.

O vinarstvu mnogo se pisalo i mnogo piše u svim jezicim, pak i u našem hrvatskom, ali mi niesmo nakanili da izdamo Bog zna kakovo veliko djelo, nego samo u kratko praktične pouke o vinarstvu za našega težaka, takove stvari, koje može on lako razumjeti i staviti odmah u praksu, da po mogućnosti što bolje uredi svoje vino i da mu ostane zdravo.

Vaš odbor nada se i takovim izdanjima mnogo koristiti, najskoli težačkom stališu.

Odbor udružbe kroz prošlu godinu nije propustio nikakve zgode da bude od koristi našem glavnom proizvodu, proučio je potanko položaj prisposobljavuće ga onomu drugih vinskih predjela, te je tako došao do žalostnog zaključka, da je financijska kriza neizbježiva, nepoduzme li se odmah ozbiljnih koraka, kojim da ju se obustavi. Stoga prošle godine još u svibnju mjesecu sastavio je odbor obrazloženu i obširnu spomenicu, koja je na sveobće odobrenje naišla, te je po izričitoj želji gospodina predsjednika udružbe i tiskana, da tako bude

Gospodarske Vjesti.

Molimo svu onu gospodu predbrojnike, koji još nisu podmirili predbrojbju, da to što prvo učine, jer nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku.

Vlada sazivlje u lipnju mjesecu enquete za razpravljanje pitanja trgovanja žitija na termin.

**

Na mnogim je mjestim vlaga izazvala po štogod nedaće na grožđu, ali su vinogradari odmah predusreli zlo sumporavanjem. Tragova peronospori još nema očitih, ali se i u obranu od peronospore škrope loze na vas mah.

**

Usljed prilično vlažna vremena što je vladalo u travnju i svibnju pojavilo se je ljetos mnogo nametnica na povrću i sočivnicam. Na mnogim mjestim su uši (aphis) i čadjavice po gotovo uništile sočivnice, a osobito bob. Na nekim mjestim je i volovod (Orobancha = bobova kuga) znatno oštetio bob.

**

Po nekim mjestim počeli se vinogradari udruživati u svrhu pucanja na oblake protivu gradu. Na Jelsi se već uređuje takova postaja za pucanje na oblake.

**

Zakon za obranu i izkorenjenje svinjske kuge bio je proglašen dana 11 svibnja posebnom carskom naredbom. Ovim novim zakonom biti će gospodari odštećeni od države za 95% tržišne cijene za sve one svinje koje budu ubijene iz sanitarnih razloga. Za svinje za razplod, koje s istih obzira budu ubijene, biti će gospodar odštećen iz državne blagajne sa drugih 25% nadoplatka na tržišnu cijenu. Tržišna cijena svinja koje se obijaju iz sanitarnih razloga ustanovljuje po tržišnim cijenam, koje su vladale mjesec dana prije nego li je dotična svinja ubijena u mesarnicam glavnog grada dotične pokrajine.

**

Iz mnogih mjesta, gdje se narod živilje zanima za gospodarski napredak, tuže nam se, da im putujući učitelji posve riedko kada dolaze u posjete.

**

Ugarsko ministarstvo poljodjelstva izdalo je nalog da se kod svih šumarskih ureda zasnju uzorni voćnjaci od najmanje pol jutra površine, a uz dotične uzorne voćnjake da se zasnjuje i razzadnik za uzgajanje voćaka.

**

Gospodarska izložba, koja se je godine 1900 imala obdržavati u Teplicu u Českoj, usljed zaključka izložbenog odbora odgodjena je na neizvjestno vrijeme.

**

U Neutri obdržan je dana 30 svibnja veliki gospodarski sastanak gornjo ugarskih go-

spodara. Na sastanku se je razpravljalo o svrsi i ustrojstvu društva za potrošak i izrabu poljskih proizvoda, i o ustrojstvu uzajamnih zadruha za osiguravanje protivu vatri i protivu krupi (gradu).

**

U Magjarskoj su zimski usjevi znatno pretrpili od zadnjih kiša. Najviše je trpila raž i ječam. Iz Italije tuže se naprotiv gospodari, da usjevi trpe od velike suše. Ima mjesta gdje od polovice travnja nije pala kaplja kiše.

**

Prigodom petdesetgodišnjice kraljeva jubileja Grot Mensdorff Pouilly, vlastelin u Joslovitzu u Moravskoj Preitenkamentu u Českoj, ustanovio je zakladu za mirovinu udovica i sirota svojih gospodarskih činovnika i nižeg gospodarskog osoblja.

**

Francez A. Henry iz Pariza izumio je jednu ladju, koja se nemože prevrnuti, niti razbiti.

**

Iz statističkog izvješća zemaljske vlade u Zagrebu, razabire se, da je za popisa blaga, koji je bio obavljen u mjesecu siječnju 1896 obostojalo u Hrvatskoj: 908,780 govoda, i to 54,187 bikova, 573,213 krava i 281,380 volova; te 311,359 konja, i to: 20,780 pastuha, 161,165 kobila i 129,414 paripa; onda 882,973 svinja; 595,902 ovce; 22,418 koza i 3485 magaraca i mazga; pa 3349,008 glava razne peradi; 96,534 košnice pčela i 13,009,662 voćnih stabala. A kod nas?

**

Posve su zanimive viesti, koje priobćuje „Hrvatski Trgovac“ o dividendi koju su dali neki novčani zavodi u Hrvatskoj za god. 1898 Ogulinska štedionica 15%, Prva podravska dion. štedionica u Gjurjevcu 12%, Pučka štedionica o Karlovcu 10%; Hrv. Eskomptna Banka u Zagrebu 7 1/2%; Hrv. komercijalna Banka u Zagrebu 6 1/4%; Banka i štedionica za primorje na Sušaku 6%; Vjeresijska banka u Sisku 6%; Našička štedionica 6%; Srpska banka u Zagrebu 6%, a Hrv. pučka banka u Zagrebu 5%.

**

Prvo štajarsko mliekarsko društvo brojilo je koncem god. 1898 od 149 članova sa 1453 dionice svaka po 40 fior. Iste godine dali su družinari društvu na izradbu 3,718,165 litara mlieka t. j. po prieko na dan 10,187 litara; od kojih je 1,302,250 litara potrošeno u Gradcu, a 2,415,915 litara kod filijale u Beču. Za mlieko u Gradcu razprodano utjerano je 9.88 novč. po

nosti ni najmanje nepromienuse, a shvaćanje i tumačenje klauzole ostade krivim i nezakonitim, iste se žalostne činjenice, a i kriomčarenje taljanskim vinom, danomice ponavljaju. Da se uvjerite kojih se sredstava laćaju za kriomčarenje vina na Rieci, dosta je spomenuti poznatu aferu o falsificiranju uredovnih pečata.

Odbor nije propustio da vrši svoju dužnost i pred poznatim činjenicam. Dočim je okolica Šibenska uvijek obilovala dobrim vinom tamošnja tvrdka Inkiostri obskrbljuje odjel c. k. ratne mornarice taljanskim vinom, prostim od carine. Ovo bi čak nevjerovatno bilo, da nije žalosta istina, Odbor potužio se i zemaljskom odboru, namjestništvu i pokrajinskom ravnateljstvu financija, pa se je nadao, da će se barem takove nepravice ukloniti. Jalove nade! Primi na odgovor da je to sasvim korektno.

Odbor neće ni unapried propustiti, te namjerava ponovo se obratiti direktno visokom ministarstvu u stalnom uvjerenju, da nikakav zakon nemože što slična opravdati, a da kad bi takav zakon i obstojao, moralo bi ga se ukinuti.

Premda po pravilima udružbe odbor nije bio pozvan da se bavi o predmetu o kojemu ćemo sada govoriti ipak i ovom prigodom podigao je svoj glas osobito u interesu težačkog stališa. Proučio je naime zakonsku osnovu, prikazanu carevinskom vieću za preinačenje nekoliko paragrafa zakona 20 lipnja 1888 za prekapanje žestokih tekućina, te uvjeriv se da bi neka od namjeravanih preinačenja bila veoma škodna za Dalmaciju, smatrao se je dužnim staviti na nadlažno mjesto nekoliko opazaka i

litri na čisti, a nakon odbitka režije u iznosu od 1.97 novč. po litri, ostala je litra mlieka čisto 7.91 novč. Bečka filijala unovčila je mlieko poprieko po 12.08 novč. nečisto, odbiv 3.91 režije po litri, ostala je litra po 7.54 novč. čisto.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

49. Na mojim zlojesimam (Oleander) pojavile su se pred dvi godine na lišću nekakove pjege poput uši. Preporučaju mi, da oleandre poklaštrim, debljiku dobro izčistim i zemlju izmjenim, jer da ako su uši, da će se opet iz zemlje po aleandru razploditi. Molim vas za uputu jeli to dobro sredstvo ili ima drugo jednostavnije i uspješnije?

A. S. u P. (Slavonija).

Te uši što su vam se pojavile na oleandrim, to je medič (Coccus), koji često napada oleandre osobito ako se goje u loncima ili ako se drže na sjenastom a vlažnom mjestu. Nije potreba oleandre poklaštriti, niti je istina, da će se uši iz zemlje opet razkotiti ako se oleander temeljito izčisti od uših. Medič sa oleandra valja pomnjom odstraniti. U tu svrhu napravi se malo sapunjače, pa se pomoću spužvice izpere sve lišće na licu i na naličju. Ako su oleandri veliki, pa bi takova radja bila od velike dangube, onda se škropi oleandar raznim sredstvom. Jedno od dobrih sredstava proti mediču jeste škropljenje lukšijom, ili škropljenje izvadkom od duhana, ili škropljenje raztopinom modre galice i vapna kako se rabi za škropljenje loze. Škropljenje oleandra proti mediču, bilo kojom od gori navedenih raztopina valja obaviti 5 do 6 puta zasebice u navratcima od 5 ili 6 dana. Za škropljenja valja paziti, da ostane namočeno sve lišće na licu i na naličju, i svi drveni djelovi oleandra, na kojim se takodjer medič gnjezdi. Valja opetovati 5 do 6 puta škropljenje jednog od gornjih raztopina, dakle lukšijom, raztopinom izvadka od duhana, ili raztopinom modre galice, jer s jednog puta nije moguće uništiti vas medič, osobito ne onaj, koji je još u leglu.

50. Molim vas, koliko od prilike hrane po težini, trebue jedna kokoš na dan za svoje vlastitu potrebu, a koliko za nosenje jaja?

I. F. u P. (Istra).

što više razprostranjena u pokrajini, a koju ste vi svi primili.

U njoj je istaknuta žalostna istina o nevolji, koja čeka naš glavni proizvod, kad bude u ne daleko doba, uspostavljenje loze u Ugarskoj dokončano. Spomenica, kako ćete se svi dobro sjećati predlaže rezolucijā, kojim potiče autonomne i državne vlasti, da prirede sastanak odaslanika samih čimbenika sa jednim naše udružbe, koji bi imali proučiti razne predloge, te odlučiti o složnom radu, kako da nas neiznenade i nepripravne nezateku skrajne posljedice one inače neizbježive krize.

Od zemaljskog odbora neimadosmo nikad nikakvog odgovora, a pokrajinsko gospodarsko vieće javilo nam, da je vruće preporučilo našu spomenicu c. k. namjestništvu da ju uzme u ozbiljan obzir.

Akoprem neprimismo još nikakove direktne obavijesti o razpravama gospodarskog pokrajinskog vieća i filokseričnog povjerenstva, rek bi da će se prihvatiti naš predlog o sastanku, te da će ga se do skora obdržati.

Odbor se nada da će taj sastanak veoma važan i potrebit bit od znatne koristi, a sprava je svoje predloge i preinačiti prama izpadoim razprave i savjetim vještijih ljudi.

Odbor se je opetovano obratio pokrajinskom poljodjelskom vieću tužbama proti zloporabam nesretne klauzole, koje se u Trstu, a osobito na Rieci danomice pojavljuju na štetu našeg proizvoda.

Visoko vieće nam je odgovorilo, da je prosljedilo naše tužbe ministarstvu, ali te se okol-

shodnih predloga, moleći pokrajinsko gospodarsko vieće, da ih isto blagoizvoli prosljediti c. k. ministarstvu svojim najtoplijim preporukam.

Od ovih zakonskih preinačenja neposredno § najteže bi pogodilo malog posjednika i vinogradara naše zemlje ono sadržano u dodatku 5 za destilaciju prostu od odredbine, za obiteljsku porabu, po komu je ograničena ta polakšica na one osobe, koje su ju uživale za poslieduje 2 godine. Sve one težačke obitelji dakle koje su tekom posljednjih dvijuh godina izgubile kuće starešinu, nebi više imale pravo na kuhanje, pošto odredbina, dotično dozvola bijaje izdana na ime preminuloga; kao što nebi imali pravo na prostu destilaciju ni svi oni nevoljnici, kojim je zadnjih dvijuh godina peronospora ili krupa uništila vinograde, te su s toga ostali bez ljetine.

Ovaj bi dodatak zbilja ubitačan bio za našeg jadnog težačka, jer bi mu se oduzela i ona jedina okrijepa preko zimske dobe. Tim dodatkom napokon slobodno bi kuhanje bilo ograničeno samo na malo obitelji, a kroz malo godina nebi ga ni jedna više uživala.

I ova naša spomenica od 21 lipnja prošle godine o tom predmetu upravljena, kako rekosmo, pokrajinskom gospodarskom vieću ostade bez odgovora, pa tako i neznamo, da li su naše opazke uvažene, nu sasvim tim saviest nam je mirna, da smo tom prigodom tražili poduprijeti jednu veliku potrebu naših proizvajatelja, koja se ako i nuzgredno tiče našega djelokruga.

(Sliedi).

Jedna zdrava kokoš treba dnevno za uzdržavanje svojeg tiela 85 grama suhih tvari što n. p. odgovara 100 finih grama ječma. Uz hranu za uzdržavanje tiela hoće se kokoši produktivne hrane, od prilike 45 grama ječma, dakle ukupno 145 grama ječma na dan ili 130 grama pšenice. Naravki, sama zrnata hrana nije najbolje hrana za kokoši, pa prama gornjem razmjeru valja sastaviti smjesu od raznih krmiva, koje svojom sadržinom suhih tvari odgovara gorinavedenoj količini suhih tvari potrebitih svakoj kokoši. Za kokoši je najbolja hrana, smjesa od prokuhanih krompira, mekinja i zelene krme. Za 7 kokoši hoće se poprieko na dan 500 grama ječma u zrnju, 500 grama prokuhanih krompira, i 250 grama mekinja umjesenih vodom. Uz ovu hranu daje se kokoši trava, ili isječkana lišća od kupusa, ili ločike (salate) i nešto vapna ili još bolje u prah smravljenih lupina od jaja.

51. Molim vas jeli istina, da se kukuruz suši neprestano za 7 do 8 mjeseci vremena, i da kroz sve to vrijeme gubi neprestano od svoje sadržine vode, a dosljedno i od svoje težine?

O. E. T. u B. (Bosna).

Istina je da se kukuruz u pitanju sadržine vode razlikuje od drugih žitarica, koje odmah nakon žetve postignu svoju normalnu sadržinu vode, dočim kukuruz nakon žetve sadrži $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{3}$ vode, koju postepeno izgubi kroz 7 do 9 mjeseci. Vrijeme za žetve znatno upliva na kolikoću vode u kukuruzu. U listopadu sadrži kukuruz obično 18 do 30 po sto vode srednje 24 ili 26% vode. U studenom 18 do 28%, pa se postotak vode u ova dva mjeseca može uzeti kao jednak. U prosincu pada sadržina vode kukuruza za 2 do 4 postotka, a u siječnju i veljači također. U ožujku mienja sadržina vode u kukuruzu između $15\frac{1}{2}$ i 22%, a srednje oko 20%. U travnju padne i drži se vlaga kukuruza između 14 i 19%, srednje na 17%, u svibnju se drži između 13 i $16\frac{1}{2}$ %; u lipnju padne postotak vode u kukuruzu na 12 do 14%, a u srpnju i kolovozu na 11 do 12%, i pri ovoj se mjeri uzdrži. Po tom kukuruz u suhom stanju sadrži 11 do 12 po sto vode. Stoga pri prosudjivanju kukuruza na sadržinu škroba valja držati pred očima ove brojke, ali se poprieko računajući može utvrditi da kukuruz sadrži 57 do 65% škroba a po prieko 60 do 62% škroba, ostalo otpada na ulje, na ljusku i na vodu.

52. Mogu li se ukiseliti već bolesni krompiri? Kako se ima pri tom postupati?

M. N. u S. (Hrvatska).

Bolesni krompiri mogu se ukiseliti. U tu svrhu hoće se velika kamenica ili cementovana posuda ili nepropustni drveni badanj. Bolesne krompire valja najprije temeljito izprati. Za izpiranja valja odstraniti sve nagnjile djelove, i svu zemlju, koja se je krompira uhvatila. Krompiri se onda stavljaju u kamenicu ili badanj, pa se onda mečkam meče, da se od njih napravi biela kaša. Kad sloj kaše postigne 30 cm. debljine pospe se sa par rukoveti marvinske soli, tako da na svaki hektolitar biele kaše od krompira dodje od prilike 5 kg. marvinske soli. Kad se izpunji kamenica ili badanj, onda se odozgor postavi jedan sloj krompira razkomadanih na četvero, a po ovom sloj krompira naslaga se sloj plievi ili slame nešto 20 do 30 cm. debeo. Na slamu naslaga se debeo sloj zemlje, nešto 60 do 100 centimetara debeo. Četiri čovjeka i 12 žena mogu u jedan dan izprati, izčistiti, naslagati, izmečiti mečkom, zasoliti i urediti 150 kvintala krompira.

53. Molim vas, kakav je to novi engleški način kuhanja sumpora sa vapnom u vodi za škropljenje protivu lugu (mači = *Oidium Tuckeri*)? Jeli takovo sredstvo uporabivo na veliko i uspješnije od posipanja sumpornim cvietom?

N. T. u S. (Kaštela).

Engleški način kuhanja sumpora za škropljenje protivu lugu (mači, nedači, *Oidium Tuckeri*) sasvim je jednostavan. Uzme se 1 kg. vapna živoga i zagasi se sa 5 kilograma vode. Vapnom mlieku koje dobije doda se 3 kilograma sumpora u prahu. Ova smjesa metne se u zemljani ili gvozdeni lonac pa kuha za jedan sat vremena od prilike na vatri. Kukanje na vatri obično se tako dugo nastavi, dok smjesa postane smedje boje. Sad se skine lonac sa vatre

i pričekava se dok se prokuhana smjesa ohladi a dok se dovoljno ohladi odlije se pomnjivo tekući dio, tako da na dnu lonca ostane otaloženo vapno i sumpor. Tekući dio, koji se odlije iz lonca, valja razvodniti sa jednim hektolitrom vode, pa se onda škropi po lozam pomoću strcaljkah, kojim se škrope loze raztopinom modre galice i vapna. Škropljenje obavlja se također na suho, za suha i sunčana dana. Tvrdi se, da je ovo sredstvo uspješno, koliko i sumporni cviet, da je laglje uporabivo od samog sumpornog cvieta, a da je jeftinije, nego li je izravna poraba sumpornog cvieta, jer da se znatno više loza poškropi. Za naše predjele, gdje se obično oskudieva vodom, biti će red držati se starog, već poznatog i uobičajenog načina t. j. posipanja loza sumpornim cvietom na suho, za suhog sunčanog dana.

54. Koji je najjeftiniji, a i najbolji način hranjenja konja jahača; i u kojem mu se razmjeru daje zob, sieno i slama?

I. K. B. u M. (Zagora).

Jeftinoća hranjenja ovisi od cienne krme. Glavna hrana za konje je zob i sieno. Zob se donekle može izmjeniti kukuruzom ili bobam. Za konja jahača od 500 kilograma životne težine, pri umjerenoj porabi hoće se na dan 3 kg. zobi, 10 kg. siena, 1 kg. slame; ili: 6 kg. zobi, 4 kg. livadnog siena, $1\frac{1}{2}$ kg. djeteličnog siena i $1\frac{1}{2}$ kg. slame; ili: 5 kg. kukuruza, 3 kg. siena livadnog, 3 kg. siena djeteličnog, $1\frac{1}{2}$ kg. slame; ili: 4 kg. krompira, 3 kg. mrkve, 5 kg. livadnog siena, $1\frac{1}{2}$ kg. djeteličnog siena, 1 kg. slame ožime, $2\frac{1}{2}$ kg. krupice od boba. Za konje koji naporno rade za svaku 500 kg. životne težine hoće se 8 kg. zobi, 3 kg. livadnog siena, $1\frac{1}{2}$ kg. slame i $\frac{3}{4}$ kg. boba. Hrana za konje ravna se odnosno raste i pada prama njihovoj životnoj težini, odnosno prama slabijem ili napornijem radu što imaju da obave.

55. Kiće od grmova, takozvani brst, dade li se uživati kroz cijelu zimu, kao hrana za blago, i kako?

I. K. B. u M. (Zagora).

Kiće od grmova ili brst, dade se uživati za zimu sušenjem ili kiselenjem. Dok se posječe kiće, valja ga razastrieti na tanko na suocu, da se što brže posuši. Za sušenja valja ga prevrćati isto, kako što prevrće sieno. Ako se sušenje pomnjom obavi malo će lišća odpasti, ali ono što odpadne može se pokupiti i pospremiti skupa sa kićem. Drugi način bio bi kiselenje. U tu svrhu uzme se veliki badanj, ili se izkopa u zemlji jama 1 do 2 metra široka, a 3, 4 ili više metara duga. Veljčina jame ravna se po kolikoći kića što se misli ukiseliti. Za laglje ukiselenje kića, valja odstraniti sve deblje drvo, a ostaviti same mladice i lišće. U jamu ili u bačvu naslagaju se mladice malo a malo, a za naslaganja neprestano se gaze dva ili tri čovika nogam, da se kiće jednako razdieli, i da bude posve sabijeno. Kad se naslaga sloj kića od 20 ili 30 cm. debljine, onda se pospe po njemu malo soli, pa se onda opet nastavi naslaganje, gazenje odnosno pritiskanje i solenje, dok se jama odnosno badanj izpunji. Sad se metne naslaga slame, pa na slamu naslaga zemlje 1 metar debela. Ako je kiće dobro naslagano i pritisnuto, tako da u jami ili badnju između kića nije ostalo praznina ili zraka, onda kiće prodje malo a malo u kiselo vrienje, i za 4 do 6 nedjelja se sasvim ukiseli. Nakon osam nedjelja, može se kiće malo po malo vaditi i davati blagu za krmu. Ono doduše poprmi kiseli tek i postane suro ili crno, ali užuva svu svoju hranivost.

56. Zasijane bajame, kad su u klicanju izjedu miševi. Dadu li se bajame obraniti od miševa, ili ima lako sredstvo, kojim se mogu miševi utamaniti?

I. K. B. u M. (Zagora).

Teško je obraniti klicajuće bajame od miševa, ako se ne unište miševi. Na nekim mjestim u redovim u koje sade bajame nabacaju lišća od smrieča, koje oštro i bode miševe, kad mu se približe, ali su i miševi mudri pa si znadu prokčiti put do bajama unatoč lišću od smrieča. Najbolje je da otrujete miševe otrovom zobi ili pak Löfflerovim mišjim Typhus bacillom. Löfflerovih mišjih tifus bacilla ima na prodaju u Zd. Simačeka u Pragu III. Jedna bočica mišjih tifus bacilla sa naputkom stoji 1 florin.

B. Nova pitanja.

58. Na moje patlicane (rajčice) dok i malo porastu, a osobito kad je plod na polovicu razvijem i počme šariti, pojavlja se neka bolest, usljed koje plod pocrni i odpadne. Bolest se jače pojavlja za vlažnih godina. Molim Vas, koja je to bolest i imali lieka proti isloj?

J. J. u G. (Hrvatska).

59. Na bobici pojavio se je ljetos volovod ili bobova kuga, koji je po gotono bobicu uništio. Uz bobovu kugu, osobito po vlažnijim mjestim pojavile su se sjere; i tako od bobice ni ploda ni sjemena. Bud je jadnom težaku ovdje bobica javna hrana molimo vas za na, ulak, kako da se u buduće obranimo od obih ovih nametnica?

M. G. u S. (Pelješac).

60. Molim jeli može biti od upliva toplina voda za napoj na dojnost krave?

I. F. u S. (Istra).

61. Molim vas za napulak, koliko se kilograma dobrog brašna dobiva za mlivenja od 100 kg. raži, koliko lošeg, a koliko posija?

A. Č. u B. (Bosna).

62. Jeli se sa uspjehom može rabiti proti palcu raztopina od 1 kg. modrog kamena i 1 kg. vapna na stolar vode. Bili još i manja mjera i vapna bila dostatna na stolar vode za obranu od palca (Peronospora)?

M. G. A. u V. (Split).

63. Imam vrst biele loze zvane Luljalika, koja rano dozrieva, ali odveć malo radja. Nije mi poznat uzrok zašto slabo radja, ali sumnjam da je način gojbe. Ovdje se reže na dva reznika od 2 pupa, i 1 macu od 6 do 7 pupa. Bili se drugim načinom rezbe mogla povećati rodovitost ove loze?

M. G. A. u V. (Split).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Račić S. — Kostić T. — Alapović N. — Morić A. — Billić T. — Orešković V. — Sutić S. — Velušić A. — Komoran T. — Anastasievich A. — Cvjetković F.

Č. g. Lukić S. — Proti obadu (Ostrus) nema lieka. Za obranu mažu se goveda svinjskom masti u kojoj je prokuhano lovorikova lišća. U tu svrhu na svaki kilogram svinjske masti ukuha se rukovet lovorikova lišća. Mnogi tvrde da se goveda brane od obada, ako se nataru ukropinom od lišća od madjala, ali ovo bi bila samo obranbena sredstva, a mi, otvoreno rečeno dvojimo o njihovoj djelatnosti.

Č. g. Vučić N. — Držak od petrolejke može opet izvrstno opojiti, ako na limenoj žlici raztopite komad kocelja (alaun), pa ulijete u lukuju od držka i odmah pritisnete kuglju. Pošto se kocelj posve brzo ohladi i otvrdne, valja ovu radnju obaviti brzo, jer nije još posve raztopljen kocelj, kad se ulije u držak i pritisne kuglja, ne priljubi se dobro.

Č. g. Ivković I. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ i onu „Duhan“ poslali smo Vam. Ostalo kad dodje red.

Č. g. Brkić S. — Broj 5 i 7 poslali smo Vam iznovice. One knjige nema ovdje na prodaju. Obratite se u Zagreb.

Č. g. Filičić O. — Glavni uzrok zašto Vam strada cvieće, koje gojite po sobam jeste prašina; jer prašina na lišću začepi puči lišća pa list nemože da diše. Prašinu sa lišća odstranjaje se mekom četkom, ali je to radnja puno dosadna, ako ima odviše cvieća. I škropljenjem se čisti lišće od prašine, ali nije uspješno kako četkanje.

Č. g. Marasović T. — Obće se drži da su vrsti tvrdoga drva veće grijuće snage od vrstih mekoga drva, ali su kušnje dokazale protivno. Najveće grijuće snage ima drvo od lipe, jer ono dosiže do 99 postotaka. I borovo, i bukovo, i kesteno i vrbovo drvo, veće je grijuće snage od hrastovog drva, jer hrastovo drvo ima samo 92 po sto grijuće snage.

Č. g. Tomić I. — Nismo ništa primili. Broj 8 poslali smo Vam iznovice.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
kor. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Lipnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Lipnja 1899.

Krupa.

Mjesec svibanj bio je baš crn za mnoge
naše predjele i kotare. Zadnjih dana istoga
mjeseca otukla je gusta krupa Sinj, Muć, Le-
čeviću, Drniš, Smilčić, pa Rab i Vis, i opusto-
šila je one rodne naše predjele na način, da
jadnim težakom i gospodarom nije ostalo ništa
zelena pod suncem.

Već teško izkušano pučanstvo, pri ovakoj
velikoj nesreći sdvojno gleda u svoju budu-
ćnost, razmišljajuć kako da preživi sa svojom
obitelji.

Kad narod snadje ovako velika nesreća,
dužna je u prvom redu vlada, da pritekne stra-
dajućem pučanstvu u pomoć.

U ovako velikoj nesreći nije dosta da vla-
da oprostí stradajuće od državnih poreza, valja
da ih obilnom podporom stavi u mogućnost da
budu mogli preživiti do nove ljetine, i da budu
mogli nabaviti novo sjeme za sjetvu.

Kad je pred dvi godine bila velika poplava
u Českoj, pa je pučanstvo nastradalo od iste,
vlada je priskočila pučanstvu u pomoć obilnom
podporom, i nastojala je da odšteti dovoljno
sve nastradale.

PODLISTAK.

Izvjješće o djelovanju „Vinarske udružbe za Dalmaciju“.

IV.

Nova i znamenita uredba bila je provedena
u našoj monarhiji prošle godine, uredba koja
za stalno morala bi imat velik upliv za budu-
ćnost naše pokrajine u obće, a za naše vinar-
stvo posebice. Prihvativ i ovu prigodu, odbor
vinarske udružbe iz petnih žila zauzeo se, da
udružba u ovoj novoj stvorenoj uredbi bude u-
važena; što je po pravilim nove uredbe mogao
i zahtijevati.

Evo kako joj se izplatilo nastojanje. Visoka
ministarstva za trgovinu i poljodjelstvo ustro-
jila su u Beču permanentno vijeće za obrt i
poljodjelstvo, koje funkcionira kao savjetujuće
vijeće za sve ono što se tiče obrta i poljodjel-
stva u ovoj poli monarhije. Da bi zamašna i-
mala bit važnost rada ovoga vijeća lahko je
uviditi, ako se ima obzira da se istomu povje-
rava proučavanje svih zakona i svih preinaka
tičućih se trgovačkih ugovora, u obće obrta,
poljodjelstva,ugarstva, rudarstva itd. Ovo se
vijeće dieli na dvojce t. j. na obrtničko i poljo-
djelsko vijeće.

Mi se s toga moramo nadati, da nas vlada
u ovako velikoj nesreći neće zaboraviti, i da
će za vremena predusresti sve potrebite mjere
i korake da svaki od nastradalih bude prave-
dno podpomognuti.

Ovom prigodom nemožemo smanje a da
neiztaknemo, kako se naš narod slabo ili ništa
ne zanima za obranu od krupе, bilo pucanjem
na oblake bilo asikuracijom.

Doduše osiguravanje protiva krupi nije
dan danas lak posao, osobito radi velikih po-
teškoća što stavljaju osjeguravajuća društva,
ali bi država mogla lako ukrotiti usjegurava-
juća društva, kad bi osebitim zakonom prisili-
la gospodare na izmjenično osjeguravanje svega
svojeg imetka toli proti vatri, gromu i vodi,
koli proti krupi.

Izmjenično osiguravanje jeste najjeftiniji,
najbolji i najpravedniji način osiguravanja.

I drugi način obrane od krupе posve je
zanemaren na našim stranam, bive pucanjem
na oblake. U Hrvatskoj u Štajerskoj u Kranj-
skoj, pa u raznim vinorodnim predjelim Italije,
gdje često otuče krupa, brani se narod protiva
krupi pucanjem na oblake.

Pucanje na oblake čini se u prvi čas smje-
šno, ali su opetovane kušnje dokazale, da se je
pucanjem na oblake već puno put razpršilo cr-
ne oblake i tim prepriećilo da krupa otuče.

Što se poljodjelskog odiela tiče, koje nas
zanima najviše, glavni su čimbenici u izboru
članova zemaljski odbor, pokrajinsko poljodjel-
sko vijeće i strukovne zadruge.

Pošto po § 8—2 točke pravilnika sasta-
vljenje onoga vijeća, i strukovne zadruge, koje
su tomu pozvane od ministra, imadu pravo na
svog posebnog odaslanika, a pošto vinarska
udružba za Dalmaciju spada za cijelo u najva-
žnije strukovne zadruge u Cislajtani, a jedina
je u cijeloj pokrajini, tako odbor iste obratio
se je vrućom molbom pokrajinskom poljodjel-
skom vijeću, da u korist našeg glavnog proiz-
voda preuzme shodne korake, kako bi postigla
od ministarstva da bude i njoj priznato pravo
odaslati svoga posebnoga odaslanika u novo
sastavljeno vijeće.

Pokrajinsko poljodjelsko vijeće privine srden
pravedne naše želje i preporučí naše pitanje
prosljedjujuć ga ministarstvu. Istodobno odbor
udružbe obratio se je namjestništvu molbom
da bi uzelo u obzir vinarsku udružbu pri pre-
dlozim što je ono imalo učinit ministarstvu kod
imenovanja dotičnih odaslanika, a napokon radi
istog pitanja obratio se i neposredno ministar-
stvu, dok se napokon stvar nerieši tako, da je
gospodin D.r Leonard Tommaseo, naš podpred-
sjednik, bio imenovan u vijeće članom zamjeni-
kom, nemojte zamjeriti, načelniku Materiću,
seoca u posestrimi Istri.

Nemožemo a da nepožalimo, da je na ovaj
način u ovom najvažnijemu gospodarskomu

Nema dvojbe da jaka struja zraka prou-
zročena od pucanja, poremeti smjer i pravac
oblaka da ih razkida; a tim se prepriećí smr-
zavanje kiše, dosljedno stvaranje i padanje
krupе.

Stoga na svim onim mjestim, koja su više
ili manje podvržena krupi, imali bi se gospo-
dari udružiti i kupiti sprave za pucanje na o-
blake proti krupi.

To je tim laglje učiniti, što sprave za pu-
canje na oblake nisu skupe, i što snjima može
svak lako baratati u slučaju potrebe.

I ako se pucanjem na oblake neće svaki
put prepriećiti sasvim krupa, ipak će se ona
znatno ublažiti, a imat će se savjest mirnu, da
se je učinilo sve ono što nam je stalo u vlasti-
tim silam, da se krupa prepriećí i da se svoje
krvave trude obrani.

Kradja kod pčela.

Pčele su uzor marljivosti, čistoće, reda,
štedljivosti i medjusobne ljubavi, ali uz ove
krjeposti imadu one i jednu manu, a to je na-
gon za kradjom. Imade još dosta pčelara, koji
su tvrdog mnijenja, da imade posebna rasa
pčela, koja se bavi kradjom, kao glavnim svo-

vieću, naš gospodarski stališ ostao faktično bez
zastupstva!

U istom je pak vieću pokrajina zastupana
po odaslaniku zemaljskog odbora presvietlomu
predsjedniku istoga, gospodinu odvjetniku D.ru
Gaju F. Bulatu, komu je imenovan zamjenikom
c. k. ravnatelj ovdašnjih realka gosp. K. Borčić,
i po odaslanicim gospodarskoga pokrajinskoga
vijeća presvietlomu predsjedniku istoga i istodo-
bno predsjedniku naše zadruge gospodinu Ivanu
Vrankoviću, kojemu je imenovan zamjenikom
gosp. D.r Dominis, c. k. financijski savjetnik.

Tješi nas svakako, da u najvažnijemu po-
dodboru spomenutoga vijeća, kojemu su povje-
rena životna naša pitanja, carinarska tarifa, tr-
govački ugovori i nagodbe, izabran je članom
za Dalmaciju D.r Bulat, koji je takodjer član
drugoga pododбора, koji za stalno neima manje
važnosti, a zadaća mu je da prouči novi trsni
bič, tako zvani „Blackrot“ na engloški, neka
novo pronadjena gljiva slična žalostno nam
poznatoj peronospori.

Odbor udružbe, koji za cijelo nezanemaruje
nikakovu prigodu kako da odgovori cilju udru-
žbe, htjeo da prihvati zgodu, kada se je ljetos
obdržavala u Beču jubilara izložba, da u pro-
storijama iste uredi prodaju na malo svježega
groždja, eda se tako upozna sviet s ovim našim
proizvodom kao stolnim groždjem, što bi po
odborovu mnienju, zadobivenom nakon prouče-
nog pitanja, moglo biti od zamašite važnosti
pružajuć nam pogodnost da možemo barem je-

jim zanimanjem. U narodu dapače vlada pred-suda, da stanoviti pčelari mogu svoje pčele u-pravo poslati k drugomu u kradju, da mu orobe njegove košnice. Iskustvom se dokazalo, da tomu nije tako; svaka pčela ako je slaba paša i ako imade prilike za kradju, može biti kradljivica ili t. zv. tudjica. Osobito u proljeću, kad još ne ima prave paše ili u jeseni, kad ista popusti, sklone su pčele na kradju.

Kradju možemo puno lakše predusresti, nego li ju zapriečiti, kad je već jednom uzela maha. Kradji je ponajviše kriv sâm pčelar, na čijem se pčelinjaku ona dogodi. Okradjeni budu obično oni pčelci, koji su slabo napučeni sa pčelama, ili su ostali bez matice. Ako pčelar ne trpi takove košnice u svom pčelinjaku, tad se neće tako lako ni dogoditi kradja. Nemaran pčelar, koji po pčelinjaku pusti ležati širom saće ili koji nespretno barata s medom, te ga po pčelinjaku rasipava, nabaviti će za stalno pčele kradjivice ili tudjice u svoj pčelinjak. Neopreznost pčelareva prigodom spekulativnog hra-njenja iz nužde, može takodjer navabiti na koju košnicu pčele tudjice.

Ako je kradja već nastala, tad je glavna briga pčelareva, da kradju što moguće prije prepriči. Najprije mora konstatirati, koji pčelac krade. Da što prije do rezultata dodje, neka uzme brašna ili u prah stučene krede, te tim posiplje pčele, koje izlaze iz košnice, na koju su tudjice navalile. Pčelac, u koji ulaze brašnom ili kredom poprašene pčele, jest kradjivac. Ako se pčelac kradljivac nalazi na vlasti-tom pčelinjaku, tad ga zamijenimo sa okrade-nim i kradja će u najviše slučajeva odmah pre-stati. Nalazi li se kradljivac na drugom pčeli-njaku, što se može lako saznati, ako se pazi kamo poprašene pčele odljeću, tad moramo o-kradenom pčelcu najprije umanjiti leto na to-liko, da može samo jedna jedina pčela prolaziti unutra i van. Uz to se pred leto koso postavi staklena ploča. Krpa namočena u petroleumu ili u karbolnoj kiselini i obješena pred leto tako, da ga samo zastire, ali ne sasvim zatvara, može takodjer činiti dobru uslugu, a tako isto i na-vlaženo sijeno postavljeno pred leto.

Ne pomognu li ova sredstva, tad je naj-bolje, da napadnuti pčelac odnesemo na 2—3 dana u podrum, gdje mu se mora dat dovoljno zraka, a i hrane, da se opet podigne i ohrabri. Na njegovo mjesto se metne prazna košnica, da se tim pčele kradjivice zavaraju i odbiju. Dostora se one izgube s onog mjesta, nu obično biva, da tad navaljuju na druge košnice. Zato se mora prije toga svima košnicama umanjiti leto, da se tako uzmu lako od neprijatelja obraniti. Drugi ili treći dan pod večer done-semo iz podruma onu košnicu natrag na nje-zino mjesto, ali joj i nadalje držimo umanjeno

leto. U opće treba, da je osobita briga pčela-reva, da prije nego je pčelinja paša nastupila ili čim je ista popustila, umanjiti leto svojim košnicama, jer će pčela tad puno lakše moći od-bitu neprijatelja.

Kažnjivo je tudje pčele otrovati ili inače utamaniti, kako to na žalost mnogi neuki pčelari još i danas čine. Prem su upravo oni sami u najviše slučajeva dali povoda kradji. Na ova-kove pčelare može samo pouka djelovati, a i-nače ih je teško u tom griješnom činu uhvatiti.

Pčele opreznoga pčelara, koji bude pazio na gorispomenute okolnosti, rijetko će biti kada napadnute od pčela tudjica ili kradjivica.

M. Vohalski.

Priredjivanje zelenog pasulja. Za priredji-vanje rabe se zelene mohunje od pasulja, u ko-jima se je gornje zametnulo, ali se nije razvilo. Pročišćene mohunje postavljaju se na cjedilo, pa se istim urone u vreću osoljenu vodu. U vreloj vodi drže se mohunje 1 ili 2 časa vremena, pa se onda izvade i postavljaju da se voda izcedi; a onda se na tanko razastru na rešetko i postavljaju na sjenastu mjestu da se suše. Valja nastojati da se što brže posuše, jer onda ostanu zelene. Kad se posuše pospreme na suhom mjestu, a kad je do porabe postavljaju se močiti u mlakoj vodi, pa kad se namoče kuhaju se. Mlade ze-lene mohunje pasulja poparene na gori opisani način u vreloj vodi, priredjivaju se i u razsoli. U tu svrhu rabi se drvena posuda, koju valja namjestiti u podrumu na hladnom mjestu. Po-parene mohunje, ohladjene i ocijedjene mohunje naslagaju se u drvenu kaku ili pak u veliki zemljani lonac, koji je iznutra pocaklen. Kad se je sva mohunja od pasulja dobro naslagala, dolije se razsol, koja se napravi sa 1½ kilogra-mom soli u 50 litara vode. Kad se je dolila razsol postavi se drveni pokrov na mohunje, kojeg se obtegeti čistim kamenjem, e da mohu-nje ostanu sasvim potopljene u razsoli. Kad je do porabe izvadi se kamen i pokrov, pa mohu-nje, a onda se opet pokriv i kamenje smjesti na mohunje. Ove mohunje iz razsoli izvadjene valja prije porabe močiti za dva sata vremena u mlakoj vodi, da izgube što više razsoli.

bio svaki grozd zapao toliko florina, koliko u njemu zrna. Naravno odbor takovih uvjeta nije mogao nipošto prihvatiti, te je bio primoran zapustiti naumljenu misao od koje se je dobru nadao. Svi ste primili naše izvješće o jamatvi prošlih godina. Ono nije bilo onako potpuno, kako smo mi želili, pošto neke občine, a od ovih neke i od najvinorodnijih, premda opeto-vano zamoljene, neposlale nam potrebite po-datke, nu svakako smo nastojali da to izvješće bude po mogućnosti što potpunije i točnije. — Naravno da su oni podatci samo prilično točni kako smo to i spomenuli u istom izvješću, pošto je utopija govoriti o statističnim podatcima sasvim točnim o ljetini vina u prosincu iste godine. Većom točnošću nadamo se da ćemo i ovoj potrebi odgovoriti u rujnu t. g. kad nam podje za rukom obielodaniti naumljeni „Vodič.“

U prosincu prošle godine bi sklopljen novi trgovački ugovor između Francuzke i Italije. Ovaj će ugovor za cijelo uplvisati na trgovačke prilike našega vina. Tko je od vas pratio pisa-nje novina biti će opazio da se je o tomu na dugo i široko pisalo, te da se mnijenja bitno razilaze, a odbor smatra svojom dužnošću upo-zorit vas da se ne držite ni pesimistične ni op-timistične struje. Kakovu ćemo korist crpiti, pokazati će nam skora budućnost.

Zauzećem odbora udružbe, bila je kako vam je poznato, dneva 15 i 16 siečnja t. god. priredjena kušnja vina splitskog kotara ovdje u Splitu. Za prvi put smo se ograničili na sami

Podpomaganje plodovitosti jagoda. Jagode koje se goje po vrtovima puno obilnije rode, ako se redovito i marljivo zalievaju i gnoje. Gnojenje jagoda obavlja se obično zalievanjem, u koju svrhu valja gnoj raztopiti u dotičnoj vodi. Još obilnije radjaju jagode, ako im se pokidaju prve plazi, koje protjeraju.

Živo vapno proti tekutim. Vrlo se često u kokošinjacima razkote tekuti, koje more kokoši. Tekuti se lako tamane živim vapnom u prahu. U tu svrhu, otjeraju se kokoši na polje, pa se uzme rukovet živoga vapna i baci se u koko-šinjak da se razpraši. Prašina od vapna prodre u sve pukotine i poubija tokuti i svu drugu gamad. Kad se prašina od vapna slegne onda se izmete skupa sa izmetinama. Ovaj se postu-pak opetuje za dva ili tri dana zasebice; a ne postizava se samo svrha da se poubijaju tekuti i ostala gamad, ali se pročišćuje zrak u koko-šinjaku, jer nestane svakog vonja, nakon što se dobro izpraši.

Seraphthin proti slinavki (Aphta epizootica). Profesor Loeffler izumio obranbeni serum proti slinavki. Taj krvni serum ili krvna sirutka pri-redju se za obću porabu u Höchstu i prodaje se pod imenom „Seraphthin“. Ovaj krvni serum ustrcava se govedim na vratu u *Vena jugularis*, a ovcam i svinjam u mišice bedra. Krvni serum rabi se kao obranbeno sredstvo, i kao ljekivo sred-stvo na životinje već oboljele od slinavke. A uspjesi dosad postignuti sasvim su povoljni.

Razbijene mramorne ploče mogu se opet priljepiti ako se priredi liepak za to potrebit. Taj liepak priredjuje se od stolarske klije gusto raztopljene u hladnoj vodi. Ovu gustu raztopinu od klije ugriješena vatri i za neprestanog vapna, nja doda joj se toliko stopro zagasenog vapna, dok se postigne gustoća običnog liepka. Raz-bivena mjesta mramorne ploče valja malo ugri-jati na vatri od goreće žeste, onda se liepkom namažu razbiveni dijelovi i dobro se pristisne jedan komad o drugi. Usljed pritiska izbije su-višna količina liepka na površinu ploče, ovo se pokupi pa izgadi površina sa suhom krpom.

Hrana i njega pataka. Prokuhani krompiri pomješani sa mekinjam, najbolja su hrana za patke, a i najjeftinija. I kuhinjski otpadci, sa izsjeckanim repam i povrćem takodjer su izvr-stna i jeftina hrana za patke. U večer je naju-

dan dio našega groždja kao takovo turiti u svijet. — Zaista cijenimo da nije bilo moguće smi-sliti si bolju reklamu našem groždju od ove. Na taj način pružala se je prigoda mnogobroj-nim posjetiocima iz svih zemalja i svakoga sta-liša da kušaju naše groždje, koje bi se tu pro-davalo za male novce, tako da bi ga bio i tudji svijet upoznao.

Od toga mogli smo se nadati mi koji po-znajemo i cijenimo vrline našega groždja, da bi ga svijet bio obljubio, te ga kod nas tražio.

Svrhom da so oživotvori ovakova zamisao, odbor udružbe pomisli da bi najbolje bilo obra-titi se poslovaču na izložbi izabranomu od na-šega pokrajinskoga poljodjelskog vieća, kao o-nomu, koji bi dao najbolje savjete kako bi se došlo do izvedenja osnovane namisli.

Spisom 11 lipnja 1898 broj 56 obratio se odbor visokom vieću, te tumačeć svoju namisao molio da bi mu izvolilo naznačiti svoga poslo-vača u Beču i kod istoga priskrbiti nas svojom preporukom.

Odgovorom, u kojem je visoko vieće izvo-lilo naznačiti odboru adresu svojeg poslovača, bi nam ovaj preporučan kao osoba vrijedna podpuna povjerenja. Obrativ se odbor ovom gospodinu, pod utiskom rieči visokog vieća, došao je iz njegova odgovora do žalostnog u-vjerenja, da je poslovač za Dalmaciju gospodin Josip Ciepicky barem nije shvaćao znamenitost svoga položaja u korist naše zemlje. U svom odgovoru odboru, stavio je takove uvjete da bi

naš kotar, a da se osvjedočimo tim prvim po-kušajem o koristi takovih kušnja, i o mjeri, kojom će joj sa zanimanici odazvati. Ona je uspjela preko našega očekivanja, tako da odbor uvjeren o korist iste, kani u nedaleko vrieme prirediti jednu u širem obsegu.

Svaki je od vas primio već potanje izvje-šće o kušnji, po kojemu ćete se biti uvjerali o koristi, koju je očekivati od opetovanih ovako-vih pokušaja.

Nećemo se s toga ovdje dulje o tomu ba-viti, izrazujući samo nadu, da će zanimanje os-bito težačkog stališa u buduće bit mnogo veće.

Odboru je lilo od utjehe, što je mogao biti pri ruci, te tako koristiti mnogim našim proizvođačima, i to na praktičnom polju, bilo članovima i nečlanovima, koji se njemu obratiše, pitajući za savjete o njihovom vinu, po posla-nim ogleđima

Odbor nepouzdvajući se uvijek u svoje strukovne sile, obratio bi se u dvojbenim slu-čajevim mjestnoj pokušajnoj postaji, kod koje je naišao svedjer na dobrovoljni susretaj, te je tako uvijek bio u stanju da odgovara i zadovo-ljava svim onim, koji su se njemu obratili.

Svaki put kad koji član udružbe bude trebao svjeta ili pomoći glede vina, neka se povjerljivo obrati nama. Mi ćemo uvijek žurno svakomu biti pri ruci, a gdje budemo vidili da nedopiremo, biti će naša briga obratiti se na-dležnim faktorima bez ikakva tereta za stranke.

Osim vinarstvu i vinogradarstvu vaš je

putnije hraniti zrnjem, jer je noć duga, a tijelo treba uzdržne hrane. Pošto patke ostavljaju puno izmetina, valja štaju često čistiti, te često izmjenjivati steljem i obilno prostirati čiste stjele, jer patke, i ako se sa svim lako zadovoljavaju ljube u noći suho leglo. Najbolje stelje za patke jeste ječmena slama. Stelje od ječmene slame razastire se iz nova svakog drugog ili trećeg dana, dočim se napram broju pataka izmjenjuje svaku 8 ili 14 dana.

Na izmaku je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi račune našom upravom.

Izim mjesta navedenih u prošastom broju, krupa je otukla vinograde na Pelješcu, gdje je odniela dvi trećine ljetine, i u Starom gradu na otoku Hvaru, gdje šteta nije velika.

Viesti, koje nam stižu iz pokrajine, iz mjesta koje nije krupa otukla, po sve su povoljne o stanju vinograda i masline cvataju obilno, pa je nade, da će biti dosti ulja.

Gospodin Dragutin pl. Appeltauer, c. kr. pomorski kapetan u mirovini u Jelsi, preduzeo je zastupstvo tvrđke Dragutina Geinitza u štajerskom Gradcu, za razprodavanje u Dalmaciji sprava za pucanje na oblake protiva krupi.

Sprave za pucanje na oblake proti krupi gradi i prodaje također tvrđka Franjo Glisenti u Brescia (Italija). U Italiji su Glisentijeve sprave za pucanje na oblake dosti razprostanjene. Prednost im je da su sasvim jednostavne i lako od svakog uporabive, a lani na Narodnoj taljanskoj izložbi u Turinu bile su nagrađene velikom začastnom diplomom.

odbor nastojao biti koristan i ostalim granam poljodjelstva, pak toli lani, koli ove godine novčano podupirao je veliki gospodarski sastanak, koji se u Splitu drži i to velikom koristi našega poljodjelstva; osobito ove godine kad je spojena bila sastankom prelekojia o Raffei-senovim blagajnam, koje vam mi najtoplije preporučamo ustrojiti i u najmanjim seocima, pošto su od velike ekonomičke koristi težačkom stališu. A kad težački stališ bude u boljem ekonomičkom stanju, biti će mu lakše racijonalno obradivanje i obrtarenje, dosljedno imati će veću korist od svojih zemalja, svoje muke i svog znoja.

I ovim eto nas na kraju našeg izvješća o prošlogodišnjem djelovanju.

Nadamo se, da ćete se biti uvjerali da odbor nije stao prekrštenih ruku; ako vam nije pružio većih i praktičnijih uspjeha, kako je želio, nemojte njega kriviti jer je sve pokušao i učinio u tiesnim granicam svojih sredstava.

Kako ćete bit uvidili iz ovog izvješća, obilat je program što si ga je odbor postavio za godinu 1899 i kad bi ga i djelomično izveo zaista imao bi zadovoljstvo, da je postavio vinarsku udružbu na čvrst temelj, da bude tako što koristnija našem glavnomu proizvodu. Dali će ga moći oživotvoriti?

To će zavisiti u prvom redu od vas, gospodo družinari, a zatim od svih javnih čimbenika, koji su po svomu zvanju dužni, da se postaraju za dobrobit ove naše siromašne zemlje.

Tuže nam se iz pokrajine da su cene buhaču posve malene, a da se ta nizka cena ima prepisati samo posrednicim, koji hoće da se okoriste, a ne cienam, koje ima buhač na velikim tržištima.

Društvo „Società elettrotecnica veneziana“ uzelo je u najam vode na vodopadu Krka za 1800 konjskih sila. A na strani od Skradina društvo Brod i drugovi zakupilo je također vodenu snagu vodopada Krke i uređuje stroje za uporabu od 640 konjskih sila.

Na 30 svibnja sastalo se je u Beču državno gospodarsko vijeće, kojemu bio prisutan i sam ministar poljodjelstva barun Kast. — Na predlog izjavitelja prof. Dr Marcheta vijeće je zaključilo: 1. Da u Austriji postojeći zakon o udruženuju neodgovara više potrebam vremena, te ga valja preinčiti, da sustav koncesija valja napustiti, a zvesti normativni sustav. Da postupak pri osnivanju dioničkih društava mora biti sasvim javan. Da utemeljitelji dioničkih društava, moradu građanski i kazneno jamčiti za ono što izkažu, kako što i za red u vodjenju posala. Predradje za zasnivanje dioničkih društava i način vodjenja posala, moradu biti prija proučeni i izpitani od nezavisnih stručnjaka. Da uplate i izdavanje dionica i bilanaca imadu biti uređjena posebnim naredbama, e da bude izključena pohota za burzovnom spekulacijom i dobiti na dionicama i da prava volja većine bude uvažena i poznata, a da manjini bude omogućeno da može činit poznat i uvažiti svoje želje i prigovore. Imenovanja državnih komisara za dionička društva ima se sasvim napustiti. D. Da se i u Austriji omogući zasnivanje društava s ograničenom jamčevinom, kako biva u Njemačkoj na temelju zakona od 20 travnja 1892. — Po zatim su primljeni predlozi grofa Zedvitza da se priponovi gradivo za uređenje vlastite carine, gospodarskih odnošaja prema Ugarskoj.

Na 14 kolovoza t. g. otvara se u Rušouku prva bugarska gospodarska i obrtnička izložba.

Između českih i ugarskih gospodara i vlastnika žganičara ide se zatim da se uredi društvo, kojemu bi bila svrha da se sporazumno uredi trgovina žeste osobito obzirom na cene, koje su danas podvržene velikoj promjeni. Svaki vlastnik sganičare sudioništvoje društvu su fior. 30 za svaku 100 hektolitara žeste što proizvajda.

Iz izvješća c. k. gospodarske kemičke pokušajne postaje u Splitu, kojoj je na glavi g. Gvozdenović, razbiremo, da od ustanove postaje u II polugodištu 1894 do konca godine 1898 bilo je učinjeno 6641 raznih pokušaja, od kojih 675 za račun vlastitih, a 5197 za račun posebnika, a u naučne svrhe 769. Za riješenje ovih pokušaja učinjeno je ukupno 21,294 kušnja što kvalitativna, što kvantitativna. Prigovora bilo je u sve u 317 slučajeva.

Neki Herman Tzschuke (Čuke) iz Dresde u Njemačkoj izumio je neko novo sredstvo za utamanjivanje floksere, koje je on krstio „Rio“. Ovo novo sredstvo „Rio“ kušat će se ovih dana na račun pruskog ministarstva na vinogradim u Turingiji, a na račun ministarstva za poljodjelstvo u Beču na vinogradim u Retzu u Dolnoj Austriji.

U vodam Sjeverne Amerike polovi se svake godine 1,693,000,000 funta (1 funta = 0.45 kg.) jastoga i raka; izim toga polovi se godišnje 108,000,000 funtih ribe. Vriednost polovljene ribe, jastoga, raka i kamenica iznosi godišnje 47,000,000 milijuna dollara.

Koncem srpnja stupa u mirovinu Ed. Mach, ravnatelj pokušne postaje i pokrajinske gospodarske škole u S. Michele u Tirolu, a na njegovo je mjesto imenovan Prof. C. Portele.

Dne 1 rujna t. g. obdržavati će se u Petrogradu obća izložba ruskih mliekarskih proizvoda. Uz mliekarske proizvode biti će izloženi i strojevi za manipulaciju mlika, te za čuvanje i prevažanje mliečnih proizvoda.

Prostor, koji zaprimaju šume na zemlji je prilično velik. Tako n. p. zapremaju šume: U Rusiji evropejskoj 2,130,805 četvor. kilom.

„ Švedskoj	171,159	„	„
„ Austriji	199,298	„	„
„ Njemačkoj	138,774	„	„
„ Norveškoj	76,437	„	„
„ Indijam	565,600	„	„
„ Francezkoj	83,830	„	„
„ Portugizkoj	6,730	„	„
„ Engleškoj u Irlandom	11,272	„	„
„ Kaplandu	1,593	„	„

Iz mjesečnog statističkog Vjestnika Ministarstva za poljodjelstvo u Beču doznajemo, da je godine 1898 gojeno važnijih žitarica samo na površini od 6.29 mil. hektara, te je prama prvašnjim godinama gojitba žitarica znatno povišena, i to pšenice za 9 $\frac{1}{2}$ %, raži za 7.9%, ječma 10%, zobi 13 $\frac{1}{2}$ %. Samo je gojitba kuruza pala za 4 $\frac{1}{2}$ po sto.

U razdoblju od 1 siečnja do 1 travnja t. g. izvedeno je iz Austro-ugarske:

Volova	14,654	kom. u vried. od. f.	3,568,250
Bikova	1,607	„	382,209
Krava	8,189	„	1,369,410
Junadi	6,032	„	572,678
Teladi	2,249	„	67,897
Ovaca	27,162	„	228,829
Svinja	2,860	„	115,915
Ukupno	62,703	„	6,305,201

Buduće godine 1899-1900 gojit će se sladora repa u Njemačkoj na površini od 426,846 hektara; u Austro-ugar. na površini od 322,200 hektara; u Francuzkoj na površini od 255,542 hektara; u Rusiji na površini od 510.404 hek.; u Holandiji na površini od 46,900 hek.; u Švedskoj na površini od 26,418 hektara.

Djaci kulturno-tehničkog odsjeka Visoke škole za zemljodjelstvo u Beču pod vodstvom prof. A. Friedricha preduzimlju poučno putovanje u Bosni, Hroegovini i Dalmaciji. Svrha putovanja im je Banjaluka, Jajce, Sarajevo, Mostar i Dubrovnik. Zadržat će se najviše u Livnu i okolici da prouče velike odvodne radnje izvedene za prosušenje Livanjskog polja, te u Gaskoj okolici da prouče gradju velikih reservoirira vode opredjeljene za natapanje livada u Gackom polju u Hercegovini.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

58. Na moje patlicane (rajčice) dok i malo porastu, a osobito kad je plod na polovicu razvijen i počme šariti, pojavlja se neka bolest, usljed koje plod pocrni i odpadne. Bolest se jače pojavlja za vlažnih godina. Molim Vas, koja je to bolest i imali lieka proti istoj?

J. J. u G. (Hrvatska).

Vaše patlicane (rajčice) napada peronospora, sasvim srodna onoj što napada loze, a posve jednaka onoj što napada krompire. Stoga i proti peronospori, koja napada patlicane i krompire, valja se služiti istim obranbenim sredstvom, kojim se služi proti peronospori što na-

pada lozu, biva raztopinom modre galice, koja se napravi tim ako se na sto litara vode raztopi 1 kilogram modre galice, i 1 kg. stopro zagašenog vapna. Valja da prvo škropljenje o vakovom raztopinom obavite još onda kad su se patlicani okitili sa 3 ili 4 lista, pa da ope tujete škropljenje svaku 14 ili 15 dana. — Škropljenje se opetuje da se poškropi i ono lišće i one mladice, koje su porasle po prvom škropljenju. Ovim sredstvom ćete bez svake dvojbe obraniti plod vaših patlicana i gnojenja i odpadanja, jer ga rabe uspješno svi vrtlari i ratai na čije se patlicane i krompire pojavlja peronospora.

59. Na bobici pojavio se je ljetos volovod ili bobova kuga, koji je po gotovo bobicu uništio. Uz bobovu kugu, osobito po vlažnijim mjestim pojavile su se sjere; i tako od bobice ni ploda ni sjemena. Bud je jednom težaku ovdje bobica javna hrana molimo vas za na ulak, kako da se u buduće obranimo od obih ovih nametnica?

M. G. u S. (Pelješac).

(odgovor u budućem broju).

60. Molim jeli može biti od upliva toplina vode za napoj na dojnost krave?

I. F. u S. (Istra).

Nema dvojbe o tom, da toplina vode za napoj krava muzara, upliva ne samo na zdravlje dotičnih krava, ali upliva i na njihovu dojnost odnosno na izlučivanje mlika. U pitaju je najviše kušnja bilo učinjeno na gospodarskom pokušajistu Sveučilišta u Wisconsinu u Sjevernoj Americi. U tu svrhu upotrijebljeno je šest krava, koje su razdijeljene u dvije skupine, po tri krave svaka skupina. Svaka krava primala je danomice 2½ kg mekinja, pomješanih sa 1 kg. krupice od zobi i su 3 kg. dobrog siena, a izim toga toliko izječkane kukuruzove slame, koliko su god krave hotjele iste pojesti. Kušnja je trajala devet nedjelja; a kroz sve to vrijeme krave su bile dva puta na dan hranjene i jedan put na dan napojene. Za liepog vremena izlazile su krave u dvorište, i tu su ostajale na prostom zraku, dok ih je bilo volja. Dok su obe skupine krava primale jednaku hranu i jednaku njegu, dobivale su krave prve skupine vodu za napoj od Ostupnjeva C, dakle posve ledenu vodu, a one od druge skupine dobivale su napoj vodu od 21° C. — Doba kušnja bila je razdijeljena u tri razdobja, a na koncu svakog razdobja podavala se je kravama voda u protivnom smjeru, e da se opazi bolje razlika u dojnosti kod svake pojedine krave. Uspjesi kušnje provedenih sa ovih šest krava jesu sljedeći: 1. One krave koje su za napoj dobivale vodu od 21° C. do jile su dnevno dobivale ½ litra mlika više od krava, koje su dobivale za napoj vodu od 0° C. — 2. Svaka krava popila je poprieko na dan 31½ kg. mrzle vode od 0° C., ili 36½ kg. mlake vode od 21° C, po tom je svaka krava popila na dan 5 kg. mlake vode više, nego li mrzle. — 3. Za napoj mrzлом vodom jednu krave manje, nego li za napajanja mlakom vodom. Ta razlika u prilog mlake vode iznosi na dan za svaku kravu 1½ kg. — 4. Za napajanja mlakom vodom potrošile su krave za svaki kilogram mlika što se je pomuzlo 1.44 kg. suhih tvari; a za napajanja mrzлом vodom za svaki kilogram mlika što se je pomuzlo potrošile su krave 1.54 kg. suhih tvari. — 5. U istom razmjeru u kojem su krave pile više vode, bila ona mrzla ili mlaka, postajalo je mlieko vodenastije, bez da se je opažalo znatna prirasta suhih tvari mlika. Ove kušnje najjasnije dokažu od kolike je koristi napajati krmu mlakom ili omlaćenom od 18° do 21° C.

61. Molim vas za naputak, koliko se kilograma dobrog brašna dobiva za mlacenja od 100 kg. raži, koliko lošeg, a koliko posija?

A. Č. u B. (Bosna).

Koliko se čista brašna ima dobiti od stalne količine pšenice ili raži, neda se točno ustanoviti, jer to zavisi od vrsti mlinica, od njihove uredbe i od spremnosti i sposobnosti dotičnog mlinara, koji upravlja mlinicami. Ukupna količina brašna od 100 kg. posušena zrnja dobre vrsti iznosi od prilike 75 kg., ostalo je brašno drugotne vrsti za hranu i mekinje, i to

od prilike 10 do 11 kg. brašna drugotne vrsti, a 10 do 11 kg. mekinja ili posija. Nego i vrst ovih 75 kg. brašna što se dobije sasvim je različita. Ako je mlinica dobro uređena, a zrnje sasvim čisto i oluštено onda se dobije 60 do 62 kg. sasvim bijelog, liepog brašna, i 13 do 15 kg. crkastog brašna, ali još uvijek dobrog brašna za kruh. Ako je loša mlinica, a zrnje se melje neolušteno, onda se za mlivenje i kožica samelje, pa se dobije ponajviše tamno brašno, a samo 20 do 25 kg. čistog bijelog brašna, a zadnjih je 15 kg. brašna, tako crno, da se i ne da rabiti za miesenje kruha. Kožica sjemena i nečist zrnja uzrokom su vjek da je brašno crno. Pravo čisto brašno za kruh, imalo bi biti bez kožica, odnosno bez tragova mekinja; a to se može postići samo ako se sasvim odiele kožicu koja pravi mekinje, od unutarnje sadržine, koja daje brašno. U takvom slučaju od 100 kg. dobrog zrnja dobilo bi se 85 kg. posve bijelog brašna, a iz ovog od prilike 112 do 115 kg. liepog tečnog kruha. — Dakle glavno pitanje u stvari ovisi od vrsti mlinica i od mlinara. Pa dok mlinice ne budu savršene, bar tako da budu mogle izvrstno i brzo oluštiti sjeme, i dok mlinari ne budu učeni i savršeni u svojem zanatu, imati ćemo uvijek ne malih šteta od lošeg mlivenja.

62. Jeli se sa uspjehom može rabiti proti palcu raztopina od 1 kg. modrog kamena i 1 kg. vapna na stolitar vode. Bili još i manja mjera i vapna bila dostatna na stolitar vode za obranu od palca (Peronospora)?

M. G. A. u V. (Split).

I u razmjeru od 1 kg. modre galice i 1 kg. vapna na etolitar vode, dobra je i djelatna raztopina modre galice proti peronospori. Dapače bi se mogla i znatno manjom količicom modre galice i vapna napraviti posve djelatna raztopina modre galice proti peronospori, jer je dostatna nevjerojatno malena količina modre galice raztopljene u vodi, da ubije klicajuće trusje peronospore, ali se za veću sigurnost obiluje količicom modre galice.

63. Imam vrst biele loze zvane Luljalika, koja rano dozrieva, ali odveć malo radja. Nije mi poznat uzrok zašto slabo radja, ali sumnjam da je način gojitbe. Ovdje se reže na dva reznika od 2 pupa, i 1 macu od 6 do 7 pupa. Bili se drugim načinom rezitbe mogla povećati rodovitost ove loze?

M. G. A. u V. (Split).

Vrlo je teško odgovoriti na vaše pitanje, jer bi valjalo poznati točno mjestne odnose koje mogu da uplivaju na plodovitost loze Luljalike. Ima loza, koje neradjađu obilno, nego samo u stanovitim, njima odgovarajućim vrstima zemlje, i stanovitom položaju. Ima opet vrstih koje od naravi slabo rode; a vrlo često i način gojitbe i način obrizavanja upliva na plodovitost loze. Kušajte dobro pognojiti zemlju oko loze; ili ju gojiti na drugoj vrsti zemlji, nego li je ona na kojoj se sada goji; kušajte promieniti način rezitbe, pa ako nije loza od naravi takove vrsti, koja slabo radja, lako da ju natjerate na obilnije radjanje.

B. Nova pitanja.

65. Na koji se način najbrže i najsigurnije lieči ognjica, koja se često pojavlja kod teladi?

I. S. u T. (Bosna).

66. Koja su najbolja stabla za sadnju duž puteva jednog imanja? Razumijevam stabala, koja prave gustu sjenu.

(N. Z. u K. (Hrvatska).

67. Dadu li se i kako upotrebiti repe, koje rana jesenska studen zahvati na polju, pa prozebu?

V. B. u P. (Istra).

68. Molim vas, kako imadu biti uređene postaje za pucanje na oblake, i kojih se je pravila držati za izbor prikladna časa za pucanje?

A. F. u S. (Brač).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: L. Bačić — T. Marković — N. Ferjačić — A. Lotić — D. Kosić — S. Valković — A. Kosančić — J. Tonković.

V. g. Račić L. — Ne dielimo vaše mnijenje u onom pitanju, na prosto za to što se ne zamamljujemo za novotarije, ako nisu prije temeljito prokušane i preporučene od stručnjaka. Broj 9 i knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

V. g. Zanchi D. I. — Suglasno našem pismu javljamo vam naknadno, da umjetnog sirišća ima na prodaju kod Berte Pich u českim Vinohradim kod Praga, Komensky ulica.

V. g. Kisić D. V. — Javili smo vam u pismu naše mnijenje o porabi Naftaline proti tajnocvjetnim nametnicam loze.

V. g. S. Majhofer — Pisali smo vam i poslali adresu odklen da nabavite prave Vermorel strecjke za škropljenje proti peronospori.

V. g. Hajdić S. — Sakupljeni hrustovi najlaglje se poubijaju, ako se postave u badanj ili kacu pa poliju vodom, kojom se je dodalo petroleja. Na svavi hektolitar vode, rabi se ¼ do ½ petroleja. Poubijane hrusteve možete baciti na djubrište, ili ih posušiti, pa pospremiti za krmu peradi.

V. g. Metković A. — San Jose uš, živa i uništava voćna stabla u Sjevernoj Americi. Ova nije porieklom iz Amerike nego iz Japana, odklen je bila uvedena u Ameriku.

V. g. Ferjačić N. — Kužjicu „O upcrabi dropa“, onu „Buhač“ i broj 6 poslali smo vam poštom.

V. g. Čavlić I. — Na stog mješanca, da se odveć ne posuši do porabe, možete zasadiť tikve, ili kukuruz, ili skočac (Ricinus); manje je prikladna sadnja kupusa, rotkve ili repe.

V. g. Ivanović A. — Nismo primili vaše pismo, kojeg spominjete u vašoj zadnjoj dopisnici. Razpitat ćemo se glede onih stvari, pa ćemo vam javiti odgovor.

V. g. Letica M. — Pisali smo vam gdje da se obratite za cieniu i prodaju kožuraka.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednim koloriranim tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
a prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
edak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Srpnja 1899

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

SSSS

ZADAR, 1 Srpnja 1899.

Trgovina sa fosfatim

Jedno od važnijih gnojiva u gospodarstvu jesu fosfati; jer fosfati sadrže u sebi fosforu kiselinu, koja je jedno od najbitnijih hraniva za bilje.

Tko hoće danas da koristno gospodari, red je da razborito uredi gnojenje i obradivanje svojeg imanja, na način, da od imanja sa što manjim troškom, bude imao što više dohoda.

Ako je dakle u moći gospodara, da može povećati plodovitost svojih zemalja, nije u moći gospodara da mrže povećati cienne plodina. Cienne plodina, odlučuju na dohod jednog imanja, ništa manje nego li odlučuje rodovitost zemalja, ali cienne plodina ne ravna gospodar, nego trgovci i burze.

Trgovci i burze odlučuju takodjer i na cieniu umjetnih gnojiva, pa njihova lakomost može da ide kadšto tako daleko, da pozoblje gospodaru sve dohode, koje je on bio povisio svojim marnim i umnim radom.

Poznata je činjenica, da se je do pred dvi godine nabavljalo sirove fosfate, osobito Thomasovu trosku, uz prilično umjerenu cieniu, pa su gospodari onom prilikom zasegli, da pomoću fosfata povećaju kolikoću fosfornih solih u zemlji, koje su jedne od bitnijih hraniva bilja.

Ali tim što je porasao potrošak Thomasove troske, polakomili se njezini proizvođači, pa stupili u dogovore i napravili izmedju sebe svezu ili kartel, po ustanovam kojeg svi su dužni prodavati trosku po onu cieniu, koju većina sudionika kartela ili sveze utanači.

I sbilja pred dvi godine počela je neopravdano rasti ciena Thomasovoj troski, a jer

se nije znalo, da je izmedju proizvođača iste sklopljen kartel, držalo se je ili da je pala proizvodnja troske, ili da je znatno porasao potrošak iste u svrhe gnojenja.

Dapače mnogi su držali, da je Amerikansko španjolski rat uzrokom povisenja cienne troske, pa se je obće držalo, da će kad dovrši rat pasti ciena troski, ali se je dogodilo baš protivno, jer dobri fosfati Floride, koji se sada plaćaju 45 i 46 novčića, a Algirski fosfati koji se sada prodavaju po 37 do 38 novč. po jedinici tonelate troosnovnog forforu kiselog vapna, postavljeno u lukam evropejskim, prije se je prodavalo Florida fosfat po 29 do 30 novčića, a Algirski fosfat po 25 do 26 novčića.

Cienne su fosfata napram tomu poskočile za više 50 postotaka.

Doduše proizvođači fosfata su se u početku pravdali, da je proizvodnja fosfata znatno pala, a da je potrošak fosfata porasao, i da su takodjer troškovi prevoza po moru znatno porasli, ali se je kasnije izpostavilo, da i ako je to što oni tvrde donekle istina, da je povisenje ciena fosfata posljedica kartela ili sveze, koju su proizvođači izmedju sebe sklopili.

Po strukovnom listu „Engrais“ proizvodnja fosfata i superfosfata u tekućoj godini 1899 procjenjuje se, kako sliedi:

a) Fosfata proizvesti će:

Francuska	3,500.000	Met. Centih
Algir	3,000.000	" "
Tunizija	1,200.000	" "
Belgija	1,000.000	" "
Sjeverna Amerika	15,000.000	" "
ostale zemlje	520.000	" "

Ukupno . . . 24,500.000 Met. Centih

b) Superfosfata proizvesti će:

Francuska	9,000.000	Met. Centih
Belgija	3,500.000	" "
Engleška	7,500.000	" "
Njemačka	8,000.000	" "
Italija	2,000.000	" "
Holandija	2,500.000	" "
Austro-ugarska	1,200.000	" "
Amerika	12,000.000	" "
Japan i ostale zemlje	1,700.000	" "

Ukupno . . . 47,400.000 Met. Centih

Godišnji potrošak superfosfata računa se 48,000.000 do 50,000.000 metričkih centih; a pošto se od 100 kg. sirovog fosfata napravi poprieko 175 kg. superfosfata to se od gorinavedenih 24,500.000 met. centih godišnje proizvodnje sirovog fosfata može napraviti samo 42,875.000 metričkih centih superfosfata. A bud se godišnja proizvodnja superfosfata računa 47,000.000 met. centih, a ona sirovog fosfata na 24,500.000 met. centih, to je manja proizvodnja sirovog fosfata za 2,585.000 met. centih, a dosljedno tome morat će se proizvesti manje 4,525.000 met. centih superfosfata.

Pošto dakle neće ljetos biti proizvedena ni obična potreba sirovog fosfata, a dosljedno tome ni obična potreba superfosfata, a pošto je s druge strane poznato da je sklopljen kartel ili sveza izmedju svih proizvođača fosfata i superfosfata, mi se nemamo nadati da će cienne fosfatim i superfosfatim pasti, ali moramo za stalno držati, da će im i ljetos porasti.

Doduše dosad nije porasla ciena superfosfatim nego 4 novčića po kilogram — postatku, što odgovara od prilike povisenju od 17 po sto napram prvašnjim cienam; ali pošto je za 50

PODLISTAK.

Jeli od upliva na trajnost drva zeman kad se sječe stablo?

Ob ovom pitanju još se uvijek razpravlja u znanstvenom svijetu, ali je obće uvjerenje, da je drvo puno trajnije i čvršće, ako je usječeno zimi, dok sokovi u njemu miruju, nego li u proljeće ili u ljetu, kad u stablu kolaju sokovi.

Mi ćemo, na poduku naših čitaoca navesti ovdje kušnje, koje priobćuje D. Bauzeitung, a koje su u pitanju bile izvedene u Westfaliji.

Četiri posve zdrave omorike, sve istih godina, koje su rasle na istoj zemlji, u istom položaju i pod jednakim podnebnim odnošajim, posječene su jedna koncem prosinca, druga koncem siečnja, treća koncem veljače, a četvrta koncem ožujka. Sve četiri bile su izpilane i iztesane u gradice od 3 metra dužine a $13/15$

cm. debljine, tako da je u svakoj gredi ostalo srčika stabla u sredini.

Kad su se dobro posušile, onda su bile stavljene krajevima na pričekam, pa su bile obteretene postepeno na njihovoj sredini e da se dozna koliko svaka greda može da nosi tereta. Najviše tereta nosila je grada od omorike usječene koncem prosinca; ona usječena koncem siečnja nosila je 12 po sto manje tereta, a ona usječena koncem veljače podnosila je 20 po sto manje tereta, dočim ona osječena koncem ožujka podnosila je čak 39 po sto manje tereta od one osječene koncem prosinca.

Druga kušnja napravljena je takdjer sa kolcima od omorika jednakih godina i svih drugih uvjeta, od kojih je jedna polovica posječena koncem prosinca, a druga polovica koncem ožujka, sve su bile iztesane u kolce od 10 cm. promjera, sa srčikom u sredini, i nakon što su bile dobro posušene, zasadjene su 90 cm. duboko u zemlji.

Oni kolci od omorike sasječeni koncem prosinca, bili su čvrsti, i zdravi nakon 16 godina, dočim oni sasječeni koncem ožujka izgijili su već nakon 3 ili 4 godine, i lomili su se

lako na svaki i slabij potez. Od istih omorika sasječenih koncem prosinca i koncem ožujka zasadjeno je po nekoliko komada u vlažnoj zemlji. Kolci od omorike, koji su bili sasječeni koncem prosinca, ostali su zdravi u vlažnoj zemlji punih 16 godina kako da su par godina prije bili zasadjeni, dočim oni od omorika sasječenih koncem ožujka, bili su nakon 8 godina sasvim pregnjili.

Od istih omorika izdjelana su bila dva kolca za konjušnicu. Onaj usječen koncem prosinca potrajao je 6 godina, onaj od omorike posječene koncem ožujka valjalo je promjeniti već druge godine jer je bio vas izgijio.

Isti se je učinak pokazao sa bukovim drvom upotrebljenim za točke kola. Bukovo drvo sasječeno koncem prosinca uzdržalo se je dobro u točkama 6 godina, ono usječeno koncem veljače jedna je trajalo 2 godine.

Osobito su u ovom pitanju važne kušnje o šuplikavosti i čvrstoći (sabitosti) drva. Pod jednakim uvjestim, dokazale su kušnje da drvo usječeno koncem prosinca nepropušta vode, ono usječeno koncem siečnja propušta vodu nakon 48

po sto poskupio sirovi fosfat, a razmjerno je poskočila i sumporova kiselina, koja se troši pri priredjivanju superfosfata, mi moramo od časa na čas izčekivati povišicu od 1 do 2 nov. po svakom kilogram — postotku fostorne kiseline.

Hoće li se onda izplaćati gnojenje umjetnim gnojivim?!

Pitanje je, na koje će budućnost odgovoriti...

Slinavka kod ovaca.

Slinavka se pojavlja često kod ovaca na isti način, kako kod goveda.

Slinavka je kužna bolest, koja se bakterijom širi, a koju ovce ponajviše primaju na vlažnim livadama i pašnjacima.

Kod ovaca kako i kod goveda pojavlja se slinavka u usta i na papcima. Obično se pojavlja skupa u ustima i na papcima prednjih nogu, ali se vrlo često, osobito kod ovaca pojavlja slinavka samo na papcima, i tad ovce šepaju.

Kad se slinavka samo na papcima pojavi, to je onda blaži oblik slinavke, jer obično ne prouzrokuje ognjicu, dočim kad se i u ustima pojavi prouzroči ognjicu, a ovce tada laglje stradaju.

Slinavka toli u ustima, koji na papcima pojavlja se u obliku prišteva, koji su puni vodenasta vrida. Ovaj vrid prodire lako u papke i razjedava meke dijelove papaka, usljed česa papci gniju, što prouzrokuje velike boli.

Ta velika bol pričeči ovce u hodanju, pa s toga one šepaju, ili neće ni da se maknu s mjesta.

Ako se ovcam oboljelima od slinavke odmah ne pomogne, otpadnu im sasvim papci ili komadi istih.

Dok se opazi da se je slinavka pojavila na ovcam valja bolestne ovce sasvim odijeliti od zdravih, i valja ih smjestiti na mjestu gdje je suho, jer vlažna zemlja u velike podpomaže širenje slinavke.

Noge ovaca bolestnih od slinavke valja držati što moguće više čiste. U tu svrhu valja odstraniti sa papaka svu nečist, i vas vrid, i valja izsjeci sve one dijelove papaka, koji su u vridu izgnjili. Istodobno priredi se pet postotna raztopina modre galice, pa se istom izperu noge, ili se u istoj namoči krpa i previje na noge.

Mjesto izpiranja sa pet postotnom raztopinom modre galice, mnogi rabe modru galicu u prahu. U tu svrhu nakon što su izčišćeni i izprani papci i noge, namaže se bolestna mjesta maslinovim uljem, pa se pospe po istim u prah smrvljenu modru galicu.

Ovaj postupak, dotično ovo liječenje valja opetovati svaki dan barem jedanput, ali je bolje opetovatiga dva puta na dan, u jutro i u večer.

Bolestne ovce nepovraćaju se svom stadu, dok nisu posve ozdravile. L. S.

Gojitba špinata.

Špinat ili španjaka jeste jedna od najobljubljenih površina; koju se može imati skoro kroz svu godinu.

satih po koju kapljicu; ono usječeno koncem veljače propusta vodu nakon 36 sati, a ono usječeno koncem ožujka propusta vodu nakon 2 sata. I sa hrastovinom pravljene su kušnje. Dva zdrava hrasta, jednakih godina, koja su rasla jedan pokraj drugog, bila su posječena jedan koncem prosinca, a drugi koncem siečnja. Od obih je napravljen bio jednaki broj jednako velikih duga i od ovih duga napravljena su dva bureta svaki od 3 hektolitara. Oba su bureta gradjena jednakom pomnjom i dugom jednake debljine, oba su bila jednako izlužena, a onda je u oba saliveno mlado vino. Vino je ostalo u bačvicama dobro začepjenim punu godinu dana. Nakon godine dana otočeno je iz bureta pa od duga potičućih od hrasta posječena koncem prosinca bilo je 2 1/4 litra vina manje, dočim iz onog od hrasta posječena koncem siečnja otočeno je 12 litara vina manje.

Po tom je očito, da je najtrajnije, najžilavije, najtvrdje i najnepropustnije ono drvo, koje je usječeno u roku koncem prosinca.

Špinata se može imati kroz svu godinu, oko se od veljače do studenoga sije svakog mjeseca iznovice

Za špinat hoće se dobra i dobro pognojena zemlja, a sije se u redove, jer je u redove puno laglje gnojiti špinat tekućim u vodi razmućenim gnojivim, koji onda u velike podupiru razvoj špinata.

U ljetno doba valja sijati špinat na sjenu mjestu, jer ako se zasije na sunčanom mjestu izprede se brzo u kite i osjemeni se, a takav špinat nije više dobar.

Mnogi vrtlari za ljetnu sjetvu biraju špinat bodljikava sjemena, koji je inače poznat pod imenom Novozelandski špinat, jer da ova vrst bolje odoli vrućini, i da se teže izprede u sjeme. Koliko je ovo tvrdnja istinita, teško je dokazati.

Mnogi vrtlari također tvrde, da ova vrst špinata bolje odoli studeni i teže prozebe od običnog špinata, ali ni o ovom nema dovoljnih dokaza, pa se s toga za sijanje bira ona vrst sjemena od špinata, koja radja najvećim lišćem.

Od raznih vrstih i suvrstih špinata najvećeg su lišća vrsti Gaudry, Viroflay i Viktoria.

Špinat nevalja sijati odveć gusto, jer je izkustvo dokazalo da najviše lišća i najveće lišće daju oni strukovi špinata, koji stoje osebice i doli daleko od drugih. Kad zimi mraz ofuri špinat, onda lišće od špinata požuti. Ako se takovo lišće odmah pobere i postavi u hladnu vodu, ono opet poprimi svoju zelenu boju. L. Z.

Kamenja u konjskoj balegi.

Vrlo sa često u konjskoj bolesti nalazi okruglog kamenja veće ili manje veličine. To kamenje stvara se u debelom crijevu i zua kadšto postati veliko, kako jedna lopta za kugljanje.

Dok je ovo kamenje manje prolazi iz debelog crijeva u guzno crijevo pa sa izmetinama na polje, ali kad je veliko pa prodre iz debelog crijeva u guzno crijevo onda obično začepi guzno crijevo usljed česa se pojavi na konju kolika. Takav konj od velikih bolih što trpi u crijevih usljed kamenja, koji je začepio guzno crijevo, previja se na sve moguće načine, a da bol ublaži, ali obično takav konj pogine od boli, što se obično još prije dogodi, ako se usljed previjanja zamrse crijeva. Ovo kamenje što se stvara u crijevima konja sastoji se obično i ponajviše od ugljično kiselog vapna, koje se je malo po malo skupilo oko središta, koje predstavlja točku kristalizacije.

U sredini ovakvog kamenja gdje je točka kristalizacije nadje se vrlo često komad kovine, i to ponajčešće komadić gvozdja.

Ovakovo kamenje ne pojavlja se i ne stvara se nikad u želucu konja, jer želudačne kiseline raztapljaju ugljično kiselo vapno; dočim u debelom crijevu, u kojim se ne izlučuju kiseline, može ovakovo kamenje napraviti od suvišna ugljično kisela vapna što može da sadrži hranu.

Način hranjenja nemože nikad biti uzrokom tvorbe ovog kamenja, a zna se sigurno, da nijedna bolest ne podupire tvorbu ovog kamenja u debelom crijevu.

Mnogi drže da se kamenje u crijevu konja stvara od hrane koja ima pržine (pieska) ili zemljanih djelova, ili kad se konji hrane brašnom ili krpicom koja se je samljela u kamenom žrvnju.

Da li su ovo baš uzroci nezna se točno. P. Z.

O strojenju mreža sa Avenarius Carbolineum.

Pitanje o jeftinom a dobrom i trajnom načinu strojenja mreža jeste jedno o najvažnijih pitanja za ribare; i svaki novi izum u pitanju mora da živo zanima naše ribare.

U novije doba preporuča se Avenarius Carbolineum, kao najbolje sredstvo za strojenje mreža, a ribari u Ratenovu, koji su prvi pokušali strojiti mreže sa Avenarius Carbolineum, hvale se da je to najbolje sredstvo za strojenje mreža, jer da mreže ne trpe, i ako više dana stoje mokre.

Osobito je koristno strojenje onih mreža sa Avenarius Carbolineum, koje stoje dugo vremena u moru ili ih nije moguće posušiti nakon svake porabe.

Strojenje sa Avenarius Carbolineum sasvim je jednostavno, jer je dosti u isti namo-

čiti mreže, ali dok se mreže namoče sa Carbolineumom valja ih odmah staviti u vodu, i držati ih u vodu 3 ili 4 dana pa ih onda posušiti, jer bi ih inače carbolineum, kao žestoko sredstvo za strojenje posve lako razgrizao.

Izkustvo je dokazalo, da se riba lovi u mrežama strojenim karbolineumom, kako što u mrežama strojenim kojim drugim sredstvom, ali mreže strojene Carbolineumom ne razgrizavaju miševi.

Ribari iz Ratenova rabe Avenarius Carbolineum od preko deset godina, i hvale se da im nisu nikad prije trajale mreže, kako što im sada traju. F. Z.

Novi način čuvanja mesa.

Novi način čuvanja mesa, kojeg je izumio danski prirodoslovac Fjelstrup rek bi, da je kroz tromjesečne neprestane kušnje podpuno odgovorio. Fjelstrupov način čuvanja mesa jeste sasvim jednostavan, jer se temelji na brzom i potpunom odstranjenju krvi, koja je kako je poznato najveća neprijateljica svježeg mesa. Dok se u klaonici spravom ubije dotična životinja, te bezboli, ovesješćena klone, uzme se nož, prereže se prama srcu i na samom srcu jednu komoru, a da kroz istu bude iztisnuta na polje sva krv.

Odmah nakon što je iztekla krv, pomoću jedne strcaljke, a kroz jednu drugu komoru srca ustrca se u žile razsoli. Razsol se priredjuje od obične soli, i to gušća ili radja napram vrsti mesa. Ciela ova radja ne traje nego nekoliko časova, ipak je tako uspješna da pripravi svježije meso, da može ostati za više dana zdravo i dobro. Nakon što se ustrca razsol odmah se razkomada meso, na način kako je običajan, pa se meso može odmah bez svake druge priprame odpremiti i na dalji put.

Na ovaj način priredjeno meso, stiglo je u mjesta u koje je bilo razposlano posve svježije i zdravo, tako da sa strane primaoca i trošioa nije bilo nikakove tužbe.

Fjelstrupov način čuvanja mesa poprmljen je oduševljenjem u svojoj Danskoj, jer se ovim jednostavnim načinom omogućuje čuvanje i razšiljanje svježeg mesa i na dalje, sa posve malim troškom, a bez pogibelji da se izkviri. D. T.

Koje zahtjeve stavljaju američanske loze na vrst zemlje.

Za lozu *Solonis* uporabiva je svaka vrst zemlje samo ako je barem 70 cm. duboko prokrčena, i ako nije posve suha, a sadrži razmjerno malo ugljično kiselog vapna, koja kolikoća vapna nesmje da prekorači 10 do 15 postotaka.

Iste zahtjeve stavlja američanska loza od vrsti *Portalis*, samo što ona laglje i bolje podnosi sušu, pa je zato prikladna za sadnju na obroncima i po briegovima, te na strmim stranama istih.

Za lozu *Rupestris* nemože se isto reći, jer pod imenom *Rupestris* dolazi puno suvrstih loza, od kojih svaka traži druge uvjete, dočim pod *Solonis* i *Portalis* razmjeraju se dvije stalne vrste.

Od raznih suvrstih *Rupestris* danas dolazi najviše u porabu *Rupestris Monticola* (*Rupestris du Lot*), i o njoj se može reći bez prigovora, da se more rabiti na svim vapnenastim zemljama i svim drugim zemljama koje sadrže puno ugljično kisela vapna, pa i onda ako kolikoća vapna u zemlji dopire do 35%.

Ali i *Rupestris monticola* ljubi zemlja du boko izkrčenu, i bolje napjeva na ravnicama nego po odveć stranim obroncima bisevoga. Ostale vrste *Rupestris*, u toliko se mogu preporučiti, u koliko sve podnose i veću kolikoću vapna u zemlji, uvijek barem toliko, koliko pojedine suvrste *Riparia* lože.

Sredstvo proti krvavoj uši (*Schizoneura lanigera*). Izvrstno sredstvo proti krvavoj uši priredjuje se, ako se na svaku 100 litara vode doda 1 1/2 kg. izvadka od duhana (Tabak ekstrakt), 1 kg. mazavog sapuna i 50 grama u prah sameljene naftaline (Naphthalin). Ovim sredstvom škrope se ljeti ona mjesta na stablu, koje je napala krvava uš. Za škropljenje rabe

se obične štrcaljke, a valja škropiti dotična mjesta snagom, da ova tekućina prodre i pro-moći vunenu presvuku kojom su pokrivene i zaštićene krvave uši.

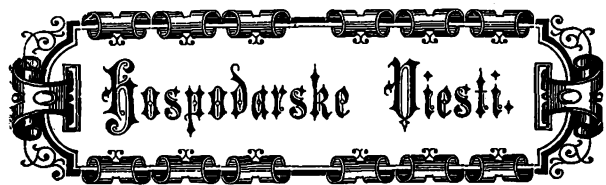
Sol sredstvo za utamanjivanje korova češljugarke. List „Chasse et Pêche“ preporuča običnu kuhinjsku sol kao najuspješnije sredstvo za utamanjivanje češljugarke. Sol se rabi proti češljugarci dok je još mlada. Biva, kad češljugarke poraste nekoliko centimetara, onda se pospe po njoj pregršt kuhinjske soli. Nakon par dana već se opaze na dotičnom korovu, kojeg se je posulo sa soli znakovi propadanja, a kroz osam dana češljugarke sasvim pogine.

Ako je sol posve sitno sameljena, sa 4 kg. soli mogu se uništiti češljugarke na hektar zatravljene zemlje. Češljugarke, kako je poznato pojavlja se brojno i gusto u usjevima po oranicama, pa ju je s toga potrebno izkorijeniti, ako se neće da protрпи rod žitarice, koju se goji.

Čuvanje žitija u ljetno doba. Žitija, bez razlike, koja se spremaju za hranu ili za sjeme, ako se hoće da ostanu zdrava i da se ne izjedu, dok se počme činiti ljetna toplina valja ih često premetati i zračiti. Za vlažna i maglovita vremena nevalja dirati žitija, nego za premetanje i zračenje istih valja pričekati suho, sunčano vrijeme. Ako se za vlažna ili maglovita dana premeta i zrači žitija, onda dolaze žitija u dodir vlažnim zrakom, upiju mnogo vlage, pa se lako upale i postanu pljesniva. Nebi niko vjerovao, kako suha žitija lakom upijaju vlagu iz vlažnoga zraka, pa onda je ova vlaga uzrokom, da se žitija upale i izpljesnive, kad su na kupu.

Utamanjivanje vrane. U Livadiji, gdje se vrane puno brojnije pojavljaju na oranicama i na poljima, nego li kod nas, brane se gospodari proti istim sa otrovom. Otrovi za vrane priredjavaju, kako slijedi: U ljekarni dadu umjesiti 25 grama fosfora sa glicerinom i bielim Volusom u gustu mast. Kad je ova mast gotova, uzme se pol vidrice životinjske krvi, pa ako je krv još topla raztopi se ova ovako gusta mast u krvi; ako se je krv već ohladila onda se, grije na vatri i uz neprestano miešanje doda se gorinavedena gusta mast. Ovim postupkom pomješa se mast od fosfora sasvim sa krvju, pa se i ugruši. Prvu ugrušanu krv sa pomašću, izkomada se, pa se komadi razbacaju po polju, ondje gdje se vrane radije sakupljaju. Vrane, koje su lakome, pojedu komad ove fosforom otrovane krvi i poskapaju. Ovo je sredstvo otrovno samo za vrane i ostale ptice, dočim nije otrovno za nijednu drugu životinju.

Hromost oli klijenut stražnjih noga kod svinja potiče od toga, što se svinje odveć hrane krmom, koja uskudieva fosforom kiselim vapnom. U ovakovom slučaju pokazali su se drveni ugljen i sol kao najbolja sredstva protiv hromosti. Sol u ovu svrhu pomješa se hranom, da bude dobro osoljena, a drveni ugljen bacu se izpred svinja, pa ga one same rado uzimlju i jedu. Dalji postupak proti hromosti ili klijenuti sastoji se u mazanju i natiraju križa i bedra sa terpentinovom žestom. Ovo mazanje i natiranje terpentinovom žestom opetuje se svakog trećeg dana, i to dobro e da svu terpentinovu žestu upije koža. Sasvim je naravski da istodobno valja i hranu poboljšati, a obično se daje bolestnim svinjama ječmena krupica.

Izteklo je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi svoje račune našom upravom.

Prošastoga mjeseca krupa, kiše i povodnje naniele su neprocijenivih šteta težacim i gospodarim. Kiša ili je lievala kao iz mješine ili je dolazila krupom, pa je na mnogim mjestim po-

plavila i zamuljila sva polja i livade, koje su se protvorile u nedogledna jezera. Gdje voda nije razniela pokošeno sieno ili požeta žitija, tu ih je izmuljila ili je od trajne vlage sieno izgnjilo, a sjeme proklicalo. Gdje nije bilo požeto, tu je kiša sva žitija povalila i sljubila ih zemljom, kako da su prevaljena. Ovako obće nevolje, kako ljetos, svijet se nespominje.

Izim tvrdka, koja smo naveli u zadnjem broju, sa gradjom mužara za pucanje na oblake bavi se i tvrdka Koceić i Radica iz Splita. Mužari ove tvrdke mora da su još potpuniji i savršeniji od onih što nam nudjaju iz Štajerske i iz Italije, a znatno su jeftiniji.

Tuže nam se, da je peronospora nakon nekidašnjih kiša više ili manje svudi zarazila vinograde, i da ljetos radi velike vlage ima dosti luga (Oidium) Vinogradari su se borili dok su mogli ali neimadu više ni sredstava, ni rukuh da odole neprestanim kišama.

Unatoč ljetosnje nerodice, i unatoč tome što je već prije, obzirom na ekonomičke odnose Dalmacije, bilo dozvoljeno, da se godišnje bnde moglo uvesti u Dalmaciju 400 do 600 hiljada kvintala žitarica; ljetos vlada, za područje zatarske trgovačke i obrtničke komore, nije dozvolila prosto od carine nego samo 300 kvintala pšenice i prosa i 625 kvintala kukuruza. Od kojih otpada na područje Šibensko 30 kvintala pšenice i 125 kvintala kukuruza, a na područje Zatarsko 30 kvintala pšenice i 25 kvintala kukuruza. a na sva ostala područja rečene komore samo 15 kvintala pšenice i 25 kvintala kukuruza. Vidi se da je putovanje ministara, imalo sasvim niječan učinak.

Proračun francuskog ministarstva za poljodjelstvo za godinu 1899 iznosi 44½ milijuna franaka. Zadnjih deset godina porašao je proračun francuskog ministarstva za poljodjelstvo za 11,600,000 franaka. Koja razlika u shvaćanju, kod nas, u Austriji, od onog u Francuskoj. Naš proračun za poljodjelstvo pada od godine na godinu.

Lani je iz Sjeverne Amerike bilo uvedeno u Njemačku 26,860 met. centih voća, dočim je godinu dana prije bilo uvedeno 103,365 met. centih. Ovaj se nazadak u uvozu ima prepisati poteškoćam, koje stavila Njemačka uvozu voća iz Amerike radi S. Josè kukca. Ali su se poduzetni Njemci znali pomoći s druge strane, te je već lani iz Australije dovezeno u Hamburg 400 skrinja stolnih jabuka.

U Saksoniji je lani zavedeno 40 novih voćarskih tečaja, a Prusko ministarstvo za poljodjelstvo obećaje obilnih pripomoćih za promicanje voćarstva, vinogradarstva i vrtlarstva.

Po statističkom izvješću razabire se, da je lani proizvodnja ulja u Italiji bila od 2,300,000 hektolitara, dočim godine 1897-98 nije bila nego od 1,600,000 hektolitara. Napram prostranosti maslinika i broju maslina što se goje u Italiji, ova proizvodnja stoji daleko izpod srednje godišnje proizvodnje.

Godine 1898 izkuhano je u Slavoniji u području Osječke trgovačke i obrtničke komore 25 000 met. centih pekmeza od šljiva, koji je vas razprodan za Budimpeštu i Njemačku, uz cieniu od 12½ do 13½ flor. po met. centi.

Sarajevski trgovci nastoje oko svoje vlade, da zašnuje i u Bosni-Hercegovini trgovačke i obrtničke komore.

Švajcarski list „Der Schweizerische Bauer“ donosi vrlo zanimive statističke podatke o uvozu povrća u Švajcarsku. Iz istih se razabire, da je godine 1897 bilo uvedeno iz susjednih država u Švajcarsku 268.274 met. centa raznog povrća u vrijednosti od 4,106 070 franaka. Njemačka najviše obškrbljuje Švajcarsku povrćem; ona je godine 1897 uvela 187.972 met. centa povrća u vrijednosti od 2,528.552 franka. Francuska dolazi druga na redu sa 69.296 met. centih povrća u vrijednosti od 970.185 franaka. Treća je na redu Italija sa 26.923 met. centih povrća u vrijednosti od 386.992 franaka, a Austrija je stopro četvrt na redu, ova uvažava u Švajcarsku 7.759 met. centih povrća u vrijednosti od 124.726 franaka.

Jednu od najboljih i savjestno najtočnijih knjiga o Narodnoj taljanskoj izložbi u Turinu napisao je Milan Krešić, tajnik trgovačke i obrtničke komore Zagrebačke. Knjiga obširuje 158 stranica u osmini, a dieli se u devet poglavja od kojih je jedno zanimanije od drugog. Osobito je zanimiv uvod, i poglavje: narodno gospodarstvo kao znanost. Puno taljanskih i francuskih novina izrazilo se je najlaskavije o izvješću Krešićevu. Pisac ovih redaka imao je prošastog mjeseca u Turinu prigode da vidi kod izložbenog odbora skorom cijelo izvješće Krešićevo prevedeno na taljanskom jeziku. Neki od članova izložbenog odbora nisu imali rieči da nahvale pronicavost, objektivnost i točnost Krešićevu u upisavanju i prosudjivanju izložbe.

P. L. B.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

65. Na koji se način najbrže i najsigurnije lieči ognjica, koja se često pojavlja kod krava po te lenju?

I. S. u T. (Bosna).

Proti ognici kod krava rabi se vrlo uspješno infuzija jodkalijuma po napatku danskog živinara Schmidta; koji je sljedeći: Na 1 litru vrele vode doda se 40 grama jod soli, a kad se je ova jodova sol posve raztopila, okladi se postepeno voda do 40° C. Sprava za pravljenje infuzije sastoji se od jedne cievi (rukava) od gume, koja je duga 1½ metar. Na jednom kraju te cievi navuče se stakleni lievak, a na drugom komad staklene cievi. Ako se nema priroci tanka staklena ciev, onda se natakne jedno gušće pero; naravski sasvim izčišćeno, i samo onaj donji šuplji dio. Gušće pero valja na oba kraja progoriti, a da kad se odreže ne ostanu odveć oštri rubovi, koji bi mogli prouzrokovati ozleda, a takodjer je uputno dotično gušće pero razkužiti karbolnom kiselinom. Pred porabom umoči sa sva ciev u vreloj vodi, a tim se postigne sterilizacija, i izključena je svaka pogibelj, da se krava drugčije okuži. Vrh ove cijene uvede se postepeno u sramnicu i ustrca se od prilike ¼ litra ove raztopine. Ova se radnja opetuje 1 do 2 puta za 3 do 4 dana zasebice, e da učinak bude bolji i sigurniji. Naravski kroz ovo vrijeme valja kravu posve umjereno hraniti. Ovaj način liečenja nije lako izvediv od svakoga, pa je s toga bolje pozvati živinara, da liečenje provede.

66. Koja su najbolja stabla za sadnju duž puteva jednog imanja? Razumjevam stabala, koja prave gustu sjenu.

(N. Z. u K. (Hrvatska).

Posve malen izbor ima gospodar između stabala, koja su u pravom smislu rieči sposobna za sadnju uzduž puteva jednog imanja. Dosad su se ponajviše sadili jablani, koji ako su dosti gusto posadjeni, prave dosti sjene na susjednu cestu i polja, ali pošto jablani šine na široko svoje žile, i to baš najradje pitko i po susjednim poljima, tim doprinášaju puno umanjenju plodovitosti dotične zemlje, pa gospodari zane-maruju i napuštaju njihovu gojitbu. Na pržinastim zemljama najbolje je saditi duž puteva

(*Robinia pseudoacaccia*), koji prilično brzo raste i pravi razmjerno dosti gustu cieniu. Gdje zemlja i podneblje podnašaju madjal (*Aesculus Hippocastanum*) tu se najradije sadi madjal uzduž česta, jer je on trajno stablo, i pravi posve gustu cieniu. I murve, osobito bijela i crna murva, jesu stabla jako prikladna za sadnju duž puteva, ali se gotitba dudova (*Marus alba* i *M. nigra*) ne preporuča za sadnju uzduž puteva, nego samo u slučaju, ako se goje svilci, jer i ako raste brzo i pravi gustu sjenu, ipak i murva stire svoje žile daleko na susjedna polja, i upliva štetno na bilje koje se na istim goji. Lipa je svakako jedno od boljih stabala za sadnju uzduž puteva, jer ne tjera u susjedna polja svoje žile, pravi posve gustu sjenu, a za cvatnje daje izvrstanu pašu za pčele, ali se i lipi hoće umjereno vlažno podneblje, pa gdje vlada ljeti velika žega i suša slabo uspijeva. U novije doba u Njemačkoj i Francuskoj počeli su duž puteva gojiti voćna stabla, visoka uzrasta, i to ponajviše jabuke, kruške i trešnje. Voćna stabla pri redovitoj gojitbi i visokom uzgoju ne zasjenjivaju puno susjedna polja, a radjaju svake godine nešto, pa od toga ima gospodar ipak neku korist.

67. *Dadu li se i kako upotrebiti repe, koje rana jesenska studen zahvati na polju, pa prozebu?*
V. B. u P. (Istra).

Prozeblu repu, ako se prije popari ili prokuha može se krmiti blagu u smjesi sa drugom krmom. Ali je ovaj način izrade repe prilično težak i skup, pa je bolje nastojati takove prozeble repe čuvati na isti način, kako što se čuvaju sječke od repe, biva ukiseliti ih. U tu svrhu izkopa se u nepropustnoj zemlji jama nešto 2 metra široka a 1½ do 2 metra duboka, a duga koliko je potreba za smjestiti svu prozeblu repu, pa se u toj jami prozebla repa nabaca malo a malo i drvenom mećkom dobro izmeći u kašu. Tko ima sječkalo može repe izsječkati prije negoli ih naslaga a jamu, a tad se puno laglje izmeće. Na svaki sloj repe od 10 cm. deljine doda se sloj izsječkane slame ili zdrave i dobre plievi. Svrha slame i plievi jeste, da upije svu tekućinu (sok), koji izmili iz repa za mećenja. Mogu se repe za naslaganje u jami i mećenja osoliti, ali to nije potreba, ali ako se ipak hoće, onda nevalja rabiti više od 100 grama soli na svaku 50 kilograma repe, jer odveć slana krma djeluje na blago kao pročišćujuće sredstvo. Kad se izpuni jama, onda se nastoji da na vrh iste budu naslagane i izsječkane repe u obliku krova, a onda se po istim postavi naslaga slame ili sječka od slame od 2 od 5 cm. debela, pa se onda sve pokrije zemljom, koja se za naslaganje neprestano sabija, da bude što čvršća i tvrdja. Obično se naslaga na repu odnosno na jamu sloj zemlje 60 do 80 cm. debeo. Hoće li se da nasloga zemlje prehitata širinu jame u kojoj je naslagana repa, onda valja rabiti više zemlje a tako isto valja svaki dan pregledati tu zemlju i zamazati sve pukotine koje na njoj nastanu od sušenja, odnosno od opadanja objema repe u jami. Svrha sve ove radje jeste da se sasvim preprieči pristup zraka do repe, e da kisik od zraka neprouzrokuje u naslaganoj repi kiselo vrienje, i druga vrienja, s kojih bi se repa mogla pokvariti. Na ovaj način pospremljena prozebla repa spasena je i dobra je krma za blago, inače neobavili se ova radnja svom pospešnosti i brzinom dok je repa na polju prozebla, onda izgubi sva repa, i tim je vas trud i trošak izgubljen.

68. *Molim vas, kako imadu biti uredjene postaje za pucanje na oblake, i kojih se je pravila držati za izbor prikladna časa za pucanje?*
A. F. u S. (Brač).

Postaje za pucanje na oblake valja da su namještene na najvišjim briegovim dotične okolice koja se hoće braniti od krupе. Na dotičnom mjestu, za zaklonicu čuvara, naprave se drvene kućice od 2 metra visine, 1-80 metara širine i 3 metra dužine, ili šatori od kića. Ove kućice grade se obično 3 do 4 metra daleko od mjesta gdje se drže sprave za pucanje na oblake. I sprave mora da su pokrivene, te da su spojene hodnikom sa kućicom e da se budu mogle bez zanoveti izpaliti i za kiše i za vlažna vremena. Za užizanje mužara za pucanje na oblake imade osobita sprava, a stin kojim se pali dug je 10 do 15 cm., da bude

prepriečena svaka pogibelj za užizanja. Ako se pak hoće da pucanje na oblake proti krupi bude od koristi, valja se držati sljedeći pravila. U tu svrhu hoće se, da u svakoj okolici koju hoćemo da obranimo od krupе, bude barem 6 ili 8 postaja za pucanje na oblake, i da je svaka postaja obškrbljena barem su šest mužara od 50 kg. težine svaki. Pucanjem na oblake proti krupi počimlje se odmah onda, dok se opazi da su se na nebu počeli skupljati sumnjivi oblaci, olovasto crne boje, i nastavi se neprestano pucanjem sve dotlen dok se rečeni oblaci razidju. Svrha pucanja na oblake jeste ta, da se zrak što moguće jače potrese, i da se u njemu prama oblacim stvori jedna nova zračna struja, koja će oblake razpršiti ili im dati drugi smjer. S toga svaki mužar mora da je obškrbljen jednom ljevkastom ciev, barem tri metra dugoj, koja je na donjoj strani toliko široka, da se sasvim točno bude mogla nasaditi na mužar. dočim je gornji otvor nešto za polovicu većeg promjera od donjeg otvora. Svrha ove ljevkaste cievi, jeste da daje zraku koji se potrese eksplozijom baruta što veću snagu i što pravilniji smjer prama oblacim, koji priete krupom, i koje hoćemo da razpršimo. Zrak potresen eksplozijom baruta, usljed one ljevkaste cievi poprimi oblik kolobara napravljena od toploga zraka, koji se velikom brzinom diže prama oblacim i poremeti postojeću struju u zraku, koja dosljedno razprši oblake što se najbolje razabire od silnog žvižduka kojeg prouzroči u zraku, i kojeg se čuje za 14 do 20 sekunda nakon što se je izpalilo mužar. Kolobar toplog zraka digne se u povoljnom slučaju 300 do 600 metara visoko, a i više, a vrlo često odmah za njim vidi se na nebu vedro okno. U obće čim je dulja i užja ciev koja se natiče na mužar, tim se više diže kolobar toploga zraka prama nebu; a tim je učinak od pucanja na oblake veći i sigurniji.

B. Nova pitanja.

69. *Na ovim stranam priličan broj svieta bavi se pletenjem košara. Molim javiti gdje i u koga može se nabaviti razločite boje za bojadisanje vrbova pruća.*
D. J. u O. (Knin).

70. *Neki na našim stranam, kad im kradu smokve, namažu nečim iste dok su na stablu, i upoznadu kradljivca po otečenim ustnicam. Koje se sredstvo rabi za mazanje? Kako se pri tom postupa? Može li dotično sredstvo imati zlih posljedica po zdravlje dotičnika?*
Z. B. u S. (Kašela).

71. *Na lišću kupusa, osobito na onom pri zemlji opazio sam na licu listova nekakve žukaste pjege, a na naličju biele, pjege koje su nalik onim peronospori loze. Kod nekih na licu lišća vidi se nabreklina poput novčića, a izpod na naličju ima izdubina poput jamice. Molim koja je bolest i kako se lieči?*
I. P. u P. (Biograd).

72. *Loza ima već više godina, da me izdaje rodnom, a što rodi sitno je i nesladko. Ima na lozi mnogo lišća suha i skovršena, a mladice tjeraju odveć u vis. Molim vas za naputak, kako da istu redim?*
A. B. K. u T. (Bosna).

73. *Molim Vas dade li se izčistiti sud od rakiije, tako da se bez pogibelji bude mogao rabiti za vino?*
A. P. u V. (Otok Hvar).

74. *Imam patlicana (rajčica) kojima struk izgleda kao provehnut, a i plod je mlohav. Molim Vas, kako bi se ovi strukovi dali izliječiti?*
I. P. u P. (Biogradu).

75. *Molim Vas jeli istina, da svaka pojedina vrst krme imade izravno-upliva na točnost, mirluh i trajnost mlička.*
J. K. u F. (Hrvatska).

 Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicima.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Boričević pl. S. ž. — Bitanga D. r. A. — Čitaonica u Bol. — Gjenero I. uč. — Krinfokaj D. A., ž. — Lovadenić M., ž. — Marčić F., uč. — Majhoter S. — Oman M. — Obradović I. — Stančić A., uč. — Visković M. — Vilina B. — Vrčić M., uč.

— V. g. N. Dorčić — Primili smo flor. 2 i uknjižili ih na podmiru Vaše predbrojbe do konca travnja t. g. 1899. — Broj 10 i 12 poslali smo Vam iznovice.

— V. g. Krinfokaj D. A. — Primili smo u redu i opremili po naputku. Za ono drugo nema troška.

— V. g. Stančić A. — Izpravili smo točno po želji.

— V. g. Marčić S. — Proti zelenim ušim na praskvam najbolje je sredstvo škropljenje raztopinom modre galice, kako što se rabi za lozu; a proti svim ušim, pa i krvavoj uši i proti mnogim drugim nametnicam najbolje je sredstvo škropljenje izvarkom od duhana, kojeg se priredjuje, na način, kako je protumačeno u prvoj „Svaštici“ ovoga istoga broja — Glede kunaca, koje ruju podzemne prolaze, nema drugog sredstva nego držati ih u ozidonom prostoru, ali takovom gdje je temelj zida dosti dubok u zemlju ili dopire do živca kamena. Ali mjesto zidati duboke temelje zidu, preprieči se rujanje podzemnih prolaza, ako se prostor u kojem se goje kunoci poploča.

— Č. g. Zirojević S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo Vam.

— Č. g. Burić M. — I vami 2 iztiska „O uporabi dropa“, te knjižicu „Duhan“ i „Buhač“.

— Č. g. Glavović F. M. — Pošaljite naputicom 80 novč. i odpremiti ćemo Vam odmah 2 istiska knjihe „O uporabi dropa“, jer knjige ne šaljem, ako nisu unapred plaćene.

— Č. g. Pudić M. — Za knjigu „Otmjeni svijet“, ili nešto slična, obratite se knjižari Lav. Hartmana u Zagrebu.

— Č. g. Bakotić Z. — Za knjigu o Povrtarstvu obratite se knjižari G. Neuberg u Krizevcih ili onoj. Lav. Hartmana u Zagrebu.

— Č. g. Tomović I. — Svakako, ali po jamatvi, jer prije nije nikako moguće.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća ure snog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvratbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana,
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Srpnja 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Srpnja 1899.

Obće sdvajanje

Neprestane kiše i povodnje, česte krupе, svakovrstni zarezni i bolesti, uništili su ili znatno oštetili u mnogim kotarim, najprije sieno na livadama, pa žitija na oranica i najzad voće u voćnjacima i groždje u vinogradima.

Sieno na livadama, gdje nije bilo izmuljeno, ili ga nije voda razniela, pregujilo je, progorilo je ili je izplisnilo na livadama od velike vlage prije nego li je moglo biti pokošeno, posušeno i pospremljeno.

Na mnogim je mjestim već nastalo pitanje, kako će se prehraniti blago.

Istina je doduše, da su usljed velikih kiša livadne trave opet bujno protjerale, i da obećavaju nadoknaditi gospodare za propalo sieno, obilnom košnjom otave, ali uz još uvijek vladajuća kišljiva vremena, hoće li otava doći sretno do rukuh?

Žitija na oranica, od velike vlage, ili su se izprela u vlatje, ili su ostala povaljena na mjestu; a ono što krupa nije otukla, i što nije voda razniela ili potopila, protrpilo je toliko u klasu, da će i ono zrnja što se izmlati biti posve loše vrsti i za kruh i za sjeme.

Voća su već sama od sebe bila malo izniela, a ono što je krupa zaštedila, razjeo je crv. Masline, tu našu prvu izruku za lozom, oprhla je jugovina za cvatnje, i od sve rese

što se je tako krasno bila ljetos nasela, jedva da se je oplodio po gdje koji cvietić.

Sve su nade bile ostale usredotočene u vinovoj lozi. I doisto gdje krupa nije otukla, loza je baš liepo obećavala, a svi su se trudili, da ju što škropljenjem što sumporavanjem očuvaju od obijuh njezinih glavuh neprijateljica, od peronospora i od luga (oidium). Ali koja hvajda od tolikog troška, truda i nastajanja, kad su ljetos usljed preobilne vlage od jednog maha zarazile patule (Anthracnosi) naše vinograde, i to u takvoj mjeri, kako se još nitko ne spominje.

U nekim mjestim, osobito po vinogradima zasadjenim u dolam i na ravnica, nema skoro grozda, a da nije zarazen od patula ili ospica. Narod se snebiva, kako zrnje s reda pada, i kako čehuljice i grozdovi otpadaju.

Neki su se gledali pomoći škropljenjem petpostotnom raztopinom zelene galice, drugi posipanjem grozdova zelenom galicom u prahu, treći posipanjem grozdova živim vapnom u prahu, ali je sve malo pomoglo, jer i za patule, kako i za peroonsporu valja uporabiti preventivni postupak, to jest valja zimi, u siečnju ili veljači, nakon što se loza obreže, mazati dobro panjeve Skanvinskyevom raztopinom zelene galice, koja se priredjuje, ako se 50 kilograma zelene galice polije sa 1 litrom sumporove kiseline od 53 stupnja B., pa onda sve raztopi u 100 litara tople vode.

Nakon svih ovih nevolja, koje su ljetos snašle našu pokrajinu, nije nikakovo čudo, ako je s našim težačkim i posjedničkim staležem, koji je najjače pogodjen, zavladao obće zdvajanje.

U ovakovim iznimnim slučajevima, gdje je od nepogoda vremena, može se reći, ciela jedna pokrajina nastradala, nije dosti da država oprosti od plaćanja poreza, ali je država dužna prieteći svima u pomoć, izdašnim podporam.

A mi se nadamo, da će država i radi svojeg vlastitog ugleda, priteći primjerno u pomoć.

X.

Treset kao stelja za konje.

Po gradovima, a i na mnogim imanjim, gdje se oskudjeva slamom počeli su rabiti treset kao stelju za konje, i hvale se da je treset izvrstna stelja.

Za jednog konja dotiče obično 60 kg. treseta razastrtog na 15 cm. debljine za 4 nedjelje dana; naravski da svaki dan valja odstraniti balegu i premetnuti, odnosno prebaciti postelju od treseta.

Konji posve rado ligaju i valjaju se na tresetu, a sitni komadčeci treseta hvataju im se lako dlaka i suše im zuoj.

Izkustvo je tekodjer dokazalo da se kopito baš izvrstvo čuva i uzdrži u tresetu. Kopitna rožina ostane uvijek primjerno vlažna i pruživa, a za podkivanja daje se lako prirediti i naravnati novoj podkovi.

PODLISTAK.

Bezamatni zajmovi za obnovu vinograda uništenih od filoksere.

Zakon od 3 listopada 1891 D. Z. L. Br. 150, i dotične preinake učinjene zakonom 28 ožujka 1892 D. Z. L. Br. 61, određuje, da svi oni vinogradari, kojima filoksere uništi vinograde, mogu biti obškrljeni sredstvom potrebitim za obnovu svojih vinograda sa američkim lozom.

Članak II rečenog zakona, kaže doslovno:

U slučaju, da se je filoksere uništjućim načinom pojavila u jednoj obćini, te da su usljed toga pogodjeni posjednici pali u vremenitu nevolju, ovlašten je Ministar poljodjelstva, u svrhu obnobljenja uništenih vinograda, davati bezamatne zajmove.

Takovi bezamatni zajmovi mogu se davati posjednicim, obćinama, gospodarskim društvim i udružbam; pojedinim posjednicim samo uz hypotekarnu jamčevinu.

U svakom ali slučaju, mora zemlja sudjelovati bezamatnom predujmu za polovicu iznosa.

Posjednici, koji su protrpili od filoksere,

te su usljed toga pali a vremenitu nevolju, mogu za obnovljenje svojih propalih vinograda tražiti putem obćine bezamatni zajam od države i pokrajine.

Zajmovi su bezamatni, a izplata istih ima uzsljediti u deset jednakih godišnjih isa. Prva isa izplativa je onda, kada se navrší deset godina odkad je primljen prvi dio zajma. U slučaju da se ne izplati redovito jedna sama isa, gubi se pravo na gornje pogodnosti, i mora se cio zajam s puta povratiti. C. k. porezni uredi izplaćuju dotične zajmove.

Zajmoprimac držan je obnoviti svoje vinograde od filoksere uništene, po propisanoj radnoj osnovi.

Prva polovica dozvoljena zajma biti će izplaćena zajmoprimcu kad izkrči dotično zemljište, a druga polovica kad dovrši navrećanje američkih loza. Sasvim iznimno, i u mjestim gdje vladaju osobiti odnošaji, može prva polovica zajma biti izplaćena, kad je izkrčena četvrtina površine, na kojoj se ima obnoviti vinograd, i radi koje se uzimlje predujam Tiškane obrazce molbeuica i priloga, potrebite za postignuće bezamatnog zajma daju bezplatno obćinski uredi. Stranke su dužne izpuniti ih i potpisati, te putem obćine uputiti ih c. k. kotarskom poglavarstvu. Svi spisi potrebite za postignuće bezamatnog zajma, za utje-

ranje novca, za hypotekarnu uknjižbu i t. d. proti su od biljegovine i pristojbina.

Dopunjujuća Naredba od 29 ožujka 1892 D. Z. L. Br. 62 tumači odnosni postupak u predmetu.

Naveli smo sadržaj ovog toli važnog zakona za vinogradare unesrećene od filoksere, jer nam je poznato, da premda je već sedam godina da ovaj zakon postoji, i premda je isto toliko godina, da u nekim našim obćinama hara filoksere, još se nijedan od naših vinogradara, kojemu je filoksere uništila vinograde nije o-koristio pogodnostim ovoga zakona.

Ali je istina doduše s druge strane, da pokrajina, koja je po ovom zakonu, dužna doprinášati polovicu iznosa bezamatnog zajma, kojeg zatraži od filoksere unesrećeni posjednik za obnovu svojih vinograda američkim lozam, nije još providila potrebitu glavnicu za podjelivanje takovih bezamatnih zajmova.

Pošto se je znala naći glavnicu za gradju bolnica, za gradju škola i za druge mnogo manje važne stvari, nadajmo se, da će pokrajina providiti i za glavnicu potrebitu za obnovu vinograda, jer nastavili filoksere put kojim je odarila, kroz malo godina biti će zarazeni i uništeni svi naši vinogradi, a kad nestane vinograda, nestati će i svih naših dohoda.

Još se je opazilo, da se mokrača u tresetu teže raztvorava, a da treset izvrstno upija i ugljičnu kiselinu koja se razvija u zraku štaje usljed disanja konja, pa da je zrak u takovim stajama mnogo čistiji, nego li je u stajama gdje se stelji slamom.

Što je rečeno za ugljičnu kiselinu, vrijedi i za amonijakove pare i za toplinu; konjušnica u kojoj se rabi treset za stelju manje je zadušljiva od amonijakovih izparina, i hladnija je od staje u kojoj se stelji slamom.

Treset uzdrži u sebi vaš dušik od mokrače, pa je s toga izvrstno gnojivo.

Ipak se danas još ne preporuča sam treset za stelju konja, nego se preporuča odozdol treset, a na treset slama; tim se imaju sve prenositi od slame i od treseta, bez zlih posljedica jedne i druge od ovih stelja kad se same rabe.

Po živinarskim novinam od mješanja obilnih vrstih stelje, imaju se sljedeće prednosti:

1. Nemože da uzfali slama potrebna konjim za hranu.
2. Treset zastrt slamom nemože da se izpraši po staji.
3. Slama teže gnije, jer mokrača prolazi lako kroz slamu i bude sva odmah upijena od treseta.
4. Pri odstranjivanju stelje, ne čuje se onaj zadušljivi smrad, koji se čuje kad se stelji samom slamom.
5. Mješovitim stiranjem stelje može se ista stelja rabiti skorom kroz 4 mjeseca. Kroz to vrijeme još neće biti treset posve promočen, a slama će biti samo pocrnjela, ali sasvim suha.
6. Na tlehu pod mješovitom steljom skorom je uvijek posve suho i čisto, a bez svake zaduhe.

T. B.

Koje nam koristi nosi škropljenje raztopinom modre galice i vapna?

Izkustvo je dokazalo, da su i posve male ne kolikoće modre galice raztopljene a vodi dostatne, da ubiju trusje od peronospor.

I da nije u obranu od peronospora koristno škropljenje raztopinom modre galice toli lozi, koli krompiru i patlicanu, koristno je radi toga što upliva na plodovitost, te povećava i kvantitativno i kvalitativno kolikoću ploda.

Raztopini modre galice izim dokazane moći da brani od peronospora, prepisuje se i neku toničnu moć, koja posve koristno djeluje na svu bilinu; a od škropljenja raztopinom modre galice, opoza se toli na lozam, koli na krompiru i patlicanu da:

1. Da se lišće jače razvija, da je deblje i zdravije.
2. Da je lišće zelenije, valja usljed većeg prirasta listnog zelenila.
3. Da je transpiracija u lišću znatno jača.
4. Da lišće žive i ostaje zdravo i djelatno puno više vremena.
5. Da se plodovitost povećava

Koristi od gnojenja vapnom i način opredjeljenja vapna u zemlji.

Nijedno zemljište ne radja onoliko, koliko bi moralo, ako zemlja ne sadrži u sebi primjernu kolikoću vapna. Vapno ne samo da je jedno od neobrodnih hraniva za biline, ali takodjer djeluje, kao raztvorivo sredstvo na ustrojne i rudne sastavine zemlje.

Teške zemlje prorahljuje vapno, čini ih toplijim i djelatnijim. Sdružuje se glinenim sastavinam zemlje i posreduje tvorbu spojiva kremene kiseline sa glinom i vapnom, koja spojiva čine zemlju puno rahliju.

I na zemlje pjeskulje, osobito ako su obilno gnojene sa kainitom djeluje vapno izvrstno.

Valja uvijek biti na čistu o kolikoći vapna što sadrži zemlja, jer i mnoge zemlje koje su postale raztvorbom vapnenastog kamenja vrlo često ne sadrže dosti vapna. A poznata je činjenica, da zemlja lako propusta vapno u spodnje tlo, pa i radi toga mnoge zemlje ne imaju vapna.

Na brzu ruku, dade se opredjeliti kolikoća vapna u zemlji pomoću solne kiseline Dr. Novacki tvrdi, da zemlja ne sadrži vapna niti samo izpod 1 postotka, ako ne pjeni, kad se

na njoj kapne solna kiselina, da sadrži 1 do 2 po sto vapna, ako slabo zapjeni, kad se kapne solna kiselina.

Kad dobro zapjeni bez da se pjena uzdrži, znak je da zemlja sadrži 3 do 4 po sto vapna, a kad dobro i trajno pjeni kad se kapne solne kiseline, znak je da sadrži 5% vapna.

Teške zemlje bolje je gnojiti često sa malim količicama od 20 do 30 kvintala po hektaru, nego li obilno na jedanput. Najbolje djeluje živo vapno. Lapor je manje djelatno, a hoće se 150 do 160 kola lapora po hektaru.

L. D.

Njega papaka kod goveda.

Malo je marvogojitelja i gospodara, koji bi posvećivali potrebno vrijeme za njegu papaka kod goveda. Doduše gdje goveda idu na pašu ili se upotrebljavaju na rad, tu narav sama bolje ili gore providi za njegu papaka, ali gdje se blago goji u staji, redovita njega papaka jeste neobhodno potrebna. Po ničem se tako lako ne razpozna blago, koje je gojeno u staji, od onog koje ide na pašu, što po papcima. Pri gojitbi blaga u staji, a i inače valja njemu papaka svu pomaju posvetiti, a to se sastoji u glavnom 1. da valja držati papke čiste, 2. da nevalja dopustiti da goveda svojim papcima stoje neprestano odveć velikoj vlazi, ili na odveć suhu mjestu, 3. da se papci redovito troše i obnavljaju.

Između papaka, osobito između onih od stražnjih nogu sadržava se lako nečist, koja je uzrokom ne samo da odveć omekšaju papci, ali prouzroči lako gniježenje papaka. Da se ovo preprieči, valja se brižiti da bude često izmjenjena stelja, i da neuzfali dosti stelje pod stražnjim nogam, jer ostane li dugo stelja pod blagom, onda se stelja namoči osokom i balegom, pa su papci neprestano vlažni.

U ljetu za trajne suše opaža se oporost i tvrdoća papaka, dapače vrlo često papci od velike suše papučaju, osobito papci prednjih nogu, ako neprestano stoje na tvrdom pločniku od kamena, opeka ili asfalta.

Da se zle posljedice suše preprieči, uputno je tjerati blago svaki dan za nekoliko vremena u vodu, barem s nogam; nije li to moguće, onda valja barem jedanput na dan polievati papke vodom.

Kod blaga, koje se neprestano drži u staji postanu posve dugi papci, pa takovim papcima nije blago više sigurna i stalna hoda. Pa ako ovo blago naglo dodje na pašu, usljed naglog hodanja, lako da mu popučaju papci.

Duge papke, od stajanja u staji, valja blagu redovito rezati, da se pokrate do normalne veličine papka, koje imade blago, koje svakog dana redovito hoda.

Ako se redovito ne režu papci blagu, koje se goji u staji, onda papci postanu tako dugi, da se križaju i za hodanja zapinju papci od jedne noge u one od druge, pa je prava nevolja gledati, kako to jadno blago dugih papaka hoda.

M. K.

Gojitba gljiva u podrumu.

Prvi uvjet za gojitbu gljiva u podrumu jeste da podrum bude posve suh, jer vlažan podrum nije ponisto za gojitbu gljiva, jer trusje od gljiva u vlazi nebi proklicalo, nego bi izgnjilo i propalo.

Grastu u kojoj će se ploditi gljive valja ispuniti svježim konjskim gnojem, iz kojeg se prije odstrane svi dulji i veći komadi slame.

Konjski djubar se naslaga u slojeve od 40 cm., koji se dobro pritisnu, pa se nad njim naslaga sloj teške zemlje sa livade ili iz klijališta, nešto 10 cm. debeo. Po ovom se razaspe malo suhe zemlje, pa se onda sve dobro pritisne.

Ova naslaga prepusti se sama sebi 3 do 4 dana vremena, dok se razhladi od vrućine nastale usljed raztvorbe komada miceliuma gljive.

Nije uputno odmah zasijati trusje ili komade miceliuma dok se napravi naslaga, jer bi onda od velike vrućine koja se sazrije od raztvorbe konjskoga gnoja i trusje i komadi miceliuma propali.

Istodobno valja zatvoriti i začepiti sve prozore i sve otvore podruma, a da u njemu vlada podpuna tmina. Toplina u podrumu naravnava se na 11 do 18 stupnjeva Celsiusa ili na 8 do 14° R. Ako toplina padne izpod ovih gra-

nica ili se podigne nad istim prestane odmah rašćenje gljiva.

Svakog dana valja poskropiti naslagu jedanput, da se uzdrži potrebna vlaga. Škropljenje obavlja se vodom od iste prosječne temperature, kao ona u podrumu.

Nakon šest nedjelja pojave se gljive, pa ako se uzdrži u podrumu gornja toplina, i ako se redovito škropi, rodi gljivište za puna tri mjeseca.

Trusje se u novije doba ne sije, nego se za razplodjivanje uzimlju komadi miceliuma, i to iztisnuti u komade ili razdrobljeni. Iztisnuto u komade daleko je bolje, jer se uzdrži više godina.

Trusje i micelium obično se kupuje, ali ga je moći naći na mjestu gdje je stalo lišće od lipe, ili pak na djubristu.

Nasadi gljiva mogu se praviti preko cijele godine, ali se hoće da je konoba suha i mračna, i da se toplina u konobi ne mjenja naglo između naznačenih granica.

Ovakovim postupkom može se imati gljiva preko cijele godine.

Razsipnost u gojenju peradi.

Mnogi misle, da obilnim hranjenjem potpunije postigavaju svrhu u gojitbi peradi, dajući preobilno hranjenje, obzirom na veliku lakamost peradi, ne samo da je štetno po zdravlje, ali upliva štetno i na nesenje jaja, jer tuste kokoše, manje nose od ugojenih.

A i škrtro hranjenje peradi može se zvati razsipnošću, i može biti i od sasvim ubitačnih posljedica, osobito kada se škrtro hranjenje spoji sa natrpavanjem velikog broja životinja u malu prostor, jer se u prenatrpanom prostoru pojavljaju razne bolesti, od koji su neke ubitačne.

Isto tako nevalja škrtariti pri praviljenju gnjezda za leženje, jer je korisnije da gnjezdo bude prostrano, nego li usko, pošto se u takvom gnjezdu tuču kvočke i kokoši među sobom.

Izmetine od peradi su od velike gnojne snage, pa ih s toga valja pomnivo sakupljati; a ne razbacivati ih kakomudrago, kako što to vrlo često biva.

I perje, i ono poskapale peradi valja sabirati i pospremati, jer se nigda nemože reći, kad će se prožiti prilika da se proda.

I nabavljanje loših, krležavih primjeraka može se zvati razsipnošću, jer se u takovu slučaju razmjerno jeftinu perad skupo plaća.

Razsipnost se počinja pri gojitbi peradi i onda kad se drži više pivača, nego li je od njih potreba.

I od dobra izbora mjesta za kokošinjak, od njegove unutarne i izvanjske uredbe, te od topline i ventilacije zavisi takodjer štednja.

Tek po korabi u maslacu. Poznato je da ako se krave muzare hrane korabom ili repicom (Brassica Napus rapifera), da onda maslac utučen od takovog mlika, ima tek po grančavom ulju. Pošto u nekim predjelima koraba i repica igraju važnu ulogu u hranjenju blaga, dobro je da se znade, da se taj tek po grančavom ulju neopaža u maslacu od krava hranjenih korabom i repicom, ako se mlieko obere odmah kad se je omuzlo.

Kako englezi priredjuju liker od hmelja. Oni uzmu jednu staklenicu širokog grla, i napune ju zrele i posušene hmeljeve cvieće; a onda doliju u staklenicu, odnosno izpune staklenicu dobrim, jakim bielim ili žutim vinom. Začepe onda dobro staklenicu i drže ju četiri nedjelje dana u umjereno toploj sobi ili na suncu. Nakon četiri nedjelje otoče i prociede vino, u kojem se je kroz to vrijeme moćilo (lužilo) cvieće od hmelja, pa mu dodadu sladorače, koju pripreve kuhanjem 200 grama sladora u 1/4 litre vode.

Opet prociede sve, pa uliju u staklenice, koje dobro začepe. Ovako priredjen liker od hmelja, rabi se kao želudačno sredstvo ili cilo ili razvodjeno.

O napajanju teladi. Kad se telad odbije od sisanja, ako nije još dosta dorasla, da se može hraniti drugom hranom valja ju napajati. Za napajanje teladi rabi se cijelo mlieko, i to napram životnoj težini dotičnog teleta, rabi se za napajanje 4 do 9 litara celoga mlieka na dan, a napaja se tele 3 do 4 puta na dan. Može se doduše telad napajati odnosno hraniti i sa obranim mliekom, ali u takovom slučaju valja mlieku dodati čistog ulja od zemljanih orasa, e da se nadoknadi tustilo koje je oduzeto mlieku sa skorupom. Ovaj način odgajanja teladi preporuča se samo onim marvo-gojiteljima, koji svoje mlieko prodavaju u dru-žtvenim mliekarnicama, a u izmjenju dobivaju obralo mlieko. Obično se dodade 20 grama čistog ulja od zemljanih orasa na svaku litru mlieka, i to tako, da se ulje doda već ugrijanom mlieku, i da se mliekom posve dobro pomješa. Pri ovakovom načinu uzgoja teladi valja veliku pamnju posvetiti čistoci posudja, i čistoci ulja od zemljanih orasa što se ima primješati obra-nom mlieku.

Ruže penjalice. Od ruža penjalica najprikladnija za uzgoj u obliku vienca jeste ruža znanstveno zvana *Rosa Setina* ili *Rosa Hermosa*. Ona puno bolje uspijeva kao penjalica, ako je navrnutu na divlju ružu (*Rosa canina*), i to na panj ili na žile divlje ruže, jer se onda bolje i laglje penje, ne samo, ali neprestano i obilno cvate preko celog ljeta. U hladnim predjelima, gdje je studen jaka, valja ovu ružu zimi povali-ti i zastrijeti slamom; u umjerenom podneblju prezimljuje na polje. Ova ista vrst ruže prikladna je za uzgoj živica za zapasavanje gredica, samo što ju valja radovito klastriti. Gojena na živicu obilno cvate kroz cijelo ljeto, i pravi krasni vienac cvieća okolo gredica.

Klicavost žitarica za sjeme igra vrlo važnu ulogu u gojitbi žitarica, jer sjeme koje nije klicavo, ne tjera, a tim je izgubljen i trud i trošak. Svak se može lako uvjeriti o klicavosti svoje pšenice, ili druge žitarice namjenjene za sjetvu, ako prebroji 100 zrna pa ih naslaga u jednu vlažnu vunenu krpu. Ovu vlažnu vunenu krpu sa sjemenjem postavi se na pliticu, pa pokrije tu pliticu drugom pliticom, da voda neizliapljuje, odnosno da se vunena krpa ne osuši, nego da ostane i dalje vlažna. Nakon nekoliko dana počme sjeme klicati. Svaki dan jedanput skine se gorinja plitica, razmota se suknena krpa, i pokupe se ona zrna, koja su proklicala i pobilježi se svako sjeme koje je proklicalo i koje se je usljed toga diglo iz krpe. Kad se za par jutara opazi da nijedno sjeme više ne klica, to je znak da nije klicavo dotično sjeme, pa se onda zna koji je postotak klica-vosti sjemena, kojim razpolagamo.

Oko je od 100 zrna njih 70 proklicalo, to je znak da od onog sjemena, kojeg ćemo zasijati od svaku 100 kg. što zasijemo, neće proklicati nego 70 kilog. pa prema tomu valja zasijati veću količinu sjemena, da se nadoknadi ono što nije klicavo.

Iztekle je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi svoje račune našom upravom.

**

Ljetos, izim od peronospori i luga (*Oidium*) zarazeni su vinogradi i od patula (*Anthraco-*

palca — ospica). Ospice su najjače zarazile groždje po onim vinogradima, koji su zasadjeni na ravnicama i u dolcima. Svet se bori kako može, ali bez velikog uspjeha.

**

Namjestništvo u Zadru javlja da soka od duha sgušćena na 40 do 41° B. a sadržavajućeg 8 do 9.4% nikotine ima na prodaju i kod Ureda za odkup duhana u Splitu. i to: 1 limena kutija sa 1.3 kg. izvadka za flor. 1, jedna li-mena kutija sa 5 kg. izvadka za flor. 3, a 1 bure sa 20 kg. izvadka za flor. 12.

**

Ministarstvo rata u Beču dozvolilo je pro-daju praha (baruta) u svrhu pucanja na oblake protiv krupi uz obaljenu cieniu od flor. 12½ za sanduk baruta od 25 kg. težine.

**

U Svibnju mjesecu t. g. izvedeno je iz Hrvatske preko Rieke 6786 m c. brašna, a preko Trsta 1027 m. c.

**

Kroz zadnje tri godine poginulo je u Sla- voniji od svinjske posasti oko 150,000 glava svinja, i tim je onaj narod protrpio štetu od više od 3 milijuna fiorina.

**

Bosansko hrcegovačka zemaljska vlada prodala je tvrdki J. Eissler i Braća i L. Ort- lieb iz Monakova 80,000 hektara državnih šuma. Tvrdka se je obvezala posjedi godišnice 10.0 hektara šume, dakle u 30 godina 29,000 hekt., i davati vladi 100,000 fiorina na godinu za iz- gradnju nuždnih željeznica, a 100,000 na godinu, kao čisti godišnji prihod U svrhu izrabe šuma izgradit će se oko 100 kilometara željeznice, koja će po izroku ugovora, proći u vlasništvo vlade bez ikakve odštete.

**

Zove se „Führer durch Dalmatien“, knjiga koju smo primili na ogled od izdavača, a koju je napisao austrijski turista Reinhard E. Peter- mann. Knjiga je ukrasena sa 165 ilustracija Ljud. Fischera, a ima četiri geografske karte i gradska plana koje je priredio dr J. Škarica. Knjiga je izišla u nakladi Alfreda Höldera u Beču, a štampana je u mehtarističkoj tiskari u Beču. Ima 602 strane u velikoj osmini, a stoji 3 for.

Petermann sastavljaću svoju knjigu, išao je u prvom redu za tim, da posluži turističkim ciljevima. On vodi turistu po prugama, što ih određuje sama geografska razdioba zemlje, te se pri tom služi dosta praktičnim sustavom. Pisac bilježi sve, što treba da putnik zna na putu. U knji- gi je sadržano sve, što može zanimati onog, koji je voljan stvoriti si običaj pojam o prošlosti i sada- šnjosti Dalmacije. Knjiga je neki kompedium suvremene Dalmacije sa gledišta političkog i kulturno historičkog. Petermann se je pomagao suradničtvom priznatih učenjaka, kao što su prof. Bulić, dr Jireček, Kolombatović, itd., te je tako u cjelosti stvorio djelo, koje će strancu omogućiti, da prilično prouči Dalmaciju.

Knjiga se djeli na: Uvod. Praktične upute. Obćeniti pregled Dalmacije. Od Trsta i Pulja u Zadar. Od rieke u Zadar. Zadar. Okolica Zadra na kopnu. Zadarsko otočje. Od Zadra u Knin i Novigrad te na Velebit. Od Zadra preko Benkovca i Kistanja u Knin. Krka i njeni vo- dopadi. Šibenik i njegovi izleti. Od Šibenika u Knin. Vlas. Od Šibenika u Trogir. Kaštela. Spljet. Izleti iz Spljeta (Marjan, Solin, Klis). Od Spljeta u Sinj i Imoski (s izletom do Me- tkovića po kopnu). Od Spljeta do Metkovića (morem). Područje Neretve i izleti iz Metko- vića. Otočje srednje Dalmacije (Šolta, Brač. Hvar, Vis, Biševo, Korčula, Lastovo itd.). Od Metkovića u Dubrovnik. Dukrovnik. Izleti iz Dubrovnika. Južno-dalmatinski otoci (Mljet, Ši-

panj, Lopud, Koločep, Lokrum). Od Dubrovnika do Kotora. Boka kotorska. Od Kotora do Bu- dve. Izlet u Crnogoru. Kratak izlet do Krfa.

U dodatku je sadržan obsežan stvarni in- dex i mali rječnik njemačko-hrvatski; površina zemlje i stanovništvo; fauna Velebita (insekti i conchylie); flora Velebita, zimsko flora dubro- vačka i dalmatiska štampa.

**

Odbor Vinarske Udružbe izdati će još ovoga ljeta u vlastitoj nakladi „*Vinarski Vodič za Dalmaciju*“ koji će sadržati, osim svih mo- gućih statističkih podataka, odnosno vinske po- drukecije cijele Cislajtanijske, a navlastito naše pokrajine, još i sve moguće trgovačke podatke, razdjeljene po obćinama, te nekoliko zani- mivih razprava i naputaka o najvažnijim pi- tanjima, koja se tiču vinarstva i vinogradarstva.

Ovaj će vodič biti neka vrst rukovod- nika neobhodno potrebita svakomu trgovcu u pokrajini, a i onima izvan pokrajine, koji kane trgovati ili već trguju vinom.

Vinarski vodič tiskat će se u osmini, ve- likoj 22 cm. na 15 cm. a imati će posebni odio za oglase i adrese koje se primaju uz sljedeći pristojbine: za cijelu stranicu kruna 20, za po stranice kruna 12, za četvrt stranice kruna 8, Svaki koji želi uvrstiti kakovu objavu ili adresu, neka se prijavi odboru „Vinarske Udružbe“, do konca kolovoza t. g. i neka pošalje jasno na pisanu objavu ili adresu, i dotični iznos u novcu po gori navedenom cijeniku.

**

Do 31 t. m. primaju se kod Namjestništva u Zadru prijave za američanske loze potrebite za obnovu vinograda propalih od filoksere.

**

Sa postaje Zabok u Hrvatskom Zagerju izvedeno je godine 1897, što u Englešku, što u Švajcarsku i Francezku do 33 milijuna jaja.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

69. Na ovim stranama priličan broj svjeta bavi se pletenjem košara. Molim javite gdje i u koga može se nabaviti različite boje za bojadisanje vrbova pruča. D. J. u O. (Knin).

Anilinskih boja za bojadisanje vrbova pruča, ima na prodaju na malo, kod svih mi- rodijara. Najraznovrstije anilinske boje proiz- vadjaju Vereinigte Anilin Farben-Fabrik u Ko- loniji. U Beču bavi se prodajom takovih boja tvrdka L. Gromanns Sohn I Am Hof. Ali naj- točnije obavjesti, toli za boje, koli za sve druge potrebštine za košarački obrt može vam dati uprava Handels Museuma u Beču.

70. Neki na našim stranama, kad im kradu smokve, namažu nečim iste dok su na stablu, i u poznadu kradljivca po otečenim ustnicama. Koje se sredstvo rabi za mazanje? Kako se pri tom postupa? Može li dotično sredstvo imati zlih posljedica po zdra- vlje dotičnika? Z. B. u S. (Kaštela).

Otvoreno rečeno, izim paprike, nije nam poznato takovo sredstvo, kojim kad bi se na- mazale smokve, ostavilo bi trgova na ustnam kradljivca, koji bi se istih nepovlašteno okusio. A poništo nam pak nije poznato takovo sred- stvo, kojim bi se lako dale namazati smokve, a koje bi se sredstvo moglo kašniji lako od- straniti sa smokova, a da ne pravi isti učinak i na ustnam svakog onog koji bi bio povlašten jesti dotične smokve. Doduše mlieč koji pišti iz držka još nezdrelih smokava, naravi je kau- stično jedive, pa tko jede nezdrelih smokava, bez da ih oguli, lako da mu mlieč prouzroči oteklinu ustna, ali to biva samo dok su smo- kva nezdrele, kod zdrelih smokava učinak je znatno slabiji. A kako su smokve, jeftinije

dvojimo, da vlastinicim može doticati vremena, da mažu ili da nečim škrope smokve proti kradljivcima. Sva je prilika, da se ta tvrdnja širi i razglasuje samo zato, da se plaše kradljivci; ali da nitko niti posjeduje niti rabi kakovo sredstvo u takovu svrhu, jer se neda promisliti takovo razjeditivo sredstvo, koje bi bilo kratke djelatnosti ili bi se dalo lako kašnje odstraniti od smokava, bez posljedica za druge osobe.

71. Na lišću kupusa, osobito na onom pri zemlji opazio sam na licu listova nekakve žutkaste pjege, a na naličju bijele pjege koje su nalik onim peronosporo loze. Kod nekih na licu lišća vidi se nabreklina poput novčića, a izpod na naličju ima izdubina poput jamice. Molim koja je bolest i kako se lieči?

I. P. u P. (Biograd).

Lišće vašeg kupusa napala je guba (caries), koja se obično ugnjezdila na naličju lišća u većim ili manjim kolonijama i prouzrokuje učinak od vas opisan. Lieka, koji bi izravno djelovao na gubu kupusa nema, ali se pomnjom i nastojanjem može gubu sasvim izkorijeniti. Kad je bolest još u početku, t. j. dok se ne opaža nego po gdje koja kolonija na donjim listovima, valja ih pobirati. To se čini najlaglje pomoću valjka od lima, kojim se jedna strana natakne na drveno držalo, a druga strana ostane otvorena poput ženskoga ključa, ali široka koliko novčića ili koliko jedna kruna. Gubava lišće nasloni se na dlan lijeve ruke, a desnom rukom pritisne se otvorom limeog valjka na ono mjesto lica lista, gdje je površina lista podignuta usljed kolonije naseljene na naličju. Pritiskom prođe otvor limea valja kroz list i odreže svu koloniju guba. Ove rezke lišća valja sakupljati i izgoriti. Lišće usljed ovog postupka ostane puno okruglih luknja, ali to mu ni najmanje ne hudi. Kad je zaraza veća i jača, onda valja pokidati i izgoriti sve gubavo lišće, a puno pomaže, ako se na dotičnoj gredici ne goji kupus za tri ili četiri godine.

72. Loza ima već više godina, da me izdaje rodnom, a što rodi sitno je i nesladko. Ima na lozi mnogo lišća suha i skovršena, a mladice tjeraju odveć u vis. Molim vas za naputak, kako da istu redim?

A. B. K. u T. (Bosna).

Bez znati, kakovu vrst loze gojite, i ako je zemlja i položaj prikladan za gojitbu loze, nemožemo vam dati sasvim točan odgovor. Ali sudeć po onom što pišete, ima se zaključiti, da vaše loze boluju od peronospore ili od luga, jer kiselim groždjem, ili nikakvim, a malim zrnjem radaju obično sve loze, koje boluju od peronospore ili od luga (oidium); a ako se te bolesti pojavljaju već od više godina na lozi, onda ona strada, tjera slabo, tanke krčljave mladice, koje su nezdrela drva i ne nose ploda, a najzad loza pogine. Proti lugu (oidiumu) izvrstno je sredstvo sumpor u prahu, kojim se posiplju svi djelovi loze, i to na suhu, za liepa i sunčana dana; prvi put dok pup izvali, drugi put kad su mladice padale duge, a kašnje kad god se opazi, da se lug opet pojavljuje na grožđu ili na vrhovim mladica. Proti peronospori valja škropiti loze raztopinom modre galice, i to dva, tri i četiri puta u navratim od 15 do 20 dana. Raztopina modre galice priredjuje se od 1½ kg. modre galice i 1½ kg. zagasenog vapna u 100 litara vode.

73. Molim Vas, dade li se izčistiti sud od rakije, tako da se bez pogibelji bude mogao rabiti za vino?

A. P. u V. (Otok Hvar).

Sud od rakije dade se temeljito izčistiti i rabiti za vino, bez ikakve pogibelji, kako da je novi sud. U tu svrhu, ako ste u mogućnosti najbolje je da sud izlužite vodenom parom. Nije li vam to moguće, onda ga izlužite živim vapnom. Postavite kroz vranj (čep) u dotični sud malo živoga vapna, pa držeć i čep i vranj otvoren, zagasite vapno vodom, lievajući vodu na vapno malo a malo, dok se vapno zagasi. Onda izvaljajte sud, da zagašeno vapno dodje u doticaj sa svim unutarnjim djelovima bačve. Kašnje izperite bačvu nekoliko puta hladnom vodom, a najzad toplom vodom, e da ne ostane u bačvi ni traga ni vonja od vapna. I vatrom dade se sud od rakije izčistiti

za vino, ali ga valja razadniti, pa u njemu izgoriti malo slame ili triesća, a onda ga dobro izprati da neostane vonja od dima i od progorine. Lukšijom napravljenom od sode ili pepelike raztopljenoj u toploj vodi izlužuju se i čiste takodjer bačve od rakije, ali je ovo sredstvo skuplje od živoga vapna.

74. Imam patlicana (rajčica) kojima struk izgleda kao provehnut, a i plod je mlohav. Molim Vas, kako bi se ovi strukovi dali izliečiti?

I. P. u P. (Biograd).

Ta mlohavost struka i ploda patlicana potiče od peronospore infestans, koja napada patlicane i krompire. Kao preventivno sredstvo rabi se raztopina modre galice, priredjena i uporabljena na isti način, kako što se priredjuje i uporabljja za loze.

75. Molim Vas jeli istina, da svaka pojedina vrst krme imade izravno-upliva na tečnost, mirluh i trajnost mlička.

J. K. u F. (Hrvatska).

Istina je nepobitna i dokazana, da svaka vrst krme imade izravna upliva na tečnost, mirluh i trajnost mlička, a neke su baš od velikog upliva. Kisela djetelina, češljugarka, vrazji strčak, i kisela prouzrokuju prerano ugrušanje i ukiselenje mlička. Unštavajm djelatnost ovih trava, kren (hren) i Sanicula. Crljeno ili krvavo mlieko prouzrokuju pupoljci od četinjača, bioč, žabnjaci, preslica, vretenac, šašine, sita i slične. Žutu boju dobije mlieko kad se hrani mrkvom. Modru boju kad se hrani heljdom, volujakom, resuljom i sličnima. Žestoki tek dobije mlieko kad se hrani divljim lukom, pelje nom, repicom, žabnjakom, repom i ravanom. I zeleni kukuruz, ako se sam krmi prouzrokuje neugodni tek u mlieko, ali se hranjenje kukuruzom lako popravi, ako se kukuruzu primješa malo siena od grohorice ili od graška. I tvornički otpadci, osobito dropina od krompira, gorusične i repične komine, brašno od ribe i sirovi krompiri, lišće od repe i kupusa, kuhinjski otpadci, vučak i t. d. sve su hraniva, koja priobčuju mlička po koji neugodni tek.

B. Nova pitanja.

76. Stablo od jabuke napale mi neke uši, koje su prekrivene bielom paučinom poput vune. Na dotičnom napadnutom mjestu popuca kora i izbiju veliki čvorovi. Kušao sam mazati krečom, ali bez svake koristi. Molim Vas, koja je ovo neman, i kako da ju utamanim?

S. S. u S. (Slavonija).

77. Jeli istina, da vino potičuće od groždja četiri do pet puta škropljena raztopinom modre galice prouzrokuje bolesti u želudcu? Jesu li takova vina bila analizovana i prenošasta štetna po zdravlje?

N. V. u R. (Dubrovnik).

78. Za ljetosnjeg kišljivog ljeta, koliko puta valja škropiti loze, a da se ne užuvaju od peronospore?

N. V. u R. (Dubrovnik).

79. Jeli istina da škropljenje groždja sa raztopinom sapuna i buhača protiva crvu, jeste kašnje od upliva na vino, jer da se takovo vino lako pokvari?

N. V. u R. Dubrovnik.

80. Jeli istina, da se obilnim gnojenjem stvori zalih hranivih sastavina u zemlji, koja omogući i osjigura obilan plod za više godina?

I. S. u P. (Isra).

81. Molim Vas, čim se najbolje liepi kositrnjača (staniol) na staklenicam šampanjca?

U. F. I. u S. (Bosna)

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Kristić S., uč. — Roki Lučić A., poz. — Niemčić S., žup. — Rodin B., uč. — Hrvatska Čitaonica - Pazin — Brod na Savi — Steindl H., upr. — Velikanje J., župnik.

— Č. g. Kolić N. — Pisali smo Vam, kako da obranite svoje pipune od onih bubara.

— Č. g. Ivanković J. — Takodjer Vami o koristi od posipanja loza bolestnih od patula (anthracnosi) sa živim vapnom i sumporom.

— Č. g. Ilić M., kalemar. — Upišali smo Vas i poslali smo Vam brojeve od 1 t. r.

— Č. g. Steindl H., upr. — Takodjer.

— Č. g. S. B. Braća Cvićković. — Pisali smo Vam, obširno o jednoj i drugoj bolesti, koja Vam je ljetos napala loze.

— Č. g. Ellner A., žup. — Takodjer na sva stavljena pitanja.

— Č. g. Lukić S. — Malo koristi proti patulam škropljenje sa 5% raztopinom zelene galice. Jedino uspješno i sigurno sredstvo jeste mazanje panjeva u veljači sa Skawinskijevom raztopinom zelene galice.

— Č. g. Adamić N. — Proti hrdji (Puccinia graminis i P. straminis) preporučaju u novije doba raztopinu formalina i sapuna. Napravi se dvopostotna raztopina sapuna (2 kg. sapuna na 100 litara) vode i doda joj se ½ kg. odnosno ½% formalina.

— Č. g. Ivičić A. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ onu „Buhač“ i broj 11 Gosp. Poučnika poslali smo Vam po pošti.

— Č. g. Tolić I. — Nemožemo, nije predmet koji za njega u naš djelokrug, obratite se izravno upravi.

— Č. g. Kosančić S. — Nije uputno lie vati vode u grkljan teladi, koja teško ili slabo diše kad dodje na sviet, jer lako da se zaduši, osobito ako voda ide u dušnik mjesto u želudac. Mokri oblazi na prsa, i polievanje teleta hladnom vodom, ili natiranjem, kretanjem prednjih nogu, puno više pomaže za uvesti redovito disanje, nego li lievanje vode u grkljan.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“
U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, cijena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaoštataka, sa 21 slikom. — Cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća ure snog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIC

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Kolovoza 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Kolovoza 1899.

POVIŠENJE POREZA NA SLADOR.

Još pred više godina, kad se je govorilo o povišenju plaća činovnika, govorilo se je i o povišenju poreza na slador.

Usljed anormalnih odnošaja u zastupničkoj kući u Beču, nije se redovitim putem mogla sklopiti nagodba sa Ugarskom, pa dosljedno tomu nije moglo doći do pretresanja zakona o povišenju poreza na slador.

Stoga je i zakon o novom porezu na slador, kako što i svi zakoni odnoseći se na nagodbeni ugovor sa Ugarskom, stavljen u kriepost sredstvom §. 14.

Svaki novi porez je težak, i to tim više, što se je zadnjih godina nagomilalo toliko novih izravnih i neizravnih poreza, da narod ne zna više odklen da izbije novac za namirivanje svih poreza.

Novi porez na slador, prividno, ne pogadja izravno, nego imućniji dio pučanstva, koji troši slador u kavi i poslasticam, te slastičare i proizvođačelje osladjenih alkoholičnih pića i tvorničare voćnih umoka, ali pogadja neizravno cijeli gospodarski stalež, a osobito gospodare onih predjela, koji se izravno bave uzgojem sladorne repe, i one vinogradare koji u lošim godinama trebaju slador za popravljivanje masta, slaba od posljedica peronosporo i luga.

Stoga se gospodari ne vesele ovom novom porezu, dapače, gdje su svjestniji prosvjeduju proti novom porezu na slador.

Usljed velike konkurencije gojitba sladorne

repe se je jedva izplaćala, pa su mnogi gospodari bili usilovani napustiti gojitbu sladorne repe. Država je na to opredielila nagrade za izvoz sladora, zavadjajući se za primjerom Njemačke: ali za tu odštetu što daje tvorničarima sladora, povišila je, eto porez na slador za 6 novčića po kilogramu, da si ono, što s jedne strane daje pojedincim, nadoknadi s druge od svih domaćih trošiocu sladora.

Povišica poreza na slador, bez svake dvojbe umanjiti će potrošak sladora, pa će se u istom razmjeru umanjiti gojitba sladorne repe, i propasti će mnogi obrt, koji se temelji na sladoru.

A udarac će po naše gojitelje sladorne repe biti tim jači, što se u zadnje doba znatno širi gojitba sladorne repe u Italiji i Sjevernoj Americi, koje su države bile jedina tržišta za naš slador; pa u istom, razmjeru, u kojem se u rečenim državama, usljed pogodnosti što uživaju gojitelji sladorne repe, povećava proizvodnja sladora, pastići će izvoz našeg sladora, a dosljedno umanjiti će se gojitba sladorne repe.

Za gospodare, onih zemalja u kojim se goji sladorna repa, povišenje poreza na slador, je znatan udarac, kako što i za sve vinorodne predjele, gdje je za hrdjavih godina potrebit slador za popravljivanje slabog masta.

Nemože se još predviti, koje će posljedice donieti povišenje poreza na slador, ali se može već unaprijed utvrditi, da će ovaj novi porez izazvati veliku gospodarsku krizu, baš u onim zemljama, koje su sa svojeg naprednog gospodarenja, bile najbogatije.

Upliv stelje na kakvoću mliekarskih proizvoda.

Gdje se želi proizvodjati dobrih mliekarskih proizvoda, nesmje se rabiti za stelju krava, nego zdrava i posve suha slama.

Na jednom imanju u Českoj, gdje se unatoč dobrom hranjenju, nije moglo proizvodjati dobar maslac, i gdje je mlieko imalo tek po lužnoj sapunjači, izpostavilo se je da su te mane mlieka poticale od stelje. Slama koja se je na rečenom imanju rabila za stelju, bila je pokvarena i pljesniva, davala je neugodnim vonjem, kojeg je primalo odmah mlieko, koje se je muzlo u toj štaji. Takova slama sadrži i trusja svakovrstnih nametnica, koje padne u mlieko, u njemu se razvija i promjeni mu tek i miruh ili ga pak sasvim izkvari.

Od mlieka na kojem se je naselo trusje nametnica ili bakterija nije više moguće otući dobar maslac.

Na gori rečenom imanju, dok su odstranili iz štaje pokvarenu stelju, i dobro izčistili staju, te izprali vime krava, odmah je mlieko bilo zdravo, a iz njega otučen maslac posve tečan i mirlišan.

Gdje su takove okolnosti da za krave muzare nije moguće imati dobre stelje, valja svaki put prije muzenja izprati kravam vime mlakom vodom, jer se tim odstrani sve trusje i svi bakteriji, koji su na vimenu, i koji iz istog za muzenja lako padaju u mlieko.

Nijednu vrst slame, pa ni onu od heljde, koja je pliesniva i nagnjila, nesmje se rabiti za steljanje krava muzara. Suhi treset za prodlogu, zastrt dobrom slamom najbolja je stelja za krave muzare i za sve drugo blago.

L. S. H.

PODLISTAK.

Izmravljeni klipovi od kukuruza kao hrana za konje.

Još odavno kušalo se je hranjenje domaćih životinja toli sa kukuruzovim zrnjem, koli sa kukuruzovim lišćem, vlatjem i klipovim.

Tim kušnjam su skokom uvijek prednjačili amerikanci, koji se najviše bave gojitbom kukuruza; pa i hranjenje konja sa izmravljenim klipovim od kukuruza ima se zahvaliti amerikancim.

Izmrvljene klipove od kukuruza, koji nalice mekinjam ili kominam od piva, zovu amerikanci *new corn product*, a rabe ga u zadnje doba baš u velike kao voluminozna hrana za konje.

Na gospodarskom pokušalištu u Marylandu „*Maryland Experiment Station*“ pravljene su kušnje hranjenja konja sa sienom od preslice, cielom i oluštenom zobi, sa oluštenim kukuruzom,

sa kukuruzovim brašnom i sa *new corn product* ili izmravljenim klipovim.

Pojedine kušnje su potrajale 14 dana, sa 9 dana razmaka između jedne kušnje i druge. Prva je kušnja pravljena sienom od preslice (sieno od Thimotheove trave) da se dozna njezina probavivost. U onim slučajevim gdje je sieno od preslice pokrmljeno skupa sa kojom drugom krmom, odbilo se je ukupnu probavljivu vrijednost siena.

Za jedne kušnje hranjeni su konji izključivo sa izmravljenim klipovim, kao voluminoznom hranom. Hrana ta se je sastojala od 50 postotaka izmravljenih klipova, od 10% krupice od zobi, raži i brašna od sjemena od lana, te 5% pšeninih mekinja i tako zvanog gluten brašna (odpadci od pravljenja škroba).

Druga kušnja je izvedena hranjenjem samom zobi, bez drugih primjesa, ali konji koji su s početka trošili 6 kg., pa 6¾ kg. zobi na dan, nakon nekoliko dana nisu više hotjeli da jedu zob.

Uspjesi postignuti ovim kušnjam jesu sljedeći:

1. Sieno od preslice znato manje izrablju konji nego li goveda.

2. Zob u obliku krupice, puno bolje izrabljuju i probavljaju konji, nego ako se hrani celim zrnjem zobi.

3. Konji puno bolje probavljaju oluštenu kukuruzovu zrnje, nego li brašno od kukuruza.

4. Ako se sočna hraniva i žitarice hrane skupa sa sienom, onda ova krmiva umanjuju znatno probavljivu vrijednost siena.

5. Nije moguće hraniti konje samim zrnjem, dapače i zob, ako se sama krmi dodije konjim nakon nekoliko dana.

6. Najbolja je hrana, odnosno najbolje probavljaju i izrabljuju konji onu hranu, koja se sastoji od zrnja i duge voluminozne krme; dakle duga slama i cielo zrnje od zobi.

7. Izmrvljeno klipje od kukuruzova izrabljuju i probavljaju konje bolje, nego li sieno od preslice.

8. Voluminozna hrana, negubi svoje vrijednosti, ako se izsječka ili izmrvi.

Iz svega što smo naveli jasno se vidi, da se nijednom krmom, pa ni izmravljenim kukuruzovim klipovim, nedade izmjeniti naravna hrana konja, te da je zob i ciela, duga slama najprijetnija i najbolja hrana za konja.

Bolest loćike (salate).

Loćika ili salata jeste najobljubljenija i najrazprostranija vrst povrtnine, a ima ipak i ona toliko svojih neprijatelja, koji joj priete obilno, da je polovica dosti.

Bolesti loćike pojavljaju se u grastam, u vlažno toplom zraku, ali i na polju, i uzrokom su da loćika izumre.

Najviše trpi loćika od jedne tajnovitne nametnice, koja se nasedne na podanjku struka tik kod žila, i priče joj kolanje sokova. Ova nametnica, tako teško napada loćiku, i priče ju u kolanju sokova, da je kadšto preko jedne same noći zadavi i čini da pogine.

Proti ovoj bolesti nema lieka, koji bi se dao izravno uporabiti, dapače ni samo živo važno ne pomaže.

Najbolje je sredstvo proti ovoj bolesti izmjena zemlje u grastan, što nije uvijek lako izvediva radnja.

Na pokušalištu u Massachussettu, našli su da se ova bolest ne pojavlja na loćiki, ako se zasije na sterilizovanoj zemlji, pa s toga savjetuju sterilizovanje zemlje.

Sterilizovanje zemlje postizava se, ako se ugrije zemlja do 80 stepnjeva Celsiusove topline. Pri toplini od 80° C. uništavaju se u zemlji sve klice nametnice, a osobito ona što davi loćiku.

Na običnoj zemlji u grastam pospe se sterilizovane zemlje za 10 cm. debljine, pa se onda sije loćika.

Dotiče doduše i tanji sloj sterilizovane zemlje, da obrani loćiku od nametnice, ali nesmje biti tanji od 4 centimetra.

Izmjenu zemlje i posipanje sterilizovanom zemljom valja obaviti svaki put iznova kad god se ima sijati na novo loćika.

I proti bolesti, koja se pojavlja u obliku crnih pjega na rubovim lišća loćike nema lieka, ali je iskustvo dokazalo, da se ova bolest pojavlja jedino i samo na slabim strukovima. Dosti je po tom ne saditi sadjenice od ovakvih slabih razsada, pa se neće bolest prijaviti.

O uplivu fosforne kiseline na vrst sjemena.

Gojenje fosfornim gnojivim korisno je za sve gospodarske rastline, a osobito za žitarice. Poznata je već činjenica da se razboritim gnojenjem sa fosfornim solim znatno povećava plodovitost i rodovitost, i to u toliko u koliko se tim lagljesejeme tvori i razvija u klasju, čim je veća količina fosforno kiselih soli u zemlji.

Ali kušnje, koje su u zadnje doba napravljene na gospodarskom pokušalištu u Albanu blizu Stockolma, dokazale su da fosforno kisele soli uplivaju izravno i na poboljšanje vrsti sjemena, i to ne samo kod žitarica, ali i kod okopavina. Taj povoljni upliv fosforno kiselih soli opaža se osobito na endosperm sjemena, koji, kako je poznato, sastoji se od brašnatog diela sjemena.

Gledali se i sravnili se vrsti žitarica sa zemalja, koje oskudijevaju fosfornom kiselinom, sa onim potičućim od zemalja obilno pognojenih topivom fosfornom kiselinom, ta razlika udara odmah u oko, jer je sjeme žitarica sa zemalja prognojenih topivom fosfornom kiselinom, skorom dvaput jedrije od onog sa zemalja koje oskudijevaju fosfornom kiselinom.

Nije samo sa biološkog stanovišta uputno imati jedno sjeme, ali je to uputno i sa fiziološkog stanovišta, jer dobro razvijeno i jedno sjeme od izravnog je upliva na razvoj i rast buduće biline, koja će se iz njega razviti.

Redovitim gnojenjem topivim fosfatim, ne samo da se prepriče degeneracija sjemena, ali se u velike i izravno doprinosi njegovom poboljšanju, a to je od ne male koristi, jer onda ne treba često mienjati sjeme. O. L.

Casse-ov način čuvanja mlika.

U novije doba, za laglje čuvanje i prenašanje svježeg mlika, počeli su mlieko smrzavati. Smrznuto mlieko užuva se tečno i svježije za više dana, a kad se raztopi rek bi da je čas prije bilo pomuzeno.

Za smrzavanje mlika rabe se razni postupci, ali najbolji od svih rekbi da je Casse-ov postupak.

Po njegovom postupku prenese se mlieko u prostorijam za smrzavanje, u kojim se nalazi sprava za pravljenje leda, koja se sastoji od jedne posude poput lokve, koja je puna zasićene lukšije od soli (razsoli), i od sprave za razhladjivanje, koja ima svrhu da sniži toplinu na 12 do 14° Celsiusa izpod ništice.

Na jednoj strani ove sprave lieva se mlieko kroz osobiti lievak u okalajsane limene posude od kojih svaka sadrži 12 kg. mlika. Ove limene posude pune mlika urone se o razsol (lukšiju od soli) i tu ostanu 3 najviše 4 sata vremena, kroz koje vrijeme mora da se mlieko sasvim smrzne.

Rabe se limene kutije za smrzavanje mlika, jer se u njima mlieko puno prije smrzne i jer se za smrzavanja ne odjeluje vrhnje od mlika.

Sprotivne strane sprave za smrzavanje izvade se limene posude sa smrznutim mliekom. Ove se posude metnu za par časova u vrelu vodu, da se smrznuto mlieko odlepi od strana, pa se onda prevrne limena posuda da iz iste ispadne mlieko u komadu, kojeg se po sklizalici šalje u spremište.

U spremištu, gdje se pomoću sprave za razhladjivanje drži uvijek topliva na + 2 stepnja C., lieva se razhladjeno mlieko do 2° C. u velike limene posude, kojima se doda jedan komad smrznuta mlika. Razmjer u kojem se razhladjenom mlieku dodaje smrznuto mlieko jeste od četvrtine t. j. na 36 kilograma razhladjenog mlika doda se 12 kilogr. smrznutog mlika. Dakle svakoj limenoj posudi od 50 litara doda se 12½ litara smrznutog mlika, što odgovara na 25 po sto ukupne količine mlika.

Na ovaj način priredjeno mlieko zove se ledeno mlieko. — Ovakovo mlieko užuva se svježije, tečno i zdravo punih 15 dana i više.

Za porabe raztopi se mlieko malo po malo pa se rabi za sve one svrhe za koje se rabi svježije, istog dana. omuzeno mlieko.

O manještanju homuta.

Kako se ima namjestiti homut jednome koju, ovisi u prvom redu od samoga konja.

Ljubitelj i gojitelj konja neće namjestiti homut konju na prostogdje pada i kako pada, nego će prije proučiti pleća dotičnog konja, da se uvjeri, kako su pleća izrasla i razvijena, jer od razvoja pleća ovisi položaj homuta.

Kad konj vuče teret, poznato je da on u isto doba diže i šalje napred lievu stražnju i prednju nogu ili pak desnu. — Usled dizanja i napredovanja obim lievim ili obim desnim nogam zajedno, te usled mišićne snage zadnje i prednje noge na protivnoj strani stojećih, koje se u zemlju opiru, i u tom času kosi položaj od gori prama doli imadu, nastaje kretanje konja. Pravac ove snage što konj razvija upirajući se u zemlju sa obim lievim ili obim desnim nogam ide u protivnom pravcu koso od straga doli prama prednoj strani put gori. Istodobno težina tiela vuče tielo okomito prama doli. Usled istodobnog djelovanja obih ovih snaga, t. j. mišićne snage i tjelesne snage, razvija se djelujuća snaga, na temelju zakona o paralelogramu, u vodoravnom smjeru od stražnje prama prednoj strani tiela, i to baš u vrh pleća.

U ovoj orti pojavlja se napredovanje tiela, a ona nam kaže pravi položaj stranga. O pravom položaju homuta ovisi sada, ako će konj svu mišićnu snagu upotrebiti u vučenju, ili će biti u tome spriečen, od kakove boli, koja potiče od žuljanja ili tištenja.

Pleća kod konja su kosa položaja, i to od spreda doli, a prama stražnoj strani gori; a u istom smjeru sa srednjom crtom obih pleća ili lopatica teče okomito jedna kostna uvalina. Ova uvalina, je mjesto, na čijoj sredini, mora da se točno naslanja homut.

Mjesto, gdje mora da sjedi ili da stoji homut, jeste sredina pleća, dočim vrat mora da ostane sasvim slobodan i gori i doli, jer se samo u takvom slučaju može vrat krećati slobodno na sve strane.

Na ovaj način homut ne žulja i ne tišti konja, pa on može da slobodno razvije svu svoju mišićnu snagu. P.

O izmjeni krvi kod kokoših.

Tko se bavi uzgajanjem kokoših, osobito dobrih nosilja, red je da svako često izmjenjuje krv u dotičnoj pasmini, ako neće, da dotična pasmina postepeno malaksa i izgubi svojstva kojima se odlikuje. Poznata je činjenica, da jedan pivac oplodjuje 12 i više kokoših, a da usljed toga nastane veliko srodstvo i rodbinstvo između pojedinih kokoših. Ako su pak i pivci od istog kolina, onda je parenje tako u bližem rodu, da nosi sobom sve zle posljedice takovog parenja, koje se najprije pokazuju u nazadovanju i propadanju svih onih prednostih, kojima se je dotična pasmina odlikovala.

Prepriče se parenje u srodstvu, ako se za razplod ne rabe pivci domaćeg uzgoja, nego se nabavljaju iz drugih gojilišta, kod kojih kokoši nisu u rodbinstvu sa onim što mi gojimo, i ako jesu iste pasmine.

Nije li moguće za obnovu krvi nabaviti pivaca iste pasmine, onda se nabavljaju pivci pasmine slične onoj koju gojimo, ili pivci takovih pasmina, koji se odlikuju istim prednostima, kojim se odlikuju kokoši koje gojimo. — Jednom gojitelju peradi nemože da bude sve isto, koji pivac trči naokolo za kokošim, nego samo u onom slučaju, ako se sam ne bavi uzgojem podmladka. Kad se radi o razplodu nevalja zaboraviti, da i pivac prenaša svoja svojstva na potomstvo, kako što i kokoši. Stoga se pri izboru pivaca, takodjer pazi na svojstva kojima hoćemo da se odlikuje potomstvo.

Potiče li pivac od pasmine, koja se odlikuje sa obilnim nesnjem, to će bez dvojbe i kokoši, koje poteknu od tog pivca biti bolje nosilje, nego li su bile njihove majke.

Redovita izmjena krvi u peradstvu, a osobito za uzgoja kokoši, jeste tako važna stvar, kako izbor pasmine. H. P. G.

Liepak za staklo. Vrlo se često u kućanstvu razbije koji komad staklenog posudja, kojeg nije lako izmjeniti, a ipak bi se lako načinilo i dalje rabiti, da se pozna jedan jednostavni, a dobri liepak, kojim da se polupano posudje trajno priliepi. Takav liepak za staklo priredjuje se od smjese zasićene i izlužene raztopine kaučuka u kloroformu kao ugušćena vodena raztopina. Ovako priredjeni liepak, drži čvrsto polupane djelove, kako da su cijeli, a nije topiv ni u hladnoj ni u toploj vodi, a proziran je poput stakla.

Duhan za čuvanje krzna. Iskustvo je dokazalo, da ako se odjeća i stvari od krzna pospu sa prahom od duhana, da se onda uzdrže izvrstno preko celog ljeta, jer da moljci ne trpe za ništa duhan u prahu. U tu svrhu rabi se jake vrsti duhana n. pr. duhan virginia. Na našim stranama biti će s toga najbolje smrviti u prah nekoliko virginskih smotaka. Prašina od duhana razaspe se po dlakavom dielu krzna, pa se krzno naslaga u sanduke ili ormare i pokrije čistom prtenom plahtom. Kad je do porabe odieća ili stvari od krzna, izvade se vanka, iztrese se i izmlati prah od duhana i mogu se odmah rabiti, jer vonj od praha od duhana brzo izvjetri, dočim vonj od kampora, kojeg se takodjer rabi za čuvanje krzna uzdrži se za više dana na krznu, i vrlo je neugodan vonj za svaku osobu, a osobito za gospodje.

O uplivu podloge, podstava ili divljake na plod. — Poznato je, da se veći dio plemenitog voća razplodnije navrećanjem. Za podlogu pri navrećanju obično se uzimlju divljake uzgojene iz sjemena, a radi boljeg uspjeha rabu se i divljake od srodnih vrstih voća. — Franceski stručnjaci Rivière i Beilhache pravili su optovane kušnje, da se uvjere, ako je podloga ili podstava od upliva na plod. Oni su u tu svrhu navrnuli plemenitu vrst krušaka zvanu *Triomphe de Jodoigue* na dunju i na divljaku od kruške uzgojene iz sjemena. Kušnje su dokazale, da je dunja prikladnija za podstav, nego li di-

vljaka od same kruške. U jednom slučaju kruška navrnuta na dunju radjala je plodom daleko liepše boje, od ploda od kruške navrnute na divljaku od kruške. U drugom slučaju plod je bio znatno veći i teži, te je 10 krušaka od stabla koje je imalo za podlogu dunju, težilo 126 grama više, od ploda od stabla, koje je imalo za podlogu divljaku od kruške, uzgojene iz sjemena. U trećem slučaju opazila se je velika razlika u čvrstoći mesa, a u četvrtom slučaju u slatnosti mesa, odnosno u većoj sadržini sladora. Kruške sa stabla navrnuta na dunju sadržavale su 8933 grama sladora više od onih sa stabla koji je imao za podlogu divljaku od kruške, a ta razlika od 8933 grama sladora više, čini razliku od 4 kg. više sladora na svaku 300 komada krušaka.

Hektograf je sprava za prepisivanje, koju može da trepuje više ili manje svaki gospodar. Bud ali dobrota i poraba hektografa ovisi uvijek od stvari na kojoj se imaju snimati otisci dotičnog pisma, od kojeg hoćemo da napravimo više otisaka, dobro je da gospodar zna, kako će dotičnu tvar moći sam prirediti. Za priredjivanje stvari potrebite za prepisivanje na hektografu, uzme se 100 grama hladetina (Gelatine), koju se izmrvi i namoči u 235 grama vode. — Kad se je hladetina raztopila u vodi dolije joj se 830 grama glicerina, pa se sve uz neprestano miešanje kuha u ruskoj kupelji, dok se ugusti na toliko, da se može lievati u dotični kalup. U kaluku se stvar od sebe ugruši i učvrsti, kako treba za porabu. Ova tvar, za prepisivanje na hektograf, znatno je trajnija, ako joj se za kuhanja primješaju 2 do 3 grama salicilne kiseline.

Upliv boba na tečnost maslaca. Ako se bob krmi kravam muzaram, i u manjoj mjeri, maslac, koji se dobiva od takovog mlička gorak je i netečan. I sama primjesa od $\frac{1}{4}$ kg. krupice od boba, krmi potrebitoj za 500 kg. životne težine, upliva štetno na tečnost maslaca. Krave, koje su na 500 kg. životne težine dobivale dnevice krmu sastojeću od 5 kg. siena, 3 kg. slame, 5 kg. repe, 2 kg. mekinja i $\frac{1}{4}$ kg. boba, davale su tako loš maslac, da se nije mogao okusiti; dočim dok je iz krme izostavljena bila krupica od boba, dobivao se je posve tečan maslac. — Bob nevalja s toga krmiti muzaram, nego volovim pitancim.

Gospodarske Vjesti.

Izteklo je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojb. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi svoje račune našom upravom.

Zadnjih 15 dana dolaze povoljnije vijesti o stanju vinograda. Znatno je slabija bila zaraza peronospora i luga (Oidiuma), dočim je palac (patule = Anthracnosi) nastavio haranje po vinogradim, koji se nalaze u nizinam i po dolcim.

Iz mnogih nam se mjesta tuže, da ljetos, kad je bilo od tolike potrebe savjeta, nemogu da vide putujuće učitelje, ni za liek; i pitaju nas, što će reći, da su putujući učitelji postali *avis rara* odkad je njihov broj bio pomnožen?

Velekosjednik Ladislav Nayer u Osjeku, uređuje na pustari Podrumina kod Osjeka zavod za proizvodjanje *krmnog seruma proti svinj-*

skej pošasti. Zavodom će ravnati D.r J. Karlin-ski iz Gračanice.

U Najtri Zsambokretu u Ugarskoj udružilo se je 8 seljačkih posjednika, te kupiše parni plug od 20 konjskih sila za laglje i jeftinije obradivanje svojih zemalja.

Žensku stručnu školu u Zagrebu pohađalo je lani 594 učenica, koje je podučavalo 27 nastavnika, i to: 1 ravnateljica, 15 učiteljica i 12 izvanjskih učitelja. Ženska stručna škola dieli se u tri odjela: I odjel za umjetni obrt, II odjel za kućanstvo, a III odjel za trgovinu i knjigovodstvo.

Pčelarstvo, koje je u sedamnaestom veku ovalo tako u Rusiji, da se je med i vosak izvažao po svoj Evropi, nazadovalo je zadnjeg veka; ali još uvijek dobiva Rusija godišnje 10 milijuna rubalja za med, a 6 milijuna rubalja za vosak; a mnogo se meda troši za hranu.

Ministarstvo za poljodjelstvo primilo je predlog gospodarstvenog vieća za eventualnu uredbu vlastitog carinskog područja i predlog o sklopljenju novih trgovačkih ugovora, te donošaja prama Ugarskoj, a u istu svrhu je imenovala posebni odbor, koji će izraditi program akcije, i staviti pitanja trgovačkim komoram i drugim interesovanim faktorim, o svim onim pitanjima, koje potreba temeljito uzeti u pretres.

Po statističkom izvješću od osobne dohodarine u Cislajtani, utjerala je država godine 1898 fiorina 65,253,444. Od ovih je potrošeno 1,200,000 fiorina za pokriće troškova za provedbu ovog novog poreza, a država si je zadržala za sebe 52,179,979 fior. Fiorina 7,264,953 upotrebljeno je za 10% popustka na zemljarinu i kućarinu; a usljed neizčekivanog povoljnog uspjeha što je država imala ovim novim porezom, opredielila drugi 1,324,000 fiorina na popust zemljarine i kućarine, tako da je ukupni popust na zemljarini iznio $12\frac{1}{2}\%$, a na kućarini $11\frac{2}{10}\%$. Pokrajnam dala je država 3 milijuna fiorina, od kojih je dopalo Dalmaciju 25,000 fiorina. U Dalmaciji je utjerala država 516,675 od osobne dohodarine. Dakle ovim novim zakonom obterećena je Dalmacija za više od $\frac{1}{2}$ milijuna fiorina na godinu, bez da je država učinila i jednu veliku investiciju u zemlji, i bez da nas je odštetila za velike štete pretrpljene usljed vinske klauzule.

U Ministarstvu za unutarnje poslove izradjena je osnova zakona odnoseća se na uređjenje mirovina privatnih činovnika za slučaj starosti i nesposobnosti za rad. Za svaku pokrajinu biti će jedno osiguranje za sebe. Vlada neće ništa doprinosati, nego će doprinositi službo-divci i službo primci.

Naredbom ministarstva od 5 srpnja t. g. ograničen je znatno uvoz blaga, a osobito svinja iz Ugarske.

Službeno izvješće o proizvodnji, potrošku i izvozu sladora od 1 kolovoza 1891 do konca lipnja 1899 glasi: Proizvedeno je 10 $\frac{3}{4}$ milijuna met. centih sladora, dakle 22 milijuna met. centih više od prijašnje godine. Izvedeno je prostog sladora 66 milijuna met. centih, dakle 22 milijuna met. centih više od predjašnje godine. Domaći potrošak iznio je 34 milijuna met. centih, dakle 50,000 met. centih više od prijašnje godine. Po tom će vlada od novog poreza na slador utjerati poprieko na godinu 204 milijuna fiorina.

U Vrbovskom u Hrvatskoj osnivaju tvornicu za proizvodjane cecelne ili oxalne kiseline, a u Karlovcu tvornicu ca proizvodjane šesira i fesova.

Učitelj u Niemcima, Mate Živković izumio je posebnu vrst pluga sa sijalom, i zato je izvoštio izključivu zakonsku povlasticu za Ugarsku i Hrvatsku.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

76. Stablo od jabuke napale mi neke uši, koje su prekrivene bielom paučinom poput vune. Na dotičnom napadnutom mjestu popuca kora i izbiju veliki čvorovi. Kušao sam mazati krečom, ali bez svake koristi. Molim Vas, koja je ovo neman, i kako da ju utamanim?

S. S. u S. (Slavonija).

Iz vašeg opisa se posve jasno razabire da je krvava uš napala vašu jabuku. Proti krvavoj uši (*Schizoneura lanigera*) je najbolje sredstvo raztopina izvadka od duhana. — Sredstvo proti krvavoj uši priredjuje se, ako se na svaku 100 litara vode doda $1\frac{1}{2}$ kg. izvadka od duhana (tabak estrakt), 1 kg. mazavog sapuna i 50 grama u prah sameljene naftaline. — Za uporabu ovog sredstva rabe se obične strcaljke za škropljene loza proti peronospori, samo što se rabi uzko razsipalo, e da teknošina što većom snagom izlazi iz strcaljke i udara ona mjesta gdje se je nasela i ogubavila stablo krvava uš. Pošto se krvava uš zaštićuje nekom presvukom poput pamuka, valja trajno i snažno strcati ovu teknošinu po stablu, a da prodre onu pamučnu presvuku i poubija sve krvave uši, koje se izpod iste nalaze. Ovim sredstvom valja škropiti stablo 2 do 3 puta u navratom od 14 dana da se poubijaju sve one uši koje su mogle izbjeći prvom i drugom škropljenju.

77. Jeli istina, da vino potičuće od groždja četiri do pet puta škropljena raztopinom madre galice prouzrokuje bolesti u želudcu? Jesu li takova vina bila analizovana i pronošasta štetna po zdravlje?

N. V. u R. (Dubrovnik).

Nije istina da katar i bolesti želudca potiču od modre galice, koja za mašćenja groždja dolazi u vino, jer se u vino, koje je poticalo od groždja osam puta pošćropljena bordoležkom kašicom po Millardetova sustavu nije našlo u vinu, nego samo tragova modre galice, i to u tako malenoj mjeri, da je absolutno izključena svaka pogibelj za onog koji takovo vino pije. Može biti štetno po ljudsko zdravlje, ako se jede puno groždja na čijem je zrnju puno galice, jer jedeć groždje od škropljenih loza, bez da ga se je prije dobro izpralo dolazi u želudac znatna količina modre galice, koja može da bude štetna po zdravlje. Po kako što nije uputno jesti groždje od škropljenih loza bez da ga se je prije dobro izpralo, isto tako nije uputno hraniti krave, ovce, koze i druge domaće životinje sa lišćem od loza škropljenih sa raztopinom modre galice, jer takovo hranjenje može da bude od izravne štete životinjama koje ga jedu, a od neizravne štete djeci i odraslim koji piju mlieko od krava, koza ili ovaca, koje se hrane lišćem od loza škropljenih raztopinom modre galice.

78. Za ljetosnjeg kišljivog ljeta, koliko puta valja škropiti loze, a da se uzčuvaju od peronospora?

N. V. u R. (Dubrovnik).

Označiti točno, koliko puta valja škropiti lozu, a da se obrani od peronospora vrlo je teško, jer na stvar odlučuju puno mjestni odnošaji. Na krševitim zemljama i po briegovim, gdje je zemlja strma, biti će u obće potrebno manje puta škropiti, nego li u dolam i po nizinam, gdje su obično zemlje deblje i gdje je vlažnije. U normalnim odnošajim škropi se obično dva do tri puta, u izvanrednim odnošajim pet do šest puta. Svrha škropljenja jeste, da loza raztopinom modre galice i vapna, kad se na njoj učvrsti bude znatičena od peronospora. Nu pošto je loza u neprestanom rastu, valja opabrati zgodne časove, da se kašnje porasli dje-

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrsta plaćaju se 8 novč. po redku
a prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Članci računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Kolovoza 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Kolovoza 1899.

Osjeguravanje i Osjeguravajuća društva.

U prijašnja doba sudilo se je napredak
jednog naroda po godišnjem potroška sapuna;
u novije doba hoće da sude napredak jednog
naroda po tomu, koliko se on brine za osje-
guranje.

U prvom slučaju bila je dakle čistoća, koja
je dlučivala u pitanju; u drugom je slučaju,
zabrinutost za sigurniji obstanak svoj i svojih
potomaka.

Koliko su ova dva načina razsudjivanja
naroda temeljita, nije naša zadaća da iztražu-
jemo, ali je naša zadaća da vidimo, koliko i
kako je kod nas razšireno osjeguravanje u obće,
i tko bere koristi od osjeguravanja.

Od raznih načina osjeguravanja, bilo kuća,
pokućstva i plodina proti požaru, bilo plodina
proti krupi, bilo života za slučaj nepogoda i
smrti, bilo starosti, bilo djece, najviše je kod
nas razproširano osjeguravanje kuća i pokuć-
stva protiva požaru.

Osjeguravanje kuća i pokućstva proti po-
žaru najviše je razprostranjeno po gradovima i
po varošicama, dočim je po selim osjeguravanje
kuća i pokućstva po sve riedko.

Osjeguravanje plodina proti požaru, sasvim
je malo razšireno na našim stranama, a osje-
guravanje plodina proti krupi i povodnjam po
gotovo se i ne pozna. Što se na našim stranama
i ne pozna osjeguravanje plodina protiva krupi
povodnjam kriva su u prvom redu osjegura-
vajuća društva, koja na našim stranama ili neće
da prošire ovu granu osjeguravanja, ili stavljaju
takove teške uvjete, da je i uz najbolju volju
gospodar primoran da ih odkloni, ako neće da
vidi da mu trava konja pojede.

Osjeguravanje života za slučaj nepogoda,
starosti ili smrti, nije našem seljačkom staležu
po gotovo ni poznat, ako se izuzme ono neko-
liko imanja, gdje se mlati strojevim, te su vla-
stnici zakonom primorani osjegurati radnike
protiva nepogodam.

Ova slaba razgranjenost osjeguracije u na-
šem težačkom i gospodarskom staležu, ima se
u prvom redu prepisati čiajenici; što su sva
osjeguravajuća društva, koja kod nas posluju tu-
dijnska, i to tako da ni tiskalice ne vode na
našem jeziku; a u drugom redu siromaštvo,
koje se kod nas usljed trajne nerodice, hrdja-
vih obrtnih i prometnih prilika, velikih daća,
i loših ciena gospodarskih plodina, sve više širi
i preotimlje maha.

Naš je težački i gospodarski stalež vrlo
često u neprilici, odkud da izbije novac za pla-
ćanje daća, a kamoli da može razpolagati u u-

stanovljeno doba svotam potrebitim za redovito
plaćanje pristojba za osjeguranje.

Nije dakle nikakovo čudo, da je osjegura-
vanje, tako slabo razprostranjeno u našem te-
žačkom staležu; a žalibože slabe su nade da bi
se proširilo u buduće, jer su tudjinska osjegu-
ravajuća društva, svojim visokim pristojbinama
i svojim bezobzirnim i nepravednim ponašanjem
izazvali u težačkom i gospodarskom staležu ta-
kovo nepovjerenje, koje će se moć teško pre-
vladati, i onda, kad se zasnuju domaća osjegu-
ravajuća društva.

Premda dakle naš težački stalež vrlo slabo
sudjeluje osjeguraciji, ipak tudjinska društva iz
gradova i varošica vuču svake godine po ne-
koliko milijuna fiorina od raznih asikuracija.

Ako dakle stupi u život novi projektovani
zakon o pokrajinskim osjeguravajućim društvima,
prva zadaća zakonodavca mora da bude ta, da
prepriči svako djelovanje tudjinskih, osjegu-
ravajućih društava, jer će tudjinska osjegurava-
juća društva biti najveća zaprieka širenju i dje-
lovanju pokrajinskih osjeguravajućih društava,
kako što su sada jedinom našem osjegurava-
jućem društvu „Croatia“ u Zagrebu.

PODLISTAK.

O navraćanju zemlje bakterijim u svrhu povećanja plodovitosti.

Već je bilo govora u našem listu o nav-
raćanju zemlje sa bakterijim u svrhu da se po-
digne njezina plodovitost. Dapače bio je tiskan
i posebni članak o Nitrobakterijim i o Nitra-
ginu (*Bacillus radicola*), koji ima u svrhu, da
na sočivnicam asimiluje ili preradjuje dušik od
zraka sredstvom alinita (*Bacillus Megatherium*).

Bud je ali gospodarstvo, a osobito poljo-
djelstvo vrlo konservativna grana, svaka se no-
vost kod gospodara i poljodjelaca sporo udo-
mljuje. A i nije čudo, jer se u nijednoj grani,
nema toliko razočaranja i štete od inovacija,
koliko se ima u gospodarstvu i poljodjelstvu,
osobito ako novotarije nisu prije dobro prou-
čene i adaptirane mjestnim odnošajim.

Ako se je hotjelo 30 godina dok su se go-
spodari uvjerali o koristi od gnojenja fosfato-
vim gnojivim, nije s toga nikakvo čudo, ako ne-
povjerenjem susretnju navraćanje zemlje nitro-
bakterijim od čistog uzgoja.

I doisto i sami stručnjaci priznavaju, da
je navraćanje zemljišta jedan od najtežih zada-
dataka, koje si može postaviti gospodar, jer
bitni uvjeti obstanaka i razvoja bakterija u ze-

mlji zavise od raznih učinaka i od fizičnih i
kemičnih svojstava dotične zemlje.

Ako dakle navraćanje zemlje alinitom i ni-
traginom nije u mnogoj kušnji uspjelo, nije ni-
kakovo čudo da gospodari i poljodjelci nepo-
vjerenjem susretnju navraćanje zemlje. Ali pošto
je nepobitnim kušnjam dokazano, da se od
pamtivieka sredstvom bakterija sakuplja dušik
u zemlji, moradu gospodari nestojati, da u svo-
joj zemlji što veći broj ovih mikroba razmnože.

U crnici (humusu) neprestana je borba mi-
kroba, od kojih svaki nastoji da pospješi u hu-
musu onu raztvorbu za koju je pozvan, a oso-
bito onu, tvorbe dušika, koji je neobhodno po-
trebit za razvoj bilja.

Po najnovijim kušnjam provedenim, ne-
pobitno je dokazano, da su potrebiti osobiti u-
vjeti za povišenje plodovitosti zemalja; a prvi
je uvjet i glavni da zemlja a osobito mekota
sadrži dovoljnu količinu crnice (humusa), oso-
bito one vrsti humusa, koja sadrži i neku vrst
ugljovodana t. j. *xylose* i *arabinose*, u obliku *he-
micellulose*. A ove *xylose* i *arabinose* u obliku
hemicellulose sadrži ponajviše slama od žitarica,
žile svih gospodarskih rastlina, djeteljna i lje-
karica, pa sve životinjske izmetine.

Da dakle na temelju gori navedenog bude
laglje shvatljivo pitanje navraćanja zemlje na-
šim gospodarim, valja da im raztumačimo tem-
eljnu razliku, izmedju Alinita i Nitragina.
Bakteriji, koji se nalaze u nabrekli nam žila sočiv-

nica, jesu bakteriji vrsti *Bacillus radicola*, koji
živu od onih ugljovodana koji se stvaraju u
listnom zelenilu. Ovi ugljovodani, koji se stva-
raju u listnom zelenilu, a osobito ugljovodani
vrsti *Pentose* i *Hexose*, prelaze u žile i služe za
hranu onim bakterijim koji izradjuju ili asimili-
liraju dušik od zraka, dakle kojim se hrani *Ba-
cillus radicola*.

Sasvim drugi uvjeti življenja vide se kod
anilita (*Bacillus megatherium*). Ovi bakteriji ne-
mogu preradjivati ili asimilovati dušik od zraka,
ako ne nadju u zemlji dovoljnu količinu onih
vrstih ugljovodana, koji su im potrebiti za hranu
odnosno za življenje i za uzdržavanje života;
a to su ugljovodani od skupina *Pentose* i *He-
xose*. Osobito, ako od ugljovodana koji su u ze-
mlji, nema onih od skupine *Pentosa*, nemogu
bakteriji asimilovati (preradjivati) dušik od
zraka, ili ga preradjuju posve slabo i u posve
maloj količini. Ove nas činjenice upozoruju, na
staro pravilo, koje od starih vremena vlada u
gospodarstvu, da bez redovitog i obilnog gno-
jenja stajskim gnojem, uz gojitbu djeteljna i
ljekarica, nemože biti govora o povišenju plo-
dovitosti zemalja, jer da u takovim zemljama
nemogu da nadju obstanaka nitrobakteriji, koji
su neobhodno nuždni za preradjivanje dušika
od zraka, a dosljedno za povećanje dušika u
zemlji, koji je neobhodno nuždan, za povećanje
plodovitosti zemalja.

(Sliedi).

Gnojenje povrtnjaka

Svako povrće je tim bolje za izrabu u kuhinji, čim se ono brže razvije i izraste, jer u takovom povrću brzo razvijenom i dorašlom puno su tanje, mekše i nježnije stanice. U li onom povrću koje sporo i polako raste. U sljed toga, svrha gnojenja mora biti ne samo ona, da se stalna vrst povrća može uzgojiti, ali i ona da se uzgoji slatkokusno i tečno povrće.

A to se može postići jedino i samo brzim uzgojem, što s druge strane nije provedivo, ako se obilno ne gnoji.

Sve vrste povrća bez razlike podnose izvrstno stajski gnoj, ali se samim stajskim gnojem, uz primjenu vlage, nemože ići odveć daleko.

Obično gnoje se vrtovi zdrelim kravjim gnojem, koji se je pokazao najprikladniji za povrće, jer izim što rahli dostatno zemlju, obiskrbiljuje ju svim hranivim potrebitim za razvoj povrća.

Ali je daleko veći učinak stajskog gnoja, ako se uz stajski gnoj, gnoji i sa superfosfatom, jer se tim bogati zemlja fosfornom kiselinom, koju brzo rastuće i razvijajuće se povrće nemože da izpije iz zemlje, ako je zemlja nema u obilju u lako topivom i upojivom stanju. Gnojenje superfosfatom preporuča se osobito za crljeni luk (kapulu) i za selen.

I izmetine iz zahoda posve se uspješno rabe za gnojenje onih povrtnina, koje za svoj razvoj trebaju mnogo fosforne kiseline; ali se nasmje gnojiti preobilno i samo izmetinama iz zahoda, jer i ako one sadrže razmjerno dosti fosforne kiseline i dušika, oskudijevaju skorom sasvim kaljem (pepelikom), kojeg trebaju povrće za svoj pravilni razvoj, a obiluju natronom (sodikom), kojeg naše povrtnine, izim šparoga i špinate ne trpe i ne trebaju.

Stoga kad se ima gnojiti izmetinama iz zahoda, valja im primješati drvenog luga, koji obiluje pepelikom.

Tko goji zimi vrt sa stajskim gnojem, nasmje gnoj držati u vrtu na kupu, nego ga mora odmah razastrijeti po zemlji, odnosno po gredicama, koje hoće da pognoji.

Tekuća gnojiva, kao osoku i gnojnicu rabi se za ono povrće, koje ljubi svježi gnoj, i čija dobrota ovisi od toga da bude meko i nježno, a to su ločike (salate) i korabe, pa rodakvice i repe. Tekuća gnojiva valja rabiti zimi ili za kišljiva vremena; ali nikad za suha i sunčana vremena, jer u ovom slučaju lako progore žile povrća. Čadja, je jedno od najboljih gnojiva za kremenaste i vapneraste zemlje, na koju se vrtlari obično malo obaziru. Samo što čadju valja rabiti mješancem ili zemljom.

F.

Obranbeno djelovanje zdravog nosa proti štetnom uplivu zraka, kojeg dišemo.

Na XVI međunarodnom kongresu za unutarnju medicinu, došlo je do vrlo važnih lječničkih izvjava o djelovanju zdravog nosa na ustroje za disanje, i od koliko je velike koristi zdrav nos za redovito dihanje i za obranu od raznih katara, koji se pojavljaju na ustrojim za disanje. Zrak koji udišemo prolazeć kroz noždrve prima u istim potrebitu vlagu i toplinu, i to u takvoj mjeri, da posve hladan i posve suh zrak dolazi u grkljan i u dušnik dostatno ugrijan i ovlažen.

Kad se šeta po prašivim ulicam, ili se boravi u prašivim prostorijam, sva prašina koju sadrži zrak što udišemo, prihvati se vlažnih nosnih služnica, a zrak dolazi sasvim čist u dušnik i pluća.

Zadnje su kušnje dapače dokazale, da svi zdravlju škodni mikroorganizmi, koje može da sadrži nečisti zrak, poginu dok dodju u doticaj sa običnom nosnom balom ili običnim nosnim sekretom. Blagotvorno djelovanje nosa prestaje, dok služnice nosa i noždrva obole, jer je onda dotičnik primoran da diše na usta, kroz koja prolazi zrak izravno u dušnik i pluća, bez da se primjerno ugrije, ovlaži i izčisti.

Ovo blagotvorno djelovanje nosa na zrak koji dišemo, slabi znatno ili prestaje sasvim onda, kad su noždrve odveć široke. Takove noždrve neimadu osjetljivu i vlažnu služnicu,

te nemogu ovlažiti i ugrijati zrak koji krozanj prodire.

U širokim noždrvam ne dopire dovoljna količina krvi, da neprestano osvježuje služnice; takove noždrve su anemične, suhe, oli zastrte sa ugrušenom i posušenom balom.

Žalibože, kod većeg diela ljudi su noždrve odveć široke, i za to neimadu ove blagotvorne djelatnosti na zrak koji udišemo, kako što smo naveli, pa to i je uzrok zašto mnogo svijeta neprestano trpi od katara i raznih bolesti ustroja za disanje.

D L. P.

O izmjeni zemljišta pri sjetvi žitarica.

Poznati stručnjak Profesor Sajo, na pravio je u pitanju opetovanih pokusa, i došao je do sljedećih zaključaka:

1. Tko hoće da na crničnoj zemlji postigne najbolju žetvu pšenice, mora sijati sjeme od pšenice uzrasle na gnojilači zemlji.

2. Sa pjeskovite i pržinaste zemlje postigne se najveća žetva, ako je sjeme koje sijemo bilo uzgojeno na vapnenastoj zemlji.

3. Na gnojilastoj i vapnenastoj zemlji uspijeva i radja najbolje ona pšenica, čije je sjeme bilo uzgojeno na pjeskovitoj ili pržinastoj zemlji.

4. Na crničnoj zemlji najslabije radja ona pšenica, čije je sjeme uzgojeno na crničnoj ili na vapnenastoj zemlji.

5. Slaboj se je žetvi nadati svaki put na pjeskovitoj zemlji, ako je zasijano sjeme uzgojeno na pjeskovitoj ili na crničnoj zemlji.

6. Slab može da bude izgled na žetvu, takodjer u svakom onom slučaju, gdje se na vapnenastoj zemlji sije sjeme uzgojeno na vapnenastoj ili na crničnoj zemlji.

Iz ovog se razabire, da sjedne strane nije dobro sijati pšenicu na onu istu vrst zemlje na kojoj je sjeme uzgojeno, a s druge strane da se sa crničnih zemalja nedobiva nigda dobra sjemena za sjetvu.

Sol za blago jeste neobhodno potrebit začin hrani, osobito pri stajskom hranjenju i onda kad se blago hrani krmom, koja oskudijeva ručnim solim, kao što je n. p. repa, krompir, krupica, zrnje, uljene komine itd. Kolikoća soli koja je svaki dan potrebita blagu, ovisi od vrsti životinje i od njezine dobe. Konjim hoće se na dan 10 do 20 grama soli; volovim za radnje 30 do 40 grama; kravam muzaram 20 do 30 gr., juncim i junicam 10 do 20 grama; svinjam 3 do 10 grama, a ovcam i kozam 2 do 6 gr. na dan. Kako smo rekli, doba i vrst životinje i vrst hrane znatno uplivaju na kolikoću soli potrebite na dan za solenje krme, ali se prieko računa na dan 8 do 12 grama soli na svaku 100 kg. životne težine. U obće krave koje doje i koje su bredje trebaju više soli od ostalog blaga, a isto tako volovi pitanci. Držati sol u komadu u štaji, da blago liže sol, kad ga je volja, nemože se preporučiti; bolje je rabiti smrvljenu sol, pa odgovarajuću dnevnu količinu soli ili pomješati krmom ili rastopiti u vodi za napoj.

Smola sredstvo za razpirenje vatre. — Vrlo se često događa u kući, da je potreba brzo vatru razpiriti, što obično nije lak posao, ako je drvo ili ugljen izgorio, i ako je ostala žerava. Ipak svaka gazdarica može da u tili čas razpiri veliku vatru, ako po žeravi pospe nekoliko komadića omorikove smole (Colophonium). Smola se na žeravi raztopi i prasne živim plamenom, koji u čas vatru razpiri. Imala bi s toga svaka gazdarica držati pokraj ognjišta

u jednoj posudi u prah smrvljene smole ili malih komadića smole.

Kako se osvježi ostarjeli kruh. — U ljetno doba, i n. najbolju pomnju, kruh se posve brzo posuši; a takav tvrd i žilav kruh malo tko voli. Ostarjeli i osušeni kruh, poprmi opet sva svjostva svježeg kroha, ako se postavi u jedan lonac ili u jednu limenu posudu, koju se drži u vreloj vodi. Naravski, lonac ili limena posuda ne urone se sasvim u vrelu vodu, nego samo toliko, koliko je dosti da se posuda sa kruhom ugrije bez da vrela voda prodre u posudu. Veći se učinak postizava, ako se posuda poklopi zaklopcom, a tim se preprieči pogibelj da vrela voda prodre u posudi. U posudi jednolično uronjenoj u vreloj vodi poprmi kruh nešto vlage, te svježost i tečnost friškoga kruha.

Bršljan sredstvo za sušenje vlažnih zidova. Svi vlažni zidovi, a osobito oni prizemlja i prvoga poda posve se lako i brzo posuše, ako se pokraj istih posadi bršljan i pazi da se na iste penje. Bršljan upija iz zida svu onu vlagu, koja je u zid bila prodrila, ne samo ali svojim gustinu lišćem brani zid od kiše, a po tom i od vlage. Tko ima vlažnih zidova, za koje nema načina ni sredstva da ih posuši, najbolje je da pokraj istih zasadi bršljan.

Kako se čuva led ljeti za kućnu potrebu, a da se brzo ne raztopi. — Takav led valja najprije razbiti u komade duge koliko srednji prst od ruke, a za tri prsta široke. Ovo komadanje ili razbijanje obavlja se na čvrstoj tkanini ili još bolje na vunenu biljcu. Istodobno uzme se jedan zemljani neocakleni lonac, od onih što se rabe za gojenje cvieća, od 1 do 3 litra sadržine. Loncu se podmetne jedna obična plitica i metne se sa pliticom na ono mjesto, gdje hoćemo da nam se led čuva, ili gdje nam led služi. Istodobno priveže se na gornji rub lonca komad vunene tkani ili jedan vuneni rubac ili komad flanele, a to tako da sredina te vunene tkanine vjesi prama dnu lonca poput vreće, ili bolje rečeno da pravi lievak, ali tako da ne dodire do dna lonca. U ovu vunenu tkaninu koja visi usred lonca bez da dno dodira naslagaju se komadi leda, i pokriju sa krojevim iste vunene krpe ili drugom vunenom krpom. Na ovaj način napravi se neka vrst američanske ledenice u kojoj se uzdrži led za više dana, topeć se posve polako.

Izteklo je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi svoje račune našom upravom.

**

Stanje vinograda je dosti dobro po svoj pokrajini. Groždje šara s reda, i ako znatno kašnjenje od drugih godina, što se ima prepisati razmjerno nizkoj toplini, koja je vladala do polovice lipnja. Velike zaraze od peronosporne nije bilo nove, dočim je gdje gdje nedaća (Oidium) napravila po štogod štete, a krupa je na 10 t. m. otukla vinograde u Omisu i Rogosnice sve do Jesenica.

**

Po radnjam koje se na račun vlade provadjaju u Kninu na imanju što je ostavio pok. Dr. Monti pokrajini, dade se zaključiti, da je

sasvim napuštena osnova o ustanovljenju poljodjelske škole u Sinju.

**

Tuže nam se najamnici iz gradova, a osobito oni iz Zadra, da premda je Ministar financija Dr. Kaizl naredbom od 28 lipnja t. g. obalio za godinu 1899 kućarinu od 11 $\frac{1}{4}$ po sto, da ipak još nijedan od onih kućevlastnika, koji su predlani radi povišenja kućarine bili povišili najmovinu, nije obalio ni za novčica najmovinu.

**

Iz Hrvatske i Mađarske stižu glasovi, da su usljed suše, koja je vladala u zadnjoj polovici srpnja znatno zaostali vrsti kasnog kukuruza i kasnog krompira.

**

Godine 1898, obstojalo je u Českoj 18 českih mljekarskih zadruga sa 953 člana i 1792 doprinositelja. Mlička je bilo svega izradjeno 21,568 litara, a bilo je istodobno napravljeno 771 kg. maslaca. Za razprodano mličko i maslo ujeralo je gornjih 18 zadruga 100,605 florina.

**

U Sibiru u Erdelju zasnovano je društvo za smržavanje mlička po Casseovu sustavu. Svaki dan smrznut će se 15,000 litara mlička i odpremati u Carigrad.

**

Česki gospodari sastaju se dne 20 kolovoza u Chrudinu na kongres, koji će razpravljati pitanje o zasnovanju jedne česke visoke škole za zemljodjelstvo.

**

Kako „Hrvatski Trgovac“ iz Zagreba izvješćuje, godine 1898 iz područja županije belovarsko križevačke, izvedeno je u inozemstvo 84,260 glava blaga u vrijednosti od 2,041,414 flor. Goveda (ponajviše volova) izvedeno je 47,481 glava, telica 12,814 glava, ovaca 1956 glava, a svinja 21,890 glava. Najviše blaga se izvelo u Ugarsku, Dolnju Austriju, Istru, Česku i Moravsku; za inozemstvo izvezeno je samo 566 glava u Italiju i 376 glava u Njemačku.

**

Na 4 o. m. otkriven je u Berlinu spomenik glasovitom gospodarskom spisatelja i začetniku štedno zajamnih zadruga Schulze Delitzschu. Danas u Njemačkoj ima više od 17,000 štedno zajamnih zadruga, od kojih je prvu zasnovano Schulze Delić pred pedeset godina.

**

Za dan 3 rujna t. g. sazvana je u Mletcima skupština taljanskih ribara. Priprave za skupštinu prave se u Čozi, gnjezdu taljanskih ribara, a jedna od glavnih točaka razprave biti će proširenje ribarstva uzduž obala jadranskoga mora.

**

Dolnja Austrijski zemaljski osiguravajući zavod, postigao je kroz prvih 6 mjeseci t. g. 1899 sljedeće uspjehe: 1. U osjeku osiguravanje protiv vatri, izdano je 9181 polica za 63,336,128 kruna osiguranih vrijednostih. 2. U osjeku osiguravanje protiv krupi, izdano je 4926 polica za 6,128,185 kr. osiguranih vrijednostih plodina nalazećih se na polju. 3. U osjeku osiguravanje marve, pristupilo je 13,677 novih družinara, koji su osigurali svojih 37,414 glava goveda za 8,931,892 kruna. Ukupna djelatnost je već do sad, u osjeku osiguravanja protiv vatri 32,000 police za 392 milijuna kruna osiguranih vrijednostih; u osjeku osiguravanje marve ima 21,000 družinara sa 64,000 glava marve osigurane za 14 milijuna kruna.

**

U županiji sriemskoj u Hrvatskoj imade 205 školskih vrtova, koji zapremaju površinu od 3962 ara.

**

U Podgorici u Crnoigori dokinuta je poljodjelska škola, a zasnovan je na učiteljskoj školi i na Bogosloviji na Cetinju tečaj za podučavanje poljodjelstva.

**

Primili smo zahvalnošću „Izvješće djelatnosti c. k. kemično-gospodarstva ne pokušajne postoje u Splitu“ od njezinog utemeljenja, II. semestra 1894, sve do konca prosinca 1898, sastavio Frano Gvozdenović, upravitelj zavoda. Izvješće je pomnjivo sastavljeno i zaprema 48 stranica u velikoj Sni. O sadržaju mi smo već govorili u predprošastom broju.

**

Izvoz drva iz Austro-ugarske iznio je u 1898 godini 358,322 vaguna, po 100 metr. centih svaki, u vrijednosti od 96 milijuna florina. Na prometu tvrdim drvom sudjeluje najviše Hrvatska i Slavonija.

**

Danom 31 srpnja t. g. svršili su III. tečaj šumarstva zadnji slušatelji šumarstva na Gospodarskom i šumarskom Učilištu u Križevnih, jer, kako je poznato, usljed zasnovanja šumarske akademije u Zagrebu, nakon 39 godina obstanaka, dokinut je šumarski odsjek Križevačkog Zavoda.

**

Primili smo zahvalnošću „Neke Medonosne biljke“ od Marka M. Ružića (ćirilicom). U knjižici je u tabelarnom obliku opisano 28 medonosnih biljaka. Knjižica će po tom dobro doći svakom pčelaru, koji hoće da dobro ravna pašu svojih pčelu.

**

„Hrvatski Trgovac“ piše, da naši domaći glavničari, pod okriljem Ugarsko hrvatskog parobrodarskog društva, osnovaše na Rieci posebno Ugarsko hrvatsko parobrodarsko društvo za slobodno brodarenje. Temeljna glavica iznosi 10 milijuna florina; od kojih je prvi milijun florina već podpisan, a za drugi milijun još sledi podpisivanje.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

82. Molim vas, kako se najbolje uzdrže patlicani (rajčice) cieli u posudam?

F. T. u R. (Korčula).

Cieli se patlicani čuvaju u razsoli u drvenim grotem ili u velikim zemljanim loncima iz nutra ocaklenim. Postupak je pri tom poslu sasvim jednostavan. Odabera se cieli a zdreli patlicani, koji se jedan po jedan pomoću nožica izčiste od svih zelenih djelova, pa onda protaru suhom krpom, pa se naslagaju jedan do drugoga u zemljanim loncima ili u drvenim grotem ili kačicama, ali tako da i ako se jedan drugog dodira, ipak se izmjenično ne guječe. Kad su patlicani u posudi naslagani do pod vrh posude, onda se ulije u posudu razsol, tako da patlicani ostanu sasvim potopljeni u razsoli. Posuda se onda poklopi, i smjesti u hladnoj konobi ili na drugom hladnom mjestu. Razsol se priredjuje iz vode i soli. Na svaka 10 litara vode raztopi se $\frac{1}{4}$ kg. kuhinjske soli, pa se razsol kuha na vatri, da provre, a kad je provrila i kad se je ohladila, onda se prociedi i lieva na pasticane naslagane u zemljanom loncu ili drvenom grotem. Kad je do porabe patlicana odlije se dio razsoli, da gornji dio patlicana oстане na suho, onda se povade; properu u vodi i rabe kao začim ili za priredjivanje umoka. Onu razsol koju se je odlilo iz posude e da se

laglje izvade patlicani, valja opet doliti patlicanin u posudi i posudu poklopiti.

83. Molim vas, imali radikalno sredstvo za ulamanjivanje čimavica, koje se gnjezde u pokotinam drva i zidova po stanovima, i kako se upotrebljuje?

J. B. u D. (Drniš).

Ima više sredstava, kojima se kućna gamad, a osobito kimavice mogu temeljito izkoreniti, a poraba jednog ili drugog sredstva, ovisi od mjestnih odnosa. Prazni stanovi se razkužuju klornim vapnom, gorenjem sumpora i naftalinom ili pak mazanje karbolnom kiselinom. Za porabe ovakvih oštih sredstava hoće se da je stan prazan, i da sredstva ova mogu djelovati za više dana, e da zadušljivi plinovi prodru u sve pukotine i poubijaju tli sve žive čimavice; koli one koje će se naknadno razviti iz legla. Nakon porabe ovih sredstava valja držati dotične prostorije za nekoliko dana otvorene, dok zrak raznese zadušljivi vonj, koji razvijaju ova sredstva, e da ne bude pogibelji za ljude. Ako se radi o razkuženju pokućstva i prostorija u kojim se stanuje, onda se protiv čimavica rabi uspješno čista kvasinova kiselina. Čistom kvasinovom kiselinom, pomoću jednog kista, izmažu se i natope svi drveni djelovi, a osobito pukotine, gdje se vidi tragova čimavica, a također pukotine zidova, i to tako, da kvasinova kiselina izpunji svaku pukotinu zida i drva. Bud je ali i kvasinova kiselina jedino sredstvo, oštrog zadušljivog vonja, valja da onaj koji ju rabi radi pomnjom, da mu za porabe ne kapne po rukam ili po licu. Isto je tako uputno podvezati pod nos jednu vlažnu špagu, da ovaj žestoki vonj od kvasinove kiseline ne draži odveć noždve. Ako se iz jutranjo rabi kvasinova kiselina za utamanjivanje kimavica, pa se preko celog dana drže prozori i vrata dotičnih prostorija raztvorena, može se u večer u istim spavati, bez ikakve pogibelji.

84. Ovdje ima dosti smričaka, molim vas za naputak, kako se mogu upotrebiti za rakiju ili za drugu svrhu?

D. I. Z. u S. (Trogir).

Smričke se rabe ponajviše za proizvodnju rakije borovice, i to ili izravno pečenjem rakije iz smričaka, ili neizravno, t. j. maceracijom ili močenjem smrička u dobroj rakiji. Ovaj zadnji postupak rabe obično tvorničari likera, izraba smričaka u gospodarske svrhe, gdje se radja izplaća, sledi izravno. Postupak je u pitanju dvovrstan. Jedni poberu smričke, postavie ih u badnje, doliju na njih vode da predju u alkoholno vrienje, pa ih onda melju, i iz tiesta ili dropa peču rakiju. Drugi ih prije samelju, pa ih stave u badanj, i doliju na njih mlake vode, da se što brže zavede alkoholno vrienje, pa kad su prevrele peču rakiju. Ovaj je postupak bolji, jer se iz izmrvljenih smričaka bolje izluži sadržina, te laglje, brže i bolje prevrije slador u alkohol. U Francuskoj i Španjolskoj, a i u sjevernoj Njemačkoj izrabljuju smričke izpiranjem. U tu svrhu poredaju jedan do drugoga pet do šest badnjića od 3 do 5 hektolitara sadržive svaki, tako, da svaki sljedeći badnjić stoji nešto više od onog izpred njega, na način, da ciev limena, koja izlazi pri dnu višeg badnja svršava na gornji rub niže stojećeg badnja. Kod ovako poredanih badnjića omogućeno je da kroz ciev nasadjenu pri dnu badnja više stojećeg može teći voda u badanj niže stojeći; a bud je svih 3 do 5 badanja poredano poput stepenica jedan više od drugog, može voda koja se lije u prvi najviše stojeći badanj teći do u najniže stojeći badanj i iz ovoga na polje. Svi ovi badnji izpune se samlivenim smričkama sve do pod vrh, pa se lieva voda neprestano u prvi badanj, koji je najviše položen. Kad se on izpuni, onda kroz ciev nataknu pokraj dna teče ta voda u drugi badnjić, iz ovog u treći it.d. dok izadje iz zadnjeg, gdje se pokupi i lieva u bačve ili badnje da prevrije. Voda, koju se lije u prvi najviše stojeći badanj izpire i topi slador što sadrže samlivene smričke, te nastavlja tu radju polazeć kroz samlivene smričke svih badnja stepenasto poredanih, tako da kad izlazi iz zadnjeg badnja gusta je i slatka poput cidja od masta. U bačvi ova slatka voda prevrije, pa se onda iz nje peče rakija. Naravski ovaj je postupak skuplji i dosadniji, ali se zato dobije puno više i puno bolje rakije, a vođom izlužene brašno od smričaka, ako se posuši, može se rabiti kao hrana za svinje, naravski u smjesi sa drugom hranom.

85. Dade li se struče od buhača uporabiti za krmu blaga. S kojom se drugom krmom ima mješati a da ne bude onako žestok, i da se ima zdrava krmu za blago?

D. I. Z. u S. (Trogir).

Struče od buhača, osobito ono koje se kosi, poslije nego li se je pobralo cvieće, posve je male hranivosti, a da nebi imalo i drugu manu, da je odveć tvrdo za krmu. U neštasić druge krme, može se struče od buhača mješati sa sienom i slamom u razmjeru od 1 djela na 10 djelova, biva 1 kg. buhačeva struća a 10 kg. siena ili slame. Ali i ova smjesa nije uporabiva nego za hranjenje mazaka i magaraca, jer ako se krmu kozam, ovcam i kravam, koje doje, čuje se učinak buhača u mlieku, odnosno u maslu i siru, koji se napravi od takvog mlieka.

86. Koristi li posipanje pšenice u hambaru prahom od buhača proti moljcu? U kojem se razmjeru ima rabiti prah od buhača, a da ne bude štetan po ljudsko zdravlje, ako se pšenica neoprana samelje i od brašna kruh peče?

D. I. Z. u S. (Trogir).

Buhač u prahu u obće malo koristi proti moljcu pšenice, jer ne ubija moljce, nego u prvom času kad se posne, i to samo one koji su na površini te dolaze u doticaj sa prahom od buhača, dočim ne ubija, one koji su u stogu. U kojem se razmjeru, ima rabiti prah od buhača proti moljcim pšenice, a da, ako se neoprana pšenica samelje i u kruh umjesi, da kruh ne bude štetan po ljudsko zdravlje, neznamo, jer u pitanju nismo pravili kušnja, a nije nam poznato, da ih je tko drugi pravio.

87. Želim pokraj kuće urediti vrt, tako, da uz korist bude i oku prijazan? Molim vas imali knjiga po kojoj bi se mogao u stvar uputiti?

C. S. u E. (Boka).

U knjizi: „O uzgoju i njegovanju cvieća, uresnog grmlja i drveća“ od P. L. Biankini-a, koja stoji 3 fiorina, a nabavlja se kod naše Uprave, naći će te željenu uputu.

88. Kad nas su neki predjeli zarasli papratom, tako da je na dotičnim zemljama otežćana svaka gojitba. Tamañiti paprat krčenjem, skupo je, jer poprat tjera duboke žile. Kako bi se dalo izkorieniti paprat, bez krčenja?

M. G. u S. (Pelješac).

Paprat će te najlakše i najjeftinije izkorieniti, ako ga budete neprestano kosili, biva ako 5 do 6 puta zasebice pokosite ono lišće koje paprat protjera iz svojeg korienja. Usljed odstranjenja zelene, prisiljeno je korienje iznova tjerati, a tim iznemogne i pregnuće u zemlji.

89. Kako se najbolje i najlaglje kadi svinjsko meso?

N. S. u T. (Bosna).

Mnogim se priesinja, da je kadjenje svinjskog mesa sasvim jednostavna stvar, a u tom se baš varaju, jer nije svejedno, kako se kadi svinjsko meso, koliko se vremena kadi, i kako se ima proizvodjati dim za kadjenje. Mnogi misle, da su učinili sve što su imali, kad su izvjesili meso u dimnjak, i kad ga ostave da ondje visi dok se prokadi, a ne paze dali je drvo kojim kade meso suho ili zeleno, dapače muogi i škrope suha drva, a da bolje dime. Od zelenih i mokrih drva, razvija se vlažni dim, koji izim što crni meso, upliva štetno na nje govu tečnost; stoga za kadjenje mesa, valja uvijek rabiti samo suha drva, ili suhe pilotine, e da i dim, koji se iz istih razvija bude posve suh. Koliko je dakle od upliva na dobro kadjenje mesa, da dim bude suh, isto je tako od velikog upliva, da meso, bude prosušeno prije nego li se ovjesi za kadjenje, jer ako se ovjesi meso vlažno, onako, kako ga se je izvadilo iz razsoli, ono već sadrži toliko vlage, da ona pokvari dobru djelatnost suhoga dima. Za kadjenje najbolje je bukovo drvo ili pilotine od bukovog drva, ali se može rabiti i smrekovina i

pilotine od smrekovine. Druge vrsti drva nisu prikladne za kadjenje, jer gorenjem ne razvijaju u dimu onoliko kreozota koliko bukovo i smrekovo drvo. Kolikogod je važno na kakovu se vrst dima kadi svinjsko meso, isto je tako važna toplina pri kojoj se kadi. Ako je odveć visoka toplina raztopi se tusto sa izvanjskih djelova mesa i izbrija se čadjom od dima, pa ako se koncem kadjenja meso naglo ohladi, sgusne se raztopljeno tusto, a tim izbrija meso, a tustu i salu priobći žutu boju i neugodan vonj po čadji. Radi toga preporuča se ne ovjesiti meso za kadjanje povrh vatre, da ga sasvim topao dim ne pogadja, nego nešto podalje, e da dim bude nešto razhladjen prije nego li prokadi meso. Koliko na dobro kadjenje odlučuje vrst i toplina dima, isto toliko odlučuje i zrak. Za kadjenja hoće se svježeg suhog zraka, jer bez zraka davalo bi meso progorinom i bilo bi žuko. Stog razloga dobro uredjene kadionice za svinjsko meso, imaju na suprotnoj strani od one od koje dolazi dim, otvore ili luknje za pristup čistog zraka; a ti otvori za čisti zrak su obično prekriveni željeznom mrežom, a da kroz iste ne dolaze zareznici i muhe na meso. Koliko vremena ima se kadići meso na dimu, ovisi od veličine dotičnih komada mesa. Butine (šunke) i lopatice prakade se u 6 ili 7 nedjelja dana. Rebarca i slanina kroz četiri nedjelje dana; manji komadi i kobasice kroz 2 ili 3 nedjelje dana. Prokadjeno svinjsko meso valja izvjesiti na tamnom, hladnom i zračnom mjestu.

B. Nova pitanja.

90. Neki ovdašnji vinogradari, već su oklastrili prebujno tjerajuće novo ciepljene loze. Molim vas za uputu, jeli taj postupak koristan ili štetan lozi?

F. D. u D. (Hrvatska).

91. Molim vas jeli istina, da se kilska salitrovina, koja je rabi kao gnojivo može posve lako upaliti i prouzročiti požar, ako na nju padne iskra ili žerava.

I. S. u O. (Dubrovnik).

92. Što je acetylen, i jeli istina da daje najjeftinije svietlo, koje ne zaostaje ni malo za električnim svietlom?

A. B. H. u T. (Bosna).

93. Molim vas je li istina, da se obranim mliekom, izim mladih sisavaca i svinje mogu uspješno uzgajati dapače i pilići?

N. V. u P. (Istra).

94. Imam konja od 12 godina. Kad idje zapuha se jako; a češće kašlje i zadatče, osobito kad pojede ili se vapije. Molim vas za naputak, kako da postupam ovim konjem?

S. J. u P. (Neretva).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Radimiri P. — Gimnastično društvo „Šokol“, Zadar. — Gabrić D. J. — Bronić O. M., žup. — Grgurina J., trg. — Čičigaj J., prof. — Smojver I., pos.

V. g. Lukić S. — Broj 12 i kužicu „Duh“ poslali smo vam. Radi one sprave, propit ćemo se.

V. g. Rašković T. — Proti pšeničnom moljcu najbolje je sredstvo triško sjeme od konoplja, ili bolje rečeno neizmlaćeno konoplje. Pšenični moljci ne trpe vonj od svježeg konoplja, pa dok mu čuju vonj pobjegnu kao mahnuti; a ako se za 5 do 6 dana zasebice premetna pšenica, da i moljci koji su u sredini stoga budu osjetili vonj od konoplja, kroz nedjelju dana ostati će pšenica sasvim prosta od moljaca.

V. g. Skein R. — Poslali smo Vam knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća.“

V. g. Tonšić L. — Istina je, da se pero izbrija od posušena crnila najbolje i najbrže čisti sa svježim krompirom.

V. g. Alatović F. — Broj 14 i 15 i kužicu „Predivno bilje, skupa sa onim podatcima „o uplivu munjine na postarivanje vina“ poslali smo Vam još dana 5 t. m.

V. g. Mendjušić I. — Hvala Vam!

V. g. Kundić I. — Šarafi se najlaglje vade, i najmanje hrdjaju, ako se pred uporabom namažu tuhom (graphit) u prahu. Ulje i sve druge masti vremenita su djelovanja, pa pospješ hrdjanje i razgrizavanje gvoždja, ako sadrže puno kiselina. Petroleumom se prije razpusti izhrdjal šaraf, nego li maslinovim uljem, a petrolej jer je puno redji laglje prodiro u pukotine, nego li maslinovov ulje, koje je gušće.

Č. g. Antić S. — Što vaš kanarac ne piva više, otkad je mačka bila navalila na krletku u nakani da ga proždere, sva je prilika da mu je od straha nastala paraliza glasnog ustroja. Kod životinja od velikog straha, pojavlja ju se vrlo često iste posljedice, koje i kod ljudi.

Kod Uprave
„Gospodarskoga Poučnika“
U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zaostataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se gojiti priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 31.

O uzgoju i njegovanju cvieća uresnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena fiorina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BLANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, dopunice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Rujna 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Rujna 1899.

U oči jamatve.

Nijedne još godine nisu vinogradari tako
željno i nemirno izčekivali jamatvu, e da potr-
gaju svoje vinograde i pospreme plod, toli traj-
nog i znojnog rada, kako ljetos.

Ta želja, i taj nemir vinogradara opravdan
je ljetos od bezbrojnih nepogoda, kojima su vi-
nogradi bili podvrženi, i od nestalna vremena
koje još ljetos vlada.

Na obilnu resu, koja se je bila nasela i
liepo oplodila, bilo je izčekivati baš obilna ploda;
i da jedan dio ploda nije odnio crv, lug, pero-
nospora, palac i krupa, bilo bi vinogradi rodili,
kako nisu davno

Toliko nastojanje, toliki trud i trošak u-
ložen, da se groždje uzdrži do jamatve, oprav-
dava nemir vinogradara, koji nevide čas da vi-
nograde potrgaju i plod pospreme na sigurno.

Ali, svaki onaj, koji se prenalgi trganjem,
može lako da se izloži pogibelji, da protрпи veću
štetu, nego li su mu je naniele svi zareznici,
sve nematnice i sve nepogode, kojima su ljetos
vinogradi, baš iznimno, bili podvrženi.

Na koncu smo kolovoza, a pravo reći,
nema još jednog grozda podpuno zrelog, ni na
najjužnijim, ni na najtoplijim stranam.

Rad hladnih vremena, koja su potrajala
skorom do polovice lipnja, zaostalo je groždje
znatno i u razvoju i u zdrienju; pa s toga valja
ljetos zakasnuti jamatvom, razmjerno dvi i više
nedjelje dana, e da groždje dobro uzdrži.

Od nezrelog i kiselog groždja nemože se

napraviti dobro i trajno vinó; a o popravljaju
masta sa sladorom, slabe je koristi na stvari, i
da nije posriedi pitanje skupoće sladora, i ono
još važnije, da dodatkom sladora vino prestaje
biti naravno.

I ako još nije minula svaka pogibelj za vi-
nogradare od raznih nametnica i nepogoda, to
poništo neopravdava, da se trga prije nego li je
groždje dozrelo, jer se takovo prenaljenje može
skupo platiti, i tim, što se od nezrelog groždja
nemože napraviti dobro vino, primjerne cene;
i tim, što se takovo vino od nezrelog groždja
posve lako prevrne.

Naši vinogradari, koji su se neobičnom
pozrtnovnošću, samozatajom, trudom i troškom,
znali boriti, za puna četiri mjeseca, proti svim
nepogodam, red je da se pokažu uztrpljivi i u
zadnjem času, jer prenaliti se trganjem nedo-
zrela groždja, moglo bi biti od isto zlih, ako
ne i gorih posljedica, nego li su bile sve nepo-
gode, koje su ljetos snašle naše vinograde.

Uz veliku konkurenciju, koju nam svaki
dan više pravi taljansko vino, usljed nesretne
klauzule, nami ne ostaje drugo, nego da pro-
izvajamo, što bolju, što tečniju i što zdraviju
i trajniju kapljicu, e da ona svojom dobrotom
i vrstnošću drži privezane naše stare trošioce.

Ali od nedozrela groždja, neda se napra-
viti ni dobra, ni tečna, ni trajna kapljica.

Nego, kolikogod na dobrotu, tečnost i traj-
nost vina upliva zdriloća groždja, isto toliko
upliva čistoća za mašćenja i vrienja, te način
priredjivanja i čuvanja vina.

Za hrdjavih godina, kako što je ljetošnja
bila, ima u svakom vinogradu bolje i lašijeg

groždja, posve zdravog i oskvrnjenog. Tko hoće
da od takovog groždja napravi dobru kapljicu,
red je da ga prebira i da ga čisti; da ga pre-
bira, u toliko, u koliko odieli i napose izmasti
sve nedozrele i nagnjile grozdove; a da ga iz-
čisti, u toliko, u koliko kida sva ona zrna i sve
one čehulje, koje su na jednom, inače zdravom
grozdu nagnjile ili nezdrele.

Jedan sami nagnjio grozd, izmašćen sa
zdravim groždjem, može da upliva na tek vina,
dapače, može da bude uzrokom, da se vino iz-
šteti.

Naši vinogradari, koji riedkim priegorom
i samozatajom, znadu njegovati svoje vinograde,
kao zenicu oka, red je da se prilagode i prebi-
ranju i čišćenju groždja, a to im je tim lašnje,
što radnja prebiranja nije ni težka, ni skupa;
može biti obavljena od žena i djeca, a od od-
lučna je upliva na dobrotu i trajnost vina.

Tko dakle želi, da napravi dobro, tečno i
zdravo vino, koje mu se neće lako pokvariti, i
kojeg će moći dobro prodati, red je da pričekaj
trganjem dok groždje dozrije, i da za trganja
prebire zrelo groždje od nezrelog i nagnjilog.

Jagode liek proti ulogam.

Dosad su liečnici bolestnim od uloga (guta),
zabranjivali jesti svako voće, a navlaš jagode.
Kolika je to žrtva bila za one bolestne od u-
loga, koji su istodobno veliki ljubitelji slatko-
kusnih jagoda, može si lako svak promisliti,
koji je ljubitelj jedne ili druge vrsti voća.

PODLISTAK.

O navrćanju zemlje bakterijim u svrhu povećanja plodovitosti.

(Nastavak i svrha vidi Br. 16).

Izim ovih uvjeta hoće se dovoljni pristup
zraka i vlage u zemlji, jer ovi bakteriji mogu
da živu samo u čistom zraku.

Bez svake dvojbe, u ne dalekoj budućnosti,
čeka nas velika nevolja rad dušika, jer izvori
iz kojih se danas u Chileu kopa salitrovina,
presušuju od dana na dan, a usljed sve većeg
širenja električnog svjetla, ograničuje se i u-
manjuje se sve više i više proizvodnja ammo-
nium sulfata. Gospodarim po tom u budućnosti,
neostaje drugo, nego navrćati zemlje sa nitro-
bakterijim e da ovi asimiluju dušik od zraka,
jedini neiscrpivi izvor dušika.

Prošaste je godine navrćanje zemlje sa
nitrobakterijim, a osobito sa *Bacillus magheta-*
rium prokušano na više mjesta od raznih struč-
njaka, od kojih su glasovitiji: L. Grandean,

Prof. E. Gain, Dr. Ljutoslawsky, Dr. Sempo-
lovski, Dr. Clement, Dr. Krumer i mnogi drugi,
i tvrdi se da su ove kušnje svudi izvrstno u-
spjele.

Istodobno je i tvornica u Elberfeldu, koja
se bavi proizvodnjom čistih nitrobakterija, pra-
vila za svoj račun kušnje o navrćanju zemlje,
na 52 razna mjesta, i uspjesi i od nje posti-
gnuti su sasvim zadovoljujući.

I u Českoj su uspjele kušnje dobro na
svakom onom mjestu gdje su fizikalni odnošaji
zemlje bili povoljni za razvoj mikroba i gdje
su mikrobi u crnici zemlje našli lako probavi-
vih ugljovadana.

Pitanje, od ovako velike važnosti, kako je
pitanje navrćanje zemlje sa nitrobakterijim ne-
dade se odsuditi tako na prosto, od jednog ili
više ne uspješnih pokušaja, jer je uvijek pitanje,
ako je dotičnik bio u stanju provesti kušnje
na način, da je doisto bilo udovoljeno svim u-
vjetim potrebitim za redovito razvoj rečenih
mikroorganizma.

Na temelju kušnja dosad izvedenih na malo,
u loncima i na pokušalištama može se svom
sigurnošću utvrditi, da navrćanje zemlje sa

nitrobakterijim ima veliku odlučujuću buduć-
nost u gospodarstvu.

Nu, prije toga moraju gospodari biti dobro
upućeni o načinu kako se najbrojnije i najbrže
ovi mikroorganizmi imaju širiti i množiti u
zemlji.

Sa nitrobakterijim u zemlji, sbiva se isti
proces od prilike, kako sa mnogim drugim ba-
kterijim u ljudskom ili životinskom tijelu; biva
da dok se u jednom organizmu u kojem nadje
uvjeste svog obstanko brzo, lako i brojno raz-
vije, u drugom ostane posve ne djelatna i ne
dade znakova života.

Mora se iskreno priznati, da je ciela ova
nauka o razvoju i življenju bakterija još u po-
vojem, jer bakteorologija mora da bude još te-
meljito proučeva sa biološko kemičkog sta-
novišta; ali nema dvojbe, da dok te studije
budu dovršene, da će umjetno gojenje nitroba-
kterijim i drugim mikroorganizmima, proizvesti
cio preokret u našem gospodarstvu, a po svojoj
prilici i našem načinu gospodarenja.

D. J. S.

Kako Londonski list „Nature“ piše, veliki izražatelj, učenjak i biljnoslovac Linné, bio je sasvim protivna mnijenja, jer je on jeo jagode kao lijek proti ulogam, od kojih mnogo je trpio, i iz vlastitog se je iskustva osvedočio, da su jagode jedini dobro djelujući i uspješni lijek proti ulogam.

U svojem, krasnom latinštinom napisanom djelu, pripovijeda Linné, kako ga je jednog dana godine 1750, za šetnje, napala takova bol od uloga, da nije bio u stanju povratiti se kući, i kako je od boli u jecanju proveo punih 8 dana i osam noćih.

Jedan je mu je prijatelj u toj nevolji nudjao driemka, ali ga on ne hotje primiti, a kad mu njegova supruga ponudi jagoda, on ih uzme, više u odluci da učini kušnju na sebi, nego li iz uvjerenja da čemu jagode pomôći.

Ali su mu jagode ipak pomogle, jer nakon što je pojeo one što mu je supruga ponudila, zaspao je sladko, i prespavao je dobra dva sata vremena, a kad se je probudio, čutio je da su boli od uloga znatno popustile.

On je na to zatražio još jagoda i pojeo ih je, pa je celu noć slatko i mirno spavao. Sljedećeg je dana opet pojeo toliko jagoda, koliko god mu ih je želudac mogao podneti, na što je slatko zaspao, a sljedećeg jutra kad se je probudio, nije čutio više nikakove boli od uloga, ne samo, ali se je čutio tako čil i snažan, da je mogao ustati.

Sljedeće godine skorom u isto doba, pojavile su se Linné u opet boli od uloga, ali znatno slabije; a on je opet počeo jesti jagode, što je više mogao, i kroz par dana nestalo je boli od uloga. I treće su mu se godine ponovile, skorom u isto doba, boli od uloga, ali znatno slabije; a on je opet opetovao liječenje jagodam, i tim se je za cio život oslobodio uloga.

U Engleškoj su tako osvjedočeni o lječivom djelovanju jagoda proti ulogam, da tamo namjeravaju urediti lječilište za liječenje se jagodam bolestne od uloga.

Sterilizovanje oli Pasteurizovanje vina.

Od kad su se tolike bolesti pojavile na lozi, a osobito od kad su peronospora i nedaća (Oidium) otele maha, nema se više onih stalnih vrstih vina, koja su bez velike pripreve mogla putovati preko oceana.

I uz najpomniji škropljenje i sumporavanje uvijek ima po štogod bolestna, groždja, koje izmašćeno oduzima svemu vinu onu stalnost, koja mu je prije bila naravna. Takova se vina obično teško izbistre, a i ako se izbistre, u proljeću, ter ih se za vremena ne pretoči u dobro osumporenim bačvam, lako se prevrnu.

Da se predusrete pokvarenje vina, preporuča se u velike sterilizovanje ili pasteurizovanje vina t. j. grijanje vina u zatvorenim cievim do 60° C., pri kojoj toplini pogine trusje i klice svih fermenta, koji mogu biti uzrokom da se vino prevrne i pokvari.

Za sterilizovanje ili pasteurizovanje vina hoće se osobita sprava, e da vino za grijanja ne izgubi svoje žestine, ili ne dobije kakav neugodni vonj i tek od progore, i da ne bude ugrijeno ni izpod ni povrhu 60°C., jer se u prvom slučaju nebi poubijalo trusje i klice štetnih fermenta, a u drugom slučaju, lako da bi vino progorelo i protrepilo na boji.

S toga se pri sterilizovanju oli pasteurizovanju vina, valja držati sljedećih pravila:

1. Nesmje se sterilizovati vino, ako nije posve bistro. Mutno vino valja prije sterilizovanja prociediti, inače lako da bi se viseće tvari u mutnome vinu prilipile na cievi kroz koje teče vino i u kojima se vino grije, te progorelo i priobće vinu neugodan tek i miruh.

2. Sterilizovanje vina valja da uzsliedi posve brzo, da vino ne stoji odveć dugo u dodir sa ugrijanim dielovima cievih, a valja za sterilizovanja paziti, da vino ne dodje u dodir takovim cievim koje su ugrižane preko 65° C., jer onda vino trpi.

3. Sterilizovanje vina nesmje se obaviti nego u posve zatvorenim posudam, a na veliko kroz zatvorene cievi, da ugrižano vino ne dodje u doticaj zrakom, jer onda ne samo da trpi na žestini, ali trpi i na miruhu i tečnosti.

4. Prije nego li sterilizovano vino dodje

u doticaj zrakom, mora da se razkladi do one topline, koju je imalo prije nego li se je ugrižalo, inače gubi žestine i miruha i mienja boju.

5. Da se opet na vinu ne nasedne trusje i klice štetnih fermenta, valja sterilizovano vino lievati u posve čiste i izlužene bačve.

6. Luženje bačava obavlja se najbolje sa vodenom parom, a da se bačva dobro izluži vodenom parom, potrebno je da vodena para za sat vremena djeluje na unutarnje strane suda, i da kroz sve to vrijeme u sredini bačve bude para topla barem 85° C.

O hranjenju vodenih riba sa vučkom (Lupinus).

Na imanju Baumgarten u Sleziji, koje je vlasništvo nadvojvode Fridrika, imadu dva ribnjaka Baginiec i Niesgoda od 5 hektara svaki. Ribnjak Niesgoda ima većih pogodnosti za gojitbu ribe od ribnjaka Baginiec, stoga je u ribnjak Baginiec stavljeno 1200 kom. trogodišnjih, a u ribnjak Niesgoda 840 dvogodišnjih riba.

Vučak za hranu ove ribe premlio bi se u krupicu i popario vrelom vodom; a hranjenje ribe s vučkom trajalo je od 1 svibnja do konca rujna.

U ribnjaku Baginiec davalo se je na svaku 100 glava riba 30 grama hrane na dan više nego li u drugom, prama tomu u ribnjaku Baginiec na svaku 100 riba davalo se je 2 kg. krupice od vučka na dan, a u ribnjaku Niesgoda, davalo se 17 kg. krupice od vučka na dan.

U Ribnjaku Baginiec, hranjenje krupicom od vučka, u ljetu 1898, porasla je riba za 564 kg.; dočim godinu dana prije, kad se nije hranilo vučkom bila je riba porasla samo za 220 kg. Dok je rečeni ribnjak dao 1897 florina 14-90 prihoda po hektaru, prirasao je taj prihod u godini 1898 usljed hranjenja vučkom na florina 21-84 po hektaru.

Dosljedno za svaki kilogram prirasta ribe potrošeno je bilo 10 ³/₄ kg. vučka.

U ribnjaku Niesgoda porasla je riba u ljetu 1898 za hranjenja vučkom za 840 kg., dočim je u ljetu 1897 kad se nije hranilo vučkom bila porasla u težini samo za 324 kg. U godini 1897 bio je dohod po hektaru ribnjaka flor. 34-95, a u ljetu godine 1898 za hranjenja vučkom porasao je dohod na flor. 65-85 po hektaru. U ovom drugom slučaju za svaki kilogram prirasle težine ribe potrošeno je poprieko samo 4 ¹/₄ kg. vučka.

Od koristi hranjenja vučkom, dadu se statiti sljedeća pravila:

1. Starija riba manje je prikladna za hranjenje vučkom od mladje.

2. Čim je bolje uredjen ribnjak, tim se ima više koristi od hranjenja vučkom, jer u takvom ribnjaku riba bolje izrabluje hranu.

3. U dobro uredjenim ribnjacim, hranjenjem vučkom, dađe se dohod znatno povišiti.

F. V.

O bistrenju vina.

Zadnjih se godina vrlo često čuju tužbe, da se vino lako pomuti, a da se posve teško izbistri. Dapače, o nijednoj se stvari ne opetuju pitanja, koliko o načinu i sredstvu kojim da se izbistri mutno vino.

Mutno vino, u obće rečeno, može se samo onda brzo i lako izbistriti, ako se pozna uzrok zašto se je vino izmutilo. A baš su ti uzroci vrlo često tako raznovrstni, da ih je teško pogoditi.

Vina, koja potiču od nezdrela, nagnjila i peronosporovana ili inače bolestna groždja, koja se maste i koja vriju ili se čuvaju u nečistom posudju ili u nečistim konobam, posve se lako pomute.

Mnogo se vino posve lako pomuti radi toga, što u jeseni nije dostatno i podpuno prevrelo. Takovo vino sadrži još uvijek u sebi nešto sladora, koji prelazi u vrienje dok osjeti proljetnu ili ljetnu toplinu, pa fermenti koji za vrienja u njemu živu i razvijaju se prave ga mutnim.

Vrlo često su razni bakteriji, koji sa groždjen dolaze u vino uzrokom da se vino po-

muti, ali u takovom slučaju, nije samo da se vino pomuti, nego se i prevrne.

Isto se tako posve lako pomuti vino, ako se pretače uz veliki pristup zraka, jer se u ovakovu slučaju treslovina što zadrži vino, spoji sa kisikom od zraka i izluči se iz vina, pa se vino pomuti.

Redji su slučajevi, da se vino pomuti usljed toga što sadrži malo treslovine, a još redji usljed toga što se je vino ulilo u bačvu od špirita, ali se ipak i ovi slučajevi pojavljaju.

U obim ovim slučajevim pomaže se dodatkom treslovine, ali ipak valja paziti da treslovina bude sasvim čista i bez smole, jer sadržili smole, onda ova opet pomuti vino.

Iz svega što se je navelo razabire se, da se za bistrenje vina nemože prepisati ili preporučiti jedno obće specifično sredstvo, nego da svaki put valja sredstvo adaptirati prilikom kojih se je vino pomutilo.

Dobra cjedila najbolje su sredstva za bistrenje vina, a u svakom sumnjivom slučaju najbolje je pasteurizovati vino.

O. V.

Kako da se obranimo od groma.

Poznata je činjenica da grom udara obična u najviše predmete, prama tomu, valja da vriedi kao pravilo, da se za oluje valja držati podalje od svih onih predmeta, koji su viši od zemlje, dakle od stabala, od koplja, od zidova i od taraba, koli drvenih toli gvozdenih.

Osobito su pogibeljni željezni predmeti, koji lako pritežu i vode munju, pa se s toga valja držati daleko od gvozdenih ograda, jer i ako grom udari u jedno stranu gvozdeno ograde, lako da po gvozdju dodje na drugu stranu, pa bilo to i 100 metara daleko, i da ondje pogodi nalazeće se osobe.

Na otvorenom polju, i sam čovjek svojom naravnom visinom, jeste jedna privlačiva točka za munjinu, pa je s toga uputno, da se čovjek za oluje legne potrušice na zemlju, mjesto da stoji na noge i da hoda naokolo po polju.

Ali i položiti se potrušice na zemlju ne pomaže uvijek, jer kako je poznato, grom udara u zemlju na onom mjestu, gdje mu najviše prijaju odnošaji vode u zemlji, pa ako se čovjek legne na jedno takovo mjesto, lako da ga grom pogodi.

Dakle se za oluje p ložaj čovjeka ni najmanje ne poboljšava, od toga dali se on nalazi na zemlji ili na vodi, jer je voda izvrstan vodič za munju, skorom bolji od zemlje, pa nam za oluje zemlja daje neko veću sigurnost za obranu od groma, nego li voda.

Nashe ponašanje u kući za oluje valja da je takodjer obzirno; nevalja stajati blizu cievih za vodnju razsvjetlog plina, ni onih od vodovoda, a takodjer ni pokraj komina, jer je dimnjak izvrstan vodič groma. Dimnjak i radi svoje visine i radi vatre koja se gori jeste izvrstan vodič groma.

Za oluje bolje je držati prozore otvorene nego li zatvorene, jer udari li grom i omami li ili one svjesti, ili zapali one koji su u sobi, manje je pogibelji da se sasvim zaduše, ako su prozori otvoreni, negoli ako su zatvoreni. Nesmje se ali stati ili sjediti za oluje pokraj otvorena prozora, jer munja sledi put kiše, a kiša je vodič ili snaga, koja vodi grom na zemlju. Čim se dakle za oluje pri otvorenu prozoru stoji bliže prozora, tim se je bliže kiše koji vodi munju odnosno grom na zemlju, a tim je veća pogibelj da nas grom pogodi. Dakle za oluje i ako je savjetno držati otvorene prozore valja stati daleko od prozora.

U vrlo riedkim slučajevim, ostanu oprženi ili izgoreni oni u koje udari grom; obično i nesvjest i smrt uzsliede usljed kljenuti živčanog središta. S toga, u mnogim slučajevim, ako se na one onesvješćene od groma upotrebe brzo i odlučno oživljujuća sredstva, oni se mogu lako osvjestiti i oporaviti.

Pošto u većem dielu slučajeva, od grama uzsliedi samo poremećenje živčanog sustava, a ne smrt, odlučna i brza poraba oživljujućih sredstava, mora se uvijek pokušati.

Čuvanje jabuka u razsoli.

U novije doba od raznih novih načina čuvanja voća, preporuča se za jabuke razsol.

Razsol za čuvanje jabuka priredjuje se

tako, da se na svaku 25 litara vode raztopi $\frac{1}{2}$ kg. do $\frac{3}{4}$ kg. kuhinjske soli.

Napravljenu razsol, grije se na vatri dok uzavre, pa kad se ohladi, prociedi se i rabi se za čuvanje jabuka. Mnogi poslje nego li prokuhaju razsol, dodavaju joj $\frac{1}{2}$ kg. pšenična ili ražena brašna na svaku 12 litara razsoli, a to u svrhu, da se u razsoli pojavi kiselo vrienje; ali svak ne drži do dodavanja brašna, a većina cieni i drži, da se jabuke bolje čuvaju u samoj razsoli. Za solenje jabuka rabe se drveni badnjići ili grotci, sasvim čisti i dobro izluženi. Jabuke za solenje izperu se i posuše krpom, pa onda suhe naslagaju u grotac ili badnjić jedna do druge, da se dodiraju, a onda se po njima ulije već prije pripravljena razsol. tako, da jabuke ostanu posve potopljene u razsoli. Grotci ili badnjići poklope se pokrivom i smjeste u hladnoj konobi, gdje se jabuke uzduvaju zdrave preko sve godine, postanu doduše staklenasto prozirne, ali uzduvaju posve svoju tečnost.

Ako podrum u kojem se čuvaju grotci ili badnjići sa posoljenim jabukam nije dosti hladan, pa razsol na površini izpljesnivi, onda valja odstraniti pliesan, odlići razsol. opet je prokuhati, pa hladnu doliti jabukam.

U mnogim mjestim dodadu razsoli meda ili sladora; a na nekim drugim mjestim mirodija, kao koromača, kumina, gvozdike, zumrada i drugih, ali veći dio ne rabi drugo, nego samu razsol, i u obće se drži, da se u samoj razsoli jabuke najbolje i najtrajnije uzdrže, a da pri tom ne trpe na tečnosti. D. D. L.

Natapanje vinograda u svrhu povisenja njegove plodovitosti, uvadja se u francezkoj po naputku vinogradara u Muntza. — Natapanje vinograda, gdje je to moguće bez velikog troška, osobito je koristno za suhih godina. Dosad se najviše natapaju vinogradi ljeti u pokrajini Roussilon. — Muntz o natapanju vinograda izvješćuje francezku akademiju znanosti, kako sljedi: Ja sam natopio vinograd prvi put, kad je groždje već dobro šaralo. Usljed natapanja, od suše na polak provehlo lišće, opet je oživilo i postalo svježje zeleno, kako da je mlado, a zrnje na grozdovima je znatno poraslo u objemu i težini. Ovaj prirast zrnja nije poticao od samog prirasta vode u zrnju, nego i od prirasta sladora, ustrojnih kiselina i izvađivih tvari. Usljed natapanja, imao sam veće koristi 200 do 250 franaka po hektaru, napram dobi i vrsti nasada, te vrsti zemlje; a za natapanje imao sam samo 60 franaka troška po hektaru.

Amerikanski otrov za miše priredju se od 100 djelova staroga izdrobljenog sira, 20 djelova glicerina, 50 djelova ugljično kiselog bariuma i 10 djelova ječmenog brašna. Sve se ovu skupa umjesi i napravi 100 malih pogačica, koje se pospu ječmenim brašnom. Ove se pogačice metnu ondje, gdje se najčešće pojavljaju miši, a blizu svake 2 ili 4 pogačice metne se plitica vode. Miševi su lakomi na ovu hranu, i rado ju žderu, pa dok je pojednu očute žedju i piju vode, a dok se napoje očute žestoku bol u želucu i poskapaju.

Jednostavni način čuvanja svježeg groždja do kasna. — Ubere se zrelih zdravih grozdova sa komadom matraka ili pruta 30 do 40 cm. dugog. Dok se groždje sa prutom ubere namoči se gornji i donji kraj pruta, gdje je riz, u raztopljenu smolu, pa se onda groždje ovisi na zračnom, suhom a sjenastom mjestu, i tu se uzdrži svježje do Božića. Smola začepi na riz razkidane stanice, pa sok iz drva nemože ni da curi, ni da izhlapljuje.

Sjeme i struče od koromača proti žitnom žižku. — U starim hambarim žižak je na kući, i vrlo ga je teško izkorieniti, unatoč tome, što on od godine na godinu nanaša velike štete razjedavajuć pšenicu i ječam. Ako se po podu u hambaru razaspe sjemena od koromača ili ako

se povjesi stručja od koromača, nestane kroz nekoliko dana svih žižaka iz hambara. Koromačevo zrnje i stručje doduše ne ubije žižak, ali je vonj od koromača tako nemio žižku, da on odmah bježi i ostavlja ono mjesto gdje se čuje vonj od koromača.

Ovčiji svrab lieči se brzo i sigurno kupanjem ovaca u raztopini kreolina. Takova kupanja za 100 ovaca priredjuju se, ako se na 250 litara vode dolije 6 $\frac{1}{2}$ litara kreolina. Kupanje šugovih ovaca u raztopini kreolina, obavlja se nakon što se ovce ostrižu; a ona mjesta gdje je svrab jače zahvatio, mažu se za nekoliko dana mazom od kreolina, kojeg se napravi ako se pomješa 8 dielova mazanog sapuna, sa 1 dielom kreolina i 1 dielom žeste (špirita). Gornju raztopinu od 250 litara vode i 6 $\frac{1}{2}$ litara kreolina ulije se u jedan široki badanj, pa se u njoj kupa, odnosno moči svaka ovca 3 časa vremena. Da je učinak raztopine kreolina bolji i brži, valja prije kupanja šugavih ovaca, ugrižati raztopinu kreoline na 30 stupnjeva Celsiusa. Nakon 7 dana valja opetovati kupanje šugavih ovaca, a za kupanja valja oštrom četkom natiirati šugava mjesta, e da raztopina kreolina prodre do živa. Istodobno valja razkužiti od šuge štaju u kojoj stoje ovce.

Iztekle je prvo polugodište, a mnogi od predbrojnika nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredi svoje račune našom upravom.

Zadnje viesti o stanju vinograda posve su povoljne; samo iz nekih primorskih strana tuže se, da je zadnja bura odveć prosušila zemlju; pa da ako ne padne brzo kiša, da bi od velike suše moglo groždje znatno zaostati u razvoju i zdrienju.

Grofu J. Harrachu, predsjedniku društva za promicanje narodno gospodarstvenih interesa kraljevine Dalmacije, pošlo je, svojim osobnim uplivom, za rukom, da na svjetskoj izložbi, koja će se godine 1900 držati u Parizu, bude Dalmacija imala u Austrijskom pavillonu poseban odjel za sebe, u kojem bi se skupno izložilo sve izložke iz Dalmacije, i tako omogućilo svijetu, da si stvori pojam o Dalmaciji. Tko zna, kako je Dalmacija zlo prošla kod svih drugih izložbu, a osobito lani kod zadnje jubilarne gospodarske izložbe u Beču, radovati će se ovoj zamisli Grota Harracha, jer ono malo što dalmatinski izložitelji mogu izložiti, biti će vidljivo svijetu, a neće se, kao na dosadašnjim izložbam, gubiti izmedju ostalih izložaka.

Na 15 kolovoza umro je u Sarajevu pop Joso Gabrić iz Metkovića, koji se je kao dušobrižnik, za cijelog svog života, živo zanimao za unapredjenje naših gospodarskih odnošaja, a osobito onih Neretve.

Pod zvučnim imenom „Formaggio del monte Dinara“ počeo se je zadnjih dana prodavati sir, koji se pravi u sirarnici na dobru Glavica kod Knina. Taj sir se razlikuje od našeg dobro poznatog *Planinskog sira*, samo u tom, što je žuto zamašćen, e da se pričinja masniji; i radi te razlike, a po svoj prilici za veću reklamu, napušteno je njegovo starinsko hrvatsko ime i zamjenilo ga se je taljanskim. Ali o tom nasilnom

izmjenjivaju starinskih etiketa, bavit ćemo se drugom prigodom, a za danas samo iztičemo, da se taj sir po dućanim prodaje za nevjerovatnu cieniu od flor. 1 novčića 40 po kilogramu „Formaggio del monte Dinara“ nema nikakvih osobitih kakvoća i odlika, da je doisto vriedan flor. 1 i novč. 40 po kilogramu; nego je obćinstvo primoramo plaćati tu cieniu, usljed monopola tog sira, koji je monopol postao krivujom uprave sirarnice, ili onih koji taj upravi zapoviedaju. Sir, kakav je onaj „Formaggio del monte Dinara“ prodava se obćino po 50 do 60 novčića kilogram, ali uprava sirarnice na dobru Glavica kod Knina, mjesto da je objavila cieniu svog sira, kako što to rade sve druge sirarnice, dalaga je svega u zakup jednome trgovcu, i tim je stvorila monopol za taj sir, jer nijedan drugi trgovac nemože da kupi taj sir na izvoru, nego mora da se pokloni zakupniku, i da ga plaća na veliko po 1 fiorin kilograma.

Zapovjedništvo domobranstva u Zadru, u svrhu da podupre domaće konjogojstvo, namjera i ljetos nabaviti sve potrebite konje kod domaćih gojitelja konja.

Dok je Ministarstvo rata, na jednostavnu molbu hrvatsko slavonskog gospodarskog društva u Zagrebu, obalilo cieniu prahu (barutu) za pucanje na oblake protiva krupi. Za svu Hrvatsku i Slavoniju nije austrijsko Ministarstvo za poljodjelstvo našlo shodno da obali cieniu barutu, ni na molbu Pokrajinskog Poljodjelskog Vieća, ni na onu Zemaljskog Odbora, a to pod izlikom, da se pitanje o koristi pucanja na oblake proti krupi još proučava.

U Staromgradu na otoku Hvaru utemeljena je štedno zajamna zadruga.

Nastojanjem Gospodarske Zadruga u Šibeniku, od dana 8 do 10 rujna t. g. obdržavati će se u Šibeniku izložba groždja. Dosad se je prijavilo više od 100 izložitelja.

Po statističkom izvješću ugarskog ministarstva za poljodjelstvo od dana 10 kolovoza t. g. požeto je ljetos u Ugarskoj 37,357,986 met. centih pšenice, 11,993,182 metr. centih raži, 12,594,416 met. cent. ječma i 11,250,649 met. cent. zobi. Pšenicom je bilo zasijano 5,515,000 katastralnih jutara, te je poprieko rodilo 7 met. centim. po jutru; raži i napolicom bilo je zasijano 1,841,000 katastralnih jutara, a rodilo je 6 $\frac{1}{2}$ met. cent. po jutru; ječmom bilo je zasijano 1,788,000 jutara, a rodilo je 7 met. cent. po jutru; sa zobi bilo je zasijano 1,685,000 jutara, a rodilo je 6-7 met. cent. po jutru.

Na svjetskoj izložbi u Parizu god. 1900 priredjuju posebnu izložbu goveda, ovaca, svinja, kunića i peradi, od dana 21 lipnja do 2 srpnja, a izložbu konja od dana 2 do 10 rujna.

U Dalmaciji na 15 raznih postaja, bila sa ljetos upotrebljena 34 pastuha, koji su opasali 1341 domaću kobilu; a u Istri na 11 postaja bilo su zaposlena 23 pastuha, koji su opasali 777 domaćih kobila.

Na Karsu u Kranjskoj zagajeno je bilo ljetos 454 hektara zemljišta. Za pošumljenje te površine upotrebljeno je bilo 2,506,300 hiljada stabalca od crnoga bora, 48,000 jela i 16,000 hrastića. Izim toga je zasijano 200 kg. sjemena od jele. Troškovi za pošumljenje iznili su ukupno 12,975 fiorini. A što se je učinilo kod nas u Dalmaciji?

Godine 1898 i 1899 bila je jedna od najboljih godina za gojitelje sladorne repe i tvorničare sladora. Napravljeno je 10.39 milijuna met. cent. prostog sladora, dakle 2.18 milijuna met. cent. više od predjašnje godine. Izvelo se je 5.24 milijuna met. cent. rafinade i 1.4 milijuna met. cent. sirovog sladora, dakle 2.2 milijuna met. cent. više nego lani. I domaći potrošak bio je za 143,000 met. cent. veći od prijašnje godine.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

90. Neki ovdašnji vinogradari, već su oklastrili prebujno tjerajuće novo ciepljene loze. Molim vas za uputu, jeli taj postupak koristan ili štetan lozi?

F. D. u D. (Hrvatska).

Ako su navrtci odveć bujno tjerali, onda je klastrenje istih koristno, jer se onda plemenike bolje jačaju; u protivnom slučaju, biva ako navrtci slabo tjeraju, onda je klastrenje istih štetno, jer lako da sasvim ne zarastu i da posahnu.

91. Molim vas jeli istina, da se kilska salitrovina, koja se rabi kao gnojivo može posve lako upaliti i prouzročiti požar, ako na nju padne iskra ili žerava.

I. S. u O. (Dubrovnik).

Istina je da je kilska salitrovina lako upaljiva, dapače su lako upaljive i vreće u kojima je stala kilska salitrovina. Mnogi su požari nastali i uništili cijelih gospodarskih sgrada, tim što se je upalila kilska salitrovina, dapače se je nedavno dogodilo, da je cio jedan vlak izgorio, od jednih kola kilske salitrovine, koje je zapalila iskra od lokomotive. Valja stoga čuvati vreće sa kilskom salitrovinom na takovom mjestu, gdje nema pogibelji od vatre, a u takove prostorije nevalja stupati gorućom sviećom, niti valja pušiti; dapače nije uputno pušiti ni onda kad se prenaša kilska salitrovina na polje za gnojenje, ni onda kad se za gnojenja razsiplje po zemlji, jer u svakoj od tih prigoda pogibelj je da se upali i da se vatra dalje razprostani i zahvati druge predmete i sgrade.

92. Što je acetylen, i jeli istina da daje najjeftinije svjetlo, koje ne zaostaje ni malo za električnim svjetlom?

A. B. H. u T. (Bosna).

Acetylen je jedan plin, koji se pravi od calcium carbida, a izvrstno je razsvjetljujuće sredstvo. Iznaslašće calcium carbida, od kojeg se pravi acetylen, računa između najvećih novijih izuma. Calcium carbid daje jednu veliku količinu plina, koji gori bielim puno svjetlim plamenom. A ako se taj plin, koji se razvija iz calcium carbida, pomješa sa dovoljnom količinom zraka, razvija tri puta veću toplinu od običnog plina za razsvjetu. Kad acetylen gori razvija tako svjetli plamen, koji je 16 puta svjetliji i jasniji od jedne plinske ili petrolejske svieće iste veličine. Acetylen svjetlo ima bez dvojbe veliku budućnost, kao i električno svjetlo, jer ne samo da se daje koristno uporabiti za razsvjetu velikih gradova, ali se koristno upotrebljuje i za razsvjetu varošica i sela, i za razsvjetu gospodarskih sgrada. Izim za razsvjetu, rabi se acetylen, kao pokretna sila za strojeve, jer nije skup, a motori koje tjeru acetylen rade mirno, jednako i bez buke. Acetylen je skorom iste cene, koje i petrolej, a dopušta da ga se po cievim raznese na sve moguće strane, pa ako se čini da skupno gore tri i četiri plamena acetylena, onda se dobije takovo svjetlo, koje je jednako svjetlu jedne električne svjetiljke na luk. Njegova je druga velika prednost ta, da za njegovo proizvodjanje ne treba nikakvih strojeva, jer se on sam razvija od calcium carbida, bez ikakve priprave i pomoći. Doduše ima pogibelj da acetylen prase, ali ta pogibelj nije ništa veća kod acetylena, nego li kod običnog plina.

93. Molim vas je li istina, da se obranim mliekom, izim mladih sisavaca i svinja, mogu uspješno uzgajati dapače i pilići?

N. V. u P. (Istra).

Na velikim imanjim, gdje je razvijeno marvogojstvo najviše se obranog mlieka troši u hranjenju svinja, ali i telad i ždriebad, također uspješno hrani se obranim mliekom, samo što za telad i za konje valja dodati obranom mlieku i malo uljenih komina, e da se nadomjesti tusto, koje je vrhnjem odstranjeno iz obranog mlieka. Kušnje D. r. Andersona su dokazale, da se i pilad može uspješno uzgajati obranim mliekom. Peradi daje se obrano mlieko obično u obliku napoja, e da piju onoliko obranog mlieka, koliko ih je volja. Uz obrano mlieko daje se piladi tri puta na dan hranu napravljenu od smjese od 2 diela kukuruzne krupice, 1 dio mekinja i 1 dio krupice od zob. Za hranjenja pilića obranim mliekom opazilo se je, da pilići u istom razmjeru uzimlju više druge hrane, u kojem razmjeru piju više obranog mlieka. Najviše hrane od gore spomenute smjese krmiva jede pilad onda, kad pije najviše obranog mlieka. Za hranjenje peradi u toplo doba godine, najviše je prikladno obrano mlieko. U zimsko doba godine pilad pije malo obranog mlieka, a isto tako i odrasle kokoši.

D. L.

94. Imam konja od 12 godina. Kad idje za puha se jako; u češće kaslje i zadatče, osobito kad pojede ili se napije. Molim vas za naputak, kako da postupam ovim konjem?

S. J. u P. (Neretva).

Vaš je konj sipljiv, a proti sipljivosti konja nema lieka. Ali se sipljiv konj daje na dugo izrabiti, ako se pomnjivo njeguje. Nevalja ga slati na teške i naporne radnje, nego na lake radnje; nevalja ga tjerati u poskočise, nego neka uvijek ide korakom. Nevalja ga napajati mrzлом vodom, niti ga hraniti prašljivom hranom ili izprašenim sienom. Kad je znojjan, što vrlo često biva kod sipljiva konja, nevalja ga držati na promahi, a dobro je pokriti ga konjskim gunjem. Budeli ste se držali ovih pravila i hranili sipljiva konja uz dobro sieno sa zob, moći će te ga rabiti za više godina, ali ga se izliečiti od sipljivosti neda.

B. Nova pitanja.

95. Molim vas, kako se imadu njegovati bivoi, da budu što više sposobni za razplod.

I. S. u K. (Hrvatska).

96. Koliko tereta može vući jedan obični konj na dobro utroj cesti?

F. O. V. u S. (Bosna).

97. Molim vas jeli bolje na našim stranam zasijati trave jeseni ili u proljeću? Zašto je bolje u jedno doba godine, nego li u drugo?

A. N. u O. (Kaštela).

98. Na koji se način najbolje, najdulje i najlaglje uzdrži seježe pobrano cvieće?

L. B. u P. (Istra).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Duboković N. — Krešić V. — Bunjik Š. — Kirinčić A. — Horvat F. — Uprava Kaznionice — Gospić. — Kotoras O. M. —

Milun O. F. — Buntjelić D. M. — Družtvo Hrvatsko - Vrbanj. — Jelavić M. — Martino vić S. — Marušić M. — Matulina D. Š. — Dapar N. — Ferencić D. r. I. — Obradović M. — Buić O. C. — Ivanišević F. — Mareković pl. B. — Milčetić O. V.

Č. g. Čupić L. — Vaša predbrojba podmi-rena je do konca I. polugodišta t. g.

Slavna Čitaonica Srpska - K. Lastva. —

Takodjer.

Č. g. Čorak i D. — Odgovorili smo Vam odmah u pismu.

Č. g. Opačić O. I. — Godišnjak 1897 i 1898 poslali smo Vam.

Č. g. Adalić T. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo Vam.

Č. g. Tudić S. — I Vami.

Č. g. Vučić I. — Zabrljana ogledala ili zrcala najbolje se izpiru smjesom od 15 grama magnezije i 15 grama benzine. Ove dvije tvari izmješa se dobro u staklenici, pa se u smjesi namoči komad čistog pamuka i natire po staklu.

Č. g. Franković A. — Da se u vlažnoj konobi ne odliepe etikete sa staklenica, valja ih namazati sa raztopinom kopal smole u žesti. Kopalna smola, kako što i sve druge smole, topi se posve lako u žesti. Jednim kistom namaže se ova raztopina po etiketi. Ona se brzo osuši usljed toga što žesta izhlapi, a smola ostane povrhu etikete poput tanke staklene i prozirne presvuke, koja čuva etiketu od štetnog upliva vlage.

Č. g. Bašić N. — Broj 14 i 15 poslali smo Vam iznovice, skupa sa knjižicom „Buhač“ i „Duhan.“

Č. g. Nikolić V. — Istina je da se žestom brzo oživljuje cvieće u loncima, i da uplivom žeste tjera cvieće bujnije i življe. Žesta se ali ne rabi izravno za zalievanje cvieća, nego se na svakoj litri vode kojom se zalievanje cvieća doda jedan napršnjak žeste, pa se ovako razvodnjenom žestom zalieva. A dosti je dvaput zasebice zaliti cvieće gornjom raztopinom žeste, a da odmah poprими bujni i živi izgled.

Kod Uprave
„Gospodarskoga Poučnika“
U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

**O uporabi dropa i drugih vinskih zao-
stataka, sa 21 slikom.** — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako
se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena
novč. 30.

**O uzgoju i njegovanju cvieća ure-
snog grmlja i drveća, sa 952 slike i
jednom koloriranom tablom.** — Ciena
florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine
Tko dakle naruči, valja da pošalje za po-
štarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne
knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno oba-
ljena ciena, prodavaju se samo za gotov
novac; tko daklen naruči, valja da
pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nacne i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
or. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
a prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
edak. Čiče računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obva-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Rujna 1899.

Cena je listu 3 florina na godinu.

ZADAR, 16 Rujna 1899.

Budućnost izučenih gospodara Križevačkog Zavoda.

U Hrvatskoj je gospodarstvo prvo i naj-
važnije vrelo dohodka i blagostanja naroda.

Sama narav je obdaru ovu zemlju tolikim
naravnim bogastvom zemljišta i podneblja, da
se nalaze u njoj svi uvjeti za racionalno gospo-
darenje i za razvoj gospodarstva do najvišeg
stepena savršenosti.

U najnovije doba opaža se kako se gospo-
darstvu svestrana pažnja posvećuje, jer ne samo
da veleposjednici nastoje svoja gospodarstva u-
rediti na način da im daju što veći dohodak, ali
su se i maloposjednici počeli povadati za njima
i nastoje na sve načine da istu svrhu poluču.

Ustrojenjem gospodarskih društva i drugih
zadruga, kako što i podignućem strukovnih
škola podpomoglo se je u velike podignuće go-
spodarstvo u Hrvatskoj.

Ali kao što u svim državama, pa bile na
kako visokom stupnju kulturnog razvoja, neimadu
sve uvjete za razvoj državnog napredak dosti
povoljne tako ima i u Hrvatskoj nedostataka,
koji često suzrežaju gospodarski napredak, pa
bi trebalo ukloniti ih ili popraviti.

Poznato je naime, da je u Hrvatskoj još
prije nekoliko decenija ustrojeno gospodarsko
učilište u Križevcih.

Prema ustanovam, svrha je onoga učilišta,
da mladež uzgoja teoretično i praktično, e da to
znanje upotrebi na vlastitom posjedu ili u javnoj
ili privatnoj službi.

Gospodarski zavod u Križevcih je dakle
na prvom mjestu pozvan, da uzgaja stručne
sile, koje bi inale izravno uplivati na gospo-
darstveni napredak zemlje.

U današnjim okolnostim treba Hrvatska
puno valjanijih i učenih gospodara, pa ipak oni
koji izuču, a nemogu da se zaposle kod kuće,
i nemogu da nastave više strukovne nauke,
nemogu da dobiju ni državnu ni privatnu slu-
žbu; pošto se i za veća imanja i za državnu
službu, zahtjeva visoka gospodarska nao-
bražba.

Mladeži, koja svrši više odjel Križevačkog
zavoda nepreostaje drugo, nego da traži koju
podređenu službu na većim imanjim, gdje su
obično na glavi stranci, ili da zapusti svoje
zvanje i zanimanje, i da se posveti drugom
zanimanju.

Takovih izučenih gospodara ima se često
prilike vidjeti zaposlene kao zemljomjerce, ob-
ćinske bilježnike, porezne činovnike i slično.

Srednji i mali posjednik, koji se želi po-
svetiti unapredjenju vlastitog gospodarstva, voli
polaziti ratarnicu, jer elementarnu gospodarsku
izobražbu cieni boljom i korisnijom za njegove
potrebe. Sinovi veleposjednika, ako mogu, po-
laze radje visoke škole, pa bilo i za paradu, jer
vide, da se u najnovije doba traže samo takovi
absolventi.

Malo je zemalja, koje imadu toliko velikih
i srednjih posjeda, i tako razgranjeni gospodarski
aparati, kako Hrvatska, a ipak u nijednoj zemlji
nije manje domaćih sinova upotrebljeno na u-
pravi velikih i srednjih imanja i u zemaljskoj
službi koliko u Hrvatskoj.

Očito je dakle, da Križevački zavod, toli
glasovit u svojoj prošlosti, premda je i danas
jedan od najbolje uređenih zavoda, više neod-
govara novovjekim zahtjevima.

Pa, kako što je vlada sama našla shodno,
da dokine šumarski odjel Križevačkog zavoda,
i da podigne šumarsku akademiju, isto tako o-
vovjekim zahtjevi traže, da se i gospodarski o-
sijek Križevačkog zavoda, preuredi u gospo-
darsku akademiju.

I sad se od redovitih slušatelja Križeva-
čkog zavoda traži šest gimnazijalnih razreda,
pa kad bi se gospodarski osijek Križevačkog
zavoda preustrojio u gospodarsku akademiju,
nebi bilo potreba te zahtjeve povećati, jer ni
akademija u Hohenheimu, ni ona u Ug. Alten-
burgu, ni druge, ne stavljaju većih zahtjeva, a
kao izučeni akademičari, imali bi mladi gospo-
dari širom otvorenu karijeru, i potisnuli bi
strance, koji zapremaju bolja mjesta u državnoj
službi i po svim većim imanjim i vlastelin-
stvima.

V. Dečak

Zašto vino pocrni.

Često su vinogradari iznenadjeni činjeni-
com, da im vino pocrni, i ne znajuć za uzrok,
ne znadu, kako da se pomognu.

Onaj pojav na vinu, nije nikakova bolest
vina, nego je posljedica kemičkih spojiva na-
stalih u vinu.

Vino uvijek pocrni samo radi toga, što je
došlo u doticaj gvoždjem odnosno, vinske ki-
seline, raztope jedan dio gvoždja, a to razto-

PODLISTAK.

Anilit.

U našem je listu već bilo govora o Ani-
litu.

Anilit je jedna prašina, koja služi kao gno-
jivo za žitarice, u koju je nedavno izumio po-
sjednik Caron.

Ova prašina dolazi u trgovinu u staklenim
oievčicama ili u staklenicam, a priredjuje ju i
prodaje tvrdka F. Bayer et Co iz Elberfelda u
Njemačkoj.

Iz naputka, kojeg šalje rečena tvrdka ra-
zabire se, da se za zagnojiti 1 hektar zemljišta
hoće 6 grama anilita, računajuć da se na 1 he-
ktar zemljišta zasije 200 kg. sjemena.

Trošak za pognojiti 1 hektar žitarice, od-
nosno ciena za 6 grama anilita jeste 7 flor. 20 n.
ili 12 maraka; ali kad se naruči s puta 150 gr.,
onda stoji po hektaru samo 6 flor. 60 novčića.

Djelatnost ovog gnojiva, mora da je tako
velika, da se i na lošim zemljama požanje 10 do
35%, više nego li obično.

Anilit kao gnojivo rabi se raztopljen u

vodi; a u tu svrhu za 6 grama anilita hoće se
6 litara vode.

Anilit se pomješa vodom u loncu ili sta-
klenici, koju se pak poklopi, i drži 12 do 24
sata u sobi, gdje se stanuje, a kroz to vrijeme
se smjesa 3 do 4 puta promućka eda se bolje
pomješa.

Nakon toga, lieva se ova smjesa po sje-
menu (200 kg.) opredjeljenom za sjetvu, i sjeme
se neprestano mieša e da raztopina dodje u do-
dir i ovlaži ili nakvasi svako pojedino zrno.

Kad se je sjeme od žitarice ovlažilo ovom
raztopinom, onda se razastre na tanko, da se
posuši.

Ovako priredjeno sjeme sije se kao obično.

Na dobroj zemlji netreba drugog gnojiva,
na lošim zemljama pumo pomaže ako se dotična
zemlja napose još pognoji sa 50 do 80 kg. kilske
salitrovine ili sa 40 do 60 kg. sumporno kise-
log amonijaka po hektaru.

Bilo, da se rabe ova umjetna gnojiva ili
druga, valja ih napose rabiti, a nesmjedu se
poništo miešati sa anilitom.

Profesor Juraj Linhart, ravnatelj pokušne
postaje u Ugar. Altenburgu, izvjestio je Mini-

starstvo u Budimpešti posve povoljno o djelo-
vanju anilita. Iz tog izvješća vadimo sljedeće
važne podatke: Koja je temeljna tvar anilita,
još se pravo nezna. Po W. Lancku sastoji se
anilit iz brašna od krompira ili iz posušene ka-
šice od istruganih krompira.

U ovoj temeljnoj tvari nalaze se mikro-
organizmi, odnosno mikrobi, i to u velikom
broju, i skoro izključivo mikrobi vrsti *Bacil-
lus Ellenbachii alpha Caron*, ili po de Bary po-
znati pod imenom *Bacillus megatherium*.

Ovi bakteriji su nerobi, i razvijaju se sto-
pro pri toplini od 17 do 19°C., posve brojnu u
24 sata vremena, ako ima dosti pristupa zraka.

Gnojna djelatnost anilita izkažuje se tim,
što bacilli od kojih se sastoji anilit raztvoraju
netopiva dušična spojiva, koja se nalaze u ze-
mlji i preobraćaju ih u takav oblik, u kojem
sijne žilice rastlina, a osobito žitarica, ih mogu
posve lako i brzo upiti ih ili usisati, a onda
koristno izrabiti na raznoj vlatja i zrnja.

Izim toga je dokazano, da ovaj *Bacillus
megatherium* ima svojstvo, da izrabljuje ili asi-
miluje dušik od zraka, i tim bogati zemlju du-
šikom.

pljeno gvoždje spoji se sa treslovinom (tanninom) vina, i pravi crnu tangu, s koje poerni vino.

Ovaj se proces ne sgadja u vinu naglo, nego postepeno, jer se djelovanjem raztopljenog gvoždja, najprije pomuti vino, pa poprimi tamno zelenu boju, koja se postepeno promieni u modričastu boju, a najzad u crnu boju.

Vino dolazi u doticaj gvoždjem ponajviše glavom od čavala, kojimi su začavlane pričke na dno bačve, ili ako s neopreza padne u bačvu čavao koji ili drugi koji komad gvoždja.

Ovaj se pojav opaza na vinu nakon pretakanja, ili ako se drži vino u staklenici u dodir sa zrakom i svjetlom. Samo onda poerni vino u bačvi, ako se drži vranj otvoren.

Ova se mana odstrani iz vina, ako se vino pretoči u čistu bačvu, i pri tom nastoji, da dodje što više u doticaj sa zrakom. U doticaj sa zrakom usječe se crna tanga nakon malo dana, pa ako se za tim vino pročisti bjelancevinom od jaja, odstrani se iz njega sva crna tanga, koja se sa bjelancevinom otaloži na dno bačve.

Obično je jedno čišćenje bjelancevinom od jajeta dostatno, da uzpostavi vino u prvašnje stanje, ali se djelatnost bjelancevine može povećati, ako se istodobno daje vinu i malo treslovine.

Vino pračišćeno bjelancevinom pretoči se u čistu bačvu, a istodobno za uvjeriti se, dali je ova mana vinu sasvim odstranjena, postavi se jedna staklenica tog vina na zrak i svjetlo; ne uzliedili pri tom nikakove promjene, znak je da je mana odstranjena; u protivnom slučaju valja postupak opetovati. I. V. K.

Rumena djeteljna (Trifolium incarnatum).

Rumena djeteljina ima prednost pred drugim vrstima djeteljine, da brzo raste, pa ako se po žetvi zasije na strnište, može se u povoljnim uvjetim još iste jeseni dobiti jedna dobra košnja, a u najgorem slučaju dobije se obilna paša. Za južne predjele pak, osobito za vinograde, rumena djeteljina je izvrstno zeleno gnojivo, jer se ranu u proljeće bujno razvije pa povaljena, pokopana ili podorana gnoji izvrstno zemlju.

Od veliki je pak pomoći, u svakom onom slučaju, gdje orljena djeteljina nastrada od pole-dice, jer rumena djeteljina zasijana skupa sa travama, a osobito sa taljanskim ljuljem, daje još iste godine jednu obilnu kušnju.

U takovom slučaju na 1 hektar zemljišta zasije se 20 kg. rumene djeteljine i 20 kg. taljanske ljuljke, dočim ako se sije samo rumenu djetelinu, onda dotiče 35 kg. sjemena na hektar zemljišta.

Rumena djeteljina je osobito prikladna za sjetvu u južnijim predjelim, jer je ona više osjetljiva na studen od drugih vrstih djeteljine; u hladnijim predjelim valja za rumenu djetelinu odabrati zaklonjeno mjesto.

Rumena djeteljina sije se obično na preoranom strništu, i onda se, rano u proljeće, ima jedna obilna košnja.

Sjetva na strništu je sasvim jednostavna; prodrlja se strnište oštrom drljačom, pa se onda zasije djeteljina, pa prebrana i prevalja.

U nepovoljnim odnošajim zasije se sa rumenom djetelinom malo raži, koja ju brani od studeni.

Rumena djeteljina uspijeva dobro na svim zemljama, od najlaglje pjeskulje i vapnenjače, do najteže ilovače.

Veliku ima prednost rumena djeteljina za blago, jer se ona može kositi najmanje 14 dana prije, nego li orljena djeteljina, a to dolazi puno u prilog marvi, koja se goji.

Rumena djeteljina je malo manje hranive vrijednosti od orljene djeteljine, a razmjer u hranivosti prema orljenoj djetelini jeste kao 100:85.

Sjeme od rumene djeteljine prodaje se po 30 do 36 fiorina svaku 100 kilograma. O. L.

Medica vino od voćnih sokova.

Gazdarice se vrlo često bave priredjivanjem voćnih sokova za kućnu potrebu, a vrlo često i za prodaju.

Voćni se sokovi priredjuju obično od ra-

znih vratih jagoda, a ponajviše od prave jagode, od murve, od maline, od kupine, ogroždja i groždja.

Za priredjivanje medica vina od voćnih sokova valja paziti da voće dotično bude posve zrelo i zdravo, jer čim je zrelije voće, tim se dobiva za tištenja više soka i puno boljeg soka.

Voće opredjeljeno za medicu vino najprije se prebere, a onda se izgnječi, e da se vassok izciedi. Na viliko imaju tiskovi za tištenje voća, a na malo tišti se rukam.

Soku što se dobije tištenjem doda se vode i meda, u razmjeru, kako ćemo napose navesti za svaku pojedinu vrst medicu vina.

Ovako osladjeni i razvodjeni sok lieva se u staklenice ili u drvene posude da redovito prevrije.

Vrienje se najbrže uvede samo od sebe pri toplini od 18 do 20° C. i to kroz 24 sata vremena. Ne nastupi li odmah vrienje, valja sok pomješati u posudi, e da se bolje pomješa zrakom, bez kojeg nema vrienja.

Kad je sok posve prevrio, onda se lieva u staklenice, koje se dobro začevi i čuva u hladnom podrumu.

Evo razmjera, u kojem se obično vodni i sladi sok pojedinih jagoda.

Groždje ili ribiz. Na svaku 3 litra otištena soka od ribizla doda se 6 litara vode i 1 kg. 400 grama čistog meda, kojemu se je prije dodalo 5 grama sriešne ili vinske kiseline raztopljen u mlakoj vodi.

Ogroždje. Izgnječenim jagodam od ogroždja, doda se toliko vode, koliko ima masta, i nešto malo meda, pa onda se metne u posudi, da sve dobro prevrije što obično uzliedi u 3 ili 4 dana. Dok mast prevrije, iztišti se sok, pa se na 7 litara već prevrela soka od ogroždja doda 2 litre vode i 1 kg. i 200 grama meda, kojemu se je prije dodalo 10 grama sriešne kiseline raztopljen u toploj vodi.

Maline. Na svaku 4 litra soka od maline primješa se 5 litara vode, i 1 kg. meda, kojeg se je prije prokuhalo i kojemu se je prije dodalo 10 grama sriešne kiseline i 2 grama treslovine (tanina).

Kupine, se izgnječe i puste da same od sebe prevriju, a kad nakon 3. ili 4 dana prevriju; onda se iztišti sok i na svaku 4 litra soka doda se 5 litara vode i 800 grama čistog meda, kojeg se je prije prokuhalo i kojemu se je prije dodalo 10 grama sriešne kiseline i 1/2 litra običnog crnog vina.

Jagode. Na svaku 6 litara soka iztištena iz šumski jagoda doda se 2 litra vode i 1 kg. čistog meda, kojeg se je prije prokuhalo i kojemu se je dodalo 10 grama sriešne kiseline.

Zadnji čas za sjetvu pšenice ozime.

U ovom pitanju vladaju izmedju gospodara posve različita mnienja, jer u pitanju svi polaze sa stanovišta mjestnog podneblja i položaja.

Na mnogim mjestim drže, da se ozima pšenica može sijati do Božića, a u Njemačkoj pšenicu i raž zasijanu izmedju Božića i mladog ljeta, jedni računaju u ozimine, drugi u jarene.

U nekim mjestim su pak gospodari uvjereni, da se sve do dana 2 veljače može sijati ozima pšenica, a bez pogibelji da izvodi.

Škotski gospodar Patrik Sheriff hotio se je kušnjam uvjeriti o istini, odnosno o mogućnosti da ozima pšenica izmjeni jaru, i on je prama tomu dne 15 ožujka zasijao jare i ozime pšenice, a isto tako i na 15 travnja i na 15 svibnja.

I jara i ozima pšenica zasijana na 15 ožujka, razvila se je posve redovito i u pravom zemaqu doniela je posve razvijeno klasje puno jedra zrnja.

Od sjetve obavljene na 15 travnja, jara se je pšenica redovito razvila, dočim je ozima ostala kržljava i razvila je sasvim kržljivo klasje.

Od sjetve obavljene na 15 svibnja jara pšenica se je sasvim redovito razvila, dočim je ozima pšenica zakržljala, bez da je protjerala vlatje, i ako je dobro razbusana bila.

Iz ovog se daje zaključiti ipak, da je po Božiću, posve pogibeljno sijati ozime, te da ako se nije dospjelo zasijati ozimu do Božića, da je

na zemlji priredjenoj za ozimu bolje zasijati jarinu.

U redovitim odnošajim sjetva pšenice ozime mora da se obavi najkašnje u mjeseca studenom, jer se od sjetve u ovo doba, ako je zemlja dobro priredjenu može izčekivati najbolja žetva.

I. L. Z.

Kako se ima urediti kotac, a da krmača ne izgnječi odojčad.

Krmače su u obće posve nespretne majke. Vrlo se često događa, da one 2 i 3 nedjelje po prasenju, u svojoj nespretnosti sgnječe odojčad; ali je ovaj slučaj najčešće pojavi se kod krmača prvakinja i prvih dana po prasenju.

Prvi uvjet, da se preprieči, da krmača izgnječi odojčad, sastoji se u tom, da se u kotac pod krmače ne prostire duga stelja, nego posve kratka stelja od 8 ili 10 cm. dužine.

U dugoj slami se lako zavuče i sakrije odojčad, pa jer ih krmača ne vidi, izgube ih.

Drugi način, kojim se preprieči, da krmača izgnječi odojčad, sastoji se u tom, da se na stienam kotca, nešto 20 cm. od poda, pribije koso 20 do 22 cm. široka daska.

Tim načinom napravi se sigurno zaklonište za odojčad, a preprieči, da se krmača noslani na strane kotca, gdje se odojčad najradje sakuplja, da izmedju strana kotca i krmače nađe što toplije mjesto.

Ove daske na stranam kotca, valja dobro učvrstiti i k so, e da pod iste nadje odojčad, zaštite, bez da se krmača bude mogla izpod istih zavući.

Naravski ovim se načinom znatno sužuje prostor u kotcu, ali to ni najmanje ne hudi krmači, a prieči veliku štetu, koja se često događa usljed nespretna okretaja krmače.

K. L. F.

Priredjivanje kvasine na malo.

Za uspješno priredjivanje kvasine ili octa na malo, hoće se prilično toplo mjesto. Ako komba u kojoj se ima praviti kvasina nije dosti topla, ili se neda ugrijati pomoću peći, valja praviti kvasinu u kuhinji ili u jednoj drugoj sobi, koju se pomoću peći može lako ugrijati.

Drop i vino, ne odveć žestoko, najbolja su sredstva za praviti kvasinu na malo. U tu svrhu odaberu se dva mala badnjica, i izpune se dobrim i zdravim dropom; pa se namješte jedan povrhu drugoga, tako, da tekućina, koja se lieva u gornji badanj, bude mogla teći u donji badanj. Na gornji badanj, koji se podstavi nad donjim badanjem, valja napraviti nekoliko luknja na stranam, da zrak bude imao pristupa do dropa i tekućine koja kroz drop prolazi.

Na svaki badanj pri dnu postavi se otočna ciev. Onda se gornji badanj napuni vinom do polovice ili do trećine, pa se otočna ciev na dnu naravna tako, da vino otiče na kaplje na drop donjeg badnja. Dapače, da vino, koje se ciedi iz gornjeg badnja u donji, dolazi više u doticaj zrakom, može se povrhu dropa donjeg badnja razastrieti komad krpe.

Kad se je sva tekućina iz gornjeg badnja izciedila u donji, onda se otoči sva tekućina i ulije opet u gornji badanj, i pusti da se na kaplje ciedi na drop donjeg badnja.

Ovo radnju preljevanja tekućine iz donjeg u gornji badanj valja opetovati 2 do 3 puta, dok se vino sasvim uzljuti. Onda se iztoči dvi trećine, a dolije se novog vina, da se ovim postupkom uzljuti.

Ovim postupkom dobije se izvrstan ocat, ako je vino, koje se rabi za pravljenje octa zdravo, i ako je zdrav drop i čisto posudje u kojem se pravi kvasina. Od vetošna i pokvarena vina ili pljesniva dropa nemože se dobit dobra kvasina.

Ako je kvasina, koja se napravi, mutna može se izbistriti bjelancem od jajeta na isti način, kako se bistri mutno vino.

D.

Škopljenje, kao sredstvo za povećanje dojnosti kod krava muzara.

Paval Falk živinar u Oranienburgu, preporuča škopljenje krava muzara za veću izrabu istih za dojenja, i to osobito po gradovima, gdje je potreba da krave trajno doje jednako dobrim mliekom.

Škopljenje krava muzara o svrhu produženja dojenja, već je davno uobičajen u Francuskoj, osobito oko Pariza, pa u Švajcarskoj i u južnoj Njemačkoj.

Škopljenje je uspješno i koristno samo kod posve zdravih životinja. Istim nije škopljena nikakova pogibelj, a dojnost trpi samo za 3 ili 4 prva dana po škopljenju.

Krave, koje se uškope nekoliko dana po telenju, do je cijelu godinu dana, a i više, uvijek skorom istom količinom istovrsto mlika, koje je mlieko osobito prikladno za hranu djece. Izim toga, mlieko od uškopljenih krava sadrži $\frac{1}{4}$ više masla i sirnine, nego li mlieko od neuškopljenih krava. — A i količina solih, osobito fosforno kisela vapna, znatno se povećava u mlieku i ostane uvijek na jednakoj mjeri, što je posve opravdano, jer se uškopljene krave više ne tjeraju, niti mogu da zanose; a po tom prestanu glavni uzroci koji djeluju na vrst i dobrotu mlika.

Uškopljene krave daju 1 do 2 litra mlika više na dan od neuškopljenih krava, a ukupno daju više do 1000 litara mlika više od neuškopljenih krava. Izim toga su mirnije, jednu sladje, tuste se laglje, i daju bolje meso za mesnicu.

Liek proti pasjem i mačjem svrabu (šugi) priređuje se od $\frac{1}{4}$ kg. sumporna cvjeta i 60 grama Lysola sa litri vode. Ova se raztopina doda potrebitoj količini tople vode za lako kupanje šugavih pasa ili mačaka; a kupanje u ovoj vodi valja da potraje barem $\frac{1}{2}$ sata, e da raztopina prođe svudi do kože i pobija svrab, koji se je u istoj razkotio. Ova raztopina ne služi samo za liječenje svraba, ali i svih drugih bolesti kože, kojima su psi i mačke vrlo često podvrženi.

Klaštrenje ruža. — Za klaštrenja ruža valja se držati sljedećih pravila. Sve ruže penjalice, koje bujno tjeraju, ili se odveć penju, nevalja na kratko rezati, pa bile one vrsti Thee ruža ili Noisette ruža, jer se onda reže i cvjetonosno drvlje, pa takove ruže tjeraju još jače i ne cvataju. Naprotiv sve slabo tjerajuće i nisko gojene ruže valja na kratko rezati, jer tada bujnije tjeraju baš one mladice na kojima nose cvieće. Sve ruže, koje bujno tjeraju valja samo malo klaštiti dosta im je odrezati posahle ili prozeble djelove, i tanke mladice, koje nemogu da nose cvjeta. Za klaštrenja valja uvijek paziti na oblik ruže; s toga je puno uputnije previti jednu mladicu, a da se ne izšteti oblik, nego li ju odrezati; a takova previjena mladica izkaže se zahvalna obilnom cvatnjom.

Proti pipiti kod kokoših. — Pipita kod kokoših daje se izliječiti, bez da se jezik oguli ili da otpadne, ako se kokoši smještaju na suhom mjestu, dok se opazi da se je bolest pojavila, te ako se kroz to vrijeme hrani mekom i sočnom hranom, n. p. kruhom i mliekom, i ako se usta i žvalo svaki dan izperu dvo postotnom raztopinom karbola, ili u neštašici ove, dobrom vinskom kvasinom. U isto doba, daje se kokošim, radi razhladjenja, malo masla ili sala. Ovakovim postupkom u 2 ili 3 dana izliče se kokoši od pipite, te opet nosu i jednu redovito.

Vetašina. — Jedna od običnih mana vina jeste da vino postane vetašno, usljed toga, što je bila pljesniva bačva ili čep od bačve. Lieči se vetašno vino, ako se u njemu metne ugljena od bjelogorice (listnatog drveća). U tu svrhu

uzme se 500 do 1000 grama komadića od drvenog ugljena, velikih kolik liešnjak i sasvim bez prašine, pa se metnu u litru vina, a onda sve kroz vrauj u bačvu, u kojoj je vetašno vino. Ugljen drveni ostane u bačvi 6 do 8 nedjelja dana, kroz koje vrijeme upije vas vonj po vetašini, što je vino imalo. Onda se još vino pretoči u čistu dobro osumporenu bačvu.

Težina jednog roja pčela. — Obično u 1 kg. pčela ima 9000 pčela. Ali su pčele za rojenja teže, jer su opterećene medom za poputninu, stoga u 1 kilogramu pčela koje se roje nema nego samo 7000 do 8000 pčela. Jedan slabi roj teži 1 do 2 kg. i broji 16,000 do 20,000 pčela; a jedan teži roj teži $2\frac{1}{2}$ do 5 kg, a broji 40,000 do 80,000 pčela radilica, te nekoliko trutova. Jedan dobri roj u košnici kad je u svojoj podpunoj snazi broji 30,000 do 60,000 radilica i leglo sa 40,000 do 70,000 stanica.

Iztiče treći tromjesec a mnogi od predbrojnika premda su bili pozvani nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredite svoje račune našom upravom.

Zadnjih je dana palo obilne kiše, usljed česa je prestala nesnosna ljetna sparina. Kiša je osobito dobro došla vinogradim, koji su svudi ljetos zaostali u zdrienju. Nakon ove obilne kiše, nade je, gdje nije krupa otukla, da će biti obilna ploda.

Premda, pravo reći, nema ni jednog grozda još posve zrelog, ipak su u Zadru i okolici počeli trgati odmah po maloj Gospi. Čudno je da se još neće da shvati, da se od kiselog grozdja, nemože napraviti dobro vino. Ljetos, kad se je radi hladnih vremena, koja su potrajala do polovice lipnja, moralo zakasniti jamatvom, barem 15 dana, počelo se je trgati 8 dana prije nego li lani.

Kažu nam, da se je pojavila filok-era i na vinogradim u Tiesnu.

Izložba grozdja, koju je priredila bila kotarska gospodarska Zadruga u Šibeniku u dane 8, 9 i 10 t. m. izpala je vrlo liepo.

Na svojem zaselku u Segonzano kraj Trienta, nakon kratke bolesti, umro je naš suradnik I. N. Barun a Prato, u 45 godini dobe svoje. Bio je jedan od učenijih vinoslovaca novije dobe, i napisao je više djela o vinarstvu i vinogradarstvu, koja se još cene, kao najbolja djela u predmetu. Marljiv kao pčela, suradjivao je revno u mnogim strukovnim novinam, pa je i naš list bio svake godine izkichen sa više krasnih njegovih članaka. On je bio onaj, koji je uredio danas glasovite vinograde i podrume Vojvode Orleanskog i Markiza di Rudini, u Siciliji. Laka mu bila zemljica!

U Neretvanskom kotaru bilo je 1898 godine 1120 gojitelja duhana, koji su zasadili bili 3,959,590 strukova duhana. Od 3,959,590 strukova duhana bilo je predano duhanskoj režiji 144,206 kg. duhana u ukupnoj vrijednosti od 96,503 flor. i 53 novč. Od svaku 1000 strukova posušilo se je od prilike 40 kg. duhana. Poprieko plaćeno je 100 kg. duhana flor. 66.26.

Društvo za promicanje narodno ekonomskih interesa kraljevine Dalmacije u Beču I. Freitung 3, javilo je preko novina, kojima zahvaljuje za pomoć i ovom prilikom, da je naumilo prirediti jednu čistu dalmatinsku izložbu u Parizu (1900) uz pripomoć visokog c. k. dalmatinskog Namjesništva. Pozive šilje društvo svima onima, za koje misli, da imaju nešto za izložbu. Pošto društvu trebaju ispunjene prijave, mole se svi oni, koji su pozive primili, da se požure. Svi oni, koji poziva nijesu primili, neka se sami društvu obrate i neka traže sve moguće obavijesti. Sve će im se kazati sa najvećom pripravnosću. Dužnost je svakoga onoga, koji ima stogod za izložbu, da se sam javi, jer društvo nemože da zna, što ko ima. Rodoljublje zahtijeva, da ovu izvanrednu priliku niko ne propusti. Osim muzeja, orkava, biblioteka, škola i to mole se osobito gospoda župnici (parosi) i učitelji, da sami jave sve ono, što bi mogli izložiti u pogledu narodne nošnje, ureza, oružja, alata, ratila, slika, knjiga: u opće u pogledu proizvoda domaće industrije. Ovim se društvo obraća na sve poznavaoce naroda, osobito na one, koji su sa ljubavlju proučavali njegov život i rad u svakom pogledu i moli ih, da ne samo oni, ma gdje bili, sami stogod izlože, već i neka društvu kažu, gdje i u koga bi se moglo naći stogod interesantna i inače vrijedna da se izloži.

Kratkoće radi neka se izvoli upotrebiti ova adresa: Društvo „Dalmacija“ Beč I. Freitung 3.

Francuska gospodarska društva preporučaju proti lugu (nedaći — *Oidium Tuckeri*) jedan novi liek koji se zove *Antioidium*, a kojeg je izumio i kojeg razprodaje L. Lannabras u Tramayes (Saone et Loire). *Antioidium* je prašak, koji se topi u vodi, pa se onda s njim pomoću stroalke škrope loze. Na 1 litru vode raztopi se 30 grama ovog lieka. Ovaj liek ima da djeluje preventivno t. j. da brani lozu od luga, ali je od dobrog učinka i na grozdje već bolestno od luga. Istim uspjehom, da se rabi *antioidium* i proti black-rotu. Jedan omot od 170 grama ovog lieka stoji 70 novčica.

Neki Hinko Haber iz Trsta, počeo je i kod nas nudjati neki umjetni gnoj, pod imenom *Kopros*. Taj gnoj bi po njegovu kaživanju morao praviti prava čudesa; dočim je kemička analiza dokazala, da je najprostija prevara. Upozorujemo na stvar naše gospodare, a da se čuvaju.

Hrvatska zemaljska vlada, dala je za svoj račun prirediti maz za navrećanje i za mazanje ozleda na voćnim stablim. Jedna limena kutija takovog maza od $\frac{1}{2}$ kg. težine stoji 60 novč., a od $\frac{1}{4}$ kg. 30 novč.

Gojitba sladorne repe širi se u Sjedinjenim državam od godine na godinu na nevjerovatan način. Ljetos je bilo zasijano 144,100 aores zemljišta, a uzgojeno je 1,220,000 tona sladorne repe, po tom je proizvodnja sladora 122,000 tona ili 45,000 tona više od lani.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

95. Molim vas, kako se imadu njegovati bikovi, da budu što više sposobni za razplod?

I. S. u K. (Hrvatska).

Bikovi su u obće tim više sposobniji za razplod, čim živu slobodnije, a pri tom im ne uzfali zdrave i sočne hrane. Naravski nema se ta sloboda bikova razumiti, kao postopašica, da bikovi podivljaju sasvim, nego kao slobodna kretanja po danu na otvorenom, ali uvijek pod nadzorom, e da se iz mlada priuče povraćati se u večer a štaju na svoje mjesto, i slušati one

koji ih dvore. Bez redovite slobodne kretanje po danu, i bez sočne hrane, obično bikovi brzo izjalove. Osobito su malo sposobni za razplod oni bikovi, koji su iz mladosti, još kao telići i junci gojeni neprestano u štaji. Takovi su bikovi obično odveć tusti, teški, tupi, bez žilavosti i živahnosti, a nuzto lako razdraživi, i puni svih drugih mana. Junad opredjeljenu za razplod, valja već iz mladosti jačati, pa se ta svrha najbolje postigne tim da se radu priuče. U početku se upotrebljavu bičovi za radnju skupa sa starijim volom, i to za laku radnju, n. p. za prenos krme, vode i t. d., a kasnije se mogu upotrebiti na teže radje n. p. za prenos djubra ili pri poljskim radjama. Izkušteno je dokazalo da čim bik manje stoji privezan u štaji, da je tim sposobniji za razplod. Nema li prilike ili mogućnosti, da se bika upotrebi na laku radnju, ako s drugih razloga nije moguće pustiti ga puštopašice, valja im prirediti ogradu ili trkaliste, gdje se svaki dan puštaju bikovi za nekoliko sati iz jutra i popodne, da provedu u prostom zraku i na slobodi, jer kako rečeno, kretanja u prostom zraku, uz zdravu hranu najbolje uzdrži zdravlje, a tim i spolnu snagu.

96. Koliko tereta može vući jedan obični konj na dobro utrtoj cesti? F. O. V. u S. (Bosna).

Koliko tereta može vući jedan konj, ne može se znati, ako ga se ne prokuša. I kod konja je snaga sasvim individualno pitanje, kako i kod ljudi. Ima doduše konjskih pasmina, koje su snažnije od drugih, ali i kod najsnažnijih konjskih pasmina na snagu pojedinog konja odlučuje individualnost, te način uzgoja i hranjenja. Obično kod kočijaša vlada pravilo, da za jednog konja ne tovari se kola više od 12 do 15 met. centih tereta, dočim su s protivne strane Wilsenove kušnje dokazale, da jedan dobar, snažan konj, može na dobroj cesti vući 48 met. centih, a na dobro utrtoj cesti prvoga reda čak 108 met. centih, računajući težinu dotičnih kola. Na gvozdenim tračnicama, kod uskotračnih željeznica jedan dobar i snažan konj može da vuče 1820 met. centih. Po Reitlechneru, konj razvija svoju snagu kako slijedi:

Pri brzini 0.6 metara na sekundi	80 kg.
" " 0.9 " " "	60 "
" " 1.2 " " "	45 "
" " 1.5 " " "	31 "
" " 1.8 " " "	20 "
" " 2.1 " " "	13 "

Iz ovog se očito vidi, da čim konj ima da brže ide, tim može da razmjerno manje vuče. Mekaničari računaju 1 konjsku silu 75 kg. težine podignutih u jednom trenutku (sekundi) na 1 metar visine; ali ni najbolji konj nemože da u sekundi podigne 75 kg. težine na metar visine, osobito ne pri redovitoj radji od 10 sati na dan. Kako dakle možete iz svega razabrati, koliko od prilike jedan konj može na dobro utrtoj cesti vući tereta, ovisi u prvom redu od njegove individualne snage, a drugom redu od načina hranjenja i njegovanja.

97. Molim vas jeli bolje na našim stranama zasijati trave jeseni ili u proljeće? Zašto je bolje u jedno doba godine, nego li u drugo?

A. N. u O. (Kašela).

Na vašim stranama, gdje je zima obično blaga, a proljeće suho, puno je bolje i sigurnije sijati trave jeseni, nego li u proljeće, jer trave jeseni zasijane nadju u zemlji dovoljno vlage, da se redovito razklicaju, ukorjene i razbusaju, pa u proljeće ne danguba, a ni ne trpe od suše. Proljetna sjetva trava, izim što je na vaših stranama lako izložena da za klicanja protrpi od suše, u proljeće trpi mnogo više od zareznička i ptica. Samo što jesensku sjetvu trava nevalja odveć kasno obaviti, jer ako se odveć kasno obavi, pa nastane studen prije, nego li su se trave dovoljno ukorijenile, lako da propadu. Na vašim stranama najbolji zeman za sjetvu trava jeste listopad mjesec, i to prva polovica listopada, jer tada ima već dosti vlage u zemlji, a i dosti topline, da sjeme brzo i redovito proklica, i da se dobro ukorieni i razbusa prije nego li zima udari. I za sjetvu trava valja zemlju dobro pripravit, u prvom redu da zemlja bude dobro izmrvljena, a u drugom redu da bude posve čista od korova. Po sjetvi trava, koja se obično obavlja omašno, valja zemlju dobro prevaljati i da se sitno sjeme s ljubi zemljom, jer inače nebi proklicalo, ili sasvim riedko. U običnim odnosajim proklica sjeme od trava već nakon neko-

liko dana, ali za suhih vremena ne klice do posli kiše.

98. Na koji se način najbolje, najdulje i najlaglje uzdrži svoježe pobrano cvieće? L. B. u P. (Istri.)

Za čuvanje svježeg cvieća, preporučaju se razni načini, naprama vrsti dotičnog cvieća i napram dobi godine. Kao glavno pravilo pri čuvanju cvieća, valja da služi način življenja dotičnog cvieća, ali za sve vrste cvieća bez iznimke, znamo da one primaju svoj sok iz žila, pa kad se cviet odkine ili odreže, da prestane svaka svega sa žilama, odnosno svako dalje privlačenje sokova. Izim toga ako se obrano cvieće drži u ruci ili u toploj sobi, povećava se izparivanje vode iz njega, pa bez novog dodatka brzo provehne. Da se uzdrži pobrano cvieće svježje, ono se obično stavlja u hladnu vodu, barem držkom, ali držanje cvieća u hladnoj vodi nije poništo dostatno, da se produlji njegova trajnost. Da pobrano cvieće više potraje, hoće se da mu je držak posve gladko prerezan, jer na posve gladkom zarezu laglje upija vodu; a s druge strane valja dodati smrvičenog drvenog ugljena, par komadića kamfora i malo čipavca (salmiaka). Kidati cvieće rukama ili ga brati nožicama nevalja, je takovim postupkom izgnječje se stanice na dršku, pa cvieće nema nikakove koristi od stajanja u vodi; dočim, kako što smo rekli, ako se odreže ostrim nožem zarezina ostave gladka i stanice mogu da upijaju vodu. Da se dalje uzdrži cvieće valja svaki dan mienjati vodu, a isto je tako uputno svaki dan iznova porezati ostrim nožem komadeć drška, a da je upijanje vode laglje. Bolje i laglje nego li u vodi, uzdrži se cvieće u mokroj pržini, kojoj je pomješano nakvasene mahovine, i kojoj se doda malo kamfora i čipavca. Ako se ima cvieće poslati na dalek put, nevalja ga obrati zadnji čas prije nego li se omota, nego nekoliko sati prije. Imali se cvieće odpremiti u jutro valja ga pobrati u večer, imali se odposlati u večer valja ga pobrati u jutro. Kroz to vrijeme drži se cvieće u vodi, a da se držak napoji sa onoliko vode, koliko će je trebovati na putovanju. Ako na putu ipak cvieće nešto protrpi valja ga razmotrati dok ga se primi, porezati mu drške ostrim nožem, pa ga staviti u mlaku vodu, kojoj se doda malo žeste ili malo čipavca. U mlaku vodi drži se uronjeno provehlo cvieće jedno desetak časova, a onda se izvadi, razastre po vlažnoj mahovini i smjesti na hladno mjesto. Posve nježne vrste cvieća ne šalju se na put, ako se prije ne izmažu arabskom gumom, i to ili cio cviet, ili što je važnije sredina cvietu, gdje su pestioci i prašnici. Za rečenu svrhu rabi se smjesa od arabske i tragantske gume na jednake djelove. Mekim kistom namočenim u ovoj gumi poput vode namažu se pestioci i prašnici, pa se onda pričekka da se guma na istim posuši. Ovim postupkom, ako se još nuzto i latice cvjeta namažu gumom može i najnježnije cvieće putovati više dana.

B. Nova pitanja.

99. Težaci u kotaru zadržkom, netom pažnju, odmah nastoje da mekote zemlju, gdje bila pšenica, ječam i t. d. Jeli to mekotenje korisno, ili pregori zemlja tako raztrešena, pa izklapi i ono malo kreposti što u sebi sadrži? D. Š. S. u G. (Zadarski kotar).

100. Imam puno ploda od divljih kestena; molim Vas mogu li da ga izrabim za hranu krava ili kokoših? Kako da ga priredim? A. M. u R. (Hrvatska).

101. Imam nekoliko slabala jabuka, koje obilno rode, ali vas plod otpadne prije, nego li dozrije; molim Vas za naputak, što moram uraditi im jabukam da plod neodpada? A. M. u R. (Hrvatska).

102. Kod nas vrabci čine velike štete na usjevima i po vinogradima. Ima li sredstva i načina, da se ovoj nemani stane na kraj? A. M. u R. (Hrvatska).

103. Molim Vas jeli pogibeljan za čovjeka Bacillus Typhi murium, ako se to sredstvo rabi za uženje miševa? Kako se pri tom postupa? I. D. u K. (Dubrovnik).

104. Imali gdje drugdje na prodaju strychninom otrovane zobi za trovanje miševa, izim kod Josipa Wantschu u Moravskoj, koji ne daje znaka o sebi? I. D. u K. (Dubrovnik).

105. Kakav je to sir, koji dolazi u trgovini pod imenom Brindza? I. S. u P. (Istra).

Odgovori na javna pitanja, kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojanci.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Bitanga Alf. — Mišetić D. R. — Njirić Gogica I. — Matešan prof. I. — Bačić D. P. — Bilić O. F. — Boroša D. R. S. — Hrvatski Napredak, Lastovo. — Gjurgjević J. M. — Marač Anka. — Papi M. — Pintarić M. — Stambuk D. R. A. — Budak J. — Klaić M. — Matulina P. — Čupić L. — Ortner D. J. — Vukić D. A.

V. g. Gržetić P. — Vaša predbrojba podmiram je do konca ožujka 1899. Broj od 1 rujna poslali smo vam; ostali dolazi će vam redovito.

V. g. Kladky T. — Pisali smo gdje i komu da se obratite za nabavu groždja.

V. g. Miletić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam.

V. g. Knezović V. — Takodjer knjižicu „O uporabi dropa“.

V. g. Martinović S. — Učitelji plaćaju samo polovicu.

V. g. Bervaldi D. J. — Odgovorili smo vam u pismu.

V. g. Duboković N. A. — Takodjer.

V. g. Ružman M. — Knjižicu „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

V. g. Erdegatić B. — Takodjer.

V. g. M. L. — Župa. — Onaj naputak ne možemo priobiti ako nam ne navedete u kojem je broju i godišnjaku bio tiskan, jer je više onakovih naputaka bilo priobćeno u našem listu.

Sl. Društvo za prom. nar. ek. int. Dalmacije — Beč. — Upisali smo vas od 1 rujna i poslali smo vam broj od 1 t. g.

V. g. Mić Š. — Takodjer.

Sl. Vilić N. — Broj 13 i 14 poslali smo vam iznovice. Nema popusta na cieni za knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća.“ Knjigu od 1120 stranica u velikoj osmini, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom, kad se može dobiti za 3 florina, to je već dosta jeftino.

V. g. Petrić I. — Nastojati ćemo, da govorimo onom osobom, pa ćemo vam javiti odgovor.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

O uporabi dropa i drugih vinskih zastataka, sa 21 slikom. — Ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
edak. Člitch računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Rujna 1899.

Ciena je listu 3 fiorina godišno.

ZADAR, 1. Rujna 1899.

Filoksere koraca naprijed

U Tiesnomu otkriveno je nedavno novo filokserično ognjište; čim je konstatovana čijenica, da je filoksere proderla i zarazila i Kotor Šibenski, koji se broji u vinorodnije kotare naše pokrajine.

Šibenskim kotarom počimlje srdce Dalmacije, gdje je vinogradarstvo, osobito u primorskim predjelim, kako što su Kaštela, Split, te otoci: Brač, Hvar, Šolta, Vis i Korčula, glavna i jedina gospodarska izruka.

Ovaj pojav, tim više žalosti vlastnike vinograda, što dokazuje, kako se kod nas filoksere ne širi sustopice i sustavno iz vinograda na vinograd, nego na skokove; što je očit dokaz kako se kod nas slabo vrše zakonski propisi u obranu od filoksere.

Ovi nas pojavi plaše, i pojavljaju u nami bojazan, da ćemo kroz kratko vrijeme imati filokseričnih ognjišta razsijanih po svim našim vinorodnim kotarim, a tim pogibelj, da filoksere u malo godina uništi sve naše vinograde.

A to će biti jedan od najvećih i najtežih ekonomičkih udaraca, što je igda ova zemlja pretrpila.

Pred ovako velikom pogibelji, koja prieti ekonomičnim razsulom ciele zemlje, žalostno je gledati indiferenciju i ravnodušje odlučujućih faktora pa se daje zaključiti, da i pitanje fi-

loksere naši odlučujući faktori uzimlju indite-
rentno i ravnodušno, kako što su svojedobno
uzeli vinsku klauzulu, u trgovačkom ugovoru
sa Italijom.

Žalostna je to utjeha, da se od filoksere uništeni vinogradi, mogu obnoviti američkim lozam, koje joj odole; jer nije lagan posao obnoviti tolike prostrane površine, koje će filoksere u malo vremena uništiti; osobito u zemlji, gdje još nije napravljeno dovoljno kušnja sa američkim lozam, koje odole filokseri, gdje nema velikih državnih loznika, odklen bi se za jeftin novac nabavljalo potrebiti ključeci i korenjaci, i gdje narod već više godina ekonomički strada od nepogoda, nerodice i posljedica vinske klauzule. Dokazano je već opetovano put, da obnova nasada sa američkim loza, stoji skoro dva puta skuplje nego li sa našim lozam, jer za američanske loze valja puno dublje krčiti, valja puno obilnije gnojiti, ima trošak za navoćanje; a američanske loze, osobito one, koje se sudi da su prikladne za naše zemlje, još su uvijek posve skupe.

Pa i da nema svih tih poteškoća, odklen će naši jadni vinogradari izbiti novaca za obnovu vinograda, kad već više godina usljed nepogoda, nerodice i posljedica vinske klauzule jedva da izbiju onoliko, koliko im je potrebno za plaćanje poreza i kukavnu prehranu? Odklen će izbiti novaca, za obnovu vinograda i za prehranu, kad im filoksere uništi vinograde, i

tim presuši jedino i samo vrelo svih njihovih dohoda? Ovo je pitanje, koje odlučujući faktori imaju temeljito proučiti, te za vremena providiti svakoj, jer se filoksere na liepe rieči neće suzdržati pri uništavanju naših vinograda, a kad vinogradi budu uništeni, bez da se je za vremena zlo predvidilo i predsusrelo, neće preostati nego selenje.

O vrstima krompira i o načinu kuhanja krompira

Česte su tužbe, da se krompiri nemogu izhukati; što se krompiri nemogu izhukati, to ovisi ponajviše od načina kuhanja i od vrsti krompira.

Krompiri, se najbolje kuhaju u pari bez vode, a rane vrsti krompira najbolje se kuhaju od ljeta do Božića, dočim kasne vrsti od Božića do proljeća.

Kao obće pravilo može da služi, da krompire nevalja kuhati u puno vode; vrela voda u loncu nesmje da oblija krompire, nego se može dopustiti samo da donji sloj krompira stoji u vodi, a ostali krompiri izvan vode. Isto tako nesmje se stavljati kuhati krompire u hladnu vodu, pa onda da se voda ugrije skupa sa krompirim, nego krompir valja staviti kuhati odmah u toplu vodu.

Kad su krompiri na toliko kuhani, da ih je lako zaditi viljuškom, onda se odstrane od vatre, i odlije se toliko vode, da je ostane u bakri samo 1 do 2 prsta na dnu bakre, pa se onda bakra smjesti na žeravu ili na toplu

PODLISTAK.

Kolika kod konja

Konj je od domaćih životinja najviše podvržen koliki. Ta velika naklonost konja na kolikoću potiče više od načina življenja, nego li od načina hranjenja.

Pa koliko je dužnost gospodara i konjogojca, da ukloni sve ono što može prouzročiti koliku kod konja, isto mu je toliko dužnost da znade, kako ima postupati konjem, koji oboli od kolike, dok mu stigne živinar, koji će odgovarajući lijek propisati.

Do dolazka živinara, postupat će se sa konjom, koji je obolio od kolike, kako slijedi:

1. Voditi će se konja naokolo, za liepog vremena u čistom zraku, a za ručnog vremena po zaklonjenom kakovom mjestu, jer i za navale boli od kolike, kretanje u čistom zraku puno pomaže.

2. Natirat će se dobro konju: trbuh, slabine i djelove stojeće nad bubrezim, sa smjesom od tri diela terpentinskog ulja, tri diela žeste (špirita) i čipavne žeste (salmiakove žeste). Ovu smjesu valja dobro izmućkati prije svake porabe.

3. Za natiranje rečenih djelova tiela rabi se slama.

4. Istodobno umjese se žganci ili zalogaji

veliki koliko je jedno kokošje jaje, od 360 grama glauberove soli i 40 grama aloja, sa toliko pšeničnog brašna i vode, koliko je istih potreba za umjesiti žgance.

Svaku $\frac{1}{4}$ sata daje se bolestnom konju jedan od ovih žganaca. Kad za kolike, konj često pusta plinove kroz stražnicu, onda gornjoj smjesi valja primješati i 120 grama izmrvljena sjemena od kumina (koromača).

Ako usljed kolike nemože konj da pušta mokraću, onda se uz gornji lijek, daje konju svakog sata i litru mlakog izvarka od petrusimena. Izvarak ili ukropina od petrusimena (pršuna) priredju se tako, da se nešto zelena lišća od pršuna popari vrelom vodom.

5. U teškim slučajevim pomaže puno uestroćavanje u stražnicu mlake sapunjače, u kojoj se raztopi malo kuhinjske soli. Ovo uestroćavanje, zasoljenom sapunjačom, obavlja se svakog sata jedan put, sve dok konj ne pusti iz sebe znatnu kolikoću balege; a prije nego li se prvi put uestroć valja rukom iz guznog crieva izvaditi svu bolegu što se u njemu nalazi. Ovakvim postupkom obično prestane kolika.

Za žestoke oporne kolike, izmjeni se za uestroćavanja zasoljena sapunjača sa dimom od duhana, a mjesto žganaca ili zalogaja priredjenih po gorinavedenom propisu, daje se konju zalogaja ili žganaca priredjenih od 360 grama

glauberove soli i 8 grama bljuvaćeg srieša, naravski umjeseno sa toliko vode i pšeničnog brašna, koliko je potrebno.

Pri tom valja dalje paziti na kretanje i na glogoljanje u želudcu i crievim. Dok se opazi jedno ili drugo, valja obustaviti uestroćavanje i podavanje zalogaja sa bljuvaćim sriešom, e da se odveć ne draže i ne natežu crieva, jer bi u takovom natezanju moglo lako doći do zamrsenja crieva.

Napajati za kolike, nesmje se konja, dok ne prodju dva sata vremena odkad mu se je podalo zadnji zalogaj (liék).

Za kolike se konj često baca i valja, a da radje oduška u boli. U tom ga nevalja prepriečiti, ali mu valja podastrieti obilno stelje, e da se ne ozledi na koji kamen, drvo ili na pregradi konjušnice.

Ako se konj vodi u čistom zraku, on je pri tom više raztrešen, osjeća razmjerno manje boli od kolike, te očuti manje potrebu da se baci ili izvalja.

Dali je potreba za kolike pokriti konja gunjem, to ovisi od toplune štaje. Na mnogim mjestim, proti koliki rabe hladne obloge, obvijuju kašnje konja gunjem, a da se bolje oznoji.

Za teških, oporih navala kolike, ipak je najbolje pozvali živinara.

gvozdenu ploču od štednjaka, da tu još kuha 5 do 10 časa vremena. Naravno, kad je ostalo na dnu bakre samo dva prsta vode, skorom svi krompiri što su u bakri stoje izvan vode, te dalje kuhaju u pari, koja se razvija od ono malo vode, što se nalazi na dnu bakre. Ovo zaduže kuhanje, jeste ono koje omekša krompire, jer iz krompira izhlapi vodik, a škrob postane mek i prhak. Šad se skine sa bakre zaklopac i ostavi se bakra otvorena četiri do 5 časova, da se razbjegnu pare, a onda se krompiri izvade na cjedilo. Na ovaj način, omekšaju za kuhanja i one vrste krompira, koje se od naravi teško kuhaju.

Samo je malo vrstih, koje se dobro kuhaju u jesen, veći dio vrstih krompira najbolje se kuhaju od prosinca do svibnja-mjeseca.

I od načina, kako se čuvaju krompiri preko zime ovisi, dali će se dobro ili loše kuhati. Najbolje se čuvaju krompiri u tamnim ali zračnim konobama, ako su na tanko naslagani; nešto u slojevima od 30 cm. dubljine.

Popločane konobe nisu prikladne za čuvanje krompira, jer se iz njih uvijek znoji vlaga, u takovim konobama valja izpod krompira postaviti daske. Na vlažnom pločniku ili opekama čuvani krompiri postanu siatkasti, a kao staklasti nisu za hranu.

Obrano mlička kao pučka hrana

Odkad se u mljekarnama počelo vaditi vrhnje ili škorp iz mlička pomoću mašine separatora, odtud ostaje razpoloživo izvrstno obrano mličko, jer se separatorom vadi vrhnje iz još posve svježeg mlička; pa i obrano mličko je posve svjež, samo što mu je vrhnjem oduzet jedan dio tusta, odnosno masla.

Obrano mličko, iz kojeg je izvadjeno vrhnje separatorom sadrži poprieko 4.7% mliječnog sladora i 4.2% proteinovih tvari, i dostatnu količinu probavljivih soli.

Ovakovo obrano mličko je posve tečno, lako probavljivo, a djeluje razblijujuće na tijelo.

U Švedskoj i Norvežkoj piju ovakovo obrano mličko za objeda i večere, isto kako mi pijemo vino i pivo. Po gradovima se pučanstvo tuži o skupocini hrane, osobito mesa, jaja i mlička, pa traži naslade u alkoholičnom piću, dočim u obranom mličku ima izvrstno i vrlo hranivo sredstvo, jer su mljekarnice sasvim zadovoljne, kad mogu obrano mličko prodati po 2 ili 3 novč. litara.

Što se pučanstvo, osobito po gradovima, posve malo služi ovom jeftinom i tečnom hranom, ima se prepisati samo činjenici, što ne poziva dobrotu i hranivost obranog mlička; ali nema dvojbe, da dok gradsko pučanstvo upozna dobrotu obranog mlička, da će se za jīm jagmiti.

Već su u nekim većim gradovima počeli dieliti obrano mličko siromašnijem pučanstvu badava, i rek bi, da će se tim putem doći do obćeg užitka toli jeftine i dobre hrane, kako što je obrano mličko.

Mnogi optimiste se dapače nadaju, da je obrano mličko jedino sredstvo, kojim će se sigurno moći stati na kraj alkoholizmu, koji se sve više širi između siromašnijeg pučanstva gradova.

Uzroci s kojih se svinjsko meso vrlo često ne soli i ne suši dobro na dimu

1. Svinjsko meso, koje potiče od svinje, koja je ustravljena pred klanjem ili je bila zlostavljena za klanja, pa je usljed toga došlo da izliva krvi, ozleda mišića ili proloma kostiju, vrlo se teško soli i kadi; a isto se tako teško soli i kadi ono meso, koje potiče od svinja, koje su zaklane još u izmorenom ili znojnom stanju, usljed dugog putovanja od koca do klaonice. Napokon se hoće posve velikog obzira i pomnje pri solenju i kadenju mesa od svinja, koje su se ponajviše hranile otpadom od pivovara, mljekarnica i kuhinjskih otpadaka, jer je takovo meso spužvasto meko i puno vode.

2. Ako se je za klanja postupalo sa malo pomnje, ili tim što se dotična svinja nije sputa ubila, nego se je dugo mrcvarila; ili tim što se nije pazilo, da odmah po klanju sva krv iz-

teče; ili tim što se je po klanju dugo vremena svinje poparilo vrelom vodom.

3. Ako se meso ne posoli odmah dok je još toplo, nakon što se je dobro krv izcedila; nego se počeka solenjem više sati ili možda cio jedan dan vremena.

4. Ako posoljeno svinjsko meso, a osobito posoljene butine, nisu bile i stajale sasvim posoljene u razsoli, onda od onog diela, koji nije topljen u razsoli, ni za najpravičnijeg, stajao potopljen u razsoli, ne dobije se dobra roba.

5. A i ako je meso, i ako su butine sasvim potopljene u razsoli, a dotični sud nije dobro poklopljen i zatvoren, pa i kad u posudu prodire topao zrak, neka se i najbolje kadi, ne dobije se toba prve vrste. Najlaglje se pokvari svinjsko meso već posoljeno u posudi, u proljeću i jeseni, kad se vrijeme često mienja. Butina koju nije sasvim prodrila razsol pokazuje u sredini smeđe tamno meso, u teka je opora i sirova, pa daje sirovinom.

6. Smrznuto svinjsko meso nesme se soliti, jer u nje ne prodire razsol. Ako se je meso između klanja i solenja smrznulo, valja ga držati u toplim prostorijama da se razsmrgne.

7. Nečisto posudje je izravno od šetnog upliva na meso koje se soli, a tako i razsol koja se po drugi put rabi za soljenje mesa.

8. Butine ili šunke poprime hrdjavi vonj, i žukog su teka, ako se kade na dimu od drva ne dobro posušena, ili ako se kade bez da ih se je dovoljno i dobro prosušilo, nakon što ih se je izvadilo iz razsoli.

K. L. F.

Priredjivanje tankoga vina

Po novijim ustanovama, pravljenje tankoga vina nije dozvoljeno ni za vlastitu porabu, bez prijave i bez obveze, da će se dotično vino u konobi držati u bačvi sa vidljivim nadpisom: tanko vino.

Za priredjivanje tankog vina hoće se svježeg, posve zdravog dropa. Stoga dok se otoči cidje od masta, ili se iztiska drop, valja ga odmah upotrebiti za pravljenje tankoga vina. Drop, koji zastane i samih par dana, pa da je i najbolje čuvan nije više uporabiv, za pravljenje tankoga vina.

Dakle dok se otoči cidje iz masta, ili mast otiska, valja drop odmah izmrviti i postaviti ga u badanj, pa mu doliti toliko mlake, a osladjene vode, koliko se je cidja iztočilo. Na svakih hektolitar dobre mlake vode, za osladjenje iste vode, valja dodati 10 do 12 kg. sladora, i promješati e da se slador u mlakoj vodi raztopi. Bolje se topi slador u sasvim toploj vodi, pa je stoga bolje ugrijati napose desetak litara vode, i u toj posve toploj vodi raztopiti slador, pa tu sladoraču primješati mlakoj vodi, koju imamo da ulijemo na drop.

Osladjena voda, koja se ima uliti na drop, mora biti ugrijana barem do 36° C., jer se pak na dropu ohladi na 22 ili 20° C, a to je toplina potrebna da drop predje u vrienje.

Na to se promješa osladjeni drop u badnju, pa pusti da prevrije.

Svaki kilogram sladora raztopljen u vodi, daje nam za vrienja 1 stupnja alkohola, dakle kad se na hektolitar vode doda 10 kg. sladora dobije se tanko vino od 5 stupnjeva, a kad se doda 12 kg. sladora dobije se tanko vino od 6 stupnjeva. Ako drop nije najbolji, ili potiče od peronosporovana groždja, onda je uputno raztopiti u vodi u kojoj se raztopi slador i 10 do 20 grama sriešne kiseline na svaki hektolitar vode, jer je onda vino puno ljubkije.

Borba proti sušici kod goveda

U novije doba, odkad je dokazano, da se sušica (tuberculosis) prenaša sa goveda ili izravno ili mliekom na ljude, stali su se mnogi brinuti, kako da predusrete širenje sušice kod goveda, jer tuberculin, koji se rabi proti sušici služi samo da se doznade ako je govedo bolešno od tuberkuloze, nema rek bi a nikakove lječive moći.

Susica se pojavlja ponajviše kod onih goveda, koje se hrane neprestano u štaji, a to usljed velike vlage koju sadrži zrak u štaji, a kojeg goveda, osobito krave neprestano dišu. A i usljed neprestanog stajanja u štaji, slabe znatno mišice i živčevlje, pa usljed toga nastaje velika naklonost za svaku bolest.

Koliko je vlažan zrak u jednoj štaji, može se svak lako uvjeriti, ako se pogleda s dvora zidove štaje, pa će se odmah opaziti, kako se na njima visoko diže vlaga.

Drugo što puno kod krava upliva da lako dobiju sušicu, jeste lakomost gospodara, koji hoće da im krave doje što je god dulje vremena moguće; a nema stvari što kravu više slabi, što trajno dojenje, pa i kad se najsočnije hrani.

Da se dakle preprieči širenje sušice kod goveda valjalo bi zakonom prepriečiti držanje krava u nezdravim stajama, i prenatrpavanje štaja blagom. Nije tolika pogibelj sušice kod malih posjednika, gdje nema u štaji nego jednina ili dvi krave, nego kod velikih posjednika, gdje se trpa u jednoj štaji po 100 i više krava, a bez da je dovoljno predviđeno za ventilaciju.

U mnogim mjestima, gdje nema pašnjaka jedva do jedan put u godini izadje blago iz štaje, to po žetvi da popase strništa, a inače uvijek čami u štaji, jer i ako ima livada netjera se blago na iste, da ih ne isteti.

Da se dakle preprieči širenje sušice kod goveda, valjalo bi ustanoviti nadzornika, koji da obilaze štaje, e da vide ako odgovaraju zdravstvenim propisima, i ako u njima nije blago prenatrpano, a s druge strane valjalo bi zakonom prepriečiti razprodaju i komadanje obćinskim pašnjaka, i prisiliti obćine da opet urede obćinske pašnjake, e da goveda budu našli mjesta, gdje provadjati dane u čistom zraku

D. L.

Kad je dozvoljeno ostaviti djubar razasrt na polju, a kad ne

Jedna od najvećih pogreška jeste ostaviti djubar za dulje vremena na polju, na kupu ili u stogovima. Najkorisnije je, ako se gnoj razaspe po zemlji odmah kad se doveze na polje.

Drugo je važno pitanje, ako li se ima djubar podorati, dok ga se je razsulo po zemlji ili se ima pustiti da ostane razasuto?

Na onim zemljama, koje su sasvim vodorravne može se ostaviti djubar razasut po površini, jer stajanjem djubra na površini takove zemlje, imadu se sljedeće koristi: Djubar zastire zemlju, zasjenjuje je i brani ju od sunčane pripeke, odnosno od prevelikog izparivanja vode, dakle od sušenja; uzdrži ju vlažnu i brani ju od štetna upliva nagle promjene topline zraka. Pod plaštem djubra raztvora se i razpada zemlja puno brže i potpunije, pa se tim bolje pripravlja za sjetvu. Ako pak padne kiša dok je djubar razasut na površini zemlje, sve one hranive soli, što kiša raztopi iz djubra, upije zemlja, pa je odtud i ta korist, što se tim načinom hranive sastavine djubra jednako razdiele u zemlji.

Isto je tako korisno razasuti djubar po zemlji ako je smrznuta, ili ako je zadržana tankom naslagom sniega.

Na lakim, prhim zemljama, korisnije je ako se odmah podore djubar dok ga se doveze i razaspe po zemlji; a na strmim zemljama mora se također podorati djubar, dok ga se doveze i razaspe, jer dodje li kiša izpere i raznese sve bolje djelove djubra.

I. L.

Kako se puna bačva zacjeljuje ako teče

Obično teču one pune bačve, koje su dugo stale prazne, i usljed toga su se prekomjerlo razsušile. Vrlo često teču bačve na smolici, ili između dviju duga na dnu, ako nisu dobro sljubljene, ili na utor dua, ako su obruči na glavi popustili, ili na utor, ako razadnjena bačva nije bila opet dobro zadnjena.

Ovaka se mjesta začepuju ili zaciele pomoću pamuka, kojeg se šiljem noža malo i malo utjera u mjesto odkud bačva curi. Kad bačva usljed utjerana pamuka prestane teći, onda se dobro otare i posuši, pa namaže izgnječnim lojem. Za mazanja lojem valja paziti da se loj dobro uhvati drva i pamuka i izpunji sve praznine.

Ako sud jače teče radi veće pukotine, onda se može pomoći portland cementom; u tu svrhu suhi cement razmaže se oštricom noža po pukotini iz koje teče bačva, a kako portland cement brzo otvrdne, začepi pa da je i jači otvor. Ako je ipak snaga kojom teče vino ta-

kova da ne da se cement priliepi, onda je najbolje zakrenuti bačvom sa mjestom gdje teče prama gori, pa onda zasuti pukotinu portland cementom, i razmazati cement oštricom od noža. Bud portland cement u vlazi odmah otvrdne, na koncu začepe posve luknju, pa se bačva može izpraviti, kako što je prije stala, a da na dotičnom mjestu neće više proteći.

Ako se sud nemože zakrenuti pukotinom prama gori, onda se začepe dotična luknja prije pamukom, pa se onda pamuk izmaže Portland cementom, kojeg se je čas prije pomoću vode umjesilo u tiesto.

Ako sud teče na luknji od crvotočine, onda se naoštiri komad drva i zabije se u dotičnu luknju.

Pošto portland cement na zraku upije vlage i izgubi svu svoju snagu, valja ga do porabe čuvati u drvenoj posudi dobro zatvorenoj, ili pak u dobro začepljenoj staklenici.

Iztekao je treći tromjesec a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da u rede svoje račune našom upravom.

Viesti o jamatvi su sasvim povoljne. Gdje se je rano škropilo, i gdje nije krupa otukla, nalazi se dvaput više masta nego lani.

U zadnje doba dobili smo nekoliko tužba proti c. k. kemično gospodarstvenoj pokušajnoj postaji u Splitu, iz kojih tužba proiztiče, da je rečena postaja, neke vrsti vina, povjerene joj da ih kemički pretraži, okrstila kao *tanko vino*, dočim da je vino bilo sasvim naravno, kako što no se kaže, pravljeno nogam. Ovakove razsude, nedižu ni malo glas rečenoj postaji, a mogu imati kobnih posljedica za vlastika dotičnog vina. Po našem iskustvu cijenimo, da se rečena postaja u razsudi nekih vrstih naših naravnih vina, prenagluje kad ih okrsti kao *tanko vino*, držeć se strogo teoretično propisa znanstvenih i zakonskih za razmjerje sastavina, koje mora da sadrži naravno vino. Otkad je peronospora počela sustavno svake godine napadati naše vinograde, vrsti su se vina u nekim mjestim znatno pogoršale, osobito u Zadru i u nekim zagorskim kotarim, pa vino nema više onog razmjerja u svojim sastavinam, kojeg je prije imalo. Tako su n. p. u Zadru, skorom sve vrsti opola manjkave na izvadavim sastavinam, pa ako ih se sudi po razmjeru sastavina, mislilo bi se da su razvodjeni, ili da su tanka vina, dočim su sasvim naravna. pravljena jedino i samo od groždja, kako je Bog dao. Da se dakle postaja ne nadje opet u sličnom neugodnu položaju, i da proti nje nebude više sličnih tužba, bilo bi dobro da njezini članovi proputuju one neke kotare, e da se uvjere na licu mjesta, kako se i u naravnom vinu, a osobito u opolu, ne nalazi razmjerje sastavina zakonom i znanstveno propisanih.

Primili smo zahvalnošću izvješće o Kr. Gospodarsko-šumarskom učilistu u Križevcima i Ratarnici, za školsku godinu 1897-98 i 1898-99. Tečajem godine 1898-99 učilo je gospodarstvo 25 učenika, a šumarstvo 14 učenika. Iz Dalmacije učili su gospodarstvo: Ivon Oskar iz Šibenika, Markovina Milan iz Splita, Mladinov Tomislav iz Grohota, Marčić Marko iz Komiže, Novak Petar iz Vrbanja, Lovrić Šime Matin iz Zadra, Monti Milan iz Knina, Bonačić Ivan iz Splita i Vranković Vladimir iz Starograda. Na Ratarnici bilo je 47 učenika, žalibože nijedan iz Dalmacije. Zavod ima pokusno gospodarsko imanje od 282-52 hektara površine, koje je razdijeljena kako slijedi: Zgrade, putevi i dvorišta zapremaju 8-02 hekt., oranice 69-23 hekt., livade 64-83 hektara, pašnjaci 12-36 hektara, vinogradi 11-16 hektara, voćnjaci 9-76 hektara, vrtovi i sadilnici 9-80 hektara, a šume 97-19 hektara. Razne zavodske sbirke predstavljaju vrijednost od 46,686 fiorina i 66 novčića.

Pokrajinsko školsko Vijeće u Zadru dozvolilo je da se novac školskih štedionica bude mogao ulagati u seoske blagajnice.

Namjestništvo nudi i ljetos umjetnih gnojiva uz obaljenu cieniu, i to: Thomasovu

trosku po f. 3, superfosfat po fior. 5, pepelični sulfat po fior. 6, amonijakalno pepelnati superfosfat po veće od fior. 8-50, čilka salitrovina po veće od f. 11-60, amonijev sulfat po f. 13-60, a pepelni sulfat po fior. 12-60 svaku 100 kg. Zanimiva je ljetos oznaka ciena po veće od. Prijava valja učiniti do 20 listopada t. g.

U drugoj polovici listopada obdržavati će se u Casale Monferrato u Italiji sastanak vinogradara, koji će razpravljati o uspjesim dosad postignutim pucanjem na oblake. Na sastanak je pozvan i A. Stiger, načelnik Slovenske Bistrice, koji je prvi počeo praviti pokuse pucanjem na oblake.

Na međunarodnom trgovačkom kongresu u Philadelphiji u Sjevernoj Americi, biti će zastupana i Hrvatska. U tu svrhu trgovačka i obrtnička komora u Senju povjerila je hrvatu Ljudevitu pl. Rubelli, nastanjenu u Philadelphiji, da ju zastupa na onom kongresu.

Iz Hrvatske izvedeno je u srpnju mjeseca 1893 m. c. brašna u Austriju, 1116 m. c. u Englešku, 800 m. c. u Italiji, ukupno 3301 m. c. brašna. U srpnju i kolovozu izveženo je na Rieku 9022 m. c. brašna, a u Trst 2754 m. c., i to: iz S. Vrpolja 4564 m. c., iz Osieka 2776 m. c., iz Zagreba 2772 m. c., iz Broda na Savi 1454 m. c., iz Zlatara Bistrice 105 m. c., iz Vukovna i Siska po 100 m. c.

Ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo na Rieci, čije sve glavne pruge vode u Dalmaciju, izvelo je iz Rieke u mjesecu srpnju t. g. 43,584 m. c. razne robe, a prevezlo je istog mjeseca 48,775 osoba.

Nastojanjem „Posujilnice“ u Puli uvedene su u Istri u promet i mjenice hrvatskim tekstom. A kod nas u Dalmaciji?

Pišu nam iz Makarske, ova godina obdabila naše ubavo Primorje znatnom i izvrstnom kolikoćom masta, koji sadrži 21 do 22 stupnja sladora. Po tomu se daje razumiti kakova će biti vrstnoća vina, a i tako je makarsko vino na glasu. Nego uz znatnu kolikoću i vrstnoću masta, neima kupaca. pa ih očekujemo da nas pohode, a neka budu uvjereni, da ih nećemo odbiti visokim cijenam. Preporučamo se.

Na svietu proizvadj se godišnje 8 do 9 milijuna m. c. kave, i to ponajviše u Brazilu. U Evropi najjači potrošak kave je u Njemačkoj, biva 1¼ milijun m. c. na godinu, druga je na redu Franceska sa ¾ milijuna m. c., pa naša država sa ½ milijuna m. c., Belgija sa ¼ milijuna, te Engleška, Italija i Švajcarska sa 1/10 milijuna m. c. na godinu.

U Crnovicu u Bukovini imali su gospodari sastanak u svrhu zasnovanja jedne tvornice sladora. Gospodari prisutni sastanku obvezali su se gojiti sladornu repu na površini od 715 jutara; po tom je obstanak tvornice osjegan.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

99. Težaci u kotaru zadarskom, netom poženju, odmah nastoje da mekote zemlju, gdje bila pšenica, ječam i.t.d. Jeli to mekotenje koristno o, ili pregori ze

Vrsti groždja koje rano dozrijevaju jesu: Modri burgundac, u 50 dana. Madaleine Angévine, u 55 dana. St. Laurent, u 60 dana. Madaleine Royale, u 61 dan od dana cvatnje.

Treset za čuvanje groždja. — U suhom, izmrvljenom tresetu čuva se groždje dugo vremena posve svježje. Postupak je pri tom sasvim jednostavan. Uzme se suhog treseta, izmrvi ga se, pa ga se prosije, e da na sito ostanu svi krupni djelovi treseta. Istodobno uzme se skrinjica, čista i posve suha, i metne se, odnosno razastre se po dno iste malo treseta, onda se na treset naslaga groždje sve grozd do grozda. Onda se opet pospe praha od treseta, tako da sve praznine izmedju groždja bude zasute tresom. Najzad se posuda zatvori i pospremi na hladnom mjestu. Na ovaj način i nakon 4 mjeseca groždje je svježje, kako da je dan prije pobrano. Naravski je, da prije negoli se groždje pospremi valja odstraniti sve nagnjilo i popucano zrnje, a kad se groždje izvadi, prije nego li se donese na stol, valja ga izprati u vodi.

O uplivu raznih povrtnina na zdravlje vlada kod mnogih naroda skorom isto mnijenje. Tako se španjaki i žutenici (radiću) prepisuju izravno djelovanje na živce. Sparoge čiste krv, selen djeluje na živce i pomaže za reumatičnih i neuralgičkih bolesti; patlicani drži se da povoljno uplivaju na jetra; biela i žuta repa ili blitva podpomagaju probavu; ločika (salata) i krastavci djeluju razhladjujuće na tielo. Luk češnjak i masline od izravnog su upliva na kolanje krvi i na bubriege, a podupiru izlučivanje želučanih sokova potrebitih za probavu. Crljeni luk okriepljuje probavne ustroje, i podupire probavu. A izim navedenih djelatnostih, ima se korist, da povrtninam dolazi u tielo mnogo listnog zelenila, koji sadrži mnogo gvozdja, kojim se pak bogati krv.

Kako kinezi čuvaju jaja. — Da im se jaja dugo čuvaju, kinezi ih najprije tvrdo izkuhaju u vodi, pa ih onda izmažu ili oblože bieleom gnjilom, koja, kad se posuši na kori prokuhana jajeta, pravi tvrdu okorinu kroz koju zrak ne može da prodre. Ovakova jaja obložena gnjilom čuvaju se u pljevi i mogu da se tako omotani stavljaju u vreće i šalju na dalek put. Kad se jaje hoće da pojede razbije mu se lupina, pa se nadje da je bjelanac posve crn, a žutanac posve žut; ali je jaje zato svježje, i tečno, kao da je dan prije ukuhano. Na ovakav način uzdrže kinezi jaja zdrava za više mjeseci i godina.

mlja tako raztrešena, pa izhlapi i ono malo kreposti što u sebi sadrži?

D. Š. S. u G. (Zadarski kotar).

Podorati strnište odmah po žetvi pšenice ili ječma sasvim je pohvalna radnja, koja vriedi koliko jedno gnojenje, jer tim svi otpadci žitarica i slama od strništa budu pokopani i izgnjiju u zemlji pa ju gnoje, inače bi izvjetrili na zraku, i izlužila bi ih kiša. Druga velika korist od podoravanja strništa jeste ta, da se puno bolje uzdrži vlaga u zemlji, negoli ako strnište ostane ne podorano. U svim, u gospodarstvu naprednim zemljama, nastoji se podorati strnište, dok se žitarice pokose, dapače, da se uzmogne brzo podorati strnište, imadu osobiti plugovi, koji ne prevrću zemlju ne samo 4 do 6 cm.

100. Imam puno ploda od divljih kestena; molim Vas mogu li da ga izrabim za hranu krava ili kokoših? Kako da ga priredim?

A. M. u R. (Hrvatska).

Plod od divljeg kestena ili madjala neda se izravno izrabiti ni za hranjenje krava, ni za hranjenje peradi. Divlje kestene valjalo bi prije izlužiti u vodi, da voda raztopi, izluži i raznese jedan dio treslovine e da ne budu odveć žuki; a onda posušiti ih, popržiti ih u krušnici i samliti. Ovako poprženo brašno od izlužena ploda od divljih kestena, može se mješati drugom hranom, ali u sasvim maloj mjeri, n. p. kravama $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kg. na dan, a peradi jednu $\frac{1}{10}$ od ostale krme što im se daje.

101. Imam nekoliko stabala jabuka, koje obilno rode, ali vas plod otpadne prije, nego li dozrije; molim Vas za naputak, što moram uraditi tim jabukama da plod neodpada?

A. M. u R. (Hrvatska).

Najprije valja, da ste sasvim na čistu, radšta otpada plod, pa onda se može naći sredstvo, da se to otpadanje ploda preprieči. Kod jabuka u većem su dielu slučajeva zarezni uzrokom da pod otpada, i to takovi zarezni koji s nesu svoja jajasca još za cvatnje u pesti cvjeta. U ovakovom slučaju valja zavesti borbu proti zareznicim. Drugi uzrok s kojeg plod često otpada jeste nedostatnost hrane, osobito ako zemlja izpod stabala nije bila davno pognojena. Obično takova stabla cvataju obilno i zametnu obilno ploda, pa s nedostatka hrane vas plod malo a malo poodpada. Treći je česti uzrok otpadanja ploda, nagli prelaz iz vlage na sušu, naime ako je jabuka zasadjena na takovoj zemlji, gdje do neke stalne dobe godine, u. p. do lipnja, nalazi dosti vlage u zemlji, a onda zemlja naglo presuši. U prvom slučaju pomaže tamaniti zareznike, u drugom slučaju redovito i obilno gnojenje, u trećem slučaju uredjenje vlage u zemlji, da nebude nagao prelaz iz dostatne kolikoće ili obilne kolikoće vlage u zemlji, u podpunu sušu.

102. Kod nas vrabci čine velike štete na usjevima i po vinogradima. Ima li sredstva i načina, da se ovoj nemani stane na kraj?

A. M. u R. (Hrvatska).

Za utamanjivanje vrabaca nema nijedno specifično sredstvo, ali se znatno njihov broj umanjuje, ako im se tamane gnjezda, i ako se love i ubijaju. Najlaglje se love u večer sa hvateim od mreže, kojima se pokriju luknje u kojima se sklone vrabci za spavanje. Nema plašila, kojemu se vrabci nebi kroz malo dana privikli. Vrabci se za 1 do 2 dana plaše modre žice, ako je otegnuta okolo ili povrhu onog što hoćemo da branimo, ali nakon dva dana nesluži ni to sredstvo, jer se vrabci priviknu. Za dokaz drzovitosti vrabaca, dosta vam je navesti, da oni svrše uvijek da se ugnjezde u plošila; dapače i onda kad su ta plašila providjena spravom, koja svaku pol sata ili svakog sata izpali iz sebe hitac. Nema dakle druge, nego tamaniti gnjezda, loviti ih i ubijati.

103. Molim Vas jeli pogibeljan za čovjeka *Bacillus Typhi murium*, ako se to sredstvo rabi za okuženje miševa? Kako se pri tom postupa?

I. D. u K. (Dubrovnik).

Da je *Bacillus Typhi murium* pogibeljan za čovjeka, nebi bila dozvoljena njegova poraba za utamanjenje miševa po stanovim i magazinam. Za razširiti ovu bolest izmedju miševa, valja uloviti nekoliko živih miševa, pa im ustreati

strcaljkom za injekcije rečeni *Bacillus Typhi murium* u tielo, odnosno u krv. Onda se ovi miševi puste na slobodu, da se povrate k' svojim drugovima, koje takodjer okuže, pa onda svi poskapaju. Tko sam nema strcaljke za ustreati ovaj *bacillus*, ili nezná kako ima obaviti taj posao, valja da povjeri stvar živinaru ili liečniku.

104. Imali gdje drugdje na prodaju strychninom otrovane zobi za trovanje miševa, izim kod Josipa Wiatschka u Moravskoj, koji ne daje znaka o sebi?

I. D. u K. (Dubrovnik).

Ima, a možem pripraviti strychninom otrovanu zob, svaki domaći ljekarnik. Nema ali dvojbe, da tvrdka: Josef Wiatschka, mirodijara i kemička-tehničko radionica koja se bavi pripravljanjem *Saccharin Strychnin-zobi*, postoji u Morav. Schönbergu. Sva je prilika da je vaše pismo otišlo izgubljeno, ili da niste pisali jezikom, kojeg tvrdka razumi, ili da naručbi niste priklopili dozvolu kotarskog poglavarstva, kojom vam se dozvoljava nabava strychnin-zobi. Pišite tvrdki česki ili njemački, priklopite naručbi dozvolu kotarskog poglavarstva i flor. 4 za $4\frac{1}{2}$ kg. strychninom otrovane zobi, te flor. 1 za spravu kojom se razbacá zob i meće u luknje, i vidit će te da će te po pošti dobiti željenu *saccharin-strychnin zob* za trovanje miševa.

105. Kakav je to sir, koji dolazi u trgovini pod imenom Brindza?

I. S. u P. (Istra).

Sir što dolazi u trgovini pod imenom Brindza jeste jedna vrst mehkoga sira, koji se izvrstno uzdrži dulje vremena, a kojeg prave najviše u južnim predjelima Karpatskih gora. Prednost ove vrsti sira jeste, da se uzdrži izvrstno čak tri godine dana, a da pri tom uzdrži svoju težnost i svježost, pa ga se do zadnjeg komada može trošiti, toli za izravnu hranu, koli kao začim za drugu hranu. Brindza sir se priredjuje obično ljeti, i to ne izravno, nego iz sirca, kad se istog nakupi toliko, da se iz njega može praviti brindza sir. Što se za čekanja od starog sirca okori, to se odreže ili izstruga i odstrani, a preostali dio suši se 4 do 5 dana; a kad se je posušilo istruga se na strugaču, dobro zasoli, pa se gnječi i miesi, dok se umjesi i postane mek kako maslo. Ovako umjeseni i dobro osoljeni sirac stavlja se u čiste drvene posude, i gnječi se za naslaganja neprestano, e da u posudi izmedju sirca neostane ni najmanja praznina. Kad se je izpunila, posuda onda se dobro poklopi i smjesti u suhoj prilično hladnoj konobi. Brindza sir pravi se od kravjeg, ovčijeg i kozjeg mlika. Najtočniji mora da je brendza sir pravljen od ovčijeg mlika, a njegova se slatko kusnost još više poveća, ako mu se za gnječenja i miesenja, prije nego bi se utisne u drvenu posudu, doda malo kozjeg mlika.

B. Nova pitanja.

106. Molim vas, kako se posprema za zimu lotika (endivia) a da ne sagnije?

B. pl. M. u B. (Hrvatska).

107. Molim vas, kako se ima rabiti superfosfat, kao gnojivo za zimske usjeve?

I. O. S. u T. (Bosna).

108. Jeli istina, da je glina izvrstno razkuživo i lječivo sredstvo za rane, ako se na iste previje?

M. K. u S. (Brač).

109. Koje su najbolje kokoške pasmine za tovljenje, i koji je najbrži i najunosniji način tovljenja?

A. O. u M. (Dubrovnik).

110. Molim vas kako se ima kuhati saće od pčela, i kako se za kuhanja sirovog voska ima postupati, a da se dobije liepi vosak?

F. P. u B. (Istra).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnic.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Damić D. B. — Občina. Sinj — Penić O. A. — Kr. Gospodarsko i šumarsko učilište - Križevci — Lučić I. — Milanić A. — Totić N.

— V. g. Gržetić P. — Vaša predbrojba podmirena je do konca ožujka 1900. Broj od 1 i 16 rujna poslali smo vam, a ostali će vam dolaziti redovito.

— V. g. Dešković J. — A vaša do konca kolovoza 1900. Brojeve za rujna poslali smo vam i pisali smo vam glede onih nabava koliko ste želili, a i naše mnijenje.

— V. g. Perica P. — Gusjenice kupušnjaka valja pobirati iz jutra rano dok se nalaze na naličju lista, pa ih ubijati, jer takovo sredstvo, kojim bi se mogle poubijati gusjenice, bez da pri tom protрпи dobrota kupusa, nema.

— V. g. Mandić V. — Obrnuli smo list na novu adresu

— V. g. Penić O. A. — Dva otiska knjižice „O uporabi dropa“ poslali smo vam.

— V. g. Buntjelić D. N. — I vami.

— V. g. Bjelovučić A. N. — I vami jedan otisak.

— V. g. Mijć Š. — Pisali smo vam odmah sve koliko ste želili znati.

— V. g. Lukić I. — Najbolje sredstvo proti moljcim, što se pojavljaju na saću u ulištu jeste kvasinova kiselina. Malo kvasinove kiseline metne se na pliticu izpod saća, pa se metne unutra komad usijana gvoždja i zatvori vrata od košnice. Usijano gvoždje pretvori kvasinovu kiselinu u paru, koja zaduši moljce.

— V. g. Milić N. — Poslali smo vam broj 12 i knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“.

— V. g. Čeliković T. — Uzljučenu bačvu valja izprati najprije žestokom lukšijom, koju se napravi od sode ili pepelike. U tu svrhu raztopi se 10 djelova sode u 100 djelova vode. n. p. 1 kg. sode ili pepelike u 10 litara vode. Za svaki hektolitar sadržine uzljučene bačve dolije se 1 litar ove vrele lukšije, pa se bačva valja na sve strane, e da vrela lukšija izluži i duge u koje je prodrila kvasinova kiselina, s koje se je bačva uzljutula. Kašnje, kad se otoči lukšija, valja bačvu izprati najprije toplom ili vrelom vodom, pa onda hladnom vodom; a napokon je dobro osumporiti i začepiti, pa držati praznu, ali osumporenu i začepljenu jedno 14 dana. Onda tek, može se bez pogibelj lievati u njoj vino.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (*Pyrethrum cinerariaefolium*)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

Duhan (*Nicotiana*) ili naputak kako se gojiti priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urešnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Listopada 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Listopada 1899.

Porez na pivo, vinovicu i slador

Dne 1 rujna t. g. stupio je u život novi porez na pivo, vinovicu i slador. Ovaj novi porez udaren je carskom naredbom od 17 srpnja, koja će se naredba uzakoniti, dok zastupnička kuća postane sposobna za rad.

Pošto je ovaj novi porez udaren na tri stvari, koje imaju svoj izvor u gospodarstvu, mi ćemo potanko navesti razliku, između prvajšnjeg poreza i novog poreza, toli na pivo, koli na vinovicu i slador.

Pivo je dosad plaćalo 16-7 novčića poreza po hektolitr za svaki saccharometrički stupanj, t. j. za svaki stupanj gustoće po sladomjeru.

Novom naredbom plaća pivo od 1 rujna 17 novčića po hektolitr za svaki hektolitar stupanj izvadka (estrakta).

Pivovare, koje u godini dana ne proizvajaju više od 15.000 hektolitara masta od piva, dobivaju polakšicu na potrošarinski porez:

od 15% oko proizvodjaju	2000 h. masta od piva
" 10 " " "	5000 " " " "
" 5 " " "	15000 " " " "

Za izplatu ovog poreza, jamči i odgovora poduzetnik, odnosno vlastnih pivovare, i onda, ako je poduzeće povjereno osobitom upravitelju. Drugi propisi u pitanju su sasvim tehničke na-

ravi, samo dok je po starom zakonu svaka pivovara dobivalo flor. 1-50 odštete za svaki hektolitar piva što bi izvela u inozemstvo, po novom zakonu dobivat će 17 novčića za svaki stupanj po sladomjeru ili saccharometru.

Porez na vinovicu ostaje nepromjenjem, te će se i unaprijed plaćati 35 novčića za svaki hektolitar stupanj alkohola za kontingentalnu vinovicu, a 45 novčića za svaki hektolitar stupanj za ne kontingentalnu vinovicu.

Ukupna kolikoća kontingentalne vinovice nije podvržena promjenam, nego samo u toliko, u koliko se ima dieliti između obih državnih pola.

Od 1 rujna t. g. do konca kolovoza 1908 iznositi će ukupni kontingent vinovice: 1.878.000 hektl., a od toga otpada na Austriju: 1.017.000 hektl. ili 19.542 hektolitara više nego li dosad; na Ugarsku: 853.000 ili 19.542 hektl. manje nego li dosad; a na Bosnu i Hercegovinu 8000 hektl. ili uprav onoliko, koliko dosad.

Bonifikacija ili nagrade za gospodarske žganičare ostaje ista kao i dosad t. j. 3 fiorina za popriječnu dnevnu proizvodnju od 4 do 7 hektolitara; 4 fior. za popriječnu dnevnu proizvodnju od 2 do 4 hektol., a 5 fior. za popriječnu dnevnu proizvodnju do 2 hektol. Za nekontingentovanu vinovicu iznosi odpust i odnosno 2 i 3 fiorina.

Druga pogodnost, koju će uživati gospodarske žganičare, sastoji se o proširenju dobe

radnje od 8 mjeseci na cijelu godinu; ali i to samo u onom slučaju, ako cijela godišnja proizvodnje jedne gospodarske žganičare ne prekoračuje 1680 hektolitara.

Za izvoz iznositi će bonifikacija ili odpust flor. 5 po hektolitr vinovice, a fiorina $1\frac{3}{4}$ po hektolitr likera; a toli za vinovicu, koli za likere, povratiti će se porez, ako su isti bili oporezovani.

Sve nagrade za izvoz vinovice nesmjedu prekoračiti milijun fiorina na godinu; nagrade mogu obe vlade dogovorno umanjiti ili sasvim dokinuti, ako to učine druge države.

Razdioba gornja, vrijedi samo za radnu godinu 1899-900, a kontingent vinovice za ovu radnu godinu ustanovljen je na 1.017.000 hektolitara.

Za postojeće žganičare zadržati će ista kolikoća opredjeljena im po starom zakonu, a ostatak kontingentalne vinovice razdijeliti će se na jednake djelove između onih gospodarskih žganičara, koje započmu svoje poslovanje po-1 1 siečnja 1900.

Od 1 kolovoza t. g. porasao je porez na slador od sladorne repe ili sladorne trstike od flor. 13 na flor. 19, dakle za 6 fior. na svaku 100 kg. Ostaje nepromjenjen porez na sladoru (sirup), koja se nemože rabiti kao ljudska hrana. I porez na drugotne vrsti sladora, kao maltosu, slador od škroba i takozvani sladorni couleur, ostaje nepromjenjen t. j. flor. 3 po Met. Centi.

PODLISTAK.

O promjenam, koje uzsljede u djubru za stajanja.

Malo se o kojem pitanju bave gospodari i kemičari, koliko ob ovom pitanju. I doisto, je ovo jedno tako važno pitanje, da ga se nikad dostatno nemože da do razpravi, jer se napram načinu čuvanja djubra, događaju u njemu različite promjene; a svak bi hotio da znade, koje se kemičke promjene događaju u djubru za stajanja, te koje se dušične sastavine iz njega najviše gube, i kako bi se te promjene i ti gubici mogli za stajanja ili ležanja djubra prepriječiti?

Zadnje kušnje priobćene u pitanju, potiču od D. Rümpera, kemičara na gospodarskom zavodu svenčihšta u Breslavi. Iz kušnja, koje je on napravio proiztiče, da:

1. I najbolja mekanična sredstva, uporabljena za čuvanje djubra, nemogu da prepriče raztvorbu djubra, a dosljedno nemogu da prepriče znatni gubitak ustrojnih i dušičnih njegovih sastavina.

2. I onda kad se sasvim prepriče pristup zraka do stajaceg djubra; ipak se tim ne prepriče raztvorba ustrojnih sastavina djubra; dapače onda kad se gnoj usljed redovitog poljevanja osokom, prividno prilično čuva od raz-

tvorbe i uzdrži na oko svjež, pojavlja se najjače vrienje u njemu, koje ima za posljedicu svakovrstnih raztvorba i novih tvorba, a ponajviše tvorbu ugljeno kiselog amonijaka, nitrata i nitrata; od kojih prvi, t. j. ugljeno kiseli amonijak, posve lako izhlapljuje, a sva je prilika da se istodobno gubi i znatna kolikoća slobodnog dušika.

3. Ovi se pojavi pojavljaju najviše onda, kad se svakog dana redovito prenašaju izmetine iz štaje na djubrište, jer za tog prenašanja i za razstiranja izmetina po djubrištu, miešaju se izmetine sa zrakom, a onda je brza raztvorba izmetina, u gori opisanom smjeru, i tvorba novih lako hlapljivih spojiva, neizbježiva. Iskustvo je dokazalo, da u onim stajam, u kojima se izmetine drže izpod blaga, nedolazi lako do vrienja djubra, ili barem ne do onakovih štetnih tvorba i raztvorba kako što kad se izmetine svakog dana redovito prenašaju iz štaje na djubrište. Pa se pravom zaključuje, da je zrak kojim izmetine dolaze u doticaj za prenosu iz štaje na djubrište, i za rastiranja na djubrištu onaj, koji prouzrokuje u djubru sve ove štetne tvorbe i raztvorbe. I doisto u štaji je manji pristup zraka, nego li na djubrištu, a izmetine stoje u štaji izpod blaga, bivaju neprestano gazene nogam i tim pritisnute i sabivene, tako da se zrak malo a malo iz njih sasvim iztisne.

4. Ako se djubar na djubrištu posiplje kainitom ili superfosfatom, a razmjeru od 2%, t. j. 2 kg. kainita ili 2 kg superfosfata na svaku 100 kg. izmetina, postigne se sasvim povoljni učinak, jer i ako se rečenim sredstvom ne prepriče sasvim vrienje i raztvorba djubra, ipak se tako modifira i popravi, da nema znatnog gubitka u djubru. Kainit puno bolje priče vrienje i čuva ustrojne tvari od raztvorbe, nego li superfosfat, pa se s toga za posipanja kainitom dobiva znatno veća kolikoća djubra, nego li za posipanja superfosfatom.

5. Nesmje se misliti, da kainit sasvim obustavlja vrienje u djubru, i kainitom čuvan djubar predje u vrienje, ali u brzo vrienje, i to ponajviše samo onda, kad se je djubar podoralo. A baš od ovakovog naglog vrienja djubra u zemlji, crpi zemlja najviše koristi, jer polakom raztvorbom mnogo se hranivih sastavina gubi.

6. Kušnje su najzad dokazale, da nije istina da superfosfat ili superfosfatova sadra suše gnoj, ili da podupiru njegovo sušenje; one se u pitanju ponašaju isto, kako i kainit.

Dakle tko hoće da dobro čuva djubar na djubrištu red je da ga posiplje kainitom, inače valja da ga čuva u štaji izpod blaga, ali se zato hoće visoko građene štaje i pomične jasle.

Nagrade su ustanovljene, kako slijedi: za sirovi slador od 99.3 do 90 po sto polarizacije fior. 1.60; za fini slador (raffinade) od najmanje 99.3 po sto polarizacije fior. 2.30 po Met. Cent. Devet milijuna fiorina opredjeljenih za nagradjivanje sladora, koje se izvrci u inozemstvo, dielit će se izmedju obih pola države u dosadašnjem razmjeru. Nagrade za izvoz sladora, koje utjeraju pojedine tvornice preko svote gori opredjeljene, dužne su tvornice povratiti ih državi koncem svake godine.

Ministri financija su ovlaštteni umanjiti ili sasvim dozninuti nagrade na siador što se izvozi u inozemstvo, ako to učine druge države.

U budućee, e da se podpomognu male tvornice sladora, dielit će se nagrade svakoj pojedinoj tvornici, napram koliko sirovog sladora što proizvede.

Uplivu umjetnog gnojenja i sočnih hraniva na kakvoću sira.

Trgovačko društvo iz Züricha u svojem godišnjem izvješću, piše u pitanju doslovno:

Od godine na godinu raste proizvodnja sira; a u istom razmjeru u kojem se proizvodi više sira, dobivaju se lošije vrste sira. Na kakvoću sira upliva donekle odveć hladno i vlažno ljeto, i odveć suha i topla jesen, ali ponajviše upliva gnojenje livada umjetnim gnojivim, i hranjenje krava sočnim hranivim, jer i trave sadivada gnojnih umjetnim gnojivim, kako što i sočna hraniva, uplivaju štetno na kakvoću mlika, koja se pak odrazuje u kakvoći sira, koji se napravi iz tog mlika.

Osobito se lošija vrst sira dobiva ako se krave hrane sočnim hranivim, koji dolaze u velikoj trgovini, kao repične komine, pasmovo sjeme, i druga uljevitna sjemena ili uljevite komine. A i klice od slada, dropine od žganičara, sladorača od tvornica sladora, mekinje od parnih mlinica, i mnoga druga sočna hraniva od štetnog su upliva na dobrotu mlika, a dosljedno i na dobrotu sira, koje se napravi od tog mlika.

Jeli bolje i korisnije kuhati ili samliti u krupicu zrnje što se krmi svinjam za tovljenja?

Po kušnjam napravljenim od profesora Brümmera, kuhanje i priredjivanje zrnja nije korisno. Svinje najbolje izrabe zrnje, ako im ga se daje samo, napose, u obliku krupice.

Razlog ovome ima se tražiti u činjenici, što svaka hrana, koja sadrži škroba, trebue da bude dobro prožvakana i oslinjenja, ako će da bude posve probavljena; dočim kad je kuhana, jede ju krme lakomije, ali ju manje zvači, a dosljedno, hrana se manje mieša slinom i želudačnim sokovim, te bude manje probavljena.

Kuhanjem zrnja ima se i druga šteta, biva da se sve bjelančevine za kuhanja ugruše, a tim postanu znatno teže probavive. Kuhanje zrnate hrane opravdano je jedino i samo u onom slučaju, ako je zrnje pokvareno, t. j. ako je izpljesnivilo, ako se je upalilo u sebi, ili ako je drugčije isteteno.

Kuhanje zdravog zrnja, ne samo da je štetno, jer biva slabije i u manjoj mjeri probavljeno, ali i jer tim slabe probavni ustroji. Trud i drva koja se ulagaju za kuhanje zrnate hrane sasvim su izgubljeni.

F. F.

Kako se ima postupati plašljivim konjem.

Plašljivost kod konja, potiče obično od naravi dotičnog konja, ali i od načina kako se konjem postupa. Gdje kad je i slučaj, koji izazove plašljivost kod konja, osobito ako se konj od nečeg nenadno peplaši; a onda se plašljivost od kod konja obnavlja svakom prigodom, kad se obnovi isti slučaj s kojeg se je prvi put konj preplašio; a povećava se u istom razmjeru, u kojem kočijaš neotesano postupa sa konjem. Rek bi, da je u naravi kočijaša, da bje konja svaki put kad se on preplaši, mjesto da

u toj prigodi što moguće blažije s njim postupaju; a konj na uzvrat, od straha od tuboca, ili se zaleti kad opazi predmet od kojeg se plaši ili zakrene natrag.

N. p., neki kočijaši imaju običaj tući konje sa metlom; konj to tako zapamti, da se odmah preplaši, dok vidi metlu, bilo gdje, i bilo u čijim rukam.

Posljedice plašljivosti konja plaća gospodar, jer plašljivog konja nemože da rabi ni kao jahača, ni za kočiju, jer mu je takovim konjem život uvijek u pogibelji.

I za poljskih radnja, i pod teretna kola upregnut plašljiv konj, može stvoriti ne malo neprilika. Proti plašljivosti konja nema nego jedno jedino i samo sredstvo, a to je blago i slatko postupanje sa dotičnim konjem, dapače valja tim blaže s njima postupati, čim su plašiviji.

Plašljivost se također lieči kod konja, ako se malo a malo priuči onim stvarim od kojih se plaši, i to tako, ili da ga se provadja pokraj one stvari, ili ako se smjesti u njegovoj blizini, da joj stoji polak dok joj se privikne. Puno pomaže na umirenje plašljiva konja, ako mu se obrati slatka rieč, ako ga se pogladi po šiji, i ako mu se podađe komad sladora. U obće, liepo, blago i ljudsko postupanje najviše prija i najviše se dopada konju.

U Rusiji n. p. znadu tako blago postupati sa konjem, da ih slušaju, a da ne treba da rabe bič.

B. L. B.

Koristi od sadnje stabala srednjeg uzrasta

Sadnja stabala srednjeg uzrasta, ima veliku prednost prama stablim visokog uzrasta, premda to malo tko priznaje; dapače mnogi sade visoka stabla radje, od stabala srednjeg uzrasta, jer da im je plod na visokim stablim sigurniji od lupeža, nego li na stablim srednjeg uzrasta, na kojim se lupeži lako uspuu i plod poberu.

Ali ovakova opravdanja nisu temeljita, jer pravi lupež obere visoko stablo, isto tako lako, kako stabla srednjeg uzrasta, pa od lupeža se je lako braniti stražom ili visokom ogradom okolo voćnjaka.

U sjevernim državam, osobito u Danskoj, Švedskoj i Norvežkoj i negoje se nego stabla srednjeg uzrasta, jer ta stabla puno laglje odole vjetrovim, nego li visoka stabla, i jer je laglje i jeftinije pobirati sa njih plod. Visoka stabla, neimadu prednosti izpred stabala srednjeg uzrasta, nego samo u zaklonjenim mjestim, gdje ne vladaju odveć žestoki vjetrovi, i gdje je stalo da toga, da se zemlja izpod voćnih stabala izrabluje za gojitbu površina.

Istočni rudasti golub

Ova vrst golubova potiče iz male Azije, a uvedena je bila stopro pred 30 godina u Englešku, od jednog grka ljubitelja golubova. Prednost ove pasmine rudastih golubova, koja je proširena po svojoj Maloj Aziji, jeste, da je vrlo je živahne naravi, te vrlo liepa tiela, radi rudasta perja oko vrata.

Istočno golubovi su malog tiela, ali su za to miliji, što imade noge tako gusto izrasle perjem, da se i ne vide.

Glava im je obrasla posve bielim perjem, koja se krasno iztiče na ovratniku što pravi rudasto perje, koje raste na vratu.

Druga je velika prednost ovih golubova, da lete izvrstno, a visoko, skorom uvijek višje, nego li ih može dohvatiti kitac od puške.

Po šari perja diele ih na više vrstih, ali su ipak najviše oblubljene one vrste istočnih rudastih golubova, koje su sasvim bieloga perja.

Kako se pripravlja djubar iz kostih. -- Da se kosti iztroše i izmrve, i tim postanu uporabive kao djubar, valja ih naslagati u tanke slojeve sa pepelom i živim vapnom. U tu svrhu razaspe se sloj pepela i živoga vapna 10 do 15 cm. debeo, pa po njemu sloj kostiju, isto toliko debeo; a onda izmjenično sloj pepela od drva sa živim

vapnom i sloj kostiju, dok se sve kosti naslagaju, a da i nad njima, kako što i pod njima bude sloj pepela i živoga vapna. Ako je vrijeme vlažno, počme živo vapno odmah djelovati, dočim ako vlada suho vrijeme, valja stog svako često poškropiti vodom. Vлага odnosno voda je potrebna za da se malo po malo zagasi živo vapno, koje sa pepelom od drvenog pepela pravi jednu jedku lukšiju, a ova čini da kosti omekšaju. Ovim postupkom, u 3 ili 4 nedjelje dana, postanu kosti tako prhe, da se posve lako izmrve, ako se po njima udari lopatom. Kroz sve ovo vrijeme glavno je da u stogu bude uvijek dostatno vlage, koju kad nije vlažno i kišljivo vrijeme, valja uzdržati škropeć vodom. Sa 10 ili 20 hektolitara, na ovaj način izmravljenih kostiju, može se dobro pognojiti jedan hektar zemljišta.

Izluživanje novih bačava za vino. -- Ako se u novu snrekovu ili hrastovu bačvu ulje vino, prije negoli se je ona dobro izlužila, onda vino dobije tek po dugi t. j. po dubovini, odnosno po smrkovini; a taj tek nije pak lako odstraniti iz vina. Najbolja sredstva za izluživanje novih bačava jesu voda i para. Vodena para, ako se ima sredstva i načina, da se pusti da tako dugo djeluje na unutarnost bačve, dok iz bačve sgušćena para otiče u obliku sasvim čiste vode, jeste bez dvojbe najbolje i najlaglje sredstvo za izluživanje bačava. Voda sama, osobito hladna, nemože da sasvim izluži bačvu, ako se u bačvi ne drži barem par nedjelja dana, i kroz to vrijeme svake nedjelje 2 do 3 puta izmieni. Topla voda, pa da se u njoj raztopi sode ili živoga vapna, nemože da temeljito izluži novu bačvu, dočim hladna voda izvrstno izluži bačvu, ako joj se na svaku 100 litara dodade 100 grama sumporove kiseline. I u najbolje i najtemeljitiše izluženoj novoj bačvi, nesmje se lievati fine vrste vina, jer uvijek daju štogod po dugi.

Za ješenje gnojenje voćnih stabala preporučaju u novije nova brašno od posušene krvi. Ono sadrži 10 do 15% dušika, uz nešto pepelika i fosforne kiseline, dakle gnojna hraniva potrebna voćnim stablim. Brašno od posušene krvi zakopa se 20 do 30 cm. duboko u zemlju, nešto 1/2 do 3/4 metra dalje od debla, da dodje izravno u doticaj tanjim žilicam, koje ga pak upijaju. Za manja i mladja voćna stabla dosti je 1/2 kg. brašna od posušene krvi; za odraslija, veća stabla, hoće se 1 do 1 1/2 kg. brašna od posušene krvi. Brašno od posušene krvi ne rabi se samo, nego pomješano drvenim pepelom, a za gnojenje razgrne se zemlja, saspe se u jamu brašno od posušene krvi i zaspe se onom istom zemljom, koja se je bila odgrnula. Već sljedećeg proljeća vide se dobri učinci ovakovog gnojenja, jer stabla tjeraju bujnije, cvataju obilnije, i nose mnogo više ploda.

Mlieko kao sredstvo za laštenje i čišćenje podova oličenih uljenom bojom. Urečenu svrhu poškropi se po dotičnom oličenom podu malo mlika, pa se onda portenom krpom pod protare e da se mlieko razdieli po svemu podu. Pod ostane onda svijetao i boja se lašti na njemu, lako da je dan prije bio iznova izličen.

Pivo kao mamilo za puževe. -- Po vrtovim i vinogradim znadu se vrlo često tako razkotiti puževi, da skorom sve izbrste i unište. Balzijski vrtlari rabe pivo (birru), kao mamilo za puževe, pa ih na taj način tamane. U tu svrhu rabe oni proste duboke plitice, kojih zakopaju u zemlju tako, da gornji rub plitice stoji voderavno sa površinom zemlje naokolo stojeće. Na dno svake plitice uliju malo piva, tako da na duo plitice bude za 1 cm. piva. Puževi, koji su lakomi na pivo, dogmiže se do piva, i lakomo ga piju, pa se opijane i svaše u pliticu. U jednoj plitici može se u jednu noć uloviti 150 do 250 puževa. U jutro izvade se plitice sa puževim, i poubijaju se puževi, a pivo može se opet rabiti u istu svrhu.

Gospodarske Vjesti.

Iztekao je treći tromjesec a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ova kova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da u rede svoje račune našom upravom.

**

Još je svijet više ili manje zaposlen trganjem i spremanjem mladog vina. I iz onih kotara, gdje se trga po Ružarići, stižu nam vijesti, da ima obilna roda u svim onim vinogradim, koji su bili rano poskropljeni proti peronospori. Žalibože, svi se tuže, da groždje nije ljetos postiglo onaj stupanj zreloće, od prvih godina.

**

Tuže nam se sa svih strana, da ljetos nije bilo kupaca ni za groždje ni za mast, kako prošastih godina. Dobar dio trgovaca, odbila je skupoća prevoza po moru, jer su prevozne cene, usljed kartela što su među sobom sklopili parabrodarska društva, znatno poskočile.

**

Ministarstvo poljodjelstva odredilo je za ljetos deset nagrada za proizvođačje finih vrstih ulja, u ukupnom iznosu od fior. 1930. Prva je nagrada f. 400; druga f. 350; treća f. 300; četvrta f. 250; peta f. 200; šesta f. 150; sedma f. 100; osma f. 80; deveta f. 60; a deseta f. 40. Natjecatelji mora da svoje molbe prikažu Namjestništvu preko putujućeg učitelja, do konca studenoga, i da dokažu obćinskom svjedočkom da su proizveli najmanje 20 hektolitara dotičnog ulja. Namjestništvo će se po svojem pouzdaniku uvjeriti o količini priredjena ulja i uzeti će dva primjerka dotičnog ulja, o kojem će se pak suditi, nakon predhodne kušnje i analize, kod kemičko gospodarstvene pokušajne postaje u Splitu.

**

Zakonske osnove, glasovane u zadnjem zasjedanju sabora dalmatinskog, o uređenju bujice „Jabuke“ u kotaru sinjskom, i bujice „Trzibalić“ u kotaru drniškom, dobile su Kraljevsku potvrdu.

**

Austro ugarska banka povisila je zadnjih dana svoj kamatnjak od 5 na 6%. Očito je, da se je austro ugarska banka povelala za primjerom engleške i njemačke banke. Ovako visok kamatnjak imala je austro-ugarska banka zadnji put od 5 srpnja 1872 do ožujka 1873. Ovo su zli biljezi.

**

Na pokušalištu Ratarskoga tečaja u Trogiru ima na prodaju sljedećih stabala:

Prasaka dvogodišnjih od razne vrsti	po nov.	20 kom.
Kajsija	„	20
Šljiva	„	20
Orasa	„	15
Kestena	„	15
Čimpressa horizontal.	2-2½ met. visine	15-20
„ pyramidalnih	2-2½ „	15-20
„ malenih	„	2
Borića sa loncem	„ dvogodišnjih	10
„ „	„ jednogodišnjih	7
Thuya „	„ dvogodišnjih	12
„ bez „	„ jednogodišnjih	4
Klijenova (acer)	„	5
Poinziana	„	5
Sophora japonica	„	5
Gynerium argenteum	„	5

Stabla se šalju pouzecom. Troškove omotača i prenosa plaća naručitelj.

**

Na 26 t. m. listopada držat će se u Gracu u Štajerskoj kod c. k. Depôta državnih angira, dražba za obškrbu postaje državnih angira u Sinju. Za dobe razploda traži se svaki dan 16-8 kg. zobi, 22-4 kg. siena i 11-2 kg. slame za stelju; a u drugo doba godine traži se svaki dan: 20 hljebova kruha od 875 grama svaki, 127 kg. zobi, 212 kg. siena i 106 kg. slame za stelju. Ponudu valja staviti pismeno gornjem uredu u Gradcu, i priložiti istoj 10 po sto po loga.

**

Zdrav, krepak mladić, pohvalna ponašanja, kojemu je 19 godina, i koji je izučio Križevačku Rataricu dobrim uspjehom, traži mjesto u vinogradarskoj ili gospodarskoj struci. Ponude upravititi je upravi našeg lista.

**

Vladina poljodjelska poslovnica u Zadru držati će i ljetos sjemenja raznog povrća u vrećicama po 4 novčića svaku. Naručbe mogu se obaviti kroz zimu preko dotičnih putujućih učitelja za poljodjelstvo.

**

U glinskom i petrinskom kotaru otkrivene su velike rude željeza i mrkog ugljena. U obćini Buzet i Šušnjar imade takodjer velikih naslaga mrkog ugljena. Ugljenik u obćini Bogovići stire se na površinu od 180 četvornih kilometara, a proračunano je da sadrži 2400 milijuna metričkih centih ugljena.

**

Kod Hrvatskog trgovačkog društva „Merkur“ u Zagrebu postoji, kako je poznato, posebni ured — Namjestbeni odsjek — koji se bavi posredovanjem kod namještanja trgovačkog osoblja. U tom uredu predbilježen je uvijek velik broj trgovačkih putnika, poslovođa, knjigovodja, dopisnika, komptoarista i trgovačkih pomoćnika svake poslovne grane, koji traže namještenje. Upozorujemo s toga sve naše trgovce, tvornička poduzeća i novčane zavode, koji takovih sila trebaju, a tako i trgovačke namještenike svake vrste, koji traže mjesto, da se uvijek obrate na društvo „Merkur“. To posredovanje obavlja društvo za trgovce i društvene članove posve bezplatno. Trgovački pako namještenici, koji se žele poslužiti sa tom pogodnosti društva, valja da postanu redovitim članovima. Ova članarina iznaša for. 1 odnosno fior. 1:50 mjesečno, za koju društvo osim posredovanja kod namještenja pruža izdašnu pomoć u slučaju bolesti, i bezplatno daje vrlo poučno i koristno trgovačko glasilo „Hrvatski Trgovac“. Mi svraćamo pažnju naših trgovačkih krugova na ovo važno i revno društvo, koje se je u posljednje vrijeme podiglo do velike visine te svoje koristno i humanitarno djelovanje razvija po cijeloj našoj zemlji. „Merkur“ broji sada oko 1000 članova iz svih hrvatskih zemalja, a ima svoje podružnice u Karlovcu, Sisku, Viukovcima, Koprivnici i na Sušaku. Pravila se šalju na zahtjev svakomu bezplatno.

**

Na Budimpeštanskom žitnom tržištu nadzadovao je znatno promet, i pale su cene žitarica, jer su se ponude pomnožale, a tražioca ima posve malo. Dok se ovo sbiva u Budimpešti, na inozemnim tržištima poboljšao se je promet sa žitaricama.

**

Zadnje dražbe stabala u šumskih česticama Sočna, Boljkovo, Sveno, Paovo, Samovac i Blata, bile su sasvim povoljne. Hrastova stabla procijenjena 1,080,925 forinta, prodana su skuplje za 144,404 forinta; a bijelo drvo u istim šumskim česticama, procijenjeno na 42,014 forinta, predano je skuplje za 17,489 forinta.

**

Ravnatelj prve bosanske tvornice žeste u Dolnoj Tuzli, A. Granang, obreo je novi postupak i dotične sprave, kojim se pospješuje alkoholično vrienje i za istog dobva čista ugljena kiselina. Ovim bi bio riješen zadatak tehničke uporabe tekuće ugljene kiseline. Sprave su sasvim jednostavne a uporaba istih nije od najmanje štete na žestično vrienje, ni piva, ni vina.

**

Rajko Čop iz Hrvatske sastavio je pomoćnu škrižaljku za točno i brzo izračunavanje nadnica. Jedna takova škrižaljka stoji 25 novč.

**

Najveći podrum na svijetu drži se da je onaj u Londonu pokraj velikog doksa, gdje ladje iz svih krajeva svijeta izkrcajavu vino. Bačve u rečenom podrumu zapremaju površinu od ¾ četvornog kilometra. Tu se vidi na okupu do 400,000 hiljada i više bačava Sherrya, Port i Madera vina, po 80,000 do 100,000 bačava konjaka, u vrijednosti od Bog sam zna koliko. U ovom podrumu je vonj po vinu i žestičnom piću tako žestok, da se mnogi omanjaju i bez da okuse vina. U podrumu ima 30 kilometara željeznih tračnica, na kojima počivaju bačve. Toliko vina i konjaka ima u rečenom podrumu, da bi ga jedva u pol godine izpilo cijelo pučanstvo Evrope, kad bi svaka osoba popila na dan 2 litra. Rečeni podrum je glasovit radi bezbrojnih miševa i parcova, što u njemu žive, pa uprava podruma uzdrži 360 mačaka, da ih tamane.

**

U Austro-ugarskoj sva osiguravajuća društva imala su 1898 godine 276 milijuna kruna nečistog dobitka, odnosno 178 milijuna čistog prihoda od premija. Za osiguravanje života utjerala su društva 66 milijuna kruna, a potrošila su 52 milijuna kruna; za osiguravanje protivatratjerala su 62 milijuna, a potrošila su 39 milijuna kruna, a za osiguravanje protivkrupitjerala su 13 milijuna kruna, a potrošila su 18 milijuna kruna.

**

Ovih dana bavi se hrv. zem. kemični zavod iztraživanjem sladorne repe, koju je za kušnju gojilo oko 50 posjednika. Ove kušnje su pravljene u svrhu, da se vidi, ako bi se u Hrvatskoj dala zavesti na veliko gojitba sladorne repe.

**

Po statističkom izvješću, radila su godine 1898 u našoj državi 63 osiguravajuća društva. Od tih je 27 dioničkih društva a 36 uzajamnih zadruga. Osiguravanjem života bavilo se je 12 zadruga i 22 dionička društva; osiguravanjem protiv požara 19 zadruga i 9 društava; protiv tuči 8 zadruga i 9 društava; sa neosiguravanjem 2 zadruga i 8 društava; osiguravanjem prevoznih stvari bavilo se je 7 društava; protiv nesgodama 1 zadruga i 6 društava; protiv razbijanju stakala 3 zadruga i 1 društvo; osiguravanjem marve 1 zadruga; a 2 društva su se bavila osiguravanjem protiv provalnoj kradji.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

106. Molim vas, kako se posprema za zimu ločika (endivia) a da ne sagnije?

B. pl. M. u B. (Hrvatska).

Ločika za zimu sprema se u podrumu. U tu svrhu priredi se u podrumu naslaga pržine (sitnog pjeska) pa se koncem jeseni, ločika odrosla u povrtnjaku, izkopa sa svim žilama i zasadi u pržini u podrumu. Jedna do druge, ali tako da se nedodiraju. Naravno hoće se da je podrumu zračan, prilično svijetao i suh, da nije pljesniv, i da ne daje drugo kakovom zaduhom, i da u istom ne bude odveć sparno i toplo, ni

da smrzava. Izbielivanje ločike, prije porabe, obavlja se takodjer u podrumu, i to tako, da se u pržini (piesku) zasadjenim ločikam priveže lišće pri gornjem vrhu ili sa predjom ili sa raffia likovinom. U 10 do 15 dana izbieli sasvim unutarnje lišće ločike, pa se onda izguli cio struk, odreže žile, odstrani predju ili liko i iznaujsko lišće, e da ostane samo izbieljeno unutrašnje lišće. Nevalja za izbielivanje lišća privezati n jedanput više strukova, nego li se može potrošiti, kad lišće izbieli, jer onda lako izgubije.

107. Molim vas, kako se ima rabiti superfosfat, kao gnojivo za zimske usjeve?
I. O. S. u T. (Bosna).

Superfosfat kao gnojivo za zimske usjeve ne rabi se nikad sam; uz superfosfat valja istodobno usjeve pognojiti jednim pepeličnim i jednim dušičnim gnojivom, oli dobrim stajskim gnojem. Najveća je pogreška, koja se čini, ako se gnoji samim superfosfatom, u uvjerenju da je on sam dostatan, da povećá plodovitost zemlje. Izkustvo je dosad opetovano put dokazalo, da se žitarice nezadovoljavaju jednom samom hranom, pa bila ona najobilnije zastupana u zemlji. Da žitarice uzmagnu izrabiti fosforu kiselinu od superfosfatu, osobito u svojoj prvoj mladosti, hoće se da uz fosforu kiselinu sadrži bujno pelatka i dušika, e da u skladu razvije bujno vjetanje i donese velike klasove pune zrnja. Od dušičnih gnojiva, za žitarice je bez svake dvojbe najbolji sumporno kiseli amonijak, a od pepeličevih gnojiva Klorkalium. Naravski, razumjeva se, ova gnojiva skupa sa superfosfatom. Mnogi rabe i kileku salitrovinu, kao dušično gnojivo za žitarice, i to navlaš u proljeće. Ali se kod proljetnog gnojenja kilskom salitrovinom vrlo često događa da sodik što ista sadrži izpuni sve stanice, pa usljed toga alkalična gnojiva izgube svu svoju fiziologičku djelatnost na žitarice, pa kilska salitrovina mjesto da bude korisna, ostane sasvim nedjelatna. Za zimske usjeve preporuča se kao najprikladnije kombinacija, 300 kg. superfosfata sa 16 do 18% u vodi topive fosforne kiseline, 150 kg. sumporno kiselog amoniaka i 100 kg. klornatriuma na svaki hektar zemljišta. Ako se pod ozime gnoji stajskim gnojem, onda otpada sumporno kiseli amonijak, a i pepelično gnojivo daje se u ovom slučaju svesti na najmanju mjeru n. p. na 25 ili 50 kg. po hektaru. Usljed napredka kojeg je napravila znanost na dobro uredjenim imanjim, niti se ne misli gnojiti ozime sa superfosfatom, bez sumpornog kiselog amonijaka i klorkaliuma. Ovim postupkom, ne samo da se olakoti prezimljenje usjeva, ali se u proljeće usjevi ranije, jače i bujnije razvijaju, pa radjaju obilno posve teškim zrnjem.

108. Jeli istina, da je glina izvrstno razkuživo i lječivo sredstvo za rane, ako se na iste previje?
M. K. u S. (Brač).

Glina se je još u starinsko doba rabila kao razkužujuće sredstvo za rane, osobito za čire, čiji vrid kako je poznato oštro zaudara i okužuje prostorije. Glina, kao razkuživo i lječivo sredstvo za rane, rabi se posušena i izmrvljena u prahu, kojeg se posiplje po rani; a tako je djelatna, da rane iz kojih je curio vrid, a da mu se nije moglo odoliti, porabom gline, nakon dva ili tri dana sasvim prestane. Čudotvorna djelatnost gline, potiče od svojstva što imade glina da upija veliku količinu vlage, a to je osobito korisno kod rana, jer se onda vrid ne ustavlja i ne razjedava dalje ranu. Iz rana curi vrid ponajviše usljed djelovanja kužnih bakterija koji se na rani nasednu, a dok porabom gline nestane vlage, nestane i bakterija, jer oni nemogu da žive i da se plode, ako nema vlage. Kolika je moć gline za upijanje vlage, razabrat će te lako, ako vam kažemo, da 30 grama svježeg govedjeg mesa, posuto sa 0.2 kvintala posušene gline, izgubi u 48 sati vremena 7 grama težine, nakon 10 dana 10 grama, i pri tom se meso pretvori u krutu tvar, tako da se krši i lomi, hako da je drvo. Naravski, razumjeva se od sebe, da glina koja se rabi kao lječivo i razkužujuće sredstvo za rane, mora biti sasvim čista.

109. Koje su najbolje kokoške pasmine za tovljenje, i koji je najbrži i najunosniji način tovljenja?
A. O. u M. (Dubrovnik).

Najbolje kokoške pasmine za tovljenje jesu one, koje su najgore nosilje; pasmina, koje bi se laho toville, i koje bi dobro nosile, nema, jer ta dva pojma stoje u podpunoj oprieči jedan prama drugom. Najbolje kokoške pasmine za tovljenje jesu: Brahma, Wyandotte, Langshan, Dominikanske i Megelenska pasmina. Kokoši od svih ovih pasmina su teške i utove se u 5 do 6 nedjelja dana. Meso im je izvrstno i tečno. Mlieko, kukuruzno brašno i mekinje najbolja su hrana za tovljenje peradi. Najbolji i najsigurniji uspjeh se postigne za tovljenja kokoših, ako se svaka kokoš kroz doba tovljenja drži u posebnoj odjelu, i ako joj se stupa hrana u grlo. Za stupanje hrane imade osobita sprava

110. Molim vas, kako se ima kuhati saće od pčela, i kako se za kuhanja sirovog voska ima postupati, a da se dobije liepi vosak?
F. P. u B. (Istra).

Kuhanje saća valja obaviti u daždevici ili slatkoj tekućoj vodi, a po mogućnosti u limenini ili ocaklenim posudam, jer se u gvozdenim pohrdjalim posudam i sa pohrdjalim predmetim nemože dobiti čist vosak. Saće nevalja kuhati onako, kako se vadi iz ulišta. Iz saća, koje sadrži meda valja najprije vas med izvrcati, a iz saća koje sadrži peluda naslagana u svojim stanicam valja odieliti od drugog saća i kuhati ga napose. Isto tako valja pred kuhanjem odstraniti iz saća sva gnjezda voštenih moljaca, a ako se je stajanjem saće napršilo, valja ga izprati u vodi, prije nego li se postavi kuhati. Čim je veća količina vode, u kojoj se kuha saće, tim se dobiva čistiji vosak. Za kuhanja valja šupljacom pokupiti svu nečist što pliva na raztopljenom vosku, a kad se je vosak ukhalo valja ga po malo pustiti da se ohladi, jer se tim daje vremena nečisti što vosak sadrži, da se otaloži na dno. Žuti vosak dobiven kuhanjem saća valja opet kuhati u velikoj količini daždevice ili tekućice, pa joj dodati malo sumporave kiseline. Na svaku 10 litara vode u kojoj se kuha žuti vosak valja dodati 2 do 3 litra sumporave kiseline. Sumporovu kiselinu valja dolievati vodi malo a malo; a valja se čuvati da se dolije voda sumporovoj kiselini, jer onda sumporova kiselina prasne i popari osobe blizu stojeće. Nesmje se kuhati vosak bez vode, jer onda progori. Sumporova kiselina primješana vodi uništi ustrojne djelove što sadrži žuti vosak, pa se dobije prilično biel vosak. Dalje bielenje voska obavlja se na suncu, tim da se izmrvljeni vosak razastre na tanko e da sunce na njega izravno djeluje i da ga izbieli.

B. Nova pitanja.

111. Na našim stranam bačve od jelovine posve malo traju, izcrijaju se ili izgnjiju, ako ih se jače dohvati pliesan. Molim, bili bilo dobro bojedisati s dvora smrekove bačve, a da se bolje uzdrže?
I. M. u O. (Neretva).

112. Molim vas na koji se način najbolje izpiru nove bačve i stare pokvarene?
I. M. u O. (Neretva).

113. Ima li sredstva i načina da se krave i ovce odviknu od lizavice?
S. O. T. u T. (Bosna).

114. Ruže i oleandre mi je napao medič; ginu baš na oko, sredstva uporabljena nisu pomogla, molim vas za uputu, kako da utamanim medič na ružam i oleandrim?
I. V. u G. (Istra).

115. Kako ima biti popločan podrum za vino, da dobro odgovara versu?
A. C. u S. (Hrvatska).

116. Molim vas, po čemu se pozna, ako je jedna kokoš dobra nošilja?
L. F. u M. (Dubrovnik).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnicu.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Vlahov L. — Mišić T. — Radovčić P. — Lalić S. — Marković N. — Orlić T.

— V. g. H. Steindl — Obrnuli smo na novu adresu i odlično pozdravljamo.

— V. g. Tambača D. G. — Poslali smo vam odmah odgovor, na stavljeno nam pitanje.

— V. g. Kordić M. — Obrnuli smo list na novu adresu.

— V. g. Lukić S. — Broj 16 i 17 poslali smo vam iznove.

— V. g. Krizmanović J. — Poslali smo vam knjigu „O uporabi dropa“.

— V. g. Kidisaljka L. — I vami, baš dva zadnja iztiska knjige „O uporabi dropa“. Knjiga je sad sasvim razprodana.

— V. g. Gamulin J. — Pisali smo vam glede starih godišnjaka „Gosp. Poučnika“.

— V. g. Roki A. L. — I vami glede zezmana kod vlada najavlja prodaju meteljke, ljevarice i djeteline uz obalenu cianu.

— V. g. S. B. Braća Cvjetković — I vami, najprije glede mogućnosti porabe one vode; pak uzroke s kojih cijenimo da ginu one loze.

V. g. Lučić I. — Nema dvojbe da svijetlo ima izravnog upliva na miris cvieća i voća. Toliko je istina, da sve cvieće, bez razlike, puno slabije miriše po danu nego po uoči. A i na miris ploda je svjetlo od upliva. Stoga voće u južnijim predjelim, gdje je svjetlost sunčana mnogo jača, nema onog finog, trajnog mirisa, kako voće sa sjevernih strana, gdje sunčano svjetlo nije intenzivno kao kod nas.

— V. g. Bačić S. — Kanarc m prija zelina u svako doba godine. Ljeti daje im se crkvice ili gominjača, a zimi, ako nema druge prikladne zelene n. p. (salate), zasije se u loncima malo sjemena od repice, koje se drži na toplu mjestu, pa se kanarcim preko zima daje tog lišća od repice.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urešnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu nacke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
a prvi put, a svaki sliedeći put 3 novč.
edak. Cliche računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1 Studenoga 1899.

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 1 Studenoga 1899.

Posli Jamatve.

Ljetošnja jamatva spada u svakom po-
gledu baš u iznime jamatve, jer dok je za niku
bila obilna za druge je bila sasvim oskudna i
loša.

Proletno bila je loza svudi nasela rese,
kako se od davno sviet ne spominje, pa tko je
za rana polievao, a nije mu krupa otukla vi-
nograda. natrgao je groždja, da je što pripo-
vjediti, dočim na svim onim mjestim, gdje se
nije škropilo, loša je bila jamatva, a gdje je
krupa otukla još lošija.

Na nekim mjestim Brača, Visa, i okolice
Splitske nije sviet pobrao ni toliko groždja, da
napravi piva za domaću potrebu.

Nego i u onim mjestim, gdje je obilno ro-
dilo, usljed razmjerno posve hladna vremena,
što je ljetos vladalo skorom do polovice lipnja,
nije groždje postiglo onu zdreloću i onu slat-
koću, koja je obična na našim stranam.

Ljetos, žalibože, nije bilo, kako što obično,
kupaca za groždje, za mast i za mlado vino,
kako prošastih godina.

Ova nestašica tražioca za naš jedini i gla-
vni proizvod, posljedica je visoke klauzule, sred-
stvom koje poplavljena su sva unutaraja tržišta
taljanskim vinom, a strani i domaći trgovci od-
vratili su se postepeno od nas, na taljanska
vina, koja su im sa svom carinom jeftinija od
naših, a možda i laglje pristupiva.

Drugi je razlog, rad kojeg su se mnogi

trgovci od nas odvratili, što su parobrodarska
društva, koja putuju u Dalmaciju, sklopila iz-
među sebe kartel, i dogovorno povisili cene
prevoza za sve naše proizvode, i tim znatno
otegotili izvoz naših proizvoda.

U ovakovom stanju stvari, dužan je svaki
gospodar, baratati tako svojim vinom, da mu
se ono bude moglo uzdržati zdravo i dobro, dok
se promjene odnošaji, i dok se navrnu trgovci
na naše strane.

Tim više pomnje valja ljetos posvetiti vinu,
što je vino na mnogim mjestim, radi slabe i
nedostatne zdreloće groždja, nešto slabije od proš-
astih godina, a sadrži mnogo više kiselina.

Da se i slabije vino uzdrži dulje vremena
zdravo, potrebno je u prvom redu da se čuva
u zdravim, čistim, dobro začepljenim bačvam,
i da se redovito pretaka za liepog vedrog dana,
i da se drži u čistoj, zračnoj prilično hladnoj
konobi.

Prvo pretakanje vina, valja obaviti dok
se prevrilo vino posve izbistri, a onda od pri-
like svako tri mjeseca dana po jedanput.

Ostavi li se vino, dulje vremena na talo-
žini, izim što posve lako poprmi vonj po talo-
žini posve se lako prevrne; a pretakanje u či-
stoj, dobro osumporenoj bačvi jedino je sigurno
sredstvo, da se uzdrži vino dobro i zdravo.

Sumporenje praznih bačava, u koje se ima
lievati ili pretočiti vino, valja obaviti posve či-
stim sumporom, jer ako sumpor nije čist, ili
sadrži drugih primjesa lako da vino poprmi
neugodan vonj.

Bačve valja držati pune i dobro začepjene;

ali pošto duga pije uvijek neku kolikoću vina,
valja bačve svako 15 dana nadolievati.

Pošto se nadolievanje bačava, nesmjie oba-
vljati, nego vinom iste vrsti, kakovo je ono što
se nalazi u bačvi, a pošto to nije uvijek mo-
guće, valja nastojati da bačva bude uvijek dobro
začepljena, dobrim zdravim čepom, a onu pra-
zninu, što se napravi u bačvi od pomanjkanja
vina što duga upije ili kroz duge izhlapi, valja
jedanput na mjesec osumporiti.

Koligod na uzdržanje vina upliva čistoća
bačve isto toliko upliva čistoća konobe.

U konobi u kojoj se drži vino, nevalja
držati kvasinu, ulje, želje, ni nijednu drugu
stvar, koja može svoj vonj priobčiti vinu. Vrata
od konobe valja držati uvijek zatvorena, a isto
tako i vratnice prozora, samo što se ove drže
onoliko otvorene, koliko je potrebno, da se u
konobi redovito izmjenjuje zrak bez promahe.

Ako je potreba zračiti konobu, najbolje je
to učiniti iz jutro rano, dok je zrak hladan, jer
se u konobi nesmjie naglo mienjati toplina, niti
smje biti odveć toplo, ako hoćemo da se vino
uzdrži zdravo.

Tko ne trpi vonj od sumpora u vinu, koji
se često opaža na vinu, ako se je bačva preo-
bilno sumporavala ili dok je bila prazna, ili
usljed sumporavanja one praznine nastale u
bačvi, usljed toga, što su duge vino izpile; naka
ne sumpori vino. nego naka svake nedjelje iz-
gori nešto sumpora u konobi, a da sumpor raz-
kuži zrak, jer dok je čist zrak u konobi, i ako
bačva nije puna, ni praznina u njoj osumpo-
rena, nema pogibelji, da se vino izkvvari.

PODLISTAK.

O ukiselivanju krme za blago.

Ukiselivanjem krme za blago bave se svi
gospodari, ali ponajviše američanski gospodari,
jer je ukiselivanje krme mnogo jeftinija radja
od sušenja, i jer uvijek nije moguće posušiti ili
drugčije pohraniti krmu.

Nije s toga nikakovo čudo, što američanci
prave neprestano kušnje, da se uvjere, koja je
vrst siloša najbolja za ukiselivanje krme, i koji
je način ukiselivanja krme najbolji i najjefti-
niji.

Mi s toga prenašamo ovdje glavne podatke
o kušnjam, koje je pravio W. A. Henry na po-
kušalištu u Madisonu, osobito o kušnjam pra-
vljenim o najboljem i najjeftinijem načinu uki-
selivanja krme.

Prije nego li prodjemo na potankosti, do-
bro je da spomenemo:

a) da je kisela krma, najjeftinija krma,
jeftinija i od repa i gamolja;

b) da se ovim načinom za dugo vremena
može čuvati krma, zdrava i sočna, koja bi i-
nače išla izbugljena;

c) da gubiteci od ukiselivanja krme nisu
osjetljivi nego u početku, i to samo na povr-
šini, dočim da su gubiteci sasvim neznatni za
daljeg čuvanja kisele krme.

O načinu, dali se ima krma ciela ili izsjed-
kana spremati u siloš razilaze se mnienja, jer
se i na jedan i na drugi krma izvrstno uzdrži,
samo što ako se sprema cielu djetelinu i kuku-
ruz hoće se za spremanja znatno više pomnje,
pa dosljedno stoji spremanje skuplje, nego li,
ako li se prije izsjedkaju. A i za vadjenja krme
iz siloša, puno je laglje vaditi krmu, koja je bila
izsjedkana prije nego li je ukiseljena, nego ako
je ciela ukiseljena.

Za slaganje krme u siloš, osobito krme ne
izsjedkane, valja paziti da krma dobro izpuni
strane i kutove siloše, jer ostane li u silošu i
malo zraka između krme, on ju pokvari.

Izkustvo je dokazalo, da čim je deblji sloj
krme koja se naslaga u siloš, da se ona tim
bolje uzdrži. Sloj naslagane zelene krme za u-
kiseljenje hoće se da je barem 7 do 8 metara
debeo, jer onda krma u srednjom i donjem dielu
sloga izvrstno pritiskuta, pa zrak nemože u-
nutra prodrijeti ni onda ako su loše strane si-
loša, ili ako se zelenu krmu kiseli nasred polja
bez siloša.

Glavna je stvar, da je ukiseljena krma do-
bro zastrta i obterećena slojem zemlje, koju
valja držati vlažnu, i popravljati, ako se uvali
ili popuca, kad se kisela krma usljed vrenja
slegne.

Ako se krma iz siloša ne rabi prije pro-
ljeća, onda se može računati na gubitak od 20
do 24% od suhih tvari pospremljenih, i to
samo u gornjem sloju u debljini od 1 do 105
metara.

U Americi grade siloše za spremanje, od-
nosno ukiselivanje zelene krme nad zemljom, i
paze pri tom, da im se vrata budu mogla do-
bro zatvoriti, a da kroz njih nebude mogao za-
ništa prodirati zrak, i da su strane zidova tako
čvrste i debele, da budu mogle sigurno odoliti
i najčem pritisku krme.

Kod gradjenih siloša najprije popucaju
gornji rubovi zidova, pa se siloš nekud raz-
ovate, a tim ukiselena krma ne drži više stiena,
pa je omogućen pristup zraka, koji krmu po-
kvare.

Siloši gradjeni od drva, ako su dobro ve-
zani odole bolje i laglje i jačem pritisku od
zidanih siloša.

Kod dobrog siloša, glavna je stvar, da u-
nutarnje strane budu sasvim gladke i da ne

Svaki onaj koji bude ovako postupao, pa da mu je vino i sasvim slabo, neće mu se izkvariti, ni za najveće ljetne žege.

Uznajmljivanje parnih plugova.

U Českoj, Njemačkoj i Magjarskoj svi oni posjednici, koji nemogu da si nabave parni plug, uzimlju parne plugove u najam, biva čine izorati svoje oranice tudjim parnim plugom za stanovitu unapred pogodjenu cieniu.

Te cienne su obično, za oranje do 20 cm. dubljine flor. 17-98 po hektaru; za oranje do 25 cm. dubine flor. 23-19 po hektaru; za oranje do 30 cm. dubine flor. 29-45 po hektaru, a za 35 cm. dubine flor. 33-89 po hektaru.

Drljanje ili oštro branauje parnim kultivatorom plaća se za 20 cm. dubine flor. 14-85, za 25 cm. dubine flor. 18-76, za 30 cm. dubine flor. 23-19 po hektaru. Za plitko drljanje do 15 cm. dubine plaća se flor. 8-38 po hektaru.

Ove su cienne obično u porabi za oranice, koje ne zapremaju manje od 8 hektara površine. Manje oranice, udaljen polje kojim je skopčano potežkoća za prevoz strojeva plaćaju se skuplje. Močvarna mjesta, i kutove nepravilnih predjela, ne oru se nikad u najam sa parnim plugovima.

Najamnik valja da još preko toga providi ugljen u komadu i vodu potrebitu za strojeve, pa jednoga pomoćnika, jednog noćnog stražara, te da se misli za hranu strojara ili da ih za istu odšteti sa flor. 1-75 nadan. Napokon najamnik nosi troškove prenosa strojeva do svojeg imanja, ako taj put ne prekoracuje 2 milje dalečine.

Uznajmeni plug radi od rana jutra do kasne večeri, i to bez prestanka.

Da radja teče cio dan bez prestanka dužan je najamnik providiti svu potrebitu količinu ugljena i vode, jer za svaki sat, što parni plug ne radi, s nedostatka vode ili ugljena, računava mu se flor. 10.

Ako je zdravica kamenita, a to se nije moglo prije ustanoviti, onda valja napose odšteti najmljenika za naporniju i težu radnju.

Gdje parni plugovi imaju da prolaze premoste i jaruge, dužan je najamnik provediti svu džapiju za osiguranje lakog prelaza.

Gdje se reza točno, kolika je površina izoranih oranica, uzme se mjernika, da ih pomjeri, a dotične troškove nosi najmljenik i najamnik na polovicu.

Voćna stabla uzduž poljskih puteva.

Uzduž poljskih puteva, koji obično nisu odveć široki, valja saditi takova stabla, koja imaju krošnju obliku piramide, kako što su

gnjiju lako. Za drvene siloše presvuku se unutarnje strane sa raznim vrstima pripravljenog papira, a zidanim silošim presvuku se unutarnje strane opekam cementovanim, ili naslagom cementa od nešto 7 do 8 cm. debljine.

U drvenim silošim hoće se da je dobro uređena promaha, jer inače drvo u vlazi i toplini od vrienja krme, brzo pregnije.

Krma naslagana u siloš ne pokrije se odmah. Za prvih 8 do 10 dana pritiska se neprestano svakog trećeg dana barem jedanput krma naslagana u silošu; a onda se rastre po njoj sloj izsječkane i okvasene slame, a po ovoj debeli sloj zemlje. Sječku od slame valja polititi, jer onda ostane vlažna, i pravi mokri sloj između naslagane krme i zemlje, koji u velike prieci pristup zraka.

I zemlju, kojom se pokrije krma u silošu, valja uzdržati vlažnu, a da ne popuca, a ako popuca i ako se uvali valja je odmah popraviti.

M. R.

kruške, ili takova stabla, koja nečine veliku krošnju, kako što su šljive.

Jabuke i trešnje razvijaju obično široku i okruglu krošnju, premda se spretnom rezitbom, mogu i jabuke i trešnje uzgojiti piramidalne krošnje.

Ali na izbor vrsti voćnih stabala, koja se imaju gojiti uzduž poljskih puteva, odlučuje znatno vrst zemlje i podneblje koje vlada u dotičnoj okolici.

Pjeskovite ilovače, malom iznimkom, od svih drugih vrsti zemalja, najprikladnije su za gojitbu voćnih stabala. Ali gdje je hladno podneblje, i gdje vladaju oštri vjetrovi, valja takodjer stabla prilagoditi tim odnošajim, i birati onakova voćna stabla koja su jačeg uzrasta, i mogu da odole studeni bez pogibelji.

Isto vrijedi za predjele, gdje vlada ljeti velika žega i suša, valja za takovo mjesto odabrati voć na stabla, koja se takovim mjestnim prilikamlaglje prilagođuju.

Šljive, koje se sade duž poljskih puteva, hoće se da su navrute na trešnje, od trešanja one velikog ploda.

Vjetrovito hladno podneblje podnašaju dobro jabuke vrsti: Crljena Causinot, Astrachan, Kaselska Reinette i Parkes Pepping; a od krušaka vrsti: Nelis, Vertè, Magdalene, Dechant.

Za suhe predjele se preporučaju vrsti: Martin, Venus, Champagne i velika Rommelt-ska kruška.

Uzduž poljskih puteva jabuke i trešnje valja saditi na 8 do 9 metara razmaka, kruške na 7 do 8 metara razmaka, a šljive na 5 do 5 1/2 metara razmaka.

Pošto poljski putevi nisu puno široki, ne valja uzduž istih saditi voćna stabla jednog suprot drugom, nego trokutasto, tako, da između svaka dva stabla s lijeva od puta i jednog iz desna, bude napravljen kut.

D. F.

Na što je paziti pri sterilizovanju ili Pasteurizovanju vina.

Sterilizovanje ili pasteurizovanje vina, je ste čin, kojemu je svrha, da se sredstvom topline ubiju svi štetni fermenti, koje vino sadrži u sebi, e da se užduva zdravo.

Dakle grijanje vina ima svrhu, da vino oslobodi svih klica i trusja štetnih fermenta, odnosno, da postane jalovo polje za iste.

A bud je glasoviti Pasteur bio ovaj, koji je izumio ovaj postupak, ujalovljenje ili sterilizovanje vina zovu mnogi njemu na čast Pasteurizovanje vina t. j. grijanje vina po napatku Pasteura, u svrhu da se ubiju u njemu svi štetni fermenti i trusje svih štetnih gljivica.

Ako se vino ugrije u cievim do 60° C. pogine trusje svih štetnih gljivica, što se u njemu nalaze, pa ako se to vino drži dobro začepjeno ostat će uvijek zdravo i nepromjenjeno.

Ako se sterilizovanje vina obavi pomnjom i po propisu, vino ne trpi ni na boji, ni na miruhu, ni na teku, ni na svojim kemičkim sastavinam, već učuva sva svoja prvobitna svojstva, a nemože se izšteti.

Ali ako ćemo da sterilizovanje vina izpane dobro red je paziti na sliedeće:

1. Vino koje se grije mora biti sasvim bistro, jer ako se grije mutno vino, lako da se štogod onih tvari od muteža uhvati na ugrijane cievi, ili da se u toplini izluče iz vina i otalože na stranam cievih. Mutno vino, valja prije prociediti.

2. Cievi u kojima se grije vino, nesmjedu biti toplije od 65° C., a vino mora samo da kroz njih proteče, i da ne stoji sa ugrijanim cievim u doticaj više od nekoliko sekunda.

3. Grijanje obavlja se u zatvorenim posudam, u okalajsanim cievim, koje grije vruća voda, u kojoj su cievi položene, odnosno kroz koje ciev prolazi.

Sprava za grijanje vina uredjena je od prilike na isti način, kako hladila za kotlove od rakije, samo što mjesto u hladne vodi, stoje cievi u vreloj vodi, te po tom se ugrije vino, koje kroz one cievi (serpentinu) teče. Dakle je sasvim obratni postupak nego kod kotlova za pečenje rakije; ondje ima hladilo svrhu da ohladi alkoholične pare i da ih pretvori u rakiju, ondje da ugrije vino koje teče kroz cievi

do 60° C., e da pogine sve trusje štetnih gljivica, što ono sadrži.

4. Vino, za sterilizovanja, mora se ohladiti još prije nego izteče iz cievi u kojoj se grijalo, jer ako ne izlazi iz cievi iste topline, koju je imalo kad je ušlo u ciev, lako da u doticaj sa zrakom izgubi štogod od svoje žestine i boje.

5. Sterilizovano vino, ako hoćemo da uživamo koristi od grijanja ili sterilizovanja, valja lievati u posve čiste sudove, koji su prije bili izprani vodenom parom ili vreloom vodom, pa dotični sud dobro začepiti da zrak nebude mogao doprieti do sterilizovana vina.

Za razkužiti jednu bačvu od 100 hektolitara sadržine, valja da ju vodena para izpire barem za 1 sat vremena.

Živice od dunje. — U novije doba počeli su u Francezkoj praviti živice od stabalca od pitomih dunja, jer takove živice izim što su liepe, korisne su; jer nose ploda. Zemlja prije sadnje dunja izkrči se 50 do 60 cm. duboko, a onda se sade stabalca od dunje na 30 cm. razmaka jedan od drugoga, pa se na svakom stabalcu uzgoje po dva grane u kutu od 45 stupnjeva, e da se ove sa granam ostalih stabla isto uzgojenih budu mogli izpreplesti između sebe. Sve postrane mladice koje protjeraju iz ovih dviju grančica režu se na 7 do 10 cm. dužine, dočim se sasvim odrežu sve one mladice, koje protjeraju iz debla. Kroz par godina, uzgoji se ovim postupkom krasna živica od dunja, koja ne postaje nikad deblja od 20 cm., a posve je gusta i nepropustna.

Koja je vrst zemlje najprikladnija za ruže.

Ruža može se reći uspjeva u svakoj povrtnoj zemlji samo ako nije odveć vlažna, i odveć kamenita. Gojitelji ruža, daju ružam vrhu, gnojnu ilovaču, jer da u takovoj zemlji ruža najbolje uspjeva. I ako ruža ne ljubi odveć vlažnu zemlju, ipak ljubi obilno zalievanje, osobito ako je zasadjena u kračini od starih posušenih zidova, koja je dobro pomješena zemljom iz povrtnjaka. Najgore prolazi ruža, ako je zasadjena u pjeskulji. Ružam najviše prija stajski govedji ili konjski gnoj, već sasvim zdrio i posve raztrošen, pa se ovakovim gnojem mogu obilno guojiti ruže. Koliko je god ružam potreba primjerna, gnojna zemlja, isto im je toliko, da se ta zemlja dostatno rahli, osobito u proljeću, kad se je ruža oklaštrila. A i preka ljeta prija puno ruži, ako joj se zemlja naokolo panja prorahli.

Drveni pepeo i brašno od kostiju u hranitbi svinja, igra veliku ulogu, osobito kad se svinje tove kukuruzom, krumpirom, dropinam od žganjara, i drugim sličnim hranivim, koji oskudievaju rudnim solim. Kod svinja, koje se goje i svakovom krmom, a osobito kukuruzom, zastaje razvoj kostiju, i postanu kosti krhke, pa se lako prelome. Kušnje napravljene na pokušajnoj postaji Sveučilišta u Wisconsinu, pri uzporednom hranjenju sa kukuruzom samim i uz dodatak drvenog pepela ili brašna od kostiju, dokazale su, da se kod svinja za hranjenja kukuruzom uz dodatak drvenog pepela ili brašna od kostiju, njihov kost posve pravilno razvija, i da se pri tom ne pojavlja lako kostolom, a izim toga je dokazano, da se dodavanjem kukuruzu drvenog pepela ili brašna od kostiju, prištedi 28 po sto kukuruza na svaku 100 kg. životne težine za hranjenja ili tovljenja uzgojene te da su uz rečeni dodatak svinje puno bolje probavljale i izrabljivale kukuruznu hranu. Kost od svinja hranjenih kukuruzom uz dodatak imenog pepela ili brašna od kostiju sadržavale su do 50 po sto više rudnih solih, od kostiju od svinja, koje su se hranile sasvim kukuruzom.

Kamenoulje za izpirnaje rukuh, rabi se vrlo dobrim uspjehom u svakom onom slučaju kad

se ruke izbrljaju, kakovom smolom ili mastnom uljenom bojom. U svrhu čišćenja dosti je kapnuti na dlan od ruke, nekoliko kapljica petroleja, i protrat ruke, a da se smoliva i uljena boja odmah raztopi i razidje. Petrolej ima i drugo svojstvo da u velike mekša kožu. Vonnj od petroleja odstrani se od rukuh, ako se ruke 2 do 3 puta zasebice izperu u mlakoj vodi i sapunu.

Čišćenje postola od svjetle kože. — Crna svjetla koža od postola, tako zvanelake, posve lako izgubi svoj sjaj, osobito, ako nije vješta osoba, koja ih čisti. Povrati se svjetli sjaj postolom od crne svjetle kože, ako se namažu bjelancem od jajeta. Par kapljica bjelanca od jajeta, i ono malo što ostane u lupini, kad se izlije jaje, ako se polije po postolima i razmaže pomoću krpe, povrati crnoj svjetloj koži sjaj, kako da su nove. Bjelancem se na koži u čas osuši, dočim svaka mast, pa bila i najbolja ostane na koži od postola ne posušena, pa mrlja klače i drugu haljinu, kojom dolazi u dodir.

Sprava za pravljenje leda, koju svak može napraviti kod svoje kuće. U tu svrhu uzme se jedan oveći zemljani lonac, izpere ga se i metne se u njemu 100 grama obične sumporove kiseline, 55 grama vode i 30 grama u prah smrvljene sumporo kisele sode. Svih ovih stvari ima na prodaju u svakoj mirodijari. U lonac valja uliti prije vodu, pa njoj dodati malo a malo sumporovu kiselinu. U ovu raztopinu metne se druga manja posuda, puna čiste vode, koju hoće da se sledi. Sve se pokrije i kreće posuda desno i lijevo, pa se za nekoliko časova voda u maloj posudi pretvori i smrzne u tvrdi led. U ovoj raztopini može se više puta pravititi led.

Gospodarske Vjesti.

Iztekao je treći tromjesec a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbju. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da uredite svoje račune našom upravom.

Martinsko ljeto uranilo je ljetos. Ustrojeli ovako liepo i meko vrijeme još par nedjelja, biti će obavljena za vremena sjetva zimskih usjeva.

Dovršila je jamatva u svim našim vinogradnim kotarim; zadovoljstvom za one, koji su rano škropili, kasno trgali i gdje nije krupa potukla; tugom za one, koji su kasno škropili ili im je krupa potukla vinograda. Ovakovog nerazmjerja, da su u nekim mjestim pune konobe, a drugim skorom sasvim prazne, nespominje se svet.

Još uvijek nam stižu tužbe, da nema stranih trgovaca za naša vina, i da se od jačih naših trgovaca nije nijedan makao. Da nije bilo vinara, koji svojim brodicam voze vino na prodaju u Trst, Rieku, itd., i da nije bilo domaćih trgovaca, koji razprodavaju naše vino u Hrvatskoj, Slavoniji i Bosni, nebi se bila prodala jedna kapljica vina.

U Zagrebu je držana enketa o promjeni komasacionog zakona.

Ni u Hrvatskoj, ni u Slavoniji, ni u Istri nije ljetos mast dostigao postotak slatkoće prijašnjih godina.

Hrvatska zemaljska vlada sa zemaljskog loznjaka u Boromgaju kraj Maksimira prodaje jeseni t. g. i proljeća buduće godine navrnute korenjake od *Eiparia portalis* i *Rupestris monticola* po 80 fiorina svaku 1000 komada; a ne navrnute korenjake od *Riparia portalis*, *Rupestris monticola*, i *Vitis Solonis* po fior. 16 svaku 1000 komada. Ključeci I. vrsti od *Riparia Portalis* i *Rupestris monticola* po fior. 8 svaku 1000 komada. a one druge vrsti po fior. 5 svaku 1000 komada. Naručbe valja obaviti do 15 studenoga t. g.

Gospodarsko društvo u Zagrebu, za potrebe svojih članova, ima ove jeseni na prodaju 70,000 komada korenjaka od *Riparia Portalis*, po fior. 10 svaku hiljadu, a za buduće proljeće ima na prodaju 400,000 ključeca od *Riparia Portalis* i 100,000 ključeca *Rupestris monticola*.

Promet na sibirskoj željeznici preteo je već mah i zauzima takav obseg, da se je ruska vlada morala odlučiti, da više pobočnih pruga obškribi drugim tračnicam. Tako se već polagaju druge tračnice na pruži Prem-Viatka-Katlas, a položiti će se skoro na pruži Vjatka Vologda Petrograd, i na pruži Vušcin Murom Moskva Čeljabinsk-Caricin.

Hvalevrednim nastojanjem namjestbenog odbora hrvatskog trgovačkog društva „Mrkur“ u Zagrebu, od 15 lipnja do konca rujna bilo je namješteno 25 osoba, i to 4 kao komptuarni činovnici, 2 kao poslovodje i putnici, 17 kao trgovački pomoćnici za razne struke, i to 21 u Hrvatskoj, 3 u Bosni, a 1 u Dalmaciji.

Preko Rieke i Trsta, u mjesecu srpnju t. g., što hrvatskih, što bosanskih dužica izvedeno je: u Francesku 3,081,271 dužica; u Italiju 111,103 dužice; u Holandiju 102,476 dužica; u Grčku 5707 dužica.

Za pošumljenje krasa u Kranjskoj upotrebljeno je lani 2,506,30 sadjenica crnoga bora, 16,000 hrastovih i 48,000 jalovih sadjenica, te 200 kg. jelovog sjemena. Pošumljenje je provedeno na površini od 788 jutara; uloženo je u radji 3439 osoba, a potrošeno je 12,957 fiorina.

Srbska vlada namjerava pretvoriti visoku školu u Biogradu u Sveučilište, te pripojiti istom tehničku visoku školu, kao posebni fakultet.

„Revue des eaux et forets“ javlja, da će se buduće godine prigodom svjetske izložbe održavati u Parizu međunarodni šumarski kongres. Posjetioći kongresa platiće 20 franaka ulaznine.

Dana 10 listopada t. g. bila je u Požegi dražba za prodaju od 7136 debala hrastovih i 33 debala carovih stabala od 12,969 91 m.³ drva za gradju i 712 m.² drva za ogriev za procjembenu vrijednost od fior. 73 904.61; a na 17 listopada u Glini za 3399 hrastova od 3154.21 m.² gradjevna drva za 21,902.50 fiorina.

Od 28 listopada do 3 studenoga t. g. obdržava se u Londonu 21. va godišnja izložba pivovara, kojom je spojena međunarodna utakmica ječma i siada.

Na temelju zakona od 2 kolovoza 1892 D. Z. L. Br. 126 uvesti će se na 1 siečnja 1900 krunska vrijednost; po tom se na javnim izpravama, računim i.t.d. neće smjeti rabiti više austrijska vrijednost u forintim, nego krunska vrijednost u krunam.

Od 21 rujna t. g. nije se u cislajtanijskoj pojavio nikakav novi slučaj govedje kuge i plućne pošaline, po tom bise imalo držati, da su obe ove kužne bolesti za sad prestale.

Njemačko gospodarsko društvo u Berlinu, nabavilo je za svoje članove kroz prvih šest mjeseci t. g. 981,000 met. centih kalijevih solih, i to ponajviše kainita.

Proizvodnje vina u Njemačkoj palo je zadnjih godina znatno, i to dielom radi filoksere, koja je na mnogim mjestim uništila vinograde, a dielom radi peronosporae, koja se svake godine to žešće pojavlja, unatoč škropljenju. Ljetos nisu rodili vinogradi nego poprieko 12 hektolitara po hektaru.

Godine 1898 u Cislajtanijskoj plaćalo je osobnu dohodarinu 711,512 osoba u iznosu od fior. 22,237,717. Osobna dohodarina bila je razdijeljena:

Na posjednike zemljišta na dohod od fi. 110,677,362	
Na posjednike kuća	138,657,869
Na samostalnu poduzeća	383,888,231
Na plaće	458,498,699
Na glavnice	216,003,101
Na ostale dohode	29,196,779
Ukupno fior.	1,336,922,031

Dalmacija je sudjelovala sa čistih 0.69 postotaka, a Istra sa čistih 0.66 postotaka.

Njemačko gospodarsko društvo u Berlinu nabavilo je za svoje članove kroz godinu 1898 preko 183 000 met. centih raznih krmiva.

Iz Česke je uvedeno u Njemačku od lipnja do studenoga nešto 100,000 metr. centih sirovog gvozdja, a taj izvoz raste od dana na dan.

U Ugarskoj razpravljat će se skorom zakonom o porezu na burze, koji bi po računu ministra financija imao nositi državi na godinu 220,000 fiorina.

Ljetošnja proizvodnja sladorne repe u Austro ugarskoj procjenjuje se na 81 76 milijuna metr. centih, od koje bi se imalo napraviti oko 10.44 milijuna met. centih sladora.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

111. Na našim stranam bačve od jelovine posve malo traju, izcvrļaju se ili izgnjiju, ako ih se jače dohvati pliesan. Molim, bili bilo dobro bojedisati s dvora smrekove bačve, a da se bolje uzdrže?

I. M. u O. (Neretva).

Nije običaj bojedisati s dvora smrekove bačve, a ni bačve od drugog drva, jer se bojam zatvore pući drva, pa vino nemože da u bačvi dozrieva. Da vam smrekove bačve ne gnjiju od pliesna i da se ne cvrļaju, držite ih u suhoj konobi, i pazite prije nego li ih spremite, da budu posve čiste i suhe. Bačva gnjiju od pliesna i cvrļaju se samo u vlažnoj, sparnoj i nečistoj konobi, ako nisu bile čiste i posušene pospremljene. Kad je konoba suha, dosta zračna i čista, nehvata se pliesan bačava. Ako je konoba nešto vlažna, tražite uzrok odklen potiče vlaga, pa ga odstranite. Umanjuje se znatno vlaga u konobi, ako se drži u jednoj posudi živoga vapna, kojeg valja izmjeniti svježim

živim vapnom svaki put, kad se je vapno zagasilo vlagom koju je upilo od zraka od konoba. Da se pliesan ne pojavlja na bačvam i u konobi, valja u konobi svako često izgoriti malo sumpora, jer dim (sumporita kiselina), koja se razvija kad sumpor gori, zaduši trusje od pliesna i drugih gljivica, kojima obiluje vlažna konoba. U konobi, koja je i samo malo vlažna, valja goriti sumpor svaku 10 ili 15 dana. Proti pliesnu djeluje donekle uspješno salicilna kiselina. Toplom vodom napravi se 5 ili 6 postotna raztopina salicilne kiseline, pa dok je još topla izliči se snjom sve stiene i štop podruma, pa svi sukovi. I bačve se mogu izličiti toplom raztopinom salicilne kiseline, koja kad voda izhlapi, pravi tanku presvuku po stienam i štopu konobe i po bačvam, pa priči da se pliesan hvata stiena i drvenog posudja. I salicilna kiselina zatvara puči na dugam, ali ne u onoj mjeri u kojoj uljene boje. Dakle, ako hoćete da uživate bačve, red je da uredite konobu, e da ne bude vlažna, ili da se proti vlazi i pliesuu, koji se usljed vlage u istoj pojavlja, borite sa živim vapnom i redovitim, čestim sumporavanjem konobe.

112. Molim vas na koji se način najbolje izpiru nove bačve i stare pokvarene?

I. M. u O. (Neretva).

Nove i stare pokvarene bačve najtemeljitiše se izpiru vodenom parom. Ali se vodena para nemože uspješno upotrebiti za izpiranje bačava, ako nema za to osobita sprava, ili ako se nije u mogućnosti, da se rabi para iz kojeg parnog kotla, iz kojeg se sredstvom gvozdene cieve vodi para u bačvu, koju valja izprati i izlužiti. Nove i stare pokvarene bačve mogu se temeljito izlužiti i izprati pomoću lukšije, otčenice, koja se pravi ili kuhanjem drvenog pepela ili sode. Lukšiju valja rabiti u vreloj stanju, i valja valjanjem bačve nastojati, da dok je još vrela dodje u doticaj sa svom unutarnjom površinom bačve. I sumporava kiselina je izvrstno sredstvo za izluživanje i izpiranje bačava, a rabi se u razmjeru od 2 po sto t. j. na svaku 100 litara vode 2 litra sumporove kiseline. Za porate sumporove kiseline valja oprezno postupati, a da ne popari onog, koji s njom radi. Valja s toga malo a malo lievati sumporovu kiselinu u vodu, a nikad obratno, jer ako se lije naglo sumporova kiselina u vodu, ili voda u sumporovu kiselinu, onda sumporova kiselina prasne, i može da popari osobu, koja s njom radi. U istu svrhu rabi se i živo vapno. Za svaki hektolitar sadržine bačve koja se ima izlužiti ili izprati rabi se 2 kg. živoga vapna, kojeg se kroz vrañ od bačve baci u bačvu, pa se za svaki kilogram vapna dolije 10 litara vode, i to malo a malo, e da se vapno u bačvi zagasi i pretvori u vapneno mlieko. Onda se bačva izvalja i obrne prije na jedno dno pa na drugo, e da vapneno mlieko dodje u doticaj, i ostane barem za 1 sat vremena u doticaj sa svom unutarnjom površinom bačve. Onda se iztoči vapneno mlieko, i bačva tako čista izbačvom, dok voda ne izkosti sasvim dugo izpire čve. Na ovu zadnju okolnost valja dobro paziti, jer ostane li u bačvi i malo vapnenog mlieka, kad se u dotičnu bačvu ulije vino izgubi dio svojih kiselina, i promjeni boju.

113. Ima li sredstva i načina da se krave i ovce odviknu od lizavice?

S. O. T. u T. (Bosna).

Lizavost kod krava i ovaca, i ako nije bolest, ipak patološka posljedica oskudice rudnih soli u hrani, a dosljedno u tieu. Što da se preprieči ili izlieči lizavost kod krava i ovaca, valja: 1. Gnojiti livade i oranice superfosfatim ili Thomasovom troskom, i onda ako se livade i oranice gnoje stajskim gnojem. 2. Povećati dnevne obroke djeteline, ljekarice i grahorice u hrani, jer ove sadrže više bjelancevina i više fosforne kiseline. 3. Povećati dnevne obroke hrane dodatkom mekinja, klica od slada ili uljenih komina, jer ova hraniva obiluju bjelancevinam. 4. Redovitim dnevnim soljenjem krme. 5. A ako sieno potiče od vlažnih, kiselih livada, valja pomješati krmi svakog dana 30 do 50 grama priredjenog fosforno kiselog vapna, ili brašna od kostiju. Ovim sredstvom predusresti će se lizavost kod krava i ovaca, ako se je lizavost već pojavila, izliečiti će se.

114. Ruže i oleandre mi je napao medič; ginu baš na oko, sredstva uporabljena nisu pomogla, molim vas za uputu, kako da utamanim medič na ružam i oleandrim?

I. V. u G. (Istra).

Medič (*Corvus*), koji vam je napao ruže i zloljesine (oleandre) daje se utamaniti, ako se pri poslu bude imalo dosti pomnje i ustrpljivosti. U tu svrhu valja prirediti raztopinu od izvadka od duhana u vodi. Izvadka od duhana prodaju glavna skladišta duhana u svakoj pokrajini, a raztopina pravi se od 1 do 2 litra izvadka od duhana u 100 litara vode. Ovom raztopinom valja, sredstvom strcaljke, dobro poskropiti sve lišće, sve mladice i sve drvene djelove, tako da cijelo stablo ili grm bude poskropljen. Ovo se škropljenje opetuje 4 do 5 puta u navratim od 8 do 10 dana. U istu svrhu rabi se raztopina 1 diela terpentinskog ulja, 1 diela izvadka od peljena na 100 djelova vode. Pa se škropi: kako je prije rečeno za raztopinu od izvadka od duhana, ali je puno skuplje, a nije uvijek uspješno i djelotno, kako što je raztopina od izvadka od duhana. I polievanjem ruža i zloljesina, koje je napao medič, sa raztopinom modre galice, kako se rabi za škropljenje loza, ubija se medeč.

115. Kako ima biti popločan podrum za vino, da dobro odgovara svrsi?

A. C. u S. (Hrvatska).

Podrum u konobi mora biti tako popločan, da ne uzdrži vlagu, jer ova podupire razvoj svih štetnih gljivica za vino; i da ne uzdrži konobu odveć suhu, jer to upliva štetno na izparivanje vina iz bačve kroz duge. U konobi, koja je odveć vlažna, valja popločati kamenim pločama cementom, i to ne samo po tlehu, nego i stiene, ako je konoba podzemna, pa vlaga prodiere kroz postrane zidove. U konobam, koje su od sebe suhe ne treba pločnika, nego se ostavi zemlja, onako, kako je našasta kad je konoba građena. U ovom zadnjem slučaju hoće se ipak, da zemlja bude sasvim izravna i sabita, e da voda lako otiče, i da ne prieči radnike u izvršivanju posala u podrumu. Ako to nije moguće, onda se poploča i cementuje sredina konobe, kuda se najviše prolazi i prenaša bačve i posudje, a ostavi se ne popločano izpod bačava. Nije moguće, kako možete sam razabrati, kazati čisto, kako ima biti popločana jedna konoba, jer na to odlučuju mjestni odnošaji, a i vrst vina koja se čuva u konobi. Fine vrsti vina hoće stalnu količinu vlage i zraka, da užuvaju svoj miruh u konobi, i da dozriju; prostije vrsti vina trebaju svega toga manje; ali pošto se u odveć vlažnoj konobi lako razplodjivaju nametnice, a pošto se u odveć suhoj konobi, gubi puno vina izparivanjem kroz duge, valja u svakom pojedinom slučaju pitanje temeljito proučiti, pa onda odrediti, dali se ima sva konoba popločati i cementovati, ili samo srednji dio kuda se prolazi i gdje se najviše radi, ili je pak vrst zemlje takova, da nije potreba popločati ni sredinu kojom se najviše prolazi. Dobro uređena konoba nesmje biti odveć vlažna, ni posve suha, a u njoj mora biti uvijek promaha zraka, bio da daj dolazi kroz zemlju, ili kroz umjetno napravljene otvore za ventilaciju.

116. Molim vas, po čemu se pozna, ako je jedna kokoš dobra nosilja?

L. F. u M. (Dubrovnik).

Najbolje znakove za doznati, ako je jedna kokoš dobra nosilja, imamo u boji kape i podbradka. Čim je kapa i podbradak tamnije škretno crljene boje, u doba kad kokoš nese jaja, tim je ona bolja nosilja. Slabe i loše nosilje, imadu u doba kad nesu jaja i kapu i podbradak jasne škretne crljene boje, a uši su im izbrljane biele boje i žuto rumene ili žuto crljene. Ovo su, po dugo stečenom iskustvu najbolji i najsigurniji znakovi za prepoznati kokoš, koja je dobra nosilja. Naravski je pak, da i na dobre nosilje zlo upliva hrdjava i ne podpuna hrana; valja s toga dobrim nosiljam davati uvijek dobru, zdravu i primjernu hranu, ako ćemo da nam obilno nose; a puno podpomaže nosenju, ako se hrani primješa malo vapna ili u prah smrvljenih lupina od jaja. Takovu hranu kokoš ne samo da rado jede, ali ju izvrstno i podpuno probavlja, pa nam odvrća obilnim nosenjem razmjerno velikih jaja. I najbolja nosilja, uz najbiračiju hranu, nemože da nese obilno

jaja, ako se hrani ne primješa vapna ili u prah smrvljenih lupina od jaja i ako joj se nedade obilno vode za napoj, jer bez ugljično kiselog vapna i vode nemože da se tvorilupina za jaja, pa i najbolja nosilja ili slabije nese ili prestane sasvim nesti jaja.

B. Nova pitanja.

117. Koliko jaja može poprieko snesti jedna dobra kokoš, i dali na nesenje upliva hrana?

I. S. u P. (Istra).

118. Molim Vas, koji je najbolji gnoj za povrće?

A. V. u S. (Brač).

119. Molim Vas jeli istina da konj radije ždere i bolje probavlja hranu, ako se hrana nakvasi?

E. O. K. u T. (Bosna).

120. Molim Vas za uputu, koja zemlja i koji položaj prija najbolje crljenom luku (kapuli), kojeg se goji za hranu? Kako se ima gojiti i njegovati, a da se uzgoje sočne i tečne glavice?

N. V. u S. (Kaštela).

121. Čujem, da u novije doba, odkad je poskupio lies, rabe mnogi bačve od ocjeli za prenos tekućina, osobito žestičnih tekućina. Molim jeli to istina? Nisu li takove bačve odveć skupe i od štetnog upliva na tekućinu koja se u njima prenaša?

P. M. u N. (Hrvatska).

Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Ivić I. — Jurković P. — Braković F. — Kozulić A. — Gorić N. — Vukotić F.

Č. g. Marković N. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća, uresnog grmlja i drveća“, poslali smo Vam poduzećem, jer je to načelo naše uprave, za sve one koji ne pošalju novac unapred.

Č. g. Banić T. — I Vami knjigu „Duhana“ knjižica „Mane i bolesti vina“, i ona „O Uporabi dropa“ razprodana je, a drugo izdanje pravljeno i popunjeno, nije još priredjeno.

Č. g. Landić A. — Poslali smo Vam broj 14 i 15. Na ono pitanje, dati ćemo Vam odgovor, dok nam stigne od osobe, koja je vješta onom poslu.

Č. g. Čović B. — Kušali smo, ali zaludno, ona osoba neće ništa da čuje u pitanju. Obratite se onoj osobi, koju smo Vam mi, bili preporučili odmah kad ste nam o stvari pisali.

Č. g. Falčić S. — U dobro uredjenoj štaji mora da je i promaha dobro uređena, e da čisti zrak neprestano ulazi u staju, a pokvareni zrak iz iste neprestano izlazi. U tu svrhu, valja na podnožju staje, malo nadzemljom obškrbiti zidove otvorim, kroz koje, da neprestano ulazi čisti zrak u staju, a na štopu ili krovu staje valja namjestiti ventilatore, a da pokvareni zrak iz staje, nadje slobodna izlaza na polje. Ventilatori od kositra manje su trajni od onih od drva, ako se oni od drva izmažu linoleumom.

Č. g. Vidić S. — Za prosudjivanje vina kušanjem hoće se osobite vještine, a i osobito razvijena teka. U Francezskim velikim konobam, u kojim se križanjem i manipulacijom različitih vina prave fina vina, poznatog i već od trošića oblubljenog teka i miruha, imadu namješteni osobiti kušaoći, dato zvani *degustasteuri*, koji se skupo plaćaju. Nema knjige iz koje bi mogli naučiti, kako se kušanjem pozna dali je jedno vino dobro i fino ili ne. To je prirodan dar, kojeg se usavrši velikim i trajnim vježbanjem.

Č. g. Nikolić F.T. — Nije istina, da sve vrsti američanskih loza ne podnašaju vapna u zemlji, tako n. p. „*Riparia portalis*“, podnosi do 20% vapna u zemlji, a „*Solouis*“ 15%, a „*Vitis Berlandieri*“ uspjeva izvrstno na čistim vapnenjačam, dapače i na krečini.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrste plaćaju se 8 novč. po redku
za prvi put, a svaki sljedeći put 3 novč.
edak. Člch računaju se 5 novč. po cen-
imetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Studenoga 1899.

Cijena je listu 3 florina na godinu.

ZADAR, 16 Studenoga 1899.

O osiguravanju privatnih činovnika ili službenika.

U ministarstvu unutarjih posala, u od-
sjeku za osiguracije, sgotovljena je osnova za-
kona, kojom će službedavci biti obvezani osi-
guravati svojim službenicima mirovinu za slučaj
starosti.

Ovim novim zakonom imat će pravo na
mirovinu svi službenici, bilo kakove vrsti, da-
kle svi obćinski činovnici, svi državni činovnici,
koji po dosadašnjem zakonu neimadu prava na
mirovinu, svi činovnici privatnih poduzeća bilo
kakove vrsti, i svi oni službenici, koji služe za
stalnu mjesečnu plaću.

Osnova ovog zakona predviđa obvezatno
osiguravanje službenika obojega spola, od 18
do 50 godine, dakle i muške i ženske.

Mirovina biti će dapače osigurana i onim
službenicima, koji su si već na drugi način osi-
guravali mirovinu.

Službenici dobivat će mirovinu u slučaju
nesposobnosti za rad, i u slučaju starosti, a mi-
rovina će se protezati i na udovice i na sirote.

Uplate za mirovinu stati će u postotnom
razmjeru sa plaćom, a nosit će ih skupno slu-
žbodavci i službenici.

Uplate za mirovinu proračunane su na teme-
lju jedne stalne premije, koja neće poništo izno-
siti više od 10 do 12 postotaka od plaće koju
uživa službenik.

Na temelju gornjeg računa svaki službe-
nik, koji za četrdeset godina bude doprinosio
10 do 12 po sto svoje plaće za mirovinu, moći

će u dobi od 65 godina uživati mirovinu od
75 po sto svoje plaće.

Osnova zakona predviđa državni nadzor nad
cielom uredbom. Do začeha ove osnove zakona
došlo je usljed sve više rastućeg socijalnog po-
kreta, i to na temelju statističkih podataka,
koje si je vlada sakupila, toli od službodavaca,
koli od službenika.

U recenu svrhuvlada je bila izdala 100,000
upitnih araka službodavcima, a 520,000 upitnih
araka službenicima.

Iz tih upitnih araka proizteklo je, da ima
svega 25,922 službodavaca, a 99,537 službenika,
medju kojim je uračunano i 3920 ženskinja.

Od 99,537 službenika, stoji njih 61,900
na službi trgovaca i obrtnika, 17,154 u gospo-
darskoj i šumarskoj službi, 4204 u rudarskoj,
8057 u službi odvjetnika i bilježnika.

Po zanimanju ima 9000 tehničara, 7000
gospodara, 8000 šumara, 4000 upravnih i tr-
govačkih službenika, 15,622 knjigovodje, 2320
putujućih poslovača, 1681 učitelja, 1409 kon-
cipienta, 370 književnika, 1838 liekara i ljekar-
nika i 1409 umjetnika (artista).

Od ovih službenika služilo ih je 18,000
nešto 6 do 10 godina, 18778 nešto 11 do 20
godina, 9716 nešto 21 do 30 godina, 2871 ne-
što 31 do 40 godina, a 1006 preko 50 godina.

Bez službe ostaje poprieko svake godine
175 po sto službenika, a bezposlenost traje
poprieko 167 dana u godini, kod mladjih, a 248
dana u godini, kod onih kojim je prošlo 50 go-
dina, dočim bezposlenost iznosi 341 dan u go-
dini kod onih službenika kojima je prošlo 60
godina.

Od 99,537 nabrojanih službenika, njih
je 55,541 oženjeno; a od oženjenih 13916 je
bez djece, a 41,625 imadu skupa 107,752 djece.

Ovi podatci služili su temeljem za izradbu
spomenute osnove zakona; čekamo da vidimo
osnovu zakona proglašenu, e da doznano što
će država doprinijeti za službenike, kad naneeće
službodavcima ovako veliki teret.

Emdenska guska

Emdenske guske potiču iz mjesta Emden
u istočnoj Friziji.

Sasvim ih je lako razpoznati po njihovom
dugom vratu i neobično velikom tielu, te po
svoj njihovoj izvanjstini.

Ova pasmina gusaka je najviše razpro-
stranjena u Engleškoj, gdje je uvedena iz Em-
dena prije 60 godina; ali su je englezi razbo-
ritom gojitbom, tako oplemenili, da ima pri-
mjeraka, koje su pravo čudovište.

Gojitba Emdenskih gusaka, ne razlikuje
se u ničem od gojitbe drugih gusaka.

Jaja od ove guske, ili se nasade pod koju
drugu vrst guske ili pod kvočke kokina na
kokoš. Pod jednu kvočku obćinih pasmina
kokoš. može se nasaditi 3 jaja Emdenske gu-
ske, a pod jednu kvočku kokinkina kokoš. čak
6 jaja Emdenske guske.

Nakon trideset dana izvale gušćice iz jaja,
pa ih valja hraniti i njegovati, kako gušćice
ostalih pasmina.

Najlaglje i najbolje se uzgoje mlade gu-
ske od ove pasmine, ako imadu obilj čiste vode
u blizini, i komad livade ili zelene tratine za
pašu.

Za nasada pod kokoške kvočke, valja na-
sadjena jaja svaki dan ovlažiti mlakom vodom,
jer bud je ljuska od jaja odveć tvrda i debela,

PODLISTAK.

O ukiselivanju repe

Sve vrsti repe, bez razlike, mogu se uki-
seliti i rabiti za hranu, kako što se rabi bieli,
glavati kupus; ali je bolje birati jesenske vrsti
repe, osobito tako zvane slatke vrsti repe, koje
se goje na strništu žitarica i u vrtu.

Uspješno mogu se ukiseliti samo one repe,
koje su mekog, sočnog i svježeg mesa, bez
vlakana. Tvrde repe, žilavog mesa, koje je
puno vlakana, nisu za kiseljenje; trud koji se
uloži za ukiseljenje takovih repa, jeste izgubljen.

Bolje su ukiselene repe, ako im se pred
ukiselenjem olušti kora; luštenje kore je do-
duše dosadan posao, ali se izplaća.

Oluštene repe valja ostrugati na strugači,
na tanko, tako da strugotine ne budu deblje i
širje od tri milimetra, dočim mogu biti duge,
koliko se hoće.

Ostrugane repe valja zasoliti i dodati im
po štogod mirodije. U tu svrhu za svaki hek-
tolitar strugotina od repe hoće se 1½ kg. soli,

400 grama sjemena od koromača (aniža) i 250
grama sladora. Može se takodjer dodati i ne-
koliko izmravljenih smriečka, ili sjemena od
druge koje mirodije.

Mnogi postavje izmedju strugotina od repe
nekoliko komada dunja ih mirisavih jabuka,
ali tko neljubi drugi miris u repi, od naravnog
mirisa kisele repe, taj ne treba da stavlja u
strugotine repe, ni dunje, ni mirisane jabuke,
ni sjemena od koromača, niti izmravljenih smrie-
čka, niti drugih mirodija, nego samo 1½ kg.
soli i ¼ kg. sladora.

Strugotine od repe se kisele u badnjiću,
kojeg valja prije dobro i temeljito izprati vre-
lom vodom, a da bude posve čist, a prije nego
li se naslagaju u badanj strugotine, dobro ga
je poprati sa malo kvasine.

Obićno se za ukiselivanje repe rabe badnji
od smrekovine pa ih valja, ako su lovi, dobro
izlužiti prije porabe, jer inače poprmi repa
vonj i tek po dugi, a takav se vonj i tek po
smrekovini, nikome ne mili, pa repa gubi na
vriednosti.

U posve čisti badanj naslagaju se stru-
gotine od repe, uz neprestano pritiskanje, a

kad se je naslagalo strugotina do jedne trećine
badnja, onda valja dobro pritisnuti, koja se
svrha najbolje postizava drvenom mečkom, ši-
rokog podnožja, e da izmedju strugotina neosta-
ne praznina izpunjenih zrakom.

Za tiskanja i mečenja strugotina od repe
izmali iz istih nešto soka; ovaj sok valja po-
puti i uliti u jednu drugu posudu. Kad se je
izpunilo badanj, i dobro pritisnulo i izgnječilo
u njemu strugotine od repe, valja površnu
strugotina naravnati, pa pokriti strugotine čis-
tom platnenom krpom.

Povrh krpe metnu se daske, koje složene
skupa, sačinjavaju zaklopac ili dno; poprieko
od ovih dasaka metnu se dva druga komada
daske, a na ove kamenje, kojim će se obteretiti
strugotine od repe.

I dašćice i kamen, koji služe za tiskanje
strugotina, hoće se da su posve čisti.

Obićno pod novim pritiskom opet izmali
iz strugotina nešto soka; a ako se to nedogodi,
onda valja doliti od one jušine, koju se je iz-
pulo iz badnja za naslaganja i pritiskanja stru-
gotina. Jušini, koja se dolije obterećenim stru-
gotinam u badnju, dobro je dodati malo vino-

nebi gušćići mogli izvaliti, ako se ljuska neovlaži svakog dana mlakom vodom.

Prednost Emdenske pasmine jeste i to, da se brzo tovi, a pri tom se uzgoji gusaka od 10 i više kilograma težine I N. B.

Slador proti izmorenosti

Već je bilo govora u našem listu o hranjivosti i vrijednosti sladora, a osobito o njegovoj okriepiljujućoj moći za izmorenosti, jer brzo prolazi kroz ustroje tjelesne i biva izrabljen.

Premda se je dakle znalo, da je slador izvrstna okriepiljujuća hrana za izmorenog čovjeka, ipak je bilo potrebno, da se znade, kako i kada se čovjek ima kriepiti sladorom, i u kojoj mjeri ima uzimati slador za rečenu svrhu. Dva talijanska fiziologa Maso i Paoletti proučili su pitanje temeljito, i nakon opetovanih kušnja došli su do sljedećih zaključaka:

Slador već u maloj količici okriepiljuje mišice i povraća im svu snagu.

Od puta, nesmje se uzeti više od 5 do 60 grama sladora, preko 60 grama djeluje štetno na mišice. Srednjom količinom, nešto 25 do 35 grama sladora postizavaju se najbolji uspjesi i okriepiljuju se najbolje mišice.

Slador valja za porabe raztopiti u vodi, a od najboljeg je učinka, ako ga se raztopi u 5 do 6 puta onoliko vode, koliko ima sladora. Dakle 10 grama sladora u 50 do 60 grama vode.

Korist od porabe sladora očiti se već nakon 10 časova, a osjeća se podpun učinak sladora, nakon 40 časa otkad ga se je popilo raztopljena u vodi.

Kad je čovjek izmoren, dosti je da u časi vode raztopi 6 običnih komada sladora i da ih popije; ova količina odgovara količici od 30 grama sladora na 250 do 300 grama vode. Na ovaj način, dobije stroj novog ugljena, i nastavi redovito svoj rad. Ali je s druge strane opet dokazano, da slador sam nemože da posve nadoknadi hraniva, koje su se u tielu iztrošila za naporna rada; za tu svrhu hoće se kave i čaja, koji su tonična sredstva, pa djeluju izvrstno na živce i na srce.

Stoga mjesto da se za okriepu uzimlje slador u vodi, valja ga uzimati u dobro osladjenoj kavi ili čaju. N. B.

Tikve proti puževim

Po vinogradim i vrtovim, a vrlo često i po oranicam i voćnjacim puževi su prava nemam, jer sve izbrste.

Proti puževim preporučaju se razna jediva sredstva, n. p. živo vapno, kainit i druge kalijeve soli, superfosfat, razblažena sumporova kiselina, pa pljevi ječmene itd.; ali ova sredstva, i ako jesu uspješna za suhog vremena,

vice ili rakije; u tu svrhu na svaki badanj od 1 hektolitra sadržine rabi se $\frac{1}{8}$ litra vinovice ili dobre rakije.

Badanj sa ovako priredjenim strugotinam metne se u čistu konobu, gdje će se napram toplini, koja vlada u konobi, pojaviti kiselo vrienje u strugotinam, te će nakon 3 dana ili najkasnije za 24 dana, biti strugotine od repe dobro ukiselene, pa su onda prikladne za hranu.

Kad je do porabe ukiselenih strugotina od repe, izvadi se kamenje, zaklapac i platnena krpa, i onoliko ukiselene repe, koliko nam je potreba; izpere se krpa dobro u čistoj vodi, postavi opet na izravnanu površinu preostale repe, metne zaklopac i prične daske, pa kamenje.

Ako se repa ne vadi svaki dan iz badnja, onda je od potrebe barem dva puta na nedjelju, izvaditi kamenje, zaklopac i platnenu krpu, ovu pak dobro izprati u vodi, i sve opet naslagati na kiselu repu, kako je prije bilo.

Kisela repa, šalje se u trgovinu, kako kiseli kupus, u badnje ili bačve od 20 do 50 kg. težine; a po gradovim je puno tražena hrana.

gube svoju moć, ako je zemlja vlažna, a opet nisu svudi lako uporabiva.

U novije doba preporuča vrtlar Bohman proti puževim buče ili tikve, jer da su puževi puno lakomi na tikve, pa dok imaju tikava za hranu, nemare za nijednu drugu hranu.

Rečeni je vrtlar izaječkao tikava i davao ih je puževim za hranu, pa dok su puževi imali tikava nisu tražili nijednu drugu hranu. On je stoga sječke od tikava ili izsječkane tikve upotrebio, kao sredstvo za mamljenje i lako lovljenje puževa.

Pokraj jaruga i rubova polja, odkud obično puževi navaljuju na polja i vinograde, on je postavio sječka od tikve. Ove sječke su preko noći primamile puževe u velikoj mjeri; on bi sve te puževe sakupljene na tikve, svako jutro rano, prije nego li sunce grane, pobrao, ponio kući, i podao ih patkam za hranu.

Patke i guske su puno lakome na puževe. pa ih žderu baš u nevjerovatnoj mjeri; usljed česa se brzo utove.

Na svaku hrpu sječka od tikve nakupi se preko noći više stotina puževa, pa se svako jutro može naložiti veliko vidro puževa. Ako se nastavi lovljenje puževa sa sječkom od tikava, za nekoliko nedjelja dana, utamane se svi puževi.

Znakovi po kojima se pozna dobra krava dojilja

Za marvogoja, koji goji rogatu marvu radi mlika, hoće se da je upućen i da pozna sve one znakove po kojima se pozna, da je li jedna krava dobra muzara.

Od jedne dobre krave muzare, traži se:

1. Da je ženskog izgleda ili naličja.
2. Da je dugoljaste glave, i velikih izbočenih oči, a sladkog pogleda.
3. Da je meke, pružice kože, koja se daje lako okupiti na stražnjem dielu tiela, između bedra.
4. Da ima na vratu male naborine kože.
5. Da ima dugi, tanki rep, i da je kita na dnu repa od duge i meke dlake.
6. Da je širokih bočina, osobito između kukova.
7. Da je slatko ūvaljenih slabina, i to na obe strane jednako, i na istom mjestu, odnosno u istoj orti.
8. Da ima veliko, dobro razvijeno vime, obraslo mekom, tankom dlakom.
9. Da su joj dobro razvijene bradavice na sisam.
10. Da ima debele, dobro razvijene mlične žile.
11. Da su joj velike sise.
12. Da ima veliko i pravilno razvijeno mlično zrcalo na stražnjem dielu vimena.

Od navedenih znakova najpovjerljivije je, ako krava ima ženski izgled, i velike blage oči; dočim dugoljasta glava i meka, pruživa koža, sa malim naborinam, nisu uvijek dostatan znak dojnosti, kako što, ni meki dugi rep, meka duga kita; oni široke bočine između kukova.

Bolji je znak, ako je vime meke kože obrasle tankom, mekom dlakom, i ako postane malo, odnosno ako izgubi puno od svojeg objema, kad se omuze. Vime dobre krave muzare je uvijek mastno, i kao osuto mekinjam; a to je najbolji znak, da su i mlične žile u vimenu dobro razvijene.

Najbolje znakove o dojnosti krave imamo u mličnim žilam (*Vena epigastica superior*) koja je kod muzara debela i vidljivo razvijena. Mličnom zrcalu daje se malo važnosti. K.

Kako se prepriechi, da se žito povali. D. r. Gisevius, koji se je dugo bavio ovim pitanjem, tvrdi, da se bez svake dvojbe prepriechi da se žito povali, ako se sije u redove, i ako se za sjetvu biraju vrsti čvrstog vlatja.

Izvrstni maz za voćna stabla priredjuje se, ako se na tihoj vatri ukula $1\frac{1}{4}$ kg. borove ili omorikove smole, 200 grama proste pakline, 120 grama ulja od lana, 150 grama žutoga voska i 50 grama terpentinskog ulja. A kad su sve ove stvari raztopljene na tihoj vatri, valja

skinuti bakru sa vatre, i uz neprestano miešanje dodati 400 grama ili 400 kubičkih centimetara proste vinovice. Na ovaj način dobije se izvrstni voćni maz, kojeg se može rabiti u svako doba, a izvrstno se drži mjesta po kojem se namaže

Razne nametnice koje prouzrokuju gnijenje krompira. Prof. Dr. Frank, bavio se je dugo tim, da pronadje i ustanovi radšta krompiri lako gniju. On je pronašao: 1. Da tajnocvjetna nametnica *Phytophthora infestans* prouzrokuje gnijenje stanica u krompiru, dočim ostavlja škrob netaknut. 2. Da nametnica *Rhizoctonia Solani* raztaplja škrob u stanicam krompira. 3. Da *Fusarium Solani* uništjuje stiene stanica, bez da dira u škrob. 4. Da nametnica *Phellomyces rotiothorus* djeluje na isti način štetno na krompir, kako *Fusarium*. 5. Razne vrsti bakterija prouzrokuju gnijenje medjustaničevine, bez da diraju u škrob. 6. Gnijenje krompira, prouzrokuje u ponajviše neki sitni zareznicu poznati pod imenom *Tylenchus devastatrix*.

Kako se može produljiti jesenska cvatnja ruža? Francezki vrtlar Alégatière iz Monplaisira kod Liona preporuča u tu svrhu, koliko slijedi: Ruže, koje hoćemo da nam cvatu do kasne jeseni, odnosno i zimi, valja navratiti na *Rosa Polyantha*, a ne na *Rosa canina*. — Ovim postupkom, mogu se jeseni oplemenjene ruže presaditi u lonce, bez da od toga išta protrepe i bez da im lišće odpadne; pa onda nastavljaju cvatnju, kako u proljeće. Ovaj se učin tumači time, što je *Rosa Polyantha* posve bujnog razvoja, pa još iste jeseni razvija jako svoje žile, a prama tomu uzdrži se laglje u soku, i tjera jače mladice, odnosno cvjetne pupolje, koji se pak razvatu u liepe cvjetove. Ako se ruža drži na zaklonjenom mjestu, cvate neprestano do poslje Božića.

Paduvanska kokoš, računa se između najbolji kokošjih pasmina, i u čistom uzgoju, i križana sa domaćim pasminam, od kojeg se križanja dobivaju, takozvane Livorneške kokoši. Paduvanske kokoši rastu brzo, ne trebaju velike njege, i nisu lako podvržene raznim bolestim, a nose na godinu 120 do 200 jaja, od kojih svako teži nešto 50 do 70 grama. Jedina im je mana, da nisu dobre kvočke, ali opet nisu, tako loše kvočke, kako mnoge druge pasmine, koje neće poništiti da se kvoče i da sjede na jajim. Njihova je glavna prednost, što su izvrstne nosilje, a i meso im je prilično dobro, premda se ne tove brzo.

Priredjivanje cviekle. Cviekla ili orljena repa neda se dugo čuvati, osobito ne zimi, ako se ne priredi. Za čuvanje i priredjivanje prikladne su samo cviekle tamno orljene šare. one blijedo crvene i jasno crvene šare nisu za priredjivanje. Cviekla, koje imamo da priredimo za zimu, valja da odrežemo lišće bez da se pri tom ozledi kruna ili koren, jer ako se ozledi kruna ili koren, onda izteče iz cviekle jedan dio orljenog soka, pa cviekla postane blijeda. Cviekle riešene lišća, valja temeljito izprati u vodi, pa se onda kuhaju u velikoj bakri za puna tri sata vremena, i to u tolikoj količici vode, da voda sve cviekle obliva. Kuhanje cviekle u vodi kako smo rekli, traje obično tri sata vremena, koje je vrijeme potrebno, e da cviekla za kuhanja podpunoma omekša. Iz kuhanih cviekle odlije se voda, pa se cviekle izvade, a nesmje se viljuškom bosti u cviekle, dok kuhaju u vodi. Kuhanjem omekšanim cviekla, dok su još tople, oluštiti se pomnjom kora, pa kad se ohlade, izsječkaju se u sječke. Izsječkane cviekle naslaga se u zemljane lonce ili u drvene grotce, a za naslaganja valja ih malo zasoliti i dodati im nekoliko komadića krena, nekoliko zrna papra i paprice, nekoliko komada g ozdike i malo lišća lovorova. Kad je ovako sve naslagalo u loncu ili grotcu polije se po sječkam od cviekle malo žestoke, prokuhanane kvasine. U kvasini se brzo učine cviekle, pa se nakon 4 ili 6 nedjelja dana, mogu vaditi

i pripravljati za hranu U hladnoj konobi ili na drugom hladnom mjestu, uzdrže se cviekle u kvasini za više mjeseci. Ako se za stajanja povrhu kvasine napravi cviet ili matica od kvasine, onda valja kvasinu odliti, opet ju prokuhati, pa iznova doliti na sječke od cviekle.

Gospodarske Vjesti.

Brzo je konac godine a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da u rede svoje račune našom upravom.

**

Liepo vrijeme, koje je trajalo preko mjesec dana u velike je poduprlo pripremu oranica za jesensku sjetvu, a malom iznimskom, otime su skorom svudi zasijane.

**

Sve češće postaju tužbe, o neštašici kupaca za vino. Narod jadan je baš na muke, kako da izbije novaca za poreze i za hranu za zimu.

**

Pišu nam iz Rieke, da je ono tržište baš poplavljeno taljanskim vinom, kojeg još uvijek nadolazi u velikim količinama. A naš jadan težak uzdiše uz pune bačve.

**

Iužinir C. Wagenführer iz Beča, dobio je dozvolu od austrijskog ministarstva trgovine, da može provesti tehničke predradnje za gradnju brodivog prokopa iz Trsta u Beč.

**

Bečko gospodarsko društvo zatražilo je od ministra trgovine, da odredi, da namještanje munjovoda bude povjereno samo takovim osobama, koje su se podvrgle izpitima, i tim dokazale da su stvari vješte, jer da se je već opetovano put dogodilo, da su munjovodi namješteni od nevještih osoba, pritegli munju na sgradu, mjesto da su ju odbili.

**

Iz Beča. U lokulu za zasebnu dalmatinsku izložbu u Parizu 1900, koju priređuje društvo za promicanje narodno-ekonomskih interesa Kraljevine Dalmacije u austrijskom paviljonu, ima još mjesta. Zato se pozivaju svi oni, koji mogu izložiti, da svoje predmete društvu prijave putem pisma što je prije moguće. Društvo se nada, da Dalmacija neće propustiti ovu vanredno zgodnu priliku zasebne izložbe. Da se Dalmacija čas iznese u Parizu, uvjereni smo, da nam ne treba pozivati se na poznato rodoljublje njenih sinova. — Pošto se je društvo izdancem „Vogja“, stipendijama i drugim dužnostima materijalno skoro sasvim iztrošilo, prije je potreba, da mu Dalmacija i novčanom podporom priteče. Inače ovo preduzeće neće uspeti, a Dalmacija će pretrpjeti golemu škodu. Naše uredništvo prima darove sa zahvalnošću i moli sve rodoljube, da društvu u njegevoj plemenitoj namjeri svakako priskoče. Prilogi se šalju našem uredništvu pod bilježkom: „za dalmatinsku izložbu u Parizu 1900, društvo Dalmacija u Beču“. Uredništvo će redovno iznositi imena darodavatelja, kako koji prilog stigne.

**

Primili smo zahvalnošću Izvještaj o prvoj izložbi dalmatinskog stolnog groždja za zobjanje, držanoj u Šibeniku dne 8, 9 i 10 rujna t. g.

**

Bavarski sabor glasovao je zakon za ustrojenje zavoda u svrhu izmjeničnog osiguravanja konja. Sličan zakon već postoji u bavarskoj za izmjenično osiguravanje rogata marve.

**

U tvornici duhana u Senju, koja je nedavno snježena u novoj sgradi, zaposleno je 700 radnica. Godine 1897 radilo je samo 300 radnica, a sgotovile su 12 milijuna cigara.

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

113. Ima li sredstva i načina da se krave i ovce odviku od lizavice?

S. O. T. u T. (Bosna).

Vaše pitanje je zanimivo jer ova se bolest često pojavljuje kod naših domaćih životinja. Lizavica je posljedica mekkoće kostiju. Takove životinje rado ligaju, zglobovi im pucketaju, dlaka im postane oporna i izgubi sjaj, a izim toga opaža se, da te životinje rado ližu stiene, ruho, jaslje, mal da ne sve ono do čega dodju. Ovce dapače žderu svoju vlastitu vunu. Uzrok ovoj bolesti leži u hrani što životinja prima, kad se u hrani ne nalazi dosti rudnih sastojina. Ovoj se mani doskoči ako se blago hrani krepkom i sočnom krmom, osobito sa zobi i sočivnicama, i ako mu se daje soli u odgovarajućoj mjeri. Puno pomaže, ako se za svakog krmljenja pospe krma sa fosforno kiselim vapnom.

Artur Machnik

kr. gosp. pristav.

Lizavica se pojavljuje ponajviše kod junica i kod steonih i doječih krava, ali se opaža i kod ostalih domaćih životinja. Stoka koja trpi od lizavice liže zemlju, kamenje, opeke, tkanine, staru kožu, drvo itd. Lizavica se najviše pojavljuje za suhih godina, kad u zemlji nije bilo dovoljno vlage potrebite da raztopi rudne sastavine (soli) zemlje, koje biljka korijenjem sisa. U takovom slučaju trave oskudievaju rudnim solim, kojih životinje nužno trebaju za gradnju kostiju. No, i za dobrih godina, gdje je porred težkog zrna, slama razmjerno siromašna bjelankovitim i rudnim sastojinama, lahko se pojavi lizavica, ako se stoka izključivo takovom krmom hrani. Osobito lahko obole od lizavice one krave koje doje, jer ako hrana ne sadrži dostatnu količinu vapnenih i fosfornih solih, koje su potrebite za tvorbu mlijeka, onda ih krv oduzima iz kostih. Isto se tako pojavljuje lizavica kad se blago krmi sašinom, sitom ili drugim kiselim travama, koje na močvarnim livadama rastu. Ovakove kisele trave sadrže doduše dosti rudnih solih, ali u takovom obliku, u kakovom ih marva nemože da probavi. Najbolje sredstvo proti lizavici jeste promjena krme. Dobro je davati marvi sočivnjača, djetelinskog siena, zobene krupice sa malo soli i na sitno smrvljene sadre. Proti lizavici preporuča se također fosforno kiselo vapno, koje se pomješa krupicom ili sječkom, pa podaje marvi za svakog obroka ili svakog dana. Na gospodarstvu zemaljske Ratarice u Križevcih imalo se je od hranjenja fosfornom kiselim vapnom krasnog uspjeha, jer ne samo da je nestalo lizavice, da se je telad bolje razvijala, ali je i dojnost kravama znatno porasla. Fosforno kiselog vapna se daje dnevno, govedčetn: 25 do 40 grama, ovci: 10 do 20 grama, teletu: 8 do 15 grama, janjetu: 3 do 6 grama. Fosforno kiselog vapna ima na prodaju kod tvrdke: Michael Barthel et Comp. Wien X. Keplergasse 20; a ciena mu je: za 5 kg. f. 1:20, a za 100 kg. 20 for.

K. Ilhašić.

117. Koliko jaja može poprieko snesti jedna dobra kokoš, i dali na nesenje upliva hrana?

I. S. u P. (Istra).

Svaka kokoš ima u jajištu, kojih 600 do 800 stanica grozdasto skupljenih, iz kojih se za njenog života razvijaju jaja. Po tom za svojeg života, nijedna kokoš, nemože da snese više od 800 jaja, a manje skorom uvijek, osobito

ako nije primjerno hranjena, i ako se pojavi kakova bolest u jajištu. Obzirom na ovu činjenicu mora se nastojati, da kokoš u najkraćem roku što je moguće snese ono 600 ili 800 jaja što ona može za svojeg života snesti, jer čim ona prije snese jaja, tim mi imamo od nje više koristi. Nesenje jaja se znatno podupire primjermom i obilnom hranom i dobrom njegovom kokoših. Dobra kokoš uz dobru hranu može snesti u godini dana 150 do 160 jaja, pa se na taj način izrabi u 4 ili 5 god., kad je još prikladna za tovljenje, jer joj meso od starosti nije odveć žilavo. Uz lošu hranu ne nosi kokoš nego 60, 80 ili najviše 100 jaja na godinu, a onda za potpun izrabu iste, treba je 6; 7 ili 8 godina, kroz koje vrijeme ona troši hranu, a na koncu je već tako stara, da i ako se utovi, ima se žilavo meso, koje nije za ništa.

118. Molim Vas, koji je najbolji gnoj za povrće?

A. V. u S. (Brač).

Za veći dio povrća drži se da je govedji đubur, najbolji đubur, jer je dobar govedji đubur dosta snažan, pristupan, a nije odveć topao. Konjski đubur je razmjerno odveć suh i puno topao za povrće, ali ako ga se pomješa biljnim otpadom i vapnom, e da dobro pregnije i da se sasvim raztroši, onda se može rabiti za svako povrće. Ovčiji i kozji đubur je odveć suh, odveć topao, i odveć žestok, pa ima posve malo vrstih povrćina, koje podnašaju ovčiji i kozji đubur. Svinjski đubur je odveć hladan za povrće, a izmetine od peradi su odveć žestoke. Ljuske izmetine su izvrstno gnojivo za povrćine, ali su puno žestoke, i nesmjedu se same rabiti, nego ili razvodjene ili u smjesi sa drugim kojim gnojem. U obće rečeno izim govedjeg gnoja, kojeg se izravno može rabiti za svaku povrćinu, sve druge gori navedene vrsti gnoja valja rabiti obzirno, i pomješane izmedju sebe ili izradjene sa mješancem. Blato sa cesta i iz graba, brašno od kostijuh, pilotine od rožine, čadja i drveni pepeo, izvrstna su gnojiva za sve vrsti povrćina, ako se rabe u pravom zemanu. Od umjetnih gnojiva, rabe se najviše superfosfati, kalska salitrovina i klorna pepelika; za ove vrsti gnojiva su najzahvalniji kupusi, cvjetače, seleni i ločike (salate).

119. Molim Vas, jeli istina da konj radje ždere i bolje probavlja hranu, ako se hrana nakvasi?

E. O. K. u T. (Bosna).

Baš protivno, barem što se probave tiče, jer i ako konj radje ždere nakvasenu hranu nego suhu, sigurno ju puno lošije probavlja; s toga svi konjogojci najodlučnije osudjuju hranjenje konja nakvasenom hranom. Nije istina, što neki tvrde, da je nakvasena hrana tečnija, pa da ju konji radje i brže jedu, te da pri tom ima prištednije vremena, jer da konji puno prije i brže pojedu nakvasenu hranu, nego li suhu; jer sve ono što konj prištedi na vremenu, kad jede nakvasenu hranu, izgubi u probavi. Uprav sva zla strana hranjenja nakvasenom hranom sastoji se u tom, što konji brzo jedu, a pri tom niti dostatno izvaču, niti dostatno izslinu hranu, a ipak je prvi uvjet dobre probave da hrana bude dobro izvačena i dobro izslinjena. Suhu hranu, mora konj žvakati, ako će da ju proguta, a pri tom zvačenju se hrana oslini, i tim odmah u ustih počimlje prvi naravni proces probave, koji se pak nastavi u želudcu i crievima, i to tim bolje i potpunije, čim je hrana bila u ustima bolje izvačena i oslinjena. Ona hrana koju konj ne izvače u istim, kako što biva kad se hrani sa nakvasenom hranom, prolazi kroz cjeva ne probavljena, i gubi se u izmetinama. Opetovane kušnje su dokazale, da konji probavljaju šest do osam puta bolje onu hranu, koja im se suha krmi, nego li onu, koja im se nakvasena krmi. Doduše svi oni konji, koji se hrane nakvasenom hranom, izgledaju dobro ugojeni, ali ova ugojenost nije nego prividna, i potiče od velike količine vode, što imadu u tielu. Ovakovi se konji lako znoje, i brzo se izmore i na lakoj radnji, pa nisu ni uporabivi za teške radnje. Kod konja, koji se hrane nakvasenom hranom, oslabje brzo probavni ustroji, pa usljed toga često poboljavaju od kolike. Za hranjenje konja nakvasenom hranom opazilo se je, da zob prolazi kroz tielo i izlazi izmetinama ciela i neprobavljena; a bud je zob najbolja i najsočnija hrana za konja, lako je prosuditi, koliko se štete trpi od hranjenja nakvasenom hranom. Manite se dakle hranjenja konja nakvasenom hranom, a hranite ga primjer-

no suhom hranom, biti će vam jači, zdraviji i ustrajniji u radji.

120. Molim Vas za uputu, koja zemlja i koji položaj prija najbolje crljenom luku (kapuli), kojeg se goji za hranu? Kako se ima gojiti i njegovati, a da se uzgoje sočne i tečne glavice?

N. V. u S. (Kašela.)

Crljeni luk ili kapula ljubi prbu, laku zemlju, čistu od korova, u sunčanom položaju, koja je bila, barem godinu dana prije, obilno pognojena, jer crljeni luk ne trpi za sebe izravno gnojenje. Za crljeni luk valja zemlju dobro prekopati i razdijeliti ju na gredice od 3 metra širine. Prekopanu zemlju valja dobro prebranati ili pograbljeti e da na površini bude posve ravna. Gdje se goji crljeni luk na veliko, preore se zemlja plugom i izravna branom. Crljeni luk sije se u redove ili omašno; na malo sije se u redove, a na veliko omašno. Redomična sjetva crljenog luka, ima u koliko prednost pred omašnom sjetvom, u koliko je laglje tamniti korov, i proredjivati kapulu gdje je odveć gusto porasla. Sjetva crljenog luka obavlja se koncem ožujka ili u travnju mjesecu, a sije se na razmak od 20 centimetara nešto 5 cm. duboko. Ako su pred sjetvom napravljeni jarčići, u koje će se zasijati sjeme, valja ih kasnije izravnati, da sjeme bude zastrto zemljom, u protivnom slučaju valja zemlju dobro pobranati i prevaljati valjem. Gdje sjeme od crljenog luka odveć gusto proklica, valja ga prorediti. U tu svrhu izčupaju se dotični sjemenjaci, pokrati im se vrh, pa se zasade na drugu gredicu ili na istim gredicam, ako ima koje mjesto prazno, tako da na proriedjenoj gredici jedan luk od drugog stoji u razmaku od 5 do 7 cm. Svaku 5 ili 6 nedjelja valja izpljeviti korov, i to ili rukam ili plievilom. Beru se odnosno sakupljaju se glavice od crljenog luka, odmah dok vlat požuti. Mnogi gojitelji pospješuju zdrenje crljenog luka tim, da ga prevaljaju dok počme vlati žutiti. Pobiranje glavica valja obaviti za suha vremena; izkopanim glavicom, otrese se sva zemlja sa žila i razastru se po zemlji, da provehuu. Ako se crljeni luk ne plete u strukove, onda mu se odreže lišće i pospremi se na tanko na tavanu. Za pobiranja glavica valja odmah prebirati i odjeliti velike glavice od malih, jer se male glavice sljedeće godine ponovno zasade, da se od njih uzgoje velike glavice. Za zasijati jedan ar (100 četvornih metara) zemlje sa kapulom hoće se 40 grama sjemena, a u 40 grama sjemena od crljenog luka ima od prilike 9200 zrna. Pri redovitoj gojitbi, i pravilnom razdijeljenju, na 100 četvornih metara zemlje nesme se gojiti više od 6900 do 7000 glavica crljenog luka. Čim je svježije sjeme od crljenog luka, tim je bolje; sjeme kojemu su prošle tri godine, nije više za sjetvu.

121. Čujem, da u novije doba, odkad je poskupio lies, rabe mnogi bačve od ocjeli za prenos tekućina, osobito žestičnih tekućina. Molim jeli to istina? Nisu li takove bačve odveć skupe i od štetnog upliva na tekućinu koja se u njima prenaša?

P. M. u N. (Hrvatska).

Istina je, da se u novije doba za prenos tekućina rabe bačve od ocjeli, i ako tomu nije kriva skupoća liesa, nego jer se na dugom putu tekućina bolje čuva i uzdrži u posudom od ocjeli, nego li u drvenim posudam, i jer je takvim posudam laglje baratati, a manje je pogibelji da se bačva razbije i tekućina proljeje. Drvene bačve, izim što su razmjerno dosti skupe, lako da se na putu za prenosa oštete i da iz njih sva tekućina izteče, premda se vrlo često to dogodi radi kradje, kad provrtaju bačvu, da iz nje otoče sadržinu. Najprije se je kušalo izmijeniti drvene bačve sa bačvam od hartije zasićene tvarim, koje ju prave nepromućnu, pa onda bačvam od celuloze, ali sve ove vrsti bačava nisu odgovorile, jer su više ili manje imale iste mane, koje i bačve od drva. Najzad su zasegli, da prave bačve od čelika (ocjeli), koje su se pokazale posve praktične i od velike trajnosti, iz kojih nije lako da izteče, tekućina što sadrže. Bačve od ocjeli, prave se ponajviše istog oblika, kako i drvene bačve, dapače imaju i obrnute s dvora, koji ih jačaju, ali nisu pomični, kako kod drvenih bačava, nego su sliveni sa tielom bačve. Ove bačve gradi od Martinovog čelika, Dioničko društvo ocjelnih ruda u Bieloi Kamenici (Weissenfels) na

Gorensko u kranjskoj. Ocjelne bačve su sve građene za prenos, a ima ih od 50 do 600 litara sadržine. Jedno bure od ocjeli od 190 litara sadržine, ima strane debele 2½ do 3 millimetra, a teži samo 36 kg. Iznutra su pocaklene osobitom pruživom ocaklinom, koja se ne lušti za uderca, a dopušta da se u bačvu može držati i prenašati svaka tekućina. Bačve od ocjeli su nepropustne, pa da tekućina u njima stoji za više mjeseci, neće je nestati jedne kaplice, a u slučaju vatre, nema pogibelji da bačva izgori. Bačva od ocjeli od 250 do 600 litara sadržine stoji od prilike isto onoliko, koliko drvena bačva; dočim su bačve od ocjeli, koje sadrže manje od 250 litara, skuplje od drvenih.

B. Nova pitanja.

122. Za koliko vremena poslje trgjanja, može se opredieliti žestina vina ili opola, odnosno njegova vrijednost, napram sadržini alkohola? Koje su sprave najsigurnije za opredjeljivanje alkohola u vinu? Kod koga se nabavljaju, i koja im je cijena?

D. V. B. u V. (Otok Hvar).

123. Ima li sredstvo kakovo, kojim bi se moglo uspješno boriti proti crvu, što napada na masline? Gdje se nabavlja dotično sredstvo? Kako se priredjuje i uporablja?

A. V. u L. (Brač)

124. Gojim lemun, a nemožem da vidim od njega ploda, premda rase bujno. Zimi je ovdje do duše dosta hladno, pa ga valja sačuvati u kuću. Molim vas, što je uzrok da lemun ne rodi, i bili ga se kako moglo natjerati da radja?

N. K. u K. (Pelješac).

125. U našoj okolici već više godina uništi palac (crna patula) plod, a i ljetorast mladicu. Proti ovom biču upotrebito se je raztopinu zelene galice i sumporove kiseline, mazajuć cio panj, ali bez uspjeha. Molim vas imali kakovo drugo sredstvo, koje bi se dalo uspješno uporabiti proti palcu.

P. I. u J. (Otok Hvar).

126. Dade li se popraviti rakija, koja je za kuhanja u nečistom kotlu popričala tek po bakru?

M. O. u D. (Dubrovnik).

127. Kako i čim se popravlja rakija, koja je kisela, jer pečena iz nakisela dropa?

M. O. u D. (Dubrovnik).

128. Bili se izplatilo peti rakiju iz rogača? Kako se pri toj radnji postupa i koliko se rakije može napraviti od 100 kg. suhih rogača?

M. O. u D. (Dubrovnik).

129. Koja je razlika između rakije dropulje i one pravljenе čistim alkoholom i vodom? Jeli ova posljednja štetna zdravlju?

M. O. u D. (Dubrovnik).

130. Imali koje naravno sredstvo za uzdržati mlado vino slatko izim pasteurizovanja i sumporavanja bačava?

M. O. u D. (Dubrovnik).

131. Kojim naravnim načinom može se poboljšati vino gorko iz otiskana dropa, izim križanja sa drugim dobrim vinom?

M. O. u D. (Dubrovnik).

132. Smokve je napalu neka nemam poput krastica, koje kad se izgube izgledaju krvave. Molim vas, koja je bolest i kako se uspješno lieči?

F. K. u N. (Istra).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbrojbu do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Grgurić J. ž. — Gojak O. A. ž. — Joković P. — Hrvatska Čitaonica - Jelsa — Jović V. — Kapetanović F. uč. — Kučera R. ž. — Lovrić Dumica, pos. — Mažuranić S. uč. — Vladislavić A., uč. — Žanko S., uč. — Žeželić A. uč.

Predplatili su predbrojbu do konca I. pol. g. 1900.

P. N. gospoda: Petrić M., pos. — Stefanutti F. ž.

— V. g. Petrić M. — Poljski zakon možete kupiti kod uprave „Nar. Lista“ — Stoji 22 nvč. sa poštarinom.

— V. g. Dr P. Baturić. — Obrnuli smo.

— Sl. Hrv. Čitaonica - Kunavoska — Umjetnim gnojivi, koji se lako tope, kao superfostati, amonijakove soli, klorna pepelika i kliska salitrovina, gnoj se obično u proljeće, kad se razkopa vinograd. A umjetnim gnojivi, koji se teže tope, kao Thomasova troška i kaitit, gnoj se jeseni ili preko zime.

— V. g. Mainić I. G. — Mjestni odnošaji odlučuju, na izbor živice. Živice se sade obično od trnovca (Geditchia Triacanthos) ili od trna, od liešnjaka, od evonimusa i Buxusa — Sjemeni ili sadjenica možete dobiti od A. Ferranta u Slavenskoj Gorici, ili od Braće Sgarovatti u Saonuri blizu Padve.

— V. g. Jović M. — Pisali smo vam za cijene Malligandova ebollioskopa i Salleranova alkoholometra.

— V. g. Mareković pl. B. — Pisali smo vam naše mnjenje o Antiodidumu. Ni sa ovim sredstvom se nevalja prenataglati, dok kušajte ne dokažu, da je doisto djelatnije od sumporovog cvieća.

— V. g. Franić J. — O vrstima američkih loza, koje odolievaju filokseri, a koje se mogu adaptirati našim zemljišnim odnošajim, te o načinu kako se priredjuje zemlja za nasade američkih loza, i o boljim načinima navrećanja istih, bilo je opetovano put govora u našem listu. Prolistajte godišnjake od godine 1890 do 1899 naći će te odgovor na sva Vaša pitanja.

— V. g. Lalić T. Broj 16 i 17 u knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, poslali smo vam.

— V. g. Carević M. — Ako ste u mogućnosti, rabite vodenu paru, inače živo vaponom. Za svaki hektolitar sadržine bačve rabe se 2 kg. živoga vapna, kojeg se zagasi sa 10 litara vode, kako je bilo govora u odgovoru na pitanje 112 u broju 21 „Gosp. Poučnika“. Ako se bačva, nakon što se izluži živim vaponom, dobro izpere vodom, da neustone u njoj nikakvog traga od vapna, može se slobodno u bačvu lievati najfinija rakija.

Kod Uprave „Gospodarskoga Poučnika“ U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili napatuk kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vješta
uporabu narke i izkustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po reduku
na prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKINI

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 1. Prosinca 1899.

SESE

Ciena je listu 3 figrina na godinu.

SESE

ZADAR, 1. Prosinca 1899.

Umjetno stvaranje krupe i pucanje na oblake.

Naši djedovi običavali su pucati na oblake, da raztjeraju vještice, koje su nosile oluju sa krupom.

Polovicom ovog vieka, a i prije, počelo se je osudjivati pucanje na oblake, kao nekori-
stno praznovjerje.

Sviet je pucanje na oblake bio već sasvim napustio, dok amerikanci, u onim predjelim gdje vlada velika suša, nisu sedamdesetih go-
dina počeli pucati na oblake, ne u svrhu, da raztjeraju oblake, nego baš u protivnu svrhu; da ih navuču, e da iz njih kiša pada. Za pri-
mjerom Amerikanaca, povelu su se mnogi vino-
gradari onih zagorskih predjela Štajerske i I-
talije, u kojima krupa često pada, i počeli su pucati na oblake, izrično u svrhu, da preprieče stvaranje krupe, odnosno da obrane svoje vino-
grade od krupe.

O koristi od pucanja na oblake, mnogi su sumnjali i dvojili, jer se nije znalo na koji na-
čin i kako se stvara krupa u oblacima.

Mnogi su pucali na oblake, bez uvjerenja da će se obraniti od krupe, držeći se one, da ako pucanje na oblake ne koristi, ono ipak nemože da bude štetno.

Izkustvo je najzad uvjerilo i sumljivce, da je pucanje na oblake koristno, jer su se puca-
njem na oblake obranili od krupe za više go-
dina zasebice, mnoga od onih mjesta, koje je krupa prije pucanja na oblake, skorom svake godine pohađjala.

Danas malo već tko sumnja, da pucanje

na oblake nije koristno; dapače je pucanje na oblake, steklo sebi između vinogradara toliko privrženika, da je ljetos, dana 6, 7 i 8 stude-
noga, bio obdržan u Casalmongerato u Italiji veliki kongres privrženika za pucanje na oblake.

Na recenom sastanku, izim što se je raz-
pravljalo o uspješim postignutim pucanjem na oblake u raznim predjelim, razpravljalo se je i o točnom ustanovljenju čaja i vremena za pucanje na oblake, o tehnici i zakonom za pucanje, te o shodnosti uredjenja pucanja na oblake, o tehnici i zakonom za pucanje, te o shodnosti uredjenja pucanja na oblake osobitim zakonskim propisim.

Sumnje, koje su obstojale o koristi od pucanju na oblake, razpršene su stranom izku-
stvom, a stranom iznašaćem učenog Dr Kreuschnera iz Darmstadta, koji je pronašao postu-
pak, po kojem se umjetno može proizvesti krupa, a taj postupak je posve jednak onome koji se sgadja u oblacim za stvaranja krupe.

Dr Kreuschner izveo je u svojoj radionici umjetno padanje krupe tim što je dvi stožerne žice jake električne struje, tako namjestio, da je jedna dolazila izpod vode, skorom do povr-
šine vode, a druga je stala tik nad vodom, bez da ju je dodirala. Na obe stožerne žice vladala je velika električna struja, koja se je hotjela da izjednači, pa je skakala s jedne stožerne žice na drugu, i pri tom tako tištila vodu, da se je ona naokolo stožera podigla u obliku lievka, iz kojeg su vrcale velikom snagom male kapljice vode, koje bi padale na papir na kojem je stajala posuda vodom, ne u obliku vode, nego u obliku krupe, istog oblika, kako je krupa što pada iz oblaka.

Rečeni Dr Kreuschner se je dalje uvjerio,

da se od električne struje izvrsne kapljice vode pretvaraju u krupu, samo ako je zrak u blizini posve miran, dočim da ako se zrak i malo kreće, bilo to s kojimudragog povoda, pa i od samog daha od disanja, da se onda izvr-
cane kapljice vode ne pretvaraju u krupu, nego padaju u obliku vode.

Ovi isti odnošaji naime velika tišina zraka vladaju u zraku, u onom času prije nego li krupa počme padati, tom razlikom samo, da se u zraku voda nalazi gori, u oblacim, u obliku sgušćene vodene pare, koja se usljed velikog ohladjenja zraka odmah smrzava i pada u obliku krupe.

Sad, kad je ustanovljeno, da se krupa stvara usljed jake električne struje, za posve mirna zraka, nema više nikakove dvojbe od koristi od pucanja na oblake, jer se pucanjem na oblake, ako je pravodobno uporabljeno, stvara nova struja u zraku, koja stavi zrak u gibanje, a tim preprieči tvorbu krupe, koja, kako je već rečeno, nemože da se napravi, ako zrak nije posve miran.

Sve nastojanje ima sada ići za tim, da se za pucanje na oblake prave što savršenije sprave, koje svojim hitcem mogu dobro i visoko prama nebu potresti zrak, i da se u okolice podvrženim krupi smjesti što više postaja za pucanje na oblake, e da se pred olujom bude mogao držati neprestano zrak u gibanju.

Gojenje repe za krmu na strništu

Gospodari u obće, a marvogojitelji napose, imali bi više pomnje posvećivati gojitbi repe na strništu. a osobito gojitbi takozvane repe vodenjače i turnipsa, jer se iste brzo razvijaju i brzo rastu, pa su od svih krmiva najprikladnije

PODLISTAK.

Kako se stvara tusto u mlieku?

Još u stara vremena, držali su marvogojci za sigurno, da se stvaranje tusta u tielu, za tovljenje, najbolje podupire tustom hranom.

U novije doba, pošto se je opazalo, da se neke domaće životinje lako tuste, i bez da se hrane tustom krmom, bilo je prevladalo mnienje, da vrst hrane ne upliva izravno na tovljenje, barem ne, na stvaranje i naslaganje tusta u tielu; dapače se je obće držalo i vjerovalo, da su ugljovodani, krma koja sadrži onaj dio hrane, koja podupire tvorbu tusta u tielu.

S toga se je u novije doba opet pravilo kušnja, e da se rieši ova prieporna pitanja:

1. Na koji se način stvara tusto (maslo) u mliečnim žliedzdam, ako se krava hrani krmom koja obiluje tustim sastavinam?

2. Jeli se tusto (maslo) u mlieku izlučuje iz tiela, ili je ono, ono isto tusto, što je krava

primila hranom, ili su drugi razlozi s koji se stvara tusto u mlieku?

Za riešenje ovog pitanja upotrebljene su za kušnju dvi krave, netom su se otelile; i uz običnu hranu davalo im se je lanenog ulja; ali se ipak obe krave nisu sasvim jednako hranile.

Jedna krava, ono označena sa Br. 1. primala je svakog dana 12 kg. siena i $\frac{3}{4}$ kg. lanenog sjemena; a druga krava, ona označena sa Br. 2, primala je danomice 8 kg. siena, $1\frac{1}{4}$ kg. ječmene krupice i $\frac{3}{4}$ kg. lanenog sjemena.

Iz lanenog sjemena rabljenog za hranu, vadilo se je prije hranjenja, pomoću benzine, sve ulje što je ono sadržavalo u sebi.

Za neko vrijeme hranjene su krave na ovaj način, a onda se je počelo dodavati brašnu od lana, lanenog ulja.

Svaka krava dobivala je dnevno $\frac{1}{2}$ do $1\frac{3}{4}$ kg. čistog lanenog ulja.

Istodobno su pravljene kušnje mliekom, što se je muzlo od tih krava.

Mjerilo se je točno, koliko bi se mlieka omuzlo od svake krave, i potraživalo se je ke-

mički mlieko na kolikoću i kakvoću masla. Vrst tusta odnosno masla u mlieku oprudjelivalo se je jodijevom reakcijom, po naputku Hübnera, a kolikoća suhoga ulja, opredjelivala se je po naputku Hazure.

Iz kušnja provedenih, dalo se je ustanoviti, koliko sledi:

1. Za hranjenja sa krmom, koja sadrži u sebi puno tusta, ne prelazi tusto od te hrane izravno u mlieko.

2. Za stvaranje tusta u mlieku, nije od nikakvog upliva tusto naslagano u tielu dotične krave, od koje potiče mlieko.

3. Tustilo što sadrži krma, upije krv iz krme, provadja ga u mliečne žlijezde, u kojima se preobrazi ili prelazi u mliečno tustilo ili maslo.

4. Za hranjenja tustom hranom, raste s početka kolikoća tusta (masla) u mlieku, ali kašnje, i ako se nastavi hranjenje tustom hranom, padne na prvobitnu naravnu kolikoću masla, i uzdrži se na toj naravnoj mjeri, pa da se i najobilnije krmi tustom hranom. Za

da izvade gospodara i marvogojitelja iz neprilike, ako se kasno dosjeti, da mu neće krma, kojom raspolaže, dočeti za sve blago.

Vodena repa i turnips repa dozrijevaju u 6 do 14 nedjelja dana, napram vrsti, te većoj ili manjoj potrebi topline što trebaju za svoj razvoj.

One se siju odmah po žetvi na strništu, pa napram dobi kad se obavlja žetva, može se repa sijati u kolovozu ili rujnu mjesecu.

Vodena repa i turnips repa uspjevaju dobro na lakim pjeskijama, a i na ilovačama, a posve se pokazuju zahvalne ako se pognoje stajskim gnojem ili osokom.

Sjeme od vodene repe i repe turnips je maleno, a naliči sjemenu od repice ili od kupusa, pa je za zasijati hektar zemljišta dosti da se uzme 1 do 1½ kilogram sjemena.

Vodenu repu i turnips repu preporuča se sijati u redove, jer se u redovima zasijane mogu laglje okopavati i zagrcati: a ako su okopane par puta i zagrute, onda rođe dva i tri puta više.

Ako se vodena repa ili turnips repa sije u obhodnji, onda radja 400 i više metričkih centih po hektaru; a kad se goji po žitarici na strništu, rodi još uvijek 200 do 250 metr. centih po hektaru.

Uz repe, pobere se sa hektara površine još kojih 40 do 50 metričkih centih lišća, koje se takodjer može izrabiti za krmu.

Čišćenje bačava od crnog vina, da se budu mogle rabiti za bijelo vino

Bačve od crnoga vina mogu se temeljito izprati i izlužiti, jedino i samo kiselinama, jer su samo kiseline u stanju da raztope tangu od vina.

Za izluživanje i čišćenje bačava od crnog vina, u svrhu da budu mogle biti upotrebljene za bijelo vino, rabi se ponajviše solna kiselina (Ac. muriaticum), i to ne sama, nego razvodjena. U tu svrhu razvodni se 1 litar solne kiseline sa 20 litara vode, pa se ulije u bačvu, i drži u istoj, uz često mučkanje, nekoliko sati vremena, a onda se otoči. Pošto se s jednog puta nemože posve izprati i izlužiti bačva od crnoga vina, valja izpiranje sa gorinavedenom razvodenom solnom kiselinom, opetovati toliko puta, dok posve čista izlazi iz bačve.

Nakon što je bačva bila temeljito izprana i izlužena raztopinom solne kiseline, valja ju izprati toplom vodom, e da se iz bačve odstrani svaki trag solne kiseline.

Za izpiranje i izluživanje bačava od crnoga vina, e da se u iste bude moglo držati bijelo vino, rabe se takodjer i ražne lužine (alkalija) kao n. p. živo vapno, soda itd.

U izpranu i izcijedjenu bačvu, metne se u istu svrhu 1 kilogram živoga vapna, kojeg se prije iztuce u komadiće, pa se na vapno dolije malo a malo, 6 do 10 litara vode, da se zagasi; a onda se bačva dobro izvalja, da vapneno mlieko dodje u doticaj svom unutarnjom površinom bačve. Kroz sve ovo vrijeme drži se ba-

čva dobro začepljena. Valjanje bačve sa vapnenim mliekom opetaje se 5 do 6 puta u 2 do 3 sata vremena, što vapneno mlieko ostane u bačvi; a onda valja vapneno mlieko otočiti, pa bačvu više puta izprati čistom vodom, e da u njoj ne ostane nikakvog traga od vapnenog mlieka.

Mjesto živog vapna, može se rabiti soda, i to 2 kg. sode raztopljene u 20 litara vrele vode.

Izpiranje obavlja se, kako sa vapnenim mliekom, a traje 2 do 3 sata vremena. Kad se otoči raztopina sode valja bačvu temeljito izprati vodom, i to više puta zasebice, a da u njoj neostane traga od sode.

Zna se da je iz bačve izprano sasvim vapno i soda, ako čista voda kojom se bačva izpere ne djeluje na lakmusov papir.

Svrab ili šuga kod pasa

Domaći psi, a i lovački i ovčarski podvrženi su često šugi ili svrabu.

Svrab se kod pasa pojavlja najprije na glavi, pa na vratu, na prsima i na korenu repa, odklen se pak širi po cijelom tijelu. Da je psa napala šuga, pozna se po tom što se pas u početku greba i struže na svaki tvrdi predmet, kojeg nadje.

Na psu, kojeg je napala šuga opažaju se najprije na koži pjege, koje su slične onim od ujeda buha; a i to samo kod onih pasa, koji su bijele ili jasne dlake, odnosno kože. Na dotičnim mjestim pojave se kasnije kraste ili mjehurići puni vrida, koji rastu od dana na dan i prouzrokuju opadanje dlake.

Ove kraste sastojeće se od posušena vrieda, pregnjile kože, dlaka i nečisti, velike su kadšto kao 1 četvorni centimetar, a sadrže u sebi svrab još živu.

Ako se pas ne lieči od svraba dok se prvi znakovi opaze, onda mu se ogubavi, okrstavi i izpuca sva koža, izleda ružno, mršavi, a najzad pogine.

Pasja svrab prolazi lako na čovjeka, i na druge životinje, ako se dostatno ne čuvaju, i ako puštaju blizu šugave pse, ili zalaze u mjesta, gdje dotični šugavi psi stoje.

Dok se opazi, da je pas šugav, valja se odmah latiti liečenja. Proti pasjoj šugi najbolji je lijek sumpor, katran (theer), kreolin, i peruvjanski balzam. Od peruvjanskog balzama napravi se pomast, dočim katranom maže se izravno, a kreolin razblažen vodom.

Pse, koje je šuga izmorila, ne koristi liečiti, valja ih ubiti i zakopati.

Za porabe lijekova valja paziti, da lijek dodje u doticaj sa svim šugavim djelovima tijela, a da pas ne bude mogao lijek obiljavati. Od lizanja se obrani tim, da se psu natakne brnjica ili da mu se priveže gubica.

Laglje se lieči pas od svraba, ako ga se ostriže prije negoli ga se namaže ili okupa u lieku; ali ipak poraba lieka nesmje da uzsliedi odmah po striženju, jer bi se pas mogao lako nahladiti: bolje stoga pričekati par dana po striženju, pa uporabiti lijek štopro onda, kad se je koža nešto utvrdila.

Koliko traje plodovitost krmače? Na plodovitost krmače upliva u prvom redu pasmina, a u drugom redu način uzgoja. Krmače domaćih pasmina trebaju za svoj tjelesni razvoj 3 do 4 godine, i tad su pravo dorasle za razplod; a ostanu plodne do osme ili do devete godine. Krmače domaćih pasmina stopro onda nose veći broj odojčadi kad se drugi ili treći put oprase i u stanju su tad da svih doje. Ali su već nakon četvrtog prasenja krmače tako tuste, da i ako donose najviše odojaka, ipak ih radi tustila nemogu hraniti. S ovog je razloga opravdano prevladao običaj, da se krmače domaćih pasmina po četvrtom ili po petom prasenju sasvim izluče od razploda. U ovo doba su krmače još dobrih probavnih ustroja, i dosti mekog mesa, pa se njihovo tovljenje još prilično dobro iz-

plaća. Samo one krmače, koje prase puno liepih odojaka, nastoji se izrabiti za razplod do skrajne mjere. Engleške pasmine, koje se laglje tove od naših domaćih, još su manje sposobne za razplod, pa se obično izlučuju od razploda kad su se tri put ili najviše četiri put oprasile.

Otrov za miševе priredjuje se, ako se raztopinom od 50 djelova vode, 30 djelova meda i 1½ diela dušično kiselog (salpeter saure) Strychnina nakvasi 600 djelova pšenice ili zobi. Ovako otrovanu pšenicu ili zob razaspe se ondje, gdje miševi najviše dolaze, ali gdje neimadu pristupa ni kokoši, ni golubovi, ni druge životinje. Miši poskapaju malo posli nego li okuse ovu zob ili pšenicu. Strychnin se nabavlja u ljekarnam, dozvolom liečnika.

Vrelo ulje za čišćenje pušaka, rabi se u novije doba skorom izključivo, jer je iskustvo dokazalo, da se vrelim uljem na brzu ruku od strani svaka nečist iz cievi, a bez da se pri tom ciev troši, kako što obično biva kad se ciev čisti vlakancim od konoplja ili drugim sredstvima.

Kako se lieči konj od glista. U konju, osobito u crievim, nasednu se vrlo često u velikom broju crvi ili gliste, od koji konj trpi često od kolike, i inače zlo izgleda i propada. Ovako bolestnomu konju postane dlaka opora i bez sjaja. Najbolje sredstvo proti glistam kod konja jeste bljuvači srieš raztopljen u vreloj vodi. Za konja od godine dana uzimlje se 12 grama bljuvaćeg srieša; za onog od dvi godine 16 grama, a za starije konje 20 grama bljuvaćeg srieša. Navedene kolikoće bljuvaćeg srieša raztope se u ¼ litre vode, pa se dađe dotičnom konju u dva obroka kroz dva dana t. j. jednog dana polovicu, a drugog dana polovicu. Pogibeljno je zalievati konje ovim liekom, pa s toga se savjetuje prisiliti konje žedjom, da ga sami popiju iz grotca iz kojeg se napajaju.

Praktični omotaj za odpremanje ribe. Ribi, koju se ima odpremiti na put valja izvaditi crieva, sukrvicu i nečist izčistiti čistom krpom, pa joj zasoliti usta sa malo soli. Onda se zamota svaka riba za sebe u slami, opletenoj onako, kako se rabi slama za omotavanje stakle nica, koje se šalju na dalek put. Na ovaj način svaka je riba za sebe omotana u slami. Ovako omotane ribe naslagaju se jedna do druge u košari, a prostre se i podno košare i odozgor nešto slame, da se riba manje tuče za prenosu. Kad riba stigne na opredjeljeno mjesto, izvadi se iz košare, razmota se i odstrani slama, a nečist od slame ovjesi na zračnom mjestu riba sve do onog časa, kad se ima kuhati. Nesmije se prati riba kad se razmota, jer je iskustvo dokazalo, da je riba najbolja, i da se najbolje čuva, ako se od časa kad se živa izvadi iz vode, odnosno od časa kad se ulovi, nevrća u vodu i ne dolazi u dodir sa vodom, do časa kad se ima kuhati.

trajnog hranjenja tustom krmom promieni se maslo u kakvoći, jer se topi nešto teže od običnog masla, a sadrži u manjoj kolikoći hlapivih kiselina.

5. U razmjeru u kojem postaje krava mršavija, laglje se topi maslo napravljeno iz njezinog mlieka, dočim se kolikoća hlapivih kiselina ne mienja.

Napokon su kušnje dokazale, da se suhe vrsti ulja ili tusta koje sadrži krma, prije nego li prodju u mlieko pretvaraju u nesuhe vrsti ulja i tusta. Obično se ulja i tusto iz krme pretvore u oleim i u stearin, ali u stearin samo u maloj mjeri.

Ove kušnje izvedene od V. Henriques i C. Hausen, a priobćene u *Oversigt over Viden-skabernes Selskabs Forhandling* za god. 1899, dokažuju, da krma i ako nema izravnog upliva na tvorbu masla u mlieku, da ga ima neizravnog, i to u velikoj mjeri, ako se rabi pamešno kod krava, koje su od naravi obdarene dobrim mliečnim ustrojem.

Već je konac godine, a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da urede svoje račune našom upravom.

* *

Zadnjih petnaest dana pomakla se je malo trgovina vinom, ali ove žive trgovine, kako prijašnjih godina, nema još nigdje. Na mnogim mjestim svet čeka trgovce da proda pošto po to, jer svak treba gotavog novca za odplatu

poreza, a ljetos, kad nije još bilo moguće razprodati vino, rek bi da porezni činovnici baš navlaš napinju utjeravanjem poreza.

**

Vrieme se uzdrži još uvijek meko i ponešto maglovito, ali zato još uvijek sasvim prikladno za obavljanje poljskih radja za jesensku sjetvu.

**

U državnom proračunu za godinu 1900 uvrštena je svota od 60.000 kruna za gradnju poljodjelske škole u Splitu, i za uređenje njezine podružnice u Kninu, po čem se ima suditi, da je Sinj ostao na cjedilu. Drugih 100.000 kruna stavljeno je u proračunu za uređenje Vranskog blata.

**

Vinarskoj Udružbi za Dalmaciju, dopitalo je ministarstvo poljodjelstva 2000 kruna kao doprinos za upravne troškove u godini 1899.

**

Zakon o prisilnom utamanjivanju krvave uši, kojeg je ljetos glasovao Dolnja Austrijski sabor, dobio je kraljevsku potvrdu.

**

Zemaljska trgovina austro-ugarske u mjesecu listopadu t. g. izniela je po statističkim podatcima 99.8 milijuna florina izvoza, a 69.8 milijuna florina uvoza. A od 1. siječnja t. g. iznio je vas izvoz 761.5 milijuna florina, a vas uvoz 649 milijuna florina. Prama godini 1898 porasao je u istom razdoblju izvoz za 10.9 milijuna florina, a uvoz za 39.4 milijuna florina.

**

Prošle godine napravljeno je u Dalmaciju, što u državnoj solari u Stonu, što u privatnim solaram u Pagu i u Rabu 115,785 m. c. morske soli, i to 115,013 m. c. crne soli, a 772 m. c. bijele soli, sve u vrijednosti od 540,370 florina. U ovim trim solaram bilo je zaposleno svega 2349 radnika. Prama godini 1897 porasla je u Dalmaciji proizvodnja soli za 45,185 m. c. u vrijednosti od 212,047 flor. Dvije same istarske solare, proizvele su godine 1898 morske soli za 3½ milijuna florina.

**

Za koliko su se u Bosni i Hercegovini povećala prevozna sredstva zadnjih 20 godina, najbolje govore sljedeći podatci. Godine 1878 bilo je u Bosni i Hercegovini svega 909.22 kilometra kaldermanih cesta i 102.18 kilometara širokotračne željeznice, koja je bila van prometa; a sada ima 2011.92 klm. kaldermanih glavnih cesta, 1845.08 klm. kaldermanih kotarskih cesta, 2393.2 klm. raznih puteva, 109 klm. širokotračne željeznice, 668 klm. uzkotračnih željeznica i 100.3 klm. obrtnih željeznica. Po tom ima svega 6251.19 klm. cesta i puteva i 877.3 klm. željeznice.

**

Izvoz marve iz Bosne i Hercegovine u razdoblju od godine 1890 do 1898 iznio je po statističkom podatcima, koliko slijedi: Konja 56,392; mageraca 336; mazaga 1426; bikova 9424; volova 333,718; krava 175,115; teladi 43,109; bivola 192; ovaca 769,150; koza 477,628 a svinja 1,589,656.

**

Od 18 do 23 t. m. od 8 sati u jutro do 4 po podne obdržavati će se na gospodarskom pokušalistu u Zagrebu, praktična pouka u suhom navrćenju američanskih loza. Tko želi prisustvovati, red je da se prijavi upravi hrv. slav. gospodarskog društva u Zagrebu do dana 10 t. m.

**

Lovišta u Hrvatskoj zapremala su 1898 godine 4,826,561 jutara površine. Najprostranija su lovišta u zagrebačkoj županiji, jer zapremaju 921,508 jutara.

**

Iz statističkih podataka razabire se, da je godine 1898 izvedeno iz Francezke 20 milijuna litara šampanjca u vrijednosti 92 milijuna florina. Najjači je bio izvoz u Englešku, oko 10½ milijuna boca, pa u Belgiju 2¾ milijuna boca, u Njemačku ¾ milijuna boca, u Sjevernu Ameriku 1½ milijuna boca, u Rusiju ½ milijuna boca, u Austro-Ugarsku-Hrvatsku 152,300.

**

Osim tajnika zamjenika društva za promicanje narodno-ekonomskih interesa Kraljevine Dalmacije u Beču (I. Freinung 3), koji će putovati po Dalmaciji u stvari specijalne dalmatinske izložbe u Parizu godine 1900, običi će neka mjesta Dalmacije i član odbora za izložbu spomenutog društva, gosp. Ante Dešković, i to na svoje troškove. Odbor zahvaljuje gosp. A. Deškoviću na ovoj plemenitoj žrtvi i moli sve članove društva i ostale rodoljube da mu budu pri ruci. Prijave se primaju neprestano Odbor za izložbu sačinjavaju gospoda: Grof Marinica Bonda, D. r. G. Bulat, A. Dešković, savjetnik pl. Ebner, L. K. Fischer, D. r. Luxardo, M. Sardelić, D. r. J. Škarica, vit. Ante Šupuk, pok. Marka, vit. Vuković, prof. Zore.

**

Iz statističkog izvješća ministarstva za poljodjelstvo razabire se, da je godine 1899 gojena sladorna repa na površini od 232,002 hektara, i to u Českoj na površini od 151,727 ha., u Moravskoj 77.13 ha., u Dolnjoj Austriji 7906 ha., u Galiciji 3291, ha. a u Sležiji 2944 ha., dakle na površini od 33,378 ha., više nego li godine 1898.

**

Njemačko gospodarsko vijeće u Berlinu zatražilo je od vlade, da zakonom ustanovi strogi nadzor na trgovinu umjetnim gnojivima i sočnim krmivima za blago, jer da se umjetnim gnojivima i sočnom hranom događaju nevjerojatne prevare, daleko veće i veće štetne, nego li trgovinom sjemenja, koje je zakonom podvrženo državnoj kontroli.

**

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

122. Za koliko vremena poslije trganja, može se opredieliti žestina vina ili opola, odnosno njegova vrijednost, napram sadržini alkohola? Koje su sprave najsigurnije za opredjelivanje alkohola u vinu? Kod koga se nabavljaju, i koja im je cijena?

D. V. B. u V. (Otok Hvar).

Dok mine burno vrienje masta, (a to na našim stranama, napram vremenu koje vlada za jamatve, uzsliedi dva dana ili najkasnije četiri dana po trganju), može se potražiti vino na njegovu žestinu, i opredieliti istu priličnom točnošću, ako se za potraživanja postupa po propisima, i ako se uzme u obzir ono nešto alkohola, što se napravi u vinu za tihog vrienja. Od sprava za potraživanje vina najbolje su: Salleronov destillator i Vidal-Malligandov Ebulioskop. Prvim t. j. Salleronovim destillatorom, koji je znatno jeftiniji od drugog, može se svom točnošću opredieliti žestina vina, ako se radi pomnjom i po propisu. Naravski, radja potraživanja je malko dosadna i duga. Skorom istom točnošću, ali puno brže, opredjeljuje se žestina vina sa Vidal-Malligandovim Ebulioskopom; pa se danas za trgovačke potrebe i ne rabi druga sprava, nego Vidal-Malligandov Ebulioskop. I prvih i drugih sprava ima na prodaju, kod tvrdke Hein. Kappeller, jun. u Beču.

Prvi t. j. Salleronov destillator stoji flor. 12. Drugi t. j. Vidal-Malligandov Ebulioskop stoji flor. 45.

123. Ima li sredstvo kakovo, kojim bi se moglo uspješno boriti proti crvu, što napada na masline? Gdje se nabavlja dotično sredstvo? Kako se priređuje i uporablja?

A. V. u L. (Brač).

U Italiji se uspješno bore proti crvu masline (*Daucus oleae*) raztopinom modre galice, koju se priređuje i uporablja na isti način, kako se priređuje i uporablja proti peronospori loze. U Italiji škrope masline jedanput u jesen, a drugi put u proljeće ili još prije negoli maslina ocvate, ili po cvatnji, kad se resa iztriebi. U novije doba proti crvu masline preporučaju škropljenje maslina sa raztopinom izvadka od duhana. Ta raztopina se priređuje, ako se u 100 litara vode raztopi 1 kilogram mazavog sapuna (prostog sapuna) i 50 grama naphataline, pa ako se ovoj raztopini dolije 1½ kilogram izvadka od duhana. Izvadka od duhana prodaje glavno skladište duhana u Splitu i tvornica duhana u Haimburgu u Kranjskoj. Naphtaline dobit će te u svakoj mirodijari. Dali je ovo sredstvo uspješno i proti crvu masline, kako što je proti krvavoj uši, koja napada voćna stabla, neznamo, jer sami ovo sredstvo nismo kušali, a nije nam poznato da ga je kušala ijedna nami pouzdana osoba.

124. Gojim lemun, a nemožem da vidim od njega ploda, premda raste bujno. Zimi je ovdje do duše dosta hladno, pa ga valja sačuvati u kuću. Molim vas, što je uzrok da lemun ne rodi, i bili ga se kako moglo natjerati da radja?

N. K. u K. (Pelješac).

Teško je odgovoriti na vaše pitanje, jer razni mogu biti uzroci radšta limunu ne radja; ali sudeći po onom što nam pišete, sva je prilika da je uzrokom zemlja. Kad lemun bujno tjera a ne radja, znak je da je zemlja odveć tusta, odnosno da zadrži razmjerno puno dušičnih sastavina, a ove kad obiluju u zemlji, podupiru razvoj mladica i lišća na štetu ploda. Kušajte promieniti zemlju, sa zemljom manje tustom, sva je prilika da će vam koristiti, i da će, ako postoje i svi drugi uvjeti, vaš lemun procvasti i donijeti ploda.

125. U našoj okolici već više godina uništi palac (crna patula) plod, a i ljetorast mladicu. Proti ovom biću upotreblilo se je raztopinu zelene galice i sumporove kiseline, mazajući cio panj, ali bez uspjeha. Molim vas imati kakovo drugo sredstvo, koje bi se dalo uspješno uporabiti proti palcu.

P. I. u J. (Otok Hvar).

Ako ste proti palcu (*Anthracnosi*) mazali panjeve sa raztopinom zelene galice i sumporove kiseline, a nije bilo vidliva uspjeha, to je znak, ili da je raztopina bila loše čvrsti, pa je ostalo nedjelatna, ili da i vas susjed nije mazao, pa je naknadno prešao palac iz susjednog vinograda na vaš. O uspjehu od mazanja panjeva proti palcu, sa raztopinom zelene galice i sumporove kiseline, pripravljene po Skawinskyevom napatku, nema dvojbe; opetovane kušnje provedene u svim vinorodnim predjelima svijeta, potvrdile su koristnu i sigurnu djelatnost raztopine zelene galice i sumporove kiseline protiva palcu, tako da gdje se je mazanje panjeva opetovalo za više godina zasebice, nestalo je svakog traga palcu. Uztrajte u mazanju, i nastojte nagovoriti susjede vaših vinograda, da redovito mažu panjeve raztopinom zelene galice i sumporove kiseline, pa će te bez svake dvojbe imati uspjeha od porabe ovog sredstva.

126. Dade li se popraviti rakija, koja je za kuhanja u nečistom kotlu popričala tek po bakru?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Nema lakog sredstva i načina, da se iz rakije odstrani tek po bakru; dapače se taj tek ne gubi iz rakije ni onda ako se rakija ponovno peče Staranjem, izgubi rakija nešto teka po bakru, ali posve malo. U trgovini, prekriju tek po bakru u rakiji tim, da joj dodadu koju mirodiju, n. p. ulja od borovice, ulja od aniza i sličnih eteričnih ulja, koji služe za pravljenje likera, kao borovičke, anisete itd.

127. Kako i čim se popravlja rakija, koja je kisela, jer pečena iz nakisela dropa?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Rakija napravljena iz nakiselog dropa, dade se popraviti lužinim ili alkaličnim sredstvom, koji vežu kvasinovu kiselinu, koja se je za pečenje rakije prekapila sa alkoholom, i o-

stala pomješana u rakiji. U tu svrhu rabi se živo vapno, prah od mramora, pepeo od izgorjenih lupina od kamenica i pepelika. Prije porabe ovih sredstava valja napraviti kušnju na malo, dok se ustanovi kolikoća dotičnog lužavog sredstva za odstranjenje kvasinove kiseline iz rakije. A kolikoća ovih sredstava, recimo n. p. prašine od mramora ili pepela od kamenica, potrebna za odkiselenje rakije, opredijeli se sredstvom lackmusove hartije. Modra lackmusova hartija, umočena u rakiju koja sadrži kvasinove kiseline pocrveni. Postepenim dodavanjem rakiji praha od mramora ili pepela od kora od kamenica nestaje kvasinove kiseline iz rakije, jer ju veže uzase rečeni prah ili rečeni pepeo. Za dodavanja moći se svako često u rakiju, modri lackmusov papir, dok umočen u rakiju ne mjenja svoju boju u crvenu. Ako se je za kušnju na malo rabilo 1 litar rakije, i recimo 10 grama praha od mramora, onda se za odkiseliti jedan hektolitar rakije hoće 1 kilogram praha od mramora. Naravski i kušnje i odkiselivanje na veliko valja praviti pomnjom i polako, da se dade sredstvu vremena da priveže k sebi kvasinovu kiselinu, jer se prekomjernom porabom ovakovih sredstava može pokvariti rakija tim, da se po štogod od uporabljenog sredstva raztopi u rakiji, te joj priobči koji novi, neugodni tek.

128. Bili se izplatilo peći rakiju iz rogača? Kako se pri toj radnji postupa i koliko se rakije može napraviti od 100 kg. suhih rogača?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Dali bi se izplatilo peći rakiju iz rogača, pitanje je koje valja riješiti od slučaja do slučaja, kad se zna koja je ciena rogačim, i koliko sladora sadrže u sebi. U tu svrhu valja napraviti jednu kušnju na malo sa 200 do 300 kg. rogača, koje valja razkomadati, što moguće na sitnije, pa maceracijom izvaditi iz njih slador. Već po gustoći vode, koja za maceracije raztopi slador, odnosno od postotka sladora, što dotična voda od maceracije sadrži u sebi, može se suditi, ako će se izplatiti činiti umjetno prevriti dotičnu vodu od maceracije rogača, pa iz nje peći rakiju. Ako se maceracijom rogača nemože dobiti voda od barem 14 po sto gustoće, onda se neizplaća pečenje rakije iz rogača.

129. Koja je razlika između rakije dropulje i one pravljenе čistim alkoholom i vodom? Jeli ova posljednja štetna zdravlju?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Medju rakijom dropuljom i rakijom napravljenom od čistog alkohola, razlika je velika, jer su dvi vrsti alkohola sasvim različite. Rakija dropulja je alkohol od grozdova sladora, a čisti alkohol bog zna od česa je pravljen, ali se obično pravi od krompira, od raži, buča, kukuruza, drva itd. Rakija dropulja, ako se umjereno pije, nije štetna po zdravlje, jer ona sadrži oenanatna ulja, koja ne djeluju štetno na živce. Rakija pravljenа od čiste žeste, izim što nije naravna, pa da je pravljenа i od najčišćijeg alkohola, sadrži uvijek u sebi smrdivih ulja, (fusel ulja) koji otrovno djeluju na živce, a dosljedno i na zdravlje onog, koji takovu rakiju pije.

130. Imali koje naravno sredstvo za uzdržati mlado vino slatko izim pasteurizovanja i sumporavanja bačava?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Od naravnih sredstava, kojima se može mlado vino uzdržati slatko, bez da ga je potreba pasteurizovati ili jako sumporiti, najbolja je studen. Ako se slatko vino drži u konobi, u kojoj se konstantno može naravnati toplina na 5 do 8° C. povrh ništice, neće vino prevriti, nego će ostati bistro i slatko za onoliko vremena, koliko se hoće. Za ovakovu svrhu hoće se dobro uredjena konoba, u kojoj se drži toplina nizka ili ledom, ili eterom; ali je bolje ledom, jer neostavlja nikakvog mirisa, i jer su novi izumi dotjerali umjetno pravljenje leda, na male cijene i jeftino, tako da napraviti umjetno 50 kg. leda ne stoji nego 4 novčić. I potpunim odstranjenjem zraka, čuvajuć slatko vino u posve hermetički zatvorenim posudam, može se vino uzdržati dugo vremena slatko, ali je ovakav postupak puno skuplji i puno dosadniji, nego li je onaj sa ledom, odnosno sa studeni.

131. Kojim naravnim načinom može se poboljšati vino gorko iz otiskana dropa, izim križanja sa drugim dobrim vinom?

M. O. u D. (Dubrovnik).

Gorko vino od dropa, može se napraviti mekše i bez križanja drugim vinom, ako se u porabi žestoka čistila, koja vežu treslovinu, kojom obiluje takovo vino, i koja je uzrokom da je ono gorko. Od takovih sredstava najbolji je mührunji mjehur (colla di pesce); kojeg valja prije izmrviti na komadiće, pa namočiti u vodi da omekša, i rabiti sasvim u raztopljenom stanju.

132. Smokve je napala neka ne-nam poput krastica, koje kad se izgnječe izgledaju krvave. Molim vas, koja je bolest i kako se uspješno lieči?

F. K. u N. (Istra).

Neman, koja vam je napala smokve jeste medič (cocus). Medič je jedan parasitni nametnik, koji se brzo i brojno razplodjuje, i izmori stabla koja napadne, i to stranom što svoju hranu sisa iz stabla, a stranom što začepi sve puči na kori, pa stablo nemože da diše, i pogine suđijavo. Medič napada najradje, slabija stabla, koja nisu davno bila poguojena, te nemogu da crpe iz zemlje, dostatnu i potrebitu kolikoću hrane. Medič se tamani najlaglje zimi, kad je stablo bez lišća, ako se oštrom četkom izčetkaju sva ona mjesta, gdje je medič jače usjeđen, pa onda cijelo deblo i sve grane i mladice izmažu gustim vapnenim mliekom, kojeg se napravi od časa prije zagašenog živog vapna. Ovu radnju valja obaviti za suhog vremena, a da se vapneno mlieko može posušiti i okoriti. Za jače zaraze mediča, mora se ovo sredstvo opetovati dva do tri puta preko zime. Lakše, brže i sigurnije, i ako ne jeftinije, tamani se medič ljeti i zimi, ako se dotično stablo više puta poskropi raztopinom modre galice, pripravljenom na isti način, kako se pripravlja za škropljenje loza proti peronospori. Ovakovo škropljenje valja opetovati u navratcima, od 8 ili 10 dana tri do četiri puta. Još jači i djelotvorniji otrov proti mediču jeste raztopina izvadka od duhana, koja se priredjuje, ako se na 100 litara vode doda 1 ½ kg. izvadka od duhana (estrakta) 1 kg. mazavog sapuna i 50 grama naphtaline. I ovim sredstvom valja poskropiti cijelo stablo dva do tri puta u navratcima od 10 do 12 dana, jer pošto je leglo zaštićeno od roditelja, ako se i jednim škropljenjem unište roditelji, ostane leglo, iz kojeg se opet medič razkoti. Naknadno škropljenje raztopinom izvadka od duhana, ima svrhu da uništi leglo.

B. Nova pitanja.

133. Ima li sredstva i načina, da se preprieči zarazno pometanje ploda kod krava?

I. T. u S. (Hrvatska).

134. Može li se u proljeće uspješno gnojiti zimske usjeve i sa Thomasovom troskom?

L. F. u B. (Bosna).

135. Jeli istina, da se katran izvrstno rabi, kao obranbeno i lječivo sredstvo proti slinavki (Aphta epizootica)?

M. V. u P. (Istra).

136. Jeli istina, da su u franczskoj uspjeli udomiti braziljansku pticu Inambu (Rynchotus rufescens), i da je to izvrstna divljač, koja se puno plodi, i koja bi mogla i kod nas uspjevati?

O. F. u S. (Split).

➡ Odgovori na javna pitanja kao i nova pitanja, primaju se rado od svakoga, pa i ne bili predbrojnici.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Vecchiardo P., uč. — Boškaj I., žup. — Bijelić S., par. — Depeder A.,

žup. — Bašić D. P., žup. — Galzigna P., upr. — Košta D. P., žup.

— V. g. Dinko Tudor Ivanov — Vaša predbrojba podmirena je do 1 prosinca 1900.

— V. g. Fra Jere Bronić, žup. — A vaša do konca god. 1900.

V. g. Lazić S. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam skupa sa Br. 18. Za sve ostalo pisat ćemo vam.

— V. g. Matić N. — Istina je da su jaja od sjevernog ronca posve skupa, jer su posve riedka. Nedavno je za jedan prirodoslovni muzej u Londonu plaćeno jedno jaje sjevernog ronca 300 Guinea.

— V. g. Vukić A. — Broj 22 poslali smo vam iznovice. Prvo izdanje knjige „Mane i bolesti vina“ je razprodano, a drugo nije tiškano. Glede proljetnog gnojenja Thomasovom troskom biti će govora u budućem broju.

— V. g. Stazić S. — Jedan biljun jesta milijun milijuna. Jedan biljun zlata ima više od jednog milijuna tona težine. A za prenieti ga iz južne Afrike u Evropu trebalo bi 328 brodova od kojih svaki da ukrca barem 5000 tona. To i je razlog, zašto su englezi našli povoda, da se zarate Transvaalom.

— V. g. Antunović B. — Najbolje sredstvo za razkuživanje zahoda, jeste zelena galica, a nije ni odveć skupa.

— V. g. Novaković L. — Za procjedjivanje ili čišćenje vode za piće, najbolja su ona cjedila, što gradi Tvornica cjedila „Delphin“ u Kraganu blizu Beča. Jednim takovim cjedilom (filtrom), koji stoji samo 4 florina, može se u par časova procjediti ½ litre najblatavije vode, koja kašnje izgleda čista kao distilirana voda. Ova cjedila su samodjelatna, a mogu se namjestiti na staklenicu.

— V. g. Balković I. — Knjižicu „Duhana“, onu „Buhač“ i broj 19 „Gosp. Poučniku“ poslali smo vam. Za ostalo pisali smo vam. Spomenite, nas gosp. S.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, cijena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Cijena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju ovieća urešnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Cijena florina 3.

P. D. Cijena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena cijena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

GOSPODARSKI POUČNIK

Obće blagostanje zavisi o blagostanju pojedinca
a temelj blagostanju pojedinca, jest razboriti rad uz vještu
uporabu nauke i iskustva.

Upraviteljstvo lista je u Zadru

Predbrojba u Austro-Ugarskoj stoji 3
for. na godinu, u
Inozemstvu 8 franaka na godinu.
Uvrstbe plaćaju se 8 novč. po redku
sa prvi put, a svaki slijedeći put 3 novč.
redak. Cliché računaju se 5 novč. po cen-
timetru četvornom.

Upravitelj i Izdavalac: PETAR L. BIANKIN

Odgovorni urednik: NIKOLA ŠIMIĆ

Pisma, naputnice itd. itd. upravljaju
se Upraviteljstvu Gospodarskog Poučnika u
Zadru. — Rukopisi se ne vraćaju.
Predbrojba je obvezna za godinu dana
a izplaćuje se u Zadru.
Tko nepovrati prva dva broja obve-
zan je predbrojbi za godinu dana.

ZADAR, 16 Prosinca 1899.

SSSS

Ciena je listu 3 fiorina na godinu.

ZADAR, 16 Prosinca 1899.

Obračun

Dužnost je svakog čovjeka, a napose go-
spodara, poljodjelca i težaka, da na koncu go-
dine učini obračun sa godinom, koja polazi, e
da stečeno iskustvo, bude mogao upotrebiti na
svoju vlastitu korist, kao i na popravak po-
griješaka radi kojih je štetovao ili trpio. Veća pak
dužnost veže ljetos svakog da obračuna godi-
nom, jer ima da obračuna zadnjom godinom o-
voga vieka, odnosno da obračuna celim viekom.

Ta ista dužnost veže i nas, pak nas evo
da obračunamo prošlom godinom, i sa osamnaest
punih godina obstanka našega lista, koji se
gube u bezdan devetnaestoga vieka.

Ljetos, kako i svih prošastih godina, u
nizu uvodnih članaka nastojali smo, da triez-
meno, ozbiljno i stvarno razpravljamo sva naša
viseća i još zalibože, ne riješena gospodarska
pitanja, a u nizu poučnih članaka, nastojali
smo, da dademo gospodarim praktične upute,
temeljene na znanosti i iskustvu, u svim go-
spodarskim granam bez razlike.

Svašticam, podali smo u svakome broju
praktičnih naputaka, kojimi se svaki gospodar
može okoristi i kod kuće i u štaji i u konobi,
i u hambaru, i u vinogradu, i u voćnjaku, i na
livadi, i na oranici.

Gospodarskim Viestima nastojali smo oba-
vješćivati naše čitaoce o vremenu, o stanju u-
sjeva i vinograda, o cijenam na tržištim, o va-

žnijim statističkim podatcima iz narodnog go-
spodarstva, o svakom novom poduzeću tuzemnom
ili inozemnom, e da s jedne podučimo, kako se
drugi narodi pomagaju i keriste, i da potaknemo
domaće odlučujuće faktore, da se ugledaju u
primjer drugih, i da se maknu već jednoč od
svojeg bezkonačnog mrtvila.

Odgovorim na stavljena pitanja, dali smo
svima odgovora, bilo javno u listu, bilo pisme-
no, na sve one stvari, koje su ih pobliže za-
nimale.

Pitanja bila su ljetos tako začestala, i
bila su tako raznovrstna i važna, da se je i-
stim, skoro svu godinu morao posvetiti naš
upravitelj i naši suradnici. Na temelju svega
što smo naveli i učinili, mi možemo mirne duše
obračunati godinom, koja polazi, uvjerenjem,
da smo u svakom pogledu izvršili našu dužnost,
i preko naših snaga.

Ako uspjesi našeg trajnog i napornog rada
nisu još svudi vidivi, krivnja je u prvom redu
onih odlučujućih faktora, koji nam nisu htjeli
podpomagati, ili nas nisu shvaćali, ili zavedeni
strašću i osobnostim, zapostavljali su obće go-
spodarske interese, svojim osobnim ambicijam:
ali mi ipak ponosom možemo uzkliknuti: ipak
se miče, a ako se miče, to je u prvom redu
naša zasluga.

Ovoliko glede godine, koja polazi. Ali
bud jedna godina neodlučuje u gospodarskom na-
predku jednoga naroda, i bud je viek na izma-
ku, mi ćemo da se osvrnemo na realno naše go-
spodarsko stanje na koncu vieka.

Naše gospodarsko stanje, na koncu vieka
dalo bi se na kratko označiti su par riečih:
Mi smo u gospodarstvu zaostali mal da ne cio
jedan viek za drugim narodim, a što je još puno
gore, prieti nam ozbiljna gospodarska kriza,
čije posljedice mogu biti, od redoglednih šteta,
i dovesti nas do gospodarskog razsula.

Poljodjelstvo, koje je kod svih naroda pravi
temelj narodnom gospodarstvu, kod nas je sasvim
propalo, i malo ima mjesta, gdje se još obradiva-
nje polja izplaća. Voćarstvo, koje je imalo najjaču
predstavnicu u maslinam, smokvam, bajamim i
višnjam, propada, jer masline stradaju od na-
metnica, a priredjivanju smokava i višanje nije
bio težak upućen, da ih može koristno unov-
čivati na tržištim.

Sve naše nade bile su se usredotočile u
vinogradarstvu, i mnogi su uložili velikih gla-
vnica u ove nasade, pa je i doisto bio došao
čas, da se te nade nisu imale držati izpraznima.
Ali nakon peronospore, pogodio nas je novi
bič, vinska klauzula, koja je dala smrtni udarac
našim vinogradarim, i čije će se zle posljedice
osjećati kod nas za više decenija, ako nebude
vinska klauzula izpuštena iz novog trgovačkog
ugovora sa Italijom.

Obrta nemamo, šuma nemamo, trgovine
nemamo, brodarstvo se je u razsulu, a more nas
je izdalo, pa nemamo baš jedne gospodarske
izruke, koja bi se nalazila na visini današnjeg
napredka, koja bi nam mogla ostaviti dobru
uspomenu na viek koji odlazi.

Na obći jauk o štetam što trpimo od klau-

PODLISTAK.

O čuvanju loza preko zime

Svedjerno širenje filoksere, sili vinograda-
re, da nove nasade prave ameriskim lozam,
koje odole filokseri. A bud te loze sad svak
traži, sasvim je naravno, da su ove znatno po-
skupile, i da dobrih ameriskih loza, nije
lako nabaviti, ako se za vremena ne traži do-
bar izvor, i od istog osigura potrebita kolikoća.
Sasvim je naravno, da uz veliki trošak koji
je škopčan obnovom vinograda, nastoje vinogra-
dari, da na ameriskanske navrnu što bolje i što
biranije domaće vrsti loza, e da im se uložena
glavnica kašnje bolje izplate, boljom vrsti vina,
koje se prodaje za veći novac.

Usled ove velike tražbe loza, razvio se
je u zadnje doba veliki promet lozam, pa kako
valja primiti loze, kad stignu, dobro da se zna-
de, kako se imadu čuvati do časa kad će se
zasaditi.

Vinogradari mora prama tomu da se brinu
kako da im dobro prezime bilo ključeci i ko-
renjaci ameriskih loza, bilo ključeci biranih

domaćih loza, kojima imadu da navrću ameri-
kanske.

Gdje je moguće, savjetuje se korenjake
ostaviti preko zime zasadjene u zemlji; gdje
to nije moguće, valja ih čuvati u pržini (pie-
sku), u zračnoj, u hladnoj konobi, ili u drugoj
kojoj sličnoj prostoriji ili pak u jednoj jami
izkopanoj u zemlji. Za dobro i sigurno čuvanje
korenjaka preko zime hoće se:

1. Nizka a stalna toplina preko ciele zime
i čist zrak u prostorijam, u kojim se čuvaju
loze.

2. Podpuna tmica.

3. Primjerna jednaka vlaga.

U sitnoj pržini (piesku), osobito u žutoj
sitnoj pržini čuvaju se najbolje loze; i to tim
bolje, čim je manje vremena proteklo odkad je
dovežena pržina i uporabljena za čuvanje loza.

Stara, recimo pržina, koja je već od duže
vremena u konobi, nije prikladna za čuvanje
loza, ako se prije ne iznese na polje i ne drži
nekoliko dana rasturta na zraku.

Novo dovezenu, nešto malo vlažnu pržinu,
razaspe se po tlehu konobe, nešto jedan pedalj
debelo, pa se na njoj naslagaju ili korenjaci
povezani u snopiee od 50 komada svaki, sve
jedan do drugog, tako da deblji krajevi od
korenjaka, gdje su im žile dodje prama zidu,

odnosno prama drvenom ošitu, ako je napravljen
za laglje čuvanje loze, i to tako da izmedju
zida ili ošita i snopova loza ostane 2 do 3 pr-
sta praznine, koju se prazninu sasvim izpuni
pržinom.

Pržina se posiplje i po snopovim loza, i
za posipanja, skosne se par puta svakim sno-
pom, e da pržina prodre u sve praznine izme-
dju loza, i da ih podpuno izpuni. Kad je vas prvi
red snopova loza dobro pokriven pržinom, onda
se, na isti način, naslaga drugi red snopova, i
po ovom se posiplje pržina, na način da izpuni
sve praznine izmedju loza. Ovim se naslaganjem
snopova izmedju slojeva pržine nastavi od pri-
like do visine čovječjeg tiela; višje ih naslagati
nije uputno, kako što nije uputno, da slojevi
pržine izmedju pojedinih slojeva snopova loza,
budu odveć tanki.

Ključeece valja za čuvanje razdieliti po
vrsti, napose ključeece ameriskanske, koji imadu
da služe za podlogu, a napose ključeci domaćih
loza, koji imadu da služe za plemenike.

Ključeece od amerikanka, odrezane na o-
bičnu duljinu ključeca priveže se u snopove
od 100 komada svaki, i zasade se pržinu tako,
da im gornji, tanji kraj stoji izvan pržine, o-
dnosno da viri na polje iz pržine.

Ključeci se mogu polagati u pržinu sto-

zule, i od gospodarskog propadanja, bio je došao čas, kad se je mislilo i vjerovalo, da su se odlučujući faktori najzad probudili iz mrtvila, i da misle nešto ozbiljna preduzeti za unapređenje našeg gospodarstva; ali nas je i ova nada izdala.

Najprije je učinjena velika pogreška, što se je uređenje naših gospodarskih odnosa povjerilo stranoj osobi, koja ne pozna, ni zemlje, ni ljudi, ni jezika, ni potreba naših; a onda je počinjena velika pogreška, što se je uzveličavalo gospodarsku osnovu, kao remek djelo, i što se je gljupački izčekivalo preporod našeg gospodarstva od svota, koje bi jedva mogle doći, da se valjano gospodarstveno uređi jedan od naših manje prostranih kotara.

Osnova je ostala u cjelini na papiru, i nije bila provedena nego u onom dielu, koji služi za obamamljivanje, i sabiranje podataka, po kojima se može na visoko izvješćivati o našem gospodarskom napredku na papiru.

Nastavilo se je drobit mrvice, kako što se je prije običavalo, samo tom razlikom, da se sada drobe mnogo mrvice manje, nego li su se prije drobile.

U ovakovom stanju stvari, mi ne žalimo polazak prosvjetljenog devetnaestog vieka, koji nas je zadržao u tmini, i za kojeg smo gospodarski nazadovali.

Uprava.

O dobi kad se imadu uporabljati goveda za razplod

Veći dio gojitelja marve griješi tim, što odveć rano upotreblja goveda za razplod. Junad nesmjje se uporabljati za razplod, dok nisu postigla podpuno svoj razvoj; jer se inače uzgaja loš i kržljav podmladak. Istina je doduše, da čim se kasnije uporabljaju goveda za razplod, da su tim veći troškovi uzdržavanja, ali marvogojilac, nesmjje zaboraviti, da uporaba još mladih goveda za razplod, ima ne samo stalnih posljedica za podmladak, ali i za roditelje, koji jer još mladi, trebaju hrane za razvoj vlastitog tiela, a u normalnim odnosajim, nije moguće ni da uzmu ni da probave toliko hrane, koliko je iste potreba za redoviti razvoj vlastitog tiela. i onog zametka kojeg nose u svojoj utrobi.

Mnogi se marvogojitelji opravdavaju tim, da kad je govedo spolno dozrelo, da je to onda znak, da se mogu uporabljati za razplod, ali pri tom zaboravljaju, da spolna zreloća, nije ista stvar što i životna zreloća.

Ako junica pokaže rano, da je spolno razvijena, nesmjje to marvogojca zavesti; on

jećke, u kojem slučaju treba više prostora, ili pak ležećke, dva reda jedan prama drugom sa svojim debljim krajevima, e da na desno i na lijevo od stoga vire na polje tanji krajevi ključeca.

Domaće loze, koje imadu da služe za navrtanje kao plemenike, ne režu se kako ključeci na kratko, nego se privežu po svoj dužini, i pokriju samo sa pedalj debelim slojem pržine, e da im se dobro uzdrže pupovi (oka).

Pošto, kad snopovim vire tanji krajevi na polje od pržine, ako su u pržini okomito zasadjeni, protjeraju u proljeće gornji pupovi; ali se to dađe prepriječiti, ako se snopovi nekoliko puta prevrnu, debljim krajevima ključeca na polje.

Ako su ključeci samo pedalj duboko zakopani u pržini, i ako se svako često nešto malo poskropi pržina vodom, uzdrže se svježi, kako da se dan prije ubrani.

Preko zime valja toli prozore, koli sve druge otvore konobe, u kojoj se čuvaju loze dobro zatvoriti i obložiti ih mahovinom ili slamom, a da je toplina u njima jednaka.

Jame se kopaju u zemlji 1 metar duboke, pokriju se delim slojem slame, i izkopa se naokolo jarak za otok vode.

A. V. Z.

mora da istodobno pazi, dali je ona i tjelesno razvijena, a ako nije nesmjje ju pripustati biku, dok se životno podpuno ne razvije. Od toga, neće imati gospodar štete, nego u toliko, što će morat dulje junicu gojiti, ali će zato imat koristi, od tim jačeg i boljeg podmladka, čim bude doraslija i životno zrelija junica, koju prepusti razplodu.

Što je rečeno za junice, vriedi i za junce, junci odnosno bičioi, nesmjedu se upotrebiti za razplod, dok nisu tjelesno podpuno razvijeni.

Godine nesmjedu da odlučuju na dobu uporabe istih za razplod, nego tjelesni razvoj. Obično biva, da se i junci i junice, već u 1½ godine mogu pripustiti za razplod, valja biti juncim posve oprezni, i štediti ih što više moguće.

Oni marvogojitelji, koji uporabljaju krave na rad, te prama tome izčekuju jači podmladak, mora da se najstrožije drže ovih pravila, jer veliki i jak podmladak nije moguće uzgojiti, ako i roditelji nisu veliki i jaki, a veliki i jaki roditelji nemogu biti, ako prije nego li se uporabe za razplod, nepostignu podpuni životni razvoj.

Samo u onim predjelima, gdje se goje krave izključivo radi mlika, može se dopustiti ranija uporaba za razplod; osobito junica, jer to ima oslonu u činjenici, što krave slabijeg tjelesnog razvoja, trebaju manje hrane, a mogu biti isto tako dobre dojilje, kako krave velikog tiela.

Marvogojilac nesmjje ipak zaboraviti, da se goveda većeg tiela, kad ostare, dadu skorom istim troškom utoviti, kao i goveda i velikog tiela, a da se za njih od mesara dobije daleko više novca, nego li za mala goveda.

L. B.

Pravila kojih se je držati pri smještenju ulišta

Svaki onaj, koji hoće da zavede gojitsu pčela, valja da se prije u gojitsu pčela uputi, i mora prije nego li smjesti ulište, da je sasvim na čistu, o svim mjestnim okolovštinam, koje mogu uplivati na dobar ili loš uspjeh pčela.

Naravski, nije čovjek uvijek u mogućnosti, da si po volji odabere mjesto, gdje će smjestiti ulište, ali ipak red je da za izbor mjesta za ulište, drži sljedeće pred očima:

1. Da pčele ne uspijevaju dobro, nego samo u zaklonici od vjetrova. Ako se ulište smjesti na mjestu gdje udaraju i vladaju vjetrovi, otačat će brzo broj pčela u ulištu, i od gojitbe pčela neće biti nikakove koristi. Zimi su štetniji po pčele žestoki vjetrovi, nego li studen.
2. Ulište valja smjestiti u nizini, e da pčele kad se za jakih vjetrova i oluje vraćaju natovarene hranom kući, ne budu prisiljene dizat se visoko do ulišta.
3. Ulište valja smjestiti na otvorenom mjestu, jer onda pčele laglje odlitaju i dolitaju.
4. Ulište nesmjje se smjestiti pokraj visokih stabala, ni svojih, ni svojeg susjeda, jer se onda za rojenja može imati svakih neprilika.
5. Gdje je moguće najbolje je smjestiti ulište blizu stena, e da se ulište bude imalo uvijek pod oči.
6. Valja providiti u blizini ulišta za napoj pčela; u tu svrhu najviše prija pčelam komad vlažne tratine, ali gdje nije to moguće, valja držati u jednoj posudi vode, a na vodi komadčića daske, e da pčele nadju gdje će stati, bez pogibelji da se utope.
7. U blizini ulišta hoće se dobar pašnjak za pčele, da pčele ne budu primorane letiti Bog zna koliko daleko, da si nadju potrebitu hranu.
8. U blizini ulišta valja da vlada mir, jer svaka buka uznemiruje pčele, i to više zimi, nego li ljeti.

P. V.

O hranjenju marve sa korenjačam

Od raznih korenjača, najviše se goje repe za hranu domaćih životinja, a rogate marve napose.

U nekim zemljama, kao n. p. u Danskoj, u Sjevernoj Njemačkoj i u Belgiji, i veli i mali posjednici, dapače i sami težaci goje repe, za hranu krava muzara, ovaca i svinja.

Koliko se važnosti, daje u sjevernim ze-

mljam repi, kao hrani za domaće životinje, niko to nemože vjerovati ako nevidi svojim vlastitim očima; a ta važnost što se daje repi sasvim je opravdana sa velikom koristi, što se ima od hranjenja repom.

Kušnje napravljenje repom, o tom najjasnije govore.

Od 20 krava muzara, od prilike jednakih godina, jednake dobe telenja, i jednake dobnosti, pet ih je hranjeno za 64 dana mjeseca veljače, ožujka i travnja sa 4½ kg. sočne hrane svaka na dan, i sa odgovarajućom količinom siena i slame, a drugi pet krava je dobivalo dnevno na glavu 3 kg. sočne hrane i 30 kg. repe, uz odgovarajuću količinu siena i slame.

Od ono pet krava, koje su se hranile sučnom hranom, slamom i sjenom podojeno je bilo u 64 dana 2693 kg. mlika, u vrijednosti od 242 flor. i 37 novčića, računajući svaki kilogram mlika po 9 novč.

Od ono drugih pet krava, koje su bile hranjene kroz isto vrijeme repom uz sieno i slamu, podojeno je bilo 4018½ kg. mlika u vrijednosti od 361 flor. i 66 novčića. Po ovom izkazu krave hranjene repom dale su u istom razdoblju t. j. kroz 64 dana 1425½ kg. mlika u vrijednosti od 128 flor. i 95 novčića više, od onih pet krava hranjenih sa sučnom hranom, uz sieno i slamu, a bez repe.

Čuvanje crljenog luka

Crljeni luk igra u kućanstvu veliku ulogu i kao začim i kao hrana, dobro je stoga da se znade, kako se imade čuvati crljeni luk preko zime, a da ne izgubi, da se ne posuši, ili da odveć rano ne protjera.

Spremiti valja samo zrele zdrave, jedre i pune glavice, i to radje one glavice koje nisu puno velike. Biele glavice i one svjetlije boje, teže se čuvaju preko zime od glavica, koje su tamne, mrke ili crne boje! Ozledjene glavice, i one koje su pa bilo i samo malo izgnježene, valja odstraniti, jer lako pregniju.

Već posušene žile, valja odrezati od glavica, a poništo kidati ih rukom; a od posušene izvanjske ljuske odstrani se samo one, koje same otpadaju.

Do zime, čuvaju se glavice od crljenog luka razastrte po tavanu, a dok udari studen privežu se u snopove ili izpletu u strukove i ovjese u podrumu, koji mora biti suh i prilično zračan. Male glavice za sjeme spremne se u vreću, pa se drže pokraj peći, da se dobro posuše. Nekoliko dana pred sadnjom prenesu se ove glavice na hladnom mjestu, a da se osvježe i najedu, pa se onda sade.

Glavice od crljenog luka, tolike, koli male, koje su određene za hranu, posuše se u krušnici, nakon što je u njoj bio kruh izpečen. Tim sušenjem prepriče se klicanje glavica; i uzčuvaju se glavice od crljenog luka, sve do na ljeto; uvijek tečne i zdrave.

F.

Sredstvo kojim se priče. da kruške omekšaju

Neke vrsti plemenitih i tečnih krušaka, posve lako omekšaju; dok se čuvaju za zimsku porabu. Ovaj se pojav pojavlja na kruškama, osobito za vlažne, oblačne jeseni, dočim, ako jeseni, odnosno u rujnu i listopadu vlada vedro, suho vrijeme, onda kruške ne omekšaju za čuvanja.

Za vlažne i hladne jeseni pretvori se jedan dio sladora što sadrže kruške u škrob, jer za hladna i vlažna vremena, usljed slabog ili nikakvog djelovanja sunca, neizlučuje iz kruške ova količina ugljene kiseline, kako što je potrebno, a da se slador ne pretvori u škrob.

Usljed tvorbe škroba, postane meso od kruške spužvasto, žilavo, pa meko, a najzad kao kaša, koja pak lako izgubi.

Dok se opazi, da su kruške počele mekšati, valja i postaviti u koševu i držati u toploj, ugrijanoj sobi.

Nakon 5 ili 6 dana stajanja u toploj sobi, postanu kruške opet sočne, i poprime naravsku mekoću. Pri toplini od 16 do 20° C. pri kojoj je ugrijava soba, pretvori se škrob opet u slador, a tim kruška poprimi opet svoj naravni oblik i tečnost.

Upliv koji imade starost krave na kolikoću i kakvoću mlika

U pitanju pravljene su opetovano put kušnje, u raznim zemljama, gdje je marvogojstvo na visokom stepenu razvitka, ali ponajviše u Algaju, gdje je puno razprostranjen, toli poznato algajska pasmina goveda.

Te kušnje su dokazale:

Da dojnost, t. j. kolikoća mlika i tusto (maslo) u mliku rastu do po petom telenju; a da od petog telenja postepeno i dojnost i tusto (maslo) od mlika pada.

Stopro nakon trećeg telenja postane krava prava dojilja, i doji poprieko do 3000 kilograma mlika na godinu, iz kojeg se mlika može iztuci 150 masla.

Po drugom telenju podoje krave od prilike 200 kg. mlika više, nego li po prvom telenju, a od to 200 kg. mlika odgovora poprieko za 10 kg. masla. Po petom telenju doji krava poprieko 337 kg. više mlika, što odgovara za 14 kg. više tusta (masla), nego li po četvrtom telenju, dakle 783 kg. mlika, što odgovara za 36 kg. masla više, nego li po prvom telenju.

Najtušće je mlieko, odnosno najviše masla sadrži mlieko po trećem i po četvrtom telenju.

Specifično je mlieko najteže po prvom telenju, a specifično je mlieko najlaglje po šestom telenju.

Običaji, koji vladaju pri trgovanju sa ključecim američanskih loza. U habsburškoj državi, ključeci od američanskih loza, što dolaze u trgovinu, imaju dužinu od 50 cm., kraći od 50 cm. nesmjedu poništiti biti, a prodavaju se obično na 1000, odnosno kad se pogadja razumi se ciena za 100 komada ključeca svaki od 50 cm. dužine. U Francezkoj vlada običaj, da se ne prodavaju ključeci izpod jednog metra dužine, a ciena se ustanovljuje ili po broju za svako 1000 komada, ili po težini, za svaku 100 kg., ili po objemu za svaki kubični metar. Ali se u Francezkoj ključeci prodavaju ponajviše po težini. U 100 kg. ima 3000 do 4000 ključeca prve vrsti, a 4000 do 5000 ključeca druge vrsti. U jednom kubičnom metru ima 15,000 do 20,000 ključeca od $\frac{1}{2}$ metra svaki.

Kako se zimi hrane kokoši iz jutra. Jutrnja hrana kokoših, osobito onih koje nesu jaja, mora biti topla ili barem mlaka, jer takovu hranu trebaju kokoši, a da se okrijepe od noćne stude. Obično daje se kokošim iz jutra malo prokuhanih i osoljenih krumpira, kojima se primješa malo mekinja. Ovu hranu nevalja razbaciti po dvorištu, nego ju valja na pladnju podati kokošim u kokošinjaku.

Upliv povrća na zdravlje ljudsko. U novije doba sve više prevladjuje uvjerenje, da je povrće od velikog i izravnog upliva na zdravlje ljudsko. Za špinat se tvrdi, da izravno upliva na živce, a isto tako i za žutenicu (radič), ako se zeleno jede. Selenu se pripisuje takodjer izravnu djelatnost na živce; pa se s toga reumatičnim i nevrastičnim osobama preporuča, da jednu selenu što više mogu. Patlicanim ili rajčicama prepisuje se izravna lječiva djelatnost na jetra, a luku češnjaku na bubrege. Izim toga je luk češnjak izvrstno okriepljujuće sredstvo za probavne ustroje, jer podupire izlučivanje želudačnih sokova, tim probavu. I orljeni luk (kapula) kripi u velike probavne ustroje, pa se preporuča kao hrana onim, koji su iznemogli, a svakome u ljetno doba, kad se za ljetne sparine teško probavlja. Repe i rodakve otvaraju tek, krastavci i ločike (salate) osvježuju krv i razhladjuju tijelo; masline podupiru kolonije krvi, a sve površine bez razlike svojim listnim zelenilom (Chlorophyll) doprinášaju gvoždja u topivu stanju u tijelu, a tim podpomažu tvorbu krvi.

Po čemu se pozna, kad je jedno drvo posječeno. Kad se rabi drvo u stanovite svrhe, od

velike je koristi, da se sigurno znade kad je drvo posječeno, dali zimi, u proljeću, ljeti ili jeseni, jer od dobe kad je drvo zasječeno bilo, ovisi njegova trajnost i žilavost. Najbolje sredstvo, kojim se može sigurno opredieliti u koje je doba godine bilo drvo posječeno jeste jodova raztopina. Za dobe kad stablo miruje ili spava, odnosno od konca listopada do travnja, nalazi se naslagano u stanicama drva puno škroba u obliku sićušnih kugljica, a škrob u rečencem obliku naslagan u stanicama, priječi prodiranje vlage u drvo. S ovog razloga duge za bačve, nesmjedu se birati nego od onog drva, koje je posječeno zimi. Da se dozna, ako je takovo drvo doisto posječeno zimi, dosta ga je namazati sa malo jodove raztopine. Jodovom raztopinom postane škrob ljubičaste boje, pa se na zarezu drva, gdje jodova raztopina dolazi izravno u doticaj sa škrobom naslagenim u stanicama drva, i masti drvo tim jače ljubičasto odnosno u modro čim više škroba ima naslagama u stanicama. Drvo, koje je sasječeno usred zime, izmasti jodom raztopina posve modro, a drvo koje je posječeno ljeti, jer nema škroba naslagana u stanicama, izmasti žuto.

Kako se soli govedji jezik. Pred solenjem valja jeziku odreziti komad vrha, pa ga sa čokalom ili iglom na više mjesta izbosti, a da razsol bude mogla laglje prodrijeti u meso. Onda se uzme biele, u prah sameljene soli, pospe se na dasku na koju smo postavili jezik, i natire se jezik, tako dugo dok omekša. Istodobno priredi se razsol od $\frac{1}{2}$ kg. soli, 20 grama salitrovine, 30 grama soli, komad seleni i dva zrna papra, a tko ljubi i dva odrezka češnjaka u 3 litre vode. Ovako priredjenu razsol grije se na vatri dok uzavre, a onda se prociedi, pa kad se ohladi, lije se po jezicim, koji su prije bili naslagani u posudi u kojoj ćemo ih čuvati. U razsoli ostanu jezici 10 do 12 dana, kroz koje se doba svaki drugi dan prevrnu, e da jednako prodre razsol. Kašnje se jezici ovjese za 8 do 15 dana u dimnjak, pa se onda mogu jesti.

Već je konac godine, a mnogi od predbrojnika, premda su bili pozvani, nisu još podmirili predbrojbu. — Pošto nas ovakova zakašnjenja stavljaju u novčanu nepriliku, pozivljemo sve prijateljski da u rede svoje račune našom upravom.

Zadnjih petnaest dana pomakla se je malo trgovina vinom, ali one žive trgovine, kako prošastih godina nema trgovac u onoj mjeri i broju, kako prije, premda su cijene posve umjerene.

Ljetos je zima uranila i rano je zastrla zemlju debelim sniegom. Ljutu zimu, narod drži dobrim biljegom, za buduću ljetinu.

Tuže nam se s mnogih strana splitskog kotara, da odkad postoji ustanova putujućeg učitelja, da oni ovoga nemogu ni za liek da vide. Doznajemo s druge strane, da su putujući učitelj poljodjelstva odveć opterećeni službenom pisanijom, a da neki od njih nisu ni dorasli onom zvanju. Do koga je neka razvidi i providi.

Uvjeravaju nas, da nije najbolji izbor učinjen sa zemljištem za buduću vinarsku i vinogradarsku školu u Splitu, i da će se hotjeti

liepog novca, a da se ono slano plaćeno zemljište uredi.

Vinarska udružba za Dalmaciju u Splitu razaslala je okružnicu kojom, da i u siečnju godine 1900 priredjuje u Splitu kušnju naših vina. Kušnje će započeti dana 21 siečnja, a biti će razdijeljene po raznim vinorodnim predjelim, pa će se naknadno objelodaniti izpadak kušnja, a da služi za pouku, onim koji još ne pripravljaaju svoje vino, kako bi trebalo, a za hvalu onim, koji pripravljaaju vino kako valja. Svaki koji želi sudjelovati kušnji, red je da se za vremena prijavi odboru vinarske udružbe u Splitu, i da pošalje barem po četiri staklenice od $\frac{7}{10}$ litra sadržine od svake vrsti vina, koju hoće da izloži.

Primili smo zahvalnošću knjigu „Spomenica Hrv. slav. šumarskog društva u Zagrebu. Knjigu I. — Knjiga zaprema 50 stranica u velikoj osmini.

U Valpovu u Slavoniji ustrojiti će se mljekarska zadruga u svrhu zajedničkog boljeg izrabljivanja i unovčivanja mlika.

Ugarski ministar financija, usljed nastojanja ministra poljodjelstva izdao je naredbu, kojom se opraštaju od poreza vinogradi, koji nastradaju od nedaće (maće, luga, Oidium Tuckeri), jer da se ova bolest, ima smatrati kao elementarna nepogoda, za koju je opravdan odpis poreza, kad je konstatovana šteta. A kod nas?

Sa pokušališta slavonskog gospodarskog društva u Osieku razdano je u proljeću 1898 godine, što podružnicama, što obćinama, što pojedincima, i to besplatno: 8360 voćnih divljaka, 6739 plemenitih voćnih šibica, 3935 sjemenjaka trnovca za živicu, 2826 oplemenjenih korenjaka američanskih loza, 3502 korenjaka američanske loze za izravnu proizvodnju groždja. U jesen 1898 i proljeća 1899 razdano je 12,331 voćnih divljaka, 11,906 plemenitih voćnih šibica, 7059 oplemenjenih voćaka, 18,925 strukova jagoda, 1655 oplemenjenih, a 12,300 komada neoplemenjenih američanskih loza.

U godini 1894 posjetilo je u Ugarskoj poučne gospodarske tečaje preko 300 hiljada gospodara.

Mijo Besednik i drug iz Iriga u Slavoniji dobio povelju za novi izum u vinogradarstvu, koji se sastoji od jednog prstena noža, posve spretno složena, kojeg se stavi na prst, a od velike je pomoći i koristi pri navrtanju američanskih loza, osobito pri vezanju i rezanju navrtaka, te za branja groždja.

Pražka burza proizvoda zaključila je da će 1 siečnja 1900 bilježiti cienne svih proizvoda štatutarno pripuštenih burzi za jedinicu od 50 kg. izuzam mlinarske proizvode.

Kako se iz statističkog izvješća razabire u Ugarskoj dana 2 studenoga bilo je okuženo 1488 mjesta raznim marvinskim pošastim. Najviše je mjesta bilo okuženo svinском kugom, naime 1101 mjesto.

U Hrvatskoj i Slavoniji na površini od 42,531.5 četvornih kilometara živilo je koncem 1898 godine 2,374,241 duša. Zagrebačka županija je najnapučenija jer broji 529,520 duša.

Po naredbi austrijskog ministarstva za poljodjelstvo od 26 srpnja 1899 mienjaju se sadašnje ustanove za polaganje šumarskog državnog ispita. Glavna je promjena da se od kandidata više ne traži jednogodišnja praksa, nakon svršene visoke škole za zemljodjelstvo u Beču.

**

Na šumarskoj akademiji u Zagrebu upisalo se je početkom zimskog semestra 11 redovnih slušatelja u I razred, a 16 redovitih i 2 izvanredna slušatelja u II razred.

**

Na dražbi obdržanoj 6 listopada t. g. u Zagrebu za prodaju sječina iz šuma krajiške investicionalne zaklade utjeralo se je 1,033,095 florina, na dražbi u Vinkovcih 868,582 florina.

**

Jedan engleški statističar proračunano je, da za nahraniti jedan sami dan sve ljude što živu na svijetu trebaju dvi hiljade milijuna florina, uzev, da za dobru hranu treba čovjek florina 1 i 50 novčića ili 3 krune.

*

Pitanja i odgovori „G. Poučnika“.

A. Odgovori.

133. Ima li sredstva i načina, da se preprieči zarazno pometanje ploda kod krava?

I. T. u S. (Hrvatska).

Proti zaraznom pometanju krava brani se velikom čistoćom i razkužujućim sredstvom, i tim, da se za neko vrijeme krave ne drže u istoj štaji, niti da se šalju na iste pašnjake. D.r Bräuer, kotarski živinar preporuča proti zaraznom pometanju krava raztopinu karbolne kiseline, koja se ustrcava kravam pod kožu u slabinama u doba između 5 i 7 mjeseca brejdosti. Za svako ustrcavanje rabi se 10 grama dvopostotne raztopine karbolne kiseline. Nu tvrdi, da se ovim načinom bez svake dvojbe preprieči zarazno pometanje krava, i navodja za primjer, da je u jednoj zaraznoj štaji, od 18 krava, samo jedna pometnula poslije negoli je prvi put bila ustrcana dvopostotna raztopina karbolne kiseline, dočim da se je drugih 17 krava sretno otelilo nakon 9 mjeseci brejdosti.

134. Može li se u proljeće uspješno gnojiti zimske usjeve i sa Thomasovom troskom?

L. F. u B. (Bosna).

Još znanstveni savjet razpravlja, dali je korisno gnojiti zimske usjeve u proljeće sa Thomasovom troskom. D.r Maerker, na temelju kušnja, što je on proveo, mlije da proljetno gnojenje zimskih usjeva Thomasovom troskom može biti dozvoljeno, ali da se zato hoće posebni uvjeti, i da nema nikad podpune sigurnosti, da bi zimski usjevi u proljeće pognojili Thomasovom troskom, mogli istu podpuno izrabiti i crpiti od tog gnoja, one koristi, koje bi crpili, ako se jeseni pognoje Thomasovom troskom. Ako se je bilo s kojeg razloga, prepustilo jesensko gnojenje zimskih usjeva Thomasovom troskom, pa se to želi učiniti u proljeće, nevalja radnjom kasniti, dapače valja nastojati da se to što ranije učini, ali poništo dok nepusti studen, jer ako se razspe Thomasova troska po smrznutoj zemlji, ona ostane na površini zemlje, posve nedjelatna, jer bilje ima korijeni iz gnojenja fosfornih gnojiva, samo onda, ako joj fosforna kiselina, što fosforna gnojiva sadrže, dodje do žila u raztopljenom ili lako topivom stanju. Dakle samo u skrajnoj nuždi, kad se nema pri ruci superfosfata, i kad se je boja, da usjevi nastradaju ako im se nepomogne, mogu se zimski usjevi pognojiti i u proljeće Thomasovom troskom; u protivnu slučaju ne. I za zimske usjeve, i za djeteline, i za ljekarice, i za sočivnice, pa i livade valja gnojiti jeseni Thomasovom troskom.

135. Jeli istina, da se katran izvrstno rabi,

kao obranbeno i lječivo sredstvo proti slinavki (Aphthae epizootica)?

M. V. u P. (Istra).

Katran pravi, kao takav ne, ali se rabi katran od kamenog ugljena, a i carbolinom. Ova se sredstva proti slinavki rabe po kaživanju vrlo dobrim uspjehom u sjevernim pokrajinama Njemačke, a rabi se tako, da se blagu, još prije nego li oboli od slinavke izmažu dobro katranom (theer) od kamenog ugljena papci, nos, usta i jezik. Dapače se iztiče, da se brani od slinavke blago i onda, ako mu se namaže sve tielo katranom i onda, odklen je bilo u doticaj sa bolestnom blagom, jer da je katran obranbeno sredstvo, sve do onog časa, dok se nije slinavka pojavila. Kali su ove tvrdnje istinite, mi vrlo dvojimo, premda se navadjaju imena osoba i mjesta u kojima se je blago obranilo od slinavke mazanjem sa katranom ili sa karbolineumom. Dok prokušani i vjerodostojni živinari ne budu prokušali i preporučali ova sredstva, valja ih se čuvati, osobito u današnje doba reklame, jer nije izključena mogućnost da tvorničari ili trgovci katranom i karbolineumom, preporučaju ova sredstva, samo da ih laglje i bolje pazare. Nema s druge strane dvojbe, da ako se za dobe zaraze od slinavke upotrebe dobra razkužujuća sredstva, da se tim puno doprinese za obranu svoje vlastite marve. Za zaraze od slinavke, preporuča se velika čistoća u štaji, u koju se svrhu, svaki dan nakon što blago ostavi štalu, i nakon što se odstrane izmetine, izpraši štaja sa živim vapnom u prahu, tako da se štaja puši od prašine od živog vapna, kao da je oblak od dana. Isto tako puno pomaže, ako se za zaraze od slinavke peru blagu svaki dan papci, nos i usta sa 2 postotnom raztopinom karbolne kiseline ili razrijeđenim karbolineumom, jer čim vlada veća čistoća, tim je manje pogibelj zaraze. Razkuživa vrijednost karbolne kiseline je dobro poznata, dočim nije ona katrana i karbolineuma; ako možda ova sredstva ne sadrže Phenola, koji djeluje razkuživo. Svakako, ako se obistini sadašnja tvrdnja, da su katran i karbolineum izvrstna obranbena sredstva proti slinavci, biti će to velika stečevina po marvo-gojce, jer će se tim imati jeftino i priručno sredstvo u obranu od slinavke; dočim su sva dojakošnja lječiva sredstva uporabljena proti slinavki, bila dosti skupa, teško uporabiva i sporo djelatna. Čekajmo da vidimo.

136. Jeli istina, da su u francuskoj uspjeli udomiti brasiljansku pticu Inambu (Rhyechotus rufescens), i da je to izvrstna divljač, koja se puno plodi, i koja bi mogla i kod nas uspijevati?

O. F. u S. (Split).

Istina je, braziljanska ptica Inambu koja je od prilike velika kako kokoš, a izvrstnog mesa, i koja izim toga ima veliku prednost, da se posve brojno množi, jer sjedi svake godine dva puta, a za svako kvočenje snese prije 16 do 18 jaja, i goji se u Francuskoj kao divljač. Kušnje za aklimatizaciju Inambu pravljene su u Jardin des Plantes i u Jardin d'Acclimation u Parizu, pa na imanju Ferrieres kod Lagny-a. Sve ove kušnje sa Inambu pravljene nenaravskim putem, jer se je Imbu gojio u zatvorenim prostorijama, kako kokoši, pa je naravno da gojitba nije mogla uspjeti. U novije doba pokušao je posjednik Galichet u Mérielu, gojiti Inambu divlje, puštajući ih da živu slobodne u jednome gaju, te kako se pripovieda oni sada uspijevaju izvrstno, pa nije izključena mogućnost, da će se razprostraniti po svojoj Evropi. U Brazilu žive Inambu najviše u pokrajini Campos, u srednjem Brazilu, ali ga se nalazi i u Argentinskoj republici. Inambu ne žive zadržano, kako mnoge druge ptice, nego osobice, pa se s toga Inambu ne susreća nikad u velikoj jata; ali se zato ipak rado zadržava na ograničenoj površini, pa i ako se Inambu ne vidi i ne žive u jatu, ipak na stanovitom mjestu, gdje se nadje jednog, može se zaključiti, da ima i mnogo drugih. Jako je plašljiva ptica, a ta plašljivost potiče po svojoj prilici od toga, što ju lovcu, radi njenog izvrstnog mesa, ne prestano love. Inambu trči izvrstno, pa se u slučaju pogibilje najprije zaleti trčimice u gustu travu, a posve riedko se služi krilim i odleti. S toga za lov na Inambu ne služe psi, nego se hoće da se lovac sam za njim vere.

OTVORENI DOPISI

GOSPODARSKOG POUČNIKA.

Predplatili su predbroju do konca godine 1899.

P. N. gospoda: Marinović A. A. — Občina - Split — Rosić N. — Vrtović M. — Rosović T. — Alić C. — Peršić J. — Lović D. — Bjelovučić N.

— V. g. Mikić N. žup. — Primili smo i uknjižili za prošlu godinu.

— V. g. Domaćin J. — Vaša predbrojba podmirena je do konca godine 1899. Glede ostaloga pisali smo vam.

— V. g. Desković J. — I vami glede izvora za nabavu dobrih kokoših, glede vrtlara i metiljavosti bosanskih goveda.

— V. g. Lučić T. — Knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“, onu „Duhan“, onu „Buhač“ i broj 17 „Gosp. Poučnika“, poslali smo vam.

— V. g. Vellarić S. — Sječakalo zove se sprava, kojom bi se moglo lako na sitno sječkati tanje grane od planike i drugog grmlja. Takovi sprava prodaje tvrdka Clayton i Shuttleworth u Beču. Ima ih ručnih, za konjsku silu i za radju sa parnom snagom. Naravski, čim je razmjerno deblje kiće, koje se ima sječkati, tim se razmjerno hoće jači stroj, a i jača snaga za tjeranje stroja.

— V. g. Domić J. — Pisali smo vam suglasno vašem pitanju.

— V. g. Ilijašević N. — Ima stroj za strići ovce, nije odveć skup i radi izvrstno, ali se neizplaća nabava i poraba istog, nego samo u onim predjelima gdje su radnici odveć skupi. Ako je malo dobre volje, i kod jačeg stada, dotiče pastir sam da ostriže vunu sa ovaca.

— V. g. Tomić L. — Iz vašeg pisma ne možemo suditi o kakvoći vaše vode. Dajte vodu kemički potražiti na njezine sastavine, pa nama javite iste, a onda ćemo mi vami, dali je ona voda uporabiva za željenu svrhu ili ne.

— V. g. Antičić S. — O pitanju američanskih loza, koje odole filokseri, bilo je opetovano put govora u našem listu. Prolistajte godišnjake od godine 1882 unaprijed, pa će te naći gradiva u predmetu na pretek.

— V. g. Bilić M. — Broj 22 „Gosp. Poučnika“, i knjigu „O uzgoju i njegovanju cvieća“ poslali smo vam. Za ostalo pisati ćemo vam, dok dobijemo zatražene obavijesti.

Kod Uprave

„Gospodarskoga Poučnika“

U ZADRU

na prodaji su sljedeće knjige:

Buhač (Pyrethrum cinerariaefolium)
II. izdanje 1889, ciena novč. 40.

Duhan (Nicotiana) ili naputak kako se goji priredjuje, sa 32 slike. — Ciena novč. 30.

O uzgoju i njegovanju cvieća urešnog grmlja i drveća, sa 952 slike i jednom koloriranom tablom. — Ciena florina 3.

P. D. Ciena razumje se franko od poštarine. Tko dakle naruči, valja da pošalje za poštarinu.

Tko naruči deset iztisaka jedne knjige dobiva jedanaestu na dar.

Ove knjige, kojim je znatno obaljena ciena, prodavaju se samo za gotov novac; tko daklen naruči, valja da pošalje novac unapred.

99.
Ob.
Ro.
t D.

no i

oiba
e o.

leda
lara

ju i
act
am
at
m

a
a

o.
za

ah
no
pi
la

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

z.

Digitized by Google

JOSEF NAGEL
Buchbinder der k. k. Hof-
u. Universitätsbibliothek
WIEN, y. L. Rüdigerstrasse 10.

